

ავთანდილ სიხარულიძე

ქართული ენის ტმონიმთა ლექსიკონი

(მორე უმსგავსი ზამოცემა)

გამომცემლობა „მერიდიანი“
თბილისი 2010

ომონიმები ამა თუ იმ ენობრივი კოლექტივის ყოფისა და აზროვნების განმსაზღვრელია.

ომონიმები ენის გნეითარების, ერის ისტორიისა და მსოფლიოს ხალხებთან ურთიერთობის საუკეთესო მაჩვენებელია.

დიდი იაკობ გოგებაშვილი წერდა: „მხოლოდ დედა-ენა ხსნის ყოველ ადამიანში ერთს განსაკუთრებულ ნიჭსა, ეს ნიჭი გახლავთ ალლო ენისა.“

დაბეჯითებით შეგვიძლია ვთქვათ: ომონიმები არის ენის ალლოს ნიჭის საზომი და მისივე ბალავარი.

ამიტომ, ომონიმების ლექსიკონი ყველა კულტურულ ერს უნდა გააჩნდეს.

რედაქტორი: **ზურაბ სარჯველიძე**, ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

რეცენზენტები: **გივი ღომიძე**, ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

გივი შიქაძე, ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

აკაკი ხინთიბიძე, ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

ნებისმიერი ლექსიკონის შედგენა მოითხოვს უმძიმეს შრომას. აკადემიკოს ალ. შჩერბამ თავისი რუსულ-ყრანგული ლექსიკონის შედგენა დაამთავრა ი. სკალიგერის ლექსით, რომლის შინაარსი ასეთია:

„თუ მისჯილი აქვს ვინმეს მტანჯავი შრომა

და ელოდება ბენავს ტანჯვა-წამება,

ნუ დააველებთ მგედლის ურთოი კვერვას,

ნურც მადაროში მადნის ძნელ მოპოვებას...

დუ, შეადგინოს მან ლექსიკონი და ეს შრომა

ყველა სახის ტანჯვა-წამებას გაუტოლდება“.

დიდი შრომის შედეგად შეიქმნა წინამდებარე „ქართული ენის ომონიმთა ლექსიკონი“.

ამ მიძიმე და უმძიმეს შრომაში დიდად დამეხმარნენ:

ძმა, **თამაზ სიხარულიძე**, – დამსახურებული ინჟინერი, ორმოცი გამოგონების ავტორი.

დები: **ტყუა სიხარულიძე**, – ქიმიის მეცნიერებათა კანდიდატი, პროფესორი.

ზაირა სიხარულიძე, – ბიბლიოგრაფი.

ძმისშვილი, **გიორგი სიხარულიძე**, – „კომპიუტერული ქსელების და სისტემების“ ინჟინერი.

დისშვილი, **მირანდა კოტრიკაძე**, – იურისტი.

რისთვისაც მათ უღრმეს მადლობას მოვახსენებ გულწრფელად.

© ავთანდილ სიხარულიძე

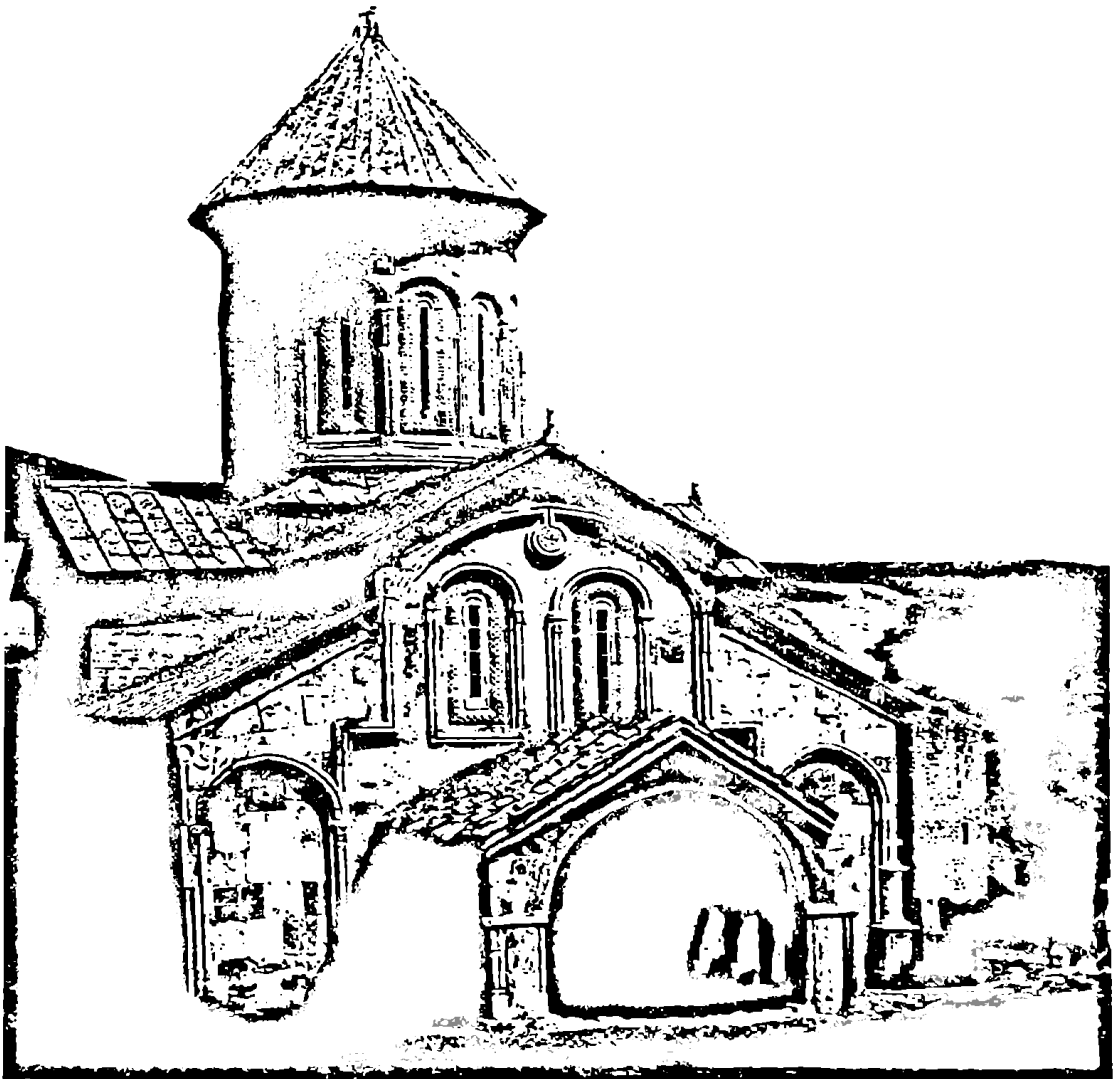
© გამომცემლობა „მერიდიანი“, 2010

ISBN 978-9941-10-200-4

უკ (UDC) 81'374.2=353.1'373.423

ს-561

ვუძღვნი მშობლების:
იულია (ივლიტა) ივანეს ასულ ჯიბუტი-სიხარულიძისა,
და,
იუსტინე სილიბისტროს ძე სიხარულიძის
ნ ა თ ე ლ ხ ს ო ვ ნ ა ს.

ლექსიკონის აგებულება

ლექსიკონში სიტყვები ძირითადად ახსნილია „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის“ მიხედვით ან, უშუალოდ მასზე დაყრდნობით.

საჭიროება მოითხოვს, აქვე აღვნიშნოთ: „ომონიმთა ლექსიკონი“ არ წარმოადგენს „ენის განმარტებითი“ ტიპის ლექსიკონს. იგი ყველა შესაძლო სახის ლექსიკონებს უნდა მოიცავდეს: როგორც სამეცნიერო დარგებისა, ასევე სალიტერატურო. ენის ისტორიის თვალსაზრისით აქ შესაძლებელია მოტანილი იქნას, როგორც უძველესი, ზოგჯერ მივიწყებულიც — კი, აგრეთვე თანამედროვე ენის სიტყვები. ამდენად, „ომონიმთა ლექსიკონს“ განსაკუთრებული მიდგომა სჭირდება.

ომონიმებისათვის, სალექსიკონო ერთეულად „სახელისათვის“ არჩეულია სახელობითი ბრუნვა (ძალზე იშვიათად სხვა ბრუნვაც). „ზმნა“ წარმოდგენილია „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის“ შედგენის პრინციპით, კერძოდ: „სალექსიკონო ერთეულად შერჩეულია ზმნის ის ფუძე, რისგანაც მასდარი (სახელზმნა) იწარმოება და რამაც ქართული ზმნის ლექსიკურ — სემანტიკური სიმდიდრის გამოვლენა ლექსიკონში შევადგებინა“ (არნ. ჩიქობავა).

ნორვეგიელი მეცნიერი ჰანს ფოგტი წერდა: „სრულყოფილი ლექსიკონი არ არსებობს, მას ავსებენ და ამრიგად აუმჯობესებენ მის ხარისხს,, დიდი სულხან-საბა ორბელიანის თქმით: „სრული გვიან საპოვნელია,, ჭეშმარიტად!

შესავალი

ომონიმი (Homonymos) – ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს: *homos* – ერთნაირი, მსგავსი და *onyma* – სახელი.

ომონიმების სახელისათვის გვაქვს უძველესი და უმშვენიერესი ქართული ტერმინი: „სახელ-მოდგამი“. „სახელ-მოდგამის მნიშვნელობა განმარტებული აქვს პლატონ იოსელიანს (1809-1875): „არიან სხეანიცა ლექსნი (სიტყვები. ა.სიხ.) წოდებულნი სახელ-მოდგამად ამისათვის რომელ იხმარებიან სხვათა და სხვათა მნიშვნელობათა შინა ვითარცა: სერი (ნადიმი) და სერი (ბორცვი); ქვაბი (კვლისა ნაპრაღი) და ქვაბი (საგბოლ-ველი. „სპილენძის სადუღარი“ (საბა)); ხელი (ნაწილი კაცისა სხეულისა) და ხელი (შემკრებლობითად)“. (პლატონ იოსელიანი, „პირველი დაწვებითი კანონი ქართულისა ღრამატიკისა“, 1863, 25 გვ.).

ამდენად „ომონიმთა ლექსიკონს“ „სახელმოდგამთა ლექსიკონიც“ შეიძლება ვუწოდოთ.

დავით ბაგრატიონი (1767-1819) ნათლად ამბობს: „სახელ-მოდგამის მნიშვნელობა უდრის ომონიმს“.

იყო ცდა ომონიმები განესხვაებინათ დაწერილობის მიხედვით. მაგ. იოანე ქართველი შეილი: „ „ხ“ და „ჭ“ აქეთ განაყოფაი ურთიერთისაგან ... გარნა მრავალნი ჰსწერენ მათ განურჩევლად, თუმცა ჯერ არს შერჩევად. რაითამცა იხმარებოდეს თვითუული საკუთარსა შინა ადგილსა თვისსა, ვინაითგან ოდესმცაა განასხვაებენმცა მნიშვნელობა-სა ლექსისასა მებრ. ოდეს დაიწეროს „ხელი“ მნიშნავს გიჟსა ანუ გონებასა ნაკლუენსა, ხოლო ოდეს დაიწეროს „ჭელი“ მაშინ მნიშნავს ორღანოსა, ასოსა კაცისასა. სხეულისსა „ჭელსა“, გარნა ვერ შესაძლო არს დასხმად კანონნი წერისათვის მათისა არამედ სათანადო არს ჩევეად“.

ნიკო ჩუბინაშვილმა (1788-1845) სამართლიანად გააერთიანა „ხ“ და „ჭ“ და პირველ-მა ამოიღო „ჭ“ ასო ხმარებიდან. „გამოთქმა ასოა „ჭ“ უფრორე ეკუთვნის ენასა ლეკთასა, რომელთაცა საუბარი არის ფრიადითა ძალისა დატანებითა ხორხისათა, ხოლო ქართულ-სა შინა საუბარსა სხვაობა ასოთა „ხ“ და „ჭ“ კინდა არა რაიმე იპოვების“ ... ე.ი. ნიკო ჩუბინაშვილმა ომონიმებს დაუბრუნა ომონიურობა, მისცა მათ თავიანთი ნამდვილი სახე.

ომონიმებს ანუ სახელმოდგამებს უდიდეს ყურადღებას აქცევდნენ იმჟამიდანვე. მაგალითად, ერთ-ერთ უძველეს ქართულ „ასკეტიკონის“ ხელნაწერში ასეთი შენიშვნაა: „შეისწავე, რამეთუ სახელსა ამას“ „მედგარსა“ ორი სახე აქვს: წიგნურად „მიცონარესა“ უხმობს მედგარსა, ხოლო სოფლურად „მსაკუარს“ ჰქვიან „მედგარი“ თვით ქართულსა ენასა ზედა.“

* * *

ომონიმები, ქართველი ენათმეცნიერის, აკადემიკოს არნოლდ ჩიქობავასა და მისივე რედაქტორობით გამოცემულ „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი,-ს (ქველი)-ს მიხედვით განსაზღვრულია, როგორც: „სიტყვა, რომელიც ბგერითი შემადგენლობით ემთხვევა სხვა სიტყვას, მნიშვნელობითა და წარმოშობით კი განსხვავდება მისგან“. მაგ. ბარი (მთა და ბარი) და ბარი (სასოფლო-სამეურნეო იარაღი).

ჩვენ შეგვიძლია განვაერთოთ მაგალითად მოტანილი „ბარი“ სიტყვის მნიშვნელობები:

ბარი: 1. დაბლობი, ვაკიანი ადგილი.

ბარი: 2. ბრტყელი, წვერმახილიანი რკინის იარაღი, რომელიც მიწის ჩასატრულ-გადასაბრუნებლად, სათხრელად იხმარება.

ბარი: 3. ერთგვარი რესტორანი, სადაც დგომელა შეექცევიან სატმელ-სასმელს.

ბარი: 4. მტაცებელი ფრინველი შავარდნების ჯგუფისა.

ბარი: 5. ატმოსფერული წნევის ერთეული.

ბარი: 6. „ცხელი ქვეყანა“ (საბა).

ბარი: 7. (თუშ.) საქონლის ნაწლავებსა და ფილტვებს დასჭრიან სიგრძეზე და ერთად დაწნავენ, მერე ჩაყრიან ადუღებულ წყალში და მოკანძავენ. ცოტა ხნის შემდეგ ამოიღებენ, დაამარილებენ, გააშრობენ მსუსე და სასამთროდ ინახავენ (ნ. ხუბ.).

ბარი: 8. საბურღი მანქანისა და სამთო კომბაინის მუშა ნაწილი.

ბარი: 9. თავდაპირველად შემოსაღწერული ადგილი (დგამი) სასამართლო დარბაზში, რომლის უკან დგას მოსამართლე.

ბარი: 10. (ფრ.) ზღვის ფსკერზე ნპირთან ახლოს მდებარე კვალი, რომელიც წარმოიქმნება ნარიყისაგან, როგორც წესი, მდინარის კალაპოტთან მცირე მანძილზე.

აღნიშნული ომონიმები აქვთ გამოყენებული აკაკი წერეთელსა და ვახტანგ ჯავახიძეს:

„...ის მიმანია კარგ ქვეყნად;
სადაც მთაც არის ბარიცა,
და ქვეყნის მუშად – ვისაც კი,
ცულიც უჭირავს ბარიცა!“

(აკაკი წერეთელი)

„მაგონდება ბარი,
არა მთა და ბარი,
არც თოხი და ბარი,
მხოლოდ ღამის ბარი“.

(ვახტანგ ჯავახიძე)

ასევე, შეგვიძლია მოვიტანოთ სხვა მაგალითი:

ალა: 1. იგივეა, რაც ალი, – „ცეცხლის ანადენი“ (საბა).

ალა: 2. საფქვილე კასრი; „წისქვილის ალატა“ (საბა); ჩანახი.

ალა: 3. „მთარის პირის ლიბრი“ (საბა); ლაქები მთვარის სედაპირზე.

ალა: 4. „სიგრძეზედ ამართული“ (საბა); ყუნცი, ცუცქილი, ჩაცუცქება; ყალყზე დგომა. (დ. ჩუბინ.).

ალა: 5. ალახი, ღმერთი არაბულად (დ. ჩუბინ.).

ალა: 6. (არქიტ.) დამხმარე სათაესი ძველ რომაულ სახლში.

ალა: 7. თევზის კუდის ფარფლის წაგრძელებული ქერცლი.

ალა: 8. სარკველა ბალახია (ივანე ჯავახიშვილი).

„მოაქვს ცეცხლი მოსადებად,
მასთან მოაქვს ამას ალა,
ალმასისა გულსა ფარად

ხამს და უნდა ამას ალა,
ამისთვის სჯობს ეს მთვარესა,
არ აჩნია ამას ალა,,

(თეიმურაზ I)

და, ა.შ. მრავალი.

* * *

არნოდდ ჩიქობავას მიერ აღნიშნული განსასწავრება გულისხმობს: ომონიმები უნდა მიეკუთვნებოდეს მეტყველების ერთი და იმავე ნაწილს, იყვეს სხვადასხვა წარმომავლობის და, უნდა ჰქონდეს ერთნაირი პარადიგმები.

ამავე აზრისაა ბიძინა ფონხუა („ქართული ენის ლექსიკოლოგია,“). იგი წერს: „ომონიმების აუცილებელი და საკმარისი პირობაა ჰეტეროგენულობა. (ჰეტეროგენული:

(ბერძნ.) heterogenცა, შემადგენლობით, წარმოშობით, თვისებებით სხვადასხვაგვარი ა.ს.იხ.). ომონიმები სხვადასხვა სიტყვებია იმიტომ, რომ ისინი სხვადასხვა წარმომავლობისანი არიან“.

სამწუხაროდ, დღესაც ასეთივე შეხედულებაა გაბატონებული ქართულ ენათმეცნიერებაში, რაც აუცილებლად მცდარი წარმოდგენაა ომონიმებზე.

ასეთივე განსაზღვრებას ეხედებით „ქართულ საბჭოთა ენციკლოპედიაში“. ასეთივე შეხედულებაა გამოხატული საშუალო და უმაღლესი სკოლების სახელმძღვანელოებში. უფრო მეტიც, კურიოსუბთანაც კი გვაქვს საქმე. ერთ-ერთ, სტუდენტებისათვის განკუთვნილ თანამედროვე სახელმძღვანელოში, „ომონიმების“ სათაურის ქვეშ მოცემულ სავარჯიშოში: „შეადგინეთ წინადადებები. გამოიყენეთ მოცემული სიტყვები ორი განსხვავებული მნიშვნელობით“, აქ სხვა სიტყვებთან ერთად მითითებულია:

შეელი: 1. საშუალო ზომის მცოხნელი ცხოველი ირმისებრთა ოჯახისა.

შეელი: 2. დახმარების გაწევა, ხელს უწყობ რამეში, – ეხმარები.

ვარდები: 1. ეკლიანი ბუჩქის სურნელოვანი ყვავილები.

ვარდები: 2. დავარდები (ძირს, წყალში...)

რომლებიც მათ, ალბათ ლექსიკური ომონიმები ჰგონიათ.

სამწუხაროა!

ახლა ხან გამოვიდა „ქართული ენა“ (ენციკლოპედია, „საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია“, 2008). საიდანაც ჩანს, რომ: არნოლდ ჩიქობავადან დაწვებული, დღემდე ომონიმების განსაზღვრებაში არავითარი ცვლილება არ არის შეტანილი.

მოვიტნოთ ამონარიდი, აღნიშნული ენციკლოპედიიდან:

„ომონიმები სხვადასხვა წარმოშობის ორი ან მეტი დამოუკიდებელი ლექსიკური ერთეულია, რომელთა შორის სრული ბგერობრივი დამთხვევაა“. აქვე, ტრადიციულად, მაგალითისათვის მოტანილია „ბარი“.

„ომონიმია გულისხმობს დამოუკიდებელი ლქსიკური ერთეულების ბგერობრივ დამთხვევას.“ ესეც სამწუხაროა.

მეტს ნულარ გავაგრძელებთ და, გადაეხედოთ თუ რა ხდება ამ მხრივ მსოფლიო ლიტერატურასა და მსოფლიო ენათმეცნიერებაში.

* * *

ჯერ კიდევ, „В эпоху возрождения равноименность была лишь чисто практическим вопросом издания и филологического комментирования памятников древности.“

(*О. М. Ким, Транспозиция на уровне частей речи и явление омонимии в современном русском языке*, 1978)

ომონიმების პრობლემებით არ ინტერესდებოდნენ არც „შედარებითი ენათმეცნიერების“ მოღვაწენი.

მე-19 საუკუნის ბოლოს ა.ა. პოტებნიამ გამოთქვა აზრი:

„На самом деле есть только однозвучность различных слов, т.е. то свойство, что различные слова могут иметь одни и те же звуки... многозначность слов ложное понятие: где два значения, там два слова, а не одно.“

(*Потебня А.А., „Из записок по русской грамматике“, Т. I-II, Харьков, 1888; Т. IV, М.-Л., 1941, стр. 198*)

ანალოგიურ აზრს გამოთქვამს შერბა:

„Неправильно думать, что слова имеют по несколько значений: Это в сущности говоря

формальная и даже типографская точка зрения. На самом деле мы всегда имеем столько слов, сколько данное фонетическое слово имеет значений."

(Шерба А.В., „Опыт общей теории лексикографии“, *Известия Отделения литературы и языка*; 1940, вып. 3)

ე.ი. მან მოლიანად უარყო პოლისემიურობა და ამით გააფართოვა ომონიმების სახედვრები.

მაგრამ, რა არის მიზეზი სიტყვის პოლისემიურობისა? აი, 'სოციური მისაზრება:

„Язык же слышком беден для того, чтобы обозначить отдельно каждый индивид. Поэтому человек должен обозначить одним и тем же словом все подобные друг другу предметы.”

(Каутский К., „Этика и материалистическое понимание истории“. Москва 1922г. стр. 86).

„Конкретность опыта беспредельна, ресурсы же самого богатого языка строго ограничены. Язык оказывается вынужденным разносить бесчисленное множество значений по тем или иным рубрикам основных понятий, используя иные конкретные или полуконкретные идеи в качестве посредствующих функциональных связей.”

(Виноградов В.В., „Грамматическое учение о слове“. 1947г. стр. 15)

„В истории языка происходят постоянные смещения семантических границ слова. Непрерывно протекают процессы превращения форм слова в отдельные слова- омонимы, и, напротив, слияние омонимов в системе форм одного слова.”

(В.В. Виноградов, „О формах слова“, „Известия Академии наук СССР, отд. литературы и языка“. 1944. Т. III, вып. I, стр. 43)

P.S. ე.ი. ომონიმები იბადება და კედება!

მაინც, რა თანაფარდობა არსებობს პოლისემიურ და არაპოლისემიურ სიტყვებს შორის?

სტატია: „Многозначность слова": 1) во многих языках, в том числе в русском, многозначные слова преобладают над однозначными. 2) Различаются первичные и вторичные (производные) значения, которые иногда понимаются как прямые и переносные значения. 3) Соотношение между первичными и вторичными значениями с течением времени может меняться. 4) Особенности объединения значений в пределах одного слова во многом определяют своеобразие словарного состава каждого языка.

ამ საკითხისადმი მიძღვნილი ლიტერატურა:

1) Смирницкий А.И., „К вопросу о слове“, в ин.: „Труды института языкознания“, Т. 4, М. 1954.

2) Ахматова О.С., „Очерки по общей и русской лексикологии“, М. 1957.

3) Шмелев Д.Н., „Проблемы семантического анализа лексики“, М. 1973.

4) Виноградов В.В., „Основные типы лексических значений слова“, „Вопросы языкознания“ 1953, №5.

„ჩვენს საუკუნეში, ლინგვისტიკის არც ერთ დარგს არ განუცდია ისეთი ელვისებური ყურადღება თუ კარიერა, როგორც ომონიმების შესწავლას მიეძღვნა. ომონიმებისადმი მიძღვნილი ლიტერატურა, ისეთი მრავალფეროვანია, მიღებული შედეგი ისეთი მოულოდნელი, კვლევისათვის გამოეყენებულნი მეთოდები ისეთი სპეციფიკური, რომ ამ საკითხების პრობლემების გადაწყვეტისათვის შეიქმნა ენათმეცნიერების განსაკუთრებული განყოფილება, რომელსაც „ომონიმია“ შეიძლება ვუწოდოთ.“

(Ullmann S. *The Principles of Semantics*. Glasgow. 1951. p. 125-126)

„В настоящее время, проблеме омонимии придается очень большое значение в самых разнообразных лингвистических концепциях и в самых различных областях лингвистического исследования.“

(В.В. Виноградов, „Об омонимии и смежных явлениях“. „Вопросы языкознания“, 1960, №5, стр. 3)

ომონიმებისა და პოლისემიის გამიჯვნის საკითხი

ომონიმების უამრავი განსასლურება არსებობს, რაც იმის დამადასტურებელია, რომ არ არსებობს ომონიმების საყოველთაოდ მიღებული განმარტება.

1957 წლის (13-14) დეკემბერს, ქალაქ ლენინგრადში ჩატარდა კონფერენცია, მიძღვნილი ომონიმების პრობლემებისადმი. კონფერენციის მასალები გამოქვეყნდა კრებულიში: „Лексикографический сборник“, 1960г., вып. IV. კონფერენციის დადგენილებაში პირდაპირ, ყოველგვარი ჭოჭმანის გარეშე, ასე ჩაიწერა: „ომონიმების საყოველთაო განმარტება არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს,“-ო.

აღნიშნული კონფერენციის სამეცნიერო საბჭოს მდივანმა ე.ა. აერონინმა, თავისი შესავალი სიტყვა ასე დაიწყო: „Всё шире распространялось убеждение, что омонимия является также продуктом семантического развития слова, разрыва связей между отдельными его значениями. Лексикологи придавали при этом особое значение поискам особых морфологических, словообразовательных и синтаксических признаков омонимов. Составители словарей последовали за этими новыми веяниями“.

კონფერენციის აბსოლუტურმა უმრავლესობამ, მრავალი მაგალითების მოშველიების საფუძველზე, მხარი დაუჭირა პოლისემიიდან განცალკევებულ ომონიმებს. აი, სოფიერთი მათგანის მოსასრება:

1) „Кроме исконных, или гетерогенных омонимов, существуют также омонимы, образовавшиеся в результате разрыва семантических связей из ранее единых слов, т. е. гомогенные омонимы. Другие (их большинство) считают, что омонимы в данной языковой системе могут образоваться также в результате расхождения значений ранее единого слова.“ (В.А. Аврорин, Председатель Учёного Совета)

2) „როდესაც ვლამარაკობთ მნიშვნელობათა ცვლილებებზე, ხშირად გეხდება გათვალისწინება აგრეთვე ახრის იმ ახალი მიმართულებისა, რომელიც ისტორიულად წნდება არა როგორც მნიშვნელობის ცვლილება, არამედ როგორც შედეგი ახალი ცნებების სახელდებისა; მაგ: დღევანდელ რუსულ სიტყვებს შორის – спица (ჩხირი) და спичка (ასანთი) უკვე აღარაა ახრობრივი კავშირი, მაშინ როცა ისტორიულად მეორე სიტყვა ნაწარმოებია პირველიდან; სიტყვა мешок (ტომარა) ახლა არ იწვევს ასოციაციას სიტყვა სთან мех (ტყევი), თუმცა ისტორიულად მისგან მომდინარეობს.“ (ლ. ბულახოვსკი).

შემდეგ ბულახოვსკი განაგრძობს: „იქ, სადაც საქმე გვაქვს დიდი მაწარმოებელი ძალის მქონე აფიქსებთან და ახალ წარმონაქმნებში ადვილად შემაჯავალ ძირეულ ელემენტებთან, – სხვადასხვა მნიშვნელობის მქონე, ფორმის მიხედვით კი თანხვედნილი სიტყვები, ნეველებრივ: სხვადასხვა დროს უნდა მივაკუთვნოთ და განვიხილოთ ისინი, როგორც მოლაპარაკეთა სიტყვა – ნაწარმოებითი მოქმედების დამოუკიდებლად წარმოშობილი პროდუქტები. ასეთია მაგ. заказать (დაკეთა) (ძვ. აკრძალვა). (ლ. ბულახოვსკი).

მაშასადამე, გვაქვს ომონიმები: заказать: 1. დაკეთა. заказать: 2. აკრძალვა.

3) „Проблема омонимии должна ставиться и осмысливаться в двух планах, соответствующих

двум линиям связей между языковыми явлениями и в этом случае нужно признать существование в языке омонимов не только этимологических, но и семантических." (Б.Н. Голован).

4) „Семантической границей слова очень часто является омоним... Со временем Я. Грота (1812-1893) в русской лексикографии утвердилось понимание омонимов как слово разного происхождения... Толковый словарь под ред. Д.Н. Ушакова, Словарь русского языка С.И. Ожегова, Русско-украинский словарь и др. Словарь 50-х гг., русские толковые и русско-иноязычные (Р – англ. словарь, Р – белор. словарь, Р – итал. словарь, Р – молд. словарь, Р – узбек. словарь и некоторые другие), отходят от традиционной точки зрения на омонимию. Помимо омонимов „этимологических”, они выделяют ряды омонимов „исторических”, возникших в результате исторического развития слов из разных значений некогда единого слова... Мысль о возможности возникновения омонимов на базе распада полисемичных слов высказывалась неоднократно. Еще в статье 1927 г. „Из жизни омонимов” Л.А. Булаховский писал о возможности такого явления, когда ветви старых значений слова перестают восприниматься как связанные друг с другом... для лексикографов – составителей словарей современного языка – вступление на путь исторической омонимии, думается мне, вполне закономерно... Термин „Омонимия” употребляется сейчас по отношению к результатам двух совершенно различных языковых явлений: случайного совпадения по звучанию различных слов и возникновения разных слов из единого многозначного слова на базе распада полисемии. Результаты этих различных процессов сходны: наличие в языке одинакого звучащих слов, резко отличающихся по своим значениям”...

5) მრავალმნიშვნელობიან სიტყვათა ცალკეული მნიშვნელობები ა.ი. სმირნიცკიმ განიხილა როგორც ლექსიკურ-სემანტიკური ვარიანტები ე.ი. ცალკეული სალექსიკოებო ერთეული ანუ ომონიმები.

6) „Границы омонимии и полисемии, критерии их разграничения, семантические основы их – по всем этим вопросам в литературе имеются самые разноречивые внимания, вплоть до отказа от попытки что – либо разграничить в этой области.

„Часто указывают, что омонимы должны иметь совершенно различные значения. Такое замечание справедливо лишь с оговоркой, а именно: под значением следует понимать не только лексическое, но и грамматическое, словообразовательное и категориальное значения.

Омонимическое совпадения могут быть на любом уровне, иначе говоря, базой омообразования может быть любой из компонентов семантической структуры слова. Так, основой омонимии „брак” (плохая работа и супружество), являются совершенно различные ЛЗ (лексического значения); „вокруг” (Adv и Претр), Совершенно различные КЗ (категорианого значения); „бумажник” (предмет и лицо), совершенно различные СЗ (словообразовательного значения). А, базой омоформии „нас” (родительный, винительный и предложный падежи), являются совершенно различные ГЗ (грамматического значения).

Омонимы на базе ЛЗ и СЗ – это разные лексические слова, т.е. самостоятельные лексические единицы, члены лексической системы языка. Омонимы на базе КЗ и ГЗ – это разные грамматические слова и формы. члены грамматической системы языка, не нарушающие тождества ЛЗ

Сказанное позволяет ставить традиционный вопрос разграничения омонимии и полисемии дифференцированно по отношению к каждому типу омонимии.

В отношении омонимов, разьединенных по признаку КЗ и принадлежащих к разным частям речи, спор о границах полисемии и омонимии может быть снят, как несущественный, если исходить из положения: разные части речи представляют собой разные классы слов ... всегда разные слова ... следовательно, полисемии тут никакой, зато омонимия на уровне КЗ.” (О.М. Ким, „Транспозиция

на уровне частей речи”).

7) პოლისემიისა და ომონიმების განცალკევების საკითხი დგება მეოცე საუკუნის ოცნაზ წლებში. „Работа Л. Булаховского „Из жизни омонимов“ ... предлагается различать омонимы лексические, морфологические, омонимы „натуральные“, производные и омонимы производные; омонимы, принадлежащие к близким семантическим сферам, и семантически далёкие ... Ш. Балли и А. Сеше в своём выступлении на I Международном конгрессе в Гааге в том же 1928 г. впервые обратили внимание на возможность образования новых слов в связи с распадом полисемии. Балли предложил тогда и термин „Семантические омонимы“. (О.М. Клим, „Транспозиция на уровне частей речи“, стр. 80)

8) პრადელმა ლინგვისტმა ვ. ტრანკა-მი, კიდევ უფრო გააფართოვა სასლერები. მან პირველმა წამოჭრა საკითხი გრამატიკული ომონიმებისა და პოლისემიიდან წარმოქმნილ ომონიმების შესახებ.

9) ვ.ე. ვინოგრადოვმა დააყენა საკითხი ისეთი ომონიმების შესახებ, რომლებიც განეკუთვნებიან მეტყველების სხვადასხვა ნაწილებს.

10) „Безусловно омонимами являются слова, принадлежащие к разным частям речи, хотя они развивались первоначально из одной лексемы и по лексическому значению тесно связаны друг с другом.“ (Клим О.М.)

„Закономерным считают процесс возникновения омонимов на основе распада полисемии: А.А. Реформатский, Р.А. Будагов, А.И. Смирницкий, О.С. Ахманова, С.И. Ожегов, Е.М. Галкина – Федорук и др. Положение об омонимии такого рода довольно прочно вошло в вузовские учебники по общему языкознанию. Попытались реализовать эту точку зрения в словарях и лексикографы.“ (Л.Л. Кутина, „К вопросу об омонимии и её отражении в словарях современного русского языка“).

ამ დროიდან მოყოლებული, იწყება ომონიმების მრავალმხრივი შესწავლა: მორფოლოგიური, სინტაქსური და ა.შ. თვალსაზრისით.

პოლისემიისა და ომონიმების განცალკევების მეთოდები

როგორც ჩანს, მკვლევართა უმრავლესობას დაბეჯითებით მიაჩნია: თუ პოლისემიური სიტყვების მნიშვნელობები დიდად დაშორდნენ ერთმანეთს ისე, რომ მათ შორის სემანტიკური კავშირი გაწყვეტილია, მაშინ გვაქვს საქმე ომონიმებთან. მაგრამ, ქართული ენათმეცნიერები მაინც ეჭვის თვალით უყურებენ ამ თვალსაზრისს. კერძოდ, ბიძინა ფონიხუა წერს: „მსჯელობა ცალკეულ მნიშვნელობათა ერთმანეთისაგან ისეთი დაშორების შესახებ, როცა მათ შორის კავშირი დაკარგულია, – ისე ანეხს კითხვას, – ვინ უნდა დაადგინოს მნიშვნელობათა მეტ-ნაკლები დაშორებულობა?„

იგი წერს, პოლისემიური სიტყვების დაშორებულობის მრავალ მეთოდებს იძლევიანო:

1) „ერთგვარად მბგერ სიტყვებს ჩაუნაცვლოთ სინონიმები, თუ შერჩეული სინონიმები ერთმანეთის მიმართ სინონიმურ ურთიერთობაში არ მოექცევიან, ეს იმას ნიშნავს, რომ საქმე გვაქვს ომონიმურ რიგთან“.

კიდევ კარგი, რომ თვითონვე უარყოფს ამ მეთოდის ვარგისიანობას.

2) „შემოაქვთ „აზრობრივი ღერძის“ ცნება პოლისემიისა და ომონიმების გასარჩევად. „აზრობრივი ღერძის“ ცნებაში ივარაუდება ყოველი ახალი მნიშვნელობის წარმოება უშუალოდ პირველი მნიშვნელობიდან. სანამ ყველა მნიშვნელობა ერთიანდება ერთი

აზრობრივი ღერძით, – საქმე გვაქვს პოლისემიასთან“. აქვე, მაგალითისათვის მოტანილი აქვს სიტყვა: *болтать* (რყევა) და *болтать* (ლაყბობა), რომლებიც ს. ოუგოვს ომონიმებად აქვს მიჩნეული, ალბათ იმიტომ, რომ მათ „საერთო აზრობრივი ღერძი“ არ აქვთ. ეს სიტყვა „შინაგანი ფორმით“, ეტიმოლოგიურად „ენის რყევას“ ნიშნავს. ამრიგად, *болтать* საერთოდ „რყევა“ არისო. შემდეგ დაასკვნის: „ამ მაგალითიდან ჩანს, რამდენად არასაიმედოა „აზრობრივი ღერძის“ ცნება პოლისემიისა და ომონიმის გასარჩევად“.

3) ო.ს. ახმანოვას მეთოდის მიხედვით: „Поскольку слово, – это единство лексического и грамматического, вещественного и формального вполне обоснованным представляется следующий постулат: если несовместимым оказывается значение хотя в одной морфологической части сравниваемых единиц, их следует считать омонимами“. ეს მეთოდიც სრულად ვერ გამოსახავს პოლისემიური სიტყვების დაშორების ხარისხს.

4) ზოგიერთი ფიქრობს: თუ სხვადასხვა მნიშვნელობების ერთნაირად მქდური სიტყვების პარადიგმა ერთნაირია, მაშინ არისო ასეთი სიტყვები ომონიმებიო. გეთავაზობენ კიდევ სხვა მრავალ მეთოდს, მაგრამ ისინი აშკარად უუარგისნი არიან. ჩვენი აზრით, ეს მეთოდი მეტად რბილად, რომ ვთქვათ, – სრულიად გამოუსადეგარია. მაგალითად, წელი (ადამიანის სხეულის ნაწილი) და წელი (წელთაღრიცხვის ერთეული), ეჭვის გარეშე, ლექსიკური ომონიმებია, სხვადასხვა წარმომავლობისნი არიან, ერთნაირად იწერება, ერთნაირად ვდერს, მიეკუთვნება მეტყველების ერთი და იმავე ნაწილებს, მაგრამ მათ ერთნაირი პარადიგმა არ გააჩნია: ერთი სახელი ფუძეუკუმშველია, მეორე ფუძეუკუმშვადი. არნოლდ ჩიქობავასა და მის ჯგუფს იგი ომონიმებად არ მიაჩნიათ.

5) კ.ა. ალლენდორფის (К.А. Аллендорф) მიხედვით, პოლისემიისა და ომონიმების გამიჯვნა შემდეგი მეთოდის მიხედვითაა შესაძლებელი: „Если из значений того же слова не может быть выведено общее инвариантное значение, то, следовательно, это новое слово – омоним“.

ალლენდორფის მიხედვით, ინვარიანტობის დასადგენად საჭიროა ... სიტყვების არსებითი ნიშნების განზოგადება. მას მოტანილი აქვს მაგალითები: „актив (активная часть коллектива и бухгалтерский термин) – инвариантное значение можно вывести: то что действительно“. ამიტომაც არ არისო ომონიმები. მეორე მაგალითში: „башмак (ботинок и тормозное устройство) - инвариантное значение нельзя вывести“. ამიტომაც ისინი ომონიმებიაო.

არიან სიტყვები, რომელთაც მოექმნებათ ინვარიანტული მნიშვნელობა, მაგრამ ომონიმებს წარმოადგენენ. არის პირიქითაც. ამიტომ ეს მეთოდი მიუღებელია.

* * *

ჩვენი აზრით, ჩემი მეთოდის თანახმად: ერთადერთ, სწორ და ყველაზე მისაღებ მეთოდს, პოლისემიისა და ომონიმების გამიჯვნისათვის, წარმოადგენს „ინტუიციის მეთოდი“.

ეხება რა, ბ.ნ. გოლოუინი საერთოდ, ზოგადად და არა კერძოდ ომონიმებისათვის „ინტუიციის მეთოდის“ გამოყენების სარგებლიანობას, წერს: „Если исключить из арсенала средств лексикографов это языковое чутьё, т.е. восприятие сознанием связей и соотношений в области лексических и грамматических значений, то мы и словари не сможем составлять. Исключение так называемого языкового чутья из числа средств лингвиста ставит под сомнение всю лингвистическую работу“.

რა სარგებლობას მოუტანს ენაში მიმდინარე ცვლილებების (რხევების) დაფიქსირება ლექსიკოგრაფიას და, კერძოდ, თვით ლექსიკოლოგიურ მეცნიერებას? „Ети колебания не так уж страшны для широкого круга читателей, а для языковеда – специалиста регистрация их, может быть, даже желательна, потому что наука будущего получит, таким образом, дополнительную

возможность исследования языка по отражению его в лексикографической практике.

И если в одних словарях омонимов будет больше, а в других меньше, то дело развития нашей науки и сам язык от этого не пострадают” (Б. Н. Головина).

„ინტუიციური მეთოდის“ მოძიება სხვა ცნობილი ენათმეცნიერნიც:

1). **А.В. Щерба:** „Этимологическое чутьё говорящих является действительным языковым фактором, обуславливающим узнавание морфем и слов как тождественных“.

2). **Л.Л. Кутина:** „Представление о тождестве слова основано на осознании смыслового единства слова во всех его значениях, которое в свою очередь основывается на ощущении говорящими живой связи между элементами его структуры, его значениями.

Отсюда вытекает, что реально существующими в современном языке могут считаться лишь те смысловые связи, которые воспринимаются этимологическим чутьём людей, говорящих на данном языке ...

Все исследователи, которым приходилось обращаться к оценке современного состояния языка в какой-либо области, к установлению того, что в нём реально в данную эпоху имеется, предполагали возможность субъективизма в своих оценках“.

3) **М.А. Бородина** „французские лексикологи более склонны решать вопрос об исторических омонимах субъективным определением степени разрыва семантических связей, не ища каких-либо более объективных критериев“ („Лексикографический сборник, 1960“, вып. IV. стр.78).

ზუსტად, ასეთივე აზრია გამოთქმული გერმანულ და ინგლისურ ენათა ომონიმების ლექსიკონებშიც.

* * *

პოლისემიისა და ომონიმების განცალკევებისათვის მტკიცება უნდა დაეყრდნოს ინტუიციასა და დროს, – ეი ინტუიცია + დრო! როგორც გამომცდელს, შემოწმებულს. ინტუიციის მეთოდით მეცნიერების მრავალი დარგი ხელმძღვანელობს:

„ინტუიციის მეთოდს“ ყერდნობა, მაგალითად: ჩაის ნაყენის ხარისხის განსაზღვრა ტიტესტერის მიერ; მუსიკაში – ტონების, ნახევარტონების და, საერთოდ, მუსიკალური ბგერების აღქმა და შესრულება; ასევეა ფერწერაშიც; „ინტუიციური მეთოდი“ გამოყენებული მხატვრულ ტანვარჯიშშიც, ბალური სისტემით შეფასების დროს და სხვა.

იგივე „ინტუიციის მეთოდი“ უნდა გამოვიყენოთ პოლისემიური სიტყვების მიმართაც. მაგალითად: გაცურებული: 1. ცურვით გასული; ცურვით გასული გაღმა.

გაცურებული: 2. მოტყუებული.

როდესაც ამ სიტყვას ვხმარობთ მოტყუებულის მნიშვნელობით, არ წარმოგვიდგება გონებაში, წყალში ცურვა. ან, კიდევ:

დაუშვებს: 1. დაბლა დასწევს (ფარდას)

დაუშვებს: 2. წვიმას დაუშვებს.

დაუშვებს: 3. ნებას მისცემს, რომ დაესწროს.

დაუშვებს: 4. შესაძლებლად მიიჩნევს.

როდესაც ამ სიტყვას ერთ-ერთ მნიშვნელობით ვხმარობთ, დანარჩენ მნიშვნელობებს უგულვებელყოფით, ავტომატურად, მკვეთრად გამოიჯნულია სხვათაგან. მაგალითად, როდესაც ვამბობთ: „დეკანი სტუდენტს გამოცდებზე დაუშვებს“, მაშინ ჩვენ არც „წვიმა“ გვახსენდება, არც „ფარდის დაშება“ და არც „შესაძლებლობა“.

„ორ-ცნებიანი კომპოზიტი, მაგ. „ცის სარტყელა“ ერთ დროს ორი ცნების შემცველი, ანუ ორი სიტყვა იყო. დღეს ერთ-ცნებიანია, ერთი სიტყვაა. ამ სიტყვის წარმოქმნისას არც „ცა“ აგონდება კაცს და არც „სარტყელი“. იგივე ითქმის „ქინძისთავზე“, „თავისუფალზე“.

„ქინძისთავს, რომ ეამბობთ, არც „ქინძი“ გვაგონდება და არც „თავე“, არამედ ორივე ეს სიტყვა ერთი საგნის წარმოდგენას გვაძლევს“. (აკაკი შანიძე).

არისტოტელე (ძვ. წ. ა. 384-322) ამბობს: „ორმაგ სახელებში თითოეულ ნაწილს ჩვენ ხომ არ ვაძლევთ თავისთავადს მნიშვნელობას: მაგალითად, „თეოდორე“ სიტყვაში „დორე“-ს აქვს თავისთავადი მნიშვნელობა“.

შენიშვნა: „თეოდორე“, – „ღმერთი“ და „ნაწილარი“. არისტოტელეს აზრით: როცა ექვახით „თეოდორეს“, ჩვენ არ ვფიქრობთ, რომ ის „ღვთის ნაწილარია“. (ა. სიხ.)

▪ ინტუიციონიზმი ფილოსოფიური მიმართულებაა, რომლის შემცნების მთავარი საშუალება არის ინტუიცია. იგი ჯერ კიდევ ანტიკურ ხანაში ჩაისახა და პოზიტივიზმი-საგან აზროვნების განთავისუფლებას მიეძღვნა. ინტუიცია უნდა მივიღოთ როგორც ინტელექტუალური ცოდნა, ანუ გონებით განჭვრეტა და არა როგორც ინსტინქტი. „შემცნების ყოველი ეტაპი ლოგიკურად და ფაქტობრივად ყოველთვის დასაბუთების გზით არ ხორციელდება. ხშირად სუბიექტი იჩენს სიტუაციის აზრობრივი წვდომის უნარს, რაც წინასწარხედვაში ვლინდება“. (ქსე)

▪ ინტუიცია ფართოდ გამოიყენება თვით ისეთ სუსტ მეცნიერებაში, როგორცაა მათემატიკა. მეტიც: არსებობს მათემატიკის დარგი – ინტუიციონიზმი, რომლის თანახმად მათემატიკის კვლევის საგანია ადამიანის აზროვნების კონსტრუქციები, ხოლო მათი სიზუსტის ერთადერთი სასომია ინტუიცია!

▪ ჯერ კიდევ ძველი წელთაღრიცხვის ბერძენი ფილოსოფოსი ეპიკურე (ძვ.წ.ა. 341-270) ამბობდა: „ცოდნა შეგრძნებებსა აგებულა. ჭეშმარიტების სასომიც შეგრძნებებია. შეცდომა მსჯელობებში დაიშვება. ცნება ერთეულთათვის საერთო შეგრძნებებით დადგინდება“.

▪ მეცნიერებაში, რომ ინტუიციას გადააწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ამას თუნდაც მე-19-ე საუკუნის მეცნიერების დიდი კლასიკოსის ჟან ფრანსუა შამპოლიონის (1790-1832, ფრანგი ისტორიკოსი, ეგვიპტოლოგიის ფუძემდებელი) მაგალითიც კმარა, რომელმაც სწორედ ინტუიციის შედეგად წაიკითხა 6 000 წლის წინათ შექმნილი ეგვიპტური ანბანი. ეს იყო ინტუიციის შედეგად მიღებული გენიალური აღმოჩენა. მანამდე კი ფიქრობდნენ, რომ აღნიშნული დამწერლობის ამოცნობა აღემატებოდა თანამედროვე ადამიანის გონების უნარს.

▪ „ყოველი მეცნიერება უნდა იყოს აგებული მათემატიკურ ყაიდასე. ყოველმა მეცნიერებამ უნდა მიმართოს გონების ორ მოქმედებას: ინტუიციასა და დედუქციას.

ინტუიცია არის გონების მიერ რაიმე ვითარების უშუალო წვდომა, ის გამორიცხავს ყოველგვარ ეჭვს. ინტუიციის საშუალებით მიღებული დებულება ცხადი და გარკვეულია. ეს ორი ნიშანი ჭეშმარიტების კრიტერიუმი. მთავარია ამოსავალი საწყისი დებულება იყოს მოძებნილი აზროვნებით. ამოსავალი დებულება ინტელექტუალური ინტუიციის შედეგი უნდა იყოს. ინტელექტუალური ინტუიცია არის ადამიანის აზროვნების ჩვეულებრივი უნარი“. (რენე დეკარტი, 1596-1650, ფრანგი ფილოსოფოსი და მეცნიერი, ანალიზური გეომეტრიის ფუძემდებელი).

▪ მეცნიერების ნებისმიერ დარგში ემპირიული გამოკვლევები, ადამიანის გამოცდილება, გარეშე სამყაროს აღქმა, გრძობის ორგანოების საშუალებით, უდევს საფუძვლად თეორიული მეცნიერების შემდგომ განვითარებას. ემპირიული გამოკვლევა, ემპირიული ფორმულები თავის მხრივ ემყარება, რაღაც ინტუიციურ წესებს (პოსტულატებს), რომელიც მხოლოდ ავტორისეულია.

▪ პოლისემიური სიტყვების მნიშვნელობებს შორის სემანტიკური კავშირის გაწყვეტის ხარისხის დასადგენად, როგორც აღენიშნეთ, საჭიროა გამოყენებული იქნას ინტუიცი-

ური მეთოდი. მართალია ინტუიციური მეთოდი, ყოველი ინდივიდისადმი ინდივიდუალურია, ინდივიდზე არის დამოკიდებული, მაგრამ ეს არაერთარ საშიშროებას არ წარმოადგენს ჭეშმარიტების დასადგენად. პირიქით, ჭეშმარიტებას ძალზედ უახლოვდება. რაც უფრო მეტნი იქნებიან ასეთი ინდივიდები, მით მეტად დახვეწილ და ჭეშმარიტ ომონიმების ლექსიკონს მივიღებთ საბოლოოდ. ანდა, როგორც მ. ა. ბოროდინა ამბობს: „Французские лексикологи более склонны решать вопрос об исторических омонимах субъективным определением степени разрыва семантических связей, не ища каких-либо более объективных критериев.“

ან, როგორც ბ. ნ. გოლოვინი იტყვია: ინტუიციური მეთოდის გამოყენების შედეგად, „Если в одних словарях омонимов будет больше, а в других меньше, то дело развития нашей науки и сам язык от этого не пострадают“.

აქ, შეგვიძლია წერტილი დაესვათ და დავისვენოთ. აქ, საკმაო საბუთები და მოსასწავლებელია მოტანილი, რომლებიც აბათილებენ აკადემიკოს არნოლდ ჩიქობავასა და მისი ჯგუფის მცდარ წარმოდგენას ომონიმებზე.

P. S. ომონიმები ყველა ენისათვის ბუნებრივი მოვლენაა. ზოგი ამას დადებით მოვლენად აფასებს, ზოგი კი, უარყოფითად. მოგვაქვს რამდენიმე თვალსაზრისი:

1) დიდი ინგლისელი პოეტი და ფილოლოგის რობერტ ბრიჯის თვალსაზრისით, ომონიმები არის: „ბოროტება“, „ბოროტების წყარო“, „დიდი სიბოროტე“, „უბედურება“, „ფათერაკი“, „ენის გამაღარიბებელი“.

2) დღემდე, ომონიმები მიაჩნდათ ენის უარყოფით თვისებად, ენის ნაკლად. ომონიმების დაწერილებითმა შესწავლამ და ანალიზმა ცხადყო: „Омонимия – закономерное явление в языке (В. В. Виноградов), пронизывающее все звенья языковой структуры (Ю. С. Маслов), Лексику (О. С. Ахманова), морфологию (В. В. Виноградов), словообразование (А. Н. Тихонов, П. А. Соболева, Е. Л. Гинзоург), Синтаксис (Н. П. Колесников)“. (О. М. Ким, „Транспозиция на уровне частей речи и явление омонимии в современном русском языке“, 1978).

3) „ომონიმები, როგორც სიტყვათა თავისებური თამაში, ტროპული მოვლენაა, მხატვრული გამომსახველობითი ხერხია“. (ქსე).

პოლისემიისა და ომონიმების აღრევა ლექსიკონებში

ერთი და იგივე სიტყვები, მკვლევართა ერთ ჯგუფს ომონიმებად მიაჩნიათ, ხოლო მეორეს, კი, პირიქითი პოლისემიურად ესახებათ. ასე, მაგალითად, თანამედროვე რუსული სალიტერატურო ენის ჩეიდმეტრომანი ლექსიკონის შემდგენლები ვარაუდობენ:

- Титан:** 1. (მით.) ტიტანები – ურანოსის (ცის) და გეას (მიწის) შვილები.
2. დიდი, გოლიათი.
3. ქიმიური ელემენტი.
4. პლანეტა სატურნის თანამგზავრი.

და,

- Журавль:** 1. წერო.
2. ოწინარი ჭისა.

ომონიმებია, ხოლო:

- Тимпан:** 1. (მუს.) ბობლანი, დაფი.
2. კედელი თაღსა და გადახურვას შორის.

და,

Стопа : 1. (ანატ.) ტერფი, – ადამიანის ან ცხოველის ფეხის ძირი. (плоская стопа - ბრტყელი ტერფი).

Стопа : 2. (ლიტ.) ხალექსო სტრიქონის მარცვალთა ჯგუფი. (трёхсложная стопа. – სამმარცველიანი ტერფი).

Стопа : 3. დასტა, ოსმა (ქაღალდის ზომა). на столе лежали стопы книг, - (მაგიდაზე დასტა-დასტა ელაგა წიგნები).

Стопа : 4. სასმისი (серебряная стопа, - ვერცხლის სასმისი).

პოლისემიური სიტყვებია.

რუსული ენის ოთხტომიანი ლექსიკონის შემდგენლები კი პირუქუ ფიქრობენ: *Титан, Журавль* პოლისემიური სიტყვებია, ხოლო *Тимпан, Стопа* კი – ომონიმებია. (იხ. *Н. Н. Колесников, 'Словарь омонимов русского языка', 13 стр.*)

ასევეა სხვა ავტორებთანაც, მაგალითად: ვ. ვ. ენოგრაფოვს და პ. ა. სობოლევს მაინათ, რომ: *шагун* (техническое приспособление и человек); *болтун* (яйцо и болтливый человек); *восстановитель* (вещество и строитель), პოლისემიური სიტყვებია, ხოლო ო.ს. ახმანოვას, ან. ტიხონოვასა და კომს, ეს სიტყვები ომონიმებად წარმოუდგენიათ.

* * *

91

ასეთივე აღრევას აქვს ადგილი ქველ-შიც („ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი“).

ბიძინა ფონხუას მიხედვით („ქართული ენის ლექსიკოლოგია“), სიტყვა „ბეჭი“ (1. ადამიანის ბრტყელი, სამკუთხიანი ძვალი მხარს ქვევით ზურგზე. 2. საქსოვი იარაღი საეარცხელივით დაკბილული, ქსელზე ზედას ჩასაბეჭდავად), „იმიტომია პოლისემიური, რომ საერთო ენაში ოდინდელ საერთო-ენობრივ მნიშვნელობას გვერდით ამოუდგა ფეიქართა შორის გაერცელებული მნიშვნელობა ამავე სიტყვისა“.

ეს სიტყვები, „ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში“ ჩათვლილია ომონიმებად და, სრულიად სამართლიანადაც. ეს სიტყვები მართლაც ომონიმებია, რადგან „ბეჭი“, როგორც საქსოვი იარაღი წარმოდგება „ბეჭედისაგან“, და დაბეჭედისაგან, დამაგრებისა და დატკეპნის მნიშვნელობით. მას არავითარი საერთო არ აქვს სიტყვა „ბეჭთან“, ბეჭის ძვალთან.

ამის დამადასტურებელია სიტყვა „ბეჭვა“, – ყაერის დასახდელი იარაღი, რომელიც როგორც, ცვლის ფორმისაა და, რომლითაც ხდება ყაერის „დაბეჭვა“, – დატვიფერა, ყაერის დახდა (აჭარაში ასე იტყვიან: ყაერი დაებეჭე; ყაერი დაეხადეო). ამ იარაღის ფორმას, მის დანიშნულებასა და მის სემანტიკას არავითარი საერთო არ გააჩნია „ბეჭთან“ (ძვალთან).

ამასვე ადასტურებს სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონიც: „ბეჭი (ჩაბეჭა, – ქსელის ჩაკერა)“.

ამასვე ადასტურებს ნიკო ჩუბინაშვილის ლექსიკონიც: „ბეჭვა (ებეჭაე) ჩაბეჭვა, ქსოვაში ჩაკერა“ და მითითებული აქვს „ეფუხისტიკოსანი“ 789.

ეტიმოლოგიურად, ამასვე შეგვიძლია დაუკავშიროთ სიტყვა „ბეჭედი: მოტრილი ღერბსა ზედა სახელი ვისიმე, რომელსაც დაასმენ სიგელთა ზედა და მოწირობათა, ხოლო მოწერილობათა დასტევიფრვენ მის მიერ გარედამ“ (ნ. ჩუბინაშვილი).

შეუადართ ერთმანეთს ქველი-ს პირველი გამოცემის რვატომეული და „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი,“-ს ერთტომეული.

1) ქველი-ს ერთტომეულში შეტანილი სიტყვები:

ადგება: 1. 'ზე აიმართება და ფეხზე დადგება; ამოვარდება (ქარი)

ადგება: 2. დაადგება, შეადგება (ფეხებით მხრებზე); მიადგება, მოადგება (ნავი ნაპირს).

ომონიმებს წარმოადგენს. ხოლო, იგივე სიტყვები ქველი-ს რეატიომეულში, პოლისემიურ სიტყვებად არის მისწველი.

ასეთივეა: აბურტყავს, ადგება, ათევს და ა.შ. ახამებს, ფშანი, ჩახხმული, ჩინური, წაგება, შექსხმება და ა.შ. მრავალი.

2) ქველი-ს რეატიომეულში შეტანილი სიტყვები:

აბნევა: 1. აბნევა მისი (ან მისთვის).

აბნევა: 2. აეგება, გაეყრება (ძაფი ნემსში).

ომონიმებს წარმოადგენენ. ხოლო,

ქველი-ს ერთომეულში, პოლისემიურ სიტყვებად არის წარმოადგენილი.

ასეთივეა: ახსნის, აჯაერებს, აჯობებს და ა.შ. ყენა, შვენოხა, შევერება, ჭოჭი და ა.შ. მრავალი.

3) ქველი-ს რეატიომეულში შეტანილი სიტყვები: აახამს, აგება, აგზაენის, ადენა, ავანგი, ავარიული, ავალი, აკეხებს, აკელეენებს, ალურსი, ალვა, ამოგებული, ამოუსვამს, ამჩნევს, ანგალა და ა.შ. მრავალი, ომონიმური სიტყვებია. ხოლო, ქველი-ს ერთომეულში ამ ომონიმებს წამოშორებული აქვს მეწვეილე სიტყვები და, ომონიმებსაც ადგილი აღარ აქვს. ომონიმები გაქრა.

როგორც „ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონი,-ს რეატიომეულში აგრეთვე, ერთომეულში, უამრავი სხვა სახის აღრეუბია დაშეებული.

რეატიომეულში მოტანილი ომონიმების განსასაღვრის თანახმად: ომონიმები უნდა იყეს სხვადასხვა წარმოშობის; უნდა ჰქონდეთ ერთნაირი პარადიგმები; უნდა მიეკუთვნებოდეს მეტყველების ერთსა და იმავე ნაწილს.

1) თუ ეს ასეა, მაშინ რატომღაა შეტანილი რეატიომეულსა და ერთომეულში ომონიმებად:

გაასაღებს: 1. გაყიდის.

გაასაღებს: 2. საღს გახდის, – გააჯანმრთელებს, გააჯანსაღებს.

იმ დროს, როდესაც ისინი ერთსა და იმავე „საღ“ ძირისაგან არიან წარმოქმნილი?

2) მაშ, რატომღაა შეტანილი რეატიომეულსა და ერთომეულში ომონიმებად:

სანდალი: 1. მომცრო ნავი.

სანდალი: 2. მსუბუქი სასაფხულო ფეხსაცმელი.

„სანდალი“, – მსუბუქი ხის ფიშია, რომლისაგანაც ამსაღებენ ნავსაც და სასაფხულო მსუბუქ ფეხსაცმელსაც. ასე, რომ „სანდალი,-ს ამ მნიშვნელობებს საერთო წარმოშობა აქვთ! ნავსაცა და ფეხსაცმელსაც ხის სახელის მიხედვით აქვთ მიკუთვნებული სახელი. და ა.შ. მრავალი სხვა.

3) მაშ, რატომ არის შეტანილი რეატიომეულსა და ერთომეულში ომონიმებად:

გავა: 1. აქედან იქით ან შიგნიდან გარეთ წავა; გაემართება.

გავა: 2. „ცხოველთა წელს უკანანი“ (საბა).

რომლებიც მეტყველების სხვადასხვა ნაწილებს განეკუთვნებიან?

4) მაშ, რატომ არის შეტანილი რეატიომეულსა და ერთომეულში ომონიმებად:

აბნევა: 1. ფანტავს.

აბნევა: 2. უყრის (ძაფს ნემსში).

რომლებიც მეტყველების ერთი და იმავე ნაწილებს მიეკუთვნება, მაგრამ არ აქვთ ერთნაირი პარადიგმა.

5) მაშ, რატომ არის შეტანილი ქველში ომონიმებად სხვადასხვა მნიშვნელობის სმნები:

აკლებინებს: 1. აიძულებს დაუკლოს, დააკლოს, – ამცირებინებს.

აკლებინებს: 2. ავალებს აიკლოს, – აწიოკებინებს, აოხრებინებს.

რომლებიც უმნიშვნითაა განპირობებული? და ა.შ.

უამრავი სხვა ტიპის აღრევასაც აქვს ადგილი!

მაგალითად:

ა). ქეგლი-ს როგორც რვატომეულში, ასევე ერთტომეულშიც, ერთნაირად არის განმარტებული:

კაპუეტი: 1. მტაცებელი ფრინველი, – მიმინო.

კაპუეტი: 2. მტკნარი წყლის თევზი ერთგვარი.

არცერთ გამოცემაში არ არის შეტანილი „კაპუეტის“ გადატანითი მნიშვნელობა: (ავი, ანჩხლი; მიუკარებელი, აყალ-მაყალის ამტეხი).

არა და, კაპუეტის პირველი მნიშვნელობა (მიმინო), არაეის ახსოვს და სწორედ მისი გადატანითი მნიშვნელობა (ავი, ანჩხლი...), არის დამკვიდრებული. ამდენად უნდა გვეკონდეს ომონიშები:

კაპუეტი: 1. მტაცებელი ფრინველი, – მიმინო.

კაპუეტი: 2. ავი, ანჩხლი; მიუკარებელი, აყალ-მაყალის ამტეხი.

კაპუეტი: 3. მტკნარი წყლის თევზი ერთგვარი.

ბ). ქეგლი-ს როგორც რვატომეულში, ასევე ერთტომეულში, ერთნაირად არის განმარტებული:

მესვეური: 1. მკაში, თოხნასა და მისთანებში – მეთაური მუშა, რომელსაც მისდევენ დანარჩენები.

2. (წიგნ.) წინამძღოლი, მეთაური.

და, პოლისემიურ სიტყვებად არის მიჩნეული. სინამდვილეში, ამ სიტყვის პირველი მნიშვნელობა, დღეს ადარავის ახსოვს, მივიწყებულია. ხმარობენ მხოლოდ მეორე მნიშვნელობით, ამიტომაც ეს სიტყვები ომონიშებია და, არა პოლისემიური. ამდენად გვაქვს:

მესვეური: 1. მკაში, თოხნასა და მისთანებში – მეთაური მუშა, რომელსაც მისდევენ დანარჩენები.

მესვეური: 2. წინამძღოლი, მეთაური.

გ). ქეგლი-ს როგორც რვატომეულში, ასევე ერთტომეულში, ერთნაირად არის განმარტებული:

აღორძინება: სახელი აღორძინებს, აღორძინდება უმნათა მოქმედებისა, – აყვავება, გაფურჩქნა, განახლება; აღდგენა. რომლებიც სიტყვის ერთ მნიშვნელობადაა მიჩნეული. სინამდვილეში, თავდაპირველად სიტყვა „აღორძინება“ ნიშნავდა მცენარის აღმოცენებას, ზრდა-განვითარებას. სხვა მნიშვნელობა ამ სიტყვას არ გააჩნდა. დროთა განმავლობაში ამ სიტყვამ განიცადა ცვლილება და მივიღეთ-ის მნიშვნელობა, რომელიც ზემოთ არის მოტანილი. ამდენად, ვდებულობთ ომონიშებს:

აღორძინება: 1. სახელი აღორძინებს, აღორძინდება უმნათა მოქმედებისა, – აყვავება, გაფურჩქნა, განახლება; აღდგენა.

აღორძინება: 2. მცენარის აღმოცენება, ზრდა-განვითარება.

და ა.შ. მრავალი!

* * *

ახლა ხან გამოვიდა „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი,-ს მეორე, შეესებულ გამოცემის პირველი ტომი, პროფესორ ავთანდილ არაბულის საერთო რედაქტორობით. ახალი გამოცემის პირველი ტომი შეიცავს „ა“ და „ბ“ ასოებს და წყვეტულ სიტყვებს და რაოდენობრივი თვალსაზრისით სამი ათასი ლექსიკური ერთეულით აღემატება

პირველი გამოცემის პირველი ტომის სიტყვათა რაოდენობას.

პოლიგრაფიულად და სასტამბო შრიფტის მიხედვითაც ძალზედ კარგი გამოცემაა.

ამ დროში, როცა ყოველგვარ ქართულს აკნინებენ, სპობენ და ანადგურებენ. როცა, უაღრესად მწიგნობარი ერი უწიგნური უნდათ წარმოაჩინონ. როცა, უპველესი კულტურული ერის კულტურა უნდათ ღაფში ამოსეარონ. როცა, როგორც შინაური, ასევე გარეული მტრები, ქანდარასე შემომჯდარნი, ქართველთა საზიანოდ გაჰკივიან, „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი,-ს ახალი გამოცემა, გამირობის ტოლფასია!

„შაბაშ კაცი, შაბაშ სიტყვა, შაბაშ საქმე მისგან ქმნული“.

შაბაშ!

ვაშა! ყოჩაღ! ბარაქაღა!

ნუ ეწყინებათ ჩემს კეთილ მეგობრებს თუ, ომონიმების საკითხთან დაკავშირებით რამდენიმე შენიშვნას გაეაკეთებ.

იცით რატომ?

„ხომ ღამაზია ეს ჩემი ცოლი, მაგრამ მე უფრო ღამაზი მინდა“.

შეუადაროთ „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი,-ს პირველი და მეორე გამოცემის ტექსტები ერთმანეთს .

1) ქეგლი-ს პირველი გამოცემის პოლისემიური სიტყვები, მეორე გამოცემაში ომონიმებად არის წარმოდგენილი, მაგალითად:

ქეგლი-ს პირველ გამოცემაში:

ასახსნელი: 1. რაც უნდა აიხსნას ან რაც შეიძლება აიხსნას („სარქველი ადვილი ასახსნელი იყო“.)

2. განსამარტავე („ასახსნელი იყო შემდეგი საკითხები...“)

პოლისემიური სიტყვებია, ხოლო მეორე გამოცემის მიხედვით კი, ომონიმებს წარმოდგენენ. რაც, სწორზე სწორია!

ასეთივე სიტყვებია: ააქნევენებს, აბარებს, აბრალებს, აბუებული, აგონებს, ადგება, ადგენს, აეხსნება, აზაფებს, აზარებს, აზღვევენებს, ათავსებს, ათეთრებს, ათხოვებს, აიკრავს, აიწვეს, აკერა, აიჭრება, აიხსნება, აკვეთინებს, აკერა, აკერევენებს, აკითხვენებს, ალესვენებს, ასახლებს, ასახსნელი, ასვენებს, აუხსნის, ამალღება, ამოგდება, ამოლესავს, ამოწმებს, ამოჭრილი, ამტანი.

2) ქეგლი-ს პირველი გამოცემის ომონიმები, მეორე გამოცემაში პოლისემიურად არის წარმოდგენილი.

ქეგლი-ს პირველ გამოცემაში:

აფრინდება: 1. ფრენით მადლა ავა.

აფრინდება: 2. ფრენით მიაშურებს. ხელს ჩასჭიდებს, ჩააფლებს, ჩაბლუჯებს.

ომონიმური სიტყვებია, ხოლო მეორე გამოცემის მიხედვით კი, პოლისემიურ სიტყვებს წარმოადგენენ. რაც, არ არის სწორი!

ასეთივე სიტყვებია: აფხეკს, აჩაჩა, აცვივდება, ახტება, ბეკნა, და ა.შ.

3) ქეგლი-ს პირველი გამოცემის ცალფა სიტყვებს დამატებული აქვს ერთნაირი მჟღერი სიტყვის სხვა მნიშვნელობები და წარმოდგენილია ომონიმებად. მაგალითად: პირველ გამოცემაში:

აბმა: სახელი ააბამს, აუბამს. ზმნათა მოქმედებისა (თვალის ახვევა, სინამდვილის სწორად დაუნახველობა).

ხოლო ქეგლი-ს მეორე გამოცემაში ეღებულობი:

აბმა: 1. სახელი ააბამს, აუბამს ზმნათა მოქმედებისა.

აბმა: 2. აბმულა, აცმულა (მაგ. ერთი აბმა ჩირი ჩამოჰკიდა).

საკითხისადმი ასეთი მიდგომა სწორია!

ასეთივე სიტყვებია: აჟური. არჯიანი, ასატეხი, ათავსებინებს, ათავსებს, ათაყვანებს, აიგება, აიძულებს, ამოთქმა. ამოეხოცება. ამოკვრა, ამოლესვა, ამოლესვა, ამოლესვა, ამოლესვა. ამოშლის, ამტეხი, ამტყდარი, ანაცერი, და ა.შ.

4) ქეგლი-ს პირველი გამოცემის ომონიმებს ჩამოცილებული აქვს მეწყვილე და, დაკარგულია ომონიმები. მაგალითად:

პირველ გამოცემაში:

აერეზი: 1. უნაყოფო („სულ მატირა ჩემი დღენი, არასოდეს არ მამღერა, ვით ბოლოკი, მქნა აერეზი, ამანოყა, ამალერა,“) (დავით გურამიშვილი).

აერეზი: 2. „ღვინის საწურავი“ (საბა).

ქეგლი-ს მეორე გამოცემაში, ომონიმის პირველი ცალი მხედველობაში არ არის გათვალისწინებული და, მივიღეთ:

აერეზი: „ღვინის საწურავი“ (საბა).

საკითხისადმი ასეთი მიდგომა არასწორია!

ასეთივე სიტყვებია: ალერსი, ავარიული, ბორაყი, ბოლი, ბეჭა, ბურიო, ბუა, ბუერა, ბულკი, ბულულა, ბუნდი, ბაჟე, აელი.

5) ქეგლი-ს ახალი გამოცემის პირველ ტომში შეტანილი სიტყვები: აგენტი, აერთნი, ალაფი (მეორე მნიშვნელობა), ალო, ბუნდი, ავლანი, ანათლებს (პირველი მნიშვნელობა).

პოლისემიურ სიტყვებად არის მიჩნეული, სინამდვილეში ისინი ომონიმებია.

6) ქეგლი-ს პირველი გამოცემის ზოგიერთი პოლისემიური სიტყვები, ქეგლი-ს მეორე გამოცემაში სხვადასხვანაირად არის გადაჯგუფებული ომონიმებად. მაგ. ქეგლი-ს პირველ გამოცემაში, სიტყვას „აიტანს“ ოთხი პოლისემიური სიტყვით არის წარმოდგენილი. ქეგლი-ს მეორე გამოცემაში ეს პოლისემიური სიტყვები ორ ომონიმურ ბუდეშია გადაჯგუფებული ე.ი. განცალკევებულია. ასეთივე სიტყვებია: ამუშავებს, ამოგება, ამოგებული და ა.შ.

7) კარგი იქნებოდა თუ, ქეგლი-ს ახალ გამოცემაში შეტანილ ცალფა სიტყვებს დამმატებოდა ჩემს წიგნში მოტანილი ომონიმები (ავთანდილ სიხარულიძე, „ქართული ენის ომონიმთა ლექსიკონი“ რედაქტორი პროფესორი ზურაბ სარჯველაძე, თბილისი, 1992წ.) მაგ. არის:

აბა: 1. (ნაწილ.) სხვადასხვა კონტექსტში აღნიშნავს: 1. მოწოდება – შეგულება – წაქეშებას. 2. დამუქრებას. 3. კითხვას; გაკვირება-გაოცებას. 4. დასტურს. 5. დასკვნას. 6. დანაწილებას; (არა, შენც არ მომიკედე!).

მას დამმატებოდა:

აბა: 2. წამოსასხამი (ა. ნეიმ.)

აბა: 3. მამა (ი. იმნ.)

აბა: 4. წინამძღოლი (ზ. სარჯ.).

არის:

აბეზხარი: 1. მოუვლევლობით ნახევრად გადამხმარი, გამეჩხერებული, გაპარტახებული (ვენახი, ბაღი).

დამმატებოდა:

აბეზხარი: 2. (ქიზიყ.) მოსულელო (ს. მენთეშ).

არის:

აბზინდა: 1. სამკურნალო ბალახი, მონაცრისფრო, ბუსუსიანი, ყოთლებდანაკეთული.

დამმატებოდა:

აბზინდა: 2. ლითონისენიანი შესაკრავი ქაშისა, ცხენის მოსართავისა და მისთანათა.

არის:

არაკი: 1. ზღაპრული შინაარსის იგავი, იგავ-არაკი. (გადატ.) ტყუილი, მოგონილი ამბავი.

დამმატებოდა:

არაკი: 2. „ნედლი ცერცვი“ (საბა).

არაკი: 3. რალაც საშენი მასალაა (ი. აბ.).

არის:

ბაკანი: 1. კუს ზურგის რქოვანა ფარი. ხის ჯამი. სამზარეულოს ონკანის ქვეშ დამონტაჟებული ფაიფურის ან ლითონის აესი.

დამმატებოდა:

ბაკანი: 2. საწყაო (ოთხი ბაკანი ერთი ფუთია).

ბაკანი: 3. ერთგვარი ლაქის საღებავი (მ. ჭაბ.).

ასეთივე მდგომარეობაშია სხვა სიტყვებიც: აგარაკი, აღონისი, ავანგი, ავრეზი, აკვანი, ალაგი, ალაგი, ალათი, ალატი, აღერსი, აღია, აღიონი, აღო, ამან, ამანი, ამარი, ამლაკი, ანლაგი, აპაში, არდადეგი, არია, არწივი, არჯალი, ასი, ასპიდი, აჯამი, ბანდი, ბუჟუჟი, ბუწი. და ა.შ. მრავალი.

8) კარგი იქნებოდა თუ ქეგლი-ს ახალ გამოცემულ ლექსიკონში შემავალ ომონიმებს დამატებოდა სხვა მნიშვნელობები ჩემი წიგნიდან. მაგ.

არის:

ალა: 1. წისქვილის ნაწილი, რომელშიც ფქვილი ჩამოდის

ალა: 2. „მთოვარის პირის ლიბრი“. ლაქები მთვარის სუდაპირზე.

ალა: 3. „სიგრძესუდ ამართული“ (საბა).

დაემატოს:

ალა: 4. იგივეა, რაც – „ცეცხლის ანადენი“.

ალა: 5. ალახი, ღმერთი არაბულად (დ. ჩუბინ).

ალა: 6. (არქიტ.) დამხმარე სათავესი ძველ რომაულ სახლში.

არის:

ბარი: 1. დაბლობი, ეაკიანი ადგილი...

ბარი: 2. ბრტყელი წვერმახვილი რკინის იარაღი, ხის ტოტზე დაგებული

ბარი: 3. მტაცებელი ფრინველი შევარდნების ჯგუფისა, – რუხი ფერისა; ტანად დიდი.

ბარი: 4. პატარა რესტორანი, სადაც ჩვეულებისამებრ, დგომელა შეექცევიან საჭმელ-სასმელს.

ბარი: 5. ატიმოსფერული წნევის საზომი ერთეული.

დაემატოს:

ბარი: 6. „ცხელი ქვეყანა“ (საბა).

ბარი: 7. (თუშ.) „საქონლის ნაწლაგებისა და ფილტვებს დასტრიან სიგრძესუ და ერთად დაწნავენ, მერე ჩაყრიან ადუღებულ წყალში და მოკანძავენ; ცოტა ხნის შემდეგ ამოიღებენ, დაამარილებენ, გააშრობენ მსუსუ და სასამთროდ ინახავენ“ (პ. ხუბ.).

ბარი: 8. საბურღი მანქანისა და სამთო კომბაინის მუშა ნაწილი (მ.ჭაბ.).

ბარი: 9. თავდაპირველად შემოსასუდერული ადგილი (დგამი) სასამართლო დარბაზში, რომლის უკან დგას მოსამართლე.

ბარი: 10. (ფრ.) ზღვის ფსკერზე ნაპირთან ახლოს მდებარე კვალი, რომელიც წარმოიქმნება ნარიყისგან, როგორც წესი, მდინარის კალაპოტიდან მცირე მანძილზე.

ასეთივე მდგომარეობაშია სხვა სიტყვებიც: ამბარი, ანგარი, ასმა, აშარული, ბაზი, ბაკი, ბაია, ბებერა, ბერა, ბორჯი, ბოყვი და ა.შ. მრავალი სხვა.

შეიძლება აქ შეეწყვიტოთ და დაეასრულოთ.

P.S. აღნიშნული შენიშვნები ადვილად გამოსასწორებელია, თუ ქველი-ს ახალი გამოცემის დამთავრების შემდეგ, დანართის სახით დაემატება: „კომენტარები და შენიშვნები“.

ომონიმების განსაზღვრა

;

შემოთქმული მოსასრებებისა და გაანალიზების საფუძველზე შეგვიძლია ჩამოვაყალიბოთ ომონიმების ახლებური განმარტება:

სალექსიკონო ფორმით წარმოდგენილ სიტყვებს, რომლებთაც აქვთ ერთნაირი უღერადობა, არიან სხვადასხვა წარმომავლობის, ან აქვთ საერთო წარმომავლობა მაგრამ, დროთა განმავლობაში შინაარსის მიხედვით დიდად დაშორდნენ ერთმანეთს, – ლექსიკური ომონიმები ეწოდება.

1) სიტყვების „სალექსიკონო ფორმით“ წარმოდგენის მოთხოვნის შეტანა ომონიმების განსაზღვრაში აუცილებელია, რათა განვასხვაოთ ლექსიკური და ე. წ. „ცრუ“ ომონიმები.

მაგალითად არის თუ არა ლექსიკური ომონიმები:

ვარდები: 1. ვარდი, ეკლიანი ბუჩქის ყვავილი (მრავლობით რიცხვში).

ვარდები: 2. ძირს ვეცემი.

მათ ხომ აქვთ, ერთნაირი უღერადობა, აქვთ სხვადასხვა წარმომავლობა და განსხვავდებიან შინაარსითაც?!

განსაზღვრა მოითხოვს: ისინი უნდა დალაგდნენ სალექსიკონო ფორმით.

ამ სიტყვების სალექსიკონო ფორმით დალაგების (წარმოდგენის) შემდეგ გვექნება:

ვარდი, – ეკლიანი ბუჩქის ყვავილი.

ვარდება, – დავარდება (ძირს დაეცემა).

ე.ი. არ არიან ლექსიკური ომონიმები, რადგანაც არ აქვთ ერთნაირი ბგერადობა.

2) არის თუ არა ომონიმები:

წელი: 1. ადამიანის სხეულის ნაწილი.

წელი: 2. დრო (თორმეტი თვე ერთი წელი).

ისინი წარმოდგენილნი არიან სალექსიკონო ფორმით, გაანალიზებულნი ერთნაირი ბგერადობა, არიან განსხვავებული მნიშვნელობის, მაგრამ მათ სხვადასხვა პარადიგმები გააჩნიათ?

გპასუხობთ: ჩაუკვირდით ომონიმების განსაზღვრას, განა იგი გზღუდავთ ამ მხრივ რაიმეთი? არა!

მაშასადამე: ლექსიკური ომონიმების წყვილს შეიძლება ჰქონდეთ ან არ ჰქონდეთ ერთნაირი პარადიგმები.

3) არის თუ არა ომონიმები:

არა: 1. უარყოფითი სიტყვა.

არა: 2. სოლისებურ ბოლოიანი თუთიყუში.

რადგან ისინი მეტყველების სხვადასხვა ნაწილებს განეკუთვნებიან?

გპასუხობთ: ამ შემთხვევაშიც ომონიმების მოცემული განსაზღვრა თქვენ არ გსულადავთ.

მაშასადამე: ლექსიკური ომონიმების ერთეულები შეიძლება მიეკუთვნებოდეს ან არ მიეკუთვნებოდეს მეტყველების ერთი და იმავე ნაწილს. და ა.შ.

4) არისტოტელეს დროიდან კი არა, არამედ უფრო ადრეც, პლატონის დროიდან მოყოლებული, ომონიმების განსაზღვრაში აქცენტი უღერადობაზე იყო გადატანილი. ისინი ომონიმებს განსაზღვრავდნენ, როგორც „ერთნაირად მჟღერი“ სიტყვები. ამდენად, მათთვის, ომონიმები „ერთნაირად მჟღერი“ სიტყვებია!

დიდი დროის შემდეგ, ომონიმების განსაზღვრას მიუმატეს „ერთნაირი დაწერილობა“. ე.ი. ომონიმები „ერთნაირი უღერადობისა“ და „ერთნაირი დაწერილობის“ სიტყვებია. შემდეგ გაახსენდათ, რომ ერთნაირად დაწერილი სიტყვები შეიძლება სხვადასხვანაირად უღერდეს, და, ასეთი სიტყვებიც მაინც ომონიმებად ჩათვალეს.

ამდენად, ბერძნებს (აგრეთვე სხვებსაც), ომონიმებად მიანდათ: ერთნაირად მჟღერი და ერთნაირი დაწერილობის ან, ართნაირად მჟღერი მაგრამ სხვადასხვა დაწერილობის, ან ერთნაირი დაწერილობისა და სხვადასხვა უღერადობის სიტყვები.

მათ მიერ მოტანილ მაგალითებში, ომონიმების გვერდით თანაბრად დგას პოლისემიური სიტყვები, რომლებსაც აგრეთვე ომონიმებად მიიჩნევდნენ.

ქართული ენისათვის, ომონიმების ჩვენს მიერ მოცემულ განსაზღვრებაში უნდა შეგვეტანა თუ არა „ერთნაირი უღერადობა“ და „ერთნაირი დაწერილობა„?

ეს იქნებოდა ქართული ენისათვის უდიდესი შეურაცხყოფა!

შეურაცხყოფა იმ ენისათვის, რომელიც ღვთის მიერ არის შექმნილი, რომელიც არის „უმეტეს სხვათა ენათა“... „შემკული და კურთხეული სახელითა უყლისათა“... რომელიც შენახული „არს... დღემდე მეორედ მოსელისა მესიისა საწამებლად, რათა ყოველსა ენასა ღმერთმან ამხილოს ამით ენითა“... „რამეთუ ყოველი საიდუმლო ამას ენასა შინა დამარხულ არს“... „და იტყვის ყოველად ოთხ ათასს მარაგსა“.

შეურაცხყოფელია, რადგან ქართულ ენაში, როგორც იწერება ასევე იკითხება და პირიქითაც, როგორც იკითხება ისევე იწერება!

ასეთი თვისება მსოფლიოს არც ერთ ენას არ გააჩნია!

ქართული დამწერლობა არის ერთდერთი ფონეტიკური დამწერლობა მსოფლიოში!

უფრო მეტიც, პოლ-როიალის „გრამმატიკისა“ და ხელოვნურ საერთაშორისო ენა „ესპერანტო“ აეტორები შეეცადნენ საფუძვლად აეღოთ ქართული ენისათვის, ღმერთების მიერ მინიჭებული ეს თვისება, „როგორც იწერება ასევე, იკითხება და პირიქით“, მაგრამ არაფერი გამოუვიდათ!

ან, რა უნდა გამოსვლოდათ?!

ინდაური და ოქროს კბილი? – არის ასეთი გამოთქმა ხალხში.

P.S. 1. ლექსიკური ომონიმების განსაზღვრების სემოთ მოტანილ განმარტებაში, მოცემულია ომონიმების არსებობის აუცილებელი და საკმარისი პირობა.

P.S. 2. რადგანაც, ქართულის გარდა, სხვა ენებში არ არის განხორციელებული ფონეტიკური ეფექტი ე.ი. ხშირ შემთხვევაში, როგორც გამოითქმის ისე არ იწერება ან, პირიქით, როგორც იწერება ისე არ გამოითქმის, ამიტომ უცხო ენებისათვის ომონიმები შემდეგნაირად განსაზღვრება:

სალექსიკონო ფორმით წარმოდგენილ ერთნაირი დაწერილობისა და ერთნაირად მჟღერ სიტყვებს, რომლებიც არიან სხვადასხვა წარმომავლობის ან, აქვთ საერთო წარმომავლობა მაგრამ, დროთა განმავლობაში, შინაარსის მიხედვით დიდად დაშორდნენ ერთმანეთს, – ლექსიკური ომონიმები ეწოდება.

ხანი: 1. ქართული ანბანის ოცდამეთერთმეტე ასოს „ხ“-ს სახელწოდება.

ხანი: 2. დროის მონაკვეთი; დრო, უამი.

ხანი: 3. მეფე, მთავარი სოგიერთი თურქი და მონღოლი ხალხისა.

4) ომონიმია უძველეს ქართულ და შეთვისებულ უცხო სიტყვებს შორის.

ბოტი: 1. მამალი დაუკოდავი თხა, სანაშენე.

ბოტი: 2. (ფრანგ., boîte) მაღალყელიანი სატუცი (კალოში).

5) ომონიმია სხვადასხვა უცხო ენიდან შემოსულ სიტყვებს შორის.

გრიფი: 1. (ბერძნ. gryps) მითიური ცხოველი (აქვს ღომის ტანი, არწივის ფრთები).

გრიფი: 2. (ფრანგ., griff) ხელმოწერის გამომხატველი ბეჭედი; შტემპელი.

გრიფი: 3. (გერმ., Griff) სიმკბიანი საკრავის ყელზე სიგრძივ დაკრული დანაყოფები-

ანი ფირფიტა.

6) ომონიმია ერთი და იმავე უცხო ენიდან შემოსულ სიტყვებს შორის.

ბოქსი: 1. (ინგლ., box) კრივი.

ბოქსი: 2. (ინგლ., box) მამაკაცის თმის გაკრეჭის ფასონი.

ბოქსი: 3. (ინგლ., box) ყუთი, კოლოფი; ინფექციურ საავადმყოფოებსა და კლინიკებში; ტიხრებით გამოყოფილი, მომინული ადგილი ავადმყოფის ცალკე მოსათავსებლად.

ბოქსი: 4. (ინგლ., boxcali) ერთგვარი ტყავი, ქრომით გამოყვანილი ხბოს ტყავი.

კულონი: 1. (ფრ.) ელექტრობის რაოდენობის საზომი ერთეული.

კულონი: 2. (ფრ.) ძეწვეთ სატარებელი სამკაული.

ტუში: 1. (გერმან., Tusche) საღებავი, იყენებენ დასახაზავად, დასახატავად.

ტუში: 2. (გერმან., Tusch) მოკლე მუსიკალური მისალმება.

7) ომონიმია ინტერნაციონალურ და ქართულ სიტყვებს შორის.

გოლი: 1. გოლეული, – ფიჭიანი თაფლი.

გოლი: 2. (ინგლ., goal) კარი (სოგიერთ სპორტულ თამაშში).

კოდი: 1. ხის ერთგვარი ჭურჭელი.

კოდი: 2. (ფრანგ., code) პირობით ნიშანთა კრებულნი.

8) ომონიმია კალკირებულ სიტყვებს შორის.

(კალკი (ფრანგ., calgui) – სიტყვის მნიშვნელობის სესხება ერთი ენიდან მეორეში; სიტყვის ან შესიტყვების აგება სხვა ენის ყაიდაზე).

კალკირებული სიტყვები ორი გვარისაა:

ა) მიბადებითი სიტყვაწარმოება.

ამ შემთხვევაში ქართული სიტყვა აგებულია უცხო ენის კომპოზიტზე ან ნაწარმოები სიტყვის სტრუქტურის წაბადებით.

პირწყალი: 1. „უაუგო საქციელი“ (საბა); სინდისი.

პირწყალი: 2. საჭმლის სურვილით მომდგარი ნერწყვი.

ეს გამომდინარეობს სპარსული სიტყვიდან აბრუ (აბ + რუ, – პირის წყალი), პატიოსნებას ნიშნავს. ამის მსგავსად (წაბადებით) არის ქართული სიტყვა, რომელიც სინდისს ნიშნავს.

ბ) მნიშვნელობის სესხება.

რუსულ ენაში „Заряд“ პოლისემიური სიტყვაა:

заряд: 1. Взрывчатое вещество в снаряде, в патроне. 2. Количество электричества.

რუსულში არსებული პოლისემიური სიტყვა ქართულში ომონიმებად გადმოკეთდა:

მუხტი: 1. (ძვ.) თოფისწამლის მასრა (ყანთაქილა).

მუხტი: 2. ელექტრობის რაოდენობა.

თვით რუსებს заряд: (количество электричества) გერმანული ენიდან აქვთ ნასესხები.

9) დამოუკიდებელი წარმოება ერთი და იმავე სიტყვებისაგან.

„წირავ“ (მსხვერპლის მიტანა) ფუძეზე „სა“ პრეფიქსის დართვით, ელემენტობთ: საწირავი, – მსხვერპლად მისატანი.

„წირავ“ (მღვდელმსახურება) ფუძეზე „სა“ პრეფიქსის დართვით, ელემენტობთ: საწირავი, – წირვის გასამრჯელო.

ამგვარად მივიღეთ ომონიმები:

საწირავი: 1. მსხვერპლად მისატანი.

საწირავი: 2. წირვის გასამრჯელო.

10) ომონიმია ლიტერატურულ და დიალექტურ სიტყვებს შორის.

ზართ: 1. ლითონისაგან ჩამოსხმული ღრუ სარეკელი.

ზართ: 2. (ქართლ.) დაწნული სასიმინდე, ოთხ ბოძზე შემდგარი.

11) ომონიმია დიალექტურ სიტყვებს შორის.

ბჟანტი: 1. (ქიზიყ.) მინდორში (ხშირად ჭაობიდან) გამომდინარე წყალი.

ბჟანტი: 2. (ქართლ.) ქამარი.

12) პოლისემიურ სიტყვებისაგან წარმოქმნილი ომონიმები.

მოტივი: 1. რაიმე საქციელის გამომწვევი მიზეზი.

მოტივი: 2. მელოდია, კილო, ჰანგი.

13) ომონიმია სამეცნიერო – ტექნიკურ დანიშნულების სიტყვებს შორის.

ინდუქცია: 1. (ლოზიკ.) აზროვნების მეთოდი, – კერძო ფაქტებიდან, ცალკეული დებულებებიდან ზოგადი დასკვნის გამოყენა.

ინდუქცია: 2. (ფიზ.) ელექტრომაგნიტური მოვლენის ერთ-ერთი სახე.

14) სიტყვის აბრევიატურული მნიშვნელობა და ომონიმია.

აბრევიატურული ე.ი. ისეთი სიტყვა, რომელიც წარმოადგენს ორი ან რამდენიმე სიტყვის შემოკლებას. „აბრევიატურული სიტყვა დამოუკიდებელი ლექსიკური ერთეულია და ასევე აღიბეჭდება ლექსიკონშიც. იგი ისევე იბრუნვის, როგორც ჩვეულებრივი არსებითი სახელი“. (ალექსანდრე ღლონტი)

ჩეკა: 1. სახელი ჩეკს (კვერცხზე იჯდება ფრინველი, რომ გათბობით ჩანასახი განვითარდეს და ნატუჭიდან გამოვიდეს), იჩეკება (კვერცხიდან გამოვა, გამოტყდება) ზმნათა მოქმედებისა.

ჩეკა: 2. სახელწოდება სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიისა.

ასი: 1. რიცხვი და რაოდენობა 100.

ასი: 2. (ფრანგ. as) საძაერო ფრენის ოსტატი.

15) სიტყვის კნინობითი ფორმით გამოწვეული ომონიმები.

თაგუნი: 1. სხვილნი ძარღენი.

თაგუნი: 2. (კნინ.) თაგვი, თაგუნა.

16) ხმაბაძვითი სიტყვებით გამოწვეული ომონიმები.

„მიბაძვა თანდაყოლილი აქვს კაცს ბავშვობიდანვე და, კაციც იმით განსხვავდება სხვა ცხოველებისაგან, რომ იგი ყველაზე უფრო წამბაძვია და თავის პირველ სწავლას მიბაძვის საშუალებით იძენს“. (არისტოტელე, „პოეტიკა“, 1979, გვ.67)

კუკუ: 1. „გუგულის ხმიანობა“ (საბა).

კუკუ: 2. პანდური (პანჩური), წიხლი.

17) ბავშვის ენით გამოწვეული ომონიმები.

ბავშვის ენა, ენობრივ ცვლილებათა ერთ-ერთი წყაროა. ბოლშეინ დე კუსტენესა და კ. პაულს, მეტი წილი ცვლილებები ენაში, მათ ბავშვის ენიდან მომდინარედ მიაჩნდათ. „ის თავისებურებები, რომლებიც ბავშვებს ენის სათანადოთ დაუფლებამდე აქვთ,

გარკვეულ ასაკიდან ქრებიან, მაგრამ ეს უკვალოდ არ მიმდინარეობს“. (ფ. დე სოსიური)

ბაბა: 1. (კუთხ.) მამა.

ბაბა: 2. პური, – ბავშვის ენით.

ბუა: 1. მოგონილი საფრთხობელა, ბავშვების შესაშინებელი.

ბუა: 2. ბეწვის ყელსახვევი.

ბუა: 3. ხარი (ძროხა) ბავშვის ენაზე (პ. განქი).

კაკა: 1. „ერთი წამლის სახელია“ (საბა).

კაკა: 2. საწუწნი ტკბილეული ბავშვის ენაზე.

18) ჟარგონით გამოწვეული ომონიმები (იგივეა, რაც არგო).

ტოტია: 1. ძუ ძაღლი.

ტოტია: 2. (ყარგ.) ქურდი.

19) სიტყვებმა, რომლებმაც განიცადეს დეეტიმოლოგიზაცია. ე.ი. სიტყვის თავდაპირველი მნიშვნელობის მივიწყება.

დაღონებული: 1. ვინც დაღონდა, დანაღვლიანებული, დადარდიანებული.

დაღონებული: 2. მოღუნული, დახრილი.

კაპუეტი: 1. ერთ სამთარგამოვლილი მიმინო.

კაპუეტი: 2. ავი, ანჩხლი; ჯიუტი; მიუკარებელი.

არის პირიქითაც: პირველი მნიშვნელობა შემორჩენილია, ხოლო მეორე მნიშვნელობა დაკარგულია. მაგ.

ძოწეული: 1. მარჯნისფერი, ასეთი ფერის ძვირფასი ქსოვილი.

ძოწეული: 2. ადამიანის სხეულის სიწითლე.

20) ომონიმების ერთი ცალი კავშირია, ან ნაწილაკი, ან წინსართი.

და: 1. ერთი დედ-მამის ქალიშვილი სხვა შვილების მიმართ.

და: 2. მაურთებელი კავშირი.

და: 3. ნაწილაკი, იხმარება სიტყვის მასალად.

და: 4. წინსართი ზმნისა. ჩვეულებრივ აღნიშნავს მიმართულებას უკვიდან ქვევით.

აი: 1. ჩვენებითი ნაწილაკი, – მიუთითებს იმაზე, რაც ხდება ან რაც უნდა მოხდეს.

აი: 2. (გურ.) ჩვენებითი ნაცვალსახელი, ეს, ეგ.

21) მეტაფორული (ბერძ., metaphora, – გადატანა) ხმარებით მიღებული ომონიმები.

ლექსიკონში შეტანილია სიტყვის ისეთი მეტაფორული ხმარება, როდესაც საგანს ან მოვლენას სხვა საკუთარი სახელი არ გააჩნია, ე.ი. იქნის დამოუკიდებელ მნიშვნელობას და ხდება საკუთარი სახელი. მაგ.

ყელი: 1. კისრის წინა ნაწილი.

ყელი: 2. დოქის ან მისთანათა მუცლის ზედა ნაწილი.

ასეთ შემთხვევაში ადგილი აქვს არა სახელის გადარქმევას, ე.ი. ქონდა სახელი და მას გადაარქვეს, არამედ ადგილი აქვს სახელის დარქმევას. აქ გვაქვს არა ორი, არამედ ერთი მნიშვნელობა. ასეთ შემთხვევაში სახეობრივ-ემოციური უწყვეტი სრულიად წაშლილია, გამქრალია. როგორც ერთი ენათმეცნიერი იტყობდა: „მოხდა მეტაფორიზაცია, თესლი კი არ არის, არამედ აღმოცენდა ხე (მცენარე)“.

მიუხედავად ამისა, არც ბიძინა ფონხუას, არც ქეგლი-ის რეატომიულსა და არც ქეგლი-ის ერთტომიულს ომონიმებად არ მიაჩნიათ, რაც ჩვენი აზრით არასწორია.

ომონიმებად უნდა ჩავთვალოთ ის მეტაფორა, რომელსაც თითქმის დაკარგული ანუ, მივიწყებული აქვს პირვანდელი მნიშვნელობა, მაგ.

ღვარძლი: 1. სარეველა ბალახი.

ღვარძლი: 2. ბოროტება, შური, სიავე.

ამ სიტყვის პირველი მნიშვნელობა თითქმის მივიწყებულია და უფრო მეტად გაერცვლებულია მისი გადატანითი (ბოროტება, შური, სიაცე) მნიშვნელობა. ასეთივე სახისაა:

ჯირითი: 1. სასროლი ჯოხი, რომელსაც იყენებდნენ ცხენოსნობაში.

ჯირითი: 2. ჭენება, ისინდი.

22) მეტყველების სხვადასხვა ნაწილების ომონიმები.

არა: 1. უარყოფითი სიტყვა (საპირისპირო ჰო, კი, დიახ).

არა: 2. (უარყოფითი ნაცვალსახელი) არარა.

არა: 3. სოლისებურ ბოლოიანი თუთიყუში.

23) როდესაც ომონიმურ სიტყვებს სხვადასხვა პარადიგმა გააჩნიათ.

წელი: 1. ადამიანის სხეულის ნაწილი.

წელი: 2. დროის მონაკვეთი, რომელსაც დედამიწა მზის ირგვლივ შემოვლას ანდომებს, თორმეტი თვე.

ნიკო ჩუბინაშვილის ლექსიკონში განხილულია ისეთი ომონიმური წყვილები, რომლებიც ბრუნვის დროს თავისებურებებს ავლენენ: მაგალითად, „წელი, წელის | წელი, წლის; მხარე, მხარის | მხარე, მხრის და ა.შ.

პლატონ იოსელიანი თავის გრამატიკაში ყურადღებას უთმობს ფუძეკუმშვად ომონიმებს. მაგ. „თვალი (ადამიანისა და ურმისა);, „წელი (სხეულის ორგანო და დრო)“ და ა.შ.

ზოგი სიტყვა, რომელიც „სხვისა და სხვისა ჰაზრისანი არიან, პირდაპირი მნიშვნელობით ნახმარნი არ იკუმშებიან (მაგ. თვალი), ხოლო მეტაფორულისა მნიშვნელობისა შინა“.

დავით ჩუბინაშვილი (1814-1891) წიგნში „მოკლე ქართული გრამატიკა“, განიხილავს ისეთ ომონიმებს, რომლებიც სხვადასხვანაირად იბრუნებიან. მაგ. თვალი, კუალი, მოწამე, მხარი, წელი და ა.შ.

24) როდესაც ომონიმური სიტყვები არქაიზმებია (ბერძ., archaios – ძველი).

„მივიწყებული სიტყვა შეიძლება მწერალმა „გააცოცხლოს“, კვლავ მოაბრუნოს სამწერლო ენაში. ამდენად, მკაცრი გაგებით, არქაიზმი არსებითად სამწერლობო ენას ახასიათებს... უკიდურესობა იქნებოდა საჭიროების შემთხვევაში არქაიზმების სრული უგულებელყოფა, რასაც შეიძლება თხზულების სტილის გაუბრალოება-გამდაბიურება მოჰყვეს.

მწერალი მხატვრულ ნაწარმოებში არქაულ ლექსიკას მეტწილად შეგნებულად მიმართავს... მას გარკვეულ მხატვრულ ფუნქციას აკისრებს...

არქაიზმის მხატვრული დანიშნულებაა: ა) ისტორიული სტილიზაცია, რაც თავისთავად ტიპიზაციის კარგი საშუალებაა; წარსულის, ძველი დროის მოვლენების ასახვა, – გადმოცემისას არქაული ლექსიკის ზომიერად გამოყენება მწერლის მიერ არა თუ გამართლებულია, არამედ აუცილებელი საჭიროებაც არის ისტორიული გარემოს კოლორიტულად წარმოსახვისათვის. ბ) მხატვრული (პოეტური) სტილიზაცია: პოეტი საგანგებოდ ცდილობს არქაიზაციით მხატვრული ნაწარმოები გახადოს უფრო ექსპრესიული, სურნელოვანი, პოეტური, არტისტული. ასეთ შემთხვევაში არქაიზმი იძენს განუმეორებელ, შეუცვლელად სტილისტურ ნიუანსს“. (კორნელი დანელია, „არქაიზმების სწავლებასთან დაკავშირებული ზოგიერთი საკითხი“, „ქართული ენა და ლიტერატურა სკოლაში“, №1, 1978)

ჯამი: 1. (ძვ. საკალენდრო ტექსტში, წარმართული ხანისა) 30 დღიანი თვე (პავლე ინგოროყვა).

ჟამი: 2. (ძვ. ქრისტიანული მწერლობა) საათი (სიტყვის ვიწრო გაგებით). (პაელები ინგოროყვა).

ჟამი: 3. (ძვ. ქრისტიანულ მწერლობაში) დრო (ზოგადი მნიშვნელობით). (პაელები ინგოროყვა).

25) თიკუნი, შერქმეული სახელის ომონიმები.

დროშა: 1. სახელმწიფო ემბლემა.

დროშა: 2. „მსუქანი, ფაშფაშა; მოსქო კაცს მეტ სახელად დროშას არქმევენ“ (იოსებ გრიშაშვილი).

26) კონკრეტული და განყენებული საზოგადო სახელები ომონიმებად.

ვაჭრობა: 1. ვაჭრობს ზმნით აღნიშნული მოქმედების სახელი.

ვაჭრობა: 2. ვაჭარი სიტყვისაგან ნაწარმოები განყენებული სახელი.

27) საალერსო სიტყვებით გამოწვეული ომონიმები.

ბუბუნა: 1. ხარი „ჯვართ ენაზე“ (ხევსურეთში, ფშავში).

ბუბუნა: 2. საალერსო სიტყვა ბავშვის მიმართ (მაგ. „ჩემო ბუბუნა“, – ჩემო კარგო).

28) საკულტო და „ჯვართ ენით“ გამოწვეული ომონიმები.

„ჯვართ ენა“ ერთ-ერთი სპეციალური ენაა. „სპეციალისტ-ეთნოგრაფების შენიშვნით „ჯვართ ენის“ ხმარების დანიშნულება იყო ჯვარის სებუნებრიობის გახაზვა. ლინგვისტისათვის „ჯვართ ენა“ საინტერესოა იმიტომაც, რომ ჩვეულებრივი ლექსიკური ჯგუფებისაგან განსხვავებით (და ჟარგონთა მსგავსად) აქ მკაფიოდ ჩანს სახელდების ნებისმიერობა“. (ბიძინა ფონიჭია)

რემა: 1. ცხენის ჯოგი.

რემა: 2. კეიცი („ჯვართ ენით“).

ღირებულები: 1. რაც ღირს რადმე; ამა თუ იმ ფასის მქონე.

ღირებულები: 2. წელიწადგამოვლილი საკლავი („ჯვართ ენაზე“).

მბლავანი: 1. რაც ბლავის (ხარი, ფური, ცხვარი...).

მბლავანი: 2. თიკანი („ჯვართ ენით“).

ომონიმთა კლასიფიკაცია

თავდაპირველად გავეცნოთ ზოგიერთ უცხო ენათა ომონიმების კლასიფიკაციას.

დიდი საბჭოთა ენციკლოპედიის (БСЭ) მიხედვით, რუსული ენის ომონიმები ოთხი სახისაა:

I. ომოფონები, ომოფორმები, ომოგრაფები და ლექსიკური ომონიმები.

ომოფონები (ბერძ. homós – ერთნაირი და phónē – ბგერა), ბგერადობით ერთნაირი სიტყვებია, დაწერილობით კი განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან. მაგ плод – ნაყოფი და плот – ტივი.

II. ომოფორმები (ბერძ. homós – ერთნაირი და phorm – ფორმა, სახე), დაწერილობით მსგავსი სიტყვებია, ბგერადობით კი განსხვავებული, თანხვედრიან ცალკეულ ფორმებში. მაგ три – форма именит. и винит. падежа числительного 3 и форма повелит. наклонения от глагола „тереть“.

III. ომოგრაფები (homós – ერთნაირი და graphō – წერა), დაწერილობით ერთნაირი სიტყვებია, ბგერადობით სხვადასხვა. მაგ.

замок – საკეტი და замок – ციხე; ციხე-სიმაგრე.

IV. ლექსიკური ომონიმები თავის მხრივ წარმოიქმნებიან:

1) Звукового совпадения различных по происхождению слов: მაგ. Рысь – ჩორთით წას-

ელა, გაქცევა და Рысь – ფოცხვერი.

2) В результате полного расхождения значений многозначного слов: მაგ. Мир – სამყარო, მსოფლიო და Мир – მშვიდობა, მშვიდობიანობა.

3) При параллельном словообразовании от той же основы: მაგ. тройка – სამცხენა (ეტლი) და тройка – სამი, სამიანი.

О.С. Ахманова-ს მიხედვით („Словарь омонимов русского языка“, 1986): „Омонимы можно определить как два (или более) слова, состоящие из тождественных фонемных рядов и различающиеся только семантически или грамматически, или и семантически и грамматически одновременно“.

ამ განსაზღვრიდან გამომდინარე, ომონიმებს ყოფს სამ ძირითად ჯგუფად:

I. მორფოლოგიური სტრუქტურით გამოსახული ომონიმები (სტრუქტურული ომონიმები).

II. ოდითგან სხვადასხვა სიტყვების (ანუ სხვადასხვა წარმომავლობის) ომონიმები და

III. პოლისემიისაგან მიღებული ომონიმები.

I. მორფოლოგიური სტრუქტურით გამოსახულ ომონიმებს ხუთ ჯგუფად ყოფს:

1) როცა სიტყვათა ფუძეები ომონიმურია. მაგ. колкий – მჩხვლეტი, ჩხვლეტია (ჩხვლეტია ბალახი), წარმომდგარია სიტყვისაგან колоть – ჩხვლეტა და колкий – პობადი, ადვილად საპობი, რომელიც წარმომდგარია სიტყვისაგან колоть (колоть дрова – შუშის პობა).

2) აფიქსებით მიღებული ომონიმები. მაგ. ночник (1. (საქც.) ღამის მფრინავე. 2. ღამის ღამპა).

3) არაერთნაირი მორფოლოგიური მოტივირება (დასაბუთება) წარმოქმნილი ომონიმებისა. მაგ. **выглядеть** – გამოყურება (он **выглядит** хорошо – კარგად გამოიყურება) და **выглядеть** – მოთვალიერება, გამონახვა (в толпе он **выглядел** своего знакомого – ხალხში გამონახა, შეამჩნია თავისი ნაცნობი).

4) შინაგანი სტრუქტურით განსხვავებული ომონიმები. მაგ. **газоход** – აირგამტარი, რაშიც გადის აირი. და **газоход** – აირით მავალი, რაც დადის აირის გამოყენებით.

5) სიტყვები, რომლებიც მეტყველების სხვადასხვა ნაწილებს მიეკუთვნებიან. მაგ. **печь** – ცხობა (აცხობს) (он **печёт** хлеб – პურს აცხობს) და **печь** – ღუმელი.

II. ოდითგან სხვადასხვა სიტყვების (ანუ სხვადასხვა წარმომავლობის) ომონიმები. მაგ. **рейд**–(პოლანდ.) რეიდი (парашоd стоиt на рейдe – გემი რეიდზე დგას), და **рейд** – (ინგლ.) რეიდი (кавалерийский рейд – ცხენოსანთა რეიდი, თავდასხმა). ეს სიტყვები გენეტიკურად განსხვავდებიან ე.ი. არიან სხვადასხვა წარმომავლობის.

III. პოლისემიისაგან მიღებული ომონიმები.

აქ, მაგალითის სახით განიხილავს რამოდენიმე ტიპს. მაგ. **катать** (გორება, **катать шар, мяч**); **катать** (გასეირნება, გატარება, არაქვეითად, **катать на санках**).

* * *

„ინგლისური ენის ომონიმების“ ნუსხა (სია) პირველად შეადგინა სკიტმა (Скит), დანართის სახით. სკიტი ომონიმებს უწოდებს სიტყვებს, რომლებიც ერთნაირია გრაფიკულად, ხოლო დიდად განსხვავდებიან შინაარსით. ამიტომაც მის მიერ ნახსენებ სიაში შეტანილია სრული ომონიმები და ომოგრაფები.

ი. ს. ტიშლერი თავის წიგნში „თანამედროვე ინგლისური ენის ლექსიკური და ლექსიკურ-გრამატიკული ომონიმების ლექსიკონი“, წერს: „Не случайно все исследователи

говорят о полной омонимии и о частичной. Совершенно очевидно, что они при этом исходят именно из количественной стороны. Представляется поэтому целесообразным разграничение различных видов омонимии английского языка проводить на иной основе: если слова омонимичны не во всех своих формах, то необходимо принять в качестве разграничительной, своего рода демаркационной линии тождество по звучанию половины словоформ. При совпадении половины большей части форм – омонимия неполная. при совпадении меньшей части форм – омонимия частичная. (И.С. Тышлер, „Словарь лексических и лексико-грамматических омонимов современного английского языка“, 1975)

შეშდევ, ი. ს. ტიშლერის ეთანხმება ა. ი. სმირნიცკის და ამბობს: „Основные типы омонимов в классификации А.И.Смирницкого даны правильно. Лексическим является омонимы, относящиеся к одной и той же части речи, независимо от того, совпадают ли все их формы или только часть их, то есть все различие между ними заключается в их семантике.

Лексико-грамматическими являются омонимы, относящиеся к разным частям речи. Различие между ними заключается не только в их семантике, но и в их грамматической неоднородности“.

ამდენად, ი. ს. ტიშლერის მიხედვით, ინგლისური ენის ომონიმები შეიძლება იყოს: სრული, არასრული და ნაწილობრივი. თითოეული მათგანი იყოფა ორ ნაწილად: ლექსიკურ და ლექსიკურ-გრამატიკულ ომონიმებად.

I. სრული ომონიმები:

1) ლექსიკური, – სიტყვები ერთხვევიან ყველა ფორმით, გრამატიკულად იგივეური. **blow** – ბერვა და **blow** – ყვაეილის გამოღება, გაფურჩქენა.

2) ლექსიკო-გრამატიკული ომონიმები:

სიტყვები, რომლებიც ერთმანეთს ყველა ფორმით, სხვადასხვა გრამატიკულად.

hour – საათი და **our** – ჩვენი

II. არასრული ომონიმები:

1) ლექსიკური, – სიტყვები, რომლებიც ფორმების დიდ ნაწილში ერთხვევიან ერთმანეთს, გრამატიკულად იგივენი არიან.

lie – წოლა და **lie** – ტყუილი, ცრუობა.

2) ლექსიკო-გრამატიკული, – სიტყვები, რომლებიც ფორმების დიდ ნაწილში ერთხვევიან ერთმანეთს, სხვადასხვა გრამატიკულად.

arm – ხელი და **arm** – შეიარაღება, აღჭურვა.

III. ნაწილობრივი ომონიმები:

1) ლექსიკური, – სიტყვები, რომლებიც მხოლოდ ფორმების მცირე ნაწილში ერთხვევიან ერთმანეთს, გრამატიკულად ერთნაირია.

found – დაარსება, დაფუძნება და **find** – პოვნა, გამოჩენა.

2) ლექსიკო-გრამატიკული, – სიტყვები, რომლებიც მხოლოდ ფორმების მცირე ნაწილში ერთხვევიან ერთმანეთს, გრამატიკულად სხვადასხვაა.

blue – ცისფერი, მტრედისფერი და **blow** – ბერვა.

ზოგადად, რომ ეთქვას, ტრადიციულად ინგლისური ენის ომონიმები იყოფა სამ ჯგუფად: ომოფონები (სიტყვები ერთმანეთს ერთხვევა მხოლოდ ბგერადობით), ომოგრაფები (სიტყვები მსგავსია მხოლოდ დაწერილობით) და სრული (როდესაც სიტყვების ბგერადობა და დაწერილობაც ერთნაირია).

ფრანგული და გერმანული ენათა ომონიმების კლასიფიკაცია არაფრით არ განსხვავდება ინგლისური ენის ომონიმების კლასიფიკაციისაგან და ამიტომ მათზე აღარ შევჩერდებით.

ბაშკირული ენის ომონიმების კლასიფიკაცია მოცემული აქვს მ. ხ. ახტიამიროვის თავის სადისერტაციო ნაშრომში. დისერტაციის დაცვა მოხდა მოსკოვის მ. ვ. ლომონოსოვის (სინამდვილეში, დიდი ქართველის, მიხეილ პეტრე I-ის ძე ბაგრატიონის) სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში.

მ. ხ. ახტიამიროვის მიხედვით, ომონიმები სამი სახისაა; ლექსიკური, ლექსიკურ-გრამატიკული და გრამატიკული).

მისი განსაზღვრით: „Лексическими омонимами называются слова, совпадающие между собой в звучании и написании в тождественных грамматических формах и различающиеся в значениях“.

„Лексико-грамматическим омонимам относятся слова, совпадающие между собой в звучании и написании своих нетождественных грамматических форм, но различающиеся значениями“.

გრამატიკული ომონიმების შემთხვევაში, მ. ხ. ახტიამიროვს მოტანილი აქვს ისეთი ტიპის ერთნაირად მქდური სიტყვები, როგორცაა:

ვარდები: 1. დაეარდები, ჩაეარდები.

ვარდები: 2. ვარდის (ეკლიანი ბუჩქის) ყვავილები.

შემდგომ, მ. ხ. ახტიამიროვი განიხილავს თუ რა ტიპის ომონიმებთან გვაქვს საქმე:

1) სიტყვის სემანტიკური განვითარების შედეგად მიღებული ომონიმები.

ა) მსგაესების მიხედვით:

am (გადაგდება, მიტოვება) და am (სროლა, ტყორცნა).

ბ) მომიჯნავე, მოსაზღვრე სიტყვების მიხედვით.

ял (ფაფარი) და ял (ცხიმი, ქონი ფაფარის ქვეშ).

გ) ფუნქციის მიხედვით (სიტყვის მნიშვნელობის გაფართოება ან დაეწროება).

аң (მთვარე) და аң (დროის ერთეული).

буяу (ფული, მონეტა) და буяу (მანეთი).

2) ომონიმები, რომლებიც მიიღება ზმნის ფორმის სუბსტანციის პროცესის შემთხვევაში.

буяу (ღებვა) და буяу (საღებავი).

3) ფონეტიკური (კვლილებებით მიღებული ომონიმები).

am (სახელი) და am (ცხენი).

P.S. ადრე, ეს ორი სიტყვა განსხვავებოდა გრძელი და მოკლე ხმოვნის საშუალებით. დღეს კი, ბაშკირულ ენაში გრძელი ხმოვანი აღარ არსებობს.

P.S. ინგლისური, გერმანული და ა.შ. ენის ენათმეცნიერებიც ცდილობენ თავიდან მოიშორონ მოკლე და გრძელი ხმოვანები, ენის ეს საზიზღრობა, მაგრამ არაფერი გამოხდით!

ინგლისელებო, გერმანელებო, ფრანგებო, – მიბაძეთ ბაშკირელებს, თუ შეგიძლიათ!

4) უცხო ენიდან შემოსული სიტყვები ბაშკირულ ენაში.

აქ, როგორც წესი, განიხილება ორი შემთხვევა:

1) როცა ომონიმების ორივე ცალი უცხო სიტყვაა და,

2) როცა ომონიმების ერთი ცალია უცხო ენიდან ნასესხები.

бур (ქურდი) და бур (ქიმი, კარცი).

материя (მატერია, ნივთიერება) და материя (ქსოვილი).

5) აფიქსაციის შედეგად მიღებული ომონიმები.

таньу (უარყოფა, უარის თქმა) და таньу (გაგება, შეტყობა).

6) ლიტერატურული და დიალექტიკური სიტყვების ომონიმები.
 EH (ჭინკა, ქაჯი) და EH (დიალექტ. ანატ., საყლაპავი მილი).

ქართული ენის ზოგადი დახასიათება

სანამ, ქართული ენის ომონიმთა კლასიფიკაციას შევეხებოდეთ, წინასწარ ეთქვათ ის, რასაც უცხო ენათა ენათმეცნიერები ამბობენ: „არ არსებობს ომონიმების ზუსტი განმარტება და არც შეიძლება იყოს“.

ეს გამონათქვამი სრულიად სამართლიანია მათი ენის მიმართ. ამ თვალსაზრისს მთლიანად აბათილებს ღვთით კურთხეული ენა ქართული.

აქ, ჩამოეთვალათ ქართული ენის მხოლოდ ის დადებითი თვისებები, რომლებიც უშუალოდ არიან დაკავშირებულნი ომონიმებთან. ქართულ ენის მოკლე დახასიათება ძირითადად ეყრდნობა არნოდ ჩქობავას და აკაკი შანიძის შრომებს.

• ქართული დამწერლობა ერთადერთი ფონეტიკური დამწერლობაა მსოფლიოში! (ა. სიხ.)

• ქართულ ენაში, როგორც იწერება ისევე გამოითქმის და, პირიქით, როგორც გამოითქმის ასევე იწერება! „ქართული ანბანი ყველაზე სრულყოფილია არსებულ ალფაბეტებს შორის. ყველა ბგერა აღინიშნება განსაკუთრებული ნიშნით, ხოლო ყოველი ნიშანი გამოხატავს ერთსა და იმავე ბგერას. ყველა ევროპულ ენაში დიდ დაბრკოლებას ქმნის ორთოგრაფია. ქართულისათვის, მისი ალფაბეტის სრულყოფილების მეოხებით ეს დაბრკოლება არ არსებობს. ქართული ანბანი მარტივია. მართლწერა ქართულისა ისეა გაადვილებული, რომ სხვა ეგეთი ანბანსრული ენა ქვეყანაზე არ მეგულება“ (პეტრე უსლარი, 1816-1875, რუსი ენათმეცნიერი).

P.S. მითხარით, რომელ ენას გააჩნია მსგავსი გონებრივი სიმაღლე?!

• ქართულ ენაში, ქართული ასო ერთნაირად ჟღერს: გინდ სიტყვის თაეში იჯდეს, გინდა სიტყვის შუაში და გინდ ბოლოში.

P.S. მითხარით, რომელ ენას გააჩნია მსგავსი გონებრივი სიმაღლე?!

• ქართულ ენაში არ არსებობს არც მოკლე და არც გრძელი ხმოვნები! არც დიფთონგები.

• „ქართულში სიტყვა ისე წარმოითქმის, რომ ამოსუნთქვის ძალა, ენერგია თითქმის თანაბარზომიერად ნაწილდება ყველა მარცვლის მიხედვით. რადგანაც ენაში სუსტია ინტენსიურობის მახვილი, იმდენად ხმოვნები ინარჩუნებენ თავიანთ სრულ სახეს“ (სერგი ჟღენტო).

• „ქართული ენის სიტყვათა სრული უმრავლესობა მისწრაფვის მარცვალდიაობისაკენ, რაც უდავოდ დიდი დადებითი თვისებაა ქართული ენისა“ (ალექსანდრე ფოცხიშვილი).

• „მრავალმარცვლიან სიტყვებში მესამე, მეოთხე, მეხუთე და მეექვსე მარცვლები წარმოითქმის თანაბარი რიტმული მახვილით და მათი აქცენტურ-რიტმიკული სტრუქტურის განმსაზღვრელია მარცვალთა შეფარდება ტონურობის მიხედვით და არა, ამოსუნთქვის სიძლიერე ან სამეტყველო ორგანოთა დაჭიმულობა, როგორც ეს რუსულში, ინგლისურში, გერმანულში და სხვა ენებშია“. (სერგი ჟღენტო).

P.S. მითხარით, რომელ დამწერლობას გააჩნია მსგავსი გონებრივი სიმაღლე?!

• ქართულ ენაში არ არსებობს სქესი!

სქესი არ არსებობს აგრეთვე ხელოვნურ ენა „ესპერანტოში“.

ვარშაველმა თვალის ექიმმა, ლაზარე მარკოსის ძე ზამენჰოფმა, რომელიც იმყოფ-

ფებოდა საქართველოში და გაეცნო ქართულ ენასა და ქართულ დამწერლობას, ქართული ენის ზეგავლენით ამოაგდო სქესი მის მიერ შექმნილ ხელოვნურ საერთაშორისო ენიდან. სამეცნიერო მიხედვა, რომ სქესი ამძიებდა და ანაგვიანებდა ენას! სქესის არსებობა ენის სიღარიბეს ნიშნებს!

ე.ი. უცხო ენათა მეცნიერები მიხედნენ, რომ საჭიროა თავიანთი ენის რეკონსტრუქცია: ცდილობენ ამოაგდონ სქესი; გრძელი და მოკლე ხმოვნები; ასოები, რომლებიც იწერება, მაგრამ არ იკითხება; სიტყვათა განმასხვავებელი ნიშნები; მძლავრი მახვილი, ღიფთონგები და ა.შ.

ე.ი. ცდილობენ თავიანთი ენა აღნაგობით მიუახლოვონ ქართულ ენას. მაგრამ, რას ანუ, როგორ მიუახლოვდებიან ქართულს, როცა ქართული „მისი წლით“ განსაზღვრულ მანძილით არის წინ, – „უმეტეს სხვათა ენათა“.

P.S. მითხარით, რომელ დამწერლობას გააჩნია მსგავსი გონებრივი სიმაღლე?!

- ქართულ ენაში არ არსებობს დიდი და პატარა ასოები. იგი, მრგვლოვან, ოთხხაზიან დამწერლობას არ სჭირდება. დიდი და პატარა ასოები სჭირდება ოთხკუთხა, მონოტონურ დამწერლობას. ანუ, მსოფლიო ენებს, ქართულის გარდა. დიდი ასოები სჭირდება ულამაზო, არაესთეტიკურ, მონოტონურ დამწერლობას, რომელიც თვალის ჰიგიენური მოთხოვნების ვერავითარ პირობას ვერ აკმაყოფილებს.

დიდი და პატარა ასოების არსებობა ზრდის ასო-ნიშანთა რაოდენობას.

დიდი, პატარა და ხელთნაწერი ასოები, გრაფიკულად დიდად განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან, ხოლო ქართული ხელთნაწერი ასოები არ განსხვავდება ნაბეჭდი ასოებისაგან.

სხვათა შორის, ცნობილი ნეხი ენათმეცნიერი ნ. ლოუკოტკა სწერს: „დამწერლობის მიხედვით შეიძლება შეეისწავლოთ, ან უკიდურეს შემთხვევაში, ვიმსჯელოთ მისი შემქმნელი ხალხის აზროვნების ეროვნულ ხასიათზე. იმ ხალხის აზროვნება, რომელსაც აქვს მაღალი, დახვეწილი მონუმენტალური დამწერლობა, უდავოდ განსხვავდება იმ ხალხის აზროვნებისაგან, რომელსაც წერილი ორნამენტული დამწერლობა აქვს, ხოლო ეროვნული თვისება იმ ხალხისა, რომელსაც აქვს მომრგვალო, ლამაზი, შნოიანი დამწერლობა, გარკვეულად განსხვავდება იმ ხალხის ეროვნული თვისებებისაგან, რომელსაც მოუპოვება კუთხოვანი, ჩამოუყალიბებელი (მოუწესრიგებელი) დამწერლობა. დამწერლობის შემოღება ამა თუ იმ ტომს მაშინვე ანიჭებს მეწინავეს, ხელმძღვანელის როლს.“ (Н. Лоукотка, „Развитие письма“, М. 1950, стр. 15.)

მაშ, როგორი ყოფილა ქართველი ერის აზროვნება, რომელმაც უნიკალური მრგვლოვანი ოთხხაზიანი დამწერლობა შექმნა?! რომელმაც შექმნა ულამაზესი, თვალისათვის უაღრესად ჰიგიენური დამწერლობა!

„ქართული დამწერლობა, რომელიც ოთხხაზოვან ბადეზეა დამყარებული და გრძელ და მოკლე ტოლმეტ ასოთა სისტემას წარმოადგენს, მხედველობის თვალსაზრისით და წამკითხველთათვის დიდ წარმატებად უნდა ჩაითვალოს, რადგან ასოთა ტოლადობა და ერთგვარობა მათ გარჩევას აძლევს, მათი ტოლმეტობა კი, პირიქით, ადამიანს ძალიან უადვილებს კითხვას. ეს გარემოება ექსპერიმენტულადაც, ფიზიოლოგიურადაც გარკვეულ დამტკიცებულია“ (ივანე ჯავახიშვილი).

P.S. მითხარით, რომელ დამწერლობას გააჩნია მსგავსი გონებრივი სიმაღლე?!

- ქართულ ენაში, ყოველ ბგერას ცალსახად თავისი ასო-ნიშანი შეესაბამება. სხვათა ენაში არსებობს ბგერა, მაგრამ მისი გამომსახველი ასო ნიშანი არ გააჩნია, ან, პირიქითაა, აქვთ ასო ნიშანი, მაგრამ არ გააჩნიათ შესაბამისი ბგერა.

P. S. მითხარით, რომელ დამწერლობას გააჩნია მსგავსი გონებრივი სიმაღლე?!

• ქართული ენა მდიდარია ზმნებით, ანტონიმებით, ანტონიმური კომპოზიტებით და ანტონიმური ომონიმებით. თუნდაც, ამის გამო ქართულ ენას ვერანაირი ენა ვერ შეედრება. „გერმანული ენის ბევრ სიტყვას ის თავისებურება ახასიათებს, რომ აქვს არა მარტო განსხვავებული, არამედ საპირისპირო მნიშვნელობანიც, რაშიაც არ შეიძლება არ დავინახოთ მოცემული ენის გონება-ჭკერეტიოთი არსი“. (ფრიდრიხ ჰეგელი, უდიდესი გერმანული ფილოსოფოსი).

ესე იგი ენაში რაც უფრო მეტია ანტონიმები, მით უფრო მდიდარია ამ ენის „გონებაჭკერეტიოთი არსი“. ეს გამოკვლეულიცაა, შესწავლილი და დადასტურებულიც!

დიახ, ვეთანხმები ფრიდრიხს, მაგრამ ჰეგელი ტყუილად იკეხინის გერმანულის უპირატესობაზე. თუნდაც ანტონიმების მხრივ, გერმანული ენა კი არა, ვერარა ენა, ვერა-ვითარ შემთხვევაში, ვერანაირ გარემოებაში, ვერა გზით, ვერა და ვერ შეედრება ქართული ენის სიდიადეს. სათამაშო კოჭიც, რომ გავიხსენოთ გასაგორებლად და ჩასაჭახუნებლად, გერმანული ენა კოჭებამდეც ვერ მისწვდება „თვინიერ ქართულს“.

ამდენად: „გონებაჭკერეტიოთი არსის“ შესაძლებლობა ქართულ ენას გაცილებით მეტი აქვს ვიდრე გერმანულ ენას, დიდად პატივცემულო ჩემო ჰეგელ!

• ქართულ ენაში ანტონიმების ზღვაა და, ამასთან მიტყეულების ყველა ნაწილში, ყველა ასოზე, ყველა ოცდაცამეტივესე!

• ქართული ენა მდიდარია ზმნებით. ქართული ენა მდიდარია დინამიკური ზმნებით.

ქართულში სახელიდანაც-კი შეიძლება ვაწარმოოთ ზმნა. და, შეიძლება ზმნიდან სახელის წარმოებაც. ქართული ენა უფლისაგან არის კოდირებული, ღრმად კოდირებული. მისი გაშლით ქართული ლექსიკა მილიონებში გადადის.

• ქართულ ზმნას შეუძლია სუბიექტისა და საბი ობიექტის დართვაც.

• ზმნა სუბიექტისა და ობიექტის არსებობას გამოხატავს და მათ ისე აბრუნებს, როგორც ზმნა მიიწინებს საჭიროდ.

• ქართულ ენას უხვად აქვს ორი მწკრივი ზმნისწინებისა. ქართულს შეუძლია ზმნის ერთ ფუძისაგან, რამდენიმე ზმნა გააკეთოს სხვადასხვა ზმნისწინების დართვით.

P.S. მითხარით, რომელ ენას გააჩნია მსგავსი გონებრივი სიმადლე?

• ქართულ ზმნას ერთსა და იმავე დროს შეუძლია ანგარიში გაუწიოს და მხედველობაში მიიღოს როგორც სუბიექტი პირისა, ისე ობიექტი პირისა, აგრეთვე ობიექტის რიცხვისაც. ასეთი სიმადლავრე ზმნისა არც ერთ ენას არ გააჩნია.

• ქართულ ზმნას გამოსახვის შესაძლებლობით ვერც ერთი ენის ზმნა ვერ შეედრება.

• ქართული ანბანი დამატებით ასო-ნიშნებს არ შეიცავს, -როგორც ეს არის ინგლისურ და დანარჩენ ენებში. -რაც ენის უდიდეს ნაკლს წარმოადგენს. უნდათ მოიშორონ, მაგრამ ვერ მოუშორობიათ, ვერც მოიშორობენ!

• „ქართულში ყველა ხმოვანი მარტივია, ქართულ სიტყვაში ყოველი ხმოვანი ინარჩუნებს თავის ბგერით ჟღერადობას და ისმის ისევე სუფთად, ზუსტად, გამოკვეთილად, მუსიკალურად, როგორც ცალკე წარმოთქმის შემთხვევაში. ქართულ ენაში ხმოვანი თავისუფალია, როგორც ფშვინიერი ისე ძლიერი შემართვა-დამართვისაგან. ქართულ ხმოვნებს არ ახასიათებს თანხმოვანთან შეგუებისა და შერწყმის ტენდენცია. ქართულ წარმოთქმაში ხმოვნებისა და თანხმოვნების კონტრასტულ დაპირისპირებას აქვს ადგილი და არ აქვთ ურთიერთ გაელენა. მკაფიო არტიკულაცია მხოლოდ ქართულ ენას ახასიათებს და არა სხვა რომელიმეს“. (სერგი ჟღენტე).

• ყოველი ასო, რომ ყოველ მდგომარეობაში ერთსა და იმავე ბგერას გადმოსცემს, ეს მხოლოდ და მხოლოდ მარტო ქართული ენისათვისაა დამახასიათებელი.

• ქართული ენა პოლივალენტური ენაა, რომელსაც მოეპოვება ყველა ფუნქცია, რაც კი სალიტერატურო ენას შეიძლება ჰქონდეს.

• ქართული ლიტერატურული ენა მდიდარი და მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის მქონეა, ამიტომ მისი წარმოთქმის მხარე დამუშავებული და დახვეწილია, ისე, როგორც მისი გრამატიკული წყობა.

• ქართული ენა უძველესი ენაა, ამიტომ იგი უმნიშვნელოდ იცვლება. სტაბილურია მისი გრამატიკა. ქართული ენის მცოდნე, IV საუკუნის ლიტერატურულ ნაწარმოებს ისევე თავისუფლად კითხულობს, როგორც დღევანდელს და სრულიად გასაგებია მისთვის.

სხვაგან, სხვა ენაში IV კი არა XIV საუკუნის ტექსტს ისე ვერ წაიკითხავს კაცი, თუ განსაკუთრებულად არ შეისწავლა იმ საუკუნის ლექსიკა. ესე იგი საკუთარი ენა, მისთვის უცხო ენას წარმოადგენს.

• ქართულში მეტყველების ყველა ნაწილი იბრუნვის, როგორც არსებითი სახელი. ქართულს შეუძლია აბრუნოს არა მარტო სახელი, არამედ ზმნა, ზმნისსუცა, თანდებული, კავშირი, ნაწილაკი, შორისდებული და ა.შ. ყოველგვარი სიტყვა. აბრუნოს ჩვეულებრივი სახელის რომელიმე ბრუნვის ფორმაც. ქართულს შეუძლია სახელის ფუძისაგან ნაირ-ნაირი ახალი ფუძე აწარმოოს. ქართულს შეუძლია ისეთი სიტყვებიც კი აბრუნოს, რომელიც ნასესხებია ბრუნვის უქონელი ენებისაგან.

ქართულს შეუძლია აბრუნოს მთელი წინადადებაც-კი.

P.S. მითხატით, რომელ ენას გააჩნია მსგავსი გონებრივი სიმაღლე?!

• ქართულში სიტყვა ბევრნაირად იცვლება: ან იმავე სიტყვის ახალ ფორმებს იძლევა; ანდა, ახალ ფუძეებს, იმავე ძირის ახალ სიტყვას ქმნის.

• ქართულში შეიძლება ბრუნვა გვაქვს.

• ქართულში გვაქვს მოთხრობითი ბრუნვა, რაც მსოფლიოს არც ერთ ენას არ გააჩნია.

• ქართულში სიტყვის დაშლა ადვილია.

• ქართულში სახელი მარტივია.

• ქართულში სახელი დაირთავს თანდებულს და შეერწყმის სახელს, რაც სხვა არც ერთ ენაში ეს არ ხდება.

• ქართულში თავსართებსა და ბოლოსართებს გრამატიკული ფუნქცია აქვს. ქართულში სიტყვა შეიძლება ვაწარმოთ რამდენიმე თავსართითა და რამდენიმე ბოლოსართით ერთდროულად.

ქართული ენის გრამატიკული სტრუქტურა-აფიქსაცია განუზომლად დიდ შესაძლებლობას იძლევა ახალი სიტყვების წარმოსაქმნელად.

• ქართულ ენას შეუძლია, საგანი დაასახელოს იმის მიხედვით, თუ რას წარმოადგენდა ის წინათ ან როგორი ვითარება ახასიათებს მას წინანდელთან შედარებით.

• ქართულში სონორები (რ, ლ, მ, ნ, ვ,) აკუსტიკურად ახლო დგანან ხმოვნებთან. ხმოვნებთან ერთად მარცვლის შექმნაში მონაწილეობენ სონორებიც.

• ქართული სასტამბო (საკომპიუტერო) შრიფტი, აგებულია და მოხაზულობითაც სადაა, მარტივია, ადვილად იკითხება, ეკონომიურია, ესთეტიკურად სასიამოვნოა.

შრიფტის კითხვაც ვიზუალურთან ერთად შემეცნებითი პროცესიცაა. ჩვენ ვკითხულობთ არა ასო-ასო ან მარცვალ-მარცვალ, არამედ მთლიან სიტყვებს. ამიტომ დიდი მნიშვნელობა აქვს შრიფტის აგებულებას, მის გრაფიკულ მთლიანობას.

კონსტრუქციას. ტექსტის დანიშნულების მიხედვით შეიძლება შეიცვალოს კებულის ზომა, მოხაზულობა ან გაუქვითილობა ისე, რომ არ დაირღვეს კონსტრუქცია.

– რაც ქართული შრიფტის უნივერსალურობაზე მეტყველებს. ამ მხრივაც ქართული შტიფტი უნივერსალურია.

• აღარაფერს ვამბობ ქართული ენისა და დამწერლობის უამრავ უპირატესობებზე, სხვათა ენის მიმართ. აღარაფერს ვამბობ ქართული ზმნის ჩვიდმეტევე კატეგორიაზე.

ქართულ ზმნას, სხვა სიტყვის ნაწილების დაუხმარებლად, შეუძლია ჩვიდმეტე კატეგორიიდან ერთდროულად ცამეტ–თოთხმეტი კატეგორია აჩვენოს.

P.S. მითხატით, რომელ ენას გააჩნია მსგავსი გონებრივი სიმაღლე?!

საილუსტრაციოდ მოვიტანოთ მაგალითი აკაკი შანიძის „ქართული ენის გრამატიკიდან“, ზმნა, „დავწერე“:

- 1) პირი: სუბიექტური პირისათვის პირველი პირია, ობიექტურისათვის, – მესამე.
- 2) რიცხვი: სუბიექტური პირისათვის – მხოლობითია, ობიექტურისათვის, – ურიცხვოა.
- 3) დრო: წარსული.
- 4) კილო: თხრობითი.
- 5) გ'სისობა: ერთგ'სისა.
- 6) აქტი: ნახულია (რადგან „უნახავი“ აქტის საპირისპირო ფორმაა „დამიწერია“).
- 7) თანამდევრობა: შემდგომია (რადგან მას უპირისპირდება „დამწერა“. მაგალითად, „წერილი დავწერე ქალაქს, რომელიც ერთ ამხანაგს გუშინ ჩემთვის გამოუგზავნა“. აქ, უწინარესია ქალაქის გამოგზავნა, შემდგომია წერილის დაწერა“.
- 8) მწკრივი: წვეუტილია (რადგან მას სხვა მწკრივები უპირისპირდება; „დავწერო“, – II კავშირებითი, „დავწერ“, – მყოფადი, „დამიწერია“, – I თურმეობითი და სხვა).
- 9) ასპექტი: სრულია (რადგან უპირისპირდება უსრული „ეწერე“, ან „ეწერდი“).
- 10) გვარი: მოქმედებითია (რადგან მოიპოვება საპირისპირო „დაიწერა“, რომელიც ენებითია).
- 11) ქცევა: საარეისოა (რადგან მას საპირისპირო ფორმები უდგას; „დავიწერე“, – სათავისო, „დაუწერე“, – სასხვისო).
- 12) კონტაქტი: უშუალო (რადგან მოიპოვება შუალობითის ფორმა „დავაწერინე“).
- 13) სიტუაცია: მიუთითებელი (რადგან მითითებელი ფორმა „დავაწერე“ უდგას პირისპირ (სახედაო)).

აღარაფერს ვამბობ ქართული ზმნის ოთხპირიანობაზე („მისმევ“ – მე, შენ, ის, მას) და უამრავ სხვა დადებით თვისებებზე. მომჩინიც შეეინდოთ და დაეინდოთ!

ყოველივე ზემოთქმულის თანახმად, ქართულ ენაში არ არსებობს ისეთი ცრუ ომონიმები, როგორცაა, მათი ტერმინების მიხედვით: ომოგრაფები, ომოფონები, ომოფორმები და ა.შ.

P.S. მითხარით, რომელ დამწერლობას გააჩნია მსგავსი გონებრივი სიმაღლე?!

ქართული ენის ომონიმთა კლასიფიკაცია

ჩვენი თვალსაზრისით, ქართული ენის ომონიმები სამი სახისაა: ლექსიკური, გრამატიკული და შედგენილი ომონიმები.

ლექსიკური ომონიმების:

განსაზღვრება და თუ რა მიეკუთვნება ლექსიკურ ომონიმებს, სემო პარაგრაფშია მოცემული და აქ აღარ გავიმეორებთ.

გრამატიკული ომონიმები:

ერთნაირად მჟღერ სიტყვებს, რომლებიც სალექსიკონო ფორმით ერთმანეთს არ ემთხვევიან, გრამატიკული ომონიმები ეწოდებათ.

მაგ.

შველი – ცხოველი ირმისებრთა ოჯახისა და შველი – ხელს უწყობ, ეხმარები.

ეშვები – ძუძუმწოვარი ცხოველის დიდი კბილები და ეშვები – სევიდან ქვევით მიემართები.

შედგენილი ომონიმები:

როდესაც რამდენიმე სიტყვის ბგერითი შემადგენლობის გამთლიანება წარმოქმნის ერთ სიტყვას (მაგ. „მე ნელა“, ვღებულობთ „მენელა“), ანდა რამდენიმე სიტყვის ბგერითი შემადგენლობა ემთხვევა იმავე ან სხვა რაოდენობის სიტყვათა ბგერით შემადგენლობას, რომლებიც განსხვავებული მნიშვნელობის შინაარს წარმოქმნიან, შედგენილი ომონიმები ეწოდება. მაგ. დასადაგე:

დასადაგე: 1. დასაწველი, დასადაგავი.

დასად აგე: 2. დასად (ჯგუფად, ერთად) + აგე (გამიყარე).

და სად აგე: 3. და (ერთი დედ-მამის ქალიშვილი სხვა შვილების მიმართ) + სად (რა ადგილას?) + აგე (წაიყვანე).

და სად აგე: 4. და (მაერთებელი კავშირი) + სად (რა ადგილას) + აგე (ააშენე, ააგე).

„რად სოფელო, სხვა არ დაწვი ჩემებრ, მე მქენ დასადაგე?“

გლახ, ლახვარი სასიკედიზე ყველა მე მკარ, დასად აგე?

დამიკარგე ძე, ასული, ძმა არ ვიცი, და სად აგე?

სხვა ნაყოფი მათებრ ტურფა რა აშენე და სად აგე?„

(თეიმურაზ I, „შუდარება გაზაფხულისა და შემოდგომისა,“)

ჩემს მიერ წარმოდგენილი ომონიმების განსასწავლად და მათი კლასიფიკაცია არის შესტი და ერთადერთი.

P.S. ჩემო ქართველო მეგობრებო, ჩემო კარგებო! იმაზე უკეთ და იმაზე მეტს მე რას გეტყვი, რაც ვაუა-ფშაველამ გითხრათ: „საკვირველია ღმერთმანი, უცხოელმა ორიენტალისტებმა აწამებინეს ჩვენებურ ორიენტალისტებს, რომ ქართველები მემკვიდრენი ვართ ძველ ურარტუელებისა, რომელნიც კულტურით მალლა იდგნენ ასურეთ – ბაბილონეთს. თუ უცხოელები არა, ჩვენები ვერ გაბედავდნენ ამის თქმას, რადგან პრინციპი „ობიექტურობისა“ არ მისცემდა ნებას თავის ერის ქებისა. დიახ, რცხენიანთ კარგის თქმა საქართველოზე, მჟავე პატრიოტები არაეინ დაგვიძახოსო, ეს ვაუკაცობად მიაჩნიათ, იმას როდილა ფიქრობენ, რომ სირცხვილი ის კი არ არის, თავის დიდება ადიდო, თავყვანისცე, – არამედ ისაა სირცხვილი, ეს დიდება მალლიდან დაბლა ჩამოაგდო ლაფში და ფეხით გასთელი, – ვერ გააბედო სთქვა სიმართლე“.

P.S. ჩემო ქართველო მეგობრებო, ჩემო კარგებო! იმაზე უკეთ და იმაზე მეტს მე რას გეტყვი, რაც ბატონმა მიხაკო წერეთელმა გითხრათ: „ქართველებო როცა ჩვენს დიად წარსულზედა ვლაპარაკობთ, ეს უბრალო ტრაბახი და ბაქი-ბუქი არ არის. დიდი იყო ჩვენი წარსული... ეს რასა, რომელსაც შეგვიძლია ქართული რასა ვეწოდოთ, დიდი, მრავალრიცხოვანი იყო და ამასთანავე ისეთი ნიჭითა და შემოქმედებით დაჯილდოებულნი, რომ სადაც კი მოიკიდებდა ფეხს მისი რომელიმე ნაწილი – ბაბილონიაში, ელადის ქვეყანაში, არმენიაში, მთელს მცირე აზიაში თუ კავკასიაში, ყველგან ჰქმნიდა უდიდესსა და უორიგინალეს კულტურას, – სახელმწიფოებრივ ცხოვრებას, სარწმუნოებას, ხელოვნებას, დამწერლობას – ყველაფერს, რასაც კი კაცობრიობის დიდება ეწოდება“.

P.S. ჩემო ქართველო მეგობრებო, ჩემო კარგებო! იმაზე უკეთ და იმაზე მეტს მე რას ვიტყვი, რაც დიდებულმა პოეტმა, თამარ დაუშვილმა უთხრა ქართველ ისტორიკოსებს, ყველა ქართველის გასაგონად: „რომს იქეთ ეძიეთ წარსული, – ჩვენ მისი ძირი და ფესვი

ვართ, თავმდებად – ენა გვაქვს ქართული, ცისა და ღმერთების მესია! ვაი თუ ვერ გასცდეთ არმაზს და ბახიანს, მე თქვენგან მექნება წყენა, ღმერთების სახელით საგსკეა წვენი სასაუბრო ენა... ქართულით აიხნება მსოფლიოს წარსული, ნამდვილ გზებს – ნამდვილ გეშს ამცდარო ყნოსეებო, წარსულს მიხედეთ, ენას მიხედეთ, ქართულს მიხედეთ, ისტორიკოსებო!”

ჩემო ქართველო მეგობრებო, ჩემო კარგებო! უძველესი და უმდიდრესი წარსული გაქვთ და, დაიმახსოვრეთ; ნიჭი გაქვთ და, დაიმახსოვრეთ:

თაქს ნუ დაუხრით რუსს, ევროპელ თუ ამერიკელ „ტოლერანტებს“!
ცალდედიანებს, ცალმამიანებს ანდა, სულაც, ცალ-უცალოებს!

ქართული დამწერლობა და ქართული ენის მაქებარნი

იდეალურად ითვლება მხოლოდ და მხოლოდ ქართული დამწერლობა და ქართული ენა, რადგან: „თითოეული ფონემა სათანადო გრაფემით აღინიშნება. ქართულ ანბანში არ არის შემთხვევა, რომ რამდენიმე ნიშანი ერთ ფონემას გადმოსცემდეს, ერთი და იგივე გრაფემა სხვადასხვა ადგილას სხვადასხვა ფონემას აღნიშნავდეს, ან კიდევ, – გამოიყენებულ იყოს ფონემათა ჯგუფის აღსანიშნავად (როგორც ამას ადგილი აქვს სხვა ენათა ანბანში: ინგლისურში, გერმანულში, ფრანგულში, რუსულში, ბერძნულში და ა.შ.)“ (გიორგი წერეთელი).

ღმერთმა დაგვიფაროს ასეთი სასიზღროებისაგან!

ღმერთმა დაგვიფარა კიდევაც, ასეთი სასიზღროებისაგან!

მაშ, რა გამოდის: ქართული ენა და დამწერლობა არის იდეალური ანუ მსოფლიო ენების ღმერთი! ანუ, მსოფლიო ხალხთა ენებმა, ქართულ ენასა და მის დამწერლობასე უნდა ილოცონ!

მსოფლიომ ქართული ენა უნდა აღიაროს ხალხთა საერთაშორისო ენად!

მაშ „ვინ“ არიან დანარჩენი ენები?

დიად ქართულთან, დიდად ვერ მიახლოებულნი! დიდად!

„ძველი ცივილიზაციის ბევრი ერი დღეს უკვე აღარ ლაპარაკობს იმ ენაზე, რომელიც მას ადრეულ ეპოქაში ჰქონდა. მაგალითი, დღევანდელი ბერძენებისათვის უცხოა ძველი ბერძნული ენა, იტალიელითათვის, – ლათინური. ევროპელი ხალხების ენებმაც ძირფესვიანი გადახალისება განიცადეს. არსებითი განსხვავებაა ძველ სომხურსა და ახალ სომხურს შორის, ძველ სლავურსა და ახალ რუსულ ენას შორის. მათგან განსხვავებით, ქართული ენა უძველესი დროიდან დღემდე არსებითად უცვლელი დარჩა და თანამედროვე მკითხველს მშვენივრად ესმის იაკობ ხუცესის, გიორგი მერჩულესა და რუსთაველის ენა. ქართული საეკლესიო ენა და დამწერლობა საეროსაგან მკვეთრად არ გამოიჯნულა“ (აკაკი სურგულაძე).

ქართული ენა მეტად უმნიშვნელოდ იცვლება (თითქმის არ იცვლება). ამის მიზეზებია: ქართული ენა ძალზედ უძველესი ხანიდან არის დადუღებული და ჩამოყალიბებული. ქართულს საუკუნეთა მანძილზე საეროენო დიალექტი არ შეუცვლია. გრამატიკა თითქმის უცვლელია და ძალზე განვითარებული.

ბევრს ეცადნენ და ბევრს ცდილობენ მსოფლიოს გამოჩენილი ენათმეცნიერები, აკადემიკოსები თუ მოაკადემიკოსები, რომ გადააკეთონ თავიანთი ენის დამწერლობა, რომელიც მსგავსი იქნებოდა ქართული ენისა, მაგრამ არაფერი გამოსდით! ან რა უნდა გამოუვიდეთ?

„არ გაიმართება კუზიანი ხის ჩრდილი“ (მეფე თამარი, XII ს.). „არცა კუდი

ძაღლისა გასწორდების, არცა კირჩხიბი მართლად ვაღწე.”

„ქართული ანბანის შემოქმედმა შესანიშნავად იცოდა ენის ბგერითი შემადგენლობის სტრუქტურული საფუძვლები. ქართული ანბანის მონეკონტროლობა, გარეგნული მომხიბვლელობა და ენის ბგერითი სისტემისადმი მისადაგება მის შემქმნელს უდიდეს მოასრონეთა რიგში აყენებს. მისი შემოქმედი უდიდესი და უმკვიდრესი ქართველი უნდა ყოფილიყო, ქართული ენის საკმაოდ რთულ სტრუქტურაში ღრმად ჩახედული, ქართულად ენადადგმული და ქართული ასოვნების საიდუმლოებას სიარებელი“ (ივანე ჯავახიშვილი). და, ეს ქართველი არის მსოფლიოში პირველი და მსოფლიოს უდიდესი ენათმეცნიერი!

მსოფლიოში არ არსებობს ისეთი ენა, რომელსაც იმდენი მამკებარი ჰყავდეს უცხოეთში, როგორც და რამდენიც ქართულ ენას. ქართულ ენას მსოფლიოს გამოჩენილი ენათმეცნიერები, მწერლები და პოეტები აქებენ, დიდად!

„ქართველები ამჟამებზე, შუა საუკუნეებში კავკასიაში მცხოვრებთა უმეტესობა ქართულად, რომ ლაპარაკობდა და ქართული ენა ერთ-ერთ უძველეს ლიტერატურულ ენად, რომ ითვლებოდა მსოფლიოში.

ქართული ანბანი სავსებით უცხოა ჩვენი თვალისათვის, მაგრამ ოქრომჭედის ნაოსტატარს მოგაგონებთ და ცოცხალი, მოსუქურთმებული მოხაზულობა აქვს: ნატიფად ხეული, დაკბილული, მიხევეულ-მოხევეული, კაურა. ოცდაცამეტი ასოსაგან შემდგარი ქართული ანბანის თითოეული ასო ბგერის გამოჩატეულიცაა და, როცა მათგან წარმოქმნილ სიტყვას დაეუფლები, წასაკითხად ადვილია.“ (რიჰარდ კრისტი).

„იბერიული – ღმერთების ენაა“. (პერბერტ ძეხიში, ავსტრიელი მეცნიერი).

„ქართული ენა გამომსახველობითი საშუალებებით მსოფლიოში ერთ-ერთი უმდიდრესია და არც სიტყვათა მარაგით ჩამოუვარდება ყველაზე განვითარებულ ენებს“ (რიჰარდ მეკელანი (1880-1948), გერმანელი ენათმეცნიერი).

„ქართულ ასოთმთავრულ ანბანში დაძლეულია ერთულესი ასტრონომიული და კალენდარული პრობლემა: ესეოდენ სრულყოფილი კალენდარული სისტემა კალენდრის ისტორიამ არ იცის... არც ერთ ერს ისტორიულ წარსულში არ შეუქმნია იმდენად სრულყოფილი ანბანური დამწერლობა, როგორცაა ქართული ანბანური დამწერლობა“ (რამაზ პატარიძე, ენათმეცნიერი).

„მითხარით, რომელი ენა გეგულებათ, რომ ან წერა-კითხვა ჰქონდეს ქართულზე უფრო გამარტივებული და განვითარებული, ან ლექსთაწყო და შენება ჰქონდეს უფრო მოქნილი და გაადვილებული, ან ასრის გამოსათქმელი მასალა ჰქონდეს უფრო მოხერხებით შეზავებული, ან სიტყვებით და გრამატიკული სახეებით იყოს უფრო მდიდარი?.. ქართულს აქვს ისეთი გასაოცარი სახიერება და სიმდიდრე ფორმებისა, ევროპის არც ერთ ძველსა თუ ახალ ენას არ მოეპოვება და რომ ქართული ანბანი ყველაზე მარტივია და სრულყოფილი დღესდღეობით ცნობილ ანბანთა შორის. დიდი ხანია, აღარც ამასე კამათობს ვინმე“ (დმიტრი ყიფიანი).

„ქართული ანბანი ყველაზე სრულყოფილია არსებულ ალფაბეტებს შორის. ყველა ბგერა აღინიშნება განსაკუთრებული ნიშნით, ხოლო ყოველი ნიშანი გამოხატავს ერთსა და იმავე ბგერას. ყველა ევროპულ ენაში დიდ დაბრკოლებას ქმნის ორთოგრაფია. ქართველისათვის, მისი ალფაბეტის სრულყოფილების მეოხებით ეს დაბრკოლება არ არსებობს. ქართული ანბანი მარტივია. მართლწერა ქართულისა ისეა გაადვილებული, რომ სხვა ეკეთი ანბანსრული ენა ქვეყანასე არ მეგულება“. (პეტრე უსლარი, 1816-1875, რუსი ენათმეცნიერი).

„ქართული ანბანი სავსებით სრულყოფილი ინსტრუმენტი ქართული ენის მრავ-

ვალჟეროვან ბგერათა მთელი სიმდიდრის გადმოსაცემად. ასოები გადმოსცემენ ყოველ ცალკე ბგერას 'სუსტად და ნათლად, და ვერც ერთი სხვა ანბანი ვერ შეედრება მას ამ მხრივ' (იულიამ ელჟარდ ალენი, ინგლისელი მეცნიერი).

„ამ 'სლაპრულ, ლამაზ ბუნებით დაჯილდოებულ ქვეყანაში არ შეიძლება არ დაბადებულიყო ასეთი ორიგინალური, მორაკრაკე ენა“ (კონსტანტინე ბალმონტი, რუსი პოეტი, „ვეფხისტყაოსნის“ მთარგმნელი).

„Грузинский язык высокохудожественно воплощает всякую мысль и не искажая и не израшая, передаёт её не одним лишь общими, отвлеченными понятиями...“

Грузинским языком выражается всё, что только можно выразить любым языком земного шара... Грузинский язык настолько богат, что по своим внутренним свойствам он является языком мирового значения... Из неравной часто борьбы с другими культурными языками грузинский язык всегда выходил с честью, давая опору самостоятельному существованию грузинского народа.

შოთა რუსთაველის ენა არათუ ადგილობრივი არ არის, იგი უკვე მსოფლიო ენაა!“ (ნიკო, მარი, აკადემიკოსი).

* * *

ერთი, ინგლისურ ენასაც გადაეხედოთ, ყველას პირზე რომ აკერია.

თავდაპირველად გაეჩისენოთ ინგლისელი ისტორიკოსის ნორკ-სტონის სიტყვები:

„ის ხალხი რომლებმაც უდიდესი გავლენა მოახდინეს ინგლისელებზე (ინგლისის კუნძულებზე მცხოვრებ ხალხზე), როგორც რაოდენობრივად, ასევე კულტურულადაც და უდიდესი გავლენა იქონია ინგლისურ ენაზე არიან იბერები“. (Норк-стон, История Англий, 5 стр.)

„Архаическая орфография и отсутствие единных правил произнашения – вот основные причины трудности изучения английского языка... При изучении языка существенную роль играет орфография. Английская орфография самая сложная из всех орфографий западно-европейских языков.. Известно, что в английском языке 22 гласных звука. а в письме они выражаются при помощи шести букв, а что многие буквы только пишутся, но не произносятся при чтении. Б. Шоу считал английскую орфографию нелепой и абсурдной. Он подсчитал, что в своей литературной деятельности тратил ежегодно попусту два месяца на написание лишних, нечитаемых букв... Он основал специальный премиальный фонд для того, кто усовершенствует орфографию английского языка“... (Королевич А.И.)

მაგრამ ბინერ სტოუს არ გამოუანგარიშებია: რამდენი ადგილი, რამდენი ქალაქი, რამდენი დრო და ბუჭვდა-წერისათვის საჭირო სხვა საშუალებები იხარჯება, ამ ზედმიტტი ასოების გამო. ანდა, როგორ ანაგვიანებს ადამიანის მხედველობის ორგანოს და რამდენად არაპიტიენურია თვალისათვის. ინგლისური ენის უბადრუკობაზე სხვა დროს უფრო მაგრად და კარგა ბლომადაც მოგახსენებთ.

იკომისიეთ „ძამიკოებო“, იკომისიეთ, მინც არაფერი გამოვივათ! გართობით კი, კარგადაც გაერთობით. არ შეგიმჩნევიათ, ბატონებო: მცენარე, რომ თავიდანვე დაიგვალეუბა, დაკოლინდება და დაკუზიანდება, ის უკვე წელში უეღარ გაიმართება!

„ინგლისური ენა მდიდარ ენად მხოლოდ ქართულ „ელიტარულ“ ინტელიგენციაში თუ ითვლება, ვინაიდან ეს შედარებით ახალგაზრდა ენაა, რომლის წამოყალიბება მხოლოდ XVIII საუკუნეში დაიწყო“ (ალექსანდრე ჭაჭია).

ინგლისურ ენას, „ელიტარული პოლიტიკანები“, იყენებენ ფარად, თავიანთი გონება-შესლდულობის დასაფარავად!

მაგრამ,რომელ ინგლისურზეა ლაპარაკი,მათ ეს,კი არ იციან. ამერიკული ინგლი-

სური მკვეთრად განსხვავდება ბრიტანული ინგლისური ენისაგან: ფონეტიკურად, ლექსიკურად და ორთოგრაფიულადაც. კანადური ინგლისური განსხვავდება ამერიკული ინგლისურისაგან. ავსტრალიური ინგლისურიც საკმაოდ განსხვავებულია.

მათ ვეკითხები, რომელი ინგლისური იციან: ბრიტანული, ამერიკული, კანადური თუ ავსტრალიური. აღარაფერს ვამბობ ინდოეთის ინგლისურზე.

დასკვნა: ე.ი. არაფერიც არ იციან! მაგრამ, ეს არ იციან! რომც იცოდნენ, განა ისინი XVIII საუკუნის ინგლისურს წაიკითხავენ?

ინგლისური ენის კომისიას (კომისიებს) უნდოდათ:

1) დამატებითი სიმბოლოები მოესპოთ, – არ გამოუვიდათ!

2) ასოთა გრაფიკული მოხაზულობა გაელამაზებინათ, – არ გამოუვიდათ!

3) დიფთონგები, გრძელი და მოკლე ხმოვნები მოესპოთ, – არ გამოუვიდათ!

4) რადგან ინგლისურში ინტენსივობის მახვილი, ძლიერია და ამოსუნთქვის ძალა თანაბრად რომ არ ნაწილდება ყველა მარცვლის მიხედვით და, ხმოვნები ვერ ინარჩუნებენ თავიანთ სრულ სახეს, – აბა, ამას რა უშველებოდა.

5) ევრაფერი უშველეს ინგლისურის ღარიბ ლექსიკასაც, – აბა, ამას რას უშველიდნენ.

6) როგორც იწერება ასევე, რომ გამოითქმებოდეს და პირიქით, როგორც გამოითქმის ასევე იწერებოდეს, – ამასე ხომ ზედმეტია ლაპარაკი. ანბანური დამწერლობაც კი არ გააჩნიათ.

აბა, რა ჩემფეხებად უნდა ქართველებს ინგლისურით თავმოწონება (თავქარიანი ანუ თავში ქარი თუ არ უქრის), როდესაც ინგლისური ქართველის ქართულს კოჭებამდეც კი, ვერ მიწვდება, – ჩემი ფეხების კოჭებამდეც – კი, ვერა!

„ყოველი ენა სიტყვათა მნიშვნელობის მხრივ დამოკიდებულია კონტექსტებისაგან, სიტყვათა ცოცხალ შეხამებასთან, – ენები ერთმანეთისაგან განსხვავდებიან იმ მნიშვნელობის ხარისხით, რომელიც საჭიროა იზოლირებულ ფრაზის გარეშე აღებულ სიტყვათა გასაგებად. რაც უფრო მდიდარია ენები მორფოლოგიურად, მით უფრო დიდ, თუმცა შეფარდების, დამოუკიდებლობას იჩენენ მათი სიტყვები. ასე, მაგალითად, უფრო ადვილია კონტექსტის გარეშე დავადგინოთ აზრი მორფოლოგიურად მდიდარი გრელანდიური სიტყვისა, ვიდრე... ინგლისური ენის სიტყვისა“ (ბულახოვსკი ლ. ა., „ენათმეცნიერების შესავალი“).

ხედავთ? გრელანდიურ ენამდეც – კი ვერ ამალღებულა ინგლისელის ინგლისური ენა!

„ენის წაკითხვის წესები დამოკიდებულია იმაზე თუ რომელ მართლწერის პრინციპსა და მყარებულს: ფონეტიკურ, მორფოლოგიურ თუ ისტორიულზე. მაგალითად, ინგლისური წარმოთქმა ითვლება ძნელ წარმოთქმად, ვინაიდან ინგლისში დამწერლობა, რომელიც ისტორიულ პრინციპსა აგებული, საკმაოდ დაშორდა წარმოთქმას“. (სერგეი ულენტი).

ინგლისელებს ხომ საკუთარ თავზე ეცინებათ და ხუმრობენ (თუმცა მათთვის მეტად მწარეა ეს ხუმრობა): „ჩვენ ბირმინჰემს“ ვწერთ და „მანჩესტერს“ ვეკითხულობთ“.

ერთი მითხარით: დაეტანჯოთ კაცობრიობა ჩლაფუნა ინგლისურით? დაეტანჯოთ? არ შეეიცოდოთ კაცობრიობა?

კი მაგრამ, რა დააშავეს?!

* * *

ერთი, საერთაშორისო ენა „ესპერანტოსაც“ გადაეხედოთ.

წინასწარ ვიტყვი, „ესპერანტო“ მოკლა უღიმღამო ინგლისურმა..

1629 წელს რ. დეკარტმა წამოაყენა რაციონალური ზოგადსაკაცობრიო ენის იდეა. გ. ლაიბნიცმაც სცადა უნივერსალური ენის შექმნა. მაგრამ მათ იდეას მაშინ ყრთა ვერ შეესხა. აქედან მოყოლებული საერთაშორისო ხელოვნური ენის 900-მდე პროექტი შეიქმნა, მათგან გაერცეულდა მხოლოდ ის ენა, რომელიც შექმნა ვარშაველმა თვალის ექიმმა ლაზარე მარკოზის ძე სამენაოფმა. ხელოვნურ საერთაშორისო ენას ეწოდა „ესპერანტო“, რომელიც სამენაოფის ფსევდონიმს წარმოადგენს. „ესპერანტოში“ შემოსულია: რომანული – 60%, გერმანული 30% და სლავური – 10% სიტყვის ძირები. ე.ი. ნარევი ენაა!

სამენაოფმა „უნივერსალური დამწერლობის“ (?) შექმნის საფუძვლად, ქართული ენის პრინციპი აიღო: როგორც იწერება, ასევე გამოითქმის და, პირიქით, როგორც გამოითქმის ასევე იწერება. პრინციპი კი აიღო მაგრამ არ გამოუვიდა, ვერ განახორციელა, ვერც განახორციელებდა. გარდა ამისა, ქართულიდან ისესხა ის ასოები, რომლის შესაბამისი ბგერა ბუნებაში არსებობს, მაგრამ არ არსებობდა იმ ენებში, რომელსაც ის ეყრდნობოდა. მაგ. რომანულ, გერმანულ და სლავურ ენებში. მაგალითად ასო „ჯ“ და სხვა.

სამენაოფმა ქართული ენიდან აიღო ის, რომ: ქართულში არ არის სქესი. სქესის არსებობა ყველა ენის უდიდეს ნაკლს შეადგენს. სქესი რომ საჭირო ყოფილიყო ენისათვის, ქართული ენის შემქმნელ ქართველს ვერაფერ დაასწრებდა!

ქართული ენის ეს და სხვა უნიკალური პრინციპები კი აიღო, მაგრამ ვერც ერთი ვერ განახორციელა.

სამენაოფმა ლათინური ანბანი დატოვა სამოქმედოთ და, ისედაც ნაკლოვანი დამწერლობა კიდევ უფრო დაანაკლოვნა სხვადასხვა „იეროგლიფების“ დამატებით:

ორხაზოვანი მონოტონური ანბანი; უვარგისია თვალის პოგიენისათვის (თუმცა თითონ იყო თვალის ექიმი); ამცირებს შრომის მარგიქმედების კოეფიციენტს; ასოების გარნევა დიდ ენერგიას მოითხოვს; ამნელებს სწრაფ კითხვას; ასოთა ულამაზო მოხაზულობა მკითხველის გუნება-განწყობილებას აკინნებს; იწვევს მკითხველის მალე გადაღლას; შესაძლებელია დაწერილი ასოების ერთმანეთში გადასვლა; მონოტონურობა მოითხოვს დიდი ასოების არსებობას, რაც მოუხერხებელია ტექნიკურად, მოითხოვს განსხვავებულ გრაფიკებს; ხელნაწერი ასოები განსხვავდება ნაბეჭდი ასოებისაგან; ესპერანტოში სიტყვები თანხმოდანსე ბოლოვდება, რაც არავოკალურია და სასაცილოა მოსასმენადაც. „ნახევარსიტყვები“ უკმარისობის გრძნობას იწვევს.

„უმართებულო წარმოთქმა კომიკურ შთაბეჭდილებას ახდენს... ის, ვისაც საწარმოთქმო მოქმედების მკაფიობა არ აქვს, გაგონებითი ეფექტიც არადაამაკმაყოფილებელია“ (დ. შჩერბა, ენათმეცნიერი, აკადემიკოსი). სამენაოფმა ვერ მოსპო ნახევარ ხმოვნები, დიფთონგები, ყოველი ასო ყოველ მდგომარეობაში არ გადმოსცემს, არ ასახავს ერთსა და იმავე ბგერას; რადგანაც ესპერანტოში ინტენსიურობის მახვილი ძლიერია, ამიტომ ამოსუნთქვის ძალა თანაბრად არ ნაწილდება ყველა მარცვლის მიხედვით. ამიტომაც ხმოვნები ვერ ინარჩუნებენ თავიანთ სრულ სახეს. აქცენტი და მახვილი სიტყვის შინაარსს ცვლის. ამიტომ ისინი განსხვავებული ასო-ნიშნებია.

ერთი სიტყვით, ასეთ სასაცილო მდგომარეობაშია ჩაყარდნილი ინგლისურიცა და ესპერანტოც.

ერთი სიტყვით, ინგლისურ და „ესპერანტოს“ ენებს ფონეტიკური დამწერლობა არ გააჩნიათ!

ერთი სიტყვით, სამენაოფი ვერ ჩაწედა ოთხაზიან დამწერლობის საიდუმლოებას, რომელიც სხვა ბევრ დადებით თვისებებთან ერთად არ მოითხოვს დიდი ასოების საჭიროებას.

ამის მტკიცებას ჩვენ აქ არ შეუდგებით (სხვა დროისათვის იყოს), მაგრამ მოვიტანთ

„ესპერანტოს“ შეფასებას:

- 1) „Эсперанто бесцветный язык“ („Школьный словарь иностранных слов“, 1983).
- 2) „Искусственный язык, созданный одним человеком, не может быть естественным средством общения людей“ (Королевич. А. И.).
- 3) „Другие называют эсперанто мёртвым языком, так как нет на земном шаре страны, где люди со дня рождения говорили бы на этом языке“ (Королевич А.И.).
- 4) „Эсперанто“ мёртвый язык непригодный для художественного творчества. (Королевич А.И.).

5) „ესპერანტოს“ ენასე არ არსებობს დამწერლობა, კლასიკური გაგებით. „ესპერანტო“ უწიგნური ენაა!

6) „ესპერანტოს“ ენასე ვერ აღდგება ვერც ერთი ისტორიული ფაქტი, კაცობრიობის ისტორია! ეს მხოლოდ და მხოლოდ ქართულ ენას ძალუძს!

რაც „ესპერანტოზე“ ცუდი ნაკლი ვთქვი, იგივე უნდა დაემატოს ინგლისურ ენასაც, უფრო მეტიც: ინგლისური მოწილიქული ლაპარაკის გაგონებაზე ორივე ხელის თითები ყურებთან მიგვაქვს. მათ, ინგლისელებსა და სხვებსაც, არ გააჩნიათ სრულყოფილი სალაპარაკო აპარატი (სალაპარაკო ორგანოები),

ქართველებს აქვთ მრავალხმიანი სიმღერები, როგორცაა: „ჩაკრულო“, „სამთარია“, „მრავალჟამიერ“, „ალილო“, „ლილეო“ და მრავალი სხვა.

ქართველებს აქვთ ღმერთებისადმი განკუთვნილი სანანიჩაეებელი საგალობლები. ქართული მრავალხმიანი სიმღერები და მრავალხმიანი საგალობლები ხომ ერთადერთია მსოფლიოში.

მრავალხმიანმა სიმღერებმა და მრავალხმიანმა საგალობლებმა ჩამოუყალიბა ქართველებს სრულყოფილი სალაპარაკო აპარატი. და, პირიქითაც: იმის გამო, რომ ქართველებს გააჩნია სრულყოფილი სალაპარაკო აპარატი, ამიტომაც შექმნეს განუმეორებელი მრავალხმიანი სიმღერები და, მრავალხმიანი საგალობლები, ღმერთების სანანიჩაეებელი!

ქართული პოლიფონიური სიმღერები და ქართული საგალობლები ხომ უძველესია მსოფლიოში: „მუსიკაში მიღებული ტერმინი „ფრიგიული კილო“ სწორედ ფრიგიის ქვეყანას უკავშირდება. ფრიგიული მინორული ტონი სწორედ ფშაეში ჩაწერილ სიმღერებსა და ხევესურულ „მთიბლურს“ უკავშირდება... ფშაურში ყველაზე კარგად შემონახულია „ფრიგიული“ კილო, უფრო სწორად, – უძველესი მესხური კილო.

ძველ ბერძენ ავტორთა ნაწერებში საუბარია უძველეს საკულტო საგალობლებზე. ფრიგიული მოტივები და სიმღერები გადაუღიათ საბერძნეთში. ძველ ბერძნებს იმდენად მოსწონდათ ფრიგიული მელოდიები, რომ რამდენიმე მკვლევარი გამოთქვამს ასეთ აზრს, რომ სიტყვა (Musik) ძველ ბერძნებს „მუსიკების (მოსხების, ანუ ქართველების) ეთნიკური სახელი საერთოდ დაუკავშირეს ამ გამოვლინებას“ (Gobziel). (გიორგი გიგაური „ლიტერატურული საქართველო“, № 12, 2006 წ.).

ადრეც ვთქვით: ქართული ენის გარეშე მსოფლიოს ცივილიზაციის სურათის აღდგენა შეუძლებელია!

ქართული ენა ჰაერივით სჭირდება ცივილიზებულ მსოფლიოს!

არამცთუ მეცნიერები, არამედ, – რომაულ-კათოლიკური ეკლესიის მთავარი ასტრონომი, მღვდელი გაბრიელ ფიუნესი დასაშვებად მიიჩნევს: დედამიწის გარეთ უცხოპლანეტელთა არსებობას. უცხო ცივილიზაციის არსებობა არ ეწინააღმდეგება საღმრთო განგებულებას-ო. უცხოპლანეტელები შესაძლოა თავისუფალი იყვნენ პირველქმნილი ცოდვისაგან-ო.

ვთქვით, ეს უცხოპლანეტელები ჩამოვიდნენ დედამიწაზე და გვკითხონ: როგორი

ანბანი გაქეთო, – რა ექნათ: ოთხკუთხა ანბანი ვაჩვენოთ თუ მრგლოვანი? უღამასო ანბანი ვაჩვენოთ თუ ლამაზი? არაეკონომიური ანბანი ვაჩვენოთ თუ ეკონომიური? ისეთი ანბანი ვაჩვენოთ, სიტყვაში ასო სხედასხვა ადგილას სხედასხვანაირად რომ იკითხება თუ ისეთი, ნებისმიერ ადგილას ერთნაირად რომ იკითხება? ისეთი დამწერლობა ვაჩვენოთ სადაც ერთ ბგერას რამდენიმე გრაფემა შეესაბამება თუ ისეთი, სადაც თითოეულ ბგერას სათანადო გრაფემა შეესაბამება? მონოტონური, დამღლევი დამწერლობა ვაჩვენოთ თუ, არამონოტონური? თვალისათვის არაპიგიურული დამწერლობა ვაჩვენოთ თუ პიგიურული? რომელი დამწერლობა ვაჩვენოთ, სადაც: ერთნაირად წერენ და სხედასხვანაირად იკითხება ან, სხედასხვანაირად წერენ და მინც ერთნაირად კითხულობენ თუ ისეთი, როგორც იწერება ისე იკითხება და პირიქით, როგორც გამოითქმის ასევე იწერება? რომელი დამწერლობა ვაჩვენოთ, რომელსაც გრაფემა აქვს და არ იკითხება ანდა, ფონება აქვს და შესაბამისი ასო-ნიშანი არ გააჩნია თუ, ის დამწერლობა სადაც ყველა ფონება თავისი შესაბამისი გრაფემით გამოისახება და პირიქითაც, ყოველ გრაფემას თავისი შესაბამისი ფონება მიეკუთვნება? დიფთონგებიანი დამწერლობა ვაჩვენოთ თუ უდიფთონგო? რთული თანხმოვნებიანი დამწერლობა ვაჩვენოთ თუ, ის დამწერლობა, რომელშიც ყველა თანხმოვნები მარტივია? ის დამწერლობა ვაჩვენოთ, რომელშიც გამოყენებულია დამატებითი ასო-ნიშნები თუ, რომელშიც არაერთად დამატებითი ასო-ნიშნები არ არსებობს და არც არის საჭირო? ზმნებით ღარიბი ენა ვაჩვენოთ თუ ზმნებით მდიდარი?

უცხოპლანეტელები არ დაგვცინებენ?, ჩვენ არ შეგვცხებება? არ იტყვიან, განუვითარებელნი ყოფილხართო? ვის ვეჯაჯღანოდ, ვის ვეჯამბაზოდ? – ჩვენს თავს?!

მსოფლიო საზოგადოებამ, ქართული ენა საერთაშორისო ენად უნდა გამოაცხადოს!!!

ვაი, სირცვილო, თუ კიდევ შეიძლება ამაზე ჭოჭმანი, ჭოჭმანი და ყოყმანი!

ცოტა რამ ომონიმების ისტორიიდან

„ქვის ხანიდან“ მოყოლებული ომონიმების „დაბადებაც“ არის საეარაუდო. პირველყოფილი ადამიანი, ერთი და იგივე ბგერით ან, ერთი და იგივე ქესტით ან, ერთი და იგივე საგნით, რამოდენიმე საგანს ან მოვლენას აღნიშნავდა, ანუ, წარმოიქმნებოდა ომონიმები.

აკი, არისტოტელე (ძე.წ.ა. 384-322) ამბობს: „მიბაძეა თანდაყოლილი აქვს კაცს ბავშვობიდანვე: და კაციც იმით განსხვავდება ცხოველებისაგან, რომ იგი ყველასე უფრო წამბაძველია და თავის პირველ სწავლას მიბაძვის საშუალებით იძენს“. (არისტოტელე, „პოეტიკა“, გვ. 67)

როგორც მეცნიერებაშია მიღებული, პირველყოფილი ადამიანების ენა იყო „წამოძახილების“ ანუ, „ბგერითი“ ენა. გავიხსენოთ ბერძენი ისტორიკოსის, „ისტორიის მამად“ წოდებული, ჰეროდოტეს (ძე.წ. 485-424 წ.წ.), მოთხრობილი ლეგენდა, რომელსაც ჩვენ საკითხთან დაკავშირებით გარკვეული დამოკიდებულება გააჩნია: ეგვიპტის ფარაონს, ფსამეტიქს (ძე.წ. VI ს.), მოუნდომებია გაეგო, თუ რომელია ის ენა, რომელზედაც პირველად აღაპარაკდა კაცობრიობა. ამისათვის გაუცია ბრძანება, რომ კარჩაკეტილად აღესარდათ ორი ბაგევი, ისე, რომ მათ ადამიანის ლაპარაკი არ მოესმინათ. პირველი სიტყვა, რომელიც მათ წამოუძახებიათ ყოფილა „ბეკოს“. გაუშიფრიათ, რომ „ბეკოს“ პურს ნიშნავს ფრიგიულ ენაზე. დაასკენეს: ფრიგიულია ის უძველესი ენა, რომელზედაც ადამიანები აღაპარაკებულანო.

ამ ლეგენდაში ის მარცვალს დევს, რომ „წამოძახილები“ იყო პირველი ადამიანების, პირველი სალაპარაკო საშუალებები.

ჩვენი მოსაზრებით, სოგიერთი წამოძახილი იქნებოდა მრავალ საგანთან თუ მრავალ მოვლენასთან მიმართებაში. ანუ ომონიმიური ხასიათისა იქნებოდა.

მეცნიერები, დამწერლობის განვითარების ისტორიის პერიოდს ხუთ ეტაპად ყოფენ: 1) ხატოვანი ანუ პიქტოგრაფიული, 2) იდეოგრაფიული, 3) სიტყვიერ-მარცვლოვანი (ლოგოგრაფიულ-სილაბური), 4) მარცვლოვანი ანუ სილაბური და, 5) ანბანური.

წინასწარ ისიც შევნიშნოთ, რომ დამწერლობის განვითარების თვალსაზრისით, მსოფლიოს ხალხთა დამწერლობა, დღესაც კი, განვითარების მხოლოდ მეოთხე ეტაპზე არის შენერებული და, მათი ენის ბუნებიდან გამომდინარე, ფეხსაც ვერ გადმოდგამენ მეოთხე ეტაპიდან მეხუთე ეტაპზე, ვერასოდეს!

დამწერლობის განვითარების მეხუთე ეტაპზე მხოლოდ ქართული დამწერლობა არის დამკვიდრებული!

ანბანური დამწერლობა მსოფლიოს არც ერთ ერს არ გააჩნია, გარდა ქართველები-სა!! (ა. სიხ.)

ანბანური დამწერლობა მხოლოდ ქართველი ერის კუთვნილებაა, მისი გენითა და ნიჭიერებით მოპოვებული.

ასე ინება უფაღმა!

მაღლობა უფაღს!

უფაღო გმაღლობთ!

გმაღლობთ უფაღო!

დამწერლობის განვითარების პირველ საფეხურზე, ქართველთა წინაპრებმა შუემერებმა, შექმნეს ე.წ. პიქტოგრაფიული ანუ ხატოვანი დამწერლობა. პიქტოგრაფია (ნახატი) აღნიშნაედა ცალკეულ კონკრეტულ საგანს, ხოლო პიქტოგრაფების ერთობლიობა კი – გამონათქვამთა აზრს ანუ მთელ წინადადებას. აქედანვე არის დაფიქსირებული ომონიმების არსებობა შუემერებში, ქართველთა ამ უძველეს და უნიჭიერეს ხალხის დამწერლობაში. შუემერებიდან იწყება მსოფლიოს ცივილიზაცია. აკი, დიდი შუემეროლოგი კრემერი ამბობს: „ისტორია იწყება შუემერიდან,–ო. მსოფლიოს დამწერლობის ისტორია უნდა დაიწყოს ქართული დამწერლობით. ქართული დამწერლობა უდგას სათავეში მსოფლიო დამწერლობას. ამას, ახლახან გაშიფრული „ფესტოსის დისკოს“ ტექსტიც ადასტურებს. „ფესტოსის დისკოზე“ ქვემოთ მოგვიწევს საუბარი.

„პიქტოგრაფიული გამოსახულებები გადმოსცემდნენ მხოლოდ უცვლელ სიტყვას (მდგომარეობას) გარკვეული დროის განმავლობაში. მაგრამ ყოველგვარი ცნების (მდგომარეობის) გადმოცემა პიქტოგრაფიით შეუძლებელი იყო. ისინი მიმართავდნენ ომონიმებს ე.ი. ნიშნებს აძლევდნენ არა იმ მნიშვნელობას რომელსაც იგი წარმოადგენდა, არამედ სრულიად სხვა მნიშვნელობას. ასეთი ნიშნები უკვე ხდებოდა ტერმინებული ე.ი. მასთან გარკვეული აზრი იყო დაკავშირებული.“ (Ю. В. Кнорозов, „Забывтые системы письма“)

აკადემიკოსმა კუფტინმა ბ.ა. (1892-1953 წ.წ.), გათხრების შედეგად აღმოაჩინა ფიალა სიმბოლური ნიშნებით, რომლებიც პიქტოგრაფიულ დამწერლობას უკავშირდება. ფიქრობენ, ეს ნიშნები, რომელიც თარიღდება ძველი წელთაღრიცხვის III ათასწლეულის დასაწყისით, ქართველთა უძველესი ტომის – ტაბალების (ტიბარენების, იბერების) ხატოვანი დამწერლობაა. პიქტოგრაფიული ხასიათის უნდა იყოს კავკასიაში აღმოჩენილი სხვა ჭურჭელზე აღნიშნული ნიშნები, რომლებიც აგრეთვე ძველი წელთაღრიცხვის III ათასწლეულის დასაწყისით თარიღდება.

დამწერლობის განვითარების მეორე საფეხურზე ანუ იდეოგრაფიული დამწერლობის დროს, შუემერებში: „ნიშანი ანუ ნახატი აღნიშნაედა როგორც უშუალოდ საგანს, აგრეთვე იდეებს, რომლებიც ამ ნიშანს უკავშირდებიან, – მთლიან სიტყვას ნებისმიერ

გრამატიკულ ფორმაში“ (ქსე).

მაგ. ▽ ...ნიშნით აღინიშნებოდა: 1) სი(კო)ცხლე და 2) სიკედლი, ე.ი. სამკუთხედი იყო, როგორც ომონიმები ასევე, ანტონიმებიც.

⊙... ნიშნით აღინიშნებოდა: 1) მსე, 2) სი(ცხე, 3) სინათლე, 4) სიტყვა „დღე“. 5) მისი ღვთაება და 6) ოქრო.

▷... აღინიშნებოდა: 1) მთვარე და 2) ვერცხლი.

♀... ნიშნით აღინიშნებოდა: 1) პლანეტა ვენერა და 2) სპილენძი.

♂... ნიშნით აღინიშნებოდა: 1) პლანეტა მარსი და 2) რკინა. და ა.შ.

ასევე, მაგალითად: ნახშირი აღნიშნავდა: 1. შავს, 2. მწუხარებას; პილპილი აღნიშნავდა: 1. მწვავეს, 2 მოუთმენელს 3. ცნობისმოყვარეს.

აი, ასეთი სახით იყო წარმოდგენილი ომონიმები, დამწერლობის განვითარების ამ საფეხურზე.

პირველყოფილი ადამიანები საგნების საშუალებით აბსტრაქტულ ცნებებსაც გამოხატავდნენ. მაგ. საომარი იარაღების გაგზავნა ნიშნავდა ომის გამოცხადებას. ყალიონის გაგზავნა ნიშნავდა მშვიდობას. მარილის გაგზავნა ნიშნავდა, – მეგობრობასა და პატივისცემას.

P.S. უფრო მეტიც: ასეთი იდეოგრაფიული ნიშნები, ქიმიური ელემენტების აღსანიშნავად, შემორჩა ჩვენი წელთაღრიცხვის XLX საუკუნემდეც კი, ვიდრე შეეღმა ქიმიკოსმა ი. ი. ბერცელიუსმა (1779-1848 წ.წ.) არ შემოიღო ელემენტების ატომების აღნიშვნა მათი ბერძნული და ლათინური სახელწოდებების საწყისი ასოებით.

დამწერლობის განვითარების მესამე საფეხურზე, დაახლოებით ძველი წელთაღრიცხვის IV და III ათასწლეულის მიჯნაზე, ქართველთა წინაპრებს, შუმერებს გააჩნდათ სიტყვიერ-მარცვლოვანი (ლოგოგრაფიულ-სილაბური) დამწერლობა. ასეთ დამწერლობაში იდეოგრამას მრავალი მნიშვნელობა ენიჭებოდა. ადგილი აქვს კომპოსიტებსაც. მაგალითად, შუმერული: გინა – „მოსული“, აღინიშნებოდა ნახატი: ფეხი+ქვა. (ფეხი (გი) + ქვა (ნა)).

დამწერლობის განვითარების მეოთხე ეტაპზე, შუმერები შეუდგნენ ცალკეული ბგერების გამოხატვას. თავდაპირველად თითოეული ნიშანი მრავალმნიშვნელოვანი იყო (ერთი ნიშანი რამდენიმე ბგერით კომპლექსს გამოხატავდა, ე.ი. ომონიმებთან გვაქვს საქმე)

ლურსმულ ტექსტებში დადასტურებულია სიტყვა:

Kinahhu: 1. ქანაანი (ძველი პალესტინის, სირიისა და ფინიკიის აღმნიშვნელი ზოგადი სახელწოდება).

Kinahhu: 2. მწვანე (ფერის აღმნიშვნელი).

Kinahhu: 3. ბოლოს ფინიკიას აღნიშნავდა (რადგან ტერიტორია შემცირდა და იქ ფინიკიელები ცხოვრობდნენ).

ამავე ეპოქაში, კგვიპტელებმა სიტყვები დაშალეს მარცვლებად. ხმოვან ასოებს მეორეხარისხოვან მნიშვნელობას ანიჭებდნენ. ამიტომაც, მარცვლები შედგებოდა ორი ან სამი თანხმოვნისაგან და ბევრ შემთხვევაში ქმნიდნენ ომონიმებს.

მაგ. კმ: 1. შეგვეძლო წაგვეკითხა, როგორც „კმე“ (ლომისთავი).

კმ: 2. „კემე“ (შავი) (ასე უწოდებდნენ ეგვიპტელები თავის ქვეყანას, ნიადაგის ფერის გამო, უდაბნოს „წითელი“ მიწისაგან განსხვავებით).

კტ: 1. კოტ (ძლიერება).

კტ: 2. კოტა (სიმაღლე).

კტ: 3. კატ (წიგნი).

ასევე, პოლინეზიურ ენებში გამარტივებულია მორფემების და ლექსემის ბგერითი შემადგენლობა. მორფემებში ამოვარდნილია თანხმოვნები, ამან წარმოქმნა უამრავი ომონიმიები. მაგალითად ტ. ჰეიერდალს თავის წიგნში: „აღდგომის კუნძულის საიდუმლოება“, 1962 წ., მოტანილი აქვს მაგალითები:

აო 1. церемониальное весло, жезл. აი: 1. я იკა: 1. рыба ნუა: 1. мать მაი: 1. море.
აო 2. власть. აი: 2. Дым. იკა: 2. жертва ნუა: 2. плащ მაი: 2. песня.

უამრავი ომონიმებია პოლინეზიის სხვა ენებშიც, რომელიც 30-მდეა. რაპანუიელების ენაში არის უამრავი გრამატიკული ომონიმები:

აპე: 1. цветок ანგოანგო: 1. голод, голодать. ორა: 1. сон, покой, жить.
აპე: 2. выкапывать. ანგოანგო: 2. голодный ორა: 2. живой, здоровый.

შემდეგ ტ. ჰეიერდალი განაგრძობს:

„Значение слов, однозвучных с названием предмета, изображаемого знаком, - в рапануицком письме, как и в любой другой иероглифике, отвлеченные понятия передаются омонимическими названиями каких-то конкретных предметов. например, тоа: 1. сахарный тростник. 2. враг. იკა: 1. рыба. 2. жертва. აო: 1. церемониальное весло. 2. власть.

რეი: 1. распространенное повсея Полинезии, означает „нагрудное украшение“. 2. Древнее значение „зуб кашалота“. Зубы кашалота служили в качестве украшения народам новой Зеландии. 3. В языке рапануицев слово имеет также значение “перламутр”.

ასე შეიქმნა დამწერლობა, მანამ სანამ არ შეიქმნა დამწერლობის მკვლევარი ეტაპი ანუ „ანბანური დამწერლობის“ სისტემა. ადრეც მოგახსენეთ, აქვე გავიმეორებ, რომ ანბანური ანუ ფონეტიკური დამწერლობა მსოფლიოს არც ერთ ერს არ გააჩნია, გარდა ქართულ ენისა. ანბანური დამწერლობა გულისხმობს ბგერასა და ასო-ნიშანს შორის ურთიერთ ზუსტ შესაბამისობას, რაც სხვა არცერთ ერს ენას არ ახასიათებს, უფრო სწორად, ახასიათებს უარყოფითად, ანუ მათი ენის უდიდესი ნაკლია! დაბინძურებული ანუ არა ჰიგიენური ენებია.

„ანბანური დამწერლობა მით უფრო იდეალურად ითვლება, რამდენადაც თითოეული ასო (გრაფემა) ზუსტად შეესატყვისება სათანადო ფონემას“ (ქსე).

* * *

ძველი წ.ა. XX საუკუნეში შუმერები დაიპყრო აქადებმა, სემიტური მოდგმის ხალხმა და, ბაბილონის სახელმწიფო დააარსეს. ამ საუკუნეში ჩაწერილ შუმერულ-აქადური ტექსტები შედგენილია ორ სვეტად: პირველი სვეტი შეიცავს შუმერულ ტექსტს, მეორე – აქადურს. ამ ლექსიკონებში მოცემულია ზმნურ ფორმათა პარადიგმები, წარმოდგენილია სიტყვა-ცვლილებათა რიგი, შეტანილია ზმნათა ომონიმური მნიშვნელობები...

„ძველი წელთაღრიცხვის XX საუკუნეში ჩაწერილი შუმერულ-აქადური ტექსტების გამოყენებით შესაძლებელი გახდა შუმერული ენის სტრუქტურის შესწავლა. ორენოვანი ტექსტების შექმნა კი გამოწვეული იყო იმით, რომ შუმერული ენა ნელ-ნელა დაიწეებდას ეძლეოდა, მის ადგილს აქადური იკავებდა. აქადებს შუმერულის შესწავლა უხდებოდათ, უცხოურის მსგავსად. მათ მოსწავლეებისათვის შედგენილი ჰქონდათ სიები (ორი ან სამენოვანი) და მათ თარგმნითი ლექსიკონების ხასიათი ჰქონდათ“. (ალექსანდრე ფოცხიშვილი)

მიემართოთ პომეროსს (IX ან VIII ს.ძვ.წ.) და, მის უკვდავ პოემებს „ილიადა“-სა და „ოდისეა“-ს. ამ ნაწარმოებში უამრავი ომონიმებია დაფიქსირებული. ყველაფერს, რომ თავი დაეხანებოთ, თვით ავტორის სახელი წარმოადგენს ომონიმებს:

პომეროსი: 1. ბრმა, ვერმხედველი (იონიური დიალექტის მიხედვით).

ჰომეროსი: 2. მიქვალი (კლასიკური ბერძნულით).

ჰომეროსი: 3. თაემდეგი (დორიული დიალექტის მიხედვით).

ჰომეროსის ბიოგრაფიისა და პოეზიის მკვლევარი სტემბროტე თასოსელი (ძვ.წ.ა. Vს.) აღნიშნავდა, რომ ჰომეროსის პოემები საესეა: შედარებებით, ეპითეტებით, ტროპებითა და სხვადასხვა ტიპის მრავალმნიშვნელობიანი სიტყვებით. ეპითეტები და შედარებები მიუთუნებელი აქვთ არა მარტო გმირებს და ღმერთებს, არამედ მოვლენებსა და საგნებსაც. ჩვენდა სანაქებოდ, ჰომეროსის პოემებში მრავლადაა შეტანილი ქართული სიტყვები და ქართული ომონიმები, მაგალითად:

მოლი: 1. გრძნეული ბალახი (წამალი).

მოლი: 2. ახლად ამოსული ხშირი და წმინდა ბალახი.

ორგია: 1. საიდუმლო მღვდელმსახურება.

ორგია: 2. თავაშვებული, წრესგადასული დროსტარება, ქვიფი.

ორგია: 3. ცურვის ერთერთი სახეობა (მხარულს წააგავს).

ორგია: 4. ღვინისა და მხიარულების ღმერთის, – ბახუსის დღესასწაული.

მღერა: 1. მუსიკალური ნაწარმოების შესრულება (ადამიანის ხმით). გალობა.

მღერა: 2. სალექსო ერთეული რომლისგანაც დაქტილური პეგზამეტრი წარმოიშვა. სხვათა შორის, უძველეს ქართულში „მღერა,-ს აგრეთვე „თამაშობის“ მნიშვნელობა ჰქონდა.

„მოლი“ ჯადოსნური წამლის მნიშვნელობით, ნახსენებია „ეფეხისტკაოსანში“, „აბდულმესიაში“, „შაჰ-ნამეში“.

სავარაუდებელია, რომ ეს სიტყვა დაკავშირებული იყოს კოლხი მეფის, პელიოსის – „მისის შვილის“ ასულის მედეასთან (საიდანაც იწყება მედიცინის ისტორია). ცნობილი ექიმი და სწავლული კურტ შპრენგელი (1756-1833), თავის ხუთტომიან „მედიცინის ისტორიას“ მედეას კოლხური მედიცინის ისტორიით იწყებს. იგი „მედიცინას“ მედეას სახელს უკავშირებს. იგი აგრეთვე წერს: „ოლიმპიური ასპარეზობა პელოპონესში კოლხეთიდან შევიდა,-ო.

P.S. სამწუხაროდ, ქართველ ენათმეცნიერებსა და ქართველ ისტორიკოსებს არ აქვთ შესწავლილი ჰომეროსის პოემები, ქართული სიტყვების გამოვლენის თვალსაზრისით. ასევე შუმერული სიტყვების გამოვლენის თვალსაზრისით.

* * *

ძვ.წ.ა. IX საუკუნეზე ადრეც იყენებდნენ აულები (მომღერლები) ომონიმებს, რომელთაც მღეროდნენ ღირიკულ და ეპიკურ სიმღერებს, გადმოსცემდნენ მანამდე არსებულ ლეგენდებსა და მითოლოგიურ თქმულებებს. სადაოა, მაგრამ ერთ-ერთ ჰომეროსამდე მცხოვრებ პოეტად მიჩნეულია ტიამარისი, რომელიც განთქმული ყოფილა სიმღერებით. ის ამჟამად ტრაბახობდა: „თუ მუზები ჩემთან იმღერებენ, მე გაემიარჯებო“. ეს პოეტი მოხსენებულია „ილიადაში“, შეიძლება დაეხასხულოთ ორფეესი (მითიური ბერძენი, მომღერალი, მუსიკოსი და პოეტი. მონაწილეობა მიუღია არგონავტების ლაშქრობაში) და სხვა პოეტებიც. „ამას ვამბობ ძვ.წ.ა. XIV-XII საუკუნეებზე, როდესაც ბერძნებს ჯერ კიდევ არ ჰქონდათ ელინური ეთნიკური სახე. როდესაც ბერძნები ჯერ კიდევ არ იყვნენ იმ ტერიტორიაზე, რომელზედაც ქართველთა ტომები პელასგები ცხოვრობდნენ.“ (სიმონ ყაუხჩიშვილი, „ძველი ბერძნული ლიტერატურის ისტორია“, ტ. I, 1950).

პელასგების ქართველობის იდეის ავტორია პ. კრწმერი. შემდგომში მას მხარს უჭერენ: ჯ. მელაარტი და ფ. შახერმაიერი.

წინაბერძნული ენობრივი ფაქტების ანალიზის საკითხების მრავალი ენობრივი

პარალელულების, ანტიკურ წყაროთა მონაცემებისა და არქეოლოგიურ მასალათა საფუძველზე ე. ფურნიე ამტკიცებს პელაზგების ქართველობას.

იმ საუკუნეში, როდესაც ბერძნებმა დაიპყრეს პელაზგები „უკანასკნელთაგან შეითვისეს მათი კულტურული მონაპოვარი. პარალელისათვის შეგვიძლია გავიხსენოთ რომაელები: როდესაც იმათ პირველ საუკუნეში საბოლოოდ დაიპყრეს საბერძნეთი, ლიტერატურულად ბერძნების მონები გახდნენ.“ (სიმონ ყაუხჩიშვილი, „ძველი ბერძნული ლიტერატურის ისტორია“, ტ. I, 1950 გვ. 35).

სწორედ ამ დროს, ამაზე წერდა კვინტუს ფლავუს პორაციუსი (65-8 ძვ.წ.ა): „დაპყრობილმა საბერძნეთმა დაიპყრო ველური გამარჯვებული და ხელოვნებანი შეიტანა მდაბიურ ლაციუმში“.

ანალოგიურად შეგვიძლია ვთქვათ პელაზგებზე: დაპყრობილმა პელაზგებმა (ქართველებმა) დაიპყრო ველური გამარჯვებული (ბერძნები) და ხელოვნებანი შეიტანა მდაბიურ ბერძნებში.

თუმცა, შემდგომში ბერძნები, ყველა არაბერძენს „ბარბაროსას“ უწოდებდნენ, ალბათ პელაზგების (ქართველების) კულტურის მითვისებით გაგულისებულები!

„ბერძნების პირველი ლიტერატურული ზიარება, რომ პელაზგების კულტურულ მონაპოვართა საფუძველზე უნდა მომხდარიყო, ამას გვაფიქრებინებს შემდეგი პოეტიკური ფაქტები. ბერძნთა პირველი ლიტერატურული ნაწარმოებია „ილიადა, რომლის მთავარი შინაარსი აქილევსის რისხვის თემაზეა დაფუძნებული. პოემის მთელი თხრობა გაშლილია აქილევსის რისხვის შედეგებზე: მთავარი კვანძი პოემისა, ისევე როგორც ამ კვანძის გამოხსნა, აქილევსის რისხვაში და მის მოხსნაშია. აქილევსი კი თესალიელი გმირია, იმ თესალიის მკვიდრი, რომელიც პელაზგების ძირითად სამშობლოდ ითვლებოდა... ბერძნებში არსებულ თქმულებათა შორის ყველაზე უფრო გავრცელებულა თქმულება აქილევსზე და მის რისხვაზე. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ეს მოვლენა შემთხვევითი არ არის და რომ ბერძნებმა პელაზგების მიერ შექმნილ კულტურულ მონაპოვართაგან შეიძინეს, სხვათა შორის, თესალიელ გმირზე არსებული თქმულებაც; ბერძნებმა, ასე ვთქვათ, თავისი პოეტიკური ნათლობა ამ თქმულების საფუძველზე მიიღეს.“ (სიმონ ყაუხჩიშვილი, „ძველი ბერძნული ლიტერატურის ისტორია“, ტ. I, 1950 გვ. 35).

„თქმულება არგონავტებზეც ხომ თესალიური თქმულებაა, ე.ი. იმ ტერიტორიას უკავშირდება, რომელიც ოდესღაც პელაზგების სამკვიდრებელი იყო.“ (სიმონ ყაუხჩიშვილი, „ძველი ბერძნული ლიტერატურის ისტორია“, ტ. I, 1950 გვ. 35).

პელაზგურ ენიდან ბერძნულში შემონახულია ცალკეული სიტყვები, ტერმინები და სიტყვათმწარმოებელი სუფიქსები. ამის შედეგია სწორედ ის ქართული სიტყვები (ომონიმებიც), რომლებიც პომეროსის პოემებშია დაფიქსირებული.

P.S. ჩვენი, ქართველი მკვლევართა ავადმყოფობაა ის, რომ: ხელალებით წამოროშავენ ანუ გამოაცხადებენ ამა თუ იმ სიტყვებს ბერძნულიდან, არაბულიდან სპარსულიდან და ა.შ. ნასესხებად. ის კი არ იციან, რომ: სიტყვათა უმრავლესობა მათ ენებში სწორედ ქართული ტომების ენიდანაა შესული!

სწორედ ეს არის საკვლევი საგანი, ჩვენი ღირსებისათვის!

პომეროსის ნაწარმოებებს ბევრი მკვლევარი იკვლევდა. პისისტრატეს (560-527 ძვ.წ.ა) მითითებით შედგა სწავლულთა კომისია, რომელთაც მოაგვარეს „ილიადასა“ და „ოდისეას“ ტექსტები იმ სახით, რომლებიც დღეს არის ცნობილი.

პომეროსის ტექსტებს იკვლევდა სტესიმბროტე. იგი ტექსტის ყოველ ტაქში გადატანით ასრებს ეძებდა. ცალ-ცალკე აჯგუფებდა სიტყვებს მათი მნიშვნელობების მიხედვით. ეძებდა სიტყვის მრავალმნიშვნელობებსაც და დაფიქსირებულიც აქვს.

გორგია ლეონტინელს (ძვ.წ. 483-375), „უფრო მეტად ფორმა იზიდავდა. მისთვის საგულისხმო იყო მსმენელთა დაჯერება და არა იმის ჭეშმარიტება, რასაც უმტკიცებდა. ამ მიზნის მისაღწევად მას უხმარია მხატვრული საშუალებანი, ამონაწერში მოხსენებულია შემდეგი:

- 1) დაპირისპირებანი, ანტითეზები.
- 2) ნაწილების თანაბრიანობა.
- 3) მიხმარება,
- 4) კიდურმსგავსებანი, ბოლო ნაწილების გარითმეა.

ყველა ეს ხერხი გორგიას ერთად უხმარია და სწორედ ამით, ხერხთა უწყველო დაგროვებით, განუცვიფრებია ათენელები.“ (სიმონ ყაუხჩიშვილი, „ძველი ბერძნული ლიტერატურის ისტორია“, ტ. I, 1950 გვ. 481).

P.S. ეს ხერხები მხოლოდ ცალ-ცალკე წინათაც უხმარიათ: პერაკლიტე ეფესელს (520-460 ძვ.წ.ა.), ემპედოკლე აკრაგანტელს (490-430 ძვ.წ.ა.) დემოკრიტეს (460-370 ძვ.წ.ა.).

ძვ.წ. VI საუკუნეში ფილოსოფოსებს აინტერესებდათ, თუ როგორ დაერქვა საგანს ესა თუ ის სახელი. პერაკლიტე ეფესელი (520-460 ძვ.წ.) თვლიდა, რომ: „სიტყვები ბუნების მიერ არის შექმნილი, თითოეულ საგანს ბუნებამ განუკუთვნა განსაკუთრებული სახელი“.

შემდგომში, კერძოდ, ეს საკითხი მწვავედ დააყენა ბერძენმა ფილოსოფოსმა, სოფისტების სკოლის დამაარსებელმა და მამამთავარმა პროტაგორა აბდერელმა (დაახ. ძვ.წ. 480-410). „რა დამოკიდებულება არსებობს საგანსა და მის სახელს შორის? საგნის ბუნებიდან გამომდინარეობს მისი სახელი თუ, ადამიანები შეთანხმდნენ?“ ამ კითხვაში ორი თვალსაზრისია და ცხადია, წარმოიშვა ორი მიმდინარეობა.

პირველ თვალსაზრისს ასე აკრიტიკებდნენ: „თუ საგანს სახელი მისი ბუნების შესაბამისად დაერქვა, მაშ როგორ მოხდა, რომ სხვადასხვა ენაში ერთსა და იმავე საგანს სხვადასხვა სახელი ჰქვია?“ ამავე თვალსაზრისის დამცველები პასუხობდნენ: „ბერძნული ენის გარდა სხვა ენები ბარბაროსთა ენებია და მხედველობაში არ არის მისაღებო“.

მეორე თვალსაზრისის კრიტიკოსები ამბობდნენ; „თუ საგნის სახელი შედგება შეთანხმებისა, მაშინ, კეთილი ინებეთ და წარა-მარა უცვალებთ საგანს სახელით, ეს ხომ შეუძლებელია“.

დემოკრიტემ (დაახლ. ძვ.წ. 460-370), რომელიც არისტოტელეს შეფასებით „ყველაფერზე აზროვნებდა“, ბუნებრივი კაეშირის წინააღმდეგი იყო და განსაკუთრებული აზრი ჩამოაყალიბა ამ საკითხზე: „თუ საგანს თავისი ბუნების მიხედვით დაერქვა, მაშინ რატომ არის ერთი სიტყვა სულ სხვადასხვა საგანს აღნიშნავს? (ე.ი. გვაქვს ომონიმებიო), ანდა ერთსა და იმავე საგანს სხვადასხვა სახელი ჰქვია? (ე.ი. გვაქვს სინონიმები). ენაში ხომ უხედა არის ომონიმებიც და სინონიმებიცო“.

აქ, ჩვენ გვაინტერესებს ის, რომ დემოკრიტე ასახელებს ომონიმებს და, კარგადაც ერკვევა მის არსში.

P.S. იმ დროს, როდესაც ეს საკითხი გადაწყვეტილი იყო ჯერ კიდევ ჩვენს წელთაღრიცხვამდე, შუა საუკუნეში კვლავ განახლდა დაეა სახელების ბუნების შესახებ. დაეა ატყდა რეალისტებსა და ნომინალისტებს შორის. რეალისტების წარმომადგენელია ინგლისელი ფილოსოფოსი ანსელმ კენტერბერიელი (1033-1109 წ.წ.), ხოლო ნომინალისტების წარმომადგენელი ფრანგი პ. აბელიარი, (1079-1142).

P.S. ნომინალიზმი (ლათ. nominalis – სახელთან დაკავშირებული, სახელისა) რეალიზმის (ლათ. realis – ნივთიერი, ნამდვილი) საპირისპირო ფილოსოფიური მიმართულებაა. რეალიზმი აღიარებს ზოგადი საგნების ობიექტურ არსებობას. მათი გაგებით ზოგადი არის ობიექტურად არსებული საგნის სახელი. ერთეული ნივთიერია. რეალიზმი აღიარებს

რებს სოგადის არსებობას ერთეული საგნებისაგან დამოუკიდებლად.

ნომინალიზმი კი, უარყოფს სოგადი საგნების, როგორც გარკვეული ობიექტების არსებობას. „სოგადი აღნიშნავს ერთეულ სახელთა სიმრავლეს, ამიტომ იგი სახელთა სახელია და არა საკუთარი სახელი. იგი ცვლადია, მისი შენაცვლება შეიძლება ერთეული სახელებით. მაგ., „ადამიანი“ აღნიშნავს არა რომელიმე ობიექტს, არამედ ერთეულ ადამიანთა სახელებს: „პეტრეს“, „პაელეს“, „ივანეს“ და ა.შ.“ (ქსე)

უნდა ითქვას, რომ მათ ახალი არაფერი უთქვამთ. ტყუილად დაიკარგა დრო. რაღაცა გამოგონილი ტერმინებით. ძველი ვითომ ახალ ფილოსოფიურ ჩარჩოებში მოაქციეს. ეს იყო და, ეს!

არისტოტელეს დროიდან მოყოლებული ტერმინი „სიტყვის მრავალი მნიშვნელობა“ და „ომონიმი“ (ომონიმები), უკვე მკვეთრად არის გამომჟღავნებული (ნამოყალიბებული).

„მოწვევებითი ენთიმემების ნაწილი წარმოიშობა ომონიმური სიტყვათხმარებით (ენთიმემები, – კატეგორიული სილოგიზმი, როდესაც ორი მოცემული მსჯელობიდან გამოდის მესამე, რომელშიც გამოტოვებულია, მაგრამ იგულისხმება ერთ-ერთი წინამძღვარი ან დანასკეი. ა. სიხ.).. სიტყვა შედგება სახელისა და ზმნებისაგან... სახელებიდან სოფისტები ომონიმებს იყენებენ ყალბ დასკვნებში...“

თუ სიტყვა სათანადოდ არის ნახმარი, მოსაწონი იქნება, იქნება ეს ომონიმური, თუ მეტაფორული სიტყვათხმარება. მაგალითად, გამოთქმაში „ანასქეტე აუტანელია“ ნახმარია ომონიმური ხერხი, მაგრამ იგი მიზანშეწონილი იქნება იმ შემთხვევაში თუ ანასქეტე ნამდვილად აუტანელია“ (არისტოტელე, „რიტორიკა“, 1981, გვ. 190).

აქ ომონიმური სიტყვაა ნახმარი:

ანასქეტოს: 1. მისი საკუთარი სახელი.

ანასქეტოს; 2. აუტანელი.

არისტოტელეს თავის „რიტორიკაში“ მოტანილი აქვს ომონიმები წინაპართა გამონათქვამებიდან:

1) გამოთქმა: „შენ გინდა, რომ ის დაღუპო“.

ბერძნულში ამ ადგილას ნახმარია სიტყვა, რომელსაც ორი მნიშვნელობა აქვს:

პერსაი: 1. სპარსელი.

პერსაი: 2. დაღუპვა.

2) გამოთქმა: 1. „ზღვაზე ბატონობა არ იყო ათენელებისათვის ბოროტების დასაწყისი, რადგან მათ ზღვიდან სარგებლობა ჰქონდათ“.

აქ ხუმრობაა, რომელიც დამყარებულია სიტყვაზე, რომელიც ორი მნიშვნელობისა: არქე: 1. დასაწყისი.

არქე: 2. ბატონობა (ხელმძღვანელობა).

ძვ.წ.ა. (V-IV) საუკუნეებიდან, ბერძნებსა და რომაელებს შემუშავებული ჰქონდათ გარკვეული წესი ტროპებზე, სინონიმებზე და სხვა. ე.ი. იმ სტილისტიკურ ხერხებზე, რომლებიც ომონიმების წყაროს წარმოადგენენ, აგრეთვე თვით ომონიმებზეც. შემუშავებული იყო გარკვეული წესები მათი განმარტებისათვის, მათი კლასიფიკაციისათვის და ა.შ.

„ტროპი ომონიმია“, ამბობდა არისტოტელე. შემდეგ განაგრძობდა: „მეტაფორას უმაღლესი ხარისხით ახასიათებს სიცხადე, სასიამოვნო და სიახლის მშვენიერება და მისი გადმოღება სხვისაგან არ შეიძლება“.

„Аристотель выделяет омонимы в отличие от омонимов и метафор, причём сферу применения омонимов он видит в игре словами, в уловках софистики“. (О.М. Ким, Транспозиция

на уровне частей речи и явление омонимии в современном русском языке“, 1978. ст. 78)

ძე წ.ა. V-III საუკუნეებში შეიქმნა არამეულ-ირანული ლექსიკონები „ვარხანები“. მათში შეტანილია მრავალმნიშვნელობიანი სიტყვები.

უძველესი ჩინური სიტყვების შედგენას ვარაუდობენ დაახლოებით III-I სს. ძველი წელთაღრიცხვით. ამ სიტყვანებში მოცემულია მრავალი მორფემა-ომონიმები.

არისტოფანე ბიზანტიელი (275-180 ძე.წ.) ლექსიკოგრაფი, სიტყვების ეტიმოლოგიით იყო დაინტერესებული. თავის ლექსიკონში საგანგებოდ აღნიშნა იმ ცვლილებებს, რაც სიტყვამ განიცადა უძველესი დროიდან მის ეპოქამდე. იგი განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევდა ომონიმებს, 'სუსტად აფიქსირებდა იმ შემთხვევებს, როცა ერთი და იგივე სიტყვა პომეოსთან ერთი მნიშვნელობისა იყო, ხოლო ანტიკური ლიტერატურის დანარჩენ ძეგლებში კი, – სხვა მნიშვნელობის.

სიმონ ყაუხჩიშვილის გამოკვლევით: არისტოფანეს გარდა ელინურ. ლექსიკონებზე მუშაობდნენ: არისტარქე (ძე.წ. II ს.); აპოლიდორე; პამფილე (ახ.წ.ა. I ს). ამ უკანასკნელმა შეაჯერა და შეაჯამა, რაც მანამდე შეიქმნა ლექსიკოგრაფიაში და შეადგინა ლექსიკონი 95 წიგნად. დიოგენიანემ (ახ.წ.ა. II ს.) ეს შრომა სკოლებისათვის გადაამუშავა 5 წიგნად.

ძველი რომის პოლიტიკოსი, ორატორი და მწერალი მარკუს ტულიუს ციკერონი (106-43 ძე.წ.) წერდა: „მეტაფორა ანიჭებს მეტყველებას უდიდეს სიცხადესა და ბრწყინვალეობას, თითქოს ისინი იფრქვევიან ვარსკვლავებიდან“.

ვარონი მარკუს ტერენციუს (116-27 ძე.წ. რომი) ეკუთვნის მრავალი შრომა, მათ შორის „სიტყვათა მსგავსების“ შესახებ.

* * *

პოეზიაში რითმიანი ლექსის შემოტანასთან ერთად იზრდება ომონიმური სიტყვების გამოყენების რაოდენობა.

VI საუკუნის ბერძენი პოეტები რომანოსი, მელოდოსი (დაახლოებით 560 წ.) და კორიაკოსი მათი კონტაქტების (პიმნების) რეფერენის ტაქტები გართმულია. „ასონანსი გულისხმობს სიმეტრიულად შესატყვის ადგილებში ერთნაირი მარცვლების ხმარებას, ე.ი. ერთნაირი ხმოვნების შემცველ მარცვალთა ხმარებას; ამასთანავე შეიძლება თანხმოვნებიც ერთნაირი იყოს.“ (სიმონ ყაუხჩიშვილი, „ძველი ბერძნული ლიტერატურის ისტორია“, ტ. I, 1950 გვ. 404).

796 წელს არაბმა გრამმატიკოსმა სიბავეიხი-მ შეადგინა არაბული ენის გრამატიკა. ამ გრამატიკის ერთ-ერთი ნაწილია სარფი, – მოძღვრება ცვლილებებზე, რომელშიც გაანალიზებულია სიტყვა და სიტყვათა წარმოება. „ცვლილებები“ გაგებულია მეტად ფართოდ, – განხილულია სიტყვის მნიშვნელობების ცვლა და მსგავსი სიტყვები ანუ ომონიმები.

გადმოვიანაცვლოდ მომდევნო საუკუნეებში.

არუდი (სპარსულ-თურქულად „არუს“) არაბული ლექსიწყობის სისტემა, დაამუშავა არაბმა ფილოლოგმა ალ-ხალილ იმნ აჰმად ალფარაჰიდიმ, მერვე საუკუნეში. ამ ლექსიწყობის სისტემაში გამოყოფილია ოთხი რიტმული კომპონენტი, რომელთა კომბინაცია ქმნის რეა ტერფს. რეა ტერფის სხვადასხვა წესით შეერთებით მიიღება 16 სალექსო სასომი. რითმებში მოტანილია, როგორც სრული (ჩვენი გაგებით კლასიკური) ისე არასრული ომონიმები.

განსაკუთრებით გვინდა აღვნიშნოთ მეთოთხმეტე საუკუნის არაბი ფილოლოგი Вахид Табризйи Джам' – ი Мухмасар და მისი შრომა „Трактат о поэтике“. (М., 1959). დასაწყისში

იგი აღნიშნავს: 'Во имя бога всемилостивого и всемилосердного. Несравненная благодарность тому, кому поклонение обязательно, тому, кто удостоил человека дара речи и подарил ему мерную речь и учение о метрах... Но затем знай, что это краткий трактат, одно из произведений Вахйда Табрйзий, об учениях об арузе, о рифме и о поэтических фигурах, который он сочинил для своего племянника, чтобы тот, благодаря этому введению, познал метры, ознакомился с подразделениями рифмы и узнал поэтические фигуры'. აკეთებს – რა მრავალნაირ შედარებებს საკითხის უკეთ გაგებისათვის, იგი ამბობს" „У стиха рифма – пол, смысл – потолок, стены – четыре стопы. А поэтические фигуры – украшения жилища, подобные росписи, резьбе по алебастру и израцам“. შესანიშნავი მხატვრული შედარებაა!

მისი კლასიფიკაციით თავჯნისი (თეჯნისი; ტაჯნისი) შეიძლე სახისაა:

1) სრული თავჯნისი (полный таджнийс) (დაწერილობით და გამოთქმით იდენტური). „Полный таджнийс состоит из двух слов. одинаковых по внешнему виду, но различных по смыслу.

„Чйн“ и „Чйн“ полный таджнийс, потому что каждое из них имеет другое значение: одно – это завиток локона, другое – название страны“

2) ნაკლული თავჯნისი (дефектный таджнийс) (დაწერილობით იდენტური, გამოთქმით განსხვავებული), 'которые совпадают по буквам, но различаются в огласовках, и дефектный таджнийс это и есть, когда огласовки различны.

гурд (богатырь) и герд (прах); дурд (винный осадок) и дард (боль);

вирд (славословие) и вард (роза)“

3) ნამატი თავჯნისი (наращенный таджнийс), (ერთ სიტყვას ასო აქვს დამატებული). „Нâма (письмо) и нâм (имя), Хâма (тростник) и Хâм (сырой), потому что на концах слов нâма и хâма наращено по букве хâ.“

4) შედგენილი თავჯნისი (составной таджнийс) (ერთი სიტყვას ეწყობა ორი ან მეტი სიტყვა), „Гам, хвâри (горе, унижение) и гамхвâри (тоска), из которых одно-одно слово, а другое – составлено“.

5) განმეორებული ან დაწეილებული (повторенный таджнийс) (ომონიმური რითმები ერთმანეთის გვერდით არის წარმოდგენილი ან ერთი სიტყვის დაბოლოება ემთხვევა მომდევნო სიტყვას).

„пойкар (ссора) и кâр (дело), âзâр (обида) и зâр (печальный). Этот таджнийс называют повторенный потому, что два слова этого таджнийса стоят одно за другим, и, если у первого слова наращена буква или более, - это допустимо“.

6) ცალმხრივი თავჯნისი (односторонний таджнийс), (როდესაც სიტყვათა ყოველი ასო ემთხვევა, გარდა ორი უკანასკნელისა).

харам (мне колючкой) и хари (царапаешь), дарам (меня кдереву) и дари (держишь). Этот таджнийс называют односторонним потому, что все буквы в этих словах совпадают, кроме двух последних букв, т.е. одна сторона этих слов – таджнийс.

7) მოხაზულობის თავჯნისი (начертательный таджнийс) (სიტყვის შემადგენელ ასოთა მოხაზულობა იდენტურია და განსხვავებას ქმნის მხოლოდ ასოების წერტილთა განლაგება).

Чунйн (такой) и джабйн (чело), башар (человек) и писар (юноша), оба слова совпадают по буквам, но различны по точкам.

როგორც ვხედავთ მოტანილია: ლექსიკური, გრამატიკული და შედგენილი ომონიმები, აგრეთვე, ომოგრაფები და ომოფონები. ზოგ ევროპულ მეცნიერსაც ომოგრაფები და ომოფონები შეაქვთ ომონიმების ლექსიკონში.

XV-XVII ს-ში შეიქმნა გრამატიკა რიგი ენებისა: ჟ. სკალიგერი, – „ლათინური ენის საფუძვლების შესახებ“ 1540 წ.; რ. სტეფანესის, – არაბული გრამატიკა 1505 წ.; რაიხლი, – „ებრაული გრამატიკა,“ 1506 წ.

პირველი ლექსიკონი – კატალოგი იყო მოგსაურისა და ბუნებისმეტყველის პ.ს. პალასის ნაშრომი „ყველა ენისა და კილოს შედარებითი ლექსიკონი“, გამოვიდა პეტერბურგში 1787-1789 წ. მოიცავდა 272 ენისა და დიალექტის მონაცემებს. ლექსიკონში შეტანილია აგრეთვე ქართველურ ენათა (ქართული, მეგრული, სვანური) მასალა.

ფრანგი ა. არნოს და კ. ლანსოს „საყოველთაო რაციონალური გრამატიკა“. ცნობილია, როგორც პორ-როიალის გრამატიკა და ლოგიკა.

1643 წ. რომში ლათინურ ენაზე გამოიცა ფ.მ. მაჯოს ქართული ენოს გრამატიკა.

პირველი აკადემიური ლექსიკონი იყო იტალიური ენის ლექსიკონი, – „კრუსკის აკადემიის ლექსიკონი“ 1612 წ. 1694 წ. გამოქვეყნდა „საფრანგეთის აკადემიის ლექსიკონი“. 1629 წ. რომში გამოიცა სტ. პოლინისა და ნ. ნოლოყაშვილის „ქართულ-იტალიური ლექსიკონი“, პირველი განმარტებითი ლექსიკონი, – „სიტყვის კონა“ 1685-98 წ. ს.ს. ორბელიანმა, – ახალი მიმართულება შეიქმნა ლექსიკოგრაფიაში.

„ახალგაზრდა გრამატიკოსები“ (ლაიფციგის ლინგვისტური სკოლა. XIX ს.), ფ. ცარკე, კ. ბრუგმანი და სხვა, სიტყვების მნიშვნელობათა ცვლილებების შესწავლისას ერთ-ერთ ძირითად საკითხად თვლიდნენ სიტყვის მნიშვნელობათა მრავლობითობას ე.ი. მრავალ მნიშვნელობას ე.ი. ომონიმებს.

* * *

რადგანაც მე-19-ე საუკუნეს მივადექით, მგონია საკმარისია და აღარ არის საჭირო გაეაზრდებოთ ომონიმების გამოყენების მაგალითების მოტანა, როგორც ქართულ ასევე მსოფლიო ლიტერატურაში.

რა ხდება მსოფლიო ლიტერატურასა და ენათმეცნიერებაში ამის შემდგომ? თავდაპირველად ქვეყნდებოდა ცალკეული სტატიები ომონიმების ამა თუ იმ საკითხზე. მიმდინარეობდა მსჯელობა თუ რა უნდა მიკუთვნებოდა ომონიმებს: ზოგი თვლიდა, რომ ომონიმები ერთნაირად ბგერადი სიტყვებია, მხოლოდ სხვადასხვა წარმომავლობისა, რომლებიც ისევე იწერება როგორც გამოითქმის და პირიქითაც; ზოგი თვლიდა, რომ ომონიმები შეიძლება პოლისემიურ სიტყვებიდანაც მივიღოთ, თუ ისინი დიდად დაშორებულნი არიან შინაარსობრივად; ზოგი თვლიდა, რომ გეოგრაფიული სახელები არ შეიძლება მივაკუთვნოთ ომონიმებს, ზოგი კი პირიქით, მომხრე იყო; ზოგი თვლიდა, რომ მითოლოგიური სიტყვები და ტერმინები არ შეიძლება მივაკუთვნოთ ომონიმებს, ზოგი კი პირიქით, საწინააღმდეგო აზრზე იდგნენ; ზოგი თვლიდა და ზოგი არა, რომ ომოფონები და ომოგრაფებიც ომონიმებია; ზოგი კი და ზოგი არა, თვლის, რომ თუ სიტყვა გადაიქცა ტერმინად, მაშასადამე გვაქვს ომონიმები; ზოგი ფიქრობს, რომ თუ საგანს ან მოვლენის სახელი გადატანილია შესაბამისად მსგავს საგანზე ან მსგავს მოვლენებზე, რომელსაც სხვა სახელი არ გააჩნია, მაშასადამე საქმე გვაქვს ომონიმებთან და ა.შ.

შემდგომ, სხვადასხვა ქვეყანაში ქვეყნდება სხვადასხვა ენების ომონიმთა ლექსიკონები; ფრანგული, ინგლისური, რუსული და ა.შ.

ქართულ ენაზე ომონიმთა ლექსიკონი პირველად ჩემს მიერ გამოიცა 1992 წელს: აუთანდილ სიხარულიძე, „ქართული ენის ომონიმთა ლექსიკონი“, თბილისი, 1992 მთავარი რედაქტორი ზურაბ სარჯველაძე.

წინამდებარე ლექსიკონი, მეორე შევსებულ გამოცემას წარმოადგენს.

ქართულს დაუბრუნდეთ.

შუმერების, ქართველთა წინაპრების (ჩვენი მისხის მისხის) დამწერლობაზე უკვე მოგახსენეთ. აგრეთვე მოგახსენეთ ქართული ომონიმებზე, რომლებიც პომეროსის „ილიადასა“ და „ოდისეაში“ არის გამოყენებული.

შუმერული ნიშანი, ანუ ერთი სიმბოლო, მრავალ საგანთან ან მრავალ მოვლენასთან არის მიმართებაში, ანუ საქმე გვაქვს „პირველყოფილ“ ომონიმებთან.

როგორც აკადემიკოსი მიხეილ ლიფშიცი გვეუბნება; „შუმერული მითები მითოლოგიური საუნჯე, ხალხთა მითოლოგიის ბედელია“. ამდენად, შუმერულ ენაში რა გამოლევს ომონიმებს.

თავდაპირველად მიმოვიხილოთ ყველაზე ადრეული, ანუ თავანკარა ლიტერატურული ნაწარმოებები: „გილგამეშიანი“, „ამირანიანი“ და „პრომეთე“. სამივე ნაწარმოები ერთიან ქართულ ოჯახში შემოდის, ერთიან ქართულ ოჯახს განეკუთვნება, მაგრამ მკვეთრად განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან, როგორც მხატვრული ასევე ფილოსოფიური შინაარსითაც.

„გილგამეშიანის“-ს ეპოსს საფუძვლად დაედო შუმერების ძველი თქმულებები ურუქის I დინასტიის მეფის გილგამეშის შესახებ, რომელიც ცხოვრობდა ძვ.წ. III ათასწლეულის დასაწყისში. ეს თქმულებები ძველი დროიდანვე ნაწილ-ნაწილ ითარგმნა აქადურ ენაზე და, როდესაც აქადებმა III ათასწლეულის ბოლოს, მთლიანად დაიპყრეს შუმერები, გილგამეშის შესახებ თქმულებამ უკვე საბოლოო დასრულებული სახე მიიღო.

„ადრინდელი, ქართული ფილოსოფიაშდელი ძეგლის „ამირანის“ ანალიზი გეარწმუნებს, რომ მასსა და „გილგამეშიანს“ შორის შინაგანი კავშირია. ეს არ ნიშნავს მათ შორის მსგავსებას... თუ „გილგამეშიანი“ ადამიანები სძლევენ ცეცხლს, ამარცხებენ ცეცხლოვან ხარს, მაგრამ არ მოაქვთ ცეცხლი მიწაზე, „ამირანიანიში“ ფაბულა უფრო შორს მიდის, ვითარდება. ამირანი იტაცებს ცეცხლოვან ყამარს და მოჰყავს იგი მიწაზე... „ამირანიანი“ პოემა „გილგამეშიანსე“ მაღლა დგას... ამირანის ბრძოლა ზეცის წინააღმდეგ უეჭველად მატარებელია საკაცობრიო ინტერესებისა და ადამიანთა და მიწის კეთილდღეობისათვის წარმოებს... ორივე პოემა იძლევა მთლიანობას, ურომლისოდაც არაა მსოფლმხედველობა... პოემა „გილგამეშიანი“ იწყებს იმას, რასაც ამთავრებს პოემა „ამირანიანი“... „ამირანიანიში“ ზეცაში ასევე იმითომ არის შესრულებული, რომ ზეციერი ცეცხლი უნდა იქნეს მოტაცებული და დედამიწაზე ჩამოტანილი... ადამიანთა მოდგმის ბედნიერებისათვის. ასე ვაჟაკურად არის წარმოდგენილი ურთიერთობა ზეცასა და დედამიწას შორის პოემა „ამირანიანიში“ და განსხვავებით „გილგამეშიანისაგან“ ბრძოლა წარმოებდა ხანჯახსმით მიწის სახელით და მიწის როგორც მატერიალურის, როგორც ნივთიერის ინტერესებისა და გამარჯვებისათვის.

უძველესი ძეგლები ქართველ წინაპართა აზროვნებისა და შემოქმედებისა, კერძოდ „ამირანიანი“ შეიცავს სოგიერთ სამსადის ელემენტს შემდგომი უფრო მაღალი სააზროვნო ფორმებისათვის და ამით მოპოვებული აქვთ სრული უფლება შეტანილ იქნენ ფილოსოფიაშდელი აზროვნების ისტორიაში, როგორც სამსადისი პერიოდის გამოხატულება არა მარტო ქართული ფილოსოფიისათვის.“ (შალვა ნუცუბიძე, „შრომები ტ. VIII, გვ. 46).

აქადურ ეპოსში; „გილგამეშიანი“-ში უამრავი შუმერული (ანუ ქართული) სიტყვებია შესული; მათ შორის ომონიმებიც:

Рикки: 1. დოლი.

Рикки: 2. ბადე.

Рикки: 3. ჩასაბერი საკრავი უნდა იყოს (იქნებ – “ქართული ბუკი”)

etlč: 1. მოყმე.

etlč: 2. გმირი.

etlč: 3. ბატონი (ღმერთების ეპითეტი).

Кидиччй: 1. საამშენებლო სამუშაოებისათვის მიწის სახიდავი გოდორი.

Кидиччй: 2. იძულებითი შრომა.

Ha--âпи: 1. გზა.

Ha--âпи: 2. ლაშქრობა.

P.S. ამიტომაც, შუმერული ტექსტების წაკითხვა, (ისევე, როგორც აქადურისა), მხოლოდ ქართული ენის საშუალებითაა შესაძლებელი. ძველი მსოფლიოს ცივილიზაციის ნამდვილ სურათს ვერც ერთი სასღვარგარეთელი მეცნიერი ვერ აღადგენს, თუნდაც საოცრად განსაკუთრებული ნიჭის და ერუდიციის პატრონი, თუ მან ზედმიწევნით არ იცის ქართული და ქართველური ენები; მეგრული და სევანური, „რამეთუ ყოველი საიდუმლო ამას ენასა შინა დამარხულ არს“.

P.S. „შესაძლებელია წინარე ქართველური ფორმების მოძიება. ეს ქრონოლოგიურადაც შესაძლებელია, რადგანაც წინარე ქართველური ენა ჩვენს წელთაღრიცხვამდე მე-19 საუკუნეში დაიყო ქართულ-ლაზურ და პროტოსევანურად; მაშასადამე, ჩვენს წელთაღრიცხვამდე III ათასწლეულში ის არსებობდა როგორც ენა და იყო შუმერულის თანამედროვე...“

ბოლოს ჩვენ მივიღეთ სია 74 შესატყვისისა შუმერულ და წინარე ქართველურ ენებს შორის, რომელიც შეიცავს არა მარტო ლექსიკურ, არამედ აგრეთვე გრამატიკულ შესატყვისებსაც. რა თქმა უნდა, შეიძლებოდა უფრო მეტი შესატყვისის პოვნა, მაგრამ ჩვენთვის მნიშვნელოვანი იყო არა რაოდენობა, არამედ სისუსტე“. (ვიქტორ რებრიკი, *გერმანელი შუმეროლოგი*).

ასევე შეუძლებელია ურარტუს ენის გაგება ქართულის გარეშე: „ურარტუს ლურსმული წარწერების ენა მეტისმეტად ვისგავსება ქართულს... ურარტული ენის გაგება შეუძლებელია ქართულის გაუთვალისწინებლად.“ (ფრანსუა ლენორმანი, 1837-1883).

P.S. ქართველთგამივობო, ღმერთთგამწერალეთო და ბარბაროსეთო, ხელეები შორს ქართველი ერისაგან! ჩვენ ცივილიზებულ მსოფლიოს უჭირდებით!!

P.S. იმის საილუსტრაციოდ, რომ ქართული ენის ცოდნის გარეშე შეუძლებელია მსოფლიოში არსებული უძველესი დამწერლობის გაშიფვრა, აქ გაეაკეთებთ საინტერესო გადახვევას, მსოფლიო მნიშვნელობის აღმოჩენასთან დაკავშირებით

იტალიელმა არქეოლოგმა ლუიჯი პერნიემ 1908 წლის 3 ივლისს, კუნძულ კრეტაზე, ქალაქ ფესტოში აღმოაჩინა თიხის დისკო, რომელსაც შემდგომში „ფესტოსის დისკო“ უწოდეს. დისკო თარიღდება ძველი წელთაღრიცხვის 1850-1600 წლებით. „ფესტოსის დისკო“ მსოფლიოში პირველი ბეჭდვითი დოკუმენტია.

ამ აღმოჩენით უმაღლესი ინტერესდნენ მსოფლიოს გამოჩენილი მეცნიერები. დაიწყო მისი გაშიფვრის მცდელობა; იონურ-ბერძნულ დიალექტზე, კვიპროსულ, ხეთურ, ლუვიურ, ფილისტიმურ, ეგვიპტურ, სემიტურ ენებზე და ა.შ.

არაფერი გამოუვიდათ!

ან რა უნდა გამოსულიყო, როცა ერთნი ალთას იყენებენ, მეორენი ბალთას. ალთასა და ბალთას! ალთასა და ბალთას! ალთას!

ძველი მსოფლიოს ცივილიზაციის მკვლევარნი მუდამ ასე წაიტყვენ ცხვირს, სანამ კარგად არ დაეუფლებიან „თვინიერ ქართულს“, რადგან „ყოველი საიდუმლო ამა ენასა შინა დამარხულ არს“...

და ასეც მოხდა:

ქართულმა მათემატიკოსმა, გია კვაშილაევამ, ეს წარწერა სრულყოფილად ამოიკითხა. მე მას ვეწოდებ დიდ ქართველს, ნამდვილ მამულებიშვილს. ალბათ, მომავალში ნობელის პრემიის ლაურეატს.

აი, რა დაადგინა მან:

1) „ფესტოსის დისკოს“ წარწერის ენა ქართველურია, კერძოდ: კოლხური (ანუ მეგრულ ლაზური).

2) დისკო კოლხი კორიბანტების, (ჰელიოსის შვილები და აიეტის ძმები, რეა – კიბელეს და ზევისის ქურუმები), მიერ არის შექმნილი.

გია კვაშილაევას მოტანილი აქვს გამოჩენილ მეცნიერთა შრომებიდან ამონაწერები, რომლებიც ამ საკითხებთან არის დაკავშირებული:

„ანტიკურ წყაროთა ჩვენებით კორიბანტები მცირე აზიის ავტოხთონური ტომებისა და წინაელისურ პერიოდში კრეტაზე მოსახლე პელასგების მატრიარქალური ღვთაების კვიბელეს ქურუმები იყვნენ... კორიბანტები, რომელთაც დამწერლობის – კვირბების შექმნა მიეწერებათ, კოლხთაგანნი არიან და მჭიდროდ უკავშირდებიან რკინის მეტალურგიის, მკვდლობის მფარველ ღმერთსელ კაბირებს.“ (აკაკი ურუშაძე).

„ტიტნებმა რეას გადასცეს კორიბანტები შეიარაღებულ მცველებად; მათზე ზოგიერთები ამბობენ, ისინი – კოლხებისაგან არიანო“ (სტრაბონი, ძვ.წ. 64/63- ახ.წ. 23/24).

„კოლხებმა შემოინახეს თავიანთი მამათა ნაწერები, ამოკვეთილი კირბებზე, ქვის წერილ-სვეტებზე, რომლებზედაც ირგვლივ, ყოველ მხარეს მოგზაურთათვის დაბეჭდილია ზღვისა და ხმელეთის ყველა გზა და საზღვარი... კირკეს სურდა ქალწულის (მედეას) პირიდან მშობლიური ხმა გაეგონა. მართლაც, მრისხანე აიეტის ასულმა, კირკეს წინარი ხმით უამბო ყველაფერი კოლხურ ენაზე.“ (აპოლონიოს როდოსელი, ძვ.წ. 295-215 წ.).

„მედეა კოლხური ენით გრძელი ლოცვის წარმოთქმას შეუდგა.“ (დიოდორე სიცილიელი, ძვ.წ. 90 ან 80 – ძვ.წ. 29 ან 21 წწ.).

„ძველი წელთაღრიცხვის II ათასწლეულის დასაწყისში უკვე არსებობდა მეგრულ-ჭანურის წინაპარი „სანური“ დიალექტი... აია – ქვეყნის მეფე აიეტი და მისი მემკვიდრენი... დასაეღურ-ქართულ დიალექტზე მეტყველებდნენ, რომლის დღევანდელი გაგრძელებაა ჩვენთვის ცნობილი მეგრული და ლაზური.“ (თამაზ გამყრელიძე).

„განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია ავსტრიელი მეცელეუარისა და ინჟინერ-ქიმიკოსის პერბერტ ძებიშის ჰიპოთეზა „ფესტოსის დისკოს“ წარწერის სავარაუდო ენის თაობაზე, რომელიც მოცემულია მის წიგნებში: „იბერიული, – ღმერთების ენა“, „პელაზგური, – იბერიული ენა“ და „პელაზგები: ისტორია და კულტურა მათი დროის წერილობითი ნიმუშებიდან“. ძებიში ამტკიცებს, რომ წინარებერძული მოსახლეობის ენა, კერძოდ, „პელაზგური ქართველურ ენათა დედაა“. მან 1988 წელს ბუდაპეშტში, ვირენეს კომიტეტის XVIII საერთაშორისო კონგრესზე განაცხადა, რომ „ფესტოს დისკოს“ წარწერის ენა პროტოქართულია, – კოლხურია.“ (გია კვაშილაევა, „ფესტოს დისკო – კოლხური ოქროდამწერლობა“, „დიოსკურია“, 2007, თებერვალი).

3) დისკოზე დაბეჭდილი ნახატნიშნები „კოლხური ოქროდამწერლობაა. დისკოს ტექსტი წარმოადგენს საგალობელს, – „ნენანას“, რომელიც ეძღვნება „აია-ნეშქარის“ მფარველ, პელაზგურ-კოლხურ მოდგმის მაკრონების ნაყოფიერების დიდ დედაღვთაება ნანას რეა-კიბელეს;

„მოგვიანებით, ქრისტიანულ ეპოქაში, „ნენანას“, როგორც რელიგიის ისტორიიდან ცნობილია, ივერონის მონასტრის ბერები ათონის წმინდა მთაზე უგალობდნენ ვითარცა ღვთისმშობელს“ (Епископ Порфирий Успенский, 1877).

4) ქართული დამწერლობა იმაზე გაცილებით დიდი ხნისაა, ვიდრე ეს რეალურადაა მიჩნეული.

5) P.S. გია კვაშილავა სრულიად სამართლიანად სვამს საკითხს: „ფესტოსის დისკოს წარწერისა და A-ხა'სოვანი დამწერლობის დეშიფრირების საფუძველზე განხილულ იქნას ქართული სახელმწიფოებრიობის საიუბილეო თარიღად 4000 წელი“.

სრული ჭეშმარიტება!

ამ, დისკოზე, სხვა სიტყვებთან ერთად, ამოტყეფრულია კოლხური ენის ომონიმები. მოვიტანოთ 'სოგიერთი მათგანი:

ფაგარძთჲ 1. „ძვირფასი ქვა“ (საბა)

ფაგარძთჲ 2. საამო მშენიერი.

ფათჲ 1. ეულკანის ცეცხლის, დუღულის ღვთაება.

ფათჲ 2. ფუქე, პირველი სამკვიდრო.

ნეთა'სათჲ 1. ნათელი პეფესტოსი.

ნეთა'სათჲ 2. ნათელი ფესტოსი.

ნეთა'სათჲ 3. ნათელი ფოთი.

და მრავალი სხვა.

P.S. ქართველთგამიებო,ღმერთგამწყრალებო და ბარბაროსებო,ხელეები შორს ქართველი ერისაგან! ჩვენ, ცივილიზირებულ მსოფლიოს ეჭირდებით!! უწვენოთ არცა მღერი-ხართ და, ეერცა იმღერებთ! თანაც მრავალხმიანს!

სუდამეტად არ მიგვაჩნია აქვე მოვიტანოთ „ფესტოსის დისკო“-ს გაშიფრული ტექსტი:

დისკოს A მხარე: „აია – ჭაბუენო, სადარ(ნ)ო, განმწმედელ(ნ)ო, დედის კარი(ს), დაფარე(თ) თადი გახეთიურებულ(ნ)ო! ქვეყნის სიმაღლისა(ნ)ო, სიცოცხლის ძალ(ნ)ო, წინამელ(ნ)ო კორიბანტ(ნ)ო მფარაე(ნ)ო მფარველ(ნ)ო ანგელოზ(ნ)ო, ქვეყნის სიმტკიცე(ნ)ო მშემწე(ნ)ო, ჰქმენ(თ) დაფარული ტაძარი ჭაბირინთი, ქვეყნის სიმტკიცე(ნ)ო მშემწე(ნ)ო, მარადმავალ(ნ)ო კორიბანტ(ნ)ო მფარაე(ნ)ო მფარველ(ნ)ო ანგელოზ(ნ)ო ჭარდაჰქმენ(თ) აიას სიცოცხლე ყველანაირად. შუაღამის მთავრ(ით) განათებულ(ნ)ო, დედის ქვეყანა მუღამ დაფარე(თ)ო, დაასხ(ნ)ი(თ), ხელ(ნ)ი, ბრუნვა – ფარვა სხივოსანო მფარაე(ნ)ო, ოჯახის ფუძ(ის), ჯიშის სვლა – ბრუნე(ის) განმწმედელ(ნ)ო.

დისკოს B მხარე: ოჯახის წყაროვ, სულო მშობელო, მოდგმის ნენანავ, ააყვავე ხუთი შტო მშენი, ჯიშის სიწმიდით, ახლით ნირშემოსილი. ერთო ძლიერო შტოვ, ოჯახის წმიდავ, ძლიერო, თავურო ხუთი შტო(ისა), მფარველსხივოსანო ნანდმერთო ჭყუაღმერთო, წინამძლოლო, ხანგრძელ პყავ დედის ტაძარი სსიღენძისა. მაყვავებელო თარხონო, ნათელო პეფესტოო ჯოსტატელთაეზოვო მდნობელო, წინამძლოლო, განწმენდელსხივოსანო, დაფარე(თ) მისი მოგიზგიზე სასახლე, – ჩვენო მტყედელო, ახლითმოსილო მთვარისნაირო.“ (გია კვაშილავა).

* * *

უძველესი ქართული ეპოსი „ამირანიანი“ განეკუთვნება დაახლოებით XV ს. ძვ.წ.

„კავკასიის ხალხები „ამირანის“ ეპოსს ძალიან ადრე უსიარნენ და იგი იმდენად ღრმად იყო შეთვისებული ამ ხალხთა მიერ, რომ ბევრმა მათგანგმა ის საკუთარ მითოლოგიურ შემოქმედებაში შეიტანა (მოიპარა! ა.ს.იხ.) და ხანდახან მისი ქართული წარმომადგენლობაც კი ავიწყდებოდათ. კიდევ მეტი, თქმულება „ამირანის, შესახებ გამოვიდა კავკასიის ფარგლებიდან.“ (შალვა ნუცუბიძე, „შრომები“, ტ. VIII).

„ანი და იამანი იმ პირვანდელ ღმერთთა გალყურვას მიეკუთვნება, რომლებიც იწამეს მცირე ასიის, საბერძნეთის, იტალია-ეგრუერიის მრავალრიცხოვანმა ტომებმა, რომელთა ჩამოყალიბებაში ქართველთა შორეული წინაპრები მონაწილეობდნენ.“ (ვახტანგ ონიანი, „ამირანი“ (ეპოსი), 1975, გვ. 65).

„ამირანიანში“ უამრავი ომონიმები გვხვდება:

ბრალი: 1. დანაშაული.

ბრალი: 2. პასუხისმგებლობა, მოვალეობა.

უბრალი: 1. ალაღი, მართალი; ალაღ-მართალი.

უბრალი: 2. მარტივი; სადა.

შავი: 1. ფერი.

შავი: 2. ვეშაპის ეპითეტი.

კილი: 1. მცირე ნაკლი, – წუნი („კილში ჩაუდგა“ – კილის გამინახვას შეეცდება).

კილი: 2. ჭრილი.

პირქუში: 1. უსუპის სახელი.

პირქუში: 2. ძლიერი, გმირი.

ჭაბუკი: 1. ახალგაზრდა.

ჭაბუკი: 2. მეგობარი (ჭაბუკობა, – მეგობრობა).

თვით ბერძნებიც აღიარებენ, რომ „პრომეთე“-ს ეპოსი არაბერძნულიამეცნიერულად, უამრავ მტკიცებულებებიდან ჩანს, რომ „პრომეთე“ ქართული ეპოსის „ამირანიანის“ სუბაქლენითაა შექმნილი. მოვიტანოთ ამონაწერები შალვა ნუცუბიძის წიგნიდან:

„ქართული მითოლოგია ბერძნულზე გაცილებით ნაადრევია... ფილოსოფია დაიბადა არა საბერძნეთში, როგორც ამაში გეარწმუნებს მეცნიერები დასავლეთისა... მეორე ათასწლეულში ადრინდელ ქართველთა აზროვნება ცნების გამომუშავების პროცესში რამდენიმედ წინ უსწრებს ბერძნულ საფეხურს... ბერძნებმა, როგორც უფრო გვიან მოსულმა ხალხმა, კულტურული, კერძოდ ნააზრვეის, მიღწევანიც გაუტანიათ საქართველოდან... კოლხეთის რიტორიკული სკოლა, ანუ აკადემია უნდა დაარსებულიყო გაცილებით უფრო ადრე, მე-4-ე საუკუნემდე ჩვენი წელთაღრიცხვისა. მითითება ბერძენ ფილოსოფოსთა მთელ თაობაზე, რომლებმაც ამ აკადემიაში მიიღეს განსწავლა, ნათელჰყოფს, რომ ფილოსოფიური კულტურა საქართველოში უნდა არსებულიყო გაცილებით უფრო ადრე, რათა მას მოეშაადებინა ნიადაგი და შესაძლებელი გაეხადა უმადლესი განათლების ცენტრის დაარსება.

არა მარტო კოლხეთში, არამედ საქართველოს ფარგლებს გარეთაც უამრავი ქართული კულტურის ცენტრები არსებობდა, სადაც განათლების მიღება შეეძლოთ ნებისმიერი ეროვნების ადამიანს, ყოველგვარი დაბრკოლების გარეშე.

საქართველოს გარეთ ჩასახული და განვითარებული ფილოსოფიური სკოლა თუ მიმდინარეობა არ მოეწვევით თავის ეროვნულ კულტურას და უცხოურ კულტურათა შედეგად არ გამოვაცხადოთ, უცხოეთის წარმონაქმად არ ვაღიაროთ.

შეხედულება სიცოცხლისა და ყოველგვარი ცეცხლის საწყისის შესახებ ბერძნულმა ფილოსოფიამ ქართული მითოლოგიიდან შეითვისა.

პრომეთეოსმაცა მოიტაცა („მოიპარა,“) ცეცხლი სვესისაგან და მოიტანა მიწაზე. მოიპარა რა „შორიდან შესამჩნევი“ ცეცხლი, პრომეთეოსმა იგი კალთის ქვეშ დამალა. რომ შევადაროთ ცეცხლის მოპოვების ეს ორი ამბავი, – ქურდობა და ღმერთ-ქალის სუცის, კოშკიდან მოტაცება, ამირანიანის შემქმნელთა პოეტური უპირატესობა ყოველივე ეჭვს გარეშე იჭნება. ბერძნულმა მითოლოგიამ გააუბრალოვა სახეები და ისინი უფრო ღარიბია და ნასესხების შთაბეჭდილებას ქმნიან.“ (შალვა ნუცუბიძე).

„პრომეთეში“ შესულია მრავალი ქართული სიტყვა, მრავალთაგან კი „იგრი“ – წყალი (წყლის ღმერთი)... „ამირანიანის“ მიხედვით ცხოვრების „საწყისი“ არის წყალი, ხოლო წყლის ღმერთის სახელი, რომლიდანაც იწარმოება ყოველგვარი ცოცხალი, არის „იგრი“.

იგრი: 1. წყალი, სიცოცხლის საწყისი.

იგრი: 2. წყლის დიქრთი (წყლის განსახიერება).

“... ამას კარგად უნდა დახსოვება. გაივლის საუკუნეები და ეს წარმოდგენა თითქოს ხელახლა იქნება აღდგენილი ბერძნების მიერ და წყალი, როგორც საწყისი, მიიღებს ბერძნებისათვის უნივერსალ სახელს (არა „მიდროს“, რაც ბერძნულად წყალს ნიშნავდა, არამედ „იგრონს“). ეს არის სიტყვა, უცხოეთიდან შემოტანილი ბერძნულში... არანაკლებად მნიშვნელოვანია იმის დახსოვნებაც, რომ სახელწოდება „იგრი“ წმინდა ადგილობრივი, ქართული წარმოშობისაა.“ (შალვა ნუცუბიძე, შრომები, ტ. VIII).

“¹⁰⁰ ომონიმები ქართულ პოეზიასა და მწერლობაში

როგორ შეიძლება გვეფიქრა, რომ: უძველესი დამწერლობის მქონე, მრავალხმიანი სიმღერების, მრავალხმიან საგალობლების, და მსოფლიოში შეუდარებელი პოეზიის მქონე ქვეყანაში, არაფერი თქმულიყო ლექსთწერის შესახებ. წინა მწერლობასა და პოეზიას, რომ თავი დაეანებოდ, ჯერ კიდევ XII საუკუნის გენიალურმა შოთა რუსთაველმა განსაზღვრა პოეზიის დანიშნულება. უკედავი „ვეფხისტყაოსნის“ პროლოგი პოემის თეორიული მხარეა, რომელიც თანმიმდევრულად არის განხორციელებული თვით პოემაში.

„ვეფხისტყაოსნის წინასიტყვაობა პოეტური აღსარებაა. ცხადად ჩანს, რომ რუსთაველს სწადდა ამ წინასიტყვაობით გამოეთქვა პოემის დასაბამი და დედააზრი... სწადდა გამოეხატა თავისი იდეალი, რომელიც ყოველს პოეტს ასულდგმულებს.“ (ალექსანდრე სარაჯიშვილი).

დიდმა მკვლევარმა პავლე ინგოროყევამ, პოემის ამ ნაწილს უწოდა: „სწავლისათვის მოშაირეთასა“. ასეც არის!

რუსთაველმა ჩამოაყალიბა მაღალი რანგის იდეური პოეზიის პოეტური პრინციპები.

„შაირობა, ანუ პოეზია მიჩნეულია სიბრძნის დარგად, ხაზგასმულია მისი შემეცნებითი მნიშვნელობა. რუსთაველის აზრით, პოეზიას აქვს საზოგადოებრივ-გამოყენებითი, უტილიტარულ-აღმსრდელობითი ღირებულება... პოეზია „საღმრთოა“, სასუო, რომელსაც იმავე დროს აქვს საამქვეყნო დანიშნულება... პოეზიას, როგორც შემეცნების წყაროს, სარგებლობა მოაქვს საზოგადოების რეალურ ცხოვრებაში, იგი ესთეტიკური სიამოვნების მომგვრელიცაა... პოეზიის, როგორც მეტრული ჩარჩოებით განსაზღვრული სიტყვაკაშმული ხელოვნების, ნაწილობრივ თვისებად რუსთაველი თელის სიტყვის ეკონომიურობას, აზრის მოკლედ და სხარტად გამოთქმის უნარს. რუსთაველი მოითხოვს აზრიანი და გამომსახველობითი ძალის მქონე სიტყვების შერწყვაში დახელოვნებას. პოეტი ავითარებს შინაარსისა (აზრისა) და ფორმის ერთიანობის პრინციპს: პოეტური სიტყვა უნდა იყოს მოკლე, მოქნილი, გამომეტყველებელი, აზრიანი, მუსიკალური. სიტყვას აქვს ორი მხარე: ეფუონიური (ბგერულ-გამომსახველობითი) და სემანტიკური (შინაარსობრივ-აზრობრივი). პოეტური სიტყვის ორივე ეს მხარე პარძონიულად უნდა იყოს შეხამებული. რუსთაველის ნორმაა „სიტყვა ტკბილი“, „ტკბილ-ქართული“. რუსთაველურ ნორმებს დაუფლებული პოეტი შეიძლება „სრულ-ქმნას სიტყვათა, გულისა გასაგამირეთა.“

პოეტური ხელოვნება ძნელი, რთული, თავისებურად საგმირო საქმეა. პოეტს, მოშაირეს თავის დარგში ისეთივე დახელოვნება და გაწაფულობა მოეთხოვება, როგორც მობურთაღს... პოეტის საბრძოლო საჭურველია განათლებული გონება, დახვეწილი გემოვნება, ფაქიზი მგრძობელობა, სრულყოფილი პოეტური ტექნიკა... პოეტი სიტყვის ფაღავეანია, პოეტური საქმე საგმირო, სამამაცო, სასახელო საქმეა, – აცხადებს რუსთაველი.“ (ალექსან-

დრე ბარამიძე „ქართული ლიტერატურის ისტორია“, ტ. II გვ. 137-138).

ქართული პოეზია სავსეა ომონიმური რითმებით. მარტო ვეფხისტყაოსანში 64 ტაეპია გაწყობილი ასეთი სახის რითმებით. ყოველად დაუშვებელია ქართველებს არ გეჰონოდა რითმებისა და განსაკუთრებით ომონიმური რითმების ლექსიკონი. რადგან: „გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ ქართული ლექსი უფრო საჭიროებს რითმების ლექსიკონს, ვიდრე სოფი სხვა ქვეყნის პოეზია, სადაც რითმა ერთგვაროვნებისა და სიღარიბის გამო ლექსის სტრუქტურაში რაიმე მნიშვნელოვან როლს არ ასრულებს.“ (აკაკი ხინთიბიძე).

ყოველად დაუშვებელია, შოთა რუსთაველს ხელთ არ ეპყრა, არამცთუ რითმების, არამედ ომონიმების ლექსიკონიც. ან, მას პირადად თავისთვის არ ჰქონოდა შედგენილი ომონიმების ლექსიკონი:

„ღმერთმან თუ მცა ენა ჩემი ქებად შენდა უშენოსა,
შენთვის მკედარი, აღარ ვიტყვი, მაშა მომკლავ უშენოსა,
მზემან ღომსა ვარდ-გიშერი ბაღჩას ბაღად უშენოსა,
შენმან მზემან, თავი ჩემი არვის მართებს უშენოსა!..“

შოთა რუსთაველი

მაშ, სხეანაირად როგორ უნდა ვიფიქროთ ამ სტრიქონების ავტორზე?!

ყოველად დაუშვებელია, იოანე შავთელს ხელთ არ ეპყრა არამცთუ რითმების, არამედ ომონიმების ლექსიკონიც. ან მას პირადად თავისთვის არ ჰქონოდა შედგენილი ომონიმების ლექსიკონი:

„მხედართ ქველობით, უძლეველობით, სახედ უსწორო ანაგებითა,
უფლად სპასპეტთა, თვით ქალაქპეტთა, აქესლა გოდოლნი ანაგებითა,
მშვილდთა მაზრაკა უქმნა მტერთ რაკა გულსა უწყალოდ ანაგებითა,
ცუდჰყოფს მისანსა, თილისმისანსა, ხრიზმოთ კითხვითა, ანაგებითა“.

იოანე შავთელი

მაშ, სხეანაირად როგორ უნდა ვიფიქროთ ამ სტრიქონების ავტორზე?!

ყოველად დაუშვებელია, მეფე თეიმურაზ პირველს ხელთ არ ეპყრა არამცთუ რითმების, არამედ ომონიმების ლექსიკონიც. ან, მას პირადად თავისთვის არ ჰქონოდა შედგენილი ომონიმების ლექსიკონი:

„აწ გულსა კრულსა, ხელქმნილსა სეედა უპირებს მორეეად,
რადლა სულდგმულობს ლახეარი, ვითა მედამა მორეეად?!
გლახ, ცრემლთა ჩემთა ნაკადთა რასდენი დადგა მორეეად,
აწ, რადგან მაკლო ნიშატმან, მიმიშვით, მიგჰყეე მორეეად..“

თეიმურაზ I

მაშ, სხეანაირად როგორ უნდა ვიფიქროთ ამ სტრიქონების ავტორზე?!

ყოველად დაუშვებელია, მეფე თეიმურაზ II-ს ხელთ არ ეპყრა არამცთუ რითმების, არამედ ომონიმების ლექსიკონიც. ან, მას პირადად თავისთვის არ ჰქონოდა შედგენილი ომონიმების ლექსიკონი:

„არა არს ძლიერებით მზე, არც სიმდიდრითა თვისითა,
ღვთისაგან არს დაბადებული, ტომი არა ჰყავს თვისითა,
არ დაუწესა მთოვარებრ ძველობ-ახლობა თვისითა,
ბნელს განანათლებს, აღღებებს ბრწყინვალეებითა თვისითა“.

თეიმურაზ II

მაშ, სხევანაირად როგორ უნდა ვიფიქროთ ამ სტრიქონების ავტორზე?

ყოველად დაუშვებელია, მეფე ვახტანგ VI-ს ხელთ არ ეპყრა არამცთუ რითმების, არამედ ომონიმების ლექსიკონიც. ან, მას პირადად თავისთვის არ აქონოდა შედგენილი ომონიმების ლექსიკონი:

„ჩემთა ნათქვამთა მოწმობა კვლავ ლექსმა მიყო მაჯამა,
ცრემლთა ნაკაჭმა ააესო, ნახეთ, გაცნობოთ მაჯამა,
დამწვა სოფლისა საცდურმან, ვეღარა სცემოს მაჯამა,
უკეთ არ მწამდეს იმისგან, მკითხოს მე ჩიტმა, მაჯამა...“

გიშრისა მშვილდმა, მეღნის ტბამ, გლახ, გული წყლული მიწამა,
ბროღმა და ლაღმა გარევეთ ლამის დღეთ სიგრძე მიწამა,
ცრემლი მდის მიწყიე თვალთაგან, ვეჭვ, გულმა შენმცა მიწამა,
რად არ მეწყალვის მიჯნური, შესჭამოს უღროდ მიწამა?...“

სრულად სიბრძნისა საუნჯის კარი, რაც მქონდეს, დამეღოს,
ან მაგალითი პლატონის, ან პითაგორის დამეღოს,
ვჯღე გულის მძრახად სამუდამოდ, თავი ქვე საღმე დამეღოს,
საკადრად შენსა ქებასა ვერ ვიტყვი, სულიც დამეღოს...“

რა სჯობს მაისში ტყვილისსა, ვარდი ვარსკვლავებრ ესხასა,
მწუნად ღელავდეს გარემო, ცის ცვარი მასზე ესხასა,
თუ არ უშმაგი, ვინცა ქმნას, მასუდა რითმე ესხასა?..“

მაშ, სხევანაირად როგორ უნდა ვიფიქროთ ამ სტრიქონების ავტორზე?

ყოველად დაუშვებელია, დავით გურამიშვილს ხელთ არ ეპყრა არამცთუ რითმების, არამედ ომონიმების ლექსიკონიც. ან, მას პირადად თავისთვის არ აქონოდა შედგენილი ომონიმების ლექსიკონი:

„სიბრძნე მის ბრძნისა არ ძალუც ენას გამოთქმა ბაგითა;
მაგრამ ნათლად ესთქვა ნათელი, რაც ოდენ მიწინდეს ბაგითა,
ძირი ვენახთა შრტოზედ რტოდ, ვით ახალ-მორჩი ბაგითა,
აგრევე მორდელი ყოველთა ესცანთ გასასრდელი ბაგითა“.

მაშ, სხევანაირად როგორ უნდა ვიფიქროთ ამ სტრიქონების ავტორზე?

ყოველად დაუშვებელია, პოეტიკის თეორეტიკოს, მამუკა ბარათაშვილს ხელთ არ ეპყრა არამცთუ რითმების, არამედ ომონიმების ლექსიკონიც. ან, მას პირადად თავისთვის არ აქონოდა შედგენილი ომონიმების ლექსიკონი:

„ვინ ენდო მცირედ მყოფელსა,
შეიქმს ჩემებრივ მყოფელსა.
დავგმე და სული უხარი
მათ, ვინცა მისგან უხარი.
მიწყიე ვემდურით წყეულსა,
მაგრამ მოგვაგებს წყეულსა.
მამცემს, რა მიმიცემია,
მიმდოთ თან მიმიცემია.
საწუთრო ერთის წამისა,

განეშორენით წამისა.
ნურავის გინდათ ამება,
თვარ თქვენცა, ვით მე, ამება.
იქმნებით მოუსვენია,
ყოველთათვის მოუსვენია.
სხვადასხვაფერად სახენი
მიწყიე ლახვარი სახენი.
ვის მისგან უნდა კეთილი,
მიხედეს სახმილი კეთილი..“

მაშ, სხვანაირად როგორ უნდა ვიფიქროთ ამ სტრიქონების ავტორზე?!

აბა, ერთი ენახოთ, როგორ აქვთ გამოყენებული ქართველ პოეტებს შედგენილი ომონიმები.

ყოველად დაუშვებელია, იოანე შავთელს ხელთ არ ეპყრა არამცთუ რითმების, არამცთუ ლექსიკური ომონიმების, არამედ, შედგენილი ომონიმების ლექსიკონიც. ან, მას პირადად თავისათვის არ ჰქონოდა შედგენილი ომონიმების ლექსიკონი:

- „დავითისადა, დავით ისადა“.
- „ა ჯამით მორჩი! აქა მით მორჩი!“
- „ალაგა მითა – ა ლაგამითა“.
- „დიადიმითა: დიადი მითა“

და ა.შ.

მაშ, სხვანაირად როგორ უნდა ვიფიქროთ ამ სტრიქონების ავტორზე?!

P.S. ისე, ყურადღება იმასაც მიაქციეთ, როგორი ვირტუოზია ქართველი პოეტი „თვინიერ ქართულსა“ ზედა!

ყოველად დაუშვებელია, ჩახრუხაძეს ხელთ არ ეპყრა არამცთუ რითმების, არამცთუ ლექსიკური ომონიმების, არამედ, შედგენილი ომონიმების ლექსიკონიც. ან, მას პირადად თავისათვის არ ჰქონოდა შედგენილი ომონიმების ლექსიკონი:

- „ეინ არს ებანი? ეინ არსე ბანი“,
- „მან ცათა მარის, მანცა თამარის“.
- „აღამეთ ერთა აღამ თუერთა“.
- „არა თუ ზევსი, არათ უზევისი“.
- „მის მიერ მისად მისმი ერმისად“.
- „ანუ ვის ესმის, ან უვის ეს მის“.

მაშ, სხვანაირად როგორ უნდა ვიფიქროთ ამ სტრიქონების ავტორზე?!

P.S. ისე, ყურადღება იმასაც მიაქციეთ, როგორი ვირტუოზია ქართველი პოეტი „თვინიერ ქართულსა“ ზედა!

ყოველად დაუშვებელია, აკაკი წერეთელს ხელთ არ ეპყრა არამცთუ რითმების, არამცთუ ლექსიკური ომონიმების, არამედ, შედგენილი ომონიმების ლექსიკონიც. ან, მას პირადად თავისათვის არ ჰქონოდა შედგენილი ომონიმების ლექსიკონი:

აღმართ-აღმართ მიედლოდი მე ნელა,
სერზედ შეკდეგ, ჭმუნვის ალი მენელა.

მზემან სხივი მომაფინა მაშინა,
სიცოცხლე ვგრძენ, სიკვდილმა ვერ მაშინა.

შემიდულდა მაშინ სული და გული,
იმ ნადულში თვით მე ვიყავ დაგული.

გულმა ძგერა, სულმა შფოთვა დამიწყო,
ჩანგმაც თვისი მე სიმები დამიწყო.

ხმა სიმართლის შეუპოვრად გაისმა,
აწ იგი ხმა ვერ ისმინოს გაისმა.

ცის მახლობლად ფეხქვეშ ვიგრძენ მიწა მე,
ვსთქვი: „ცხოვრებავე, მეც ერთ კაცად მიწამე“.

და ვიფიქრე: „ჩემი სატრფო სად არი?
ნისლი ჰბურავს, თუ დღე უდგას სადარი?..“

გადუიხედე, ენახე, რომ სხვას ჰმონებდა!
გამიკვირდა! ესტყვი: „მტერს როგორ მონებდა?“

მოხიბლულა, შემცდარია, ის არი!
აღურსით მთერაღს ვერ უხილავს ისარიჲ,

მივაძახე: „ჭინჭარში ნუ ვარდები!..
ნუ გგონია იქ ია და ვარდები!“

შეიბრაღე თავი შენი, იცოდე!
მაგ შარბათში საწამლაგს სვამ, იცოდეჲ,

არ მისმინა მწუხარებით დანაგულს,
მით დამასო საუკუნოდ დანა გულს!

აღმართ-აღმართ მივდიოდი ნეტა რად,
თუ ამ სერსუდ თავს ვერ ვგრძნობდი ნეტარად?

ჩემო თავო! ევლარ გკურნავ წამალით!
დაღმართ-დაღმართ დაუყევი, წა მალით!

იქ ჩაბძანდი, სად გელიან ლოდებით,
ბარით, ნინბით, კუბოთი და ლოდებით!

დაივიწყე, ვინც გახსოვდა მარად, ის!
ხელდაკრეფით განისვენე მარადის!

* * *

P.S. დავით გურამიშვილზე მოგახსენებთ. პოეტმა, რომელმაც მთელი თავისი ცხოვრების უდიდესი ნაწილი: ლექების ტყვეობაში, რუსეთსა და რუსეთის ჯარში და პრუსიელთა ტყვეობაში გაატარა, მას, არამცთუ დაავიწყდა ქართული ენა, არამედ, მან წმინდა ქართულით განაწყო თავისი პოეზია, რომელიც სავსეა ომონიმებით და ცინცხალი, გაუცკეუთელი რითმებით. გურამიშვილი ქართული ლექსთწყობის ნოვატორია! მას არ დამართნია ის, რაც ემართებოდათ და ემართებათ ქართველებს: გასცდებიან თუ არა საქართველოს სახლერებს, უმალვე ავიწყდებათ მშობლიური ქართული. ქართული აღარ „ეკერკებად“. ამის დასტურად მოვიტანთ თურდაც ერთ ამონარიდს ალექსანდრე განგებლიშვილის მოგონებებიდან: „Мой отец родного своего языка уже не знал, и наше семейство совершенно обрусело.“ (А. Гагбешлишвили, „Воспоминания“, 1888 г. стр. 226).

განა, შემდგომში დიდებულმა მოქართულემ, ჩვენმა სათაყვანებელმა მწერალმა, დავით კლდიაშვილმა, თოთხმეტი წლით რუსეთში ყოფნით, სრულიად დაივიწყა მშობლიური ქართული ენა. როდესაც საქართველოში დაბრუნდა, მას ბიძაშვილი უწევდა თარჯიმნობას. ამასთანავე, ნუ დაგავიწყდებათ, რომ იგი სამშობლოს უდიდესი პატრიოტი გახლდათ.

აი, ასეთმა კაცმაც – კი, დაივიწყა ქართული ენა, ღმერთების ენა, ნენაის ენა. ის, სხვა საკითხია, რომ შემდგომში ყველაფერი აღდგა და გამოსწორდა.

განა დიდებული მიხილ ჯაუახიშვილი არ საყვედურობდა თავის თავს, რომ: „გარემოებათა გამო, ორგონის დააივიწყა და ხელახლა ისწავლა ქართული ენა.“

რალა შორს წავიდეთ. აგერ,ახლახანს, ლაგოდეხიდან სულაც ხუთი წუთის საეალ მანძილზე, საინგილოში, ამ ძირსველ ქართულ მიწასე, ორ საკმაოდ დიდ პუნქტში, ენგიანსა და ყანდახში, რომლებიც საინგილოს სხვა პუნქტებთან ერთად ჭავჭავაძიანთ გვარს ეკუთვნოდა, მეოცე საუკუნემდე ქართულად საუბრობდნენ. მეოცე საუკუნის დასაწყისში, სამშობლოს გამყიდველმა ქართველებმა, რომლებიც დღესაც ბლომადა გეყავს, მთელი საინგილო აწერბაიჯანს გადასცეს. თუმცა დღესაც აქ ქართველები სახლობენ, მათ დედენა დაკარგული აქეთ. ჰაი, სირცხვილო!! ვაი, სირცხვილო!!

რა გეჭირს, რა ჭირი გეჭირს, რა გვემართება! საქართველოდან ფეხგადგმული რაგინდა – რა ვინ ქართველი, სრულიად ივიწყებს ქართულს, მათ შეილებზე ხომ შედმეტია საუბარი!

კაცს, როგორ უნდა შურდეს ამ სომხებისა, – სადაც უნდა წავიდნენ და რა ხნითაც არ უნდა წავიდნენ, ენასა და ქართველებისადმი მტრობას მანც არ ივიწყებენ. თურქეთში მცხოვრებ სომხებსაც კი არ აქეთ ენა დაკარგული, მართალია ისინი, შიშის გამო, სასოგადოებაში სომხურად ვერ საუბრობენ, მაგრამ სამაგიეროდ ოჯახში სხვა ენას ვერ გაიგონებთ, სომხურის გარდა.

რა მოგედის ჩვენ, ქართველებს?

P.S. რა აღარ დაგეკარგეთ,ჩვენზე ბედოვლათობით?!

დაგეკარგეთ ლექსიკონებიც:

„აქ ლექსიკონი არ იყო,და – ცა – ჰკარგოდათ ქართველთა, უკრძალველობით ფურცელი გაებნიაყე ქართ ველთა“.

სულხან-საბა ორბელიანი

სხვა ადგილას სულხან-საბა ორბელიანი ამბობს: „რამეთუ ქართველთა ენათა ლექსიკონი აღარ იპოებოდა,რამეთუ ჟამთა ვითარებითა უსინო ქმნილ იყო... ვინათგან პატიოსანი ესე წიგნი დაკარგოდათ, ენა ქართული თვისთა ნებაზედ გაერყენათ“.

განა თეიმურაზ ბატონიშვილი არ წერდა აკადემიკოს მარი ბროსეს: „ჩვენ უბადრუტ ქართველებს ის საკვირველი სტიხები... დაკარგვიათ“.

ჯერ კიდევ ახლახანს, მეოცე საუკუნის დასაწყისში, აკაკი წერეთელი ერთ ფელეტონში მოიხსენიებს რითმების ლექსიკონს,საიდანაც შესაძლებელია რითმების ამოწერა. (იხ., აკაკი წერეთელი, „მგოსნისა და რედაქტორის საუბარი“, „კოლხიდა“, 1911 წ., 138).

ე.ი. თვალწინ მდებარე რითმების ლექსიკონიც კი დაგეკარგავს,ჩვენზე ბედოვლათობით!

საქართველოში ქრისტიანობამ მთლიანად გაანადგურა წარმართული ხანის უნიკალური ლიტერატურა. წარმართული ხანის უნიკალური ლიტერატურისაგან თვითონ ქართველობამ ქვა-ქვასე არ დატოვა. აი, რას ვკითხულობთ სინას მთის ხელნაწერებში: ბრძანება: „დათრგუნვილ იქნეს ყოველთა კერპტსახოვართა მდგრობა, რათა შეკრიბნეს ყოველნი წიგნი მათნი და დაწოვნეს ცეცხლითა“. აღნიშნული ბრძანება დაუყოვნებლივ იქნა შესრულებული: „და შეკრიბნა ყოველნი წიგნი მათნი, რომელ იყვნეს ფრიად მრავალ და დაწვეს.“ (იმავე ხელნაწერებიდან). ვაი, უგუნურებაჲ!!

მირიან მეფემ კი თავის შვილს ბაქარს უანდერძა: „დასადა პოენე ვნებანი იგი ცხოველისანი, კერანი, ცეცხლითა დაწვენ და ნაცარი შეასვი... და ასე შვილსაცა შერთა ამცნე“. ხომ „დიდებული და ბრძნული“ ანდერძი დაუტოვებია მეფე მირიანს, შვილთა და შვილიშვილთათვის, – საშვილიშვილოდ?! თქვენ მაინც რას იტყვით, ახლანდელი ახალო ქართველებო??

P.S.

„მე კი ვჰფარავ, მაგრამ ჩემი სატიკივარი არა ჰფარავს;
მეტად მწარედ გული მტკივა, მაჰრუოლებს და ტანში მზარავს!..“ ✦

დავით გურამიშვილი

ვაი, რომ ხშირ-ხშირად ვიმეორებ ამ გულზე ცეცხლწასაკიდებელ სიტყვებს.

P.S. ვჰ, ასე ბედოვლათობით რამდენი რამე დაეკარგეთ. განა საზღვარგარეთ არსებულნი, არქიტექტურულად განუმეორებელი უძველესი ქართული ეკლესიები, ჩვენ თვითონვე არ დავთმეთ, ჩვენნივე სიბუციით და, ხელში ჩაუგდეთ ბერძენ მგლებსა და მუხანათ სომხებს?!

განა ამის მამხილებელი არ არის ეს წერილიც: „გოლგოთას მდგომი მლოცველი მონაზონი მართა, დასაველეთ საქართველოს კათოლიკოს გრიგოლს (1696-1742) და, ქართველ საზოგადოებას გულისტკივილით აცნობებდა: „...საქართველომ უნდა შეინარჩუნოს და დაიცვას იერუსალიმის ქართველთა კოლონიის მოძრავი და უძრავი ქონება... ამისთანა რა გასაჭირი არის, რომ აქაურობა ასრე დაკარგეთ? ამათ აღარ უნდათ ჩვენი კაცი. მონასტრები ამათ ჩაიგდეს ხელში და ჭამენ. რა უანგარიშო საქონელი გამოშიდეს ჩვენი მონასტრებიდან... ნუ დაკარგავთ ამ მეფუის სახელს. ყოველი სული ამისთვის. კვდების, რომ აქ ერთის ტრაპეზის დასადები ადგილი იქონიოს და თქვენ სულ იერუსალიმი დაკარგეთ. ეს წმინდა ადგილი სრულიად ქართველის ყოფილა და ეხლა ლამის, რომ სულ გამოვიდეს... ჯერ კიდევ პატივისცემით გვიხსენებენ. დიდი სირცხვილი არ არის ეს, რომ პატიოსანი დიდი წმინდა იაკობის ქართული მონასტერი სომხებმა იშოვეს? ხვანთქარი მოატყუეს და ახლა სომხებს აქუს.“ (ლევან მენაბდე, „ძველი ქართული მწერლობის კერები“, ტ. II).

გოლგოთას ქართული ეკლესიების წართმევა ჯერ კიდევ მე-15-ე საუკუნეში სცადა სომეხმა ეპისკოპოსმა მარტიროსმა, მაგრამ მაშინ ამ ღვთისპირისაგან დაწყველილ ქურდბაცაცას, არა გამოსელია რა!

P.S. ძველად, ინგლისის სამართალი სჯიდა არა ქურდს, არამედ პატრონს, რომელმაც ვერ მოუარა თავის ნივთს!

არა ვართ, ღირსი დასჯისა?!

რომ დაგვიჩემებია: „რასაცა გასცემ შენია, რას არა, დაკარგულია, -ო, ერთიც, მწვალებელ სომხებსაც ჰკითხეთ, თუ არიან მაგ ჭკვაზედა, ბედოვლათო ქართველებო!

* * *

ქართული ენა, რომელიც ღმერთების ენას წარმოადგენს, სავსეა ომონიმებით. ჩვენი, ქრისტეს აქეთა, ლიტერატურა და ის ლიტერატურაც, რომელიც ნაწყვეტების სახით არის შეტანილი „ქართლის ცხოვრებაში“, ჩვენს წელთაღრიცხვამდელ საუკუნეებს განეკუთვნებიან.

ნიმუშის სახით მოვიტანოთ ის ომონიმები, რომლებიც ქართულ მწერლობაშია დადასტურებული.

ლეონტი მროველი, „ცხოვრება მეფეთა“, XI საუკუნის ისტორიკოსი, მწიგნობარი, საეკლესიო მოღვაწე. რუისის ეპისკოპოსი. მართალია, იგი XI საუკუნის მოღვაწეა, მაგრამ მეტად სარწმუნოა „ცხოვრება ფარნავეასისი“ უცვლელად უნდა იყოს გადმოტანილი ორიგინალიდან და, მწიგნობარი მეფე ფარნავეასის (ძვ. წ. IV-III სს.) დროინდელი უნდა იყოს.

მოწყვეტა: 1. ჩამოშორება.

მოწყვეტა: 2. ამოხოცვა.

განმარტება: 1. გაშლა; გახსნა.

განმარტება: 2. ახსნა.

იაკობ ხუცესი (ცურტაველი), „შუშანიკის წამება“, V ს. ვარსკენ პიტიახშის კარის მღვდელი, ფიქრობენ, – ცურტავეის ეპისკოპოსი, შუშანიკთან დაახლოებული პირი. მწერალი, მხატვრული სიტყვის ოსტატი. „შუშანიკის წამება“ თარგმნილია მსოფლიოს ხალხთა თითქმის ყველა ენაზე: ლათინურად, რუსულად, სომხურად, ფრანგულად, ინგლისურად, გერმანულად, ესპანურად, უნგრულად და ა.შ.

აზნაური: 1. თავისუფალი.

აზნაური: 2. წარჩინებული.

აღსრულება: 1. დასრულება, შესრულება.

აღსრულება: 2. გარდაცვალება.

აღვსება: 1. ავსება.

აღვსება: 2. შესრულება.

აღვსება: 3. აღდგომა.

პეტრე იბერიელი (ფსევდო დიონისე არიოპაგელი), „საღმრთოთა სახელთათვის“, V ს. იბერიის მეფის ბუსიმარის ვაჟი, მეფისწული. უარყო მეფური ცხოვრების ბრწყინვალეობა და საეკლესიო მოღვაწეობას მიჰყო ხელი. საბოლოოდ დამკვიდრდა პალესტინაში და გახდა ქ. მაიმუმის ეპისკოპოსი. თავისი სიბრძნის გამო თანამედროვენი მას უწოდებდნენ: „ღმერთების საყვარელი კაცი“; „მსოფლიოში საკვირველად სახელგანთქმული კაცი“; „მეორე მოციქული პავლე“; „მეორე მოსე“ და ა.შ.

მისმა ნაწარმოებებმა უდიდესი ზეგავლენა მოახდინა შუა საუკუნეების აზროვნებასა და კულტურაზე. მისი შრომები რენესანსის ხანის ფილოსოფიურ საფუძველს წარმოადგენს.

ბერძნულ ენაზე წერდა. ბერძენი ეგონათ (პაი, დედასა, რამდენი ასეთი ქართველი ჰყავთ მოპარული?!). ბელგიელმა მეცნიერმა ერნესტ პონტიმანმა და შალვა ნუცუბიძემ, ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად, დაამტკიცეს მისი ქართველობა. რომ, ფსევდო – დიონისე არეოპაგელის თხზულებათა ავტორი არის არა დიონისე არეოპაგელი, არამედ „მსოფლიოში საკვირველად სახელგანთქმული კაცი“, მეფისწული და საეკლესიო მოღვაწე, – პეტრე იბერი.

საჩინო: 1. გამოჩენილი.

საჩინო: 2. დასანახავი.

საცნაური: 1. გასაგები, საცოდნელი.

საცნაური: 2. საცნობი, შესატყობი.

შიო მღვიმელი, „ოსითა“, VI ს. დიდი საეკლესიო მოღვაწე, „შიო მღვიმის მონასტრის“ დამაარსებელი. ასურულ ცამეტ მამათაგანი. მეუღაბნოე. იოანე ზედაზნელის ყოფილი მოწაფე.

მოღება: 1. მოტანა.

მოღება: 2. მორთმევა.

იოანე მოსხი (მესხი), „სიბრძნე ბალაჰვარისი“, „სამოთხე“, (VI-VIII) სს.ბიზანტიაში მცხოვრები, მსოფლიოში ცნობილი მწერალი. ნოველების ჟანრის დამამკვიდრებელი. საეკლესიო მოღვაწე. მოგზაური. „სიბრძნე ბალაჰვარისი“, ქართულიდან ბერძნულად თარგმნა ექვთიმე ათონელმა (955-1028 წწ. სასულიერო მოღვაწე. ათონის სალიტერატურო სკოლის მამამთავარი. ათონის ივერთა მონასტრის წინამძღვარი) ბერძნული ტექსტიდან – კი, თარგმნეს ლათინურ ენაზე და შემდგომ გაერცვლდა მთელს ევროპაში. რომანის მთავარი პირი იოდასაფი (იგივე ინდური ლეგენდის ბუდა), ქრისტიანულმა ეკლესიამ წმინდანად შერაცხა, როგორც ქრისტიანულ სარწმუნოებასე ინდოეთის მომაქცეველი. „ამ ნაწარმოებს საუკუნეთა მანძილზე უდიდესი პოპულარობა აქონდა მოხეყილი მთელ ქრისტიანულ მსოფლიოში, რამეთუ იმხანად ეს იყო უქცეველ ჭეშმარიტებად მიჩნეული ერთადერთი თვალსაზრისი: მიწისა და ზეცის, ამქვეყნიურისა და იმქვეყნიურის, სოფლისა და ზესთასოფლის და, აქედან გამომდინარე, სხეულისა და სულის დუალიზმი, მათი უნუგეშო და მოურიგებელი გათიშვა და ზესთასოფლის სიდიადის წინაშე სოფლის სრული გაუფასურება.“ (რეზი *თვარაძე*).

იოანე მოსხი (მესხი ანუ, ქართველი), ბიზანტიაში ცხოვრობდა და წერდა როგორც ბერძნულად ასევე ქართულად. ბერძნულ ენაზე მან დაწერა ნოველების კრებული „ლი-მონარი“, „მდელი“. ხოლო მანვე ქართულ ენაზე იგივე გაიმეორა და „სამოთხე“ უწოდა. ეს ღირსშესანიშნავი ნოველების კრებული ნათარგმნია არაბულ და სხვა უამრავ ენებზე. მის სახელთანაა დაკავშირებული ბიზანტიურ ლიტერატურაში ნოველების ჟანრის დამკვიდრება.

მოკითხვა: 1. მისაღმება.

მოკითხვა: 2. გამომშვიდობება.

მსოფლიო: 1. საერო.

მსოფლიო: 2. სოფლელი.

გამორჩევა: 1. არჩევა.

გამორჩევა: 2. გადაწყვეტილება.

იოანე საბანისძე, „ჰაბოს წამება“, VIII ს. ქართველი მწერალი. ჰაგიოგრაფი, ჰიმნოგრაფი, საერო პირი უნდა ყოფილიყო. დიდად განათლებული. სასულიერო მწერლობის მცოდნე. „ჰაბოს წამება“ თარგმნილია: რუსულად, გერმანულად, ლათინურად.

აღორძინება: 1. აღზრდა.

აღორძინება: 2. განმტკიცება.

აღორძინება: 3. გამრავლება.

აღწერა: 1. დაწერა.

აღწერა: 2. გადაწერა.

მეცნიერი: 1. მცოდნე.

მეცნიერი: 2. ნაცნობი.

გრიგოლ ხანძთელი, „ნათელთათვის“, „სოფლისა ზღვაი აღძრულ არს“, (VIII-IX სს.). ქართლის ერისთავის ნერსეს მეუღლის ძმისწული და შეიღობილი. კლარჯეთის მონასტერთა არქიმანდრიტი. დააარსა „ხანძთის მონასტერი“, მნიშვნელოვანი სასულიერო, კულტურულ-საგანმანათლებლო კერა ისტორიულ კლარჯეთში (ახლანდელი თურქეთის ტერიტორია). შემდგომში აქ მოღვაწეობდნენ: არსენ დიდი, არსენ საფარელი, ეფრემ მაწყვერელი, მაკარი ლეოეთელი, გიორგი მერსულე, მოსე ხანძთელი, სტეფანე და მრავალი სხვა.

გიორგი მერსულეს ცნობით: ტაო-კლარჯეთში ფართო საფუძველი ჩაუყარა სამონასტრო მშენებლობას, რომელშიც წააბა თანამოღვაწეთა დიდი დასი. გრიგოლმა ხანძთა-სა და შატბერდში ააგო მამათა, ხოლო გუნათლესა და მერეში, – დედათა საეანეუბი. დასაველეთ საქართველოში დააარსა უბის მონასტერი. გრიგოლ ხანძთელის წაბადეთ მისმა მოწაფეებმაც იწყეს მონასტრების მშენებლობა იშხანში, ბარეთელთაში, წყაროს-თაეში, ნეძეში და სხვა. მისი თაოსნობით გადააყენეს თბილისის ამირა საჰაკის აგენტი, – ანჩის ეპისკოპოსი ცქირი.

აღება: 1. მარხვა. (ძვ.) დიდმარხვის დაწყების წინა ღამე.

აღება: 2. აწევა და დაჭერა (ხელში).

აღევა: 1. შერევა.

აღევა: 2. შფოთი.

განპობა: 1. გასუქება, განოყიერება.

განპობა: 2. გახარება.

განზრახვა: 1. საუბარი.

განზრახვა: 2. რჩევა.

განზრახვა: 3. თანხმობა.

იოანე – ზოსიმე საბაწმინდელ-სინელი, „ქებაი და დიდებაი ქართულისა ენისაი“, „ანდერძი იადგარისა“, X ს. სასულიერო მწერალი, ცნობილი პოეტი და მწიგნობარი, ენციკლოპედისტი, პიმნოგრაფი, მთარგმნელი, „ტიქსტის მხხრეკელი“. „ქებაი...“ ღვთით კურთხეული ქართული ენის საგალობელია. „ესაა რწმენის ძეგლი... რომ ქართული ენით სხვა ენებსაც მიენიჭება მანამდე მიუწვდომელი სიბრძნე“ (რეზი თეარაძე). „დამარხულ (შენახულ) არს ენაი ქართული დღემდე მეორედ მოსელისა მესიისა საწამებლად, რათა ყოველსა ენასა ღმერთმან ამხილოს ამით ენითა“. ქართული ენა მსოფლიო ენაა, საკაცობრიო ენაა, რადგან არს „უმეტეს სხვათა ენათა... რამეთუ ყოველი საიდუმლოი ამას ენასა შინა დამარხულ არს“. ქართული ენა არის „შემკული და კურთხეული სახელითა უფლისაითა“, ყოველად ამაღლებული, აღზევებული, კეთილშობილებითა და ზრდილობით აღსაგსე, – ენა ჩენი, დედა ენა.

დამარხული: 1. შენახული.

დამარხული: 2. შთაფლული.

წილი: 1. ნაწილი.

წილი: 2. ძველებური სახელი ქართული ასო „წ“-სი.

უცნობი ავტორი, „დავით და კონსტანტინეს წამება“, VIII საუკუნის ნაწარმოების მიხედვით მოთხრობილია XII საუკუნეში.

ბეჭი: 1. ზედაპირი (წელისა...).

ბეჭი: 2. ზურგის ზედა ნაწილი.

გამოღება: 1. გამოყვანა, გამოღება (მრავლისა).

გამოღება: 2. აღება, დაპყრობა.

ძალი: 1. დამხმარე.

ძალი: 2. ჯარი.

განჩინება: 1. განწესება.

განჩინება: 2. დაშორება, გამიჯვნა.

ღაღადისი: 1. ქადაგი.

ღაღადისი: 2. მოძღვარი.

იოანე მინჩხი, „გალობანი გიორგისანი“, X ს. ვარაუდობენ მოღვაწეობდა პალეს-

ტინაში, სინას მთაზე. პოეტი, მუსიკოსი. თავის ლექსებისათვის თვითონვე თხზავდა მელოდიას. ჰიმნოგრაფი. ჰიმნოგრაფიაში შემოიღო ახალი სალექსო ფორმა ე.წ. „მინჩხური“, რომელშიც სტროფულ-ტაეობრივი სალექსო ზომა იცვლებოდა არა 9-ჯერ (ოდების რაოდენობის მიხედვით), არამედ 5-ჯერ.

მოწამე: 1. დამჯერე.

მოწამე: 2. მორწმუნე.

მოწამე: 3. ტანჯული, სარწმუნოებისათვის წამებული.

კერძო: 1. მხარე.

კერძო: 2. ნაწილი.

კერძო: 3. „-კენ“, „მიმართ“.

მიქაელ მოდრეკილი, „ლექსები“, X წ. პოეტი, – ჰიმნოგრაფი, მწიგნობარი, მთარგმნელი, კალიგრაფი, მგალობელი, მუსიკოსი, შემდგენელ-რედაქტორი მეხური იადგარისა, რომელიც წარმოადგენს სანოტო სისტემით ჩაწერილ მუსიკალურ-ჰიმნოგრაფიულ კრებულს. (P.S. რუსებს ამ დროისათვის არამც-თუ მუსიკალური დამწერლობა, არამედ ანბანიც – კი არ აქონდათ! რუსებს, მეთქი).

აღვსება: 1. აესება.

აღვსება: 2. შესრულება.

აღვსება: 3. აღდგომა.

გარეშეუწერელი: 1. შემოუვლებელი.

გარეშეუწერელი: 2. შეუცნობელი.

ჰგიე (გება): 1. დაცდა, დათმენა.

ჰგიე (გება): 2. დამტკიცება.

გიორგი მერჩულე, „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“, X ს. ტაო-კლარჯეთის სკოლის წარმომადგენელი. სწავლული. პოლიგლოტი. ჰიმნოგრაფი. ჰაგიოგრაფი. ისტორიკოსი. საეკლესიო სამართლის განსწავლული მცოდნე; ამა თუ იმ სარწმუნოების ავტორიტეტული მქადაგებელი და მასწავლებელი. მერჩულე ერთმორწმუნეს, იმავე რჯულის – სარწმუნოების აღმსრულებელსაც ნიშნავდა.“ (ქსე), ეყრდნობა პაეულე ინგოროყეას განსაზღვრებას). გადმოსცემდა ქართულთა ეროვნულ მთლიანობის იდეას. უდიდესი პატრიოტი თავის ქვეყნისა; „ქართლად ფრიადი ქვეყანაი აღირაცხების, რომელსაცა შინა ქართულითა ენითა ჟამი შეიწირვის და ლოცვაი ყოველი აღესრულების.“ (გიორგი მერჩულე).

აღრევა: 1. შერჩევა.

აღრევა: 2. შფოთი.

განგება: 1. წესდება.

განგება: 2. გარიგება.

განზრახვა: 1. საუბარი.

განზრახვა: 2. რჩევა; სურვილი.

ძალი: 1. დამხმარე.

ძალი: 2. ჯარი.

ბასილ ზარზმელი, „სერაპიონ ზარზმელის ცხოვრება“, (IX-X ს.) მწერალი. საეკლესიო მოღვაწე. ზარზმის ეკლესიის წინამძღოლი. IX საუკუნის ცნობილი საეკლესიო მოღვაწე სერაპიონ ზარზმელი იყო მისი ბიძა, რომელსაც მიუძღვნა ჰაგიოგრაფიული თხზულება. ეს ნაწარმოები პირველხარისხოვანი ისტორიული წყაროა. არის მოსაზრება, რომ ბასილ და სერაპიონ ზარზმელები არიან VI-VIII საუკუნეების მოღვაწენი.

ასაკი: 1. ძალა.

ასაკი: 2. ადამიანის სიცოცხლის ესა თუ ის ხანი.

განთვისება: 1. მისაკუთრება.

განთვისება: 2. განაწილება.

არე: 1. მხარე.

არე: 2. გასაფხული.

გარეგან: 1. გარეთ.

გარეგან: 2. გარდა.

გიორგი მთაწმინდელი, „იოანეს და ექვთიმეს ცხოვრება“, XI ს. მწერალი, მთარგმნელი, მრავალი ენის მცოდნე, სასულიერო და სასოგადო მოღვაწე, პიმნოგრაფი, სასღვარ-გარეთ მოღვაწე ქართველთა სამეცნიერო-ლიტერატურული საქმიანობის სულისჩამდგმელი. ათონის ივერთა მონასტრის წინამძღვარი, მეფე ბაგრატ IV-მ მრავალჯერ შესთავაზა პატრიარქობა, მაგრამ იუვარა. იცავდა ქართულ ეკლესიას და ქართულ კულტურას უცხოელთა შემოტყეებისაგან. ანტიოქიის პატრიარქთან კამათში დაიცვა საქართველოს ავტოკეფალიურობა. გიორგი მცირეს მოუესმინოდ: ქართველთა დაუძინებელმა მტრებმა, გიორგი მთაწმინდელი ანტიოქიის პატრიარქთან დაასმინეს: „ – ვითარ ესე, მეუფეო, რომელ ეკლესიანი და მღვდელთმოდვარნი ქართლისანი არა რომლისა პატრიარქისა ხელმწიფებასა ქვეშე არიან და ყოველნი საეკლესიონი წესნი მათ მიერ განეგებიან და თვით დაისმენ კათალიკოსთა და ეპისკოპოსთა! და არა სამართალ არს ესე, რამეთუ ათორმეტთა მოციქულთაგანი არაეინ მისრულ არს ქვეყანასა მათსა... და ჯერ არს, რათა ხელმწიფებასა ქვეშე ანტიოქელის პატრიარქისასა იმწყსებოდინ და აქა იკურთხეოდის კათალიკოსი მათი.“

ანტიოქიის პატრიარქთან მისულმა გიორგი მთაწმინდელმა „დაწყნარებით და ნელიად პრქვა პატრიარქსა ვითარმედ: – ჰოდა წმიდაო მეუფეო, რად ესრეთ უგუნურად შევირაცხიეს ნათესავი ქართველთაჲ, წრფელი და უმანკოჲ?... მოღებად ეც წიგნი „მიმოსლვამ ანდრეა მოციქულისაჲ“ და მუნით გუეწყოს საძიებელი თქვენი... ხოლო პატრეაქმან უბრძანა... მოღებაჲ წიგნისაჲ მის. და ვითარ მოიღეს, პირველ წარკითხვისა პრქვა ბერმან პატრეაქსა: – წმიდაო მეუფეო, შენ იტყვი, ვითარმედ თავისა მის მოციქულთაჲსა პეტრეს საყდარსა ეზიო. ხოლო ჩვენ პირველწოდებულისა და ძმისა თვისისა მწოდებულისა ნაწილნი ვართ და სამწყსონი და მის მიერ მოქცეულნი და განათლებულნი. და ერთი წმიდათა ათორმეტთა მოციქულთაგანი – სიმონს ეიტყვი კანანელსა – ქვეყანასა ჩვენსა დამარხულ არს აფხაზეთს, რომელსა ნიკოფსი ეწოდების. ამათ წმიდათა მოციქულთა განათლებულნი ვართ... წმიდაო მეუფეო, შენის ესრეთ, რათა წოდებული იგი მწოდებელსა მას დაემორჩილოს. რამეთუ პეტრესი ჯერ არს, რათა დაემორჩილოს მწოდებელსა თვისსა და ძმასა ანდრეას, და რათა თქვენ ჩვენ დაგვემორჩილნეთ. – და ესეცა შესძინა, ვითარმედ: – წმიდაო მეუფეო, იყო ყამი, რომელ ყოველსა საბერძნეთსა შინა მართლმადიდებლობაჲ არა იპოებოდა და იოანე გუთელ ეპისკოპოსი მცხეთასა იკურთხა ეპისკოპოსად, ვითარცა სწერია დიდსა სვინაქსარსა. ესე ყოველი რაჲ წარმოთქვა ნეტარმან ამან, განკვირდა პატრეაქი ეპისკოპოსთა თვისთა თანა სიმახვილესა გონებისა მისისასა... განიღვიმა პატრეაქმან და პრქვა მღვდელთმოდვართა მათ და ერსა: – ხედავთა ბერსა ამას, ვითარ მარტოჲ ესოდენსა სიმრავლესა გვერევის? ვეკრძალნეთ, ნუუკვე წინააღმდგომი შეგვემთხვიოს და არა ხოლო თუ სიტყვით, არამედ საქმით გვაძილოს ძღვეულებაჲ ჩვენი და დაგვიმრწემნეს (დაგვიმორჩილოს ა. სიხ.) და დაგვიმრემლნეს! (მრეველად მოგვაქციოს, თავიანთ მრეველად გაგეხადოს ა. სიხ.)“

აი, ასეთი შემტევენი იყვნენ ქართველები უწინ!

და, დღეს როცა თავი ჩვენი, ჩვენივე ნებით, ჩვენივე წაგვიღუნია, – ყველა გეინაჩქუნებს: წირპლიანი თუ წეინტლიანი, ძინძგლიანი თუ გინგლიანი, ქართველნი!

სად არის წინაპართა ამაყი უდრეკი სული?

მწუხარე: 1. ბრმა.

მწუხარე: 2. „მწუხარების მოქმედი“, (საბა).

სახმარი: 1. საჭირო.

სახმარი: 2. ხარჯი.

ყური: 1. კუთხე, ძგიდე.

ყური: 2. „სასმენელი“ (საბა).

წამება: 1. დასტურის მიცემა.

წამება: 2. ტანჯვა; მარტვილობა.

გიორგი მცირე, „გიორგი მთაწმინდელის ცხოვრება“, XI ს. მწერალი. განსწავლული. გიორგი მთაწმინდელის მოწაფე, თან ახლდა ანტიოქიასა და სხვა წმინდა ადგილებში. პაგიოგრაფი.

მწუხარება: 1. ბრმა.

მწუხარება: 2. შეჭირვებული.

ყური: 1. კუთხე.

ყური: 2. სასმენელი.

ყური: 3. ჭურჭლის ხელმოსაკიდებელი.

შარავანდედი: 1. სხივი.

შარავანდედი: 2. მეყე გეირგეინოსანი.

ბორენა დედოფალი, „რომელმან – ეგე ევას მიუსღე ვალი“, (XI-XIII) სს. ბაგრატ IV-ის მეუღლე. მკვლევართა უმრავლესობის აზრით: ცოტნე დადიანის მეუღლე.

მისი იამბოკი დახვეწილი რითმებითაა გაწყობილი.

ეგე: 1. აგრევე ეგ.

ეგე: 2. „ც“ (რომელი – ეგე, – რომელი – ც).

მოუვალი: 1. შეუძლებელი.

მოუვალი: 2. მოუსვლელი, – ვინც, რაც არ მოვა; საიდანაც უკან ვერ მოდიან.

ძალი: 1. ჯარი.

ძალი: 2. დამხმარი.

ძალი: 3. „წყლის ალყა“ (საბა).

ეფრემ მცირე, „სახელ სიბრძნისა“, XI ს. ქართველი ფილოლოგი, ფილოსოფოსი. პაგიოგრაფი. მწიგნობარი. მეცნიერი. მთარგმნელი. „ეფრემ მცირემ შექმნა საკუთარი მთარგმნელობითი თეორია, რაც ძირითადად სამი პრინციპით განისაზღვრება:

1) თხზულება უშუალოდ დედნიდან უნდა ითარგმნებოდეს;

2) თარგმანი უნდა იყოს ზედმიწევნით ზუსტი. ამასთან მთარგმნელმა არ უნდა შელახოს მშობლიური ენის ბუნება;

3) დედნის ტექსტის სწორად გასაგებად თარგმანს უნდა დაერთოს კომენტარები, – (ქსე).

ეფრემ მცირე არის არეოპატიკული მოძღვრების შემომტანი საქართველოში, არეოპატიკული ანუ პეტრე იბერიელის მოძღვრების შემომტანი საქართველოში.

მრჩობლი: 1. ორკეცი.

მრჩობლი: 2. ორი.

იატაკი: 1. მიწა.

იატაკი: 2. „სახლის ფსკერი“ (საბა).

სართული: 1. სახურავი.

სართული: 2. „სახლთ ზედა კერძო“ (საბა).

დავით აღმაშენებელი, „გალობანი სინანულისანი“, (XI-XII) სს. საქართველოს უბრწყინვალესი მეფე. საქართველოს აღმაშენებელი. გამეფდა 16 წლისა. შექმნა მძლავრი ცენტრალიზირებული დამოუკიდებელი სახელმწიფო. ჩაატარა სამხედრო რეფორმები. ჯარში დაამყარა მტკიცე დისციპლინა.

გარდაქმნა ბრძოლის ტაქტიკა, 1121 წელს დიდგორთან, დავით აღმაშენებელმა დაამარცხა მუსლიმანთა კოალიციური ლაშქარი, ამით განამტკიცა საქართველოს სახელი მთელს ახლო აღმოსავლეთში. ააგო გელათის ტაძარი, დააარსა გელათის აკადემია, ახალგაზრდებს გზავნიდა საზღვარგარეთ ცოდნის მისაღებად. იჩენდა რელიგიურ შემწინარებლობას, მატერიალურადაც ეხმარებოდა მათ. უმართავდა სასუიშო დარბაზობასაც. იგი არის პოეტი, ჰიმნოგრაფი, დიდად მწიგნობარი. მისი „გალობანი სინანულისანი“ ქართული ლირიკის შედევრია.

სმარი: 1. მწუხრის ლოცვა.

სმარი: 2. „მოგრძოდ წაზიდული გორა“ (საბა).

ზმნაი: 1. მისნობა.

ზმნაი: 2. მოხიბვლა.

არე: 1. გაზაფხული.

არე: 2. მხარე, მიდამო.

დიმიტრი I მეფე, „ლექსები“, XII ს. მეფე დავით აღმაშენებლის შვილი. თავის „ანდერძში“ დავით აღმაშენებელი ამბობს: „შვილი ჩემი დიმიტრი, სიბრძნითა, სიწმინდით, ახოვნებითა და სიმხნითა უმჯობესი ჩემსა.“ დიდგორისა და შირვანის ბრძოლებში გამარჯვების ერთ-ერთი ორგანიზატორი, მამასთან ერთად. ჩინებული პოეტი.

ალვა: 1. ნელსაცხებელი.

ალვა: 2. ალვის ხე.

თვისი: 1. თავისი.

თვისი: 2. ნათესავი.

მორჩი: 1. ყლორტი.

მორჩი: 2. (ძვ.) ახალგაზრდა.

მოსე ხონელი, „ამირანდარეჯანიანი“, (XI-XIII)სს. თამარ მეფის მდივან-მწიგნობარი. „გამოთქმულია მოსაზრება, რომ მის რომანში უკვე შექმნილია ადამიანის ახალი მოდელი, რენესანსული მოდელის პირველ სახე.“ (რეზი თვარაძე). „ამირანდარეჯანიანი“ იწყებს ახალ ეტაპს მხატვრული აზროვნების განვითარების ისტორიაში“. (ლაურა გრიგოლაშვილი).

გამრიგე: 1. მომეღვლი.

გამრიგე: 2. გამგებელი.

განკრძობა: 1. გაღვიძება.

განკრძობა: 2. შეშინება.

იოანე შავთელი, „აბდულმესიანი“, (XII-XIII)სს. შექცებულია თამარი და (ან, დავით სოსლანი, ან დავით აღმაშენებელი). პოეტი, სასულიერო მოღვაწე. „ნეტარი“, „წმინდანი“.

„ფილოსოფოსი და რიტორი, ლექსთა გამომთქმელი და მოღვაწეობათა შინა განთქმული“
(ქართლის ცხოვრება).

არვე: 1. ფარა.

არვე: 2. მრევლი.

მოგონება: 1. მისნობა.

მოგონება: 2. გახსენება.

თამარ მეფე, „ცასა ცათასა“, (XII-XIII)სს. თამარი, – „სამებისაგან ოთხად თანააღ-
ზევებულნი“. სასტიკი მარცხი აგემა სელჩუკებს. 1203 წელს, ბასიანთან სასტიკად დაამარ-
ცხა რუმის სულთნის, რუქნადინის კუალიციური ლაშქარი.

ტრაპიზონის იმპერია საქართველოს პოლიტიკური გავლენის ქვეშ მოაქცია. ტრაპი-
ზონის იმპერია დაარსდა თამარის ინიციატივით. ტრაპიზონის იმპერიის ძირითადი
მოსახლეობას ქართველები (ლაზები, ჭანები) შეადგენდნენ. „თამარ მეფეს გადაწვეტილი
პქონდა ქართული მიწების საქართველოს ფარგლებში მოქცევა. ამისათვის საბაბად
გამოიყენა ბიზანტიის კეისრის, ალექსი III-ის მიერ ბიზანტიაში მოღვაწე ქართველ
საეკლესიო მსახურთა გაძარცვა 1203 წელს. საგანგებოდ შეყრილმა ქართველთა ჯარმა
ერთიმეორის მიყოლებით დაიჭირა ჭანეთი, ტრაპიზონი, ლიზანი, სამსუნი, სინოპი, კერასუნ-
ტი, კოტიორა, ამასტრისი, პერაკლეა, პაფლაგონიისა და პონტოს სხვა ადგილები. ტრაპიზო-
ნის იმპერიის ტახტზე დასვა უფლისწულები, ძმები ალექსი და დავით კომნენოსნები,
თამარ მეფის ნათესალები და საქართველოს სამეფო კარზე, ქართულ ტრადიციებზე
აღზრდილნი“ (ქსე). „თამარის მეფობის დროს, ჩრდილო კავკასიის ქვეყნები: ქაშაგეთი,
ოსეთი, ღურძეკეთი, დიდოეთი, ღუნძეთი, ლეკეთი და დარუბანდი, საქართველოს ყმადნაფი-
ცი ქვეყნები იყვნენ“. გარდა ამისა საქართველოს სხვა მრავალი მოხარკე ქვეყნები
ეყმოდნენ.

ღრკუ: 1. მრუდე.

ღრკუ: 2. ღელარჭნილი.

იაგარი: 1. დაელა, სიმდიდრე.

იაგარი: 2. ნაფორიაქალი.

ჩახრუხაძე, „თამარიანი“, (XII-XIII)სს. დიდებული პოეტი. წარმოშობით მესხი უნდა
იყოს. საფიქრებელია ბერად აღკვეცილიყო პალესტინაში, ქართველთა ჯვრის მონასტერ-
ში. მის სახელთანაა დაკავშირებული ქართული ლექსთწეობის ერთ-ერთი სახე „ჩახრუ-
ხაული“, – ოც მარცვლიანი სასომით შეთხზული ოთხტაქიანი სტროფი, რომელსაც აქვს
შინაგანი და გარეგანი რითმები.

მძლევარი: 1. მძლეველი.

მძლევარი: 2. მიმცემი.

(სხვათა მძლევართა, ხარკთა მძლევართა...)

მთენი: 1. გამთენებელი.

მთენი: 2. გამნათებელი.

(შენ არე მთენი! შენ არე მთენი...)

კედარი: 1. მხარე.

კედარი: 2. ბნელი; საჭმუნაფი, ჭმუნვის მომმატებელი.

ბასილ ეზოსმოძღვარი, „ცხოვრება მეფეთ-მეფის თამარისი“, (XII-XIII). მწერალი,
პოლიტიკური მოღვაწე. თამარ მეფის ეზოს მოძღვარი. თამარის ისტორიკოსი:

კიდე: 1. დასასრული.

კიდე: 2. გარდა.

გაჩენილი: 1. დაწესებული.

გაჩენილი: 2. რაც გაჩნდა; ვინც გაჩნდა.

საყდარი: 1. სკამი, საეარძელი.

საყდარი: 2. ეკლესია.

მიღება: 1. წართმევა.

მიღება: 2. მიზღვა.

აბუსერიძე ტბელი, „სასწაულნი წმინდისა გიორგისანი“, (XII-XIII)სს. მწერალი.
ასტრონომი. აჭარის ერისთავთ ერისთავის ივანეს შვილი.

მიტევება: 1. მიშვება.

მიტევება: 2. თავდასხმა.

ნიკოლოზ გულაბერიძე, „საკითხავი სვეტიცა ცხოველისაი“, (XII-XIII)სს.

მარტივი: 1. საკუთარი.

მარტივი: 2. უბრალო.

სადაგი: 1. მარტივი.

სადაგი: 2. „ძნელსა და ადვილს საშუალო“ (საბა).

სადაგი: 3. არა უქმი, სამუშაო (დღე).

ეამთააღმწერელი, „მონღოლთა დროინდელი მატთანე“, XIV ს.

არე: 1. მხარე.

არე: 2. დრო.

მყოფი: 1. გამკეთებული.

დადუმება: 1. შეწყენარება.

დადუმება: 2. ნების დართვა.

დადუმება: 3. გაჩუმება.

ნოდარ ციციშვილი, „შვიდი მთიები“, XVII ს.

პატივი: 1. სასჯელი.

პატივი: 2. გაჭირება.

სწორი: 1. სრული.

სწორი: 2. კვირა.

არჩილი, „გაბაასება თეიმურაზისა და რუსთაველისა“, „საქართველოს ზნეობანი“, (XVII-XVIII)სს. მეფე პოეტი. ქართლის მეფე ვახტანგ V-ის ვაჟი. „არჩილი იყო კეთილად წიგნისა ორისავე ქართულისა და რუსულისა სწავლულ და მთარგმნელი. ესე არჩილი იყო ახოვნებითა, მშვენნიერებითა, სიმხნითა და ყოვლითა სამხედრო-სანადიმო ზნეთა სრულ, რომლის ისარი 12 მუჭი სიგრძითა, შემმართებელი, ძლიერი, ღალი და ამაყი, მონადიმე და მოასპარეზე წარჩინებულ და საღმთოთი აღმატებულნი“ (ვახუშტი ბაგრატიონი). მოსკოვის მახლობლად სოფელ ვსეხსვიატსკოეში დაარსა ქართული კოლონია, ქართული კულტურის დიდი ცენტრი. დაარსა სტამბა. მისი შვილი ალექსანდრე, გენერალ-ფელდცეხმანისტერი, პეტრე პირველის უახლოესი მეგობარი და ჭკვიანი მრჩეველი იყო. პეტრე პირველი ყოველ საშინაო თუ საგარეო საქმეს მხოლოდ ალექსანდრეს ეკითხებოდა. არჩილი უდიდეს ყურადღებას უთმობდა ეროვნულ თემატიკას.

არე: 1. დრო.

არე: 2. ჰაერი.

აღხუმ: 1. აღება.

აღხუმ: 2. გაღება (ბეერისა).

დავანება: 1. დასვენება.

დავანება: 2. დამკვიდრება.

დრკუ: 1. მრუდე.

დრკუ: 2. მოღალატე.

იოსებ ტფილელი, „დიდმოურავიანი“, XVII ს.

შერთვა: 1. შეერთება.

შერთვა: 2. შესაება.

ხადა: 1. წოდება.

ხადა: 2. ძონძი.

აგება: 1. „აშენება“ (საბა).

აგება: 2. „აცმა“ (საბა).

ბერი ეგნატაშვილი, „ახალი ქართლის ცხოვრება“, XVIII ს.

ბედითი: 1. უბრალო, ლიტონი.

ბედითი: 2. უღირსი.

გონება: 1. ფიქრი.

გონება: 2. დარდი.

სულხან-საბა ორბელიანი, „სიბრძნე სიცრუისა“, „მოგზაურობა ევროპაში“, (XVII-XVIII) სს. საეკლესიო-სასულიერო მოღვაწე. ბიძა ვახტანგ მეექვსისა (როგორც ვახტანგის მამის – ლევანის ბიძაშვილი). აგრეთვე, მასწავლებელ-აღმწერელი მეფე ვახტანგ VI-სა. პუმანისტი. პოეტი. პროზაიკოსი. მემუარული ჟანრის დიდოსტატი. ლექსიკოგრაფ-ლექსიკოლოგი. საყურადღებოა: ფრანგული ენის ლექსიკონზე საფრანგეთის მეცნიერებათა აკადემია მუშაობდა 36 წლის განმავლობაში. სულხან-საბა ორბელიანმა კი თავის ლექსიკონს 30 წელი (შეიძლება უფრო ნაკლებიც) მოანდომა და ძლიერ აღემატება ფრანგულს. იგაე-არაკების მწერალი, რომელიც რანგით მეორე შეიგავარაკა. მსოფლიოში, ეზოპეს შემდეგ. და, ბევრი თვალსაზრისითაც მასსზე უეაღმატებული. „სიბრძნე-სიცრუისა“ სამაგალითოა მსოფლიო ლიტერატურაში.

უბადლო პატრიოტი. ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის სულის ჩამდგმელი და მეთაური. დაკრძალულია ვსეხსვიატსკოეში, მართლმადიდებელი ეკლესიის გალავანში

ძალი: 1. „სასწაული“ (საბა).

ძალი: 2. „სიმი, ალყა“ (საბა).

ჯამი: 1. დრო, ხანი.

ჯამი: 2. შავი ჭირი.

ჯამი: 3. საათი.

მხარი: 1. სხეულის ნაწილი.

მხარი: 2. სიგრძის საზომი. ერთეული – სამი ადლი (დაახლოებით ერთი მეტრი).

მამუკა ბარათაშვილი, „ლექსები“, (XVII-XVIII) სს. პოეტი. ლიტერატურის თეორეტიკოსი, შექმნა პირველი ქართული პოეტიკური სახელმძღვანელო „ჭაშნიკი“. დიდაქტიკოსი. ლექსის ნოვატორი.

მყოფი: 1. ვინც იმყოფება, ვინც არის სადმე, რამეში.

მყოფი: 2. მგები; არსი.

წყველთ: 1. დაწყველილი.

წყველთ: 2. მუხანათი.

დალიჭი: 1. დიდებულთა საჯდომი ტახტი.

დალიჭი: 2. კიბე, ქვევიდან ზე ასასულელი.

დამართება: 1. ქვედალება, დაწევა.

დამართება: 2. შემთხვევა.

ღიმიტრი ორბელიანი, „ცოლთან მიწერილი ალერსი გაერისათვის“, (XVII-XVIII)სს. ქართველი სახელმწიფო მოღვაწე, მწერალი, სულხან-საბა ორბელიანის ძმა. ქართლის სამეფოს სახლთუხუცესი. მეფე არჩილი, გიორგი XI, ვახტანგ VI-ის მამა, მისი მამიდაშვილები იყვნენ. 1721 წელს რუსეთში გააყვა ვახტანგ VI-ს. ქართველ ჰუსართა პოლკის მებრძოლი. გალექსა სახარების ცალკეული ეპიზოდები. შემოიღო ანბანთქების ახალი ნიმუშები.

მაგალი: 1. მრავალი.

მაგალი: 2. ვინც, რაც დადის, – მოსიარულე.

ვახუშტი ბაგრატიონი (ბატონიშვილი), „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა“, (XVII-XVIII)სს. მეცნიერ-მკვლევარი. გეოგრაფიული (კარტოგრაფიულ) მეცნიერებათა ფუძემდებელი საქართველოსა და რუსეთში. მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთ-ერთი დამაარსებელი. მრავალი უცხო ენების მცოდნე. მთარგმნელი. მეწინავე დროშის სარდალი, ლექსიკოგრაფი. ისტორიკოსი.

მიხუმა: 1. აღება.

მიხუმა: 2. წართმევა.

მმესველი: 1. მოიმედე.

მმესველი: 2. მსურველი.

მოგვი: 1. ჩექმა.

მოგვი: 2. ცეცხლმსახურთა ქურუმი.

თეიმურაზ II-რე, „თავგადასავალი“, „ბიჟინას სიკვდილზე“ XVIII ს. ქართლ-კახეთის მეფე, პოეტი, მთარგმნელი, „მართლის თქმის“ მოსურნე, ბრძენი პოლიტიკოსი, გააერთიანა ქართლი და კახეთი, წარმატებით ებრძოდა ხანებს. „ერევნის, განჯის და ნახჭევანის ხანები საქართველოს მოხარკე გახადა. როგორც თითონ წერს: „ესწერდი ცხენს მჯღლამი, ვლაშქრობდი,–ო. რუსეთისაგან მოითხოვდა დახმარებას ჯარით ან ფულადი სესხის სახით, რისი მეშვეობითაც რუსეთის მთაერობას ირანში ლაშქრობას და იქ რუსეთისათვის სასურველი შაჰის დასმას აღუთქვამდა“. (ქსე). მაგრამ რუსეთის ბეცმა პოლიტიკოსებმა მას მხარი არ დაუჭირა. გარდაიცვალა პეტერბურგში. დაკრძალულია ასტრახანის მიძინების ტაძარში, იქ სადაც ადრე ვახტანგ VI განისვენებდა.

გავა: 1. წავა აქედან იქით. ან შიგნიდან გარეთ.

გავა: 2. ცხოველის ზურგის უკანა ნაწილი, კუდამდე.

მაზა: 1. გემრიელი საჭმელი.

მაზა: 2. რისამე მშვენება, შნოსა და ლაზათის მიმცემი.

მარიამ-მაკრინე, „იოსებ ალავერდელის საგალობელი“, (XVII-XVIII)სს. პოეტი, ჰიმნოგრაფი, ერეკლე I-ის ასული (რუსეთის იმპერატორის პეტრე პირველის და). მალე დაქვრივების შემდეგ გახდა მონაზონი. მოღვაწეობდა წმინდა ნიკოლოზის ტაძარში.

წიადი: 1. კალთა, უბე.

წიადი: 2. შიგნითა ნაწილი, სიღრმე რისამე.

დაგება: 1. დასაეება.

დაგება: 2. გაშლა.

ანტონ პირველი (თეიმურაზ ბაგრატიონი), „წყობილსიტყვაობა“, XVIII ს. ვახტანგ VI-ის ძმიშვილი. საქართველოს კათალიკოსი. მისი მონაწილეობით მომზადდა 1783 წლის გიორგიევსკის ტრაქტატი. შექმნა სახელმძღვანელოები სხვადასხვა დარგში. მთარ-

გმნელი. მეცნიერი (ფიზიკა, მათემატიკა...). პირველმა შექმნა ქართული ენის სასკოლო გრამატიკა. „სამი სტილის თეორიის“ ავტორი. ისტორიკოსი.

სეფე: 1. სამეფო.

სეფე: 2. ითქმის დიდებულთათვის, ვითარ „სეფექალი“ (დიდებული გვარის ქალი); „სეფეწული“ (დიდებული გვარის ვაჟი).

უცხო: 1. არაჩვეულებრივი.

უცხო: 2. სხვა ქვეყნისა.

უცხო: 3. უამხანაგო.

ბესიკი (ბესარიონ გაბაშვილი), „ლექსები“, XVIII ს. მდივანთუხუცესი, დიპლომატი (ირანში, რუსეთში, რუმინეთში). პოეტი. ლირიკული ლექსების დიდოსტატი. ორიგინალური სტილის პოეტი. უაღრესად განათლებული. გარდაიცვალა რუმინეთში. „ბესარიონ გაბაშვილი იყო მეცნიერებასა შინა გამოცდილი და უცხო პიტიკოსი. მოშიარე მსგავსი რუსთველისა, რომელმანც მრავალი საამო შაირნი დასწერა... გააკეთა სხვათა და სხვათა ხმათა ზედან სიმღერისა ლექსები“ (იოანე ბატონიშვილი). „აქა ისმენენ ბესიკისას მღერას ციურსა“ (ვახტანგ ორბელიანი). ბესიკმა შემოიღო და დაამკვიდრა. ლექსის ახალი საზომი ე. წ. 14-მარცვლიანი „ბესიკური“.

ზილფი: 1. კავები ქალთა, წინამო.

ზილფი: 2. ნელსაცხები.

კეკელა: 1. ლამაზი, კეკლუცი.

კეკელა: 2. მორთულობის მოყვარე.

დიმიტრი ბაგრატიონი (ბატონიშვილი), „ლექსები“, (XIX-XX)სს. მეცნიერი, პოეტი, მთარგმნელი.

მუფარახი: 1. განმაქარებელი.

მუფარახი: 2. იაგუნდის მაჯუნი.

ღია: 1. პლანეტა, ცდომილი.

ღია: 2. დიალ.

მარიამ ბაგრატიონი (ბატონიშვილი), „ლექსები“, (XVIII-XIX)სს. პოეტი. ერეკლე II-ის ასული. ჰყავდა 7 შვილი. „დიდათ მუშუკის მოყვარე და თითონაც იცოდა მუშიკობი“.

რაბამ: 1. როგორი.

რაბამ: 2. ვითარ, ანუ რაოდენ.

ქეთევან ბაგრატიონი (ბატონიშვილი), „ლექსები“, (XVIII-XIX)სს. პოეტი. ერეკლე II-ის ასული. 12 წლისა გაათხოვეს. ჰყავდა 6 შვილი. დაკრძალულია სვეტიცხოველში.

მთიებო: 1. განთიადის ვარსკვლავი.

მთიებო: 2. მოძღვარი, ეკლესიოსანთ.

თეკლე ბაგრატიონი (ბატონიშვილი), „ლექსები“, (XVIII-XIX)სს. პოეტი. ერეკლე II-ის ასული. 1832 წლის. შეთქმულების მხარდაჭერისათვის თავის ორ ვაჟთან ერთად რუსეთში გადაასახლეს.

ეტლი: 1. ბედი, ბედისწერა.

ეტლი: 2. ცდომილი.

მირიან ბაგრატიონი (ბატონიშვილი), „იამბიკოები“, (XVIII-XIX)სს. პოეტი, მთარგმნელი. ერეკლე II-ის შვილი, გენერალ-მაიორი, 1783 წლის ტრაქტატის მონაწილე. ყაბარდოს პოლკის შეფი. მან შემოგვინახა „დავითიანის“ გურამიშვილისეული ხელნაწერი და არზა. წერდა იამბიკოებს. დაკრძალულია ალექსანდრე ნეველის ლავრაში.

ყარბი: 1. უცხო.

ყარბი: 2. მწირი.

ურგება: 1. წმენდა, გასუფთავება.

ურგება: 2. დაფხანა.

ფარნაოზ ბაგრატიონი (ბატონიშვილი), „იგონეთ ყოველთა დრონი წინარე“, (XVIII-XIX)სს. ერეკლე II-ის ვაჟი. პოეტი, მთარგმნელი. რუსებმა დააპატიმრეს და გადასახლეს. დაკრძალულია პეტერბურგის ალექსანდრე ნეველის ლავრის თევდორეს ეკლესიაში.

სუფევს: 1. მეფობს, ბატონობს.

სუფევს: 2. ცხოვრობს, ბრძანდება.

სუფევს: 3. დამკვიდრებულია, გაერცელებულია.

ზარი: 1. შიში.

ქ:

ზარი: 2. ტირილი, მოთქმა.

დავით ბაგრატიონი (ბატონიშვილი), „გამიფრინდა სიხარულის ფრინველი“, (XVIII-XIX)სს. გიორგი XII-ის ვაჟი. ქართლ-კახეთის გამგებელი. გენერალ-ლეიტენანტი. სენატორი. პოეტი. მეცნიერი, ლექსიკოგრაფი. მთარგმნელი. დაკრძალულია ალექსანდრე ნეველის სასაფლაოზე.

არია: 1. ცდომილი.

არია: 2. (ძე) არის.

იოანე ბაგრატიონი (ბატონიშვილი), „კალმასობა“, (XVIII-XIX)სს. გიორგი XII-ის შვილი. ლექსიკოგრაფი, მთარგმნელი, პოეტი. სახელმწიფო მოღვაწე, მეცნიერი, მწერალი, განმანათლებელი. მოწინავე დროშის ჯარის მეთაური. 1795 წელს, კრწანისის ველზე ტყვედ ჩაეარდნისაგან იხსნა თავისი პაპა ირაკლი II-რე. დაკრძალულია ალექსანდრე ნეველის ლავრაში.

გაფრანგება: 1. კარგად, რიგიანად საუბარი.

გაფრანგება: 2. გაკათოლიკება.

მორჩენა: 1. გადარჩენა.

მორჩენა: 2. ხსნა.

მომჭირნე: 1. მზრუნველი.

მომჭირნე: 2. ყაირათიანი.

ალექსანდრე ჭავჭავაძე „ლექსები“, (XVIII-XIX)სს. პოეტი, მთარგმნელი, ქართული რომანტიზმის პირველი წარმომადგენელი. საქართველოს „პირველი კაცი“ „ასე გეგონება, ალექსანდრე ჭავჭავაძემ აზრად დაისახა ქართულს ლიტერატურას სამუდამოდ გამოაცალოს ხელიდან ეს საგანი – სიყვარულის მღერისა, რადგან იშვიათად ნახავთ პოეტსა ამაზე მეტი რამ გამოეთქვას სიყვარულის შესახებ“ (კიტა აბაშიძე). „ღვთიური სიმღერების შემქმნელი“ (ილია ჭავჭავაძე). „წმინდა სანთელსავეთ მოქნილი ლექსები“ (ივანე მანაბელი). არმიის გენერალ-ლეიტენანტი. ერეკლე II-ის ნათლული. პოეტის მამა გარსევანი, ერეკლე II-ის სანდო და საყვარელი კაცი იყო. მეფის რწმუნებით გარსევანმა, 1783 წელს ხელი მოაწერა რუსეთ-საქართველოს „ტრაქტატს“. მონაწილეობდა რუსეთ-ირანისა და რუსეთ-ოსმალეთის ომებში. ალექსანდრე ჭავჭავაძე მონაწილეობდა რუსეთის სამამულო ომში და, ახლდა ბარკალაი დე ტოლის პარიზში. მას დამსახურებული აქვს მრავალი უმაღლესი ჯილდო, მათ შორის: ოქროს ხმალი წარწერით „გულადობისათვის“, „საფრანგეთის საპატიო ლეგიონის ორდენი“. სომხეთის ოლქის დაცვის უფროსი, ნიუეპოროდის დრაგუნთა პოლკის უფროსი. მონაწილეობდა 1832 წლის შეთქმულებაში, იყო შეთქმულე

ბის ფაქტიური ხელმძღვანელი და, ოთხი წლით გადაასახლეს. იყო ამიერკავკასიის მთავარმართველობის საბჭოს წევრი. იცოდა: რუსული, ფრანგული, გერმანული თურქული, სპარსული... დაკრძალულია შუამთის მონასტერში. საფლავზე წარწერაა: „მწეხრსა განუსვენოს ტირილმან და ცისკარსა სიხარულმან“.

რჩევა: 1. არჩევა, არჩევანი.

რჩევა: 2. ჭკუის სწავლება.

დანაგული: 1. ნაგულები, მიხნული.

დანაგული: 2. დაგმანული, დაკეტილი.

ალექსანდრე ორბელიანი, „ლექსები“, XIX ს. პოეტი, დრამატურგი, პუბლიცისტი. ისტორიკოსი. ერეკლე II-ის შვილიშვილი. მონაწილეობდა 1832 წლის შეთქმულებაში. დააპატიმრეს და გადაასახლეს.

რიდი: 1. გაფრთხილება.

რიდი: 2. მორიდება.

გრიგოლ ორბელიანი, „ლექსები“, XIX ს. ინფანტერიის გენერალ-ლეიტენანტი. ერეკლე II-ის შვილიშვილის შვილი. მონაწილეობდა რუსეთ-ირანის და რუსეთ-თურქეთის ომებში. დააპატიმრეს 1832 წლის შეთქმულებაში მონაწილეობისათვის. პოეტი, ბუნების დიდი მომღერალი. მთარგმნელი. „სხვა საქართველო სად არის, რომელი კუთხე ქვეყნისა, ერი პურადი, გულადი, მებრძოლი შაეის ბედისა, -ს სიტყვების ავტორი.

„იგი იყო მკურობელი ჩვენის ქართული ენისა, იგი იყო მეუფე ჩვენის სიტყვიერების ძალ-ღონისა და სიმდიდრისა. იგი იყო მწერალი და მთქმელი, მაღალი ნიჭით ცხებული“ (ილია ჭავჭავაძე). დაკრძალულია ქვაშეთის ტაძარში.

უჩინო: 1. ვისაც თვალის ჩინი არ აქვს, – უსინათლო.

უჩინო: 2. უჩინარი.

უჩინო: 3. ვისაც რაიმე ჩინი, ხარისხი არ აქვს.

სოლომონ დოდაშვილი, „ მოკლე განხილვა ქართულისა ლიტერატურისა...“ XIX ს. ფილოსოფოსი. ეურნალისტი. ლოგიკოსი. პედაგოგი. (ნიკოლოზ ბარათაშვილის მასწავლებელი) „ტფილისის უწყებანის“ რედაქტორი. 1832 წლის შეთქმულებაში მონაწილეობისათვის დააპატიმრეს. მხოლოდ მან, პირველმა შეუქმნა რუსებს „ლოგიკის სახელმძღვანელო“. (თუმცა, რუსი და „ლოგიკა“ სად გინახავთ?).

კერძო: 1. მხარე.

კერძო: 2. კონკრეტული.

კერძო: 3. ნაწილი.

კუთვნილება: 1. (გრამ.) განსაზღვრება.

კუთვნილება: 2. საკუთრება.

ვახტანგ ორბელიანი, „ლექსები“, XIX ს. ვახტანგის დედა, პოეტი თეკლე ბატონიშვილი, ერეკლე II-ის საყვარელი შვილი გახლდათ. პოეტი, მთარგმნელი, უადრესად განათლებული. გენერალ-მაიორი, იბრძოდა თურქების წინააღმდეგ. მამაცობისათვის დააჯილდოეს ოქროს ხმლით. 1832 წლის შეთქმულების წევრი. დააპატიმრეს და გადაასახლეს. ვახტანგის პოეზია: „ერთი გულსაკედომი, მაგრამ გულწრფელი გოდებაა წარსულისათვის, თითო სიტყვა მის უკეთეს ლექსებისა თითო ცალკე მარგალიტია ცრემლისა, ღრმად ნატკენ გულისაგან წამოდგინებული“ (ილია ჭავჭავაძე).

ასო: 1. ნიშანი ბგერისა.

ასო: 2. სხეულის ცალკეული ნაწილი.

დანაგული: 1. ნაგულიეები.

დანაგული: 2. დაგმანული, დაკეტილი.

ლიტონი: 1. განმარტოებული, ეული.

ლიტონი: 2. უბრალო, მარტივი.

ნიკოლოზ ბარათაშვილი, „ლექსები“, XIX ს. ერეკლე II-ის შვილიშვილის შვილი. ქართული პოეზიის რეფორმატორი. მთარგმნელი. რომანტიკული პოეზიის მამამთავარი. „უზადო პოეტი... საქართველოს იადონი“ (ალექსანდრე ორბელიანი). „ნიკოლოზ ბარათაშვილის შემოქმედება ქართული რომანტიკული პოეზიის გვირგვინია.

დავრიშობა: 1. დერეიშივით გახდომა.

დავრიშობა: 2. ხეტიალი; თვალების შტერება.

კრული: 1. ეული, მარტოსული.

კრული: 2. დაწყველილი.

რაფიელ ერისთავი, „ლექსები“, XIX ს. სახალხო პოეტი. ეთნოგრაფი. ლექსიკოგრაფი. საზოგადო მოღვაწე. ქართული დრამატურგიულ საზოგადოებათა თავფედომარე. „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტის დამდგენი კომისიის ინიციატორი და მონაწილე. ქართული მუსეუმისა და ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების დაარსების ერთ-ერთი ინიციატორი. დაამუშავა: მათემატიკის, ფიზიკისა და სხვა სამეცნიერო ტერმინოლოგია. გამოსცა: „ლათინურ-რუსულ-ქართული მცენარეთა ლექსიკონი,“ „ქართულ-რუსულ-ლათინური ლექსიკონი“. პირველმა გამოსცა: სულხან-საბა ორბელიანის „ქართული ლექსიკონი“.

საზამთრო: 1. ბაღჩეული მცენარე.

საზამთრო: 2. ზამთრისათვის განკუთვნილი.

სვიანი: 1. კარგი სვის, ბედის მქონე.

სვიანი: 2. ადგილი, სადაც სვიაა ამოსული.

ფრანგული: 1. ხმალი ერთგვარი.

ფრანგული: 2. ფრანგებთან დაკავშირებული.

ილია ჭავჭავაძე, „ლექსები“, „მოთხრობები“, (XIX-XX) სს. ქართველი ერის გადამრჩენელი. ერის ბელადი. ახალი სალიტერატურო ენის ფუძემდებელი. ილიას ნააზრევი: „ენა, მამული, სარწმუნოება“. „ღმერთთან მისთვის ვლაპარაკობ, რომ წარუშდგე წინა ერსა“. „ჩვენ უნდა ვსდიოთ ახლა სხვა ვარსკვლავს, ჩვენ უნდა ჩვენი ვშვათ მყოობადი, ჩვენ უნდა მივეცეთ მომავალი ხალხს“.

„რა მშვენიერი რამა ხარ, დილის რიურაჟო! რა მშვენიერი რამა ხარ, დილის ცვრით პირდაბანილო ქვეყანაჟე! კარგია გაღვიძებული ადამიანი!.. მაგრამ უფრო უკეთესია ადამიანი, რომელსაც არა სძინავს, ქვეყნის უბედურობით გულ-აღტკინებულსა.“ „ადრიდა ავად თუ კარგად ჩვენ ჩვენი თავნი ჩვენადვე გვეყუდნეს, მით იტყვის უკედ. ადრიდა ერი ერობდეს... რაის ვაქნე ცარიელ მშვიდობას... რაი არნ მშვიდობა? უხმარ სატეუარს ჟანგი დაედვის, უსრბოლო წყალნი ბაყაენი, ჭია-ჭუაი, ქვემძრომი გამრავლდის. უდევარ, უსვენარ თერგში კი კალმახი იცის! რა არნ მშვიდობა ცოცხალ კაცთათვის? რა არნ მტრობა, თუ ერი ერობს? ცარიელ მშვიდობა მიწანიც გვეყოფის... მიგიხვდი, ჩემო მოხევევ, რა ნესტარო თა ხარ ნანხვლეტი. „ჩვენი თავი ჩვენადვე გვეყუდნესო“ – სთქვი შენ და მე გავიგონე, მაგრამ გავიგონე თუ არა, რაღაც უეცარმა ტყივილმა ტყინილამ გულამდე ჩამირბინა, იქ,

გულში გაითხარა სამარე და დაიმარხა. როდემდის დამრჩეს ებ ტკივილი გულში, როდემდის? (ოხ, როდემდის, როდემდის? ჩემო საყვარელო მოწა-წყალო, მომეც ამისი პასუხი!..“

უჩინო: 1. ვისაც თვალის წინი არ აქვს, – უსინათლო.

უჩინო: 2. ვისაც რაიმე წინი, ხარისხი არა აქვს.

უჩინო: 3. უჩინარი.

დაქნევა: 1. სწრაფად დაბლა დაწევა (თავისა, ხელისა).

დაქნევა: 2. მოცილება, მოშორება.

ვაჟა-ფშაველა, „ლექსები“, „პოემები“, (XIX-XX)სს. ბუნების მგოსანი. ვაჟა-ფშაველას ყველაზე უკეთ თავისი შემოქმედება ახასიათებს. მოლით მოვიტანოთ ზოგიერთი მათგანი:

„უსულო საგნებს სული ჩაებერე,
ავესაუბრე ლოდები კლდისა
და, როგორც მეფე, გავათამამე
მწირი ბალახი, ის ქუჩი მთისა“.

„რაც უნდა ჭირი მომკერძო,
ბილწო არ შეგეკერი საეითა;
მცნებას ვერ შემაცვლეუნიებს
მოზღვავებულის ავითა!..“

„ეაჰ, დედას თქვენსა, ყოვებო,
ცუდ დროს ჩაგიგდაეთ ხელადა,
თორო ენახავდი თქვენს ბუმბულს
გაშლილს, გაფანტულს ელადა“.

„სამშობლოს არეის წაეართმევთ,
ჩეენც ნურეინ შეგეეცილება,“

თორემ ისეთ დღეს დაეაყრით,
მკედარსაც კი გაეცინება“.

„ხარს ვგეეარ ნაიალაღარს,
რქით მიწასა ვჩხეერ, ებუბუნებ:
ღმერთო, სამშობლო მიცოცხლე, –
მძინარეც ამას ედუღუნებ“.

„გულის და გრძნობის ნაჟური,
უნდა გამოთქვას ენამ,
ძლიერ რომ მიეყარს მე საქართეელო,
დაე, იცოდეს ყველაშ“.

„ჩემის კაცობის გვირგვინო,
ჩემო სამშობლო მხარეო!
შენგან შობილი ოცნება
გულს შანთად გაეიყარეო,“

„რომ მომავალი ჩვენია ამას რად უნდა მისანი?..“

ჯაფარი: 1. თავისთავად დაჭერეთილი (ხე, რკინა).

ჯაფარი: 2. (ძე.) პატიოსანი ქვა, ძვირფასი თვალი.

ტატანი: 1. პორიზონტი (ფშ).

ტატანი: 2. გაწყრომით, გაჯავრებით ლაპარაკი; დატუქსევა.

ქლესა: 1. ფლიდი, პირმოთნე.

ქლესა: 2. კლდის წიბო.

გალაკტიონ ტაბიძე, „ლექსები“, XXს. პოეტი. ლირიკოსი. ფუძემდებელი მე-20 საუკუნის ქართული ლექსისა, ნოვატორი.

ერევა: 1. გარეული იქნება სადმე, რამეში.

ერევა: 2. მოერევა.

ეხვევა: 1. მოეხვევა, ხელებს მოხვევს, - გულში ჩაიკრავს.

ეხვევა: 2. ზედ დახეუული ეყოლება ან ექნება.

ვახტანგ ჯაფახაძე, „ლექსები“, (XXX-XXI)ს. პოეტი, სასოგადო მოღვაწე.

ბარი: 1. ვაკე ადგილი, დაბლობი.

ბარი: 2. მობრტყო წვერმახვილი რკინის იარაღი, მიწის სათხრელად.

ბარი: 3. დიდი მტაცებელი ფრინველი.

გადასხმული: 1. ერთი ჭურჭლიდან მეორეში ჩასხმული.

გადასხმული: 2. ვინც, რაც გადასხეს.

დაღალე: 1. გრძელი ნაწნავე.

დაღალე: 2. შუამავეალი, შუაკაცი ვაჭრობაში.

და მრავალი სხვა.

P.S. მეტს აღარაფერს ვამბობ... აქ დაეამთაეროდ... და,დაებეჭოდ!

დასკვნა:

ამის შემდგომ ომონიმების ისტორიაში ახალი არაფერი მომხდარა.

ეს იყო, რაც იყო!

ამის შემდგომ ომონიმების საკითხს წაღმა-უკუღმა ატრიალებენ. ქოთანს ყურს ხან იქიდან და ხან აქედან მოაბაჩენ ხოლმე. დგანან და ერთი და იმავეს იმეორებენ, დგანან და ერთი და იმავე ადგილს ტკეპნიან. ზიან და წერენ. მიჭყლიტ-მოჭყლიტავენ, – დისერტაციას გამოწურავენ.

სწორი მოსაზრებაა: სინონიმები არ არსებობს! არ არსებობს ისეთი სიტყვები, რომლებიც სრულად ფარავდნენ ერთმანეთს.

როგორ შეიძლება ეთქვათ, რომ სიტყვები:

აბლაკი: ჭკუანაკლები, სულელი. (ქეგლ-ი. ტ. 1). ფარავენ ერთმანეთს. ანდა როგორ შეიძლება ეთქვათ, რომ ესენი ერთი და იგივე სიტყვებია, ანდა ერთი სიტყვის მრავალი მნიშვნელობა.

თავდაპირველი სიტყვის მნიშვნელობას გადაიტანენ თუ გადმოიტანენ იგი უკვე სხვა სიტყვაა. ახლა დაბადებული სიტყვაა. ახალდაბადებული კი, სხვაა!

მართალია ა.ა. პოტენბია: „Многозначность слов ложное понятие: где два значения, там два слова“.

სინამდვილეში ა. ა. პოტენბიამ გაიმეორა ის, რაც ბერძნებმა ჩვენს წელთაღრიცხვამდე ჩამოაყალიბეს: *homos* – ერთნაირი და *onyma* – სახელი. ამით თქვეს, რომ: რამდენი მნიშვნელობაც აქვთ ერთნაირად მულერ სიტყვებს, იმდენივე სხვა, განსხვავებული მნიშვნელობების სიტყვებთან გვაქვს საქმე.

ბერძნები, პოლისემიურ სიტყვებსაც ომონიმებს უწოდებდნენ. მათთვის პოლისემიურობის ცნება არ არსებობდა.

ჩვენი გაგებით, პოლისემიური სიტყვები პოტენციური ომონიმებია. რადგან ოლით განვე ასეა განსაზღვრული:

homos – ერთნაირი.   **onyma** – სახელი.

სახელთა და გვართა შემოკლებანი

ა. ბექ.	— ალექსანდრე ბექაური.	დ. ბაგრ.	— დავით ბაგრატიონი.
ა. გვენც.	— ალექსანდრე გვენცაძე.	დ. თომაშ.	— დომენტი თომაშვილი.
ა. გიორგ.	— ავთანდილ გიორგობიანი.	დ. ჩუბ.	— დავით ჩუბინაშვილი.
აკ. გელ.	— აკაკი გელოვანი.		
ალ. კობახ.	— ალექსანდრე კობახიძე.	ე. ბაბუნ.	— ელენე ბაბუნაშვილი.
ალ. ღღ.	— ალექსანდრე ღღონტი.	ევ. ხუც.	— ევგენი ხუციშვილი.
ალ. ყაზბ.	— ალექსანდრე ყაზბუგი.	ე. ვირსალ.	— ელენე ვირსალაძე.
ალ. ჭინჭარ.	— ალექსანდრე ჭინჭარაული.	ი. თაყაი.	— ექვთიმე თაყაიშვილი.
ა. მარტ.	— არამ მარტიროსოვი.	ე. მესხ.	— ელენე მესხი.
ა. მაყ.	— ალექსანდრე მაყაშვილი.	ე. ნინ.	— ეგნატე ნინოშვილი.
ან. კალანდ.	— ანა კალანდაძე.		
ა. ნეიმ.	— ალექსანდრე ნეიმანი.	ვაჟა	— ვაჟა-ფშაველა.
ა. რობაქ.	— ალექსანდრე რობაქიძე.	ე. ბარნ.	— ვასილ ბარნოვი.
ა. სიხ.	— ავთანდილ სიხარულიძე.	ვ. ბერ.	— ვუკოლ ბერიძე.
ა. შან.	— აკაკი შანიძე.	ვ. თოფ.	— ვარლამ თოფურია.
ა. ჩიქობ.	— არნოლდ ჩიქობაია.	ვლ. ბზე.	— ელადიმერ ბზეანელი.
ა. ცაგ.	— ალექსანდრე ცაგარელი.	ვ. სომხიშ.	— ეენერა სომხიშვილი.
ა. წულ.	— ალექსანდრე წულაძე.		
ა. ხუც.	— ანტონ ხუციშვილი.	ზ. კიკნ.	— ზურაბ კიკნაძე.
		ზ. სარჯვე.	— ზურაბ სარჯველაძე.
		ზ. ჭუმბ.	— ზურაბ ჭუმბურიძე.
ბ. გაბ.	— ბესარიონ გაბაური.	თ. ბერი.	— თენგიზ ბერიაშვილი.
ბ. ფონხ.	— ბიძინა ფონხუა.	თ. ბეროზ.	— თამარ ბეროზაშვილი.
ბ. წერეთ.	— ბაბო წერეთელი.	თ. რაზ.	— თედო რაზიკაშვილი.
ბ. ჯორჯ.	— ბარბარე ჯორჯაძე.	თ. სალარ.	— თამარ სალარიძე.
		თ. სახ.	— თედო სახოკია.
გ. ბერ.	— გრიგოლ ბერიძე.	თ. უთურგ.	— თედო უთურგაიძე.
გ. გეხტ.	— გიორგი გეხტმანი.		
გ. სარდ.	— გრიგოლ სარდალიშვილი.	ი. აბ.	— ილია აბულაძე.
გ. იმნ.	— გრიგოლ იმნაიშვილი.	ი. ბუქურ.	— ივანე ბუქურაული.
გ. ლეონ.	— გრიგოლ ლეონიძე.	ი. გვარ.	— ივანე გვარამაძე.
გ. მაჭავარ.	— გივი მაჭავარიანი.	ი. გიგინ.	— ივანე გიგინეიშვილი.
გ. შარ.	— გურამ შარაძე.	ი. გრ.	— იოსებ გრიშაშვილი.
გ. შარაშ.	— გურამ შარაშიძე.	ივ. ლოლაშ.	— ივანე ლოლაშვილი.
გ. შატბერ.	— გიორგი შატბერაშვილი.	ი. მეგრ.	— იოსებ მეგრელიძე.
გ. ჩიტ.	— გიორგი ჩიტაია.		
გ. ცოც.	— გიორგი ცოცანაძე.		

- ი. ჯაფახ. — ივანე ჯაფახიშვილი.
 ი. იმედ. — იოსებ იმედაშვილი.
 ი. იმნ. — ივანე იმნაიშვილი.
 ი. ლაჩ. — იოსებ ლაჩაშვილი.
 ი. მაისურ. — ილია მაისურაძე.
 ი. მეგრ. — იოსებ მეგრელაძე.
 ი. ქავთ. — ივანე ქავთარაძე.
 ი. ქეშიკ. — ივანე ქეშიკაშვილი.
 ი. შაიშ. — ივანე შაიშმელაშვილი.
 ი. შილ. — ივანე შილაკაძე.
 ი. ჭყონ. — ილია ჭყონია.
- კ. გვარ. — კოტე გვარამაძე.
 კ. დონდ. — კარპეზ დონდუა.
 კ. კეკ. — კორნელი კეკელიძე.
 კირიონ. — კირიონი (გიორგი საძაგ-
 ლიშვილი).
 კლ. კუბლ. — კლარა კუბლაშვილი.
 კ. ჭარულ. — კონსტანტინე ჭარულაშვი-
 ლი.
 კ. ჭრულ. — კონსტანტინე ჭრულაშვი-
 ლი.
- ლ. კაიმ. — ლია კაიშაური.
 ლ. კოტეტ. — ლადო კოტეტიშვილი.
 ა. გვენც. — ალექსანდრე გვენცაძე.
 ლ. ლეონ. — ლევან ლეონიძე.
 ლ. ლეჟ. — ლია ლეჟავა.
 ლ. ნოზ. — ლამარა ნოზაძე.
- მ. ალავე. — მიხეილ ალავეძე.
 მ. ზანდუკ. — მიხეილ ზანდუკელი.
 მ. თამარ. — მიხეილ თამარაშვილი.
 მ. კიკნ. — მარინე კიკნაძე.
 მ. მაჭავარ. — მუხრან მაჭავარიანი.
 მ. მესხ. — მერი მესხიშვილი.
 მ. მირიან. — მათა მირიანაშვილი.
 მ. ჩიქ. — მიხეილ ჩიქოვანი.
 მ. ჭაბ. — მიხეილ ჭაბაშვილი.
 მ. ჯან. — მოსე ჯანაშვილი.
- ნ. აგ. — ნიკა აგიაშვილი.
 ნ. გეხტ. — ნინა გეხტმანი.
 ნ. გურგ. — ნოდარ გურგენიძე.
 ნ. ზუკაკ. — ნინო ზუკაკიშვილი.
 ნ. კეცხ. — ნიკო კეცხოველი.
 ნ. მარ. — ნიკო მარი.
 ნ. როსტ. — ნათელა როსტიაშვილი.
 ნ. შარაშ. — ნინო შარაშენიძე.
 ნ. ჩუბინ. — ნიკო ჩუბინაშვილი.
- ო. ქაჯ. — ოთარ ქაჯაია.
- პ. გაჩეჩ. — პოლივეექტ გაჩეჩილაძე.
 პ. იოს. — პლატონ იოსელიანი.
 პ. მინ. — პეტრე მინაშვილი.
 პ. ხუბ. — პაულე ხუბუტია.
 პ. ჯაჯან. — პოლიკარპე ჯაჯანიძე.
- რ. ბერ. — რუსუდან ბეროშვილი.
 რ. ერ. — რაფიელ ერისთავი.
 რ. სურმ. — რამაზ სურმანიძე.
- საბა — სულხან-საბა ორბელიანი.
 ს. იორდ. — სოლომონ იორდანიშვი-
 ლი.
 ს. მაკალ. — სერგი მაკალათია.
 ს. მენტეშ. — სტეფანე მენტეშაშვილი.
 ს. ულ. — სერგი ულენტი.
 ს. ყაუხჩ. — სიმონ ყაუხჩიშვილი.
- ქ. სიხ. — ქსენია სიხარულიძე.
 ქ. ძოწ. — ქეთევან წოწერია
- შ. ნიუ. — შოთა ნიუარაძე.
 შ. ძიძ. — შოთა ძიძიგური.

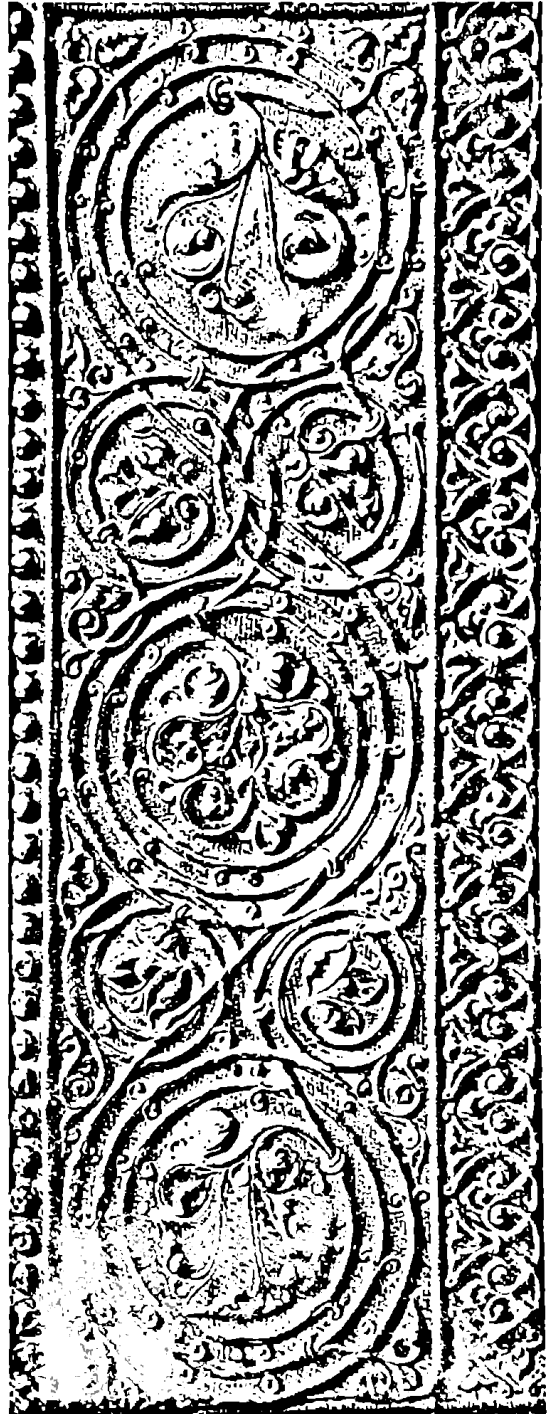
სხვადასხვა შემოკლებანი

ავიაც.	—— ავიაცია (ავიაციაში).	ერწ.-თიან.	—— ერწო.-თიანეთი.
აზერბ.	—— აზერბეჯანული.	ესპ.	—— ესპანური.
აღგ.	—— აღგეთური.	ეულგ.	—— ეულგარული.
აღერს.	—— სააღერსო.	ზედსართ.	—— ზედსართავე სახელი.
ანატ.	—— ანატომიური.	ზ. აჭარ	—— ზემო აჭარული.
არაბ	—— არაბული.	ზ. იმერ.	—— ზემო იმერული.
არქ.	—— არქაული.	ზმნს.	—— ზმნისართი.
არქი.	—— არქიტექტორული.	ზოოლ.	—— ზოოლოგია.
ასტ.	—— ასტრონომია.	ზ. რაჭ.	—— ზემო რაჭული.
აღმ.	—— აღმოსავლური (აღმოსავლეთი).	ზღაპ.	—— ზღაპრული.
აჭარ.	—— აჭარული.	თათრ.	—— თათრული.
ბაეშე.	—— საბაეშეო, ბაეშური.	თარგმ.	—— თარგმანი.
ბალ.	—— ბალახი (ბალახეული).	თეატრ.	—— თეატრალური.
ბარბარ.	—— ბარბარიზმი.	თიან.	—— თიანეთი (თიანეთური).
ბერძ.	—— ბერძნული.	თურქ.	—— თურქული.
ბიოლ.	—— ბიოლოგია (ბიოლოგიური).	თუშ.	—— თუშური.
ბოტან.	—— ბოტანიკა (ბოტანიკაში).	იაპ.	—— იაპონური.
ბრძან.	—— ბრძანებით.	იმერ.	—— იმერული.
გადატ.	—— გადატანით, გადატანითი.	იმერხ.	—— იმერხეული.
გეოგრ.	—— გეოგრაფიული (გეოგრაფიაში).	ინგ.	—— ინგლისური.
გეოლ.	—— გეოლოგიური.	ინგილ.	—— ინგილოური.
გერმ.	—— გერმანული.	ირონ.	—— ირონიული.
გრამატ.	—— გრამატიკა (გრამატიკული).	ისტ.	—— ისტორიული.
გუდამაყ.	—— გუდამაყრული.	იტალ.	—— იტალიური.
გურ.	—— გურული.	იხ.	—— იხილე.
დამც.	—— დამცირებითი.	კაეშ.	—— კაეშირი.
ეთნ.	—— ეთნოგრაფიული.	კარაბად.	—— კარაბადინი.
ეკლ.	—— საეკლესიო.	კახ.	—— კახური.
ერწ.	—— ერწო.	კელტ.	—— კელტური.
		კინნ.	—— კინნობითი.
		კინნ.-მოფერ.	—— კინნობითი. მოფერებითი.

კუთხ.	----- კუთხური.	პატივისც.	----- პატივისცემით.
კულინ.	----- კულინარია.	პოეტ.	----- პოეტური.
ლათ.	----- ლათინური.	პოლიტ.	----- პოლიტიკური.
ლანძღ.	----- ლანძღვითი.	პოლონ.	----- პოლონური.
ლენხ.	----- ლენხუმური.	ჟარგ.	----- ჟარგონი.
ლინგვ.	----- ლინგვისტიკა.	რაჭ.	----- რაჭული.
ლიტ.	----- ლიტერატურა (ლიტერატურული).	რელიგ.	----- რელიგია.
ლოგ.	----- ლოგიკა (ლოგიკური).	სამხ.	----- სამხედრო.
მაგ.	----- მაგალითად.	სანსკრ.	----- სანსკრისტული.
მათემ.	----- მათემატიკა (მათემატიკური).	საპირისპ.	----- საპირისპირო.
მარცხ.	----- მარცხენა.	საუბ.	----- საუბრისა, სასაუბრო.
მეგრ.	----- მეგრული.	საშ.	----- საშუალო.
მედიც.	----- მედიცინა.	სახ.	----- სახელი.
მემცნ.	----- მემცენარეობა.	სინონ.	----- სინონიმი, სინონიმები.
მესხ.	----- მესხური.	სოფ.	----- სოფლური (სოფელი).
მეტაფ.	----- მეტაფორა.	სპარ.	----- სპარსული.
მეც.	----- მეცნიერული.	სპეც.	----- სპეციალური.
მთ.	----- მთისა.	სპორტ.	----- სპორტი (სპორტული).
მთიულ.	----- მთიულური.	ტექ.	----- ტექნიკური.
მითოლ.	----- მითოლოგია (მითოლოგიური).	უარყ.	----- უარყოფითი.
მნიშვ.	----- მნიშვნელობა.	უმართ.	----- უმართებულო.
მონღ.	----- მონღოლური.	უპატივც.	----- უპატივცემულობა.
მოფერ.	----- მოფერებით, მოფერებითი.	უცხ.	----- უცხოური.
მოხევე.	----- მოხევეური.	ფერეიდნ.	----- ფერეიდნული.
მრ.	----- მრავლობითი.	ფიგ.	----- ფიგურული.
მუს.	----- მუსიკა.	ფიზიოლ.	----- ფიზიოლოგია.
მცენ.	----- მცენარე.	ფილოს.	----- ფილოსოფია.
მცხ.	----- მცხოვრები.	ფრან.	----- ფრანგული.
მხ.	----- მხოლოდითი.	ფრინე.	----- ფრინველი.
ნაწილ.	----- ნაწილაკი (ნაწილი).	ფსიქ.	----- ფსიქოლოგია.
ოკრიბ.	----- ოკრიბული.	ფშ.	----- ფშაური.
ოფიც.	----- ოფიციალური.	ქალაქ.	----- ქალაქური.

ქლლ.	ქართული დიალექტის ლექსიკონი.
ქართლ.	ქართლური.
ქვ. იმერ.	ქვემო იმერული.
ქვ. რაჭ.	ქვემო რაჭული.
ქიზ.	ქიზიური.
ქიმ.	ქიმია.
ქსე.	ქართული საბჭოთა ენ- ციკლოპედია.
ქსნისხ.	ქსნის ხეობა.
შდრ.	შუადარე.
შემოკლ.	შემოკლებით.
შუმ.	შუმერული.
ჩ. თუშ.	ჩაღმა თუშური.
ჩრდ.	ჩრდილოეთი.
ცენტრ.	ცენტრალური.
ძე.	ძველი, მოძველებული.
ძე.წ.	ძველი წელთაღრიცხვით.
წოვ.	წოვა თუშური.
წყევ.	წყევლა.
ჭადრ.	ჭადრაკი.
ჭან.	ჭანური.
ხალხ.	ხალხური.
ხეეს.	ხეესურული.
ხელოვნ.	ხელოვნური.
ხმა ბაძე.	ხმაბაძეთი.
ჯაეახ.	ჯაეახური.
პოლანდ.	პოლანდიური.

აბნევის: 1. ზეითიკენ აყრით ფხვიერ რასმეს დაფანტავს. (გაღატ.) არევის; დააბნევის, თავგზას (დაუქარგავს.)

აბნევის: 2. გაუყრის (ნემსში ძაფს).

აბგღებს: 1. სწრაფად გადაადგილებს ქვევიდან ზევით, — აისერის; წამოახტუნებს, ააყენებს იძულებით.

აბგღებს: 2. (ჟარგ.) ადვილად მოატყუებს; პროუოკაციაზე წამოაგებს (ლ. ბრეგ.).

აბგორებს: 1. გორვით აიტანს, გორვით ათორევს, გორვას დააწყებინებს.

აბგორებს: 2. (ჟარგ.) წამოიწყებს, დასაბამს მისცემს რაღაც საქმეს, პროცესს (ლ. ბრეგ.).

აბორთქლებს: 1. ორთქლად აქცევს (სითხეს).

აბორთქლებს: 2. (ჟარგ.) გააქრობს, მოაშორებს; მოკლავს (ლ. ბრეგ.).

აასხამს: 1. ზეითიკენ აღერის (სითხეს).

აასხამს: 2. ძაფზე, წნელსა და მისთანებზე ერთიმეორის მიყოლებით ააგებს, ააცვამს. დამაგრებს, განაღვავებს თავის ადგილზე.

აასხმევენებს: 1. დააეალებს ან შეაძლებინებს აასხას, — ააღერევენებს.

აასხმევენებს: 2. ააცმევენებს (ბევრს).

ააქნევენებს: 1. დააეალებს ან საშუალებას მისცემს აიქნოს.

ააქნევენებს: 2. დააეალებს აქნას, უშეულის აქნას, ასო-ასო დაატრევენებს.

ააცოცებს: 1. ცოცვით აიყვანს რამეს.

ააცოცებს: 2. (ჟარგ.) მალვით აიღებს; მოიპარავს (ი. გრიშაშ.).

აახვევს: 1. ააბამს, ააქრავს (გაზს, ლობიოს...) სარზე.

აახვევს: 2. (ჟარგ.) წაეა (ლ. ბრეგ.).

აახლებს: 1. მიუგზავნის; მხლებლად მიუჩენს; გაუგზავნის, მიართმევს.

აახლებს: 2. ახალივით ხდის, — შეაკეთებს; ხელახლა იწყებს (შეწყვეტის შემდეგ).

აახსნევენებს: 1. მოახსნევენებს, ააშეებინებს.

აახსნევენებს: 2. დააეალებს ან შეაძლებინებს აახსნას, ცხადი გახადოს.

აბა: 1. (ნაწილაკი) სხეადასხეა კონტექსტში აღნიშნავს: მოწოდება-შეგულიანება-წაქეზებას; დამუქრებას; კითხვას; გაკვირება-გაოცებას; დასტურს; დასკვნას; დანაშაბს.

აბა: 2. წამოსასხამი (ა. ნემი).

აბა: 3. მამა (ი. იმნ.).

აბა: 4. წინამძღოლი (ზ. სარჯ.).

აბადონი: 1. იუდაიზმში, ქვესკნელისა და სიკვდილის ანგელოზი (ს. თეხელ.).

აბადონი: 2. ქრისტიანობაში, კალიების წინამძღოლი, რომელიც აწეალებს ხალხს მეორედ მოსვლის წინ.

აბაზა: 1. (მოხ.) ადგილი, სადაც სამთრობით თივის ზეინი დგას, საფხულობით კი მწვანე ბალახია და სუსტ ცხეარს ან ხბოს ამოვებენ (ი. ქავთ).

აბაზა: 2. (ხეესურ.) ბალბა, მცენარე (ა. მავ).

აბაი: 1. გაკვირება (შორისდებულის).

აბაი: 2. ქენა, ჩული.

აბაკა: 1. ტექსტილური ბანანი; ბანანთა ოჯახის მრავალწლიანი ბალახისებრი მცენარე; იზრდება ფილიპინების კუნძულებზე.

აბაკა: 2. მანილური ქერული; ამ მცენარის წიაღიდან ამოღებული ბოჭკო გამოიყენება სასულეო ბაგირების, თოკების, ტომრებისა და სხვა. დასამზადებლად.

აბაკი: 1. საანგარიშო დაფა არითმეტიკული გამოთვლებისათვის. აბაკის ჩინური ანალოგი იყო სუნან-პანი. რუსეთში, — საანგარიშო. განსაკუთრებული ნახაზი (ე.წ. ბადური ნომოგრამა) რიცხვითი აღნიშვნებით, განკუთვნილია საინჟინრო გამოთვლებისათვის.

აბაკი: 2. არქიტექტურაში, — სვეტის ან კოლასტრის კაპიტელის ზედა ფილა.

აბამს: 1. საზიარო აწმყო ზმნური ერთეულე ბისათვის; დააბამს (ძალღს), გააბამს (ობობა ქსელს), შეაბამს (ცხენს ეტლში), ჩააბამს (მოლიტიკურ ცხოველებში), ჩამოაბამს (საქანღლას), წააბამს (თოკის ნაწყვეტებს ერთმანეთზე), მოაბამს (ცხენს ხეზე), მოაბამს (თოკს ხეზე).

აბამს: 2. (ჟარგ.) ცდღლობს დითანხმოს; მოხიბღლოს, სასიყვარულო ურთიერთობაზე დიყოღლოს (ლ. ბრეგ.).

აბარბარე 1. (მოხ.) საფერხულო სიმღერის მისამღერი (მაგ. აბარბარე, ბარბარე, ჩამაყარე მალ-მალე. ი. ქაეთ.).

აბარბარე 2. (მოხ.) მადალი, აყლაყუდა (ი. ქაეთ.).

აბარებს: 1. იგივეა. რაც დაბარებს.

აბარებს: 2. საზიარო აწმყო ზმნური ერთეულებისათვის: მიბარებს (მაგ. „მამა-დავითსა ავედრებს, აბარებს ქვეყნის მოყვარეს.“ (აკაკი)). ჩაბარებს (მაგ. „გაბარებ ამ ჩემ ცოლ-შვილსაც, შენ გმორჩილებდეს ყველაო“ (ვაჟა)). გაბარებს (მაგ. „ძველად თავადები გლეხის ოჯახში აბარებდნენ შვილებს გასაზრდელად.“ (აკაკი)).

აბარებს: 3. ცოდნის შემოწმებისას საჯირო მომსაღებას გამოაგვლენს.

აბდალი: 1. (გურ.) სულელი, ჩერჩეტი (ი. ჭყონ.).

აბდალი: 2. ავღანელ ტომთა ერთ-ერთი ჯგუფის, დურანის სახელწოდება 1747 წლამდე.

აბდალი: 3. (არაბ.) ინდოელი და სპარსი მოხეტიალე ბერი, - დერეიში.

აბდარი: 1. (გურ.) ავდარი (ს. უღ.).

აბდარი: 2. (სპარს.) მეფის წყლის მწე (დ. ჩუბინ.).

აბედი: 1. ნაცარტუტაში გამოხარშული ერთგვარი სოკო ხისა.

აბედი: 2. (მთიულ.) მეტად მაგარი (დ. კაიშ.).

აბელ: 1. (ძვ. ებრ.) ნელი ქარის ქროლა.

აბელ: 2. წუხილი, ფუსფუსი.

აბელ: 3. მოწიქვება, არარაობა.

აბერაცია: 1. (ლათ. გადახრა) აგებულებისა და ფუნქციის ყოველგვარი გადახრა ტიპობრივი ნიმუშებიდან. წვეულებრივ იხმარება ნორმისაგან ინდივიდის განსხვავებულობის აღსანიშნავად.

აბერაცია: 2. გამოსახულებათა ცდომილებანი რომელსაც იძლევა ოპტიკური სისტემები.

აბერაცია: 3. მოცემულ მომენტში ცის სფეროზე ვარსკვლავის ხილული მდებარეობის წანაცვლება დედამიწის მოძრაობის მიმართულებით.

აბერტყავს: 1. აქნევით გაბერტყავს (სუფრას და მისთ.).

აბერტყავს: 2. დააბერტყავს, - დაბერტყავს

ვისიმე ან რისამე თავისე; ბერტყევით ზედ აყრის.

აბესალომ: 1. (ძვ. ებრ.) მამა მშვიდობისა; მამა ქვეყნისა.

აბესალომ: 2. (სპ.) ყვავილნარი.

აბესალომ: 3. (სპ.) ეენახი.

აბეჩხარი: 1. მოუვლელობით ნახევრად გამჩხარი, გამეჩხებულად, გაპარტახებულად (ვენახი, ბალი); (მთიულ.) მამული, რომელიც ცუდ მოსაგაღს იძლევა (დ. კაიშ.).

აბეჩხარი: 2. (ქიზიყ.) მოსულელად (ს. მენთეშ.).

აბეცეღარი: 1. (ლათ.) ანაბატისტების სექტა, რომელთაც სწამთ, რომ ანბანის ცოდნა არ არის საჯირო ხსნის მისაღებად.

აბეცეღარი: 2. (ლათ.) ფსალმუნები, რომელთა პირველი ასოები ყოველ სტროფის თანმიმდევრულია ალფაბეტის წესით.

აბეჭდავს: 1. ზედ ბეჭდავს რამეზე.

აბეჭდავს: 2. ხელუხლებლობის ნიშნად დაკეტავს და ლუქზე ბეჭედს დაასვაის.

აბზინდა: 1. ლითონის ენიანი შესაკრავი ქამრისა, ცხენის მოსართავისა და მისთანათა; ფეხსაცმლის სამკაული.

აბზინდა: 2. მრავალწლოვანი ბალახი, ბეწვით მოსილი, მონაცრისფრო.

აბიბო: 1. (არაბ.) საყვარელი.

აბიბო: 2. (ძვ. ებრ.) თავთავი, თავთავის სიმწიფის ჯამი.

აბლაბუდა: 1. ობობას ქსელი. „ბაბაჯუას ბუდე“ (საბა); ქსელი ან ბუდე დედაზარდლისა (დ. ჩუბინ.).

აბლაბუდა: 2. (ოკრიბ.) უგუნური, სუკლელი (მ. ალავე).

აბლაკი: 1. (ქიზიყ, ქსნ.ხ) მცირე ჭკუის ადამიანი, ჭკუა ნაკლები, ბეცი (ე. სომხიშე).

აბლაკი: 2. (ქიზიყ, ქსნის ხ.) თხელი უხეირო ქსოვილი (ს. მენთეშ.).

აბლაყი: 1. „ჭრელი ცხენი“ (საბა); (სპარს.) ჭრელი ფერადლაქებიანი ცხენი.

აბლაყი: 2. (კახ., ქართლ.) აყლაყუდა, უჭკუო ადამიანი (ა. მარტ., გ. იმნ.); მადალი და მოუქნელი (თ. საღარ.).

აბლოი 1. (გურ., აჭარ.) ფერფლი, აელი (გ. შა-რაშ., შ. ნიჟარ).

აბლოი 2. (ხევსურ.) გაუგებარი, უთაური (ა. შან.).

აბლოი 3. (ხევსურ.) თავმდაბალი, პირუტყვი (ა. შან.).

აბლოი 4. რძის აღუდების დროს ზედაპირზე მომდგარი ქაფი (ა. სიხ.).

აბშაი 1. სახელი ააბამს (თოკით, მავთულით... ქვეიდან ზეითოკენ მიამაგრებს), აუბამს (აუხევეს, აუკრავს. დაუკიდებს, გააბამს, გაჭიმავს ლარს...) ზმნათა მოქმედებისა.

აბშაი 2. ასხმულა, აბმულა.

აბნევაი 1. სახელი. ააბნევს ზმნის მოქმედებისა, — გაყრა (ძაფისა ნემსში).

აბნევაი 2. სახელი ააბნევს, აუბნევს ზმნათა მოქმედებისა, — აყრა, აფანტვა.

აბნევაი 3. არევა, დაბნევა; ცნობიერების აბნევა, როდესაც ირღვევა ავტო ანდა ალოფსიკიკური ორიენტაცია.

აბნევის 1. ყრით ფანტავს. დააბნევს, — დაფანტავს, მოაბნევს; არევის, აზრებს დაუფანტავს, თავგზას დაუბნევს.

საზიარო აწმყო ზმნური ერთეულებისათვის: გააბნევს ("გზებზე სოფლის ბიჭები ბზეს აბნევდნენ". თ. რაზიკ.); დააბნევს ("შეხედე მზესა, — ეით აბნევს ნათელს, აღნობს თოვლ-ყინვას და ათობს სოფელს". ილია); შუაბნევს (ბოლს აბნევს სახეში); ააბნევს (ბიჭები ბზეს აბნეუდნენ ქაერში).

აბნევის 2. უყრის (ნემსში ძაფს) დააბნევს, — გააბნევს, გაარტობს (ქინძის თავს, ნემსს...).

აბნევის 3. თავგზას უკარგავს, აზრებს უფანტავს.

აბნეული 1. რაც ააბნიეს, — აფანტული.

აბნეული 2. ვინც ააბნიეს ან აიბნა, — დაბნეული, არეული.

აბოლები 1. აკვამლება.

აბოლები 2. (მოხ.) ურმის ხელნების მადლა აწვეა, აყირავება (ი. ქავთ).

აბოლები 3. (ქართ.) გადაუდებელი წვიმების დროს ბოსტნეულის აზრდა (გ. შატბერ).

აბოლები 1. ბოლს უშეებს, ბოლს აყენებს; თამბაქოს ეწვეა.

აბოლები 2. (ყარგ.) აცუცურაკებს, ატყუებს

(ლ. ბრეგ.).

აბონემენტი 1. (ფრ.) რაიმეთი სარგებლობის უფლება განსაზღვრული დროით, — აუზით, ტელეფონით და ა. შ.

ადგილი თეატრში, ამ უფლების დამადასტურებელი საბუთი.

აბონემენტი 2. (გერმ, ფრ.) აბონენტის მქონე პირი ან დაწესებულება.

აბორგება 1. აღელვება, აღშფოთება, სიმშვიდის დაკარგვა; აღტაცებით გულს ეიწყრომბე, განერისხდები (დ. ჩუბინ.).

აბორგება 2. (გურ.) მიწის გამოფიტვა (პ. ჯაჯან.).

აბრაი 1. წარწერილი და ზოგჯერ ნახატებიანი დაფა მალაზიებზე, საეატრო-სამრეწველო საწარმოებზე და ა. შ. მათი დანიშნულებისა და საქმიანობის აღსანიშნავად, — ფირნიში.

აბრაი 2. საწონი, სასწორის გასასწორებლად, — ცოთი; საჭარბაეი (დ. ჩუბინ.).

აბრაი 3. (მოხ.) ძვირფასი თელებით მორთული სამკაული, ძღვენათ მისართმევი (ი. ქავთ).

აბრაგვი 1. (იმერ.) ავაზაკი, ყაჩაღი, მძარცველი; (ძვ.) მეფის მთავერობასთან მეტროლი მთელი პარტიზანი; მეომარი.

აბრაგვი 2. აბრაკი, — ხელსაბანი ჭურჭელი, წურწუმა, ლუღლინი (დ. ჩუბინ.).

აბრაგვი 3. (ქვ. იმერ.) უშნო, შეუსაბამი მადალი (ჩვეულებრივ ცხოველებზე იტყვიან) (პ. ჯაჯან.).

აბრაზიაი 1. ზღვის ნაპირის ნგრევა-ჩარეცვა ტალღების მოქმედებით.

აბრაზიაი 2. საშეილოსნოს გამოფხეკა მისი ზოგი დაავადების დროს ან აბორტის მიზნით.

აბრაკადაბრაი 1. მაგიური ფორმულა, იღუმალი სიტყვა, რომელსაც შუა საუკუნეში დასავეთ ევროპაში ჯადოსნურ ძალას მიაწერდნენ.

აბრაკადაბრაი 2. უაზრო სიტყვები, აბდაუბდა, უაზრობა, შეუსაბამობა.

აბრალები 1. ბრალს სდებს, ბრალეულად გამოჰყავს ამა თუ იმ მოქმედების წამდენად, მიზეზად მიიჩნევს.

აბრალები 2. სიბრალულის გრძობას იწვევს, უღვივებს, — აცოდებს.

აბრეჯი: 1. ჩრდილოკავკასიელები უწოდებდნენ გეორიდან განდევნილს, რომელიც მოხეტიალე ცხოვრებას ან ყაჩაღობას ეწეოდა.

აბრეჯი: 2. აღამიანი, რომელიც მარტო ებროძე ცარისტულ რეჟიმს.

აბუბუ: 1. წარდენა, წარდენის ქარიშხალი (ს. კიკნ.).

აბუბუ: 2. ღმერთების საჭურველი კვერთხი ძველ შუამდინარეთში.

აბუბუდი: 1. (შუმერ.) წარდენის ქარი.

აბუბუდი: 2. ღმერთთა კვერთხი.

აბუბუბა: 1. სახელი აბუბუბს ზმინის მოქმედებისა, — აბუბუბად აგდება, ათვალწუნება.

აბუბუბა: 2. გაფუმიფუნება.

აბუბუბული: 1. ეინც ან რაც აბუბუს, — აბუბუბად აგდებული, ათვალწუნებული, დაზარებული.

აბუბუბული: 2. რაც აბუბუს, ფაფუკი გახადეს.

აბუბუტი: 1. (ფშ., ინგილ.) მიუხევედრელი, ჩერჩერ: (ქართლ.) მოსულელი, წინდაუხედავი აღამიანი; გაკერპებული საქონელი (შ. ძიძ.); ყვეყჩი (მ.ჯან.): შტერი, ჩერჩერი.

აბუბუტი: 2. ფრინველია, — ბაბაყული. (ვაფა.).

აბუბუტი: 3. (ქართლ.) ყლამი; ბრმა (ა. ნეიმ.).

აბურია: 1. (ჯაფახ.) შესახელობა, გარეგნობა (გ. ბერ.).

აბურია: 2. (ჯაფახ.) კორკოტისა და მაცუნისაგან გაკეთებული საჭმელი (გ. ბერ.).

აგა: 1. ცხოველი გომბეშოსებრთა ოჯახისა. გამოირჩევა დიდი ზომით. აქეთ თვალბუდისხედა ძელოვანი ქედები და ყბაყურის დიდი ჯირკვლები. კანის ჯირკვლების გამოწვეული შხამიანია. გეხელება სამხრ. და ცენტრ. ამერიკაში (ქსე).

აგა: 2. (მოხ.). მითითებითი ნაწილაკი აი (ი. ქავთ.).

აგა: 3. (ჯაფახ.) ძაღლის გაგდების შეძახილი (გ. ბერ.).

აგაგა: 1. გუთან (ა. ნეიმ.).

აგაგა: 2. მცენარე, რომელსაც აქვს გრძელი ხორცოვანი ფოთლები და მრავალყვავილიანი მტევანი. ყვავილობს მხოლოდ ერთხელ (6-15 წლისა) და ნაყოფის მომწიფების შემდეგ კვდება (ა. ნეიმ.).

აგამია: 1. (ბერან.) დაუქორწინებლობა.

აგამია: 2. (ბიოლ.). სქესის უქონლობა.

აგარაკი: 1. ზაფხულობით საცხოვრებელი ადგილი ქალაქგარეთ: სახლი ასეთ ადგილას.

აგარაკი: 2. ადგილი; სახნავე-სათესი ადგილი (ი. იმნ.); (ლათინ.) ყანური ან სახნავე მიწა, მინდორი (დ. ნუბინ.).

აგარაკი: 3. (ქარგ.) ციხე, კოლონია, საპატიმრო.

აგდება: 1. სახელი ააგდებს (სწრაფად გადაადგილებს ქვევიდან ზევით აისერის), ზმინათა მოქმედებისა. აიძულებს ადგეს, იძულებით წამოაგდებს.

აგდება: 2. (მესხ.) მარილიანი საჭმლის შემდეგ წყლის სმის მოხშირება (ი. მისსურ.).

აგდება: 3. (ქართ.) გუთნის გამოხსნა; ხენისათვის თავმინებება (ა. ღლ.).

აგე: 1. (ფშ.) ჩვენებითი ნაწილაკი აგერ (ი. ქეშიკ.).

აგე: 2. (ფერეიდ.) ასეთი (ნ. როსტიაშ.).

აგე: 3. (ინგილ.) ისეთი (ნ. როსტიაშ.).

აგება: 1. აბნევა, აცმა.

აგება: 2. ახევეა.

აგება: 3. რაიმე წესის დაცვით გრაფიკის (გრაფიკული) შესრულება.

აგება: 4. აშენება.

აგება: 5. (ტექ.) გამართვა.

აგება: 6. ეგება.

“აკაო, თვალთ გინანს, არ გიჭირს ნემსზედა ძაფის აგება.

ჩემი იგავის საცნობლად რად შენ თვალეში აგება?”

(დ. გურამიშვილი. „დავითიანი“).

აგებინებს: 1. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს ააგოს, დააგოს.

აგებინებს: 2. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს წააგოს.

აგებინებს: 3. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს მოიგოს.

აგებინებს: 4. შევლის (ეხმარება) გაიგოს; მოსმენის შესაძლებლობას აძლევს; აიძულებს გაიგოს.

აგებინებს: 5. პასუხს აგებინებს, — აიძულებს პასუხი აგოს. დანაშაულისათვის.

აგებული: 1. რაც ააგეს ან აიგოს; აშენებული; გაკეთებული, აწყობილი; აღმართული; დაწყო

ობილი; (გადატ.) ადამიანის შესახებ: აწყობილი, ასხმული (სხეული).

აგებულა: 2. რაც ააგეს ან აეგო; წამოცმული, აცემული, ასხმული; აბნეული (ძაფი...).

აგენტა: 1. (ლათ.) სახელმწიფოს, დაწესებულების, ორგანიზაციის წარმომადგენელი, რწმუნებული; ამა თუ იმ სახელმწიფოს დასდევების ორგანოების საიდუმლო თანამშრომელი, რომელიც აწობს დასდევას, დივერსირებას... შპიონი, დივერსანტი (მ. ჭაბ.).

აგენტა: 2. სამეცნიერო ტერმინოლოგიაში: მოქმედი მიზეზი, რომელიც იწვევს სხვადასხვა მოვლენას ბუნებაში, ადამიანის ორგანიზმში და სხვა. მაგ. ფიზიკური აგენტი, ქიმიური აგენტი (მ. ჭაბ.).

აგზაენის: 1. იგივეა, რაც ააგზაენის.

აგზაენის: 2. იგივეა, რაც გაგზაენის.

აგლახაეებს: 1. გლახად აქცევს, – აჩიავებს, აბეჩაეებს.

აგლახაეებს: 2. (ყარგ.) ამასხარაეებს (ლ. ბრეგ.).

აგლუტინაცია: 1. (ბიოლ.) სითხეში შეტივტივებულ ორგანულ ნაწილაკთა ხილულ ფარტენებად შეწებება.

აგლუტინაცია: 2. (ლინგვ.) გრამატიკული აფიქსების თანმიმდევრული, დამოუკიდებელი დაკავშირება სიტყვის ძირულ ნაწილთან.

აგნატუნობა: 1. დიდი ჯგუფი თევზისებრთა უხერხემლოების, რომლებიც ძირითადად პალეოზოოურ ერაში ცხოვრობდნენ.

აგნატუნობა: 2. რომაულ სამართალში ყველა ნათესავი მამის მხრიდან, აგრეთვე ოჯახში ქორწინების ან შეილად აყვანის შედეგად შემოსულნი.

აგნებინებს: 1. მიგნების საშეაღებას აძლევს, ეხმარება მიაგნოს. გაგნების საშეაღებას აძლევს.

აგნებინებს: 2. აიძულებს ან შეეღის შეიგნოს.

აგონებს: 1. ვისიმე გასაგონად ამბობს, ისე ამბობს, რომ გაიგონოს (ასმენინებს).

აგონებს: 2. ახსენებს მესხიერებაში აღუღენის.

აგონებს: 3. გონებაში უნერგავს, აზრად აწ-

ვდის, არიგებს.

აგნი: 1. მადალი და უნაყოფო ხე, როგორცია კეიპაროსი, ჭადარი და სხვა.

აგნი: 2. ინდუიზმში, ცეცხლის, სამსხვერპლო ცეცხლის, ოჯახის კერის ღმერთი.

აგორა: 1. ისრაელის წერილი ფული, რომელიც უღრის 0,01 შეკელს.

აგორა: 2. სახალხო კრება, ძველ საბერძნეთში. აღგილი მოედანზე, სადაც სასამართლო იმართებოდა.

ადამიანობა: 1. ადამიანის თვისება.

ადამიანობა: 2. (მთიულ.) ქალები, დედაკაცები.

ადამტაცია: 1. (ლათ) ერთი ენის ბგერათა სისტემის შეგუება მეორე ბგერის ენათა სისტემასთან. (ბიოლ.) შეწვევა გარემოსთან.

ადამტაცია: 2. რომელიმე ნაწარმოების გამარტივებული ტექსტის შედგენა.

ადარებინებს: 1. ავალებს ან საშუალებას აძლევს ადაროს; მსგავსება-განსხვავებას ეძებს რაიმე ობიექტებს შორის; ამსგავსებს; მიიჩნევს რისამე დარად.

ადარებინებს: 2. დარს აყენებს, – კარგ ამინდს ქმნის.

ადარებს: 1. ერთმანეთს შეუპირისპირებს ხოლმე მსგავსება-განსხვავების გამოსარკვევად; უმსგავსებს; მიიჩნევს რისამე დარად.

ადარებს: 2. დარს აყენებს, კარგ ამინდს ქმნის, გამოადარებს.

ადგამს: 1. რამეს რამეზე დგამს, ზემოდან დგამს, წიხლს აჭერს, ავიწროებს რამესთან მჭიდროდ, ახლოს დგამს; მიაყუდებს, მიაყრდნობს.

ადგამს: 2. ნაბიჯის გადადგმით გადაადგილებს.

ადგება: 1. ზე ამართება და ფეხზე დადგება;

ადგება: 2. დაადგება, – დადგება რისამე ზევიდან, რამეზე; გააყვება, გაუღგება (გზას...); მოერგება (ტანსაცმელი); მიადგება, – მოვა რამესთან ახლოს; მიანათებს (მზე, მთვარე...).

ადგენს: 1. იღებს, გამოაქვს დადგენილება (გადაწვეტილება...), ამტკიცებს, ასაბუთებს.

ადგენს: 2. ცალკეული ერთეულებისაგან ქმნის

მთელს. ქმნის თხზავს, (აქალებებს).

ადგენს: 3. აძლევს; აწვევებს (საბუთს).

ადგილობითი: 1. (ძვ.) სიტყვაწარმოების ერთ-ერთი სახე, მოიცავდა წარმოშობის სახელებს (მაგ. ზეციერი, ქართუელი, მთიული) (რ. შამელაშვილი).

ადგილობითი: 2. (ძვ.) ადგილობრივი ბრუნვა ზოგიერთ ენაში, აღნიშნავს ადგილს (ქართულში ჩვეულებრივ მას გადმოსცემს „ზე“ ან „ში“ თანდებულებიანი მიცემითი: (მთაზე, ბარში) – ლოკატივი.

ადგილობითი: 3. იგივეა, რაც ადგილობრივი, – განსაზღვრულ ადგილთან დაკავშირებული; განსაზღვრულ ადგილზე მოქმედი.

ადენა: 1. სახელი აადენს აედინება ზმნათა მოქმედებისა (დენას დააწვებინებს ზვეითკენ).

ადენა: 2. (იმერ.) იგივეა, რაც არეკა, – ქვეყიდან ზვეით გარეკა (პირუტყვი...).

ადენილი: 1. რაც აადინეს ან აედინა.

ადენილი: 2. (იმერ.) რაც ადენეს (არეკილი).

ადი: 1. (ფშ., თუშ.) სახელი, ხასიათი, თვისება (ი. ქეშიკი).

ადი: 2. (ფშ., თუშ.) პრესტიჟი (მაგ. ადის გულისათვის წაუედი (ა. შანა)).

ადი: 3. „ზე აიარე“ (საბა).

ადი: 4. (ბერძნ.) უხილავი, ქვესკნელი, ჯოჯუხეთი. (ძვ.) ყველა მიცვალებულთა, სულების გადასახლების ადგილი. (ქრისტიანობაში) ადგილი სადაც ხედებიან მიცვალებულები თავიანთი ცოდვების მონანიების გარეშე მუღმივი ტანჯვისათვის.

ადონისი: 1. (ბერძ.) ღამაში მამაკაცის სინონიმი.

ადონისი: 2. (ბერძ.) მცენარე ბაიასებთა ოჯახისა, იყენებენ გულის დაავადების სამკურნალოდ.

ადრე: 1. სისხამ დილით.

ადრე: 2. სხვაზე წინ (დროის მიხედვით); ვადამდე, რისთვისმე განკუთვნილ დროამდე; მალე, სწრაფად; წინათ, უწინ.

ადულებინებს: 1. ავილებს ან საშუალებას აძლევს, შეეღოს აადულოს.

ადულებინებს: 2. ავილებს ან საშუალებას აძლევს, შეეღოს შეადულოს.

ადულებს: 1. გაცხელებით იწვევს რისამე დუღილს, დუღილს აწვებინებს.

ადულებს: 2. დნობით აერთებს, აკავშირებს.

აბნევა: 1. აბნევა მისი (ან მისთვის), ააბნევენ, აფანტავენ (მისას, მისთვის).

აბნევა: 2. აეგება, გაეყრება (ძაფი ნემსში).

აეგება: 1. აიგება მისი ან მისთვის, – აუშენდება მას; დაედგება მას (ძეგლი).

აეგება: 2. წამოეცმება, აებნევა.

აეგება: 1. ააელებენ, აელება შესაძლებელი იქნება. მაგ. ბოსტანს ღობე აეგება.

აეგება: 2. მაგ. არ აეგება, – ვერ აივლის; ავლის პირი არა აქვს, ნებას არ მისცემს, რომ აიაროს. ვისიმე აელა შესაძლებელი იქნება.

აეკიდება: 1. აეკიდება მისი ან მასზე, – საზილი გაუხდება, ტვირთად დაედება; შეიძლება აკიდონ; აედენება.

აეკიდება: 2. (ეარგ.) ცოლად შეართვეინებს თავს (ღ. ბრეკ.).

აერონი: 1. გულისრევის საწინააღმდეგო წამალი.

აერონი: 2. აღუმინის მსუბუქი შენადნობი, იყენებენ თეთმფრინავთმშენებლობასა და ტექნიკის სხვა დარგებში.

აესხმება: 1. აისხმება მისი ან მასზე, აეგება, აეცდება (მრავალი).

აესხმება: 2. აედერება.

აესხნება: 1. აისხნება მისი, – აეშეება, დაბმული გაუხსნება (მას); (გადატ.) მოშორდება, მოსცილდება.

აესხნება: 2. აისხნება მისთვის, – განემარტება, აუხსნიან.

აეაზანი: 1. (სპეც.) ჰერმეტიკულად დახურული ჭურჭელი სითხეების სადულებლიად ან გამოსახდელიად, – ზარფუში.

აეაზანი: 2. (ძვ.) აუზი; ხელოვნურად აგებული თაელია წყალსატევი; „წყლის სადგური“ (საბა); (მესხ., აჭარ.) დიდი გეჯა, ხის მოგრძო ვარცლი პირუტყვისათვის წყლის სასმელად (ი. მაისურ., შ. ნივარ.); აუზი, ისარნები (ნ. ჩუბინ.).

აეალა: 1. საელი: სამოქმედო არე, გასაქანი; დაეუბებული წყლის გასაელი გზა (ი. გრიშაშ.).

აგალა 2. (ქიზიყ.) საკვამლე მილი საკირისა და ბუხრისა (ს. მენთუშ).

აგალუბს 1. ვალად აძლევს, ასესხებს.

აგალუბს 2. აკისრებს ვისმე რაიმე საქმის შესრულებას, დაეღლებას აძლევს. ვალად ადებს, ავალდებულებს, მოითხოვს ვისმესგან რასმე.

აგანგი 1. თითბრის როდინი თავისი ფილთაქვეით.

აგანგი 2. (სპარს.) თოკი, რომელზედაც რამეს აასხამენ გასაშრობად; თამბაქოს ხმელი ფოთლის ასხმულა.

აგანგი 3. ნაკრავეი.

აგანი 1. (ირან.) როდინის ქვა (ლ. კობეტი).

აგანი 2. (მოხ.) ვინმე (ა. ყაზბ., შ. ძიძ.).

აგანი 3. სოფელი (ი. აბ.).

აგარდუბა 1. სწრაფად, ერთბაშად ზევითკენ ავა; ზევითკენ გაექანება; უმაღ ზევით გაჩნდება.

აგარდუბა 2. (ყარგ.) ადვილად მოტყუილდება; პროვოკაციაზე წამოვება; გრძნობებს აწყება (ლ. ბრეგ.).

აგარიული 1. ავარიის შესაფერისი, ავარიის გამომწვევი; რასაც ავარია მოაყვება, საავარიო.

აგარიული 2. იგივეა, რაც ხუნძური (ხუნძური ენა).

აგგუსტუსი 1. (ლათ. მაღალი, წმინდა დიდი) ტიტული, რომელიც ერთეოდა იმპერატორის ოჯახის წევრების საზოგადო (და არა საკუტარ) სახელებს.

აგგუსტუსი 2. (ლათ.) წლის მე-8 თვე. დაერქვა პირველი რომაელი იმპერატორის (ძვ.წ. - 14 ახ.წ.) ზედსახელის მიხედვით.

აგეჯი 1. ოთახში დასადგმელი ნივთები (მაგიდა, კარადა, სკამი...).

აგეჯი 2. (რაჭ.) ტანის მოკაზმულობა-მორთულობა (შ. ძიძ.).

აგთაგანი 1. თვალის ცემისაგან გამოსხეული დაავადება (ნ. შარაშ.).

აგთაგანი 2. ერთ-ერთი ავის მქნელთაგან.

აგეზო 1. უწყება, რომლითაც ატყობინებენ მიძღებს მისთვის ფულის, თამასუქის ან საქონლის გაგზავნას.

აგეზო 2. სწრაფმაველი პატარა მზევერავი გემი.

აგლა 1. უემარი, არასრული, დაუმთავრებელი (ა. ნეიმ).

აგლა 2. ზევით ასვლა; რისამე გაყოლებით ასვლა; უკან მოიტოვებს რასმე.

აგლა 3. აცილება, არიდება, აღდგენა, განრიდება (ა. ნეიმ).

აგლებს 1. გაატარებს, გააყოლებს (გუთანს, კვალს, ღობეს...) || (გახაზავს), კვალს დაანწევს რამეზე. ირგვლივ მოაგლებს, შემოატარებს; შემოზღუდავს, შემოლობავს

აგლებს 2. გარეცხილ სარეცხს ქაფს აშორებს, სუფთა წყლით რეცხავს. მრავალს გააფლებს. რაიმე თხიერში ჩადებს და ამოიღებს; გააფლებს. ზედ გადაასხამს ზემოდან დაასხამს || სახელდახელოდ გარეცხავს. ზერულად გამორეცხავს, - გამოაგლებს || რისამე (ჭურჭლის) ზედაპირზე მცირე რაოდენობით მოასხამს რაიმეს. ჭურჭელში წყალს (ან რაიმე სითხეს) ჩაასხამს და ღერის, - რეცხავს. პირში (ყელში...) მოატარებს, მოაგლებს რაიმე თხევადს || პირში, (ყელში...) გამოუსვამს რასმე.

აგლებს 3. სწრაფად ჰკიდებს, დასტაცებს ხელს (პირს...) მაგრად ჩასტიდება, მოაგლებს (ხელს, კბილს, კლანჭებს...); (გადატ.) წაასწრებს უკადრის საქციელზე; შემთხვევით შეესწრება ვისიმე დაფარულ საქმიანობას. მოჰკიდებს (ხელს, პირს...) წაეტანება, მოეჭიდება, - ჩააფლებს. მსუბუქად შეეხება. დააგალებს, დასტაცებს (ხელს).

აგლენს 1. გზავნის, მიაგლენს; ატარებს.

აგლენს 2. დასანახს ხდის, აჩენს, ამვლავნებს. ამხელს, ააშკარავებს.

აგლი 1. აბლი (პ. ხუბ.). ფერფლი.

აგლი 2. „ნესტეია ერთი“ (საბა); ჩასაბერი საკრავეი; სალაშური (ი. აბ.).

აგლი 3. მშრალი, გამომშრალი (ნ. მელიქ).

აგლინი 1. „სანაგეე“ (საბა).

აგლინი 2. „ეზო“ (ი. აბ.).

აგუანდა 1. შეწვენა, დახმარება (ი. აბ.).

აგუანდა 2. უნაგირის ნაწილი, ფეხის შესადგმელი, უზანგი; (მესხ.) პაჭანიკი, შარვლის ან ქვედა საცვლის ტოტზე ამოკერებული ზონარი ფეხის ტერფზე ამოსადებად (ი. მისურ);

პქალი, — ხის ან ლითონის მისადგმელი კიბე (თ. კვირკე).

აგრეზი: 1. უნაყოფო, ბერწი.

აგრეზი: 2. „ღვინის საწურავი“ (საბა).

აგსება: 1. სახელი ააესებს (საესეს გახდის), აიესება (საესე გახდება, ააესებენ) ზმნათა მოქმედებისა.

აგსება: 2. (ძე) ჩაქრობა.

აგსებს: 1. ააესებს, — საესეს გახდის; გააესებს;

აგსებს: 2. შეაესებს (მაგ. ანკეტას აესებს).

აგსებს: 3. დააესებს, — ჩააქრობს, დაშრეტს (ცეცხლს).

აგტო: 1. (ბერძნ.) პირველი ნაწილი რთული ფუძეებისა, ნიშნავს — თვით, თავისი (მაგ. აეტოგრაფია).

აგტო: 2. პირველი ნაწილი რთული ფუძეებისა, ნიშნავს, — აეტომობილისა, სააეტომობილო (მაგ. აეტოკოლონა, აეტობაზა).

აგტო: 3. რთული სიტყვის პირველი შემადგენელი ნაწილი, მაგ. აეტოკალამი.

აგღანი: 1. მკაცრი, ბრაზიანი.

აგღანი: 2. (ქიზიყ.) გლახაკი, ჩამოქნისილ-დაფლეთილტანისამოსიანი ადამიანი (ს. მენთეშ).

აგღანი: 3. ფულის ერთეული აგღანეთში.

აზადი: 1. (ქიზიყ., მთიულ., ფშ.) ბერწი საქონელი (ს. მენთეშ); მშრალი, არამეწველი ცხვარი, ცხვრის ფარა (ი. ქეშიკ.); ბერწად დარჩენილი ცხვარი (ლ. ლეონ).

აზადი: 2. (ხევსურ.) უღელში შეუბმელი მოზვერი (ა. შან., ლ. ლეონ).

აზადი: 3. (ხევსურ.) თავისუფალი, უბეგრო (ა. შან.).

აზაფებს: 1. სათანადო რაოდენობით ურევს, უერთებს ერთ ნივთიერებას მეორეს. კმაზავს, ანელებს.

აზაფებს: 2. აშველებს. ზავს აგდებს, არიგებს.

აზაფერი: 1. „ხარი საკიდარი“ (საბა).

აზაფერი: 2. მადალი, ახოვანი, დიდი ტანისა (ნ. შარაშ).

აზარებს: 1. იგივეა რაც აზარმაცებს.

აზარებს: 2. აზიზლებს, აძულებს (თავს).

აზარი: 1. (სპარს.) მონადირის მიერ მიწაში თოყის დამარხვა ასი „წმინდანლიქიანი“ ნადირის მოკვლის შემდეგ.

აზარი: 2. ძალიან დიდი, ებერთეულა (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

აზარი: 3. მოცემული ვადა, დრო პირობის შესასრულებლად (ე. ვირს.).

აზარი: 4. ჭირი (გ. იმნ.).

აზატა: 1. (ჯაეახ.) ბერწი საქონელი (გრ. ბერ.).

აზატა: 2. განთავისუფლებული ყმა. (სპარს. აზად) თავისუფალი (დ. ჩუბინ.).

აზიარებს: 1. რისამე მოზიარედ, მონაწილედ ხდის; გააცნობს, გაანდობს.

აზიარებს: 2. (ქარგ.) მიბუგავს (ლ. ბრეგ.).

აზიარებს: 3. ზიარებას მიაღებინებს.

აზმა: 1. ქება, შესხმა (კ. კეკ.); „მეორე სახელი არს და ქებათაც ითქმის“ (საბა); კვებნა.

აზმა: 2. დრო, ხანა (იე. ჯაეახ.).

აზნაურა: 1. (კინი.) აზნაური.

აზნაურა: 2. ურმის ფრჩხილების შესაკრავი წნელი (ი. ჭყონ).

აზნაურა: 3. (ქართლ.) ბალახის სახელი (ი. ჭყონ); (კახ.) ყანის ია (ა. მაყ.).

აზნაურა: 1. პრივილეგიური წოდების წარმომადგენელი, თავადზე დაბლა მდგომი.

აზნაურა: 2. აზონის კაცი.

აზნაურა: 3. „თავისუფალი“ (საბა).

აზრი: 1. სჯის პროდუქტი, აზროვნება; ფიქრი; იდეა; შეხედულება; გაგება; მნიშვნელობა; ლოგიკური შინაარსი; ლოგიკური საფუძველი; მოსაზრება, განსზრახვა; მიზანი.

აზრი: 2. (მოხ.). იგივეა, რაც აზირ-ბარემ, ნეტამც (ი. ქავთ.).

აზრიალებს: 1. ზრიალს იწვევს, ზრიალის ხმას აცემინებს.

აზრიალებს: 2. აურვოლებს.

აზრიანებს: 1. აურვოლებს.

აზრიანებს: 2. ზიზღს აგვირის.

აზრობს: 1. იზიარებს, გუბულობს, ესმის.

აზრობს: 2. ყინვა წვავს, სუსხავს, ყინავს, თოშავს. (გადატ.). აცხუნებს, წვავს.

აზღვევინებს: 1. აიძულებს ზღოს, — სამაგი-

ეროს ახდევინებს, ანაზღაურებს.

აზღვევინებს: 2. ავალებს ან საშვალებას აძლევს დააზღვიოს.

ათაი 1. (ინგილ.) შვილო! – მოფერებით მიმართავენ პატარებს (ნ. როსტიაშ.).

ათაი 2. თავსართი მრავალი სიტყვისათვის, მაგ: ათა-ბაბა (მამა-პაპა, წინაპარი), ათა-ბაბანი დრო (ძველი დრო, წარსული)...; მამა.

ათაგსებინებს 1. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს მოათავსოს, განათავსოს.

ათაგსებინებს 2. შეთავსების საშუალებას აძლევს.

ათაგსებს 1. რამეში (ან სადმე) დებს, შუაქვს, მოაქცევს. აბინაევს, ამყოფებს.

ათაგსებს 2. ერთდროულად ერთზე მეტ სამსახურში ირიცხება, ერთზე მეტ სამსახურებრივ თანამდებობას იკავებს | ერთდროულად რამდენიმე საქმეს აკეთებს.

ათათაი 1. (ქართლი) ძაღლის გაგდება (კირიონი).

ათათაი 2. (ხევსურ.) ჰაი გიდი, არიქა (ა. შანი).

ათათაი 3. სიტყვის მასალაა (თ. ტყემალ., ა. ჭინჭარ.).

ათაყვანებს 1. ვისიმე ან რისამე მოთაყვანედ ხდის, რასმე უმონებს.

ათაყვანებს 2. ტეინს ულაყებს, გონებას ურევს, აშტყერებს.

ათეგს 1. ღამეს ათეგს, – ღამეს უძილოდ ატარებს; ღამე დასაძინებლად რჩება საღმე.

ათეგს 2. დაათეგს, – აყალმაცალს აუტეგს; ძალიან დატუქსავს.

ათეთრებს 1. თეთრად აქცევს. თეთრ ფერს აძლევს (კირის, ცარცის ხსნარის წასმით).

ათეთრებს 2. ნასწორებ ხელნაწერ ტექსტს უშუცლომოდ წერს.

ათვისება 1. მოლიანად გამოყენება, მოხმარება.

ათვისება 2. (ქარგ.) ქალთან სექსუალური ურთიერთობის დამყარება (ლ. ბრეგ.).

ათვისებს 1. (რაჭ.) აუღლებს (აღ. კობახ.).

ათვისებს 2. (რაჭ.) აცალკევებს, ურის (ცოლქმარს) (აღ. კობახ.).

ათვისებული 1. მოლიანად გამოყენებული; მოხმარებული.

ათვისებული 2. (ქარგ.) ქალი, ვისთანაც სექსუალური ურთიერთობა აქონდათ.

ათხოვებს 1. დროებით სახმარებლად აძლევს.

ათხოვებს 2. ცოლად აძლევს (ვისმე).

ათი 1. მიუთითებს იმაზე, რაც თვალწინ არის ან ხდება: იმაზე, რაც უნდა ითქვას: ნაწილაკი შეგულიანება-წაქეზებისა.

ათი 2. (გურ.) გამარტივებული ჩვენებითი ნაცვალსახელი აგი (ეს).

ათი 3. ქამანის (ჭიანურის) დასაკრავი ძუიანი ჯოხი (ი. გრიშაშ.).

ათი 4. (გურ.) აღი (აი, ბიჭო ხეზე; რ. ბერ., გ. მეგრ.).

აბნევა 1. აბნევა მოხდება რისამე: აბნევა შესაძლებელი იქნება.

აბნევა 2. აიგება (ძაფი).

აბეგება 1. აშენდება, აღიმართება | შეიძლება ააგონ. (გადატ.) შეიქმნება.

აბეგება 2. წამოცმევა წვეტიან რამეზე, – აუბება.

აბერავს 1. აბერავს თავისას.

აბერავს 2. თავისაზე მიაბერავს; აიხვევს და დაიმაგრებს, ქვევიდან მოიბერავს, შეიბამს, დაიმაგრებს.

აბლი 1. (რაჭ.) ცხენის მოსართავი.

აბლი 2. (მონღ.) მომთაბარე საოჯახო ჯბუფი მონღოლურ ტომებში.

აბნა 1. (იმერ.) სარკე.

აბნა 2. სახელი.

აბნა 3. კოლხური ნაღის ნაწილი, – ბრტყელი ლატანი.

აბნუნი 1. (არაბ.) „აინუნშიც არ მოსდის“, – ყურადღებას არ აქცევს.

აბნუნი 2. (არაბ.) თვალღი.

აბტანს 1. რასმე ადგილს გადაუნაცვლებს ქვევიდან ზევით; ზემო ადგილაზე მიიტანს, აზიდავს. შეიპყრობს, აითავეებს, მოიცავს.

აბტანს 2. გაუძლებს, გაუმკლავდება (ფიზიკურად), – მოითმენს.

აიძულეებს: 1. იძულებულს ხდის, ძალას ატანს, სურვილის წინააღმდეგ აკეთებინებს რასმე.
აიძულეებს: 2. აითვალწუნებს მოიძულეს.

აიწვევს: 1. ასწვევს თავისას.

აიწვევს: 2. ამიართება, მიღლა დადგება, აიწვეურება. მოიმატებს. იყრის (ტანს), წამოიზრდება. ამოვა, გაფუფეება (ცომი).

აიჭრება: 1. აჭრიან, შეიძლება აჭრიან.

აიჭრება: 2. რძე, დო და მისთ. აჭახლება, ცუდად შედედლება, აიკეთება.

აიჭრება: 3. (ჟარგ.) აიძღვრევა, აირევა, ანერვიულდება.

აიჭრება: 4. სწრაფად ავა, აირბუნს, აიქროლებს, აფრინდება.

აიხსნება: 1. ახსნა, აშეება მოხდება რისამე, – ახსნიან; შეიძლება ახსნან.

აიხსნება: 2. გაირკვევა, განიზარტება, მიზეზი დაეძებნება, გასაგები გახდება.

აკავეებს: 1. აჩერებს, იჭერს, არ უშუებს.

აკავეებს: 2. კავით ხელშეორედ ხნავს ანეულს (ქდლ).

აკაკი: 1. (ბერძნ.) არ ავი, კეთილი.

აკაკი: 2. მცენარე, აკაკის ხე.

აკანკალეებს: 1. (იმერ.) კანკალი აქვს (პ. განჩე).

აკანკალეებს: 2. (იმერ.) ასუფთავეებს, აკრიანლებს (პ. განჩე).

აკვანი: 1. სარწვევი საწოლი ხისა ჩვილი ბავშვისათვის; ჩვილთ სარცკელი, სარწებელი (დ. ჩუბინ).

აკვანი: 2. სურგიელის ხერხემლის ძვალი (დ. ჩუბინ).

აკვეხებს: 1. ეტრებახება, კვეხნით ეუბნება (ვიდაცას რადაცის შესახებ).

აკვეხებს: 2. (იმერ.) რამეში სჩრის, ამაგრებს.

აკვლევიანებს: 1. აიძულეებს მოკლას; მოკელის საშვალებას აძლევს; ავალებს ან სთხოვს დაკლას; დასაკლადად აძლევს.

აკვლევიანებს: 2. ავალებს გამოიკვლიოს; კვლევადიებას აწარმოებს, კვლევა-ძიებაში ეზმარება.

აკვრა: 1. რაიმეზე ქვემოდან, გარედან მიბმა,

მიმაგრება; აბმა.

აკვრა: 2. ქვევიდან ზევით აქნევა, არტყმა. (სპეც.) ერთ-ერთი სახე სიმძიმეების აწვეისა.

აკვეხებს: 1. ეტრებახება (რითიმე), კვეხნით ეუბნება (ვიდაცას რადაცის შესახებ).

აკვეხებს: 2. რამეში სჩრის, ამაგრებს.

აკვეთინებს: 1. ავალებს ან საშვალებას აძლევს პკრას, არტყევიანებს.

აკვრევიანებს: 2. ავალებს ან საშვალებას აძლევს შეკრას.

აკვრევიანებს: 3. აიძულეებს დაუკრას.

აკიდებს: 1. ტვირთს დაადებს (ზურგზე); თავს მოახვევს, შეაჩენებს (მოტყუებით ან ძალით); აკისრებს.

აკიდებს: 2. (ჟარგ.) ვენერიულ დაავადებას გადასდებს (ლ. ბრეგ).

აკიდებს: 3. (გადატ.) თავის დანაშაულს სხვა დააბრალებს (ა. სიხ).

აკიდო: 1. ვაზის მოკლედ აჭრილი წვეილმტეენიანი რქა; სიმინდის წვეილი ტარო, ფუნეით გადაბმული; ხილის ასხმულა, ჯაგანი; „ხილ(ნი) ერთად შებმულ(ნი)“ (საბა).

აკიდო: 2. ვაზის ჯიში დასავლეთ საქართველოში (შავი ყურძენია).

აკითხებს: 1. წასაკითხავად აძლევს, – კითხვას ავალებს, სთხოვს წაკითხოს.

აკითხებს: 2. უთანხმებს ვისმე რასმე, – ეკითხება.

აკითხევიანებს: 1. წასაკითხავად აძლევს, – სთხოვს წაკითხოს.

აკითხევიანებს: 2. ავალებს პკითხოს, იკითხოს. (ძე) სთხოვს უკითხოს.

აკლება: 1. აწიოკება, აოხრება, დარბევა, განანაგება. (ფეოდალები ურთიერთს მიუხტებოდნენ, მამულს აუოხრებდნენ და ემებს უწიოკებდნენ).

აკლება: 2. დანაშაულის სახე ძველ საქართველოში, – სასჯელის ღონისძიება.

აკლებინებს: 1. აიძულეებს დაუკლოს, დააკლოს, ამცირებინებს.

აკლებინებს: 2. ავალებს აიკლოს, აწიოკებინებს, არბევიანებს, აოხრებინებს.

აკო: 1. (მოხ.) საწოლი კარების უკან, „საცა

ნეფე დედოფალს დააწვევენ“ (ა. შანი).

აკოა 2. (ფშ., ხეესურ., მოხ.) ფქვილის შესანახი ბელელი, კილობანი, მარცველულის შესანახი ჭურჭელი (ი. ჭყონ., ა. ჭინჭარ., ო. ქაჯ., ა. შანი); ფიცრისგან კილობნისებურად შეკრული ყუთი, რომელშიც ინახავდნენ საოჯახო ნივთებს (ი. ქეშიკ.).

აკოა 3. (ბერძ.) ძველ საბერძნეთში არსებული საფრთხობელეები მტირალი ბაეშეების შესაშინებელი.

აკრაა 1. „ესე არს ზღვის პირი კლდოვანი მყის ღრმა დაწვებას(ა)ვე თანა“ (საბა.); „აკრა არს კლდე ზღვის პირისა, რომლისა თანა იყოს სიღრმე ზღვისა მეყსეულად“ (საბა).

აკრაა 2. (ბერძნ.) კონცხი (დ. ჩუბინ.).

აკრაა 3. მიწის საზომი ერთეული, 1 აკრა = 4046,86მ².

აკრაა 4. შუქურა (ზურაბ კუტალეიშვილი).

აკრაგის 1. დააკრაეს, გააკრაეს, მიაკრაეს, ჩააკრაეს.

აკრაგის 2. გარს შემოვლებული, შემოკრული აქეს, არტყია; ზედა აქეს დაკრული, ესაზღვრება, უშუალო მესობლობაშია.

აკრაი 1. (ინგილ.) მოპარვა (ნ. როსტიაშ.).

აკრაი 2. (ინგილ.) მალე, წუთში მოთაეება საქმისა (ნ. როსტიაშ.).

აკრეჭინებს 1. აეალებს ან საშუალებას აღლევს გაკრიტოს, მოკრიტოს, შეკრიტოს.

აკრეჭინებს 2. აიძულებს დაკრიტოს (კბილები).

აკრიალებს 1. კრიალას, ლაპლაპას ხდის, კრიალს აწყებინებს, აბრწყინებს.

აკრიალებს 2. რაკარუი გაულის, აკაკუნებს. (გადტ.) სუფთა, კრილა სმით მღერის, აწკრიალებს.

აკუმში 1. (ძვ.) ორსქესოვანი, პერმფოროდიტი; „ესე არს არც მამალი, არც დედალი, გინდა ქალი ბუნებით ქმრისგან გა(ნ)უხსრწნელი“ (საბა); ქალაბიჭა (დ. ჩუბინ.).

აკუმში 2. (არაბ.). ხროვა ან გროვა რისამე, ზენი.

ალა 1. იგივეა, რაც ალი, – „ცეცხლი ანადენი“ (საბა).

ალა 2. საფქვილე კასრი; „წისქვილის ალა-

ტა“ (საბა), ჩანახი. დამხმარე სათაესი.

ალა 3. „მთოარის პირის ლიბრი“ (საბა); ლაქები მთეარის ზედაპირზე.

ალა 4. „სიგრძეზედ ამართული“ (საბა); ყუნცი. ცუცქილი, ჩაცუცქება; ყალყზედ დგომა (დ. ჩუბინ.).

ალა 5. ალახი, ღმერთი არაბულად (დ. ჩუბინ.).

ალა 6. (არქიტ.) დამხმარე სათაესი ძველ რომაულ სახლში.

ალა 7. თევის კუდის ფარფლის წავრძელე ბული ქერცლი.

ალა 8. სარეველა ბალახია (იე. ჯაეახ.).

ალა 9. (ბერძნ.) გაცველილი, სანაცველოდ მიღებული.

„მოაქეს ცეცხლი მოსადებლად, მასთან მოაქეს ამას ალა აღმისისა გულსა ფარად ხამს და უნდა ამას ალა; ამისათვის სჯობს ეს მოვარესა, არ აწინა ამას ალა“

(თეიმურაზ 1, „მჯგან“)

ალა-ბალა 1. იგივეა, რაც ალაჯუნე; (რაჭ.) უთაებოლოდ სიარული (ე. ბერ.).

ალა-ბალა 2. (ქართლ., რაჭ.) აყალმყალი; დავიდარაბა (თ. რაზიკ., ი. ჭყონ.).

ალა-ბალა 3. (ფშ.) ცუდი, უვარგისი (ი. ქეშიკ.).

ალაბი 1. (ძვ.) იგივეა, რაც ადლი.

ალაბი 2. იგივეა, რაც ადგილი.

ალაბი 1. იგივეა რაც ადგილი; „ალაბი ეწოდების, სადა კაცი დაჯდეს ანუ დადგეს, ანუ დაიდუვას რამე“ (საბა).

ალაბი 2. გზა, კვალი (დ. ჩუბინ.); ბილიკი (ი. იმნ.); სავალი; მეტად ვიწრო გზა.

ალავერდი 1. (არაბ., თურქ.) ალლაჟ ვერდი, – „ღმერთმა მომცა (მოგეცა)“; (ძვ.) ღვინის სმაში სიტყვა, რომლითაც იწვევდა სუფრის ერთი წვერი მეორეს შეესევა წარმოთქმული სადღვეგრძელო იმავე სასმისით, რომლითაც თერთონ შესევა, რის საპასუხოდაც და თანხმობის ნიშნად მეორე იტყოდა „იახშიოლ“; (ოსმ. ღმერთმა შევარგოს) (დ. ჩუბინ.).

ალავერდი 2. იონჯა (დ. ჩუბინ.); „ბალახია ერთგვარი“ (საბა).

ალავერდი 3. საეისკოპოსო ადგილი (ჯიბო ლომაშვილი).

ალავერდი 4. სპილენძისაგან ან რამესაგან დამზადებული სასმისი (ჯიბო ლომაშვილი).

ალაფი 1. (ძვ.) საქორწილო საჩუქარი, სასიძოს მიერ საპატარძლოსათვის მირომეული.

ალაფი 2. ძალი (ღ. კოტეჯ.).

ალაფი 3. (თურქ.) ალი (შ. ნიჟარ., მ. მესხ.).

ალაზანი 1. (თუშ.) სასოგადო სახელი დიდ მდინარისა (პ. ხუბ.).

ალაზანი 2. (გურ.) სიმინდის ჯიში გურიაში (კ. გეარ.).

ალათი 1. (ქიზიყ., ოკრიბ.) ფანჯრის მიწის წარმო (ს. მენთეშ.); ფიცარი, რომელიც ორ ბაზონს (კარის ან ფანჯრის დარბიზს გულფიცარის წარმოს) აერთებს (მ. ალაფ.).

ალათი 2. (გურ.) ბაცი წითელი ფერის საქონელი (სინონ. ქართლ., კახ. თაფლად).

ალათი 3. ხალათი; (არაბ.) კაბადღაწი, სანიკარი (საბოძეარი) სამოსელი (ღ. ჩუბინ.).

ალალა 1. იგივეა, რაც ალადი, — ქორის მსგავსი ფრინველი.

ალალა 2. (მთიულ.) სწორი ნაქსოვი (ღ. კაიშ.).

ალალა 3. (ფშ.) შორისდებული, რა თქმა უნდა! შაი-ში! (ვაჟა).

ალალო 1. მტაცებელი ფრინველი, — ქორსა ჰგავს, ოღონდ მომცროსა; (მფრ.) ოღოლო (ღ. ჩუბინ.).

ალალო 2. შესარგო, მართალი პატიოსანი, უცოდველი; დეიძლი, მკვიდრი, საკუთარი.

ალალო 3. სიმღერაა ერთგვარი.

„სხარტ ესერის, თუმცა დააცდენს მწვერსა ჩაუგდებს ალალი. დახეტქებულსა ბევრს მოსკლავს, მისთვის შეიქმნას ალალი. ჩანადორევი შინ ლხინსუ დაჯდეს, იმღეროს „ალალი“. (თეიმურაზ II „სარკე თქმულთა“).

ალაპი 1. (არაბ.) დროშა, ბაირალი.

ალაპი 2. ქვეყანა, ქვეყნიერება.

ალაპი 3. ზეწრის კუთხე.

ალაო 1. დიდი სიცხე (ნ. შარაშ.).

ალაო 2. (კახ., თუშ.) ნაწვიმარი ხორბლის პური, არ ცხებება ხეირიანად და უგემურია. წმინდა ფქვილი, გაფუჭებული ქუმლისაგან, ფორისაგან, სინესტისაგან (პ. ხუბ.). „ფქვილი დანოტიებულნი“ (საბა).

ალატე 1. (ქართლ., ფშ., ხევსურ., მოხ., თუშ.) წისქვილის ნაწილი, სადაც ჩამოდის ფქვილი, საფქვილე კასრი (ღ. ჩუბინ.).

ალატე 2. (ინგილ.) გრძელი, სწორი ჯოხი; ტოკი (ა. შან.).

ალატე 3. სოჭი (ღ. ჩუბინ.).

ალაფი 1. ღაშქრობაში ნაშოენი ქონება, დაეღა, ნადავლი; ნაშოვარი ბრძოლის დროს (ღ. ჩუბინ.).

ალაფი 2. (არაბ.) მეფქვილე (ღ. ჩუბინ.); მარცვლეულისა და ფქვილის ვაჭარი.

ალაფი 3. „საფენელი და ჭურჭელი“ (საბა).

ალაფი 4. (არაბ.) საკეები, ფურაჟი საქონლისათვის (ღ. ჩუბინ.).

ალაშა 1. თამაში საქციელის ქალი, მეჭორე, ენადაუმადრებული (ი. ჭყონ.); ებედი, ღაქლაქა (შ. ნიჟ.).

ალაშა 2. პირდაღებული, დოყლაპია, უჩიათო.

ალახა 1. (ფშ.) ალაქანა, წინდის მეორედ გამოქსოვილი ძირი (თ. რაზიკ., ი. ჭყონ.).

ალახა 2. (იმერ.) ჭაღების გასაკრავი დეღეჭი, თოკი (პ. ჯაჯან.).

ალახი 1. (მოხ.) ბანდულის შესაკრავი თასმა (თ. ქაჯ.); (გულდამე.) ქალამნის თასმა ფეხის მოსაჭერი (ა. შან.).

ალახი 2. (ფშ.) სათრეის ქვეშ (თივისა, მარხილისა) გაგდებული კაპეზიანი ჯოხი, რომელიც მიწას ფხაჭნის და სათრეეს უშლის დაღმართსუ დაცურებას (ი. ჭყონ., კირიონი).

ალახი 3. იგივეა, რაც ალაპი, — მუსულმანთა ღმერთი.

ალაჯა 1. ჭროდა თეთა (ღ. ჩუბინ.).

ალაჯა 2. (რაჭ.) მარხილსუ ტვირთის დასაკრავი დეღეჭი (ვ. ბერ.).

ალაჯა 3. იგივეა, რაც ალაჯი, — მანძილის საზომი (6-7) ვერსი.

ალბა 1. ტრუბადურების პოესიაში დიდის სიმღერა.

ალბა 2. კათოლიციზმში მღვდლის ნაცმულობის ნაწილი, — გრძელი სუთრი პერანგი, რომელიც ყელსუ თასმით, ხოლო წელსუ ქამრით იკრება; ფი ფარავს მთელს სხეულს და ახსენებს მღვდელს, რომ საქურთხეველთან სუფთა სულით უნდა მივიდეს.

ალგოლო 1. (არაბ.) ვარსკვლავი პერსეუსის თანავარსკვლავედში. ცვალებადი ვარსკვლავი, რომელიც ორი ვარსკვლავისგან შედგება, რომლებიც ანელეუბენ ერთმანეთს.

ალგოლო: 2. (ინგლ.) დაპროგრამების ენების გარკვეული ჯგუფის შემოკლებული სახელწოდება, დამუშავებულია სხვადასხვა ქვეყნის მეცნიერთა ჯგუფის მიერ 1958-1960 წლებში.

ალერდი: 1. „ნედლი ბალახი“ (საბა); (გურ.) ლაღად განვითარებული ბალახი, სიმინდის ნედლი ჩალა; (ს. იმერ.) გასხეულის შემდეგ დაცვენილი ნედლი ლერწი ვაზისა.

ალერდი: 2. თოკი (ა. ნემი).

ალერსი: 1. სიყვარულით, ნაზი გრძნობით მოპყრობა-მოფერება; „სიტყვის შექცევა“ (საბა).
ალერსი: 2. საცვალი, პერანგის „ამხანაგი“ (ი. გრიშ.).

ალესგინებს: 1. ავალებს ლესოს; შელესვა-ში ეხმარება.

ალესგინებს: 2. ავალებს ან აიძულებს ლესოს.

(ჩვენსა ჩამოდიოდნენ და სამკედლოში დაუანგულ შუბებს გეაღესინებდნენ (ი. მაჭავ. თარგ.))

ალეში: 1. (რაჭ.) მდარე, ნაკლები, ცუდი (ვ. ბერ.).

ალეში: 2. (ქართლ.) მოუნდომელი, უხეირო ადამიანი (კირიონი, შ. ძიძ.).

ალეა: 1. იგივეა, რაც ალვის ხე; სარო, კვიპაროზი (დ. ჩუბინ.).

ალეა: 2. (ბერძ., ძვ.) სულნელ-საკმეველი; „გარეშეთა წერილითა შინა სუნნელად აღუწერიათ, საკმეველად“ (საბა); ნელსაცხებელი.

ალეა: 3. იგივეა, რაც ჰალეა; შაქრის შემზადებული საჭმელი, „რომელსა ქართულად პუნგია ეწოდების“ (საბა); ალეაზაზი, თაფლის საწუკარი, პუნგია (დ. ჩუბინ.).

ალეა: 4. წეა, დაგვა (დ. ჩუბინ.); ალის კიდება, გზნება.

“უგოინებდი, ცეცხლი უფრო მედებოდა გულსა ალვად: ჩემში სწორნი წაიტიანენ, ჩემსა დაუჯე, მთქვიან ალვად.“ (შოთა რუსთაველი)

ალი: 1. „მშობიერის მაცთურს იტყვიან“ (საბა); ზღაპრული მავნე არსება, ლამაზი ქალის სახით; ქაჯი.

ალი: 2. „ცეცხლი ანადენი“ (საბა); ცეცხლის ენა; (თუშ.) ცეცხლის ბოლისაგან მიღებული მური (პ. ხუბ.).

ალი: 3. (მთიულ.) გიჟი, გადარეული.

ალი: 4. (გურ.) სახის გამომეტყველება.

ალი: 5. (ჯავახ.) თაფლის ფერი (ა. მარტ.).

ალი: 6. (ღაღ.) რომაული რეგიონის ფლანგის საფარი, თავდაპირველად 300 რომაელ ცხენოსანთა რაზმი.

ალია: 1. (ლენხ.) დრო მცირე, მოკლე (მ. ალავე).

ალია: 2. იგივეა, რაც ალი.

ალია: 3. (ებრ.) ისრაელში სხვადასხვა ქვეყნიდან ებრაელთა გადასახლების, მიგრაციის პროცესი.

ალია: 4. (ხეესურ.) ჩიტია ერთგვარი (ა. შან.).

ალიონი: 1. „გაცისკრება“, „უწინარესი განთიადისა“, „რა დამე და დღე გაირჩეოდეს“ (საბა); რიურაუი, განთიადი, დილის ცისკარი; „(ბერძ.) დილის სინათლე მზის წინათ, ცისკარი“. (დ. ჩუბინ.).

ალიონი: 2. (არაბ., ჰალიონ.) სატაცური (ლ. კობეძ.).

ალიყური: 1. სილის გარტყმა, გაწვნა.

ალიყური: 2. ზღვის დიდრონი ჭრელი ლოკოკინის ბუდე; სადაფი (ი. ჭყონ.).

ალმათი: 1. (რაჭ., ლენხ.) ჩქარი, სწრაფი, ფხიანი (ვ. ბერ.); მამაცი, ყონადი, მარჯვე (მ. ალავე).
ალმათი: 2.

ალნება: 1. (იმერ.) პატიება, მიტყუება, შენდობა, შეწყალება (ი. ქაეთ.).

ალნება: 2. (იმერ.) მოხმარება (ი. ქაეთ.).

ალო: 1. (ძვ.) დღიური ნახნავი, ხენის დროს გუთნეულში მონაწილეთა სარგოს ერთეული; „ჯილდის მიზდი“ (საბა); „ურქენის ქირა“ (საბა); გასამრჯელო. ნახნავი მიწა მიზდად გუთნის დედისა, ან მეხრეთა შებმულთა ხართა და სხვა (დ. ჩუბინ.).

ალო: 2. (ფშ., იმერ.) დრო, ვადა, სეზონი, რიგი. „სადილობის ალო“ (სადილობის დრო).

ალო: 3. „სამურავია. ბალახი არს დიდ ფურცელი, ასთა წელთა შემდგომად აყვავების და ერთსა ნაყოფსა გამოიბამს და რა განსქდება, დიდსა ხმასა გაიღებს, და მისგან უცხო სუნნელი გამოვია...“ (საბა); (ბერძ.) სურნელი ხე, საკმეველის ხე, ან ნაწვეთი ამ ხისა, საბრი (დ. ჩუბინ.).

ალო: 4. (ინგ.) იხმარება ტელეფონით ლაპარაკის დროს, ნიშნავს: გისმენთ! მისმინეთ?

ალბაკა: 1. (ესპ., ფრანგ.) სამხრეთ ამერიკული შინაური ცხოველი ლამის ჯიშისა, იძლე

ვა საუკეთესო ხარისხის მატყელს (მ. ჭაბ.). ამ ცხოველის მატყლისგან დამზადებული ქსოვილი.

ალბაკა: 2. (გერმ.) სილენძის, ნიკელისა და თუთიის მოვერცხლისფრო შენადნობი, იყენებენ ელექტრომოწყობილობის, მექანიკური საკრავებისა და სხვათა დასამზადებლად (მ. ჭაბ.).

ალტი: 1. ქალის ან ბავშვის დაბალი სასიძლეო ხმა. გუნდში ამ ხმასე მომდერადი.

ალტი: 2. ეიოლინოსე მოზრდილი ხემიანი საკრავი.

ალტი: 3. ჩასაბერი საკრავი თითბრისა.

ალური: 1. ალისფერი.

ალური: 2. (ფრანგ.) ცხენის ხელის სხვადასხვა სახე (ნაბიჯი, იორდა ანუ თოხარკი, ნივარდი, დართხება).

ალქატი: 1. „გლახა“ (საბა); ღარიბი, უქონელი, გლახაკი.

ალქატი: 2. მსუბუქი, „სუბუქი“ (საბა), მჩატე, დამშხალული (ნ. ჩუბინ.).

ალქატი: 3. (გურ.) თხელი (თხელი ღომი).

ალქატი: 4. (ძვ.) ქაჯი (ზ. ჭუშბ.).

ალღო: 1. მიხედვრის, გარემო ვითარებაში გარკვევის უნარი; ინსტიქტი; ცხოველის მიერ სუნის აღების უნარი.

ალღო: 2. ცუდი ჩევეა და საქციელი (თ. ტყემ., ა. ჭინჭარი).

ალყა: 1. „აბრეშუმის ძალი“ (საბა); აბრეშუმის ძალი ან მეტალთა სიმი საკრავთათვის (დ. ჩუბინ.); მშვილდის საბელი.

ალყა: 2. საღტე, რგოლი ან რკალი; გარშემო მდგარი ღაშქარი (დ. ჩუბინ.); წრე, რკალი, გარემოცვა, ბლოკადა.

ალყა: 1. (ქართლ., გურ.) სიმი, ალყა.

ალყა: 2. არყის ხე (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ალხი: 1. „ნაზამთრი მჭლე პირუტყვი“ (საბა).

ალხი: 2. კუჭის აშლა, ფადართი, ინიოლა.

ალხი: 3. დიდი სიცხე, პაპინაქება.

ამა: 1. ესე (ი. აბ.).

ამა: 2. „იგივე ამ და უფროსე გვარიანი“ (საბა).

ამალა: 1. აიენის ბოძებზე გადაებული მსხვი-

ლი ხე, რომელსედაც ეწყობა კოჭების თავები (ქღღ).

ამალა: 2. (არაბ.) მაღალი თანამღებობის პირთა მხლებლები; საკუთრება (დ. ჩუბინ.); (ირონ.) ის პირნი, რომელნიც მუდამ თან დასყებთან ვისმე, ამყოლ-დამყოლი, ავან-ჩავანი.

ამალი: 1. „ნაზად შიმშილით მიბნელა“ (საბა).

ამალი: 2. (არაბ.) ზურგით ტვირთის მზიდავი მუშა (ნ. ჩუბინ.).

ამან: 1. მოთხრობითი ბრუნვა ჩვენებითი ნაცვალსახელისა „ეს“ (როცა იგი მსაზღერედად არ იხმარება).

ამან: 2. (ინგილ.) ძალა, გამძლეობა (ნ. როსტიაშ.).

ამან: 3. (იგილ.) შენი ჰირიმე (ნ. როსტიაშ.).

ამან: 4. (ინგილ.) შორისდებული არიქა! აბა პე!

ამანათი: 1. შეერულ შეფუთული ნივთი, რომელიც საღმე იგზავნება.

ამანათი: 2. (მოხ., ფშ., მთიულ., გუდამაყარ.) ხიზანი, შემოფარებული, უმიწაყალო (ო. ქაჯ., ი. ქეშიკ., ე. ვირსალ.).

ამანათი: 3. (ქართლ.) მიბარებული რამ.

ამანათი: 4. (ქართლ.) სტუმარი (შ. ძიძ.).

ამანათი: 5. მიყვალნი (ი. გრიშაშ.).

ამანი: 1. „ემიდა, (ი)ურიათა მღ(ე)დელნი მარცხენას(ა) მკლავს(ა) შეიცვემდენ სარტყელსა-ეით“ (საბა).

ამანი: 2. (იმერ.) ღონე, ჯანი (ე. ბერ.).

ამანი: 3. იმაში (დ. ჩუბინ.).

ამარი: 1. (ძვ.) რიცხვი, რაოდენობა, რაერთობა (დ. ჩუბინ.).

ამარი: 2. „მისი იმედნეულიეით“ (იმედნეულიობა-გუდდებულობა) (საბა).

ამარი: 3. საქმე, ბრძანება (დ. ჩუბინ.).

ამატება: 1. (ჯავახ.) სუფრის ალაგება (გ. ბერ.).

ამატება: 2. (ჯავახ.) ცხობისას პურის კანის აწევა (გ. ბერ.).

ამაღლება: 1. მაღლა აწევა; სიმაღლეში წასვლა; (გადატ.) რისამე დონის აწევა, ზრდა, გაუმჯობესება. დაწინაურება.

ამაღლება: 2. ქრისტიანული დღესასწაული (აღღვომის მეორმოცე დღე).

ამბავი: 1. ვისიმე თავგადასავალი; ვისიმე ცხოვრების აღწერა, მონათხრობი ვისიმე ან რისიმე შესახებ.

ამბავი: 2. (უარგ.) საქმე („ხომ იცი, ყველა ამბავში პატივს გცემ“, გია ჭუმბურიძე) (ლ. ბრეჯ.).

ამბარი: 1. (არაბ.) ცვილისებრი ნივთიერება, რომელსაც კაშალოტი გამოყოფს (მ. ჭაბ.); სურნელოვანი ნივთიერება.

ამბარი: 2. საჭმელი, შეჭამანი.

ამბარი: 3. ბედელი; დიდი ტვეადობის სათავისი მარცვლეულის ან ფქვილის შესანახად.

ამბარი: 4. (ძვ.) უბე, — ძველ საქართველოში ასე ეწოდებოდა ხომალდის შიდა ნაწილს, მგზავრობა და სხვათა დასასვენებლად რომ იყო განკუთვნილი (ზურაბ კუტალიაძე).

ამბოხი: 1. (ძვ.) იგივეა; რაც ამბოხება; არეულობა, მღელვარება.

ამბოხი: 2. (ძვ.) ბრბო, სიმრავლე ხალხისა.

ამბოხი: 3. (ძვ.) „ღამეაეებული მატარი“ (საბა); „უკეთუ ტკიბლსა ძლიერად არ დაედუღოს“ (საბა).

ამბროზია: 1. ბერძნულ მითოლოგიაში: ღმერთების საჭმელი, რომელიც უკედაეებას, მარადიულ სიახალგაზრდაეებას და სიღამაზეს ანიჭებდა მათ.

ამბროზია: 2. ბოტანიკაში: ჩანთიანი სოკოების მიცელიუმის თეთრი ან ვარდისფერი ნაფიფქი, რომლითაც ამოფენილია ქერქიჭამია სოკოს მატლის სავალი მურქანში; ერთწლოვანი და მრავალწლოვანი მცენარეების გვარი რთულყვავილოვანთა ოჯახისა. ამბროზიის მტყერი იწვევს დაავადებებს.

ამება: 1. „სიამოვნებასაეით“ (საბა); სიამე, სიამოვნება.

ამება: 2. (ბერძ.) უმარტივესი მიკროსკოპული ცხოველი, — მოიპოება წყალში.

ამიერი: 1. (ძვ.) აქეთა მხრისა, აქეთური.

ამიერი: 2. (ძვ.) აღმოსავლეთი.

ამლაეი: 1. „ჭრელი ცხენი“ (საბა).

ამლაეი: 2. (ზ. იმერ.) აზიზი (ქ. ძოწ.).

ამლაეი: 3. გვიან დოლის დამთავრების შემდეგ მოგებული ბატკანი; (ფშ.) გათამამებული ბატკანი.

ამლიეი: 1. (ქართ.) გვიან დოლის დამთავრე-

ბის შემდეგ მოგებული ბატკანი.

ამლიეი: 2. (ფშ.) გათამამებული ბატკანი.

ამმა: 1. ამულეტი, თილისმა, შანა.

ამმა: 2. (ინგილ., ფრეილ.) მაგრამ.

ამო: 1. (ძვ.) იგივეა, რაც საამო; სასიამოვნო რამ.

ამო: 2. როული წინსართი ზმნისა: აღნიშნავს მიმართულებას ქვევიდან (შიგნიდან) ზევით და იქიდან აქეთ (მაგ., ამოიტანა); ზმნის უსრული სახის ფორმას აქცევს სრული სახისად (მაგ., ამოთხარა); აწყმოს ფორმას აძლევს მყოფადის მნიშვნელობას (მაგ., ამოთხრის); ზოგჯერ ზმნას არსებითად უცვლის მნიშვნელობას (მაგ., ამოიტანს).

ამო: 3. (ბრძან.) შემოკლებული ამოდი!

ამო: 4. ამო, უნუგეშო (დ. გურამიშ).

ამოასხამს: 1. ამოდერის, ამოაქცევს, ამოანთხევს.

ამოასხამს: 2. ამოიყვანს (მრავალს), — ამოსხამს.

ამოასხამს: 3. ქალამნებს ამოასხამს, — ქალამნებს შეეკრავს თასით, ქალამნებს გამოიყვანს.

ამოასხმეინებს: 1. ამოადერეეინებს, ამოანთხეეინებს.

ამოასხმეინებს: 2. ამოაყვანიებს მრავალს.

ამოასხმეინებს: 3. მაგ. ქალამნებს ამოასხმეინებს.

ამოგდება: 1. ამოსროლა. ამოთხრა, ამოძირკვა. მიწასთან გასწორება, მოსპობა.

ამოგდება: 2. ღრძობა.

ამოგდებალი: 1. ამოსროლილი; ამოვარდნილი. ამოთხრილი, ამოძირკული. მიწასთან გასწორებული, მოსპობილი.

ამოგდებალი: 2. რაც ამოგდეს, — ამოვარდნილი. ნადრძობი.

ამოგება: 1. ამოდება, ამოფენა; სახელი ამოაგებს ზმნის მოქმედებისა (თლილი ქვით ამოგება).

ამოგება: 2. წაგებულის, დახარჯულის უკან დაბრუნება. ანაზღაურება.

ამოგება: 3. ამოშენება.

ამოგებული: 1. რაც ამოგეს, ამოდებული, ამოფენილი;

ამოგებულო: 2. რაც ამოიგეს, ანაზღაურებულ (ხარჯი).

ამოგებულო: 3. რაც ამოაგეს.

ამოდენა: 1. ამ სიდიდისა, ამ ზომისა; ასე დიდი; ამოდენი; ასე ბევრი, ასე მრავალი.

ამოდენა: 2. ამორეკვა, ამოსხმა.

ამოდენილი: 1. რაც ამოადინეს ან ამოდინდა.

ამოდენილი: 2. (იმერ.) რაც ამოდენეს, ამორეკილი.

ამოუვლება: 1. იგივეა, რაც ამოივლება; ქვეშ მოექცევა სწრაფად.

ამოუვლება: 2. ამოვლის პირი აქვს, ამოვლის ნებას მისცემენ.

ამოუსმის: 1. ქვევიდან გაესმევა, წაესმება.

ამოუსმის: 2. ქვევიდან ესმის (ზევით ჩყოფს).

ამოუჭრება: 1. ამოიჭრება მისი, შეიძლება ამოსჭრან, ამოჭრან მას, — ამოუკვეთება, ამოუწეა (კბილი).

ამოუჭრება: 2. ამოიჭრება მასთან, — ამოუვარდება.

ამოუხოცება: 1. დაუხოცება, ამოუწყდება.

ამოუხოცება: 2. ამოიხოცება, ამოიწმინდება მისი, — ამოუსუფთავდება.

ამოთქმა: 1. სახელი ამოთქვამს ზმინის მოქმედებისა (პასუხის ამოთქმა გაუჭირდა (ვაუა))

ამოთქმა: 2. ამოსუნთქვა.

ამოიგებს: 1. ქვეშ დაიდებს, დაიფენს, ქვეშ მოიქცევის, ამოიდებს, ამოიკეცავს.

ამოიგებს: 2. დანაკარგს დაიბრუნებს, დახარჯულს ანაზღაურებს.

ამოიკრავს: 1. ამოიკრავს თავისას, თავის თავს, — ამოარტყამს.

ამოიკრავს: 2. ამოიკრავს თავისას; ქვევიდან მოიკრავს.

ამოისვამს: 1. თავისთან დაისვამს, გვერდში დაისვამს.

ამოისვამს: 2. ამოიცხებს, შიგნიდან მოისვამს; შიგნით წაისვამს.

ამოისვრის: 1. სროლით ამოაგდებს, ამოსტყორცნის რამეს.

ამოსვრის: 2. ამოსვრის თავისას, ამოითხუპნის.

ამოსხამს: 1. ამოასხამს, დაისხამს, თავის გვერდში ან თავის ქვეშ.

ამოსხამს: 2. ამოასხამს თავისას ან თავისთვის (მაგ., ქალამნებს).

ამოსხმება: 1. ამოსხმა მოხდება რისამე, ამოასხამენ; შეიძლება ამოასხან, — ამოიდერება, ამოიქცევა.

ამოსხმება: 2. ამოსხმა მოხდება რისამე, ამოასხამენ; შეიძლება ამოასხან, — გაკეთდება (ქალამნები).

ამოიშლება: 1. ამოშლა მოხდება რისამე, — ამოშლიან; შეიძლება ამოშალონ.

ამოიშლება: 2. ამოუა გაიშლება; ამოინდება მრავალი, გაშლით ამოუა. დაშლას დაიწყებს, დაიშლება ზემოთა მხრიდან (ნაქსოვი, ნაწნავი).

ამოიხოცავს: 1. ამოიხოცავს თავისას, — ამოაწმენს.

ამოიხოცავს: 2. ამოიწმინდს.

ამოიხოცება: 1. გაწყდება, ამოიუღიტება, დაიღუპება.

ამოიხოცება: 2. ამოიწმინდება, ამოიშლება.

ამოიკრა: 1. ამორტყმა, ამოსროლა, ამოტაცება.

ამოიკრა: 2. შიგნით გაკერა, ამოწება. გარედან მიკერა, ამობმა.

ამოიკრული: 1. რაც ამოიკრეს, — ამორტყმული.

ამოიკრული: 2. რაც ამოიკრეს ან ამოიკრეს.

ამოილესავს: 1. სახელდახელოდ გალესავს.

ამოილესავს: 2. ღვევით ამოილესებს, — ამოილესებს; ამოიგოსავს. მოზულს, ამოილესებს (ლობოს).

ამოილესვა: 1. სახელდახელოდ გალესვა.

ამოილესვა: 2. ამოილესა, ამოიგოსვა.

ამოილესილი: 1. რაც სახელდახელოდ გალესეს.

ამოილესილი: 2. რაც ამოილესეს ან ამოილესეს, — ამოილესილი. მოზულილი (ლობოი).

ამოლანდება: 1. (ქიზიყ.) დაკერა, ცემა.

ამოლანდება: 2. მაგარ-მაგარი სიტყვების მიხლა (ს. მენტუშ.).

ამონიტი: 1. ფუტკებადი ნარევი, რომელიც შეიცავს ამონიუმის ნიტრატს (მ. ჭაბ.).

ამონიტი: 2. გარენიუარიანი თაეფუხიანი მოლუსკი (ამომწყდარია, ცხოვრობდნენ დევონურიდან ცარცული პერიოდის დალევამდე) (ქსე).

ამორტიზაცია: 1. ბიძგების დარტყმების შერბილება სპეციალური მოწყობილობის საშუალებით (მ. ჭაბ.).

ამორტიზაცია: 2. ძირითადი ფონდების (ნაგებობათა, მოწყობილობის...) თანდათანობითი გაცემა, მათი ღირებულების ნაწილ-ნაწილ გადატანა გამოშუშაებულ პროდუქციაზე (მ. ჭაბ.). (ფინ.) სახელმწიფო ან კერძო ვალის თანდათანობით დაფარვა. (სპეც.) დაკარგვის გამო საბუთების ძალის შეწყვეტა.

ამოსაგები: 1. რაც უნდა ამოაგონ, ამოაფინონ რითაც უნდა ამოაგონ რამე.

ამოსაგები: 2. რაც უნდა ამოიგონ, დაიბრუნონ, აინაზღაურონ.

ამოსალესი: 1. რაც უნდა ამოლესონ. რითაც უნდა ამოლესონ.

ამოსალესი: 2. რაც უნდა ამოლესონ გალესონ. რითაც უნდა ამოლესონ, გალესონ.

ამოსასხმელი: 1. რაც უნდა ამოასხან. რითაც უნდა ამოასხან.

ამოსასხმელი: 2. ვინც ან რაც უნდა ამოასხან, — ამოსასხმელი, ამოსაყვანი (მრავალი). რითაც უნდა ამოასხან.

ამოსაღები: 1. რაც უნდა ამოიღონ, რითაც უნდა ამოიღონ.

ამოსაღები: 2. (სპეც.) ცხრილი დამარცხელული სიტყვებისა, რომლითაც აწყვებინებდნენ მოსწავლეებს (ბავშვებს) კითხვას ანბანის შესწავლის შემდეგ.

ამოსახვევი: 1. რაც უნდა ამოახვიონ; რითაც ან რაზეც უნდა ამოახვიონ.

ამოსახვევი: 2. სადაც ან რითაც უნდა ამოახვიონ.

ამოსვამს: 1. (რამეში მყოფს) ამოიყვანს და დასვამს.

ამოსვამს: 2. შესვამს რაიმე ჭურჭლის სიღრმიდან, სმით ამოცლის, ამოლევს.

ამოსკვნა: 1. ამოკვანძვა.

ამოსკვნა: 2. იგივეა, რაც ამოკვნესა. (კუთხ.) სიმღერის ამოთქმა.

ამოსკვნილი: 1. რაც ამოსკვნეს ან ამოსკვნა.

ამოსკვნილი: 2. იგივეა, რაც ამონაკვნესი.

ამოსმა: 1. სახელი ამოსვამს, ამოისვამს ზმნათა მოქმედებისა (მაგ., ბავშვის მაღლა ამოსმა).

ამოსმა: 2. სახელი ამოისვამს, ამოუსვამს ზმნათა მოქმედებისა (მაგ., თვალში ხელის ამოსმა).

ამოსმა: 3. სახელი ამოსვამს ზმნის მოქმედებისა.

ამოსმა: 4. ჭიდაობის ხერხი.

ამოსმული: 1. ვინც ან რაც ამოსვეს

ამოსმული: 2. რაც ამოისვეს ან ამოუსვეს.

ამოსხმა: 1. სახელი ამოასხამს ზმნის მოქმედებისა, ამოლვრა, ამონთხევა.

ამოსხმა: 2. ამოსმა, ამოყვანა.

ამოსხმა: 3. სახელი ამოასხამს, ამოისხამს ზმნათა მოქმედებისა (მაგ., ქალამნების ამოსხმა).

ამოსხმული: 1. ვინც, რაც ამოსხეს (მაგ., ბუდიდან ამოსხმული ბარტყები).

ამოსხმული: 2. (ძე.) რაც ამოსხეს ან ამოისხეს, — შეკერილი, (ქალამნები).

ამოსხმული: 3. რაც ამოასხეს ან ამოისხა, — ამოლვრილი.

ამოუგებს: 1. ამოაგებს მისას ან მისთვის, — ამოუყენს.

ამოუგებს: 2. ამოიგებს მისთვის (მაგ., ფულს ამოიგებს).

ამოუდგება: 1. დადგება ვისიმე ან რისამე გვერდში, ახლოს დაუდგება, გაუსწორდება ვისმე, რასმე.

ამოუდგება: 2. შემოუყვება (აღმართს)

ამოუკრავს: 1. საუბ. პანდურს ამოკრავს, გააძეებს.

ამოუკრავს: 2. ქვემოდან მიუმაგრებს რასმე, ამოუხეევს.

ამოუსვამს: 1. მის გეერდში დასვამს (მისას).
ამოუსვამს: 2. წაუსვამს შიგნიდან ან ქვევიდან, - ამოსცხებს; ამოატარებს; ამოურევს.

ამოუსხამს: 1. ამოასხამს მისას ან მისთვის, - ამოუღერის, ამოუქცევს.

ამოუსხამს: 2. ამოუსხამს; ამოასხამს მისას ან მისთვის.

ამოუსხამს: 3. შუუკერავს, გამოუყვანს. (მატქაღამანს ამოუსხამს).

ამოუყრის: 1. გაუყრის ქვევიდან ზევით, - ამოუტარებს.

ამოუყრის: 2. ამოყრის მისას ან მისთვის.

ამოუხოცავს: 1. ამოხოცავს მისას, - ამოუწვევს.

ამოუხოცავს: 2. ამოუწმენდს.

ამოშლის: 1. წაშლის რამე ნაწილს (ნაბეჭდის, ნაწერის ან ნახატისას), წაშლის რამეში.

ამოშლის: 2. ამოყრის, რამეში მყოფს ამოიღებს და ზევით დაყრის.

ამოწმებს: 1. სინჯავს, არკვევს რისამე აეკარგიანობას.

ამოწმებს: 2. რისამე სისწორეს ან სინამდვილეს ადასტურებს, ამტკიცებს; ადასტურებს ოფიციალურად (ხელმოწერით, ბეჭდით...).

ამოჭრილი: 1. რაც ამოჭრეს, - ამოჭრით დაწნული, ამოკეთილი. ამოჭრით ამოცლილი, ამოღებული. რაიმედან (ქსოვილიდან, ტანსაცმლიდან...) გამოჭრით ამოღებული ადგილი; ასეთი ტანსაცმელი.

ამოჭრილი: 2. რაც ამოჭრა, - ამოვარდნილი (ქარი...)

ამოხვეწილი: 1. ვინც ამოიხვეწა, - ზევითკენ გადმოხვეწილი.

ამოხვეწილი: 2. ხეწით ამოღებული.

ამოხმობა: 1. ზევით, მოლაპარაკისაკენ მოხმობა, - ზემოდან დაიახება, ამოწვევა.

ამოხმობა: 2. ერთიანად, ძირფევიანიად გახმობა.

ამოხოცავს: 1. სულ ერთიანად დახოცავს, - ამოუღებს, ამოწვევს.

ამოხოცავს: 2. ამოწმენდს, ამოუსუფთავებს.

ამოხოცავა: 1. სახელი ამოხოცავს, ამოიხო-

ცვბა ზმნათა მოქმედებისა.

ამოხოცავა: 2. სახელი ამოხოცავს (ამოწმენდს), ამოიხოცება (ამოიწმინდება) ზმნათა მოქმედებისა.

ამბერი: 1. დენის ძალის ერთეული.

ამბერი: 2. გვიანი კლასიციზიმის სტილი დასავლეთეუროპულ არქიტექტურასა და გამოყენებით ხელოვნებაში XIX ს-ში. აღმოცენდა საფრანგეთში ნაპოლეონ I-ის იმპერიის პერიოდში.

ამტანი: 1. ვინც ან რაც აიტანს რასმე, - ზევით წამდები, ამზიდველი, ამწველი.

ამტანი: 2. ვინც ან რაც იტანს რასმე, უძლებს (მძიმე პირობებს...), - გამძლე, მოძომენი.

ამტეხი: 1. ვინც აატეხს, ასტეხს რასმე.

ამტეხი: 2. ვინც ატეხს რასმე, - აღმძვრელი, გამომწვევი, წამომწვები.

ამტერევეს: 1. მოელს ნამტრევებად აქცევს, - ტეხს, ამსხვრევს. (გადატ.) სტკენს.

ამტერევეს: 2. გაცვივებს ან დადლილს მოელს ხეულში სტეხს, - აერეოლებს.

ამტკიცებინებს: 1. საშუალებას აძლევს განამტკიცოს, გაამყაროს.

ამტკიცებინებს: 2. საშუალებას აძლევს დაამტკიცოს.

ამტკიცებს: 1. მტკიცებს ხდის, - ამბარებს, ამყარებს.

ამტკიცებს: 2. ასაბუთებს, ადასტურებს, ამოწმებს. დადგენილად ცნობს, ამოწმებს (რაიმე) დოკუმენტს. (საქვ) მათემატიკური შინაარსის დებულების სისწორეს ასაბუთებს.

ამტყდარი: 1. რაც ატყდა, - ატეხილი, ერთბაშად გაჩენილი, წარმოქმნილი. ამტყდარი, ავარდნილი (მტვერი, ბუქი).

ამტყდარი: 2. ვინც ატყდა, დაიჩუმა, აიხირა, დაიუინა რამე, - ატეხილი. (გადატ.) რაც ატყდა (საქონელზე ითქმის), - ატეხილი, ახურებული.

ამუა: 1. იგივეა, რაც ამუნა, - ძალი (ბავშვის ენაზე).

ამუა: 2. კაპრონისა ძირია და შუშან ყვაელია. თურქულ ენებში ღვიას ნიშნავს (გ. თუშ-ძალიშვილი).

ამური: 1. (ბერძ.) ეროსი. გამოსახავდნენ მშვილ-

დ-კაპარტიო აღჭურვილ ფრთოსან ყრმად.

ამური: 2. მცირე ცთომილი.

ამური: 3. კობრისებრთა ოჯახის ორი სახეობის ოქეზის საერთო სახელი.

ამულამებს: 1. (იმერ.) ასილდუმლებს (გ. ბერ.).

ამულამებს: 2. (ქარგ.) იგემოვნებს ("ისიც სეამს და ამულამებს კვამლს").

ამუშაგებს: 1. საშუალებას აძლევს ან აიძულებს ვინმეს იმუშაოს; ასაქმებს. ამოქმედებს, ამოძრავებს.

ამუშაგებს: 2. მიწაზე მუშაობს, მიწას დასათესად ამზადებს. რისამე დასამზადებლად, რაიმე მიზნისათვის ყველა საჭირო წინასწარ სამუშაოს ატარებს, აწარმოებს; ამზადებს. (გადატ.) საჯაროდ ამხელს, აკრიტიკებს.

ამფუარი: 1. მოყინული და თოვლნარევი წყალი.

ამფუარი: 2. აღუღებული წყალი.

ამყოლი: 1. ვინც აყვება ვისმე ან რასმე. ვინც აყოლა იცის.

ამყოლი: 2. კარის წარჩოს გვერდი.

ამჩნევს: 1. ხედავს; ხედება; გრძნობს; შენიშნავს; ატყობს.

ამჩნევს: 2. ანაბეჭდს, კვალს აჩენს, ტოვებს, აჩნევს.

ამცვრევენებს: 1. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს ამცვრიოს, - აკუურებინებს.

ამცვრევენებს: 2. საშუალებას მისცემს იმცვრიოს, - მარცვალ-მარცვალ მოაკრეფინებს (ვენახში აქა-იქ შემორჩენილ ყურძენს).

ამცნევს: 1. აგებინებს, ატყობინებს, - ამცნობს.

ამცნევს: 2. ხედავს, გრძნობს; შენიშნავს. კვალს ტოვებს, აჩნევს (ანაბეჭდს).

ამძვრალი: 1. ვინც ან რაც აძვრა, - ძრომიო მადლა ასული, აცოცებული, აფორთხებული.

ამძვრალი: 2. რაც ასძვრა (რასმე), - ამწყდარი, აცლილი ახეული, აცეპნილი.

ამწყეი: 1. ვინც ან რაც ასწყევს ვისმე ან რასმე, - ეისაც ან რასაც აწყვეის უნარი, ძალა აქვს.

ამწყეი: 2. (ქარგ.) მომპარავი, ქურდი (ღ. ბრეგ.).

ამხილა: 1. „ასწავლასაიეთ“ (საბა).

ამხილა: 2. გაამჟღავნა, გასცა, გამოავლინა.

ან: 1. ჩაცვალკეებელი კაშვირი.

ანი: 2. (შუმ.) ცა, ცის უზუნაესი ღვთაება შუპერთა ღმერთების პანთეონში (ზ. კიკ.).

ანი: 3. ქართული ასოს სახელწოდება.

ანა: 1. (ქართ.) არა (კირონი).

ანა: 2. ხურდა ფული (ინდოეთში 1957 წლამდე). (პაქისტანში 1961 წლამდე).

ანაბაზისი: 1. (ძვ., ბერძნ.) მცენარე რომელიც მოლის შუა აზიაში და ჩრდილო აფრიკაში.

ანაბაზისი: 2. მარცლოვან ოჯახის ზოგი სახეობა.

ანაბაზისი: 3. ძველი ბერძენი მწერლის ქსენოფონტეს (მე-6-5 სს ძვ.წ.ა.) თხზულება რომელშიც აღწერილია ბერძენთა მხედართმთავრის კიროსის დაშქრობა თავისი ძმის სპარსეთის მეფის არტაქსერსეს წინააღმდეგ. რომაული ეპოქის (მე-2 ს. ახ.წ.ა.) ბერძენი მწერლის არიანეს თხზულება, რომელშიც აღწერილია ალექსანდრე მაკედონელის დაშქრობა.

ანაბარა: 1. მარტოოდენ ერთი ვისიმე ან რისამე მოიმედედ ყოფნა; მხოლოდ და მხოლოდ ერთი ვისიმე შემყურედ, ვისიმე ხელში ყოფნა.

ანაბარა: 2. (მოხ.) გინდა თუ არა; რა თქმა უნდა, რასაკვირველია.

ანაგები: 1. რაც ააგვს, - აგებუელი.

ანაგები: 2. (ძვ.) სახე (ზ. სარაჯ.).

ანაგები: 3. (ძვ.) განზრახვა (ზ. სარაჯ.).

ანაგული: 1. საუკეთესო; კარგი; თავანკარა (გ. შატბერი).

ანაგული: 2. უხარისხო, ცუდი.

ანაგული: 3. (კახ.) ნიერის შუაგული, კბილის გარეშე (გ. იმ.).

ანაგული: 4. „მატყლის ანაინი“ (საბა).

ანათლებს: 1. სწავლა-განათლება შეაქვს. ცოდნას აძლევს, ასწავლის; ათვისცნობიერებს. (ძვ.) იგივეა, რაც აცხონებს (ძვ.) იგივეა, რაც ანათებს.

ანათლებს: 2. მონათელის დროს ნათლია აჩუქებს (საჩუქრად აძლევს) რასმე ნათლულს. (გადატ.) უბოძებს, ანიჭებს, - ღაუბედებს რასმე.

ანამ: 1. (თუმ.) ან კი (პ. ხუბ.).

ანამ: 2. (თუმ.) ნეტავი (ა. ღლ.).

ანამ: 3. (თუმ.) ან არა (პ. ხუბ.).

ანანაკი: 1. „იძულებით იყოს“ (საბა).

ანანაკი: 2. ბუნებრივი; ჩვეულებრივი.

ანატი: 1. სიყვარულის ქაღალდმერთი ძველ ფინიკიელებში.

ანატი: 2. (ლათ.) ყოველწლიური გადასახადი პაპის სასარგებლოდ იმ პირებისაგან, რომლებსაც მიღებული ქქონდათ მაღალი საელესიო თანამდებობა.

ანაფორა: 1. (ბერძ.) მღვდლის ზედა სამოსი, ფართო და გრძელი; „ზედამიმართად ითქმის“ (საბა).

ანაფორა: 2. (ლიტ.) პოეტური და ორატორული ხერხი: ერთისა და იმავე სიტყვის (წინადადების, ბგერის) გამეორება რამდენიმე ტაქტის (ფრაზის) დასაწყისში; სტილისტიკური ფიგურა: ლექსში მოსაზღვრე ტაქტების, ორტაქტების, სტროფების, პროზაში კი ფრაზების დაწყება ერთი და იმავე ან მსგავსი სიტყვებით, ბგერათა კომპლექსებით. ერთმანეთისაგან განსხვავებენ ბგერითს, ლექსიკურსა და სინტაქსურ ანაფორას.

ანაფორა: 3. წირვისა და ალაპის ნარჩენი პურ-ღვინო, რასაც გლახაკთ ურიგებდნენ; მოსახსენებელი წირვა.

ანაფორა: 4. (ძე.) დიდი სეფისკეერი (ზ. სარჯ.).

ანაფორა: 5. ექპარიასტული კანონი ან ექპარიასტული ღოცვა; ქრისტიანობაში, ექპარიასტული ღვთისმსახურების (სადღესო ლიტურგიის) ცენტრალური ნაწილი, რომლის დროსაც ხდება ღვინისა და პურის ქრისტეს ხორცად და სისხლად გამოცხადება.

ანაცერო: 1. ყოველივე ის, რაც რჩება საცრის ფსკერზე გაცრის შემდეგ. გაცრილი ფქვილი.

ანაცერო: 2. რაც აცრეს, — აცრილი.

ანგალა: 1. საკლავის ნაწილი, ამოჭრილი მუხლიდან ბეჭის სახსრამდე; მხარი (უბუკოდ).

ანგალა: 2. ოქრომჭედლის იარაღი.

ანგალი: 1. წრეს გადასული მასხარა, უადგილოდ, თავშეუკავებლად ოხუნჯი; მცონარა, უსაქმური, მასხარა (ი. გრიშაშ.).

ანგალი: 2. უბინაო, უსახლკარო; მიუსაფარი, აუარა (ა. ნეიშ.).

ანგალი: 3. (ქართლ.) მომიჯნავე (ს. მენთეშ.).

ანგარი: 1. ვისაც პირადი გამორჩენის მიზანი ამოქმედებს.

ანგარი: 2. სპეციალური ნაგებობა თვითმფრინავების დასაყენებლად.

ანგარი: 3. (ზ. იმერ.) ამაღა; მხედრობა (ქ. ძოწ.).

ანგარი: 4. ეკლის ღობე, მცენარეთა საფარი (მ. წიქ.); ეოს ან უანის სასაღვარზე არსებული ბუნებრივი ან ხელოვნური სდუდე.

ანგარი: 5. (ფშ., ლეჩხ., იმერ.) გაუმაძღარი ხარბი (ვაჯა). ეგოსტი.

ანდაზა: 1. ხალხური გონებამახვილური მოკლე გამონათქვამი (ჩვეულებრივ, დამრიგებლობითი შინაარსისა); მაგალითი; იგავი, სიტყვის მასალა (დ. ჩუბინ.).

ანდაზა: 2. (თუშ.) ყალიბი, კალაპოტი, ფორმა; თარგი ნიშნით (ზ. სარჯ.); „ანდაზა, — სამოსელთა და საბუხართა და ხამლთა და რაოდენნი გამოიკვეთებიან ეგუეთარნი“ (საბა).

ანდამატი: 1. მაგნიტი

ანდამატი: 2. (ძე.) იგივეა, რაც ალმასი, ბრილიანტი.

ანდამატი: 3. მიშვიდეელი რამ.

ანდე: 1. (ქართლ., კახ., ქსნის ხ., ფშ., მთიულ.) აგერ (ა. ღღ.); აპა, აი.

ანდე: 2. „მცირედ რამ ხედეა“ (საბა); გუმანო, სიბნელეში აზრით სიარული (ე. სომხ., ლ. კანიშ.); მცირე ხედეა ბნელში (დ. ჩუბინ.).

ანდოშებს: 1. ახმარს, ახარჯავს.

ანდოშებს: 2. რისამე მოთხოვნილებას იწვევს (აღამიანში...).

ანელებს: 1. სინქარეს, სისწრაფეს უკლებს. სიმხურვალეს აკლებს, აგრილებს (ცხელ რასმე); ნელთბილს ხდის. აქრობს, შრეტს. (ვადატ.) სპობს, ღუქავს, ანადგურებს.

ანელებს: 2. სანელებლით აზაეებს, კმაზავს სატყელს.

ანთარი: 1. საქონლის მფარველი ქარსული წარმართული ღვთაება.

ანთარი: 2. ცხვირეწრო მამუნების. გვარი ანთრისებრთა ოჯახისა.

ანთება: 1. აანთებს (სინათლეს გამოაცემინებს, ცეცხლს მოუკიდებს), აინთება (სინათლეს გამოსცემს, ცეცხლი მოედება) ზმნათა მოქმედებისა. „სანოლის მოკვეცხელა“ (საბა).

ანთება: 2. ავადმყოფური პროცესი, ახასიათებს ტკივილი, მაღალი სიცხე.

ანთრაკი: 1. „ესე თვალი ნაკვერცხლის ფერია, ღამე ცუცხლებრ ელავს, ღია ძვირფასია. აპრონის შესამოსელთა ზედა ისხნეს ათორმეტნი“ (საბა); ღალი, ბადახში.

ანთრაკი: 2. მუწუკი, ძირმაგარა (დ. ჩუბინ).

ანი: 1. ქართული ანბანის პირველი ასოს სახელწოდება; „ანი არს პირველი ასო და ხშიანი და ართრონი“ (საბა).

ანი: 2. „კარი არს“ (საბა).

ანი: 3. შუმერთა ცის ღმერთი.

ანიმატიზმი: 1. (ლათ.) წარმოდგენათა ერთობლიობა ყველა ობიექტისა და გარე სინამდვილის სულიერების შესახებ, რომელიც პირველყოფილ რელიგიათა საფუძველს წარმოადგენდა.

ანიმატიზმი: 2. (ლათ.) რელიგიისათვის დამახასიათებელი უძველესი წარმოდგენა ბუნების ძალაზე, რომლითაც ხდება უხვი მოსავლის მოწევა, პირუტყვის გამრავლება და სხვა.

ანისი: 1. ერთწლოვანი ბალახოვანი მცენარეთა გვარი ქოლგისებრების ოჯახიდან.

ანისი: 2. ეაშლის საშემოდგომო ჯიშები.

ანკარა: 1. ძალინ სუფთა, წმინდა (სითხე, ხმა, გრძნობა).

ანკარა: 2. გველის მსგავსი უშხამო ქვეწარმავალი, — ძლოკეი.

ანკერი: 1. (გერმ.) საათის მექანიზმის ნაწილი, რომლითაც უზრუნველყოფილია სვლის თანაბარზომიერება.

ანკერი: 2. (პოლანდ.) პატარა კასრი სასმელი წყლის, ღვინის, ძირისა და სხვათა შესანახად კანჯოზე (ნაგზე).

ანკერი: 3. ზოგ ქვეყანაში, ღვინის ძველებური საწყაო (მ. ჭაბ.).

ანკერი: 4. (ტექ.) რკინის ჭანჭიკი ან კაეი, რომლითაც ერთმანეთზე ამაგრებენ ქვის ნაწილებს.

ანოშალია: 1. საერთო წესისაგან გადახევა, წესის დარღვევა; მაგნიტური ისრის ძლიერი გადახრა ნორმალური მდგომარეობიდან.

ანოშალია: 2. (ასტრ.) კუთხე ცის სხეულის რადიუს-ვექტორსა და მისი ორბიტის დერკს შორის.

ანტლია: 1. ტეირთი (ი. აბ.).

ანტლია: 2. „ბერძნულად საყენებელი წყალ-

თა“ (საბა); „ანტლია არს ნაეში რა წყალი შევიდეს, გინა ჭურჭელი სარწყული სხეა რამე“ (საბა).

ანტები: 1. სლავური ტომების გაერთიანება, რომლებიც უმეტესად დნესტრისა და დნეპრის შუა ცხოვრობდნენ.

ანტები: 2. (ლათ.) შენობის სიგრძივი ნაწილის შეერილები, რომლებიც შემოსასაზღვრევენ შესასულელს; გაერცვლებული იყო ანტიკურ ტაძრებში.

ანტი: 1. (ბერძ.) თავსართი, რომელიც აღნიშნავს საწინააღმდეგოს, დაპირისპირებულს (საუბ.) რაიმეს მოწინააღმდეგე, ანტაგონისტი.

ანტი: 2. (ლათ.) არქიტექტურაში, ანტიკური შენობის გრძივი კედლის შევრილი.

ანტიდორი: 1. (ბერძ.) სეფისკეერის ნაწილი, რომლიდანაც ამოღებულია ტარიგი. იგი ურიგდება მლოცველებს ზიარების შემდეგ.

ანტიდორი: 2. (ბერძ.) შხამსაწინააღმდეგო სამკურნალო საშუალება.

ანჩხლი: 1. გაბრაუებისას თავშეუკავებელი, — კაპასი, აეი; „ურცხვად ანჩხლი“ (საბა).

ანჩხლი: 2. ბუქნარ, ღელისპირების მხალი (პ. განქი).

ანძალი: 1. (მოხ.) ანძა, ამართული ძელი (აყაზბ.).

ანძალი: 2. (ფშ.) ენძელა, ენძელი, — ბალახია, თეთრი ყვავილი იცის (ა. შან).

ანძალი: 3. (მოხ.) მოკალული რკინა რისამე ჩამოსაკიდებლად (ა. სან).

ანჯახი: 1. (ქიზიყ.) ძნელად ასატანი, უხასიათო ადამიანი; ბრაზიანი, აეი ადამიანი (ს. მენთეშ).

ანჯახი: 2. (თუშ.) გრძელი ჯოხი, თავში ორტოტა, იხმარება საბრჯენად (პ. ხუბ.).

აობა: 1. აეი, აეობა (დ. ჩუბინ).

აობა: 2. არსება (დ. ჩუბინ).

აორთქლდება: 1. ორთქლად იქცევა.

აორთქლდება: 2. (ყარგ.) ჩუმად წაეა, გაიპრება (ა. სიხ.).

აბა: 1. (იმერ.) აბა.

აბა: 2. ბეშვის ენაზე: სხვაგან (სასუირნოდ, სტუმრად) წასვლა, აბაში წასვლა.

აბასტია: 1. (ბერძ.) მუზეები, რომლებსაც თავ-
ვანს სცემდნენ ბეოტიაში იონიის მითების მცხოვ-
რებნი.

აბასტია: 2. (ბერძ.) მარხვა, შიმშილობა.

აბაში: 1. (ფრანგ.) ერთგვარი პერანგი. რო-
მელსაც ფართო, გადახსნილი საყულო აქვს.

აბაში: 2. საფრანგეთში: დეკლასირებული
ელემენტი. — ხულიგანი, ქურდი, ბანდიტი (მ. ჰაბ.).

აბაში: 3. ბავშვის ენაზე: თხოვნა სადმე წაყ-
ვანისა, გასვირნება.

აბაში: 4. (ფრანგ.) ფარიკაობაში, — მარჯვენა,
წინ გამოწეული ფეხის დარტყმა, რომლის მი-
ზანია მოწინააღმდეგის ან მსაჯის ყურადღე-
ბის მიქცევა.

აბორტი: 1. ადრეული ზამთრის ეაშლის ჯი-
შები, ტკბილი ნაყოფით.

აბორტი: 2. (ფრ.) შეძახილი გაწრთენილი ძაღ-
ლის მიმართ: „მოიტანე, მომარწოდე!“

აბრაკოსი: 1. საღვთისმსახურო კრებულად.

აბრაკოსი: 2. (ბერძ.) საკვირაო მახარებელი,
ვეანგელირა, ან აოსტოლი.

აფივლება: 1. ძლიერ დასუფლებდა, ერთიანად
გაიფლინთება (სითხით).

აფივლება: 2. იგივეა, რაც აფივლება, — ჯივილ-
ხივილს დაიწეებს, — აფრიაშულდება, ახმაურ-
დება.

აფრიალებს: 1. აფრიალებს, — უღრიალს გა-
მოაცემინებს, უღრიალით ახმაურებს.

აფრიალებს: 2. (უარგ.) აფრენს, სრულ ჰკუ-
აზე არ არის.

აფრიალებს: 3. იგივეა რაც აფრეოლებს.

აფური: 1. გამჭვირვალე ბადისებრი ნაქსოვი,
ნაქარგი; ლითონის წერილი ძაფებისგან ოს-
ტატურად გამოყვანილი წნული.

აფური: 2. ბუხპალტერიაში: ანგარიშსწორე-
ბის ისეთი მდგომარეობა, როცა ყოველგვარი
საადრიცხვო-საანგარიშო წინაწერი სამეურნეო
ოპერაციის შესრულებისთანავე სრულდება.

აფლარუნებს: 1. უღარუნის ხმას გამოადები-
ნებს; (გადატ.) საომრად ეწყობა, ომის დაწყე-
ბით იმუქრება.

აფლარუნებს: 2. (უარგ.) სრულ ჰკუაზე ვერ
არის, აფრენს (ლ. ბრეგ.).

არა: 1. უარყოფითი ნაწილაკი.

არა: 2. უარყოფის სიტყვა.

არა: 3. სოლისებრ ბოლოიანი თუთიყუშების
ორი გეარის საერთო სახელწოდება.

არა: 4. უარყოფითი თავსართი (მაგ., არნახუ-
ლი; არადამაკმაყოფილებელი; არათანაბარი)

არა: 5. (ლათ.) საკურთხეველი.

არაბი: 1. (მთიულ.) ბერიკების წინამძღოლი.
შემურული, მურით გაშაგებელი (ს. შაკალ-).

არაბი: 2. (რაჭ.) ვისაც ზედა ტუჩი დაბადებო-
დანე გატრილივით აქვს (კურდღლის ტუჩი).

არაბი: 3. შაეი ცხენი.

არაბი: 4. საერთო ეთნიკური სახელი სემი-
ტური მოდგმის ხალხებისა.

არაგი: 1. ჩრდილო-აღმოსავლეთის ქარი (დ.
ჩუბინ). „სამხრეთის თბილი ქარი“ (საბა).

არაგი: 2. (იმერ.) მანე, გამოყვალაეი (პ. განყ.).

არაკაცია: 1. არაეინ.

არაკაცია: 2. ისეთი, კაცებში რომ არა წერიდა,
კაცებში გამოწევეტილი; ცუდი, უკეთური ვინ-
მე.

არაკია: 1. „ნეღლი ცერცვი“ (საბა)

არაკია: 2. ზღაპრული შინაარსის იგაეი, იგაე-
არაკი. მოგონილი ამბაეი.

არაკია: 3. რაღაც საშენი მასალა (ი. აბ.).

არამა: 1. (ანდ.) მწვემის წერო, დაფრინავს
მძიმედ, კარგად დარბის.

არამა: 2. (მთიულ.) ნახშირი, ფული ან სხვა
რამ, რომელსაც ხუმრობით ხინკალში დებენ
(ლ. კაიშ.).

არამი: 1. (ფშ., თუშ.) ტყუილი უწესო, ურიგო;
რაც კაცს არ ერგება, უსამართლო.

არამი: 2. სახლის ნაწილი, სადაც ქალუბი
ცხოვრობენ, მარამხანა.

არამი: 3. (არაბ.) მარამი, მესლიმური წესის
მიხედვით აკრძალული. ცოლნი და ქალნი ყუ-
ენისა (ქართლ. ცხოვრება).

არარა: 1. არც ერთი რამ, — არაფერი.

არარა: 2. დიდი, უქონრო, გრძელბოლოიანი
თუთიყუში, გაერცველებულია ამერიკაში.

არახილი: 1. რაც ხილი არ არის.

არახილი: 2. ქლიაეის ერთ — ერთი ჯიში; ამ
ხეხილის ნაყოფი.

არბაბი: 1. (არაბ.) მიწისმფლობელობის კა-

ტეგორია მუსლიმურ სახელმწიფოებში, კერძოდ მსაკუთრული მიწები, მულქი ანუ არბაბი (ე. გაბაშვილი).

არბაბი 2. ბატონი, პატრონი, მსხვილი მიწათმფლობელი.

არგანი 1. (ძვ.) „გრძელი ჯოხი, საბჯენად, დასაყრდენად სახმარი“ (საბა). კვერთხი.

არგანი 2. (ჯავახ) უცოლო (ა. მარტ.).

არგებს 1. სარგებლობას მოუტანს.

არგებს 2. მოარგებს.

არგო 1. ლეგენდარული არგონავტელთა ხომალდის სახელი.

არგო 2. ცალკეული სოციალური ჯგუფების, პროფესიის, წრის თავისებური მეტყველება, რომლის სიტყვები და გამონათქვამები გასაგებია მხოლოდ სათანადო კოლექტივისათვის, ჟარგონი. თავდაპირველად, ქურდების ენა

„იქ. სხვის მიწაზე მყოფმა,
ურდა შენს კოლხეთს არგო,
აი, უსვამენ ნინებეს!

აი, დაიმრა არგო.“ (ტ. ჭანტურია).

არგონავტი 1. საბერძნეთიდან კოლხიდაში ხომალდ „არგო“-თი მოსული (ოქროს საწმისის სამეზღველად).

არგონავტი 2. „არგონავტი, — უქმნი მენაეუნი“ (ეფთვიმე მთაწმინდელი).

არგონავტი 3. თავფეხიანების ერთ-ერთი სახეობა. გავრცელებულია ხმელთაშუა ზღვაში.

არდაბაგი 1. შემადლებული ბაქანი კანკელის წინ.

არდაბაგი 2. (ძვ.) სარკმელი.

არდაგი 1. (ძვ.) ტილო, სუდარა, ფარდა (ზ. სარჯე); ტილოს ქსოვილი (წ. მელიქ.).

არდაგი 2. (ძვ.) „წელს ქვევით მოსაფარი“ (საბა); მანდილი, წელზედ მოსაფარი ფეშტამალი (დ. ჩუბინ.); საღეთო წერილში, სამოსელი ან საფენი (დ. ჩუბინ.).

არდადეგი 1. (ძვ.) „არდადეგი არს, რა მკათათვეში მზე ღომზე შევალს, ვიდრე მის გარდცვლამდე და სხვისა შესვლამდე ოცდაათი დღე(ნი)“ (საბა); ერთი თვე ზაფხულის ბუნიობიდან დაწყებული; ჟამი სიცხეებისა (დ. ჩუბინ.).

არდადეგი 2. იგივეა, რაც არდადეგები; —

დრო, რომლის განმავლობაშიც სასწაელებელში მეცადინეობა შეწყვეტილია, მოსწაელები დათხოვილი არიან.

არდადეგი 3. არდასაცალელები-წყველი, შეწყვეტული (დ. ჩუბინ.).

არდი 1. „შინაური ვარდკაჭაჭა“ (საბა).

არდი 2. ჟამი, — „დრო განსაზღვრებული; ცის მზომელობის ხარისხთა ჟამის სათვალავი არს ესრეთ; ...ნახევარწუთი არს 1 კესი, ნახევარკესი-1 მასი, ნახევარმასი-1 არდი.“ (ნ. ჩუბინაშვილი); „ანაზღი წამი“ (საბა).

არდი 3. ახლა (ზ. სარჯე).

არდი 4. ბალახია ერთგვარი.

არე 1. მიდამო, მხარე, ადგილი; არემარე; გარკვეული ადგილი, განსაზღვრული სივრცე, რომელზედაც ვრცელდება რისამე მოქმედება; კლდე; არშია.

არე 2. „ოთხნი დრონი არიან წელიწადთან; გაზაფხულადაც ითქმის...“ (საბა).

არეკვა 1. სახელი არეკავს ზმნის მოქმედებისა, — ზევიოკენ გარეკვა, ადენა.

არეკვა 2. (გურ.) კეცოდან გამომცხვარი მჭადის (პურის, ხაჭაპურის) ადება.

არი 1. იგივეა, რაც არის, არსებობს, მყოფობს, მოიპოვება.

არი 2. (ბერძ.) მანძილის (მიწის) ზომა, უდრის 100 ოთხკუთხ მეტრს. (ი. იმედ.).

არი 3. (ძვ.) ჯარი.

არია 1. ერთხმიანი ვოკალური ნაწარმოები აკომპანემენტით, ჩვეულებრივ ოპერაში.

არია 2. იგივეა, რაც არე, არიოზ „მწვალებელი“.

არია 3. მარიხი, — პლანეტა მარსი (ბერძნული მითოლოგიის ომის ღმერთის სახელის მიხედვით).

არია 4. გოდება.

არიელი 1. (ძვ.) ძირი, საფუძველი (ი. აბ.).

არიელი 2. (ძვ.) სამსხვერპლო (ი. აბ.).

არიელი 3. პლანეტა ურანოსის თანამგზავი.

არიელი 4. ინდო-ირანულ ენებზე მოლაპარაკე ხალხებისა და ტომთა წარმომადგენელი. (არიელები კეთილშობილებს უწოდებენ თავიანთ თავს).

არიელი 5. (ებრ.) წყლის სული. საპერო სული, უდანაშაულოთა მცველი.

არილი: 1. „დასასვენებელი სიწმინდეთანი“ (საბა).

არილი: 2. (ხევს.) მისი შუქი, რამესუ დამდგარი (ბ. გაბ.).

არილი: 3. (მოხ.) ბუნდოვანი, გაურკვეველი.

არისტო: 1. (ბერძნ.) ყველაზე უკეთესი.

არისტო: 2. მთიელი.

არიფი: 1. ამხანაგი, ტოლი, თანამონაწილე, თანამოსიარე, თანამყინახე (სუფურასე); (სპარს.) პურის მტე, ან შესაკუთრებული შინაყმა (დ. ჩუბინ.).

არიფი: 2. გამოუცდელი, ხალხში გამოუსვლელი; გულუბრყვილო.

არიფი: 3. (არაბ.) ხელოსანი (ი. გრიშაშ.).

არკადი: 1. (ბერძნ.) დათვი.

არკადი: 2. მწყემსი.

არკანი: 1. გუცულური მამაკაცთა ხალხური ცეკვა (მუსიკალური ზომა 2/4).

არკანი: 2. გრძელი თოკი ბოლოში მოძრავი ყულფით.

არკი: 1. მუსიკალური ტერმინი, რომელშიც გაერთიანებულია ყველა ხემიანი საკრავი.

არკი: 2. არაკი (დ. ჩუბინ.).

არკი: 3. (მთიელ-გულამაყრ.) კი არ, განა (ქვირსელა).

არმატოლები: 1. (ბერძნ.) შინაგანი რაზმები საბერძნეთში ოსმალური ბატონობის დროს.

არმატოლები: 2. (ბერძნ.) ქრისტიანთა წინამძღოლი საბერძნეთში, რომლებიც აღსდგნენ ოტომანიის წინააღმდეგ და მიიღწიეს დამოუკიდებლობას მცირედი შემოფარგვლით.

არნაკი: 1. (ძვ.) ჭურჭელი (ზ. სარჯ.).

არნაკი: 2. (ძვ.) სანაწილე (ზ. სარჯ.).

არნაკი: 3. (ძვ.) საფლავი (ზ. სარჯ.).

არსად: 1. არც ერთ ადგილას; არც ერთ მხარეს.

არსად: 2. (ძვ.) არაოდეს, არასოდეს

არტყამს: 1. დაარტყამს, გაარტყამს, ჩაარტყამს, მიარტყამს, მოარტყამს.

არტყამს: 2. გარშემო ახევეს, აკრავს, უჭერს.

არქი: 1. „წისქვილის თოხი“ (საბა). რკინის პატარა ნაჭერი, ჩასმული წისქვილის დოლაბში.

არქი: 2. როული ფუქის პირველი ნაწილი, აღნიშნავს: იმის უმაღლეს ხარისხს, რაც მოცემულია როული ფუქის მეორე, ძირითად ნაწილში. აღნიშნავს: მთავარს, უფროსს.

არღარა: 1. (ძვ., ნაწ.) აღარ (ი. აბ.).

არღარა: 2. (ძვ.) არაფერი (ი. აბ.).

არყიანი: 1. იგივეა რაც, არყნარი. ტყე, რომელშიაც არყით ურევი.

არყიანი: 2. რაშიც არაყი დგას, ასხია (ან იღვა, ესხა).

არშივი: 1. წილი, კერძი (დ. ჩუბინ.); „საკმლის კერძი“ (საბა).

არშივი: 2. ურძი (დ. ჩუბინ.).

არწივი: 1. ღონიერი, ნისკარტმოკაუჭებელი მტაცებელი ფრინველი.

არწივი: 2. (ქიზიყ.) ერთგვარი ავადმყოფობა, ცხვარს უწნდება ფილტვებში.

არწივი: 3. გველის ძუა.

არწივი: 4. ქართული დარბაზის კოჭი (ქდლ).

არჯალი: 1. უკანასკნელი დღე, აღსასრულის დღე.

არჯალი: 2. „ურცხეად ანხლი“ (საბა), მეტისმეტად ავი. კაპასი.

არჯალი: 3. (ზ. იმერ.) ამტანი, გამძლე, ჯანსაღი (ქ. ძოწ.).

არჯალი: 4. (ჯაეახ.) მოურჩენელი ჭირი, ავადმყოფობა (გრ. ბერ.).

ასაბია: 1. გასვენებაზე შორიდან მოსული ჭირისუფლის მხლებლები; (ძვ.) „მტერზე მომყოლი, შემწე.“ (საბა).

ასაბია: 2. (ძვ., არაბ.) ბოროტმოქმედების განხორციელების მონაწილე (ივ. ჯაეახ.).

ასაგები: 1. რაც უნდა ააგონ.

ასაგები: 2. (იმერ.) ლითონის ჩხირი, რომელიც ენის კბილანაში შუა ნაწილით ამოდებულ ღარას იჭერს გაშლილ მღგომარეობაში (პ. განენ.).

ასაკი: 1. ადამიანის სიცოცხლის ესა თუ ის ხანი, პერიოდი; წლოვანება. „უამთა საზომი“ (საბა).

ასაკი: 2. (ძვ.) სიმაღლე ტანი (ზ. სარჯ.).

ასაკი: 3. (ძვ.) ძალა (ზ. სარჯ.).

ასალა: 1. (გურ.) ქუჩა კეხის ქვეშ დასაფენი

(ს. უდ., ა. ღლ.).

ასალა: 2. იხმარება შელოცვაში (პ. განენ.).

ასარი: 1. წერილი ფული (ზ. სარჯვ.).

ასარი: 2. „ღანგი“ (საბა) (წონის ერთეული, „სამი კარატი ერთი ღანგია“ (საბა)).

ასასი: 1. აფხაზეთის გლეხთა კატეგორია, უდრის ქართულ ხიზანს.

ასასი: 2. ღამის დარაჯი; საერთოდ დარაჯი, ყარაული.

ასატანი: 1. რაც უნდა აიტანონ, – ასასიდი, ზევით წასაღები.

ასატანი: 2. რისი ატანაც, გაძლებაც შესაძლებელია, – გადასატანი, გასაძლები.

ასატეხი: 1. რაც უნდა ტეხონ, რაც უნდა (შეიძლება) ასტყდეს.

ასატეხი: 2. რაც შეიძლება ატეხონ, აუტეხონ ეისმე.

ასახლებს: 1. დაასახლებს, გაასახლებს, გამოასახლებს, გადაასახლებს, გადმოასახლებს წაასახლებს, შეასახლებს, წამოასახლებს. (სხეებს ასახლებენ იმით მაგიერ (აკაკი); ბინიდან ასახლებენ; პოლიტიკურ პარტიებს ასახლებენ ციმბირში (ო. ჭილ.); დაეთ აღმაშენებელი ყიფიანებს ასახლებდა საქართველოში: მუშათა ოჯახებს ახალ ბინებში ასახლებენ.).

ასახლებს: 2. სახლად, ოჯახად აქცევს; აშენებს, აღოვლათიანებს.

ასახსნელი: 1. რაც უნდა აიხსნას ან რაც შეიძლება აიხსნას, მოიხსნას.

ასახსნელი: 2. განსამარტავი.

ასდის: 1. რასმე გამოეყოფა და მალეა მიემართება (სუნი, ოროქლი, ბუღი...).

ასდის: 2. თავს ართმევს, ასწრებს, თავს აბამს, – იგივეა რაც აუღის.

ასეული: 1. ასი ცალისაგან შემდგარი ერთეული. ჯარის ორგანიზაციულ-ტაქტიკური დაწყოფი, რომელიც, წვეულებრივ, ბატალიონის შემადგენლობაში მოქმედებს და ოცეულებად აუ თათულებად იყოფა.

ასეული: 2. (ჯავახ., ქართლ.) ატეხილი, გადაჭარბებული ხუმრობა; გაჯავრებული, გაბოროტებული (თ. საღარ.).

ასეამს: 1. ასწევს და მალეა რამეზე დას-

ვამს.

ასეამს: 2. რაიმე ნიშანს ადებს ბეჭდით ან ტეიფრით.

ასევენებს: 1. დადლილს შეებას აძლევს, შრომის გარჯის შემდეგ სულს მოათქმევენებს. მშვიდად, წინარად ამყოფებს.

ასევენებს: 2. დასაკრძალაეად, დასამარხაეად გააქვს მიცვალებული.

ასეია: 1. დასმული აქვს.

ასეია: 2. დასობილი არის, არჭვია.

ასთე: 1. (ხეეს.) კარის ჩარნოს ემახიან არხოტში. შატილში მას კარასტე (კარასთე, ეი. კარ-ჩარნო) ჰქვია (ა. ჭინჭარ.).

ასთე: 2. (იმერ., ლეჩხ.) ასე, ამგვარად.

ასი: 1. (ლათ.) სპილენძისაგან ჩამოსხმული რომაული მონეტა (წონა 272, 88 გ.), მონეტის შუბლზე გამოსახულია იანუსი, ზურგზე – გემის ცხვირი (ქსე).

ასი: 2. რიცხვითი მნიშვნელობა 100.

ასი: 3. (ფრანგ.) საჰაერო ბრძოლის ოსტატი. სახელწოდება განჩნდა პირველი მსოფლიო ომის დროს; ასე უწოდებდნენ საჰაერო ბრძოლის ხელოვნებას სრულყოფილად დაუფლებულ მფრინავებს; საეკეთესო თაგდამსხმელ ფეხბურთელებსაც იტყვიან.

ასი: 4. ათეულის სისტემა (ფიზიკა-მათემატიკის ტერმინი).

ასიანი: 1. ასმანეთიანი ქაღალდის ფული; ასკოკიანი ჭურჭელი (ქვეერი).

ასიანი: 2. (ქარგ.) ნაღდი, ნამდვილი; ნაღდად, ნამდვილად (ლ. ბრეგ.).

ასისტავი: 1. (ძვ.) ასეულის მეთაური; (ისტ.) არჩევითი თანამდებობა სოფლად 1905 წლის რევოლუციის დროს; „ასთ უხუცესი“ (საბა).

ასისტავი: 2. (ფშ.) ცუდი ყოფაქცევის ქალი, კახპა (ა. შან).

ასისტავი: 3 მისანთა სახეობა (“დიდი სჯულისკანონი”).

ასკანა: 1. (ქსნის ხ.) ვაზის რქაზე გამოსული ღერო (ე. სომხ.).

ასკანა: 2. ასკანიანი.

ასლან: 1. (თურქ.) ღლომი.

ასლან: 2. დიდი, გოლიათი, გმირი.

ასლი: 1. (ძვ.) კილიანი ხორბალი; (ფშ.) პურის ერთ-ერთი სახეობა.

ასლი: 2. დედანი, ორიგინალი, ნაღდი, ზედგამოჭრილი; პირი (დედნისა); (არაბ.) ნამღვილი (დ. ჩუბინ.).

ასლი: 3. (მოხ.) აზირ, ბარემ (ი. ქავთ.).

ასმა: 1. სახელი ასეამს ზმნის მოქმედებისა.

ასმა: 2. (ინგილ.) უხარისხო, ფუყე, მოყვითალო ან მოთეთრო ფერის ხახვი, რომლის შრეები არაა მკიდროდ განლაგებული (ნ. როსტიაშ.).

ასმა: 3. (ინგილ.) მოგრძო, გამოშეერილი, ფართო ბუხრის ტიპი (ნ. როსტიაშ.).

ასმა: 4. წითელყურძნიანი ვაზის ჯიში.

ასმა: 5. სახელი აისვამს, აუსვამს ზმნათა მოქმედებისა. (მაგ. ლოყაზე ხელის ასმა).

ასმევინებს: 1. სთხოვს დასევას ან დაასევას.

ასმევინებს: 2. ავალებს ან საშუალებას აღლევს წაუსევას. ავალებს მოუსევას (ხელი).

ასო: 1. ბგერის ნიშანი.

ასო: 2. „კაცის ნახშიროიანი“ (საბა).

ასო: 3. მოქმედი ვულკანი იაპონიის კუნძულ კიუსიუსუ (ქსე).

ასო: 4. (ფრანგ.) ფარიკაობასა და კრიეში: ორი სპორტსმენის სავარჯიშო ბრძოლა.

ასბიდი: 1. შრეული მინერალი, შავი ფიქალი, რომლისგანაც ამზადებენ გრიფულით საწერ პატარა დაფას (ფიცარს).

ასბიდი: 2. იგივეა, რაც ასპიტი, — „გველი ფრიად გესლოვანი“ (საბა).

ასბიდი: 3. ფარი (კ. დანელია).

ასტერია: 1. (ბერძნ.) უხერხემლოთა გვარი ზღვის ვარსკვლავთა კლასისა კანკელიანების ტიპის.

ასტერია: 2. (ბერძნ.) ტიტანიდა. ტიტან კოოსისა და ფებუს ქალიშვილი.

ასული: 1. ქალიშვილი, გოგო.

ასული: 2. ვინც, რაც ავიდა; ქვემოდან ზემოთ სვლით გადაადგილებული.

ასწევს: 1. დადებულს ან დაბლა მოთავსებულს აიღებს, ზვეითკენ წაიღებს (წაიყვანს), ქვევიდან ზვეით გადაადგილებს (ვისმე ან რასმე), — აზიდავს.

ასწევს: 2. (ქარგ.) მოიპარავს (ასწია — მოიპარა) (ლ. ბრეგ.).

ასწევს: 3. (ქარგ.) დააპატიმრებს (ლ. ბრეგ.).

ასწორებს: 1. სწორსა ხდის, სწორად აქცევს; თანასწორს ხდის; მართავს, წესრიგში მოაყავს. სწორ მდგომარეობას უბრუნებს.

ასწორებს: 2. (ქარგ.) სასიამოვნო, კარგ განწყობილებას ქმნის; ისეთია, სიტუაციას რომ შეეფერება (ლ. ბრეგ.).

ასწრებს: 1. განსასდერულ ვადაში რისაიმე შესრულებას ახერხებს, დროზე აკეთებს რასმე. (კალკ.) დამოკმაყოფილებლად სწავლობს, სწავლაში ჩამორჩენილი არაა. სხვაზე ადრე აკეთებს რასმე. სხვაზე წინ მიდის (წავა) მათან ან მასზე უკან მყოფი.

ასწრებს: 2. საღმე ყოფნის, რაიმეში მონაწილეობის ნებას აღლევს.

ასხამს: 1. სითხეს რამეზე ღერის.

ასხამს: 2. ააგებს, ააცვამს, აასხამს (ბუერს).

ასხამს: 3. აიყვანს და მადლა დასევამს მრავალს.

ასხია: 1. დაღერილია (სითხე); დასხმული აქვს, დაღერილია მასზე.

ასხია: 2. აბია ბუერი; წამოსხმული აქვს (რაიმი).

ასხია: 3. (ქარგ.) ძალიან სულელია (ლ. ბრეგ.).

ასხმა: 1. აღვრა სითხისა.

ასხმა: 2. აგება, აცმა (ბუერისა).

ასხმა: 3. ასხმულა (მაგ. მიიუების ასხმა).

ასხმა: 4. შეფენა.

ასხმული: 1. რაც აასხეს, — აღერილი.

ასხმული: 2. რაც აასხეს ან აისხეს, — ბუერი ერთად აცმული, წამოცმული. ახუნძლული, შებმული დაკიდებული (ბუერი რამ). კოხტად მოყვანილი, ჩამოქნილი, გამონაკეთული. ერთმანეთზე გადაბმული, ერთმანეთთან დაკავშირებული (მოვლენები...).

ატა: 1. ატაში წასვლა, — ბავშვის ენაზე. იგივეა, რაც აპაში წასვლა.

ატა: 2. (ბერძ.) ბერძნულ მითოლოგიაში: ზეუსის ქალიშვილი, — გაშმაგების, გონების დაბნელების ქალღმერთი.

ატანს: 1. გაატანს, — გაგზავნის ვისიმე ხელით; გაგზავნის ვინმესთან ერთად; თან გააყოლებს; მისცემს (ცოლად), მიათხოვებს; დაატანს (მაგ., ძალას ატანს); შეატანს (მაგ., პურს).

ყველს ატანს).

ატანს: 2. გაატანს, — გააღწევს, გაეა რამეში (სითხე, ჰაერი...); იცოცხლებს, ცოცხალი გაძლებს (გარკვეულ დრომდე).

ატეხა: 1. აღძვრა, გამოწვევა, დაწევა. ახირეზა, აწევა.

ატეხა: 2. სახელი აატეხს ზმნის მოქმედებისა. (მაგ., პურის ქერქის ატეხა).

ატეხილი: 1. რაც ატეხეს, — აღძრული, წამოწეული, დაწეული; ერთბაშად შექმნილი. ხშირი, აყრილი (იოქმის მცენარეზე). (გადატ.) ვინც ატედა; ვინც არაყის და არაფერს ერიდება, თავგასული, ახირებული.

ატეხილი: 2. რაც აატეხეს ან ატედა. (გადატ.) კუთხურად აწეული, კუთხის ფორმაზე გამორულებული.

ატეხს: 1. აღძრავს, გამოიწვევს ვინმეს რაიმეს ნასაღენად. ერთბაშად დაიწეებს (რასმე).

ატეხს: 2. რამეზე ცემით ტეხს, ზედ ამტერევეს. ტეხით აცილებს.

ატლანტი: 1. ბერძნულ მითოლოგიაში ტიტანი, რომელსაც თავითა და მხრებით ეჭირა ცის თაღი.

ატლანტი: 2. ადამიანებისა და უმადლესი ხერხემლიანების კისრის ძალა, რომელიც უშუალოდ უკავშირდება ქალას.

ატლანტი: 3. სატურნის თანამგზავრი.

ატლასი: 1. (არაბ.) აბრეშუმის პრიალა ქსოვილი.

ატლასი: 2. (ბერძ.) გეოგრაფიული რუკების კრებული (მითოლოგიური ტიტანის — ატლანტის სახელის მიხედვით); ნახატებისა და ტაბულეების კრებული (მეველეებრივ, მეცნიერულ წიგნებს დართული).

ატლასი: 3. იგივეა, რაც ატლანტი, — კისრის პირველი ძალა ქვეწარმავლებში, ფრინველებსა და ძუძუმწოვრებში (ი. ლაჩაშ.).

ატლო: 1. მცენარე (დ. ჩუბინ.); ღიმის გამსხვილებული ფესვი, იჭმება.

ატლო: 2. (ინგლ.) რგოლისებრი მარჯნის კუნძული, რომლის შუაშიც მოქცეულია ლაგუნა (ლაგუნა, — (იტალ.) წყალმცირე ყურე ან ტბა, რომელიც ზღვისაგან არის მოწყვეტილი).

ატყდება: 1. უცებ დაიწყება, განდება, შეიქ-

მნება, ამოვარდება; (საუბ.) ახურდება, დაგრილების დრო დაუდგება (საქონელს). უცერად ტანს აიყრის.

ატყდება: 2. მოულოდნელად თავს რაიმე უცემა.

ატყდება: 3. (ატყდა, ატეხილა) გატყდება ქვემოდან ზემოთ, — ამიტერევა. ტეხით ასტერება, ასცილდება რაიმე, — ამტერევა.

აუ: 1. შორისდებული, მწუხარების გამომხატველი.

აუ: 2. შორისდებული, აღტაცების, სიხარულის გამომხატველი.

აუზი: 1. (სპარს.) ხელოვნურად გაკეთებული თაღილია წყალსაცავი; (გეოგრ.) ტერიტორია, რომელიდანაც წყალი იკრებება ამა თუ იმ მიდინარეში (შენაკადებიდან), ტბაში, ზღვაში.

აუზი: 2. (იმერ.) საქონლის გაეის ნახევარი მხარე (ლ. ლეონ).

აურა: 1. მაგიაში ასტრალური სხეულის ზედაპირი ან თვით ეს სხეული; ითვლება ადამიანის სულისა და სულიერების გამოვლინებად.

აურა: 2. (კახ.) შორისდებული აღტაცებისა (გ. იმნ.).

აურეც: 1. არეც მისას ან მისთვის; არეც რამეში, რამესთან.

აურეც: 2. (უარგ.) შფოთს, აყალმაყალს ასტეხს (ლ. ბრეგ.).

აურეც: 3. (უარგ.) გაეარშიყება (ლ. ბრეგ.).

აუტო: 1. (ესპ.) რელიგიური ხასიათის ერთაქტიანი დრამა; იდგმება ქუჩებსა და მოედნებზე.

აუტო: 2. (ბერძ.) იგივეა, რაც „აეტო“, — სიტყვათა ნაწილი, რომელიც აღნიშნავს „თვით“, „თავისი“, „საკუთარი“.

აუხსნის: 1. ახსნის მისას, — აუშვებს მისას.

აუხსნის: 2. ახსნის მისთვის, — განუმარტავს, გასაგებს გაუხდის.

აფალი: 1. (ქართლ.) ქონება; შეძლება (შ. მძი. ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); ჯანი, ღონე.

აფალი: 2. (ფშ.) ამბავი, თავგადასავალი (ი. ქეშიკ.).

აფოლება: 1. (ქართლ.) გაუფასურება, ღირსების დაკლება, არაფრად ჩაგდება.

აფოლება: 2. პატარა ნული ცეცხლის დანთება, აბოლება (შ. ძიმ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

აფრაკი: 1. გახმობისას გამრუდებული ფიცარი; ნაგვერდელი.

აფრაკი: 2. თაქარიანი, მოსულელო (აღამიანი).

აფრენს: 1. ფრენით ატარებს; ფრენით აუშვებს; (გადატ.) სასწრაფოდ გზავნის ვისმე.

აფრენს: 2. (ქარგ.) მეტისმეტად მოსწონს; ისე უყვარს, რომ ჭკუას კარგავს, გიჟდება; სისულელეს სწადის, სისულელეს აკეთებს (ლ. ბრეგ.).

აფრინდება: 1. ფრენით მადლა ავა.

აფრინდება: 2. ფრენით მიაშურებს. (გადატ.) ხელს წააჭიდებს, წააფლებს, აღარ ეშვება, თავს აღარ ანებებს, ეცემა, გადაეკიდება.

აფრობა: 1. (ფშ.) აყოლიება, შეპყრობა (ი. ქეშიკ.).

აფრობა: 2. (ფშ.) აკლება, დაკყრობა (ი. ქეშიკ.).

აფუელება: 1. (ქართლ., თიან.) ცეცხლის აალება (შ. ძიმ.).

აფუელება: 2. აფუება, დუღილის პროცესი.

აფური: 1. მრგვალი საღესაფი ჩარხით საბრუნავი (დ. ჩუბინ.).

აფური: 2. ძველი ფული (დ. ჩუბინ.).

აფხავება: 1. (ქართლ.) აღესვა.

აფხავება: 2. (გურ.) აქავება.

აფხავებს: 1. ფხიანს, ბასრს ხდის, — ლესავს.

აფხავებს: 2. ხვრეტს მრავალ აღგილას, — აცხავებს.

აფხაზი: 1. ერთ-ერთი ქართველი ტომის, აფხაზების (და არა ადიღელ-აფსუების) მკვიდრი.

აფხაზი: 2. (ხევსურ.) ფხიანი, მარდი, ყოჩაღი (ა. შან.).

აფხეკს: 1. ფხეკით აიდებს რამეზე მიკრულს (კომს, ტალახს და მისთ.).

აფხეკს: 2. რამეზე ფხეკს.

აქ: 1. იმ ადგილას, სადაც მოლაპარაკე იმყოფება, — ამ ადგილას.

აქ: 2. (გურ.) იგივეა, რაც აქვე: ეკუთვნის რამე.

ფლობს რასმე; მოეპოვება რამე; მისია რამე.

აქია: 1. (ფშ.) ამბავი, ანგდლოტი (ა. შან.).

აქია: 2. საბას ლექსიკონში განუმარტავად არის შეტანილი.

აქია: 3. (ქარგ.) საღანძღავი სიტყვაა (ა. სიხ.).

აქია: 4. ისტორია (ლ. აღნიაშ.).⁴

აქლიავება: 1. (ქართლ.) ართმევა; ქონების განიევება, უანგარიშოდ, უთაებლოდ ხარჯვა.

აქლიავება: 2. ცხელი წყლის განელება ასხმით, (ყოვით ამოდება და უკანვე წასხმა გასაცივებლად.)

აქლიავება: 3. (ქარგ.) გამოშტერება, გამოთაყვანება (ა. სიხ.)

აქნევენებს: 1. აძიულებს აქნოს.

აქნევენებს: 2. გააკეთებინებს, წაადენინებს (ნაბიჯს ვერ აქნევენებს, ნაბიჯს ვერ გადაადგმევენებს).

აქნეეს: 1. ამოძრავებს, ანძრევს, არხევს; აფრიალებს.

აქნეეს: 2. მოამოქმედებინებს, გააკეთებინებს რასმე.

აქსისი: 1. ძუძუმწოვარი ცხოველი ირმისებრთა ოჯახისა, გეხედება ინდოეთსა და ცეილონში (ქსე).

აქსისი: 2. ადამიანის და უმადლეს ხერხემლიანთა კისრის მეორე მალა (ქსე).

აქტი: 1. ოფიციალური დოკუმენტი (საბუთი), ჩანაწერი, ოქმი.

აქტი: 2. არისტოტელეს ფილოსოფიური კატეგორია, აღქმული ტომისმით (სინამდვილით).

აქტი: 3. (გერმ) სახვით ხელოვნებაში ადამიანის შიშველი სხეულის გამოსახვა.

აქტი: 4. საქციელი, მოქმედება; თეატრალური წამოდგენის დასრულებული ნაწილი.

აქტივი: 1. (ლათ.) ამა თუ იმ პარტიის ან სხვა საზოგადოებრივი ორგანიზაციის, კოლექტივის ყველაზე მოწინავე და მოქმედი ნაწილი.

აქტივი: 2. წარმოების ბალანსის ნაწილი, რომელიც შედის ყველა სახის მატერიალურ ფასეულობაში (ფული, საქონელი...) და მოთხოვნები.

აქტივი: 3. (გრამატ.) მოქმედებითი გვარი ზმნისა.

აქშა: 1. შეძახილი ფრინველთა დასაფრთხო-

ბად, გასარეკად.

აქშა: 2. რამდენჯერმე ქმარგამოცვლილი ქალი.

აქშა: 3. მეძავე ქალი (ა. ს.)

აქცევს: 1. გარდაქმნის, გახლის (რამედ)-გადააქცევს.

აქცევს: 2. ძირს დასცემს, ანგრევს, არღვევს (გადატ.) ღვრის, ანთხევს.

აქცევს: 3. მაგ. ყურადღებას აქცევს, - ყურადღებას მიაპყრობს, ყურადღებით ეკიდება.

აქცია: 1. (ფრანგ.) ფასიანი ქაღალდი, რომელიც ადასტურებს მისი მფლობელის მონაწილეობას სააქციო საზოგადოების კაპიტალში და აძლევს მას მოგების წილის უფლებას.

აქცია: 2. რაიმე ეკონომიკური ან პოლიტიკური მიზნის მისაღწევად დასახული მოქმედება.

აღა: 1. ბატონი, მეპატრონე, დამპყრობელი (იხმარებოდა აღმოსავლეთ საქართველოში); (თათრ.) მთავარი ან უფალი (დ. ჩუბინ.). თურქეთში: შეძლებული გლეხი.

აღა: 2. (აჭარ.) აღარ.

აღალი: 1. ბაკი.

აღალი: 2. ურმების, საზიდრების, საბარგო ავტომანქანებისა თუ სხვა სახის ტრანსპორტის ქარავეანი.

აღაბი: 1. მიცვალებულის მოსახსენიებელი პურისჭამა, განკუთვნილი ეკლესია-მონასტრის კრებულისათვის.

აღაბი: 2. სვანური წარმართული დღესასწაული, ღამობობა; წარმართ ბერძნებსა და რომაელებში- საღამოები, საღაც ეძლეოდნენ სიყვარულით განცხრომას.

აღაბი: 3. წიგნი აღაპისა.

აღარა: 1. არ, არა (მაგ., ეგ მეორედ აღარა ქნა).

აღარა: 2. აღარაფერი.

აღდგება: 1. წაიკდება, შენთება; „აღტყინება“ (ილ. აბ.).

აღდგება: 2. „აღკიდება“; დადება, დაკისრება (ი. აბ.).

აღდგინება: 1. აყენება; მკვდრით აყენება. მკვდრის გაცოცხლება.

აღდგინება: 2. აღძვრა ვინმეს წინააღმდეგ, ამხედრება.

აღდგინება: 3. აღდგენა, განგრძობა; მიცემა; განუხა, შექმნა.

აღდგინება: 4. სარგებლის (პროცენტის) მოტანა (იე. იმნაიშ.).

აღება: 1. აღება და დაჭერა. „უსულოთ ზე ახმა აღება არს“ (საბა).

აღება: 2. დიდმარხვის დაწყების წინა ღამე, საეკლესიო წესი.

აღება: 3. გაღება, გახსნა.

აღება: 4. მოსპობა, ამოღება, ამოგდება.

აღებინებს: 1. ავალებს ან საშუალებას აძლევს აიღოს (მაგ. მატარებლის ბილეთს აღებინებს; ხელს აღებინებს, - უარს ათქმევინებს; თავზე ხელს აღებინებს, - უკიდურესობაზე მიიყვას, საკუთარ სიცოცხლეს ათმობინებს). ავალებს, ან საშუალებას აძლევს ამოიღოს (ჭიდან წყალი).

აღებინებს: 2. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს გაიღოს.

აღებინებს: 3. პირიდან ანთხევს, არწყევს.

აღერღილი: 1. შეუძლოდ ყოფნა (ნ. შარაშ). გაღიზიანებული.

აღერღილი: 2. შარხედ, ჩხუბის მიზეზის მიქბნელი (ნ. შარაშ.).

აღესება: 1. (ძე.) სახელი აღავსებს (აავსებს) ზმნის მოქმედებისა. ავსება.

აღესება: 2. (ძე.) აღდგომა, აღდგომის დღე სასწაული.

აღესება: 3. (ძე.) დამთავრება (სიმ. ყაუხჩა).

აღორძინება: 1. სახელი აღორძინებს (განაახლებს, აღადგენს, ააყვავებს), აღორძინდება (განაახლება, აღდგება, აყვავდება, გაიფურჩქნება) ზმნათა მოქმედებისა.

აღორძინება: 2. (ძე.) მცენარის ზრდა-განვითარება.

აღრეული: 1. არეული, შერეული.

აღრეული: 2. შეწყობილი, პარმონიული.

აღსაყალი: 1. ასაყალი, ასახველელი. ქვემო და მზე ასახველელი; კიბე, ხარისხი, მექონოთი, (სრათა და ტაძართა კარო შესაყალი ხარისხეული ბაქან-ბაქანად გარემოვლებული)...

აღსაყალი: 2. საკურთხეელის შუა კარები ეკლესიაში.

აღსრულება: 1. ასრულება, შესრულება.

აღსრულება: 2. მოკედრომა, გარდაცვალება.

აღსრულებული: 1. იგივეა რაც ასრულებული. შესრულებული, დასრულებული.

აღსრულებული: 2. გარდაცვალებული.

აღტაცება: 1. უადრესი სიამოვნებისა და მოწონების გრძნობა, აღფრთოვანება.

აღტაცება: 2. (ძე.) ატაცება; მიტაცება (სიმ. ეაუნხ.).

აღტაცება: 3. (ძე.) მიღება (ზ. სარჯ.).

აღტაცებული: 1. ვინც აღტაცებას განიცდის, - აღფრთოვანებული.

აღტაცებული: 2. აყვანილი (ი. აბ.).

აღსრულებული: 1. შესრულებული, სისრულეში მოყვანილი.

აღსრულებული: 2. გარდაცვალებული.

აღქმა: 1. ცნობიერებაში ობიექტური სინამდვილის ფაქტების (საგნების, მოვლენების) ასახვის პროცესი.

აღქმა: 2. აყვანა, ახუტება.

აღჩენა: 1. (ძე.) გამოჩენა (ზ. სარჯ.).

აღჩენა: 2. (ძე.) დადგენა; დანიშნა (ზ. სარჯ.).

აღწევა: 1. (ძე.) მიწევა (ი. აბ.).

აღწევა: 2. (ძე.) წამოყენება (ი. აბ.).

აყალო: 1. მიწა საანის მსგავსი, მწიკელთა გამრეცხი (დ. ნუბ.); (თუშ., კახ., ლეჩხ., ქსნის ხ.) მოუსაველიანი მიწა (პ. ხუბ.); მიწა, წითელი თიხა, ჩვეულებრივ, იყენებენ ქვევრის თავის საგლეხად, ჭურჭლის გასაკეთებლად (ე. სომხ.).

აყალო: 2. (ქართლ.) რბილი მიწა, მსუბუქი სამუშაო, კარგი მოსაველიანი (შ. ძიძ.).

აყარი: 1. (თუშ.) ოსხკუთხედად დაწყობილი შუშა (თ. უთურგ.); (გურ.) დადგმული შუშა (ა. შან.).

აყარი: 2. (ფშ., მოხ.) ასაყარი, - კურის თავზე სხეულზე გაკეთებული კაპებიანი წამოსაკიდი (ა. შან.).

აყარი: 3. (ინგილ.) სხეენი.

აყვანა: 1. ადამიანის (ან სხვა ცოცხალი არსების) აწევა და ხელში დაჭერა; ქვევიდან ზევით წაყვანა.

აყვანა: 2. (ქარგ.) ფსიქოლოგიურად წახდენა, დაბნევა ვინმესი (ლ. ბრეგ.).

აყვანილი: 1. ვინც ან რაც აიყვანეს; აშენებული, აღმართული.

აყვანილი: 2. (ქარგ.) დაპატიმრებული (ლ. ბრეგ.).

აყირაყებს: 1. ყირაზე აყენებს.

აყირაყებს: 2. (ქარგ.) მოატყუებს; გააცურებს (ლ. ბრეგ.).

აყირაყებული: 1. რაც ან ვინც ააყირაყეს ან აყირაყდა, - ყირაზე დაყენებული, ყირაზე დამდგარი.

აყირაყებული: 2. (ქარგ.) შერეკილი (ლ. ბრეგ.).

აყირო: 1. გრძელყელიანი გოგრა, - მცოცავ-ღეროიანი მცენარე.

აყირო: 2. (ქართლ.) ერთგვარი ჯიშის მსხალი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

აყლაბებს: 1. აიძულებს ყლაპოს, - იგივეა, რაც აყლაპინებს.

აყლაბებს: 2. (ქარგ.) შეატყუებს, მიასაღებს (ლ. ბრეგ.).

აყოლებს: 1. აიძულებს იყოლოს, - გაუჩენს, აყოლიებს.

აყოლებს: 2. საზიარო აწმყო ზმნური ერთეულებისათვის: აყოლებს, გააყოლებს, დააყოლებს, წააყოლებს, გადააყოლებს.

აყოლებს: 3. მოყოლას ავალებს, აყოლებინებს. მოათხრობინებს.

აყრა: 1. სახელი აყრის, აიყრება, (აყრიან, შვიძლება აყარონ; ადგილიდან დაიძრება, წაეა (ბერი)) ზმნათა მოქმედებისა.

აყრა: 2. (გურ.) ახურება, ატყებვა საქონელისა (ლ. ლეონ.).

აყრა: 3. (იმერ.) ნაშემოდგომევეს ან ადრე გაზაფხულზე მიწის პირველი დახენა წინასწარ გასაფხვეერებლად.

აყრის: 1. აისერის, ააგდებს (მრავალს); აშლის, აანგრევს, ააძრობს; დაძრავს თავისი ადგილსამყოფლიდან (მრავალს), სხვა ადგილას გადაიყვანს; წამოართმევს, ახდის, წაართმევს.

აყრის: 2. რამეზე ყრის.

აყუვლება: 1. (ქიზიყ.) ვისიმე მასხრად აგდება და კიეინის დაცემა; „ყუს“ ძახილი (ს. მენტუშ.).

აყუელუბა: 2. (იმერ.) დიდი სიცივის გამო ტყენა (ჩვეულებრივ, ხელ-ფეხისა) (ი. ქაეთ.).

აშა: 1. აშორო, აშოროს, — ძველ ქართულ სასამართლო პროცესში, — ბრალდებულის მიერ ბრალდების, ანდა მოპასუხის მიერ სასარწყლო მოთხოვნის ხელაღებით უარყოფა; უარის თქმა (დ. ჩუბ.).

აშა: 2. (სპარს.) ფლავი აშითა და ბორნითა (დ. ჩუბ.).

აშა: 3. უარი.

აშარი: 1. (თურქ.) პაშარი, დაუდგრომელი; (ქართლ.) მოჩხუბარი, თაქშუეკაეებელი, ბოროტი (შ. ძიძ.); (თურქ.) კაპასი, ანჩხლი.

აშარი: 2. (არაბ. — მეთაფი) ნატურალური, ზოგჯერ ფულადი გადასახადი მუსლიმანურ ქვეყნებში.

აშარული: 1. „ღერწმის კალათა“ (საბა).

აშარული: 2. გაჩეხილ ტყეში გაყვანილი გზა.

აშარული: 3. აშარის დამახასიათებელი.

აში: 1. ქელეხი (ი. გრიშაშ.).

აში: 2. (გურ.) ხარების გასადენი შექახილი (ა. სიხ.).

აში: 3. (ეგვ.) ერთ-ერთი უძველესი ღმერთი ეგვიპტურ მითოლოგიაში.

აში: 4. წენიანი შეჭამანდი.

აშლეენებს: 1. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს შალოს (დაშალოს, გაშალოს).

აშლეენებს: 2. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს წაშალოს.

აშლეენებს: 3. აიძულებს მოიშალოს.

აშლის: 1. არეგს, ააქოთებს რასმეს, არეულობას შეიტანს, აურზაურს ატეხს; წაახუბებს, უკმაყოფილებს ჩამოაგდებს; აარღვევს, აანგრევს; აყრის, დაძრავს ადგილიდან.

აშლის: 2. რამეზე შლის; ზედ აყრის.

აშრება: 1. გაშრება; რისამე ზედაპირიდან სითხე, სინოტივე აორთქლდება.

აშრება: 2. სველი რამ ზედე შრება; სითხე, სინოტივე ზედე უორთქლდება.

აშრობა: 1. აორთქლება სითხისა რისამე ზედაპირიდან.

აშრობა: 2. აშარის თვისებების გამოვლენა, სიკაპასე; უკადრისი საქციული.

აშურა: 1. (არაბ.) შიიტების სამგლოვიარო აღესასწაული.

აშურა: 2. (ხევს.) ფხალის შეჭამადი (ა. ჭინჭარ.).

აშურდება: 1. ანქარდება, ასწრაფდება.

აშურდება: 2. (ფშ.) შესძულდება.

აშურება: 1. სახელი ააშურებს (სთხოვს ან აიძულებს, რომ აშურდეს, ანქარდეს, საღმე წასასვლელად, რისამე მოსათაეებლად); აშურდება (ანქარდება დაიწვებს რისამე კეთებას, — ანქარდება) ზმნათა მოქმედებისა.

აშურება: 2. (თუშ., ფშ.) შეძლება (ი. ბუქურ.); შეჯავრება, შეზიზლება (ი. ქეშიკ).

აშურება: 3. (ძე.) შურის აღძვრა (სიმ. ყაუხჩი).

აშური: 1. (აქად.) ქალაქი ჩე. წ. ა. IV ათასწლეულში.

აშური: 2. აქადურ მითოლოგიაში ქ. აშურის მფარველი ღმერთი.

აჩაჩა: 1. იგივეა, რაც კაეი, — სახენელი იარაღი.

აჩაჩა: 2. აჩაჩა ურემი, — პატარა ურემი, რომლის ხელნების ბოლოები მიწაზე მოწონავს.

აჩეჩა: 1. აწვევა, აბურდვა.

აჩეჩა: 2. ჩოჩიალა ურემი.

აჩეჩა: 3. იგივეა, რაც აჩაჩა, — სახენელი იარაღი; კაეი.

აჩეენებს: 1. მიუთითებს, ანიშნებს. ანახეებს. მიუყვანს სანახავად, გაასინჯებს. (მოსე.) მოხდარი ფაქტის შესახებ მოუთხრობს (გამომძიებელს, მოსამართლეს), ჩვენებას აძლევს. (ე. ლიფ.) იგივეა, რაც სეირს აჩეენებს. სხვანაირად დაინახეებს; მოატყუებს; შეაცდენს.

აჩეენებს: 2. წყველის, რისხავს.

აჩნდება: 1. გამოჩნდება, თვალსაჩინო გახდება.

აჩნდება: 2. დააჩნდება რამეზე, დარჩება რამეზე (რისამე კვალი).

აჩუა: 1. (ხევს., გურ.) ცხენი ბავშვის ენაზე (ა. ჭინჭარ., გ. შარაშ.).

აჩუა: 2. (რაჭ.) მთავარი კოჭი შენობის სახურავისა, თავხე, საყვავე (აღ. კობახ.).

აც: 1. (იმერ.) ღორის დაცაცხანება, — გაჯავრება გასაგებებად (ი. ქაეთ.).

აცე 2. ღება (ი. აბულ.); ყოფნა, დაღება, ცემა, გღება.

აცანდვა: 1. (ლენხ.) შორიშორს კერვა (მ. ნიქ).

აცანდვა: 2. (ზ. იმერ.) დაქსელილი ნართის აღება ჯოხებზე გასაშრობად (ბ. წერეთ.).

აცდენს: 1. მიზანში ვერ მოახეუდრებს, - ააცილებს.

აცდენს: 2. საჭირო დროს აკარგვინებს, რაიმე საქმეს აცილებს. რისაზე განხორციელებას ხელს უშლის.

აცდენს: 3. შეცდომას აშეუბინებს, აცდუნებს.

აცემინებს: 1. აეალებს ან საშუალებას აძლევს სცემოს.

აცემინებს: 2. (ელიფს.) ცხვირს აცემინებს, - ცხვირიდან და პირიდან არანებისმიერად, რეფლექსურად გამოსტეკორცნის ჰაერს თავისებური ხმაურით. (სინონ.) აცხიკებს.

აცვამს: 1. ჯვარს აცვამს, - ჯვარზე აკრავს (ხელფეხის მიღურსმით). ტანჯავს, აწამებს. აგებს ძაფზე, წნელზე ან წვეტიან რამეს.

აცვამს: 2. (ძვ.) იგივეა, რაც აცმევს, - მოსაეს (ტანისამოსით, ფეხსაცმლით...).

აცვენილი: 1. რაც აცვივდა. (გადატ.) ვინც ან რაც ძაღლა აცვივდა.

აცვენილი: 2. (ჯარგ.) თავზეხელაღებული, ყველაფერზე წამსვლელი (ლ. ბრეგ.).

აცვივდება: 1. ავარდება მრავალი რამ, - აიყრება, აიფანტება; (გადატ.) აირბენს, ავარდება, აიჭრება მრავალი; ასცილდება, ასძვრება.

აცვივდება: 2. იგივეა, რაც აცვივია, - ზედ ვერება.

აცივდება: 1. სიცივე დადგება.

აცივდება: 2. გადაევიდება; არ ეშვება, დაეინებით, მომაბეზრებლად მიმართავს (ვისმე).

აცლის: 1. საჭირო დროს აძლევს, დააცდის, ადროვებს, აცდის.

აცლის: 2. საზიარო აწმყო ზმნური ერთეულებისათვის: გააცლის, გამოაცლის, ააცლის, მოაცლის.

აცივეინებს: 1. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს აცვას ან იცვას.

აცივეინებს: 2. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს ააცვას.

აცრია: 1. სახელი აუცრის ზმნის მოქმედობისა. ავადმყოფობათა თავიდან ასაცილებლად შრატის შემხაპუნება.

აცრია: 2. გაცრა.

აცრია: 3. (ჯარგ.) მოკლა (ლ. ბრეგ.).

აცრევენებს: 1. გააცრევენებს, - დაავალებს ან სთხოვს გაცრას; გაცრაში ეხმარება.

აცრევენებს: 2. ააცრევენებს, - სთხოვს აუცრას; საშუალებას მისცემს აუცრას.

აცრილი: 1. რაც აუცრეს; ვისაც ან რასაც აუცრეს. (გადატ.) სააბასოდ ატეხილი ენა.

აცრილი: 2. (ჯარგ.) მოკლული (ლ. ბრეგ.).

აცრის: 1. ზევიდან ცრით აყრის.

აცრის: 2. აცრას ჩაუტარებს

აცუნცრუება: 1. (ქრთლ.) მცირე მანძილზე ჩქარა გავლა.

აცუნცრუება: 2. სიხარულისა თუ სხვა მიზეზით ამჩატება (შ. ძიძ.); სიღინჯის დაკარგვა.

აცურება: 1. ცურვით აყვანა; ატივტივება; ასხლეტა, დასხლტობა.

აცურება: 2. (ჯარგ.) მოპარვა (ლ. ბრეგ.).

აცხადებს: 1. სხვის გასაგონად ამბობს; საჯაროდ გამოთქვამს, აღნიშნავს, აქვეყნებს (რამე ინფორმაციას)

აცხადებს: 2. ცხადს ხდის, ცხადად აქცევს (სიზმარს, ოცნებას...). დაფარულს გამოააშკარავებს, გაამჟღავნებს.

აძგერებს: 1. მძლავრად ატაკებს, ჰკრავს, დააჯახებს.

აძგერებს: 2. ძგერას აწვებინებს, ატოკებს (გულს), აღულავებს.

აძღვეინებს: 1. ავალებს აძლიოს; აიძულებს ან საშუალებას აძლევს მისცეს, მიაცემინებს, ანიჭებინებს.

აძღვეინებს: 2. ეხმარება დაძლიოს, სძლიოს.

აძრობს: 1. ააძრობს, გააძრობს, ამოაძრობს.

აძრობს: 2. იგივეა, რაც აზრობს, - დააზრო, დაუზერია; მიყინავს.

აწ: 1. ახლა (ი. აბულ). ამჟამად.

აწ: 2. (გურ., იმერ.) ამიერიდან, შემდეგ, შემდეგში (გ. შარაშ).

აწამებინებს: 1. ფიზიკურ ტანჯვას მიაყენებინებს, — ატანჯვინებს.

აწამებინებს: 2. აიძულებს იწამოს, — იგივეა, რაც აწამებს.

აწამებინებს: 3. ავალებს ან საშუალებას აძლევს აწამოს, — აჯერებინებს, ადარებინებს.

აწამებს: 1. საგანგებოდ შერჩეული ფიზიკური ტკივილების მიყენებით დასჯის, წამებას განაცდევინებს; ხორციელ ან ზნეობრივ ტანჯვას მიაყენებს, აწვალებს.

აწამებს: 2. აიძულებს იწამოს.

აწამებს: 3. ამოწმებს სისწორეს, ადარებს დედანთან (შეჯერებას ახდენს).

აწვეა: 1. დაბლა მოთავსებულის ზეითიკენ წაღება (წაყენა), — აზიდვა; ამართვა.

აწვეა: 2. (ჟარგ.) მოპარვა (ლ. ბრეგ.).

აწვეინებს: 1. ავალებს ან საშუალებას აძლევს ასწიოს, დასწიოს, გასწიოს, მოსწიოს.

აწვეინებს: 2. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს მოსწიოს.

აწვეს: 1. რამეზე ან ვინმეზე წვეს, ზევიდან არის დაწოლილი.

აწვეს: 2. დაატეხს, დამართებს, მოუვლენს.

აწვეს: 3. ზევით წაიღებს, ქვევიდან ზევით გადააადგილებს, აზიდავს, დადებულს ან დაბლა მოთავსებულს აიღებს.

აწვეს: 4. (ჟარგ.) მოიპარავს.

აწვეს: 5. დაადვენებს და მიაწვეს ვისმე რასმე.

აწერს: 1. საზიარო აწმყო ზმნური ერთეულებისათვის: დააწერს, მოაწერს, შეაწერს, მიაწერს.

აწერს: 2. აღნუსხავს საგნის ან მოვლენის თვისებებს; სიტყვიერად ასურათებს, ასახავს (რაიმე საგანს, მოვლენას).

აწერს: 3. თელის რადმე, აბრალებს რასმე; მიაკუთვნებს (აზრს, ნათქვამს...).

აწერს: 4. აკისრებს (გადასახადს), ავალდებულებს გადაიხადოს, — ბეგრავს.

აწეული: 1. ზეითიკენ წადებული (ან წაყვანილი), ქვევიდან ზევით გადაადგილებული, —

აზიდული. ამართული, აშვერილი.

აწეული: 2. (ჟარგ.) მოპარული.

აწვება: 1. რამეზე წვება; მოვლი სიმძიმით ზედ ეღება, ზევიდან ძლიერ აჭკერს.

აწვება: 2. (ჟარგ.) განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს რაღაც მომენტს; დიდი გულმოდგინებით ირჯება მიზნის მისაღწევად (ლ. ბრეგ.).

აწვევინებს: 1. ავალებს შეწვას, შეწვაში შევლის.

აწვევინებს: 2. ავალებს ან სთხოვს მოიწიოს, დააბარებინებს.

აწვიმებს: 1. წვიმა მოჰყავს.

აწვიმებს: 2. წვიმასავით ზედ ადენს, ადერის რასმე.

აწვენეინებს: 1. განაცდევინებს, აგემებს.

აწვენეინებს: 2. ავალებს ან საშუალებას აძლევს დაწნას.

აწი: 1. (გურ., იმერ.) ამიერიდან, ამის შემდეგ, შემდეგში (გ. შარაშ).

აწი: 2. აწინდელი, ახლანდელი.

აწიაწვებს: 1. სხედასხვა საბავშვო თამაშში, — დამარცხებულს რაიმე სასჯელს ადებს; აწვალებს, გასტანჯავს (ქლდ).

აწიაწვებს: 2. წეწავს; ბურდავს (ქლდ).

აწირვინებს: 1. ავალებს ან საშუალებას აძლევს წიროს, — წირვას შესარულებინებს.

აწირვინებს: 2. საშუალებას აძლევს ან ავალებს (უკარნახებს) შესწიროს.

აწკრიალებს: 1. წკრიალის ხმას გამოაცემინებს, — აწკარუნებს.

აწკრიალებს: 2. ასუფთავებს, წმენდს, აკრიალებს.

აწმენდს: 1. რისამე ზედაპირიდან წმენდს, რასმე აცლის (მტვერს, ტალახს...).

აწმენდს: 2. სხვაზე იწმენდს რასმე.

აწნავს: 1. წვნით უერთებს (რასმე). წვნი ღროს შიგ ჩააყოლებს, — ჩააქსოვს.

აწნავს: 2. შემოჰკრავს (სილას).

აწონის: 1. რისამე წონას, რისამე სიმძიმეს გამოარკვევს სასწორით; (გადატ.) იგივეა, რაც აწონ-დაწონის.

აწონის: 2. აწონისას უედ ამატებს სხეა რას-მე.

აწურავს: 1. ასრუტავს, შეიწოვს, შეიწურავს.
აწურავს: 2. გამოწურულს რამესე ასხამს.
აწურავს: 3. ასწევს (შეკუმშვით).

აწურვას: 1. სახელი აწურავს (ასრუტავს, შეიწოვს) ზმნის მოქმედებისა.

აწურვას: 2. სახელი აწურავს (გამოწურულს რამესე ასხამს) ზმნის მოქმედებისა.

აწურვას: 3. სახელი აწურავს (ასწევს შეკუმშვით) ზმნის მოქმედებისა.

აწყდება: 1. ასძერება, ააწყდება, აეგლიჯება (მიკერებული, უედლამაგრებული რამე).

აწყდება: 2. ეხეთქება, ეჯახება.

აწყდება: 3. მოულოდნელად შეხედება, — გადაეყრება. შემოხვევით მიაგნებს, იპოვის.

აწყდება: 4. შეაკვდება ბევრი, დაიხოცება შეტაკებისას.

აწყენს: 1. აენებს ვისიმე ჯანმრთელობას. ზიანს მიაყენებს, დააკლებს რასმე.

აწყენს: 2. თავს აწყენს, — თავს აბესრებს, აწუხებს.

აწყვეტს: 1. ახეთქებს, ახლის, უედა სცემს.

აწყვეტს: 2. ააწყვეტს (პალტოს ღილს).

აწყვეტს: 3. შეაკვდავს ბუერს, — შეახოცავს.

აწყვეტინებს: 1. აიძულებს ან საშუალებას აძლევს გაწყვიტოს, შეწყვიტოს... (სიტყვას აწყვეტინებს, — სიტყვას, საუბარს არ ამთავრებინებს ხმას აწყვეტინებს, — აიძულებს ხმა გაემინდოს, აჩუმებს. წელს აწყვეტინებს, — მიძიმე მუშაობით ქანცს აცლის).

აწყვეტინებს: 2. სთხოვს, დააეალებს ან აიძულებს გადაწყვიტოს.

აწყვეტინებს: 3. ახოცვინებს, აუღვტინებს.

აწყობს: 1. ცალკეული ნაწილების შეერთებით მთლიან სახეს აძლევს. სასტამბო ასოებით, ნიშნებით რაიმე ტექსტს ადგენს. რაიმე საკრავის სიმების დაჭიმვა — მოშვებით ხმებს ერთმანეთს შეუთანხმებს, — მომართავს.

აწყობს: 2. წესრიგით დადებს ან დადგამს ბუერს, — დაალაგებს. მწყობრში დააყენებს, განალაგებს (ჯარს).

აწყობს: 3. ჩაატარებს, გამართავს. მოამზადებს, გამართავს. მორთავს, მოკამრავს, მოაწესრი-

გებს, მიიღებს ან მიიღებინებს (სამსახურში...).

აწყობს: 4. რამეში ჩააწყობს; ჩაალაგებს.

აწყობს: 5. მოახერხებს, შეძლებს, გახდება რასმე.

აწყობინებს: 1. წესრიგით დადებს ან დადგამს ბუერს, — დაალაგებს. მწყობრში დააყენებს, განალაგებს (ჯარს...).

აწყობინებს: 2. სთხოვს ან დააეალებს ააწყობს.

აწყობინებს: 3. წესრიგში მოაყვანიებს, — მოავარებინებს. ჩაატარებინებს, გაამართვინებს.

აჭას: 1. (გურ.) ხნულში დატოვებული (დაუხენელი) ადგილი, ხარეუზი, ხტული (ვ. ბურ.).

აჭას: 2. სარეველა მცენარეთა თესლი (ა. ჭინჭარი).

აჭას: 3. ჭიოტა, — ბალახოვანი მცენარეა (ა. მიაყაშ.).

აჭამას: 1. საზრდო მისცავს; გამოკვება.

აჭამას: 2. (უარგ.) მოატყუა (ლ. ბრეგ.).

აჭამას: 3. (უარგ.) სილა გააწნა (ლ. ბრეგ.).

აჭყე: 1. (ლესხ.) ქვემეყრილი ადგილი ყანაში.

აჭყე: 2. ნირგვი, ბუნქი (მ. ალაგ.).

აჭყე: 3. ჭიოტა, — ბალახოვანი მცენარეა (ა. მიაყაშ.).

აჭყე: 4. (თუშ.) მახის სასხლეტი (ა. შან.).

აჭირებს: 1. აჭირებს (აძნელებს, აფერხებს, ართულებს) (ა. მიაყაშ.).

აჭირებს: 2. აჭერს. (მაგ. ფეხს აჭირებს).

აჭმევს: 1. საზრდოს აძლევს; კვებავს (რაიმეთი).

აჭმევს: 2. (უარგ.) მოატყუებს (ლ. ბრეგ.).

აჭმევს: 3. (უარგ.) დაარტყამს (ლ. ბრეგ.).

აჭრის: 1. მჭრელი იარაღით წერილ ნაწილზე ბად აქცევს. მჭრელი იარაღით აცლის.

აჭრის: 2. რამესე ჭრის.

აჭრის: 3. გააფუჭებს, ჩაკეთავს (სადებავს აჭრის, — გააფუჭებს; რძეს აჭრის, — ჩაკეთავს).

აჭრის: 4. პირდაპირ ავა, აივლის, გზას შეამოკლებს.

ახას: 1. ახ (გამოხატავს დანანებას ან წუხილს).

ახას: 2. (ხევს.) რახან, რადგანაც; როცა.

ახალი: 1. რაც ახლა შეიქმნა; რაც ახლა

გამოინდა (მოქმედების სარბიულზე); მანამდე არ არსებულა.

ახალი: 2. ებრაელთა პირველი თვე; ნისანი (მარტი).

ახალი 3. (თუშ., მოხ.) ახალგაზრდა.

ახალსული: 1. (გუდამაყ.) პატარძალი.

ახალსული: 2. (იმერ.) ახალგაზრდა საქონელი, მოზრდილი პირუტყვი (ი. ქავთ).

ახამებს: 1. შეახამებს, — შესაბამისს მოუნახავს, — შეუფარდებს, შეუწყობს, მიუყენებს.

ახამებს: 2. გაახამებს, — სახამებლიან წყალში გააქვებს (თეთრუელს, — მისთვის სიმტკიცის მისაცემად).

ახანებს: 1. აცდის, აგვიანებს, აყოვნებს.

ახანებს: 2. აჩქარებს, უფრო სწრაფად აუღის საქმეს.

ახდევინებს: 1. სთხოვს ან აიძულებს, საშუალებას მისცემს გიხადოს, მოიხადოს.

ახდევინებს: 2. სთხოვს, დააქვებს ან საშუალებას მისცემს გადაიხადოს.

ახდევინებს: 3. სთხოვს ან აიძულებს გამოხადოს რაიმე. (მაგ. არაყს ახდევინებს).

ახდენს: 1. აფუჭებს.

ახდენს: 2. აკეთებს, სწადის, შერება; ეწევა; აწყობს.

ახეინებს: 1. ავალებს ან საშუალებას აძლევს დახიოს.

ახეინებს: 2. აიძულებს დაიხიოს, — უკუაგდებს, უკუაქცევს.

ახეცს: 1. საზიარო აწმყო ერთეულებისათვის: აახეცს, დაახეცს, მოახეცს (ფანჯარაზე აკრულ ქაღალდს ახეცდა. თაგზე ნუ მახეეთ ღეჩიქსა! კალენდარს ფურცელს ახეცს).

ახეცს: 2. ასობს, არჭობს.

ახეხინებს: 1. ავალებს ხეხოს; ხეხვით აწმენდინებს.

ახეხინებს: 2. (უარგ.) ხანგრძლივ პატიმრობაში ამყოფებს (ღ. ბრეგ).

ახევედრებს: 1. საზიარო აწმყო ზინური ერთეულებისათვის: დაახევედრებს, შეახევედრებს, მოახევედრებს (სამუშაოდან დაბრუნებულ ქმარს ცოლი სადილს ახევედრებს. უფროს ძმას

საუფროსოში სახლი ახევედრეს. ტყეიას შუბლში ახევედრებს).

ახევედრებს: 2. საშუალებას მისცემს მიხვედეს, — გააგებინებს, შეაგებინებს.

ახევეცს: 1. აახევეცს (ვაოს), ამოახევეცს (ძაფს), გაახევეცს (ბაგშეს საბანში), ღაახევეცს (ძაფს), მოახევეცს (თავსე ყაბალახს)...

ახევეცს: 2. (უარგ.) ქარაგმულად ლაპარაკობს.

ახევეცს: 3. (უარგ.) ცდილობს მოიხიბლოს, სასიყვარულო ურთიერთობაზე დაიყოლიოს; „აბამს“ (ღ. ბრეგ).

ახი: 1. ახ! („მას ვახსენებდე, ნუ გიკვირს, თქმა მჭირდეს მიწვიე ახისა“ — შოთა რუსთაველი).

ახი: 2. სამართლიანი, კეთენილი, ჯეროვანი („რად გაგტეხე მამის ნათქვამი!... ახია ჩემზე“ — ილია ჭავჭავაძე).

ახი: 3. (ქართლ.) მინდი, დაფქვის საფასური, გალდასახალი (თ. სალარ).

ახი: 4. ეგვიპტურ მითოლოგიაში ადამიანის არსის ერო-ერთი ელემენტი, — მისი იმქვეყნიური განხორციელება, რომელიც ქონრიანი იბისის სახით იყო გამოსახული.

ახილებს: 1. ახილებს; ახელს.

ახილებს: 2. ახალ ხილს პირველად აგემებს.

ახლა: 1. ამჟამად, ამ მომენტში, ლაპარაკის დროს; ამჯერად; ამის შემდეგ, ამის მერე.

ახლა: 2. ბუღისტური ისტორიის მუზეუმი.

ახლის: 1. ახეთქებს, სცემს, არტყამს. (გადატ.) პირდაპირ, მოურიდებლად ეუბნება. ძირს დასცემს, — დაახეთქებს, დაანარცხებს, დაარტყამს, დააკრავს.

ახლის: 2. ესერის (თოფს და მისთ).

ახმობინებს: 1. ავალებს მოიხმოს, დააძახებინებს, მოაწვევინებს.

ახმობინებს: 2. ავალებს ან საშუალებას აძლევს გაახმოს.

ახორმაზი: 1. (ქართლ.) გაუმიძღარი (თ. რაზიკ, ი. ჭყონ).

ახორმაზი: 2. ტანად მოდიდო კაცი.

ახორმაზი: 3. მეტისმეტად გულწუგადი, თავმოძვონე, ფრანტი (შ. ძიმ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ახოცავს: 1. იგივეა, რაც აღხოცავს, — აღმოფ-

ხერის, მოსპობს, უკველოდ გააქრობს.

ახოცავს: 2. აწმენდს რამეს; იმშრალებს რამეთი.

ახოცვინებს: 1. აიძულებს ან ავალებს დახოცოს, — ავლუტინებს.

ახოცვინებს: 2. ავალებს ან საშუალებას აძლევს შეახოცოს, მოიხოცოს.

ახსენებს: 1. ვისიმე ან რისიმე სახელს იტყვის; მოიხსენიებს.

ახსენებს: 2. მოაგონებს.

ახსნა: 1. განთავისუფლება, აშვება დაბრუნება.

ახსნა: 2. რისაზე არსის, რაობის გაგება, გარკვევა, გამოცნობა, განმარტება. გასაგებად გადაცემა, განმარტება (რისაზე ვინმესთვის).

ახსნილი: 1. აშვებული, განთავისუფლებული. მოხსნილი, მოშორებული.

ახსნილი: 2. გასაგებად გადაცემული, განმარტებული (ვინმესთვის).

ახსნის: 1. აუშვებს, გაათავისუფლებს (დაბრუნებს).

ახსნის: 2. მოხსნის, მოაშორებს.

ახსნის: 3. განმარტავს, გასაგებს გახლის, გარკვევს, გამოიცნობს.

ახტება: 1. ხტომით ავარდება სუეთ; ასკუბდება.

ახტება: 2. ხტება რამეს სუეიდან; გადაახტება.

ახურავს: 1. აფარებს, ადებს, ხურავს.

ახურავს: 2. დახურული აქვს, — აფარია, ხურავს.

ახურებს: 1. ძლიერ აცხელებს.

ახურებს: 2. (ვარგ.) საქმეს აჭირვებს. ცუდად იქცევა, სუდმეტს ღლაპარაკობს (ღ. ბრუგ.).

აჯა: 1. (ფშ., გურ., მოხ.) მუდარა, ხეყნა, ვედრება, თხოვნა.

აჯა: 2. ძალა, ღონე, შესაძლებლობა.

აჯა: 3. შვება, იმედი, ხალისი. (ო. ქაჯ.).

აჯავრებს: 1. ჯავრით ავსებს, — აბრაწებს.

აჯავრებს: 2. ჯავრად აქვს, საზრუნავედ აქვს, აღარდებს, — წუხს რამეს.

აჯავრებს: 3. აწიხლებს, აძულებს.

აჯათი: 1. (ქართლ., ქიზიყ.) დაუღალაღი, დაუსვენებელი მომუშავე.

აჯათი: 2. (ქიზიყ.) ოჯახში სახმარი სხვადასხვა იარაღი.

აჯამი: 1. მოსუენარი, დაუცხრომელი, მღელვარე, მჩქეფარე; ურნი, შეუპოვებელი, თავისნება (ა. ნეიმ).

აჯამი: 2. (არაბ.) არა არაბი, ირანელი.

აჯამი: 3. აშუღური სიმღერისა და მუსიკის ერთი ყაიდა, სპარსული კილო.

აჯამი: 4. უპკუო, რევენი, ბრიყვი.

აჯახებს: 1. მავრად ახლის, ახეთქებს.

აჯახებს: 2. (ვარგ.) საოქმედს პირში მიახლის.

აჯერებს: 1. აიძულებს დაიჯეროს, — არწმუნებს.

აჯერებს: 2. შეაპირისპირებს, შეახამებს.

აჯერებს: 3. სითხეში გახსნის (ნივთიერებას) სუღრულ შესაძლებლობად. გააძვებს, დააკმაყოფილებს. (ძე.) თავს მოაბეზრებს, გულს გაუწყალებს, შეაწუხებს.

აჯი: 1. (არაბ.) მომლოცავე წმინდათა ადგილთა (ღ. წუბინ).

აჯი: 2. (არაბ.) სპილოს ძვალი (ღ. წუბინ); რქა ან სპილოს ძვალი (რ. ნაკაშ).

აჯი: 3. „რქის მშვილდი“ (საბა).

აჯილა: 1. საქორწილო ტახტი (ღ. წუბინ.); (არქიტ.) დარბაზისაგან პატარა ბოქებითა და მოაჯირით გამოყოფილი ოთახი, ძველად საქართველოში ახალდაქორწინებულთათვის საწოლ ოთახად იყო განკუთვნილი; (ჯავახ.) საქორწილო ტახტი, სადაც ნეყუპატარასალი სხდუბიან ქორწილის ღროს (გრ. ბერ.).

აჯილა: 2. ჩადრი, თერისტრო, ქალთ მოსაფარი თუთარი სუწარი (ღ. წუბინ.).

აჯილა: 3. ბედისწერა.

აჯილლა: 1. დაუკოდავი ულაყი ცხენი.

აჯილლა: 2. წელი ცხრეული; ლეკვი, ბოკეური, ბელი და სხვა (ა. ნეიმ).

აჯილლა: 3. (კახ.) ქალაბიჭა (გ. იმნ.).

აჯლა: 1. (ჯავახ.) ქორწილის ღროს ნეყუდუდოფლის სადგომად გამართული ტახტი (ა. მარტ.).

აჯლა: 2. (ჯავახ.) ბედისწერა (ა. მარტ.).

აჯო 1. (გულ., მთ., მოხ.) მეჯი (მენჯი), (ხარს მეჯი აქვს და კაცს – თეძო) (ა. შან.).

აჯო 2. (აჭარ.) ა, ბიჭო (პ. ჯაჯან.) (აჯო, როის გამჟღავნა განცხადება? (პ. ჯაჯან.)).

აჯო 3. (ქარგ.) უარი (მაგ. აჯო დაურტყა, – უარი უთხრა).

აჯობებს: 1. შებმაში, შეჯობრებაში უკეთესი აღმოჩნდება, თავისას გაიტანს, სძლეოს, მოერუეა.

აჯობებს: 2. უკეთესი, უმჯობესი იქნება, ჯობს.

ბ

ბა 1. (აჭარ.) მადასტურებელი აბა (პ. ჯაჯან., შ. ნიჟარ.).

ბა 2. (ქიზიყ.) ჩილი, ძუძუთა ბავშვი (ს. მენთეშ.).

ბა 3. „ბაია, თვალის შავი“ (საბა).

ბა 4. ეგვიპტურ მითოლოგიაში ადამიანური არსის ელემენტი, დაახლოებით შეესატყვისებოდა ცნებას „სული“. ბა ასრულებს ადამიანის ყველა ფიზიკურ ფუნქციას – სუნთქავს, სვამს, ჭამს და ა.შ. გამოისახება ფრინველის სახით გემის ან მუმიის სემით.

ბა 5. წინურ მითოლოგიაში, გვალვის სული.

ბაასი 1. მშვიდი გაბმული ლაპარაკი, საუბარი.

ბაასი 2. შემოკლებული სახელწოდება არაბეთის სოციალისტური აღორძინების პარტიისა.

ბაბა 1. (ქართ., ქიზიყ.) პური ბავშვის ენაზე (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ., ს. მენთეშ.).

ბაბა 2. (გურ., აჭარ., იმერ.) მამა (ა. ღლ.).

ბაბა 3. პასკასავით რაღაც საჭმელია (ი. გრიშაშ.).

ბაბა 4. პატივისცემის გამოსახატავი მიმართევა ასაკით უფროსი მამაკაცისადმი, თურაწულ ხალხებთან.

ბაბაი 1. გემის ან ნავის ღუსა.

ბაბაი 2. (გურ.) მამა (აღლ. ღლ.).

ბაბაყული 1. დიდი ბუ, ჭოტი, ბუიოტი.

ბაბაყული 2. (მოხ., ქართლ., ქიზიყ.) დაუნდობელი, გაუტანელი (ა. ყაზბ., შ. ძიძი); გაიძეურა (შ. ძიძი., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); ქვეშ-ქვეშა, გაუ-

ტანელი (ს. მენთეშ.).

ბაბი 1. ბაბიდების სექტის დამაარსებელი ირანში.

ბაბი 2. ეგვიპტური მითოლოგიის მიხედვით, სიბნელისა და წყვდიადის დემონი.

ბაბიდები 1. საბნის ქვედა პირის გაღმონკეცი გულის გარშემო; მუთაქის პირის თავები (სხვა ქსოვილისა); ტანისამოსის განაკერში წაყენებული პატარა ნაჭერი, ხიშტაკი; სამკუთხა ნაჭრები, რომლებიც განაც იკერება საბანი (ე.წ. ნაჭრებიანი საბანი).

ბაბიდები 2. დიდი ტახტი, გამართული სახლის ორ კედელს შორის (ქღლ.).

ბაბიდები 3. საიდუმლო მამადიანური სექტა სპარსეთში.

ბაბილო 1. ტყის ეაზი, უსურვაზი; უნაყოფო უსურვაზი; (გურ.) ეაზის ფოთოლი.

ბაბილო 2. (იმერ.) ვარყის მსგავსი სოკო.

ბაბილო 3. (სირიული) აჯანყებული.

ბაბლი 1. (ქართლ.) საბნის ქვედა პირის გაღმონკეცი გულის გარშემო (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

ბაბლი 2. (ქართლ.) დიდი ტახტი, გამართული სახლის ორ კედელს შორის (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

ბაბლი 3. (ქიზიყ.) ნაქარგის ერთ-ერთი სახეა, სამკუთხედად ნაქარგი (ს. მენთეშ.). საბნის თავსა და ბოლოში მოკერებული ნაჭრები (სხვა ქსოვილისა).

ბაბნიკი 1. (გურ.) ერთ ადგილას ტეკანა (ბ. შარაშ.).

ბაბნიკი 2. (ქარგ.) ქაღების მოყვარე; მექალთანე (ა. სიხ.).

ბაბო 1. (ქართლ.) ბებია, დიდედა (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ბაბო 2. (ზ. აჭარ.) მამა (შ. ნიჟარ., ი. მეგრ.).

ბაბო 3. (თუშ.) პაპა (თ. უთურგ.).

ბაბრი 1. (სპარს.) ჯიქი.

ბაბრი 2. (ფშ.) ძალიან დიდი დათვი (თ. რაზიკ, ი. ჭყონ.).

ბაბუ 1. (მოფერებით) ბაბუა, პაპა.

ბაბუ 2. თავადი, ბატონი (ი. იმედ.).

ბაბუა 1. (იმერ.) ბერულია, – ბალახია ერ-

თვეარი (ა. მაც.).

ბაბუა: 2. (ქართლ., მთიულ.) ბებია (ლ. კაიშ.).

ბაბუა: 3. იგივეა, რაც პაპა.

ბაბლანი: 1. „ფრინველია მოწყენილი, წყლის უსმელი“ (საბა); (თათრ.) ფრინველი (დ. ჩუბინ.).

ბაბლანი: 2. დათვის ტყავი (დ. ჩუბინ.).

ბაგა: 1. საკვების ჩასაყრელი დაბმული საქონლისათვის; გომურში კედელს წინ მიშენებული ადგილი, დაბმულთა ხვასტაგათა საჭმლის ჩასაყრელად (დ. ჩუბინ.).

ბაგა: 2. „ახალი ვენახი“ (საბა); ახალი ვენახი, ჩაყრილი წიღნები (დ. ჩუბინ.).

ბაგა: 3. პატარა ბაგშვის მოსავლელი დაწესებულება, სადაც ისინი იმყოფებიან დღისით, სანამ დედები სამუშაოზე არიან.

ბაგა: 4. წისქვილის ზედა ქვის გარშემო ხის ან რკინის რკალი, რომ ფქვილი არ გაიბნეს (გ. იმნ.).

ბაგა: 5. (ქიზიყ.) ქვეერის პირის გარშემო გაკეთებული მოქებაული (ს. მენთეშ.).

ბაგა: 6. „ეწოდების სახლთა შიგა მოდაბლოდ სარკმელსა რაგინდ-რაის შესადებულსა“ (საბა); შეჭრილი ადგილი კედელში (დ. ჩუბინ.).

„პირი ვენახთა შრტოჲყვდა

ვით ახალმორნი ბაგათა,

აგრეთვე მსრდელს ყოველთა

ესკანთ გასასრდელი ბაგითა.“

(დ. გურამიშვილი. „დავითიანი“.)

ბაგაფი: 1. მგზავრის ბარგი, ტვირთი, ჩაღაგებული და ტრანსპორტით გასაგზავნი.

ბაგაფი: 2. (ფრ.) ცოდნის, ჩვეუების, გამოცდილების მარაგი (სოლ. თყუელ.).

ბაგე: 1. პირის ნაპობის ქვედა და ზედა კიდე.

ბაგე: 2. ნავის ქიმი.

ბაგე: 3. „ეწოდების მდინარისა კიდურსა“ (საბა).

ბაგე: 4. მკენარის კანში მიკროსკოპული ფორები, რომელთა მეშვეობითაც მცენარეში ხდება წყლის აორთქლება და აირის ცვლა.

ბაგეტი: 1. (ფრან.) ჩუქურთმიანი ან მოვარაყებული ხის თამახსა ჩარჩოსათვის ან კედლის მოსართავად.

ბაგეტი: 2. (ცირკი) მხედრის, მოჯირითის რეკუზიტი, ტირიფის ან ლითონის წკეპლა (ა. ყიფში).

ბაგვი: 1. მატყლის სქელი წინდა თოვლში

სასიარულოდ (იციან რაჭაში); ნაბდის თბილი, ყელისა და ფეხსაცმელი.

ბაგვი: 2. (ქართლ.) ქოსა, – ბალახი; (ხეუს.) ქორცა; (თუშ.) ცხენის ქუჩი, ვირის ქუჩი; (ზ. რაჭ.) ვაციწვერა.

ბაგინი: 1. ბომონი, კერპი სამსხვერპლო; „ბაგინი წარმართებში არაქრისტიანების სამლოცველოს ნიშნავდა“ (ივ. ჯაფახ.). წარმართთა ტაძარი.

ბაგინი: 2. ძველ ებრაელთა სალოცავი.

ბადაგი: 1. შესანახად მოდუნებული ყურძნის წვენი (ტკბილი).

ბადაგი: 2. (ჯაფახ.) თოვლის წყალი (გრ. ბერ.).

ბადაგი: 3. (გურ.) ვაზის ჯიშთა ერთგვარი (ენაკაშ.).

ბადალი: 1. ტოლი, სწორი; მაგიერი, სანაცვლო.

ბადალი: 2. (თუშ.) თამამი მადალი ბალახი (თ. უთურგ.).

ბადება: 1. დაბადება (ნ. ჩუბინ.).

ბადება: 2. „ქონება“ (საბა).

ბადია: 1. დიდი ჯამი.

ბადია: 2. პირბადე.

ბადრაგობა: 1. ნღობა (ნ. შარაშ.).

ბადრაგობა: 2. ბადრაგად (გამყოლად, მეგზურად, შეიარაღებულ მცველად) ყოფნა.

ბადრი: 1. საესე, სრული (თქმის მოვარეზე). „გაესილი მოვარე“ (საბა).

ბადრი: 2. (ძე.) ჭურჭელი (ზ. სარჯ.).

ბაერუკი: 1. „მარილს ჰგავს, ოქრომჭედილი იხმარებენ ოქროს დასადნობელად“ (საბა).

ბაერუკი: 2. „ეულვარე“ (საბა).

ბაზაზი: 1. (ძე.) ფართლელის, ქსოვილების ეატარი.

ბაზაზი: 2. (გურ.) ლამაზი, უმეტესად იტყვიან ლამაზ ბაუშვის ტანსაცმელზე ან რაიმე საბაუშვეო ნივთზე ან სათამაშოზე (ა. სიხ.)

ბაზარი: 1. სურსათ-სანოვაგისა და ფართო მოხმარების საგნებით ვაჭრობისათვის განკუთვნილი ადგილი; ვაჭრობა ასეთ ადგილას; საქონლის მიმოქცევის სფერო.

ბაზარი: 2. (ყარგ.) ყბულობა, ყაყანი (ლ. ბრეგ.).

უწესრიგობა.

ბაზი: 1. მონადირე ფრინველთა ზოგადი სახელი; „შეუარდენი, გაეაზი, ქორი და მიმინო და ყოველი მისთანა არიან ბაზნი“ (საბა).

ბაზი: 2. „ფრთიანი ყვეთელი მწერი, ფუტკარის ჩამოკავს“ (საბა); (აჭარ.) შხამიანი დიდი მწერი, ბზიკის ჩამოკავს (შ. ნიჟარ.).

ბაზი: 3. (გურ.) სიმწიფეში შესული ღობიო, სიმინდი...

ბაზი: 4. (იმერ.) ხანდახან, ზოგჯერ.

ბაზი: 5. ბანდი, — კარის ჩარჩო (ა. ნემ.).

ბაზი: 6. შური (ი. გრიშ.).

ბაზილიკა: 1. სწორკუთხა გეგმის შენობა; უფრო გვიან იგი გახდა ქრისტიანული ტაძრის ერთ-ერთი ძირითადი ტიპი. (ბერძ.) სამეფო სახლი.

ბაზილიკა: 2. ბიზანტიური საკანანმდებლო დადგენილებების კრებული.

ბაზისი: 1. რისამე საფუძველი, საყრდენი; (არქიტ.) სვეტის ქვედა, უფრო მსხვილი ნაწილი (მ. ჭაბ.).

ბაზისი: 2. საზოგადოების ეკონომიკური წყობა მისი განვითარების გარკვეულ ეტაპზე; საზოგადოებრივ საწარმოო ურთიერთობათა ერთობლიობა (მ. ჭაბ.).

ბაზო: 1. (ქართლ., რაჭ., ქიზიყ., ზ. იმერ.) კარის ან დარბაზის ჩარჩოს სიგრძივი ნაწილი; კარის ჩარჩო (ი. ჭყონ., შ. ძიძ., ნ. კეცხ., ა. ხუბ., ე. ბერ., ბ. წერეთ.).

ბაზო: 2. (ქართლ.) სამწვანო კვლებს შუა დარჩენილი ცარიელი ადგილი; ბოსტანში კვლებს შორის შემადლებული ზურგი, ამადლებული ნაპირი (თ. რაზიკ., ი. ჭყონ., შ. ძიძ., ნ. კეცხ., ა. ხუბ.).

ბაი: 1. კაკაოს ხის თესლი; „ქერკი და ბაი ამერიკის ხილნი არიან, ნოკოლატას შესამზადებელი“ (საბა).

ბაი: 2. (თურქ.) ოქტომბრის რევოლუციამდელ შუა აზიაში, ყაზახეთში, ალტაის მხარესა და ნაწილობრივ, კავკასიაში მსხვილი მიწათმფლობელი, მესაქონლე, მეფახშე.

ბაი: 3. (ინგლ.) ჯერჯერობით, დროებით (ხანმოკლე გამომშვიდობება).

ბაიბი: 1. ყვეთელყვეთილებიანი ბალახი (მეტწილად ტენიან ადგილებში იზრდება).

ბაია: 2. იგივეა, რაც თვალის გუგა; „ეწოდებოდა თვალის შავსა“ (საბა).

ბაია: 3. ჩელი ბაეში, — ბაეშის ენაზე.

ბაია: 4. რუმინული ფული, კაპიკის მესამედი (ი. იმედ.).

ბაია: 5. ბზა (ი. იმნ.); (ძვ.) ფრთისებრი ფოთოლი პალმისა. (კუთხ.) გვიმრის ფოთოლი.

ბაია: 6. (იმერ.) კომში (დ. ჩუბინ.).

ბაიათი: 1. შეიღმარცვლიანი და ოთხსტრიქონიანი სტროფი; აღმოსავლური ცალხმიანი პანგი.

ბაიათი: 2. უსარგებლო ლაპარაკი.

ბაიათი: 3. (ქარგ.) მყუდრო, წყნარი ბინა, სადაც დაუპატიუებელი მომსახურელი ვერ შეგაწუხებს და შეგიძლია შენთვის სასურველ ადამიანთან ერთად მოყუწლდე (დ. ბრეგ.).

ბაიანი: 1. დიდი გარმონი.

ბაიანი: 2. (ქარგ.) „კონსპირაციული“ სახელი ნარკოტიკის გასაკეთებელი შპრიციისათვის.

ბაინდურა: 1. (ქართლ.) მთის ბრტყელფოთლებიანი ბალახი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., ა. ხუბ.).

ბაინდურა: 2. (გურ.) უხეირო შესახელოობა; უხეიროდ მოსიარულე კაცი (გ. შარაშ.).

ბაირამობა: 1. მაჰმადიანთა დღესასწაული, — ბაირამი.

ბაირამობა: 2. (ქარგ.) დროსტარება, სიამოვნების მიღება (დ. ბრეგ.).

ბაიტ: 1. (ბაშკ.) თათრული და ბაშკირული ფოლკლორის ეპიკური ჟანრი.

ბაიტ: 2. (ინგლ.) ინფორმაციის რაოდენობის საზომი ერთეული.

ბაკ: 1. (ნიდერ.) ხომალდის კინოს დაშენება ზედა გემბანის დასაცავად შემხვედრი ტალღისგან.

ბაკ: 2. დიდი ჭურჭელი სითხისათვის.

ბაკ: 3. (ინგლ.) (საუბ.) დოღარი.

ბაკანა: 1. (მთიულ.) თავისქალა.

ბაკანა: 2. (მთიულ.) ხის ან თიხის ჯამი (ლ. კაიშ.).

ბაკანი: 1. ხის ჯამი (დ. ჩუბინ.); (ხევსურ., მოხევ., ფშ., ინგილ., თუშ.) დიდი ჯამი ხის ან სილენძისა; ეარცლის მსგავსი მრგვალი ჭურჭელი, რომელშიც რძეს ჩაწურავენ; ქვაბი (ა. ხუბ.);

„ხის ჯამი, გინა კუს ზურგი“ (საბა); კეცტყაეი (დ. ჩუბინ.).

ბაკანი: 2. საწყო (ოთხი ბაკანი ერთი ფუთია).

ბაკანი: 3. (თურქ., არაბ.) ერთგვარი ღაქის საღებავი (მ. ჭაბ.). წითელი ვერცხური ღაქი; ხე რომლისაგანაც ამზადებენ საღებავს.

ბაკარა: 1. (ფრანგ.) საუკეთესო ხარისხის ბროლი (მ. ჭაბ.). ნატიფი, სუფთა ბროლის ნაწარმი.

ბაკარა: 2. ბაქარა, — ბანქოს ერთგვარი ძველებური თამაში (მ. ჭაბ.).

ბაკი: 1. (ფრანგ.) დიდი ჭურჭელი ლითონისა (სითხის შესანახი); წულის მკერავის ტყავის საღებობი ჭურჭელი (ს. ულ.).

ბაკი: 2. გემბანის წინა ნაწილი, სადაც მოთავსებულია საღვუე მოწყობილობა, სასამსახურო სათავეს და სხვ.

ბაკი: 3. (მესხ.) ძველებურ მიწურ სახლში შესასვლელი, ვიწრო და ბნელი დერეფანი (ი. მაისურ.).

ბაკი: 4. მოკლედ შეჭრილი ბაკენბარდი.

ბაკი: 5. „ეხო, საჩეხი“ (საბა); საქონლის დასამწვედვეი, ირგვლივ მოსდუდული, უსახურავო; ურმის დასაყენებელი, მოზღუდული ეზო-ყურე ქალაქში.

ბაკი: 6. მერთალი შუქო რკალი მთვარის (ზოგჯერ მზის) ირგვლივ შარავენდიევი; შუქი ან სინათლე ხილული მზისა ან მთვარის გარშემო (დ. ჩუბინ.).

ბაკი: 7. ქედის უმადლესი ადგილი.

ბალაგანი: 1. (აჭარ.) სათივე (მ. ჯაჯან.).

ბალაგანი: 2. (სპ.) სახელდახელოდ მოქოხებული ხის შენობა, ჩვეულებრივ საციტო სახაობისათვის; თეატრალური სანახაობა პრიმიტიული სასცენო ტექნიკით.

ბალაგანი: 3. (აზერ.) მუსიკალური ინსტრუქტი, რომელიც ჰგავს ქართულ ღუდუქს.

ბალაგანი: 4. უხამსი სანახაობა.

ბალანსი: 1. წონასწორობა; შემოსავალ-გასავლის თანხათა შეფარდებითი ნუსხა.

ბალანსი: 2. (ტექ.) გაქურქილი მორაკი.

ბალაური: 1. (გურ.) მაგარი შეშა, რომლითაც ქვის კეცს ასურებენ.

ბალაური: 2. ბალაური, საძირკველი (ა. ღლ.).

ბალდახი: 1. (აჭარ.) ზანტი, უფხო ადამიანი,

ძალიან დამშეული, ბეხრეკი (შ. ნიჯარ.).

ბალდახი: 2. იგივეა, რაც ბალდახინი, — მიცვალებულის გასასვენებელი წარდახიანი ეტლი.

ბალდახინი: 1. მდიდრულად მორთულ — მოკაზმული წარდახი სვეტებზე.

ბალდახინი: 2. მიცვალებულის გასასვენებელი წარდახიანი ეტლი.

ბალი: 1. მაღალი ტანის ხეხილი; ამავე ხეხილის ნაყოფი.

ბალი: 2. (ფრანგ.) ამა თუ იმ მოვლენის ინტენსიურობის ციფრობრივი გამოხატულება; (ძვ.) მოწაფეთა ცოდნის შეფასების ნიშანი; ციფრებით აღნიშვნა მოპოვებული წარმატებისა სპორტის ზოგ სახეობაში.

ბალი: 3. პო (ა. ნეიმ).

ბალი: 4. საპალნე (დ. ჩუბინ.); ტომარა (ა. ნეიმ).

ბალი: 5. (ფრანგ.) დიდი საცვეკავო საღამო, — მეჯლისი.

ბალია: 1. კოჭლი; თითქოს უფრო შემსრულებული სახელია კოჭლისა (ს. მენტოშ).

ბალია: 2. მკვლობელი, — კოჭლი ადამიანის შთამომავალი.

ბალიში: 1. ბუმბულნაყრილი (ან პაერთი გაბერილი) თავქვეშ საღები, ჩვეულებრივ, ოთხკუთხიანი; (არქიტ.) ძელის (კოჭის) ქვეშ საყრდენად ამოსადები ხის ნაკური.

ბალიში: 2. იგივეა, რაც ბულიში; (ზ. იმერ.) ხეზე ნახეთქი დიდი ნაფლეთი (ი. ტყონ.).

ბალონი: 1. (ფრანგ.) ვიწროყელიანი დიდი ჭურჭელი მინისა; ლითონის სათავეს შეკუმშული აირებისათვის; აეროსტატის აირგაუფალი გარსი, რომელსაც ავსებენ მსუბუქი აირით.

ბალონი: 2. მოცეკვეთთა სხვადასხვა პოზის ფიქსაციის უნარი პაერში ხტომის დროს (ა. ეიფშ.).

ბალღამა: 1. (ქიზიყ.) ენამწარე, უმწერი.

ბალღამა: 2. (ქიზიყ.) გამოცეკვილი სახელეო კაცისა.

ბალღამა: 3. (თუშ.) რძიანა (ა. მავ.);

ბალღამი: 1. წყლულის, მუწუკის ჩირქოვანი სითხე; ნარწყვი ნაღველი (ზაფრის აშლისას);

(გადატ.) ღვირძილი, გესლი, ბოროტება.

ბაღლაში: 2. ტემპერამენტი (ე. გაბიძ., ი. ქავთ.).

ბაღლაში: 3. რაღაც ჭურჭელია: „ჩვენ რომ სქელს ბაღლამს წინურს უძახით, ისინი ეგვიპტურს ჭურჭელს უძახიან“ (საბა).

ბაღლი: 1. იგივეა, რაც ბაეშვი; შვილი.

ბაღლი: 2. მკვლე საკლავი (დ. ჩუბინ.). „მკვლე და ცუდსა ცხვარსა ბაღლი ეწოდება“ (საბა).

ბაღლი: 3. (მოხ.) ბიჭი, ვაჟიშვილი (ი. ქავთ.).

ბაღყუში: 1. (ქართლ., ხევს., მოხ., ლენხ.) სუფთა ფხვიერი მიწა (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); მიწის ნიადაგი (ი. ჭყონ.); შავი ნიადაგი (ო. ქაჯ.); ქვიანარევი მიწა (მ. ალავე).

ბაღყუში: 2. (ქიზიყ.) ბაღლაში, ჩირქი, ბაყლი.

ბამბა: 1. ერთწლოვანი ბაღლა-მცენარე; ამავე მცენარის ნაყოფში გამოხეყული თეთრი ბოჭკო.

ბამბა: 2. ვერაკრუსის შტატის ძველებური მექსიკური ჰანგი (ა. ყიფშ.).

ბამი: 1. ბოხი საკრავის ხმა; „ალყის ბოხი ხმა“ (საბა); დაბალი რეგისტრის ბგერის აღმნიშვნელი ძე. ქართული მუსიკის ტერმინი; იოანე პეტრიწის (XI-XIII სს.) განმარტებით – სამხმიანი სიმღერა, გალობის მესამე ხმა და სამისიმიანი საკრავის მესამე სიმო.

ბამი: 2. ერთწლოვანი მცენარე (ბაღბისებრთა ოჯახისა). თესლი ყავის სუროგატად და სანელებლად იხმარება.

ბამი: 3. „ადგილი არს შესაწყვედუქელი, ვითარცა ჩვეული კერათა ბოროტად მსახურებისა“ (საბა).

ბამი: 4. პილპილი ინგლისურად (დ. ჩუბინ.).

ბანა: 1. დაბანა, განბანა (ი. აბულ.).

ბანა: 2. რთული ფუძის მეორე შემადგენელი ნაწილი. (მაგ. ანა-ბანა).

ბანა: 3. საქართველოს ერთ-ერთი საეკლესიო და სახელმწიფოებრივი ცენტრი ისტორიულ ტაოს ტერიტორიაზე. (აქამდ თურქეთშია).

ბანანა: 1. ტროპიკული ქვეყნების მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე (გარეგნულად ხის მსგავსი).

ბანანა: 2. ვაშლის ერთი ჯიშთაგანი, ლოყა – წითელი და ოდნავ წიბოებიანი.

ბანაობს: 1. მდინარის, ტბის, ზღვის... წყალში

ეყვლება (აღამიანი თუ სხვა ცოცხალი არსება). ტანს იბანს.

ბანაობს: 2. (ქარგ.) თავს ზედმეტის უფლებას აძლევს.

ბანგი: 1. გამაბრეუბელი, ძილის მომგვრელი წამალი; მოვრალი.

ბანგი: 2. (ზ. იმერ.) ბანკი (ქ. ძოწ.).

ბანდა: 1. ყანალთა და მძარცველთა ჯგუფი; დივერსია-ტერორის გზაზე დამდგარი ბოროტ-მოქმედთა ორგანიზაციული ჯგუფი.

ბანდა: 2. უხმარი ძონძი; წერილი თასმა... (დ. ჩუბინ.).

ბანდალა: 1. რქოსანი ცხოველების (აგრეთვე ცხენის) დაივალება.

ბანდალა: 2. იტყვიან აღამიანსუ, რომელიც უილაჯოდ. ლასლასით, ბარბაცით დადის.

ბანდალა: 3. (მთიულ.) პურის სარეველა მცენარე (ლ. კაიშ.).

ბანდალი: 1. (იმერ.) უილაჯოდ სიარული, ღონეშიხილის სიარული, ლასლასი. ბარბაცი; „აქ იქ მივლა-მოვლა“ (საბა).

ბანდალი: 2. (ინგლ.) ირლანდიური ზომა სიგრძისა, – 2 ფუტი.

ბანდი: 1. (სა.) წერილი თოკი ან თასმა სახლართად, მოსაკრავად გამოყენებული; ჭრილობის შესახვევი ქსოვილი;

ბანდი: 2. (ქართლ., მთიულ.) საქონლის სენია, – ფეხის გაკავება იცის (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბლ. კაიშ.).

ბანდი: 3. (მთიულ.) ნახველი (ლ. კაიშ.).

ბანდი: 4. (გურ.) ცუდი; უეარგისი (პ. ჯაჯანი).

ბანდი: 5. შეკერა (ი. გრიშაშ.).

ბანდი: 6. უნიკალური არაბული სალექსო ფორმა (ლექსი პროზად, სხვადასხვა სალექსო სტრიქონის გაერთიანებით). ბანდი არის შუალედური რგოლი ლექსისა და პროზას შორის.

ბანდი: 7. (ზ. იმერ.) ნეარი, რომლითაც თიხის გამოუმწვარ ნედლ ჭურჭელს ასწორებენ (ბ. წერეთ.).

ბანდურა: 1. ფანდურისებრი მრავალსიმიანი საკრავი (უკრაინაში).

ბანდურა: 2. (გურ.) იტყვიან კაცზე, რომელსაც უყვარს უსაქმოდ სიარული, ხეტიალი, ყოფილი.

ბანდლი: 1. ობობას ქსელი (პ. განყნ.).

ბანდლი: 2. უხბოო, ბერძნული ძროხის ცური (პ. განყნ.).

ბანი: 1. ქართული ანბანის მეორე ასოს სახელწოდება.

ბანი: 2. „სახლის ვრდო“ (საბა); დატკეპნილი მიწის სწორი (ბრტყელი) სახურავი სახლისათუ სხვა ნაგებობისა, ოდნავ უკან დაქანებული.

ბანი: 3. „ხმის შეწყობა“ (საბა); ხმა, რომელიც ეწყობა სიმღერას (გაერცვლებული გაგებით, — დაბალი, ბოხი ხმა).

ბანი: 4. (სერბ.) მმართველი, ბატონი; ოლქის გამგე (ი. იმედ.).

ბანი: 5. მცენარე (დ. ჩუბინ.); ბანი ბალახი არის რომე მესრეთს იშოვების (დ. ბაგრატი).

ბანი: 6. ცის კამარა (ი. ლოლაშ.).

ბანი: 7. მოსდოვეუთისა და რუმინეთის ხურდა ფული.

„კინდამ დარჩი მაგ კარგის ბანით!

მაღე ამოდი ჩამოქვერ ბანით“.

(დ. გურამიშვილი, „დავითიანი“)

„ეიტყვი ძეგლებურ „შუშინას“,

შესაღებო მოდით ბანითა,

გინდ ავეიჭკლონ სარკმელი,

სინათლე მოდის ბანითა“.

(აკ. წერეთელი, „სიმღერა“)

ბანიანი: 1. ბანის მქონე (სახლი).

ბანიანი: 2. ფიკუსის გვირგის ორი სახეობის ხემცენარის სახელწოდება; ორივე სახეობა იზრდება ინდოეთში, ნაყოფი იჭმება.

ბანკა: 1. ზღვის ფსკერის ნაწილი, რომლის შემოთ წყლის სიღრმე გაცილებით ნაკლებია გარემომცველი წყლის სიღრმეზე.

ბანკა: 2. ძელსკამი მენიზებებისათვის ან მგზავრებისათვის უგემბანო გემების ნაეპში, პატარა კატერების, კანჯოს, გლისერების სიგანეზე (სილ. თეხელა).

ბანკეტი: 1. საუბიმო წვეულება, რომელიც იმართება ვისიმე პარტიკულაციამდ ან რაიმე მოუღუნის აღსანიშნავად.

ბანკეტი: 2. მიწის ან ქვის ყრილი წყლისაგან რაიმე ნაგებობის დასაცავად (მ. ჭაბ.); მოდალი ბრუსტვერის შიგა დამრეცი პირზე მიყრილი მიწა, იყენებენ იმ მსროლელთა განსაღაგებლად, რომლებიც მიწაყრილის შემოდან ისერიან (ა. ყიფში).

ბანკეტი: 3. გემის ცხაურიანი ბაქანი, სადაც ინახება და შრება ბაგირები.

ბანკი: 1. სახელმწიფო დაწესებულება, რომელიც სახალხო მეურნეობის ერთიანი გეგმის შესაბამისად აკრედიტებს საწარმოთა მიმდინარე საქმიანობას და აფინანსებს კაპიტალდაბანდებებს, ეწევა საწარმოებსა და სამეურნეო ორგანოებს შორის უნაღლო ანგარიშსწორებებსა და ნაღდი ფულის ვრებრუნვას; დაწესებულება, რომელიც თავს უყრის სასესხო კაპიტალს და აძლევს მათ მოგებისა და შემოგების მისაღებად (მ. ჭაბ.).

ბანკი: 2. ბანქოს თამაშში: თანხა, რომელიც ბანქოს დამრიგებლის განკარგულებაშია; ბანქოს ერთგვარი აზარტული თამაში (მ. ჭაბ.).

ბანძური: 1. (რაჭ.) ქვეერიდან ნარეცხი წყლის ნარჩენის ამოსაწერი ნვარი, გრძელ ჯოხზე მიმაგრებული, — მაწაწური (სინ. ოფსინო, ოსინო).

ბანძური: 2. (ვარგ.) უხარისხო, უგემოვნო (დ. ბრეგ.).

ბაო: 1. „მცირე ჩრდილი“ (საბა).

ბაო: 2. (ქიხუ.) ბაეშვი, სანამ ტიტინს დაიწყებდეს (ს. მენთუშ.).

ბაო: 3. (რაჭ.) მოლი (ახალი ბალახი) ეზოში (ე. ბერ.).

ბაფი: 1. მკვებე ლეღვი.

ბაფი: 2. გადასახადი სახელმწიფოში შეტანილსა და სახელმწიფოდან გატანილ საქონელსუ.

ბაფი: 3. გამოხდილი ნიგვისის წვენი, მოუხარშავი, შეკასმული სუნელებით, ძმრითა და პილპილით.

ბარ: 1. (ინგლ.) სამეურნეო იარაღი; გუთნის ნაწილი, თხრის მიწას (ნ. როსტიაშ.).

ბარ: 2. (ინგლ.) სატმელი, აკუთებენ სულაურში (აღაპი, აკუთებენ წირეის ღროს); შიგნეულს დატრიან თიანში (სპილენძის ღიდი ჭურჭელი). მოხარშავენ. ცოტა წვენს შეუყენებენ (ნ. როსტ.); ღვიძლის ნაჭერი (ა. ლლ., მ. ჯანაშ.).

ბარა: 1. (მცენ.) წბო (დ. ჩუბინ.).

ბარა: 2. (გურ.) მიდამო, ქონება (ს. უღ.); ეზოყურე.

ბარა: 3. (ძე.) შვილის ორივე სქესის მაწაწეული ზოგადად (ივ. ჯაფიახ.).

ბარა: 4. (ჯაფიახ.) ღალა, გადასახადი (ა. მარტ.).

ბარათა: 1. (არაბ.) თავისუფალი.

ბარათა: 2. (სპ.) ნახატი.

ბარათი: 1. წერილი.

ბარათი: 2. (კახ.) სახნავე-სათესი მიწა, რომელიც სახლიდან დიდი მანძილით არის დაშორებული. ბარათში ათი მეზობელი ერთიანდება, ერთი კაცის წილს აქ ნადელი პქვია (ნ. სუკიაკ, ე. ხუც.).

ბარაკი: 1. ხის სახელდახელო ნაგებობა (დროებით საცხოვრებად).

ბარაკი: 2. (მოძე.) განცალკევებული სავადმყოფოს შენობა გადამდები სნეულებით დაავადებულთა საინჟოლაციოდ (ეპიდემიების დროს).

ბარამბა: 1. (ლენხ., იმერ.) კარის საკეტი, ლურსმნით მიჭედლილი სარაზაგი (მ. ჩიქ.).

ბარამბა: 2. ორკაპა ხის ჯოხი, იხმარება სუთის (ლომის დასახელი მოკლე ჯოხის) მაგივრად, აგრეთვე ლობიოს ამოსახეულად.

ბარამბული: 1. კედელთან ტიხრის ჩაჭდობით შეერთების ადგილი.

ბარამბული: 2. შუაცეცხლის ზეით მოწყობილი (ჩამოკიდებული ჩარჩო), ქვაბის ჩამოსაკიდებული (პ. განუჩ.).

ბარბა: 1. (თეატრ.) ესპანეთის თეატრის ერთ-ერთი ამპლუა XVI-XVIII სს. მოხუცის როლის შემსრულებელი.

ბარბა: 2. (გრაფ.) შტრიხის ნაკბილი, გრაფიკოსის საჭრისის ან ნემსის კვალი (ა. ყიფში).

ბარბა: 3. ღაზურ ნაეზე სიგრძივ აღმართული ლარტყა, რახედაც მავრდება საღეზე თოკი.

ბარბაცა: 1. მრუდმხარა მექანიზმის ძირითადი ნაწილი, რომელიც დგუშის ან ცოცხას უკუქცევით - წინსვლით მოძრაობას გარდაქმნის მუხლა ლილვის ბრუნვით მოძრაობად.

ბარბაცა: 2. (იმერ.) ბოგვი; (გურ.) ბამბუკის ბალახი. ჩაქვის ბალახი (ა. მავ).

ბარდა: 1. ერთწლოვანი პარკოსანი კულტურული მცენარე.

ბარდა: 2. (თურან.) სპირტის წარმოების მეორადი პროდუქტი, რომელიც იქმნება კარტოფილის, მარცვლეულის ან ბადაგის დუღილისას.

ბარდანა: 1. დიდი ტომარა, ჩვეულებრივ, მატყლის, ბამბის, ბზისა და მისთანათა ჩასადებ-

გადასახიდად.

ბარდანა: 2. იგივეა, რაც ბარდი; კვალ-ბარდანა.

ბარდი: 1. ბუჩქის ან ბალახეული მცენარის ერთმანეთში გართხმულ-გადახლართული დეროები; (იმერ., რაჭ., გურ., აჭარ.) ვაზის, კვახის და მისთანათა დეროები და ფოთლები (ე. ბერ.); მავეალი (ა. მავ).

ბარდი: 2. (კელტ.) კელტური ტომების სახალხო მგოსან-მომღერალი (განსაკუთრებით ირლანდიაში, უელსსა და შოტლანდიაში) (მ. ჭაბ.).

ბარდი: 3. (ფშ.) საფარველი (ი. ქეშიკ).

ბარდღალა: 1. „მრავალფეხა გრძელი ჭუა“ (საბა).

ბარდღალა: 2. ბანჯგელიანი საქონელი (ს. მენთეშ).

ბარდღალი: 1. (გურ., აჭარ.) უხეიროდ, ფრთა-ჩამოყრილი ფრენა (ა. ღლ.). ბობღვა (ა. ღლ.).

ბარდღალი: 2. ლაქობა (ი. მეგრ.).

ბარელი: 1. ბარის მცხოვრები.

ბარელი: 2. ტყეადობისა და მოცულობის საზომი. (ნავთობის ბარელი=160ლ.)

ბართი: 1. (მოხ., მთიულ.) წივა (ლ. ლეონ., ო. ქაჯ., ლ. კაიშ.). ჩლიქით ნახელი, გამხმარი და ფილა-ფილა აყრილი კურკლი ცხერისა.

ბართი: 2. (მთიულ.) ძონძი (ლ. კაიშ.).

ბარი: 1. მტაცებელი ფრინველი შავარდნების ჯგუფისა.

ბარი: 2. დაბლობი, ვაკიანი ადგილი.

ბარი: 3. ბრტყელი, წვერმახვილიანი რკინის იარაღი, რომელიც მიწის ჩასატყვევ-გადასაბრუნებლად, სათხრელად იხმარება.

ბარი: 4. ერთგვარი რესტორანი, სადაც დგომელა შეექცევიან საჭმელ-სასმელს.

ბარი: 5. ატმოსფერული წნევის ერთეული.

ბარი: 6. „ცხელი ქვეყანა“ (საბა).

ბარი: 7. (თუშ.) საქონლის ნაწლავებსა და ფულტვებს დასჭრიან სიგრძეზე და ერთად დაწნავენ, მერე ჩაყრიან ადუღებულ წყალში და მოკანძავენ; ცოტა ხნის შემდეგ ამოიღებენ, დაამარილებენ, გააშრობენ მზეზე და საზამთროდ ინახავენ (პ. ხუბ.).

ბარი: 8. საბურღი მანქანისა და სამთო კომბაინის მუშა ნაწილი.

ბარი: 9. თავდაპირველად შემოსახიდრული

ადგილი (დგამი) სასამართლო დარბაზში, რომლის უკან დგას მოსამართლე.

ბარი: 10. (ფრ.) ზღვის ფსკერზე ნაპირთან ახლოს მდებარე კვალი, რომელიც წარმოიქმნება ნარიყისგან, როგორც წესი, მდინარის კალაპოტიდან მცირე მანძილზე.

ბარი: 11. (გურ.) ბრალი, დანაშაული (რ., გ. მეგრ.).

„მაგონდება ბარი,
არა მთა და ბარი,
არც თოხი და ბარი,
მხოლოდ დამის ბარი.“

(ვ. ჯავახიძე, მაგონდება...)

„ის მიმანია კარგ ქვეყნად,
სადაც მთაც არის ბარიცა,
და ქვეყნის მუშად – ვისაც კი
ცულისც უჭირავს, ბარიცა!“

(აქ. წერეთელი, უსათაურო.)

ბარჯა: 1. სატვირთო გემი, რომელიც ბუქსირით მოძრაობს, – კარჭაბი.

ბარჯა: 2. ორკაპიანი ჯოხი, – საყრდენი.

ბარტყი: 1. ნიტის (საერთოდ, გარეული ფრინველის) მართვე. ტანსაცმლის გადანაკერში ჩაყენებული პატარა ნაჭერი განისა და ირიბის მისაცემად, – აძლული. ხის ძირის ამონაყარი ან გამონაზარდი მთავარი შტოს გვერდით.

ბარტყი: 2. მოკლე ლარძაყინი, გადასაყიდელი, რომელიც სახლის სათავემდე არ უწევს (ე. ბერ.).

ბარულა: 1. „სათხრელი“ (საბა); ბოსტნეულის საოშავი ხის იარაღი ადგეთის ხეობაში; პატარა წვეტიანი იარაღი (გ. შატბერ.). რკინის წვეტიანი იარაღი, ნაყის ფსკერის ასაფხეკი.

ბარულა: 2. ქორფა, აკეანში ჩაკრული ბაეშვის შესახევეი (გ. შატბერ.).

ბარული: 1. ბარის დამახასიათებელი, ბარის კუთვნილი.

ბარული: 2. ფეტვის ძნების ჩამოსაკიდებელი, – აჭინარი; „ფეტვის მჭელეულთ ჩამოსაკიდარი“ (საბა).

ბარქაზი: 1. (არაბ.) დიდი გემი (დ. ჩუბინ).

ბარქაზი: 2. სოკოა (დ. ჩუბინ).

ბარჯი: 1. ორკაპიანი ჯოხი, – ბოძკინტი.

ბარჯი: 2. სატყორცნი იარაღი, რომლითაც ეშაპებზე და დიდ თევზებზე ნადირობენ, – პარკინი.

ბასარა: 1. (მოხ.) ეპითეტი ძაღლისა (ა. ყაზბ.).

ბასარა: 2. (ბერს.) საბერძნეთში ბაქჩი ქალუბის გრძელი ტანსაცმელი, ითელსოდა ლიბიელი ღმერთის ბასარეოსის ტანსაცმოსად, იგიუღებოდა დიონისესთან (სოლ. თესელ.).

ბასარა: 3. დიონისეს ძიძღ არის მიჩნეული ზოგიერთ მითის მიხედვით.

ბასკა: 1. (გურ.) თხლად გათლილი მუხის (ან სხვა გამძლე) ხის ნაფოტი, რომელსაც ატყდებენ ყაყარს დასამაგრებლად. (ე. ბერ.).

ბასკა: 2. (ფრ.) ფართო ფურჩალა, რომელსაც კაბის ან ზედა ტანსაცმლის ლიფს აკერებენ.

ბასმა: 1. (თურქ.) თმის ერთგვარი საღებავი.

ბასმა: 2. (თათრ.) ლითონის (ვერცხლის, სპილენძის, ოქროს) თხელი ფურცლები ზედ ამოტვიფრული ნახატი; ხმარობდნენ სამკაულად.

ბასმა: 3. რწმუნების სიგელი, – ლითონის ფირფიტა (ან ბეჭედი), რომელზედაც გამოსახული იყო თათრის ხანი (მ. ჭაბ.).

ბასრი: 1. მეტად მგრული, მახვილი.

ბასრი: 2. საუკეთესო ხარისხის ფოლადი; (ხეესურ.) მაგარი.

ბასრი: 3. ჭურჭლის გამოსაყვანი იარაღი.

ბასრობა: 1. ჭრა (ბასრი იარაღით), – ბასერა.

ბასრობა: 2. (ძე.) „გარდამატებული განკიცხვა“ (საბა).

ბასტი: 1. ეგვიპტურ მითოლოგიაში სიხარულისა და მიხარულების ქალღმერთი, გამოსახებოდა კატის ან კატისთავიანი ქალის სახით.

ბასტი: 2. „ფეხის ცემით როკეა“ (საბა)

ბატარეა: 1. საარტილერიო ქვეგანაყოფი, რომელსაც აქვს რამდენიმე ქვემეხი; გამაგრებული ადგილი, რომელიც წარმოადგენს რამდენიმე ქვემეხის პარტიას (მ. ჭაბ.).

ბატარეა: 2. რამდენიმე ერთმანეთთან შეერთებული გაღვანური ელემენტი ან აკუმულატორი; მოწყობილობა, რომელიც წარმოადგენს ერთმანეთთან შეერთებულ სავსებით ერთნაირ ნაწილებს, ელემენტებს (მ. ჭაბ.).

ბატი: 1. ფეხაკიანი, ბოკენისკარტა ფრინველი.

ბატი: 2. ფულის ერთეული ტაილანდში.

ბატი: 3. (თუშ.) საქსოვი ჯარის ნაწილი (ს. მაკალ.).

ბატი: 4. თეთიანაწერი ხელსაწყოს სამელნე.

ბატყი: 1. (მეგრ.) კამეჩის კოხაკი; ზაქი.

ბატყი: 2. ციკანი, წილი თიკანი.

ბატყი: 3. (გურ.) შემოდგომაზე ნაშობი შინაური საქონელი: ხბო, ბატყანი ან თიკანი (ი. ჯკონ., აღ. დლ.).

ბატყანი: 1. (ფრ.) ბალეტში, — კლასიკური მოძრაობების განსაკუთრებული ჯგუფი.

ბატყანი: 2. ფარიკაობაში, იარაღით იარაღზე მოკლე, სხარტი დარტყმა მოწინააღმდეგის გვერდზე გადაყვანის მიზნით.

ბატონი: 1. პრივილეგირებული წოდების წარმომადგენელი ბატონყმობის დროს, მიწისა და ყმების მესაჭრონე, — მებატონე, მემამულე; მკერობელი, მმართველი, მბრძანებელი, მეფე; გაბატონებული წრის წარმომადგენელი; თავაზიანი მიმართვა ან ვისიმე ხსენება საზოგადოების გარკვეულ წრეებში; პოლემიკის დროს ვისიმე ირონიული ხსენება ანდა ვინმესადმი ირონიული მიმართვა; (ზრდილ.) დაძახებისას საპასუხო სიტყვა (გაგონებისა).

ბატონი: 2. წაგრძელებული ფორმის თეთრი პური. საკონდიტრო ნაწარმი, რომელიც ფორმით პატარა ჯოხს მოგვაგონებს. მაგ., შოკოლადის ბატონი.

ბატონი: 3. ბუტაფორიული ჯოხი, — ჩაღინი.

ბატონი: 4. (ფშ.) ხატი, ღვთაება (ევაე).

ბაქანი: 1. ამიღლებული მოედანი რკინიგზის სადგურის (ტრამვაის, მეტროპოლიტენის ხაზის...) გასწვრივ მატარებელში (ტრამვაიში...) ჩასაჯდომად, იქიდან გადმოსასვლელად. მცირე ხნით მატარებლის გასაჩერებელი ადგილი, — პლატფორმა.

ბაქანი: 2. „კლდეში მცირე ვაკე რამ“ (საბა).

ბაქანი: 3. (ქსნის ხეობ.) საჩენლის ხის რკალი (ე. სომხიშე).

ბაქანი: 4. საწინახლის უკან წაფერდებით დაკრული ფიცარი.

ბაქმაზი: 1. დაღლებული ღვინოა, წამლადაც ხმარობენ (ი. გრიშაშ.).

ბაქმაზი: 2. ხილისაგან (მეტწილად ყურძნი-

სა და თუთისაგან) შესანახად მოღულებული თაფლივით სქელი წვენი. საწებელია ერთგვარი (ა. სიხ.).

ბალანა: 1. (იმერ., გურ., მეგრ., აჭარ., ფშ.) ბაეში, ბალდი, უწლოვანი (ე. ბერ., ა. დლ.).

ბალანა: 2. „მცირე ტყვე“ (საბა).

ბალდადი: 1. აბრეშუმის დიდი ხელსახოცი. აბრეშუმის ოთხკუთხა მანდილი, სახეებიანი (ჩეულებრივ, ლენაქუე მოსახევევი).

ბალდადი: 2. ოთახის გასატიხრავი მსუბუქი კედელი.

ბალდადი: 3. კარგი, გამორჩეული საცხოვრებელი ადგილი.

ბალდადი: 4. (ქიზიყ.) ლოცვის სარტყელი.

ბალდავანი: 1. (ლენხ.) კარგი, ბარაქიანი ადგილი (მ. ალაე).

ბალდავანი: 2. (მოხ.) პასუხისმგებლობა, პორიანობა (ო. ქაჯ.).

ბალი: 1. შემოკაეებული მიწის ნაკვეთი საგანგებოდ დარგული ხეებით, ბუჩქებით ანდა ყვავილებით; (სპარს.) სამოთხე, წალკოტი, ხილნარი, მტილი ხეხილთა (დ. ჩუბინ.).

ბალი: 2. (გურ., ხ. აჭარ., ინგილ.) სარტყელი, ზონარი, წვივსაკონი ზონარი (ს. ულ., შ. ნიჭარ.); ქალამნის შესაკრავი თასმა, ბაწარი (ა. შან).

ბაყამი: 1. (ძე.) „ლაქა“ (საბა).

ბაყამი: 2. (ქიზ.) უხეირო ლურჯი საღებავი.

ბაყაყი: 1. ცივისხლიანი ცხოველი წყალხმელეთისა, ოთხფეხა, უკუდო, ხტუნია.

ბაყაყი: 2. (მოხ., ქიზიყ.) ცხენის ფეხის შუაგული, რომელსაც ჩალი არ ედება; ხორცმეტი ცხენის ფეხის გულზე.

ბაყეი: 1. „მუხლის ზეეთა“ (საბა); თქოს ძეალი; (ხეესურ.) დლაყეი, ადგილი, სადაც ბარკალი ეკერის მუცელს (ა. ჭინჭარი).

ბაყეი: 2. (გურ.) ბაეში, ბალდი (ა. დლ.).

ბაყეი: 3. (თუშ.) ფრინველია ერთგვარი (ს. მაკალ.).

ბაყი: 1. „გარდმოვლით სამღურავი“ (საბა); ყუედრება.

ბაყი: 2. მესერი, ღობე (დ. ჩუბინ.).

ბაყი: 3. წვივის წინა დიდი ძეალი (დ. ჩუბინ.).

ბაში: 1. ნაეის წინა ნაწილი.

ბაში: 2. ხომალდზე საკვების შესანახი კარადა.

ბაშლული: 1. (ზ. აჭარ.) ყაბალახი, ბაშლაყი.
ბაშლული: 2. საცოლის დანიშვნის დროს გადებული სასუქარი, ქრთამი ქალის მშობლუბისათვის (შ. ნიჟარ.).

ბაჩა: 1. (მოხ., მთიულ.) პატარა ტანის ცხენი (ა. ეაზბ.).

ბაჩა: 2. (იმერ.) ცხენი, რომელსაც ძუა - ფაფარი აქვს გაკრეჭილი (ი. ჭყონ.).

ბაცაცა: 1. ბაჭია, კურდღლის შვილი.

ბაცაცა: 2. (გურ.) წერილფეხა ქურდი (ა. ღლ.).

ბაცაცა: 3. (ქიზიყ.) ხელიდან რომ კაცს არაფერი გამოსდის (ს. მენთეშ.).

ბაწარა: 1. ვიწრო ბილიკი (მთაში).

ბაწარა: 2. ერთგვარი ოქროსფერი სოკო.

ბაჭაჭყა: 1. (იმერ.) ჭიმა, - მრგვალი ჯოხი სიგრძესე ორად გაყოფილი, მეუნაგრენი ხმა-რობენ ტყავის გასაჭიმად (ე. ბერ.).

ბაჭაჭყა: 2. (ლენხ.) პატარა ბაეში (მ. ჩიქ.).

ბახახუხი: 1. თოფების გაეარდნის ხმა.

ბახახუხი: 2. ტყუილი, რიხი, - ტრაბახი, ბაქიაობა.

ბახი: 1. რიხი, ფახიფუხი, ბაქი.

ბახი: 2. (იმერ., ლენხ., გურ.) უეარგისი ცხენი (ე. ბერ., მ. ჩიქ.).

ბახი: 3. შერცხენა, სახელის გატეხა (ა. ღლ.).

ბდუ: 1. მოუხერხებელი, დაბღური.

ბდუ: 2. ძალიან ბევრი, მრავალი (მეუღლებრივ ფრინველი).

ბე: 1. თანხის ნაწილი, რომელსაც წინასწარ იხდიან გარიგების პირობათა შესასრულებლად.

ბე: 2. (გურ.) პო, როგორ არა, დიახ, რასაკვირველია (გ. შარაშ.).

ბებერა: 1. აბურცული, წყალხამდგარი კანი.

ბებერა: 2. (კახ.) ობობა.

ბებერა: 3. ბერა თითი, - „ცერი“ (ა. ჭინჭარ.).

ბებერა: 4. (მოხ.) შეშის ღერი (ი. ქაეთ.).

ბებერა: 5. (მესხ., ჯავახ.) ბებია, დეიდა (ი. მისიურ.).

ბებერა: 6. სოკო ერთგვარი (მ. განენ.).

ბემა: 1. (ინგლ.) ჩვილი ბაეში, ნამცეცა.

ბემა: 2. (შემოკლ.) ბებია. (აღურს.) მიმართვა ბუბისადმი.

ბემა: 3. პატარა, საყვარელო, ძვირფასო (მამაკაცის ქალისადმი სააღურსო მიმართვა და პირიქით).

ბემა: 1. ამადლებული ადგილი ველზე, გორაკი, ბორცვი; ამოკუსული მხარე სათამაშო კოჭისა (ა. შან.).

ბემა: 2. (თურქ.) ფეოდალი, ბატონი, მემამულე; (თათრ.) დიდებული, წარჩინებული; უფროსი თემისა, ქალაქისა (დ. ჩუბინ.).

ბემა: 3. (ტეკ.) ბოძი, ხიმინჯი; პიდროტეკნიკური მოწყობილობა ცალკე მდგარი ხიმინჯების სახით.

ბედენი: 1. (ქიზიყ., ფშ., ხეესურ., მოხ., თუშ., გუ-დამაყრ.) ახალუხის წინა ფერდი ზედმოყოლებული თავისი კალთით, მთლიანია (ს. მენთეშ.).

ბედენი: 2. (ქიზიყ., ფშ., ხეესურ.) განსხვავება, სხვაობა (ა. შან., ეაეა, ა. ეაზბ., შ. ძიძ.).

ბედი: 1. განგება, სეუ, წერა.

ბედი: 2. (ძე.) ამო, ფუჭი (ზ. სარჯ.).

ბედითი: 1. (ძე.) ბედუქუღმართი. ავი ბედისა.

ბედითი: 2. (ძე.) თავში დაკრული; „ცუდივით ცუდი“ (საბა).

ბედითი: 3. (ძე.) ლიტონი; უბრალო (ზ. სარჯ.).

ბედნიერი: 1. ბედის მქონე, ბედკეთილი, ბედინანი, სუიანი, ობდლიანი; სიხარულით, სიამით საესე; კარგი, კეთილი.

ბედნიერი: 2. ციმბირის წყლული (ლ. კოტ.); ერთგვარი მუწუკი.

ბევრ-ბევრი: 1. ბევრი და ბევრი, ძალიან ბევრი.

ბევრ-ბევრი: 2. (კუთხ.) ზოგ-ზოგი. იგივეა, რაც ზოგი (განუსასაღერელი ნაცვალსახელთ: ყველას შორის რომელიმე ერთი ან რამდენიმე); გარკვეული ნაწილი. (უპატივეც.) ვიღაც-ვიღაცეები.

ბევრი: 1. დიდი რაოდენობა, მრავალი; ხშირი, მრავალგზისი, ბევრჯერ გამეორებული; დიდი; მეტი.

ბევრი: 2. (ძე.) ათი ათასი.

ბეზი: 1. (გურ., იმერ.) ჭინჭი, რომელსაც თოფის გატენისას წამალს დაატენიან (ი. ჭყონ.);

(არაბ.) ნარმა, ტილო, ქსოვილი.

ბეზი: 2. (არაბ., თურქ.) კოკა, ჩაფი.

ბეზირგანი: 1. (ძვ.) დიდვაჭარი, სოედაგარი.

ბეზირგანი: 2. ოჯახის ბურჯი, მხოლოდ არა გამრჯელი, — მბრძანებელი, შედამხედველი (ი. გრიშ.).

ბეი: 1. იგივეა, რაც ბე, — თანხის ნაწილი, რომელსაც წინასწარ იხდიან გარიგების პირობათა შესასრულებლად.

ბეი: 2. ბეგი, — ბატონი, მემამულე, ფეოდალი.

ბეი: 1. (ზ. იმერ.) გორაკი (ქ. ძოწ.); შემადღებული ადგილი.

ბეი: 2. (ინგლ.) დამცველი ფეხბურთში, პოკეიში.

ბეი: 3. ნამგალფეხება, ნამგლის მსგავსი ფეხების მქონე (უპირატესად ითქმის ქალზე). (ა. სიხ.).

ბეი: 4. (თურქ.) ემირი; ფეოდალების შუასაუკუნოვანი წოდება ახლო და შუა აღმოსავლეთის ქვეყნებში. უმაღლესი ოფიცრებისა და წინაოქმების წოდება სულთანურ თურქეთში და სოგიერთ თანამედროვე არაბულ ქვეყნებში.

ბეი: 5. წონის ერთეული, 1 ბეი = 5,5 გ.

ბეკანი: 1. პირუტყვის კუნტრუში, ხტომი (დ. ჩუბინ.).

ბეკანი: 2. (იმერ.) ტკეპნი.

ბელა: 1. (გურ., ინგილ.) გაჭირება, დაბრკოლება, განსაცდელი.

ბელა: 2. ძალიან, მეტისმეტად, ასე, ამდენად (აღლ. ღლ.).

ბელა: 3. ერთსახეობა, ერთფეროვნება, ერთიდაიგივეობა (ი. გრიშაშ.).

ბელა: 4. (აჭარ.) შარი, ხათაბაღა.

ბელა: 5. (ლათ.) ლამაზი.

ბელენძუხა: 1. (იმერ., გურ.) უშნო, უსუფთაო, პელენწუქა (ე. ბერ.).

ბელენწუხა: 2. დიდი, უზარმაზარი (ს. უდ.).

ბელეშა: 1. რქებდახრილი მსხვილფეხა საქონელი, — ლაბა.

ბელეშა: 2. უხეირო, უშნო, უსუფთაო ადამიანი.

ბელი: 1. დათვის ნაშიერი.

ბელი: 2. ხის კუნძი.

ბელი: 3. ორი თანამოსახელე ფიზიკური სიდიდის ფარდობის ლოგარითმული ერთეული.

ბელი: 4. (ლაზ.) ბარი, მიწის სათხრელი იარაღი.

ბელი: 5. (ძვ.) ნაშობი, გამონაყოფის გამომხატველი ყოფილა (ივ. ჯავახ.).

ბელი: 6. (ქართლ.) ბელი-ბელი, — ბეერი (კირიონი).

ბელი: 7. (სემიტ. პატრონი) აქადურ მითოლოგიაში, — ენლილის ეპითეტი, გამოსახებოდა ხარის ან ხარისთავიანი კაცის სახით, განსახიერებდა დედამიწის ნაყოფიერების ძალას.

ბელტი: 1. მიწის მონაკვეთი, ჩვეულებრივ, ბარით ან სახნისით მოჭრილი; ქვანახშირის ან შავი ქვის ჩამონაკვეთი (ან ნატეხი); გეოლოგიურად ერთიანი მასივი.

ბელტი: 2. დიდი და მცირე სრუტეები ბალტიის ზღვაში; კელტურად: წყალი (ზღვა), ინგლისურად: სარტყელი, ზონა.

ბემა: 1. ამფითეატის მსგავსად განლაგებული შეკიბული საჯდომი ტაძარში, — ტეიქი, ბემონი. რომაელთა ტაძარში, — ტეიქი. რომაელთა ტაძარში შემადღებული ადგილი, საიდანაც თათბირობდა ჩვეულებრივად ეპისკოპოსი და ითვლებოდა წმინდანად.

ბემა: 2. „მაღალი ხარისხი“ (საბა).

ბენდი: 1. ჯებირი; (ზ. აჭარ., მესხ.) წისქვილის ან სარწყავი წყლის სათავეში გამართული ჯამბირი წყლის გამოსაყოფად მთავარი კალაპოტიდან; ადგილი, რომელიც გამოდგება წყლის არხის გასაყვანად (შ. ნიჭარ., ი. მაისურ.).

ბენდი: 2. (მუს.) მუსიკალური ჯგუფი.

ბენდი: 3. (ინგლ.) ყინულზე ბურთით მოკვის თამაშის საერთაშორისო სახელწოდება.

ბენჩი: 1. (თუშ., ქიზიყ., ლეჩხ., რაჭ.) დიდი კუნძი (თ. უთურგ); მსუქანი და მძიმე ქათამი; დიდი ნაყოტი.

ბენჩი: 2. საყავრე ხის მეოთხედი ან მეექვსედი ნაწილი.

ბენჩი: 3. (ინგლ.) ზღვის ფსკერის სანაპირო ზოლი, რომლის შედაპირიც აბრაზიითაა გამომუშავებული.

ბენცი: 1. (რაჭ., ლეჩხ.) ძლიერ ბნელი ღამე (ე. ბერ.).

ბენცი: 2. ბენი, წინდაუხედავი (მ. ნიქ.). ლენჩი; ბეცი.

ბენძლი: 1. ძალიან ძველი, დაძველებული.
ბენძლი: 2. უზომოდ გასუქებული, ლეშად-ქცეული (გადატ.) ბებერი.
ბენძლი: 3. „უმუშეარი ილეკო. („ილეკო ეწოდების ოქროსა, ვერცხლსა, სილენქსა, რკინასა, ტყეისა, კალასა და ყოველსა მისთანათა ერთბაშად“) (საბა). (ძვ.) „დაუმუშაებელი ღლითონი“ (საბა).

ბერა: 1. (ფშ.) (კნინ.) ბერი, ბებერი.
ბერა: 2. მოზღვდულში დატოვებული ვიწრო გასასვლელი (ჩეულებრივ, ცხერის სათელეულად და საწველად); (ძვ.) მრავალთაგან ზეამართული და გადაჯვარედინებული იარაღი (ხმალი, შუბი...), რომლის ქვეშაც გაატარებდნენ ხოლმე დამარცხებულ, ტყვედ წაგდებულ მტერს.
ბერა: 3. ბავშვთა ზოგიერთ თამაშობაში, — მონიშნული, ამორჩეული ადგილი (ქვა, ხე, შენობის კედელი), რომელსაც ბურთს მიარტყამდნენ, სადაც თამაშის დროს თვალს ხუჭავენ და ა.შ., დანიშნული ადგილი დასადგომელად გაჯუფთებულთა მორბენალთა და ეგე ვითართა მოთამაშეთა (დ. ჩუბინ.).
ბერა: 4. ვაშლის ჯიში (შ. ნიუ).
ბერა: 5. წბურის (ჭაჭის საწნეხი მანქანის) ნაწილი (მ. ალავე).
ბერა: 6. შუა, შუათანა, საშუალო; (ქართლ.) დიდი შუა კეტი, რომელსაც ხმარობენ თივის ან სხვა ტვირთის გადატანის დროს ურემზე ან ავტომანქანაზე; შუაზე გადატვირთილი კეტი (სიტყვა ბერკეტიც აქედან წარმოსდგა) (ჯ. ლომაშ.).
ბერა: 7. ბერა თითი, ცერი.

ბერბეცი: 1. (იმერ.) ძლიერ ბნელი დამე (ე. ბერ.).
ბერბეცი: 2. ელაში, ბეცი, — ახლომხედველი; ცუდად მხედველი; (გადატ.) შუზღვდული გონებისა, მიუხედრელი.

ბერბიჭა: 1. ცოლმყოფეანლად დაბერებული მამაკაცი.
ბერბიჭა: 2. გაუთხოვრად დაბერებული დედაკაცი.
ბერბიჭა: 3. ხნიერი, მაგრამ უბერებელი კაცი, რომელსაც შენარჩუნებული აქვს ჭაბუკური იერი და ძალ-ღონე.

ბერგამოტი: 1. ერთგვერი წენიანი მსხლის ჯიში.
ბერგამოტი: 2. ციტრუსოვანი ხე, რომლის

ნაყოფის ქერქი შეიცავს ეთეროვან ზეთს.

ბერვა: 1. დაბერვა, ქროლა.
ბერვა: 2. ბღინქა, ღიდკაცობა, ყოყონობა.

ბერი: 1. ბებერი, მოხუცებული, დიდი ხნის.
ბერი: 2. საეკლესიო ძმობის წევრი მამაკაცი, რომელსაც მონასტერში ასკეტური ცხოვრების აღთქმა აქვს დადებული.
ბერი: 3. გამოსხივების ეკვივალენტური დოზა, ეკვივალენტური დოზის მანქანებელი.
ბერი: 4. (ჭან.) ცხერის საწველელი (არნ. ჩიქ.).
ბერი: 5. მონაზონი, შავით მოსილი (ნ. ჩუბინ.).
ბერი: 6. (ხევისურ., ფშ.) კოპალას (ხატის) ეპითეტია (ა. შან.).
ბერი: 7. (კოლხ.) შვილი, ვაჟი.

ბერილი: 1. „ბერვით გამოყვანილი ლითონი“ (საბა).
ბერილი: 2. „ერთგვერი ბალახი“ (საბა).
ბერილი: 3. (რაჭ., ლეჩხ.) ბუჩქებისა ან წაქცეული ხის ტოტებისაგან შეკავებული თოვლის გროვა (ე. ბერ., მ. ჩიქ.).
ბერილი: 4. ცისფერი პატიოსანი თვალი, ძვირფასი ქვა (საბა).
ბერილი: 5. (აჭარ.) დათვის ბუნაგი (ი. მეგრ.).
ბერილი: 6. (ძვ.) მსუბუქი (ნ. მელიქ).
ბერილი: 7. (ბერძ.) სილიკატების ჯგუფის მინერალი, რომლისგანაც ბერილიუმს იღებენ (მ. ჭაბ.).

ბერობა: 1. სიბერე, „მოხუცებულობა“ (საბა).
ბერობა: 2. ბერად (საეკლესიო ძმობის წევრად) ყოფნა. ბერების კრებული.
ბერობა: 3. (ჭან.) ბავშვობა, ყმაწვილობა.

ბერძენი: 1. ბერძენი ეროვნებისა.
ბერძენი: 2. (ძვ.) რომაელი (ი. აბ.).

ბესა: 1. (ოკრიბ.) კარტოფილის შესანახი მშრალი ადგილი მიწაში (მ. ალავე).
ბესა: 2. (ფრ.) საბირჟო ქალაქების კურსის დაწვეა.

ბექი: 1. (ფშ., ქიზიყ.) წყლისაგან ან მეწყრისაგან ჩამოხრამული ადგილი, კბოდე; (ვაჟა, ა. შან.). მადალი და სწორი ადგილი, პლატო. სიგრძეზე ოდნავ ამალღებული ადგილი, გრძელი გორაკი (ს. მენთეშ.).
ბექი: 2. (ქართლ.) კერპი, გაუტეხარი, შეუპოვარი (კირ.).

ბექია: 3. (თურან.) იგივეა, რაც ბეი (ბეგი), — დიდგვაროვნებისა და მიწათმფლობელის ტიტული აღმოსავლეთში.

ბექია: 4. (ინგლ.) ბურთის სპორტულ თამაშებში, — მცველი.

ბელელი: 1. პურეულის შესანახი ნაგებობა.

ბელელი: 2. (ქვ.) ფშავსა და ხევსურეთში, — საკულტო ემბლემებისა და სახატე ჭირნახულის შესანახი შენობა.

ბელელი: 3. (რატ.) დახდილი ყავარი, დახურხილი ფიცარი... ერთმანეთზე დაწყობილი ფენა-ფენა კუბისებურად, რომ სწრაფად გახმეს და არ დაიბრიცოს (აღლ. კობახ.). (გურ.) ახალი გამოხდილი ყავრის კონა (შეიცავს 500 ლერ ყავარს).

ბელო: 1. საძნე ფარდული. „საძნე სახლი“ (საბა). სადაც გაღწევაზე ძნას ინახავდნენ.

ბელო: 2. (ქიზიყ.) ბელურა.

ბელურა: 1. პატარა ნაცრისფერი ჩიტი.

ბელურა: 2. (ოკრიბ.) წნელი, რომლითაც სახურავის კუთხეში იხლს ამაგრებენ (მ. ალავე).

ბენენჩო: 1. (ქიზიყ.) უხეირო, ჩანჩურა კაცი.

ბენენჩო: 2. (თიკური) კაცის მეტსახელად იხმარება (ს. მენთეშ).

ბექია: 1. ბრტყელი, სამკუთხიანი ძვალი მხარს ქვეით ზურგზე; საერთოდ, ზურგის უკეთა ნაწილი.

ბექია: 2. საქსოვი იარაღი, — სავარცხელივით დაკბილული, ქსელზე ზედას ჩასაბეჭავად.

ბექია: 3. (ძვ.) ზედაპირი (ზ. სარჯ.). წყლის ზედაპირი („იხილეს გუამნი მოწამეთანი ბექთა ზეთა წყალთასა“).

ბზაკალი: 1. (ძვ.) „ხის მშვილდი“ (საბა).

ბზაკალი: 2. „ბზის ხის კოპიტი“ (საბა).

ბზარი: 1. გახეთქისაგან დაჩნეული ხაზი (ნაბზარი, გახეთქილი).

ბზარი: 2. „თუ შემბალი თოელი შეიყინა, ეწოდება ბზარი“ (საბა).

ბზე: 1. (გურ., ზ. იმერ.) იგივეა, რაც მზე (ქ. მოწ.).

ბზე: 2. პურეულის ნამჯის კვერით ნაღვეწი. პურეულის ნამჯის ნაღვეწი.

ბზუკი: 1. (გურ.) წყლული, მუწუკი (ა. ლღ.).

ბზუკი: 2. (მთიულ., ფშ.) ერთგვარი ბზუხია (ლ. კაიშ.); ბზუხი (ი. ქეშიკ.).

ბზია: 1. გარეული კომში. (ინგილ., იმერ., გურ.) იგივეა, რაც კომში.

ბზია: 2. საქონლის ნალურსმნევი წლიქის აქროლება დაჩირქების გამო (ს. მენთეშ).

ბზია: 3. (მოხ.) მიმართვაში ლამაზი კარგი, საყვარელი (ი. ქავთ.); ბაია (ი. ქავთ.).

ბზია: 4. რაღაც სარეველა ბალახია (ნ. კეცხ.).

ბზია: 5. (ბერძნ.) ძალისა და შესაძლებლობის განსახიერება ძველ საბერძნეთში; ზუესის ბრძნებით მან მიაჯაჭვეა პრომეთე კლდეზე კაეპოსიაში (“პრომეთე” გმირი ამირანის წაბაძულობით არის დაწერილი).

ბზბა: 1. (ზ. იმერ.) თეთრბაღნიანი (ი. ჭყონ).

ბზბა: 2. (ინგილ.) შეძახილი ინდაურის გასადენად (ნ. როსტ.).

ბზბილა: 1. (ქიზიყ., ინგილ.) ყვეილია (ს. მენთეშ).

ბზბილა: 2. (ინგილ.) ლამაზი, — ბაეშის ენაზე (მ. ჯან.).

ბზბინი: 1. „ყვეილთ ფერადობა“ (საბა); ნელი ნიავისაგან ჯეჯილის, ბალახის და მისთ. ტალღისებური მოძრაობა (რხევა) და ამით გამოწვეული ბზინვა, — ღალანი.

ბზბინი: 2. (ფშ., ხევსურ.) ხმაური, მღელვარება.

ბზბინი: 3. (ხევსურ.) ფრენა (არწივისა), ჭენება (ცხენისა); (მეტაფორულად) ხალხის წასვლა გამაღებით (ა. შან.).

ბზბო: 1. ბიბილო (ქღლ).

ბზბო: 2. ძალიან წმინდად დაფქვილი სიმინდი, პიკი (ს. ჟღ.).

ბზბო: 3. (იმერ.) უღოვლათო, ხელგამოუვალი ადამიანი, ვის შრომასაც ბარაქა არა აქვს; ბოთე; უგუნური (მ. ალავე).

ბზბო: 4. თეთრთმიანი ადამიანი (ქღლ).

ბზგა: 1. რისამე გასამაგრებლად შეყენებული კქტი ან ძელი, ბოძი; ორი ან სამითითი, ფიწალი (ა. ლღ., მ. ნიქ.); (ფშ., გურ., იმერ., ლენხ.). ხის ნაჭერი რამესათვის გასამაგრებლად შეყენებული (ი. ჭყონ., პ. ჯაჯან.); (ჭან., მებრ.) ჯოხი (ნ. მარი).

ბზგა: 2. (ფშ.) წვრილი თაგვი მინდურისა და ტყისა (თ. რაზიკ., ი. ქეშიკ.).

ბიგაი 1. (ლენჩხ.) იგივეა, რაც ბიგა, — ხის ნაჭკური, რამესთვის გასამაგრებლად შეყენებული; (ჭან., მეგრ.) ჯოხი.

ბიგაი 2. (გურმ) ღარი ყდის ქაღალდზე ან მუყაოზე, რომლის მეშვეობით წიგნი ადვილად იშლება, ხოლო ქაღალდები ადვილად იკეცება.

ბიზი 1. სქელი ღერსმანი ან პალო, რომელსაც დაპკრავენ მიწაზე დადებულს რგოლში მოსახვედრად (დ. ჩუბინ.).

ბიზი 2. (ქიზიყ., აჭარ.) სადგისი, სარაჯის იარაღი (ს. მენაქუშ., ი. მეგრ.). ხარაზის იარაღი (ი. გრიშ.).

ბიზიონი 1. (ხეხს.) თიეთიკი, თხის ნაზი მატყლი (ა. ჭინჭარ.).

ბიზიონი 2. (ქიზიყ.) კურდღლის ფრჩხილა, — მცენარე (ა. მაყ.).

ბითათი 1. (მოხ.) კარგი, ღამაზი (ო. ქაჯ.).

ბითათი 2. (ფშ.) კაცი, რომელსაც გვერდის ძელები და წინამკერდი ერთი ძელისა აქვს (თ. რაზიკა, ი. ჭყონ.).

ბითათი 3. (იმერ.) საქონლის ხორცის საუკეთესო ნაწილი (ი. ქავთ.).

ბიკვი 1. (ლენჩხ.) სკა, ბუკი, ფუტკრის ბინა (მ. ნიქ., მ. ალავე.).

ბიკვი 2. (იმერ.) დამპალი ჯირკი (ე. ბერ.).

ბილა 1. (აჭარ.) საბავშვო თამაშობა, რიქტაფულა, ჩილიკაობა (შ. ნიუარ.).

ბილა 2. (ჯაფახს.) ნაწილაკი (კი) (მაგ., ჭურჭელიც ბილა წაიღო, წყალი ხო გაშიცალა) (გრ. ბერ.).

ბილი 1. კანონპროექტი აშშ-ში, დიდ ბრიტანეთსა და იმ ქვეყნებში, სადაც მიღებულია ანგლოსაქსური სამართლის სისტემა (ქსე).

ბილი 2. (გურ.) რბილი (ხორცი).

ბიშბილი 1. (იმერ.) თხმელისა და თხილის ყვავილი (ე. ბერ.).

ბიშბილი 2. (ლენჩხ.) ყურძნის მარცვალ მტკუნის კინწზე ან კიშპალზე.

ბიშბილი 3. ყურის ბიბილო (მ. ნიქ., მ. ალავე.).

ბიშბილი 4. (გურ.) ბაღის ჯიშია (ა. სიხ.).

ბინა 1. ცალკე საცხოვრებელი სადგომი სახლში. თავშესაფარი. ადგილი, სადაც მწყემსები დგანან და თავის სამუშაო საქმიანობას ეწევიან.

ბინა 2. (მოთულ.) ბარგი ყოველგვარი (ლ. კაიშ.).

ბინდი 1. ნაწილობრივი სიბნელე დაღამებისას ან გათენების წინ, ღლისა და ღამის გასაყარი; თვალების ერთგვარი დააეიდება, — ღამით ვერ ხედავ.

ბინდი 2. წენარი ქარი (ს. ელ.). სიო, ნიავი, ნული ქარი.

ბიოში 1. (ინგლ.) ცოცხალი ორგანიზმების სხვადასხვა ჯგუფის ერთობლიობა, რომლებიც ცხოვრობენ მოცემულ რაიონში და მათი საარსებო გარემოში.

ბიოში 2. (ბერძნ.) აღნიშნავს რაიმეს თავმოყრას.

ბიჟიკი 1. „მომცრო“ (საბა).

ბიჟიკი 2. ირმის ნუკრი.

ბიჟინა 1. (მოხ.) ერთად შეყრილი თივა, წვიმიამ რომ არ გააფუჭოს (ა. შან.).

ბიჟინა 2. „ნუკრის ხაღილია, შვლის ნუკრი“ (საბა). იგივეა, რაც ბიჟინი, — შვლის ნუკრის კიკინი.

ბირება 1. მიმხრობა („მაბირა მე დედამიან ჩემიან ჩინო.“).

ბირება 2. წაქეზება („ბირებითა ეშმაკისათა იქმნა... ამბოხი“).

ბირი 1. (მოლდ.) მოლდაველი გლეხების საკომლო გადასახადი XV–XVIII საუკუნეებში; ხარკი, რომელსაც მოლდავეთი უხდიდა თურქეთს, XVI–XVIII საუკუნეებში.

ბირი 2. ეთიოპიის ფულადი ერთეული.

ბირი 3. მომწარო გემოს ფრანგული აპერიტივი, — მადის აღსამრავი სასმელი, ჩვეულებრივ სპირტიანი.

ბირკა 1. ზოგიერთი ბალახის ნაყოფი, შემოსილი კაუჭიანი ეკლით.

ბირკა 2. „ოქროს მძივი“ (საბა).

ბირკა 3. ჯოხზედ ჭლე (დ. ჩუბინ.).

ბირკა 4. მიწებზელი, ბნეული. წარწერიანი პატარა ფირფიტა, რომელსაც აკრავენ ბაგაუს, სამრეწველო საქონელს.

ბირკიანი 1. რასაც ბირკა აქვს, ბირკის მქონე. ბირკამოდებული.

ბირკიანი 2. რასაც ბირკა (წარწერებიანი პა-

ტარა ფირფიტა) აქვს დაკრული, მიბმული.

ბისონი: 1. (ძვ.) ძვირფასი ქსოვილი და ტანისამოსი ერთგვარი; მეფეთა და მღვდელმთავართა სამოსი.

ბისონი: 2. (ძვ.) ბიბლიური მდინარე, ედემის მდინარე (ს. ვაიშ.).

ბისონი: 3. აბრეშუმის მოყვითალო ძაფი, რომელსაც ზღვის ერთგვარი ღორწოვანი მოლუსკები გამოყოფენ.

ბისტე: 1. ლიბრი, თვალის გუგას რომ თეთრად გადაეკერის. კატარაქტა.

ბისტე: 2. სპილენძის ფული, წერილი შავი ფული (უღრიდა 2 კაპიკს).

ბისტე: 3. ოცი. ოცი დინარი.

ბიტე: 1. (ინგლ.) ინფორმაციის რაოდენობის ორობითი საზომი ერთეული.

ბიტე: 2. ჯაზის მაჯისცემა, რეგულარული პულსაცია, თანაბარსომიური მეტრული აქცენტების მონაცვლეობა, რითაც იქმნება შინაგანი მოძრაობა; ზანგურ მუზიციერებაში ტრადიციულაა ტაქტის ოთხივე წილის თანაბარი აქცენტირება, ან მეორე და მესოთხე წილის აქცენტირება (ა. ყიფში).

ბიტე: 3. (ქარგ) გამოსვლილი, ცხოვრებანახი (ლ. ბრეგ.).

ბიურო: 1. (ფრ.) კოლეგიალური ორგანო, რომელიც აირჩევა განმკარგულებელ, ხელმძღვანელობითი მუშაობის საწარმოებლად ორგანიზაციაში, საზოგადოებაში, დაწესებულებაში.

ბიურო: 2. საწერი მაგიდა, ჩუქულებრივი უჯრებით და სხვა განყოფილებებით და სახურავით.

ბიქსი: 1. (აჭარ.) კარზე ან ჭიშკარზე მისაბრჯენი კეტი, — ურდული (შ. ნიფარ.).

ბიქსი: 2. ლითონი, რომელშიც ასტერილებენ და ინახავენ სხვადასხვა გადასახვევ მასალას, საოპერაციო თეთრეულს.

ბილი: 1. განზე გაბზეკილი მსხვილი ულეაში.

ბილი: 2. კატის ულეაში.

ბიშინი: 1. ლეგა, მოღურჯო მიწაა მაგარი.

ბიშინი: 2. ღებვის დროს გამოსაყენებელი ერთგვარი სიმეავე (ა. ჭინჭარ.).

ბიცა: 1. ხსნადი მარილების შემცველი ნია-

დაგი, მლაშე ნიადაგი, მლაშე მიწა უნაყოფო (ნ. წუბინ.). „ესე არს მიწა, სადა სიმლაშით ნაყოფი არ იქმნების“ (საბა).

ბიცა: 2. (გურ.) კვცზე გაიყებულ-გამაგრებული მჭადი (გ. შარაშ.).

ბიძა: 1. მამის ან დედის ძმა.

ბიძა: 2. (ქარგ.) კაცი, მამაკაცი (“ადვილად იმ ბიძას ვერ მოღუნაფდი”, დალი ფანჯიკიქ).

ბიძა: 3. (ქარგ.) პროტექტორი (ლ. ბრეგ.).

ბიძგი: 1. ხელის კერა; ერთბაში შექერა, შერყევა რისამე.

ბიძგი: 2. (ქსნის ხ.) ობი საჭმლისა, ღვინისა.

ბიძგი: 3. (რაჭ.) გაყინული (მაგ., მიწა) (ალ. კობახ.).

ბიწილი: 1. ფრინველის აღმნიშვნელი სიტყვაა.

ბიწილი: 2. წიწილის პირედნდელი ფორმა უნდა იყოს (იე. ჯავახ.).

ბიჭა: 1. (მოხ.) (კინი-მოყურ.) ბიჭი.

ბიჭა: 2. (ქიზიქ.) ბიჭა ჩაყარდება, აბრეშუმის თესლიდან პირეული ჭია გამოვა.

ბიჭა: 1. ნამცეცი (ი. აბ.).

ბიჭა: 2. მამრობითი სქესის ახალგაზრდა, — ყრმა.

ბიჭა: 3. (ძვ.) ბუში (ზ. სარჯ.).

ბიჯი: 1. ფეხის ერთი გადანადგამი, ნაბიჯი.

ბიჯი: 2. (კახ.) ბიჯგი; ბოძი (შ. ძიძ.).

ბლაყვი: 1. ბლაგვი (ნ. შარაშ.).

ბლაყვი: 2. (გურ., აჭარ.) ჩოფანო, შეუძლო. გაუგებარი კაცი. ლენჩი (გ. შარაშ, ი. მეგრ.).

ბლაყვინი: 1. სუსტი დარტყმა; თოხის უგერგილო ქნევა.

ბლაყვინი: 2. ღონიერად, ძლიერი დარტყმა.

ბლაყვინი: 3. (იმერ.) უშნოდ და უთაებოლოდ სიარული (ბ. წერეთ.). (გურ.) უნდილი სიარული.

ბლიკი: 1. (იმერ.) ქანალი (ვ. ბერ.).

ბლიკი: 2. (იმერ.) ცივი და ხმელი რამ; (მაგ. ბლიკი პურები). (ი. ქავთ.).

ბლიცი: 1. ელექტრომოწყობილობა (ლაშა), რომელიც შეერთებელია ფოტოაპარატთან გადასაღები ობიექტის ძლიერი მექსეული განა-

თებისათვის.

ბლიცო: 2. სწრაფად გათამაშებული კადრაცი (შაშის) პარტია.

ბლოკბასტერი: 1. მძაფრსიუვეტიანი სათავე-გადასაყლო ფილმი.

ბლოკბასტერი: 2. დიდი ფუგასური ბომბი.

ბლოკი: 1. (ინგლ.) სიმძიმის ასაწევი მოწყობილობა; (კოჭონაქი).

ბლოკი: 2. (ფრანგ.) შეთანხმება პოლიტიკური პარტიებისა, სხვადასხვა საზოგადოებრივი ჯგუფის ან სახელმწიფოებისა საერთო-პოლიტიკური მიზნის მისაღწევად.

ბლოკი: 3. სამშენებლო მასალა აგურის ფორმისა.

ბლოკი: 4. (ტექ.) რაიმე ნაგებობის ნაწილი, რომელიც თავის მხრივ, შედგება სხვადასხვა ელემენტის ან დეტალისაგან.

ბლოკი: 5. (ინგლ.) კადი.

ბლოკი: 6. აქტიური დაცვის ტექნიკური ილეთი ფრენბურთში მოწინააღმდეგის დარტყმის შესაჩერებლად.

ბლუზი: 1. (ფრანგ.) მამაკაცის ხალვათი ზედა ტანსაცმელი, რომელზედაც ქამარს ირტყავენ, ხალათი.

ბლუზი: 2. (ინგლ.) ზანგების სასიმღერო და საცეკვაო მუსიკა, ლირიკული და სევდიანი ხასიათისა; ცეკვა, რომელიც ასეთი მუსიკის აყოლებით სრულდება.

ბლუზი: 3. (სპორ.) სავალდებულო ცეკვა ყინულზე.

ბნევა: 1. ფანტეა; ყრა.

ბნევა: 2. სახელი აბნევეს, უბნევეს ზმნათა მოქმედებისა (უყრის მავ. ძაფს ნემსში; დაუბნევეს, შეუბნევეს).

ბნელი: 1. ისეთი, რომ თვალი ვერაფერს არ-ნეხს, ძნელად ხედავს. სიბნელე, წყვილიაღი.

ბნელი: 2. ღამე („ჯვართ ენაზე“).

ბნეული: 1. რაც დააბნეოს ან დაიბნა, დაფანტული.

ბნეული: 2. რაც მიაბნეოს, დააბნეოს (ვისმე) ან დააბნია; იგივეა, რაც მიბნეული.

ბოა: 1. მსხვილი მახრობულა გველი.

ბოა: 2. ქალის თავშალია ერთგვარი (ბეწვის).

ბობი: 1. (ქიზიყ.) ფეხის თითების სატკივარი;

საქონლის ფეხის ავადმყოფობა. — დახუთვა (ს. მენთეშ).

ბობი: 2. (ქიზიყ., ქართლ.) თუთის ხის ოდნავ გაშლილი კვირტი, რომლითაც აბრეშუმის ჭი-ას პირველ დღეებში (მურობაში) კეჭბავენ.

ბობი: 3. ინგლისში, — პოლიციელის მეტსახელი.

ბობი: 4. ნეკრესის ქარი (ს. მენთეშ).

ბობოლა: 1. ხახვის თავი, რომელსაც შვიდი ღერი ფრთა ჰქონდა მწკრივად შერჭობილი, დიდმარხვაში (40 დღე) ჰკიდებდნენ ჭურზე და ყოველ კვირა დღეს თითოს აძრობდნენ; ამით აშინებდნენ ბავშვებსაც (ს. მენთეშ).

ბობოლა: 2. დიდი, ძლიერი ვინჩე.

ბობოლა: 3. (ჭან.) სხვისი შრომით გამდიდრებული გლეხი.

ბობოლა: 1. (გურ.) აბრეშუმის ჭია; მატლი საზოგადოდ (გ. შარაშ).

ბობოლა: 2. (აჭარ.) კაკლის (ნიგვის) მთლიანი გული, ორი ღებანი ერთად.

ბოგა: 1. (იმერ., გურ.) პატარა ხიდი, ბოგირი.

ბოგა: 2. ბოსელი, ხის იატაკიანი სადგომი პირუტყვისათვის (ა. დლ.).

ბოგა: 3. (ს. აჭარ.) სახელდახელოდ, უბრალოდ გაკეთებული თარო (შ. ნიქარ).

ბოგანა: 1. იგივეა, რაც ბოგანო (ღარიბ-ღატაკი).

ბოგანა: 2. იგივეა რაც ბოგანო (“ყანის მანენ ჭუა” (საბა)).

ბოგანო: 1. არაფრის მქონე, ღარიბი; „უაგარაკო გლეხი“ (საბა); ეული, ტაბარუკი (დ. ჩუბინ).

ბოგანო: 2. ნათესის მანთანებული ჭია; „ყანის მანენ ჭუა“ (საბა).

ბოგირი: 1. ხის პატარა ხიდი. (ჩვეულებებისა-მებრ-მიწადაყრილი).

ბოგირი: 2. ქურაში ჭურჭლის დასაწეობი.

ბოგირი: 3. ოთხი ელექტრული წინაღობა. რომელშიც ელექტრულად გარკვეული წესით არი-ან შეერთებულნი. იყენებენ ელექტრომომხ-ლობაში.

ბოზა: 1. „ფეტვის ბურახი“ (საბა); (ინგილ.) ტკბილისაგან მოდულებული სასმელი (მ. ჯანაშ); დამჭაეებული ცომისაგან აცხობენ სა-არყე პურს... დადულებული საარყე უკვე ბო-

ზაა (გ. შატბერ.).

ბოზია 2. (გურ.) იგივეა, რაც ბოზი, — „მეძავეი, — ესე ბოზობა განიყოფებიან ორად: სიძეად და მრუშად. სიძეა უკუე არს უმეუღლეოს ქმნილი, ხოლო მრუშობა, — მეუღლიანი სხეასთან ბოზობდეს“ (საბა).

ბოზანდარა 1. დოლაბი, — სანდალზე (ნავის ერთ-ერთი ტიპი) კედელში გაკეთებული საკეების შესანახი ადგილი; (გურ.) კედელში დატანებული თახჩა, კარადა (ს. ჟღ.).

ბოზანდარა 2. ძალზე მოურიდებელი ბოზი, მეძავეი, მრუში. (ა. სიხ.)

ბოზი 1. „მეძავეი“ (საბა); „ესე ბოზობა განიყოფებიან ორად: სიძეად და მრუშად. სიძეა უკუე არს უმეუღლეოს ქმნილი, ხოლო მრუშობა — მეუღლიანი სხეასთან ბოზობდეს“ (საბა).

ბოზი 2. (ჯავახ.) სერი, რუხი (ხარი) (ა. მარტ.).

ბოზი 3. (ქარგ.) დამსმენი (ღ. ბრეგ.).

ბოზი 4. ლამაზი.

ბოზო 1. (ჭან.) ბავშვი (ორივე სქესისა).

ბოზო 2. (ჭან.) გოგო.

ბოი 1. უღბოს თესლი: უღბო, — გარეული ქინძი (ღ. კოტეც.).

ბოი 2. (ინგლ.) სასტუმროს მსახური ბიჭი, რომელსაც ევალეზა წერილებისა და სხვა ნივთების მიტან-მოტანა; კოლონიებში: მსახური ადგილობრივ მკვიდრთაგან (მ. ჭაბ.).

ბოიკი 1. (თუშ., რაჯ.) მოზვეერი (პ. ხუბ.); ორი წლის მოზვეერი; „ორი წლის ხარი“ (საბა); (გურ.) მოზრდილი; წამოზრდილი (ს. ჟღ.).

ბოიკი 2. (ღეჩხ.) ზარმაცი, მოუქნელი (მ. აღავე).

ბოიკი 3. (იმერ.) უპატიები ხბო; გამხდარი და უჯიშო საქონელი (ი. ქავთ.); უხეირო, უვარგისი საქონელი (ღ. თომაშ.).

ბოინი 1. (ინგლ.) ტყიდან უღლით მოთრეული აკაფული ხე. (მ. ჯანაშ.).

ბოინი 2. (ფშ.) გროვა, გუნდი (ფრინველთა); პავრში ფრინველის ნებეირი ფრენა, ლიელოვი; (გადატ.) გროვა (აღამიანთა).

ბოინი 3. საქონლის საკლავეი დავესებულეზა, სასაკლაო.

ბოკელი 1. (ძე.) შუღო, — (ქიზიყ.) ერთი გაბზა ძაფი (ს. მენთუშ.). „ნასთის ბოკელი“ (საბა).

ბოკელი 2. იგივეა, რაც ბაკლა, — „მსხვილი ცურცვი“ (საბა).

ბოკვი 1. (ფშ., თუშ.) წვერმომრგვალებული, ბლაგვი (ი. ქეშიკ.); „ბრჯგუ მომორვილი, უწეცო“ (საბა); კუნძი (ღ. ჩუბინ.).

ბოკვი 2. დიდი ხე ნეკერხლისებრთა ოჯახისა.

ბოკო 1. კუნძი; ძირკვი; ნამორი.

ბოკო 2. წვერმომრგვალებული, პირმოცვეთილი; ბლაგვეწვერიანი, ჩღუნგი; „იიდურ — ნაცეეთი ჭურჭელი, ნინაბი და რაიც“ (საბა).

ბოკო 3. (ქსნის ხ.) ჭანჭურის მსგავსი უკურკო ნაყოფი ხეხილისა (ვ. სომხ.).

ბოკოლა 1. (გუდამაყ. ფშ) მოკლე და სქელ-რქიანი საქონელი (ღ. ლეონ.).

ბოკოლა 2. (ზ. რაჯ.) თივის პატარა ბულული (მ. რეხვიაშვილი).

ბოკონი 1. (იმერ., გურ.) სახლის საძირკელის ბურჯი, ბოძი (ვ. ბერ.); ხის დიდი მორი, რომელზეც ეყრდნობა სახლის სახურავი (ს. ჟღ.).

ბოკონი 2. (ღეჩხ.) სამი ფიცარით გაკეთებული სკამი ბავშვისთვის.

ბოკონი 3. საწველეელი, ხის ჭურჭელი საწველად, მთლიანი გულამოღებული ხის კასრი, ევდროსავით მადალი.

ბოლათი 1. (სპარს.) ბოლათის ფოლადი; ნახშირბადოვანი ფოლადი თავისებური აგებულეზით და ჩუქურთმოვანი ზედაპირით, რომელიც გამოირჩევა სიმაგრით და მდგრადობით.

ბოლათი 2. (გურ.) თევზის შესაძრომი ღრუ მდინარესა ან ტბაში (ი. ჭყონ.); ქვაში ან ხის ძირში ერთად თავმოყრილი თევზების გროვა (ს. აჟღ.).

ბოლერო 1. ზომიერი სინქარის ესპანური ცეკვა წვეილეებისათვის, მიმდინარეობს კასტანიეტების კაკუნის ან თითების ტკაცუნის თანხლებით; მუსიკალური ნაწარმოები ამ ცეკვის რიტმით.

ბოლერო 2. ქალის მოკლე უსახელო ზედა ტანსაცმელი.

ბოლი 1. კეამლი (ღ. ჩუბინ.).

ბოლი 2. (გურ., იმერ.) ტოტი (ვ. ბერ.).

ბოლი 3. (ჯავახ.) ბეერი (გრ. ბერ.); (ინგილ) უხვი, დოვლათიანი.

ბოლო: 4. ნახევრადწრიული დახურული თასი, სასმისი, რომელშიც ღვინოსთან ერთად ურევნ შეაქარს და ხილუელს.

ბოლო: 1. რისამე ზღვარი სივრცეში ან დროში, რითაც ან სადაც რამე თავდება, — დასასრული, დამთავრება; კიდე. თეკისი კუდი; ფრინველის ნაკრტენი (ბუმბული) კუდსე. ტანისამოსის კალთის უკანა ნაწილი.

ბოლო: 2. დაძინილი, დაბეგვილი კანაფი, ნავის ფიცრებს შორის ღრიტოების ამოსავსები.

ბოლოსართი: 1. აფიქსი, რომელიც სიტყვაში მარტივ ფუძეს (სიტყვის ძირს) მოსდევს, — სუფიქსი.

ბოლოსართი: 2. მოქსოვილი ნაკეთობის (ან საერთოდ-ქსოვილის) მოსართავი ზოლი კიდეებში.

ბოლქვი: 1. კვამლის მრგვალ-მრგვალი ფარტენები; ზოგი ბოსტნეულისა და ბალახოვანი მცენარის მსხვილი მომრგვალო ძირი.

ბოლქვი: 2. (ფშ., თუშ.) გროვა, ჯგუფი; გუნდი (ნ. წუბინ.).

ბოში: 1. მაღალი დამრეცი კედელი, მდინარის ნაპირის ციცაბო დაქანება.

ბოში: 2. (ნიდერ.) საგანთა და მოწყობილობათა სახელწოდების ნაწილი, რომლებიც ეკუთვნის იალქანიანი გემის მეთხე მუხლს (იარუსს) იალქანიანი გემის ქვევიდან.

ბოში: 3. ძნელად გასაველი ხევი ალტაიში, ბაიკალში და ა. შ.

ბონა: 1. (ძე.) ბავშვის აღმზრდელი ქალი შემღებულ ოჯახებში (წყვეულებისამებრ, უცხოელი).

ბონა: 2. მთავრობის ან კორპორაციის მიერ გაერცელებული სერთიფიკატი, რომელზეც აღნიშნულია სესხის რაოდენობა, გადასახდელი პროცენტები, გადახდის ვადა და ვალის გადახდის დამატებითი გარანტიები.

ბონა: 1. დროებითი ქადაღის ფული; (გადატ.) ფასდაკარგული გაუფასურებული ქადაღლის ფული, რომელსაც აგრძელებენ კოლექციონათვის.

ბონა: 2. საკრედიტო დოკუმენტი, რომლითაც მის მფლობელს შეუძლია მიიღოს გარკვეული თანხა დათქმულ ვადაში.

ბონა: 3. (პოლანდ.) ტივიტეების, მორების, ბა-

დეების, საძირაგებისა და მისთანათაგან შემდგარი მცურავი ნაგებობა, იყენებენ როგორც დობურას ნავსადგურში ხომალდების, აგრეთვე ტორპედების შეღწევის საწინააღმდეგოდ; ტივი პატარა გემების მისადგომად.

ბორა: 1. ერთგვარი ფრთიანი მწერი, რომლის ჭკერები პარასიტობენ ძროხის ან ხარის კანქვეშ, ცხენის კუჭ-ნაწლაგში, ცხერის შუბლის ფოსოში.

ბორა: 2. მოზრდილი მტაცებელი ფრინველი, ძერას მსგავსი.

ბორა: 3. (მთიულ.) მცენარის ფოთოლი, რომელსაც ფორს ქვეშ უფენენ, — კარგი ფორი გამოდის (ღ. კაიშ.).

ბორა: 4. ერთგვარი მარილი, დამირქება-გახრწნილობის საწინააღმდეგოდ, ჭრილობა იარათა მოსაბანად, პირ-ყელში გამოსაველებად.

ბორა: 5. (მოხ.) მყრინოსის ცხვარი (ო. ქაჯ.).

ბორა: 6. მაწონდასხმული საჭმელი (ნ. წუბინ.).

ბორა: 7. ბორიო, ძლიერი და მძაფრი ქარი.

ბორა: 8. ტბის ხაშური, ოქრომჭკედელთაგან ხმარებული ოქროს დასადნობად (ნ. წუბინ.).

ბორაკი: 1. „ბაურუკი, ერთს საჭმელსაც აქვიან“ (საბა).

ბორაკი: 2. თეთრი, რუხი ან ყვითელი ფერის მინერალი (იყენებენ ლითონების მისარწილად და სხე).

ბორაკი: 3. სამკურნალო პრეპარატი (იხმარება ტრაქეიტის, სურდოსა და სხვა დაავადების შემთხვევებში).

ბორანი: 1. ერთმანეთთან შეერთებული ორი ბრტყელძირა ნავი, ზედდაგებული ფიცრებით, მდინარის ერთი ნაპირიდან მეორეზე გადასასვლელად და ტვირთის გადასასიდად.

ბორანი: 2. მაწონგადასხმული მხალეული (ღ. წუბინ.).

ბორანი: 3. (ინგილ.) გოგრისა და ხორციისაგან შეზავებული საჭმელი (ნ. როსტიაშ.).

ბორანი: 4. (აჭარ.) ერბოში მოხარშული (შემწვარი) ყველი (ი. მეგრ.).

ბორანი: 5. მწვანე ლობიო ვარიით (ბ. ჯორჯ.).

ბორაკი: 1. (ხევს.) ბაირალი.

ბორაკი: 2. იგივეა, რაც ბური (სიცხის დროს პაურში თეთრ-მონაცრისფროდ დამდგარი მტვერი, რაც პაურს გამჭვირვალობას უკარგავს).

ბორბალა: 1. (ქართლ., ხევსურ.) მსხლის ჯი-

ში (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ბორბალა: 2. ობობა (კ. გეგარამ., ა. ღლ.).

ბორბალა: 3. (იმერ.) ხარისთვალა (მცენარეა).

ბორბალი: 1. რკალისებური საგანი, რომელიც ბრუნავს ღერძის გარშემო და ამოძრავებს გადასასაზიდ საშუალებებს ან მანქანის მექანიზმებს; ფრთებიანი, გინა კბილეზიანი საბრუნაეი მაშინათა, ვითარ: წისქვილისა, საყამოსი, და სხ. ჩარხი (დ. ჩუბინ.).

ბორბალი: 2. ისარი ერთგვარი (დ. ჩუბინ.).

ბორბალი: 3. ქარი, ქარი გრიგალიანი, რომელიც მიწისაგან აიტანს მტვერსა (დ. ჩუბინ.).

ბორბალი: 4. (აჭარ.) მავთულზე ან ორპოტიკა ჯოხზე ასხმული ფონებიანი სიმინდი (შ. ნივარ.).

ბორგვა: 1. კაცო გულისწყრომით ვერც დადგეს, ვერც დაჯდეს. (საბა.)

ბორგვა: 2. (მთიულ.) წყველა (დ. კაიშ.).

ბორდო: 1. ერთგვარი წითელი ღვინო (საფრანგეთის ქალაქ ბორდოს სახელის მიხედვით).

ბორდო: 2. შინდის ფერი, მუქი წითელი.

ბორდო: 3. ბორდოს ხსნარი, — ქიმიური საშუალება, იყენებენ მცენარეთა დაავადების საწინააღმდეგოდ.

ბორდოხა: 1. (გურ.) უსიამოვნო, ბოხი ხმით ლაპარაკი (გ. შარაშ.).

ბორდოხა: 2. (რაჭ.) გულდამიმბეზულად რომ დაიხლაზნება (შ. ძიძ.).

ბორდოხა: 3. (ზ. იმერ.) მსუქანი, ფერხორციანი (ქ. ძოწ.).

ბორი: 1. (ლათ.) ქიმიური ელემენტი, რომელიც შედის ბუერი მინერალის შემადგენლობაში (მ. ჭაბ.).

ბორი: 2. (გერმ.) ფოლადის ბურღი, რომელსაც იყენებენ კბილის საექიმო საქმეში (მ. ჭაბ.).

ბორი: 3. „ხმელი ნისლი მტერის მსგავსი“ (საბა).

ბორი: 4. სკანდინავური მითოლოგიაში ერთერთი მთავარი ღმერთი, პირველადამიანი ბურის ვაჟი.

ბორიო: 1. (გურ.) ნელი ქარი, სიო (ე. ნინ.).

ბორიო: 2. ცივი ძლიერი ქარი.

ბორიო: 3. (იმერ.) უთაგბოლო კაცი (ი. ჭყონ.).

ზედმეტად ხელგაშლილი ადამიანი.

ბორიო: 4. (ქიზიყ.) ოქრომჭედლის ხელსაწყო.

ბორო: 1. (რაჭ.) დიდი მთა; მიყრუებული ადგილი მთაში (ე. ბურ.).

ბორო: 2. (გურ.) ერთგვარი ზნე (გ. შარაშ.).

ბორო: 3. (მეგრ.) სულელი.

ბორო: 4. მსხლის ჯიშია ერთგვარი (იე. ჯახახა).

ბოროტი: 1. სხვისთვის სიამის, ცუდის მსურველი.

ბოროტი: 2. (თუშ.) დარდი, ვარამი (თ. უთურგ.).

ბორტი: 1. გემის გვერდის კედელი; სატვირთო ავტომობილის ღია საბარგო ვაგონის და მისთ. ძარას კედელი; ბილიარდის მაგიდის ოდნავ ამადლებული კიდე; პალტოს, პიჯაკის მარჯვენა ან მარცხენა ნაპირი (მ. ჭაბ.).

ბორტი: 2. (მთიულ.) უძრავი მიწა (ლ. კაიშ.).

ბორტი: 3. (მოლანდ.) არასწორი ფორმის აღმასების შენაზარდები და ზადის მქონე აღმასები, რომლებიც გამოუსადეგარია დასაწახნაგებლად, იყენებენ ტექნიკური მიზნებისათვის.

ბორწკალი: 1. (ხევსურ., თუშ.) ასტამი (ა. ჭინჭარ.).

ბორწკალი: 2. წეპწკალი, წარბების გასაკეთებული პინცეტი (თ. უთურგ.).

ბორხვენა: 1. იგივეა რაც, რაც ბუერა (მრავალწლოვანი ბალახი).

ბორხვენა: 2. იგივეა, რაც ბოხვერა (ბოკვერა, ბოკერის მსგავსი, ბოკვერითი წაფსკენილი, მსუქანი).

ბორჯი: 1. ფესვი. ფესვგადგმა, გართხმა.

ბორჯი: 2. (გურ., იმერ.) შორიგების დრო, — ჯერი, რიგი; დრო (ე. ნინ.). დრო (დ. კლდ.).

ბორჯი: 3. ვადა, სახელური (ა. ნენ.).

ბორჯი: 4. (ქახ.) ვალი; (თათრ.) ვალი (დ. ჩუბინ.).

ბორჯი: 5. (საუბ.) იგივეა, რაც ხარჯ-ბორჯი. ხარჯი, გასაგალი.

ბორჯღალი: 1. „მსხვილი ტოტის განაყოფი“ (საბა). გაშლილი, გაბარჯღული ტოტები. ტოტებად გაშლილი (ხე, რქები).

ბორჯღალი: 2. ძველი ქართული ორნამენტი, — მისი სიმბოლო. ემბლემა, გამოყენებული პორადობის მოწმობაზე, ფულზე...

ბოსი: 1. (მოხ.) დაწნული მოკლე თასმა ქა-
მარსე დანის ჩამოსაკიდებლად (ი. ქაეთ.).

ბოსი: 2. ამერიკის შეერთებულ შტატებში:
პატრონი, მეხევეური (ნ. ჭაბ.).

ბოსტანა: 1. ბოსტნეულის მიყენებელი მწერი,
რომელიც ნერგებს ძირში ჭრის (მჭრელი, მახ-
რა).

ბოსტანა: 2. (ხეეს.) ბოლოკი (ი. ჭყონ.). მაღალი
ბალახი, რომელიც ბოლოკის ღეროს წააგავს.

ბოსტანი: 1. მტილი (ნ. ჩუბინ.).

ბოსტანი: 2. მიწის ნაკვეთი, ჩვეულებრივ, კვლე-
ბად დაყოფილი, სადაც მოჰყავთ მწვანე და
საჭმელ-საკმარისად ხმარებელი მცენარეები.

ბოსტონი: 1. შალის ძვირფასი ქსოვილი ერ-
თგვარი.

ბოსტონი: 2. ევროპული ცეკვა ერთგვარი.

ბოსტონი: 3. ბანქოს თამაშობა ერთგვარი.

ბოტი: 1. მამალი დაუკოდავი თხა, სანაშენე
და ფარის წინამძღოლი; (ფშ., ხეეს., თუშ.) დაუ-
კოდავი ვაცი (ვაჟა, ა. შანი., ა. ჭინჭარ); ერკემი-
ლი (პ. ხუბ.).

ბოტი: 2. (პოლანდ.) დიდი ნაეი (ნიმბიანი ან
პრაეიანი).

ბოტი: 3. (ფრანგ.) მაღალყელიანი კალოში
ქალისა. დაბალყელიანი წყალგაუმტარი ფეხ-
საცმელი.

ბოქსი: 1. (ინგლ.) ხბოს ტყავი; (სუეც.) ქრო-
მით გამოყვანილი ერთგვარი ტყავი.

ბოქსი: 2. (სპორტ.) იგივეა, რაც კრიეი.

ბოქსი: 3. (ინგლ.) ინფექციურ საავადმყოფო-
ებსა და კლინიკებში: ტიხრებით გამოყოფილი,
შემინული ადგილი ავადმყოფის ცალკე მოსა-
თავებლად (მ. ჭაბ.).

ბოქსი: 4. მამაკაცის თმის გაკრუტის ფასონი,
თმას სულ მოლად იდებენ საფეხქლებსა და
კეფაზე (მ. ჭაბ.).

ბოქსი: 5. დასავლურ ქრისტიანობაში საად-
მსარებლოს სახელწოდება.

ბოქსი: 6. საფოსტო ან სააბონენტო ყუთი;
ოქატრალური ლოყა.

ბოქსიორი: 1. ბოქსის მიმღევი, — მოკრივე.

ბოქსიორი: 2. მოკლედრუნჩიანი ძაღლის ჯი-
ში, — გერმანული ბუდლოგი.

ბოლდარა: 1. (ქართლ.) უპატრონოდ მიგდუ-
ბული, მოუვლელი, გაპარტახებული კარ-მიდა-

მო, სახლ-კარი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).
ბოლდარა: 2. (ქართლ.) ბუა, ბაგშვის შესაშო-
ნებელი საფრთხობელა (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ.
ნოზ.).

ბოლმა: 1. დარდი, ჯაგრი, ნადგელი.

ბოლმა: 2. ბრაზი, ძლიერი გაჯაგრება, ძალზე
გულის მოსვლა, გახელება.

ბოლმა: 3. (ქარგ.) ბოლმიანი ადამიანი (ლ.
ბრეგ.).

ბოლმა: 4. (ქარგ.) უსიამოვნო ამბავი (ლ. ბრეგ.).

ბოლოზი: 1. (იმერ., გურ., აჭარ.) მსუქანი, ნოყი-
ერი მიწა (ე. ბერ., პ. ჯაჯან.).

ბოლოზი: 2. (ჯაგბ.) გასასვლელი, სათავე
წყლის ღარისა (ე. ნინ., თ. კიკე., ა. დღ.); ყელი
კუდლისა (პ. ჯაჯან.).

ბოყვი: 1. იგივეა, რაც ბოკვი (ხე ნეკერჩხილ-
სებრთა ოჯახისა).

ბოყვი: 2. (იმერ., გურ.) ჩარჩო, რომელშიც ფიც-
რებია ჩასმული (ე. ბერ.).

ბოყვი: 3. (იმერ.) კრამიტის ყალიბი, კეთდება
ხისაგან (ბ. წერეთ.); წაკულატი, ხოკი; ხოკერი,
ხის ქერქის ჭურჭელი (დ. ჩუბინ.); ლითონის
ან შენადნობის ზოდებად ჩამოსასხმელი ლი-
თონის ყალიბი.

ბოყვი: 4. (ქიზიყ., ქართლ.) მომცდარი ნაყოფი
ტყემლისა ან ქლიაფლოლოშოსი, ვერ ვითარ-
დება და ცივია (ს. მენთეშ, შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.,
ი. ჭყონ.).

ბოყვი: 5. იგივეა, რაც ბაყვი, „მუხლის ზევი-
თი“ (საბა); ბარძაყის შიგნითა მხარე; თუძოს
ქვალი.

ბოყვი: 6. (ხეეს.) რძის პროდუქტების, კერძოდ,
ცხიმუხლის ობი (ა. ჭინჭარ).

ბოყვი: 7. (ქახ.) აბრეშუმის მსხვილი პარკი
(ა. მარტ., გ. იმნ.).

ბოყვი: 8. (აჭარ.) ბოქლომი, კლიტე (შ. ნი-
ყარ.).

ბოყვი: 9. (ლენჩ.) ტყემლის ორლებნიანი ნა-
ყოფი (მ. ალავე).

ბოყვი: 10. (გურ.) ძელი (გ. სიხ.).

ბოყო: 1. (მთიულ.) დამძაღებული ცხიმუხლი
(ლ. კაიშ.).

ბოყო: 2. (მოხ.) მსუქანი და ნელა მოსიარუ-
ლე კაცი (პ. ქეშ.).

ბოშა: 1. ღუნე, მოშვებული, უხეირო (ადამია-
ნი).

ბოშა: 2. მოხეტიალე, უსახლკარო ხალხი (ინდური წარმოშობისა); აწინკანი, ციგანი.

ბოშა: 3. (რაჭ.) გოგო (შ. ძიძ.).

ბოშა: 1. (ფშ., მოხ., ქიზიყ.) მოშეებული, ფორფლე, ფონე; რბილი სუსტი, მოშეებული (ო. ქაჯ.).

ბოშა: 2. (ლენხ., რაჭ.) ბაეში; (იმერ.) მიმართვა შინაურისადმი (ასაკის მიუხედავად).

ბოშა: 3. (ფრანგ.) საფრანგეთში: 'გერმანელის მეტსახელი (უპატივისმცემლობის გამოჩხატველი).

ბოშა: 4. (მეგრ.) ბიჭი.

ბოშა: 5. (რაჭ.) გოგო. (შ. ძიძ.).

ბოჩა: 1. ქართველთა წარმართული ღვთაება.

ბოჩა: 2. (კან.) ვერძი, მაშალი ცხვარი.

ბოჩა: 3. მცირეწლოვანი ან ზოგადად, სქესისდა განურჩევლად რქოსნის აღმნიშვნელი (ივ. ჯაფახ.).

ბოჩა: 4. (იმერ.) მწერი (ვ. ბერ.).

ბოჩაქა: 1. „წლის ირემი“ (საბა); (რაჭ.) ზამთარგამოვლილი ხბო.

ბოჩაქა: 2. (ზ. აჭარ.) პატარა, დაბალი ტანის პირუტყვი.

ბოჩაქა: 3. ჯოხები, რომლებსუდაც მიკრულია დასაჭრელად წამოქცეული ხარი, რომ ვერ იმოძრაოს (შ. ნიჟარ.).

ბოცო: 1. (გურ.) წყლის ერთგვარი მცენარე (პ. ჯაფახ.).

ბოცო: 2. მსუქანი, ფუნჩულა.

ბოძალი: 1. (ლენხ.) საბოძე ხე (მ. ალავე). ხის ტოტა გასაყარი.

ბოძალი: 2. (გურ., გუდამაყარ.) ლახვარი, ორიპირი ისარი (ა. ღლე).

ბოძი: 1. „საბოძ(ე)არი, მონაცემები, ჩუქება“ (საბა); ნიჭი, საჩუქარი (დ. ჩუბინ.).

ბოძი: 2. „მცირე სვეტი“ (საბა); ერთი ბოლოთი მიწაში ჩასობილი სწორი ძელი, შენობის საყრდენი; საერთოდ, სამაგრი ძელი; სვეტად ამართული ძელი.

ბოძი: 3. (თუშ.) ჩითას ელემენტი (ს. მაკალ.); ჩითა (ფშ., ხევს., თუშ.) დაზღის სქელი წინდა, ორიპირად მოქსოვილი (თ. რაზიკ.); ნაქარგის სახეა ერთგვარი (ა. ჭინჭარ.); ბაწრით ნაქსოვი ფეხსაცმელი (ი. ბუქურ.); მოქსოვილი წუღა (ს. მაკალ.).

ბოწოწო: 1. (გურ.) სიმინდის გამხმარი ფოჩი.

ბოწოწო: 2. თამბაქოს ნაირსარხეობა.

ბოწოწო: 3. ერთგვარი ბაღახია.

ბოჭიალი: 1. (იმერ.) ნელა სიარული.

ბოჭიალი: 2. უსაგნოდ ღლაპარაკი (პ. ჯაფახ.).

ბოხე: 1. (ფშ.) ბოხი (ეაუა, ა. შან.).

ბოხე: 2. (ქიზიყ.) ცუდი, არა მაგარი პარკი (ს. მენთეშ.).

ბოხეი: 1. (მოხ.) ძალიან გამხდარი პირუტყვი (ო. ქაჯ.).

ბოხეი: 2. (მთიულ.) ორი წლის დაუკოდავი მოზვერი (ლ. კაიშ.).

ბოჯგა: 1. (გურ.) ღომის ჯიშა ერთგვარი (გ. შარაშ.).

ბოჯგა: 2. (აჭარ.) სამფეხა სკამი (დაზგა) ხარის ფეხების გასაკერელი, - ხიბორკილი (დაჭეღისას), ხირაგა (შ. ნიჟარ.).

ბოქეშია: 1. (ლათ.) იმ ტერიტორიის თავდაპირველი სახელწოდება, რომელზეც ჩამოყალიბდა სახელმწიფო ნეხეთი; ნეხეთის ოფიციალური სახელწოდება (მორაეის გარეშე).

ბოქეშია: 2. ცქრიალა ღვინო, რომელსაც 1970 წლიდან აწარმოებენ ჩეხოსლოვაკიაში

ბუანტი: 1. (ქიზიყ.) მინდორში (ხშირად ჭაობიდან) გამოშდინარე წყალი (ს. მენთაშ.).

ბუანტი: 2. (ქართლ.) ქამარი (მ. მესხ.).

ბუერი: 1. ფშუტე, უბუნლო ფეტვი (ს. მენთეშ.); უმწიფარი, წერილი მარცვალი სიმინდისა (გ. შარაშ.).

ბუერი: 2. უირი ან ჯირი, ორიპირად მოქნილი ტყავი ირმისა და მისთანათა (დ. ჩუბინ.).

ბუერი: 3. (გურ., ლენხ., ქიზიყ., ქართლ.) ბატის ტუკი (გ. შარაშ., მ. ნიქ.).

ბუეტი: 1. „წეროსა, საეთისა და მისთანათა მართეუ“ (საბა); ტუჭული (ქეგლი).

ბუეტი: 2. უმწიფარი, წერილი მარცვალი სიმინდისა (გ. შარაშ.).

ბუეჭურა: 1. (გურ.) სანათი, ჭრაქი, (პ. ჯაფახ.).

ბუეჭურა: 2. (გურ.) მომევეო, უღონო ღვინო (გ. შარაშ.).

ბრაგა: 1. თითქმის წყლის ზედაპირამდე ამომავალი წყალქვეშა კლდე (მთა) ზღვაში, - რიფი.

ბრაგა: 2. შინ დამზადებული ღუდის მსგავსი სასმელი.

ბრაგა: 3. (სკანდ.) სიბრძნის ღმერთი, აგრეთვე პოეზიისა და მჭერმეტყველების ძველ სკანდინავიელებში.

ბრაგა: 4. საოქლეო ბაგირი 12-დან 26-დიუმის სისქისა, რომლითაც ნაპირზე ათრეულენ გემებს.

ბრაგოვანი: 1. ადგილი (სლვაში), სადაც ბევრი ბრაგაა.

ბრაგოვანი: 2. მწკრივად დახორკლილი ზედაპირის მქონე.

ბრაზი: 1. ძლიერი გაჯაფრება, ძალზე გულის მოსვლა.

ბრაზი: 2. „სიციოფე ძლიერი“ (საბა). („სიციოფე-ციოფიანობა“ (საბა); „ციოფი-გიეი“ (საბა); „ციოფი არს გონება და ცნობა მოძარცული“ (საბა)).

ბრაზი: 3. ძაღლის ავადმყოფობა, იწვევს ძლიერ ხელებას (რ. ბერ., გ. მეგრ.).

ბრალი: 1. დასაჩინი, შესაბრალისი.

ბრალი: 2. დანაშაული; „მცირე რამ დანაშაული“ (საბა).

„კურდღელი ნუ სძოვ ყანასა, ნადარია და ბრალია.

თორემ დაგატყვევს მწვერები,

აღარა ჩემი ბრალია. (ხალხური.)

ბრანგვი: 1. დათვი წლისა – წლინახევრისა.

ბრანგვი: 2. ბრიყვი, გაუთლელი.

ბრანძი: 1. (ლენხ.) როსკიპი, გარყვნილი (მ. ალაე).

ბრანძი: 2. დაფლეთილი, დაკონკილი ტანისამოსი, ძონძე.

ბრასი: 1. სპორტული ცურვის ერთ-ერთი გავრცელებული სახეობა.

ბრასი: 2. (ქვ. იმერ.) აღმასი (კ. კუბელ.).

ბრასი: 3. (მოლანდ.) გემსართავი, რომელიც მაგრდება რეის ბოლოებზე და გამოყენებულია მის მოსაბრუნებლად ჰორიზონტალურ სიბრტყეში. (რეი: ძელი, გემზე ანტენის დასაყენებლად; სასიგნალო ნიშნების ასაწვევად, იალქნების დასამაგრებლად).

ბრაწი: 1. მოწითალო.

ბრაწი: 2. „გრაკლის ხე“ (საბა); კლდის მცენარე უცვეთელსა პგაეს (თ. რაზიკ).

ბრაწი: 3. (იმერ., გურ.) გამოსაჯაფრებლად.

ნიშნის მოსაგებად აწეული ცერის ჩვენება.

ბრბო: 1. აღამიანთა უწესრიგო გროვა; თავმოყრილი ხალხი; არაორგანიზებული, ბნელი სულსკეუთების ხალხი.

ბრბო: 2. (ქართლ.) ბული (მ. მესხ.).

ბრე: 1. „მტვერი ბუნარევი“ (საბა); (გურ., ქიზიყ., ლენხ.) ახალგააცხეილი ღომის მტვერი (ე. ნინ., თ. კიკე.); მსხვილი ბზე (ს. მენოეშ.); ღომის, ზანდურის ან მახის ნაცხევი, მარცვლის ბუდე; (ინგლ.) ბრინჯისაგან გაცლილი კანი (მ. ჯან.); (მთიულ.) სიმინდის ბზე, რომელიც სიმინდის განიავეების დროს ცვივა (ლ. კაიშ.); (კახ.) წმინდა ბზე (ნ. ზუკაქ., ე. ხუკ.); (აჭარ.) სიმინდის მარცვლის კანი, რომელიც რჩება დარკვევის შემდეგ (ს. ნიშ.).

ბრე: 2. თავბრუ (დ. ჩუბინ.).

ბრენდი: 1. სახელწოდების, სიმბოლური ნიშნისა და ღიზინის ერთობლიობა, რომელიც გარკვეულ პროდუქტს წარმოადგენს.

ბრენდი: 2. თეთრი ღვინისაგან გამოხდილი ალკოჰოლიანი სასმელი; ამზადებენ ხილისგანაც.

ბრინჯი: 1. პურეული მცენარე (მარცლოვანთა ოჯახისა).

ბრინჯი: 2. ერთ-ერთი სახის ხე მცენარე („ღვა ხე შეუნიერი ბრინჯისაი“. „ვიხილუე... ნინოი... ბრნჯთა მათ ქუეშე“).

ბრიჯი: 1. (ინგლ.) ერთგვარი შარვალი, მუხლებს ქვეით ვიწრო, ჩექმებში ჩასატანებელი, ძველად ცხენოსნობისათვის იყენებდნენ (მ. ჭაბ.).

ბრიჯი: 2. (ინგლ.) ქადაღლის (ბანქოს) ერთგვარი თამაში, გაერცვლებულია ინგლისისა და ამერიკაში (მ. ჭაბ.).

ბროლა: 1. ყურძნის ჯიში (ივ. ჯაფახ.).

ბროლა: 2. (ზ. აჭარ.) სიმინდის ჯიში (შ. ნიკარ.).

ბროლა: 3. ბროლივით გამჭირვალე.

ბროლა: 4. მილად თეთრი ძაღლი (გ. შარაშ.).

ბრუნება: 1. ტრიალი; გონს მოყვანა, მოსულიერება.

ბრუნება: 2. სახელის ფორმაცვალეობა ბრუნეთა მიხედვით.

ბრუნვა: 1. რისამე ირგვლივ ან თავის დერძის გარშემო მოძრაობა, – ტრიალი.

ბრუნვა: 2. სახელის ფორმა, რომელიც აღნიშნავს სახელის ურთიერთობას სახელთან ან ზმნასთან (გაბმულ მეტყველებაში).

ბრუტსაბძელა: 1. (ზ. იმერ.) ქათმის ნაწილი კისერსა და კურტუმოს შუა.

ბრუტსაბრძელა: 2. მალალი მთა, სადაც, ცრურწმენით, კუდიანები იკრიბებოდნენ. (ბ. წერეთ.).

ბრყვილი: 1. გონებაზღუნგი; სუსტი; „ჩლუნგი“ (საბა).

ბრყვილი: 2. ღაქა; ხალი, ხუწუწი, ალა (ღაქები მთვარის ზედაპირზე).

ბრძანება: 1. ხელისუფლების ან უფლებამოსილი პირის განკარგულება, რომლის სამსახურებრივი შესრულებაც სავალდებულოა.

ბრძანება: 2. მობრძანება (ზ. სარაჯე).

ბრძანება: 3. ჩუქება, მიცემა. (უმადლესი პირის მიერ უდაბლესათვის).

ბრწკალი: 1. „ხის ან ძელის ანახეთქი“ (საბა).

ბრწკალი: 2. იგივეა რაც ბრჭყალი.

ბრწკალი: 3. ჯვარელი დასადგამი ფეშხუმზე (ზ. სარაჯე).

ბრჯგუ: 1. უხმო ბგერები, თანხმოვნები (ანტონ. 1). უმარცვლო „უ“ ბგერა და მისი ასონიშანი.

ბრჯგუ: 2. „გვიან მოქმედი“ (საბა); ჩლუნგი. გონებით მძიმე.

ბუა: 1. მოგონილი საფრთხობელა, რომლითაც ბავშვებს აშინებენ.

ბუა: 2. (ფრანგ.) ბეწვეულის თბილი ყელსახვევი (ქალისა).

ბუა: 3. ხარი (ძროხა) ბავშვის ენაზე (პ. განყნ.).

ბუბუნა: 1. ხარი, „ჯვართ ენით“ (ხევსურეთში, და ფშავეში).

ბუბუნა: 2. სააღურსო სიტყვა ბავშვის მიმართ (მაგ. „ჩემო ბუბუნა“, – ჩემო კარგო).

ბუგრი: 1. „საღმრთო წერილში ბილწების მოქმედად სწერია“ (საბა); არაწმინდა (ზ. სარაჯე).

ბუგრი: 2. „კარაბადინში, – მსხმო რამე მუწუკად სწერია“ (საბა).

ბუგრი: 3. „გიეთნი ყვაიელსა და წითლად სენთა უხმობენ“ (საბა).

ბუგრი: 4. (მთიულ.) ტილი, მკბენარი (ლ. კანიშ.).

ბუგრი: 5. ქინკლა.

ბუგრიანი: 1. მუწუკებიანი (აღლ. ყაზბ.).

ბუგრიანი: 2. ქაჩალი, უხეირო (აღლ. ყაზბ.).

ბუგრიანი: 3. (მოხ.) მკბენარიანი, ტილიანი (გბენაშ., შ. ძიძიგ.).

ბუდე: 1. ფრინველის ბინა; მწერის სამყოფი; ზოგიერთი გარეული ცხოველის თავშესაფარი; საერთოდ, საცხოვრებელი ადგილი, ბინადრობის ადგილი, ბინა; მშობლიური კერა; თავშესაფარი.

ბუდე: 2. (ლინგვ.) ერთი და იმავე ძირის სიტყვათა ჯგუფი.

ბუდე: 3. (ანატ.) გარსი, რომელშიც მოთავსებულია ნაყოფი დედის მუცელში, – მოყოლი.

ბუდე: 4. გაიძვერა (ი. გრიშაშ.).

ბუდნა: 1. (ქართლ., იმერ.) ერთი თოხის პირზე ამოდებულ ორმოში ლობიოს, გოგრის, კიტრისა და მისთ. ორი-სამი მარცვალი ერთად ნათესილი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ბუდნა: 2. აბრეშუმის ჭიის საფენი და მის ქვეშ დაგროვებული ნაგავი; აბრეშუმის ნაძირი (პ. ჯაჯანი).

ბუდნა: 3. თივა, რომელიც ქათმის ბუდეშია ნაფენილი.

ბუდნა: 4. შეხვევა, ფუთნა.

ბუდრუგუნა: 1. იგივეა, რაც ჯიხური, – პატარა, ჩვეულებრივ, ხის ნაგებობა გუშაგისათვის, გზის დარაჯისათვის და სხვ.

ბუდრუგანა: 2. ფუსფუსა, მოუსყენარი; უთავ ბოლოდ მოძრავი.

ბუდრუგანა: 3. პატარა, უხეირო.

ბუერა: 1. მრავალწლიანი ბალახი რთულყვავილოვანთა ოჯახისა.

ბუერა: 2. ბინდი ძლიერი თოვის დროს.

ბუერა: 3. (კახ.) ვაზის ჯიშია ერთგვარი (ა. ღლ.).

ბუთა: 1. (ქიზ.) ოქრომკედლის ხელსაწყო: თიხის ჭურჭელი ოქრო-ვერცხლის დასადნობად და დასახალასებლად (ს. მენთეშ.).

ბუთა: 2. ყალბიქარი (ძვ. ერთგვარი დანიოუნი ბამბის ქსოვილი შინაური წარმოებისა) (ი. გრიშაშ.).

ბუთურა: 1. (ხევსურ.) სამსალა, – „წამალი

მაკვლინებელი“ (საბა).

ბუტურა: 2. მსუქანი (იტყვიან ფეხაუდგამ პატარა ბაეშეზე; მოხალღით დახუთქილ სიმინდის მარცვალზე და მისთ.) (ა. სიხ.). გაბუებული ბუწვის მქონე პატარა ცხოველი (ღათვის ბელი, ბოკვერი, ლეკვი...).

ბუთქვი: 1. ხშირი და გრძელი ბუწვის მქონე.

ბუთქვი: 2. (მოხ.) ბუწქი; პატარა, ბუწქისოდენა ადგილი, თოვლით დაფარული (ი. ქავთ.).

ბუთქი: 1. (მოხ.) ხშირი (ო. ქაჯ.).

ბუთქი: 2. (მოხ.) ბუწქი; პატარა, ბუწქისოდენა ადგილი, თოვლით დაფარული (ი. ქავთ.).

ბუთხუზა: 1. მსუქანი, ლოყებდაუღაბა.

ბუთხუზა: 2. (სპარს) კერპის მსახური.

ბუი: 1. მტაცებელი ფრინველი.

ბუი: 2. (პოლანდ.) წყლის ზედაპირზე მცურავი სასიგნალო ტიეტივა მცენებების, წყალქვეშა ქვების ან სხვა მხრივ სახიფათო ადგილების აღსანიშნავად (მ. ჭაბ.).

ბუილი: 1. გაბუტულად ყოფნა, ბღვერა.

ბუილი: 2. ბოღვა, ხრწოღვა ძელისა (კუნიძისა).

ბუკი: 1. დიდი საყვირი, უკრავენ ზეიმის ან განგაშის დროს ხალხის შესაყრელად; (სპარს) რქის ნაღარა, ნოებათი, ტაბლაკი (დ. ჩუბინ.).

ბუკი: 2. დიდი მრგვალი კუნიძი, მორი, რომელსაც ზამთარში შუაცეცხლს დაუდებენ ცალ მხრით და იწვის ნელ-ნელა

ბუკი: 3. (გურ., იმერ.) სკა (გამოთლილი მორისა, გეჯა); სკა (დ. ჩუბინ.).

ბულა: 1. (ღათ.) რომის პაპის სპეციალური მიმართვა მორწმუნეებისათვის (დაეკქვა მრგვალი ბუჭდის სახელის მიხედვით, რომელიც ასეთ მიმართვაზე იყო ხოლმე მიმაგრებული).

ბულა: 2. (მთიულ.) საშინელი რამ, ვისი სახელითაც ბაეშეებს აშინებენ (ლ. კაიშ., დ. ჩუბინ.).

ბულა: 3. არქეოლოგიაში ბუღა ეწოდება ნებისმიერი მასალის გუნდას, რომელსედაც შერჩენილია საბუჭდაეების ანაბუჭდი.

ბულა: 4. ძე. რომში ბურთულისა და დისკოს ფორმის აბუღეტი, რომელსაც კისერზე ჩამოკიდებულს ატარებდნენ ბაეშეები სრულწლოვანებამდე.

ბულბა: 1. (ბელურ.) კარტოფილი.

ბულბა: 2. თანამედროვე ბელორუსიული საცეკაო სიმღერა.

ბული: 1. წითელი ხის აეუჯის სტილი; დამახასიათებელია ინკრუსტაცია, შესრულებული ხის, ბრინჯაოს, სპილოს ძელის, კუს ბაქნისა და ზოგი სხვა მასალისაგან (მ. ჭაბ.).

შენიშნა: ინკრუსტაცია, — რაიმე საგნის ზედაპირზე ჩაჭაღებული ძელის, საღაფის, ლითონის და მისთ. საჩაული.

ბული: 2. ბატების მოსახმობი ძახილი.

ბულულა: 1. თივის პატარა ზეინი, ღროვებით სათიბშივე დადგმული; თივა, რასაც კაცი ერთ ჯერობაზე ფიწლით აიღებს; ძნებად შეუკრავი, ზეინად დადგმული თაეთაი.

ბულულა: 2. (ფშ.) ყვავილი (ი. ჭყონ.); წითელი გეირილა (ა. მაყ.).

ბუმბული: 1. ბუმბულივით მსუბუქი; ამნატებული.

ბუმბული: 2. მსხლის ჯიში აჭარაში (ო. სახ.).

ბუში: 1. წარმოებისა და ვაჭრობის ხანმოკლე ზრდა; ფასიანი ქაღალდების კურსისა და საქონლის ფასების აწევა, საბირჟო საქუღააციის გაძლიერება.

ბუში: 2. სპორტული იარაღი, — ორ საყრდენზე პორიზონტალურად დადებული ძელი.

ბუნა: 1. (იმერ.) ნაწილი, ზომა (ე. ბერ.).

ბუნა: 2. გაუგებელი, მიუხედარული, უბირი (ქლდ.).

ბუნა: 3. გუნდი, ჯგუფი (მ. ნიქ.).

ბუნა: 4. სინთეთიკური კაუნუკის ნაირსახეობა.

ბუნა: 5. (ინგლ.) პიდროტექნური ნაგებობა სიგრძივი დამბის სახით, განკუთვნილია წყლის ნაკადის რეგულირებისათვის და ნაპირისა და პიდროტექნური ნაგებობების ფუძეების დასაცავად გაღარეცხვისაგან.

ბუნაგა: 1. გარეული ცხოველის, ნადირის სადგომი.

ბუნაგა: 2. (ხევსურ., თუშ., ფშ.) ჭურჭელი (ა. შან.); ბარგი-ბარხანა (თ. უთურგ.); სასმელ-საჭმელის შესანახი ჭურჭელი (ი. ქეშიკ.).

ბუნდი: 1. ბუნდოვანი, გაურკვეველი; იგივეა, რაც ბინდი.

ბუნდი: 2. (მთიულ.) მუქი ფერისა (ლ. კაიშ.).

ბუნდო: 3. მიწათა საერთო ებრაული კავშირი ლიტვაში, პოლონეთსა და რუსეთში, დაარსდა 1897წ.

ბუნებითი: 1. ბუნებით განსასილრული; ბუნებრივი.

ბუნებითი: 2. კანონიერი (ზ. სარაჯ.). (მაგ. ბუნებითი ცოლი: კანონიერი ცოლი).

ბუნი: 1. ტარი; იგივეა, რაც ბუნიკი, - რაიმე საგნის ბოლოზე წამოსაცემელი ამოღრუებული საგანი (ჩვეულებრივ - ლითონისა); ბოლო.

ბუნი: 2. წვერი (ი. აბ.).

ბუნი: 3. ნამდვილი (ი. აბ.).

ბუნი: 4. (ზ. იმერ.) ერთი პაპის შთამომავალი (ქ. ძოწ.).

ბუნი: 5. მკვიდრი, ადგილობრივი (და არა მოსული) (ქ. დან.).

ბუფი: 1. მთვრალობა; მათრობელა.

ბუფი: 2. მილაკი, რომელსაც მედიცინაში ხმარობენ შარდსადენის გასინჯვისას ან მკურნალობისას.

ბუფუფი: 1. „ცხერის ტყავი დაგრუსვილი“ (საბა); დახუჭუჭებული ცხერის ტყავი.

ბუფუფი: 2. (იმერ.) ქაფი (ვ. ბერ.).

ბუფუფი: 3. (გურ.) უხეად გაშლილი ყვავილი (გ. შარაშ.).

ბუფუფი: 4. ძმარში ჩადებული მოხარშული ღორის ხორცი.

ბურა: 1. (ფშ.) თბილი მოსასხამი (ა. შან.).

ბურა: 2. (ხევსურ., ფშ.) ფალიანი თოფის ეპითეტი (ა. ჰინჭარ.).

ბურა: 3. ნატრიუმის ათმაგად წყლიანი ორთოზორატი; ბორატების კლასის მინერალი.

ბურაკი: 1. იგივეა, რაც ბურეაკი-დიდი გოჭი (სამი თვიდან წლამდე).

ბურაკი: 2. ისლამში საჯდომი ცხოველის ზედსახელი (თავდაპირველად საშუალო ჯორსა და ვირს შორის), რომელზეც ამხედრებული წინასწარმეტყველი მუჰამედი ჯიბრაილთან ერთად გაფრინდა დამე მქაადან იერუსალიმში.

ბურახი: 1. (ხევსურ., ფშ.) მსხვილდუროიანი მაღალი ბაღახი (ა. ჰინჭარ.).

ბურახი: 2. „ქერ-ფეტვა და სხვათაგან სასმელი რაიმე“ (საბა).

ბურბურა: 1. მოგიზგიზე, აგუგუნებული; იტყვიან ლამაზი, მოელვარე თმის შესახებ.

ბურბურა: 2. საერთო სახელწოდება რამდენიმე მცენარისა (ქარქვეტასი, წინწკარასი და სხვა.), რომელთაც ახასიათებს თესლის გაფრცველების თავისებური ხერხი.

ბურბუშელა: 1. მერქნის თხელი შრე, რანდით ათლილი.

ბურბუშელა: 2. მრავალწლოვანი მცენარე რთულყვავილოვანთა ოჯახიდან; რძიანი მცენარე. ბაბუაწვერა.

ბურბუშელა: 3. თხელი ნამცხვარი დაკლავილი და მსუბუქი.

ბურგალი: 1. (გურ., ლენხ., ქვ. იმერ.) თავაშეუბული თამაში; ბავშვების უხეირო ჭიდაობა, თამაში, ცელქობა (გ. შარაშ., პ. ჯაჯანი).

ბურგალი: 2. (გურ., ლენხ., ქვ. იმერ.) მშრალ თოვლზე სიარული (მ. აღაე).

ბურდო: 1. „უღელწივი ბზე (ფეტვისა)“ (საბა); პურეული მცენარეების (უპირატესად ფეტვის) დასრესილი, გაულეწავი (გაუცეხევი) წველი (ჩალა); ჩაღაბულა, აწეწილი თივა.

ბურდო: 2. (ფშ.) ხორბლის, ქერის ან ფეტვის გალუწილი ჩალა (ი. ქეშიკ.).

ბურდო: 3. (სპარს.) დურდო, მღვრიე ხასმული (დ. ჩუბინ.).

ბურდო: 4. ზრო, ღერო მცენარისა (დ. ჩუბინ.).

ბურეა: 1. ფარვა (სევიდან), ხურეა; (ლენხ.) ხურეა სახლისა (მ. ჩიქ.).

ბურეა: 2. (მოხ.) ბურღეა, გახერტა გახურეული რკინით, ბურღით (ი. ქავთ.).

ბური: 1. სიცხის დროს პაერში თეთრმონაცრისფროდ დამღვარი მტვერი, რაც პაერს გამჭვირვალობას უკარგავს; ნისლი.

ბური: 2. (ზ. იმერ.) ნაღმის ასაფეთქებელი იარაღი (ქ. ძოწ.).

ბური: 3. ვაზის სასხურებელი მანქანის მკლავის ბოლო, რომელიდანაც შაბიამან-კირნარევი სხნარი ესხურება ვაზის ფოთლებს.

ბური: 4. (ჯაჯახ.) თავსახური (ა. მარტ.).

ბური: 5. ხელსაწყოს ქვედა მჭრელი ნაწილით ჭების გასაბურღად ნავთობის, საწვავი აირების მოსაპოვებლად, სინჯების ასაღებად და ა.შ.

ბურნა: 1. (ინგილ.) ქინქლა (მ. ჯანი); „ღვინის

ქინქლა“ (საბა) – ერთგვარი წინიკი მწერი, რომელიც ღვინოსა და ძიარს ეხვევა ხოლმე.

ბურნა: 2. (იმერ.) შავი კოლოსებრი მწერი, უჩრდება ძველ სიმინდს (ი. ქავთ).

ბურნა: 3. (მოხ.) თხრილი, ორმო მინდორში ადგილ-ადგილ (ი. ქავთ).

ბურნაკი: 1. (კინ.) ბურნა, – ღვინის ქინქლა.

ბურნაკი: 2. (მოხ.) ღვინის ბრჭყვიალა ფირფიტა უნაგირის ტახტას სამკაულად.

ბურნელი: 1. (ფშ.) რძის შესადღები ჯოხი, რომელსაც ბოლოსე ჯვარი აქვს გაკეთებული და წნელი აქვს შემოხვეული (ა. შან).

ბურნელი: 2. (ხუესურ.) ნებოერი, უწინარი, თვინიერი (საქონელზე იტყვიან) (ა. შან).

ბურეუა: 1. ბურეუაზიული წრის ადამიანი; მესაკუთრე, – ექსპლუატატორი. (კომუნისტების გაგებით).

ბურეუა: 2. ქალაქის მცხოვრები, მოქალაქე.

ბურსა: 1. (ლათ.) ლორწოვანი ჩანთა, დახშული ხერელის მსგავსი სივრცე (კუნთების დამაგრების ადგილას, მიეხება და ძელებს შორის), რომელიც გავსებულია ბლანტი სითხით.

ბურსა: 2. (ქართლ.) თოვლიანი ნისლი (კირ).

ბურსა: 3. შუა საუკუნოვანი ინსტიტუტებთან და სემინარიებთან არსებული საერთო საცხოვრებელი ღარიბი სტუდენტებისათვის

ბურსა: 4. კანაუსის აბრეშუმის ქსოვილის რბილი სახეობები.

ბურული: 1. (იმერ., გურ.) ისლის სახურავი.

ბურული: 2. (იმერ.) ბინა.

ბურლი: 1. იარაღი, რომლის ბრუნვითაც ხერცხენ რაიმე საგანს.

ბურლი: 2. (ჭან.) ტყის ერთი მრავალფეროვლიანი მცენარე (ივ. ჯავახიშვილი).

ბურჩხი: 1. (გურ.) თხილის მარცვლები, ერთად თავმოყრილი თანანაყოფთა სახით. თხილის ქურწყლა, წენჩო (გ. შარაშ).

ბურჩხი: 2. სარეველა ბაღახი (ა. ღლა, ა. მაყ).

ბურძგალა: 1. (გურ.) ბაღახია; ეძახიან წაბლის გარე ეკლიან კანსაც.

ბურძგელა: 2. (აჭარ.) ვაზის ჯიშია ერთგვარი.

ბურძგალი: 1. (ფშ.) გინგლი, აშლილი ბეწვი

(ი. ჰყონ).

ბურძგალი: 2. (იმერ.) თხილის ნაყოფის ბუდე (მ. ალაფ).

ბურძგალი: 1. (ღუჩხ.) ბლდაძენი; უშრო უმსგავსო ჭიდაობა-თამაში (მ. ალაფ).

ბურძგალი: 2. (გურ.) მარცვალგაყვლილი ყურძნის მტკვარი. კლურტი (გ. შარაშ).

ბურხლი: 1. ბურხალი; (გურ., იმერ.) უწესოდ ჭიდაობა (ი. ჰყონ).

ბურხლი: 2. (მოხ.) სიცივის დროს ჭირხლი, – თოვლის მსგავსი ფიფქები (ი. ქაჯ).

ბურჯი: 1. ზოდიაქო (ი. აბ).

ბურჯი: 2. ქეითკირის მაღალი, მრგვალი ნაგებობა, ციხე-სიმაგრის გადღეანში ადგილ-ადგილ დატანებული სიმაგრისათვის; ხიდის საყრდენი (ქეთკირისა); რისამე საიმედო საყრდენი და საფუძველი.

ბუსენა: 1. რქენა, რიოლა, ჯლიქენა, ნხეერა.

ბუსენა: 2. მაღიანად ჭამა (უპირატესად ბაეშეზე იტყვიან).

ბუსენი: 1. (იმერ.) ჩამი-წყემი. ნუმი ხმა (ე. ბერ).

ბუსენი: 2. ჩასაფრება, ჩანასაფრები; „საღა არა ჰგონებდეს, მტერმან მუნ უმსიროს“ (საბა); საფარი, სანგარი (ღ. ნუბინ).

ბუტი: 1. „ბუშტი“ (საბა); „ფსლის პარკი“ (საბა); სითხით, პაერთ ან გაზით (აირით) გაბერილი აკოვანი პარკი; პაერის ბურთულა, რომელიც ჩნდება სითხეში (მაგ. სამის ბუშტი).

ბუშტი: 2. ღვინის ან კონიაკის ჩასასხმული (მოსათესებელი) ჭურჭელი, იხმარება ღვინისა და კონიაკის ქარხნებში დიდი, მუცულგანიერი ჭურჭელი. უმეტესად პლასმასისა ან ხის.

ბუტია: 1. ვინც ხშირად იბუტება, ვისაც ბუტება სწყევია, – ვინც ადვილად წერება ყველაფერზე.

ბუტია: 2. (კახ.) მცენარეა, ქრიზანთემა (ა. მაყ).

ბუტია: 3. (გურ.) „ქათამს რომ ყურებზე ბუმბული სქლად ექნება დადებული და თავდოდად მოჩანს“ (გ. შარაშ).

ბუტკო: 1. ყვავილის ცენტრალური ნაწილი, რომლის ქვედა გაფართოებული ნაკვიდან ნაყოფი ვითარდება.

ბუტკო: 2. (აჭარ.) ვახის ჯიში (შ. ნიჟარ.).

ბუტუნა: 1. (ო. იმერ.) უშნოდ, უღალათოდ სიარული (ბ. წერეთ.).

ბუტუნა: 2. (რაჭ.) ბურტყუნი (შ. ძიძ.).

ბუტურა: 1. (იმერ.) მოსულელი.

ბუტურა: 2. (აჭარ.) მისხლის ერთგვარი ჯიში (შ. ნიჟარ.).

ბუქა: 1. „ქარიანი თოვლი“ (საბა). თოვლი ან მტვერი, ქარისაგან ჰაერში ატანილი.

ბუქა: 2. (მთიულ.) მატყუარა (ლ. კაიშ.).

ბუქნა: 1. ნაცუცქება-წამოხტომა ცეკვის დროს.

ბუქნა: 2. (მესხ.) ბეგქონდარა; (მოხ.) ქონდარა; (თუშ.) ველთქონდარა.

ბუქსა: 1. (გერმ.) ლითონის კოლოფი, რომელშიც ტრიალებს ვაგონის ღერძის ბოლო.

ბუქსა: 2. (ლათ.) იგივეა, რაც სამშიტი, — სუბტროპიკული ბუჩქების გვარობიანი, გამსულე მერქნით, აგრეთვე ამ მერქანის ნაკეთობები.

ბულა: 1. ჰაერის მონისლული ვარვარი, გამოწვეული დიდი სიციხით, — აღმური.

ბულა: 2. ბუერა (ა. მაც.).

ბუშა: 1. ქორწინების გარეშე ნაყოლი შვილი, — ნაბიჭვარი.

ბუშა: 2. (ინგლ.) ავსტრალიაში: დაუმუშავებელი მიწის ღივი სივრცე, რომელიც ბუჩქნარითაა დაფარული.

ბუშა: 3. (ძე.) ბავშვი (ივ. ჯავახ.).

ბუცა: 1. ფეხბურთის სათამაშო ფეხსაცმელი.

ბუცა: 2. „გაშტყერებასაგან“ (საბა); (ქართლ.) ყურმიგდებული; შტყერი, ჩერჩეტი (მ. მესხ.).

ბუცა: 3. ეტყვიან ცხვარს ან თხას დაეჯახეთ. თხის მოსახმობი ძახილი.

ბუწა: 1. „თოხლი (სხვათა ენაა ქართულად ბუწი ჰქვიან), ქართულად ტარიგი ჰქვიან“ (საბა); ცხვარი ნახევარი წლიდან წლამდე, პირველი გაპარსვიდან მეორე გაპარსვამდე, — თოხლი.

ბუწა: 2. (მთიულ.) გამხდარი, გაღუული საქონელი (ლ. კაიშ.).

ბუწა: 3. (ქართლ.) თმა.

ბუწა: 4. ცოტა წალა ან თივა (თ. საღარ.).

ბუწა: 5. (მოხ.) მერადი სასმელი (ა. შან.).

ბუწა: 1. „დაბალი ჩირგვი“ (საბა).

ბუწა: 2. უხვირო თმა.

ბუწა: 3. (მოხ.) უზვი (ბერწი) ცხენი კვიცი რომ არ უწინდება (ი. ქავთ.).

ბუჭულა: 1. კოდის წისკელი; „პატარა წისკელი“ (საბა); პატარა სახლი, ქოხიეთ.

ბუჭულა: 2. პატარა ტანის კაცის მეტსახელი.

ბუჭულა: 3. ბავშვი, პატარა.

ბუხარი: 1. პირლია ღუმელი აგურისა ან ქვისა, სახლის კედელში შიგნიდან დატანებული.

ბუხარი: 2. (ფშ.) კაპარი, — სასმელია. (ა. შან.).

ბუხტა: 1. (გერმ.) წყალსატყვის ნაწილი, რომელიც განცალკევებულია ღია წყლებისგან ნაპირის მონაკეთებით ან კუნძულებით.

ბუხტა: 2. (ფრანგ.) ბაგირი, რომელიც რგოლებად და დადებული ერთი მეორეს ზემოთ (ცილინდრის ფორმით).

ბუხტუნი: 1. (თუშ.) სიბრაზისაგან მოუსვენრობა ადამიანისა, ბორგვა, თავისთვის ლულული (პ. ხუბ.).

ბუხტუნი: 2. (მთიულ.) დიდგულობა (ლ. კაიშ.).

ბუხუა: 1. (ქსნის ხ.) კოყრიანი ხისაგან გაოლილი ურო (ე. სომხ.); „ნედლი კუნძი“ (საბა).

ბუხუა: 2. (გურ.) მსუქანი, ცელქი და ღონიერი ბიჭი (ა. ლლ.).

ბღაენა: 1. ვინაც (რამაც) ბღაიელი იცის.

ბღაენა: 2. სოკოა ერთგვარი.

ბღაენა: 1. (ქსნის ხ.) ნატამალი (ე. სომხ.).

ბღაენა: 2. (ქიზიყ.) რაც ბღაენის (ა. ლლ.); (მოხ.) უკითხტი პირუტყვისა (ა. ყაზბ., შ. ძიძ.).

ბღაენა: 3. (ქართლ.) მაცნე, მოამბე (ა. ლლ.).

ბღალა: 1. მცენარის ძირიდან ამოხუთკილი ყლორტი, — ბარტყი.

ბღალა: 2. წყალში გახსნილი ნაკელი; ჭუჭყი.

ბღვარი: 1. სამხრეთი (დ. ჩუბინ.).

ბღვარი: 2. ჩრდილოეთი (დ. ჩუბინ.).

ბღვრიალი: 1. იგივეა, რაც ბღღვრიალი, — ძლიერი ნათება.

ბღვრიალი: 2. „ბრიყველი ტირილი“ (საბა); ღრიალი.

ბლორი 1. (გურ.) ავი თვალით ყურება.

ბლორი 2. (ფშ.) უკანონო შეილი, ბუში; ნაბიჭვარი; ტრიკი (ი. ქეშიკ.); „ბოროს შობილი“ (საბა).

ბლორი 3. ჩრდილოეთი (ნ. ჩუბინ).

ბლორიანი 1. (გურ.) ვინც ავი თვალით იყურება, იბღვირება.

ბლორიანი 2. ნაბიჭვრის, ბუშის დედა.

ბლუნძელა 1. (ქართლ.) შაფენ მატლი.

ბლუნძელა 2. ზღარბი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ.).

ბწკალი 1. (ქართლ., ფშ., თუშ.) ბრტყალი, კლანჭი პატარა ფრინველისა ან ცხოველისა.

ბწკალი 2. ერთი თავიდან გაპობილი ნედლი ჯოხი, რომელშიც თავებით ჩაწყობილია შესაწვევი ახალი თევზი, გაუპობელი თავისაჲენ ხელს პიდებენ და თევზს ცეცხლზე მიფიცხებით წვავენ (პ. გაჩეჩ.).

ბწკალი 3. ნიკარტიანი ჭურჭლის პირი.

ბწკარი 1. იგივეა, რაც პწკარი, — სტრიქონი.

ბწკარი 2. (ფშ.) სკლომის შედეგად დატოვებული აღგილი, ნახეთქი (ი. ქეშიკ.).

ბჭე 1. დიდი კარი, შესასულელი.

ბჭე 2. (მოხ.) თემობის მიერ სადაო საქმის გამჩრევი, მოსამართლე (ა. ყაზბ., შ. ძიძ.).

ბ

გა 1. იხმარება ზმნასთან მნიშვნელობის გასაძლიერებლად (გაბრძანდი, გადი, გა!).

გა 2. ძველი ქართული წარმართული ღვთაება, კერძი (ი. ჯაფახ.).

გა 3. სუანური სარიტუალო სამხმიანი სიმღერა.

გააბნევივნებს 1. აიძულებს, მიუთითებს ან საშუალებას მისცემს გააბნოს; გააფანტავინებს.

გააბნევივნებს 2. აიძულებს ან დააეალებს გაუყაროს, გაურტოს (წვეტიანი რამე); დააბნევივნებს, დააბგრებს რამეზე.

გააბნევს 1. გაფანტავს, მოაბნევს.

გააბნევს 2. რაიმეში გაუყრის, გაურტობს (წვეტიან რასმეს).

გააბრუნებს 1. უკუაქცევს, უკან გაატრიალებს; უკანვე გააგზავნის.

გააბრუნებს 2. გაამრუდებს, სისწორეს დაუპარგავს, გაღუნავს.

გააგებს 1. გაშლის, გააფენს რასმე.

გააგებს 2. განაგებს, მართავს, უყვროსობს, სათავეში უდგას (რაიმე საქმეს), მეთაურობს (სახელმწიფოს, დაწესებულებას და სხვა).

გაათავნიერებს 1. თავის აიღებს, თავინად გახდის, თავინად აქცევს; დახარჯავს, გამოლევს, მოსპობს (ქლდ).

გაათავნიერებს 2. გაათამამებს, გაანებიერებს (ქლდ).

გააქარეფს 1. იგივეა, რაც გააქარებს, ნებას მისცემს მიეკაროს, შეეხოს; ახლოს მიუშვებს.

გააქარეფს 2. გაცლის, მოსპობს (ქ. ძოწ.).

გაამაყება 1. სახელი გაამაყებს (ამაყს გახდის), გაამაყდება (ამაყი გახდება) ზმნათა. მოქმედებისა.

გაამაყება 2. (ჯაფახ.) გაჯაყება (ა. მარტ.).

გაარტყამს 1. შემოკრავს, სცემს (სახეში), გააწნავს; მოახვედრებს, მოარტყამს.

გაარტყამს 2. (ქარგ.) შემთხვევით გამოიცნობს (ლ. ბრეგ.).

გაასალებს 1. გაყიდის; (ცუდი, უხეირო, უხარისხო საქონლის) გაყიდვას მოახერხებს.

გაასალებს 2. გააჯანსალებს, საღს გახდის.

გაასალებს 3. (ქარგ.) მოკლავს, სიცოცხლეს მოუსწრაფებს (ა. სიხ.).

გაასხამს 1. წაიყვანს, წაასხამს, გაიყვანს.

გაასხამს 2. გამოყოფს და გადააქცევს (სითხეს), — გაღალღერის.

გაატანს 1. გაგზავნის ეისივე ხელით; მისცემს (ცოლად), მიათხოვებს; თან გააყოლებს.

გაატანს 2. შიგნით სხეულში შეაღწევს; იცოცხლებს, ცოცხალი გასძლებს (გარკვეულ დრომდე).

გააფართხალებს 1. ფართხალით აამოძრავებს, გაანძრევს.

გააფართხალებს 2. (ქარგ.) დაიჭერს, შეიპყრობს (ლ. ბრეგ.).

გააფორმებს 1. საჭირო ფორმას, გარეგნულ

სახეს მისცემს; კანონით გათვალისწინებულ ან საეკლდებულოდ მიჩნეულ სახეს მისცემს.
გააფორმებს: 2. (უარგ.) ქალთან. სქესობრივ ურთიერთობას იქონიებს (ლ. ბრეგ.).

გააქნევინებს: 1. აიძულებს ან საშუალებას მისცემს გააქნოს, — გაანძრევინებს, გაარხევიანებს.

გააქნევინებს: 2. გაქნას დაივალებს.

გააძრობს: 1. გააცლის, გააშორებს, გახდის (ტყაუხ, კანს, ქერქს...).

გააძრობს: 2. (უარგ.) გააინებს, მოიყვანს (ლ. ბრეგ.).

გააწყობს: 1. გაშლის (სუფრას); დააგებს (ლოგინს); განაღვლებს, გააწესრიგებს; მორთავს, მოკაზმავს; მოახერხებს, შეძლებს.

გააწყობს: 2. (ქართლ., იმერ.) გაწყვეტს, ამოწყვეტს.

გაახანებს: 1. დაახანებს, დააყოვნებს; (ფშ.) აუვა, მოასწრებს; გააწყობს, შეძლებს.

გაახანებს: 2. ხანად გახდის.

გაახანებს: 3. სწრაფად გააკეთებს (ა. ჭინჭარ.).

გაახდევინებს: 1. აიძულებს ან საშუალებას მისცემს გაახადოს ან გაიხადოს; გახდაში დაეხმარება, (გააძრობინებს ტანსაცმელს, ფეხსაცმელს).

გაახდევინებს: 2. დაივალებს გახადოს, — გადააქცევინებს (მაგ., საპოლიციოდ არ გამახდევინო საქმე).

გაახურებს: 1. მხურვალეს გახდის, — ძლიერ გააცხელებს.

გაახურებს: 2. (უარგ.) სუდმიტად ილაპარაკებს (გაახურა — სუდმიტი ილაპარაკა) (ლ. ბრეგ.).

გაბასვრა: 1. ბასრი იარაღით გაჭრა; (ფშ.) სისხლით შეღებვა, გახურა, შეფერვა (ი. ქეშიკ.).

გაბასვრა: 2. (აჭარ.) გაჭუჭყიანება (შ. ნიუარ.).

გაბერავს: 1. ჰაერის ან აირის (გაზის) ნაბერვით გაავსებს და გააფართოებს რასმე.

გაბერავს: 2. (უარგ.) დააორსულებს (ლ. ბრეგ.).

გაბმული: 1. (ქიზიყ.) ჰამაიკისებრ ორ ხეზე

გაბმული თოკი, რომელსაც უაკენობის დროს ბაეშვის ჩასაწვენად ხმარობენ (ს. მენსაქში).

გაბმული: 2. ხვაროქლა (ა. მაყ.).

გაბმული: 1. რაც გააბეს; ვინ ან რაც გააბეს; ერთმანეთს მიყოლებული.

გაბმული: 2. გაშლილი, გამართული (ზ. სარაჯ.).

გაბნევა: 1. გაფანტვა, გაცეცხა. დაბნევა.

გაბნევა: 2. რამეში გაყრა, გარჭობა (რაიმე წვეტიანის) დაბნევა.

გაბნეული: 1. ვინც ან რაც გააბნის ან გაბნის; გაფანტული, მიმოფანტული.

გაბნეული: 2. რაც გააბნის (რაიმეში), გაყრილი, გარჭობილი.

გაბოტება: 1. (ქართლ.) ფეხების შორს გაბრჯენა (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); (ხეესურ.) ფეხების განზე გადაგმა (ა. შან.).

გაბოტება: 2. (ხეესურ.) თხის დამაკება (ა. შან.).

გაბოტვა: 1. (მთიულ.) თხის დამაკება, (ლ. კაიშ.).

გაბოტვა: 2. (ქიზიყ.) გაკერპება, გაჯიურება, თავის ნათქვამის შესრულება (ს. მენსაქში).

გაბრა: 1. ანგარიშში ჩადგება, რისამე ბადლად, სამაგიეროდ ჩათვლა, — გაქეითვა.

გაბრა: 2. „ცხენის საწმენდელი“ (საბა).

გაბრინჯული: 1. მეტისმეტად გამძლარი; (ქიზიყ.) გადაბრინჯული, სავსე თავთავე; ძალიან მთურაღსუდაც იტყვიანი.

გაბრინჯული: 2. (გურ.) მეტისმეტად მორიდებული.

გაგა: 1. „მეკახე ლეღვი“ (საბა).

გაგა: 2. ყვავილი, კვირტი (ი. აბ.).

გაგა: 3. მიუხევედრელი, გაუგებარი. (მ. ჯან.).

გაგალვა: 1. (ქართლ.) დანაყვა (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

გაგალვა: 2. (ლენხ.) გაღობობა; დაღობობა.

გაგალვა: 3. სიმწიფის დაწყება (ა. ლლ.).

გაგება: 1. გონებით ნაწვდომა, გააზრება, შეცნობა, ცოდნის მიღება რისამე შესახებ. — მიხვედრა; თვალსაზრისით, ინტერპრეტაცია; შეტყობა, გაგონება, მოსმენა.

გაგება: 2. გაშლა, გაფენა.

გაგება: 3. გაბმა; (გურ.) ძაყის გაყრა ნემსის ყუნწში.

გაგება: 4. (იმერ.) თევის საჭერი; გრძელ თოქსე გამობმული რამდენიმე ანკესი (ბ. წერეთ.).

გაგება: 5. (ქიზიყ.) დარგული ან დამყნობილი მკენარის გახარება (ს. მერთყმ.).

გაგებული: 1. რაც გაიგეს, რასაც გონებით მისწვდნენ ან წასწვდნენ, შეტყობილი, შეგნებულნი, მიხედვრილი; გაგონილი; ვისაც ესმის, შეგნებულნი, შესმენილი.

გაგებული: 2. რაც გააგეს, — გაშლილი, გაფენილი.

გაგებული: 3. დადგენილი (“შეწირულობის სიგელი თამარ მეფისა შიომღვიმისადმი.”).

გადაგდებს: 1. აქედან იქით გადასერის, გადატყორცნის.

გადაგდებს: 2. (ქარგ.) ოინს უყოფს (უსამს); მოატყუებს (ლ. ბრეგ.).

გადაგორებს: 1. გორვით ადგილს გადაუნაცვლებს, გორვით იქით წაიღებს; გადააყირავებს.

გადაგორებს: 2. (ქარგ.) ძნელ საქმეს მოამთავრებს (ლ. ბრეგ.).

გადასხამს: 1. ერთი ჭურჭლიდან მეორეში გადაიღებს, წაასხამს (სითხეს); ზევიდან დაასხამს, — გადააგდებს (წყალს და მისთ); გადაღერის, გადააქცევს (ზევიდან ქვევით).

გადასხამს: 2. იგივეა, რაც გადასხამს — გადასვამს ბევრს; გადაიყვანს ბევრს.

გადახდევინებს: 1. აიძულებს ან შეაძლებინებს გადაიხადოს, — აანაზღაურებინებს, ახდევინებს (რითიმე), მოაცემინებს (საფასურს); დააბრუნებინებს (ვალს, სესხს...); სამაგიეროს მიაგებინებს, მიაზღვევინებს (სიკეთისათვის ან ბოროტებისათვის); პასუხს აგებინებს.

გადახდევინებს: 2. აიძულებს ან დაეხმარება გადაიხადოს, — გადააძრობინებს, მოახდევინებს (დაფარებულს რასმე).

გადაგდება: 1. გადასროლა, გადატყორცნა; გადაჩხევა, წაგდება; მიტოვება, დაგდება (უვარგისი, უსარგებლო რისამე).

გადაგდება: 2. (ქარგ.) მოტყუება (ლ. ბრეგ.). (ქარგ.) იმედის გაცრეება (ა. სიხარ.).

გადაეხდება: 1. გადახდება.

გადაეხდება: 2. გადახდიან, შეიძლება გადახადონ; გადასძვრება, გადაეცლება, მოეხდება (ზევიდან დაფარული რამ).

გადაფარდება: 1. ზევიდან (იქით) დაფარდება, დაცემა, — წაქცევა; გადაშეება, გადაჩხევა.

გადაფარდება: 2. (ქარგ.) ძალიან გატაცება რაიმეთი.

გადაიცვლება: 1. გადაცვლიან, გადაცვლა მოხდება რისამე, ერთი მეორეში გაიცვლება; გადაცვლა შესაძლებელი იქნება.

გადაიცვლება: 2. (ძე) იგივეა, რაც გარდაიცვლება.

გადაიხდის: 1. აანაზღაურებს, მისცემს (რისამე საფასურს...); დააბრუნებს (ვალს, სესხს); სამაგიეროს მიუზღავს, ჯავრს ამოიყრის.

გადაიხდის: 2. გადაიძრობს, მოიხდის (დაფარებულ რასმე-).

გადაკრავს: 1. ერთბაშად, სულმოუთქმელად დაღვეს.

გადაკრავს: 2. ეტყობა, ემჩნევა, აჩნევა.

გადარება: 1. (იმერ., გურ.) გადაბიჯება, გადასვლა; გადავლება (ა. ღლ.).

გადარება: 2. გამოდარება, კარგი ამინდის დადგომა.

გადარება: 3. შედარება (გრ. ბერ.).

გადარეული: 1. ჭკუდაკარგული, გაგიჟებული, დაფეთებული; ცუტი, მოუსვენარი; მეტისმეტად შემოფოთებული (შიშისგან, სიხარულისგან).

გადარეული: 2. (მითულ.) ერთმანეთში არეული წინწარჩარი და ნაბოლქვარი არაყი (ლ. კაიშ.).

გადართმევა: 1. (ზ. აჭარ., გერ.) სურათის გადაღება.

გადართმევა: 2. თმის გადაღება, გადაკრევა, გადაპარსევა (შ. ნიჟარ.).

გადარწევა: 1. (ლენჩ.) დაქანცვა, ძლიერ დაღლა (მ. ნიქ.).

გადარწევა: 2. (გურ.) აკენის ღრმად გადახრა აქეთ-იქით (ა. ღლ.).

გადასახდელი: 1. რაც უნდა გადაიხადონ, რასაც გადაიხდიან, — ასანაზღაურებელი, მი-

საცემი (საფასური...); დასაბრუნებელი (ვალი, სესხი...).

გადასახდელი: 2. რაც უნდა გადახადონ, გადახსნან, მოაცილონ (დაფარებული), - გადასაძრობი.

გადასხმა: 1. ერთი ჭურჭლიდან მეორეში გადაღერა, ჩასხმა (სითხისა); (თავზე) დაღერა, ზუეიდან დაღერა.

გადასხმა: 2. გადაყვანა მრავლისა.

გადასხმული: 1. რაც გადასხეს, - გადაქცეული, გადაღერილი; ერთი ჭურჭლიდან მეორეში ჩასხმული.

გადასხმული: 2. ვინც ან რაც გადასხეს.

გადაქცევა: 1. გადაფარდნა, წაქცევა, გადაყოფა. სხვა სახის მიღება.

გადაქცევა: 2. (მთიულ., ქართლ.) გულის წასვლა.

გადაყოლება: 1. სახელი გადაყოლებს (თან გაყოლებს გადასულს, გადაფარდინებს, გადაღებულს...) ზინათა მოქმედებისა.

გადაყოლება: 2. (მოხ.) მოტაცება (თ. ტყემ., ა. ჭინჭარ.).

გადაყოლი: 1. გადაღებული.

გადაყოლი: 2. ვინც გადაეყრება, შეეყრება (ეინმეს, ან რამეს).

გადაცემა: 1. მიწოდება, ხელიდან ხელში მიწოდება.

გადაცემა: 2. ტექნიკური საშუალებებით (რადიოთი, ტელეფონით...) შეტყობინება, გავრცელება.

გადაცემა: 3. (გურ.) დაწყველა (ხატზე გადაცემა, - ხატზე დაწყველა).

გადაცვლილი: 1. რაც გადაცვალეს.

გადაცვლილი: 2. (ძვ.) იგივეა, რაც გარდაცვლილი.

გადაციცინება: 1. ცის გადაწმენდა, ღრუბლის გამჭრევა, გამოღარება.

გადაციცინება: 2. ისეთი გავსება ჭურჭლისა, ზედ რომ გადაეა (ა. სიხ.).

გადაძახება: 1. (იმერ.) გადაგდება (ნ. შარაშ.). გადატყორცნა.

გადაძახება: 2. გადადუნა (ნ. შარაშ.).

გადაძახება: 3. ძახილით მიმართვა.

გადახდა: 1. ანაზღაურება, მიცემა (საფასურისა); დაბრუნება (ვალისა, სესხისა); სამაგიეროს მიზნა (გაწეული სიკეთისათვის, ამაგი-სათვის).

გადახდა: 2. გადაცლა, გადაძრობა. (რისაზე დაფარულისა).

გადახვეწავს: 1. გააძეებს, განდევნის; შორს გადაქარგავს, აღგილსამყოფელს დაატოვებინებს.

გადახვეწავს: 2. ხვეწით გადაწმენდს, გადასუფთავებს.

გადებული: 1. გარდიგარდმო დაღებული; რაც გაღეს რამეზე.

გადებული: 2. (მოხ.) ევებერთელა, უზომო (ი. ქეთ.).

გადიდება: 1. გადაიდება, სხვა ღროისათვის გალაიტანება.

გადიდება: 2. პატარის ღიდად გახდომა; გაწელება; გაზეიადება, გადაჭარბება.

გადიხდის: 1. იგივეა, რაც გადაიხდის, - ანაზღაურებს, მისცემს (რისაზე საფასურს); დააბრუნებს (ვალს, სესხს).

გადიხდის: 2. იგივეა, რაც გადაიხდის, - გადაიძრობს, გადაიცლის, მოიხდის (დაფარულ რასზე).

გადმაწევა: 1. (მოხ.) გადმოგდება, გადმოვარდნა (ი. ქეთ.).

გადმაწევა: 2. (მოხ.) გადმოხტომა (ი. ქეთ.).

გაეგება: 1. ერკევა, ესმის, იცის (რამე).

გაეგება: 2. მოემწევედა, დაიჭერენ, გაეგება (ბადეში, მახეში...); ფეხქვეშ გაეგება (დაეგება), გაეშლება.

გაეველება: 1. გაელა შეუძლოა (ეინმეს); გაელა შესაძლებელი იქნება (ეინმესთვის).

გაეველება: 2. ფიქრად, აზრად მოუვა.

გაეკრიჭება: 1. გაიკრიჭება მისი; გაკრეჭენ, შეიჭრება, შეიკეცება.

გაეკრიჭება: 2. კრეჭას დაუწყებს, - უღაზათოდ გაუცინებს.

გაეშართება: 1. გზას გაუღდება, გასწევს, წავა.

გაეშართება: 2. გაიშართება მისი ან მისთვის; გაუსწორდება; მოეწყება ეისიმე პატივსა

ცემად, — მოუწყობენ.

გაყვოფა: 1. დაუნაწილდება, ნაწილებად უჭტყუა; გაიყოფა მისგან, გამოუყოფა, — გაყურება.

გაყვოფა: 2. გაყოფა რისამე რამეში; — გაერტობა.

გაყერება: 1. გაშორდება, გასცილდება; გაიერება მისი ან მისგან.

გაყერება: 2. გაერტობა; გაიერება მასში; გაყრა (ძაფისა ნემსში) შესაძლებელი იქნება, გამოლოლად გაუელის, — გაერტობა.

გაყა: 1. აქედან იქით ან შიგნიდან გარეოწაა. გაემართება; მიიწურება, გათავდება, გაიერლის (დრო).

გაყა: 2. „ცხოველო წელს უქანანი“ (საბა);

გაყა: 3. იგივეა, რაც ავა.

გაყა: 4. ერთ-ერთი სპორტული იარაღის („ტაივის“) ნაწილი, უქანა ან მარჯვენა სახელურიდან ბოლომდე.

გაზა: 1. (ხეესურ.) ბრტყალი (ცხოველს), ან კლანჭი (ფრინველისა) (ა. შან).

გაზა: 2. წვივის მსხვილი ძარღვი (ქუსლოანი). (დ. გურამიშ.). წვივის ძეალი.

გაზელი: 1. (ფრ.) წყვილანლიქოსანთა ცხოველთა გეარი ანტილოპების ქვეოჯახისა.

გაზელი: 2. ლირიკული ლექსის სახეობა აღმოსავლურ პოეზიაში. (გამოიყენება ეეროპული პოეტების მიერაც.).

გაზელი: 3. ნახევრადსატვირთო ავტომობილი.

გაზი: 1. აირი; აირის მაგეარი საწვაი.

გაზი: 2. ლითონის ორტუწა ხელსაწყო, იხმარება რისამე (ღურსამნის) ამოსადრობად.

გაზი: 3. ბრტყალი (ცხოველისა, ფრინველისა).

გაზი: 4. გასწი, გაიქეცი (მაგ. „გაზი გამოიქეხ, სოლადა, ამ ხეანოქრის მიიდანუედა.“) (ა. ღლ.).

გაზი: 5. მუსლიმანთა ბრძოლის მონაწილე.

გაზი: 6. საპატიო ტიტული, რომელიც ენიჭებოდა მუსლიმანთა დამსახურებულ მხედართმთავარს.

გაზი: 7. თხელი, გამჭირვალე ქსოვილი.

გაზიდვა: 1. სახელი გაზიდავს (გაიტანს რამდენიმე გზად, რამდენიმე ჯერად; წაზიდავს) შინის მოქმედებისა.

გაზიდვა: 2. (ფშ.) საქმიანობა, ჩხირკედელოობა (ი. ქეშიკ).

გაზიდვა: 3. (მთიელ.) სანახურად გაწევა (ღ. კაიშ.).

გაზირი: 1. მისანი (ღ. ნუბინ).

გაზირი: 2. თხელი, გამჭვირვალე ქსოვილი.

გაზუთხული: 1. რაც გაიზუთხეს (ღექსი, რაიმე ტექსტი-).

გაზუთხული: 2. (გურ.) ღაღად, მხარგაშლით გაწოლილი (გ. შარაშ).

გათაქავს: 1. ერთბაშად, უთავბოლოდ დახარჯავს, გაათავებს (ქლდ).

გათაქავს: 2. მიბეგავს, სცემს (ქლდ).

გათიშვა: 1. ერთმანეთისაგან დაშორება, გაცალკეება, გამოყოფა, გაყრა.

გათიშვა: 2. (ყარგ.) გრძობის (გონების) დაკარგვა (ღ. ბრუკ).

გაიანე: 1. (ბერძნ.) მიწვიერი.

გაიანე: 2. მწვანე (საეკლესიო კალენდრის მიხედვით).

გაიგება: 1. გასაგები გახდება; გაიგებენ; გაგება შესაძლებელი იქნება.

გაიანე: 2. გააგებენ, შეიძლება გააგონ; გაიშლება, გაიფინება.

გაიგებს: 1. გონებით ჩასწვდება, გაიზიარებს, შეიტყობს, შეიგნებს, მიხვდება; იგივეა, რაც გაიგონებს.

გაიგებს: 2. გააგებს თავისთვის — გაიშლის, გაიფენს.

“მაგრამ მაშული, ერი, ფეხქვეშ ედღარ გაიგო, რომ საქართველომ თავგანწირვა შენი გაიგო.“ (ს. გოლოუინსკი, „საქართველოს სიყვარული“).

გაივლებს: 1. გააივლებს თავისას ან თავისთვის; ამოაივლებს თავისთვის.

გაივლებს: 2. ხელს გაივლებს, — ხელს სწრაფად წაივლებს, იტაცებს (იარაღზე).

გაივლებს: 3. გულში, გუნებაში გაიტარებს, — გაიფიქრებს.

გაიკრიალებს: 1. გააიკრიალებს თავისას ან თავისთვის, — ძალიან გაიწმენდს, წმენდით გაიკრიალებს, კრიალას, ღაღაღაპას გაიხდის.

გაიკრიალებს: 2. კრიალს დაიწყებს, კრიალით გაიბრწყინებს, გაივლებს; იგივეა, რაც

გაიწკრიბალებს.

გაიკრიბება: 1. გაკრეკუნ, შეიკრება, შეიკვიცება.

გაიკრიბება: 2. კრეკას დაიწყებს, უშნოდ გაიცინებს.

გაიპრიბალებს: 1. გააპრიბალებს თავისას ან თავისთვის, – გაიკრიბალებს.

გაიპრიბალებს: 2. პრიბლს დაიწყებს, პრიბლით გამოჩნდება, – გაიელვებს, გაიელვარებს.

გაიხვრის: 1. გაიხვრისიანებს, გაითხვრის.

გაიხვრის: 2. გაიხვრისინს, გადააგდებს; ცეცხლსასროლ იარაღს დაცლის.

გაიყრება: 1. გაცივიდება, გაიბნევა.

გაიყრება: 2. ერომანეთს გაშორდება, ურთიერთობა გაწყდება.

გაიხდის: 1. ტანსაცმელს, ჩასაცმელს გაიძრობს; გაშიშვლდება.

გაიხდის: 2. გახდის თავისას ან თავისთვის, იქცევის, შეიქმნის (რამელ).

გაიხშობს: 1. გაიხშო, გაუხშია თავისი ან თავისთვის; გაახშობს თავისას ან თავისთვის.

გაიხშობს: 2. გაიყვანს, გაიწყევს, გაიძახებს, მიიხშობს.

გაკვეთა: 1. გაჭრა, რომ შიგნითა ნაწილი გამოჩნდეს.

გაკვეთა: 2. გადაწყვეტა, დაწესება.

გაკვეთა: 3. კარგად დასწავლა, რამეში გაწაფვა.

გაკვეთილი: 1. მოწაფისათვის დასასწავლად მიცემული მასალა (გადატ.) გამოცდილება.

გაკვეთილი: 2. უღუფა.

გაკვივება: 1. (კახ.) ყანის გათხელება, თხელი ყანა (ნ. ზუკუაძე, ხუციშვილი).

გაკვივება: 2. (ქართლ.) გათითოება; გაყანტვა (გ. შატაბერი).

გაკობიტება: 1. (გურ.) გაჩორკენა; უსწორმასწოროდ, უღამაზოდ გათლა (გამოთღლა რაიმე საგნისა).

გაკობიტება: 2. (გურ.) ღამაზად გათლა (გამოთღლა რაიმე ნივთისა. მაგ. ხის კოვზისა, ქვიჯისა, ფანდურისა... (ა. სიხ.).

გაკოჭვა: 1. (გურ., აჭარ.) შეკერა, რაიმეს შეკერა თოკით (ა. ღლ.); საპალნის შეკერა (ი. მეგრ.).

გაკოჭვა: 2. (კახ.) კოჭების დაწყოება (ა. მარტ. გ. იმნ.).

გაკრეჭა: 1. თმის გაკრეჭა.

გაკრეჭა: 2. უღამაზოდ, უშნოდ გაცივება.

გაკრული: 1. რაც გააკრეს, გაშლილი, მთელი სიგრძე-სიგანით დამაგრებული; ვინც (რაც) გაკერება რასმე; გაწოლილი, გართხმული; რაც გაკრეს, მაგრად შეკრული, შებოჭილი.

გაკრული: 2. (ფშ.) გასროლილი, გატყორცნილი.

გაკრული: 3. რაც გაკრეს ("გაკრული ხელით" – ჩქარი, წაქცეული ასოებით, გაბმით ნაწერი).

გაკრული: 4. (მთიულ.) გიუი (ღ. კაიშ.).

გალა: 1. გასაშრობად და შესანახად დაწნული ბოსტნეული ან ხილეული (უმთავრესად ხახვი, ნიორი, ღოღოლ...); „მხალი დაწნული გასახობად“ (საბა).

გალა: 2. ადგილი ფრინველის ფეხზე, სადაც დეწია; საქონლის ფეხის ძვალი კოჭსა და წივებს შორის; ფრინველის ფეხის ერთ-ერთი ძვალი კოჭსა და თითებს შორის.

გალა: 3. (გურ.) სუსტი, არამაგარი დენი ან ძმარი.

გალა: 4. (ფრანგ.) საფრანგეთსა და სხვა ქვეყნებში: ითქმის დიდ სახეიმო სანახაობაზე (მ. ჭაბ.). მაგ. „გალა კონცერტი“ ნიშნავს განსაკუთრებით სახეიმო, თვალშისაცემი, მაყურებლისათვის მიმზიდველ სანახაობას.

გალა: 5. (კახ.) საქონლის ნაკვალევი ბილიკ ტყეში ან მიწაში (გ. იმნ.).

გალა: 6. ტყავის გასაჭირავი ჯოხი (გ. ჩან.).

გალა: 7. ყომარის (კამათლის) თამაშობის დროს იცინა: გალა! (ი. გრიშაშვილი).

გალა: 8. (შუმერ.) შუმერულ-აკადურ მითოლოგიაში მიწისქვეშა სამყაროს გამძინვარებული დემონები.

გალა: 9. (გეილ) ახალზელანდიური ვაშლის ჯიში, წითელი ფერის ნაყოფი. (ფეხმოკიდებული საქართველოშიც).

გალალება: 1. (ფშ.) გახარება (ი. ჭყონ); გათამამება; გაამაყება.

გალალება: 2. (გურ.) პირამდის აესება (ა. ღლ.).

გალაღება: 3. (იმერ.) სიმაგრის დაკარგვა, გაწყალება (ი. ქავთ.).

გალეხა: 1. რომაული დასახელება კელტების, რომლებიც ბინადრობდნენ გალიაში; ფრანგუბი.

გალეხა: 2. დაეადებული წანაზარდი, სიმსივნე და სხვ. წანაზარდი მცენარის ორგანოებზე, რომლებიც გამოწვეულია ვირუსებით.

გალექება: 1. (ქართლ., მოხ.) დათრობა (ა. ღლ.). დასიცხვა, დათენთვა.

გალექება: 2. ძალზედ ადიდებული (დელეუბი). (ა. ყაზბ.).

გალი: 1. ძაფის ერთი წვერი.

გალი: 2. (ხევსურ.) შტოებგაცლილი, უშტოო ხე; (თუშ.) შუშის ნაპობი (პ. ხუბ.); მომცრო ხე, რასაც კაცი ასაღებად მოურევია; ცხენის დასაბმელად გადებული ფიცარი.

გალი: 3. საკრავის ჯორაკის ზედაპირზე სიმებისათვის ამოჭრილი ადგილი.

გალი: 4. (ტყქნ.) ამწვეი მოწყობილობა, რომლის დანიშნულებაა შახტის ჭაურში სასარგებლო წიაღისეულისა და ფუჭი ქანის ვაგონებით ზიდვა, სხვადასხვა მასალისა და მოწყობილობის ჩაშება და მომუშავეთა ჩაყვანა-ამოყვანა; საგლინი ღვანის ძირითადი ნაწილი.

გალი: 5. ანქარების ერთეული ერთეულთა აბსოლუტურ სისტემაში; გამოიყენება გრავიმეტრიაში (იტალიელი მეცნიერის გ. გალილეოს პატივსაცემად).

გალი: 6. საკუჭნაო (დ. ჩუბინ.).

გალი: 7. კაბინა; საგანგებოდ მოწყობილი, მცირე შემინული სათავისი (მაგ. ტელეფონის, ლიფტის...).

გალი: 8. (შუმურ.) ქალი; (მაგ. ერეშტიგალი, - ქვესენელის ქალღმერთი).

გალია: 1. მათეულის ან რკინის ბადით შემოზღუდული სადგომი ცხოველებისა ან ფრინველებისათვის.

გალია: 2. (ხევსურ.) ქარგვის დროს გამოსაყენებელი აბრეშუმის ფერადი ძაფების გაღასახევეი მცირე ზომის ხის ხელსაწყო (თინათინ ოჩიაური).

გალია: 3. (ძვ.) „აკათა საჯღომი“ (საბა); ქალთა სადგომი, სადაც სხვას, გარეშე პირს, შესვლა არ შეეძლო (ივ. ჯავახ.).

გალი: 1. (მოხ.) აღამიანის ან ცხოველის კი-

ღურების დიდი ძელები (ი. ქავთ.).

გალი: 2. (მოხ.) ძაფის ერთი წვერი (ი. ქავთ.).

გალი: 3. (მოხ.) ღერო (ი. ქავთ.).

გალი: 4. (ბერძ.) ღია ფერის წრეები, რკალები, სეტები, ლაქები, რომლებიც შეინიშნება მზის და მთვარის გარშემო ან სიახლოვეს.

გალი: 5. (ძვ., ბერძ.) სიტყვის ნაწილი, რომელიც მიანიშნებს მის კავშირზე მარილთან, მარილებთან.

გამა: 1. ბერძნული ანბანის მესამე ასოს სახელწოდება.

გამა: 2. (მუს.) ბგერათა აღმავალი ან დაღმავალი თანამიმდევრობა ერთი ან რამოდენიმე ოქტავის ფარგლებში; (ფერწერაში) ტონების, ჩრდილების ცვლის მრავალფეროვნება ან თანამიმდევრობა.

გამა: 3. გრამის მემილიონედი ნაწილი.

გამა: 4. (ფიზ.) ერსტედის მესასიათასედი ნაწილი. (ერსტედი: მაგნიტური ველს დაძაბულობის საზომი ერთეული).

გამამავალი: 1. (მოხ.) ოჯახზე გულაყრილი უშვილო და ქერიეი ქალი, წასვლა რომ უნდა და გათხოვება (ი. ქავთ.).

გამამავალი: 2. (მოხ.) ღუღკო ან სიმსივნე (ი. ქავთ.).

გამარმალება: 1. (ლენხ.) გაეარეარება (მ. ალაე).

გამარმალება: 2. (გურ., ლენხ.) კარგად გალესვა, რკინის იარაღის გალესვა, გაჩარხვა (ა. ღლ., მ. ალაე).

გამარმალება: 3. (გურ.) ძალზედ გაბრაზება, სანხუბრად შემსაღება (ა. სიხ.).

გამირი: 1. (გურ., მთიულ.) ბოძებზე გადებული ხე; ღირე, რომელსედაც დასახურხაე ხეებს დებენ (გ. შარაშ.). (ლენხ.) მაგიდის ან სკამის ფეხების შემაერთებელი ფიცრის ნაწიბური (მ. ალაე).

გამირი: 2. (ძვ.) კაეშირი (ზ. ჭუმბ.).

გამო: 1. თანდებული. იგივე მნიშვნელობა აქვს, რაც „გან“ თანდებულს. მაგ. ღვთის გამო (ღვთისგან).

გამო: 2. (შემოკ.) გამოილი.

გამოაბნევეს: 1. გამოყრის, გამოფანტავს.

გამოაბნევეს: 2. რამეში გაურჯობს (წებტიან რასმე), - დააბნევეს.

გამოადენინებს: 1. დაავალეებს, ხელს შეუწყობს ან აიძულებს გამოიღინოს, – გამოაშვებინებს (სითხეს).

გამოადენინებს: 2. დაავალეებს ან სთხოვს გამოადენოს, – გამოარეკვინებს, გამოაღალავინებს, გამოაგლებინებს (პირუტყვს).

გამოასხამს: 1. გამოიყვანს, წამოიყვანს (მრავალს), გამოსხამს.

გამოასხამს: 2. გამოღვრის (სითხეს).

გამოასხამს: 3. გამოაბამს (მრავალს).

გამოატანს: 1. წამოსუღს თან გამოაყოლებს (ვისმე ან რასმე); ვისმე ხელით გამოგზავნის რასმე.

გამოატანს: 2. გამოუნავს, წვეთ-წვეთად დაიწყებს გამოსვლას.

გამოაღებინებს: 1. დაავალეებს ან დაეხმარება გამოიღოს, – გამოატანინებს; გაღმრავლებინებს.

გამოაღებინებს: 2. დაავალეებს ან სთხოვს გამოაღოს.

გამობნევა: 1. გამოყრა, გამოფანტვა.

გამობნევა: 2. დაბნევა, გაყრა, გარტობა (ნემსისა და მისთ).

გამობნეული: 1. გამოფანტული, გამოყრილი.

გამობნეული: 2. დაბნეული, გაყრილი, გარტობილი (წვერიანი რამე).

გამოგება: 1. „სიტყვის გარწყვით თქმა, გინა დახეანჯულის გამოხსნა“ (საბა). გამოხსნა, გაშლა.

გამოგება: 2. მიგებება (დ. ნუბინ).

გამოდგება: 1. გამოვა და დადგება (რამის წინ); აღმოჩნდება, გამოირკვევა, ნახავენ, რომ ...

გამოდგება: 2. ვარგისია; გამოსაყენებლად ივარგებს.

გამოდგომა: 1. გამოსვლა და დადგომა.

გამოდგომა: 2. უკან გამოდევნება, გამოკიდება.

გამოდგომა: 3. ვარგისობა.

გამოდენა: 1. ღინებით გამოიყვანა სითხისა (საიდანმე), გამოიუნავა, გამოიშვება, გამოიწურვა.

გამოდენა: 2. გამოდენის, იქდან აქეთ წამოიყვანს (საქონელს), გამორეკავს; გამოაღალავს; გამოაგლებს.

გამოზრდა: 1. სახელი გამოზრდის (აღზრდის, გაზრდის) ზმნის მოქმედებისა.

გამოზრდა: 2. გამოკეება (ზ. სარჯ.).

გამოთხოვება: 1. გამოიშვიდობება.

გამოთხოვება: 2. გამოთხოვება, აქაურისათვის ცოლად გამოტანება, აქეთ (მოლაპარაკის) მხარეს გათხოვება.

გამოთხოვილი: 1. ეინც გამოთხოვეს ან გამოთხოვდა, აქეთ მხარეს გათხოვილი.

გამოთხოვილი: 2. რაც გამოითხოვეს.

გამოილება: 1. გამოაღებენ, გამოიღება შესაძლებელი იქნება, შიგნიდან აქეთ გაიღება (რამე დაკეტილი); ოდნავ გაიღება (აქეთ).

გამოილება: 2. გამოიღებენ, გამოიღება შესაძლებელი იქნება, გამოვა, გამოიტანენ.

გამოკოდილი: 1. გამოთხრილი.

გამოკოდილი: 2. ეინც (რაც) გამოკოდე; დასაჭურისებული.

გამოკომიტება: 1. სახელი გამოაკომიტებს (გამოტრის, გამოწორკნის, ცუდად გამოთლის) ზმნის მოქმედებისა.

გამოკომიტება: 2. (გურ.) კარგად, კობტად გამოთლა, გამოიყვანა.

გამომდგარი: 1. ეინც გამოდგა, – გამოსული და ღამდგარი.

გამომდგარი: 2. ეინც ან რაც გამოდგა ან გამოადგათ, – ვარგისი, გამოსაყენებლად კარგი.

გამორჩება: 1. დაავიწყდება; ყურადღებიდან, მხედველობიდან გამოეპარება, გამოტოვებს (რასმე).

გამორჩება: 2. განიკურნება. გამოჯანმრთელდება, გამოკეთდება, მორჩება.

გამორჩება: 3. სარგებელს ნახავს (რამეში), მოიგებს.

გამორჩენა: 1. დავიწყება, მხედველობის გარეშე დატოვება, გამოტოვება.

გამორჩენა: 2. განკურნება, გამოჯანმრთელდება, გამოკეთდება.

გამორჩენა: 3. სარგებლის ნახვა.

გამორჩენილი: 1. დავიწყებული, გამოტოვებული.

გამორჩენილი: 2. განკურნებულს, გამოჯანმრთებულს, მორჩენილი.

გამორჩენილი: 3. რასაც გამორჩენენ, - მოგებულს.

გამორჩეული: 1. ყველაზე უკეთესი, ყველაზე კარგი.

გამორჩეული: 2. ყველაზე უარესი, ყველაზე ცუდი.

გამორჩეული : 3. (ფშ.) სწორებში გამოსხლეტილი, მკეღარი.

გამოსავალი: 1. ადგილი, სადაც გამოდიან, - გამოსასვლელი.

გამოსავალი: 2. მოსავეალი („გამოვალს გამოსავალი ყოველთა წელთა“).

გამოსავალი: 3. სათავე („თვისსავე გამოსავალსა შთაედინოს.“).

გამოსაკიდებელი: 1. გამოსაფენი; რაც უნდა გამოკიდონ.

გამოსაკიდებელი: 2. რასაც (ვისაც) გამოკეიდებიან.

გამოსარჩენი: 1. რასაც გამორჩენებიან; რასაც უნდა გამორჩენენ, - მოგების გამორჩენის წყარო.

გამოსარჩენი: 2. ეინც (რაც) უნდა გამორჩეს, ეინც უნდა გამომრთედდეს, გამოჯანსაღდეს, მოსარჩენი.

გამოსაღები: 1. რაც უნდა გამოაღონ ან გამოიღოს.

გამოსაღები: 2. რაც უნდა გამოიღონ. გამოსატანი; გადმოსაღები; საველდებულს შესატანი, მისაცემი, გადასახადი; გამოსასვლელი, გამოსატანი, გასაზრდელი (ნაყოფი, კვირტი).

გამოსმა: 1. გამოყენება და დასმა.

გამოსმა: 2. ქვევიდან გასმა.

გამოსული: 1. ეინც (რაც) გამოვიდა; შიგნიდან გარეთ, იქიდან აქეთ მოსული; გადმოსახლებული, მოსული (ერთი ქვეყნიდან მეორეში); რაც გამოჩნდა; ეინც ან რამაც გადმოსტრა, გადმოლახა მდინარე და მისთ.

გამოსული: 2. (მითულ.) დამწიფებული ყანა (ლ. კაიშ).

გამოსული: 3. (აჭარ.) გაზაფხული (ა. ჯაჯან).

გამოსხმა: 1. სახელი გამოასხამს ზმნის მოქმე-

დებისა. - გამოღერა (სითხისა).

გამოსხმა: 2. სახელი გამოასხამს (გამოიყვანს ბეერს). ზმნის მოქმედებისა

გამოსხმა: 3. სახელი გამოასხამს (იგივეა, რაც მოისხამს), გამოუსხმება (გამოვა, გამოებება ბეერი) ზმნათა მოქმედებისა.

გამოტევა: 1. გამოშვება (ზ. სარჯვ).

გამოტევა: 2. შეტევა, თავდახმა (ზ. სარჯვ.)

გამოუკეთებს: 1. გამოაკეთებს მისას, - გამოუსწორებს.

გამოუკეთებს: 2. მიუგუსლებს გამოაკლის (ცეცხლს) განულების მიწით.

გამოქნა: 1. სახელი გამოქნის (სათანადოდ ღაამუშავეს, გამოიყვანს ტყავს) ზმნის მოქმედებისა. სახელი გამოქნის ზმნის მოქმედებისა (მაგ. წარბების გამოქნა).

გამოქნა: 2. (ქართლ., ქისიყ.) გახედნა, მოსურისა და ზაქის პირველად შებრა უდელში. (შ. ძიმ.).

გამოქცევა: 1. სირბილით წამოსვლა, გამორბენა; სწრაფად, სირბილით თან წამოღება ან წამოყენა.

გამოქცევა: 2. იგივეა, რაც გამოღერა.

გამოღება: 1. სახელი გამოიღებს (აიღებს და გამოიტანს რამეში მოქცეულს, მოთავსებულს) ზმნათა მოქმედებისა.

გამოღება: 2. (ძე.) წაღება, წართმევა (სიმ. ყაუხჩ.).

გამოღება: 3. დაკერობა (ნ. მელიქ).

გამოღება: 4. რამე დაკეტილის (ოდნაე) გაღება (აქეთ).

გამოღებელი: 1. რაც გამოაღეს ან გამოიღო, ოდნაე გაღებული (აქეთ).

გამოღებელი: 2. რაც გამოიღეს, - ადებული და გამოტანილი; გადმოღებული; წამოღებულს.

გამოღებელი: 3. გადმოღებულს, გადმოთარგმნილი.

გამოყრა: 1. სახელი გამოყრის (შიგნიდან გარეთ გამოიტანს და დაყრის; გამოაგდებს, გამოაძეებს ბეერს) ზმნათა მოქმედებისა; (ძე.) გამოცეკრა, განბერტყვა (ი. აბ.).

გამოყრა: 2. (ძე.) აღუსება (ი. აბ.).

გამოწაფავს: 1. გამოწერთნის, გაწაფავს.

გამოწაფავს: 2. დაეწაფება, შესვიამს ღიდი სურვილით.

გამოწერილი: 1. ვინც ან რაც გამოწერეს; ამორიცხული (სიიდან), გამოყვანილი, გამოსუნი (საავადმყოფოდან); რისამე მისაღებად შედგენილი, დაწერილი (საბუთი); რაც (ვინც) გამოიწერეს, - წერილობით დაკუთვნილი.

გამოწერილი: 2. (ქარგ.) განაღდებული ("ყოველდღე ცემა-ტყევა გექონდა გამოწერილი." (გოდერძი ჭეიშვილი)) (ლ. ბრეგ.).

გამოწყვეტა: 1. მოსპობა, ამოწყვეტა, გაწყვეტა.

გამოწყვეტა: 2. წამოშორება, მოწყვეტა.

გამოწყვეტილი: 1. ვინც (რაც) გამოწყვეტიეს სადმე, - გაწყვეტილი, ამოწყვეტილი, მოკლული.

გამოწყვეტილი: 2. ვინც (რაც) გამოსწყვეტიეს ან გამოსწყდა რასმე (ვისმე), - მოშორებული, წამოშორებული, გამოთიშული, გამოცალკეებული, მოწყვეტილი.

გამოჭეჟა: 1. ჭეჟით გამოძახება, გამოსხაურება.

გამოჭეჟა: 2. რისამე ძალიან გაესება, რამით გამოჭედვა (რამეთი).

გამოჭეჟილი: 1. რამაც გამოიჭეჟა, - ჭეჟით, ქუხილით გამოსული ხმა.

გამოჭეჟილი: 2. რაც გამოიჭეჟეს, - გამოტენილი, გამოჭედილი.

გამოხმობა: 1. რამეში მოთავესება და გახმობა, გამოშრობა.

გამოხოცვა: 2. ხმობით დაბარება საიდანმე (შიგნით მყოფისა), - გამოძახება, გამოწვევა.

გამოხოცვა: 1. გამოწმინდა.

გამოხოცვა: 2. გამოწყვეტა.

გამოხოცილი: 1. რაც გამოხოცეს, - გამოწმინდილი.

გამოხოცილი: 2. ვინც (რაც) გამოხოცეს, - რამეში მომწვედელი და გაწყვეტილი, ამოხოცილი.

გამრიგე: 1. გამგებელი ("გამრიგე თუშეთისაო," - თუშეთის გამგებელი. თ. უსურგ.).

გამრიგე: 2. მომეღელი.

გამრიგე: 3. „იკონომოსი, - დეკანოზი“ (საბა).

გამღები: 1. ვინც (რაც) გააღებს (რასმე).

გამღები: 2. ვინც გასცემს, დახარჯავს (რას-

მე); გადაძიდელი, მიმცემი.

გამხდარი: 1. დამტკუნებული, მკლვე; ვინც, რაც გახდა; რაც გაუხდაო.

გამხდარი: 2. რაც გახადეს, გადააქციეს (რამედ), - ქცეული.

გამხდელი: 1. ვინც გახდის (ვისმე, რასმე).

გამხდელი: 2. ვინც გახდის რამედ, გადააქციეს რამედ.

გან: 1. ძველი წინსართი ზმნისა (ახალ ქართულში წარმოდენილია გა-ს სახით); შემორჩენილი აქვს სოვ სიტყვას (მაგ. განთავისუფლება, განმარტავს, განვითარება).

გან: 2. თანდებული; დაერთვის ნათესაობით ბრუნვას და წინმავალ სახელთან ერთად უპასუხებს კითხვებს: ვისგან? რისგან? (მაგ. ამ ხანაგისგან წერილი მიიღო).

განათლება: 1. სახელი გაანათლებს (ცოდნას მისცემს, მიაღებინებს), გაანათლება (ცოდნას მიიღებს) ზმნათა მოქმედებისა.

განათლება: 2. (ძვ.) მონათვლა (ი. აბ.); მოქცევა (ი. აბ.); ნათლის მოფენა (ნ. წუბინ.).

განათლება: 3. (ძვ.) განათება, სინათლის მოფენა (დ. წუბინ.).

განათლებული: 1. ვინც განათლდა, - ნასწაველი.

განათლებული: 2. (ძვ. რელიგ.) ცხონებული.

განათლებული: 3. მონათლული, რჯულზე მოქცეული. (მაგ. „იყენეს განათლებულ ემბაზითა).

განათლებული: 4. განათებული, შუქით მოფენილი (ზ. სარაჯე).

განაჩენი: 1. სასამართლოს მიერ სამსჯავრო სხდომაზე გამოტანილი გადაწყვეტილება.

განაჩენი: 2. რაც გააჩინეს ან გაჩნდა, - შექმნილი, წარმოქმნილი, წარმოშობილი.

განაწყობს: 1. იგეგმა, რაც გააწყობს, - განლაგებს, დარაზმავს.

განაწყობს: 2. რამე განაწყობას (განაწყობილებას) შეუქმნის, გამოიწვევს.

განახლება: 1. სახელი გაანახლებს (ახლად გააკეთებს - აღადგენს; ხელახლა დაიწყებს). განახლება (ხელახლა შეიქმნება - აღორძინდება; ხელახლა დაიწყება) ზმნათა მოქმედებისა.

განახლება: 2. (ძვ.) ენკერიობა, განახლების დღესასწაული.

განგდება: 1. იგივეა, რაც გაგდება.

განგდება: 2. (მუს.) წერილი ხმის (კრინის) შემამკობელი ფიგურაციები.

განგება: 1. უზუნაესი არსების მოქმედება ქვეყნად. — უზუნაესი ძალა; ბედისწერა; უზუნაესი არსება. — დემრთი; მორუნველობა ღვთისა და ბადებულთათვის (დ. ჩუბინ.).

განგება: 2. (ძვ.) წესდება. წესი.

განგება: 3. (ძვ.) „გარიგება“ (საბა).

განგება: 4. საეკლესიო, ან სახელმწიფო საქმეების მოწესრიგება და ხელმძღვანელობა (ივ. ჯავახ.).

განდგმა: 1. (ძვ.) გაღება (ზ. სარჯ.).

განდგმა: 2. (ძვ.) დალაგება (ზ. სარჯ.).

განდგმა: 3. (ძვ.) განყრება (ზ. სარჯ.).

განვრდომა: 1. (ძვ.) დაცემა, დევირდნა (ი. აბ.).

განვრდომა: 2. (ძვ.) განღვენა (ი. აბ.).

განზრახვა: 1. გაფიქრება, გულში გაელება, — გატარება (ზრახვისა, სურვილისა, აზრისა...); წინასწარი გადაწყვეტით, მოფიქრებით.

განზრხვა: 2. (ძვ.) სენატი, საბჭო (ნ. მელიქ).

განზრხვა: 3. მოლაპარაკება, მოთათბირება.

განზრხვა: 4. გამოანგარიშება, აღრიცხვა („ქართული ენის ისტორიული ქრესტომატია“).

განი: 1. ქართული ანბანის მესამე ასოს სახელწოდება.

განი: 2. სიგანი, სიფართოვე; კეცი ნაქსოვისა (დ. ჩუბინ.).

განი: 3. საგანი, ნიშანი (დ. ჩუბინ.); სამიზნე (კ. დანი).

განკარგვა: 1. გასხვისება.

განკარგვა: 2. დაწესება (ზ. სარაჯე.) „გარიგება“ (საბა).

განკრება: 1. გატანა, გადაყრა.

განკრება: 2. შეკრება, შეყრა.

განკრძალვა: 1. გაფრთხილება, მოფრთხილება. დაცემა.

განკრძალვა: 2. მონღომება.

განკურნება: 1. აღამიანის მორჩენა; გამოჯანმრთელება; სახელი განკურნავს, განიკურ-

ნება ზმნათა მოქმედებისა.

განკურნება: 2. (ძვ.) დამიაშავის გამოსასწორებელი დასჯა.

განკურნება: 3. „გამთელება“ (საბა).

განმართლება: 1. გამართვა, გასწორება (ზ. სარაჯე.).

განმართლება: 2. გამართლება (ზ. სარაჯე.).

განმარტება: 1. გასაგებად, ნათლად გადმოცემა, — ახსნა, განსახლურა.

განმარტება: 2. აღმართვა, გაშლა. (ი. იმნ.).

განმარტებულის: 1. რაც განმარტეს.

განმარტებულის: 2. გაშლილი (ზ. სარაჯე.).

განმარტებულის: 3. სწორი, მართალი (ზ. სარაჯე.).

განმსუენებულის: 1. (ძვ.) მომასუენებელი; დამასუენებელი (ზ. სარჯ.).

განმსუენებულის: 2. (ძვ.) მორუნველი (ზ. სარჯ.).

განმცდელი: 1. ვინც ვანიცდის რასმე; ვისაც ესა თუ ის განცდა აქვს.

განმცდელი: 2. მიცდური („შოაკვარსა მას განმცდელსა სძლო ეშმაქსა“).

განრჩევა: 1. (ძვ.) გარჩევა, ბჭობა (სიმ. ყაუხჩ.).

განრჩევა: 2. (ძვ.) ყნოსვა (სიმ. ყაუხჩ.).

განსაგებელი: 1. საგამგებლო, სამართავე (ზ. სარაჯე.).

განსაგებელი: 2. მოსაკაჰმი, მოსართავე (ზ. სარაჯე.).

განსაზღვრება: 1. (გრამატ.) წინადადების წერი, რომელიც განმარტავს, ხსნის სხვა წევრს (ქვემდებარეს, დამატებას...).

განსაზღვრება: 2. (ძვ.) განკუთვნება, დაწესება (ი. აბ.).

განსაზღვრება: 3. (ძვ.) დროება (ი. აბ.).

განსაკუთელი: 1. (ძვ.) მოსაკუთი (ზ. სარჯ.).

განსაკუთელი: 2. (ძვ.) ხელფეხი (ზ. სარჯ.).

განსაკუთრებული: 1. თავისებური, სხეები-საგან განსხვავებული, საგანგებო.

განსაკუთრებული: 2. შეთვისებული (ზ. სარჯე.).

განსწავლა: 1. (ძვ.) დასჯა, ცემა, გვემა (ი. აბ.).

განსწავლა: 2. (ძე.) დაჯერება (ი. აბ.).

განსწავლა: 3. სწავლება, გაწერონა, გაეარჯიშება.

განტევაბა: 1. გაშვება. გაგდება. გათაეისუფლება.

განტევაბა: 2. დამთავრება, დასრულება, გათავება.

განტევაბა: 3. წირვის შემდეგ ჯვარსე მთხვევა მლოცველთაგან.

განურჩეველი: 1. (ძე.) ჩვეულებრივი; გამორჩეული (ზ. სარჯ.). გაურჩეველი.

განურჩეველი: 2. (ძე.) გაუფრთხილებელი (ზ. სარჯ.).

განუცდელი: 1. რაც არ (ვერ) განუცდიათ, — ჯერ არ განცდილი, გამოუცდელი.

განუცდელი: 2. უხილაგი („ჩნდა, ვითარცა სამოსელი ნათლისა... განუცდელისა“).

განქორწინება: 1. სახელი განაქორწინებს (გაყრის), განქორწინდება ზმნათა მოქმედებისა. ცოლ-ქმრის გაყრა, გაშორება.

განქორწინება: 2. ქმარს შეერთავ (დ. ჩუბინ); გათხოვება. დაქორწინება.

განღება: 1. (ძე.) გაღება (ი. აბ.).

განღება: 2. (ძე.) წასვენება, დაკრძალვა (ი. აბ.). გატანა, აღება, გატარება (ზ. სარჯ.).

განყენებული: 1. აბსტრაქტული, თეორიული. ნაკლებად კონკრეტული.

განყენებული: 2. განშორებული (ზ. სარჯ.).

განყოფილება: 1. დაწესებულების ან საწარმოს ნაწილი. დაწესებულება, რომელიც შედის რაიმე ორგანიზაციის შემადგენლობაში. თეატრალური სანახაობის ნაწილი.

განყოფილება: 2. განსხვავება (ზ. სარჯ.).

განყოფილება: 3. (ძე. იურიდიული ტერმინი) განუღება, გქორწინება, გაყრა, გშორება.

განყრა: 1. გაშვება, გაშლა („განყარა ხელი“).

განყრა: 2. მოშორება, განდგომა („განიყრიდეს ყოველსავე ორგულებასა“).

განშორება: 1. გაშორება.

განშორება: 2. დასრულება, დამთავრება.

განჩინება: 1. (ძე.) განაჩენი (სიმ. ყაუხჩ.).

განჩინება: 2. (ძე.) დანიშნა თანამდებობაზე

(სიმ. ყაუხჩ.); დანიშნა (ვახუშტი).

განჩინება: 3. (ძე.) ნადიმი, ხალხის გამასიონძლება (ნ. მელიქ).

განჩინებული: 1. რაც განაჩინეს, — დადგენილი, დაწესებული; აღიარებული, დამტკიცებული (ნ. მელიქ).

განჩინებული: 2. (ძე.) გამორჩეული, განთქმული (ნ. მელიქ).

განცდა: 1. სულიერი მდგომარეობა, რომელიც გამოიხატება რაიმე ძლიერი შეგრძნებით, შთაბუჭდილებით. ტანჯვა, გასატყირი (ზ. სარჯ.).

განცდა: 2. გამოცდა (შეცდენის მზინთ) (ზ. სარჯ.).

განცდა: 3. დანახვა (ზ. სარჯ.). ცქერა; დაქვირება.

განცხადება: 1. წერილობითი ან ზეპირი უწყება, ცნობება რისამე, ვისიმე, შესახებ. რაიმე წინადადების ან თხოვნის შემცველი ოფიციალური ქაღალდი.

განცხადება: 2. გამოცხადება, ჩვენება (ზ. სარჯ.).

განცხადება: 3. განცხადების დღესასწაული (ზ. სარჯ.).

განძარცვა: 1. თავდასხმით, ძალადობით, ყაჩაღურად წართმევა.

განძარცვა: 2. დამნაშავე მღვდელმისახურთა სამაგალითოდ დასასჯელად სამღვდელმისახურთა სამოსლის გახდა; „გაშიშვება“ (საბა).

განძეული: 1. სხვადასხვა განძი.

განძეული: 2. (ძე.) გაძეეებული, გამოძეეებული.

განძი: 1. ძვირფასი ნივთები; ძვირფასი რამ, ფასეულობა; სიმდიდრე, ქონება. „განძსა წერილ არს ყოველი.“ (საბა).

განძი: 2. „განძი მეფეთა, — ერთი წამალია.“ (საბა).

განწყობა: 1. მოწყობა, მოწესრიგება, განლაგება, დაწყობა.

განწყობა: 2. ამა თუ იმ განცდისა თუ ქვეყისათვის მზადყოფნა; სპეციფიკური მდგომარეობა, რომელიც სუბიექტში (ცოცხალ არსებაში) მოთხოვნილების დაკმაყოფილების ობიექტური სიტუაციის ზეგავლენის შედეგად ჩნდება; ეინმესთან დამოკიდებულება, ურთიერთობა, განწყობილება.

განწყობა: 3. ბრძოლა, განრისხება.

განწყობილება: 1. მოწყობა, მოწესრიგება, განლაგება, დაწყობა.

განწყობილება: 2. (ფსიქ.) ამა თუ იმ განცდისა თუ ქცევისათვის მზადყოფნა, მისადმი გამართულობა, გუნება-განწყობილება; ეინმესთან დამოკიდებულება, ურთიერთობა.

განწყობილი: 1. დაწყობილი, განლაგებული, გაწყობილი.

განწყობილი: 2. რაიმე განწყობილების მქონე.

განხილვა: 1. გარჩევა, გარკვევა, გასინჯვა, განსჯა.

განხილვა: 2. (ძე.) განადგურება, განანაგება (ნ. მელიქ).

გაბენტვა: 1. სწრაფად თქმა რაიმესი.

გაბენტვა: 2. სახელი გაბენტავს (წერილი ჯოხის ცემით უაფუეს გახდის, გააბუებს, გაწეწს, გაშლის, — ბამბას, მატყლს) ზმნის მოქმედებისა.

გაბინტრიშება: 1. (ზ. იმერ.) უდიერად გაბღება; გააბინტრიშა, უდიერად გააგლო (ბ. წერეთ.).

გაბინტრიშება: 2. (გურ.) განანაგება, იაეარქმნა, განადგურება (ა. ღლ.).

გაბობილი: 1. რაც გააბეს ან გაიბო. — გაეკეპთილი, განეხილი, გახეთქილი, გახლეჩილი.

გაბობილი: 2. (ქარგ.) ძალიან მოვრალი, გაღუშილი, გამტკევერალი.

გარა: 1. (ფშ., ხევსურ., გუდამაყარ., მთიულ., ჩ. თუშ.) ქსლის იარაღი, ეკტი შუაზე გასაყრელი (თ. რაზიკ.); საქსოვი დაზვის ხელსაწყო (ა. ჰინჭარ.); თხორის (სიგრძეზე გაბმული საქსოვი ძაფი) ამწევა-ღამწევი მსხვილი ჯოხი (ქ. ტრელ.); (ქიზიყ.) ნაკაფი თუთის ხე (ს. მენტეშ.); (ოკრიბ.) ურმის უკანა ნაწილი, კოფო (გ. ბერ.); (მოხ.) მოკლე ჯოხი (ო. ქაჯ.); (გურ.) ნიტის მახის ნაწილი (ა. რობაქ).

გარა: 2. (ოკრიბ.) თავსაბეჭდავი წნელის ან ტკეჩის გრეხილი; ქვაბის ყელ-პირი (მ. ალაბ.); (ზ. იმერ.) სასროლი ბადის ნაპირი (ბ. წერეთ.).

გარა: 3. (ინგილ.) მანგის სახე (ნ. როსტიაშ).

გარგარი: 1. ხეხილი ვარდისებრთა ოჯახისა; ამავე ხეხილის ნაყოფი.

გარგარი: 2. (გურ.) იგივეა, რაც გარგალი, — გუზგუზი (ვეცხლისა (გ. შარაშ)).

გარდამავალი: 1. რაც გადამის; არამუდმივი, წარმოვლი.

გარდამავალი: 2. (ძე.) დამრდევე (მაგ., გარდამავალი კანონსა მონასტრისასა).

გარდამავალი: 3. (გრამატ.) პირდაპირი დამატების მქონე (ზმნა).

გარდაცვალება: 1. სიკვდილი, მოკვდომა, აღსრულება.

გარდაცვალება: 2. შეცვლა („ხრწნილება-იცა... უხრწნელებად გარდაცვალა“).

გარეგანი: 1. გარეთა, გარე მხრიდან, — გარედან რაც არის; გარეული, ეულური; ადამიანის არამგზავრი (ი. გრიშაშ).

გარეგანი: 2. (მოხ.) გარეწარი (გ. ბენაშ).

გარევა: 1. ერთიმეორეში შერევა, ერთმანეთში არევა.

გარევა: 2. (მთიულ.) წყალში ფეხით გაღმა გასვლა (ლ. კაიშ).

გარეთა: 1. გარეთ მდებარე, გარეთ მყოფი.

გარეთა: 2. (ხევსურ.) ხევსურული კალოიანი სახლის პირველი სართულის წინა ნაწილი (თ. ოჩ.).

გარეკავს: 1. წაიყვანს, გააგაუებს (ბეერს), გაქრის (საქონელსა და მისთ.), გაღუნის, წაასხამს, გალაღავს.

გარეკავს: 2. (ქარგ.) ბეერს ილაპარაკებს, იუბედებს (ლ. ბრეგ.).

გარეკავს: 3. (ქარგ.) გაგაუდება, გააფერენს.

გარეული: 1. ეულური. ტყისა.

გარეული: 2. შერეული, რაც გაურია რამეში. „შოლიოდა მტერსე მტერი, შინაური, გარეული. გზ. რამდენჯერ იყო მტკევერში ჩვენი სისხლი გარეული.“ (ი. ნონეშვილი, „თბილისის მშენებლებს“).

გარიღება: 1. (ქართლ.) მეწველი ცხვრის საბაღახოზე გარეკვა დილით (გ. შატბერ.).

გარიღება: 2. (გურ.) გინება, ციცხვა (ი. ჭყონ).

გარიღება: 3. (გურ.) ხელის ან ფეხის ჩაკერა რაიმე სითხეში (ს. ელ.).

გარიღლა: 1. (ფშ., ქართლ., ქიზიყ.) ფრინველია ერთგვარი (ი. ქეშიკ., შ. ძიძ., ნ. კეცხ.).

გარიღლა: 2. სპარსული მანგის სახელია (ი. გრიშაშ).

გარნა: 1. (კავშ.) მიგრამ, მხოლოდ (ციალა ქურციკიძე).

გარნა: 2. ნაეთის ჭრაქი ან საპონში დასველებული სახვევიანი ჯოხი, რომელიც ანათებს და ღამით შეიძლება თევზის დაჭერა (ი. ქაეთ.); (მოს.) სათევზაო ჭრაქი (ო. ქაჯ.).

გარნა: 3. წყვილწლიქოსანი მუქშრწოვარი ცხოველი ნამდვილი ანტილოპების ქვეოჯახისა.

გარნა: 4. არამედ.

გარნა: 5. თუ არა.

გარნა: 6. გარდა, გარეშე.

გარჯა: 1. დაუზარებლობა, მუყაითობა; შრომა, ჯაფა.

გარჯა: 2. (ჯაფახ.) ურმის დედნების შემადგენთელები ხე (ა. მარტ.).

გარჯილი: 1. ვინც (რაც) გასარჯეს ან გაისარჯა.

გარჯილი: 2. შეიკრობილი (ქართლ. ცხოვრ.).

გასაბნევი: 1. რაც უნდა გააბნიონ ან გაიბნეს, – გასაფანტავი.

გასაბნევი: 2. რაც (რაზედაც) უნდა გააბნიონ რამე, – გასაყრელი, გასარჭობი.

გასაბვია: 1. (გურ.) უძრავად გაიშვება, განაბვა დამადვის ან ნადირის დაჭერის მიზნით.

გასაბვია: 2. (ლენხ.) გაოფლიანება დაღლა, დაქანცვა (მ. ჩიქ.).

გასასაღებელი: 1. რაც უნდა გაასაღონ ან გასაღდეს, გასაყიდი; სადაც უნდა გაასაღონ ან გასაღდეს (რაიმე).

გასასაღებელი: 2. ვინც (რაც) უნდა გაასაღონ ან გასაღდეს; ვინც საღი, ჯანსაღი, ჯანმრთელი უნდა გახდეს, – გასაჯანსაღებელი.

გასასაღებელი: 3. (ქარგ.) ვინც უნდა მოკლან, ეისაც სიცოცხლე უნდა მოუსწრაფონ (ა. სიხ.).

გასაღდება: 1. გაასაღებენ; გასაღება შესაძლებელია, – გაიყიდება.

გასაღდება: 2. საღი გახდება, – გამოჯანმრთელდება.

გასაღება: 1. გაყიდვა: ცუდი, უხეირო, უხარისხო საქონლის შეტყუება, მიწეწება ვინმესათვის.

გასაღება: 2. საღად ქცევა, გაჯანმრთელება, გაჯანსაღება.

გასაღება: 3. (ქარგ.) მოკვლა, სიცოცხლის მოსწრაფება (ა. ს.).

გასაღებელი: 1. რაც გასაღდა (გაყიდული).

გასაღებელი: 2. ვინც, რაც საღად იქცა, გამოჯანმრთელებელი.

გასაყარი: 1. ადგილი (დრო), სადაც (როდესაც) გაიყრებიან; რაც გაყრისთვის არის დანიშნული. გაჯავარედინი.

გასაყარი: 2. რაც უნდა გაუყარონ რასმე, გასაყოფი, გასარჭობი; რასაც უნდა გაუყარონ რამე.

გასაყოფი: 1. რაც უნდა გაყონ (გაიყოს), – გასანაწილებელი; რითაც უნდა გაყონ, რამაც უნდა გაყოს; (მათემ.) რიცხვი, რომელიც უნდა გაიყოს, რომელსაც ყოფენ.

გასაყოფი: 2. რაშიც უნდა გაყონ (რამე), შესაყოფი, გასაყრელი.

გასაყრელი: 1. რაც უნდა გაუყარონ რასმე, გასაყოფი, გასარჭობი; რასაც უნდა გაუყარონ რამე.

გასაყრელი: 2. ვინც (რაც) უნდა გაყარონ ან გაიყაროს, – გასაშორებელი, გასაყოფი.

გასაწყვეტილი: 1. იგივეა, რაც გასაწყვეტი, – გასაგლეჯი.

გასაწყვეტილი: 2. იგივეა, რაც გასაწყვეტი, – დასახოცი, მოსაკლავი, გასაჟღებტი.

გასაწყვეტი: 1. რაც უნდა გაწყვეტონ ან უნდა გაწყდეს, – გასაგლეჯი.

გასაწყვეტი: 2. ვინც (რაც) შეიძლება გაწყვეტონ ან გაწყდეს; დასახოცი, მოსაკლავი, გასაჟღებტი, ამოსაწყვეტი; რითაც უნდა გაწყვეტონ, გამწყვეტი.

გასახვევი: 1. რაც (ვინც) უნდა გაახვიონ, – გამოსახვევი, შესახვევი; რაშიც უნდა გაახვიონ.

გასახვევი: 2. ადგილი, სადაც უნდა გაუხვიონ, – მოსახვევი, შესახვევი.

გასისინება: 1. სისინის ხმის გამოცემა.

გასისინება: 2. (იმერ., გურ.) ძალიან გაძლიერება და გაბერება (საჭმლით).

გასმა: 1. რამეზე დადებით ზედ გატარება, რისმე ზედპირზე აუღებლად გატარება, – მოსმა, წასმა; გაკერა (კბილისა, კლანჭისა).

გასმა: 2. გარეთ გაყვანა და დასმა.

გასმა: 3. ქართული ცეკვის ილეთი (ა. სიხ.).

გასმული: 1. რაც გაუსვეს, — ზედ გატარებული, წასმული.

გასმული: 2. ვინც გარეთ გასვეს.

გასწორება: 1. სწორად ქცევა, სწორი სახის მიცემა; სწორად დაწყოება; გამოსწორება, გაუმჯობესება, რაიმე ნაკლისაგან განთავისუფლება.

გასწორება: 2. (ქარგ.) სიამოვნების მინიჭება (ლ. ბრეგ.).

გასხმა: 1. გაყვანა, წაყვანა ბევრისა.

გასხმა: 2. გამოყოფა და დაღვრა სითხისა.

გასხმა: 3. განღვანა, გაშვება.

გატანა: 1. შიგნიდან გარეთ (აქედან იქით) წაღება, ზიდება.

გატანა: 2. (ქარგ.) გაქურდვა (გაიტანეს, — გაქურდეს) (ლ. ბრეგ.).

გატლევა: 1. გალოკვა.

გატლევა: 2. ბევრი, მეტიწრული ლაპარაკი. (ბავშვისა).

გატლევკილი: 1. რაც გატლიეს, — გალოკილი.

გატლევკილი: 2. მეტიწრულად მოლაპარაკე (ბავშვი).

გატრიშება: 1. (ქიზიყ., მთიულ., გუდამაყ., იმერ.) მოტყუება, იმედის გაცრუება. (ს. მენთეშ.).

გატრიშება: 2. შერცხენა, მასხრად აგდება (ე. ვირსელ.). აგდება, გამასხარაება, გაკილება (ნ. ჩუბინ., დ. ჩუბინ.).

გაუბნევეს: 1. გააბნევეს მისას, — გაუფანტავეს.

გაუბნევეს: 2. გააბნევეს მისთვის ან მისასუ, — გაურტობს, გაუყრის.

გაუგებს: 1. გაიგებს მისას ან მისთვის, — გონებით მისწვდება მის ასრს, მიუხილება; შეუტყობს.

გაუგებს: 2. გააგებს მისთვის, — დაუფენს, გაუშლის.

გაუთავდა: 1. ამოეწურა, გამოეღია; მეტი აღარ აქვს.

გაუთავდა: 2. ცხელი უოთოთი გასწორდა (ქსოვილი და მისთ.).

გაუკრავს: 1. გაკრავს მისას, — რაიმეში შეუკრავს, შეუბოჯავს (ხელებს, ფეხებს); გააკრავს მისთვის, — მიუწებებს.

გაუკრავს: 2. გაკრავს მისას; მოქნევით სწრაფად მოახვედრებს, — დაარტყამს.

გაუკრეჭს: 1. გაკრეჭს მისას, მოლიანად შესჭრის თმას, მატყლს, გაუპარსავს (ეხვარს).

გაუკრეჭს: 2. უღლა'ხათოდ, უშინოდ გაუციონებს, გაუღრეჭს.

გაუოცდება: 1. ოცი გაუხდება, ოცი შეუსრულდება.

გაუოცდება: 2. გაუკვირდება (ა. ჭინჭარ.).

გაურჯელა: 1. (ზ. იმერ., ქიზიყ.) ჩიხტისკომი (ბ. წერეთ.); ჩიხტიკომი სამკაულია (ე. ბერ.).

გაურჯელა: 2. (ქართლ.) სახელდახელოდ წაყურმებული თუ წახრაკული საქონლის შიგნეული — კოჭობანას მარჯვე მოთამაშე, ერთი მორტყმით რომ მოიგებს და წამოხვეტავს (გ. შატბერ.).

გაურჯელა: 3. ქიწნურა ვაისი.

გაუყოფს: 1. გაყოფს მისას ან მისთვის, — დაუნაწილებს; უწილადებს. გაუზიარებს.

გაუყოფს: 2. გაუწრის, გაუტარებს რაიმეში, — შეუყოფს.

გაუყრის: 1. გაყრის მისას ან მისთვის, — გაუგდება მრავალს.

გაუყრის: 2. ნახერეტში გაატარებს ძაფს, თოქს და მისთ., — გაუბნევეს.

გაუწევს: 1. (მოხ.) გადავა, გადააღწევს, გადახტება (ი. ქავთ.).

გაუწევს: 2. (მოხ.) ესერის, მოაყოლებს, მოატანს (ი. ქავთ.).

გაუწევს: 3. გასწევს მისას ან მისთვის, — გადაუაღვილებს.

გაუხდება: 1. გახდება მისი ან მისთვის; შეეკმნება; გადაეკცევა; შეუსრულდება (წელი); ეყოფა, გასწვდება.

გაუხდება: 2. გახდება (მისი), — გაუმტლეუდება.

გაუხდება: 3. იგივეა, რაც გაუხტება.

გაუხვევს: 1. გაახვევს მისას ან მისთვის, — შეუხვევს, შეუფუთავს.

გაუხვევს: 2. მიმართულებას შეიცვლის, — გალაუხვევს, სხვა მხრისაკენ (ქუჩისკენ) შეუხვევს.

გაფო: 1. ლექსითა წერის სომა, იგივე წყობილი, თუჯლისი, ანუ შერეული, თანამსგავსის, თითქმის იგიურის სიტყვებით დაბოლოებული (ი. იმედ.); ლექსთწყობის ერთ-ერთი ფორმა, — რვა-მარცვლოვანი და ხუთეტიპიანი ლექსი.

გაფო: 2. (ფერეიდ.) ამბავი, საქმე (ა. ჩიქ., შ. ძიძ.).

გაფო: 3. ჩათოს (თხის ბაღნისგან ან ცხენის ძუა — ფაფრისგან, აგრეთვე საქონლის კუდის ბაღნისგან დაგრეხილი და დაწნული ბრტყელი საბული) ერთ თავზე დამაგრებული პატარა კობალა (ქიზიყ., თაეიანი ჯოხი, პაწაწინა კაეით, ხაჩაობის დროს აღიღოსუე სიარული-სას ხმარობენ) ხე.

გაფო: 4. სპარსულად პანგის სახელია (ი. გრიშაშ.).

გაფო: 5. შექცევა (ი. გრიშაშ.).

გაფო: 6. საკუთრივ საუბარს ნიშნავს (ი. გრიშაშ.).

გაფრანგება: 1. (გურ.) გამრუდება.

გაფრანგება: 2. ფრანგად გახდომა (იძულეობით ან სურვილით); ფრანგის სარწმუნოებაზედ მოვიყვან (დ. ჩუბინ).

გაფრანგება: 3. (ქიზიყ., ქართლ., ინგილ.) ძალიან გაბრაზება, განრისხება (ს. მენთეშ., გ. შატბერ.).

გაფუშვა: 1. (მოხ.) დაბუეება (ი. ქაეთ.).

გაფუშვა: 2. დაშლა, დაფუშვა, გარღვევა (ი. ქაეთ.).

გაქანებული: 1. რაც ან ვინც გააქანეს ან გაქანდა. სწრაფად მიმავალი, გაქცეული.

გაქანებული: 2. (ჟარგ.) თავგამოდებული (ლ. ბრეგ.).

გაქაჩავს: 1. (ჟარგ.) დაიჭერს, დააპატიმრებს (ლ. ბრეგ.).

გაქაჩავს: 2. (ჟარგ.) დააწინაურებს, სახელს გაუთქვამს (ლ. ბრეგ.).

გაქაჩავს: 3. (ჟარგ.) საქმეს მოერევა (ლ. ბრეგ.).

გაქსუვდება: 1. (ქართლ.) გაგარეულდება, გაველურდება (პ. განყ.).

გაქსუვდება: 2. (ქართლ.) გახდება, დამკლდედება (პ. განყ.).

გაქუცული: 1. (გურ., იმერხ.) გაეშმაკებული სიყალბის შეჩვეული (გ. შარაშ.). გაქნილი, ეშმაკი (ს. უდ.).

გაქუცული: 2. გაძარცვული, გაქურდული.

გაქუცული: 3. გახეხილი, გაცრეცილი; ხმარებისგან ბეწეგაცლილი.

გაღება: 1. დახურების, დაკეტილის გახსნა.

გაღება: 2. გადახდა, მიცემა, გაცემა.

გაღვერვა: 1. (ქიზიყ., მთიულ.) ცხერისა თუ თხისთეის მატყლის ხელით გაცლა, გაგლუჯა გაზაფხულსუე (ს. მენთეშ.).

გაღვერვა: 2. (ს. იმერ.) გამრუდება, გაღუნვა (ბ. წერეთ.).

გაღორება: 1. (თუშ.) გახელება (თ. უთურგ.).

გაღორება: 2. (ინგილ.) ძალიან ზრდა მცენარეთა (მ. გან.).

გაღორება: 3. ღორის მსგავსად ქცევა. ღორმცუკლად გადაქცევა; ღორივით ჭამად გადაქცეული.

გაყოფა: 1. დანაწილება, ნაწილებად ქცევა; არითმეტიკული მოქმედება: შემცირება ერთი რიცხვისა იმდენჯერ, რამდენი ერთეულიც არის მეორე მოცემულ რიცხვში.

გაყოფა: 2. რამეში გაყრა, განრა; საიდანმე გამოწვევა, გაშეერა.

გაყუნწვა: 1. (ქიზიყ.) გახდომა (ს. მენთეშ.).

გაყუნწვა: 2. (ქიზიყ.) საქმის ბოლომდე მიყვანა (ს. მენთეშ.).

გაშიშვა: 1. (გურ.) ძალზედ გაძლომა, გაბერვა (გ. შარაშ); გაბერვა, გასუქება (ა. ღლ.).

გაშიშვა: 2. (რაჭ.) ფეხების გაჭიმვა (აღ. კობახ.).

გაჩემება: 1. (გურ.) გაჩემება; გაჩერება.

გაჩემება: 2. (მოხ.) გაშტერება, გაოცება, დაბნევა, გაოგნება, შეშინება (ი. ქაეთ.).

გაჩითული: 1. იგივეა, რაც დანიოთული.

გაჩითული: 2. (ჟარგ.) შემოწმებული, გასინჯული (ლ. ბრეგ.).

გაჩითული: 3. (ჟარგ.) ნაშოენი, ნაოენი (ლ. ბრეგ.).

გაჩხირვა: 1. გარტობა, განრა, განურთვა, გახირვა.

გაჩხირვა: 2. (ჟარგ.) შპრიციოთ ნარკოტიკის ბაკეთება (ლ. ბრეგ.).

გაცვეთა: 1. (გურ.) მიწასთან გასწორება, გა-

ნადგურება; სიკვდილი.

გაცხეთა: 2. გაცრეცა, გაქუცვა, გაღვევა, ხმარებით დახევა. ხმარებით გაფუჭება, დაბლაგვება.

გაცი: 1. (ქართ.) შეძახილი ძაღლის გასაგდებად (შ. ძიძ.).

გაცი: 2. (მესხ.) გასწი! (მაგ. „გაცი, ხელათ და წყალი მოიტა!“) (ი. მაისურ.).

გაცი: 3. გაცი და გაიმი – უძველესი წარმართული ღვთაება საქართველოში. ამ ეერძის ადგილსადგომები იყო მცხეთაში და განადგურდა შირიან მეფის მიერ IV–ს–ში.

გაცუცურაგება: 1. (გურ.) შერცხენა, გაბახება, მოტყუება, გამახხარაგება. იგივეა, რაც გაცუცურაგება.

გაცუცურაგება: 2. გაქცევა, ნუმად გაპარვა (ა. ღლ.).

გაცხება: 1. წასმა, წაცხება (დ. ნუბინ.).

გაცხება: 2. (გურ.) სიკვდილი (ა. ღლ.).

გაცხება: 3. გარტყმა (სიღისა).

გაძაგრული: 1. ვინც ან რაც გაძაგრეს ან გაიძაგრა, – გათოკილი, გაკოჭილი, გაბაწრული, შებოჭილი.

გაძაგრული: 2. თმა აბურსტგენილი (გ. ბენაშ.).

გაწერა: 1. გადასახადის განაწილება მოსახლეობაზე. შეწერა; გამოქვეყნება, დაბეჭდვა, გაზეთში მოთავსება რაიმე ცნობისა; ნაწერა (საბინაო დაეთარში); გაშეება, გამოწერა ავადმყოფისა.

გაწერა: 2. (მოხ.) გაბზარვა, გასკდომა, ხასის, კვალის გავლება (ი. ქავთ.).

გაწეწვა: 1. ნაწილებად (ბოჭკოებად) დაშლა, განიწევა.

გაწეწვა: 2. (ქარგ.) ფულის წართმევა, გამოტყუება.

გაწიეება: 1. (გურ., ქსნის ხ.) მეტად გახმობა; გახდომა (გ. შარაშ., ვ. სომხიშ.).

გაწიეება: 2. (ქართლ.) ცეცხლის განელება (მ. მესხ.).

გაწიევა: 1. (ქართლ.) გაწევა, გაქაჩვა (პ. გაწეწ.).

გაწიევა: 2. (ქართლ.) გაზიდვა, გადატანა ბეურისა (პ. გაწეწ.).

გაწინწილება: 1. (გურ.) გაწერილება (ს. უდ.). სარის ძალზე წერილად წაწერება (ა. სიხ.).

გაწინწილება: 2. (ფშ.) წილ-წილად დაყოფა (ვაეა, ა. შან.).

გაწყობა: 1. გაშლა (სუფრისა...); დაგება, გაწყობა (ლოგინისა...); განლაგება, გაწესრიგება; მორთვა, მოკაზმვა; მორგება, გამოყოფა; მოგვარება, მოწყობა (საქმისა).

გაწყობა: 2. მოსპობა (ქ. ძოწ.).

გაჭაჭვა: 1. ძარღვების დაჭიმვა, ძალ-ღონის დაძაბვა, გაჭინოვა.

გაჭაჭვა: 2. (ქართლ.) ფქვილის წმინდად გაცრა (თ. სალარ.).

გაჭრა: 1. დანით და სხვა მჭრელი იარაღით რისამე შუაზე გაყოფა, გაკვეთა, ერთმანეთს მოცილება; გაეკეთა მიხვილითა (დ. ნუბინ.).

გაჭრა: 2. სწრაფად, მოულოდნელად გასვლა, წასვლა, გავარდნა; ველად გავარდნა (დ. ნუბინ.).

გაჭყლეთა: 1. გასრესა.

გაჭყლეთა: 2. (ქარგ.) დაღვევა (ლ. ბრეგ.); (გაჭყლიტა, – დაღია).

გახდება: 1. შეიქმნება, გადაიქცევა, იქნება.

გახდება: 2. სიმსუქნე მოაკლდება, ხორცს დაყრის, დამჭლედეება.

გახდება: 3. (ძე.) გაეა, გასცილდება.

“ახტება და დახტება, მეცნიერი გახდება, როცა უნდა სუქდება, როცა უნდა გახდება.”

(ჯ. ჩარკინი. „სხვა ნიჭი“).

“უცებ გულმაიწივი გახდა, უცებ წამოხმა და გახდა.”

(ვ. ჯაფახაძე).

გახდილი: 1. რაც გახადეს ან გაიხადეს, რაც გაიძერეს; ვინც გაიხადა, გაიძრო (ტანსაცმელი).

გახდილი: 2. ვინც (რაც) გაიხადეს რამედ, – ქცეული.

გახდის: 1. მოაშორებს, მოაცილებს ნაცმიულ რასმე (ტანსაცმელს, ფეხსაცმელს...), გააძრობს. გაატყავებს, ტყავს გააძრობს.

გახდის: 2. აქცევს, შექმნის რამედ.

გახდის: 3. ხორცს გააყრეინებს, – დააძლევებს.

გახდომა: 1. შექმნა, გადაქცევა (რამედ).

გახდომა: 2. სიმსუქნის მოკლება, ხორცის

დაკრა, დამკლევება.

გახდომა: 3. (აჭარ., ფშ.) დადგომა, დაწყება; გასვლა.

გახეული: 1. რაც გახიეს ან გაიხა.

გახეული: 2. (ქარგ.) ძალიან მოვრალი, გალექვილი.

გახმობა: 1. ხმელად ქცევა.

გახმობა: 2. გაძახება, გაყვანა, გაწვევა, მიხმობა.

გახმობილი: 1. რაც გახმა.

გახმობილი: 2. ვინც გაიხმეს, — გაიძახეს, გაიყვანეს.

გახურება: 1. ძლიერ გაცხელება, მხურვალედ ქცევა.

გახურება: 2. (ქარგ.) თავის მომაბეზრებელი ქმედება (ლ. ბრეგ.).

გაჯერდება: 1. (სპეც.) სითხეში გაიხსნება ზღვრულ შესაძლებლობამდე (რაიმე ნივთიერება).

გაჯერდება: 2. (ძვ.) თავი მობეზრდება, გული გაუწყალდება, შეწუხდება.

გდება: 1. უწესრიგოდ, არა თავის ადგილას ან ძირს დება, — დაგდება.

გდება: 2. (ძვ.) დახეშვა (ი. აბ.).

გდება: 3. (ძვ.) ამოღება (ი. აბ.).

გება: 1. სახელი აგებს (ააგებს; დააგებს; ჩააგებს), იგება (დაიგება; ჩაიგება) ზმნათა მოქმედებისა.

გება: 2. (ძვ.) დგომა (ი. აბ.). ყოფნა, არსებობა (ზ. სარაჯე).

გება: 3. (ძვ.) დოდება, დაცდა; დათმენა (ი. აბ.). „ურჩაველეს ჟამიერ ყოფა“ (საბა).

გება: 4. (ძვ.) გამგებლობა (ი. აბ.).

გება: 5. (ძვ.) შეწირვა (ი. აბ.).

„გება ითქმის კეალად კერპთა მიმართ შეწირვა.“ (საბა).

გება: 6. შეძლება (ზ. სარაჯე).

გება: 7. აღდგენა, დაბრუნება.

გება: 8. (მითიულ.) დოლი (ლ. კაიშ.).

გეზელი: 1. (რაჯ.) მამალი ქორმიძინო (შ. ძიძ.). „ქორი და მისთანა მამალი“ (საბა).

გეზელი: 2. (თუშ.) დაუმთავრებელი, სუსტი; მშიშარა, უღონო (თ. უთურგ.).

გეზელი: 3. (ხევსურ.) ზარმიცი (ა. შან.).

გეზი: 1. მიმართულება; გზა; კურსი.

გეზი: 2. „წყლის კიდე კაცთ საეალი“ (საბა).

გეზი: 3. (გურ., ზ. აჭარ.) თოფის ზუმბა, დასატენი (ს. ულ.).

გეზი: 4. „უფროთ ისარი“ (საბა).

გეშა: 1. მოცეკვავე და მომღერალი ქალი იაპონიის საჩაიებებში.

გეშა: 2. (ქიზიყ.) ტყაის მოკლე ჩასაცმელი (ს. მენთეშ.).

გეშა: 3. იაპონური სამოსი ქალისა.

გელა: 1. ხის ან რკინის კეტი მოღუნული ბოლოსი, ცეცხლის საჩხრეკი; (ზ. იმერ.) ლურსმნის ამოსაღები ორკაპი რკინა (ბ. წერეთ.); „თონის სარეველა კეტი“ (საბა).

გელა: 2. ნარდის თამაშში: „მოკლული ქვის გასაცოცხლებლად“ საჭირო კამათელი რომ არ დაჯდება. (ა. სიხ.).

გელა: 3. (ფშ.) ეღვა, ეღვარება (ვაჟა).

გელი: 1. (თუშ., ქართლ., გურ.) მგელი (ა. ხუბ.).

გელი: 2. დისპერსიული სისტემა, რომელსაც აქვს მყარი სხეულის ზოგიერთი თვისება.

გელი: 3. ფორმის შენარჩუნების უნარი, სიმკვთოვრე, პლასტიკურობა, დრეკადობა (ი. ლაჩაშ.).

გემა: 1. (ხევს.) გემნა, — წერილფეხა საქონლის ტყაის საზელი ორკაპი ხე (ა. ჭინჭარ.).

გემა: 2. ძვირფასი ქვა, რომელზედაც ამოკვეთილია წარწერა ან გამოსახულება.

გენია: 1. უდიდესი შემოქმედებითი ნიჭი.

გენია: 2. (რელიგ.) ჯოჯოხეთის ცეცხლი; ჯოჯოხეთი.

გენია: 3. (მით.) მფარველი სული, რომელიც თითქოს თან ახლავს ადამიანს სიცოცხლის განმავლობაში და წარმართავს მის საქმიანობას; შემდეგში — კეთილი სული.

გენია: 4. (მით.) ბოროტი სული.

გენცი: 1. „იმედი თუ ნუგეშის ცემა“ (საბა).

გენცი: 2. სათნო (ი. ჭყონ.).

გერგელა: 1. (ჯაეახ.) თავზე ღემაქის დასამაგრებელი (ა. მარტ.).

გერგელა: 2. (ზ. აჭარ.) ფარფლიანი ქელი; სვეულებრივი ქული (შ. ნიჟარ.).

გერგილი: 1. (გურ.) ზარმაცი (ს. უღ.).

გერგილი: 2. მარჯვე; საქმის მარჯვედ მქმნელი (ს. მენთეშ.).

გერგილი: 3. (ქართლ.) მოყვრება, მოელა (პ. განუხ.).

გერგილი: 4. შნო, მარიფათი (ი. გრიშაშ.).

გერი: 1. ცოლ-ქმარში ერთ-ერთის შვილი.

გერი: 2. (ხეესურ.) მოსვრის მოხმოზა (ა. ჭინჭარ.).

გერი: 3. შესაძლოა ოდესღაც მოზარდს ნიშნაედეს (გ. შატბერი).

გერი: 4. (ხეეს.) მოზვერი, — შვილი (გ. შატბერი); „მოზვერს გერი მანამდის ჰქვიან, სანამ დაკოდავენ“ (აღაზა ხაიაური, გ. შატბერაშვილის „თვალადური ქართულიდან“).

გერი: 5. (ხეეს.) ქერის ძირზე მფორედ წამოზრდილი ყლორტი; „დაუთესლად მოსული“ (საბა); თავისით ამოსული მცენარე.

გერი: 6. ფუჭი, უვარგისი მარცვალი ხორბლეულისა.

გერი: 7. უცხო, მოსული.

გერი: 8. მსხლის ჯიშია ერთგვარი (იე. ჯაეახ.).

გერი: 9. მცირე ზომის საცისკრო ლოცვა; დამის თევის ლოცვის ნაწილი (აღსდგა იესო).

გერმა: 1. „ფრინველის თივთიკი“ (საბა); რბილი, წმინდა ბუმბული; ღინღლი (უმთავრესად ბატისა), ყურთუკი.

გერმა: 2. მქრქალი, უფერული მინა (დ. ჩუბინ.).

გერში: 1. (ქიხიყ., მთიულ.) იგივეა, რაც გეში, დაკარგულის ან რაიმე საძიებლის მოსაკელევი ნიშანი, კვალი; (ხეეს.) ამა თუ იმ პირის გამამტყუნებელი ან გამამართლებელი ნიშანი (ა. ჭინჭარ.); ნადირის მიერ შეტყმული საქონლის ნარჩენები (ტყავი, ძვალი...).

გერში: 2. ჭრილობა და ჭრილობის საზღაური ძველ ქართულ სამართალში.

გერში: 3. „ნაკოდთა მცირე სისხლი“ (საბა).

გეში: 1. ხალისი, წადილი, სურვილი.

გეში: 2. დაკარგულის ან რაიმე საძიებლის მოსაკელევი ნიშანი, — კვალი; ადლო ჩვევა, გაწაფულობა, გამოცდილება.

გეში: 3. „ნაკოდთა მცირე სისხლი“ (საბა).

გეჯა: 1. როფი, ხის მოგრძო ყუთი (არყის

გამოსახდელი ხელსაწყო); მოკლე მორი, რომელსაც გული ამოთლილი აქვს და იხმარება ცხოველებისათვის წყლის (ან საჭმლის) ნასახმელად. სარეცხის გახარეცხად, ფეჭკრის სკად და სხე.

გეჯა: 2. (გურ.) ძნელად მოსახარში ლობიო, მხალი და მისთ. (ა. სიხ).

გეჯა: 3. ბორბლის რკინის ნაწილი, დოლაბთან შემავრთებული (მ. ჩიქ.).

გეჯეჯი: 1. ცხოველის გაძნელებული მუნი; (გურ.) მუნი თუ გაძნელდა, გეჯეჯად გადაიქცევა, ტყავი დაუესდება პირუტყუს და ჩირქი სლის (ი. ჭყ.).

გეჯეჯი: 2. (ღენჩ.) ჭუჭყი, უსუფთაობა, მწვერე (მ. ჩიქ.).

გვალე: 1. (თუშ.) წადი (თ. უთურგ.).

გვალე: 2. მოღო.

გვამი: 1. მკვლარი ადამიანის სხეული, ცხედარი; (ძე.) სხეული, ორგანიზმი.

გვამი: 2. პიროვნება, პირი, ადამიანი.

გვამი: 3. (ზ. იმერ.) თიხის ჭურჭლის მუცელი, გამობერილი შუატანი (ბ. წერეთ.).

გვარი: 1. (ქართლ.) ჭიის ჩანასახი, ცხოვრობს ცხოველთა კუნთებში; ფეჭველა — „ღორ რო დაველამთ და მარცვლებივით აყრია ხორცსა, გვარი ეს არის“ (თ. ბეროზ.).

გვარი: 2. საოჯახო სახელწოდება, რომელიც ერთვის ადამიანის საკუთარ სახელს და გადაეცემა შვილს მამისაგან (ან დედისაგან) ან ცოლს ქმრისაგან.

გვარი: 3. პირველყოფილ თემურ წყობილებაში — ძრითადი სასოვადოებრივი ორგანიზაცია, კავშირი დიდი ოჯახებისა, რომლებიც საერთო მემურნეობას ეწევიან და ერთმანეთს ენათესავენ.

გვარი: 4. ზმნის ფორმა, რომელიც გეინივენებს, თუ როგორია ურთიერთობა გრამატიკულად მოქმედ პირსა და ზმნით აღნიშნულ მოქმედებას შორის.

გვარჯილა: 1. კალიუმის, ნატრიუმის, ამონიუმისა და სხვათა ნიტრატი (აზოტმთავა მარილი).

გვარჯილა: 2. (ღენჩ.) ქვევრის კედლებზე ან სარქველქვეშ ღვინის დუდილის შედგებად მიმხმარი ნივთიერება (მ. ალაე).

გვაჯი: 1. კეთილი შური, რათა არა უდარეს

იქმნას სხვათა (დ. ჩუბინ.); „გეაჯი არს არათუ მწუხარებაი, არამედ სხვის წინააღმდეგომად ანუ უადრეს ანუ შემდგომად ქმნას“ (საბა).

გეაჯი: 2. (გურ.) დაგეაჯული, პატარა ტანისა (ადამიანი, ცხოველი, მცენარე) (ა. სიხ.).

გვერდელა: 1. ღორტაეა, ჭია წყლისა (დ. ჩუბინ.).

გვერდელა: 2. მცენარეა (დ. ჩუბინ.).

გვერდელა: 3. გვერდზე მოქცეული.

გვერდი: 1. გულმკერდის მარჯვენა ან მარცხენა ნაწილი იდლიიდან ქვემო ნეკნამდე; ცხოველის ტანის მარჯვენა ან მარცხენა ნაწილი ხერხემლიდან მუცლამდე.

გვერდი: 2. „საწყავი.– კოკის ნაოთხალი; ჩაფი, ღოხაკი“ (საბა); (ხევის.) წონის ერთეულია – 6-7 წარუქი; ფქვილ-ხორბლის საწყაო (ა. ჭინჭარ.).

გვერდი: 3. ხასი, რომელიც გეომეტრიულ ნაკვთს სახლერავს.

გვერდი: 4. (ლაზ.) ნახევარი. კაბადონის ნახევარი, – ერთი სვეტი (ტექსტი კაბადონზე იბეჭდებოდა ორ სვეტად).

გვერდი: 5. (მთიულ.) სალუდე ქვაბის ძირში ამოკერებული მრგვალი სპილენძის ფურცელი (ა. შან.).

გვიმბრა: 1. (რაჭ.) უყვავილო, სპიროვანი მცენარე, გვიმრა (ალ. კობახ.).

გვიმბრა: 2. (რაჭ.) ხელის გულზე (ან თითებზე) ამოსული მაგარი ხორცმეტი – მეჭეჭი (ალ. კობახ.).

გვინძი: 1. (გურ., ზ. იმერ., ლეჩხ.) ეკალ-ბარდი, გაუქალი, ბუქნარი, ჯაგები, ეკლიანი ბუქნები (ვ. ბერ.).

გვინძი: 2. (გურ.) გაბერილი და მსხვილი ჯუჯა კაცი (ბ. წერეთ.). დიდი დიპი, უწინოდ გადმოგდებული მუცელი.

გვირაბი: 1. მიწის ქვეშ, წვეულებრივ მთის ძირში (კორიდორივით) გათხრილი, გაჭრილი ხერელი (მატარებლის მიმოსვლისათვის, წყლის დენისათვის, ქვანახშირისა და მისთ.).

გვირაბი: 2. საქონელი რომ გაძლება „გვირაბს“ უწოდებენ (ი. გრიშაშ.).

გვირილა: 1. (რაჭ., ლეჩხ.) თეთრი ქლიავის ჯიში (მ. ალავე).

გვირილა: 2. (ფშ.) კვირია, – ფრინველია (თ. რაზიკ.).

გვირილა: 3. ბალახოვანი მცენარე; შუაგული ყვითელი აქვს, ყვავილი – თეთრი, ზოგჯერ – წითელიც.

გვირისტი: 1. მკიდროდ ნაკერი, ნემსის უხარვეზოდ ამოგებით.

გვირისტი: 2. ლამბი, – ნემსის შორი-შორ ამოგებით ნაკერი.

გია: 1. ტვია, ღვია (დ. ჩუბინ.).

გია: 2. (ძვ.) მესამე პირი ზმინსა ვკვიებ, სრ. ვკვიე, ჰკვიე, ჰგია ე.ი. ვარ, ვიყო (დ. ჩუბინ.).

გია: 3. (ძვ.) წიფელი (ზ. სარჯ.).

გიმელი: 1. ძველებურ პოლიფონიაში პარალელური მოძრაობა ტერციებით ან სექტებით, იწყება და მთავრდება უნისონით (პოლიფონიის სხვა ფორმებთან შედარებით გიმელში წაყვანია ზემო ხმა).

გიმელი: 2. (ქარგ.) გამოსული, ავტორიტეტული (ა. სიხ.).

გინდა: 1. კავშირი, იხმარება: ამა თუ იმ გარემოების ან მოქმედება-ვითარების მიმართ განურჩეველი დამოკიდებულების გამოხატვისას (წინადადებაში, წვეულებრივ, მეორდება); მოსალოდნელის საპირისპირო შედეგის გადმოცემისას – კიდევაც, თუნდაც, თუნდაც რომ.

გინდა: 2. (ძვ.) ან (ზ. სარჯ.).

გირგალი: 1. (ლეჩხ.) ღობის ზევითა მაგარი ნაწილი, – ღობის ერთ პირს მსხვილ წნელს გააყოლებენ, ამას გირგალი და მოგირგელა ჰქვია (მ. ნიქ.).

გირგალი: 2. (რაჭ., ლეჩხ., გურ.) გრიგალი (ვ. ბერ., მ. ალავე, ა. დღ.).

გირგალი: 3. (ქართლ.) ქვეერის, თორნის ფარფლი (ლ. ნოზ.).

გლა: 1. დარდი, წუხილი (ზ. სარჯ.).

გლა: 2. „ზრუნვა თუ რჯა“. (საბა).

გლა: 3. „მცირედ განაყვა“ (საბა.) (“განაყვა“ – დანაყვა).

გლასე: 1. (ფრანგ.) აბრეშუმის ბრჭყვიალა ქსოვილი.

გლასე: 2. (ფრანგ.) ნაყინშერეული რძიანი ყავა.

გლახაკი: 1. მათხოვარი.

გლახაკი: 2. (ძვ.) ღარიბი (სიმ. ყაუხჩ.).

გლახაკი: 3. სასულიერო პირთა თავმდაბლობის აღმნიშვნელი ეპითეტია თავის თავსეულაპარაკის დროს.

გლახაობს: 1. კარდაკარ დადის და მოწყალებას თხოულობს. — მათხოვრობს.

გლახაობს: 2. (ქარგ.) ლაზღანდარობს, მამუნობს (ღ. ბრეგ.).

გლეხი: 1. აღამიანი, რომლის ძირითადი საქმიანობაა მიწის დამუშავება, — მიწათმოქმედი, სოფლის მეურნე.

გლეხი: 2. (ძე.) ღარიბი, გლახაკი; მღაბიო (ი. აბ.).

გლიმი: 1. იგივეა, რაც კრინტი; (ქართლ.) კრინტი (კირ.).

გლიმი: 2. (ქიზიყ.) მჭრელობა, სიბასრე (ს. მენთეშ.).

გლიმი: 3. ურიდი, შეუპოვარი (დ. ჩუბინ.).

გლორია: 1. (იტალ.) ოპტიკური მოვლენა ატმოსფეროში, — ფერადი რგოლები, რომლებიც წარმოიქმნება საგნიდან ღრუბელზე ან სქელ ნისლეზე დაცემული ჩრდილის გარშემო.

გლორია: 2. კათოლიკური მესიის მეორე ნაწილი, — ქებათა ქება.

გლოსა: 1. გაუგებარი სიტყვის ან გამოთქმის განმარტება, მიწერილი ძველი ხელნაწერის კიდებზე ან ჩამატებული ტექსტში (მ. ჭაბ.).

გლოსა: 2. ძველი, ესპანური ან პორტუგალიური სალექსო ფორმა (ქსე).

გლოსა: 3. წერილი თევზის ერთერთი სახე.

გმირი: 1. ბრძოლასა და შრომაში თავდადებული, მამაცობითა და გამბედაობით გამორჩენილი, სიძნელეთა ვაჟკაცურად დამძლევი; (ძე.) „კაცი არს დიდი და საზარელი ტანითა და საქმითაცა მეტი და გარდარეული ძალითა“ (საბა).

გმირი: 2. (ძე.) მამაკაცი (ი. აბ.).

გმირი: 3. (ძე.) ღმერთისა ძეთა და აღამიანის შთამომავალთა მემკვიდრე (კ. დანელ.).

გო: 1. (აჭარ.) შეკვეცილი „გოგო“, — ჩვეულებრივ, იხმარება ქალიშვილისადმი მიმართვისას.

გო: 2. სამაგიდო ტიპის გასართობი მათემატიკური თამაში, რომელიც ოთხი ათასზე მეტი წლის წინათ აღმოცენდა ცენტრალურ აზიაში. უძველეს დროს გავრცელდა იაპონიასა და ჩინეთში. შექმნილია გოს საერთაშორისო და ეროპული ფედერაციები.

ნეთში. შექმნილია გოს საერთაშორისო და ეროპული ფედერაციები.

გობევი: 1. (ზ. აჭარ.) ჭიპი (შ. ნივარ.).

გობევი: 2. (ზ. აჭარ.) კარგი, მისაღლომი საყანე ადგილი, სადაც ქარი არ უღებება (შ. ნივარ.).

გობი: 1. თფშის მსგავსი დიდი ზომის ამოთლილი ან შეკრული ხის ჭურჭელი; „ქელთაგან ამოთლილი ჭურჭელი“ (საბა); (ქიზიყ.) ფიცრისაგან შეკრული, საკალატოსო საქმეში იხმარება კირის მოსატანად (ს. მენთეშ.).

გობი: 2. მღვიმე, ორმო, თხრილი (ი. აბ.).

გობი: 3. სამი ფარა (დ. ჩუბინ.).

გოგა: 1. (იმერ., გურ.) ვაცა, — მთავარი ბოძი, რომელზედაც დადგმულია სახლის თავი (ე. ბერ.); სახლის სახურავის მწვერვალი და მთავარი ბოძი, რომელზედაც კაეები იყრიან თავს (ს. უდ.).

გოგა: 2. (ფშ.) ბაქმი, მნათობის გარშემო შემოვლებული შუქი რკლად; თვალის ბაქმი, რომელიც სხედასხვა ფერისა აქვს სხედასხვა კაცს (ა. შან.).

გოგა: 1. „თითის გარეგანი ნაწეარი“ (საბა).

გოგა: 2. (ზ. იმერ.) მთავარი ბოძი, რომელზედაც სახლის თავია დადგმული (ბ. წერეთ.).

გოგო: 1. ქალი ბავშვობის ასაკში; (ძე.) ახალგაზრდა ხელზე მოსამისახურე, შინაქმა ქალი, მოახლე; მღაბიო გლეხის ქალი (დ. ჩუბინ.).

გოგო: 2. „ჯოჯო“ (საბა).

გოგო: 3. „ცუდქალა“ (საბა); გოგო, რომელიც ბიჭობას მისდევს, ან ბიჭი, რომელიც გოგოებში გდია (დ. ჩუბინ.); ქალაბიჭა, ორი ბუნების მქონე ქალისა და ყრმისა, აკუმი (დ. ჩუბინ.).

გოდორა: 1. გიდლის მსგავსი გოდორი, თევზის საჭერი (ს. უდ.)

გოდორა: 2. (ლენჩ.) მცენარეა „ასტროლუო“ ანუ „ლემა“ (ა. მავ.).

გოლი: 1. ფიჭიანი თაფლი; (მთიულ.) თვისი ფუტკრების მიერ აშენებული ფიჭა (ღ. კაიშ.).

გოლი: 2. ფეხბურთის, პოკეის და მისთ. თამაშისათვის გამოყოფილი (ბადებთან) კარი, რომელშიც ბურთი უნდა შეაგდონ; ასეთი თამაშის დროს ბურთის შეგდება კარში (ბადეში).

გოლი: 3. (აჭარ., იმერ.) გუბე, დამდგარი წყალი; მორევი (შ. ძიძ.).

გომბორო: 1. (ქართლ.) დიდი ტანისა, მსუქანი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

გომბორო: 2. (ქართლ.) უფსო პურის ჯიში ერთგვარი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

გომი: 1. (ფშ, მოხ., მთიულ., ქიზიყ., ქართლ., ფერეიდ.) გეამი. მუცელი (ა. ჭინჭარ.); მუცლის ღრუ (ი. ქავთ.).

გომი: 2. გომური, ბოსელი, თაფლა (ა. ჭინჭარ.).

გომინჯი: 1. (ქართლ.) მოგრძო მრგვალი მჭადი, ჩვეულებრივ, ღაღარში გამოცხვარი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

გომინჯი: 2. (ქართლ.) უშნო, დაბალი სქელი ადამიანი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

გომური: 1. მსხვილფეხა რქიანი საქონლის სასამორო (მიწური) სადგომი.

გომური: 2. (ქართლ.) ღობიოს ჯიში (გ. შატბერ.).

გონგი: 1. მუსიკალური საკრავი ლითონისა, თეფშის მსგავსი; გამოსცემს სხვადასხვა სიმაღლის ბგერას, უკრავენ ჯოხებით, იხმარება სიგნალისთვისაც.

გონგი: 2. ძველმანი, უფარგის ნატრები ქსოვილებისა ერთად თავმოყრილი.

გონგი: 3. თიხის ჭურჭლის მუცლისა და წელის გამოსაყვანი პატარა ხელის ფიცარი; გონგი ეწოდება თორნის კედლის მოსასწორებელ ხელის ფიცარს.

გონგოლა: 1. (ქართლ., ქიზიყ., გ. კახ.) გრძელი ფოთლიანი ტოტების კონა საკონავით სამგან შეკრული და წელის დასაწყვეტად მდინარეში ჩადებული (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

გონგოლა: 2. (ქიზიყ.) ერთგვარი ბალახი, წენიკი შტო და ფოთოლი აქვს (ს. მენთეშ.). ცახის ბალახი.

გონება: 1. უმაღლესი საფეხური ადამიანის შემეცნებითი მოქმედებისა, აზროვნების უნარი, პიროვნებისათვის ახალ, უჩვეულო ვითარებაში გარკვევის უნარი, — ინტელექტი, ჭკუა.

გონება: 2. სინდისი („მამხილებლად აქუნდა თვისი გონება“).

გონება: 3. განზრახვა („წმინდამან მან მადლობით მითუაღა კეთილი იგი გონებაი მისი“).

გონება: 4. ჩვენება („ესრეთ არნ გონებაი მისი, ვითარმცა მას თაეაღსა თუაღთა წინაშე ხედვიდა“).

გონი: 1. იგივეა, რაც გონება.

გონი: 2. იგივეა, რაც სული, — არამატერიალური საწყისი, დასაბამი, რომელიც წარმოადგენს ბუნების, საგნებისა და მოვლენების მიმოძრავებელ ძალას.

გონი: 3. კერპი (დ. გურამიშ.).

გონიო: 1. ლითონის ან ხის სწორკუთხა სახაზავი, მკუთხავი, იხმარება სადღურგლოსამშენებლო საქმეში სწორი კუთხეების გამოსაყვანად.

გონიო: 2. (ქართლ.) უპატრონო ადამიანი (თ. საღარ.).

გონიო: 3. ცის სამხრეთ ნახევარსფეროს მცირე ზომის თანავარსკვლავედი, რომელიც არ შეიცავს ბრწყინვალე ვარსკვლავებს.

გონჯი: 1. მეტის მეტად უღამაზო; მახინჯი; ცუდი.

გონჯი: 2. კეთროვანი (ი. აბულ.).

გორ: 1. (ინგილ.) გვარი (ნ. როსტიაშ.).

გორ: 2. (ინგილ.) ჯანდაბა (ნ. როსტიაშ.).

გორა: 1. მთა; „მცირე ბორცვი“ (საბა); მრგვლად ამადლებული ადგილი.

გორა: 2. „სარწყავია, 16 დოქს შთაიტევს“ (საბა).

გორა: 3. სიმებიანი საწკმეტი საკრავი; მშვილდის ნაირსახეობა, გამოიყენება სამხრეთ აფრიკის ხალხების მიერ (ბგერა მიიღება წებოანი ჯოხის გამოკერით სიმზე).

გორახა: 1. (გულ., მთ., ფშ.) ცერცვალა, სარეველა მცენარეა, პურს ერევა (ა. შან.).

გორახა: 2. (მოხ.) შეკრული მიწა; (თუშ.) ნახევარში ამოვარდნილი მთლიანი მიწა (ა. შან.).

გორდა: 1. (ლენხ.) წელში მოხრილი კაცი (მ. ალაფ.).

გორდა: 2. (ქართლ.) თაბახი ხისა (კირ.); პატარა გობი, ცომის მოსაზელი.

გორდა: 3. (ფშ., თუშ.) ერთგვარი ხმალი, — „ამას ქართული ჰყვარობენ“ (საბა).

გორი: 1. იგივეა, რაც გორა-მთა; დიდი ბორცვი; მრგვლად ამადლებული ადგილი.

გორი: 2. (მოხ., ინგილ., გულდამაყ.) გვარი (ა. ყაზბ., შ. ძიძ., მ. ჯან.).

გორი: 3. საფლაავი (გრ. ბერ.).

გორი: 4. ზვინი, ხროვა (დ. ჩუბინ.).

გორილა: 1. მაიმუნი პრიმატების რიგისა (ქსე).

გორილა: 2. (მთიულ.) ბავშვების სათამაშო, მუხუხ გამხმარი მიწის კეერი (ლ. კაიშ); (მოხ.) გორგოლაჭი, საგორავად და სათამაშოდ (ი. ქაუთ.).

გორილა: 3. (თუშ.) გორველა, მცენარეა (ყაჩას ერევა) (ა. შან.).

გორხანა: 1. (ქართლ.) გორხალა — მკეახე, მოუსვლელი ხილი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოს.).

გორხანა: 2. (ქართლ.) სასაფლაო (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოს.).

გოსიო: 1. (ქართლ.) მოტიტელეხული, უბაღახო ადგილი (თ. ბეროზ., მ. მესხ.).

გოსიო: 2. (ქართლ.) მოუსვლელი ხილი.

გოჭა: 1. კობრი (თეფსი) (დ. ჩუბინ.).

გოჭა: 2. ფრინველია ერთგვარი კოკორინების ოჯახისა.

გოხი: 1. (თუშ., ფშ.) დიდი ქვა, ლოდი, კლდის ნატეხი (თ. უთურგ., ვაჟა, ა. შან.); მაგარი ჯიშის რიყის ქვა; სალესი ქვა (თ. ბუჭურ.); „სოდომურს ნამსხერევეს რომ ეახიან“ (საბა).

გოხი: 2. (ქართლ.) გაუტეხელი, ურწყაი, მაღალი ადგილი, უბაღახო და მწირი.

გოხი: 3. (მოხ.) ტუჭკი (ო. ქაჯ.).

გოხი: 4. დრუხუნი ღორთა (დ. ჩუბინ.).

გოჯა: 1. იგივეა, რაც გოჯი, — მანძილი ცერის ბოლო სახსრიდან ფრხხილის წვერამდე.

გოჯა: 2. თეფსია, ზუთხა ღორი (დ. ჩუბინ.).

გოჯა: 3. (მოხ.) გოზა, „მშვილდის მწვერვალი“ (საბა).

გოჯი: 1. მანძილი ცერის ბოლო სახსრიდან ფრხხილის წვერამდე, იხმარება სიგრძის სასომად.

გოჯი: 2. (იაპ.) მეგასეთე, გასუთების დამტარებელი და ქუნა-ქუნა გამყიდველი; ახალ ამბავთა მაუწყებელი; განსაკუთრებული მსახური; ახალი ცნობა ბრძოლი ეულიდან (ი. იმედ.).

გოჯი: 3. ფეხი (ი. აბულ.).

გრაფი: 1. დასავლეთ ევროპის ზოგ ქვეყანაში და რუსეთში: თავადაზნაურული მემკვიდრეობითი ტიტული (მ. ჭაბ.).

გრაფი: 2. ელექტრონული წრედის ისეთი გამოსახვა, როდესაც შტო შეცვლილია წრფის მონაკვეთით.

გრაფიტი: 1. (ბერძ.) მოწაო ან შავი მინერალი (ნახშირბადის ნაირსახეობა); მისგან ამზადებენ ფანქრებს, ცეცხლგამძლე ტიგულებს, ელექტროტექნიკურ ნაწარმს და სხვ.; ამ ნივთიერების დურო, რომელიც ფანქარშია ჩასმული.

გრაფიტი: 2. (იტალ.) ძველი წარწერა საყოფაცხოვრებო ხასიათისა ანდა ნახატი, ამოკაწრული შენობის კედლებზე, ჭურჭელზე და სხვ. ცნობილია ბერძნული, რომაული და სხვ. გრაფიტები.

გრემა: 1. „მქრქალი ფერი“ (საბა).

გრემა: 2. (ინგილ.) რისოლა, რკინება (მ. ჯაჯანი).

გრიალებს: 1. გრიალი გაუდის, გრიალი გააქეს, — გუგუნებს, ზრიალებს.

გრიალებს: 2. (ჟარგ.) ქეიფობს, დროს ატარებს.

გრიალი: 1. დიდი, გამაყრუებელი ხმაურობა, — ზრიალი, გუგუნე.

გრიალი: 2. (ჟარგ.) თავდავიწყებითი ქეიფი, დროსტარება (ა. სიხ.).

გრიგალი: 1. ძლიერი, გამანადგურებელი ქარი, — ქარიშხალი.

გრიგალი: 2. (ზ. იმერ.) ჭილობის ნაწიბური.

გრიგალი: 3. წნული სასიძინდის ერთგვარი სახეა: როდესაც სასიძინდე უკვე მოწნულია, ზევიდან გადააულელებ წნელს, რომელიც ერთგვარ ხეულე, ტეხილ ხაზსა ქმნის (ბ. წერეთ.).

გრილი: 1. (ინგლ.) სპეციალური კარადა, რომელშიაც მოწყობილია გისოსები ან მბრუნავი შამფურები ხორცის დიდი ნაჭრების შესაწვავად.

გრილი: 2. ოდნავ ცივი, ნელცივი; (ფშ.) ჩრდილი; (თუშ.) ცივი (თ. უთურგ.).

გრიფი: 1. ანტიკურ მითოლოგიაში, არწივის თავისა და ფრთების მქონე ლომი.

გრიფი: 2. სიმბოლური საკრავის ხელი, რომლის გაყოლებაზე სიმბოლა გაჭიმული; პარამონიკაში, ბაიანში, აკორდეონში: კორპუსის დეტალი, რომელზედაც მაგრდება მარჯვენა ხელის კლავიატურა; ჩასაბერ სატუნე საკრავებში სახრახჩნ-საცობი მქანნიზმის კვანძი.

გრიფი: 3. მტაცებელი ფრინველი შევარდენთა ოჯახისა, — სვავი.

გრძეფი: 4. თანამედებობის პირთა ხელმოწერის გამომსახველი ბუკედი.

გრძეფი: 5. ჭიდაობაში, მოწინააღმდეგისათვის ხელის გაკავება.

გრძეფი: 6. ქსოვილის (ან სხვა საფეიქრო ნაწარმის) გამოყენების უფექტის სახე, ქსოვილის ორგანოლუპტიკური მანვენებელი.

გროტე: 1. (ფრანგ.) გამოქვაბული ზღვის ფლატოვან ნაპირზე, აგრეთვე გამოქვაბულის მსგავსი ხელოვნური ნაგებობა (წყეულუბრივ, ბადებში, პარკებში); ეხი.

გროტე: 2. (პოლანდ.) ქვედა სწორი იალქანი გროტ-ანძახე (მ. ჭაბ.); გროტ-ანძა, — იალქნიანი გემის ყველაზე მაღალი ანძა.

გრძელო: 1. რასაც დიდი სიგრძე აქვს; დიდი, გაჭიანურებული.

გრძელო: 2. (ძე.) მაღალი.

გუგა: 1. თვალის ფერად გარსში მოთავსებული მრგვალი ხერეული, რომელიც შავ რელიეფს იძლევა და საიდანაც შედის სინათლის სხივი, — თვალის წინი, ბაია.

გუგა: 2. ძველი ქართული ხალხური თოჯინების თეატრის თოჯინის სახელწოდება.

გუგო: 1. (თუშ.) ჩეილი ბაეშეი (პ. ხუბ.).

გუგო: 2. (ინგილ.) ქალი, გოგო (მ. ჯან.).

გუგული: 1. გარეული ფრინველი.

გუგული: 2. (ზ. რაჭ.) იორდასალამი (მცენარე).

გუგუმი: 1. (მოხ.) მცენარე, — ნემსიწვერა (ი. ქაეთ.); ქართული ნემსიწვერა (ა. მაც.).

გუგუმი: 2. (თუშ., ზ. აჭარ., მოხ.) ლითონის მსხვილი მძივი (ი. ბუქურ.).

გუგუმი: 3. წყლის ჭურჭელი სპილენძისა, სურასა ჰგავს (შ. ნიჭარ.); თუნგი.

გუდუნა: 1. (რაჭ.) პატარა გუდა (შ. ძიძ.).

გუდუნა: 2. იგივეა, რაც გუდურა; (მოთულ.) ხმელი შეშის ერთი კონა.

გუდუნა: 3. (მოხ.) ცივ წყალში მოზედილი და უხაშოდ გამოძცხვარი წერილი ქერის კვერი (ა. შან.).

გუდურა: 1. (ქართლ., ქიზიყ., დეჩხ.) ერთი შეკერა ფინხი ან წერილი შეშა (ა. დლ.).

გუდურა: 2. უგრძნობი, არარა (მ. ჩიქ.).

გულა: 1. (შუმერ., ძე.) მკურნალობის ღვთაება.

გულა: 2. თოფის ტყეია (დ. ჩუბინ.).

გულა: 3. (იმერ., გურ.) წისქვილის ქვის შუა-გულში ამოჭრილი ადგილი, რომელშიც ხეიმი-რიდან მარცვლები იყრება.

გულბანდი: 1. (გურ.) მკერდი (გ. შარაშ).

გულბანდი: 2. (ჯაბახ.) ხბორების, კრავებისა და თიქნების ავადმყოფობა (გრ. ბერ.).

გულბანდი: 3. (იმერ.) ხის სახლის ამადლე-ბული ტყერი.

გულგულა: 1. (აჭარ.) ნიუკა, მცენარე (ა. მაც.).

გულგულა: 2. (მოხ.) ეაკე ადგილის ნოყიერი მიწა (ი. ქაეთ.).

გული: 1. კუნთოვანი ორგანო, რომელიც რიტმული შეკუმშვებით ამოძრავებს სისხლს.

გული: 2. (ქიზიყ.) ნაღბანდის იარაღი, ნაღის დახერტის დროს ნაღის ქვეშ ამოსადები (სტ. მენთეშ.).

გული: 3. საერთოდ, რისამე (საგნის, სხეულის, სისტემის...) ყველაზე შიგნითა ნაწილი.

გულობს: 1. ეგულება, იგულეებს.

გულობს: 2. „თუ გული გულობს“ — თუ გული თავის თვისებებს იჩენს, თავის დანიშნულებას ასრულებს; (გადატ.) თუ გულს მართლა სურს.

გუმური: 1. (გურ.) საომარი იარაღი, — შუბი (გ. შარაშ).

გუმური: 2. წყალნარევი ღვინო; შუა ღვინო.

გუნდა: 1. ბურთივით დამრგვალებული ცომი, თოვლი, მიწა და მისთ.

გუნდა: 2. ხე, გუნდის ხის გირნა.

გუნდა: 3. გუნდის ხისაგან დამზადებული საღებავი.

გუნჯალ-გუნჯალი: 1. (კახ.) კარგად მსხმოიარე ხილი (პ. ხუბ.).

გუნჯალ-გუნჯალი: 2. (ქართლ.) ნაჭერ-ნაჭერი ხორცი (პ. ხუბ.).

გურგულა: 1. (გურ., იმერ.) გრგეინვა, ქუხილი (ი. გვარ., გ. შარაშ).

გურგულა: 2. (ფშ.) პურის გული (თ. რაჩიკი. ტყონ.).

გუფთა: 1. (სპარს.) დაკეპელი ხორცის გუნდა, წვენი მოხარშული.

გუფთა: 2. ადგილი (გ. შატერ).

გუჯაბი: 1. (იმერ., გურ.) შიგნეულობა, ფაშე-წყლები ცხოველისა (ვ. ბერ., ა. ღლ.).

გუჯაბი: 2. (გურ.) მოღვრა, ჯიში, შთამომავ-ლობა (ა. ღლ.).

ღ

და: 1. ერთი დედ-მამის ან ერთ-ერთი მათგა-ნის ქალიშვილი სხვა შვილთა მიმართ.

და: 2. იხმარება სიტყვის მასალად, გამოხა-ტავს სურვილს, გაკვირებას, მოწონებას, კმა-მოყოფილებას, საყვედურს.

და: 3. მკეროთებელი კაეშირი.

და: 4. წინსართი ზმინისა: აღნიშნავს მიმარ-თულებას სუვიდან ქვეით (რისამე სულაპირ-ზე) (მაგ., დავარდა); უჩვენებს მოძრაობას გა-ნუსაზღვრელი მიმართულებით (მაგ., დაღის, დახტის); გამოხატავს მოქმედების ან სამოქ-მედოს სიმრავლეს (მაგ., დაუნარდნენ შეილე-ბი); ზმინის უსრული სახის ფორმას აქცევს სრული სახისად (მაგ., დაბარა); აწმყოს ფორ-მას აძლევს მყოფადის მნიშვნელობას (მაგ., დაბარავს); სოგჯერ ზმინას არსებითად უც-ვლის მნიშვნელობას (მაგ., დახვდა).

დაბამს: 1. თოკით (ჯაჭვით და მისთ.) ერთ ადგილას დაამარგებს (რამეზე), თავისუფალი მოძრაობის საშუალებას მოუსპობს.

დაბამს: 2. (ყარგ.) მოხიბლავს, სასიყვარუ-ლო ურთიერთობაზე დაიყოლიებს. დაარწმუნებს (ლ. ბრეგ.).

დაბბნეინებს: 1. აიძულებს დაბნოს, და-ფანტოს; მოაბნეინებს.

დაბბნეინებს: 2. აიძულებს ან დაეხმარება დაბნოს, - რამეზე მიაბარებინებს, დაამარ-გებინებს (ნემსით, ქინძისთავით და მისთ.).

დაბბნეეს: 1. გაფანტავს, ბნევით დაყრის, - მოაბნეეს. დაფანტავს.

დაბბნეეს: 2. რამეზე მიაბარებს, დაამარ-გებს ქინძისთავით, ნემსით...

დაბგდო: 1. „დაუტევა“ (საბა).

დაბგდო: 2. სწრაფად გადაადგილა ზევი-დან ქვეით, ხელიდან გაუშვა, რომ ძირს და-ვარდეს, რამეზე ისროლა.

დაბგვარებს: 1. ახალ, განსხვავებულ კლიმა-ტურ პირობებთან შეაგუებს.

დაბგვარებს: 2. (ყშ.) მიაგვარებს, გააწყობს.

დაბგვებს: 1. სწრაფად მოქიდეებს ხელს (პირს...) და აიღებს; დასტაცებს; ჩასტიდებს, ჩა-აელებს, წამოაელებს.

დაბგვებს: 2. ამოაელებს ბევრს. გააელებს ბევრს.

დაბგვებს: 1. დააქცევს, დაღუპავს, ამოაგდებს. გააქრობს, დაშრეტს.

დაბგვებს: 2. გააგებს მრავალს.

დაბგვებს: 1. რამის ჩადენის საშუალებას არ მისცემს, შეაკაებს, გააკაებს.

დაბგვებს: 2. ეაზის გრძელ რქას - სამამუ-ლეს ჭიგოზე მიაკრავს, - შეყვალავს.

დაამღერებს: 1. საკრეთან ხმაშეწყობით იმ-ღერებს, - საკრავს სიმღერას ააყოლებს.

დაამღერებს: 2. (ყარგ.) დროსტარებაში, ფუქ-სავატობაში ფულს გაფლანგავს (ლ. ბრეგ.).

დაართავს: 1. გრეხით ძაფს მიიღებს, რთვით ძაფად აქცევს (ბამბას, მატყლს და მისთ.).

დაართავს: 2. დაურთავს. მაგ., „ამას ისიც უნდ დაართავს, რომ ... (ილია)“.

დაასვამს: 1. ზედ დასვამს, აიყვანს და მად-ლა რამეზე დასვამს.

დაასვამს: 2. რამეზე ნიშანს დაადებს.

დაასწრებს: 1. აიძულებს, დააელებს, სთხოვს, ნებას მისცემს დაესწროს, იყოს ხადმე (კრება-ზე, სხლომაზე და მისთ.), ამყოფებს.

დაასწრებს: 2. სხვაზე უფრო ადრე გააკუ-თებს, - რამეში მოასწრებს.

დაასხამს: 1. სითხით გაავსებს, - ჩაასხამს; სითხეს დააქცევს, დაღერის.

დაასხამს: 2. ზედ დასხამს; გამოაღებინებს, მოასხმეინებს ფოთოლს, ყვავილს...

დააქცევენებს: 1. დაანგრევენებს (აშენე-ბულს...)

დააქცევენებს: 2. დააღვრევენებს.

დააქცევს: 1. სითხეს დაღერის, დაასხამს.

დააქცევს: 2. დაანგრევს, დაშლის, დაარღვევს (აშენებულს, აგებულს).

დააშლევინებს: 1. შემადგენელ ნაწილებად დააყოფინებს. დაარღვევინებს, დაანგრევინებს; მიმოაფანტვინებს.

დააშლევინებს: 2. გადაათქმევინებს, შეაცვლევინებს; ხელს აადებინებს; მოაშლევინებს, გადააჩევს.

დაანეკინებს: 1. ბევრს გამოაჩეკინებს.

დაანეკინებს: 2. დააეღლებს ან დაეხმარება დანეკოს, – წევრს წაათლევინებს (ჭიგოები-სათვის, სარებისათვის).

დააძრობს: 1. ამოაძრობს ან მოაძრობს ბევრს, ძალით ამოიღებს (რამეში დამაგრებულს, ჩაჭედოილს...), დააცლის, დააგლეჯს, დასთხრის.

დააძრობს: 2. დააზრობს.

დააწევს: 1. დამართებს, უზამს, დააყენებს, დაატეხს (ვაი-ვაგლახს, უსიმოვნებას, უბედურებას).

დააწევს: 2. დასაწვეად გაადვენებს, დააეღლებს, რომ დაეწიოს, მიეწიოს.

დააწევს: 3. შვაწევს.

დააწევს: 4. დააღწევს.

დააწვება: 1. რამეზე დაწვება, ზედ დაწვება; (გადატ.) მთელი სიმძიმით ზედ დაედება, მთელი ძალით (სიმძიმით) დააჭერს. ზევიდან დაწვოლით დაამძიმებს; (გადატ.) დაეკისრება, დაეეღლება; მძიმე ტვირთად დაედება, დაამძიმებს.

დააწვება: 2. (ქარგ.) ძალიან სწრაფად წავა, დიდი სიჩქარით წაიყვანს ავტომობილს (ლ. ბრეგ.).

დააწვება: 3. (ქარგ.) განსაკუთრებული ყურადღებას მიაქცევს რაღაც მომენტს (საუბრისას); ხაზგასმით აღნიშნავს (ლ. ბრეგ.).

დააჭედებს: 1. ჭედვით ზედ დააკრავს, ლურსმნებით დაამაგრებს, დააკრავს რამეზე.

დააჭედებს: 2. (ქარგ.) ტყვიას მოახვედრებს (ლ. ბრეგ.).

დაახეთქებს: 1. ძირს დასცემს, – დაახლის, დაანარცხებს.

დაახეთქებს: 2. (ქარგ.) ტყუილს იტყვის (ლ. ბრეგ.).

დაახვევს: 1. რამეზე (ირგველივ ხვევით) მოაეღლებს, – შემოახვევს.

დაახვევს: 2. (ქარგ.) წავა (ლ. ბრეგ.).

დააჯახებს: 1. ერთმანეთს მაგრად მიახლის,

რამეზე მიახეთქებს, დაატაკებს.

დააჯახებს: 2. (ქარგ.) ერთმანეთს გააცნობს ქალ-ვაუს (იმის გათვალისწინებით, რომ ერთმანეთი შეირთონ) (ლ. ბრეგ.).

დააწყობინებს: 1. დააეღლებს ან საშუალებას მისცემს დააწყოს, – ბევრს დაადებინებს, დაალაგებინებს.

დააწყობინებს: 2. დააწყობინებს.

დააჭერინებს: 1. თავისუფლად მოძრაობის საშუალებას მოასპობინებს (ვინმესათვის), შეაპყრობინებს; დააპატიმრებინებს, დაატუსაღებინებს; იგივეა, რაც ხელში დააჭერინებს.

დააჭერინებს: 2. აიძულებს ან საშუალებას მისცემს დააჭიროს.

დაახვევინებს: 1. აიძულებს ან საშუალებას მისცემს დახიოს, – დააფლეთინებს (ქსოველი, ქალაღლი...)

დაახვევინებს: 2. აიძულებს უკან დაიხიოს, – უკუაქცევინებს.

დაბა: 1. ქალაქის ტიპის პატარა დასახლება.

დაბა: 2. (ძვ.) სოფელი (შ. ძიძ.).

დაბა: 3. (ძვ.) მიწა (ივ. ჯაფახ.).

დაბა: 4. (ძვ.) ნახნავე (ივ. ჯაფახ.).

დაბადება: 1. განენა ცოცხალ არსებისა, „დაბადება არს შექმნა სოფლისა და შობა კაცოსა“ (საბა).

დაბადება: 2. ბიბლია, – ქრისტიანთა საღმრთო წიგნების კრებული, რომელშიც შედის დაბადება... სახარება, საქმე მოციქულთა და სხვ.

დაბარება: 1. „რა კაცი კაცს(ა) სიტყვას ეტყოდეს სხვის(ა) სათქმელად“ (საბა); რაიმე ამბის დატოვება (ვინმესთვის) ცნობად ან დაუზღუდების შესასრულებლად; გამოწვევა, გამოძახება, მოხმობა; გამოთხოვა.

დაბარება: 2. „დაბარება არს ბარში ჩასვლა“ (საბა).

დაბასკული: 1. (იმერ.) დაბალი, გვაჯა, ბარძლი (ე. ბერ); დაგვაღული.

დაბასკული: 2. (გურ.) ბასკებდაჭედებული კარები, ფანჯარა... (ბასკა, – რაიმეზე დაჭედოლი, გათლილი ლატანი, ლარტყა).

დაბერილი: 1. გაბერილი (ბეერი).

დაბერილი: 2. რამაც დაუბერა, — დაქროლილი.

დაბირკული: 1. (რაჭ.) უხეად დასხმული (შ. შიძ.).

დაბირკული: 2. (მთიულ.) დახლარსული, განაბდული (მატყელი) (ლ. კაიშ.).

დაბირკული: 3. ბირკაგაკეთებული.

დაბლა: 1. ქვედა, ქვემო, ძირა.

დაბლა: 2. (არაბ.) დოლი, დაფდაფი (დ. ჩუბინ.).

დაბნევა: 1. დაფანტვა, მობნევა.

დაბნევა: 2. რამეში გაყრა, გარტობა (ნემსისა, ქინძისთავისა და მისთ.); — გაბნევა. დამაგრება რამეზე (ქინძისთავით, ნემსით და მისთ.).

დაბნული: 1. რაც დააბნიეს ან დაიბნა; — დაფანტული. ვინც დაიბნა. არეული, აბნეული.

დაბნული: 2. რაც დაიბნიეს, — რამეში გაყრილი, გარტობილი (ქინძისთავი...).

დაბნული: 3. (ქართლ.) რძე შექველებული, შეღებებული (პ. გაჩეჩ.).

დაბრუნება: 1. ბრუნვით ამოძრავება, — დატრიალება.

დაბრუნება: 2. უკანეე წამოსვლა, — გამობრუნება.

დაგაზვა: 1. (მთ., მოხ., ფშ., ხევსურ., თუშ.) დაკაწრა ბრჭყალებით (მგლისაგან, კატისაგან, დათვისაგან, ქორისაგან, არწივისაგან) (ა. შან.).

დაგაზვა: 2. (გურ.) ადგილიდან მოწყვეტა და სწრაფად გაეარდნა, გაქცევა (ა. სიხ.).

დაგება: 1. დაფენა, გაშლა; წამოგება, წამოცმა. სუფრის გაშლა.

დაგება: 2. შერიგება; დაგნა, — შეარიგა (ი. ლოლ.). დასაება (ზ. სარჯ.). ცოდვათა მიტეხება მოძღერის მიერ.

დაგვა: 1. დასუფთავება, დაწმენდა.

დაგვა: 2. „შანით მოსუსხე“ (საბა); უწყალოდ დაწვა.

დაგვარება: 1. (რაჭ.) დაკლება, დამორჩილება.

დაგვარება: 2. ახალ კლიმატურ პირობებთან შეგუება.

დაგვარება: 3. დამსგავსება (დ. ჩუბინ.).

დადი: 1. შუმერთა მეხისა და ქუხილის ღმერ-

თი; გვარი დადიანის ფუძედ ზოგიერთი მეცნიერი ამ სიტყვას მიიჩნევს.

დადი: 2. (ინგილ., თუშ.) მღადუ, პატარა მის ხელის მომხიდე ქალი (მ. ჭან., თ. უთურგ.).

დაგლეჯს: 1. ნაგლეჯებად აქცევს, — დახეკს, დაფლავს.

დაგლეჯს: 2. (ჯარგ.) აღსაფრთოვანებელ რამეს მოიმოქმედებს (ლ. ბრეგ.).

დაგნასვა: 1. (იმერ.) ქვეურის დატკეპნა აქაღლო მიწით (ზ. ჭუმბურ.).

დაგნასვა: 2. (მთიულ., გუდამაქარ.) დაფრახობა, გარეკვა (ე. ვირსაღ.).

დაგრილება: 1. გაგრილება; გრილოსთვის (ჩრდილისათვის) თავის შეფარება, ჩრდილში დასვენება.

დაგრილება: 2. იგივეა. რაც დამაკება; ხურაობა (დ. ჩუბინ.).

დაგუდლება: 1. ტანისამოსის გუდლად დაღვრა (უხეიროდ, ტომარასავით, — გამოჭრისა და შეკერვის გამო).

დაგუდლება: 2. ტირილით დასიება თვალუბისა.

დაგულავს: 1. (კახ.) დახურავს (სახლის კარები მაგრად დაგულავს); დაგმინავს, დამურთავს.

დაგულავს: 2. (იმერ.) დანის წვერით გულს გამოუღებს (ნიგოზს და მისთ.), გამოუჭავს.

დაგულია: 1. (მოხ.) მისადგომ და საიმედო ადგილას თივის მიტანა, დაწყობა (ი. ქაეთ.).

დაგულია: 2. (ქიზიყ., თუშ., ინგილ.) დახურვა, დაკეცვა (ს. მენოეშ); დაგმანვა, კარ-ფანჯრების მჭიდროდ დახურვა ჭუჭრეტანების ამოუსებთ.

დაგულია: 3. დანის წვერით გულის გამოღება (ნიგოზის, თხილის...).

დაგურგულება: 1. იგივეა, რაც დაგურგურება, — მოვლა, მოფერება, მიადურსება, დაყვავება.

დაგურგულება: 2. ქუხილის ხმის გამოცემა, დაქუხება.

დაგურგურება: 1. მოვლა; მოფერება, მოაღურსება, დაყვავება.

დაგურგურება: 2. დიდი ცეცხლის დანთება, დაგიზგიზება.

დადა: 1. (კნინ.) ბაბუა; (მესხ.) პაპა (დ. ჩუბინ.).
დადა: 2. (მოხ.) მოძახილი მოთქმით ტირილის დროს.
დადა: 3. ჰკვიანი (ი. გრიშ.).

დადალი: 1. (ჭან.) ბალახ-მცენარის ყვეილი.
დადალი: 2. (ჭან.) დედალი ქათამი.

დადგომილი: 1. ადგილის გადაუნაცვლებლად ფეხზე გაჩერებული.
დადგომილი: 2. დაბრმავებული („თვალნი მისნი დადგომილ იყენეს.“).

დადე: 1. იგივეა, რაც მდადე – პატარძლის მსყარი ქალი.
დადე: 2. (ბრძან.) დადევი (“სიკეთე ქვაზე დადე, გამოიელი წინ დაგხედება“).

დადება: 1. რისამე მოთავსება რამეზე, მდებარე მდგომარეობის მიცემა.
დადება: 2. (ქიხიყ.) დამაკება.
დადება: 3. (ძვ. იურიდიული ტერმინი) დაგირავება.

დადიანი: 1. (ქართლ.) დიდი მძიმე ჯვარი, რომელიც დაცული იყო არბოს წმინდა გიორგის ეკლესიაში (მ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).
დადიანი: 2. სახიეი (ქედის ბორკილი, ანუ ხუნდი) ქედისა (დ. ჩუბინ.).

დაევსება: 1. აევსება, გაევსება (ბეერი).
დაევსება: 2. გაუქრება, დაეშრიტება.

დაეზმანება: 1. დაესიზმრება.
დაეზმანება: 2. დაეზომება.

დაელევა: 1. შეიძლება დალიოს, – შეესმება.
დაელევა: 2. გაუთავდება, გამოელევა.

დაეპართება: 1. შეეყრება (ავადმყოფობა); შეემთხვევა, მოუვა, (ცუდი, უსიამოვნება).
დაეპართება: 2. ქვეით წავა დაღმართზე.
დაეპართება: 3. (მოხ.) ვალად დაედება სისხლი; დამართება, – სისხლის დადება ვალად.

დაესხმება: 1. დაისხმება მასზე; მისაზე, – ზედ დაელერება, დაექცევა (სითხე).
დაესხმება: 2. ვისიმე წინააღმდეგ გაილაშქრებს, თავს დაეცემა, თავდასხმას მოუწყობს.

დაეტევა: 1. გამოუკიდება, დაერევა, დაესევა; შეუტეეს.

დაეტევა: 2. მოთავსდება, მოექცევა, ადგილი ეყოფა მოსათავსებლად.
 “ეშმაკი პყავთ მათ თვის ღმერთად, შემოქმედი დაეტევა.
 ერთ ალაგას ესე ცოდეა,
 მიკვირს როგორ დაეტევა?“
 (არწილი, „გაბაასება...“).

დაექცევა: 1. დაიქცევა მისი ან მის მიერ, – დაელერება.
დაექცევა: 2. დაენგრევა, დაეშლება.
დაექცევა: 3. გაექცევა ბეერი.

დაეშლება: 1. დაერღვევა; დაიშლება მისი; მოეშლება.
დაეშლება: 2. დაუშლიან, აეკრძალება.

დაეწყობა: 1. დააწყობენ, – განლაგდება, დაგეგმდება, მწყობრში დადება (ჯარი).
დაეწყობა: 2. დაიწყება მისი.

დაეზირება: 1. იგივეა, რაც გაეზირება, – გაენიხირება; დაეზინება.
დაეზირება: 2. უსაქმოდ დადის, დაეხეტება.

დავა: 1. დადის; უფრო დაბალ დონეს მიადევს; დაიწევს; წავა (ძირამდე).
დავა: 2. კამათი, პაექრობა; აყალმაყალი; სასიყარი (ჩვეულებრივ, სასამართლოში).
დავა: 3. დუღუკის ჰანგი (ი. გრიშაშ.).

დავაკება: 1. გასწორება; ვაკედ ქცევა დღეა მიწის ზედაპირისა; სიარულისას დაღმართის გათავება და ვაკეზე გადასვლა.
დავაკება: 2. უმთავორაკო და უბორცვო ზედაპირი (დედამიწისა), – დავაკებული ადგილი.

დავაითი: 1. (ძვ. ებრ.) საყვარელი.
დავაითი: 2. წინ მძღოლი.

დავაილი: 1. (იმერ.) დავა (მ. ალაე).
დავაილი: 2. დავლი, დოლი, დაირა, ბარაბანი (ა. დღ.).

დავლა: 1. მისვლა სხვადასხვა ადგილას (სახანაზე, დასათვალთვრებლად), – მოვლა, შემოვლა; ცეკვაში რამდენიმე წრის გაკეთება, წრის შემოვლა; დარბენა, გაერცელება (ტანში ერუანტელისა).
დავლა: 2. (ფშ., თუშ.) ომში ნაშოფნი ქონება, იარაღი და სხვა. ნაალაფარი, ნადავლი (ევაჰ, აშან, თ. უთურგ.).

დავლა: 3. (გურ., იმერ.) დამბლა (ა. ლლ., ე. ბერ.).

დავლება: 1. ხელის (პირის...) სწრაფად მოქილება და აღება, — ტაცება, მოვლება, წაღება.

დავლება: 2. გაელება, ამოვლება ბევრისა.

დავლური: 1. ქართული (ცეკვის სახე, ნელდ დაელთ, პლასტიკური მიხრა-მოხრით ცეკვა).

დავლური: 2. ომის ერთ-ერთი სახე, — თავდასხმითი; მიხდომით ომი.

დავლური: 3. ხმალში გაწვევა.

დავსება: 1. (ცეცხლის) ჩაქრობა, დაქრობა, დაშრება.

დავსება: 2. გაესება ბევრისა.

დავსებული: 1. რაც დაავსეს ან დაივსო, — ჩაქრალი, დაშრეტილი.

დავსებული: 2. რაც დაავსეს, — გაესებული.

დაზავება: 1. შერიგება, გაზავება, ზავის ჩამოგდება.

დაზავება: 2. (გურ.) მეტისმეტი ფიზიკური დაღლა (გ. შარაშ.).

დაზორვა: 1. (ძვ.) მსხვერპლის შეწირვა კერპებისათვის (ი. აბ.).

დაზორვა: 2. (გურ.) ცემა, რტემა უფრო ზურგზე (გ. შარაშ.).

დათვა: 1. (გურ.) ხის საკეტი, კლიტე (ა. ლლ.).

დათვა: 2. (ქიზიყ.) ურმის უბის ანუ ხელნასის ადგილი, რომელიც ღერძზეა დანდობილი.

დათვა: 3. გუთნის ნაწილი (ს. მეროეშ.).

დათვი: 1. დიდი ზომის მტაცებელი ძუძუმწოვარა ცხოველი; მხუცი ბრანგვი (დ. ჩუბინ.).

დათვი: 2. „ჭუა ბოსტნის მავნე“ (დ. ჩუბინ.); მახრა.

დათვლა: 1. თვლით რისამე რაოდენობის გამოჩვენება; აღრიცხვა.

დათვლა: 2. (ხევის.) დედის უცრემლო ტირილი (ს. მიაკალ.).

დათვლა: 3. (მთიულ., გუდამაყრ.) მბობა, თქმა ლექსის, ზღაპრისა (ლ. კაიშ.).

დათოშავს: 1. გათოშავს (ბევრი).

დათოშავს: 2. (გურ.) წერილ მუწუეებს დააყრის.

დათოშილი: 1. გათოშილი (ბევრი).

დათოშილი: 2. (გურ) რასაც (ვისაც) წერილი მუწუეები აქვს დაყრისი.

დაიდებს: 1. დადებს თავისას ან თავისთვის; დადებს თავისაზე; დაიფენს.

დაიდებს: 2. (ქიზიყ.) დამაკლება.

დაიდებს: 1. დაავსებს თავისას, — ჩაიქრობს, დაიშრება.

დაიდებს: 2. დაავსებს თავისას ან თავისთვის, — გაიდებს (ბევრს).

დაიკრეფს: 1. დაკრეფს თავისთვის, — მოწყვეტს (ბევრს) თავისთვის.

დაიკრეფს: 2. გულზე ხელებს დაიკრეფს, გულზე (მკერდზე) ხელებს ჯვარედინად დაიწყობს, გულხელს დაიკრეფს; (ხელსაც არ გაანძრევს. არაფერს გააკეთებს, — უქმად, უმოქმედოდ იქნება).

დაიკრიალებს: 1. დაკრიალებს თავისას, — ძალიან გაიწმენდს, გულმოდგინედ გაიკრიალებს.

დაიკრიალებს: 2. (ფშ.) კაკუნის ხმას გამოსცემს (კოდალა).

დაილევა: 1. შეიძლება დალიონ, — შეისმება.

დაილევა: 2. გამოილევა, გათავდება.

დაილექება: 1. სიხვეში შერეული გაუხსნელი ნივთიერება გამოეყოფა და ფსკერზე მოექცევა, — დაიძირება.

დაილექება: 2. (ფშ.) ძალიან დათურება; ძალიან გაძლება.

დაირა: 1. ხის რკალზე ცალ მხარეს ტყავავა-დაკრული საკრავი, რომელსაც ხელის ცემით ხმას გამოაღებინებენ; ამ საკრავის დაკვრა.

დაირა: 2. (ბერძნ.) ღეთაება, რომელსაც თავიანთ სცემდნენ ელეუსინებში. ღეთაება აფროდიტეს ერთ-ერთი მეტსახელი.

დაირა: 1. იგივეა, რაც დაირა, — მუსიკალური საკრავი.

დაირა: 2. (ია.) იაპონიის მეფის წოდება; სასახლის მღვდელმთავარი, უმაღლესი სასულიერო პირი (ი. იმედ.).

დაირტყამს: 1. დაარტყამს თავისაზე, — დაიკრავს.

დაირტყამს: 2. (ჯარჯ.) იშოვის, მოიპოვებს, შეიძენს (ლ. ბრეგ.).

დაისვამს: 1. დასვამის თავისაზე ან თავისთვის (თავის ახლოს, წინ, გვერდით).

დაისვამს: 2. იგივეა. რაც გაისვამის, ჩამოისვამის.

დაისხამს: 1. დაასხამს (სითხეს) თავისთვის ან თავისაზე, დაღვრის, დააქცევს თავისაზე; ჩაისხამს.

დაისხამს: 2. იგივეა, რაც მოისხამს ბევრ ნაყოფს; გაიკეთებს (თავთავს).

დაისხამს: 3. დაისვამს ბევრს.

დაიტანს: 1. ქვეშ (შიგ, შუაში) მოიყოლებს; ქვეშ მოიტანს, ქვეშ, შიგ მოიქცევს.

დაიტანს: 2. დაატანს თავის თავს (ჩვეულებრივ, ძალას).

დაიქცევა: 1. დაიღვრება, დაისხმება.

დაიქცევა: 2. დაინგრევა, დაირღვევა, დაიშლება (რაიმე, ნაგებობა, ბუდე...).

დაიქცევა: 3. (ფშ.) გაიქცევა ბევრი.

დაიჩარჩება: 1. (ქიზიყ.) სიძველისა თუ სხვა მიზეზით დაიშლება (ქსოვილი).

დაიჩარჩება: 2. ჩარჩივით მოიქცევა, ელიჯონება, რომ ვინმე დაითანხმოს.

დაიწყობა: 1. დააწყობენ; შეიძლება დააწყონ, – დალაგდება; დაიდება (ბევრი).

დაიწყობა: 2. დაიწყება, – დასაწყისი, დასაბამი მიეცემა რასმე.

დაიწყობს: 1. დააწყობს თავისას ან თავისთვის, – დაილაგებს; დაიდებს (ბევრს).

დაიწყობს: 2. დაიწყებს.

დაიხვეს: 1. უკან დაიხვეს; უკან-უკან წავა; უკან გაბრუნდება, პირს იბრუნებს, უკუიქცევა; ბრძოლაში დამარცხების გამო დატოვებს პოზიციას.

დაიხვეს: 2. დახვეს თავისას, – დაიგლეჯს, დაიფლეთს (ტანზე პერანგს, ახალუხს).

დაიჯინა: 1. დაისევა (გრ. ბერ.).

დაიჯინა: 2. (გურ.) იგივეა, რაც დაიჟინა, გაჯიუტდა, აჩქემა, აჩხირა, აიკვიატა.

დაკავდება: 1. (გურ., იმერ.) შეფერხდება, დაბრკოლდება; დამაგრდება, თავს შეიმაგრებს.

დაკავდება: 2. ვაზის გრძელ რქას (სამამულეს) მოხრით მიაკრავს ჭიგოზე, – შეიყულება.

დაკავება: 1. გაკავება; განერება, არგაშება; დაჭერა; დაპატიმრება; დაპყრობა, დაქვეითვა.

დაკავება: 2. ვაზის გრძელი რქის (სამამულესი) კავად მოხრა და ჭიგოზე მიკერა; (კახ.) შენობის სახურავზე კავების დაწყობა და დაქერა.

დაკაკვლა: 1. (გურ.) დაწერილებით მზობა.

დაკაკვლა: 2. (გურ.) თხილის ჩენოლანდ გამორჩევა (ა. სიხ.).

დაკაკვლა: 3. თვალის კაკლების გადმოწევა, – გადმოკარკვლა.

დაკამება: 1. (გურ.) დატკობა, დააჩება, დაცხრომა (ს. უღ.).

დაკამება: 2. (გურ.) გამოამინდება, კარგი ამინდის დადგომა (ს. უღ.).

დაკამკამება: 1. დაწმენდა, დასუფთავება, დაქრიალება.

დაკამკამება: 2. „დახანხამება“ (საბა).

დაკანვა: 1. ქაღალდით (კოლენკორით...) შემოსვა (წიგნის ყდისა).

დაკანვა: 2. (ქიზიყ.) სახის კანის შეფერვა ორსულობის დროს.

დაკანული: 1. რაც დაკანეს, – ქაღალდით (კოლენკორით...) შემოსილი (წიგნის ყდა).

დაკანული: 2. (ქიზიყ.) ვისაც სახის კანი შეფერილი აქვს (ორსულობის დროს), – კანშეფერილი.

დაკემსავს: 1. დაჭრის (დანით და მისთ).

დაკემსავს: 2. ქსოვილის დახეულ ადგილს ამოკერავს ძაფის ჯვარედინად გაყრა – გამოყრით. (გურ.) კემსით (დიდი მახათით) ბაკერავს.

დაკემსვა: 1. დაჭრა (დანით...).

დაკემსვა: 2. ქსოვილის დახეული ადგილის ამოკერვა ძაფის ჯვარედინად გაყრა-გამოყრით, დახეულის (გაცრეცილის) გაკერვა, – დარუფთავება; (გურ.) კემსით (დიდი მახათით) გაკერვა.

დაკემსილი: 1. რაც დაკემსეს, – დაჭრილი.

დაკემსილი: 2. ძაფის ჯვარედინად გაყრა – გამოყრით გაკერილი, – დარუფთავებული. (გურ.) კემსით (დიდი მახათით) გაკერილი.

დაკენჭვა: 1. (იმერ.) ვინმეზე ხელის (ან სხვა რამის) დარტყმა (პ. გაჩენი.).

დაკენჭვა: 2. (იმერ.) სახლსე კენჭის მოხვედრება, მოხვედრა, - ავისმოსრახვეული (წინათ) კენჭს ესროდა ცხვის სახლს (ღამით), ერთობ ამით სახლში მცხოვრებთ ცუდი რამე მოუვიდოდათ (პ. განქენ).

დაკვეთა: 1. მოკვეთა, დაჭრა; (იმერ.) შედედება.

დაკვეთა: 2. თხოვნა, დაეძღება ამა თუ იმ სახის სამუშაოს შესასრულებლად, შეკვეთა.

დაკვეთილი: 1. მოკვეთილი, დაჭრილი (ბერი); შედედებული.

დაკვეთილი: 2. რაც დაუკვეთეს, - შეკვეთილი.

დაკიდება: 1. რამესე (კაესე, ლურსმანსე და მისთ.) მოდება და ძირს წამოშვება, - წამოკიდება, წამობნა.

დაკიდება: 2. (ქარგ.) არაღ ნაგდება (ღ. ბრეგ.).

დაკოდილი: 1. დაჭრილი.

დაკოდილი: 2. წყვილგამოსხმული (ცხოველი), - დაწმენდილი; ღორი ყვერებამოცლილი და მისთანანი.

დაკოხავს: 1. (ქართლ.) იგივეა, რაც მოკოხავს, - კეერის ძირს კოხებს ჩაუსხამს, - საკეერე ქვებით მოკედავს.

დაკოხავს: 2. (იმერ.) დასეტყეავს.

დაკოხილი: 1. რაც დაკოხეს, - იგივეა, რაც მოკოხილი (მაგ. დაკოხილი კეერი).

დაკრეჭა: 2. რაც დაკოხა, - დასეტყევილი.

და(პ)კრავს: 1. მოქნევით დაარტყამს - დაახლის; მოხედება, შეხება (მაგ. ნიაგმა დაპკრა); ერთობაშია დაიჭერს, დადგება (ამინდო...); დაუკრავს, ააუღერებს; დარეკავს (სათი).

და(პ)კრავს: 2. ცოტათი ეტყობა, აქვს (მაგ. სიმეაგის გემო დაპკრავს).

დაკრეფა: 1. ბევრი რისამე (ხილის, ყვავილის...) მოკრეფა.

დაკრეფა: 2. დაწყობა (ხელუბისა).

დაკრეფილი: 1. მოკრეფილი, მოწყვეტილი (ბერი).

დაკრეფილი: 2. რაც დაიკრიფეს, - დაწყობილი.

დაკრეჭა: 1. გაკრეჭა (ბევრისა).

დაკრეჭა: 2. სახელი დაკრეჭს ზმნის მოქმედებისა (მაგ., კბილების დაკრეჭა, ბაგეთა გახსნით კბილების გამოჩენა).

დაკრეჭს: 1. გაკრეჭს ბევრს.

დაკრეჭს: 2. ბაგეთა გახსნით კბილებს გამოაჩენს.

დაკრული: 1. დარტყმული.

დაკრული: 2. რაც დაუკრეს. (მანგი, საცეკვაო).

დაკრული: 3. დამაგრებული, დაჭერილი, დაწებებული.

დაკრული: 4. (ძვ.) ტყვე, პატიმარი (ნ. მელიქ).

დაკრძალული: 1. ვინც დაკრძალეს, - დასაფლავებული, დამარხული.

დაკრძალული: 2. (ქართლ.) თაუშენახული, დაცული, ნაწესიანი, პატიოსანი (შ. ძიძ. უწ. კეცხ. პ. ხუბ.).

დაკრძალული: 3. დაკეტილი („ტაძარი იგი ეგრეთვე დაკრძალულად დაუტევა“).

დაკტილი: 1. (ბერძ.)სამინაწილიანი ლექსის სომა, რომლის ტაეპები შედგება ერთი გრძელი (მახვილიანი) და ორი მოკლე (უმახვილო) მარცვლისგან.

დაკტილი: 2. ბერძნულ მითოლოგიაში დაკტილები, - დემონები, რომლებიც რვა - კიბელას ამაღლაში შედიოდნენ.

დაკუჭავს: 1. გამოკუჭავს, - გამოშიგნავს.

დაკუჭავს: 2. დაჭმუჭნის, დაკუმშავს. დაკეცავს (დანას).

დაკუჭვა: 1. სახელი დაკუჭავს ზმნის მოქმედებისა, - გამოკუჭვა, გამოშიგნა ბევრისა.

დაკუჭვა: 2. (იმერ., გურ.) დაჭმუჭვნა, დაკუმშვა (ქსოვილის...); (ქიზიყ.) დაკეცვა (დანისა).

დალა: 1. (ქართლ.)კეერნა.

დალა: 2. (იმერ.) უქნარა, ზარმაცი, უმწყო, სუსტი, უხეირო.

დალა: 3. (თუშ.) გლევის, მოთქმის ერთ-ერთი სახე.

დალა: 4. (მთ., ფშ., მოხ., ხევსურ.) რძის საწოვებელი ბაეშეებისათვის (ა. შან.).

დალალი: 1. გრძლად დაწული თმა, - გრძელი ნაწნავი.

დალალი: 2. საქონლის მყიდველისა და გაიყიდველის ფასში მომრიგებელი, - შუამა-

ვალი, შუაკაცო (ეპატრობაში), მაკლერი.

დალევა: 1. სითხის მიღება (ჩვეულებრივ, წყურვილის მოსაკლავად); შესმა; ალკოჰოლიანი სასმელის შესმა; წამლის შესმა.

დალევა: 2. გალევა, გათავება, გამოლევა; დახარჯვა.

„თქვის: თუ „ეინც ამის აკოცებს. უკვდავებასა დალევდა.“ ვერ აქოს მისმან მქებულმან, მელექსე ლექსთა დალევდა.“ (თეიმურაზ I. „ანბანთქება“).

„ნაღვლით დღენი შემომოკლა, აღარა მძაქს, დამელია. ყველა მწარედ გადამექცა, რაც რამ ტბილად დამელია.“ (დ. გურამიშვილი, „დაყთიანი“).

დალევს: 1. სითხეს მიიღებს, – შესეამს.

დალევს: 2. გალევს, გათავებს, გამოლევს. „დამისხი, დამალეინე. სული ნუ დამალეინე.“ (ხალხური).

დალევული: 1. რაც დალიეს; ნასვამი, მთვრალი.

დალევული: 2. გალევული, გაცეითილი, გათავებული; გამხდარი, მკლე, დაპატარავებული.

დალი: 1. ქართული მითოლოგიური პერსონაჟი, ნადირობის ქალღმერთი.

დალი: 2. (ფშ., მოხ.) რძის საწოვარა, ბავშვებისათვის (ა. შან.).

დალიჭი: 1. „ტახტი, გინა სახელზე წამოსაჯდომელი პატიოსანი“ (საბა).

დალიჭი: 2. (ძვ.) სასამართლო, საკრებულო (ნ. მელიძე).

დალულვა: 1. (გუდ., ფშ., მთ.) დასუსხვა ჭინჭრისაგან; დაშუშხვა (ა. შან.).

დალულვა: 2. (ხევსურ.) დაკუზვა და მიპარვა.

დალულვა: 3. მაგ. „ოვალუბის დალულვა.“ – დახუჭვა, მილულვა.

დაძმა: 1. ქალბატონი, კავალერებთან მოცეკვავე ქალი. ქალი, რომელიც მალაღ სოციალურ მდგომარეობას იკაეებს, გააჩნია ძალაუფლება და გაელენა.

დაძმა: 2. აბრეშუმის ქსოვილი.

დაძმა: 3. „სამღერელია (სათამაშოა) ჭადრაკით“ (საბა); შაში.

დაძმა: 4. (ზ. იმერ.) გასაშრობად და შესანახად ერთმანეთზე დაკეცილი (დადებული) და უნწებში შეკრული თამბაქოს ფოთლების დასტა, წყება (ქ. ძოწ.).

დაძმა: 5. ბანქოს ერთ-ერთი ქაღალდის სახელწოდება.

დაძმადლება: 1. „მადლის მიცემა“ (საბა).

დაძმადლება: 2. დაყვედრება; დამუნათება.

დაძმარაგება: 1. (ქართლ.) მარაგიანი ღამის (დღის) გამოსვლა, სამთარში მოღრუბლულობის გამო დათბობა.

დაძმარაგება: 2. იგივეა, რაც მომარაგება; (იმერ.) დამზადება, შენახვა, მზად ყოფნა; (იმერ.) ჩასაფრება (ვ. ბერ.).

დაძმართავს: 1. გამართავს (ბევრს), – მოაწყობს, გაამზადებს; გააკეთებს (ბევრს), დააარსებს; გახსნის (ბევრს).

დაძმართავს: 2. დამართებს, შეამთხვევს, უზამს, შეკყრის (რასმე).

დაძმარხვა: 1. დასაფლავება, დაფლა, დაკრძალვა, დასამარება; (გადატ.) ცოცხლებისაგან გამოთიშვა, განადგურება (მორალურად); საქვეყნოდ შერცხევა.

დაძმარხვა: 2. (ძვ.) შენახვა, დაცვა (მაგ. „დამარხულ არს ენაი ქართული მკორედ მოსელისა მისისა საწამებლად... ყოველი საიდუმლო ამის ენასა შინა დამარხულ არს“).

დაძმარხული: 1. დასაფლავებული, დაკრძალული.

დაძმარხული: 2. შენახული, დაცული („ჯუარნი ამას ქალაქსა შინა დამარხულ არიან“).

დაძგებელი: 1. (ძვ.) შემწყნარებელი (ზ. სარჯ.).

დაძგებელი: 2. (ძვ.) შემწირელი (ზ. სარჯ.).

დაძგუნება: 1. (გურ.) „შეტეხილი თამბაქოს ფოთლების დაწყობა და დადება შეყვითლუბამდე“ (გ. შარაშ.).

დაძგუნება: 2. (იმერ.) ნაყიდი საქონლის დაწუნება და უკან დაბრუნება (ვ. ბერ.).

დაძგუნება: 3. (ლენხ.) ფრინველის მიერ კვერცხის მიტოვება (მ. ჩიქ.).

დაძღება: 1. ვინც დადებს, დაადებს ან დაუდებს.

დაძღება: 2. (ძვ. იურიდიული ტერმინი) დამტკებელი, – მეჩვიდრეობის ნაწილის, ლეგატის (ანდერძდანაქისრის) დამტკებელი მოანღერძე.

დაძმთხვევა: 1. შეხვედრა (სხსეადასხვა მოვლენისა, აზრისა...).

დამთხვევა: 2. გაგიუება, გასულელეება.

დამთხუეული: 1. შეხედრილი („მოიკითხნა ყოველი მუნ დამთხუეული“).

დამთხუეული: 2. გიუი, სულელი.

დამი: 1. სათამაშო ძვალი ნარდისა, ჭადრაკისა (დ. ჩუბინ.).

დამი: 2. (სპარს.) ორთქლი (დ. ჩუბინ.). (მაგ., დამის მოხდა — მოხარშული ფლავისაგან ზედმეტი სინოტივის, წყლის მოცილებლა).

დამკვიდრებული: 1. ვინც, რაც დამკვიდრდა, — დასახლებული.

დამკვიდრებული: 2. (ძვ. იურიდიული ტერმინი) მემამულე.

დამკერული: 1. წარმოების მოწინავე მუშა, რომელიც გადაჭარბებით ასრულებს ნორმებს და იძლევა მიაღალი შრომის ნაყოფიერების მაგალითს.

დამკერული: 2. ვინც დაკერავს — დამრტყმელი.

დამკერული: 3. ვინც უკრავს; რაიმე მუსიკალური საკრავის მცოდნე.

დამლევი: 1. რაც მთავრდება, ილყეა; ცოტაუდება, პატარავდება; დროის მონაკეუთის დასასრული, ბოლო.

დამლევი: 2. შემსმელი, ვინც სვამს.

დამლევი: 3. ვინც დალევს; მომსპობი, გამთავებელი.

„ეა თუ ზამთარმა მოგისწრას, შემოდგომა გაქვს დამლევი. ვინ გებაასებს, ის არის შენის სისხლისა დამლევი. (არჩილი, „გაბაასება.“)

დამმარხველი: 1. ვინც დამარხავს ვისმე, რასმე.

დამმარხველი: 2. დამცველი (ზ. სარაჯე). („დამმარხველ არიან მცნებასა წმინდისასა.“)

დამოკიდებული: 1. რაც სხვა რამესგან გამომდინარეობს; სხვა რამეთი განპირუბებული, არათავისუფალი, ვინც, რაც სხვას ექვემდებარება

დამოკიდებული: 2. ჩამოკიდებული (ზ. სარაჯე).

დამორეა: 1. მორებად დაჭრა. (გურ.) მიაღალი ხის გასხელა, ტოტების გადაჭრა.

დამორეა: 2. დაუნჯება: დაგროვება, შეგროვება; შენახვა, დაცვა.

დამორეა: 3. ხის (ჯოხის და მისთ.) თავის მიმრგვალება.

დამოწმება: 1. დამტკიცება, დადასტურება (სიტყვიერად, წერილობით, ბეჭდვით).

დამოწმება: 2. მოწმედ მოყვანა, მოწმედ დასახლება (ვისიმე; წერილობითი ცნობების (სხვისი აზრის...) მოყვანა რისამე დასამტკიცებლად, დასადასტურებლად.

დამოწმება: 3. დახეულის საკერებლის გარეშე ამოკერვა ძაფით (ა. ღლა).

დამრთველი: 1. ვინც დაართავს, — დამრთავი.

დამრთველი: 2. ვინც ნებას დართავს, ნების დამრთველი, ნების მიმცემი.

დამრტყმელი: 1. ვინც ან რაც დაარტყამს, — დამკერული, მცემელი.

დამრტყმელი: 2. (ქარგ.) ძლიერი მოწხუბარი (დ. ბრეგ).

დამრჩენი: 1. ვინც არჩენს, — მარჩენალი, შემნახველი (ოჯახისა).

დამრჩენი: 2. ვინც დარჩება, — დამრჩომი.

დამსხმელი: 1. ვინც ასხამს, დაუსხამს.

დამსხმელი: 2. ვინც დაესხმის (თაფზე).

დამსხმელი: 3. გამშენებული (ზ. სარაჯე). („არა უნაყოფობისათვის რომელთამე ხეთაისა... სამოთხისა დამსხმელსა აბრალბდეს ვინ“).

დამუხვა: 1. „წერილად დახუთა“ (საბა).

დამუხვა: 2. (ხეეს.) მუხის წვენში გაელება შესაღებად.

დამქაში: 1. (ძვ.) ბანის მომცემი (ზურნაში).

დამქაში: 2. თანამოაზრე, მომხრე, აკოლი (ცულ საქმეში). („დაკარით ბობოლების დამქაშებს.“) (ს. შანშიაშ).

დამქცევი: 1. ვინც (რაც) აქცევს, — დამღერული (სითხისა).

დამქცევი: 2. ვინც ან რაც დააქცევს, იგივეა, რაც დამქცევარი, დამღერული, გამანადგურებელი, ამოჩადები.

დამღერება: 1. საკრავზე აყოლებით სიმღერის თქმა.

დამღერება: 2. (ქარგ.) მსჯავრდებულის მიერ სიმართლის აღიარება (ა. სიხ).

დამშლელი: 1. ვინც (რაც) დაშლის, — დამ-

ყოფი; დამრღვევი.

დამშლელი: 2. ვინც დაუშლის რამის ჩადენას; ამერძალავი; ხელის შემშლელი.

დამცირება: 1. თავმოყვარეობის, ღირსების შელახვა, შეურაცხყოფა, დამდაბლება, დაკინებება.

დამცირება: 2. შემცირება („ნუ დაიმცირებ დღეთა.“).

დამწვევი: 1. ვინც (რაც) დასწევს.

დამწვევი: 2. ვინც დაეწვეა.

დამწვარი: 1. რაც დაწვეს, რაც (ვინც) დაიწვა; ცეცხლით მოსპობილი, განადგურებული, დაბუგული, დანაცრებული, დანახშირებული.

დამწვარი: 2. (ქარგ) გამოაშკარავებული (ღ. ბრეგ.).

დამწუხრება: 1. დანადგელიანება.

დამწუხრება: 2. დაღამება (ზ. სარაჯე.).

დამწუხრებული: 1. ვინც (რაც) დამწუხრდა. დაღონებული, დანადგელიანებული.

დამწუხრებული: 2. დაღამებული.

დამწყობი: 1. ვინც იწყობა რასმე; სიმღერაში – პირველი (ზოგან მეორე) ხმა.

დამწყობი: 2. მებრძოლი.

დამწყობი: 1. ვინც აწყობს, – დამლაგებელი; მომწესრიგებელი.

დამწყობი: 2. დამწყები.

დამჭირვა: 1. (ძე) დაჭერა (სიმ. ყაუხნი).

დამჭირვა: 2. (ძე) გაჭირვებაში ჩაგდება (სიმ. ყაუხნი).

დამხობა: 1. პირქვე დადება, პირქვე დაწყობა; პირქვე დაცემა, – დაპირქვეება.

დამხობა: 2. (იმერ.) ფელამუში (ე.ბერ.).

დანა: 1. ლითონის საჭრელი, იარაღი, სხვადასხვა სახისა და დანიშნულებისა; სამართებელი; პირი სადურგლო იარაღისა, საჭრელი მანქანისა და მისთანათა.

დანა: 2. ცალი, ერთეული (ნ. ჩუბინ.); მარცვალი, ან თვითოეული ერთგვართა ნივთთაგანი (დ. ჩუბინ.).

დანაგული: 1. ვინც (რაც) დაიგულეს, – დაგულეებული.

დანაგული: 2. დადაგული, დამწვარი.

დანაგული: 3. დაგულეებული, რაც დაგულეს, – დახშული, დახურული, დაკეტილი.

დანაკი: 1. „ზომიერი დანა“ (საბა); „დანა მცირე“ (საბა); (ძე) დანა (კ. დანელია); მიხეილი (ი. აბულ.).

დანაკი: 2. იგივეა, რაც დანაკისკუდი – (ძე) ინდის ხურმა, ფინიკი (ნაყოფი); ფინიკის პალმა.

დანალევი: 1. ვინც დალია აღკოპოლიანი სასმელი, – დალეული, ნასვამი; რაც დალიეს, დალეული.

დანალევი: 2. (ფშ.) პირუტყვის წახდენილი, გაფუჭებული, გააძოვილი (ყანა).

დანალევი: 3. დაცოტაეებული.

დანასული: 1. (ძე) სულგაკმენდილი.

დანასული: 2. ნასად (ვერკეთილად) ქცეული.

დანაჭერი: 1. იგივეა, რაც დაჭერილი; რაც ეჭირათ; ვინც დაიჭირეს, – პატიმრად ნამყოფი.

დანაჭერი: 2. რასაც დააჭირეს, – კალმის დაჭერით (დაჭირებით) გამოყვანილი ასოს მოყვანილობა.

დანგი: 1. (არაბ.) შაურისანი შავი ფული (დ. ჩუბინ.). წერილი ფული დაახლოებით 0,5 კაპ. (ზ. სარჯე.).

დანგი: 2. „სამი(ს) კერატის წონა“ (საბა); წონის ერთეული (დ. ბაგრატი).

დანდალი: 1. ხელნებში გაყრილი ოთხკუთხა ლარტყა ურმის შესაკრავად (სახიდარი).

დანდალი: 2. კიბის საფეხური (დ. ჩუბინ.).

დანდალი: 3. (ძე) ლაგამი (დ. ჩუბინ.); „ლაგამი თუ პირის მიხე“ (საბა).

დანდობა: 1. დაზოგვა, გატანა; შებრალება.

დანდობა: 2. დაყრდნობა; ნდობა, მინდობა, ნდობის გამოწენა, იმედის დამყარება; (ქიზიყ) მიწაზე დადგმა ფეხისა.

დანდობა: 3. (ჯგავახ.) დაბარება (შ. ნიქ).

დანდობა: 4. ფიცია.

დანდობილი: 1. დაყრდნობილი. დაბჯენილი. ვინც მიენდო.

დანდობილი: 2. (ჯგავახ.) როცა არაფრის ეშინია (ს. მენთეშ.).

დანდობილი: 3. ვინც დაინდევს, - დაზოგვილი, შეწყალებული.

დანდური: 1. ყურმის ჯიში მესხეთში.

დანდური: 2. ერთწლოვანი ბაღახოვან-ბუჩქოვანი მცენარე; აქვს ხორციანი ფოთლები, იხმარება მხლად.

დაბატიყება: 1. დასჯა; განჩინება (ი. აბ.); (ძე.) ძალდატანება (ზ. სარაჯ.).

დაბატიყება: 2. სტუმრად მიწვევა, დაძახება.

დაბიერებული: 1. რასაც დაპირდნენ, - დანაპირები, აღთქმული. ვინც დაიპირეს, - დაბარებული; ვინც დაპირდა.

დაბიერებული: 2. რაც დააპირეს, - განზრახული, ნაგარაუდვეი, გადაწყვეტილი.

დაბყრობა: 1. სახელი დაიპყრობს (ძალით აიღებს, ხელში ჩაიგდებს, დაიმორჩილებს ქვეყანას, ხალხს) ზმნის მოქმედებისა.

დაბყრობა: 2. (ძე.) შეკავება (სიმ. ყაუხნი).

დარაბა: 1. ფიცრის დასაკეცი საკეტი ასაფარებელი ფანჯარაზე ან კარზე; (ძე.) დარაბებიანი ოთახი ქუჩის პირას (იყენებდნენ საეპტროს ან სახელოსნოსთვის).

დარაბა: 2. დავა და დარაბა, - იგივეა, რაც დაეიდარაბა.

დარანი: 1. კარი.

დარანი: 2. მარგალიტი.

დარანი: 3. გამოქცეული კედელში ან მიწაში; თევის ბუნაგი, სამალაგი, ჯილე (ი. გოგებაშ.); მიწისქვეშა სახიზნაგი ნაგებობა, სამალაგი (ჩვეულებრივ, ციხის ქვედა სართულზე).

დარანი: 4. (ქიზიყ.) ფენა, შრე მიწისა.

დარანი: 5. (ხეცხ.) წისქვილის ძირის თვალი, რომელშიაც წყალი გადის (ბ. გაბ.).

“მიესხივნეს გულთ სათენი დარანი. ლაღს მოეცვა ბარანის დარანი.“ (ბესიკი, „ხმა სირინოსის“).

დარაჯა: 1. (ძე.) მცველი რაზმი, დარაჯები, გუშაგები, ყარაული; „ესე დარაჯა განიყოვების ხუთად: გუშაგად, ებგურად, ტაღად, ხუმილად და დეტად. გუშაგი არს დარაჯა ციხეთა; ხოლო ებგური მადლით ადგილით მოდარაჯე; ტაღა არს მგზავრთა ღამით მოდარაჯე; ხუმილი არს მეპატრონისა კართა ღამესა რა ათუედეს, ანუ ხეასტაგთა უდარაჯებდეს; დეტე არს, რომელი დღისით შორიდან უმზერდეს და

დარაჯობდეს“ (საბა); მცველი, მიწინილი დასაცავად, ამისნი სახენი: გუშაგი ციხედ დარაჯად, ანუ მცეცხოვნი, ებგური მადლის ადგილიდა მოდარაჯე, მსტოვარი, აეშაგი დამხურავი მტერთა ადგილისა და ლაშქრისა (თურქთა ერთ ჯაშუში), ტაღა მოგზაურთა ღამის მოდარაჯე, დეტე დღისით შორიდან მომსირალი, ხუმილი ანუ მხმილაგი მცველი პატრონის კართა, ანუ ხეასტაგთა თანა ღამის მოუველი, კერკეტონი ღამით მოარულნი ბოროტთა კაცთა შესაპყრობად (დ. ჩუბინ).

დარაჯა: 2. (კარაბადინი) საზომი წამლისა (დ. ჩუბინ).

დარბაზი: 1. საგანგებოდ მოწყობილი დიდი საკრებულო ოთახი კრების, ლექციის, კონკერტის და მისი. მოსაწყობად; (ძე.) დიდი სასტუმრო ოთახი საცხოვრებელ სახლში; ძველებური ქართული საცხოვრებელი სახლი, რომლის დამახასიათებელია დედაბოძი და გვირგვინი; სამეფო სასახლე (ივ. ჯავახ.); სასახლის ის ოთახი, სადაც სახელმწიფო საქმეების გამო მეფის თანდასწრებითა და მონაწილეობით სხდომა იმართებოდა (ივ. ჯავახ.).

დარბაზი: 2. მეფესთან არსებული ფუოდლების სათათბირო ორგანო XI-XVIII სს. საქართველოში, სამეფო საბჭო (ივ. ჯავახ.).

დარბაზი: 3. (ძე., მოხ.) ხატის საბრძანისი, სადაც ხატის განძი და ჭურჭელი ინახებოდა (ი. ქაეთ.).

დარბაისელი: 1. დინჯი, ზრდილობიანი, საედაჭერილი (ხნიერი ადამიანი).

დარბაისელი: 2. (ძე.) დარბაზის (საქართველოს უსენაესი ორგანოს) წევრი.

დარეკავეს: 1. ხმას გამოადებინებს, - ჩამოქრავს (ზარს); (იმერ.) ჭოკის, ჯოხის... ცემით ან ხის დარხვეით ჩამოყრის ნაყოფს (კაკალს და სხვა...), დაბურტყავს.

დარეკავეს: 2. გარეკავს ბეერს, დალადავს.

დარეკილი: 1. ჩამოყრული (ზარი...).

დარეკილი: 2. (ყარგ.) ჭკუაშერყეული (ღ. ბრეგ.).

დარეკილი: 3. დაბურტყილი (კაკალი).

დართვა: 1. გრეხით ძაფის მიღება, რთვით ძაფად ქცევა (მატყლის, ბამბისა და მისთ).

დართვა: 2. სახელი დართავს, დაურთავს ზმნითა მოქმედებისა, დამატება.

დართვა: 3. მორთვა, მოკაზმვა (ბეერისა).

დარი: 1. ტოლი; შესადარი, მსგავსი.

დარი: 2. ამინდი; კარგი ამინდი, ტაროსი.

დარი: 3. ირანელი ხალხების (სპარსების, ტაჯიკების და სხვ.) ლიტერატურული ენა.

დარი: 4. საუკუნე (ზ. სარაჯე). („მეშვიდესა დარსა ზედა ედგათ“)

დარი: 5. ცუდი ამინდი; ავღარი (დ. ჩუბინ.).

„ვა არის ღია – ოცნების დარი;
ზღაპრული დღეა, ზღაპრული დარი“.

(ხ. ბერუღაია, „პეკელა“).

„შაბა-შ-შაბა-შა ტურფასა,

ვისაც არა ჰყავს დარია,

შუქს მის ღრუბელიც ვერ ჰყვარავს,

ბრწყინავს ნიადაგ დარია“

(თეიმურაზ I, „ანბანთქება“).

დარილი: 1. (ქართლ.) თვალთვალი, ზვერვა; ყურისგდება, დარაჯობა (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.). „უამთა ძიება“ (საბა).

დარილი: 2. (ხეკსურ.) ღალატით, მიპარვით, მოულოდნელად დარტყმა იარაღისა (თ. ოჩ.).

დარტყმული: 1. რაც დაარტყეს, – დაკრული; რაც დარტყმით ისროლეს.

დარტყმული: 2. (ჯარგ.) გიჟი, სულელი, შეშლილი (ლ. ბრეგ.).

დარწყავს: 1. მორწყავს ბევრს ან ბევრგან.

დარწყავს: 2. იგივეა, რაც აწყავს.

დარხეული: 1. რაც დაარხის ან დაირხა, – განძრეული, შენძრეული, შერხეული.

დარხეული: 2. (ჯარგ.) ცუდ დღეში მყოფი, ანუ ის ვისაც დაერხა (ლ. ბრეგ.).

დასაბაში: 1. იგივეა, რაც დასაწყისი; თავდაპირველი მიზეზი, თავი.

დასაბაში: 2. დასაბმელი.

„შვიდთა იწყება ყოველი, არის და დასაბაშია, შემტუობი სასურველია, ვერ მცნობი დასაბაშია. (არჩილი, „ლექსნი არსნი ორმუხლანი“).

დასაბნევი: 1. რაც უნდა დააბნინონ ან დაიბნეს, დასაფანტავი.

დასაბნევი: 2. რაც უნდა დაიბნინონ, – დასარგობი; რასაც უნდა დააბნინონ, რითაც უნდა დააბნინონ ან დაიბნინონ, – დასამაგრებელი.

დასადებელი: 1. საგალობელთა ნაწილი, რომელსაც დაურთავენ ხოლმე ფსალმონებს.

დასადებელი: 2. რაც უნდა დადონ ან დაიდონ. სადაც ან რაზედაც უნდა დადონ.

დასავლელი: 1. რაც უნდა დაიარონ.

დასავლელი: 2. ქვეყნის დასავლეთი ნაწილის (კუთხის) მცხოვრები.

დასაკვეთი: 1. რაც უნდა დაუკვეთონ, – შესაკვეთი.

დასაკვეთი: 2. (ძვ.) მახვილი ანუ ხმის ამოდება (მ. ჯანაშვილი).

დასალევი: 1. რაც უნდა დალიონ, რის დალევაც შეიძლება, სასმელი, შესასმელი.

დასალევი: 2. რაც უნდა დაილიოს, – გასათაყებელი.

დასამტკიცებელი: 1. რაც (ვინც) უნდა დაამტკიცონ.

დასამტკიცებელი: 2. (ძვ. იურიდიული ტერმინი) ეპისტოლე, სარეკომენდაციო მოწმობა, რომელსაც ეპისკოპოსი აძლევს მის მიერ ხელთდასხმულ მოყვასს სხვა ეპარქიაში წასვლის დროს.

დასანდობი: 1. ვინც (რაც) უნდა დაინდონ, – დასაზოგავი.

დასანდობი: 2. ვისაც (რასაც) შეიძლება ან უნდა დაენდონ, – სანდო, სამიედო, იმედის დასამყარებელი.

დასასწრები: 1. რასაც უნდა დაესწრონ.

დასასწრები: 2. რაც უნდა დაასწრონ (ეოსმე); სხვაზე აღრე მოსასწრები, სხვაზე აღრე გასაკეთებელი, შესასრულებელი.

დასასხმელი: 1. რაც უნდა დაასხან; რითაც უნდა დაასხან.

დასასხმელი: 2. ვინც უნდა დაესხას.

დასაქცევი: 1. რაც უნდა დააქციონ, – დასადევრელი (სითხე).

დასაქცევი: 2. რაც უნდა დააქციონ ან დაიქცეს; დასანგრევი; დასარღვევი. დასალუბავი.

დასაშლელი: 1. რაც უნდა დაშაღონ ან დაიშალოს; რის დაშლა-აწყობაც შეიძლება, – შლადი.

დასაშლელი: 2. რაც უნდა დაუშაღონ, აუქრადღონ, რის დაშლაც საჭიროა, – ასაკრძალვი.

დასაწევი: 1. რასაც უნდა დაუწიონ, რაც უნდა დასწიონ ან დაიწიოს.

დასაწევი: 2. ვისაც ან რასაც უნდა დაუწიონ.

დასაწეული: 1. იგივეა, რაც დასაწეავი.

დასაწეული: 2. რაც უნდა დაწეულონ, - მოსაწეული (ბევრი).

დასაჭერი: 1. ვინც (რაც) უნდა დაიჭირონ; ვისი ან რისი დაჭერაც შეიძლება; ხელში ჩასაგდები, შესაპყრობი; დასაპყრობი; ხელში ასაღები, ხელში ასაყვანი; რითაც უნდა დაიჭირონ, - შესაპყრობი; ქირით ასაღები, ქირით ასაყვანი.

დასაჭერი: 2. რასაც უნდა დააჭირონ.

დასახევი: 1. რაც უნდა დახიონ ან დახიეს, - დასაგლეჯი, დასაფლეთი.

დასახევი: 2. სადაც ან საითაც შეიძლება (უკან) დაიხიონ, რა გზითაც შეიძლება დახევა.

დასდებელი: 1. საგალობელი, რომელსაც დაურთავენ ხოლმე ფსალმუნებს.

დასდებელი: 2. „ესე არს სიტყვა შეწყობილი საქმესა მისთვის თქმული“ (საბა).

დასი: 1. ჯარისკაცთა რაზმი. თეტრის მსახიომთა კოლექტივი.

დასი: 2. გვარი, მოდგმა (ქართ. ენის ისტ. ქრესტომათია).

დასობა: 1. იგივეა, რაც დარტობა, ჩარტობა.

დასობა: 2. დასებად დაყოფა, დასების გაჩენა.

დასრევა: 1. (ძვ.) სროლა (ზ. სარჯ.).

დასრევა: 2. (ძვ.) დაფანტვა (ზ. სარჯ.).

დასტა: 1. საწერი ქაღალდის საზომი ერთეული (24 ფურცელი); საერთოდ, კონა, შეკერა.

დასტა: 2. საღვინე (დ. ჩუბინ).

დასტა: 3. აღმოსავლური მუსიკალური საკრავების დამკერვლთა მცირე დასი, ანსამბლი (სამეული, ტრიო); ჯგუფი, გუნდი, დასი, კრებული, რაზმი.

დასტური: 1. თანხმობა, დათანხმება.

დასტური: 2. (ფშ., მთიულ.) ხატის მსახური, რომელსაც ღუდის ხარშვა ევალებოდა სალოცავეში, ირწევდნენ ერთი-ორი წლით; კაცი,

რომელიც ხატში კურატს ან ცხვარსა კლაეს (ლ. კაიშ).

დასტური: 3. სანდო პირი; შიკრიკი.

დასტური: 4. „დაჯერებული“ (საბა).

დასტური: 5. ძველად უმაღლესი ქურუმი სპარსელებში.

დასუნთქავს: 1. რისამე თავზე სუნთქავს.

დასუნთქავს: 2. პირით შეეხება რასმე (გველი...), დაშხამავს, დაგესლავს.

დასწრება: 1. რაიმე საქმიანობის (კრების, ყრილობის) სანახაობის, შემთხვევის დროს იქ ყოფნა.

დასწრება: 2. სხვაზე ადრე მისვლა (სადმე), სხვაზე უფრო ადრე გაკეობა, შესრულება, თქმა (რამისა), მოსწრება.

დასწრებული: 1. ისეთი სწავლება, როდესაც სტუდენტები (ასპირანტები...) უსწრებიან ლექციებს და მონაწილეობას იღებენ ექველა პრაქტიკულ მუშაობაში; სტაციონარული სწავლება; სტუდენტი (ასპირანტი...), რომელიც ასეთი სახის სწავლებაშია ჩაბმული.

დასწრებული: 2. რაც ვისმე (რასმე) დაასწრეს, - მოსწრებული.

დასხმა: 1. სითხით გაცემა რაიმე ჭურჭლის; დაღერა, დაქცევა (სითხისა).

დასხმა: 2. დასმა ბევრისა; (ძვ.) დარგვა, დაწერგვა, ჩაყრა, გაშენება (ვაზისა).

დასხმა: 3. ნაყოფის გამოღება, მოსხმა.

დასხმა: 4. მოულოდნელად დაცემა ვინმეზე (რამეზე).

დასხმა: 5. (იმერ.) დაბადება გაჩენა.

“გათუნდა დილა, ბატონო, დრო არის მტერთა დასხმისა კვეთა თავ-ქალათა მტერთასა და სისიხლის ევლად დასხმისა.“ (გ. ფორაღიშვილი, „თუშთა. ფშავთა...“)

დასხმული: 1. რაც დაასხეს.

დასხმული: 2. ვინც, რაც დასხეს; რაც დაასხეს ვისმე ან დაისხეს. (მაგ. წურბელები).

დასხმული: 3. ვინც (თავს) დაესხა.

დატევა: 1. მოთავსება; რამესთვის, ვინმესთვის ადგილის გამოჩახვა (ადგილის ნაკლებობისას).

დატევა: 2. გაჯავრება, გაწყრომა; დასევა, მიტევა (ძაღვებისა).

დატევა: 1. დატოვება, მიტოვება, თავის და-

ნებება.

დატყვება: 2. (ფშ.) გამოკიდება, გამოდუნება.

დატყვება: 3. (ძვ.) „ვაშეება“ (საბა).

დატყვებული: 1. „ვაშეებული“ (საბა).

დატყვებული: 2. მიტოვებული.

დატიტყვა: 1. (კახ.) ძალიან დამარილება, დამლაშება; (ქიზიყ.) დამლაშება.

დატიტყვა: 2. (მოხ.) დაძლევა, მორევა, ჯობნა (ო. ქაჯ.).

დატიტყვა: 3. (ზ. იმერ.) ძაფის გამოსხარშვა შეღებვის მიზნით (ბ. წერეთ.).

დაუბერავს: 1. დაბერავს (ნიაიე...), ამოვარდება (ქარი...); შეუბერავს, დაუქროლებს; ბერვას დაუწყებს, შეუბერავს, შებერეთ (ვეცხლს გაადვილებს).

დაუბერავს: 2. (ქარგ.) დაღვეს (აღკოპოლიან სასმელს) (ლ. ბრეგ.).

დაუბერავს: 3. (ქარგ.) გააშურება, გაიქცევა (ლ. ბრეგ.).

დაუბნევს: 1. დაუფანტავს, გაუბნევს.

დაუბნევს: 2. გაუბნევს, დაუმაგრებს.

დაუგებელი: 1. რაც არ დაუგიათ ან არ დაგებულა.

დაუგებელი: 2. დაუოკებელი („უწოდა ბოროტმან ეშმაკმან დაუგებელი იგი მტერობაი წიღისაი მის მისსა მიმართ.“).

დაუგესებს: 1. დაუქრობს, დაუშრეტს.

დაუგესებს: 2. დაავებს მისას ან მისთვის, – გაუესებს (ბევრს).

დაუთავებს: 1. მოუთავებს, დაუსრულებს; დაუმთავრებს, დაუბოლოებს.

დაუთავებს: 2. სართს მისცემს, დაუმატებს.

დაულეველი: 1. რაც არ დაულევეიათ; რაც არ დაილევა, შეუსმელი.

დაულეველი: 2. გამოულეველი, გაუთავებელი, უღვეი.

დაულევს: 1. დაღვეს მისას, – შეუსვამს.

დაულევს: 2. გამოულევს, მოაკლებს; დაუსუსტებს, დაუძლურებს, დაუნობს.

დაუნა: 1. ადამიანი, რომელიც დაუნის დაუბნეობა დაავადებული (დაავადების ოლიგოფ-

რუნიის ფორმა, რომელიც ქრომოსომების ანომალიითაა განპირობებული).

დაუნა: 2. შეურაცყოფა, რომელიც მნიშვნელობით უახლოედება სიტყვა „დებიღს“, „ძალიან სულელს“, „კრეტინს“.

დაუნა: 3. იგივეა, რაც დაუნა, – (რაჭ.) კინჩ. სამულე, მომიავალი მული.

დაუბყრობელი: 1. (ძვ.) „დაუჭირაი“ (საბა).

დაუბყრობელი: 2. (ძვ.) უსასრულო, გაუთავებელი (ნ. მელიქ.). რის (ვისი) დაპყრობაც შეუძლებელია.

დაურეება: 1. გაწმენდა, გასუფთავება (ცხენისა და მისთ.). მოვლა, ზრუნვა;

დაურეება: 2. (ძვ.) სახელი დაიურეებს (დაიმორჩილებს) ზმინის მოქმედებისა.

დაურეება: 3. (ძვ.) სახელი დაურეებს (სათანადო წესებს შეუსრულებს მაგ. მიკვალუბულს) ზმინის მოქმედებისა.

დაურთავს: 1. დაართავს მისას ან მისთვის.

დაურთავს: 2. დაამატებს, დაუმატებს, დასძენს; დაღებს (ვეცხლს), შეუკოებს.

დაურთავს: 3. (იმერ.) დასცხებს. დაუშენს.

დაუსხამს: 1. დაასხამს მისთვის (რამე სითხეს); დაასხამს მასთან, მის ძირში.

დაუსხამს: 2. დასხამს მასთან, მისთვის ან მის წინ, – დაუსვამს (ბევრს); დაასხამს მისთვის ან მისას.

დაუქცევს: 1. დააქცევს მისას, – დაუღერის.

დაუქცევს: 2. დააქცევს მისას; დაუნგრევს, დაურღვევს.

დაულებს: 1. დააღებს მისთვის, მის წინაშე.

დაულებს: 2. დაიღებს მისთვის, – დაუხრის, დაუწევს (ძირს).

დაუშავდება: 1. გაუფუჭდება, დაუსიანდება; ენება რამე; დაუსახინრდება.

დაუშავდება: 2. გაუშავდება ბევრი.

დაუშლის: 1. დაშლის მისას; იგივეა, რაც ჩაუშლის.

დაუშლის: 2. ნებას არ მისცემს, აუკრძალავს, აღუკვეთს; ხელს შეუშლის.

დაუშრომელი: 1. დაუღლელო, დაუღალაო; (ფშ.) განუწყვეტელი.

დაუშრობელი: 2. იგივეა, რაც დაუშრობელი, – რასაც ვერ დააშრობენ ან რაც არ დაშრება (ა. ჰინჭარ.).

დაუწევს: 1. ჩამოუწევს; დაუხრის, დაახრევენებს (თაეს); ჩაუწევს (ღამიას).

დაუწევს: 2. აუტეხს, უზამს, დამართებს (აეს..).

დაუხვევს: 1. დაახვევს მისას (თმას დაუხვევს).

დაუხვევს: 2. მიმართულებას შეიცვლის, სხვა მხრისაკენ გაბრუნდება, – დაუხვევს, გაუხვევს, გადაუხვევს.

დაუხსნელი: 1. გამოუხსნელი, რაც არ დაუხსნიათ.

დაუხსნელი: 2. დაურღვეველი, დაუშლელი.

დაფა: 1. ბრტყელი ფიცარი ხისა (მარმარილოსი და მისთ.); შაუად ან სხვაფურად შეღებილი ფართო (ოთხკუთხი) ფიცარი ცარციით საწერად (სკოლაში სახმარი).

დაფა: 2. იგივეა, რაც დაფი, საცემელი საკრავი, დაირა.

დაფა: 3. გილგამეშის ეპოსში „კარს“ ანუ „თაეს“ აღნიშნავს.

დაფა: 4. (ქიზიყ.) თიხის ჭურჭლის საკეთებელი მარხის ნაწილი.

დაფანჩული: 1. (ძვ.) დაფანტული, გაბნეული.

დაფანჩული: 2. ბალნიანი.

დაფარავს: 1. გაისტუმრებს, გადაიხდის (ვალს, ხარჯს); აანაზღაურებს (ზარალს).

დაფარავს: 2. რისამე ზევიდან დადებით (დაფარებით...) დამალავს; შეინახავს საფარველს ქვეშე (ნ. ჩუბინ.).

დაფი: 1. იგივეა, რაც დაირა.

დაფი: 2. (გურ.) დაფნა (რ. ბურ., გ. მებრ.).

დაფრანგული: 1. (გურ.) აქა-იქ გაღუნული, მიხრილ-მოხრილი. (გ. შარაშ.).

დაფრანგული: 2. (ლენხ.) დაფლეთილი; დაფატრული (შ. ალაყ.).

დაფურცლავს: 1. ფურცლებად დაშლის (რეკულს, წიგნს...); ფურცელ-ფურცელ (ფოთოლ-ფოთოლ) გააცლის, დაგლეჯს (ყუაეილს...).

დაფურცლავს: 2. (გურ.) კეცზე დაკრულ მჭადს (თხმელის ან სხვა ხის) ფოთლებს დაფარებს (გ. შარაშ.).

დაქანცული: 1. ეინც დაქანცეს, ძალ-ღონე გამოუღიეს ან დაიქანცა, ძალ-ღონე გამოიღეული.

დაქანცული: 2. (გურ.) ძალიან დასხმული ნაყოფი, დახუნძლული (ს. ელ.).

დაქნევა: 1. ზევიდან ქვევით ქნევა, განძრევა, ქნევით ამოძრავება.

დაქნევა: 2. (ჯარგ.) სამსახურიდან მოხსნა (ლ. ბრეკ.); თავიდან მოშორება (ა. სიხ.).

დაქნეული: 1. ზევიდან ქვევით გაქნეული, განძრეული, ქნევით ამოძრავებული.

დაქნეული: 2. (ჯარგ.) სამსახურიდან განთავისუფლებული (ლ. ბრეკ.); თავიდან მოშორებული, გაგდებული (ა. სიხ.).

დაქოქილი: 1. რაც დაქოქეს, – მომართული (საათი, ავტომანქანა).

დაქოქილი: 2. (ჯარგ.) გაქნილი, გაიძვერა, შებერტილი (ლ. ბრეკ.).

დაქცევა: 1. დაღვრა, დასხმა (წყლისა...); დანთხევა (სისხლისა).

დაქცევა: 2. დანგრევა, დაშლა, განადგურება, დარღვევა (ნაგებობისა).

დაქცევა: 3. მობრუნება, განმეორება (ქართ. ენის ქრესტ.).

დაქცეული: 1. რაც დააქციეს, – დაღვრილი (წყალი...), დანთხეული (სისხლი).

დაქცეული: 2. რაც დააქციეს, – დანგრეული, დარღვეული, დაშლილი; ჩამოშლილი, ჩამოქცეული; (გადატ.) დაღუპული, განადგურებული, ამოგდებული.

დაქცეული: 3. შავი ეაზის ჯიში. გავრცელებული იყო ლენხუმში.

დაღალი: 1. (ქართლ., კახ., ქიზიყ.) დაბალი ხარისხისა, ცუდი, მდარე; დარიბი; უღალო; მცირე მოსაელის მომცემი მიწა (ა. მარტ., გ. იმნ.).

დაღალი: 2. (თუშ.) კარებში გაკეთებული ხის ბრტყელი და მოძრავი, კბილებიანი საგდულის გასაღები (პ. ხუბუტ.).

დაღალი: 3. (ჯაეახ.) ნაშალი (ა. მარტ.).

დაღება: 1. დაღება (პირისა); გაღება (ბეერი-სა), დახსნა (დახურული კარებისა და მისთ.).

დაღება: 2. დაბლა დაწევა, ძირს დახრა (თავისა, თვალებისა...).

დაღებული: 1. გაღებული ბეერი; გაღებული

(პირი, ხახა...).

დაღებული: 2. (ძვ.) შეღებული (ზ. სარჯ.).

დაღებული: 3. (ძვ.) დაცემული (ზ. სარჯ.).

დაღირსება: 1. (ინგილ.) გაჩენა, დაბადება (გ. იმნ.).

დაღირსება: 2. (იმერ., ქართლ.) დანატრულება, ვისაც სანატრულად გაუხდება ის, რასაც ნაჩვევი იყო (ი. ჭყონ.).

დაღლარა: 1. (ქიზიყ.) ქალი ბიჭური საქციელისა და ქარიანი, ქალაბიჭასივით (ს. მენტეშ.).

დაღლარა: 2. (რაჭ.) დოყლაპია, პირღია (ვ. ბერ.). უქნარა, უსაქმურად მოხეტიალე.

დაღონებული: 1. (ძვ.) მოღუნული, დახრილი.

დაღონებული: 2. ვინც დაღონდა. დამწუხრებული.

დაღოღიალობს: 1. სისუსტისაგან ან მოხუცებულობისაგან ძლიერად დედის, დაღოღავს.

დაღოღიალობს: 2. კარდაკარ მეზობლებში ხშირად უსაქმო სიარული.

დაყაჭვა: 1. სახელი დაყაჭვას (ფულს ამოიღებს, ფულს ჩამოვა სურვილის წინააღმდეგ) ზმნის მოქმედებისა. დაწყობა, დაღება.

დაყაჭვა: 2. (მოხ.) გამოძერწვა; რაიმე ნივთის ღამაზად გაწყობა (ო. ქაჯ.).

დაყაჭვა: 3. (გურ.) აბრეშუმის ჭიის პარკის გასუფთავება საააფე მასალისაგან (ა. სიხ.).

დაყვერვა: 1. (აჭარ.) მოსპობა, განადგურება (პ. ჯაჯანი).

დაყვერვა: 2. (ქართლ.) დაკოღვა; თავთავის თავბოლოს წაწყვეტა, შუაგულის სათესლედ შენახვა (თ. საღარ.).

დაყლინწვა: 1. (გურ.) როცა გაბრაზებული ადამიანი თვალებს დააბრიალებს (რ. ბერ., გ. მებერ.).

დაყლინწვა: 2. (გურ.) დაუღებავად ყლაპვა.

დაყოლა: 1. დაყოლიება (დათანხმება).

დაყოლა: 2. (იმერ.) დაყოლებით. გასწვრივ, პარალელურად.

დაყოფა: 1. სახელი დაყოფს (ნაწილებად აქცევს მთელს, მთლიანს, - დაანაწილებს) ზმნის მოქმედებისა.

დაყოფა: 2. „ხანთ ღაზმა“ (საბა); მოვიცილი, დაიგივიანებ (დ. ჩუბინ.). ყოფნა („დაეყო მის თანა ცხრა თოუე“).

დაყოფა: 3. (ძვ.) „პირის აუღებლობა“ (საბა).

დაყოფა: 4. (ძვ.) დაექტეა (ზ. სარჯ.).

დაყოფა: 5. (ძვ.) ამოქოღვა (მაგ., იყო სენაკს მას მცირე სარქმელი და დაყო იგი).

დაყოფა: 6. (ძვ.) ცემა (ზ. სარჯ.).

დაყოფს: 1. ნაწილებად აქცევს (მთელს, მთლიანს), დაანაწილებს, გაყოფს.

დაყოფს: 2. იქნება, დარჩება, გაატარებს გარკვეულ ხანს (სადმე, რაიმე მდგომარეობაში).

დაყუდება: 1. სახელი დააყუდებს (რამეზე მიყრდნობით დააყენებს, დადგამს, გააჩერებს), დააყუდება (დააყრდნობა, დაებჯინება) ზმნათა მოქმედებისა.

დაყუდება: 2. (ძვ.) მონაზენობა (ი. აბ.); განმარტობით ცხოვრება.

დაყუდება: 3. (ძვ.) დაწყინარება, დაღუდება.

დაყუდებული: 1. ვინც ან რაც დააყუდეს ან დააყუდა; დაბჯენილი, დააყრდნობილი.

დაყუდებული: 2. ასკეტი („დააყუდებული ეწოდიან მას სახელი“).

დაყურსვა: 1. დახალასება, დაწმენდა (ვერცხლისა და ოქროსი).

დაყურსვა: 2. გაჩუმება, დაღუდება, განაბვა (ი. ქეშიკ.).

დაყურსვა: 3. (გურ.) ძალზედ დატივრთვა, დახუნძელა (ა. ღლ.).

დაყურსული: 1. დახალასებული, დაწმენდილი (ოქრო, ვერცხლი).

დაყურსული: 2. გაჩუმებული, დაღუდული.

დაყურსული: 3. რაც დაიყურსა, - დახუნძლული, ძალიან მოსხმული, ერთობ დატივრთული; (ქართლ.) გასუქებული, ხორცით სავსე.

დაშაედება: 1. გაფუჭდება, წახდება; ცუდი რამ მოხდება.

დაშაედება: 2. გაშაედება ბევრი.

დაშაეება: 1. დანაშაულის, ცუდი რამის ჩადენა; გაფუჭება, წახდენა (საქმისა...); ფიზიკური დაზიანება, ტყენა, დასახინრება, გახეობრება

დაშაეება: 2. გაშაეება ბევრისა (კუნელი დაშაედა და დამწიფდა).

დაშამათება: 1. სახელი დააშამათებს (ჭად

რაკში, – შამათის გაკეთება) ზმნის მოქმედებისა.

დაშაშათება: 2. (ჯაეახ.) წყეულაა (მაგ. ღმერთიმა დაგწყეულოს და დაგაშაშათოს) (გრ. ბერ.).

დაშენება: 1. სახელი დააშენებს (შენობას სუვიდან დაადგამს სართულს...), დააშენდება (შენობას სუვიდან დაედგმება სართული...) ზმნითა მოქმედებისა.

დაშენება: 2. (ძე.) დასახელება (სიმ. ყაუხნ.).

დაშლა: 1. შემაღგენელ ნაწილებად დახსნა, დანაწილება; შემაღგენელ ელემენტებად დაყოფა; გაუქმება, მოსპობა; იგივეა, რაც ჩაშლა.

დაშლა: 2. აკრძალვა, აღკვეთა, ხელის შეშლა.

დაშლა: 3. (რაჯ.) დაშნა, მოკლე ხმალი (ა. ღლ.).

დაშლილი: 1. რაც დაშალეს ან დაიშალა, დანაწილებული, დარღვეული, დანგრეული.

დაშლილი: 2. რაც დაუშაღეს, – აკრძალული, ნებადაურთველი.

დაჩეკა: 1. გამონეკა (ბევრისა).

დაჩეკა: 2. წვერის წათლა, წამახევა (ჭიგოსი, ხარისა...).

დაჩეკს: 1. გამონეკს ბევრს.

დაჩეკს: 2. წვერს წაუთლის, – წამახევს (ჭიგოსს, ხარს...).

დაჩითული: 1. რაც დაჩითეს – ბეჭდით სახეები გამოუყვანილი, დაჭრელებული ქსოვილი.

დაჩითული: 2. ხმარებისაგან გათხელებული, გაცვეთილი ქსოვილი.

დაცანდვა: 1. (ფშ.) დაშლა, დარღვევა, დაფუშვა (ა. შან.).

დაცანდვა: 2. (გულ., ხეესურ.) ცანდის დაღება, – ტოლის დაღება (ა. შან.).

დაცარვა: 1. (ფშ.) დაკინება, უშინაარსოდ გახდომა (ეაჟა, ა. შან.).

დაცარვა: 2. (ქართლ., ქსნის ხ.) დაგრეხილი (დაძახული) ძაფის მოშვება, დაცალცალება (ვ. სომხ.).

დაცდა: 1. ღოდინი, მოცდა, ცდა; საჭირო დროს იცემა, დროება, დაცლა, დახანება.

დაცდა: 2. ცუდად მოქმედება, ენება, დააყადება ვისიმე (ცუდი და შეუწვეველი ჰაეის, წყლის...)

მიერ); პირად გამოცდილებაზე, დაკვირვებაზე დამყარებული რწმენა, თითქოს გარკვეული მოუღუნა აეის ან კარგის მომასწავებელია.

დაცემა: 1. სახელი დასცემს (წააქცევს ძირს დაანარცხებს, დაახოქებს; დასკრავს, დაარტყამს, ჩასცემს; ესერის, დაახლის), დაცემა (წაიქცევა, დაეარდება) ზმნათა მოქმედებისა.

დაცემა: 2. (ძე.) დაცემა დრამისა – ფულის მოჭრა (სიმ. ყაუხნ.).

დაცლა: 1. დაცარიელება, დაცლა; მთლიანად დაღვევა, გამოცლა; განთავისუფლება, დატოვება, დათმობა (ბინისა, ციხესიმაგრისა), გასროლა (თოფისა...); განმუხტვა.

დაცლა: 2. დროს მიცემა, დროება, დაცდა, დახანება.

დაძენძილი: 1. რაც დაძენძეს, დაწეწილი, დაშლილი ძაფებად, ბოჭკოებად (ქსოვილი, კანაფი და მისთ.); (ქიზიყ.) დაფლეთილი.

დაძენძილი: 2. (ქიზიყ.) ძალიან დატვირთული.

დაძეამბილება: 1. (გურ.) მიგრად ცემა (რ. ბერ., გ. მეგრ.).

დაძეამბილება: 2. (გურ.) ძალიან დაღლა (რ. ბერ., გ. მეგრ.).

დაძინება: 1. ძილით შეკერობა, ძილისათვის თავის მიცემა; ძილის მოგვრა ვინმესთვის.

დაძინება: 2. (დაესძინებ) დამატება, დართვა, შეძინება (ნ. ნუბინ.).

დაძრავს: 1. ძერავს უსამს, ადგილს გადაანაცვლებინებს, შეძლებს ადგილიდან აწევას ან გადაწევას; აამოძრავებს, სელას დააწეებინებს, წაიყვანს.

დაძრავს: 2. დაზრავს.

დაძრობა: 1. მოძრობა, გამოძრობა, ამოძრობა (ბევრისა); გახდა, გაძრობა (ბევრისა); დახდა.

დაძრობა: 2. დაზრობა.

დაძრული: 1. რაც დაძრეს; ამოძრავებული, ამოქმედებული.

დაძრული: 2. დაზრული, – გაყინული.

დაწამწამება: 1. იგივეა, რაც დახამხამება.

დაწამწამება: 2. ბასრად ქცევა (მჭრელი იარაღისა), გაფხაება. კარგად გაღვსება (ბევრისა).

დაწვევა: 1. ზევიდან ქვევით გადაადგილება; დაშვება, ჩამოშვება; ჩამოწვევა, დახრა (თავისა), მოხრა (წელში), დაკუწვა; დადაბლება, დაჯდომა (ნიადაგისა); დაძირვა; გაწვევა, გადადგმა, გათრევა, გამოწვევა; შემცირება, დაკლება, დაეარდნა, დაცემა.

დაწვევა: 2. უკან დადევნება, გამოკიდება და მიახლოება, მიწვნა.

დაწვევა: 1. (მესხ.) დანხელეტა (ი. მისურ.).

დაწვევა: 2. (გურ.) დაწვეტა, დაგლეჯვა (ა. ლლ.).

დაწერა: 1. ასეობის (ციფრების...) გამოსახვა (კალმით, ფანქრით... ქაღალდზე ან სხვა მასალაზე. ასოების საშუალებით გამოხატვა), გამოცემა (სიტყვისა, რაიმე შინაარსისა, აზრისა...); შეთხზვა, შექმნა (რაიმე მხატვრული, მეცნიერული... ნაწარმოებისა); შედგენა და წერილობით გაფორმება (რაიმე საკითხისა).

დაწერა: 2. (უარგ.) დაჭრა ცივი იარაღით (ბ. ბრეგ.).

დაწერა: 3. (უარგ.) სექსუალური ურთიერთობა იქონია (ლ. ბრეგ.).

დაწერვა: 1. (კახ., ლეჩხ.) დაწერა, დახატვა.

დაწერვა: 2. (იმერ.) კაკლის წვენში შეღებვა, - ძაფისა, ქსოვილისა (ბ. წერეთ.).

დაწერილი: 1. რაც დაწერეს ან დაიწერა, - დანიწერი.

დაწერილი: 2. დახატული („მოდუაწე ესე ღიღი გინუნია, ვითარცა... ხატი დაწერილი“).

დაწვერაგს: 1. ხონჩის (ტაბაკის) აქნეუ - დაქნეით დაარჩევს, დაარკვევს (ხორბლულს...).

დაწვერაგს: 2. პირს გაუფხავებს, ძალიან გალესავს.

დაწვერვა: 1. ხონჩის (ტაბაკის) აქნეუ-დაქნეუთ გარჩევა, დარკვევა (ხორბლისა).

დაწვერვა: 2. (ფშ.) პირის გაფხავება (მჭრელი იარაღისათვის).

დაწვერვა: 3. დაშვება. მზის ჩასვლა (ა. შან.).

დაწვერვა: 4. (ფშ.) ცულის ძლიერი მოქნეუთ ბალახის წმინდად გათიბვა (ი. ქეშიკ.).

დაწვერილი: 1. რაც დაწვერეს, - გარჩეული, დარკვეული.

დაწვერილი: 2. ძალიან გლეხილი, გაფხავებული.

დაწვება: 1. (გულ., მო., მოხ., ფშ., ხეესურ., თეშ., გურ.) ნამგლისა, ცულისა ან ცულის პირის გამართვა, მოპირვა (ა. შან.).

დაწვება: 2. შოღლით ცემა (ა. შან.).

დაწვება: 3. იგივეა, რაც დაწვება, - დაგრეხა და აბზეკა (ულეაშისა).

დაწუნებული: 1. რაც, ვინც დაიწუნეს.

დაწუნებული: 2. (ძვ.) ნაწყერი (ზ. სარჯ.).

დაწურვა: 1. (ხეესურ.) ხევის მცორეჯერ დაწიაება (ა. ჭინჭარ.).

დაწურვა: 2. არაყის გამოხდა.

დაწურვა: 3. მოჭერით, დაწნეხით წვენის გამოღენა.

დაწუხდება: 1. შეწუხდება; (ფშ.) მოენატრება.

დაწუხდება: 2. დაიხუჭება (თვალი).

დაწყობა: 1. მოწესრიგებულად დალაგება ან დადგმა (ბეურისა), დალაგება; საბრძოლო წყობით გაშლა, მწყობრში დაყენება, დარაზმვა, განლაგება (ჯარისა...); მოგვარება, მოწყობა; დალაგება (რელსებისა).

დაწყობა: 2. დაწყება.

დაწყობა: 3. (ჯაეახ.) დადგენა, გადაწყვეტა.

დაწყობა: 4. (ინგილ.) შერიგება (მ. ჯან.).

დაწყობილი: 1. რაც დააწყევს ან დაეწყო, - დალაგებული.

დაწყობილი: 2. დაწყებული, - რაც დაიწყეს ან დაიწყო.

დაწყუედა: 1. გაწყვეტა, შეწყვეტა.

დაწყუედა: 2. დაკელა, დახოცვა (ი. აბულ.).

დაწყუედა: 3. დაგდება, დაცემა.

დაჭერა: 1. მოძრაობაში მყოფის ხელში მოჭევა, შეჩერება; თავისუფალი მოძრაობის საშუალების მოსპობა, ხელში ჩაგდება (ცოცხალი არსებისა), შეპყრობა, შეკავება, შეჩერება, შეწყენება, დაყენება, განერება, არგაშევა (რისამე); დაპატიმრება, დატუსაღება; ხელში აღება, ხელში აყვანა, დაკავება; დაპყრობა, დაუფლება; ქირით აღება, ქირით აყვანა, დაქირავება, შესწრება რაიმე საძრახის, არასაკადრის საქციელზე.

დაჭერა: 2. ზევიდან დაბჯენა, დაწოლა, დაჭირება.

დაჭუხება: 1. (მოთულ.) დაჭუხება, დაჭუქება (ლ. კაიშ.).

დაჭუხება: 2. (ფშ.) ძლიერი ცუცხლის დანთება, აპრილება (ი. ქეშიკ.).

დაჭირება: 1. დაჭერა (მაგ., ფეხის დაჭერა).

დაჭირება: 2. საჭიროდ გახდომა, საჭიროება.

დაჭოჭება: 1. (ქართლ., მესხ.) წელის მოხსნა-დატალახება, დატბორება. (თ. სალარ., ი. მისურ.).

დაჭოჭება: 2. (ჯარგ.) დატუქსვა, საყვედურის მიცემა (ა. სიხ.).

დახდა: 1. (თიან.) თორნეში ნაკრული პურის მოხდა ამოსაყრელად.

დახდა: 2. (ფშ.) გამოჩევა, გამოყვანა (ი. ქეშიკ.).

დახდა: 3. სახელი დახდის (გახდის) ზმინათა მოქმედებისა. გახდა ბევრისა.

დახდება: 1. გახდება (ბევრი), - შეიქმნება, გაღაიქცევა.

დახდება: 2. ჩავა, ჩაესვენება (მზე...).

დახდის: 1. გახდის, გააძრობს (ბევრს); მოხდის (ბევრს); გახდის, გააძრობს (ტყავს), გაატიყაევებს (ბევრს); ამოყრის (პურს თონიდან).

დახდის: 2. გახდის ბევრს, - აქცევს, შექმნის.

დახევა: 1. ნახევებად ქცევა, დაგლეჯა, დაფლეთა, დაფხრეწა (ქსოვილისა, ქაღალდისა და მისთ.); (გურ.) დახერხება (გ. შარაშ.).

დახევა: 2. უაუქცევა, უაუსელა, უკან მობრუნება; ბრძოლის დროს წინა პოზიციის დატოვება და უკან დაწევა, გაცლა, უკან გადაინაცვლება.

დახელვა: 1. (ქიზიყ.) ხანგრძლივად დახელა (ცომისა); მოელა, დამუშავება (ბოსტნისა, ვენახისა ...); ტყეის ერთი პირის დამუშავება.

დახელვა: 2. (ფშ., თუშ., გუდამაყარ.) მოენა (ერთზე მეტისა); ნახვა (ი. ქეშიკ., თ. უთურგ.).

დახელუი: 1. რაც დახიეს ან დაიხა, - ნახევებად ქცეული, დაგლეჯილი, დაფლეთილი, დაფხრეწილი (ქაღალდი, ქსოვილი...).

დახელუი: 2. ვინც ან რამაც დაიხია ან რასაც დაახევიინეს (უკან).

დახენა: 1. მიეხურავ (დ. ჩუბინ.).

დახენა: 2. მოეხნი მიწას (დ. ჩუბინ.); მოხენა ბევრისა; მოხენა ერთიანად.

დახერეტს: 1. გახერეტს ბევრს ან ბევრგან; მოკლავს, დახოცავს, დაცხრილავს (ტყეის დაშენით); ვინმეს მიმართ სასჯელის უმაღლეს ზომას, - სიკედილით დასჯას, - სისრულეში მოიყვანს სასროლი იარაღით.

დახერეტს: 2. დახერეკს.

დახოკვა: 1. (იმერ.) სიბნელეში უგზო-უკელოდ სიარული (პ. ჯაჯან.).

დახოკვა: 2. (იმერ.) სახის დაკაწერა (პ. ჯაჯან.).

დახსნა: 1. გახსნა ბევრისა, - გაშლა, დარღვევა, გამოსხნა (ბევრი გაკეიანძულისა...); გაღება (ბევრი დაკეტილისა...).

დახსნა: 2. გამოსხნა, განთავისუფლება, გადარჩენა; გამოსყიდვა.

დახუდომა: 1. ყოფნა; დახედრა (ზ. სარაჯე). („ჯოჯიკ... არა დახუდა“).

დახუდომა: 2. მიხედრა.

დახურავს: 1. დაკეტავს, მიხურავს, დაგულავს, დახშავს (კარს...); დაკეტავს (წიგნს, დაეთარს...); მოკუშავს, შეკრავს (პირს); მუშაობას (მოქმედებას, არსებობას...) შეაწვევტინებს, - გააუქმებს, აკრძალავს.

დახურავს: 2. დაფარავს, დაბურავს, გადახურავს; ზევიდან დაადებს, დააფარებს, - დახურავს; თავს დაუფარავს, შეუმოსავს (ქულით...).

დახურავს: 3. (ჯარგ.) ყველას აჯობებს, ყველაზე უკეთ გააკეთებს (ლ. ბრეგ.).

დახურვა: 1. დაკეტვა, მოხურვა, დაგულვა, დახშვა (კარისა და მისთ.); დაკეცვა (წიგნისა, დაეთარისა და მისთ.); (ოფიც.) მუშაობის (მოქმედების, არსებობის) შეწყვეტინება; გაუქმება (დაწესებულებისა); დამთავრება (კრებისა); აკრძალვა (გაზეთისა...).

დახურვა: 2. ზევიდან დაღება, დაფარება (ხუფისა).

დახურული: 1. რაც დახურეს ან დაიხურა. დაკეტილი, მიხურული, დახშული.

დახურული: 2. რასაც (ან ვისაც) დაახურეს; დაფარებული, გადახურული, დაბურული.

დაჯარვა: 1. ჯარად შეგროვება, ერთად თავის მოყრა, მოგროვება (ხალხისა).

დაჯარგა: 2. დახურვა, დაკეტვა (კარისა).

დაჯრა: 1. (მესხ.) მჭიდროდ ზედიზედ მოწყობა-მიყრა (ი. მაისურ.)

დაჯრა: 2. (ფშ.) დახურვა, დაკეტვა; დახშვა (შ. ნიუარ.).

დაჯღანვა: 1. (იმერ., გურ.) დამანჯვა, დაჯყანვა.

დაჯღანვა: 2. ჯღანების დაკერება; საერთოდ, უხეიროდ შეკერვა.

დგომი: 1. (ქიზიყ.) ბამბის ძაფი, რომლითაც ამოკრეფილია ქსელი (ს. მენთეშ.).

დგომი: 2. (ჯაგაბ.) ფარდაგის საქსოვი ხელსაწყო (ა. მარტ.).

დგმა: 1. რისამე ზეზე, ფეხზე განერება, ვერტიკალურად მოთავსება, აღმართვა; გამართვა.

დგმა: 2. მოდგმა, შთამომავლობა, თაობა.

დგ: 1. შემოკლებული დეე (მაგ. დე. შენი სიყვა ქუხდეს...).

დგ: 2. ლათინური თავსართი, დაერთვის უცხოურ სიტყვებს და აღნიშნავს: მოცილებას, მოშორებას; მოძრაობას ქვეითკენ, - დაწევას, დაქვეითებას.

დგბა: 1. რამეზე (რამეში) ისე მოთავსება, რომ ხანგრძლივი დროით იდოს; შენახვა; (ფშ.) პირუტყვისათვის თივის, ჩაღის დაყრა (ა. ღლ.).

დგბა: 2. მოკიდება (ცეცხლისა).

დგბა: 3. გამოყოფა, დაგდება (კვერცხისა ფრინველის მიერ).

დგბა: 4. (თუშ., ფშ.) მირტყმა (თ. უთურგ., იე. ქეშკი.).

დგბა: 5. მდებარეობა არს ქონება დებისა, ერთარ - იგი სხეული იდვის ანუ მიყრდნობით, ანუ ჯდომით, ანუ დგომით. ხოლო სამ არიან სახენი მდებარეობისანი: დგომი, ჯდომი და მიყრდნობა; (საბა)

დგდა: 1. ქალი თავის შვილების მიმართ, მშობელი, დედაკაც; ზოგიერთი დედალი ფრინველი, ცხოველი ან მწერი თავისი შვილების მიმართ.

დგდა: 2. რძის შესადედებელი საყველედ, - კეთი; მაწვნის შესადედებელი; დვინის დასადედებელი; ზოგან საფუარი.

დგდა: 3. (გუდამაყარ.) ორი ძნა.

დგდაბერა: 1. (იმერ.) დიდი მკბენარა ბუხი,

საქონელს ემტერება (ე. ბერ.).

დგდაბერა: 2. (ბოტანი.) სოკოს ერთ-ერთი სახეობა მოშავო ფერისა.

დგდანო: 1. თავდაპირველი ტექსტი, საიდანაც პირი გადააქეთ (გადაწერით ან გადაბეჭდვით) ან რომლის მიხედვითაც აწყობენ (სტამბაში), ძირითადი ტექსტი, ორიგინალი.

დგდანო: 2. გუთნის ნაწილი, რომელზედაც ფრთაა დაყრდნობილი და გუთანს ფეხზე აწერებს (ს. მენთეშ.).

დგდანო: 3. (ქართლ.) ვაზის ტანი, რომელზედაც გასხეულის შემდეგ დატოვებულია სააქეებელი და ნეკი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

დგდანო: 4. (მთიულ.) ბუდე, პერანგი, რაშიაც ხბო იბადება (ლ. კაიშ.).

დგდანო: 5. ჩოხის უკანა ნაწილი კისრიდან წელამდე (კ. გამსახ.).

დგდანო: 6. (გულ.) თითის დასადები თვალი ქარახხაზე (ქარახხა - გულა - სტივრის ჩახაბერავი და დასაკერელი ნაწილი) (ა. შან.).

დგდაჭუა: 1. (ხევისურ.) პურაძვირი, ძუნწი (ჯ. თითი.).

დგდაჭუა: 2. (მოხ.) ქალაჩუნა (ი. ქავთ.).

დგდე: 1. (აჭარ.) პაპა, ბაბუა (ი. მეგრ.).

დგდე: 2. (ხევისურ.) ძროხის გასარეკი შეპახილი (ა. ჭინჭარ.).

დგდო: 1. სახენელის რეილი; (იმერ.) ფარცხის ნაწილი, რომელზედაც მიმაგრებულია კბილები; მარხილის ფეხი; ჭიშკრის (კარის) ბაზო.

დგდო: 2. (იმერ.) იგივეა, რაც მაწვნის დედა; საფუარი.

დგდო: 3. (კახ.) სააღერსო მიმართვა ქალი სადმი.

დგდო: 4. (მოხ.) ძროხის დასაყვებელი მიმართვა (ი. ქავთ.).

დგდოფალა: 1. თოჯინა, ტიკინა.

დგდოფალა: 2. მცირე ზომის მტაცებელი, ძუ ძუმწოვარი ცხოველი კვერნების ოჯახისა. თრითინა, სინდიოფალა.

დგდოფალი: 1. მეფის ცოლი, მეფე ქალი; „ქალთა მეფე“ (საბა).

დგდოფალი: 2. (ძე.) წინამძღოლი (მაგ. იყო იგი დედოფალ მონასტრისა დედათასა).

დგევი: 1. მანე ზღაპრული არსება, კაცის მსგავსი,

მაგრამ ახოვანი, ხშირად, ზოგჯერ რამდენიმე თაევანი.

დევი: 2. (აჭარ.) აქლემი.

დევისთვალა: 1. ვითომდა დევის თვალების მქონე. — დიდთვალა.

დევისთვალა: 2. ყურძნის ჯიში.

დევნა: 1. მიღვენება (ზ. სარჯე). („უკუანა სდევდა პიტიახშა“).

დევნა: 2. განდევნა. („წმიდათა მისთა ჰგუემდეს და სდენიდეს იგინი“).

დეზად: 1. (კახ.) სასწრაფოდ, სახელდახელოდ.

დეზად: 2. საგანგებოდ, ბედად (ქ. ძოწ.).

დეზი: 1. ყანწის მსგავსი რქოვანი გამონაზარდი, რომელიც ფეხებზე უეითარდება ზოგიერთი ფრინველის (უპირატესად ქათმების ოჯახის) მამლებს; ლითონის რკალი, რომელსაც იკეთებს მხედარი ფეხსაცმლის ქუსლზე ცხენის საჩხელეტად და გასარეკად; ზოგიერთი ყვავილის (იის, სოსანის...) ჯამის ან გვირგვინის ფუძის ღრუ, გამონაზარდი.

დეზი: 2. (ზ. იმერ.) კარგი, საგანგებო (ქ. ძოწ.).

დეზი: 3. (თუშ.) წინდის თვალი (ს. მაკალ.).

დეკა: 1. მუსიკალური საკრავის (გიტარის, პიანინოს) კორპუსის ნაწილი, ხმის ასარეკლავი და გასაძლიერებელი (მ. ჭაბ.).

დეკა: 2. მორჩილი ტანის ბუნქი, აქვს მოთეთრო ან მოვარდისფრო ყვავილები; ეკლიანი ჭყორი (დ. ჩუბინ.).

დეკა: 3. (ბერძ.) ათი.

დეკა: 4. წინსართი ერთეულების საწარმოებლად, რომლებიც ათის ჯერადია.

დეკანი: 1. ფაქულტეტის ხელმძღვანელი უმაღლეს სასწავლებელში.

დეკანი: 2. ათი ჯარისკაცის მეთაური ძველრომაულ ჯარებში; უფროსი მღვდელი.

დეკნა: 1. „ესე კრკალი (გრკალი) არს ცისა, სამხრით კერძო, რომელსა მზე ზამთარ მას ვერ გასცილდება“ (საბა).

დეკნა: 2. იგივეა, რაც საფურე ხბო ერთიდან სამ წლამდე.

დელა: 1. სხვადასხვა ქართული სიმღერის მისამღერი სიტყვა; ძველი ხალხური სიმღერა.

დელა: 2. (ინგილ.) კეერნა.

დელა: 3. მცენარეა (დ. ჩუბინ.).

დელი: 1. ქართული სიმღერის მისამღერი სიტყვა.

დელი: 2. (გერმ.) წყლის მუღმიე ნაკადს მოკლებული ბრტყელი უკალაპოტო ღარტაფი (ქსე).

დელი: 3. (აჭარ., გურ.) ხელი, გიფი, გადარეული (შ. ნიჟარ., ს. ჟღ., ა. ღღ.).

დელი: 4. დეთაების აღმნიშვნელი სიტყვა უნდა იყოს (ს. ჯანაშ., გ. მელიქ.); (ძვ.) ღმერთი (ეთოფურია).

დელი: 5. „დელი ესე არს განსაზღვრებისა მომგონებლობაი უამთანი, რამეთუ ვიტყვით: პირვანდელი, ადრინდელი, გუშინდელი, ხვალინდელი და მისთანანი“ (საბა).

დელტა: 1. (ბერძ.) მდინარის შესართავი, რომელიც ტოტებად არის დაყოფილი.

დელტა: 2. ბერძნული ასოს სახელწოდება.

დეში: 1. პოქულაცია, რომელსაც უკავია განსაზღვრული ოლქი და შედგება ძალიან მსგავსი ორგანიზმებისაგან, რომლებიც ეჯვარებიან ერთმანეთს ბუნებრივ პირობებში (ი. ლანაშ.).

დეში: 2. ტერმინი, რომელიც აღნიშნავს, რომ ესა თუ ის მოძრაობა სრულდება ნახევრად (ა. ყიფში).

დეშური: 1. ჭონების იარაღია (ი. გრიშაშ.). ტყავის საფხეკი.

დეშური: 2. სახელია ქვეყნისა (ი. გრიშაშ.).

დენა: 1. (ინგილ.) ცალი; ერთადერთი (ა. ღღ.).

დენა: 2. (იმერ.) დეეს, ძეეს (ა. ღღ.).

დენა: 3. განუწყვეტელ ნაკადად მოძრაობა, მდინარეება, დინება სიოხისა.

დენგრა: 1. „ცხოვართ ნეხეი“ (საბა).

დენგრა: 2. კუტაბალახა (დ. ჩუბინ.).

დენთი: 1. თოფისწამალი.

დენთი: 2. (აჭარ.) მსუყე, ცხიმიანი საჭმელი (შ. ნიჟარ.).

დენიე: 1. (ფრანგ.) ძაფის (ბოჭკოს) ხაზოვანი სიმკერძის საზომი ერთეული.

დენიე: 2. ძველებური ფრანგული სპილენძის მონეტა.

დებორტი: 1. (ფრ.) საბირჟო გარიგება გარკვეული დროით.

დებორტი: 2. (ლათ.) ქვეყნის ფარგლებს გა-

რეთ განდევნა ან გადასახლება მოცემული სახელმწიფოს ფარგლებიდან.

დებრესია: 1. (ლათ.) ქვეყნის სამეურნეო ცხოვრების მოღუნება, შეფერხება; (მედ.) აუადრეოფური მდგომარეობა, რაც გამოიხატება სულიერი დაძაბუნებით.

დებრესია: 2. (გეოლ., გეოგრ.) ხმელეთის ნაწილი, რომელიც ზღვის დონეზე დაბლაა. დაბალი ატმოსფერული წნევის რეგიონი, ციკლონი.

დეტონაცია: 1. (ლათ.) ფეთქებადი ნივთიერების ერთბაში აფეთქება.

დეტონაცია: 2. (ფრ.) ყალბი ხმით სიმღერა; სწორი ტონიდან ზემოთ ან ქვემოთ გადახვევა მუსიკალური ნაწარმოების შესრულების დროს.

დეტონირება: 1. აფეთქება დეტონაციის ზემოქმედებით.

დეტონირება: 2. (მუს.) არაზუსტი, ყალბი შესრულება, ხმის უადგილოდ დადაბლება ან ამაღლება.

დეფენზია: 1. (ფრანგ.) თავდაცვა, თავდაცვითი ტექნიკა ომში.

დეფენზია: 2. (პოლონ.) პანების პოლონეთში: პოლიტიკური პოლიცია და კონტრდაზვერვა.

დეფექტორი: 1. დეფექტის მქონე, — დეფექტიანი, ნაკლოვანი, ნაკლულოვანი, ნაკლული.

დეფექტორი: 2. (ეარგ.) ჭკუანაკლული (ლ. ბრეგ.).

დეგალი: 1. (ფშ.) ნაწილი ჯარისა, ორტოტა ხე, რომელზედაც ჯარისტარი დგას (ს. მაკალ.).

დეგალი: 2. დოლი, დოლობა (ა. შან.).

დეგალი: 3. (ხეცურ., ფშ.) ყანწზე წამოცმული ძუძუს თითი, უდელო ბავშვების საწოვრად (ა. შან.).

დეგალი: 4. დვალეთის წარმომადგენელი (დვალეთის, საქართველოს ისტორიული მხარე, კავკასიონის ქედის ცენტრალური ნაწილი და მისი გადაღმა მიდამოები. დვალეთის ტერიტორია იბერიის სახელმწიფოს წარმოშობის, ძვ.წ. IV-III სს. დროიდან შედიოდა საქართველოს შემადგენლობაში. დვალეთში დასახლდა ჩრდილოეთიდან დევნილი ოსები. დვალეთიდან ქართველობა წამოვიდა. დვალეთში დარჩენილი ქართველობა გაოსდა. ჯერ კიდევ XVII საუ-

კუნეში დვალეთის მოურავი იყო გიორგი სააკაძე. დვალელები უნიჭიერესი ქართული ტომია. ცნობილია უამრავი მეცნიერი და საზოგადო მოღვაწე, ფილოსოფოსნი. დღევანდელ დვალეთის ოსურმა მოსახლეობამ კი წერა-კითხვა არ იციან.

დვინი: 1. საქენტის ლარი.

დვინი: 2. დაბალი ბანი.

დვრიტა: 1. საყველედ რძის შესადეღებელი მასალა, რომელსაც იღებენ ჩეილი მცოხნავი საქონლის კუჭიდან, — მაჭიკი (სინონ. დვლა; ნაწი).

დვრიტა: 2. მონაგარი, სინოყიერე.

დია: 1. (რაჯ.) ბევრი (შ. ძიძ.).

დია: 2. (ვარსკვ.) მუშთარი; „ესე დია არს მეექვსესა ცასა ზედა, რომელსა ეწოდების კიმკიმელი“ (საბა).

დია: 3. დიდად, ძალიან მეტად; მეტისმეტად, ბევრჯერ.

დია: 4. ხშირად; დიახ, დიახაც, მაროლაც, ნამდვილად.

დია: 5. გამოხატავს გაკვირებას, შეშფოთებას.

დია: 6. (იმერ.) დია-დია ქათმის დაძახება (ბ. წერეთ.).

დია: 7. ქალი (დ. ჩუბინ.); ქალღმერთი: დედოფალი.

დია: 8. ჩვენებითი ნაწილაკი: აი, აგერ.

დია: 9. (სევან.) დედა.

დია: 2. (გურ.) და, დაია (რ. ბერ., გ. მეგრ.).

დიაგონალი: 1. წრფე, რომელიც აერთებს მრავალკუთხედის ორი არამომიჯნავე კუთხის წვეროებს.

დიაგონალი: 2. ერთგვარი მტკიცე ქსოვილი.

დიადი: 1. თავისი მნიშვნელობით დიდი, — დიდებული, ღირსშესანიშნავე, ძვედამოსილი.

დიადი: 2. ბევრი (ი. აბულ.).

დიბა: 1. (სპარს.) სახიანი აბრეშუმის ქსოვილი საუკეთესო ხარისხისა, ფარნა; (სპარს.) ფარნა მიძიედ ნაკერი ან ქსოვილი ოქრომკედითა (დ. ჩუბინ.).

დიბა: 2. (ძვ.) საწამებელი ძველი.

დიბა: 3. (ქიზიყ., აჯარ.) თამბაქოს ძირის ფოთლები, დაბალი ხარისხისა (ს. მენთეშ., შ. ნიქარ.).

დიდგულა: 1. დიდგული, ქედმაღალი ადამიანი.

დიდგულა: 2. ბუნქი, ყვავილებითა და ნაყოფით, ანწლსა პგაეს; (მესხ.) უცვეთულა, მცენარეა (ა. მაც.).

დივანი: 1. სურგიანი რბილი საჯდომი ან საწოლი ავეჯი.

დივანი: 2. უმაღლესი სახელმწიფო ორგანო; სახელმწიფო კანცელარია; სასამართლო, ტრიბუნალი.

დივანი: 3. აღმოსავლურ ქვეყნებში, — ლირიკული ლექსების კრებული (ერთი პოეტისა).

დივანი: 4. აღმოსავლური წარმოშობის ერთ-ერთი სალექსო ფორმა.

დივანი: 5. მუსიკალური პანგი აღმოსავლეთში (ი. გრიშაშ.).

დივანი: 6. დივანს ეძახიან მოსულელს ადამიანს, რომელიც მუსულმანებს წმინდანად მიანიათ (ი. გრიშაშ.).

დიღბანდი: 1. (თუშ.) მოენე (ი. ბუქურ.); (თურქ.) თარჯიმანი.

დიღბანდი: 2. (ქართლ., კახ.) გულში დაფარული ზნე, საქციელი, ქვეცნობიერი ხასიათი, დაფარული აზრი (გ. შატბერ.).

დიღბანდი: 3. (მოხ.) რიურაჟი, ალიონი (ი. ქავთ.).

დიღენჯი: 1. (იმერ.) ძაღლიან ცუდი (პ. ჯაჯან.).

დიღენჯი: 2. (გურ.) ზარმაცი, გაურჯელი (ე. ბერ., გ. შარაშ., ს. ჟღ.).

დინაშო: 1. (ბერძ.) პირველი შემადგენელი ნაწილია მთელი რიგი სიტყვებისა და აღნიშნავს ძალას, ენერგიას.

დინაშო: 2. იგივეა, რაც დინამო-მანქანა;

დინგი: 1. (ინგლ.) ერთგვარი პატარა ღია ნაევი.

დინგი: 2. ზოგიერთი ცხოველის წაგრძელებული ცხვირი და ყბები;

დინგი: 3. ბუტკოს ზედა, გაფართოებული ნაწილი; (კახ., თუშ.) კვერის თავი, წაწვეტილი და ახრილი ნაწილი (ა. მარტ., გ. იმნ.).

დინგი: 4. (ინგლ.) ბრინჯის საცხეველი; (ქიზიყ.) თრიმლის საბეჭვი.

დინი: 1. (ბერძნ.) ძალის ერთეული (ერთი დინი უდრის 10⁵ ნიუტონს).

დინი: 2. (არაბ.) სარწმუნოება (დ. ჩუბინ.).

დირექტრისა: 1. (ფრანგ.) კონუსის კვეთის (ელიფსი, ჰიპერბოლა, პარაბოლა) სიბრტყეში მდებარე წრფე, რომელსაც შემდგი თვისებები აქვს: წირის ნებისმიერი წერტილიდან ფოკუსამდე და ამ წრფემდე მანძილთა ფარდობა არის მუდმივი სიდიდე, რომელიც ტოლია შესაბამისი წირის ექსცენტრისიტეტისა.

დირექტრისა: 2. საარტილერიო პოლიგონის ან საჯარისო სასწავლო ცენტრის სპეციალურად მოწყობილი უბანი.

დირექტრისა: 3. საბრძოლო ხასი ფარიკაობაში.

დირექტრისა: 4. (ფრანგ.) დედათა სასწავლებლის უფროსი, მმართველი ქალი.

დისკო: 1. (ბერძ.) ბრტყელი წრე, მრგვალი ფირფიტა; სატყორცნი იარაღი მსუბუქ ათლექტიკაში.

დისკო: 2. (ინგლ.) ტალღისებრი რიტმული საცეკვაო მუსიკა.

დისციპლინა: 1. (ლათ.) მტკიცედ დადგენილი წესი, რომლის დაცვაც სავალდებულოა ამა თუ იმ კოლექტივის ყველა წევრისათვის.

დისციპლინა: 2. ცოდნის, მეცნიერების დარგი; სასწავლო საგანი.

დიშლა: 1. (ჯაეახ.) ფურგონის წინა ხე, რომელზეც მიმაგრებულია ცხენის თავსაჭერი ჯაჭვები (გრ. ბერ.).

დიშლა: 2. (ხევსურ.) სათიბი ბალახია ერთგვარი (ა. ჭინჭარ.).

დიშლა: 3. ქვის პირის მოსასწორებელი ფართო პირიანი წერაქვი.

დიჩინი: 1. (თუშ.) ჩაჩანი, ნოხი (ი. ბუქურ.).

დიჩინი: 2. (ხევსურ.) ამპარტაენი, სხვაზე თავგამეტებული (თ. ონი.).

დილაყვი: 1. „ცხოველთ მკლავი“ (საბა); (ქიზიყ.) ნიდაყვი (ს. მენიშუშ.).

დილაყვი: 2. (ხევს.) ბაყვი — ადგილი, სადაც ბარკალი გარედან ეკერის მუცელს (ა. ჭინჭარ.).

დო: 1. შედლებილი მარწმუნოებანი კარაქის მოხლის შემდეგ დარჩენილი მომავო სითხე.

დო: 2. მუსიკალური ანბანის დასაწყისი ტონის სახელწოდება.

დობილი: 1. ვინც დად მოიკიდეს, დად წოდებული, დად მინუელი, დის მადიერი (სხვა ქაული).

დობილა: 2. (გურ.) ვაიიანი ხეებით გაშენებული ადგილი (ე. ნინ., თ. კიკე.).

დოგი: 1. (თუშ.) საზღვარზე დარტობილი მსხვილი დაბალი ხე მიჯნად (პ. ხუბ.).

დოგა: 2. ერთგვარი ჯიშის დიდი და ღონიერი ძაღლი.

დოგმა: 1. დებულება, რომელიც დასაბუთებული არ არის და უკრიტიკოდ, ბრმად იღებენ.

დოგმა: 2. (გურ., იმერ.) შესაკრავი დილები ლითონისა, დაგმა (ი. ჭყონ.).

დოლაბი: 1. წისკვილის ქვა; (იმერ.) წისკვილი.

დოლაბი: 2. ბანიანი სახლის სათეაღე, საიდანაც სინათლე წადის და კვამლი ამოდის.

დოლაბი: 3. ქეთიკირის კედელში დატანებული უკარო განჯინა (ქვეშაგების შესანახად).

დოლაბი: 4. (ს.) ბორბალი.

დოლბანდი: 1. თეთრი, თხელი, რბილი ქსოვილი.

დოლბანდი: 2. ჩაღმა – თავზე შემოსახვევი საბურველი მამაკაცისა მუსლიმანურ ქვეყნებში.

დოლბანდი: 3. პალტოს მსგავსი გრძელი ჩასაცმელი ქალისა.

დოლი: 1. მუსიკალური საკრავი.

დოლი: 2. ბატკნის მოგების დრო (თებერვალში მოდის).

დოლი: 3. ხორბლეულის სახე; „უჭვო იფქლი“ (საბა); (ქართლ., კახ.) რბილი ხორბალი (ა. მაყ.).

დოლი: 4. (მთიულ., გუდამაყარ.) ნადირის ბუნაგი (ე. ვირსალ.).

დოლი: 5. შაბი – მარილის გვარი თეთრი ქვა (დ. წუბინ.).

დოლი: 6. (ტექ.) ღრუ ცილინდრი.

დოლი: 7. (ჩ. თუს.) ჯარას ის ნაწილი, რომელშიც ჯარატიარი ზის (კ. ჭრულ.).

დოლმა: 1. (ქართლ.) სხვადასხვა ჯიშის შეჯვარების ნაყოფი (გ. შატბერ.).

დოლმა: 2. (თურმან.) ამიერკავკასიური (? ქართული. ა. სიხ.). მეორე თავი საჭმელი ხორცის ფარშისა და ბრინჯის ბურთულები, რომლებიც

ბიც ვაზის ფოთოლშია გახვეული.

დომბა: 1. დიდი ჩლიქოსანი ცხოველი.

დომბა: 2. (აჭარ.) ჯებირი, ხერგი, რაბი (შ. ნიუარ.).

დომენი: 1. ელემენტარული მნიშვნელობის კრებული, რომელშიც შესაძლებელია მონაცემების ობიექტის ატრიბუტის დასაშვები მნიშვნელობების ამორჩევა.

დომენი: 2. ფერომაგნიტური ნიმუშის გაჯერებამდე დამაგნიტებული არე.

დომენი: 3. ევროპულ ქვეყნებში, მეფის მემკვიდრეობითი საადგილმამულო სამფლობელო.

დომინიკა: 1. (ლათ.) უფლისა (ბატონის საკუთრება).

დომინიკა: 2. კეირისა, კეირის დაბადებული.

დომინო: 1. (ფრ.) სათამაშოა. ის ვინც ყველა ქვას ჩამოსვამს გახდება domino, ე.ი. ბატონი.

დომინო: 2. სამასკარადო კოსტუმი; სასულიერო პირის გრძელი სამოსელი ზამთრისა.

დომფალი: 1. (ინგილ.) უკუტოდ გამოსარშული პარკი, ხოლო კუტიანად გამოსარშული – ეაჭია (მ. ჯან.).

დომფალი: 2. ბავშვის ავადმყოფობა: თავზე დიდი მუწუკი ამოსდის (ე. ბერ.).

დომფალი: 2. აბრეშუმის პარკი ორი ჭიით (ა. ლლ.).

დომხალი: 1. დუღილით შესქელებული, გაწურული და მწვანილით (კამით, ზაფრანით) შენელებული დო.

დომხალი: 2. არეულ-დარეული, აწეწილ-დაწეწილი, ალუფხული, ასვრილი.

დონა: 1. (ქართლ., კახ.) უთაური (თ. რაიცი, ი. ჭყონ.).

დონა: 2. ადუღებული ქონით გაუღენილი ბამბა, რომელსაც ადებენ ნადრობზე.

დონა: 3. (იტ.) ქალბატონი.

დონე: 1. პორიზონტალური სიბრტყე – საზღვარი სიმაღლის გამოსარკვევად; ამა თუ იმ მდგომარეობის საფეხური; განვითარების თვისების, სიდიდის დამახასიათებელი ხარისხი, საფეხური.

დონე: 2. (ფშ.) დუნე.

დონი: 1. ქართული ანაბნის მეოთხე ასოს

სახელწოდება.

დონე: 2. „ჩემთვის გაურკვეველია ამ სიტყვის მნიშვნელობა. ანდაზა კი არსებობს: ძროხა ნახე და დონი ისე სთხოვე“ (გ. შატბერ.).

დონე: 3. პორიზონტალური სიბრტყე – სიმაღლის გამოსარკვევი სასაღვარე; ამა თუ იმ მდგომარეობის საფეხური.

დონე: 4. (ესპ.) პარტიისცემით მიმართვა მამაკაცისადმი.

დონე: 5. სასულიერო წოდების ტიტული იტალიაში.

დორა: 1. თიხის ჭურჭელი (წყლისათვის); სითხის საზომი ერთეული; (ქართლ., ლეჩხ.) კოკა, რომელშიაც ხუთი-ექვსი თუნგი ჩადის (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); 72 გირვანქიანი ღვინის საწყაო, ორი მენახევერე კოკისოდენა ჭურჭელი (მ. ალავე).

დორა: 2. (აჭარ.) ღაზლის (შაღის თავსაბურავი) საქსელავე მცირე დაზგა (შ. ნივარ.).

დოყა: 1. (ქიზიყ., ინგილ.) ნორსი, ქორფა, მაგრამ თამამი ყლორტი (ს. მენოეშ.); „ირმის წვილი რქა“ (საბა).

დოყა: 2. (იმერ.) გულის ჯაერი (ი. ჭყონ).

დოყო: 1. (იმერ.) მსუბუქად გაზრდილი, ნახეირები (ვ. ბერ.).

დოყო: 2. (იმერ.) მადალი და ზანტი; დოყლაპია, მოუხერხებელი, ღოყო (ი. ქაეთ.).

დოშე: 1. ზუთხის (თართის და მისთ.) ღორად გამოყვანილი გვერდი.

დოშე: 2. მამადის დაბადების დღის აღსანიშნავი ზეიმი ეგვიპტეში.

დოხოკონი: 1. სადაფისა და მისთ. ხელოსანი.

დოხოკონი: 2. (იმერ.) ნაგვიანევი მოსაველი (ვ. ბერ.).

დრაპა: 1. მხატვრული ლიტერატურის გვარი (აგრეთვე ჟანრიც); სათეატრო თხზულება (დ. ჩუბინ.).

დრაპა: 2. ვერცხლის ფული; წონის ერთეული; „ექუსის დანგის წონა“ (საბა).

დრაპა: 3. გადასახადი, რომელსაც კომლი იხდიდა ეკლესიის მსახურთა გასამრჯელოდ.

დრაპა: 4. თრიმლის მარცვლები (დ. ჩუბინ.).

დრაპა: 5. (ხევსურ.) დაჭრაში ან მოკვლაში მიცემული ფული ან საქორელი (ა. შან.).

დრიაში: 1. (გურ., ოკრიბ.) ბეჯითად ღიასახლისობა (გ. შარაშ.).

დრიაში: 2. (გურ., ოკრიბ.) შარახეტი, უსაქმოდ მოხეტიალე ქალი (მ. ალავე).

დრიაში: 3. (გურ.) ტრიალი (რ. ბერ., გ. მეგრ.)

დრიგინა: 1. (ქართლ.) ხმაურით მოსიარულე (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

დრიგინა: 2. (ქართლ.) იგივეა, რაც დრანგი – ღიდი, ტლანქი, მოუხეშავი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

დრეკბა: 1. იდრიკება, იხრება, იღუნება.

დრეკბა: 2. უკან იხევს (წინააღმდეგობის და სხვათა გამო), შინდება.

დრეკუ: 1. (ძვ.) არასწორი (ზ. სარჯ.); მრუდი (ზ. სარჯ.).

დრეკუ: 2. (ძვ.) მოღალატე (ზ. სარჯ.).

დროება: 1. იგივეა, რაც დრო, ეპოქა, ხანა; იგივეა, რაც დროს გატარება.

დროება: 2. დროს მიცემა, დაცდა; დროს შოვნა, მოხელეობა.

დროება: 3. დაგვიანება (ზ. სარჯ.). (ძვ. იურიდიული ტერმინი) დაყოვნება, ვადის გადაცილება, ვადის გასვლა. იურიდიული ენაზე დაყოვნება ნიშნავს ვალდებულების განზრახ შენელებულ აღსრულებას.

დროსელი: 1. სადენისაგან დამზადებული კოტა, რომელსაც ღიდი ინდუქციური წინაღობა აქვს;

დროსელი: 2. სითხის, ორთქლის ან აირის წევისა და ხარჯის სარეგულაციო სარქველი.

დროსელი: 3. (ფშ.) იგივეა, რაც დროსეული, ავის გასაკეთებლად დროის მომლოდინე კაცი (ი. ჭყონ).

დროშა: 1. სახელმწიფოს ემბლემა.

დროშა: 2. მსუქანი, ფაშფაშა; მოსქო კაცს მეტ სახელად დროშას არქმევენ (ი. გრიშაშ.).

დუ: 1. ორი (იხმარება კამათლით თამაშის დროს).

დუ: 2. (იმერ.) ლაქაში, – მცენარეა (ა. მაყ.).

დუა: 1. (რაჭ.) ჯადოა (შ. ძიძ.).

დუა: 2. (ინგილ.) სამქიმარი, პანაშვიდი (გ. იმნ.).

დუა: 3. (ხევსურ.) ყველაფერი ის, რის ხერე

პით ჭამა შეიძლება, — ბავშვის ენაზე (ა. ჭინ-
ჭარ.).

დუბარა: 1. ნარდის თამაშში — წყვილი ორი-
ანი (კამათელზე); ორწევრად შეგრეხილი ბამ-
ბის ძაფი (პატრუქად იხმარება); ორიპირა ნაკე-
რი (მაგ., დაბამბული ახალუხი).

დუბარა: 2. (იმერ.) ეშმაკობა (ნ. მარი., შ. ძიძ.);
(აჭარ.) მზაკერული ხერხი.

დუგა: 1. (სპ.) მელოდის სახელწოდება.

დუგა: 2. ლექსთწიგებაში, — ორსტრიქონიანი
ლექსი.

დუგა: 3. სოკოა ერთგვარი.

დუღი: 1. (გურ., ზ. აჭარ., ფერეიდან.) ქათმის
ბიბილო (ე. ნინ., თ. კიკე., ს. უღ.); თხემი თავისა
(შ. ნიუარ.); (მეგრ.) თავი.

დუღი: 2. ბოლიანი, კვამლიანი (ა. ჩიქ).

დუღი: 3. (ჭან.) თავის ზედა ნაწილი; მწვერ-
ვალი.

დუღი: 4. დიდი ლაზური საზღვაო ნავის
„სანდალის“ წინა ნაწილი.

დუღკო: 1. თითის ჩირქოვანი დაავადება; თით-
თა და ფრხილთა შორის ხორცმეტი, მეტეტი
თითებისა (დ. ჩუბინ.).

დუღკო: 2. (ქიზყ.) სქელი წებოვანი წვენი,
რომელსაც გამოყოფს ტებილი ხილუული, თამ-
ბაქოს ფოთოლი და სხვ. (ს. მენთეშ.).

დუღღება: 1. (ინგილ.) გომბიო (მ. ჯან.).

დუღღება: 2. (ფშ.) ონტკოფა, — მცენარეა (ა.
მაყ.).

დუზი: 1. (ფშ., ქიზიყ., იმერ., ქართლ.) სწორი
ზედაპირის მქონე ადგილი; ეაკე, სწორი მიწ-
დორი (ს. მენთეშ.); სწორი (ნ. მარი.); დიდი
ეაკე, ტრიალი მიწდორი (თ. საღარ.).

დუზი: 2. (ზ. აჭარ.) ჭადრაკივით სათამაშოა,
საკმაოდ რთული და ინტერესის აღმძვრელია
(შ. ნიუ.).

დუკატი: 1. (იტალ.) მე-13 — მე-19 სს. ჯერ
ვერცხლის, შემდეგ ოქროს ფული დასავლეთ
ევროპის სხვადასხვა ქვეყანაში (მ. ჭაბ.).

დუკატი: 2. აქლემის გვარი, გარნა მომცრო
(დ. ჩუბინ.); მოზრდილი აქლემი.

დუკატი: 3. მსხვილი სასაზღვრო სამხედრო
ტერიტორიული ერთეული ბისანტიის იმპერი-
აში.

დუმა: 1. ცხერის ქონიანი დიდი კუდი; (იმერ.)
თოფის კონდახის ბოლო; ხელნის ნაწილი, რო-
მელსაც ან გათლაშივე სქელს ტოვებენ, ან
ნაჭერს აჭედებენ, რომ ბორბლის ტრიალის
დროს მორგება ხელნა არ გაიხეხოს.

დუმა: 2. რეგოლუციამდელ რუსეთში: წარ-
მომადგენლობითი კრება საკანონმდებლო ან
ადმინისტრაციული ფუნქციით.

დუმა: 3. უკრაინული ფოლკლორის ლირი-
კულ-ეპიკური ჟანრი (ქსე).

დუმა: 4. (გურ.) საჯდომი (ა. დღ.).

დუნია: 1. ქვეყანა, ქვეყნიერება, მსოფლიო.

დუნია: 2. (ესპ.) ხნიერი ქალი, რომელიც მი-
ჩენილი ჰყავს ახალგაზრდა ქალს და თვალ-
ყურს ადევნებს მის ქცევას; დიასახლისი, ქალ-
ბატონი (მ. ჭაბ.).

დურა: 1. ცხერის ტყავისაგან შეკერილი წა-
მოსასხამი, რომელსაც ბეწვი შიგნით აქვს მოქ-
ცული, — იხმარება ჩასაცმელად და დასახუ-
რავადაც (ტყაპუტი); ცხერის ან მგლის ტყაუ-
საგან შეკერილი საზამთრო ჩასაცმელი (მ.
ალაფე). „საკაცო ტყაუი“ (საბა).

დურა: 2. (მთიულ., გუდამაყარ.) ფართო, დიდი
(ე. ვირსალ.).

დურა: 3. (ყარგ.) დამბანა (ა. სიხ.); (ყარგ.)
პისტოლეტი (ლ. ბრეგ.).

დურა: 4. მათრახი, რომელიც ცოლის საცე-
მად იყო განკუთვნილი რუსეთში (ეინც ცოლს
არ სცემდა სირცხვილად ითვლებოდა).

დურა: 5. მარგალიტი.

დურა: 6. სორგოს ერთ-ერთი სახეობა, ბალა-
ხოვანი მცენარე.

დურბელა: 1. (რაჭ.) დუბელა, ნელთბილი, უბე-
მური, მდგარი წყალი.

დურბელა: 2. (რაჭ.) ძალიან მწარე.

დურო: 1. სათოფური; სალოდე; ციხე-სიმაგრის
ზედა ნაწილის გვერდზე მოწყობილი ხერტი
ქვის დასაშენად; (რაჭ.) ქეითკირით ნაშენი ბი-
ნა — კოშკი, მთა რაჭაში.

დურო: 2. ესპანური ვერცხლის ფული.

დურო: 3. (რაჭ.) ქალის უკანა ნაწილი (ე.
ბერ.).

დურო: 4. მცენარეა ერთგვარი (ა. მაყ.).

დუშაყი: 1. (ქართლ.) ცხენის ბორკილი რკო-
ნისა (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); „სხვათა ენაა,
ქართულად პალეანდი (ცხენთა ფეხთ სახლ-
თი თასმა) ჰქვიან“ (საბა).

დუშაყი: 2. (გურ.) ოდასახლის ხის მოაჯირი (ა. სიხ.).

დუშმანი: 1. მტერი.

დუშმანი: 2. (მოხ.) მაგრად მოხარული კევრცხის ჩაღრმაებული ნაწილი (ი. ქაეთ.).

დუხჭირი: 1. „აეთუვალადი“ (საბა); უღამაზო, გონჯი.

დუხჭირი: 2. მნელი, აუტანელი, ტანჯვით საესე.

ე

ეგე: 1. ჩვენებითი ნაცვალსახელი, იგივეა, რაც ეგ (მიუთითებს მეორე პირთან ახლოს მეოფს საგანზე).

ეგე: 2. (ინგილ.) ისეთი კარგი (ნ. როსტ.).

ეგება: 1. იგება მისთვის, მის წინ, მის ქვეშ; ეშლება, ეფინება.

ეგება: 2. იქნება, ვინ იცის.

„აღდეს სიყვარულს ყველა ფეხქვეშ ეგება. ვფიქრობ: ღეკსმა გაიმარჯვოს ეგება!“ (ი. გრიშაშვილი, „მაჯამა“).

ეგერია: 1. ასტეროიდი (მცირე პლანეტა).

ეგერია: 2. ერთგული ცოლი (ი. იმედ.). ნიშნა, ნუმის მეუღლე და მოძღვარი, დამრიგებელი.

ეგირი: 1. (ძვ.) კოთხუჯი, ქართლში ამ ბალახისაგან მუცლის ტკივილის წამალს ამზადებენ; (გურ., რაჭ.) ვარსკელაეა, მცენარეა (ა. მაყ.).

ეგირი: 2. (არაბ.) წელთ-ადრიცხეა მაჰმადიანთა, რომელიც იწყება 622 წლიდან (დ. ნუბინ.).

ეგრევე: 1. „ეე“ ნაწილაკიანი „ეგრე“ – მაგბეარადეე, მაგნაირადეე; ისევე ისე.

ეგრევე: 2. (ეარგ.) მაშინვე, ახლავე (ლ. ბრეგ.).

ეღვა: 1. იღვება მასთან; მის გვერდით; ეყოლებება; იღვება მისი, მისთვის.

ეღვა: 2. იღვება მისი, მასთან; დადგმული ექნება; მის გვერდით, მის წინ, მასზე, მის თავზე.

ეგრია: 1. (ბერძნ.) სიხარულის, კმაყოფილების გამოჩინებული წამოძახილი რისამე აღმონების, მიხვედრის დროს. გადმოცემით, ეს წამოძახილი აღმოსხდა არქიმედეს, როდესაც პიდროსტატიკის ძირითადი კანონი აღმოაჩინა, რომელიც მისი სახელითაა ცნობილი.

ეგრიკა: 2. ლიმონის ჯიში, გამოყვანილია კალიფორნიაში.

ეესება: 1. იესება მისი ან მისთვის, – საესე უხდება.

ეესება: 2. ბრძალებდა.

ეეზანება: 1. ეზომება, ეტოლება.

ეეზანება: 2. იგივეა, რაც ესზომება.

ეეზო: 1. შემოკლებული მიწის ნაკვეთი, სადაც სახლი ან სხვა ნაგებობა ღვას და სადაც ხშირად სანრდილობელი ხეები და ხეხილია; „გაღაღანი მოხრილი“ (საბა).

ეეზო: 2. სასახლე, სასახლის მოსამსახურეები (ი. იმნ.).

ეეზო: 3. აფრა; კრეტსაბმელი, ფარდა (ი. იმნ.); (ძე.) ფარდა, ნოხი (კ. დანელია).

ეეზახება: 1. ეუზნება, ელაპარაკება.

ეეზახება: 2. იგივეა, რაც ეძრახება, საძრახისად ეთელება, ეციცხება.

ეეთერი: 1. გარემოცველი საჰაერო სიერცე, ჰაერი, სადაც ვრცელდება რადიოტალღები.

ეეთერი: 2. ორგანული ნიეთიერება, რომელსაც იღებენ წყლის გამოხლეწით სპირტის ან ფენოლისაგან; წარმოადგენს უფერო აქროლად სითხეს. იყენებენ მედიცინაში, ჰარფიუ-მერიაში, ტექნიკაში.

ეევეთება: 1. ხმადღახმად ეევეა, შეუტევეს, ეევერება.

ეევეთება: 2. ევრება, ეევეცება, სისუსტეს გრძნობს მუხლებში; იგივეა, რაც ეევეცება, ევრება (ფრთები).

ეეიდება: 1. მოებდება, ეკონწილება, ჩამოებდება.

ეეიდება: 2. მოეკიდება, მოედება.

„წევრ-ულვაშზე მარგალიტებრ ცრემლსე ცრემლი ეეიდება. მწარის ოხვრით ეერ იქარეებს, გულს რომ ეცეხლი ეეიდება.“ (აკ. წერეთელი, „თორნიკე ერისთავი“).

ეეიდების: 1. (ინგილ.) იწყებს (ნ. როსტ.).

ეეიდების: 2. (ინგილ.) უბრაზდება (ნ. როსტ.).

ეეიდების: 3. (ინგილ.) ეეიდება, ჩამოეკიდება... (ნ. როსტ.).

ეეიუ: 1. (ფრანგ.) ძველებური ფრანგული ოქროსა და ვერცხლის ფული.

ეკიუ: 2. (ინგლ.) „საერთო ბაზრის“ ქვეყნების (საფრანგეთის, გერმანიის, იტალიის, ინგლისის და სხვ.) სავალუტო სისტემის ერთეული (შემოიღეს 1979 წ.).

ეკრძალება: 1. უკრძალავენ, - ნება, უფლება არ ეძლევა.

ეკრძალება: 2. კრძალვით ეკყრობა, - ერიდება, უფროხის, გაუბრძის.

ელ: 1. შემოკლებული „ელექტრო“, „ელექტრონი“...

ელ: 2. (ებრ.) სიმრტყე; ძველ აღთქმაში ღვთის გამოჩნატეველი სიტყვა.

ელა: 1. (გურ.) იელი, - მცენარეა.

ელა: 2. (ჯაეახ.) ზოგჯერ არ ითარგმნება, ნაწილაკია, ზოგჯერ აღნიშნავს მაშინვეს (გრ. ბერ.).

ელა: 3. ელევი, - კამარა (ი. აბულ.); სვეტი.

ელაპი: 1. „ბჭეთა თანა აღაგიან სადგომი კაცთათვის, რათა პარბ(ე)ის(ა) შესელა-გამოსელამდე მურ ღაიცადონ“ (საბა); დიდი კამარა; კარიბჭე.

ელაპი: 2. მრუდე თვალღი; თვალმრუდი; მარღი, მრუდი.

ელაპი: 3. იგივეა, რაც ელაევი - პატარა ბრტყელი თეეზია.

ელატე: 1. „მაშინებელი, გინა მწაფელი“ (საბა).

ელატე: 2. იგივეა, რაც აღმოსავლური ნაძევი.

ელაეენი: 1. „საზრდელია მწვერმარხილთა, საენებელს არგებს“ (საბა).

ელაეენი: 2. „სარკმელი კამაროსანი მადალი ტაძართა შინა, გინა სახლთა“ (საბა).

ელაენა: 1. (აჭარ.) შამაია, თეეზია.

ელაენა: 2. ციციინათელა (შ. ნიქარ.).

ელა: 1. (გურ.) იელი (გ. შარაშ.).

ელა: 2. ტომი, ხალხი; ქვეყანა, მხარე; თურქთა ტომებისაგან შემდგარი უბინადრო ხალხი; ქონად მადალი ხალხი (დ. ჩუბინ.); მოხეტიალე.

ელა: 3. პრუსიული ზომა სიგრძე-სიმაღლისა (ი. იმედ.).

ელა: 4. მადარი ინგლისური ღლედი (ი. იმედ.).

ელა: 5. (ძვ.) საქონლის ჯოგი.

ელა: 6. (არაბ.) მადალი (ივ. ლოლაშვი.).

ელა: 7. ინგუშებისა და ჩეჩნების მითოლოგიაში მიწისქვეშეთში მდებარე საიქიო.

ელიფსი: 1. (მათ.) წრიული კონუსის გადაკვეთის წირი სიბრტყესთან, რომელიც კვეთს ამ კონუსის ერთ-ერთი კალთის ყველა მსახველს. ელიფსი წარმოადგენს სიბრტყის იმ წერტილს, რომელიც გომეტრიულ ადგილს, რომელთათვის ამ სიბრტყის ორ მოცემულ წერტილებამდე (ელიფსის ფოკუსებამდე) მანძილების ჯამი მუდმივი სილიდვა.

ელიფსი: 2. (ბერძ.) პოეტური ფიგურა, სტილისტიკური ხერხი, როცა წინადადებაში გამოტოვებულია ერთი ან რამდენიმე სიტყვა, რომელიც ნაგულისხმევი კონტექსტით ან სამეტყველო სიტუაციით.

ემართება: 1. ვალად ექნება აღებული, ვალად ედება; ევალდება.

ემართება: 2. მოსდის (ეისმე ან რასმე) შეერთხევეა, რაღაც ამბავი, რაღაც ატყდება თავზე შეეყრება, უნდება, ხედება (აუღმყოფობა).

ემართება: 3. იმართება მისი.

ემბაზი: 1. ქრისტიანული წესით ბავშვის მოსანათლაევი ჭურჭელი; „საბანელი განსაწმენელი“ (საბა).

ემბაზი: 2. განმანათლებელი. მომქცეველი. („მიუგო... ემბაზმან ქართლისამან ნინო მეფესა“)

ემე: 1. (ზ. აჭარ.) ეს, ის, ისა (შ. ნიქ.).

ემე: 2. (თუშ.) ლაპარაკისას რამის დაეიწეების შემთხვევაში მოსაგონებელი სიტყვა (პ. ხუბ.).

ემთხვევა: 1. რისამე თანადროულად ხდება, სხვა რამესთან ერთადროულად მოდის, სხვა რასმე ხედება.

ემთხვევა: 2. (მოწიწებით, მოკრძალებით) კოცნის, ეამბორება.

ემინი: 1. (ქიზიქ.) გულუბრყვილო, არაეშმაკი ადამიანი (ს. მენთეშ.).

ემინი: 2. (ქართლ.) კარგი ამინდი, დარი (გ. შატბერ.), წყნარი, მშვიდი.

ემისია: 1. (ლათ.) ფასიანი ქაღალდების ფურლის გამოშვება.

ემისია: 2. (ლათ.) ფოტონების, ელექტრონების, იონების და სხვა ნაწილაკების ამოფრქვევა გაავარვარებული ან ისეთი ზედაპირიდან, რომელზედაც შემოქმედებს ელექტრული და ელექტრომაგნიტური ეელი ანდა სწრაფი ნაწილაკების ნაკადი.

ემპირია: 1. (ბერძ.) წინაწარმოტყველება შეწირული ცეცხლის მიხედვით.

ემპირია: 2. (ბერძ.) ადამიანის გამოცდილება, - გარეშე სამყაროს აღოქმა გრძნობის ორგანოების საშუალებით.

ენახება: 1. ინახება მისი ან მისთვის, - ღაცული იქნება.

ენახება: 2. თავის თავს ანახევებს, საშუალებას მისცემს ნახონ, ეწევენება.

ენიშნება: 1. ინიშნება მისთვის, - უნიშნავენ.

ენიშნება: 2. ეცნობა რაიმე ნიშნის მიხედვით, - ნიშნად მიიღებს, ეწევენება, მიაჩნება, გუმანს აიღებს.

ერ: 1. „ერი“ (საბა).

ერ: 2. „არა“ (საბა).

ერგანი: 1. (ჯაეახ.) უქმრო ქალი (ა. მარტ).

ერგანი: 2. (ჯაეახ.) უცოლო კაცი (ა. მარტ).

ერგი: 1. მუშაობისა და ენერჯის სასომი ერთეული.

ერგი: 2. ჩრდ. აფრიკის უდაბნოების ქვიშიანი მასივების არაბული სახელწოდება.

ერევა: 1. ვერ არჩევს (რამისგან, ერთმანეთისგან), ეშლება, ეცვლება (ერთმანეთში).

ერევა: 2. სჯობნის, სძლევს, დაამარცხებს.

ერევა: 3. ერთიგორეში შეიძლება შეერიოს, შერევა შესაძლებელია.

ერთგან: 1. ერთ ადგილას.

ერთგან: 2. (ძვ.) ერთად („უბრძანა: „გკითხავ საქმესა, ერთგან სასაუბნაროსა.“) (რუსთაველი).

ერთი: 1. რაოდენობითი რიცხვითი სახელი, - პირველი ერთეული, რიცხვთა შორის პირველი, რაოდენობით.

ერთი: 2. განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელი, - ვიღაც, ვინმე; რაღაც, რომელიღაც. („სახლაკი ერთი... პოვა“).

ერთობა: 1. თავს იქცევს, დროს ატირებს.

ერთობა: 2. ერთიანობა, სოლიდარობა.

„ზოგი იტანჯება და ზოგი ერთობა. და საიდუმლოა ჩვენს შორის ერთობა.“ (ბ. ბაღარჯიშვილი, „ადმოსკლერი“).

ერი: 1. „ერი არის ადამიანთა ისტორიულად

ნამოკალიბებული მყარი ერთობა. წარმოშობის ენის, ტერიტორიის, ეკონომიური ცხოვრებისა და იმ ფსიქიკური წყობის ერთობის ბაზაზე, რომლის გამოხატულებაა კულტურის ერთობა“. (ი. სტალინი).

ერი: 2. (ფშ.) იერი (ვაჟა, ა. შან).

ერი: 3. (გურ., აჭარ.) ერთი (გ. შარაშ).

ერი: 4. (მთიულ., გუდამაყარ.) ძალა, შრო (ა. ვირს.).

ერი: 5. (ძვ.) ჯარი.

ერი: 6. ძველი ქართული ასოს „წ“-ს სახელწოდება.

ერობა: 1. ვრად ვოფნა; რაიმე სახალხო გართობა - დღესასწაული, დღეობა; (მოხ.) ხალხის კრება, სათემო ყრილობა; პატარა მოედანი, სადაც უქმ დღეს სოფელი შეიკრება ხოლმე.

ერობა: 2. რუსეთში: ადგილობრივი თვითმმართველობა, შემოღებული 1864 წელს.

ერცახე: 1. ერთსახე (ზ. სარჯე).

ერცახე: 2. (გურ.) მცირე, პატარა (ა. სიხ.).

ერხევა: 1. ირხევა მისი, რხევით მოძრაობს მისი, - ენძრევა, უტოკავს.

ერხევა: 2. (ვარგ.) ცუდად აქვს საქმე, უჭირს.

ესე: 1. იგივეა, რაც ასე - ასეთნაირად, ამგვარად, ამნაირად; დაახლოებით; აქეთ, ამ მიმართულებით; „ახლოსავით ითქმის“ (საბა).

ესე: 2. (ფრანგ.) თავისუფალი ფორმის ნარკევი, რომელშიც განხილულია ლიტერატურული, ფილოსოფიური, სოციალური და სხვა პრობლემები.

ესე: 3. (ხეესურულ.) ნაცვალსახელი (ა. შან).

ესე: 4. „ესე ახლოსავით ითქმის“

ესი: 1. კელტურ (ენისეულ) მითოლოგიაში უმაღლესი დემიურგი ღმერთი, რომელიც განაგებს ადამიანის ყოველ კეთილ აზრს.

ესი: 2. (ხეესურ.) ნაცვალსახელი ეს, ესე (ა. შან).

ესმის: 1. ყურით აღიქვამს (ხმას, ღაპარაკს...); ეყურება. გაეგება, მიმხვედრია.

ესმის: 2. დაეღვეინება.

ესმის: 3. იგივეა, რაც ესხმება - ეცხება, ეგლისება.

„ბრმა ვერ ხედავს, მარამ უკეთ ესმის... და მას, ყისაც ესმის, არაფერი ესმის. ვ. ჯაეახაძე. „სამწუხაროდ“. მიჯნურობით სავსე გულსა შეგონება არ ესმისა, დაგმობა და სამარხავი მწარის გემოდ არ

ესმისა." (არწილი, „ვისრამიანი“).

ესპაბი: 1. (ფერეიდნი.) იარაღი.

ესპაბი: 2. ჭურჭელი, ავეჯი, მოწყობილობა.

ესხმება: 1. ისხმება რამეზე; (სითხეს) ასხამენ, ზედ ეღვრება, ექცევა, ეფრქვევა.

ესხმება: 2. გამოსდის, გამოეხსმება ბევრი (ფრთები, ნაყოფი, ფოთლები...), ისხამს.

ესხმება: 3. დასხმული ექნება (ეყოლება). „რა სჯობს შაისში ტფილისსა, ვარდი ვარსკვლავებ ესხასა, შწვანედ ღელავდეს გარემო, ცვარი ცის მას-ზედ ესხასა.“ (ვახტანგ VI, „სალბუნად გულისა“).

ეტენება: 1. იტენება მისი, — ძალიან ევსება (რამეთი); ებერება; ეწრება, ეხხირება, ერევა (ი-მისთანა რამეში, რაც მას არ ეხება).

ეტენება: 2. (ჟარგ.) ახლო ურთიერთობას ცდილობს მასთან, ვისაც მისგან შორს უნდა თავის დატყერა (ლ. ბრეგ.).

ეტერი: 1. (ძე.) შეხრუკვილი; მოხალული მარცვალი (ი. აბ.).

ეტერი: 2. (ძე.) „ყანის ოდოში (ნუშთა, ნიგოზთა და ეგვიეთართა, ცერცვთა, სიმინდთა და ეგვიეთართა დაუჟამებელსა და სიმაგრენაკლებსა ოდოშსა უწოდებენ“ (საბა).

ეტიკეტი: 1. თავის დატყერისა და თავაზიანი მოპყრობის წესები (მეფის კარზე, მაღალ წრეებში თუ დიპლომატთა შორის).

ეტიკეტი: 2. პროდუქციაზე დაკრული საფაბრიკო ან საეაჭრო ნიშანი (სახელწოდების, ქარხნის, ფასისა და სხვათა ჩვენებით), იარღიყი; სამეცნიერო-საკოლექციო ექსპონატებზე გაკეთებული წარწერა.

ეტლი: 1. ცხენებით სატარებელი მსუბუქი ოთხთვალა, ფაეტონი.

ეტლი: 2. ცთომილი, ვარსკელაეი, ბედის ვარსკელაეი; (ძე.) ზოდიაქო.

ეტლი: 3. ჭადრაკში: ფიგურა, რომელიც სელის შესაძლებლობით ლაზიერზე ორჯერ ნაკლებია.

ეტლი: 4. (გურ.) უწყინარი, მორწილი ადამიანი (გ. შარაშ).

ეტლი: 5. (ძე.) ბედი. ბედისწერა.

ეფერება: 1. ტბილად ექცევა, — ეალერსება, უყვავებს.

ეფერება: 2. შეეფერება, მოერგება, ეკუთვნის, იმსახურებს.

ეფრეშ: 1. (ეკლესიურად) ნაყოფიერი.

ეფრეშ: 2. „აღორძინება“ (საბა).

ეფრეშ: 3. „ნუგეშისმცემელი“ (საბა).

ეფუცა: 1. „ეფიცა“ (საბა).

ეფუცა: 2. (გურ.) შეცდა, შეცდომა დაუშვა (ა. ლ.).

ექმნება: 1. იქმნება მისთვის, მისაში (მის ცნობიერებაში, მის გულში...); იქნება მისთვის, — გაუხდება (რადმი).

ექმნება: 2. ექნება, ეკუთვნება; ეპოება, ეშოება.

ექცევა: 1. იქცევა მისი, ეღვრება, ესხმება.

ექცევა: 2. იქცევა მისი, — ერღვევა, ეშლება, ენგრევა.

ექცევა: 3. ხედება, ვარდება, ემწყვდევა (საღმრამეში).

ექცევა: 4. როგორიმე (კარგ ან ცუდ) დამოკიდებულებას იჩენს ვინმესთან ან რამესთან, ეპყრობა.

ელირება: 1. ღირებულება, ფასი ექნება.

ელირება: 2. პირდაპირ მიმართულებას იღებს; აპირებს; ეპირება.

ელირება: 3. რაღაცას მოუღერს დასაბრტყელად.

ეყო: 1. „ექნა“ (საბა).

ეყო: 2. „ეყოფინა“ (საბა); საკმარისი იქნა; დააკმაყოფილა, მეტი არ დასჭირდა; გასწვდა, გაუმკლავდა (სხვის დაუხმარებლად).

ეყო: 3. (ინგილ.) იყო (ნ. როსტ.).

ეყოფა: 1. საკმარისი იქნება, დააკმაყოფილებს, მეტი არ დასჭირდება.

ეყოფა: 2. იყოფა მისგან, — ცალკეედება, ეგრება, ეთიშება.

ეყრება: 1. სცილდება, სძვრება ზედაპირიდან. ეცლება (ბევრი); სცილდება, თავს ანებებს, ტოვებს, ურთიერთობას წყვეტს, შორდება; ეყოფა (მაგ., ძმა ძმას); ვინმეზე ან რამეზე იყრება, აყრიან.

ეყრება: 2. იყრება მასში, უყრიან, — გამჭოლად გადის; ერტობა; გაყრა შესაძლებელია.

ეყრება: 3. „შეერთვის მდინარე მდინარეს“ (საბა).

ეშვი: 1. (ანატ.) კბილი, რომელიც მოთავსებუ-

ლია საჭრელ და ძირითად კბილთა შორის; სხვა კბილებთან შედარებით გრძელი და წვეტიანი.

ეშვი 2. გარუული ტახი.

ეში 1. (იმერ.) შეძახილი ხარების გასარეკად.

ეში 2. (ზ. აჭარ.) ტოლი, კბილა, ამხანაგი, მეგობარი, კოლეგა (შ. ნიუარ.).

ეში 3. საწუხარი ხმა.

ეშურება 1. საშური აქვს, ჩქარობს, ესწრაფვის.

ეშურება 2. არ ემეტება, ენანება.

ეში 1. სიყვარული, ტრფობა; სიღამაზე, სიტურფე, მიმზიდველობა, მომხიბლაობა, სანდომიანობა.

ეში 2. აჭარულ ენაში ნიშნავს: მაგარს ანუ თავსუ ხელაღებულს (ი. გრიშ.).

ეცილება 1. ცდილობს წაართვას, ჩამოართვას (რამე); ცდილობს ჩამოიცილოს (რამე საქმეში), ცილობა აქვს ვინმესთან, მოცილედ უხდება, მეტოქეობას უწევს, ედავება, ექიშება; ეჯობება.

ეცილება 2. (ფშ.) „არ ეცილება“, არ ასცილდება, სხვა გზა არა აქვს.

ეცლება 1. მოცლილი იქნება, – თავისუფალი დრო ექნება.

ეცლება 2. ერთმევა უელაპირიდან, სცილდება, შორდება, სძვრება; ელევა, ეკარგება.

ეცნობება 1. აცნობებენ, შეატყობინებენ, – ცნობა მიეცემა.

ეცნობება 2. შეიძლება იცნობდეს; ალბათ იცნობს.

ეძრახება 1. (ფშ.) ხმას სცემს, ელაპარაკება; ეხმაურება, გასძახის.

ეძრახება 2. საძრახისად ეთელება, – ეეცხება.

ეწაში 1. „ემოწმა“ (საბა).

ეწაში 2. „მოწამედ“ წამებულ იქნა“ (საბა).

ეწამება 1. წამებას მიეცემა; წალებას გამოიღოს, – დაიტანჯება, გაწამდება.

ეწამება 2. აბრალევენ, სწამებენ.

ეწამება 3. ემოწმება.

ეწამება 4. რწმენა ექნება, ეჯერება.

„შიც ვერ სტეხს, მამა ასულს ჰკლავს, ქალიც

ეწამებისა, ფრთხილად თქვით, ცუდად თავს იკლავს თუ ნებით ეწამებისა.“ (არნილს, „ანბანთქება“.)

ეწევა 1. წევით მიაქვს (ან მიიქვას), – მიათრევს (სწევს); იწევა მისი (მაღლა).

ეწევა 2. დადევნებელი ახლოს მიევა, უახლოვდება, მისწვდება (წინ წახულს, გაქცეულს).

ეწევა 3. შეეწევა, ეხმარება; უწევს (დახმარებას, მომსახურებას...).

ეწევა 4. დაემართება, შეემთხვევა, თავს დაატყდება, მოუევა.

ეწერი 1. საერთო სახელი ნიადაგის სხვადასხვა ტიპისა; მწირი, უნაყოფო, მცირემოსაგლიანი მიწა; ქვიშნარი, წითელი, ანდა ყვითელმონაცრისფრო ნიადაგი.

ეწერი 2. მაღალი მთის ბაღახი, ხმარობენ სახლის სახურავად (ნ. აბდუშელიშვილი).

ეწერი 3. (მეგრ.) პატარა და დაბალი ტყე; ნატყეური ადგილი (ივ. ჯაფახ.).

ეწვება 1. იგივეა, რაც ეწვის; იწვის მისი, ცუცხლი უკიდია მისას; ცუცხლით ესობა.

ეწვება 2. დაწოლილი იქნება მასთან, დაწოლილი ეყოლება გვერდით.

ეწყობა 1. იღება ბევრი, ლაგდება, აწყობენ; გარკვეული წესით დგება, ირასმება, მწკრივდება; წყსრიგი მყარდება; გვირდება; იქმნება, ყალიბდება; იმოსება, ირთება, იკაზმება; ეთვისება (ხასიათით...), ეგუება (ვინმეს ან რამეს).

ეწყობა 2. ეწყება. იწყება მისი, მასში, – დასაწყისი, დასაბამი ეძლევა მისას.

ეჭირება 1. ექნება, ეყოლება (ხელში...), ეკავება, ეკერობა.

ეჭირება 2. მოჭერა შესაძლებელია.

ეჭირება 3. დასჭირდება, საჭიროა მისთვის, – სჭირდება, უნდა.

ეხამება 1. ეგუება, ეწყობა, ეფარდება, შეესაბამება, შესაფერი ხდება.

ეხამება 2. ეუცხოება, ხამად იგრძნობს თავს; ხამად ეწვენება (გარემო).

ეხი 1. „კლდე გამონახეთი ქვაბივით“ (საბა). ბუნებრივი გამოქვაბული კლდეში.

ეხი 2. იგივეა, რაც ეხ, (ეპ), – გამოხატავს დანაებას, წყენას (ეხი თქვა, – დაინანა, იწყინა).

ეხილება 1. ეღება, ეხსნება, – თვალს ახელს.

ეხილება 2. ხილად მიიღებს, პირველად შესჭამს.

ეხილება: 3. ენახეება.

ეხირება: 1. ეჭვდება, ეწრება, ეწხირება; გახირული იქნება; ერჭობა.

ეხირება: 2. ეჯიბრება.

ეხლება: 1. ეხეთქება, ეჯახება, ეტაკება; ასკდება.

ეხლება: 2. ეახლება, — თან ეყოლება.

ეხსნება: 1. იხსნება მისი ან მისთვის, — ეღებო; ხსნიან, აღებენ მისთვის.

ეხსნება: 2. თაეს ანებებს, — ეშვება, შორდება, სცილდება.

ეჯაფრება: 1. არ უყვარს, ეზარება, სძულს, სძაგს (ეზიზღება).

ეჯაფრება: 2. ჯაფრად აქვს, — ეღარდება; ეფიქრება.

ეჯი: 1. „სამი მილი ერთი ეჯი არს“ (საბა); „ერთი ეჯი არს სამი ათასი ბიჯი, რომელსა შრანგნი ღელას უწოდენ“ (საბა).

ეჯი: 2. ერთი დღის საეალი გზა; გრძელი გზა; ვიწრო და მიხევეულ-მოხევეული ბილიკი.

3

ეგაა: 1. (ზ. იმერ.) გრძელი ხე, ბურკეტი (ქ. ძოწ.).

ეგაა: 2. თოჯინების თეატრის მოწყობილობა, რომლის მეშვეობითაც ათამაშებენ (მართავენ) მარიონეტ თოჯინას (ა. ყიფში).

ეგადა: 1. დროის განსაზღვრული მონაკვეთი; გარკვეული დრო, რომელსაც არ უნდა გადასცდეს პირობის შესრულება.

ეგადა: 2. მახვილის ან ხმლის გადაჯვარედინებული ადგილი, სადამდისაც მახვილი ქარქაშში წადის; (ხევსურ., თიან.) ხმლის ან ხანჯლის ტარი.

ეგადა: 3. პაემანი, ბორჯი (დ. ჩუბინ.).

ეგაბა: 1. ვაის ძახილი (შეწუხებულისა), — გოდება, გლოვა; დიდი მწუხარება, ტანჯვა, უბედურება.

ეგაბა: 2. ნაკელი (ქ. ძოწ.).

ეგაზა: 1. დეკორატიული ჭურჭლის საყოველ-

თაოდ გაერცვლებული სახელწოდება, ლარნაკი.

ეგაზა: 2. შეეცის სამეფო ღინასტია, ღაარსა გუსტაე I-ში.

ეგაზი: 1. „ყურძნის ხე“ (საბა); მცოცავდეროანი მცენარე, რომელიც ყურძნის ისხამს.

ეგაზი: 2. (მთიულ.) ღვეწის დროს გულთობზე გამოზმული რკინის ჯაჭვი ხარების დასამელად (ლ. კაიშ).

ეგაი: 1. შორისდებული; გამოხატავს: ტკივილს, ბწუხარებას, დანანებას.

ეგაი: 2. პირველი შემადგენელი ნაწილი რთული ფუძეებისა; ნიშნავს უხეიროს, უილაჯოს, უნიათოს (მაგ. ვაი — მეომარი).

ეგაი: 3. (ქიზიყ.) ცეკვაა ერთგუარი (ს. მენიუშ).

ეგაკასა: 1. (იმერ.) ბალახია (ა. ღლ.).

ეგაკასა: 2. (იმერ.) მწვანე ბაყაყი, ხეზე ცხოვრობს, როდესაც ის ყოყინს დაიწყებს, წვიმა მოდისო — ამბობენ (ი. ჭყონ).

ეგალი: 1. (არაბ.) ოღქის, პროინციის მმართველი თურქეთსა და სხვა მუსლიმანურ ქვეყნებში; (სპარს.) ნაიბი (დ. ჩუბინ.); (არაბ.) საქეენოდ გამრიგე უმადლესი მოხელე ირანში.

ეგალი: 2. ვაღდებულება, სესხად აღებული ფული, ნისიად წადებული საქონლის საფასური და სხვა მსგავსი გადასახდელი თანხა.

ეგალი: 3. სკანდინავურ მითოლოგიაში ერთ-ერთი ღმერთი, მამაცი მეომარი.

„ამდგეუ კადრეს: მუხანათობს ეახტანგ გურჯისტანის ვალი. თქვენცა გმართებთ აწ გადახდა, თქვენზედ იღუა რაც მან ვალი“. (დ. გურამიშვილი, „დავითიანი“).

ეგამპირი: 1. ცრურწმენით, — მიცვალებული, რომელიც დამღამობით საფლავიდან ღდება და ენება მოაქვს ადამიანებისადმი, სისხლს სწოებს მათ.

ეგამპირი: 2. ძუძუმწოვრების გვარი ხელფრთიანების რიგისა. იკვებება მწერებითა და ხილით. იგი არ მიეკუთვნება სისხლის-მწოველებრთა ოჯახს.

ეგანი: 1. სადგომი, ბინა; (ძვ.) საცხოვრებელი ადგილი და ნაგებობა.

ეგანი: 2. ღინური ტურმინი, აღნიშნავდა ქვეყნის გამგებელს ირისა (ძვ. წ. XVI-XII სს.) და ჯოუსს (ძვ. წ. XI-III სს.) ეპოქაში. მოგვიანებით წარ-

ჩინებულთა უმაღლესი ტიტული (ქსე).

ვანი: 3. (იაპ.) ჯადოსნური ცხოველი – ნიანგი, ზუიგენი თუ ზღვის გველი. მისი ხორცი შხამიანია. ბოროტების მომასწავებელი.

ვარა: 1. „ესე არს ყავეგილთა მრავალფოთლობა ნამეტნაობით ბუნებითსა“ (საბა).

ვარა: 2. (ესპ.) სიგრძის საზომი, ლათინური ამერიკის ბევრ ქვეყანაში (უღრის 80-100 სმ-ს).

ვარდან: 1. (ირან.) გმირი.

ვარდან: 2. მოქალაქე.

ვარი: 1. (გურ.) იგივეა, რაც უარი, უარყოფითი პასუხი თხოვნაზე, მოთხოვნაზე, წინადადებაზე.

ვარი: 2. დენის რეაქტიული სიმძლავრის ერთეული. (ვოლტ-ამპერ-რეაქტიული).

ვარი: 3. ალაბი (იმერეთში ერთი ადლის ზომა) (დ. ჩუბინ., ი. იმეღ.); იგივეა, რაც ადლი, სიგრძის საზომი ერთეული.

ვარი: 4. ქართული დასარტყამი საკრავი (ა. ეიფშ.).

ვარი: 5. სნება, გადამდები სენი, სატკივარი (დ. ჩუბინ.).

ვარი: 6. (ძვ.) ციხე-სიმაგრე, სასახლე (ნ. მელიქ.).

ვარია: 1. ზრდადაუმთავრებელი ქათამი (კვერცხის დებადღე).

ვარია: 2. „ეარიად იოქმის ყურდღლის დიდ ბაჭია“ (საბა).

ვარია: 3. სადღევებელი, სადღევებელა, ფიცრუბისაგან ოთხკუთხედად გაკეთებული, გრძელი დახურული კასრი, ზედაპირზე, შუაში, ნახერტი აქვს (გრ. ბერ.); „ვარიას ეძახიან გლეხნი სადღობელსა“ (საბა).

ვარია: 4. „...ქარაგმას ეწოდების, რომელ არს მძიმე“ (საბა).

ვარია: 5. (მოხ.) ურო ხისა (ო. ქაჯ.).

ვარიანტი: 1. რამდენიმე გვარად დაწერილი ნაწარმოების (ან მისი ნაწილის) ერთ-ერთი სახეობა; საერთოდ რისამე ნაირსახეობა, სახე(კვლილება; (ჭადრ.) სვლათა ერთ-ერთი შესაძლებელი კომბინაცია.

ვარიანტი: 2. (უარგ.) სუფრა, ქეიფი (დ. ბრეგ.).

ვარიანტი: 3. (უარგ.) შანსი, შესაძლებლობა (დ. ბრეგ.).

ვარყა: 1. იგივეა, რაც არყა სოკო.

ვარყა: 2. (რაჭ.) დაუკოდავი ცხენი (აღ. კობახ.).

ვარცხლი (ვარცლი): 1. „არს მცირე ნაეი“ (საბა); (ძვ.) დაუჭედავი ნაეი ე.წ. ცალფა ნაეი, ერთ ხეში გამოდებულ.

ვარცხლი (ვარცლი): 2. (ქიზიყ.) წისქვილის ის ნაწილი, რაშიც ფქვილი (კვივა, – საფქვილე.

ვასვასა: 1. (ქიზიყ.) რასაც ვასვასი გააქვს.

ვასვასა: 2. მიიმე ფიქრებით შეპყრობილის მდგომარეობა, უძილობა (სენი).

ვასვასი: 1. (ქიზიყ.) ელვარება, ლაპლაპი; ბიბინი.

ვასვასი: 2. ყოყმანი, ჭოჭმანი, არც აქეთ, არც იქით (ქ. ძოწ.).

ვატი: 1. ელექტროდენის აქტიური სიმძლავრის საზომი ერთეული.

ვატი: 2. (გერმ.) ზღვის ნაპირის ზოლი, რომელიც წყლით იფარება ზღვის მოქცევის დროს და შიშვლდება მიქცევისას (მ. ჭაბ.).

ვატმანი: 1. ტრამეის ვაგონის წამყვანი.

ვატმანი: 2. იგივეა, რაც ერთ-ერთი სახის ქაღალდი, ტექნიკური ხაზვისა და ხატვისათვის.

ვაფლი: 1. თხელი, მსუბუქი და ხმელი ნამცხვარი უჯრედებიანი სუდაპირით.

ვაფლი: 2. კუპატი (დ. ჩუბინ.).

ვაქილი: 1. „თანამოსარწლე, ვაქირი, მიზღური მოსარწლე“ (საბა); ვექილი.

ვაქილი: 2. (ძვ.) გართიადი.

ვაყა: 1. (იმერ., გურ., აჭარ.) დაუკოდავი ცხენი (ა. ღღ., შ. ნივარ.).

ვაყა: 2. (ჭან.) დაკოდილი ცხენი.

ვაცა: 1. „მამალი თხა“ (საბა).

ვაცა: 2. იგივეა, რაც ვაცა – მიწიდან აღმართული ვერტიკალური ძელი, რომელსედაც დაყრდნობილია სახლის სახურავი; ვაცა, ვაცე, გოგი, ციგი – ხის ძელი, რომელიც დაბჯენილია სახლის სარტყელზე გადადებულ დიდ კოჭზე (საწელზე) და რომელსაც სათავე ყვრდნობა (თენგიზ კვიციანი).

ვახა: 1. მწუხარების გამომხატველი.

ვახა: 2. აღტაცების გამომხატველი.

ვახი: 1. „საკრავია ერთი“ (საბა).

ვახი: 2. „ვახში“ – „ვალის სარგებლის სარგებელი უწესო“ (საბა).

ვახტი: 1. (გერმ.) მორიგეობა გერმე.

ვახტი: 2. ენოუზიანობით აღსაესე, რისამე აღსანიშნავად.

ვახტი: 3. (არაბ.) დრო, პერიოდი (შ. ნიქარ.); (აჭარ.) დრო, ვადა (ა. ჩიქ).

ვედრება: 1. ხევეწა; თხოვნა; შენუქეა, მუღარა.

ვედრება: 2. (ძე.) ელჩი (ნ. მელიქ).

ვედრება: 3. (ძე. იურიდიული ტერმინი) სასულიერო პირისათვის მოვალეობის შეხსენება.

ვეება: 1. ვეებერთელა, დიდი, უზარმაზარი.

ვეება: 2. უწმინდურობა, ნაგავი, ნეხვი.

ველობა: 1. (თუშ., ხეხ.) საომრად ან სათარეშოდ წასვლა; ყაჩაღობა.

ველობა: 2. (ლესხ.) ხალხური დღეობა, რომელსაც სოფ. ეონეთის მცხოვრებნი იხდიდნენ 15 ივლისს. (მ. ალავე).

ველური: 1. გარეული (ცხოველი, მცენარე); კულტურის დაბალ საფეხურზე მდგომი, პირველყოფილი ადამიანი; მხეცური, ბარბაროსული, არაადამიანური.

ველური: 2. (ფრანგ.) სუფთა შალის დახლოვებული ქსოვილი ან მოკლე, სქელი და რბილხაოიანი ფეტრი; ქრომის ზამში, ქრომიანი თრიმლით მიღებული ტყაე.

ველური: 3. (ძე.) ველზე მცხოვრები, ბარში მცხოვრები.

ვენტილი: 1. სითხის, ორთქლისა ან აირის ნაკადის გადასაქეტი და სარეგულირებელი მოწყობილობა მილსადენში.

ვენტილი: 2. ელექტრული მოწყობილობა, რომლის გამტარიანობა მნიშვნელოვნად არის და მოკიდებული დენის ძალის მიმართულებასე.

ვენური: 1. ვენებში მიმდინარე, ვენებისა.

ვენური: 2. ვენური ავეჯი, – გრეხილი ხისაგან გაკეთებული მსუბუქი ავეჯი (ავსტრიის დედაქალაქის სახელის მიხედვით).

ვერა: 1. უარყოფითი ნაწილაკი; იხმარება ზმანათან აღნიშნავს, რომ ამა თუ იმ მოქმედების შესრულება შეუძლებელია ვინმესთვის.

ვერა: 2. უარყოფითი ნაცვალსახელი: ვერარა, ვერაფერი, ვერავითარი, ვერცერთი.

ველარა: 1. იგივეა, რაც ველარ – ნაწილაკი: უკვე ვერ, მეტი ვერ.

ველარა: 2. იგივეა, რაც ველარაფერი, – მეტი ვერაფერი, უკვე ვერაფერი; სრულიად ვერაფერი.

ვეშაბი: 1. „თვეშია დიდი ზღვასა შინა ოკიანესა“ (საბა).

ვეშაბი: 2. მეგალითური ძეგლი, რომელიც წარმოადგენს ქვის დიდ ლოდს – მენჯირს, მათზე ამოკვეთილი ფანტასტიკური თევზის, – ვეშაპის რელიეფური გამოსახულებით (თენგიშ კვირიკელია).

ვეშაბი: 3. ურჩხული.

ვიგრი: 1. (ძე.) ნიანგი; „აწ ვიგრის ტყავს ზღვის თევზის ტყავს უხმობუნ და ხმელთა ცხოველიც არს, მისი ტყაეი(ვა) ეგრევე ძეგლით მოლურსმულია“ (საბა).

ვიგრი: 2. ვეფხვი (დ. ჩუბინ).

ვიეთ: 1. სადაური (ზ. სარაჯე).

ვიეთ: 2. ზოგიერთი (ზ. სარაჯე).

ვილი: 1. (თუშ.) საქსოვი დაზგის დეილი (თ. უთურგ).

ვილი: 2. ფეხბურთში 1966 წლის მსოფლიო ჩემპიონატის თილისმა (ლომის ბოკეერი, რომელსაც ფეხბურთის ფორმა აცვია და მკერდზე ინგლისის დროშა აქვს დახატული).

ვინაიდან: 1. მიზეზობრივი კავშირის გამომხატველი სიტყვაა (რადგანაც; იმის გამო, რომ... იმიტომ, რომ...).

ვინაიდან: 2. (ძე.) გამოხატავს დროში თანამიმდევრობას – „რა დროიდან“ (ძე.) გადმოსცემს თანამიმდევრობას სიერცეში, – „საიდან“.

ვინი: 1. ქართული ანბანის მეექვსე ასო.

ვინი: 2. (ინგილ.) დენის ქინქლა, მეავე სუნზე გროვდება.

ვირა: 1. საზღაური, ჯარიმა, რომელსაც მკვლელობისათვის ახდენიებდნენ ძველად რუსეთში.

ვირა: 2. (ინგილ.) ქლიავის ერთ-ერთი სახეობა.

ვირა: 3. შეძახილი სიმძიმის აწევისას.

ვირაჟი: 1. ავიაციაში და ტრანსპორტზე: მოსაბრუნებელი ადგილი მოედანზე, ეელოდრომზე და მისთ.

ვირაჟი: 2. საგანგებო ქიმიური ხსნარი, რომლის საშუალებითაც ფოტოანაბეჭდებს სასურველი ელფერი ექლაკა.

ვირგლა: 1. (ველგ.) დიდი, უშნო, ტლანქი და თან ბრიყვი ვინჩე; ხალხი ადამიანის სააუგო სიტყვადაც ხმარობს (ივ. ჯაფახ.).

ვირგლა: 2. მსხილი ცურცვი.

ვირგლა: 3. (ქართლ., ქსნის ხ.) მსხლის ჯიში (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ვირთაგანი: 1. მეტისმეტად ძნელი, რთული, გაუსაძლისი.

ვირთაგანი: 2. გამოუსწორებელი ჯიუტი.

ვირი: 1. ცხენის მონათესავე ცხოველი (ველური ვირი, – კანჯარი, დედალი ვირი, – კარაული).

ვირი: 2. (ძვ.) მამრობითი სქესის აღმნიშვნელი.

ვიში: 1. ძახილი, ოხერა, მოთქმა; ხმაძაღალი სივილი.

ვიში: 2. ბორჯომის ტიპის მინერალური წყალი საფრანგეთში.

ვიში: 3. მეორე მსოფლიო ომის დროს საფრანგეთის ფაშისტური პროპიტლერული რეჟიმის საყოველთაოდ მიღებული სახელწოდება.

ვლა: 1. სიარული, სელა.

ვლა: 2. მოვლა, პატრონობა.

ვლება: 1. გავლება, გალიეღიება.

ვლება: 2. შემოვლება, ღობება, შემოღობება, გაღობება, რაგება, შემორაგება, ზღუდვა, შემოსუღღვა, შემომიჯენა, სარება, შემოსარება (ა. ნეიმ).

ვლება: 3. იგივეა, რაც ცქერა (ა. ნეიმ).

ვნება: 1. ზიანი; ცუდი, საზიანო რამ, სიავე; ზიანის მიყენება, დაზიანება, დაშავება.

ვნება: 2. უსომო გატაცება რამეთი, – გზნება.

ვოლტა: 1. ბამბის მსუბუქი ქსოვილი.

ვოლტა: 2. (იტალ.) მითითება იმისა, თუ რომელი ტაქტი დაიკრას პირველად და რომელი – მეორედ (მ. ჭაბ.); მუსიკალურ პიესებში განმეორებისას მითითება, თუ ორი ნაწყვეტიდან რომელი უნდა შესრულდეს პირველად და რომელი – მეორედ (ა. ყიფშ.).

ვოლტა: 1. ელექტრომამორავებელი ძალისა და ძაბვის ერთეული.

ვოლტა: 2. სპორტში: მოწინააღმდეგის მოქნული ხმლის აცდენა (ი. იმედ).

ვოლტა: 3. (ცხენოსნის ჭენებით შემოვლილი წრე საჯირითო მოედანზე; საცხენოსნო ჟანრში მკვეთრი ბრუნი მარჯვნივ ან მარცხნივ (ა. ყიფშ.); აკრობატიკასა და საპერო ტანვარჯიშში: ბრუნი 180 გრადუსით (ა. ყიფშ.).

ვოლტა: 4. სათამაშო ქაღალდის არევა (ი. იმედ); საილუზიო ნომრებსა და კარტებით მანიპულაციებში – დასტაში კარტების შეუმჩნეველი გადაანაცვლება (ა. ყიფშ.).

ვრაქია: 1. „არს აღვილი ზღვათა შინა თხელი, გინა კლდოვანი, რომელსა ნაეი ანუ ტივი ეკეთოს, შემუსრვის, რომელსა მენენსა(ცა) უწოდენ“ (საბა).

ვრაქია: 2. „ქარაგმა ამგვარი „სადა ესე ჯდეს სიტყვასა თანა, მცირედ ნაკლებია“ (საბა).

ვრცელი: 1. რასაც დიდი ფართობი უჭირავს, სიგრძე-სიგანით დიდი, ფართო; დიდ სივრცეზე გაშლილი; დიდი, გრძელი მოხსენება, დაწერილებითი.

ვრცელი: 2. თეძოს წყვილი ძარღვი (კ. დან.).

ვსება: 1. ავსება, თავამდე ავსება, გააპინება, გატენა, აპირთაება; პირამდე მოყრა, გაღიცვლილება, მოფენა (ა. ნეიმ).

ვსება: 2. ქრობა, გაქრობა, ნაქრობა, დანელება (ა. ნეიმ); „დავსება, დაშრება“ (საბა).

ზ

ზაბაკი: 1. (გურ., ლეჩხ.) ნაკლი (გ. შარაშ., მ. ალავე).

ზაბაკი: 2. (იმერ.) მტყუანი, დამნაშავე (ი. ქავთ).

ზაბაკი: 3. იგივეა, რაც ზამბაკი – მარგალიტის შემცველი ნივარა.

ზავება: 1. შერევა (ი. აბ.).

ზავება: 2. შერიგება, პირობის დადება (ი. აბ.).

ზავთი: 1. ძლიერი ხმა, დიდი, გამაყრუებელი ხმაური; წყრობა, რისხვა, აღშფოთება; მრისხანე, შემსარავი შესახედაობა; (მესხ., ფშ.) რიხი, ძალა (ი. მისურ.); „სიტყვით შეაზინოს“ (საბა).

ზავთი: 2. (ძვ.) ტვირთი (ზ. სარჯ.).

ზავი: 1. შეთანხმება მეომარ მხარეთა შორის

საომარი მოქმედების შეწყვეტასა და მიშვიდობიანობას დაიყარებას; უომრად, მიშვიდობიანად ცხოვრება; მიშვიდობიანობა; „შერიგებასავით“ (საბა).

ზაფი: 2. შიში, მიქარა (ო. ქაჯ.).

ზაფი: 3. შეზავება, ზომიერად შეზავება ნიჟითა (დ. ჩუბინ.).

ზაზუნა: 1. მინდერის მომცრო მღრღნელი.

ზაზუნა: 2. მცენარე (დ. ჩუბინ.).

ზაზუნა: 1. (კნინ. – მოფერ.) იგივეა, რაც ზაზუნა, – მინდერის მომცრო მღრღნელი.

ზაზუნა: 2. (იმერ., ქიზიყ.) ნელა და მძიმედ სიარული, ზოზმანი (ვ. ბერ.); ზანტი, ზარმაცი მუშაობა, ნელა კეთება საქმისა (ს. მენოეშ.).

ზაკვობა: 1. (გურ.) კუდიანების დღე, პირველი სექტემბრის წინა საღამო (ა. ღლ.).

ზაკვობა: 2. ნაეის გაღალგა.

ზალა: 1. (ფშ.) მარილიანი, მლაშე წყალი, რაშიაც ყველს ინახავენ; წათხი (ი. ქეშიკ.).

ზალა: 2. (გერმ.) იგივეა, რაც დარბაზი; სასტუმრო ოთახი.

ზალა: 3. წყალულის ნადენი სითხე, წყალსავით თხელი.

ზალა: 4. (ინგილ.) ბიძის ცოლი; უფროსი დედაკაცისადმი მიმართვა (ნ. როსტ.).

ზალა: 5. ძალა, ღონე (ნ. როსტ.).

ზალა: 6. შიმში, ოუორა, სამართი კალატოზთა (დ. ჩუბინ.).

ზალა: 7. ძელი სანგრევი კედელთა ან საკეტი კართა (დ. ჩუბინ.).

ზანგი: 1. შავკანიანი ადამიანი, ნებრი; „კაცი შავი“ (საბა).

ზანგი: 2. (იმერ., გურ.) ჭუჭყი, გასერილი, გაჭუჭყიანებული, გათითხნილი.

ზანგი: 3. კბილის სიშავე (ჟანგი) (ლ. კოტეტი).

ზანდუკი: 1. „კიდობანი“ (საბა); ხის სახურავიანი ყუთი, გარედან, ჩვეულებრივ, თუნუქით შემოჭკვილი.

ზანდუკი: 2. „სარჩევი (წიგნისა)“ (საბა).

ზანდუკი: 3. ხორცის ფერი „წითელი“ (ი. აბ.).

ზანკალი: 1. (იმერ., ზ. აჭარ.) ღაზლისაგან მოქსოვილი წვივზე ამოსაცმელი ყელეები (ნ. მარი, შ. ნიჟარ.). პაიჭი.

ზანკალი: 2. (მოხ.) სუსტი, მორყეული (ი. ქაეთ.).

ზანკალი: 3. თხილამური (დ. ჩუბინ.).

ზარა: 1. (მთიულ.) ქვის პატარა ნიშანი, რომელსაც კოჭობანას თამაშის დროს უსვამენ (ლ. კაიშ.).

ზარა: 2. ზარი (თ. რაზ.).

ზარაფი: 1. საფასურით ფულის დამხურდაეებული; სარგებლით ფულის გამსესხებელი.

ზარაფი: 2. (ფშ.) ფრიალო, სალი (კლდე).

ზარდათი: 1. „კვერნა“ (საბა).

ზარდათი: 2. ცხენის ერთგვარი ავადმყოფობა, რომლის დროსაც ცხენს სითხე უდგება მუცლის ღრუში (საბა).

ზარი: 1. ლითონისაგან (ჩვეულებრივ, სპილენძის შენადნობისაგან) ჩამოსხმული ღრუ სარეკელი; მოწყობილობა ბგერითი სიგნალისათვის; ზარის რეკვის ხმა.

ზარი: 2. უზომო შიშით ან რაიმე საშინელი სანახაობით, ამბით ... გამოწვეული შეშფოთება, შეძრწუნება, ელდა; ის, ვინც ან რაც შიშსა და ძრწოლას იწვევს; საჩვეულებრივ უსიტყვო გალობა მიცვალებულის გასვენებისას; მოთქმით ტირილი, დატირება ვისიმე.

ზარი: 3. (ქართლ.) ძარი, დაწნული სასიმილე, ოთხ ბოძზე მდგარი.

ზარი: 4. იგივეა, რაც კამათელი.

ზარი: 5. მწყობრი, გუნდი, ხალხი (ი. აბ.).

ზარი: 6. ოქრო; ოქროქსოვილი; ოქრომკედი (ი. გრიშაშ.).

ზარი: 7. ზემიძი.

ზარმაცი: 1. ვისაც შრომა – გარჯა ეზარება, – ზანტი; უქნარა.

ზარმაცი: 2. (კახ.) აზარმაცი (“დიდი კეტი მძიმის ასაწევი” (საბა)) (ვ. მახარობლიშვილი); ბერკეტი (დ. ყიფიანი).

ზატიკი: 1. დღესასწაული (ზ. სარაჯე).

ზატიკი: 2. საიდგომო საგალობელთა კრებული (ზ. სარაჯე).

ზაქი: 1. კამეჩის ნაშიერი დაბადებიდან სამ წლამდე (უღელში შებამდე; ან პირველ მოგებაამდე).

ზაქი: 2. (ხევსურ.) აღნუ (ა. ჭინჭარ.). (სათამაშო ნაწილი, კოჭი ზედა ჩადრმავებული).

ზე: 1. იგივეა, რაც ზედ, აღნიშნავს, რომ ეინმე

ან რამე ადევს, აზის, აწევს, აკრავს.

ზე: 2. (ქართლ.) მსუ.

ზე: 3. (ინგილ., თუშ.) რძე (მ. ჯანაშ., თ. უოურგ.).

ზე: 4. ზეობა – მეფობა, მეფედ ყოფნა; მეფედ ყოფნის პერიოდი; ბატონობა ბრძანებლობა (ვ. ქურც.).

ზედა: 1. აღნიშნავს, რომ ვინმე ან რამე ადგას, ადევს, აზის, აწევს, აკრავს... ამა თუ იმ საგნის ზედაპირს, მის ზეეთა ნაწილს; ზევიდან, თავ-ზე.

ზედა: 2. მისაქსელი.

ზედა: 3. (ქართლ., ქიზიყ.) გუთნისდუდის შე-ძახილი, როდესაც ხენის დროს ხარი უხნავი ველისაკენ იწევს.

ზედა: 4. რამესთან შედარებით უფრო მაღლა მყოფი, უფრო მაღლა მოთაესებული; ზეეთა, მაღლითა; რისამე ზევიდან, გარედან ჩასაცემელი.

ზედა: 5. საწინახელში ჩასადგამი კალათი, რომ ღვინის გადმოსხმის დროს ჭაჭა არ გადმოყვებს (ვ. ბერ.).

ზედაზე: 1. წითელი ღვინო, რომელსაც ხმარობენ ზიარებისას ან ჯერისწერისას; საეკლესიო დღესასწაულისათვის საგანგებოდ შემონახული საუკეთესო ღვინო.

ზედაზე: 2. (მთიულ.) ბამბის ნართი, რომელიც ხატში ეკლესიის სამჯურ უნდა შემოაელონ, როცა ხატი ვინმეს დაამიზეხავს (ლ. კაიშ.).

ზედნადები: 1. დანართი, დამატება.

ზედნადები: 2. ერთ-ერთი მონაცემი მთავრის ასაკის გამოსაანგარიშებლად და იმის გასარკვევად, თუ რა თვესა და რიცხვში მოდის აღდგომის დღესასწაული ამა თუ იმ წელს (კ. კეკ.).

ზეზეა: 1. (იმერ.) მაგრად დარტყმა ქვისა, ბეღტისა, ჯირკისა და სხვა რამისა, რომელიც არა ჭრის.

ზეზეა: 2. აღძვრა, არევა, ზიდვა (გულისა) (ი. აბ.).

ზეზია: 1. (იმერ.) მორცხვი, გაუბედავი (ქეგლ.).

ზეზია: 2. „გესლი სწრაფად მაკედინებული“ (საბა).

ზეკარა: 1. იგივეა, რაც მიზეკარა, – მზიან ამინდში წვიმა (ქ. ძოწ.).

ზეკარა: 2. (ქართლ.) ჩრდილოეთის ქარი.

ზენი: 1. ქართული ანბანის მეშვიდე ასოს სახელწოდება.

ზენი: 2. (თუშ.) ნაჭრულები.

ზერანი: 1. (იმერ.) უემურის (სახადი ავადმყოფობის) თავიდან მოსაცილებლად ავადმყოფის ჭირისუფალნი პურის ცომიდან აკეთებენ კაცის სახეს, აცხობენ და შორს ტყეში მიაქვთ, იქ ავადმყოფობას ეითომ სხვას გადაულოცავენ (ე. ბერ.).

ზერანი: 2. (იმერ.) რომელიც ფრინველია (ი. ქავთ.).

ზერდაგი: 1. (იმერ.) ვაზის ჯიშია ერთგვარი (მ. ალაგ.).

ზერდაგი: 2. (ხევს., თუშ.) იგივეა, რაც ორქაფი, – კარგი ცხენის ეპითეტი (ა. ჭინჭარ.); ჩაღისფერი კარგი საჯდომი ცხენი. ოქროსფერი, ყვითელი ცხენი (ლ. ლეონ.).

ზეტი: 1. ლათინური ანბანის უკანასკნელი ასოს სახელწოდება.

ზეტი: 2. (აჭარ.) სოგვიერთი ხის (რცხილის, თხილის...) წერილი ტოტი, სატკემე (შ. ნივარ.).

ზეფირი: 1. ერთგვარი ზამბის ქსოვილი.

ზეფირი: 2. ხილის ერთგვარი მსუბუქი მასტილა (ხილისგან მომზადებული ცომისებური ტკბილეული).

ზეფირი: 3. (ბერძ.) დასავლეთის თბილი ქარის სახელწოდება. ამ ქარის ღვთაება.

ზეწარი: 1. ლეიბზე გადასაფარებელი დიდი თეთრი ქსოვილი.

ზეწარი: 2. ურმის ჭაღებზე პორიზონტალურად ჩამოცმული ლატანი; ნაგებობის საყრდენი ჭოკი, რომელსედაც მაგრდება სხვა კოჭები და სახურავის ფუძე.

ზეწარი: 3. (თუშ.) სხვადასხეანაირად მოხატული ფიცრებით გაკეთებული აივანი (ი. ხუბუტი).

ზევაგი: 1. ზევიდან დიდ გროვად წამოსული (ჩამორმლილი, ჩამორღვეული) თოვლი ან მიწა.

ზევაგი: 2. ამპარტაენი, ზეიადი, ქედმაღალი.

ზევარა: 1. (ხევსურ., მთიულ.) ზეარაკი, მოზვერი უნდა იყოს ("შემაკების ზევარო, გაძღა, გაიზარაო") (ა. ჭინჭარ.).

ზეარა: 2. (რაკ.) ძროხის პირველი ხბო (აღკობახ.).

ზიარა: 1. იგივეა, რაც საზიარო, – რაც რამდენიმე პირს ეკუთვნის, საერთო.

ზიარი: 2. (ძვ.) შვილი (ივ. ჯავახ.).

ზიზილა: 1. დაბალი ტანის ლამაზი მრავალწლოვანი მცენარე, ყვავის მთელი ზაფხულის განმავლობაში.

ზიზილა: 2. (ჯავახ.) ლამაზი ფერის მიწის ნაკერი, თამაშობენ ბავშვები (გრ. ბერ.).

ზიკი: 1. (ხეესურ., თუშ.) წერილად გამოტრიალი სკლატი, მაუდი (ა. შან.).

ზიკი: 2. მორთული (ღიღებით, შიბებით) (ა. შან.).

ზიკი: 3. „ლერწამი მოქსოვილი, ლერწმის სუფრა“ (საბა).

ზილი: 1. (ინგილ.) ძირი (ნ. როსტ.).

ზილი: 2. (ინგილ.) წვრილი ხმა (ნ. როსტ.).

ზილი: 1. „კოდო“ (საბა).

ზილი: 2. საშუალო ხმა სამხიან სიმღერაში.

ზილი: 3. ბრწყინება, ნათება, ელვარება, კაიფი (ა. ნეიმ.).

ზილი: 4. მოძრაობა, რევა, ჩოჩქოლი, ურიაიშული, გუგუნე; აფორიაქება (ა. ნეიმ.).

ზილი: 5. კრინი, წვრილი ხმა გალობაში (დ. ჩუბინ.);

ზილი: 6. (ჯავახ.) პატარა ზარი, ზანზალაკი (გრ. ბერ.).

ზიმზიმი: 1. ერთად შეყრილი მრავალი ადამიანის ხმაურიანი მოძრაობა, რევა, ჩოჩქოლი, ურიაიშული, გუგუნე; აფორიაქება (ა. ნეიმ.).

ზიმზიმი: 2. ბრწყინება, ნათება, ელვარება (ი. ნეიმ.).

ზინზილა: 1. (ინგილ.) აურზაური, აყალმაყალი (ნ. როსტ.).

ზინზილა: 2. (ინგილ.) დიდი ტალახიანობა წვიმის დროს (ნ. როსტ.).

ზინზილები: 1. მოსართავ-სამკაული (ბალთები, ღიღები...).

ზინზილები: 2. (კახ.) ბზის ტოტები.

ზიბი: 1. თხევადი ცხიმი, მიღებული ზღვის ცხოველებისა და ზოგი თევზის ქონისგან.

ზიბი: 2. (ქვ. იმერ.) გაუფუარი ცომი.

ზმა: 1. გაღვქსილ თქმაში შერჩეული ორი მოსაზღვრე სიტყვა, რომელთა შეერთებით ახალი სიტყვა მიიღება. (მაგ. „მაღლით წვიმა მოდიოდა, ნაბადმა ეერ დამფარაო, დამასეულა მან თაეიდან ფეხებამდე მისხა რაო“ (აკაკი)).

ზმა: 2. საქციელი; კეთება.

ზმა: 3. (ინგილ.) ძმა.

ზმა: 4. ხმაურობა, ჩოჩქოლი (დ. ჩუბინ.).

„აწ აგინი უქმრობით არა სწუხან, ისეე ზშიან, ჟნ ასპარესს ასპარესობს მერმე სმენ და მდერენ, ზშიან.“ (არჩილი, „სიტყვა სანათლისღებო“).

ზმანება: 1. სიზმარი, მოღანდება, მოჩვენება.

ზმანება: 2. დასომება, დატოლება.

ზმნა: 1. გარჯა, შრომა, ცდილობა (ი. აბ.).

ზმნა: 2. შეტყობა, ცნობა, გამორჩევა (ი. აბ.); მიყურადება, დაკვირვება (ი. იმნ.).

ზმნა: 3. მოხიბვლა, კუდიანობა, მისნობა, მარჩიელობა (ი. აბ.).

ზმნა: 4. მეტყველების ნაწილი, რომელიც ადნიშნავს ამა თუ იმ პირთან დაკავშირებულ მოქმედებას ან მდგომარეობას.

ზმნა: 5. განზრახვა, დაპირება.

ზნე: 1. ხასიათი, ბუნება, თვისება; ჩვეულება.

ზნე: 2. იგივეა, რაც ბნედა, – ქრონიკული ნერვიული დაავადება; დამახასიეთებელია შეტყვები, რომლის დროსაც ავადმყოფს გონება ეკარგება და კრუნხვა მოსდის, – ავი ზნე, ეპილეფსია.

ზოგადი: 1. ისეთი, რაც სხვადასხვა მოვლენაში, საგანში... საერთოა, ყველასათვის დამახასიათებელია და თან არსებითია; არაკონკრეტული.

ზოგადი: 2. (ძვ.) ნახევარი.

ზოგი: 1. განუსაზღვრელი ნაცვალსახელი; ყველა საშორის რომელიმე ერთი (ან რამდენიმე) გარკვეული ნაწილი.

ზოგი: 2. (ძვ.) ნახევარი (ი. იმნაი).

ზოდი: 1. გამოდნობის შედეგად მიღებული ლითონის მოლიანი ნაჭერი; საერთოდ, რომელიმე მკვირივი ნივთიერების ერთი მთლიანი ნაჭერი.

ზოდი: 2. ზოდიაქო (ე. გაბიძ., ი. ქავთარ.).

ზოლი: 1. გრძელი და ეწრო სიბრტყე რისამე.

რამესუ გაკლებული, დანჩეული; ვიწრო და გრძელი ფართობი სხედასხვა დანიშნულებისა.

ზოლი: 2. (გურმ.) კოლოიდური ხსნარი: მაგ., სხედასხვა ემულსია, ქაფი; ნისლი, კვამლი (მ. კაბ.).

ზორგა: 1. (ძვ.) კერპთმსახურება; მსხვერპლის შეწირვა (კერპებისათვის).

ზორგა: 2. (გურ.) ცემა, რტემა უფრო ზურგზე (გ. შარაშ.).

ზორტი: 1. ქსოვილის ვიწრო ზოლი, ზონარი, რომლითაც იკავებენ ტანსაცმლის ამა თუ იმ ნაწილს.

ზორტი: 2. (აჭარ.) ნალექით გაუდენთილი, ნახევრად დამპალი ფიცარი, შეშა და მისთ. (შ. ნიქ); (ზ. იმერ.) ტყეში თავისით წაქცეული ხე (ქ. ძოწ.).

ზრახვა: 1. ფიქრი რისამე შესახებ. – სურვილი, წადილი; განზრახვა.

ზრახვა: 2. ლაპარაკი, სიტყვა (ზ. სარაჯე). („შესძინა სწავლად ქართულისა... ზრახვისა ხსნილად.“).

ზრდა: 1. გამოკვება („მზრდის მე უფალი ამის ადგილისაი“).

ზრდა: 2. აღზრდა („ზრდიდა მას... ფუფუნებითა“).

ზრო: 1. (ძვ.) ტანი.

ზრო: 2. (ხეუსურ., ფშ., თუშ.) შუბის მაგვარი მახვილი, რომელიც ისარზუა წამოცმული (ა. ჭინკარ.); ისრის წვერი რკინისა (თ. რაზიკ).

ზრო: 3. (ძვ.) მავთული, წნელი (ნ. მელიქ).

ზრო: 4. (ინგილ.) ღერძი (მ. ჯან.).

ზუზუა: 1. (კახ.) ზომი.

ზუზუა: 2. ნელა მოქცევა, გვიანობა; ძუნწობა, რამის გამოზომვით გაცემა.

ზუზი: 1. გარკვეულ ზომასზე ცოტათი ნაკლები.

ზუზი: 2. (გურ., აჭარ.) შეეული, კალატოხები-სა და ხუროების იარაღი (გ. შარაშ.).

ზუზია: 1. (იმერ.) მორცხვი, გაუბედავი (ქემლ).

ზუზია: 2. საწამლაი (დ. გურამიშ.).

ზუზია: 3. საქმეში ნელი, საქმის ნელა მკეთებელი.

ზურა: 4. ძუნწი, ხელმოჭვრით გამცემი რისამე.

ზურა: 1. (კან.) დედალი ცხოველი (ივ. ჯაფხ.).

ზურა: 2. (კან., მეგრ.) მხდალი, მშიშარა.

ზურა: 3. (მეგრ.) სესტი, ავადმყოფი.

ზურგი: 1. „უკანა კერძი“ (საბა). უკანაკერძო კაცთა, ანუ შედაკერძო ცხოველთა; ითქმის ნივთთათვისცა, ვითარ ზურგი მთისა, შენობისა და მისთანათა (ნ. ჩუბინ).

ზურგი: 2. საწყო და წონის ერთეული, მოხსენებულია XV–XVI სს. ქართულ ისტორიულ წყაროებში. იხმარებოდა თივის, ფეტვის, კანაფის, სელისა და ღვინის საზომად.

ზურგი: 3. (სამხ.) ფართო გაგებით, – მეომარი ქვეყანა თავისი ტერიტორიით, მოსახლეობით, ეკონომიკური რესურსებით, საზოგადოებრივი და პოლიტიკური წყობით. ვიწრო გაგებით, შეიარაღებული ძალებში – მოქმედი ფრონტების, არმიების, შენაერთებისა და ნაწილების ცხოვრების, სწვლებისა და საბრძოლო მოქმედების ყოველმხვერი უსრუნველყოფის მიზნით შექმნილი და ჯარების მატერიალურ, ტექნიკური და სამედიცინო უსრუნველყოფისათვის გათვალისწინებული ნაწილების, ქვეგანაყოფების და დაწესებულებების ერთობლიობა.

ზღარბი: 1. ეკლიანი ტყავით მოსილი პატარა მწერიჭამია ცხოველი.

ზღარბი: 2. (თიქური) ზღმურდლი.

ზღარბი: 3. (თიქური) ეკალა.

ზღვა: 1. გადახდა, მიგება (ი. აბ.).

ზღვა: 2. საზღაური, ჯარიმა, გადასახდელი (ი. აბ.).

ზღვა: 3. ოკეანის ნაწილი; მლაშე წყლის დიდი მასა, მეტ-ნაკლებად შემოსასაზღვრული ხმელეთით.

ზღვა: 4. (თუშ., ხეუს.) ზღაეი, – სიპიეთ ბრტყელი, ოღონდ უფრო სქელი ქვა, იყენებენ ბოსლის იატაკის მოსაკირწვლავად.

ზღვარი: 1. (მათემ.) მუდმივი სიდიდე, რომელსაც უსაზღვროდ უახლოვდება ცვალებადი სიდიდე.

ზღვარი: 2. (ჯაფახ.) მწვანე ვიწრო კორდი ორ ნათეს ფართობს შორის (გრ. ბერ.).

ზღვარი: 3. სასღვარი, მიჯნა.

ზღმურდლი: 1. ბორას ჭუპრი, საქონლის ხორცსა და კანს შუა გაიწილი (ბორას კვერცხებისაგან); (ქიზიყ.) ჭუპრი (საერთოდ); სახეზე გამოყრდილი მსხვილ-მსხვილი მუწუკი, დუღუ-

ლი.

ზღმურდღო: 2. ზღარბი (სინონიმი – ბუძგვი).

ზღმურტლი: 1. (გურ.) ჭუჭყი, სიბინძურე (გ. შარაშ.). პირმოთხუანული (რ. ბერ., გ. მეგრ.).

ზღმურტლი: 2. (გურ.) საქონლის ავადმყოფობა, კანქვეშ ამოიბურცება პატარა მრგვალი ადგილი, მასში მატლია, ორ-სამ თვეში მატლი მწერად იქცევა, გამოტრის კანს და გაფრინდება (რ. ბერ., გ. მეგრ.).

ზღმურტლი: 3. (ზ. აჭარა.) ფელამუშში, ფაფასა და ცომში გაუქნელი ან მოუხელებელი პატარა გუნდა, მურკლი (შ. ნიჟარა.).

თ

თა: 1. (იმერ., რაჭ., ლეჩხ., აჭარ., მესხ.) მთა (პ. ჯაჯან.).

თა: 2. შემოკლებით – თანა; „თანა ქარაგმით ესრე იოქმის“ (საბა).

თაბახი: 1. ხის ლანგარი, გობის მსგავსი.

თაბახი: 2. გარკვეული ზომის საწერი ქალღლის ფურცელი; ერთი ნაბეჭდი ფურცლის დაკეცილი მიღებული თექვსმეტი გვერდი, ფორმა.

თაგუნი: 1. (კინი.) თაგვი, თაგუნა.

თაგუნი: 2. „სხვილნი ძარღენი“ (საბა).

თაგა: 1. (მესხ.) თუნუქის ოთხკუთხედი ფართო ტაფა ნამცხერისათვის (ი. მაისურ.); მათრათი (ა. ნეიშ.).

თაგა: 2. (ინგელ.) თაეში, ზედა: ზემოთ მყოფი (ნ. როსტ.).

თაგადი: 1. (ძე.) დიდგვარიანი ფეოდალური წრის, უმაღლესი წარმომადგენელი.

თაგადი: 2. (ძე.) თვით, თვითონ (ი. აბ.).

თაგადი: 3. (ძე.) მეთაური (ი. აბ.).

თაგადი: 4. (ძე.) თაენი (ი. აბ.).

თაგდება: 1. ნდობით აღჭურვილი პირი, სხვის მაგიერ პასუხისმგებლობას რომ კისრულობს.

თაგდება: 2. ჩურჩხლის თაეში ყულფად გაკეთებული ძაფი ჯოხის ან თითის გასაყრელად, სათაური.

თაგვი: 1. „არს ყოველთა ცხოველთა ყელს ზეითი“ (საბა.).

თაგვი: 2. უკუქვეითი ნაცვალსახელი (მაგ. „თაგი თვისი ქრისტესგან განაგლო“)

თაგვი: 3. წვერი, მწვერვალი.

თაგვი: 4. წიგნის ნაწილი.

თაგვი: 5. მთავარი.

თაგვი: 6. სათავე, დასაწყისი.

თაგვი: 7. თავთავი.

თაგვისი: 1. მისი საკუთარი.

თაგვისი: 2. თქვენი.

თაგვისი: 3. ჩვენი.

თაგმტკივანა: 1. კაცი, რომელიც ხშირად იტკივებს თავს (ა. სიხ.).

თაგმტკივანა: 2. (მთიულ.) ჩვეულებრივი ცერცველა, მცენარეა (ა. მაყ.).

თაგნი: 1. (ძე.) ძირითადი თანხა სარგებლით გასესხებული ფულისა ან იმ ფულისა, რომელსაც ვაჭარი ატრიალებს.

თაგნი: 2. (ძე.) ნაპარევის ღირებულება (იე. ჯაჯან.).

თაგნი: 3. (მოხ.) ღორდი ან სხვა რამ, რაც წინ მოაქვს აღიდებულ მდინარეს (ა. ყაზბ.).

თაგნი: 4. (ქართლ.) შესანახად მიზარებული ძროხა (შ. ძიპ.).

თაგნი: 5. (მთიულ.) იმდენივე ბატკანი, რამდენი ცხვარიც წაეიდა ზამთრის სამოვარზე (ლ. კაიშ.).

თაგნი: 6. (იმერ.) მეთაური საქმეში, გამორჩეული საქმის კეთებისას.

თაგობა: 1. იგივეა, რაც თაობა, – შთამომავლობის თითოეული საფეხური (მამები, შველები, შვილიშვილები); ერთი ასაკის აღმიანები; ერთდროულად მცხოვრები აღმიანები.

თაგობა: 2. (ქართლ.) თაეობის ამოყვანა, – ერთი ალოს დამთარება.

თაგობა: 3. „თავად ექმნას“ (საბა).

თაგობა: 4. (ძე.) ახალი მთვარე; თვის დასაწყისი (ნ. მელიქ.).

თაგსართი: 1. (გრამატ.) მაწარმოებელი, რომელიც ფუძეს წინ ერთვის, – პრეფიქსი.

თაგსართი: 2. ცხენი, რომელიც თავს ვერ იჭერს, სირბილის დროს ბორძიკი იცის.

თაგცეცხლა: 1. (აჭარ., იმერ.) ასისთავა (მცენარე) (ა. მაყ.).

თაგცეცხლა: 2. (ლენხ.) კრაზიანა.

თათარა: 1. ნაღუდი ყურძნის ტკბილისა და

პურის ფეკილისაგან გაკეთებული ფაფისებრი საკმელი; ფულამუში.

თათარა: 2. (ბიოლ.) ნემსი.პარია (რ. ერისთ.). სავარცხელა, მცენარეა.

თათარა: 3. (იმერ.) ღვეღლში დახეთქილი სიმინდი; ბატიბუტი; (გურ.) ბუშტარა სიმინდი (ა. მავ.).

თათებ: 1. ცხოველის კიდურის ბოლო ნაწილი, თითებიანი; ტოტი.

თათებ: 2. ურმის თაეი, რომელშიც გაყრილია უღელი.

თათებ: 3. ირანული მოდგმის მცირერიცხოვანი ხალხი (აზერბაიჯანსა და დაღესტანში).

თათი: 1. ზოგი ცხოველის ფეხი; აგრეთვე ფეხის ბოლო ნაწილი.

თათი: 2. (ხევსურ.) ხელით შინ ნაქსოვი ფეხსაცმელი (ს. მაკალ., ა. ჭინჭარი).

თათი: 3. (ხევსურ.) კაცის ტალღავარი, — ტანისამოსი (ს. მაკალ., ი. ბუქურ).

თათხავს: 1. ძალიან ლანძღავს, აგინებს.

თათხავს: 2. (ქართლ., კახ.) ჩაჩხავს; უშნოდ, ულაზათოს განზე დგამს, შლის, ფარჩხავს.

თათ: 1. (ინგილ.) მთა (ნ. როსტ.).

თათ: 2. (ინგილ.) ტოლი, სწორი (ნ. როსტ.).

თათა: 1. (ქიზიყ.) ერთად დაგმული რამდენიმე ურემი ძნა (ს. მენთუშ.); ბრჯა, ძირი.

თათა: 2. (ხევს.) ამოხვეული ბაწარი.

თაკარა: 1. მხურვალე, მცხუნვარე, ვარვარა; დიდი სიცხე, პაპანაქება.

თაკარა: 2. ერთიმეორეზე დაწყობილი ფიცრები, შეშა; (იმერ.) ერთმანეთზე დაწყობილ კუცებში ჩასმული მჭადები.

თაკარა: 3. (ძე.) მინის სადნობი ღუმელი.

თაკვერი: 1. იგივეა, რაც თაეკვერი, — შავი მსხვირმაცვლიანი ყურძნის ჯიში (გაერცვლებულია ქართ-კახეთში).

თაკვერი: 2. რაჭა-ლეჩხუმის ზოგადი სახელი (ა. გიორგ.).

თაკვერი: 3. კოლხეთის მთავარი სალოცავი ოლქის აღმნიშვნელი ტერმინი (ა. გიორგ.). (ძე.) ღმერთების ქვეყანა.

თალარა: 1. „იგივეა, რაც კოდი“ — საწყაო (დ. ჩუბინ.).

თალარა: 2. ხეებისაგან აშენებული და ვაზით (ან ვაზისებრი ხეივანით მცენარით) გადახურული საწარმოო-სახლი, ფანსატური, ტალავერი; ხეივანად გაშენებული ვაზები, ვაზების ხეივანი. სვეტებიანი კარავი (ქართლ. ცხოვრ.).

თალარა: 3. (ს. იმერ.) გამოღრმავებული ადგილი მდინარეში, ქვის ან ხის ძირების ქვეშ, შიგ თევის იცის (ქ. ძოწ.).

თალია: 1. ხელი (ითქმის რამე თამაშის შესახებ); ერთხელ, ერთი პირობა; წყება, ჯერი.

თალია: 2. „ძაძის ტომარა“ (საბა).

თალია: 3. იგივეა, რაც ტალია, — კომედიის მუსა.

თალია: 4. ერთგვარი ძვირფასი ქვა (ს. სარჯ.).

თალისა: 1. (მცენ.) ბარდნა (დ. ჩუბინ.).

თალისა: 2. „ნატათაგან შთასადებელი საუბუდე, გინა მისი უდიდესი ჩანთა“ (საბა).

თალხი: 1. „სამგლოვიარო ფერი“ (საბა); შავი ფერისა (ტანისამოსი, ქსოვილი).

თალხი: 2. „ქვა რამე არს, ჭიქსავით თხელი, რომელი ქარტის სითხედ დაიქება და სარკმლისა სანათურსა ზედა იხმარებენ, აღვილად არ შეიმუსერის და გვიანად დაიწვის“ (საბა); ქარსი.

თამაზი: 1. (ირან.) ძლიერი ცხენი.

თამაზი: 2. (ირან.) ძლიერი ცხენის პატრონი.

თამაშა: 1. (ძე.) იგივეა, რაც სეირი; სანახაობა, თეალის სეირი; გართობა, შექცევა (ი. გრიშაშ.).

თამაშა: 2. ფარდალალა კარებზე აკრული გრძელი ვიწრო ფიცარი.

თან: 1. ქართული ანაბნის მერვე ასოს სახელწოდება.

თან: 2. თანდებული. დაერთვის მიცემით ბრუნვას და წინაგულ სახელთან ერთად უქასუხებს კითხვებზე: ვისთან? რასთან?

თან: 3. აღნიშნავს ვისამე ან რისამე თანხლებას, ვინმესთან ან რამესთან ყოფნას (თან ახლდა).

თაობა: 1. შთამომავლობის თითოეული საფეხური (მამები, შვილები...), დაახლოებით ერთი ასაკის ადამიანები; ერთდროულად მცხოვრები ადამიანები.

თაობა: 2. ქალაქის თავის თანამდებობა.

თაობა: 3. (ძე.) დასაწყისი (ი. აბ.).

თარაღი: 1. ხალხური სიმღერის მისამღერი.
თარაღი: 2. მდინარეში ქეის ან ხის ძირების ქვეშ წყლით გაღრმავებული ადგილი, სადაც თეუზი ბუდობს; ღრიტო (ქ. ძოწ.).

თარგი: 1. ქაღალდზე ან მუქაოზე გამოყვანილი ნიმუში (ზომა) ტანსაცმლის, ფეხსაცმლისა და სხვათა გამოსატრეულად; (ტექ.) ნიმუში, რის მიხედვითაც ამზადებენ რისამე დეტალებს, — შაბლონი; ურმის ხელსონის ხელსაწყო, — ნიმუში ფერსოს გამოსათლელად.
თარგი: 2. ბაღებში დიდი კვალი.

თარეში: 1. შესევა რომელიმე ქვეყანაში, რაიმე ტერიტორიაზე და დარბევა, აკლება, აოხრება.

თარეში: 2. (ქართლ.) თიხის ჭურჭლის ჩამონატრები ჩარხეის დროს (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

თართი: 1. თეუზი (სუთხების ოჯახისა).
თართი: 2. „დიდი ძაღლი საცხვარე“ (საბა).
თართი: 3. (მთიულ.) სუსტი; დანჯდრეული, გაწყალებული (ლ. კაიშ.); (მოხ.) შეუძლო (ო. ქაჯ.).

თარი: 1. აღმოსავლური სიმებიანი საკრავი, რომელსაც მიზრაფით უკრავენ.
თარი: 2. მცენარეა (ა. მაყ.).
თარი: 3. ურმის ნაწილია, წინა უკანა ჭალს აერთებს და ამაგრებს (გრ. ბერ.).

თარფი: 1. მოწნული ღანკანი, თაბახი; ლარტყებისაგან შეკრული ღრუნიანი თევსსატური ხელსაწყო; თეუზის საჭერი მახე, გაერცულებულია ხერთვისში (ი. გრიშაშ.).
თარფი: 2. თანაბარი, თანაგვარი, ტოლბაღიანი, ტოლი, თანატოლი... (ა. ნეიმ).

თარჯი: 1. ნატლევი ხეზე რისამე საზღერის, მიჯნის ნიშნად, საზღვარი ტყეში (მ. ალავე).
თარჯი: 2. (სპარს.) ოქროს გვირგვინი, ჯიდა.
თარჯი: 3. (სპორტ.) სარბენ ბილიკზე დადებული ღობე (დაბრკოლება), რომელსაც მორბენლები უნდა გადაახტნენ.

თასი: 1. ოქროს, ვერცხლის ან სხვა ლითონის სასმისი, ჯამის ფორმისა; მხატვრულად გაფორმებული ლითონის, ბროლის ან ფაიფურის ძვირფასი ჭურჭელი შეჯიბრებაში გამარ-

ჯეებულთა დასაჯილდოვებლად; (თუშ., ხევს.) რქისაგან ან ხისაგან გაკეთებული ლუდის სასმელი ჭურჭელი (თ. უთურგ.).
თასი: 2. (ჭან., მებრ.). თესლი (არნ. ჩიქ.).

თაური: 1. (თურქ.) როგორი, რანაირი (გრ. ბერ.).
თაური: 2. თაეური; „თაეური დარტყმა“, — თავის დარტყმა, თავის გარტყმა (ბურთისათვის...).

თაფ: 1. (ინგილ.) აღმართი (ნ. როსტ.).
თაფ: 2. (ინგილ.) დაბუეილი, ძირს დაცვენილი, ნაკარი ხილი.

თაფა: 1. მიწაყრილი, ბორცვი, გორაკი ველზე.
თაფა: 2. თაფლა ღავეაში, პატარა ზომის ღავეაში.

თაფი: 1. სათამაშო კოჭის (ვევის) ერთ-ერთი მხარე.
თაფი: 2. „თაფს იზამს“ იგივეა, რაც ითაფებს, — აიტკიცება და ჩაფარდება (თონეში ჩაკრული კური).

თაფლა: 1. რასაც თაფლის ფერი აქვს, მოყვი-თალო, ჩალისფერი.
თაფლა: 2. პატარა ზომის ღავეაში.

თაქლა: 1. ორგული; (ქიზიყ.) მომყურებელი, ფარისეველურად მოაღერსე (ს. მენთეშ).
თაქლა: 2. სუსტი, უძლური (ა. სიხ.).

თაღ: 1. (ინგილ.) ბოსტნეულთა შტო, ბარდი (ნ. როსტ.).
თაღ: 2. თაღი, — კარ-სარკმლის ან სვეტის თეზე გადავლებული მრუდხაზოვანი შემკრული ნაგებობა.

თაღარი: 1. (ქართლ., ქიზიყ., ქსნის ხ., ინგილ.) დიდი ზომის პირფართო თიხის ჭურჭელი, საწინახლიდან ტკბილის ჩასახმელად (კირიონი, შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); ასეთი ორყურიანი ჭურჭელი სხედასხევა საჭიროებისათვის (სადგების ან სათრიმლაგის დასაყენებლად, ხორცის დასამარილებლად და სხვა); ზოგან ქვეყრის სახელი; სამი კოდის საწყო (დ. ჩუბუნ.).
თაღარი: 2. (აჭარ., გურ.) ყანის საზღვარი (შ. ნიუ).

თაღარი: 3. (მარცვლეულის საწყო ერთეული).

თაღარი: 4. ღაშქრის გამოსაკეებად აკრეფილი ნატურალური გადასახადი (რ. კიკნ.).

თახთახი: 1. თრთოლა, კანკალი, ცახცახი (სიცივის ან შიშისაგან); (გურ.) სქელი ფელამუშის ან ღომის დუღილის ხმა (ა. ლლ.).

თახთახი: 2. (ზ. იმერ.) ძუნძული.

თახუში: 1. (ქიზიყ., აჭარ.) ხარასებში მიღებულ სათვალავი ერთეულია ერთი ჯგუფის ფეხსაცმლისათვის, რომელიც შეიცავს 11 წყვილს (ს. მენტუშ.).

თახუში: 2. (ზ. აჭარ.) აჯათი (ინსტრუმენტი).

თახუში: 3. გეარი, ტომი, ჯიში, ჯილაგი, ჩამომავლობა, ოჯახი, ჯალაბობა (შ. ნიყ.).

თბე: 1. (ხეეს., თუშ.) იგივეა, რაც ფრთა (ა. შან., ი. ჰეონ., ლ. ლეონ.); ისრის ფრთა (ა. ჰინჭარ.); (ხეეს.) წისქვილის ბორბლის ფირფიტა (ა. ჰინჭარ.).

თბე: 2. პურის ცომი, ხაში; ახალმოსუელი ცომი.

თბე: 3. ხორციელი ადამიანი, მოკვდავი; გვამი, სხეული.

თბე: 4. მატერია, ბუნება, არსი.

თბე: 5. სხეულისა სერი (ნიშანი) ცხვარზე, გამოსაცნობად.

თეგა: 1. (ქიზიყ.) მიწაში ჩარჩენილი მსხვილი ძირი მოჭრილი ფინხის ან გათიბული ბალახისა.

თეგა: 2. ვარაყის დასაკერელი ხელსაწყო, — სატეიფარი; „დასაბეჭდავი“ (საბა); სატეხი; (გურ.) პატარა სატეხი, — თენგი.

თეთრა: 1. თეთრყურძინიანი ვაზის ჯიში, გავრცელებულია რაჭა-ლეჩხუმში;

თეთრა: 2. (ფშ.) თეთრყვავილებიანი ბალახეული მცენარე.

თეთრა: 3. თეთრი მინერალური საღებავი, რომელიც წყალში არ იხსნება; თეთრი საღებავი; იხმარება ტექნიკაში, კოსმეტიკაში და თეტრალური გრიმისათვის.

თეთრა: 4. (მთიულ.) ქერა (ლ. კაიშ.).

თეთრეული: 1. თეთრი ქსოვილის საცვლები და საფარებლები, აგრეთვე ხალათები, წინსაფრები და მისთ.

თეთრეული: 2. (ქართლ.) წველა.

თეთრეული: 3. ვერცხლკული, საყურესამიკული („ჯვართ ენით“).

თეთრი: 1. თოვლის, რძის ან ცარცის ფერი; (თუშ.) ყველი, ხაჭო, მარილი სუფრაზე გაწყობილი (თ. უთურგ.).

თეთრი: 2. (ძვ.) ვერცხლის ფული.

თელამუში: 1. თელის მსგავსი დიდი ტანის ხე.

თელამუში: 2. ფელამუში.

თელი: 1. (გურ.) მთელი („თელი ცხოვრება გაიარე გატირებაში“).

თელი: 2. (ქართლ.) გოჭი ღორისა (დ. ჩუბინ.).

თელი: 3. (გურ.) იგივეა, რაც თელის ხე.

თეო: 1. ადგილი ცხერის ბინის გარშემო, სადაც ძაღლები დარაჯობენ.

თეო: 2. (ბერძნ.) ღვთაება.

თერგი: 1. (იმერ., მთიულ.) სატეხი; რკინის სახერეტი იარაღი (ლ. კაიშ.).

თერგი: 2. (თუშ., ფშ.) დასაწოლად გაკეთებული ამოთხრილი ადგილი (თ. უთურგ.); ცხოველის მუდმივსამყოფი სადგომი, ბინა.

თერგი: 3. (ხეესურ.) მდინარე თერგი მოხევეებისათვის არაგვია (ა. შან.).

თერო: 1. მრავალწლიანი მცენარე პარკოსანთ ოჯახისა.

თერო: 2. თეო „მდგურის კიდე“ (საბა); ადგილი ცხერის ბინის განაპირას (ა. შან.).

თესლი: 1. მცენარის გამრავლების ორგანო; დასათესად განაკეთებული მარცვლი ან ნაყოფი.

თესლი: 2. (ვარგ.) უღირსი; განუეითარებელი ადამიანი (ლ. ბრეკ.). ბოროტი, უწმინდური (ა. სიხ.).

თესლი: 3. (ძვ.) ტომი, მოდგმა (კ. დან.). („ესე იყო... არაბიელთა თესლი“).

თვისი: 1. მისი; მისი თავის.

თვისი: 2. შეთვისებულ; ნათესავი.

„დღი სიბრძნეა კაცისა ცნობა თავისა თვისისა. სიბოროტეა ძიროს თქმა მუგობრისა და თვისისა.“ (არწილი, „ლექსი ასნი ორმუხლან“).

თი: 1. (ჭან.) თვითონ.

თი: 2. (ჭან.) თავი.

თია: 1. „გაუქარებელი კორძი“ (საბა); ცხიმოვანი სიმსივნე; ავადმყოფური როკი, ნუერი, დამსხვილება ხეზე; კორძისებრი გამაგრება რაიმე შენადნობზე, კერამიკულ ნაყოთობაზე და სხე.

თია: 2. (ინგილ.) პირი, რკინის ნაწილი საჭრე-

ლი იარაღისა (ნ. როსტ.).

თია: 3. (მთიულ.) ყიყვი; ჩიყვი (ა. შან.).

თიბა: 1. (ფშ., მოხ.) თიბვა, ცუღვა.

თიბა: 2. (გურ.) თივა.

თივა: 1. (ქვ.) მწვანე ბალახი. ნედლი ბალახი.

თივა: 2. (ქვ.) ხმელი ბალახი.

თითა: 1. ყურძნის ერთგვარი ჯიში, თყარი ფერისა.

თითა: 2. თვალ-მარგალიტით მოოჭვილი გულის ან შუბლის მოსართავი ქალთა (დ. ჩუბინ.).

თითა: 3. თხის ძუძუ, ვარდკანაფა, — მცენარეა (ა. მავ.).

თიკვა: 1. (ფშ.) ჩვარი, ძონძი, ჭინჭი.

თიკვა: 2. (კახ.) წყლის თაგვი.

თირება: 1. (ფშ.) დამშვიდება, დაწყნარება მტირალისა, დაყვაება.

თირება: 2. (იმერ.) თითით ჩვენება (ვ. ბერ.).

თირა: 1. ნაცრისფერი რბილი ქვა, ითლება, ცეცხლზე არ სკდება; მჭადაქვა.

თირა: 2. იგივეა, რაც საყვავე.

თირა: 3. ისარი (არნ. ჩიქ.).

თირა: 4. ბოსტნის კედლებს შუა დარჩენილი ბილიკი; (ინგილ., ფურეიდნ.) ბრინჯის ნათეს კედლებს შუა დატოვებული ამობურცული მიწა.

თიში: 1. (რაჭ.) მსხვილი სილა (ვ. ბერ.).

თიში: 2. (ქარგ.) გამოზრუნებული, გრძნობა, — გონების გამთიშავი (ლ. ბრეგ.).

თოთო: 1. ახალი, ნედლი; ნორჩი, ჩივილი; (რაჭ.) ქორფა (ა. ლლ.).

თოთო: 2. (ჯავახ.) ხელი ბაეშვის ენით (გრ. ბერ.).

თოლი: 1. (ჭან., მეგრ.) თვალის (არნ. ჩიქ.).

თოლი: 2. (გურ.) თოვლი.

თოლია: 1. თეთრი ძაღლის გავრცელებული სახელი.

თოლია: 2. წყალში მოცურავე ფრინველი თოლიასებრთა ოჯახისა.

თოშარა: 1. ძვირფასი ქვებით მოოჭვილი ქუდზე სატარებელი ფრთა; ჯილა (დ. ჩუბინ.).

თოშარა: 2. (ჯავახ.) ბევრი, სულ ერთნაირი (გრ. ბერ.).

თოშარა: 3. (ქარგ.) მოლაპარაკება (ა. სიხ.); გადმოხილება (ა. სიხ.); აშკობა (ა. სიხ.); საუბარი (ლ. ბრეგ.).

თოშარა: 4. (არაბ.) აღრიცხვა, წერილი, გრძლად ნაწერი ქალაქი დახვეული (ი. გრიშაშ.).

თორა: 1. „ტანოსაცვამი რკინისა, ჯაჭვივით“ (საბა); სხეულის დასაფარავი ჯაჭვიანი.

თორა: 2. წელსზე შემოსარტყმელი ქსოვილი ქამარივით.

თორა: 3. ბადე (შ. ნიჟარ.); ხელმანდილი (თხელი ბადესავითაა).

თორა: 4. ხარშოში ან ტკბისველში (შრატში) სველის გადაწურვის შემდეგ დარჩენილი დაფშენილი კალტი ანუ ხაჭო (ა. ჭინჭარ.).

თორნე: 1. იგივეა, რაც თონე, — მიწაში ჩადგმული, გამოძვეარი თიხის უძირო ცილინდრული ღუმელი, რომელშიც პურს აცხობენ.

თორნე: 2. (ძე.) ფარი (ი. აბ.); თორი, ჯაჭვიანი (ქ. დან.).

თოფა: 1. გრძელწელიანი ცეცხლსასროლი იარაღი.

თოფა: 2. მატერიის ქსოვილის მოლიანი ნაჭერი; ბრტყლად დახვეული; მატერიის ზომის მსხვილი ერთეული.

თოფური: 1. ალავერდა (კირ.); იგივეა, რაც იონჯა.

თოფური: 2. (ჭან., მეგრ.) თაფლი (არნ. ჩიქ.).

თოფრი: 1. (მთიულ., გუდამაყარ.) მეთოფე (ევირსაღ.).

თოფრი: 2. დიდგულა; (ქვ. იმერ.) ანწლი; :

თოფხანა: 1. (ძე.) იგივეა, რაც არსენალი, — სამხედრო იარაღისა და საჭურველის საწობი; სამხედრო საჭურველის დამამზადებელი ქარხანა.

თოფხანა: 2. (ჯავახ.) ფურნის დიდი მრგვალი პური, სომინი (ი. მაისურ.).

თოქმა: 1. (ქიზიყ.) მკერივი, მსხვილი, ტლანქი (ს. მენოეშ.).

თოქმა: 2. (ქართლ.) პატარა ტანის ცხოველი ან ადამიანი (გ. შატბერ.).

თოქმა: 3. (ხევსურ.) კალა და ტყვია ერთმანეთში არეული (ა. შან.).

თოქმა: 4. ბოღმა; ბოროტი (ა. სიხ.).

თოში: 1. ყინული, რომელიც მდინარეს მიაქვს

გაზაფხულზე; ყინვა.

თოში 2. (ხეცს.) ღუკის ფოთოლი (იხმარება საღებავად).

თხლი: 1. ცხვარი ექვსი თვის ასაკიდან ერთ წლამდე.

თხლი: 2. თოთხლო (ნახევრად მოხარშული) კვერცხი.

თხლი: 3. ჩახეთქვა, გატყვერომა (ი. გრიშაშ.); საჭმელი; პურმარილი, ქეიფი (ლ. ბრეგ.).

თხუმი: 1. (ზ. აჭარ.) წამომავლობა, ჯიში, ჯილაგი.

თხუმი: 2. (ქიზიყ.) თახუმი, — ხარაზებში მიღებული სათვალავი ერთეულია ერთი ჯგუფის ფესაცმლისათვის რომელიც შეიცავს 11 წყვილს (ს. მენთეშ).

თხუმი: 3. (ლენხ.) ეშმაკი ადამიანი (შ. ალაფ.).

თხუმი: 4. ხეასტამი (ი. გრიშაშ.); თესლი, კვერცხი (ი. გრიშაშ.).

თხუმი: 5. მშრომელი ადამიანი (ი. გრიშაშ.).

თხუმი: 6. ეშმაკი ადამიანი.

თრაქვა: 1. (იმერ.) გაჭირვებით ზიდვა (ი. ჭყონ.), თრევა. მიიმე ტვიროის ზიდვა (ა. ღლა).

თრაქვა: 2. (იმერ.) ხმაურით ხარბად სმა; საერთოდ, ბეერის სმა (ი. ქავთ.).

თრაქვა: 3. (ქიზიყ.) ძებნა, ძებნისას ყველაფრის გადატრიალება.

თრითინა: 1. დედოფალა; (კახ., ფშ., იმერ.) იგივეა, რაც ციყვი.

თრითინა: 2. ხრიოკი, უნაყოფო, გამოფიტული მიწა.

თუ: 1. კავშირი, — მიუთითებს ორი ან რამდენიმე შესაძლებლობიდან ერთ-ერთზე.

თუ: 2. ნაწილაკი, — ეგებ, იქნებ, ხომ არ, ვინძლო. ეინიცობაა.

თუ: 3. (მოხ.) თურმე.

თუთი 1. (ფრინ.) „სხვათა ენაა, ქართულად ზორაყი კვეიან“ (საბა), (ზორაყი — „ფრინველია ინდოეთისა მოლაპარაკე“ (საბა)).

თუთი 2. (ქიზიყ.) სადგისის ტარზე წამოცმული საღტე, სარჩიელი, რომ ტარი არ გასქდეს (ს. მენთეშ).

თუთია: 1. ვერცხლისფერი ლითონი.

თუთია: 2. „თვალის წამალი“ (საბა); (ინგილ.)

საყდარ-სალოცავის ძირიდან მოტანილი მიწა წამლად (მ. ჯან.).

თუთუნი 1. თამბაქო.

თუთუნი 2. (ფშ.) მრავალი ადამიანის ერთად მოძრაობა.

თუთქვა: 1. დაწვა რამისა.

თუთქვა: 2. გარტყმა (მ. ალაფ.).

თუთქვა: 3. წალევა, დამღუღერა.

თუთქი: 1. წყალში არეული ნაცარი, რომელსაც აყრიან თონის ნაკვერჩხალს გასანელებლად.

თუთქი: 2. ცხელ-ცხელი; გახურებული; მხურვალე; თაკარა; გაეარეარებული; მღუღარე.

თუთხუნი 1. (მესხ.) ჟინიანი, ნერეული ღაპარაკი, ჩინჩინი, მიზეზიანობა (ი. მისურ.).

თუთხუნი 2. (გურ.) თუხთუხი (გ. შარაშ.).

თულა: 1. „თულავა — აღრიცხვა“ (საბა).

თულა 2. (ინგილ.) სანადირო ძაღლი.

თული: 1. ყანაღი, მძარცველი; მეკობრე, ავაზაკი (დ. ჩუბინ.); შემოსეული მძარცველი, მტერი (ი. ქეშიკ., პ. ხუბ.).

თული: 2. (იმერ., მესხ.) მოღუნული წნელი, ოღრიკალი, რომელზედაც აჯენენ მიძინოს გასაწაფად (ე. ბერ., კ. დონდ.).

თუნალა: 1. (მოხ.) რეილი, საქსოვი დაზგის მბრუნავი ნაწილი, რაზედაც ეხვევა ნაქსოვი (ი. ქავთ.).

თუნალა: 2. (მოხ.) თხის, ხბოს ტყავის ან ქსოვილისგან შეკერილი წინსაფარი (ი. ქავთ.).

თურაჯი: 1. ნესვის ჯიში (იე. ჯაეახ.).

თურაჯი: 2. (ქიზიყ.) ღურაჯი, გარეული ფრინველი (ს. მენთეშ).

თურთქელი: 1. იგივეა, რაც თურთქლი — „ცხელი ნაცარი“ (საბა).

თურთქელი: 2. „ენის ტკივილი ძროხათა, ცხენთა“ (დ. ჩუბინ.).

თურქული: 1. თურქების დამახასიათებელი, თურქებისგან მომდინარე.

თურქული: 2. რქიანი საქონლის გადამდები ავადმყოფობა.

თუში: 1. (იმერ.) ჭურის გადასატანი ძაღლიან

დაბალი ურემი:

თუშე: 2. (მთიულ.) ორტოტი კეტი, რომლითაც გამოაცურებენ თივას მარხილსუ დასადებად; (კახ.) სამკაპიანი ჯოხი, რომელსედაც ქებას წამოქიდებენ საჭმლის მოსახარშავად.

თუშე: 3. (ლენხ.) მარდი, სწრაფი ადამიანი (მ. აღაფ.).

თუხტი: 1. (მესხ.) წონის ძველებური ერთეული, გირვანქის ერთი მერვედი (ი. მისურ.).

თუხტი: 2. (ჯავახ.) ტუხტი, — მცენარეა (ა. მაყ.).

თქაფუნა: 1. რასაც თქაფუნის თვისება აქვს; რასაც თქაფუნი (სითხის დაღერის, დათხევის, სითხეში რამის ჩაფარდნის ხმა) გააქვს.

თქაფუნა: 2. (ქიზიყ.) ქაფუნა, — მცენარეა (ა. მაყ.).

თქერა: 1. თელვა, ქელვა; იგივეა, რაც თქარათქური. თქარუნი.

თქერა: 2. (იმერ.) დათქერა, დასერა, დათითხნა (ა. ლლა).

თქმა: 1. სიტყვიერად გამოხატვა აზრისა; ნათქვამი, თქმულება, გადმოცემა.

თქმა: 2. კილოკაეის ფარგლებში არსებული სხვაობა მეტყველებისა.

თხემი: 1. თაფი.

თხემი: 2. მწერალი.

თხიბე: 1. (გურ.) ქათმის ავადმყოფობა.

თხიბე: 2. (ლენხ.) შინდის ან თხილის ორტოტა გრძელი წნელი, ურემს უკეთებენ ძნების ზიდვის დროს (მ. ჩიქ.).

თხიბე: 3. (გურ.) უფარგისის წალექი რაიმე სითხისა (ა. სიხ.).

თხლაფა: 1. (ინგილ.) თხელმტენიანი ტკბილი ყურძენი.

თხლაფა: 2. (მთიულ.) საქონლის თხელი ნაკელი.

თხლაფა: 3. ხმაურიანი ჭამა წენიანისა.

თა: 1. „ყვავილია გაზაფხულისა“ (საბა).

თა: 2. (აჭარ.) ან (პ. ჯავახ.).

თა: 3. (ქართლ.) გაკვირვების, აღტაცების ან გაბრაზების დროს წარმოთქვამენ (ა. სიხ.).

თა: 4. (ძე.) რიცხვითი მნიშვნელობა, — თერთმეტი (ზ. სარჯ.).

თა: 5. (ძე. ებრ.) იგივეა, რაც იაკობ, — მიმყოლი, მიმდეკარი (მისდევს, მოჰყვება); ტყუისაგან მუორედ დაბადებული.

თადგარი: 1. ძველ ქართულ მწერლობაში, — პიმნებისა და საგალობლების კრებული, რომელშიც თამოყრილია ქრისტიანულ ღვთისმსახურებაში დაწესებული სხვადასხვა საეკლესიო დღესასწაულთა და ხსენებათა საგალობლები.

თადგარი: 2. (ძე.) მოსახსენებელი, სახსოვრად მოცემული ნივთი; მოსახსენებელი სიგელი.

თადგარი: 3. დიპლომატიური ტერმინია, რომელიც იხმარება შეწირულების სიგელის მნიშვნელობით.

თადგარი: 4. (ძე.) ოსტატი (ზ. სარჯ.).

თაღა: 1. გამოხატავს აღტაცებას.

თაღა: 2. (მთიულ.) იელი (ლ. კაიშ.).

თაღა: 3. (ჯავახ.) საცხოვრებელი ადგილი, ბინა (გრ. ბერ.).

თაღა: 4. (ჯავახ.) სამოვარი (გრ. ბერ.).

თამანი: 1. (ხევსურ.) ცივი იარაღი ხატის ენაზე (ა. ჭინჭარ.).

თამანი: 2. ძვირფასი ქვა, აქატი, აყიყი.

თამანი: 3. საქონლის ავადმყოფობა, სიმსივნე იცის ჯიქანთან და უმთავრესად ყელთან (დაბაში) (შ. ძიპ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); ცხენის, ვირის და ჯორის ავადმყოფობა, იცის მუცლის სიმსივნე და იარები; ჭირი; საბეწური (ი. გრიშაშ.).

თამი: 1. (ლენხ.) წყლის ნაპირას ხაჯისის მსგავსი მწვანე ბაღახი (მ. აღაფ.).

თამი: 2. საფოსტო სადგური (მონღოლური) (რ. კიენ.).

თანი: 1. (ჩინ. ასტროლოგ.) ნათელი.

თანი: 2. (ჩინ. ასტროლოგ.) კაცური.

თანი: 3. (ჩინ. ასტროლოგ.) უარყოფითი.

თანი: 4. თართისა და ტარაღანის თხელფერი (მუცლის ზედა ნაწილი).

თარალი: 1. (თურქ.) შეეკარებული.

თარალი: 2. (თურქ.) დაჭრილი.

თარალი: 1. ბრძოლისა და თავდაცვის საშუა-

ლება (თოფი, ხმალი, ხანჯალი...).

იარაღი: 2. რკინა („ჯვართ უნით“).

იასაული: 1. (ძე.) პოლიციის მოხელე სოფელში.

იასაული: 2. (ზე.) შიკრიკი (ზ. სარჯ.).

იასალი: 1. (გურ., იმერ.) გამოსაჩენად აკრძალული, ძნესაშოვნელი, იშვიათი (გ. შარაშ., ა. ღლ.); აკრძალული.

იასალი: 2. (აღმ.) შნო (მ. ჩიქ.).

იასბი: 1. (ტეკ.) გრიფელის საწერი ქვადაფა, უსპიდი.

იასბი: 2. კვარცის ნაირსახეობა, ეშმი.

იატაკი: 1. შენობაში ძირს დაგებული პორიზონტალური ფენა; სახლის მოფენილობა ხითა ან ქვითა (დ. ჩუბინ.).

იატაკი: 2. (ძე.) მიწა (ზ. სარჯ.).

იბზუებს: 1. აიბზუა, აუბზუებია (ტუნებს იბზუებს, უკადრისობა ეხატება სახსე).

იბზუებს: 2. იგივეა, რაც იბზუვლებს (კოლობუსი).

იგება: 1. შენდება.

იგება: 2. მოგება მოხდება, მოიგება.

იგებს: 1. აგებს თავისას ან თავისთვის.

იგებს: 2. მოგებას იღებს, თანხის ბრუნვით (ეპტრობით და მისთ.).

იგებს: 3. ხედება, გეზულობს; გონებით სწევება რასზე, – შეიცნობს.

იგებს: 4. დაიგებს (თავისას ან თავისთვის).

იგვარებს: 1. იწესრიგებს, იხერხებს; მოიგვარებს.

იგვარებს: 2. გაიხარებს, იცოცხლებს, გაიზრდება, იარსებებს (მცენარე).

იგონებს: 1. მეხსიერებაში აღიდგენს, – იხსენებს; რაიმე ახალს ქმნის, აკეთებს.

იგონებს: 2. ესმის, დაიჯერებს, გაიგონებს.

იგრიადებს: 1. გრიადის ხმას გამოსცემს, – იქუხებს; გაეარდნით დიდ ხმას გამოსცემს (თოფი...); გრიადით წამოვა.

იგრიადებს: 2. (ჟარგ.) დროს გაატარებს.

იგუგუნებს: 1. გუგუნს დაიწყებს, გუგუნის ხმას გამოსცემს, – ყრუდ და გაბმით იხმაუ-

რებს; იგრიადებს, იგრგინებს.

იგუგუნებს: 2. (ჟარგ.) იქეიფებს, დროს გაატარებს (ლ. ბრუგ.).

იგულვებს: 1. იგივეა, რაც იგულებს, – ჩათვლის, მიიჩნევს.

იგულვებს: 2. (ფშ.) იმარაგებს (ა. შან.).

იდენს: 1. დინებით იმოდრავებს (სითხე); დინებით იმოდრავებს (კაური); ივლის (ხალხი).

იდენს: 2. გამოადენს თავისას, თავისთვის, თავისათე.

იერი: 1. სახის გამომეტყველება; შესახებლობა, გარეგნობა (აღამიანისა).

იერი: 2. (გურ.) მოულოდნელად მოსული ძლიერი წვიმა, თქეში, რომელიც მოულოდნელადვე (ჩქარა) გადაიღებს (აღ. ფოცხიშვილი).

იერი: 3. მღვდელმსახური.

იერიში: 1. სწრაფი თავდასხმა, შეტევა მოწინააღმდეგეზე; საერთოდ, შეტევა.

იერიში: 2. (ქიზიყ.) უნაგირზე გადასაფარებელი მოქარგული ქსოვილი, რომელსაც პატარძალი მართმედა ხოლმე ნუფეს და ამით ამტკიცებდა თავისი ხელსაქმის ცოდნას (ს. მენთეშ.).

იეი: 1. „მაჩაკაცის ასო სარცხვენელი“ (საბა).

იეი: 2. „ღიატა ასო სარცხვენელი“ (საბა).

იესებს: 1. აიესებს, – ააესებს თავისას ან თავისთვის; გაიესებს, – გააესებს თავისას ან თავისთვის.

იესებს: 2. დაიესებს, – დაიბრძალებს (თვალვებს).

იეთხავს: 1. კითხავს ვინმეს; რაიმე კითხვას დასუამს.

იეთხავს: 2. კითხვას დაიწყებს.

იეთხება: 1. იეთხავენ; კითხავენ; კითხვა შეიძლება.

იეთხება: 2. კითხულობენ, წაკითხვა შეიძლება, დაბეჭდილ ან დაწერილ ტექსტს ეცნობიან, ითვისებენ.

იკლებს: 1. მცირდება, კლებულობს, დაბალდონეზე დადის (წყალი, მდინარე); ცოტაუდება.

იკლებს: 2. არბევს, აწიოკებს, აჩანაგებს, აოხრებს.

იკორთა: 1. „ფიცრის თარო“ (საბა).

იკორთა: 2. ქსნის ერისთავთა ერთ-ერთი რეზიდენცია შიდა ქართლში; არის გუმბათოვანი ტაძარი, აგებულია 1172 წელს. ტაძრის ფასადებში და გუმბათის ყელი მდიდრულადაა მოწიქურთმებული და გამოირჩევა შესრულების მაღალი ოსტატობით; ტაძარს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ქართულ ხუროთმოძღვრების ისტორიაში; ტაძარში არიან დაკრძალულნი კახეთის აჯანყების (1659) ხელმძღვანელები: ბიძინა ჩოლოყაშვილი, შალვა და ელიზბარ ქსნის ერისთავები. დღეს ამ ტაძარსა და რეზიდენციას ინეშებენ უბიოგრაფიო ოესნი: „კუალად არიან, ვითარცა ნადირნი, უწიგნონი, უცოდინარნი... ქურდნი, მპარაენი, მტყუარნი, ხარბნი, მომხუეჭნი, მესისხლენი, მემრუშაენნი... ქალნი მათნი, სახელ არს მათ შორის რაოდენნიცა უეისთ კურონი... თუ მოუკუდეს ძმა ერთი, შეირთავს მეორე ძმა თვისას ძმის ცოლსა...“ (ვახუშტი ბატონიშვილი).

იკოტავებს: 1. რყევას, ტოკვას დაიწეებს; ინავარდებს, ითამაშებს (ქდლ).

იკოტავებს: 2. (იმერ., გურ.) მუხლებზე შარვალს იკარწახებს, იკაპიწებს.

იკრიჭება: 1. კრეჭენ, იჭრება, იპარსება (ცხვარი).

იკრიჭება: 2. ულაზათოდ იცინის, იღრიჭება.

იკრძალება: 1. კრძალავენ, აღიკვეთება; აკრძალულია.

იკრძალება: 2. იმარხება, კრძალავენ.

ილექება: 1. სითხეში შერეული გაუხსნელი ნივთიერება გამოეყოფა და გროვდება (ფსკერზე, ჭურჭლის კედელზე...).

ილექება: 2. (ფშ.) იგივეა, რაც ილეშება.

ილი: 1. მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე ჯანჯაფილისებრთა ოჯახისა.

ილი: 2. (მთიულ.) მოცვი (ა. მაც).

ილი: 3. (ებრ.) „ღმერთი“ (საბა).

ილია: 1. (ებრ.) სიმაგრე ღვთისა; ღმერთი — სიმაგრე ჩემი.

ილია: 2. (ბერძნ.) მზიანი, მზიური.

იმათი: 1. კუთვნილებითი ნაცვალსახელი; რაც იმათ აქვთ, ვინც იმათ ჰყავთ; რაც, ვინც იმათ ეკუთვნიან.

იმათი: 2. უცნობი მცენარეა (ჩვენი აზრით კუნელია. (თუშმადლიშვილი).

იმისდა: 1. ძველი მიმართულებითი ბრუნვა ნათესაობითარი ნაცვალსახელისა; იმის, იმის.

იმისდა: 2. (გურ.) იმისთვის, იმიტომ.

იმლიკი: 1. (ქართლ.) ეშმაკი, გაიძვერა კაცი.

იმლიკი: 2. (ქართლ.) უკადრისი (შ. ძიძ., ნ კეცხ., ა. ხუბ.). აზიზი; უკარება.

იმო: 1. (ქიზიყ.) შორისდებული გაკვირებისა; სხვისი ნათქვამი, როცა არ მოეწონებათ, გაკვირებით შესძახებენ (ს. მენოეშ.).

იმო: 2. (თუშ.) მორიელი (ა. ხუბ.).

იმბერიალი: 1. ძველი რუსული ფული.

იმბერიალი: 2. ომნიბუხის, დილიჯანისა და მისთ. მეორე სართული მგზავრების დასახლოში ადგილებით.

იმხრობს: 1. მომხრედ, თანამოზიარედ იხდის.

იმხრობს: 2. (იმერ.) გზას (ველარ) სცნობს, გზას (ველარ) იგნებს, გზა ეკარება.

ინ: 1. (ჩინ. ასტროლოგ.) წყვილია.

ინ: 2. (ჩინ. ასტროლოგ.) ქალური.

ინ: 3. (ჩინ. ასტროლოგ.) უარყოფითი.

ინ: 4. „საწეავი არს შთამტეენელი ორთა ხოსისთა ატიკურთა“ (საბა).

ინა: 1. (არაბ.) მოწითალო — ყვითელი საღებავი, რომელსაც ხმარობენ თმის, ფრჩხილებისა სასხვ. შესადებავად. ბუნქი, რომლის ფოთლზე ბიდანაც ამზადებენ ამ საღებავს.

ინა: 2. (ლათ.) ნიაღვარი.

ინახება: 1. შენახვა ხდება; ინახავენ.

ინახება: 2. ნახავენ; მოინახება.

ინდობს: 1. არ გასწირავს, იბრალებს. არ იმატებს.

ინდობს: 2. სანდოდ მიიჩნევს, ნდობას გამოუცხადებს.

ინდური: 1. ინდოელების დამახასიათებელი, ინდოეთიდან მომდინარე.

ინდური: 2. (იმერ.) საწნახლის გამოშვერილი ღარიანი ნაწილი, რომელზეც ტბილი გადმოდის (ლ. ლეუ.).

ინდუქცია: 1. (ფიზ.) ანროენების მეთოდი — კერძო ფაქტებიდან, ცალკეული დებულებებიდან ზოგადი დასკვნის გამოყვანა; (მათეზ.). მათემატიკური დამტკიცების (მსჯელობის) ერთერთი ხერხი.

ინდუქცია: 2. (ფიზ.) ელექტრომაგნიტური მოვლენის ერთერთი სახე.

ინვლებს: 1. მიღებულ საკვებს ამუშავებს.

ინვლებს: 2. გაანულებს თავისას ან თავისთვის.

ინვერსია: 1. ზმნის პირის ნიშანთა შექცევითი ხმარება; რეალური სუბიექტი გამოხატულია ობიექტის პირის ნიშნით, ხოლო რეალური ობიექტი — სუბიექტის პირის ნიშნით; წინადადებაში სიტყვათა ჩვეულებრივი რიგის შეცვლა სტილისტური მიზნით.

ინვერსია: 2. ატმოსფეროს ჰაერის ტემპერატურის მატება (ნაცვლად კლებისა) ქვევიდან ზედა ფენებისაკენ.

ინვერსია: 3. (ქიმ.) რთული შაქრების დაშლა მარტივ შაქრებად შეაგებისა და ფერმენტების გაუღებით.

ინვერსია: 4. ქრომოსომის ფარგლებში მისი რომელიმე ნაწილის შემობრუნება 180 გრადუსით.

ინთილა: 1. (ქიმიკ., ქართლ.) მუცლის აშლა, მუცლის ატკივება ბევრი ჭამისა ან მაწიხარის საჭმლისაგან (ს. მენთუშ.).

ინთილა: 2. ცული ხასიათის ადამიანი.

ინი: 1. ქართული ანბანის მეცხრე ასო.

ინი: 2. ძველებური საწყაო ებრაელთა, ორი კოროსი ან 20 მოდი; (ძე.) წონის ერთეული (ნ. მელიქ.).

ინი: 3. (ჩინ.) ჩინურ მითოლოგიაში ბნელი საწყისი, რომელიც კალური ბუნების სიმბოლოდაა წარმოდგენილი.

ინტროდუქცია: 1. (ლათ.) მუსიკალური ნაწარმოების (სონატის, სიმფონიის, ოპერის) მოკლე შესავალი, რომელიც უმთავრესად ხელი ტემპით სრულდება; ეოკალური ანსამბლი ან საგუნდო სცენა ოპერის დასაწყისში.

ინტროდუქცია: 2. კულტურული სახის მცენარის შტანა ისეთ ქვეყანაში, მხარეში, სადაც ამ მცენარისათვის უჩვეულო კლიმატური პირობებია და წინათ არ ხარობდა.

ინჯილი: 1. სახარება (ი. იმედ.); „სახარებას“

ქურანში ინჯილი ჰქვია.

ინჯილი: 2. (ქიმიკ.) ჯიბლიბო, ქეთეთოს ბმო, ქუქუ, მუწუკი ქეთეთოსე — წამწამებთან, ინჯილიკი (ს. მენთუშ.).

იობი: 1. (ძე. ებრ.) საეკლესიო კალენდრის მიხედვით „დეკნილი“.

იობი: 2. მომნაიბეული.

იოგი: 1. ინდური რელიგიური ფილოსოფიის მიმდევარი, რომელსაც სჯერა, რომ თვითტერეტისა და თვისგემის გზით შეიძლება ზებუნებრივ ძალებთან, დეოთებასთან შეერთება.

იოგი: 2. (ფშ.) ნაწილი თითისა (თ. რაიკ.); სახსარი (ვაჟა, ა. შან.).

იოგი: 3. კუნთი (ი. აბ.); სხედასხეა სისქის, სიგრძისა და დაკიმულობის ბოტკოვანი შემავრთებული ქსოვილის კონები.

იოლი: 1. ადვილი; მარტივი, უბრალო.

იოლი: 2. (პოლანდ.) ორანძიანი აფრიანი გემის სახელწოდება (ქსე).

იოლი: 3. ამქრის წესდებაში ჯარიმას ნიშნავს (ი. გრიშაშ.).

იონი: 1. დამუხტული ატომი ან მოლეკულა, რომელშიც ერთი ან რამდენიმე ელექტრონი ნორმაზე მეტია ან ნაკლები.

იონი: 2. ბერძენი (ი. აბ.); „ბერძენი“ (საბა).

იონი: 3. ეინაობის სეფუქსი ხეუსურულში, მაგ., არხოტიონი, შატილიონი... (ა. შან.).

იოტა: 1. ლათინური ასოს სახელი.

იოტა: 2. „წერილი ჭიქის მძივი“ (საბა); ძალიან პატარა, ძალიან მცირე ნაწილი რამისა.

იოტა: 3. (გურ.) ნაღამძივი, — მცენარეა (ა. მაყ.).

იობა: 1. ნარნარად, მდორედ ფრენა დიდი ფრინველისა.

იობა: 2. უპატრონო, დაკარგული საქონელი.

იობა: 3. ერთგარი დიდი გარეული ფრინველი.

იობა: 4. გაშლილი ადგილი (ნ. შარაშ.).

იოშა: 1. (იმერ.) მდელის მატკვარცანა, მცენარეა, თერო (ა. მაყ., ბ. წერეთ.).

იოშა: 2. (გურ.) ერთნაირი კალიაა.

იოთაგს: 1. მოსყავს ცოლად, უდლდება; ქორწინდება.

იოთაგს: 2. იმოკბს, რთავს თავის თავს.

ერთაგეს 3. იმატებს, იერთებს.

ერთვება 1. რთავენ, იმკობა, იკაზმება.

ერთვება 2. თითისტარზე ართავენ, გრუხით ძაფი გამოდის.

ირისი 1. (ბერძ.) ოთხკუთხა ფორმის ყაეის-ფერი კანფუტი.

ირისი 2. (ძვ.) ღმერთის მშვილდად მიჩნეული ცისარტყელა (ნ. მელიქ). ცისარტყელას ქალღმერთი.

ირისი 3. (ბოტანი.) ზამბახი.

ირისი 4. თვალის ფერადი გარსი.

ირტყამს 1. არტყამს თავისას ან თავისაზე. აიძულებს, რომ არტყან. იკრავს, იტყერს, იმაგრებს, იხევეს (წელზე, თავზე...).

ირტყამს 2. (ფარგ.) იტყევიან ქალზე, რომელიც თავისუფალ სექსუალურ ცხოვრებას ეწევა (ლ. ბრეგ.).

ისვამს 1. უსვამს თავისას; იცხებს; ახებს თავისას და ზედ ატარებს, - იხახუნებს.

ისვამს 2. სვამს თავისაზე (თავისაში), თავის გვერდით, თავის წინ.

ისვამს 3. ისრუტავს, იწოვს.

ისვრის 1. სვრის თავისას, - იტუტყვიანებს, ითხუნის.

ისვრის 2. სტყორცნის, მოქნევით აგდებს; ცეცხლსასროლ იარაღს ცლის (დაცლის).

ისმება 1. დაილევა, სმა (დალევა) შეიძლება.

ისმება 2. აღინიშნება, იწერება, გამოჰყავთ (საწერ მასალაზე), სვამენ.

ისრაელი 1. სიკედილის ანგელოზი.

ისრაელი 2. მოსეს ხუთწიგნეულში იაკობის მეორე სახელი.

ისრაელი 3. ისრაელის (ისრაელის სახელმწიფოს) მკვიდრი.

ისხამს 1. ასხამს თავისთვის, თავისაზე ან თავისაში.

ისხამს 2. იბამს, გამოაქვს (თავთავი), უსრდება.

ისხამს 3. დაისვამს თავისთან, სხამს თავისაზე, თავისაში ან თავის გვერდით.

ისჯება 1. სასჯელი ედება, - სჯიან.

ისჯება 2. სჯა წარმოებს (რაიმე სპორტულ შეჯიბრებაში), - სჯიან.

ისჯება 3. იგივეა, რაც ირჯება.

იტალიური 1. იტალიისა და იტალიელების დამახასიათებელი; იტალიაში, იტალიელებში წარმოშობილი. ინდოევროპული ოჯახის მკვდარი, ენების ჯგუფი.

იტალიური 2. (ფარგ.) ტკუისდამრიგებლური ლაპარაკი; საერთოდ, - ნყრების მომშლელი ლაპარაკი (ლ. ბრეგ.).

იტანს 1. ითმენს, უძლებს; არ ეჯავრება, არა სწყინს, არ გაურბის; იპყრობს, მოიცავს (შიშის ზარნი...).

იტანს 2. ქვეშ მოიყოლებს, ზევიდან ეფარება; ზედ გადადის.

იტანს 3. (ფშ.) მოიტანს მრავალგზის, - ზიდავს.

იტლიკინებს 1. ტლიკინს მოჰყვება, - ბევრს, ზედმეტს, ილაპარაკებს, ილაქლაქებს.

იტლიკინებს 2. ტლიკინს მოჰყვება, - უსაქმოდ, მოუსვენრად და უთაებლოდ ივლის, ირბენს.

იტრიალებს 1. ტრიალით იმოძრაებს, - იბრუნებს; ივლის რისამე, ვისამე გარშემო, რამესთან, ვინმესთან ახლოს; გადაბრუნდ-გადმობრუნდება (მწოლარე).

იტრიალებს 2. ატრიალებს თავისას, თავისაში ან თავის ირგვლივ.

იუდა 1. (იუდა-ისკარიოტელი) (ძვ.) ზიზლი, მოღალატე, გამცემი.

იუდა 2. (მთიულ.) გივი, მფრთხალი საქონელი (ლ. კაიშ.).

იუნკერი 1. (გერმ.) პრუსიაში: მსხვილი მიწათმფლობელი აზნაური, მემამულე.

იუნკერი 2. მეფის რუსეთში: ადრე-დაბალი ჩინის სამხედრო პირი (რიგითი ან უნტერ-ოფიცერი); საშუალო სამხედრო საწავლებლის მოსწავლე, რომლებიც იფიცრად ემზადებოდა.

იუბიტერი 1. მზის სისტემის ყველაზე დიდი პლანეტა.

იუბიტერი 2. ერთგვარი მძლავერი პროექტორი.

იუბიტერი 3. (მით.) უზუნაესი ღვთაება; იუპიტერს ეძახიან დაცინვით გამოთაყვანებულ ტირანს, რომელსაც თავი დრუბლებში აუწევია და ღუდამიწის ამბებში სრულიად ვერ ერკმვა, თავისი ყალბი ღიღებით დაბრმავებული.

იფიცება: 1. ფიცით ამბობს, ფიცულობს.

იფიცება: 2. გაფიცვას აწყობს; გაფიცვაში მონაწილეობს.

იფუტკება: 1. (მოხ.) ღაყდება (ი. ქაეთ).

იფუტკება: 2. (მოხ.) ფუტკარივით მრავლდება (ი. ქაეთ).

იქედნე: 1. ერთგვარი შხამიანი გველი; „ესე გველი რამე არს, საშო არა აქეს და პირით დამაკდება და შვიდნი მუცელს გამოსჭამენ და ეგრე გამოვლენ“ (საბა).

იქედნე: 2. (ბერძ.) კვერცხისმდებელი ძუძუმწოვარი ცხოველი.

იქედნე: 3. დამცინაეი; ღვარძლიანად, გესლიანად დამცინაეი.

იქი: 1. (ძვ.) იქ, იმ ადგილას, იმ მხარეს; „იქ, მუნ“ (საბა).

იქი: 2. შემოკლებით: იაქი (ერთიანი კამათულზე).

იქითა: 1. რაც ან ვინც იქით არის, იქით იმყოფება.

იქითა: 2. იმ ადგილისაკენ, იმ მხრისაკენ; იქითკენ; განზე.

იქმნება: 1. დასაბამი ეძლევა; ყალიბდება; ფორმდება; ხორციელდება, ქმნიან.

იქმნება: 2. იგივეა, რაც იქნება (“რადა რა იქნება”).

იქნევს: 1. აქნევს თავისას.

იქნევს: 2. რას ვაქნევ? იგივეა, რაც რას ვაქნევ? აქნევს? რას უზამს? რაში გამოადგება? („რას ვიქნევ, აბა თქვენ გაზრდას, თქვენს ქორწილში სირბილსა“).

იქოქება: 1. მოიმართება; ქოქავენ.

იქოქება: 2. იწყელებს, იღანძვლება.

იქცევა: 1. სხვა სახეს ღებულობს, გარდაიქმნება, გარდაიქცევა.

იქცევა: 2. ჭურჭლიდან გადმოედინება, იღვრება, ინთხევა; ვარდება, ეცემა.

იქცევა: 3. თავი უჭირავს როგორმე, – სწადის, შვრება, აკეთებს რასმე.

იქცევსი: 1. (ძვ.) მბრუნაეი, მოტრიალე (ი. აბ.).

იქცევსი: 2. (ძვ.) ფონი (ი. აბ.).

იქცევს: 1. მიიქცია, მიუქცევეია, ყურადღებას იქცევს.

იქცევს: 2. შეიქცია, შეუქცევეია (თავი).

იღონებს: 1. რაიმე ღონეს მიმართავს, – რამეს ეცდება; მოახერხებს.

იღონებს: 2. აღონებს თავისას, თავის თავს.

იყენებს: 1. იშვერს, იწვეს (მადლა); აშვეროლაღ იწერებს; აყენებს (თავისთან), – აყავს (მაგ., მოსამსახურედ); იჭერს, ქირაობს.

იყენებს: 2. გამოსადგის ხდის თავისთვის, – ხმარობს (რასმე), სარგებლობს.

იყიდება: 1. გაიცემა სათანადო ფასის გადახდეუნივით, ყიდიან.

იყიდება: 2. (ქარგ.) თავს ამვლავნებს, ვერ ახერხებს თავისი ნამდვილი სახის დაფარვას (ლ. ბრეგ.).

იყიდის: 1. ფასის გადახდით შეიძენს, საფასურის მიცემით მოიპოვებს.

იყიდის: 2. (ქარგ.) მიხედება (ლ. ბრეგ.).

იყიდის: 3. (ქარგ.) მოქრთამავენს (ლ. ბრეგ.).

იყნოსავს: 1. ყნოსვით შეიგრძნობს (რისამე სუნს), – უსუნებს.

იყნოსავს: 2. (ქარგ.) იგრძნობს, მიხედება (ლ. ბრეგ.).

იყოლებს: 1. იგივეა, რაც იყოლებს, – გაიწენს, ეყოლება.

იყოლებს: 2. ერთობა, იქცევს (მაგ., „თავს იყოლებს“ – თავს იქცევს).

იყოლიებს: 1. ისე იზამს, რომ ჰყავდეს, გაიწენს, ეყოლება; თან ეყოლება.

იყოლიებს: 2. ართობს, შეაქცევს.

იყოფება: 1. იყოფა, ნაწილებად იშლება, ნაწილდება; ყოფენ; განშტოვდება, იყრება, განშტოებულა (მაგ., გზა).

იყოფება: 2. იმყოფება. „მოვიდა ერთი იხვი, ნაჯდა ღა იყოფებოდა“ (საბა).

იყოფს: 1. ყოფს თავისას ან თავისთვის, – ინაწილებს.

იყოფს: 2. ყოფს თავისაში, – იღებს, იძვრებს (ხელს – ჯიბეში, უბეში...).

იშ: 1. (შორისდ.) გამოხატავს: სინანულს, წუხილს, საყვედურს, გაკვირებას.

იშ: 2. (იმერ.) შეძახილი ხარების გასარეკად.

იშ: 3. (აჭ.) ის (პ. ჯაჯან.).

იშ: 4. „სიამოვნის ხმა“ (საბა).

იშვა: 1. „შობა იქნა“ (საბა).

იშვა: 2. აიხსნა (დაბმული).

იშტა: 1. (არაბ.) მალა; სურელი; ნდომი.

იშტა: 2. (ზ. აჭარ.) ამგვარად, ამრიგად, ერთი სიტყვით; ასე ვთქვათ, ისე რაღა (შ. ნივარ.).

იშტა: 3. (ჯაეაბ.) დასტურის ნაწილაკი, ხომ (გრ. ბერ.).

იჩათება: 1. სახეები გამოჰყავთ (ქსოვილზე), — ჰრულდება, ჩითავენ.

იჩათება: 2. (ქარგ.) აქტიურად, ინტენსიურად მონაწილეობს რაიმე საქმეში (უფრო სასიყვარულო თავგადასაქმებში) (ლ. ბრეგ.)

იცლის: 1. დროს პოულობს, მოცლა აქვს, სცალია.

იცლის: 2. აცლის თავისას, იგივეა, რაც იცილებს.

იძლევა: 1. აძლევს ვისმე.

იძლევა: 2. მარცხდება, ყრუვინ, სძლევენ, ამარცხებენ; გადაიღახება (დაბრკოლება).

იწამებს: 1. სარწმუნოდ მიიღებს; აღიარებს; რწმენად გაიხდის.

იწამებს: 2. იტანჯავს, თავის თავს აწამებს.

იწამებს: 3. წამად იქცევა, წამი გახდება.

იწვება: 1. ცეცხლი უქილია (შეშას, ქაღალდს...), ცეცხლით ისობა.

იწვება: 2. დაწოლილი იქნება.

იწყალებს: 1. იცოდებს, იბრალებს.

იწყალებს: 2. იღლის, იქანცავს (თვალებს...).

იწყობა: 1. წესრიგში მოდის, ლაგდება; აწყობენ, ალაგებენ.

იწყობა: 2. (კახ., იმერ., გურ.) იწყება.

იწყობს: 1. აწყობს თავისას, თავისთვის, თავისაზე ან თავისაში, ილაგებს.

იწყობს: 2. იწყებს, დასაბამს აძლევს.

იჭერს: 1. ხელს სტაცებს; ხელში (ბრტყალბეში, პირში...) იგდება; წასვლის საშუალებას არ აძლევს, არ უშვებს, აკავებს; აპატიმრებს.

იჭერს: 2. აჭერს თავისას; უჭერს თავისას.

იჭირებს: 1. იჭირებს; იძნელებს, ირთულებს (საქმეს).

იჭირებს: 2. იჭერს; შემოიჭერს.

იჭრება: 1. ამოიჭრება (მუხის კანზე); გადაიჭრება (ამოცანა); გაიჭრება.

იჭრება: 2. (ქარგ.) ეშლება, შეცდომი მოსდის (ლ. ბრეგ.).

იხდის: 1. იძრობს, იცლის, იშორებს (ტანსაცმელს...); მართავს, აწყობს, ატარებს (დღეობას...).

იხდის: 2. იქცევს, შეიქმნის (რადმე).

იხვეს: 1. უკან-უკან მიდის, უკან იწვეს; პოზიციებს ტოვებს და უკან მიდის (დამარცხების გამო).

იხვეს: 2. ხვეს თავისას, — იფხრეწს, იგლეჯს.

იხვეწება: 1. ხვეწით თხოულობს რასმე.

იხვეწება: 2. ხვეწით ბუსუსი ეცლება (ძაფს).

იხილავს: 1. თვალთ აღიქვამს, — ნახავს, შეხედავს; არჩევს, არკეევს, სინჯავს; იკვლევს; განსჯის.

იხილავს: 2. ხილავს თავისას, — ისინჯავს (თმას, ტანისამოსს... მკებნარისა და მისთანათაგან გასუფთავების მიზნით).

იხმობს: 1. ეძახის, იწვევს, მოიხმობს.

იხმობს: 2. ახმობს თავისთვის.

იხოცავს: 1. იწმინდს, იმშრალებს (პირს...).

იხოცავს: 2. ყოველივე თავისას ხოცავს.

ბ

ბა: 1. (თუშ.) კარგი (პ. ხუბ.).

ბა: 2. აღამიანის, უპირატესად მამაკაცის, ძალა და ღონე, ხორციელი და სულიერი ძლიერება, ნაყოფიერების დედაძარღვი, რაც დაბადებიდან დაჰყვება ყოველ კაცს (ა. გულოვანი).

კაბადონი: 1. „დაწერილი ფურცლის ცალი პირი“ (საბა); გვერდი.

კაბადონი: 2. კამარა (ცის კაბადონი, ცის კამარა).

კაბალა: 1. (არაბ.) ძველ რუსეთში, ვალდებუ-

ლება; ხელშეკრულება, რომლის თანახმადაც მოვალე სესხის მიმცემის ყმა ხდებოდა, თუ ვალს ვადაზე არ გადაიხდიდა; მონობის მსგაჲსი, მეტრისმეტად მიძიმე ღამოკიდებულება ვინმეზე.

კაბალა 2. ებრაელთა მისტიკურ-რელიგიური მოძღვრება საშუალო საუკუნეებში.

კაბალა 3. (მოხ.) ცულის ტარზე გაკეთებული სახელური მარჯვენა ხელის მოსაკიდებლად; ოთკუთხა ფიცრის ჩარჩო ქსოვის დროს სახეების გამოსაყვანად; ჩატედილი მოკლე რიკი ტყავის გამოსანასკევად (ი. ქავთ).

კაბალა 4. (ქსნის ხეობ.) საქონლის გაბარება გამოსაკეებად (ნ. ნუბინ.) „ხართა გააბარებენ სასარგებლოდ იფქლთა მოსაცემელად პირობითა რითმე სხვადასხვითა“ (საბა); იჯარა.

კაბალა 5. გაუგებარი, გონებით მიუწვდომელი რამ.

კაბდო 1. (ქართლ., კახ.) პატარა ნაჭერი მიწა (კირიონი.).

კაბდო 2. კაღოზე ბზის სახვეტი იარაღი.

კაბდო 3. სასოფლო-სამეურნეო იარაღი; ფიცარი, რომელსაც ფარცხი აქვს გამოზმული ბელტების საფუძნელად და ხნულის გასასწორებლად (გ. მაჭავარ.). ორკაპი ხე, რომელიც სოგჯერ ფაცხის საბლის როლს ასრულებს (ა. ჭინჭარ.).

კაბელა 1. (რაჭ.) უშნო, აყლაყუდა, ოყლაყი (ე. ბერ.).

კაბელა 2. (იმერ., გურ.) ჭრელი (შავეთორა) საქონელი.

კაბინეტი 1. (ფრ.) სათავსი (ოთახი) რაიმე საქმიანობისათვის; ასეთი სათავსის ავეჯის კომპლექტი; მთავრობის სახელწოდება სოგიერთ სახელმწიფოში.

კაბინეტი 2. წითელი რუმინული ღვინო.

კადა 1. (თუშ.) უბატკნოდ მეწეული ცხვარი.

კადა 2. (ქე. იმერ.) საცეხველის კედელი, ნაწილი.

კადონი 1. (გურ.) კოცონი (ი. ჭყონ.).

კადონი 2. (მთიულ., გუდამაყრ.) ცხენის დასაბმელად გადაებული ღატანი (ღ. ლეონ.); განივად გადაებული ღატანი, ძეული.

კადრება 1. სახელი ჰკადრებს (ეტყვის ან გაუკეთებს ისეთ რასმე, რაც არ ეკადრება, —

აკადრებს, გაუბედავს) ზმნათა მოქმედებისა.

კადრება 2. (ძე.) გაბედავა.

კადრი 1. ამა თუ იმ ღარგის, პროფესიული ან პარტიული ორგანიზაციების მუშაკთა ძრი-თადი შემადგენლობა.

კადრი 2. კინოფირის ნაწილი, რომელსედაც აღბეჭდილია ფილმის ერთი რომელიმე სცენა, ეპიზოდი.

კადრი 3. კადრება (იე. ლოლაშ).

კაგალერი 1. (ფრანგ.) მამაკაცი, რომელიც ართობს ქალს საზოგადოებაში; ქალოან მოცეკვავე მამაკაცი.

კაგალერი 2. (იტ.) ორდენით (ორდენებით) დაჯილდოებული პირი.

კაგე 1. კაეჭი, მოკაეჭებული რკინა (ჯოხი) რამეზე გამოსადეგად; „ნაგის ღუზა“ (საბა).

კაგე 2. მიწის სახენელი ძველი იარაღი, ანაჩა.

კაგე 3. (კახ., ქიზიყ., გურ., ქართლ.) სახურავის ღატანი, რომელსედაც მაგრდება სახლის სახურავად გამოყენებული მასალა (კრამიტი, ყავარი ...) (ს. მენთეშ., ს. უღ., ა. ღღ.).

კაგე 4. (ქართლ.) ვაზის უღვაში, რომლითაც ის ჭიგოს უხევეა.

კაგე 5. საფეთქლებთან ღოყებზე წამოშეკებული დახვეული თმა (ღუწაქდახურული ქაღლისა).

კაგე 6. იავერი სალიტერატურო ენა (ქსე).

კაგე 7. წელი (ღ. გურამიშ).

კათხა 1. (გურ., ლენხ., ხევს., ფშ.) ხის მოზრდილი სასმისი (ა. ჭინჭარ., ე. ნინ., თ. კიკე, ვაჟა); (ქართლ.) კამეჩის რქა, რომელშიც ასხია ურმის ღერძზე წასასმელი საპნიანი წყალი.

კათხა 2. (გურ.) შხამიანი გველი (ა. ღღ.).

კათხა 3. (ღუწხ.) რაგვებისაგან გაკეთებული დაბალი სახლი (მ. ჩიქ).

კაიმაკე 1. (თურან.) შესქელებული გადამდნარი ნაღები; ნაღები, რომელსაც ადუღებულ რძეს ხდიან. იგივეა, რაც აჭარული კაიმახი.

კაიმაკე 2. (არაბ.) რაიონის თავი ღიბანში.

კაისა 1. ჰადრაკის მფარველი ქალღმერთი.

კაისა 2. (თურან.) უკურო გამხმარი გარგარი.

კაკა 1. „ერთი წამლის სახელია“ (საბა); „უშანგა და კაკა რაღაცა წამალია“ (საბა).

კაკა 2. (თუშ.) კარგი (პ. ხუბ.).

კაკა: 3. საწუწნი ტკბილეული ბავშვის ენაზე; „ჩვილური ხილი“ (საბა).

კაკა: 4. (ინგილი) ყურძნის ავადმყოფობა (ნ. როსტ.).

კაკა: 5. (ლენხ.) კაკლის მარცვალი (დ. ჩუბინ.); კაკალი.

კაკაბა: 1. (ქართლ.) გუთნის ნაწილი, ზედა ფრთა აკრავს და ბელტი გადააქვს (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

კაკაბა: 2. (რაჭ.) საცერი, ცხრილზე მომცრო თვალედები აქვს (ე. ბერ.); ცხაფი, — საცერიეთაა.

კაკაბა: 3. (ლენხ.) დიდი ძარი; ცხრილი (მ. აღაფ.).

კაკაბა: 1. ვარიის ტოლა გარეული ფრინველი.

კაკაბა: 2. (ქართლ., კახ.) ხის სადგამი, რომელზედაც დამატრებულა ქართული გუთნის ფრთა (თ. რაიკ., ი. ჭყონ.).

კაკალა: 1. პატარა მრგვალი პური გამტკიცული ფქვილისა.

კაკალა: 2. (გურ., იმერ.) ღორის ავადმყოფობა, ხორცში მარცვალივით დააყრის ხოლმე.

კაკალა: 3. (რაჭ.) კენჭაობის დროს საწყისი ფიგურის სახელწოდება (აღ. კობახ.).

კაკალა: 4. ჭაჭის ასაღები (ჭაჭის საწნეხი მოწყობილობის ნაწილი).

კაკალი: 1. მაღალი ხე, ისხამს მაგარნაჭუჭუნიან ნაყოფს.

კაკალი: 2. (გურ., მეგრ., იმერ.) მარცვალი.

კაკანა: 1. რამაც კაკანი იცის, რაც კაკანებს, ვინც კაკანებს.

კაკანა: 2. (ქართლ.) აკვანი (ბავშვის ენაზე).

კაკანა: 3. (აჭარ.) ბატკანი.

კაკანი: 1. ქათმის ხშიანობა; კაკბის ხშიანობა; კაკანის მსგავსი წერილი ხმით სიმღერა; კაკანივით გაბმული ლაპარაკი; გაბმული სროლის ხმა ტყვიამურქვევისა; დოღზე ხშირი ცემის ხმა.

კაკანი: 2. (მოხ.) აკვანი (ბავშვის ენაზე) (ა. ყაზ., შ. ძიძ.).

კაკვი: 1. თაემოკაუჭებული ლითონის (ან ხის) დერი რისამე დასაკიდებლად, რამეზე გამოსადები და მისთ., კაუჭი.

კაკვი: 2. (ლენხ.) სახურავის ქვეშ დადებული გრძელი ხე (მ. ჩიქ.).

კაკია: 1. (ქართლ.) ხავერდა, იმერული საფრანა (ა. მაყ.).

კაკია: 2. (რაჭ.) ირაგა, — მცენარეა (ა. მაყ.).

კაკილა: 1. (გურ.) კრიალოსანი, ხელთ სათამაშო ქარვის ან სხვა ძვირფასი ქვების ასხმულა (ა. ლღ.); ჩალამიძი, ტატილა, იოტა (ა. მაყ.).

კაკილა: 2. (იმერ.) თეთრყვავილეზიანი დაბალი ბალახი (ი. ქავთ.).

კაკილა: 3. (იმერ.) ბაძლა, — გასაფხულის თავყვითელა (ა. მაყ.).

კაკნატელა: 1. (ქართლ., მესხ.) ხრტილი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); მოხარშული ხორცის ხრტილიანი ნაწილი (ი. მაისურ.); ადგილი ცხვირსა და შუბლს შორის (ა. ლღ.).

კაკნატელა: 2. (ფშ.) დაღეული ადამიანი თუ ცხოველი.

კაკნატელა: 3. (კახ.) თორნეზე დარჩენილი გამხმარი პურის ქერქი.

კაკნატელა: 4. სქელკანიანი ყურძნის ჯიში.

კაკულა: 1. იგივეა, რაც ილი, — სამხრეთ ინდოეთში გავრცელებული მრავალწლიანი ბალახოვანი მცენარე, რომლის ნაყოფი გამოიყენება მედიცინასა და კულინარიაში.

კაკულა: 2. (გურ.) წელში მოხრილი (მორცხე ადამიანსაც უწოდებენ) (გ. შარაშ.).

კაკუტი: 1. (იმერ.) სიმინდის საფშენელი ხელკავი, კაკუტი (ე. ბერ.); ღომოს საცხეხავი — მსხვილი, მოხრილთავეიანი; (ლენხ.) მარწუხი.

კაკუტი: 2. (რაჭ., ზ. იმერ.) გვირილა; (თუშ.) სარწყილა, — წითელი გვირილა (ა. მაყ.).

კაკუტი: 3. (იმერ.) ღორის უღელი, რათა ღორი ღობეში არ გაძვრეს (ნ. შარაშ.).

კალა: 1. რბილი, ჭედადი, მოვერცხლისფრო თეთრი ლითონი.

კალა: 2. ყურძნის ჯიში (ივ. ჯაფახ.).

კალა: 3. (კახ.) თონის ზედაპირი, გარეკანი, რომელზედაც პურს აკრავენ (ე. მახარობლიშვილი).

კალა: 4. თეთრი ფერის ყვავილია.

კალა: 5. ფეოდალური ხანის ციხე-სიმაგრე თბილისში.

კალა: 6. ქვა, კლდე. მოგვიანებით უწოდეს ნარიყალა (ნარინყალა) და შურის ციხე.

კალა: 7. ინდუიზმში ღვთაება და დროის განსახიერება; შეხედულა და დროის დაუმორჩილებელ დამანგრეველ ძალაზე.

კალა: 8. მრავალწლოვანი შხამიანი ბალახი.

კალამი: 1. (ბერძ.) ფოთლიანი ჩაღუნული ფირფიტა, რომელსაც გაჭრილი წვერი აქვს, — გამოიყენება მეღვინე წერისათვის; ეს ფირფიტა ტარიანად.

კალამი: 2. საძირეზე დასამყნობი ახლად. ამონაყარი შტო ხეხილისა; ხის წვრილი ტოტი, რომელსაც რგავენ მიწაში და იკეთებს ძირს.

კალამი: 3. (იბერ.) სარეველა ბალახია ერთგვარი, — შალაფა (ი. ქაეთ.); „სუნნელი ლერწამი“ (საბა).

კალამი: 4. (გურ.) ბუხრის სათავე (რ. ნურ., გ. მეგრ.).

კალაბოტი: 1. მდინარის საღენი ჩაღრმავება.

კალაბოტი: 2. (ლენს.) თაგსაბანი მიწის აგურაკი (მ. ნიქ.).

კალი: 1. (აჭარ.) საქონლის საბმელი ხის რგოლი (პ. ჯაჯან.).

კალი: 2. რბილი, წყალზე მსუბუქი და პაერში ადვილად ასაპრიადლებელი ლითონი; პაერისა და სინოტივისაგან დასაცავად ნაეთში ინახება (ი. იმედ.).

კალია: 1. „ბალახთ ნაღნობი ქვა(ა)“ (საბა).

კალია: 2. მოსრდილი მიანებელი მწერი (სწორფრთიანთა ოჯახისა).

კალკი: 1. (ფრ.) მაღალი ხარისხის გამჭირვალე ქაღალდი ან თხელი ბამბის ქსოვილი (წყულებრივ ბატისტო); გამოიყენება ნახაზების ასლების გადასაღებად.

კალკი: 2. სესხება; სიტყვა ან გამოთქმა, რომელიც დაწვობილია სხვა ყნების სიტყვებისა და გამოთქმის მაგალითზე ზედმიწევნითი თარგმნის გზით.

კალო: 1. (ქიზიყ.) მოსაუელად მომზადებული კირი ან მიწა. საზომი ერთეულია.

კალო: 2. (ქიზიყ.) მცენარის ძირის გარშემო მოთხრილი და ფილიციით გაკეთებული მიწა, რომ წვიმის წყალი, თოვლის ნაღნობი მირუბული წყალი ფესვებში ჩაეიდეს (ს. მენთეშ.).

კალო: 3. (გურ.) სიმინდისა ღომის მოსავლის სახეაელებელი ადგილი (კ. გვარ.).

კამა: 1. ერთწლოვანი სუნელ-სანელელებელი მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა.

კამა: 2. დიდი დანა, ყამა (ნ. გურგ.).

კამა: 3. (ინდ.) ინდუიზმში გრძნობადი სიყვარულის ღმერთი; გამოისახებოდა როგორც თუთიყუშზე ამხედრებული ყმაწვილი, რომელსაც ხელში შაქრის ლერწმის მშვილდი, ყვავილეუბის ისარი ეკურა და იგი სასიყვარულო ვნებას გზაენიდა.

კამარა: 1. (მოხ.) დაოსხებით გაქცევა პირუტყვისა (შ. ძიძ.).

კამარა: 2. შენობის ზევითა ნაწილის შემავრთებელი, გადამხურავი ნაგებობა, წვეულებრივ, რკალისებრი გუმბათი ცისა; (ქართლ., კახ.) აკენის ხელმოსაველები ჯოხი (შ. ძიძ., ნ. ეცეხ., პ. ხუბ.).

კამარა: 3. (გურ.) დარიდან წერილად ჩამოსულ სითხე — წყალი, არაყი (გამოხდის დროს) და სხვა (ა. ღლ.); საარყე ქვაბის დარი.

კამარა: 4. (ძვ.) მდიდრულად გაფორმებულ წიგნში პირველი მოხატული გვერდი.

კამარა: 5. (ხეესურ., ფშ.) ის ადგილი, სადაც წარბია ამოსული (ცოტა ზეეთაც) (ა. შან.).

კამარა: 6. ძველ კოლხეთში ფართოდ გაფრცულებული გრძელი, ვიწრო (სოგჯერ მრგვალ ნაედაც იხსენიება), კარგი მანევრირების მსუბუქი და სწრაფი ქართული ნაეი, რომელიც წერილობით წყაროებში ცნობილია ძვ.წ.ა. I ათასწლეულიდან. ასეთი ნაეით, გამოცდილ მუსაჭეს ზღვის უკიდვანო სიერცეში უშიშრად შეეძლო ეცურა. იტედა 30-40 მეომარს (ზ. კუტალ).

კამკამა: 1. „წყალი და ღვინო დაწმედილი, გამჭვირვალე“ (საბა).

კამკამა: 2. ელვარება; ღივლივი (ი. აბულ.); (მოხ.) კამკამა (გ. ბენაშ.).

კამბანია: 1. ლაშქრობა, საომარი მოქმედება; საერთო სტრატეგიული მიზნით გაერთიანებულ ოპერაციათა ერთობლიობა; ერთდროული საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ამოცანის გადაწყვერისათვის ჩატარებული ორგანიზაციული საქმიანობა.

კამბანია: 2. იგივეა, რაც კომპანია, თანამესუფრენი; საეატრო ან სამრეწველო ამხანაგობა.

კამპარა: 1. (გურ.) ჩალამივი, კაკილა, ტატილა (ა. მაყ.).

კამპარა: 2. (ზ. აჭარ.) ძალიან ხმელი, მაგალითად, შეშა (შ. ნიუ).

კამპვა: 1. (ლენხ.) ყლაპვა, იტყვიან ძაღლსა და ღორზე, ზოგჯერ ადამიანსაც (მ. ალაე).

კამპვა: 2. (ფშ.) ცხენის კბენა. (ი. ქეშიკ).

კამპი: 1. (ქიზიყ., ფშ.) საკბენად გაწევა ცხენის მიერ (ს. მენთეშ).

კამპი: 2. (თუშ.) გრძელი ჯოხი, თავში ორტოტა, იხმარება საბრძენად (პ. ხუბ).

კამპოტი: 1. კომპოტი, — შაქრიან წყალში, მოხარშული ხილი (ახალი თუ ხმელი).

კამპოტი: 2. (ყარგ.) სიტუაცია; საშარო საქმე, ხათაბადა (ლ. ბრეგ).

კამფეტი: 1. პატარა ნატრებად დამზადებული საწუწნი ტუბილეული.

კამფეტი: 2. (ყარგ.) სასიამოვნო რამ (ლ. ბრეგ).

კანა: 1. (ბერძ.) მრავალწლოვანი დეკორატიული ბალახოვანი მცენარე, ხარობს ტროპიკებსა და სუბტროპიკებში (მ. ჭაბ).

კანა: 2. (აფრიკ.) ერთ-ერთი ყველაზე დიდი ზომის ანტილოპა, აქვს დიდი სწორი რქები, გაერცვლებულია აფრიკაში (მ. ჭაბ).

კანა: 3. (იაპ.) იაპონური მარცვლოვანი ანბანი, რომლის ორი გრაფიკული სახეობა არსებობს, შემუშავებულია VIII ს.-ში ჩინური იეროგლიფის შემოკლების საფუძველზე (მ. ჭაბ).

კანდელი: 1. სინათლის ძალის ერთეული, რომელსაც 1970 წლამდე სანთელი ეწოდება.

კანდელი: 2. ქრისტიანულ ეკლესიაში მსახურების ერთ-ერთი აუცილებელი ნივთი; ეკლესიის ჭერზე ჯაჭვით ჩამოკიდებული ღამპარი, რომელშიც ზეთი ანთია.

კანი: 1. ქართული ანაბანის მეათე ასოს სახელწოდება.

კანი: 2. ადამიანის, ცხოველის სხეულის გარეთა საფარი, — ტყავი; საერთოდ, რისამე გარსი (მაგ., ატმის კანი).

კანონი: 1. წესი ან დებულება; ყველაფერი ის, რაც მყარადაა დაცონიებული და საზოგადოდ მიღებული გახდა, ან კანონით ისჯება.

კანონი: 2. მრავალხმოვანი მუსიკის ფორმა, რომელიც მკაცრ იმიტაციას ემყარება, — ყველა ხმაში ერთი მელოდიაა გატარებული და

ყოველ მომდევნო ხმაში ის მანამდე იწყება, ვიდრე მისი წინამორბედი დასრულდება.

კანონი: 3. იაპონურ ბოღისატყას ბუდოიზმში არსება, რომელიც ადამიანის სახეს ღებულობს და ასე ეცხადება მას; ბურთან ბურის სახით მოდის, ქალთან — ქალის და ა. შ.

კანონი: 4. იგივეა რაც კანუნი, — სიმბიანი ჩამოსაკერული მუსიკალური ინსტრუმენტი, ტრაპეციის მსგავსი ტიტრის ნაირსახეობა.

კანონი: 5. სასჯელი.

კანონი: 6. ქრისტიანული პოემა, — მიმნის რთული სახეობა, რომელიც 7 კარისაგან შედგება. ყოველი კარის პირველ სტროფს ირმოსი ეწოდება, დანარჩენებს — ტროპარები; შეცვალა კონდაკი VIII საუკუნეში.

კანტი: 1. „მომცრო და მკლე“ (საბა); (ლენხ.) კნაჭა, თხელი, გამხდარი; მკლე (მ. ალაე).

კანტი: 2. (ქართლ.) მარდი, მოქნილი ტანისა, სხარტი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ).

კანტი: 3. (ქიზიყ.) ზანტი მჭამელი; ზარმაცად მოძრაი (ს. მენთეშ).

კანტი: 4. ქსოვილის ვიწრო ზოლი ტანისამოსის კიდესე მოვლებული ან ნაკერებში ჩაყოლებული; რაიმე მასალის ვიწრო ზოლი, შე მოვლებული რისამე კიდებზე.

კანჭი: 1. ფეხის ნაწილი მუხლიდან კოჭამდე.

კანჭი: 2. (რაჭ., ლენხ.) ფრჩხილი ფრინველის ან ცხოველის.

კანჭი: 3. (რაჭ.) მოძმარება (ალ. კობახ).

კანჭი: 4. (მოხ.) კუთხე, ნაპირი (ი. ქეო).

კანჭი: 5. ერთგვარი სარეველა ბალახი.

კანჯო: 1. გრძელ კოჭზე წამოცმული კაუჭი, რითაც წყლიდან ითრევენენ სხეადასხეა საგნებს.

კანჯო: 2. საზღვაო ნავის ტიპი საქართველოში (ზ. კუტაღ).

კაბა: 1. (დათ.) კათოლიკე მღვდლის ჩაცმულობის ნაწილი, — გრძელი სამოსელი, რომელიც მოსასხამის ფორმისა.

კაბა: 2. ბერძნული ანბანის მე-10 ასო.

კაბარი: 1. მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე, აქვს გაროხიანი ეკლებიანი ღერო (გაუშვლელი კოკრები მწილად იხმარება).

კაბარი: 2. (მთიულ., მოხ., ხეგ.) ბურახი (ევირსაღ.); სიმინდის ფეკილის დამეპეპული სასმელი (ს. მაკაღ., ლ. კაიშ).

კაბარია 3. (ძე.) ტყვია (ზ. სარჯ.).

კაბარია 4. (იმერ.) ჯონჯოლი.

კაბარჭია 1. „ისართ ქარქაში“ (საბა); ისრუბის ჩასაწყობი ბუღე.

კაბარჭია 2. (ფშ.) ფუტკრის საშოვარი, ფეხებით რომ მოაქვს (ი. ჭყონ.).

კაბარჭია 3. ნაეის ერთ-ერთი სახეობა.

კაბელა 1. თაედაპირველად, საეკლესიო მომღერალთა გუნდი; განსაკუთრებული შემადგენლობის ორკესტრი; კათოლიკური და ანგლიკანური სამლოცველო. საერთოდ, მომღერალთა გუნდი.

კაბელა 2. (ლათ.) ყველაზე კაშკაშა ვარსკელაეი (ალფა).

კაბელა 3. (იმერ.) კაუჭი, მოკაუჭებული ჯოხი (ლ. ბიწაძე).

კაბი 1. (ფშ.) ხის ტოტი (თ. რაზიკ); (აჭარ.) საქონლის დასაბმელი მოდუნული ჯოხი; კვიანი ჯოხი, რომელზედაც აასხამენ ყურძნის მტკეპებს ზამთარში შესანახად; საბლის (ბაწრის, თოკის) შუა ადგილას გამობმული ხის რიკი, ტვირთის აკიდებისას თოკის ბოლოების გასაყრელად (შ. ნიჟარ.); ჩამოსაკიდი (კაპი).

კაბი 2. (ლენჩ.) ქალამნის წინ ჩასაკერებელი ტყავი (მ. ნიქ.).

კაბიტალური 1. (ლათ.) საფუძვლიანი, მთავარი, ძირეული, მნიშვნელოვანი.

კაბიტალური 2. თავის ან თავთან ახლოს განლაგებული.

კაბიწი 1. (ქიზიყ.) კაპიწი შეეკრა, – ვერ ჭაღს, ვერ ლაპარაკობს.

კაბიწი 2. (იმერ.) ტყლაპის გასაკერელი ფიცარი; (ოკრიბ.) საქანაფის, – დაჭყლეთილი ყურძნის საწურის ნაწილია (მ. ოყრეშ.).

კაბიწი 3. (გურ., აჭარ., ქიზიყ.) ტანსაცმლის (კაბის, შარვლის ან სახელოს) აკეცვა, აწვევა, ლაკაბიწება.

კაბიწი 4. (ქართლ.) ყვეთელი ტირიფის მაგვარი მცენარეა, მის წყეალებს იყენებენ ვაზის ასაკრავად (პ. განჩი.).

კაბოეტი 1. „ფრინველი წელიწად გამოვლილი“ (საბა); ერთგვარი მტაცებელი ფრინველი.

კაბოეტი 2. მტკნარი წყლის ერთგვარი თევზი კობრისებრთა რიგისა.

კაბოეტი 3. ბალახია; დანდური (რ. ერისთ.).

კაბოეტი 4. ძვირფასი ქვა (ზ. სარჯ.).

კაბუეტი 1. იგივეა, რაც კაბოეტი, – მტაცებელი ფრინველი.

კაბუეტი 2. ერთგვარი თევზი.

კაბუეტი 3. იგივეა, რაც კაბუეტი, – მრავალწლოვანი ბალახი მარცვლოვანთა ოჯახისა.

კაბუეტი 4. (გურ.) თავისნაოქვაშა, უტეხი, ჯიურტი ავი, ანხლი.

კაბუეტი 5. დასრულებული ასაკის ყონი.

კაბუცინი 1. კათოლიკე ბერი ფრანცისკელთა ორდენისა (კაპიუშონიანი ტანსაცმლის ტარება აქონდათ წესად).

კაბუცინი 2. იგივეა, რაც წყლის წიწმავი.

კაბუცინი 3. მიამუნის ჯიში ცენტრალურ და სამხრეთ ამერიკაში.

კაბუცინი 4. კაპიუშონიანი მოსახლამის სახის სამასკარადო კოსტიუმი.

კარაგი 1. დროებითი სადგომი (საბრჯენებზე გადაჭიმული ქსოვილი, ქქა ან ტყავი).

კარაგი 2. ქართულ წყაროებში სახელმწიფო წესწყობილების ასპარეზზე „დარბაზის“ (მეფესთან არსებული ფეოდალების სათაობირო ორგანო XI-XVIII სს. საქართველოში (იე. ჯაახ.); სინონიმი (იე. ჯაახ.); პარლამენტის მსგავსი დაწესებულება.

კარაგი 3. (არქიტ.) გეგმით ცენტრალური ნაგებობის (სამრეკლო, ტაძარი, კოშკი) დამაგვირგეინებელი მადალი ნაწილი.

კარაკინი 1. „მოსამრგვალებელი“ (საბა); ფარგალი.

კარაკინი 2. (რაჭ.) ქვეყრის პირი, რომელზედაც სარქველს დებენ.

კარატე 1. ძიუდოს სახეობა, რომელშიც ძველად არ იკრძალებოდა სხეულსხევა მტკივნეული ილეთი (მ. ჭაბ.).

კარატე 2. კარატის ჯვარი, – ერთ-ერთი მთავარი სალოცავი პირაქეთ ხეესურეთში, ლიქოქის ხეობაში, კარატის მთაზე, სადაც ხეესურები კოპალას ლოცულობენ (ა. ჭინჭარ.).

კარატე 3. ერთგვარი წამალია, მწერებისა და ხოჭოების საწინააღმდეგოდ იყენებენ.

კარახანა 1. (ფშ.) სასმისია ერთგვარი (ვაჟა).

კარახანა 2. (ხეესურ.) პურის ჭამის შემდეგ პირველად დასალევი ღული ან არაყი (ა. შან.).

კარბა: 1. (ლენხ.) ჩელტის ან ლასტის გვერდის ზედა ნაწილი. (გურ.) ურმის გვერდები (ს. ულ.).

კარბა: 2. (გურ.) კარდლის ხელი. „ქეაბის ყური“ (საბა).

კარგვა: 1. სადღაც გაქრობა ნივთისა... (უნებლიეთ, შეუმჩნეველად, ისე, რომ არ იცოდეს, როგორ); რამის აღარ ქონა (რაც ჰქონდა), აღარ ყოლა (ვინც, რაც ჰყავდა), წარწყმენდა, მოკლუბა, დაკარგვა (ნ. წუბინ.).

კარგვა: 2. გარიგება, რიგის მიცემა (ნ. წუბინ.).

კარგი: 1. „რიგი“ (საბა); წესი, რიგი.

კარგი: 2. „კეთილი“ (საბა).

კარგი: 3. ისეთი, როგორიც საჭიროა, — სასურველი.

კარგი: 4. მოსწავლეთა ცოდნის შეფასების ნიშანი, — ოთხიანი.

კარგი: 5. საკმაოდ დიდი, მნიშვნელოვანი.

კარდი: 1. (ზ. იმერ.) სამგლოვიარო ჩასაცმელი (ბ. წურეთ.).

კარდი: 2. ხალხ მიმცემი ხორკლიანი კენკრა (დ. წუბინ.).

კარები: 1. შემოზღუდული ადგილის ანდა შენობის (ოთახის, რაიმე სათაესის) შესასვლელის დასახური. ცალი გვერდით დამაგრებული ჩარჩოზე. ფეხბურთში და ზოგ სხვა სპორტულ თამაშში, — ორი ბოძითა და მათ შორის გაჭიმული ბადით შემოფარგლული ადგილი, სადაც ბურთი უნდა შეაგდონ.

კარები: 2. (გერმ.) ხნულები, რომელთა სიღრმე რამდენიმე სანტიმეტრით იწყება და 1-2 მეტრს აღწევს.

კარეტა: 1. (პოლი) დახურული ოთხბორბლიანი რესორებიანი ეკიპაჟი.

კარეტა: 2. (იტ.) ზღვის კუების ოჯახის ქვეწარმავალი.

კართი: 1. „შეშა-ძარღვი სადრეკისა“ (საბა).

კართი: 2. „ნემსკაგისაც ჰქვია“ (საბა).

კართი: 3. (ინგილ.) მოჭუჭყნული, ერთიმეორეზე მიკრული, დაგრეხილი მატყლი მუცლისა და უბეებისა.

კართი: 4. (თუშ.) ფესვი (თ. უაურგ.).

კართი: 5. (ძვ.) თეძო (ნ. მელქ.).

კარი: 1. „გასადები და მისადებელი“ (საბა); შემოზღუდული ადგილის ანდა შენობის, ოთა-

ხის შესასვლელის დასახური.

კარი: 2. სიგრძის ზომი, — დაახლოებით ნახევარი არშინი.

კარი: 3. (გერმ.) ცირკი; ჭიქისებრი ჩადრმეუბა მთის ზედა ნაწილში (თოვლის საზღვრის ზემოთ).

კარი: 1. (ბერძნ.) კაკლისებრი ხეების გვარი, სიმადლით 65 მ-მდე.

კარი: 2. (გურ.) იგივეა, რაც კარი, — საქათმე (კ. გვარ.).

კარიერი: 1. (ფრ.) ცხენის ყველაზე სწრაფი სელა; ანქარებული ჩორთი, ჭუნება;

კარიერი: 2. სამთო სამუშაოების ერთობლიობა, რომელიც აღჭურვილია სასარგებლო წიაღისეულის მოსაპოვებლად ღია ხერხით; სამთო საწარმო; ტორფის საბადოს ღრმული, რომელიც ტორფის მიანქანის სელისას წარმოქმნება.

კარკალი: 1. (გურ., მეგრ.) ქათმის ხმაურობა კეერცხის დადების დროს და შემდეგაც (ი. ჭყონ.); ქათმის კაკანი კეერცხის დადების და შეშინების დროს (ს. ულ., ა. ღლ.).

კარკალი: 2. (იმერ., ლენხ.) კანკალი, ბარძგალი (ე. ბერ., მ. ნიქ.).

კარკალი: 3. წერილი ქვა, — ღორღი.

კარკარა: 1. გამჭვირვალე. კარა, წმინდა (ს. მენთეშ.).

კარკარა: 2. რაკარაკა.

კარკარა: 3. კეკლუცი, გომგანით მოსიარულე, ქალი (ს. მენთეშ.).

კარკარი: 1. „წელტუ კლდე“ (საბა); დიდი ქვაგნარი (ნიკო კეცხოველი).

კარკარი: 2. „კულის სმის ხმა(ი)“ (საბა).

კარკარი: 3. (ჯავახ.) ბზინვა, სისუფთავისაგან პრიალი (გრ. ბერ.).

კარკაცი: 1. (გურ., იმერ.) გადაჭარბებული სიცილი, ხმამაღალი კისკისი (ე. ბერ., ა. ღლ.).

კარკაცი: 2. (მუსხ.) კარგი კაცი; თავის კარგ კაცად მოწყენება, თავის მოწონება, ზვიადობა (ი. მიასურ.).

კარტელი: 1. (ფრანგ.) კაპიტალისტური მონოპოლიის ერთ-ერთი მოავარი ფორმა, — მრეწველობის რომელიმე დარგის მსხვილ მეწარმეთა გაერთიანება მოგების გადიდების და ზარსზე ბატონობის უზრუნველყოფის მიზნით.

კარტელი: 2. (ფრანგ.) შეჯიბრების წესი შუა საუკუნეების რაინდთა ტურნეებში.

კარტელი: 3. წერილობითი გამოწვევა ღუსულში.

კარტი: 1. (გერმ.) იგივეა, რაც ბანქო, — მკერძი ბარათების დასტა, რომელსედაც გამოხატულია ფიგურები ან ნიშნები, იყენებენ სათამაშოდ.

კარტი: 2. (ინგლ.) მცირე მოედანზე სარბოლი მიკროლიტრაჟიანი ავტომობილი ორტაქტიანი ძრავათი.

კარუსელი: 1. (ფრანგ., იტალ.) ვერტიკალურ ღერძზე მბრუნავი მოწყობილობა, რომელსედაც დაკიდებულია დასაჯდომები (ცხენები, ეტლები, ნაგები და სხვ.). სახალხო გასართობი პარკებში, მოედნებზე...

კარუსელი: 2. იტალიასა და საფრანგეთში XVII-XVIII სს.-ში: ცხენოსანთა შეჯიბრება, რომელშიც შეცვალა შუა საუკუნეების რაინდული ტურნირები.

კარუსელი: 3. (ვარგ.) რამდენიმე ერთდროული გადაადგილება თანამდებობრივ პოსტზე (ლ. ბრეგ.).

კარჩხა: 1. კაპუბიანი ხე; (ხეესურ.) საკიდარი, მრავალტოტა ქირჭო (კაეი) (ა. ჰინჭარ.); ჩარგალი (ზ. სარჯ.).

კარჩხა: 2. ძალიან გამხდარი კაცი (ლ. კაიშ.).

კარცხალი: 1. (ქიზიყ.) წყალში წაქცეული ხე ან ხის ტოტები, რომ არ ჩანს (ს. მენოშ.).

კარჩხალი: 2. (გურ.) კლდოვანი ტიტველი მთა (გ. შარაშ.).

კასაცია: 1. (ლათ.) განაჩენის გასაჩივრება ან გაპროტესტება ზემდგომ სასამართლოში, თუ ის ჯერ არ შესულა ძალაში.

კასაცია: 2. (გერმ.) მარტივი მუსიკალური ნაწარმოები ინსტრუმენტული ანსამბლისათვის, რომელიც მრავალი ნაწილისაგან შედგება; სრულდება ღია ცის ქვეშ.

კასრი: 1. ხის (ან ლითონის) დიდი ჭურჭელი ცილინდრის ფორმისა; (ძვ.) გამოფულრული მორისაგან გაკეთებული მოზრდილი ჭურჭელი, იხმარებოდა ხორბდლეულის (ფქვილის) საწყაოდ; „საწყაეი არს ერთი, რომელი შთაიტევს რვას დოქსა; ჭურჭელი არს ხისა სამწყემსო“ (საბა); (იმერ.) ყაერის მაგვარი მასალისაგან გაკეთებული კალათა.

კასრი: 2. „სახლი მომცრო სამეფო“ (საბა).

კასრი: 3. ციხე-კოშკი (მ. ჩუხუა).

კატა: 1. პატარა შინაური ცხოველი.

კატა: 2. (იაპ.) იაპონური დამწერლობის მარცლოვანი ნიშნები (იხმარება იორიგლიფებთან ერთად); კატაკანა; ხირიკანა.

კატაბარდა: 1. ტყეებში გაერცელებული ბუჩქი; აქვს გრძელი მცოცავი ღერო და თეთრი ან სოსანი ყვავილები; ნორს ტოტებს მხლად ხმარობენ.

კატაბარდა: 2. (ქართლ., კახ.) გარეული უაზი (რ. ერისთ.).

კატარი: 1. (იმერ.) ნაიყი (ა. ღლ.); ცული ფიტვი.

კატარი: 2. (ინგილ.) ტილოსი ან აბრეშუმის დიდი ხელსახოცი ან ცხვირსახოცი (ა. ღლ.).

კატარი: 3. რომელიმე ორგანოს ღორწივანი გარსის ანთება.

კატარი: 4. (გურ.) სიმინდის ყვავილი (გ. შარაშ.).

კატარი: 5. ხის წერი, კენწერო.

კატუნა: 1. (კინ., მოფ.) კატა; (კახ.) გარეული კატა (გ. იმნ.).

კატუნა: 2. (რაჭ.) ლაქაში, — მცენარეა (ა. მაყ.).

კატუნა: 1. ველური, გარეული კატა; (კინ.) იგივეა, რაც კატუნა, კატუნია.

კატუნა: 2. (ინგილ.) უშნო, ჭუჭყიანი ქალის ზედმეტი სახელი (ნ. როსტ.).

კაური: 1. შუა სარმა ქართულ ჭიდაობაში.

კაური: 2. (ინგლ.) ფაიფურის ღოკოკინები; ზღვის თაფფეხება მოლუსკების იჯახი.

კაური: 3. (ინგლ.) ახალსულანდიური წიწვოვანი ხე.

კაფა: 1. „ხეთ გარდაკეთა“ (საბა).

კაფა: 2. (ქართლ.) თამაშობა, კენჭაობა, მისი ერთ-ერთი ხერხი (შ. შიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

კაფა: 3. ძველებური ყაბარდოული ხალხური მასობრივი ცეკვა ზომიერ ტემპში (მუსიკალური ზომა 6/8 ან 2/4).

კაფე: 1. გუგულის ძახილი; (გურ.) გიგუელი (ი. ჭყონ).

კაფე: 2. პატარა რესტორანი, სადაც მომხმარებელს შეუძლია ისაუბროს, მიირთვას წაი, ყა-

მა...

კაფე: 3. (ზ. იმერ.) კენჭაობის ერთ-ერთი მომენტი (ბ. წერეთ.).

კაშკაში: 1. ძლიერი ბრწყინება, – ელვარება.
კაშკაში: 2. „ამო სიცილი“ (საბა).

კაჩა: 1. (ლენხ., მოხ., ფშ., მთიულ.) წვივი, კანჭი (მ. ნიქ.); ბარძაყი (ო. ქაჯ.); წვივ-ბარძაყი; საქონლის ან ადამიანის ფეხი (ლ. კაიშ.).

კაჩა: 2. (რაჭ., იმერ.) კანხა, ოჯინჯალა, რომელზედაც ნაჭა (საქებაზე ჯაჭვი) აკიდია (ე. ბერ.); შუაცვეცხლზე ღირედან ჩამოშვებული ხე, საქებაზე (პ. ჯაჯან.).

კაჩა: 3. (იტ.) პოეზიისა და მუსიკის სახეობა, რომელიც XIV-ში იტალიაში წარმოიქმნა ნადირობის სცენების გამოსახეასთან დაკავშირებით.

კაცა: 1. (ლენხ., აჭარ.) საწებრავის (ჭაჭის საპრესის) ნაწილი (მ. ნიქ.). ჯილდის (კავის) ტარი, ხელნა (ი. შემრ.).

კაცა: 2. (იმერ.) ღვინის საწურავი მანქანის (ხარხიშის) სამკაულია (ე. ბერ.).

კაცა: 3. ყანის ია, მცენარეა (ა. მაყ.).

კაწარა: 1. სადურგლო იარაღი, რომლის საშუალებითაც ფიტარსუ კიდის გასწვრივ ხაზს ავლებენ, საფხაჭი, საკაწრისი.

კაწარა: 2. (ქართლ.) პატარა რუ (თ. სარაღ.).

კაწარა: 1. (ფშ.) ბრჭყალი.

კაწარა: 2. (ლენხ.) ცეცხლისაგან გაშავებული ან შეწითლებული ადგილი კანზე.

კაწახი: 1. (ინგილ.) უმწიფარი ხილი, კოწმახი (მ. ჯან.). „უმწიფარი, თუ წაქულაქი“ (საბა); „უმწიფარი, მკეახე უეთისხილი, გინა ისრიმი, გინა უფამო ხილი“ (საბა).

კაწახი: 2. (ხევს., ფშ.) მცენარეა ერთგვარი (ა. ჭინჭარ.).

კაწახი: 3. წენგო, კაკლის ნაჭუჭის გარეთა წენწო (ი. ქეშიკ.).

კაჭა: 1. კანჭი.

კაჭა: 2. (იმერ., მეგრ.) მრულე ფეხებიანი (ე. ბერ.).

კაჭა: 3. (ინგილ.) ყანჭი, ნესვისა და მისო. ნაჭერი (მ. ჯან.).

კაჭარა: 1. „უწყლო ალაგას რიყის მგაესი

ქეა“ (საბა); მთის ქანის მონატეხი ღიდი ქეა, უამთა ვითარებაში მყინვარების მიერ ცოტად დუნად მომრგვალებული და გახეხილი.

კაჭარა: 2. (იმერ.) იგივეა, რაც კაჭალი, – წენგო შემოცლილი, დაკროლილი კაკალი.

კაჭაჭი: 1. „ხმელი შამბის ღერო“ (საბა); გამხმარი ღერო მაღალი, მსხვილღეროიანი ბალახისა, მწესუმწირასი და მისო.

კაჭაჭი: 2. გოქშო, – მცენარეა (ა. მაყ.).

კაჭაჭი: 3. (მთიულ.) მეტად გამხდარი (ლ. კაიშ.).

კაჭიჭი: 1. ვაზის ჯიშია ერთგვარი; ამ ვაზის ყურძნის ღვინო.

კაჭიჭი: 2. წვივის საკრავი (ი. გრიშ.).

კაჭკაჭი: 1. ფრინველი ყვავისებრთა ოჯახისა.

კაჭკაჭი: 2. (ლენხ.) გარეული ღობიოს წენწი.

კახა: 1. (ოკრიბ.) კახოურა, გლიხოტხა (ა. მაყ.).

კახა: 2. (ლენხ., გურ.) (შემ.) კახამბალი.

კბილა: 1. (გურ.) ტოლი წლოვანებით, წემი (შენი, მისი...) ხნისა (ა. დღ.).

კბილა: 2. (ტექ.) კბილების მქონე კბილოვანი, დაკბილული; ხის გუთნის ქუსლის წინა ნაწილი, რომელზედაც სახინისა წამოცმული;

კბილა: 3. (ხევს.) ნაქარგის სახეა ერთგვარი (ა. ჭი.).

კბილა: 4. (ხევს.) პირველად განუწილი მატყლის მოგრძო ფარტენა (ა. ჭინჭარ.).

კებუხი: 1. (აჭარ.) მჭლე, გამხდარი მსხვილფეხა საქონელი (შ. ნიქ.).

კებუხი: 2. (იმერ.) მაგარი, მიუდგომელი, კებუხი კაცი (ე. ბერ.).

კეგლი: 1. (გერმ.) ერთგვარი თამაშობა, – ხის ბურთს აგორებენ, რომ მოარტყან და წააქციონ გარკვეული წესით განლაგებული ბოთლის მოყვანილობის ხისავე ფიგურები. თვითონ ამ თამაშობისათვის საჭიროა ხის ფიგურები.

კეგლი: 2. (პოლიგრ.) იგივეა, რაც კეგელი, – სასტამბო ასოს სიმაღლის ზომა.

კედ: 1. (ინგილ.) მკედი, ოქრომკედი.

კედ: 2. აბრეშუმის ჭიის პარკისაგან გაკეთებული ძაფი.

კედარი: 1. წიწვოვანი ხე, რომლის ოვალური გირნები მომწიფებისას ხეზევე იშლება ქერქლებად.

კედარი: 2. (ჯაგახ.) მხარუ, კიდე (გრ. ბერ.).

კედარი: 3. (ძვ.) ბნელი (ზ. სარჯ.); ჭმურვის მომმატებელი.

კედარი: 4. ბიბლიური ტომის სახელი (ტ. ფურტკ.).

კედარი: 5. ჩრდილოეთით (ქართ. ენის ქრესტ.).

კედი: 1. იგივეა, რაც მკედი, — „მოსხო ძაფი“ (საბა).

კედი: 2. სამკუთხა ქვა (ნ. ჩუბინ.); საკუთხე ქვა (დ. ჩუბინ.).

კედი: 3. რეზინისძირიანი სპორტული ფეხსაცმელი (მ. ჭაბ.).

კედი: 4. (ხეუსურ., ფშ.) კარის საკეტია შიგნიდან (ა. ჭინჭარ.); ურდული; ბოლოში გამოყოფილი მაგარი, მსხვილი კეტი კარების დასაკეტად.

კეთილი: 1. სხვისთვის კარგის მსურველი, კარგი გულისა, სათნო.

კეთილი: 2. (ჯაგახ.) ყველი; ერბო (გრ. ბერ.); (თუშ.) მარცვლუელი; პური, ქერი, სვილი, სიმინდი (თ. უაურგ.).

კეთილი: 3. სახიერი.

კეისი: 1. (ინგლ.) საკვოიაეი, ჩემოდანი, პორთუელი, ღიპლომატი.

კეისი: 2. თემის უხუცესი ეთიოპიაში, აგრეთვე ეთიოპიელ („შაეკანიან“) ებრაელ-ფალაშებში, რომლებიც ისრაელში ცხოვრობენ.

კეკელა: 1. ვინმესთვის თავის მოსაწონებლად მორთვა-კოხტაობის მოყვარული (ქალი), კეკლუცი; ღამაზი.

კეკელა: 2. ბერიკაობის ერთ-ერთი მოქმედი პირი, — ქალის ტანისამოსში გამოწეობილი „ღორის სატრფო“.

კეკელა: 3. (იმერ.) კბილის აეამყოფობაა, ღრძობებს სჭამს (ვ. ბერ.).

კეკელაობა: 1. კეკელას ქცევა.

კეკელაობა: 2. (ქიზიყ.) ძილის გაფრთხობა, ფხიზლობა (ს. მენთეშ.).

კეკვა: 1. (ბერ.) ჩეკვა. დარტყმა.

კეკვა: 2. (ბერ., ხეუსურ.) მატყლის წეწვა ხეილით (გ. შარაშ.).

კეკვა: 3. (ქიზიყ.) ქექვა, არევა რისამე (ს.

მენთეშ.).

კეკვა: 4. (ზ. იმერ.) ცემა დარტყმა (ბ. წერეთ.).

კეკვა: 5. (ბერ.) წისქვილის ქეის (დოლაბის) მოპირკეთება (მოკოლვა) სპეციალური წერაქვით. (ა. ღლ.).

კეკი: 1. (ინგლ.) მკერიეი ნაწილაკების ფენა, რომელიც სუსპენზიების ფილტრაციის შემდეგ რჩება.

კეკი: 2. (ბერ.) სპეციალური პატარა წერაქვი, რომლითაც წისქვილის ქეის (დოლაბს) კოდავენ (ა. ღლ.).

კეკო: 1. (იმერ.) პატარა თოხი (ვ. ბერ.).

კეკო: 2. (ოკრიბ.) ღომის გასაცხეხი ხის ურო, ხელკაეი (მ. ალაფ.).

კეკო: 3. პატარა ოთახი.

კეკულა: 1. (ბერ.) ძაღლის პატარა ლეკვი (გ. შარაშ.); ძაღლი ბავშვის ენაზე (ა. ღლ.).

კეკულა: 2. (ოკრიბ.) ხის ურო, — ქვევრის თავზე აყალი მიწის დასატკეპნი (მ. ალაფ.).

კელა: 1. ბზიკი, კრაზანა (ზ. სარჯ.).

კელა: 2. (იმერ.) ნეხვი, ჩაკელი (ზ. სარჯ.).

კელი: 1. (მოხ.) კოჭლი საქონელი (ი. ქავთ.).

კელი: 2. „ნეხვი“ (საბა).

კელი: 3. (იმერ.) პურის საღეწი იარაღი, კეერი (ვ. ბერ.).

კელი: 4. ბზიკი, კრაზანა (ზ. სარჯ.).

კელი: 5. (ბერძნ.) საცხოვრებელი ოთახი. (დ. გურამიშ.).

კელტი: 1. ძველი ინდოევროპული ტომების (ბელგების, ბოიების, პელეეტების და ა. შ.) წარმომადგენელი. მათ ნაშთს წარმოადგენენ დღევანდელი ირლანდიელები, შოტლანდიელები, უელსელები და ბრეტონელები.

კელტი: 2. (ლათ.) ბრინჯაოს ღრუ ცუელი.

კემსვა: 1. ქსოვილის დახეული ადგილის ამოვსება (მაგ., წინდის კემსვა).

კემსვა: 2. (იმერ.) აჭრა რძისა (ბ. წერეთ.).

კემუხტი: 1. ცხენის, ვირის ან ჯორის გაეის ტყაეი, შეღებილი მწვანედ ან შავად, ქოშების საპირედ; ხორკლიანი მაგარი ტყაეი, რომლითაც ქარქაშს მოსავენ; (ფშ.) ქარქაშზე გადაკრული ტყაეი (ი. ქეშიკ.).

კემუხტი: 2. გაწეწილი თმა (დ. ჩუბინ.).

კენკელა: 1. (ქიზიყ.) პირის ღრუსა და ღრძილების ავადმყოფობაა, კბილების ცვენას იწვევს (ს. მენაუშ.).

კენკელა: 2. (ლენხ.) გადასაეარდნი ნაპირი (მ. აღაგ.).

კენკრა: 1. ბუნქოვანი და ბალახოვანი მცენარეების წერილ, წენიან ნაყოფთა (მარწყვის, უოლოს, მაყელის...) საერთო სახელი.

კენკრა: 2. (ქართლ.) შაეჯაგა, – მცენარეა; კანკრა, – ხეშაგი, ხმარობენ სარად, ტოტებს კი ცოცხლად (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

კენტი: 1. ისეთი მთელი ტიცხვი, რომელიც ორზე არ იყოფა უნაშთოდ; ცალი, ერთი.

კენტი: 2. (ესპ.) კოლიბრი, – ყველაზე პატარა ფრინველების ქვეჯგუფი.

კენტრო: 1. კენტი, ცანკკული, არა ლეწი (დ. ჩუბინ.).

კენტრო: 2. (ბერძ.) სიმრგვალის შუაგული, ან შუა წერტილი (დ. ჩუბინ.).

კენჭი: 1. დწერილი ქვა; ხეინჯა; (მედიც.) კენჭის მსგავსი დანალექი ლეიძლში, თირკმელებში.

კენჭი: 2. (ფარგ.) ტყეია (ლ. ბრეგ.).

კენჭი: 3. (უარგ.) მაგრი კაცი საქმეში (ა. სიხ.).

კენჭი: 4. საკეების საზომი ერთეული შუა საუკუნეების საქართველოში; ყველის ოდენობის აღმნიშვნელი; ყველის კეერეული. ნაჭერი, ნაწილი (ხორცის ნაჭერი).

კენჭი: 5. (უარგ.) კამათელი (ა. სიხ.)

კენჭი: 6. საარჩევნო ხმა.

კებრაწი: 1. (რაჭ., იმერ.) მეტისმეტად გამხმარი, ოხელი (ვ. ბერ.).

კებრაწი: 2. (რაჭ., იმერ.) მკვახე ტყემალი, ძლიერ ცხარე (ვ. ბერ.).

კეჟერა: 1. ორწლოვანი ბოსტნეული მცენარე კომბოსტოს ოჯახისა.

კეჟერა: 2. (ქართლ.) გამხმარი, მაგარი პური; (მოხ.) მეტად მაგარი (ო. ქაჯ.).

კერა: 1. ის ადგილი მიწის იატაკისა, სადაც ცეცხლს ანთებენ; ამ ადგილას დადებულ თლილი ქვა, რომლის წინაც ცეცხლი ანთია; „მუგუშლის თავის საღები“ (საბა).

კერა: 2. ნემსის საშეალებით ძაფით შეაერთა ქსოვილის, ტყავის... ნაჭრები და ამგვარად დაამსადა ტანსაცმელი, ფეხსაცმელი და მისთ.

კერატი: 1. დაუკოდავი ღორი.

კერატი: 2. პარკოსანთა ოჯახის მარადმწვანე ხე; ხის ნაყოფი; „ჭქვიან ხილსა ერთსა, არბეთს მოვა, ღობობის ჰგავს“ (საბა).

კერატი: 3. ღონა ოთხი ქრთილის მარცვლინა (დ. ჩუბინ.); „ოთხი ქრთილის მარცვლი ერთი კერატი“ (საბა).

კერატი: 4. (ძვ.) ღროის ერთეული (ზ. სარჯ.).

კერესი: 1. (ქართლ.) ქელეხი.

კერესი: 2. (ქართლ.) ქალის ზედა ტანსაცმელი (ს. მენაუშ.).

კერვა: 1. ნემსის საშეალებით ძაფით შეერთება ქსოვილის, ტყავის... ნაჭრებისა.

კერვა: 2. „თესლთა ადგილსა ეწოდების ცხოველისსა“ (საბა).

კერია: 1. (იმერ., გურ.) იგივეა, რაც კერა, ის ადგილი მიწის იატაკისა, სადაც ცეცხლს ანთებენ.

კერია: 2. მცენარეა ერთგვარი (ა. მავ.).

კერკი: 1. წერილნაყოფიანი კურკოვანი ხეხილის გამხმარი ნაყოფი; (ქართლ.) გათუთქული და საზამთროდ გამხმარი ხილი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

კერკი: 2. ბაია, – მცენარეა (დ. ჩუბინ.).

კეროვანი: 1. რასაც კერა აქვს, გარკვეული კერის მქონე. ადგილი, სადაც რაიმე მოვლენა მოძრაობა, მიმდინარეობა... ღვივის.

კეროვანი: 2. კერეონი, – კულაპტარი, დიდი სანთელი.

კერბი: 1. (ძვ.) წარმართული ღვთაების ქანდაკება, რომელსაც თაყვანს სცემენ.

კერბი: 2. ჯიუტი, უტეხი, თავისნება.

კერბობა: 1. (ძვ.) შეწირვა, მსხვერპლის მიტანა (ი. აბ.).

კერბობა: 2. კერპის (ჯიუტის, უტეხის) თვისება.

კერტი: 1. „ძუძუს თავი“ (საბა).

კერტი: 2. ცალი ხელის წინა კიდური, მაჯითგან მოყოლებული ნებ-თითებიანად (ივ. ჯავახ.).

კერტი: 3. (ძვ.) შეკერა; ერთი შეკერა (ივ. ჯავახ.).

კერძი: 1. წილი, უღუფა; რაიმე საჭმელი, ცალკე

თავი საკმელი.

კერძი: 2. (ძვ.) ნაწილი, მხარე (ი. აბ.).

კერძი: 1. ცალკეული პირის კუთვნილი. ისეთი, რაც თვითონ პირიუწებებს ეხება, — პირადი; ცალკეული, ცალკე აღებული, თითოეული.

კერძი: 2. (ძვ.) თანდებელი „კენ“. (მაგ. „მარჯუენით კერძო“).

კერძი: 3. ნახევარი; 0,5-დი.

კერძი: 4. მხარე.

კერძი: 5. ხვედრი.

კესი: 1. „წამის მესამოცედი ნაწილი“ (საბა).

კესი: 2. „ხომალდის აფრის გასაბაში ლატანი“ (საბა); (თუშ.) საყვავე (თ. უთურგ); სახლის წინა ნაწილი, დერეფნად ხმარობენ.

კეტა: 1. თეეზი ორაგულეების ოჯახისა; გაურცელეებულია წყნარი ოკეანის ჩრდილოეთ ნაწილში (მ. კაბ.).

კეტა: 2. დაკრძალვა, დახშვა, დაკეტვა (ნ. ნუბინ.).

კეტი: 1. დიდი, მსხვილი ჯოხი.

კეტი: 2. წონის ერთეული წინეთში.

კეტი: 3. (მოხ.) ცალი, კენტი.

კეტი: 4. (ინგლ.) ერთანძიანი და ერთიადქნიანი გემი.

კეტი: 5. ერთგვარი სპორტული ფეხსაცმელი.

კეტონი: 1. ძროხების, ცხერების და დუდალი ღორების დაავადება.

კეტონი: 2. (ინგლ.) მონოსაქარიდი, რომლის მოლეკულაში კეტონური ჯგუფია წარმოდგენილი.

კეფა: 1. ადამიანის თავის ქალის უკანა ნაწილი.

კეფა: 2. „კლდე, გინა ფიქალი“ (საბა).

კეფა: 3. „ხმელი ხის ქერქი“ (საბა).

კეფალი: 1. ზღვის თევზია ერთგვარი.

კეფალი: 2. (მოხ.) უწოდებენ ფენა-ფენა მოჭრილ, მოტეხილ ქვას (ი. ქავთ.).

კეფი: 1. „ესე კეფი მრთელი ფურცელი არს წერილისა, ხოლო კაბადონი ცალი გვერდი ფურცლისა“ (საბა).

კეფი: 2. სულთა მოსახსენებელი ეტრატზე დაწერილი. კეფი გრაგნილის შემადგენელი ფურცელი (ივანე ჯავახისვილი).

კეფი: 3. სიგრიის საზომი ერთეული საქართველოში, 1459 წლის საბუთში იგი ტყავის საზომად იხსენიება.

კეში: 1. „რბილი რამ გამაგრებული უხმარად“ (საბა); (მესხ.) გამძმარი, გამაგრებული ტყავი.

კეში: 2. (გურ., მეგრ.) დაუკოდავი ღორი (გ. შარაშ.); სანაშენო ტახი (ნ. აგ.).

კეში: 3. (ინგლ.) ბუფერული მეხსიერება, რომელიც სპეციალური მიკროსქემებითაა შედგენილი და შეუძლია სხვადასხვა კომპიუტერული მოწყობილობის შემადგენლობაში.

კეცი: 1. თიხის (ან თირის ქვის) ბრტყელი, მრგვალი, დაბალკიდიანი ჭურჭელი, რომელშიც აცხობენ მჭადს. პერს.; თიხა (ზ. სარჯ.).

კეცი: 2. განი (ნაქსოვისა).

კეცი: 3. ბაკანი კუთა, ოსტრაკოთა და მისთანაა (დ. ნუბინ.).

კეცი: 4. (ძვ.) მაგი (ზ. სარჯ.).

კეცი: 5. (მთიულ.) ქვის დასამუშავებელი იარაღი (დ. კაიშ.).

კეცი: 6. (ძვ.) სახურავი (ზ. სარჯ.).

კეხი: 1. „შეუმზადებელი უნაგირი“ (საბა); უნაგირის ხე გათლილი და ჯერეთ შეუმოსავი (ნ. ნუბინ.).

კეხი: 2. სახურავის კალთების გადაკეთის ზედა თარაზული ხაზი (თენგიზ კვიციანი).

კეხი: 3. საკვების საზომი ერთეული საქართველოში; ივანე ჯავახიშვილის მიხედვითა ღორის საწყო.

კვალად: 1. იგივეა, რაც კვლავ, განმეორებით, ხელახლა; ისევ, კიდევ.

კვალად: 2. მიხედვით, შესაბამისად, თანახმად.

კვამლი: 1. რისამე წვის დროს გამოყოფილი აირადი ნივთიერება, ბოლი.

კვამლი: 2. (გურ., ფშ.) კომლი, მოსახლე (ა. ღლა.).

კვანტი: 1. (იმერ., გურ.) ჭიდაობის დროს ფეხში ფეხის გამოღება; სარმა. (გურ.) წიხლი (რ. ბერ. ებ. მეგრ.).

კვანტი: 2. „უღლეულთ გარდასაბმელი ღლატანი, — ღვედისა წილ“ (საბა).

კვანტი: 3. უმცირესი ოდენობა ზოგიერთი ფიზიკური სიდიდისა.

კვანტი: 4. (ჯაგახ.) მოკლე კოჭი, რომელიც ოთხკუთხედად არის გათლილი და ნაგებობის გადახურვის დროს იხმარება (გრ. ბერ.).

კვანტილა: 1. (ქვ. იმერ., რაჯ.) სკვანტილა, ბუსკანტურა, — მცენარეა (ა. მაყ.); მხალია ერთოჯგირი (ივ. ქავთ.).

კვანტილა: 2. (იმერ.) ფეხმოქცეული (ვ. ბერ.).

კვანჩხი: 1. „მცირე სასმისი იყისა (იყი: არაყი. ა. სიხ.)“ (საბა); „მცირე სასმისი ღვინისა“ (საბა).

კვანჩხი: 2. (იმერ.) ცალხელი, პეშვის ნახეყარი (ვ. ბერ.). რაც ცალ ხელში ჩაეტევა, — ნახეყარაპეში.

კვანძი: 1. მანქანის, მექანიზმის, დანადგარისა და მისთ. ნაწილი, წარმოადგენს აგრეგატში შემავალ ასაწყობ ერთეულს; ერთმანეთთან დაკავშირებული და ერთ ადგილზე განლაგებული ნაგებობის, მექანიზმების, მანქანებისა და სხვა მოწყობილობების ერთობლიობა; სააეტომობილო და სარკინიგზო გზების რამდენიმე მაგისტრალური მიმართულების გადაკვეთის პუნქტი; შენობის მომიჯნავე სათავეები, რომლებშიც განლაგებულია ხელსაწყოები და სხვა საჭირო მოწყობილობა; სამშენებლო მზიდ კონსტრუქციებში ერთმანეთის მიმართ კუთხით განლაგებული რამდენიმე ღეროსა და მისთ. ელემენტის შეერთებული ადგილი; ელექტრული წრედის რამდენიმე შტოს შეერთების ადგილი (წერტილი); კვანძები და სატყრები საზღვაო სართავეებზე (ქსე).

კვანძი: 2. სინქარის ერთეული, რომლის ხმარებაც დროებით დაშვებულია საერთაშორისო შეთანხმების საფუძველზე. ნაფიგაციაში: 1კ (კვანძი) = 1 მილ/სთ = 1,852 კმ/სთ.

კვანძი: 3. კვანჭი, საანძო მოწყობილობების თოკის ბოლოს მოწვნა გამძლე ქსოვილით, რაც იცავს მას გაცვეთისაგან.

კვანჭი: 1. (ჯაგახ.) ნასკეი (ი. მაისურ.).

კვანჭი: 2. (იმერ.) ეაზის ფრჩხილა (ზ. ჭუმბურ.).

კვანჭილა: 1. (ქართლ.) კოჭლი, ფეხმოკლე (კირიონი).

კვანჭილა: 2. კეიმატი სიტყვის პატრონი.

კვართი: 1. „ჯუბა, გინა პერანგი“ (საბა).

კვართი: 2. (ქიხიყ.) მოხრილი, მაგ., მოხრილი

ხე, ფერსოდ ან გუთნის რეილად გამოსადეგი (ს. მენთეშ.).

კვარკვალიტი: 1. (ლენხ., იმერ.) სარკველა (კერცველა და მისი თესლი) ბალახი (მ. ჩიქ).

კვარკვალიტი: 2. (ზ. იმერ.) კურკუშელა, კოჭტი (ბ. წერეთ.).

კვატიტა: 1. (ლენხ., იმერ.) თავმრგვალი (ვ. ბერ.).

კვატიტა: 2. (რაწ.) აყიროს ჭურჭელი.

კვანა: 1. (იმერ.) კოჭლი (ვ. ბერ.).

კვანა: 2. ფულის ერთეული ზამბიაში.

კვაჭა: 1. (რაჯ.) კოჭლი (შ. ძიძ.).

კვაჭა: 2. (კახ.) პატარა, დაბალი. მორჩილი ტანის ადამიანი.

კვეთა: 1. ჭრა, პობა, განკვეთა (ნ. ჩუბინ.).

კვეთა: 2. უწინარეს ლიტურგიისა მომზადება მწირველის მღვდლისაგან საუფლოთა ძღვენთა (ნ. ჩუბინ.).

კვეთი: 1. რამის გადაკვეთის ადგილი, განაკვეთი.

კვეთი: 2. იგივეა, რაც ღვრიტა, — საყველდრის შესადელებელი მასალა (მაჭიკი).

კვეფო: 1. (იმერ.) ხის სოკო, რომლისაგანაც აბუდი ეთოლება (ვ. ბერ., ა. მაყ.).

კვეფო: 2. (გურ., იმერ.) ხის ურო, კეერი (ვ. ბერ., მ. აღაყ.).

კვეფო: 3. (იმერ.) ღომის ჯიშია ღია თაველიანი (მ. აღაყ.).

კვერი: 1. „პური მრგვალი“ (საბა); (გურ.) ღაღარში გამოშვებული მრგვალი მჭადი (ს. ქლ.).

კვერი: 2. ურო; (თუშ.) ჩაქეჩი.

კვერნა: 1. მტაცებელი ძუძუმწოვარა ცხოველი.

კვერნა: 2. ურმის ნაწილია: ერთი ოთხ რიქთაგანი, რომელიც ხელნის ქვედა მხარეს არის ჩარტობილი ღერძის მოსადებად.

კვერცხი: 1. ცხოველური ორგანიზმის მღვდრობითი სასქესო უჯრედი, რომლისგანაც განაყოფიერების შემდეგ ახალი ორგანიზმი წარმოიშვება; ფრინველის მიერ გამოყოფილი ნატუქში მოთავსებული ასეთი უჯრედი; მწერის მიერ გამოყოფილი ასეთი უჯრედი; „კაცის კ“

კალი“ (საბა).

კვერცხი: 2. წონის ერთეული (დაახლოებით 50 გრამი).

კვერცხი: 3. ზენი, — თავ-დასარქველი საომარი რკინისა (დ. ნუბინ).

კვესი: 1. (გურ.) საომარი იარაღია ერთგვარი, შემოპობილი ვერცხლით (გ. შარაშ).

კვესი: 2. ფოლადის ნაჭერი, რომლითაც ტალსე (კაესე) ჩამოკერით ცეცხლს ანეუნენ; კაეიანი თოფის ჩახმახის ნაწილი, რომელიც კაეს ხედება და ნაპერწკალს ანეუნს.

კვეცო: 1. (რაჭ.) თოხის ერთი კუთხე (გ. ბერ).

კვეცო: 2. კვერცხი (ბაეშვის ენაზე); (ქართლ.) კვერცხი (კირ).

კვიკვირი: 1. „კუკური“ (საბა). „გაუშლელი ფოთოლი“ (საბა).

კვიკვირი: 2. „კელთან, სადა ხმიანობაში ჩადირიკება“ (საბა).

კვიპატი: 1. (იმერ., გურ.) ავი, ბოროტი, უკულ-მართი, ბუღითი, ფაყურაკიანი; მოსწრებული; ენა-მახვილი.

კვიპატი: 2. იგივეა, რაც კომეტა.

კვიპატი: 3. (იმერ., გურ.) ფეხის თითის წელს-ლი (გ. ბერ., ი. ქაეთ).

კვინტილა: 1. (ზ. იმერ.) მადალი წრის ადა-მიანი (ქ. ძოწ).

კვინტილა: 2. გრძნეულთ ზეთი (დ. ნუბინ); საგრძნეულთ ზეთი კუდიანთა, „ეთამაც წაის-ვაძინენ და გაფრინდებოდნენ“ (საბა).

კვინჭილა: 1. (ლენხ.) მრგვალად დახეული ძაფი ან ნართი (მ. ჩიქ).

კვინჭილა: 2. (ლენხ.) კოროლის (ზანდურის ხალის) პატარა კონა, თავსკენილი (მ. ალავე).

კვიფლი: 1. (იმერ., გურ.) კოური (გ. ბერ). (გა-დატ) თავისნათქვამა, გაუტეხელი, ჯინიანი (ა. სიხ).

კვიფლი: 2. (იმერ.) დაღუეული, ტანდაბალი და წერილი, ითქმის ეველა არსებაზე (ი. ქაეთ).

კვირა: 1. დროის საზომი ერთეული, შვიდ-დღიანი ერთეულის მეშვიდე დღე.

კვირა: 2. (ინგილ.) კეიცი, ტაიჭი (მ. ჯან).

კვირია: 1. კვირას დაბადებული.

კვირია: 2. (ძვ. ბერძნ.) უფალი, რომელიც

ხმელეთის მზრუნველად მიანნდათ.

კვირია: 3. ამ (იმ...) კვირის განჩავლობაში, ამ (იმ...) კვირაში.

კვირისთავი: 1. იტიეა, რაც კვირისტაეი, — თითისტარის ბოლოზე წამოსაცმელი სიმძიმე; მუხლის თავის პატარა მრგვალი ძეალი; (იმერ., ლენხ.) ეურძნის საწნეხი მოწყობილობის ნაწილი, ხრახნის საშუალებით მოძრავი ქვა.

კვირისთავი: 2. ღრო „ერთი კვირის შემდეგ“.

კვირკვილი: 1. (გურ.) ფრინველია ერთგვარი (ა. დლ).

კვირკვილი: 2. (იმერ.) თხილის ევაიელი (გ. ბერ).

კვირკვილი: 3. (აჭარ.) საქონლის ავადმყოფობა (შ. ნიე).

კვირკვილი: 4. (ლენხ.) წყველა (მ. ალავე).

კვირტი: 1. გაუშლელი ელორტი, ჩანასახი ელორტისა ან ევაეისისა; ზოგიერთი უმარტივესი ორგანიზმის სხეულზე ერთგვარი გამო-ნაზარდი, რომელიც თანდათან იზრდება, გარკვეულ დროს წყდება სხეულს და იწყებს დამოუკიდებელი ორგანიზმის სახით არსებობას.

კვირტი: 2. კრუტი, — მწერია (დ. ნუბინ).

კვირხილა: 1. მურყნის (თხემლის) ნაყოფი.

კვირხილა: 2. (აჭარ.) თამბაქოს ჯიშია ერთგვარი (შ. ნიეარ).

კვტიტი: 1. (ქართლ.) წერილი, მოუსულელი სიმინდის ტარო, მარცვლანაკლეული ტარო; (იმერ.) პატარა, ახალგაზრდასკული ნაყოფი მცენარისა.

კვტიტი: 2. (ლენხ.) მუხლის კვირისტაეი (მ. ალავე).

კვიცი: 1. ცხენის ნაშიერი სამ წლამდე.

კვიცი: 2. რემა (ცხენის ჯოგი). („ჯვართ ენაზე“).

კვლა: 1. სიცოცხლის მოსობა, შეწყვეტა (ეინ-მესუეის, რამისუეის).

კვლა: 2. იტიეა, რაც ევლავე, — განმეორებით, ხელახლა, ისევ, კიდევ უწინ, წინათ.

კვლანჭა: 1. (ქიზიყ) მრეზა (ს. მენთეშ).

კვლანჭა: 2. (ჯავახ.) არეუ-დარევა, აწეწვა რაიმე ქსელისა და ნართისა (ს. მენთეშ).

კვლევა: 1. გაგნება, გაკვლევა; კვლევა-ძიების

წარმოება, მეცნიერულად რისამე შესწავლა.
კელევა 2. (ყ.შ.) ყურება, ცქერა (ი. ქეშიკ.).

კერა 1. რტემა, დარტემა, დაკერა.

კერა 2. მუსიკალური ნაწარმოების შესრულება (რაიმე საკრავსე), დაკერა.

კერა 3. (ინგილ.) პატარაქლისათეის სანუქრის კისერსე ჩამოკიდება, სანუქრის მიერთება.

კი 1. დასტურის მანქანებელი ნაწილაკი, კო, ღიახ.

კი 2. ბილიარდის სათამაშო ჯოხი (მ. ჭაბ.).

კი 3. მაპირისპირებული კავშირი.

კი 4. (შუმერ.) დეღამიწის ქალღმერთი.

კიალი 1. (ქართლ.) ძლიერძლივობით მოკიდება – ბეუტვა (ა. განჩე.).

კიალი 2. (ქართლ.) კონწიალით ტარება (ა. განჩე.).

კიალი 3. ნათება, ბრწყინება; კაიფი, ელვარება.

კიანთი 1. (იმერ., გურ.) ძლიერი ნათება, ელვარება.

კიანთი 2. (ლენხ.) კაკანი, სიმღერა (მ. ნიქ.).

კიაბი 1. (გურ.) არწივის, ორბისა და შავარდნის ყვირილი (ი. ჭყონ.).

კიაბი 2. (გურ.) უმცირესი რამ, ბეწვის ოდენა, ციცქნა; (ხეეს., თუშ.) გადივებული მარცვლის მიერ ამოყრილი უმცირესი მორჩი (ა. ჭინჭარ.); ნორჩი ყლორტი მცენარისა (ა. ჭრულ.).

კიბო 1. ეპითელიუმური ქსოვილისაგან გენითარებული ავთიესებიანი სიმსივნე.

კიბო 2. წყლის კიბო, ფეხსასრიალების ტიპისა.

კიბორჩხალი 1. პატარა მომრგვალო ბრტყელსურგა კიბო, ცხრაფეხა.

კიბორჩხალი 2. ფაცხა.

კიდე 1. განაპირა ნაწილი, ბოლო (ხმელთაობისა), რამე ბრტყელი საგნის ნაპირი; დასასრული (ზ. სარჯ.).

კიდე 2. კიდევ.

კიდე 3. გარდა, გარეშე.

“მისიან შუქმან განანათლა სამყარო და ხმელთა კიდე. რა უქმისდა, არ ვიცოდი, ან ტირიდა ვისთვის კიდე.” (შოთა რუსთაველი).

კიდება 1. მოკიდება, დაკიდება.

კიდება 2. მოდება (ეეცხლისა...).

კიდება 3. მეტის მეტი სიძვირე.

კიდო 1. (რაჭ., გურ.) კიდევ, კელავ.

კიდო 2. (ქართლ., მოხ., ხეესურ.) უცვიკო თხა, რომელსაც ცვიკანი მყავდა და მოუკვდა; უბატონოდ მეწველი ცხვარი (ლ. ლეონ.).

კიფი 1. (რაჭ.) ჯოგი.

კიფი 2. მარადმწვანე მცენარე, მხეიარა, ნაყოფის მომცემი.

კიფი 3. უფროსო ფრინველი, ცხოვრობს ახალი ზელანდიის კუნძულებზე.

კიფკიფი 1. კივილი, ინდაურების ხმაური.

კიფკიფი 2. კოხტაობით სიარული, მოკლე მოკლე ნაბიჯებით.

კითი 1. ყურძნის ჯიშია, თითა (ი. ჯაფახ.).

კითი 2. (ქიზიყ.) საპენტლის ღარის საცემი ჯოხი, ტაბიკი შინდისა (ს. მენთეშ.).

კითხვა 1. ვინმესადმი ისეთი მიმართვა, რომელიც პასუხს მოითხოვს.

კითხვა 2. დაწერილი ან დაბეჭდილი ტექსტის ამოცნობა; მხატვრული ნაწარმოების ხმა-მაღლა წარმოსქმა, მხატვრული წაკითხვა.

კიკეი 1. (ქიზიყ.) კომბოსტოს გული (მკერივი ღერო); მურკი, ხიკვი, კომბოსტოს ფეხი, კომბოსტოს ნაწილი ძირიდან თავამდე (ს. მენთეშ.).

კიკეი 2. (კახ.) ოთხგვერდად გათლილი პატარა ჯოხი, თავწაწვეტებული, ჭდეუბიანი – ხმარობენ ბავშვთა სათამაშოდ (ა. გვენცა, თ. ბერიანაშვილი).

კიკინი 1. თხის ხმიანობა.

კიკინი 2. ყურებთან ჩამოშვებული გრძელი თმა.

კიკნა 1. სახელი კიკნის ზმნის მოქმედებისა, – ციცქნა.

კიკნა 2. ძალიან პატარა, ერთი ბეწვა, ერთი ციცქნა.

კიკო 1. ბანქოს სათამაშო ქალაღლი, ტუხი.

კიკო 2. (კახ.) ოთხგვერდად გათლილი პატარა ჯოხი, თავწაწვეტებული, ჭდეუბიანი – ბავშვთა სათამაშოდ ხმარობენ (ა. გვენცა, თ. ბერიანაშვილი).

კიკო 3. (ინგილ.) ტიკინა, დედოფალა (მ. ჯან.).

კიკო 4. (გურ., მეგრ.) კურდღლის ბაჭია.

კაკო 5. კენტი, ცალი, მარტოხელა.

კილაფი 1. (გურ.) კელაფი ამ სიტყვას ახლა თაფლაირველი მნიშვნელობა დაკარგული აქვს და ხმარობენ მიმართვის აღსანიშნავად, ან იხმარება „ქოს“ და „მერმეს“ მნიშვნელობით (გ. შარაშ.).

კილაფი 2. კიცხაფი, აძაგუბი.

კილი 1. „მცირე რამ წუნი“ (საბა); (მეგრ., ზ. იმერ.) მცირე ნაკლი, წუნი (ქ. ძოწ.).

კილი 2. „ხეარბლის ბუდე“ (საბა); საერთოდ, თაფთაიანი კულტურათა მარცვლის ბუდე.

კილი 3. თუ ჭიამ ხე დადრღნა, გაუნდებია ფხინილი, რკილი (ი. ჭყონ.); დაჩრდილული ხის მტვერი; ჭიის მიერ დახრული ფიცრის მტვერი (ა. ღლ.).

კილი 4. გემის ფსკერის სივრცეზე გადებული ძელი (რკინა), რომელიც გემის შენებისას საფუძველს ქმნის, — გემის ხერხემალი; თვითმფრინავის სტაბილიზატორის შეუული ნაწილი.

კილი 5. (ზ. იმერ.) კაკლის ლებნების ტიხარი (ქ. ძოწ.).

კილი 6. (ჯაფახ.) ქათმის განაეული თეთრად (ა. მარტ.).

კილი 7. (ქართლ.) ბუჩის კვერცხები (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოს.).

კილიანი 1. რასაც კილი გააჩნია, რასაც კილი აქვს.

კილიანი 2. (ქართლ.) გამჭირდავი, გამკილავი, ჭორიანი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოს.).

კილო 1. საერთო-სახალხო ენის განშტოება, რომელსაც ლაპარაკობენ ამა თუ იმ კუთხეში, — კუთხური მეტყველება, დიალექტი; ამა თუ იმ ენისა თუ კილო-კილოკაეისათვის დამახასიათებელი თავისებური წარმოთქმა, აქცენტი.

კილო 2. დილის შესაკრავი ჭრილი ტანსაცმელზე. კიდებამოხევეული სადიდე; „დილის გარდასაცვამი“ (საბა); იგივეა, რაც ანჯამა; კოჭის ძელის ან ფიცრის სიგრძეზე ამოღებული ჭრილი, ჭდე, რომელშიც შედის (ერთიმეორის დასაკავშირებლად) მორთე კოჭის, ძელის ან ფიცრის საგანგებოდ მორგებული ვიწრო შეერილი; ისრის ბოლოს ჭდე, რომლითაც იგი მშვიდდის ღარს ედება.

კილო 3. „თვალის კუთხე წარსიღული“ (საბა); ქუთუთოს კიდე; ნაპირი (ღ. კოტეტ.). თვალის განასერი.

კილო 4. წონის ერთეულის, — კგ-ის შემოკლებული ფორმა.

კილო 5. (რაჭ.) მთის თვალწვედენელი უღელტეხილი (შ. ძიძ.).

კილო 6. (ფშ.) გუნება; ხასიათი, ასაკი, დრო (ი. ქეშიკ.).

კილო 7. ზმნის ფორმა, რომელიც აღნიშნავს, თუ როგორ წარმოუდგენიათ მოქმედება; ნამდვილად მომხდარად, სავალდებულოდ, სასურველად.

კილო 8. ხმა გალობაში.

კილო 9. „ისართა მშვიდდის საბელთა ჩასაგებელი“ (საბა).

კილო 10. (ღუნხ.) სიმინდის კუჭი, სიმინდის მარცვლის ნაწილი, სადაც მოთავსებულია ნასახი (გ. შატბერ.).

კილოიანი 1. მრავალფეროვანი, ნიუანსებითი. მოსასმენად სასიამოვნო.

კილოიანი 2. რასაც კილი (კილები) აქვს ამოჭრილი.

კილოიანი 3. (ფშ.) მოხერხებული, ყოველგვარი საქმის მომწყობი (თ. რაზიკ.).

კილოიანი 4. იგივეა, რაც კილოგრაფი.

კინთი 1. (ქიზიყ.) საპენტლის ღარის საცემი ჯოხი (ს. მენთუშ.); ბარის ტარში შერკობილი ფეხის დასაბრჯენი ჩხირი; ჯარის სახელურის ტარი.

კინთი 2. (ფშ.) მოთაკილე (ა. შანი).

კინთი 3. ძროხის ცურის თითი ანუ ძუძუს ღერი (ღ. ლუნო, ი. ქაეთ.).

კინკილი 1. (გურ.) ჭინჭილი, წელის ჭურჭელი (ა. ღლ.).

კინკილი 2. ცალფეხით ხტომა, ფეხის კანტური (ღ. ჩუბინ.).

კინკილი 3. მარტოხელად, ცალად ხეტიალი.

კინკლი 1. (ქიზიყ.) ცხვირში გამხმარი ვდეინტი (ს. მენთუშ.).

კინკლი 2. (გურ.) ჭინჭული, მიზეზიანი, ჩხუბის გამომწვევი კაცი (გ. შარაშ.).

კინჩხი 1. (ხეც.) პატარა ზომის კუსი, — ყველი (ა. ჭინჭარი).

კინჩხი 2. (გურ., მეგრ., აჭარ.) კისერი (ს. ელ., შ. ნიკ.).

კინჩხი 3. (ღუნხ.) თავცეცხლის, თავვისარის ან ღომის ჩალის კონა, რითაც დიდ ქვევრს რეცხავენ (მ. ალაფ.).

კინჩხი: 4. (ლაზ.) კანაფის გამხმარი ღერო.

კიოტი: 1. პატარა მტაცებელი ფრინველი ბუების ოჯახისა; (სინ.) „ცხრამუცულა“ (საბა); იგივეა, რაც ბოლოქანქარა.

კიოტი: 2. ხატის კიოტი (“მომართეთ ანის-ხატის ხატი თავისი კიოტით”, ილია II საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი). ვიტრინა სიწმინდეების დასალაგებლად; შემინული ყუთი ან კარადა ხატებისათვის.

კირბი: 1. კრაეი.

კირბი: 2. „ქართველებს აქეთ წარწერიანი ქვის სვეტი, (კირბი), რომლებზედაც ირგვლივ ყოველ მხარეს მოგზაურთათვის დაბუჭდილია ზღვისა და ხმელეთის ყველა გზა და სასლვარი“ (აპოლონიოს როდოსელი, ძვ. წ. III ს.).

კირი: 1. კირქვის გამოწვეთ მიღებული თეთრი ნივთიერება (კალციუმის ჟანგი).

კირი: 2. (ძვ.) ფეხი, წვივი (ირინე ქერაძე).

კირი: 3. „კისერი თუ შუშა ძარღვი“ (საბა).

კირი: 4. მცენარე პაულონიას ერთ-ერთი სახელწოდება, იზრდება სწრაფად, — ხარობს საქართველოშიც.

კირი: 5. ბრტყელთაიანი პლატო, ჩვეულებრივ ციცაბო ფერდობებით.

კირილე: 1. (სპ.) მზე.

კირილე: 2. (ბერძნ. კინ.) პატარა ბატონი, ბატონიშვილი.

კირკა: 1. იგივეა, რაც წერაქვი.

კირკა: 2. ლოთრანგთა საყდარი.

კირკალი: 1. (რაგ., მოხ., ინგილ., გუდამაყრ.) კრკალი, რკალი (ვ. ბერ., ო. ქაჯ., მ. ჯან.); რკალი, რომლითაც ზამთარში აბამენ საქონელს (ლ. ლეონ.); (მთიულ., კახ.) თხილის, არყის ან გურქენას მოღუნული წნელი საქონლის დასაბმელად (ლ. კაიშ.).

კირკალი: 2. (ფშ.) ცხერის ტყაის გამოუსადეგარი ნაჭური (ა. შან.).

კირკანტული: 1. (გურ.) მიხვეულ-მოხევეული, დაგრეხილი (გ. შარაშ.).

კირკანტული: 2. (გურ.) კრიმანტული (ა. ლღ.).

კირკე: 1. კოლხეთის მეფე აიეტის და, მედეას მამიდა.

კირკე: 2. (გერმ.) იგივეა, რაც კირხე. — ლუთერანების ტაძარი.

კირკილი: 1. (იმერ., გურ.) წყაროს წყლის ნული ღენა, ხმაური, რაკრაკი.

კირკილი: 2. (ხევს., ინგილ.) მწერია ერთგური, ტყავს უწინდება (ა. ჭინჭარ.); ჩრხილი (მ. ჯანაშ.).

კირკილი: 3. ('ხ. იმერ.) სიცილი (ბ. წერეთ.).

კირკიტა: 1. ვისაც კირკიტი სწყევია, ვინც რამეს ან ვინმეს უკირკიტებს, ვინც რამეს ჩაკირკიტებს.

კირკიტა: 2. (მესხ.) მაგარი, გამძლე (ი. მასურ.).

კირკიტა: 3. „ფრინველი ერთგვარი“ (საბა); მტაცებელი ფრინველი შავარდნების ოჯახისა (ი. ქეშიკ.).

კირკიტი: 1. მაგარნაჭუჭიანი, ძნელად გასატეხი ან ძნელად დასარწყვი (კაკალი), კურკეტი; მაგარი, ჩაკირული (კვერცხი).

კირკიტი: 2. ჩხიკინი, რამისათვის თავის არ დანებება, ვინმესთვის სამიწეზოს ძებნა, ჩაცევა.

კირკიტი: 3. (მესხ.) ხალხის საქსოვის ხის ჩხირი.

კირკიტი: 4. (იმერ.) საგულდაგულოდ ცქერა; თვალიერება; ღოდინი (ი. ქაქო).

კირკიტი: 5. (ინგილ.) ხელმოჭერილი, ძუნწი.

კირკლი: 1. (მთიულ.) ხორცის მატლი (ლ. კაიშ.).

კირკლი: 2. აკენის ნაწილი (ს. მაკალ).

კირკლი: 3. (გურ.) წვრილი ბავშვების გროვა, ხირხლი (გ. შარაშ.).

კირჩხუბი: 1. (ძვ.) იგივეა, რაც კიბო; „კირჩხუბი არს კიბორჩხალი, ასთაკეი და მისთანანი“ (საბა).

კირჩხიბი: 2. „მწუქეი(ა) მჭამელი“ (საბა).

კირჩხიბი: 3. „წისქვილის ლითონის საქერობი“ (საბა).

კირჩხიბი: 4. (ძვ.) ფეხმრუდე, ფეხებდახლართული.

კირჩხიბი: 5. „კირჩხიბი ეწოდების ზოლიაკოსა მისისისას“ (საბა).

კისა: 1. (ხევსურ.) ვერძის ყვერისაგან გაკუთებული საბურნუთე (ა. შან.); „ქისა, ქართული არ არის თაღისა პქვიან“ (საბა). (“თაღისა — ნატათაგან შთასადებელი საუბედ, გინა მისი უდიდესი ჩანთა“ (საბა)).

კისა: 2.

კიტრი: 1. ერთწლოვანი ბოსტნეული მცენარე; ამ მცენარის ნაყოფი.

კიტრი: 2. (ჭან.) ხის კვახი, რომელიც ფერით შიგაგის ფორთოხალს, სიდიდით კი გაცილებით მეტია.

კლება: 1. დაკლება, არასრულად მიცემა; არასრულად ქონება (ნ. ნუბინ).

კლება: 2. აკლება, დარბევა, აფორიაქება (ნ. ნუბინ).

კლემაქსი (კლემაქსი): 1. გარდამავალი პერიოდი ქალის სიცოცხლეში მოწიფულობის ასაკიდან ხანდაზმულობისაკენ, როდესაც ქრება სასქესო ჯირკვლების მოქმედება.

კლემაქსი: 2. „კლემაქსი წიგნსა ეწოდების და არს კლემაქსი ბერძნულითა უნითა კიბეი“ (ღირსი მამა იოანე სინელი, კიბის აღმწერელი). „წიგნი იოანე სინელისა“ (ნ. ნუბინ).

კლერტი: 1. ყურძნის მტევნის ღერო, რომელსეუდაც კიმპალები ასხია, ფოთოლგაცლილი წერილი შტო (ხისა, თამბაქოსი).

კლერტი: 2. (ინგილ.) ხნელის გაწმენდა ძირკვებისა და ბალახ-ბუღახისაგან. (მ. ჯან.).

კლერტი: 3. მცენარეა (დ. ნუბინ).

კლერკი: 1. (ფრანგ.) საფრანგეთში, ბელგია-სა და პოლანდიაში: საქმის მწარმოებელი, სტაჟორი, რომელიც უმზადება ნოტარიუსად. ინგლისსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებში: მოსამსახურე საეაგრო – სამრეწველო საქარმოში, ნოტარიუსის ან ადვოკატის კანტორაში და სხე.

კლერკი: 2. საფრანგეთში და ინგლისში: სასულიერო პირი.

კლიენტი: 1. მუდმივი მყიდველი, შემკვეთი; მუდმივი მიმსყლელი (მაგ. საპარიკმახეროს კლიენტი); პირი, რომელსაც უმსახურება საქრედიტო, საეაგრო ან სამრეწველო ორგანიზაცია; პირი, რომელიც ანდობს თავისი საქმის წარმოებას ადვოკატს, ნოტარიუსს.

კლიენტი: 2. ძველ რომში: არასრულწლოვანი მოქალაქე, რომელიც უფლებრივად დამოკიდებული იყო თავის მფარველზე, პატრონზე; (ძე.) ქვეშევრდომი (დეეან სანიკიძე).

კლიენტი: 3. (უარგ.) ადამიანი, კაცი (აგაღებულად) (ლ. ბრეგ.).

კლიენტი: 4. (უარგ.) მპარაიე, ქურდი (ლ. ბრეგ.).

კლიმი: 1. (ძე.) ვასის ღერწი.

კლიმი: 2. (ძე. გურ.) ქვევრის პირველად მოხდა და ღვინის ამოღება.

კლინკერი: 1. (გერმ.) მაღალი სიმტკიცის აგურის ფორმის ხელოვნური ქვა. მეტად მაგარი, სინესტეშუქვალაი, ცეცხლგამძლე აგური.

კლინკერი: 2. (ინგლ.) სპორტული აკადემიური სანისბაიე ნაიე, ძირითადად იყენებენ, როგორც სასწავლო გემს.

კლოაკა: 1. (ლათ.) უწმინდურობის წასარეცხი დახურული არხი ანტიკურ რომში; სიბინძურის, ნაგვის დასაყრული ადგილი.

კლოაკა: 2. ზოგიერთ სახეობის ცხოველებში: უკანა ნაწლავის გაფართოებული გასაგავლი, რომელიც საერთოა კუჭ-ნაწლავისა და შარდსასქესო ორგანოებისათვის.

კლოაკა: 3. გახრწნილი ბუდე; ამორალური გარემო.

კნაჭა: 1. ძაღვზე გამხდარი, მკლე, სუსტი.

კნაჭა: 2. რბილი უფხო ხორბალი (ა. მაც.).

კნაჭა: 3. ხორა, – (მთიულ., გულამიყრ., იმერ.) თივის დახეული ყაღო (ე. ვირსალა); საუნებად დაწოხილი შეშა (ქ. სიხ.).

კნობი: 1. თავფართო მოკლე რურსმანი, – ჭოკარტი; დილაკი, რომელსე თითის დაჭურითაც მოქმედებას იწყებს რაიმე მექანიზმი; ტანსაცმლის შესაკრავი ერთგვარი.

კნობი: 2. (ნიღაუი) ბურთისებრი ნასკეი, რომელიც გემსართავის ბოლოში ეკოდება გარკვეული მიზნებით.

კნუტი: 1. კატის ნაშიერი.

კნუტი: 2. გრძელი მათრახი, შოლტი.

კო: 1. (იმერ.) რკო, მუხა (ნ. მარი).

კო: 2. გოს (იხ. გო) თამაშის ერთ-ერთი წესი.

კობალა: 1. ტილოს მსგავსად ნაქსოვი უხეში ქსოვილი სელისა. „ხეშის სარტყელი“ (საბა).

კობალა: 2. (ქიზიყ.) გრძელი ჯოხი, აქვს პაწაწინა კაიე, რომელზეუდაც გამოიყვანილია ნისკარტი, თვალეხი, წარბები, ხმარობენ თამაშის დროს და ადილოზე სიარულისას (ს. მენთეშ).

კოდა: 1. იგივეა. რაც კოდი, – ხის დიდი ჭურჭელი; (ქართლ., ქსნის ხ.) წყაროზე დადგმული

უძირო კასრი (კირ.); ხის გობი, რომელსაც წყაროს უდგამენ (ვ. სომხიშვი.).

კოლა: 2. მუსიკალური ნაწარმოების უკანასკნელი, დამამთავრებელი ნაწილი; (ლიტ.) დამატებითი სტრიქონი სონეტებისა და საერთოდ, ისევე ლექსებში, რომელთათვისაც დაკანონებულია ტაქების გარკვეული რიცხვი; (იტალ., კუდი) ლექსის დასკენითი ტაქი; (ცეკვის დასკენითი ნაწილი, სწრაფი, მეტწილად ვირტუოზული ხასიათისა, მოსდევს ვარიაციებს; საბალეტო აქტის დასასრული.

კოლა: 3. კოლეა, — ჭრა, ჭრილობის მიუენება; სახარდულების ამოცლა.

კოლალი: 1. (ძვ.) „სამფრთიანი წვერმრგვალი ისარი, — ყოდალი“ (საბა); (იმერ., გურ.) პატარა, საბაეშვო, წვერწაწმახავი ისარი.

კოლალი: 2. ფრინველის მხარი ბეჭიდან ფრთის პირველ სახსრამდე.

კოლა: 1. (ქიზიყ.) ხის დიდი ჭურჭელი, გულგამოსილი მორისაგან გაკეთებული; ფუტკრის გეჯა, რომელსაც შეუვლად დგამენ; მარცვლეულის საწყაო; არხი ან მილი, რომელიც წყალს მიმართავს წისქვილის თვალზე.

კოლა: 2. (ფრანგ.) საგანგებო პირობით ნიშანთა კრებული დიპლომატიურ, სამხედრო და სხვა ცნობათა გადასაცემად.

კოლა: 3. (რაჭ.) უტყუო მთა, სადაც მარტო ბალახია ამოსული (ვ. ბერ.).

კოლა: 4. (იმერ.) საკრამიტე მიწის სასუელი მანქანა (ბ. წერეთ.).

კოფხი: 1. მცირედ ჩადრმავებული ტარიანი მოგრძო საგანი, ფქვილის, სითხის, ფაფისა და წვინანის ასაღებად ხმარობენ.

კოფხი: 2. თევსსატყერი მცირე ბადე (დ. ჩუბინ.).

კოზა: 1. (ჯავახ.) კვერცხის ოდენა მრგვალი ქვა, ლაფტობანას თამაშის დროს ხმარობენ ბაეშვები (გრ. ბერ.).

კოზა: 2. (ჯავახ.) მამაკაცის მეტსახელი, დაბალსა და ჩასკენილ კაცს ეძახიან (გრ. ბერ.).

კოზირი: 1. ბანქოს თამაშში გარკვეული ფერისა და სახის ქაღალდი, რომელსაც უპირატესობა აქვს (ჭრის ყველა სხვა ფერისა და სახის ქაღალდს).

კოზირი: 2. (ქარგ.) უკანალი, საჯდომი.

კოზლა: 1. მეეტლის დასაჯდომი, კოფო.

კოზლა: 2. (ქარგ.) უკანალი.

კოთხო: 1. (გურ., ზ. აჭარ.) საოჯახო ჭურჭელი ხისა, გაკეთებული ხელით (შ. ნიჭ.); (ლენხ.) წიფხა, — ცაცხვის ხის ჭურჭელი.

კოთხო: 2. წონის საწომი (დ. ჩუბინ.).

კოკა: 1. წყლის საზიდი თიხის ჭურჭელი, — მოზრდილი, დიდმუცლიანი, ვიწროქუსლიანი, დაბალყელიანი და ცალყურიანი; ღვინის საწყაო (საშუალოდ ერთი ფუთიდან ფუთ-ნახევრამდე). ერთი კოკა უდრის 26,26 ლიტრს.

კოკა: 2. ერთგვარი ბუჩქი პერუს ანდების მთებში, რომლის ფოთლებისგანაც იღებენ კოკაინს (ნარკოტიკული საშუალება).

კოკა: 3. ჭიდაობის ერთ-ერთი ილეთი ძიულში.

კოკი: 1. სფეროსებრი ბაქტერიები; ხშირად შეერთებულია წყეილებად — დიპლოკოკი, ძეკეებად — სტრეპტოკოკი, ყურძნის მტკუნის მსგაესად — სტაფილოკოკი (ი. ლანაშ).

კოკი: 2. (პოლანდ.) გემის მზარეული (მ. ჰაბ).

კოკი: 3. დერძი — სასლვო ხომალდის ქვედა ნაწილის ხერხემალი, რომელსაც გვერდითი ფიცრები და საყრდენები ეკედება (ზ. კუტალ).

კოკი: 4. (მეგრ.) ადგილი მდინარის პირას, კენძული ან ნახევერკუნძული.

კოკობა: 1. „ერთგვარი თვენი“ (საბა).

კოკობა: 2. წყლის ჭურჭელი, — აყიროსი (ქლდ).

კოკონა: 1. „პატარა იხვი“ (საბა).

კოკონა: 2. იგივეა, რაც ჭიკოკონა.

კოკორი: 1. საყვავილე კვირტი, გაუშლელი ყვავილი.

კოკორი: 2. (თუშ.) წყეიდის (ღვიის) ნაყოფი.

კოკორი: 3. (თუშ.) შარდი (მ. ხუბუტ).

კოკორი: 4. (ლენხ.) ჩონორი, მეტრუკი.

კოკორი: 5. (ქართლ.) მიცვალებულის სულის მოსახსენებლად გაკეთებული პატარა ხატაური (მ. განენ.); (გურ.) მცირე კვერი მჭადისა (ა. ღლ.).

კოკოშა: 1. (თუშ.) აყირო, — მცენარე (ა. მაყ).

კოკოშა: 2. სახენელი იარაღის — ოქოქას ნაწილი.

კოკოშა: 3. სასმისად ხმარებული გულამოდებული გოგრა; (ხეცსურ.) ვერცხლის გრძელტარიანი სასმისი (ა. ჭინჭარ).

კოკოში: 1. (ქართლ.) აკენის ქვეშ მიკრული გულამოდებული გოგრა ბაქშის შარდისათვის (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

კოკოში: 2. (აჭარ.) ხარის ან კამენის სქელი კისერი (ე. ნიუ).

კოკონანა: 1. იგივეა, რაც წიწვი.

კოკონანა: 2. იგივეა, რაც კოკოზა, თუქის საჭერი მოწყობილობა (ვიწრობოლოიანი წნული ტყეისა, რომელსაც დაპირქვაებულს დგამენ); კულმოსიერი.

კოკროჭინა: 1. (იმერ.) პატარა და კოხტა (გ. ბერ.); (მთიულ.) პრანჯია ქალი (ლ. კაიშ.).

კოკროჭინა: 2. (მესხ.) ტრილი, ვიწრო ხერხული (ი. მაისურ.).

კოკროჭინა: 3. (რაჭ.) ქუთქუსა, — მცენარეა (ა. მაყ.).

კოკროჭინა: 4. (გურ.) ავი სული.

კოკროჭინა: 5. (ქართლ.) კუფაზე თმის გეირგვინი (პ. განენ.).

კოკროჭინა: 6. წყლის გამოსაშეები საგანგებო ხერხული ლაზურ ნავსე (ზ. კუტალ.).

კოკტიელი: 1. მაგარი, სპირტიანი სასმელი, შეზაგებული შაქრითა და სახელებლით.

კოკტიელი: 2. კულმოსკეტილი ცხენი.

კოლა: 1. მხარე ისტორიულ სამხრეთ საქართველოში, მოიცავს მდინარე მტკერის სათავეების ქვაბულს (ახლანდელი თურქეთის ტერიტორია). ვარაუდით, სახელწოდება წარმოდგება კოლხას ტომის სახელისაგან. XII საუკუნეში აქ ქართველ მეფეებს საზაფხულო სადგომი ჰქონდათ. კოლას მხარეში, სოფელ დაღეშში, იყო დაღეშის საეპისკოპოსოს კათედრალი.

კოლა: 2. (ლათ.) ტროიკული და მარადმწვანე აფრიკული ხეების გვარი სტერულიებისებრთა ოჯახისა.

კოლა: 3. (ინგილ.) მაგიერ, ნაცვლად; მაგიერი, ნაცვალი (მ. ჯან.).

კოლბა: 1. მადალყელიანი მინის ჭურჭელი მრგვალი ან კონუსური ფორმისა, იყენებენ ლაბორატორიებში (მ. ჭავ.).

კოლბა: 2. იგივეა, რაც კორბაურმის მეხრუჭის სახელური (ქ. ძოწ.).

კოლერი: 1. საღებავის ფერი, მისი ტონი, სიმუქე.

კოლერი: 2. ცხენის ერთგვარი გააეება, გაფიცება.

კოლი: 1. (ჭან., მეგრ.) კალია (არნ. ჩიქ.).

კოლი: 2. (მთიულ., გულამაყარ., ინგილ., ქართლ.) კეალი (ლ. კაიშ., მ. ჯან., ე. ვირსაღ.).

კოლი: 3. (ინგლ.) სასამსახურო შოტლანდიური ჯიშის ძაღლი.

კოლი: 4. სასასიღერო სამანი. (ა. სიხ.)

კოლო: 1. სერბიული ეროვნული (ეპეა (ი. იმედ.).

კოლო: 2. (პოლ.) პოლონელ მსხვილმიწომფლობელთა რეაქციული დასი.

კოლო: 3. (მეგრ.) მწარე.

კოლონი: 1. (ბერძნ.) პროზაული სიტყვის რიტმიული ერთეული, რომელიც რამდენიმე ინტონაციურად ერთიანი, მაგრამ პაუსების მქონე სიტყვისაგან შემდგარ ჯგუფს შეიცავს.

კოლონი: 2. (ესპ.) კოსტარიკას და ხალვალორის ფულადი ერთეული; იწოდა ქრისტეფოროე კოლუმბის პატივსაცემად (1451-1506)წწ.

კოლოტი: 1. (აჭარ.) კარგად მოსხმული მტკეანი ყურძნისა (შ. ნიუ).

კოლოტი: 2. (ქართლ., ქიზიყ.) 20-40 ფუთიანი ტიკი, კამენის (ზოგის თქმით, მოზურის) ტყაეისაგან გაკეთებული (შ. ძიძიკ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); საშუალო ზომის ტიკი, რუმბზე პატარა ტანის; ე.ი. ხბოს ტყაეია გულად ამოდებული და მოკუპრული (ს. მენთეშ.). სატკბილე ტიკი ძროხისა (დ. ჩუბინ.).

კოლტი: 1. ღორის ჯოგი; ჯოგი აქლემთა ან ღორთა (დ. ჩუბინ.).

კოლტი: 2. (კახ.) ერთგვარი დასორსლებული და გამომწვარი თიხა, გამოწვისას ქურაში მასზე დგამენ გამოსაწვავ ქვევრს.

კოლტი: 3. (ქიზიყ.) შედლებული, დაკეთილი (სისხლი) (ს. მენთეშ.).

კოლტი: 4. ამერიკული დამბანა.

კოლტი: 5. (მთიულ., გულამაყარ., ინგილ., ქართლ.) კეალი (ლ. კაიშ., მ. ჯაჯან.).

კოშა: 1. (ბერძ.) მიმე, სიცოცხლისათვის სახიფათო მდგომარეობა, — ცნობიერების ღრმა დარღვევა და გამაღიზიანებლებზე ორგანიზმის რეაქციის მკვეთრი შესუსტება ან სრული დაკარგვა.

კოშა: 2. (ბერძ.) ოპტიკური სისტემის აბერა-

კვის ერთ-ერთი სახე.

კოშა 3. (ბერძ.) მუსიკალურ აკუსტიკაში: ინტერვალი, მთელი ტონის $1/9$ - $1/10$.

კოშანდორი: 1. (ფრ.) საცხენოსნო შეჯიბრების, ექლო, მოტო, ავტოგადარბენის და მისთ. ხელმძღვანელი.

კოშანდორი: 2. ზოგ ქვეყნებში: იახტ-კლუბის თავმჯდომარის წოდებულება.

კოშანდორი: 3. შუა საუკუნეების სასულიერო-რაინდულ ორდენებში: ერთ-ერთი უმაღლესი წოდებულება.

კოშანდორი: 4. უნგრული სასამსახურო ძაღლის ჯიშო.

კოშბალი: 1. მრგვალთაეიანი დიდი ჯოხი.

კოშბალი: 2. (ზ. იმერ.) ქათმის ფრთის გადანახსენი (ზ. წერეთ.).

კოში: 1. (მოხ., მთიულ., გუდამაყარ.) კომლი, მოსახლე (ო. ქაჯ.).

კოში: 2. გოს (იხ. გო) თამაშის ერთ-ერთი წესი.

კოში: 3. (მოხ.) კვამლი, ბოლი (ი. ქავთ.).

კოშიჭი: 1. (იმერ.) დუგმა (ვ. ბერ.).

კოშიჭი: 2. (ხეეს.) მცირე ნატეხი სატნის (ყმულის), პურის, მიწის და ა.შ. (ა. ჭინჭარ.).

კომლი: 1. ცალკე ოჯახი, — მოსახლე.

კომლი: 2. იგივეა, რაც კვამლი, — ბოლი.

კომბაუნდი: 1. (ინგლ.) ორცილინდრიანი ორთქლის მანქანა.

კომბაუნდი: 2. რაიმე ნივთიერებათა ნარევი, რომელიც არ წარმოადგენს ქიმიურ ნაერთს.

კონა: 1. ერთად შეკრული ყვავილი ან მწვანილი, წიკვლები და მისთ. (გადატ.) ერთად შეკრული მრავალი ერთგვარი საგანი.

კონა: 2. მცენარეულის სასოში ერთეული საქართველოში.

კონახი: 1. (გურ.) სახლი, სადგომი, ბინა (ე. ნინ., თ. კიკე, ს. უა.); (ქვ. იმერ.) ბოსელი (ზ. წერეთ.).

კონახი: 2. (გურ.) კუბო (ა. ღლა.).

კონდაკი: 1. „წირვის გაგების წიგნი“ (საბა). მოკლე საეკლესიო საგალობელი.

კონდაკი: 2. „იკოსის ნახევარი“ (იკოსი —

სახელ-შეკრებული; სახელ-შეკრებული). „კონდაკი ითქმის იკოსის ნახევარი“ (საბა). იკოსი, — სტოფი, რომელიც გუნდის მიერ სრულდება.

კონდორი: 1. დიდი მტაცებელი ფრინველი. გაერცულეულია სამხრეთ ამერიკის მთებში.

კონდორი: 2. ბოლიეის ფულის ერთეული 1987 წლიდან.

კონდრატე: 1. (ძვ. გერმ.) მამაცი კონსული.

კონდრანტე: 2. (ღაათ.) ოთკუთხა.

კონი: 1. „თევზის საპრობი“ (საბა); ფაცურია ერთგვარი; ორაგულთ სანადირო ფაცური (ღ. წიბინ.).

კონი: 2. ერთი ხელი თამაშობა რამისა.

კონი: 3. „ორთაყე თვალთა ბაიათა მხედვარეობა ერთად შეკრებული“ (საბა).

კონკიძველა: 1. (ქიზიყ.) ძალიან ძველი ტანისამოსი, ხალიჩა, ფარდაგი და მისთ; კინკი, ძლინკი (ს. მენთუშ.).

კონკიძველა: 2. (ქართლ.) კესანე, ცისანა, — მცენარეა (ა. მაყ.).

კონტი: 1. (მთიულ.) უღელში გაყრილი მსხვილი ჯოხი ხარის შესაბმელად; უღელზე გამობმული წნელი, რითაც ხარი თივას ან შეშას ეზიდება (ღ. კაიშ.).

კონტი: 2. (ფშ.) მოფიქრებული საპირისპირო ხერხი, ქვევა (ი. ქეშიკ.).

კონფეტი: 1. (ღაათ.) იგივეა, რაც კანფეტი, — პატარა ნატრებად დამზადებული საწუწნი ტუბოლეული.

კონფეტი: 2. (იტ.) სხვადასხვა ფერის ქაღალდის წვრილი რგოლუკები, რომელთაც ბალებსა და მასკარადებზე თავზე აყრიან ხოლმე ერთმანეთს.

კონქი: 1. „კამარა“ (საბა); მეოთხედსფეროს მოყვანილობის გადაბურეა, ნახევარცილინდრული მოყვანილობის სადგომისა (მაგ., ეკლესიის საკურთხეველის აბსიდისა); კამარა.

კონქი: 2. „ტაშტსაც კქეია“ (საბა).

კონცხი: 1. ყორე, ქვეყრილი, ღორღოვანი წერი.

კონცხი: 2. ზღვაში წვეტად შეჭრილი ხმელეთის ნაწილი.

კონწარი: 1. (გურ.) მიზესიანი კაცი (ი. ჭყონ.);

კუმიბიტი, მიუკარებელი, ავი, ავისიტყვა, ბოროტი კაცი (ა. ლღ.).

კონწარი: 2. (ხეუსურ.) კოწარი, — სიმწარე, რომელიც დიდი ხნის შენახულ ნაღებს ახასიათებს (ა. ჭინჭარ.).

კონწოლი: 1. „წენგოთა და ხელთა ტყეანი“ (საბა); კუნწოლა; ნაყოფის დახუნძლული შტო, მტვეანი (დ. ნუბინ.).

კონწოლი: 2. (იმერ.) რამის წაწვეტებული თავი, წვეტი; ყინულის დოღლა (შ. ნიუ.).

კონწოლი: 3. (ყშ.) მდელარე სითხის შეხევი (ა. ჭინჭარ.).

კობალი: 1. (იმერ.) იგივეა, რაც კოპი, — ძლიერი დარტყმისაგან ამობურცული ადგილი.

კობალი: 2. ქამრის, უნაგირის, ლაგამის მოსართავი დიდები ღითონისა (ვერცხლისა...).

კობალი: 3. ერთგვარი გამჭვირვალე ფისი, რომლისგანაც ლაქები მზადდება.

კობალი: 4. ერთგვარი თბილი ქვეყნების მცენარე.

კობე: 1. (გურ., აჭარ.) მწარე, მაგარკანიანი გოგრისაგან გაკეთებული ჭურჭელი ქვევრიდან ღვინის ამოსაღებად (ს. უღ.); გოგრა ან ამისი საწღე ღვინისა (დ. ნუბინ.).

კობე: 2. კოპი, ურმის ნაწილი (მ. ჩიქ.).

კობე: 3. (ინგილ.) გუბე წყლისა (ა. შან.).

კობე: 1. „მოუქნელი თავისა“ (საბა); (ინგილ.) ქალამნის ის ნაწილი, რომელიც ღვედისაგანაა გაკეთებული ქალამნის ამოსასხმელად (ნ. როსტ.); (ქართლ., მთიულ., ქიზიყ.) ქალამნის ამოსასხმელი თავისა, წერილად დაჭრილი ტყევი (შ. ძიძ., ნ. კეტხ., პ. ხუბ.).

კობე: 2. (ინგილ.) ბრინჯის დასათესად გამოზადებული ფართობის დანაყოფი ნაკვეთი, უჯრა (ნ. როსტ.).

კობე: 3. ქალის ქართული თავდახურვის შეზღვენილი ნაწილი: თავსაკრავის გრძელი და წერილი ბალიში (დ. ნუბინ.).

კობე: 4. (ქართლ.) ამობურცული ადგილი სხეულზე, ჩვეულებრივ, დარტყმის მიუსეხით.

კობე: 5. (ლენხ.) ურმის მორგევი.

კობე: 6. მტკვარზე და აღაზანზე გაერცულეზული ნავის ძირისა და გვერდების შემავრთველი და გასამაგრებელი ხე (ს. კურტალ.).

კობე: 7. (ინგლ.) ჩვეულებრივ საუბარში პოლიციელის სახელწოდება აშშ-ში.

კობიტი: 1. (იმერ., გურ.) იგივეა, რაც იყანი.

კობიტი: 2. (ჯაეახ.) ერთგვარი ღილია (გრ. ბურ.).

კობიტი: 3. შავად გათლილი ხე და სხ. (დ. ნუბინ.); უხეში, იოქმის აღამიანზე და ნახელაფზე (ი. გრიშაშ.).

კობიტი: 4. (ძე.) დიდი, ტლანქი (ს. ჭემბ.).

კობიტი: 5. (ძე.) შავი ფული; სპილენძის ფული, სამკაიკიანი (ი. გრიშაშ.).

კობიჭი: 1. „მიწა შეეინებული“ (საბა); მოყინული და შემხმარი მიწა, გააღობილ ნიადაგზე აღამიანის, ცხოველის, ურმის ან სხვა ნაგავი რომ შეიყინება ან გახმება.

კობიჭი: 2. (ქიზიყ.) იგივეა, რაც კოპი ძლიერი დარტყმისაგან ამობურცული ადგილი (ს. მენთეშ.).

კორა: 1. გრძელსამოსიანი ფეხზე მდგომი ქალიშვილის ქანდაკება საბურძნეთში.

კორა: 2. პატარა ამონაკეთი თოფის ღულაზე, მისი საშუალებით იღებენ მიზანში (ვინმეს, რამეს).

კორა: 3. კარის საკეტი ხის კოჭი; (კახ.) მრგვალი პატარა ქვა, იყენებენ სათმამოდ; (ქიზიყ.) ხის კოჭი, რითაც მიმაგრებულია ფრთა გუთანზე (ს. მენთეშ.); (რაჭ.) მრგვალი მსხვილი ხე ჭაჭის დასაწერავ მოწყობილობაში.

კორა: 4. თხელი კრამიტის ყური (ი. გრიშაშ.).

კორა: 5. (არაბ.) მამადიანთა მენეთი, ტაძარი.

კორდი: 1. „უნამუშავარო მიწა“ (საბა); ბალახიანი მიწის ნაკვეთი, რომელიც წლების მანძილზე არ დამუშავებულა და ბალახის ფესვებით არის შეკრული; მოლი უსოში; საზოგადოდ, — ბალახიანი ადგილი (პ. ჯაჯან.).

კორდი: 2. (ფრანგ.) ბამბის ან ხელოვნური ბოჭკოს ნაგრეხი ძაფი, ძალიან მაგარი (მ. ჭაბ.); იგივეა, რაც კორდა, — გრძელი თოკი, რომელსაც იყენებენ საჯდომი და ჩორთიანი ცხენების წრიულ ჯირითში ვარჯიშის დროს.

კორთი: 1. (ქიზიყ.) ქვევრის საღვამი ქურაში, ქვევრის ქუსლივითაა გაკეთებული (ს. მენთეშ.).

კორთი: 2. (იმერ.) ციცაბო აღმართი, ძნელად მისაღვლონი აღმართი, მთა-ბორცვიანი ადგილი.

კორიფე: 1. (ბერძ.) მეცნიერების ან ხელოვნების გამომჩენილი მოღვაწე.

კორიფე: 2. (ბერძ.) ბერძნულ ტრაგედიაში, — გუნდის ხელმძღვანელი.

კორიფე: 3. (გურ.) პატარა ფიცარი; (გურ.)

ხის საკეტი, რაზა (ს. უდ.).

კორკოტანა: 1. (გურ.) პატარა ურო (ა. დლ.).

კორკოტანა: 2. (ზ. აჭარ.) სიმინდის საცური. რომელსაც ცხრილთან შედარებით წერილი თელეები აქვს (შ. ნიუ); საცური (ი. მენიუშ.).

კორკოტანა: 3. იგივეა, რაც კორკოტინა, — ბალბა.

კორკოტი: 1. (ქართლ., ქიზიყ.) პურის მსხვილი მარცვლისაგან შემზადებული კერძი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

კორკოტი: 2. (ზ. აჭარ.) ხის პატარა ურო (შ. ნიუარ.).

კორკოტი: 3. (რაჭ.) დანაყილი პურის მარცვალი.

კორკოტი: 4. (ლენხ.) ერთმანეთისაგან დაუშორებლად გარსეული ნიგეზის ორი ღებანი (გ. ალაფ.).

კორკოტინა: 1. (მესხ., ჯავახ.) ბალბა — მცენარეა (ა. მაყ.).

კორკოტინა: 2. (გურ.) ხის პატარა კეერი.

კორკოტინა: 3. (მესხ.) გაყინული თოვლის ფიფქი.

კორნელი: 1. (ლათ.) რქიანი.

კორნელი: 2. (ლათ.) შინდის ნაყოფი.

კორნელი: 3. იგივეა, რაც კორნერი, — კუთხური დარტყმა ფეხბურთში.

კორნერი: 1. (ინგლ.) საქმოსანთა უმარტივესი დროებითი გაერთიანება რომელიმე საქონლის ან აქციების შესასყიდათ, შემდგომში გაყიდვის ან გარკვეული კომპანიის აქციების საკონტროლო პაკეტის მოპოვების მიზნით.

კორნელი: 2. კუთხური დარტყმა ფეხბურთში.

კორნეტი: 1. (ფრანგ.) სპილენძის სასულე საკრავი.

კორნეტი: 2. (ფრანგ.) რევოლუციამდელ რუსეთში: ოფიცრის პირველი ჩინი კავალერიასა და სასაზღვრო დაცვის ჯარებში (მ. ჭაბ.).

კორნეტი: 3. მძღოლის სახელობითი საბუთი საერთაშორისო გადასიდვებში, რომელიც იძლევა საშუალებას შუალედური საბაჟოების გაელას პლომბის მოხსნის გარეშე.

კოროში: 1. შუა მდინარესუდ ჯგუფად მდგარნი ხენი (დ. ჩუბინ.); (ქართლ.) გაბალახებული, ამო-

ბურცული ადგილი სახნავ მამულში (თ. სალარ.).

კოროში: 2. (ოკრიბ.) ოკრიბული საბძელი (მ. ალაფ.); სიმინდის ფუნქის შესანახავი (თ. ოქროშ.).

კოროში: 3. (ლენხ.) გაულეწავი პურის წაღა.

კოროში: 4. (რაჭ.) ფრთამოქცეული (აღლ. კობახ.).

კორტი: 1. (ინგლ.) ნოგბურთის სათამაშო მოედანი.

კორტი: 2. (მესხ.) მაგარი, გაუტეხავი ადამიანი; ზვიადი, ამაყი (ი. მისიურ.).

კორუმი: 1. (ქიზიყ.) ერთად დაწყობილი, ერთად დაყრილი ქვიშა და მისთ. (ს. მენიუშ.).

კორუმი: 2. (ქართლ., ფშ.) კორომი, — (ქართლ.) გაბალახებული, ამობურცული ადგილი სახნავ მამულში (თ. სალარ.).

კორჩხო: 1. (მოხ.) სანთლის საღვამი ძველ მოხეურ სახლში (ი. ქავთ.).

კორჩხო: 2. (კახ.) ხისაგან დამზადებული წყლის სასმელი.

კორძი: 1. მუხლი (ი. აბულ.).

კორძი: 2. კვანძად გამაგრებული ამონახარდი ადამიანის ან ცხოველის სხეულზე. აგადმყოფური გამონახარდი ხეზე. კვანძით მაგარი, გამაგრებული. „ღლიათა და სასარდელთა ჯირკვალი“ (საბა).

კოსი: 1. სიგრძის ინდური ერთეული.

კოსი: 2. (ბერძ.) ზოგი გადმოცემის მიხედვით. ოქროს საწმისად არის ცნობილი არა ნამდვილი ეერძის ტყავი, არამედ პელაგის დედის — კონსის თაოსნობით გაკეთებული ოქროს ქანდაკება.

კოსრო: 1. (იმერ., გურ.) კინკრიხი, საქონრე ადგილი (გ. ბერ., ს. უდ.).

კოსრო: 2. (ქიზიყ.) წოწოლა, წოწოლა, მოგრძო თავი, დეფორმირებული თავი (ს. მენიუშ.).

კოტა: 1. (ზ. იმერ., ზ. აჭარ.) ხის რიკი რამის ჩამოსაკიდებლად (ბ. წერეთ., შ. ნიუ); ხე — ტაორი ხმლისა.

კოტა: 2. (გურ., იმერ.) იგივეა, რაც ტახტა, — უნაგირის კეხის წინ და უკან ამოშვერილი ნაწილები.

კოტა: 3. (იმერ., გურ., აჭარ.) სიმინდის ტარო.

კოტა: 4. (ინგილ.) წვილთ უკანა ტანი.

კოტა: 5. (ფშ.) ქართული ხმლის ის ნაწილი, რომელიც ვადის ქვემოთ თიკებად გაშევერილია აქეთ-იქით (ვაჟა).

კოტაკი: 1. (ქართლ.) პატარა გორაკი (კირონის).

კოტაკი: 2. (ჯავახ.) სერსე, გორაკსე ჩაღრმავებული.

კოტაკი: 3. „წვილ ბაეშეთა საჭმელი ფაფა“ (საბა).

კოტალი: 1. (გურ.) ჯოხი (ა. ღლა).

კოტალი: 2. (მოხ.) თამაშობაში სიმაღლესე დაყენებული კოჭი (ი. ქაეთ).

კოტე: 1. (ლენხ.) უნაგირის ნაწილი.

კოტე: 2. დიდთავიანი ხის ლურსმანი ფიცრისათვის (მ. ნიქ).

კოტი: 1. (იმერ.) იგივეა, რაც კოტიტი, — ზაქი, ხბო (ე. ბერ).

კოტი: 2. (მოხ.) ძალიან დაქანებული ადგილი (ო. ქაჯა).

კოტიტა: 1. მოკლე და მსხვილი (ფეხი, ხელი, თითი); რომელსაც ხელ-ფეხის მოძრაობა არა აქვს (დ. ნუბინ).

კოტიტა: 2. (ქართლ., მთიულ., ჯავახ., მესხ., აჭარ.) ხატოტი, — მცენარეა (ა. მაყ).

კოტი: 1. (იმერ., მეგრ.) მრგვალი და მომცროს ქილა.

კოტი: 2. იაპონური მრვალსიმიანი საწკმეტი საკრავი, გამოიყენება როგორც სიმღერების თანმხლები საკრავი; იაპონური სიმებიანი საწკმეტი საკრავების საერთო სახელწოდება.

კოტორა: 1. ვისაც თმა ძირში აქვს მოკრუჭილი ან მთლიანად გადაპირსული.

კოტორა: 2. (ხევსურ.) პატარა ყანა, ყანის მცირე მონაკვეთი (ა. ჭინჭარ).

კოტორი: 1. „ურის მონატეხი“ (საბა); კვერი; (თუშ.) ქაღა.

კოტორი: 2. „კურდგლის მართვი“ (საბა); ბაჭია, ბაცაცა; ახალდაბადებული (ბაეშვი).

კოტორი: 3. ვადის გადახდის უნარდაკარგული; გაკოტრებული, ბანკოტი; ვისაც მთელი ქონება დაეკარგა; გადატაკებული ფულის მფლანგველი.

კოტორი: 4. (აჭარ.) თხემი, მწვერვალი (ი. მეგრ.); კონწოლი (შ. ნიქ).

კოტორი: 5. (მთიულ.) პატარა მამული (დ. კაიშ).

კოტორი: 6. (ფშ.) ნისლის ხროვა (თ. რა-სიკ.); ნისლის, ღრუბლის ქულა (ი. ქეშიკ).

კოტორი: 7. (იმერ.) ხის მრგვალი ნამორი (ე. ბერ).

კოტოში: 1. (მესხ.) მარცვლებისაგან დაკლული სიმინდის ტარო (ი. მაისურ).

კოტოში: 2. (ინგილ.) გრძელტარიანი გოგრის ჭურჭული ქვერიდან ღვინის ამოსადუბად (მ. ჯან).

კოტოში: 3. (ინგილ.) აყირო, — მცენარეა (ა. მაყ).

კოტოში: 4. (თუშ.) ნაფოტი (პ. ხუბ).

კოტოში: 5. რქა სისხლის გამოსაშევი (დ. ნუბინ); „მოზიდეთ სისხლის გამომღებელი ჭურჭული“ (საბა).

კოტრი: 1. (ლენხ.) მესრის ნაპობი, გამოდის სამი-ხუთი ფრთა ყავარი.

კოტრი: 2. (გურ.) გაკოტრებული; ვადის გადახდის უნარდაკარგული (ა. ღლა); ეალდატეხილი, კოტრი (დ. ნუბინ).

კოფა: 1. კოფო, — მეეტლის შემადღებული დასაჯდომი ადგილი; (ქიზიყ.) მაზარის უკან გადასაბმელი (ს. მენთეშ).

კოფა: 2. (იმერ.) მარცვლეულის საწყაო, ბათმანის მეთხედი (ი. ჭყონ).

კოფა: 3. „ბალახია ერთგვარი“ (საბა); მატეჟი, — მცენარეა (დ. ნუბინ).

კოფო: 1. ურმის, მარხილის და მისთ. ჭალუბზე გარდიგარდმო ჩამოცმული ფიცარი; უტლში მეეტლეს შემადღებული დასაჯდომი; (ქართლ.) კაბაზე ან პალტოზე უკან მოკერებული მოკლე ქამარი.

კოფო: 2. (მესხ., ჯავახ.) თხის ძეძუ, — მცენარეა (ა. მაყ).

კოში: 1. „ხისა და გოგრის თასი“ (საბა); ხის ან გოგრის ჭურჭელი თასივით; (ხევს.) საღუდე ჯამი; სილენძის ან ხის მცირე ჭურჭული, ინახავენ საქებაში (ა. ჭინჭარ); მიწის ასაღები საწყაო.

კოში: 2. თევზის საჭერი დაწნული კალათი, კონუსის მოყვანილობისა.

კოში: 3. (აჭარ.) აყირო; მწარე გოგრა (ი. მეგრ.).

კოშია: 1. (გურ.) უკანო პატარა გოგრა (ს. ულ.).

კოშია: 2. (ლენხ.) ინდაური (ვ. ბერ., ლ. ლუონ.).

კოწიწა: 1. დასაკოწიწებლად გამოსადეგი ნივთიერება.

კოწიწა: 2. (აჭარ.) ხეულა (პ. ჯაჯანი.); ბაეშეთა გადამდები სნეულება, ყივანახეულა (შ. ნიუ.).

კოწიწი: 1. (ფშ.) ცოდვილობა (ვაეა, ა. შან.).

კოწიწი: 2. (ქიზიყ.) ჭურჭლის საწებაი ნივთიერება (ს. მენთუშ.).

კოწიწი: 3. (იმერ.) მობლაუჭება.

კოწოლა: 1. (ფშ.) ოხშივარი (ოშიხივარი).

კოწოლა: 2. (ქიზიყ.) წოწოლა, კენწეროსავეთ აწეული, ამართული (ს. მენთუშ.).

კოწოლი: 1. (თუშ.) თმის ნაწნავი; დაღალი; ფოჩი თმის ნაწნავისა და მისთანათა.

კოწოლი: 2. (ფშ., ლენხ.) კორიანტელი; (ლენხ.) ცეცხლის ალი; შეშაგება (მ. ალაგ); აღნაკრავი.

კოწოლი: 3. (ფშ.) ადუღებული წყალი რომ ისერის შხეფს; ადუღებული წყლის მიერ ამონასროლი წვეთი (ა. შან.).

კოჭა: 1. ხის პატარა ღრუ ცილინდრი, თავსა და ბოლოში გაგანიერებული ძაფის დასახეუვი.

კოჭა: 2. ტროპიკული ეთერსუთოვანი მცენარე; ჯანჯაფილი, ზარდანო (დ. ჩუბინ.); მცენარის ძირია (ი. გრიშაშ.).

კოჭა: 3. „როკვა ბუქნასავეთ“ (საბა).

კოჭა: 4. (ხევსურ.) პირუტყვის კოჭი, ხმარობენ სათამაშოდ (ა. ჭინჭარ.).

კოჭა: 5. წამლების კარაბადინი (ი. გრიშაშ.).

კოჭა: 6. სანულებელი მცენარე (ი. გრიშაშ.).

კოჭი: 1. ადამიანის წონხის ერთ-ერთი ძეალი, ტერფისა და წვივის ძელების შემართებული, ქმნის სახსარს; ბაეშეების სათამაშო საქონლის (მუტწილად ცხერის) უკანა ფუხის კანტი-სა და წლიქის ძელის სახსრის საბრუნავი ძეალი (ხორცვაცლილი და გასუფთავებული); სათამაშო კორნატო, ეევი, პოლტი (დ. ჩუბინ.).

კოჭი: 2. გათლილი ძელი, სახლის მოპირდაპირე კედლების თავზე გარდიგარდმო გადებული, ჭერის ფიცრების დასაკრავი; ასეთივე

ძელი, — იატაკის ფიცრის დასაჭედი.

კოჭი: 3. ხის ან სხვა მასალის პატარა სათამაშო რგოლი ან კუბი; მათეულზე ატეული ხის რგოლები, საანგარიშოდ იხმარება.

კოჭი: 4. მცენარე (დ. ჩუბინ.); ტროპიკული ეთერსუთოვანი მცენარე (ფესვებს ხმარობენ სანულებლად სუნისა და გემოვნებისათვის).

კოჭი: 5. ხის პატარა ღრუ ცილინდრი, თავსა და ბოლოში გაგანიერებული — ძაფის დასახეუვი; გამხოლოებული მათეულის დასახეუვი ღერო სხვადასხვა ელექტრომაგნიტურ ხელსაწყოში.

კოჭი: 6. (თუშ.) ქუსლი (პ. ხუბ.).

კოჭი: 7. ნართის სასომი ერთეული საქართველოში.

კოჭობა: 1. „შაშვის ოდენა ჩიტია მოწითალო და ზოგი ჭრელიც არის“ (საბა).

კოჭობა: 2. „ბაღახია, ყვაილს დაისხამს, კოჭობივით მოყვანილს“ (საბა).

კოჭობა: 3. ივიევა, რაც კოჭაობა (თამაშია ერთგვარი).

კოჭობა: 4. (ფშ.) სოკოა ერთგვარი (თ. რაზიკ.).

კოჭობა: 5. (გურ.) პატარა ქოთანი (ე. ნინ., თ. კიკე. ი. გეარ.).

კოჭობინა: 1. (ჯაეახ.) კოჭაობა (ა. მარტ.).

კოჭობინა: 2. (ჯაეახ.) მაწვნის ქილა (ა. მარტ.).

კოჭური: 1. ბაეშეების სათამაშო, — ხის პატარა ნაჭური პრისმის სახისა (ს. მენთუშ.).

კოჭური: 2. (არქიტ.) კოჭებისა, კოჭოვანი („კოჭური გადახურვა“, — კოჭური ხიდი).

კოხი: 1. (კუთხ.) მსხვილი სეტყეა.

კოხი: 2. (გურ., რაჭ.) წერილი სეტყეა (ე. ნინ., თ. კიკე.).

კოხი: 3. (ქართლ., ხევსურ., მთიულ.) კერის ქვა.

კოხი: 4. (თუშ.) წიხლი ადამიანისა, საქონლისა (პ. ხუბ.).

კოხი: 5. (ძე.) „ქვა, რომელი ცეცხლში არ დასქდება“ (საბა).

კოხი: 6. (ხევს.) მკეახე.

კოხლო: 1. (ძე.) ლოკოკინა (ზ. სარჯ.).

კოხლო: 2. „ორდანოა ძეაღთა შემწუსერედი“ (საბა).

კოხტა: 1. სასიამოვნო გარეგნობისა, მოხდენი-

ლი, ლამაზი; „შორით ამპარტაენსა ჰგეინდეს (შეხედვით ზევესა ჰგეინდეს, ხოლო საქმით მდაბალი იყოს)“ (საბა); თაგის მომწონი, კოკობსიკა (დ. ჩუბინ).

კოხტა: 2. მოკლე გადასაცმელი კაბის ზე- ვით წულამდინ გურიაში (დ. ჩუბინ).

კრაზანა: 1. ფუტკრის მსგავსი მოყვითალო მწერი, ბზიკი.

კრაზანა: 2. (კახ., იმერ., ლეჩხ.) მრავალწლო- ვანი კატატიანი ბალახი, ყვითელი ყვავილი იცის, იხმარება ქვეურის სარეცხად (ნ. ჯოხ., მ. ჩიქ).

კრახი: 1. სრული და ერთბაში დამარცხება, დამხობა (რისამე); გაკორტება ბანკისა, წარმო- ებისა.

კრახი: 2. (ვარგ.) უგენო, უჯიშო, საბაგული (დ. ბრეგ).

კრედიტი: 1. სესხად მიცემული თანხა, სეს- ხი; გარკვეული ხარჯების გასაწევად ასიგნე- ბული ფული; ვადად მიცემული საქონელი, ნი- სია; სესხად გამცემი პირის (ან დაწესებულუ- ბის) ანგარიში.

კრედიტი: 2. შემოსავალ-გასავლის დაფარვის მარჯვენა გეგმად, სადაც შეაქვთ ყველა დანა- ხარჯი ფასულობა, აგრეთვე მოცემულ ანგა- რიშზე დარიცხული ყველა ვალი და გასავა- ლი (მ. კაბ.).

კრედიტი: 3. სწამს, სჯერა.

კრეჭა: 1. კეცვა მაკრატლითა (ნ. ჩუბინ).

კრეჭა: 2. უშვერი სიცილი, ანუ აგდება (ნ. ჩუბინ). უშნოდ სიცილი, - ღრეჭა.

კრეჭს: 1. მაკრატლით (ან საგანგებო მანქა- ნით) ჭრის, კეცავს, ამოკლებს თმას. შემოაჭ- რის ტოტებს.

კრეჭს: 2. ღრეჭს. უშნოდ იცინის, - იღრეჭე- ბა.

კრეხა: 1. კენეტა („თხამ ნეკერს დაწველ კრე- ხა“).

კრეხა: 2. ძარცვა.

კრეხს: 1. კენეტს.

კრეხს: 2. ძარცვავს.

კრთუნება: 1. (ქიზიყ.) შეძულება, შეზინდება საჭმლისა ან სასმლისა, უფრო კი ბავშვების მიერ (ს. მენთეშ).

კრთუნება: 2. (ფშ.) შიში, კრთომა (ვაკა. ა. შან).

კრიალა: 1. რაც კრიალებს, მბზინაეი, მბრწე- ნაეი. ბრჭყეილა, პრიალა; ღაპლაპა; მეტად სუფთა.

კრიალა: 2. რაკრაკა, წკრიალა.

კრიალებს: 1. კრიალი გააქვს, - ბზინაეს, ბრწენაეს, ღაპლაპებს.

კრიალებს: 2. კრიალს გამოსცემს, - წკრია- ლებს, რაკრაკებს.

კრიალი: 1. ბზინვა, ბრწენვა, ბრჭყეილი; ღაპ- ღაპი.

კრიალი: 2. ხის სასმისის, „კულის ხმა“ (საბა), - რაკრაკი. კრუხის ხმიანობა, - კრიახი.

კრიალოსანი: 1. ზონარსე ასხმული მძივი (ქარვისა, გიშრისა...).

კრიალოსანი: 2. (ბერძ.) უფალო შეგვიწვა- ლე.

კრიახი: 1. (გურ.) ქათმის კაკანი, კარკალი (ა. ღღ.); დამფრთხალი ქათმის ხმიანობა, ჭრიახი.

კრიახი: 2. (ფშ., ქართლ.) ქეიანი, კლდოვანი (ადგილი, მიწა...); ხრიატი, მიწა ხშირად კლდო- ან ქეიშიანი (დ. ჩუბინ).

კრეიენა: 1. ეელური ვაზი (ვაკა).

კრეიენა: 2. (ქვ. ქართლ., ფშ.) ხურტკმელა, - დაბალი კენკროვანი ბუნქი. ამ ბუნქის კენკრა, - მოტკობო-მევე გემოსი.

კრემანჭული: 1. გურულ სიმღერებში, - თა- ვისებურად მიმოქცეული მაღალი ხმა.

კრემანჭული: 2. ეშმაკობა; ხერხი, ფანდო; გადაკრული, არაპირდაპირი.

კრინი: 1. სიმღერაში წერილი ხმა; იფიქვა, რაც კრინტი.

კრინი: 2. „შროშანი ყვითელი“ (საბა).

კრინტაი: 1. (მოხ.) ნატეხი, კენტი, ნამტკერევი, ნატყერი (ი. ქავთ).

კრინტაი: 2. თვალების ხშირი ხამხამის მოყ- ვარული (ი. ქავთ).

კრინტი: 1. მცირე ხმა, ჩქამი.

კრინტი: 2. (მოხ.) ნატეხი, კენტი, ნამტკერევი, ნატყერი (ი. ქავთ).

კრინცხვა 1. (ქიზიყ.) კრინჩხვა, — გაკილევა, სხვისი ძრახვა, გაჭორვა (ს. მენთეშ).

კრინცხვა 2. (იმერ.) ავადმყოფის კნაილი, კრუსუნი, ხშირი ხველა-ცხინკება, ან ავადმყოფობის გაელის შემდეგ შემორჩენილი საერთო სისუსტე (ი. ქავთ).

კრიტიკული 1. კრიტიკის შემცველი, კრიტიკაზე დაფუძნებული, კრიტიკის ხასიათის მქონე.

კრიტიკული 2. მიძივე, სახიფათო, კრიზისული; გადამწყვეტი.

კრიჭა 1. სვეითა და ქვევითა ყბა ერთად, პირი; (ქართლ., იმერ.) ყბები (ი. ჭყონ).

კრიჭა 2. „წისქვილის ხეარბლის სადენი“ (საბა); პატარა ღარი, წისქვილის ხეიმირის ძირში მიკრული ხორბლის სადენად დოლაბში.

კრკო 1. მუხის ხე ან ხილი მისი კენკრა (დ. ჩუბინ.); „მუხის ხული“ (საბა).

კრკო 2. მცენარევა, ზაფრანა (დ. ჩუბინ.).

კრკო 3. ყურძენია მარცვალ-მოგრძო, მოწითალო-მოშაო.

კროკირება 1. კროკის შესრულება, — ნახატის, ნახაზის, რაიმე გეგმის სახელდახელოდ გაკეთება.

კროკირება 2. ხის ბურთის ბურთზე ჯახება, ხის ბურთის მოგერიება კროკეტის თამაშის დროს.

კროლი 1. წნგო, ჩენო, ბუძგი რომ ეცლება ადვილად, წნგოგაცლილი.

კროლი 2. ცურვის ყველაზე სწრაფი სახეობა.

კრონა 1. (გერმ.) ფულის ერთეული დასავლეთ ევროპის ზოგ ქვეყანაში.

კრონა 2. (გერმ.) ხის ზედა ნაწილი, ხის ქონორი, ვარჯი.

კრუ-კრუ 1. (ქიზიყ.) ფუტკრის დედის ხმინობა (შვილების მოხმობა). (ს. მენთეშ).

კრუ-კრუ 2. კვირიონის (მელედვის) ხმინობა. კვირიონი ფუტკარს ეტანება ძალიან (ს. მენთეშ).

კრული 1. პატიმარი; დაბმული, შეკრული (დ. ჩუბინ.).

კრული 2. წყეული, წყეებას ქვეშე მყოფი;

შუენდობელი, გაუხსნელი ცოდვისაგან (დ. ჩუბინ.).

კრუხვა 1. კრუხად ყოფნა, კრუხად დაჯდომა.

კრუხვა 2. (ლენხ.) სიცოცხე (მ. ალაფ).

კრძალავს 1. რამის ნებას არ რთავს, რამის გაკეთების უფლებას არ აძლევს.

კრძალავს 2. მიცვალებულს ასაფლავებს.

კუ 1. ქვეწარმავალი, რომლის ბრტყელი სხეულიც დაფარულია ძვლოვანი ბაკნით.

კუ 2. (აჭარ., გურ.) ძროხის ცურვის ავადმყოფობა (პ. ჯაჯანი, ა. დლი).

კუ 3. ერთ-ერთი ფიგურა ჭადრაკში, — რკუ.

კუბა 1. „ბელტი მიწისა“ (საბა).

კუბა 2. ოთხკუთხედი (ი. აბ.).

კუბაკი 1. (მეგრ.) ქოფაკი ძაღლი.

კუბაკი 2. უმადური, უგულო, შეუსწებელი (აღამიანი).

კუბატი 1. (ხევსურ.) ნახევარსფეროს ფორმის ნამცხვარი (ა. ჭინჭარი); ხაეწიანი კვერი (ს. მაკალ).

კუბატი 2. (თუშ.) საგანგებო უქმე (პ. ხუბ).

კუბატი 3. (თუშ.) კვიმატი, მარცხიანი დღე (ა. შანი).

კუბი 1. წესიერი მრავალწახნაგი, რომელსაც აქვს ექვსი კვადრატული წახნაგი. (მათ.) რაიმე რიტხვის მესამე ხარისხი.

კუბი 2. წყალში უხსნარი კუბური სადებრების ლეიკონაერთების ტუტე ხსნარები.

კუბო 1. მიცვალებულის ჩასასვენებელი ყუთი.

კუბო 2. (ძვ.) ყოფითი საგანი, რაიმეს შესანახი ყუთი.

კუბო 3. „ესე არს ქაღთა და კაცთა ჩასაჯდომელი, აქლემთა ასაკიდებელი, გინა ხელით სატარებელი“ (საბა); კიდობანი, ქვეჯაო (ნ. ჩუბინ.).

კუბო 4. ფარდა. საირდილობელი.

კუდა 1. უკუდო ან მოკლეკუდიანი ცხოველი.

კუდა 2. ერთგვარი სარეველა ბალახი.

კუდა 3. (იმერ.) ლურჯი მუწუკები ახალდაბადებული ბაგშვის საჯდომზე (ვ. ბერ.).

კუდო: 1. ცხოველთა სხეულის ერთგვარი მოძრაეი დანამატი; ბოლო, — ფირინეულისა, თევზისა.

კუდო: 2. (უარგ.) მოთვალთვალე, პოლიციის ან უშიშროების სამსახურის აგენტი (ლ. ბრეგ.).

კუდნი: 1. (ჯაფახ.) ჭდეუხ ატრილი ნიშანი. რძეს როცა გადაიხდიან, თუ დარწყბა, ნარჩენს, ცალკე დაატვობენ, მას კუდნი ჰქვია (გრ. ბერ.).

კუდნი: 2. (ჯაფახ.) ხორბლის გარჩევის შემდეგ დარჩენილი ხარჯნარევი პური (გრ. ბერ.).

კუდო: 1. (იმერ.) იგივეა, რაც კეილო, — დეკორატიული ბუნქი, იასამნის მსგავსი თუთრი ყვავილები აქვს.

კუდო: 2. წონის ერთეული (დ. ჩუბინ.).

კუდური: 1. იგივეა, რაც კუდიანი, — ავი სუელი, უშმაკი.

კუდური: 2. იგივეა, რაც კუდურა, უკულო.

კუთვნა: 1. განკუთვნა, განკუთვნება, განკუთვნილება, განსაკუთრებული, საკუთრება (ი. აბ.).

კუთვნა: 2. დაკრეფა (ი. აბ.).

კუთვნა: 3. „მსხვერპლის შეწირვა“ (საბა).

კუთვნა: 4. მსახურობა, თაყვანისცემა, ზრუნვა, მოვლა.

კუთი: 1. კართი, სიზრქე ხორცთა ძარღვიანთა უფრორე წვიეებს ქვეშ (დ. ჩუბინ.); კუნთი.

კუთი: 2. (მოხ., ხევსურ.) შეუდედებული სისხლი; რბილი ხორცი.

კუკი: 1. „კაცთა სახე ცუდად(დ) შემზადებული“ (საბა); დედოფალა, თოჯინა; ძველი ქართული ხალხური თოჯინების თეატრის თოჯინის სახელწოდება.

კუკი: 2. უკანალი, საჯდომი ცხოველისა.

კუკი: 3. (ხევსურ.) ორივე ბაგე (ა. შანი).

კუკნა: 1. კუკზე (უკანალი, საჯდომი) ჯდომა, ჩაცუცქება.

კუკნა: 2. (ქიზიყ.) ძალიან პატარა, მცირე, ციცქნა რამე; კიკნა (ს. მერთეშ.).

კუკნა: 3. (ლემჩ.) მადიანად ჭამა ნამცხვრისა ბავშვის მიერ (მ. ალავე).

კუკნა: 4. ძველი ქართული ხალხური თოჯინების თეატრის თოჯინის სახელწოდება.

კუკუ: 1. „გუგულის ხმიანობა“ (საბა).

კუკუ: 2. (ფშ.) პანდური, წიხლი (ი. ქეშიკ.).

კუკუ: 3. (გურ., ზ. იმერ., აჭარ.) ჯიბლიბო (ა. დლ., ბ. წერეთ., შ. ნიქ.).

კუკუა: 1. (ქსნის ხ.) პურის კეერი (ე. სომხიშ.).

კუკუა: 2. (ჯაფახ.) გვეული (ა. მარტ.).

კუკული: 1. (აჭარ.) მურყნის ნაყოფი, კეირხილა (შ. ნიქ.). კეირტი; გირსა.

კუკული: 2. (ძე.) ბერის ქელი (ი. აბ.).

კუკუნახი: 1. (იმერ.) შავი, ბნელი, ლუქსკემი, უკუნეთი (ე. ბერ.).

კუკუნახი: 2. მეტად ძუნწი, გაუმეტებელი, ავი, გულდრძო (პ. გაიან.).

კუკური: 1. „გაუშლელი ფოთოლი“ (საბა); იგივეა, რაც კოკორი, — საყვავილე კეირტი, გაუშლელი ყვავილი.

კუკური: 2. (ფშ.) წვეთი (ი. ქეშიკ.).

კულა: 1. „ხის სასმისი ხმიანი“ (საბა); ვიწროყელიანი, მუცლიანი სასმისი ღვინისა, — ჭინჭილა.

კულა: 2. „თევზთ საპერობელი“ (საბა).

კულა: 3. ოთხკუთხედად აშენებული ქეისი სექტი, რომელზედაც დამყარებულია სახლის თავზე (ო. ქაჯ.); (ხევს., მოხ., მთიულ.) ქეის ბოძი, რომელიც იმაგრებს სახლს (ა. შანი). კედლის ნაწილი კარსა და ფანჯარას შუა.

კულა: 4. (მოხ.) მოაღურსებით დატუქსვა (ი. ქაქო.); (მოხ.) დაახლოებით იმავე მნიშვნელობის წართული სიტყვაა, როგორც გეთაყვა (ი. ქაქო.).

კულა: 5. (ალბ.) ქეის საყარაულო კოშკი ალბანეთსა და მკვედონიაში.

კულა: 6. კვალად, ისევე; (კავშ.) კი, კიდევ, ხოლო.

კული: 1. ყული, — აზიის ზოგ ქვეყანაში; მტვირთავი, ბარგის წამლები მუშა, აგრეთვე შავი მუშა (მ. ჭაბ.).

კული: 2. ლეკვის დასაძახებელი ხმა (მ. ჯანი).

კულიონი: 1. ელექტრობის რაოდენობის ერთეული.

კულიონი: 2. ქალის სამკაული ძეწვეით ან გულქანდით, ყელზე სატარებელი მსხვილი ძვირფასი თვალი ანდა ძვირფასი თვლები.

კულული: 1. დახვეული გრძელი თმა.

კულული: 2. (მესხ.) კეირტი, კოკორი (ი. მისურ.).

კულუმბური 1. ძაღლყურძენა.

კულუმბური 2. ბოსტნეულის მანებელი შაი-
ვი მწერი (ი. ჭყონ).

კულუმბური 3. (გურ.) ჩიტია ერთგვარი
(ხაფა).

კულუმბური 4. გაჯაურებული, მოღუმული
კაცი (ს. უღ.). ავი, ბრაზიანი, კაპასი.

კუმატი 1. ბედიანი¹ დღე, ჩვენს წინაპრებს
ნაოსნობა და მასთან დაკავშირებული საქმი-
ანობა შერწყმული პქონდათ ბუნების რიტმთან.

კუმატი 2. (ხევსურ.) ახალი წლის მეორე
დღე, 2 იანვარი (ა. შან., ვაჟა-ფშაველა).

კუშეტი 1. (ქართლ.) ჯიუტი, გაუგონარი, შე-
უპოვარი (ი. ჭყონ).

კუშეტი 2. (ხევს., ფშ.) ახალი წლის მეორე
დღე, 2 იანვარი (ა. შან.).

კუშეტი 3. (ფშ.) კეიმატი, მარცხიანი (ვაჟა, ა.
შან.).

კუშეტი 4. (ქიზიყ., ქართლ., ფშ.) ძალიან შაე-
ზე, ბნელად იტყვიან (ს. მენთეშ.); ძალიან შავი
(შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ., ვაჟა).

კუში 1. (გურ.) ტალღა (ე. ბერ.).

კუში 2. აღდგე (ი. აბ.).

კუმეკუმა 1. „ვერცხლის კუტალი“ (საბა); ლი-
თონის ვიწროყელიანი ჭურჭელი წყლისათვის.

კუმეკუმა 2. (ს. იმერ.) წუმწუმა; (კახ.) ცახცა-
ხა, ქრისტე სისხლა (ა. მაყ.); (გურ.) ერთგვარი
ბალახეული მცენარეა (ა. ღღ.).

კუმბა 1. „საპონი“ (საბა).

კუმბა 2. (მოხ.) ფუნა, ძროხის ნეხვი ახალი
(ა. შან.).

კუნელი 1. მორჩილი ტანის ხე ან ბუნქი ვარ-
დისებრთა ოჯახისა; ამ ხის ნაყოფი.

კუნელი 2. (მოხ.) მტკერი, კორიანტელი, ბუ-
ლი; ბოლი; შავი, ბნელი, კუნაპეტი (ი. ქავთ.).

კუნელი 3. (თუშ.) ღვდილისაგან წარმო-
შობილი ორთქლი (პ. ხუბ.).

კუნგრუხი 1. (ქართლ., ფშ.) ცხენის უხეი-
როდ ტარება (თ. რაზიკ., ი. ჭყონ); ჩაქნაქი (ვა-
ჟა).

კუნგრუხი 2. (იმერ.) ავი და ძუნწი მოხუცი
(ი. ქავთ.).

კუნგრუხი 3. (ქვ. იმერ.) არშიყობა (ბ. წე-
რეთ.).

კუნკულა 1. ნათლია ნათლისდედა რომ სა-
ჩუქარს მიუტანს, კუნკულას უწოდებენ (ი. გრი-
შაშ.).

კუნკულა 2. (მოხ.) მოხეტიალე, ბევრი სია-
რულის მოყვარე (ო. ქაჯ.).

კუნკულა 1. ჩქარი სიარული ბავშვთა და
მოხუცთა (ი. ჭყონ).

კუნკულა 2. (გურ.) ნელი კენესა და წუხი-
ლი ძილში (გ. შარაშ.).

კუნკულა 3. ბერების თავსახურაფი, — მად-
ალი ქუდი, უკან ჩამოშვებული საბურავით; ქსო-
ვილის ნაჭერი, შიგ ემბაზიდან ამოყვანილ ახალ-
მონათლულ ბავშვს ხევედნენ.

კუნკულა 4. (იმერ.) მურყნის ხის ქორფა
ნაყოფი, ნორჩი (ღორთქო) კვირტი.

კუნკულა 5. (მესხ.) ცანცარი, მცირე ბუქნა-
ობით სიარული (ი. მისიურ.).

კუნტი 1. „შეუსრულებელი თვე თუ წელიწადი“
(საბა).

კუნტი 2. (იმერ.) იგივეა, რაც კუტი, საჩყარი.

კუნტი 3. კოშტი, მკერივი ან მთელი, სრული
(ღ. ჩუბინ.).

კუნტულა 1. (თუშ.) პატარა დუმიანი ცხე-
რი; (ფშ.) უკულო.

კუნტულა 2. პატარა ჩურჩხელა (კირ.).

კუნტულა 3. (იმერ.) ერთგვარი ღობიოს
ჯიში (მ. ალაფ.).

კუნწი 1. იგივეა, რაც ყუნწი, — ფოთლის, ყუ-
ვილის ან ნაყოფის ის ნაწილი, რომლითაც
მიმაგრებულია მცენარეზე.

კუნწი 2. სამკაულის ქიმი.

კუნწუხი 1. (ქიზიყ.) მწვერვალი ხისა, მთისა,
სახლისა (ს. მენთეშ.). კენწერო (ხისა).

კუნწუხი 2. (მთიულ.) შორი, გადაკარგული
ადგილი (ღ. კაიშ.).

კუმატი 1. დაკეპილი ხორციით ან შიგნუ-
ლით გატენილი ნაწლაფი, — ძეხვი.

კუმატი 2. (ქიზიყ.) პატარა ქადა კეცში გა-
მომცხვარი (ს. მენთეშ.). (ქიზიყ.) პატარა.

კუმე 1. (ფრანგ.) სამგსაერო მატარებლის
ვაგონში გამოცალკეებული, ჩვეულებრივ, გა-
დატიხრული დახურული განყოფილება რამ-
დენიმე მგზავრისათვის.

კუმე 2. ცალი ფეხის მეორით სწრაფად შეც-

ვლა, ასრულებს ბიძგის ფუნქციას ნახტომისა და სხვა მოძრაობისათვის.

კუმბეტი 1. (მესხ.) კუპატი (კ. დონდ.).

კუმბეტი 2. (აჭარ.) ძალიან შავი, ბნელი; კუნაპეტი (შ. ნიუ.).

კუმბურა 1. (ფრანგ.) მხატვრულ ან მუსიკალურ ნაწარმოებში გარკვეული ადგილების ამოღება; შემოკლება.

კუმბურა 2. (ფრანგ.) ნომინალური ღირებულება ქაღალდის ფულისა, ობლიგაციისა და სხვა ფასიანი ქაღალდისა.

კუმონი 1. საკაბე ქსოვილის ნაჭერი, რომელსაც აქვს არშია, ნაქარგი ან ნახატი.

კუმონი 2. (ფრანგ.) ფასიანი ქაღალდების, — ობლიგაციების ან აქციების ნაწილი, რომლის მფლობელს პროცენტის ან დივიდენდის სახით განსაზღვრული მოგების მიღების უფლება აქვს.

კურანტი 1. (ფრანგ.) კოშკის ან კედლის ძეგლებური საათი, რომელიც რუკაეს და თან ასრულებს რაიმე მუსიკას; ასეთი საათის მუსიკალური მექანიზმი (მ. ჭაბ.).

კურანტი 2. ქვა, რომლითაც აზავებენ საღებავებს.

კურანტი 3. ძეგლებური ფრანგული ცეკვა.

კურია 1. სამიჯაერო, სამოსამართლო საბჭო, ჯგუფი, განყოფილება ძველ რომში (ი. იმედ.); (ლათ.) ძველი რომის სენატის შენობა.

კურია 2. ამომრწყევლთა ჯგუფი, წრე, წოდება, თავისი განსაკუთრებული საარჩევნო უფლებითა და წესდებით (ი. იმედ.).

კურია 3. (ინგილი.) კერცი, ტაიტი, ქვირა, ურა (მ. ჯან.).

კურკო 1. (ქსნის ხ.) კურკა.

კურკო 2. (მთიულ., ფშ., თიან.) რკო (დ. კაიშ., ი. ქეშიკ.).

კურკუმა 1. (ზ. იმერ.) წუმწემა, — ცახცახა, ქრისტესისხლა.

კურკუმა 2. ვერცხლის კუტალი ან კულა (დ. ჩუბინ.).

კურკურა 1. კარაკა, ესპანური ნაფი; არაბულში კურკურა-ს სახელითაა ცნობილი.

კურკურა 2. (ინგილი.) გერიტი.

კურო 1. (ასტრ.) ზოდიაქოს ნიშანი, რომელსაც წლიური მოქცევის დროს მსუ გაივლის გაზაფხულზე (აპრილში).

კურო 2. დაუყოღავე ხარი, ბულა.

კურო 3. (მთიულ., გუდამაქარ.) მოვარდნისი ნიღვარი.

კურო 4. საყვარელი.

კურო 5. ერთგვარი ბალახი.

კურტანი 1. „სატვირთაფი მაღალი, პალანი“ (საბა); სახედრის ტვირთის საზიდაფი კეზი; (ქსნის ხ.) სახლის სახურაფზე კუთხეებში და-ცემენტებული ადგილი, რომ წვიმის წეეოები არ ნაფიდეს (ვ. სომხ.); (ქარსულ.) კრამიტების თავის დასაფარაფად გამოყენებული ფიცრები სახლის სახურაფის წეერსე.

კურტანი 2. (ინგილი.) ჩეარი, ძეული ტილო, ძეულმანი (გ. იმნ.).

კურტანი 3. (ლესხ.) ქვის კედელი მდინარის კლდოფან ნაპირსე (მ. აღაფ.).

კურცხალი 1. მსხვილი ცრემლი.

კურცხალი 2. იგიეფა, რაც კრცხალი; „ორწელ უთესეული ნარბილი“ (საბა).

კურცხალი 3. (მესხ.) ახალგათობული ყანა (ხორბალი, ქერი); ნაწეერალი (ი. მისურ.).

კუსი 1. „ადრეფა“ (საბა).

კუსი 2. (ხეფს.) ყეული (ი. ჭყონ.); ყეულის კეერი.

კუსი 3. (მესხ.) გაუთხოვრად დარჩენილი ქალი, შინაბერა; მონოზანი, ენერატისი, მოწესე დედაკაცი (დ. ჩუბინ.).

კუსბარა 1. (ქარსულ.) დაბალი, პატარა არათაფისი ასაკის შესაფერისად, მავრამ ცკვიტი კაცი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ.).

კუსბარა 2. (კახ.) ძენწი (ა. სიხ.).

კუტა 1. პატარა მგალბებული ჩიტი.

კუტა 2. (გურ.) ხან საადურსო, ხანაც გასაჯავრებული მიმართოფა; ბიტი, ყმაწვილი, პატარა ბაეში (ბიტი), მისი სასქესო ორგანო (ს. ულ.).

კუტალი 1. ყურძნის ჯიშია ერთგვარი (იე. ჯაფახ.).

კუტალი 2. (ხეფსურ.) კინკრიფო, კერიხი, კენკრუხეულა, მცენარეფა (თ. რაზიკ., ი. ჭყონ.).

კუტალი 1. (ქიზიყ.) პირსაცაფი, ვიწროპირიანი ჭურჭლის საცობი (ს. მენთეშ.).

კუტალი: 2. (ქიზიყ.) კოხტად და მაგრად შეგრეხილი კაეი ქალისა (ს. მენთეშ).

კუტი: 1. (ქიზიყ., თიან., ქართლ.) თონეში ნავარდნილი პური.

კუტი: 2. (ქართლ.) ერთგეარი ბალახი, მუცლის გერემის წამლად ხმარობენ.

კუტი: 3. საცემი მექნისმის ნაწილი.

კუტი: 4. ადამიანი, რომელსაც ფეხები არ ემორჩილება, სიარული არ შეუძლია, საპყარი.

კუტი: 5. (თუშ.) წიწილებიანი კრუხის მოსახმობი ძახილი (პ. ხუბ.).

კუფხალი: 1. „მტენის რტო“ (საბა), რომელზედაც ორი-სამი კიშპალია.

კუფხალი: 2. კალათი, ხახალი (დ. ჩუბინ.).

კუშნა: 1. (იმერ.) ჭმუჭნა ქსოვილისა (ი. ქავთ.).

კუშნა: 2. მაღიანად ჭამა (ი. ქავთ.).

კუშტი: 1. მოღუშული, პირქუში, მწყრალი, უკმეხი, მკაცრი; (არაბ.) ხუშტი, ხვესტი, გაბუტვილი, უბარი, უმძრახი, ქუში, მწყრალი, მრისხანე, მკეახე, უზდელი (დ. ჩუბინ.); „მწყრალი და მრისხანე მყოფი“ (საბა).

კუშტი: 2. (ქართლ.) მკერივი, შეკრული, შენივთებული (გ. შატბერ.).

კუშტი: 3. „მწყრალი და არამრისხანე“ (საბა).

კუწუბი: 1. (მესხ.) ქსოვილის ნაწიბური; კიდურ-ქსოვილი (ი. მაისურ.); თითოეული ნაკეთი, წვერი (ქიმი) რაიმე დაკბილული ნივთისა, ქსოვილისა და სხვ.

კუწუბი: 2. (ქიზიყ.) სწორ ზედაპირზე ამოზრდილი ბორცვი.

კუწუბი: 3. ძველი ტრაპეზონის (ესკი ტრაპეზონის) ერთი ძველი სახელწოდება.

კუჭვა: 1. (ქართლ.) შემოუსვლელი კაკლის დანით დაჭრა და გულის ამოღება; გაფატერა.

კუჭვა: 2. დაჭმუჭენა (ი. ჭყონ).

კუჭი: 1. სატმლის მოსანელებელი ორგანო.

კუჭი: 2. (თუშ., ხეეს.) ბორცვი, გორაკი (თ. უთურგ.); მთის წვერი (ა. ჭინჭარ.).

კუჭი: 3. (კახ., ქიზიყ.) სააღერსო მიმართვა (პატარისადმი).

კუჭიანი: 1. (ქიზიყ.) წინდის ჭრელი სახე, — მომრგვალო, გულში ბრტყელწერტილიანი.

კუჭიანი: 2. (იმერ., გურ.) კაცი, რომელსაც გული სწრაფად მოსდის, — ანხელი, ფიცხი, ფხუკიანი.

კუჭკუჭა: 1. (ზ. აჭარ.) ხუჭუჭი, ხუჭუჭა (შ. ნიქარ.).

კუჭკუჭა: 2. ღიპიანი, კუჭს გადაყოლილი ადამიანი (ა. სიხ.).

კუჭკუჭი: 1. (ქართლ.) გულიანი დაბალი გაბმული სიცილი (შ. ძიმ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

კუჭკუჭი: 2. ღორმუცელა (ა. სიხ.).

კუჭულა: 1. იგივეა, რაც გვირგვინიანი, გვირგვინზე დატოვებული თმა (ზედ ასხმულია მძევები, ღიღები და მისო. ეთთომ აეი თვალისაგან დასაცავად).

კუჭულა: 2. (ინგილ.) მოზრდილი სადენე ღოჭი.

კუჭულა: 3. მთის წვერი (ა. ჭინჭარ.).

კუჭულა: 4. (ხეეს.) ადგილი პირუტყვის რქებს შორის.

კუჭულა: 5. (მოს.) მწყემსთა ბანდულში ჩასაფენი ბალახი (ო. ქაჯ.).

კუხი: 1. რამის ამოხნექილი ნაწილი, ბუკის ძედის თავი.

კუხი: 2. „ისრიმი, უმწიფარი ყურძენი“ (საბა); (გურ.) მკეახე, უმწიფარი ყურძნის წვერი, საწებელი, ისრიმი (ა. ღლ.).

კუხურა: 1. (გურ.) ღომის ჯიშია ერთგეარი (პ. გვარ.).

კუხურა: 2. (გურ.) თეწია ერთგეარი (ს. ვლ.).

ლ

ლაბა: 1. (ქიზიყ.) რქებდახრილი ხარი; საყურის უღელი, დახრილობოლებიანი.

ლაბა: 2. სქელი, ფაფისებრი მასა; გაცივებით შესქელებული ხორცის (თევზის) ნახარში, რომელშიც არის ხორცის (თევზის) ნატრები; (არაბ.) ბრინჯის ხარშო, შილაფლაეი ან შორეა, ან სქელი ნადული ტუხტისა, კომშისა ან სხვა (დ. ჩუბინ.).

ლაბა: 3. დაბალი ბუჩქი, მთის მოცხარი.

ლაბა: 4. „გული ხისა ან კაკლისა“ (დ. ჩუბინ.).

ლაბა: 5. (სპარს.) უღელი ხართა (დ. ჩუბინ.).

ლაბადა: 1. (სპარს.) იგივეა, რაც საწვიმარი.
ლაბადა: 2. (კახ., ქიზიყ., ინგილ., გურ.) ქალის სამოსელია ახალუხის მსგავსი (ს. მენთეშ).
ლაბადა: 3. (რაჭ.) ტილოგადაკრული პატარა ფიცარი, თორნეში ღაჯაშების ამოსაკრავად ხმარობენ (აღლ. კობახ.).

ლაბი: 1. (გურ., ს. იმერ.) ღომის, ბრინჯის და მისთ. ნაღები ღვლილის დროს; შედედებული ნახარში თეწისა და სხეთა; ღობიოს, ბრინჯის და მისთანათა ხარშვის შედეგად. წარმოქმნილი შედედებული სქელი მასა (ქ. ძოწ.); (გურ.) ნაღები რძისა.

ლაბი: 2. (მესხ.) ბიჭების თამაშობა; ბრტყელი კენჭების მიზანში სროლა (ი. მიახურ.).

ლაბი: 3. (ხე) ხინატელია (კუნკრუხელა) ერთი (ნ. ნუბინ.).

ლაბი: 4. (არაბ.) გული ხისა ან კაკლისა (დ. ნუბინ.).

ლაგაზი: 1. ჭურჭელი (დ. ნუბინ.).

ლაგაზი: 2. „ტალახი ძნელად გამოსარეცხელი“ (საბა).

ლაგაზი: 3. (გურ.) მაგარი, ძარღვებიანი, ძნელად დასამუშავებელი ხის მასალა (გ. შარაშ.).

ლაგაზი: 4. (ქართლ., კახ.) ერთგვარი ადგილობრივი ჯიშის ღორი.

ლაგაზი: 5. ნაგაზი; ძალდი მწვერისა და ქოფაის საშუალო (დ. ნუბინ.).

ლაგანი: 1. (თურქ.) სოილენძის დიდი თასი (მ. ჯანაშ., ა. დღლ., შ. ნიჟ.); (ინგილ.) თითბრის პატარა ტაშტი.

ლაგანი: 2. (თურქ.) ნაგანის სისტემის რევოლვერი (პ. ხუბ.).

ლაგერი: 1. გრძელი სარი, ნაეის სამართავი, რომელსაც ზოგჯერ თოკია ქვით მიბმული, რითაც ნაეის სინქარესაც ზომიერდნენ (ს. კუტალ.).

ლაგერი: 2. ბანაკი, — მიხდურად (ცისქვეშ) გამართული დროებითი სადგომი ჯარისა, მოგზაურობაში მყოფ პირთა და სხვ. სადგომი, შტაბი. (გადატ.) სასოგადოებრივი-პოლიტიკური დაჯგუფება.

ლაგვარდანი: 1. (იმერ.) ღრმად ამომღები შალაშინი.

ლაგვარდანი: 2. ლავგარდანი, შენობის ჭერზე ან კედელზე შემოვლებული არშია, კარინი; კედლის კიდეზე გადმოშვერილი თოვლი.

ლაგი: 1. (მოლანდ.) ხომალდის სელის სინქარისა და გაელილი მანძილის გამოსარკვევი ხელსაწყო.

ლაგი: 2. (ფშ., ხევსურ.) თეთრი დივი. — მკენარვა (ა. მაყ.).

ლაგი: 3. იმ ორ მოელენას ან ორ პროცესს შორის დროთი გაანსხეება (დაძვრა), რომლებიც ერთმანეთთან მიხუშ-შედეგობრივ კავშირში იმყოფებიან.

ლაგი: 4. გემის ისეთი მდგომარეობა, როცა იგი ბორტით დგას ქარის, ტალღის, მისადგომისა და სხვ. მიმართ.

ლაგი: 5. ხომალდის ბორტი.

ლაგლაგი: 1. (იმერ., ლენხ.) ლაქლაქი; ყბულობა (მ. ალაყ.).

ლაგლაგი: 2. (ინგილ.) ლაკლაკი, ყარყატი, წერო; (მესხ.) წერო.

ლადა: 1. მამადიანებში: ქრისტიანების საწამებელი ჯოჯოხეთის მეთრე განყოფილება.

ლადა: 2. (მუს.)

ლაფა: 1. დედაშიწის წილიდან ზედაპირზე ამონახეული სხედასხეა ეულკანური ქანისაგან შემდგარი გამღნარი მასა (მაგმა).

ლაფა: 2. მადარობში, — მოლიანი საჩგრევი ზოლი დიდი სიგრძისა.

ლაფაშა: 1. (ფშ.) ბოიოჭა, მომცდარი ნაყოფი ტყეშლისა ან ქლიაე-ლოღნაშისი (ა. შან.).

ლაფაშა: 2. (გურდამყარ.) ბალახია ერთგვარი (ა. შან.).

ლაფაშა: 3. (ფშ., მთიულ.) გივი ცხენის დატყდვის დროს დასაწინარებლად ყურზე ან წინვირზე თოკ-გამობმული ირმის რქა ან ხე (ა. შან.).

ლაფაში: 1. თხელი და მოგრძო პური, თონეში გამოცხეარი; ბავშვთა თამაშობებში: გაშლილი ხელი, სილა.

ლაფაში: 2. (ქიზიყ.) თასძის ყულფებიანი თხის რქა, რომელსაც ცხენს დატყდვის დროს ყურებზე წამოაკვამენ, რომ არ გაინძრეს.

ლაზები: 1. იგივეა, რაც ჭანები (ერთ-ერთი ქართველური ტომი, რომელიც დასახლებულია შავი ზღვის სანაპიროზე, ამჟამად თურქეთის ფარგლებშია. მცირე ნაწილი ცხოვრობს სოფ. სარფში). ზოგიერთის გაანგარიშებით 9 მილიონს შეადგენს

ლაზები: 2. (კახ.) ხელოსნები (მაგ., „დიდი ძალი მუშები ყვანდა ხელნწიფეს: ლაზები, კალატოსები, ღურგლები და ხელის მუშები“) (ე. მახარობლიშვილი).

ლაზი: 1. შავი ფერზე მიანიშნებს (ნ. შარაშ.).

ლაზი: 2. ერთ-ერთი ქართული ტომის (ლაზების, იგივეა, რაც ჭანების) წარმომადგენელი.

ლაინი: 1. (ფრინე.) ღაღღის მსგავსია (ნ. ჩუბინ.).

ლაინი: 2. „შეღებილი ნარმა“ (საბა); შინაური წესით დამზადებული თხელი ბამბის ქსოვილი, უპირატესად მკე ლურჯად შეღებილი. შავ ფერზე მიანიშნებს.

ლაიჯი: 1. (ქისიყ.) ცივად გამოკვერილი სილენისის ჭურჭელი.

ლაიჯი: 2. (ქისიყ.) დიდი ნაყოტი.

ლაქი: 1. ლაქი, – სპირტში გახსნილი ფისი; ხმარობენ ხის, ლითონის, ტყავის სუდაპირის გასაპრიადებლად.

ლაქი: 2. ეაზის ჯიშია ერთგვარი.

ლაქი: 3. თელის ერთეული ინდოსტანის ქვეყნებში.

ლაკლაქი: 1. იგივეა, რაც ყარყატი.

ლაკლაქი: 2. (ქართლ.) ლაქლაქი, უთავებოლო და ბუერი ლაპარაკი, ყბედობა; აქა-იქ უხეიროდ და უმისნოდ სიარული, წაწვადი (ს. მენაშეშ.).

ლაღა: 1. გამზრდელი (წყულებრივ, მამაკაცი); მსურდელი, მამამსუქე (დ. ჩუბინ.).

ლაღა: 2. (ზ. იმერ.) თხელი ტალახი (ქ. ძოწ.); (იმერ.) გაღუსილი ტალახი, ტლაჟო, ლესთეჟი (ე. ბერ.).

ლაღა: 3. ერთგვარი სიმღერა.

ლაღა: 4. (მცენ.) ყაყაჩოს ბაღახი (დ. ჩუბინ.). „საღმართოს რომ ყერას გაღობდეს, იმღერდეს ხართა ღალახსა, ძვირის უხსენებდეს მშობელთა, ღანძღავდეს თავის ღალახსა“ (დ. გურამიშვილი, „დავითთიანი“).

ლაღუ: 1. ქართული ხალხური სიმღერა; სიტყვა, რომელიც ამ სიმღერაში მეორდება.

ლაღუ: 2. (ზ. აჭარ.) ღალა, აღმზრდელი, გამღელი (შ. ნიყ.).

ლაღუ: 3. (ირან.) იასამანი.

ლაღუა: 1. (ქართლ., კახ.) გარეკვა, გადენა.

ლაღუა: 2. „შუღლი“ (საბა).

ლაღუა: 3. (იმერ.) ვეცხლზე, აღზე რამის გაელეება, გატრუსვა (ე. ბერ.).

ლაღი: 1. წითელი ძვირფასი ქვა, პატოსანი თვალის.

ლაღი: 2. (ჯაგახ.) მუნჯი, ბლუ (გრ. ბერ.); (აჭარ.) მუნჯი (შ. ძიძ.).

ლაპა: 1. ძუძუმწოვარი ცხოველი აქლემების ოჯახისა, ცხოვრობს სამხრეთ ამერიკაში.

ლაპა: 2. ლამაისტების ქურუმი.

ლაპა: 3. აბრეშუმისებური ქსოვილი (ი. იმედ.).

ლაპა: 4. (შუმერ.) შუმერულ-აქადურ მითოლოგიაში ყოველი ადამიანის პირადი მფარველი ღმერთი.

ლაპა: 5. ნღობა, წადილი; სურვილი.

ლაპაზი: 1. სასიამოვნო გარეგნობის მქონე; კარგი შესახედაობისა. მშვენიერი.

ლაპაზი: 2. (არაბ.) თვალთმაქცი.

ლაპაზი: 3. (არაბ.) ჯადოსნური ადამიანი. კეთილი ღმერთი.

ლაპაზი: 4. მაყივნებელი, ყბადამლები, ამათრეველი.

ლაპზი: 1. (ლენხ., გურ.) ნემსის შორიშორ ამოგებით ნაკერი, – ბლანდი.

ლაპზი: 2. მშვიდლის ბაწარი, ღარი; (ქისიყ.) მოსხო ძაფი (ს. მენაშეშ.); (ფშ., მთიულ) ჯარას ნაწილთაგანი, – მსხვილი ბაწარი, ღვედიეთ, რომელიც ჯარას ტარს აბრუნებს.

ლაპზი: 3. ქეაბის სახელური, კარბა.

ლაპზი: 4. (გურ.) რბილი; სუსტი; (გურ.) სუსტნებისყოფიანი; (გაღატ.) რბილი პირი რქიურული იარაღისა (ი. ჭყონ.).

ლაპი: 1. მდინარის, ტბის ან ზღვის წყლის დანალექი, სილა; (ქისიყ.) უქვო, უქვებო შავი მიწა, ადვილად დასამუშავებელი (ს. მენაშეშ.); „შავი ღია“ (საბა).

ლაპი: 2. ნამი, სინოტივე (დ. ჩუბინ.).

ლაპი: 3. (ლენხ.) თქორი (მ. ალაყ.).

ლაპი: 4. ბეჭელი (ზ. სარჯუ.).

ლაპფა: 1. ჭერის თხელი ფიცარი; კოჭებზე ქვევიდან მიჭედებული.

ლაპფა: 2. ლამპარი, – სხედასხეა სახისა და მოწყობილობის გამნათებელი იარაღი (ი. იმედ.).

ლაპგარი: 1. დიდი ბრტყელი თეფში, მრგვა-

ლი ან ოვალური; (კახ.) თიხის სინი, რომელიც ინმარება ქვების ხეყვად; (ქართლ.) რძის ჭურჭელი; (თუშ.) ტაშტი (თ. უთურგ).

ღანგარი: 2. მუშაითა ხელსაჭერი გრძელი ლატანა (დ. ჩუბინ.).

ღანგარი: 3. (ქიზიყ.) გაშლილი ეაკე (ს. მენთეშ.).

ღანგარი: 4. ღუსა, — ხომალდის წყალზე გასაკურებლად ლითონის ან სხვა მასალისაგან გაკეთებული მოწყობილობა.

ღანგი: 1. საღესი ქვა პირის გამოსაწყობი; უმჯობესი საღესაეი (ნ. ჩუბინ.).

ღანგი: 2. (ქართლ.) აღიდებული მღვრიე წელის ღამი, ღეკი, ღამიანი ქაფი.

ღანგი: 3. (სპარს.) კოჭლი (მ. კიქ.).

ღანგი: 4. (სპარს.) ქარაენის შენერება (მ. კიქ.).

ღანგი: 5. გრძელი კეტი (ი. გრიშაშ.).

ღანდი: 1. ცალი მხრიდან განათებული საგნის მუქი გამოსახულება, მეორე მხარეს, — ჩრდილი, ანრდილი; (ღუქს.) ჩრდილი, რომელზე გადაეღა, ადგილობრივი ხალხური წარმოდგენით, აკრძალულია (მ. ჩიქ.).

ღანდი: 2. (იმერ., აჭარ., ღუქს., გურ.) ერთი ამოხევეა აბრეშუმის ძაფი, — შულო (ა. ღლ.).

ღანდი: 3. წონის ერთეული, უდრის 30 მისხალს.

ღანდური: 1. ღანდის მსგავსი.

ღანდური: 2. (იმერ., ღუქს., რაჭ.) გრძელი კოჭი, რომელსედაც დაწყობილია იატაკის კოჭთა თავები. სახლის ქვედა დირე (ვ. ბერ.).

ღანდური: 3. „ცაღ-ცაღი ხარი“ (საბა).

ღანთაკა: 1. დონდლო, ღუნე, დაბოშებული.

ღანთაკა: 2. მსუნაგი, გაუმადარი, ღორმუცეღა, ნაყროვანი (ი. გრიშაშ.).

ღანთხი: 1. სუსტი აღნაგობისა, კაფანდარა, გამხდარი.

ღანთხი: 2. ჯერ უმწიფარი ნაყოფი.

ღანჩა: 1. ფეხსაცმლის ძირის სქელი ტყავი.

ღანჩა: 2. (ჯავახ.) იარაღის სახეობა (გრ. ბერ.).

ღანჩა: 3. (ქიზიყ.) იატაკის ფიცარს ქვეშ დატანებული სოლი ან ნაფოტი კოჭლობის გამოსასწორებლად, რომ იატაკმა არ აიწ-დაიწონოს (ს. მენთეშ.).

ღანძვი: 1. ვიწრო და მაღალი ფანჯარა, სარკმელი, სანათური.

ღანძვი: 2. მანკანი, კერა, საცეცხლური, ცეცხლაპირი (დ. ჩუბინ.).

ღანძვი: 3. გისოსი, კანკელი, ცხაური; ლითონის ან ხის ზოდებით შექმნილი ბადე.

ღაბი: 1. ზოგიერთი ფრიეკლის (ხოხბის, კაკბის, გნოლის...) ბარტყი.

ღაბი: 2. სინათლის აღი (ქ. ძოქ.).

ღაბღაბა: 1. რასაც ღაბღაბი გააქვს; მბზინაეი, ელვარი, მოლაღლაბე.

ღაბღაბა: 2. (ღუქს.) გრძელი ტანსაცმელი, მიწაზე რომ ეთრევა (მ. ალაფ.).

ღაბრი: 1. (ქართლ.) საჭმელ ხორცზე გადაკრული ძარღვიანი თხელი ფენა (ა. ღლ.).

ღაბრი: 2. მუხა (კირ.).

ღაბუსტაწი: 1. მოლოკილი, გარეცხილი (ი. გრიშაშ.).

ღაბუსტაწი: 2. თავსეხელაღებული (ი. გრიშაშ.).

ღარა: 1. ფანდურის ღარი.

ღარა: 2. ძველ რომაელთა რწმენით: წინაპართა კეთილი სული, ოჯახისა და შთამომავლობის მფარველი (ი. იმედ.).

ღარა: 3. (ღაო.) მერკურის სატრფო, რომელიც იუპიტერმა ჭორიკანობისათვის დაამუნჯა.

ღართხი: 1. ურემზე დაგებული ფიცარი; (ფშ.) გრძელი ჯოხი, წერილი და გრძელი ლატანი.

ღართხი: 2. (ქართლ.) უსუსური, უღონო, გამხდარი კაცი (ა. ღლ.).

ღარი: 1. ძვირფასი ნივთეულობა, — განძი, საუნჯე; ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი, — ფარნა; (გურ.) ბაღური ნაქსოვი სარტყელი, ხეანჯარი. (გ. შარაშ.).

ღარი: 2. საქონლის ნაწლავის ან მყესისაგან გაკეთებული სიმი, — ალუა, ძალი. გაჭიმული ბაწარი; (იმერ.) იგივეა, რაც საპნტყელი.

ღარი: 3. (მოხ.) გრძელი და განიერი სკამი, რომელსედაც კიდევაც წეებიან.

ღარი: 4. (იმერ.) წნელის სახლი ან ქოხი (დ. ჩუბინ.).

ღარი: 5. (ძვ.) ქართული ფულის ერთეული.

ღარვა: 1. ღართი ხაისი გაელება, ღარის

ღარტყმა.

ღარვა: 2. ცხოველთა განვითარების პირველადი სტადია (ი. ლანაშ.).

ღართხი: 1. (ქართლ.) უსუსური, უღონო, გაბზღარი კაცი (ა. ღლ.).

ღართხი: 2. (ფშ.) გრძელი ჯოხი, წერილი და გრძელი ლატანი (ვაჟა).

ღართხი: 3. (ქართლ.) იგივეა, რაც ლართხა, – ფიცარი ან მელტი (ლახტი) ურმის იატაკად.

ღარნაკი: 1. ყვავილების (ან დეკორატიული) ვარა.

ღარნაკი: 2. (ძე.) კეზო (ზ. სარჯ.); სამარხი; მიცვალებულის ნეშტის, ასევე წმინდა ნაწილთა დასაცავი.

ღარტყვი: 1. (გურ.) თხელი და ვიწრო ფიცარი, ხმარობენ სახლის სახურავის გასამართავად.

ღარტყვი: 2. წყლის მწქანე ხავსი.

ღარძაყინი: 1. (იმერ., ლეჩხ.) გადასაკიდებელი ძველი ფინის დასაჭედად (ი. ჭყონ.); სახლის სახურავის რამდენიმე ძელი, რომელთა თავი კედლებს უყრდნობა, ხოლო ბოლოთი ერთმანეთს არიან შეერთებულნი.

ღარძაყინი: 2. ბანი სიმღერაში (ნ. შარაშ.).

ღასა: 1. (აფხაზ.) ნიშნავს მანათობელსა ან ბრწყინვალესა (დ. ნუბინ.).

ღასა: 2. (ქართლ.) აკი, გარსი; (მ. მესხ.) აბრეშუმის თხელი ქსელი, რომელშიაც პარკს ამბარებს ჭია (თ. საღარ.).

ღასტი: 1. წნელის ბრტყელი წნული; წეპღლებისაგან დაწნული ჭილობი.

ღასტი: 2. (გურმ.) რუსეთში: საეპტო გემების ტყეაღობის ძველებური სასომი ერთეული; ხომალდის ტვირთის წონის ერთეული.

ღასტი: 3. (ქიზიყ.) ნესე-საზამთროს ნათესის ერთმანეთში შეყრევა (ს. მენაუშ.).

ღასტი: 4. (მთიულ.) შალის სათელი (ს. მაკალ.).

ღასტი: 5. (მთიულ.) ძლიერ მშვიერი (ა. შან.).

ღაფა: 1. მარცვალია, ერთგვარი სისირის მსგავსი, მხოლოდ წერილი და დაყოფილი (ი. გრიშაშ.).

ღაფა: 2. (ქიზიყ.) თიხის გუნდა, რომელსაც მეჭურჭლეები ჭურჭლის კეთებისას ხმარობენ (ს. მენაუშ.).

ღაფანი: 1. საშუალო სიმაღლის ხე კაკლისებრთა ოჯახისა.

ღაფანი: 2. ქსოვილი, რომლითაც ხდება ორგანული ნივთიერების მოძრაობა მცენარეში; ხრალი, ხის ქერქი გრძლად დახეული (დ. ნუბინ.).

ღაფარა: 1. (იმერ., გურ., მეგრ.) შენობის ირგვლივ აღვილი, რომელსაც სახურავის გამოშვერილი ნაწილი ფარავს.

ღაფარა: 2. (იმერ.) ხის ბრტყელი დიდი კოჭი, ნოგანი; (იმერ.) ფქვილის ამოსადები კოჭი (ბ. წერეთ.).

ღაფასი: 1. (კახ.) ქოშინ; (ქიზიყ.) დამბლასავით; ღონდლე, საქმის კეთება რომ უჭირს, აღმართს ვერ აივლის; ქშენა აუწარდება (ს. მენაუშ.).

ღაფასი: 2. (რაჭ.) ოდნავ დანაყრება.

ღაფი: 1. თხელი ტალახი, – ტლაპო.

ღაფი: 2. ძაღლის ან საქონლის საღაფავი (გრ. ბერ.).

ღაფშა: 1. (იმერ., გურ.) დაკოდილი ცხენი, იაბო; ცული ცხენი, ჯაგლაგი (დ. ნუბინ.).

ღაფშა: 2. ვიწრო და თხელ ზოლებად დაჭრილი და გამხმარი პურის ცომი; ლაგაშურა

ღაფშა: 3. დიდბაგუებიანი ადამიანი ან ცხოველი.

ღაფშა: 4. დედაკაცი, რომელიც ჭორაობს და უთაებოლოდ ლაქლაქებს.

ღაქა: 1. განსხვავებული ფერის პატარა ადგილი, ნიშანი რამის შედაპირზე.

ღაქა: 2. (იმერ.) მათრახის ბოლოს მიბმული ფართო ტყავი.

ღაქა: 3. (იმერ.) ცხენის ავადმყოფობა, უბალნო ადგილში გაუწითლდება და უსივდება ხოლმე, წერილად დააყრის და ექივება.

ღაქი: 1. ზუმბური (დ. ნუბინ.); სპირტში გახსნილი ფისი.

ღაქი: 2. ხალი, ბრგვილი, ფოლაქი (დ. ნუბინ.).

ღაქი: 3. (მოხ.) ციკაბო ყურდობში ეაკ ადგილების გრძელი ზოლები (ი. ქეთ.).

ღაღე: 1. (ლაღად) თავისუფლად, ხალვათად (ქეგლი-ი).

ღაღე: 2. სწორი ჯოხი, რომლითაც მარცვლუვლით სავსე ჭურჭელს ზედმეტ მარცვალს გადააცლიან ხოლმე.

ლაღუ: 3. სუსტი, ძალაგამოღლებული ღვინო.

ლაღი: 1. თავისუფალი, თამამი; ამაყი. ასეთი ვისიმე ან რისიმე დამახასიათებელი.

ლაღი: 2. „თაფხედი“ (საბა). ამპარტაგანი.

ლაღი: 3. (მოთულ., რაჭ.) იგივეა, რაც უსხი, — უშვილო ძროხა.

ლაღი: 4. „სროხა საკლავე მსუქანი“ (საბა).

ლაყვა: 1. (მოთულ.) ღოკა.

ლაყვა: 2. (იმერ.) გულის მონაყვა, მომსუყება (ე. ბერ.).

ლაყვა: 3. „წემის გუბე“ (საბა).

ლაშა: 1. (აფხაზ.) ნიშნავს მანათობელსა ან ბრწყინვალესა (დ. ჩუბინ.).

ლაშა: 2. ბალახია ერთგვარი (დ. ჩუბინ.).

ლაშე: 1. (ლეჩხ., გურ.) ადგილი, სადაც მლაშე წყალია (მ. ნიქ.); მლაშე, მუავე (ა. დლ.).

ლაშე: 2. ტალახი, ღაფი (ქ. ძოწ.).

ლაში: 1. (მოხ.) წყლიანი, ნესტიანი (ი. ქეთ.). ისეთი კარტოფილი, რომელიც შეიცავს დიდი რაოდენობით წყალს.

ლაში: 2. (მოხ.) გამხდარი, მჭლუ (ი. ქეთ.).

ლახიში: 1. (იმერ.) ძალიან გამხდარი ცხოველი (ი. ჭყონ); (ლეჩხ.) ცუდი.

ლახიში: 2. (ლეჩხ.) ერთმანეთში არეული სხვადასხვა პირუტყვის ჯოგი (მ. აღაუ.).

ლახორა: 1. (ლეჩხ.) ბრბო (მ. აღაუ.).

ლახორა: 2. ღოხორა, — ჯოღლო, ცარცის ანაცერი (დ. ჩუბინ.).

ლაჯახტა: 1. (ქართლ.) ახტაჯანა, მოუსვენარი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ლაჯახტა: 2. (მოხ.) ორივე თქმითი კოჭლი (ო. ქაჯ.).

ლები: 1. (იმერ., გურ., მეგრ.) იგივეა, რაც ლეიბი.

ლები: 2. ცემით დაღურჯებული ადგილი ტანზე. წყლული.

ლები: 3. ჭაობიანი ნიადაგების ფენა მოღურჯო ფერისა.

ლები: 4. (მოხ.) კლდის გამონაყონი მუავე წყალი (ო. ქაჯ.).

ლები: 5. (გუდამაყრ.) წემისგან გაფუჭებული თივა (ა. შანი).

ლები: 6. „მიწის საპონი“ (საბა). „შავის სა-

ღებავი მიწა“ (საბა).

ლეგა: 1. (ფშ., თუშ., მოთულ., გუდამაყრ., ქიზიყ.) რუხი ნაცრისფერი; მუქი, შავ-ყითელი (ე. ვირსალ.).

ლეგა: 2. (ხევსურ.) ყველა ჯორის ეპითეტი, შავი ჯორისაც (ა. ჭინჭარ.).

ლეგა: 3. (თუშ.) ტყუილი.

ლეგატო: 1. (ღაოთ.) რომის პაპის დიპლომატიური წარმომადგენელი; თანამდებობის პირი პროვინციის მმართველთან.

ლეგატო: 2. (ღაოთ.) ანდერძში გათვალისწინებული დავალება, — შემკვიდრემ მისცეს რომელიმე პირს გარკვეული თანხა ან გარკვეული ქონება.

ლეგატო: 3. (იტალ.) (მუს.) ერთი ბგერიდან მეორეზე თანდათანობით, გადაბმით (უაპუსოლ) გადასვლა.

ლეგა: 1. დამთავრება, დაბოლოება, ბოლოს მოღება; (ხევს.) ფუჭება.

ლეგა: 2. სმა, დაღვევა.

ლეგანდი: 1. (გურ.) უცოლშვილო, მარტოხელა კაცი.

ლეგანდი: 2. (გურ.) უქმრო ქალი (გ. შარაშ.).

ლეგანდი: 3. (ზ. აჭარ.) ფუჭი, ცარიელი, სწრაფად ტანაყრილი, უნაყოფო სიმინდი.

ლეგანდი: 4. (ძე.) სასლვაო ჯარისკაცი (დ. ჩუბინ.).

ლეგანდი: 5. გაფუჭებული ავარა (ი. გრიშაშ.).

ლეგს: 1. ათავენს, ამთავრებს, აბოლოებს, ბოლოს უღებს.

ლეგს: 2. სვამს.

ლეკვა: 1. (ქართლ.) ლეკვები, — ურმის ხელნებს ქვეშ, ღურძთან სიმტკიცისთვის მიჭედებული მაგარი ხის ნაჭრები.

ლეკვა: 2. წალეკვა, — მოვარდნილი (ადიდებული) მდიანრის მიერ წარუცხება, გაღარცხება და წალება.

ლეკვი: 1. ძაღლის ნაშიერი.

ლეკვი: 2. იგივეა, რაც ლეკვა, — ურმის ხელნებს ქვეშ ღურძთან სიმტკიცისთვის მიჭედებული მაგარი ხის ნაჭრები.

ლეკვი: 1. დაღესტნელი, დაღესტანში მცხოვრები ხალხის საერთო სახელი.

ლექია 2. „თხლუ“ (საბა.); თხლუ ნოტიოთა ძირის დაღუკილი (დ. ჩუბინ.); (გურ.) შღამი (ს. ულ.).

ლექია 3. (ფშ. ხეეს., ლენხ., რაჭ., ქისიყ.) ლექია, ლექის ხე, თოთრი მერქანი აქვს, კარგად ითლუება (ა. მაყ.).

ლექია 4. ფულის ერთეული აღბანეთის სახალხო რესპუბლიკაში. 1ლ=0,18 მან.

ლექია 5. სკანდინავური მითოლოგიის მიხედვით, ცეცხლის განსახიერება ძლიერი ღამინგრეველი თვისებებით.

ლექურა 1. (იმერ., გურ.) ღაქაში. – ჭაობის მრავალწლოვანი მცენარე.

ლექურა 2. (რაჭ.) ლექურის (ხმლის) ფორმის ჯოხი, ლექურთის ქსოვისას იხმარება. (ლექეურთი, – ზონარი, წვიესაკრაეი).

ლელეჩი 1. (ქართლ., კახ.) ნელთბილი, განელეებული (წყალი, საჭმელი...).

ლელეჩი 2. (იმერ.) გამოყრუებული, გამოშტურებული, ლენჩი.

ლელი 1. (მცენ.) შეფაფარა (დ. ჩუბინ.).

ლელი 2. წერილი, შავი ღერწამი ფართო და გრძელფურცლოვანი (დ. ჩუბინ.).

ლელი 3. სღაეთა ღეთაება.

ლელი 4. სწორი, არა-ხუჭუჭი თმა (ი. აბულ.).

ლელუკა 1. (ლენხ.) უშრომოდ, მოუელელად, უპატრონოდ გაზრდილი (მ. აღაფ.).

ლელუკა 2. მოფერებითი სახელია ბაეშეისა (ა. სიხ.).

ლემა 1. ერთწლოვანი მცენარე ძაღლყურძნისებრთა ოჯახისა, შხამიანი; (რაჭ.) შმაგა, – მცენარეა (ა. მაყ.).

ლემა 2. (მათმ.) დამხმარე წინადადება, რომელსაც იყენებენ ერთი ან რამდენიმე თოორემის დამტკიცებისას (ქსე).

ლემა 3. საღუქსიკონო სტატის სასათაურო სიტყვა.

ლემა 4. ზედწერა; წიგნზე წარწერილი.

ლემი 1. (რაჭ.) ლენცოფა, მცენარეა (ა. მაყ.).

ლემი 2. სუანური ღროშა „ლემი“ წარმოადგენს ძველი ქრისტიანული საქართველოს თავღროშას „ეახტანგინის“ (გორგასლიანის) საფუძველზე დაფუძნებულს, რომელიც წინ უძღოდა ფუსტელთა (საეკლესიო საგანძურთა დამცველ) საეკლესიო ჯარებს მრავალი საუკუნის განმავლობაში. ამ ქრისტიანული ღროშის მიდღით, მტრის შემოსევის ჟამს, გადარწმინდილი და გახიზნულია დასავლეთ საქართველოს მთიანეთში უამრავი ქრისტიანული სიწმინდენი“ (ა. გიორგ.).

ლენგერა 1. (გურ.) მგარი, მსხვილი ჯოხი, სარი (ს. ულ.).

ლენგერა 2. (იმერ.) სულელი, ლენწერა (ვ. ბერ.).

ლენი 1. (გერმ.) ფეოდალიზმის ეპოქაში: მემკვიდრეობითი ადგილ-მამული, რომელიც ვასალს მიღებული პქონდა სენიორისაგან სამხედრო სამსახურისა და სხვა ვალდებულების შესრულების სანაცვლოდ; ფეოდი; ასეთი ადგილ-მამულიდან აკრუფილი ხარკი.

ლენი 2. შვეიციაში: – ადმინისტრაციული ტერიტორიული ერთეული; ოლქი.

ლენტი 1. ბერძნული წერილი ფული, დაახლოებით კაიკის მესამედი (ი. იმედ.).

ლენტი 2. გრძელი და ვიწრო ან ფართო ქსოვილი ქალის თმის ან ტანისამოსის დასამშვენიებლად, რაიმე მსუბუქი ნივთების შესაკრავად ან ჩამოსამბეღლად და სხვ.

ლენტი 3. საზომი (ი. იმედ.).

ლენჩი 1. ნერწყვი, სულელი, გამოთაყვანებული, გამოშტურებული.

ლენჩი 2. (ინგლ.) ინგლისში, ამერიკის შერსებულ შტატებსა და ზოგ სხვა ქვეყანაში: მეორე საუზმე ნაშუადღევს (მ. ჭაბ.).

ლენერა 1. (გურ.) ნელდი შეშა (ა. ღღ.).

ლენერა 2. (იმერ.) მუხის უწუწრო შტო, რომლისგან ხდიან ფართო ტყენებს გოდრისა და მისთანათა, ძირისა და გეერდებისათვის (ვ. ბერ.).

ლენვერა 1. (გურ.) ნელდი, უმწიფარი; ნელდი ცული შეშა; ზაფხულს ტყეში დამღვარი წყალი წემიანობის ან წყალდიდობის გამო.

ლენვერა 2. (იმერ.) ლეწვიანი; მოუხეშაი, უწნო (ვ. ბერ.).

ლერტყი 1. (ლენხ.) ღვინის პქუ. კლარტი.

ლერტყი 2. რბილი ქონი (გ. წიქ.).

ლერტყი 3. (ლენხ.) ლორწო (გ. აღაფ.).

ლერწი 1. ეაზის ერთწლიანი რქა; (იმერ.) ევახის, კიტრისა და მისთ. ბარდი; (იმერ.) ეაზის ზრო.

ლერწი: 2. კანგი (დ. ჩუბინ.).

ლესა: 1. იგივეა, რაც ლესეა ("მარტო ჯიხეუბი დადიან კლდეებზე რქებით ლესითა" (ვაკა-ფშაველა)).

ლესა: 2. გოდრისებური თევზსაჭერი მოწყობილობა, რომელიც მხოლოდ ღაწეთშია ცნობილი.

ლექი: 1. წყლის ფსკერზე ჩაძირული სილა, ღამი; სითხიდან გამოყოფილი და ჭურჭლის ფსკერე დაგროვილი უმცირესი ნაწილაკები.

ლექი: 2. „დიდად მოერადი“ (საბა); მოერადი, გაბირებული (დ. ჩუბინ.).

ლემი: 1. ახალი ხორცი საქინლისა (მ. ხუბ.).

ლემი: 2. მკედარი ცხოველის ძველი სხეული, - ლემი.

ლემი: 1. ლემი; „ცუდი ხორცი“ (საბა); ტყაეზე შერჩენილი ხორცი (ს. მენთეშ.).

ლემი: 2. (ქიხიყ.) ყურძნისა და ზოგი სხვა ხილის ხორცი (ს. მენთეშ.).

ლემი: 3. (რაჭ., ლენხ.) ერთფუთიანი საწყაო (მ. ალავე).

ლემი: 4. (რაჭ.) შქერი (ე. ბერ., ა. მაყ.); წყავი (ა. მაყ.).

ლემი: 5. (ჭან.) ბაგე, ტუჩი (არნ. ჩიქ.).

ლემტერი: 1. (ლენხ.) ნემტერი, დალაქის დანა (არნ. ჩიქ.).

ლემტერი: 2. (აჭარ.) კოკისპირული წვიმა, დელგმა, თავსხმა, მერეხი, ლესტერი (შ. ნიქ.); „სეტყვის ღვარი“ (საბა).

ლემქი: 1. იგივეა, რაც ლემი (დ. ჩუბინ.).

ლემქი: 2. (იმერ.) საქონლის საჭმელად გამზადებული სხვადასხვა მცენარის ფოთოლი ან ფოთლიანი ტოტები (მ. ჯაჯანი).

ლემხი: 1. ხის ფოთლებიდან ჩამონადენი წვეთები, უვაი.

ლემხი: 2. (ზ. აჭარ.) მცენარეულის (ხილეულის, ბოსტნეული) ნორჩი ტოტი, შტო, ფოთოლი (შ. ნიქ.).

ლემხი: 3. (გურ.) ბუერა; (კახ.) ვაზის ჯიშია ერთგვარი (ნ. ჯოხ.).

ლემი: 1. (ფშ.) გუთნეულის ნაწილია, გუთნის მხარი (ა. შან.).

ლემი: 2. ბადის საქსოვი ჩხირი, მაქო (დ.

ჩუბინ.); (ქიხიყ.) რეილი, საფეიქრო ხელსაწყო (ს. მენთეშ.).

ლია: 1. „ღამი - საფლობი ტალახი“ (საბა); (ქართლ., კახ.) მოედრნილი ან მიშეებული წყლის ღვარი ან გუბე.

ლია: 2. ფრინველი (დ. ჩუბინ.).

ლია: 3. (ძვ. ებრ.) დეკეული.

ლია: 4. (ძვ. ებრ.) ანტილოპა.

ლია: 5. (ძვ. ებრ.) დაქანცული, დაღლილი.

ლიანდაგი: 1. რკინიგზის ხაზი.

ლიანდაგი: 2. მითელში ან რაიმე ქსოვილში გამოკერილი მატყლის (ბამბის) დასამაგრებლად გაელებული ნაკერი.

ლიბრი: 1. თეთრი ლაქა თვალის გუგაზე, ბისტი, კატარაქტა, „ლურჯმოიისფრო“ (საბა); ნალურჯებული (ნ. ჩუბინ.).

ლიბრი: 2. თავხედი; უტიფარი, ღირფი, ღირწი, ურცხვი, გლისპი (დ. ჩუბინ.).

ლიბრი: 3. (აჭ.) ჭრელი.

ლიბრი: 4. (იმერ.) შემოღამება (მ. გალდაეაძე).

ლიგა: 1. საზოგადოებრივ-პოლიტიკური გაერთიანება, კავშირი (ცალკე პირთა, ორგანიზაციათა, სახელმწიფოთა).

ლიგა: 2. (მუს.) ნოტების თავზე დასმული რკალისებური ნიშანი, რომელიც აღნიშნავს, რომ უნდა დაუკრან გადაბმულად (მ. ჭაბ.).

ლიგა: 3. (ინგლ.) სიგრძის ერთეული.

ლიგიდა: 1. (გურ.) ურმის კამოში გაყრილი რკინა ან ხე, რომელიც ამაგრებს უდელს.

ლიგიდა: 2. (გურ.) ცეცხლზე რძის ასადლეული ჭურჭელი (მ. ჯაჯანი).

ლივერი: 1. დაკლული საქონლის შიგნეულობა, სათანადო წესით მომზადებული საჭმელად.

ლივერი: 2. მარტივი მოწყობილობის წყლის ხელტუშბო.

ლივერი: 3. (გურ., მეგრ.) იგივეა, რაც დამბანა (ა. სიხ.).

ლივერი: 4. ლონდონის წარჩინებული უბნის ძველი დროის შეძლებული მოვაჭრე (ი. იმედ.).

ლითონი: 1. ქიმიურად მარტივი სხეული ან შენადნობი, მეტწილად ჭედვადი, დნობადი, სითბო და ელექტროგამტარი.

ფითონი: 2. (ქიზიყ.) საყრდენი ქვა თიხის ჭურჭლის საკეთებელი წარჩის ღერძისა (ს. მენთეშ.).

ფიკვი: 1. (ხევსურ.) ჯირკი (ს. მაკალ.); კუნთი (ა. შან.).

ფიკვი: 2. (თუშ.) კედლის აფრა, სვეტსავეთ კედელსე. მისაშველებლად (ა. შან.).

ფიკლიკა: 1. ენაამოდგმული ბავშვის საუბარი, ტიტინი.

ფიკლიკა: 2. „პატარა ქურციკი“ (საბა).

ფიკლიკა: 1. პატარა და სწრაფი მდინარის ან ნაკადულის მიერ გამოცემული ხმა, რაკრაკი; ბავშვის ღაპარაკი, ტიტინი.

ფიკლიკა: 2. (მთხ.) ტივტივი, ლიკლიკი (ი. ქაქო.).

ფიკლიკა: 3. (ხევსურ.) ჩიტია ერთგვარი (ა. შან.).

ფილია: 1. (ხევსურ.) ტანსაცმლის სამკაული ბავშვის ენასე (ა. ჭინჭარ.).

ფილია: 2. (მთიულ.) ბავშვის რაიმე სათამაშო ნივთი (ღ. კაიშ.).

ფილია: 3. „წვილთ მიერ ღამაზი“ (საბა); „წვილთ მიერ წითელი“ (საბა).

ფილიფარა: 1. მზის უჭვრიტე (ღ. ჩუბინ.); მზესუმსირა.

ფილიფარა: 2. (არაბ.) აბილილი, – ერთწლოვანი ხეიარა დეკორატიული მცენარე ხეაროქლასებრთა ოჯახისა.

ფიშონი: 1. ციტრუსოვანი მარადმწვანე ხე, ამ ხის ნაყოფი.

ფიშონი: 2. ნავსადგური; „ლიმენა, ნავსაყუდელი“ (საბა).

ფიშონი: 3. (ჭარბ.) მილიონი (ღ. ბრეგ.).

ფინგა: 1. (გურ.) პატარა ლუღიანი თუჯის მადალი ჭურჭელი.

ფინგა: 2. (რაჭ.) სამინად დასობილი ხარი.

ფინგა: 1. „ფიცრის კიდუ“ (საბა); რისამე კუთხე ან ნაპირი.

ფინგა: 2. (გურ.) ძალზედ წმინდად დაფქვილი სიმინდის ფქვილი (ს. უღ.).

ფინგა: 3. ფანდი ჭიდაობაში (ღ. ჩუბინ.).

ფინგა: 4. (ინგილ.) კეტი ტიეთა მისაწევი-საწეველ (მ. ჯან.).

ფინგა: 5. მასხა (ი. გრიშაშ.). ერთად თავ-

მოყრილი ხალხი. დიდძალი ხალხი.

ფინი: 1. „რველის სამხარუნებელი დიდი“ (საბა).

ფინი: 2. ქართული დასარტყამი საკრავი (ა. ყიფში.). ქნარი დაეთისა, ათძალი (ი. აბუღ.).

ფიფლი: 1. (გურ.) წვრილი წვიმა (გ. შარაშ.).

ფიფლი: 2. (იმერ.) წყლით გაქუღნითილი (გ. ბერ.).

ფიფლი: 3. (მთიულ.) მსხვილად დაფქვილი მარლი (ღ. კაიშ.).

ფირა: 1. ძველი ბერძნული სიმებიანი საკრავი; ხალხური სიმებიანი საკრავი უკრაინასა და ბელორუსიაში; პოეზიის სიმბოლო, – ქნარი.

ფირა: 2. ფულის ერთეული იტალიასა და თურქეთში.

ფირსი: 1. (იმერ., რაჭ.) შენობის სახურავსა და სარტყელს შუა აფრის ორსავე მხარეს ამოშენებული ფიცრები, რომლებიც ერთიან სამკუთხედად კედელს ქმნიან; საქარე (აღ. კობახ.).

ფირსი: 2. (რაჭ.) ფხვიერი მიწა (აღ. კობახ.).

ფირსი: 3. რაც დაილექა, – დანალექი (პ. განუქ.).

ფისა: 1. (რაჭ.) სილა; წვრილი ქვიშა (გ. ბერ.).

ფისა: 2. (ბერძ.) შეშლილობის ქალღმერთი.

ფიტაო: 1. (ქიზიყ.) უტოტო, სწორი და მადალი ხე (ს. მენთეშ.). (ღენხ.) სალი, შიშველი (გ. ალაღ.).

ფიტაო: 2. (ყშ.) უიარაღო, უმწეო, მარტოხელა, უნათესაო (ი. ქეშიკ.).

ფიტერი: 1. მოწმობა ადამიანების უფასო ან შეღავათიანი გადაყვანისა და ტვირთის გადაზიდვისათვის რკინიგზით, წყლის ტრანსპორტით და ა.შ.

ფიტერი: 2. ასო; ლითონის, ხის ან პლასტმასის ძელაკი, რომლის ზედა ბოლოზე მოთავსებულია ასოს ან ნიშნის ამობურცული (რელიეფური) გამოსახულება ბეჭედისათვის.

ფიტონი: 1. დაუსაბუთებელი, უსაფუძვლო, ცარიელი (სიტყვები, ბრალდება); უბრალო, მარტყი; „ვარიელივით“ (საბა).

ფიტონი: 2. ეს ისეთი ბგერებია, რომლებიც

არა ენის წვერის ნარჩარით, არამედ ფართოდ შეხებით წარმოითქმინა.

ლიტონი: 3. (ძვ.) არალიტერატურული, მღაბური სამეტყველო ენისათვის დამახასიათებელი.

ლიტრა: 1. თიხის პატარა ეიწროველიანი წყლის ჭურჭელი.

ლიტრა: 2. ძველი ქართული წონის ერთეული (სხვადასხვა დროსა და სხვადასხვა კუთხეში განსხვავებული: უდრიდა 1-4 კგ-ს).

ლიტრა: 3. (ძვ.) ფულის ერთეული.

ლიტრა: 4. სითხის საზომი ერთეული, - უდრის 1000 სმ³.

ლიფი: 1. ქალის ან ბავშვის ტანისამოსის ნაწილი, წელს ზემოთ მჭიდროდ წასაცმელი, უსახელუებო.

ლიფი: 2. გასაწმენდი ქაღალდი ან ქსოვილი; ლიფლიფა; გასაწმენდი ლარი (დ. ჩუბინ.).

ლიფი: 3. (იმერ.) ტალახი, მწვინე, გალაფული, დასერილი (ე. ბერ.).

ლიფლიფა: 1. რაც ლიფლიფებს; იგივეა, რაც ფარანი.

ლიფლიფა: 2. უბილო ადამიანი.

ლიშხი: 1. (ქართლ.) წვიმანარევი ქარი (ა. დღ.).

ლიშხი: 2. (იმერ.) ჯაგნარი; ნაკაფი ტყის ამონაყარი 1-5 წლის ასაკისა (ა. ჭუშბ.).

ლიხი: 1. „ფრიად მაღალი შამბი“ (საბა); (მთიულ., ფშ.) ხმელი ბალახი, გამხმარი მცენარის დერო მიღივით, რომლითაც წყალს სეამენ ხოლმე (ლ. კაიშ., ი. ქეშიკ.).

ლიხი: 2. მრავალი შინაური ცხოველი და ფრინველი (ქ. ძოწ.).

ლიხი: 3. (მოხ.) გამხდარი, გაძვალტყავებული პირუტყვი (ი. ქავთ.).

ლოგორა: 1. (ქართლ.) ჯირკი, წყლის წამოღებული (თ. რაიკ.).

ლოგორა: 2. (გურ.) ჯერ გაუმსკდარი, მთელი წუნგო (გ. შარაშ.); უმწიფარი ქვასავეთ მაგარი ხილი (მსხალი, ეაშლი, ატამი...) (ან. კალან.).

ლოდი: 1. ძალიან დიდი ქვა.

ლოდი: 2. ავღანელ გამგებულთა დინასტია დელის სასულთნოში (ქსე).

ლოთური: 1. ლოთის დამახასიათებელი.

ლოთური: 2. ხის ქერქისაგან დამზადებული საღებავი.

ლოკვა: 1. ენის მოსმა (რისამე ასაცილებლად); თითს უსგამს და პირში იელეებს.

ლოკვა: 2. (ჩინ.) იაპონური ბუშმელა; სუკტროპიკული ხე ან ბუჩქოვანი მცენარე.

ლოლო: 1. (ქიზიყ.) ლოლუა, დასუფილი და გრძლად ლულასავით დამრგვალებული თიხა; პურის კეური (დ. ჩუბ.).

ლოლო: 2. (თუშ.) ნამცხვარი ბავშვებისათვის ფორმით გრძელი და მრგვალი (ა. ხუბ.).

ლომა: 1. დონიერი კამეჩი (დ. ჩუბინ.); ბაცი შავი, მოწალისფრო შავი კამეჩი; საქონელი, რომელსაც სურგუსე თეთრი ზოლი გასდევს თასმასავით.

ლომა: 2. (ქიზიყ.) წყალი, რომლითაც ხელს ისველებს მეჭურჭლე თიხის ჭურჭლის გაკეთებისას; ჭურჭლის გასაკეთებული ლაფი (ს. მენთუშ.).

ლომა: 3. წერილი ფული (ი. აბ.).

ლომი: 1. სოდიასის ერთ-ერთი თანაგარსკვლავების სახელი.

ლომი: 2. მოკეითალო ფურის დიდი მტაცებელი ძუძუმწოვარი ცხოველი (კატისებრთა ოჯახისა).

ლომი: 3. ძალაყინი.

ლომი: 4. მეჭურჭლის თიხიანი ხელეების ნაბანი, ხმარობენ ჭურჭლის შედამირის მოსასწორებლად (ქალ.).

ლომბრი: 1. (აჭარ.) სქელი, მოუხეშავი, ძირძროხა (შ. ნიერ.).

ლომბრი: 2. (ლენხ.) ხის წვენი გაზაფხულსე (მ. ნიქ.).

ლომბერა: 1. (გურ.) ხარშოს, ღომისა და მისთ. მოყენებული ჭენჭი, ქაფი (ე. ბერ., ს. ელ.).

ლომბერა: 2. (გურ.) წვრილი, დამაზი, თეთრეყვილიანი ბალახი (გ. შარაშ.).

ლომბერა: 3. (აჭარ.) ბოსტნის ია (ა. მაყ.).

ლომბრი: 1. ცხოველთა ღორბლი, დ'უეი, ღორწო.

ლომბრი: 2. (ქიზიყ.) ნახერტის გასაფართოებელი ბურღი (ს. მენთუშ.).

ლომბრი: 3. (ჯავახ.) მოტიტველებული თაფი

(გრ. ბერ.).

ლოქია 1. (ფრ.) მიაყურებელთა ღარბაზში რამდენიმე კაცისათვის ტიხრებით ან ბარიერებით გამოყოფილი ადგილი.

ლოქია 2. მასონთა საზოგადოების განყოფილება; ის სახელოსნოები, სადაც დაიშვებიან ყველა საფეხურის მასონები (სახელოსნობად მასონების მიერ იწოდება ნებისმიერი ადგილი, — შენობა თუ სათავსო, სადაც მასონები იკრიბებიან).

ლორდი 1. (იმერ.) მორჩი ყლორტი; ვაზის მოსრდილი ყლორტი (ქ. ძოწ.); ლორდი იგივე ლურწია. მხოლოდ ლორდი ქვია, სანამ დამწიფდებოდეს და გეისხლებოდეს (ზ. იმერ., შინამრეწე).

ლორდი 2. ინგლისის პარლამენტის ზედა პალატის წევრის მემკვიდრეობითი ტიტული; ამ ტიტულის მქონე პირი.

ლორთხი 1. ძალიან სველი; სისველე (ქდლ).

ლორთხი 2. მოშვებული, დუნე, დონდლო (ქდლ).

ლორი 1. ღორის ხორცი, დამარილებული და ბოლში გამოყვანილი.

ლორი 2. ნახევრად მაიმუნების გვერი ღორისებრთა ოჯახისა.

ლორი 3. თუთიყუში ერთგვარი, გავრცელებულია სამხრეთ ავსტრალიაში და სხვ.

ლორწი 1. წებოვანი და ლიპი სითხე, რომელსაც გამოჰყოფს ცხოველთა და მცენარეთა ორგანიზმების ზოგი უჯრედი.

ლორწი 2. (იმერ.) საქვაბე ჯაჭვის დასაკიდებელი ღირე, — ლორწამი.

ლოსი 1. დიდი ტანის წლიქიანი ცხოველი ირმების ოჯახისა.

ლოსი 2. დანალექი მთის ქანი, მოყვითალო ფერისა.

ლოსი 3. (ლენხ.) ზანტი; მშიშარა (მ. ალაქ).

ლოტი 1. ზღვის სიდრმის გასასომი ხელსაწყო.

ლოტი 2. ძველებური რუსული წონის ერთეული.

ლოტი 3. (ინგლ.) გასაყიდი საქონელი, ნივთი (აუქციონზე).

ლოტი 1. აზარტული სათამაშო, შედგება

ციფრებიანი მუქაოს ფურცლებისა და კოჭები-საგან.

ლოტი 2. (იმერ.) სწორტანიანი, კარგად ტანაყრილი მცენარე, ხე (ბ. წერეთ.).

ლოქაფა 1. (კახ.) პირღია. (გ. იმნ.).

ლოქაფა 2. (იმერ.) ღონიერი, ვაუკაცი, კარგი მუშა კაცი (ი. ქავთ).

ლოშქრი 1. „ბნედიანის ღორბლი, — ლოშრი“ (საბა).

ლოშქრი 2. (ხეეს.) ნისლი და წვიმა, ძლიერ რომ ჩანს.

ლოხი 1. ზანტი, ზარმაცი.

ლოხი 2. (ფშ.) ჭუჭყი.

ლოხი 3. „ორაგულის მსგავსი დიდი თევზი, მჭლე და უგემური“ (საბა).

ლოხი 4. წყალში გახსნილი ნაკელი.

ლოხი 5. დაბერებული საქონელი (აღ. დლ).

ლოგუმი 1. (მოხ., ქსნის ხეობ., მთიულ., ფშ.) უმარილო, უგემური საჭმელი (ო. ქაჯ.); ხორცი, რომელიც დიდხანს იხარშება.

ლოგუმი 2. ტლანქი (ი. გრიშაშ.).

ლოკლეკი 1. (ჯაგეახ.) მოფერებით, დაყვავებით გამოზნული საუბარი, ჩუმი ალერსი (გრ. ბერ.).

ლოკლეკი 2. (ჯაგეახ.) არყის სახდელი ხელსაწყო (გრ. ბერ.).

ლოკლეკი 3. (ჯაგეახ.) ზღაპრული ცხოველი (გრ. ბერ.).

ლოლა 1. ცეცხლსასროლი იარაღის მილი, რომელშიც გაივლის გასროლილი ტყვია (უშმბარა).

ლოლა 2. პირველი კაცი, შუმერთა ადამი.

ლოლა 1. დიდი სიცხე, ბული; დიდი ცოდეა, საცოდაობა, დიდი უბედურება.

ლოლა 2. იგივეა, რაც რული, — მსუბუქი ძილი, თელემა.

ლოლუტი 1. (ფშ.) სწორი, ვერტიკალურად ამართული უტოტო, უკაპო და უნუქრო ხე (ა. დლ.).

ლოლუტი 2. (ხეეს.) ოვალური ფორმისა (ა. ჭინჭარ.).

ლონგა 1. (ქიზიყ.) წლუნგი, ბლაგვი, ბოკო, უმახვილო.

მ

ღუნგი: 2. (ქართლ.) უქარო, წენარი, მზიანი ღღუ (თ. სალარ.).

ღურთი: 1. (თუშ.) წყვილი (მარტო თამაშობაში) (ა. შან.).

ღურთი: 2. (ფშ.) ძალიან მსუქანი ხორცი (ა. შან.); ქონი.

ღურჯა: 1. ცხენი, რომელსაც ღურჯი ფერი გადაკრავს.

ღურჯა: 2. (მოხ., ვარგ.) არაყი (ი. ქავთ).

ღურჯა: 3. (ჯავახ.) თევზის სახეობა (გრ. ბერ.).

ღუსკუმა: 1. „მადალი საფლაღი“ (საბა); სამარხი ყუთი, — კუბო, ზანდუკი, კილობანი; წმინდა ნაწილთა დასაცავი; მოხატვით ან რელიგიურით შემკული მონუმენტური კუბო; ხატის წარმო.

ღუსკუმა: 2. (გურ.) ბნელი ღამე.

ღუსკუმი: 1. (გურ.) „ღუსკუმი ღამე“, — ბნელი ღამე.

ღუსკუმი: 2. (მოხ.) გამაგრებული ყინული.

ღუსმანა: 1. (ჯავახ.) საქონლის ავადმყოფობა, ქელი უსიელება, უმაგრდება (გრ. ბერ.).

ღუსმანა: 2. (ჯავახ.) ბაღაჩი ერთგვარი (გრ. ბერ.).

ღუსმანა: 3. (კახ.) ხე კეალა.

ღუტანი: 1. (ქართლ.) სწორი, უტოტო ხე.

ღუტანი: 2. (ქართლ.) მრუდედ გაზრდილი ხე.

ღუტი: 1. „კაცი უსახლკარო და უქონელი“ (საბა).

ღუტი: 2. ჭყინტი, ძალზე ჩვილი; სველი.

ღუტი: 3. ახალგაზრდა, გამოუცდელი; უცოლ-შვილო.

ღუქსი: 1. განათების საზომი ერთეული.

ღუქსი: 2. ძალიან მდიდრულად მოწყობილი, საუცხოო, საუკეთესო მაღაზია, სასტუმროს ნომერი..

ღუყი: 1. იგივე ღუაბი, — წამლის ფორმა; გამოწვეული; ემუხსია (ღ. კოტეტ.).

ღუყი: 2. (მოხ., მთიულ.) ენაწლუნგი (ო. ქაჯ., ღ. კაიშ.).

ღუყი: 3. (გურ.) სიცხარეს მოკლებული საჭმელი (გ. შარაშ.). ღუყი კაცი, — უგამური, უფხო კაცი (გ. შარაშ.).

მა: 1. (ქართლ., კახ.) მაშ, აღნიშნავს დასკვნას, დასტურს; (იმერ.) მაშ, აბა (ა. ღლ.).

მა: 2. რაც იხმარება მსახურულად „მე“ ნაცვალსახელი ადგილას; (იმერ., გურ.) ეგ.

მა: 3. ყველა დიქციონარის დედამთავარი.

მააკვლევეინებ: 1. მოაკვლევეინებ, მოასწაველი.

მააკვლევეინებ: 2. მოაკვლევეინებ, სიცოცხლეს ნუ მოასობინებ.

„თოელსა ეაბუა მოსულა, კეალსა ნუ მააკვლევეინებ. გაჯავრებულსა ნემს ქმარსა, ნემს თაეს ნუ მააკვლევეინებ.“ (ხალხურ.).

მაგარა: 1. (იმერ., გურ.) დვიძლი (ე. ბერ.).

მაგარა: 2. ფესემაგარა (მცენარე).

მაგარი: 1. მყარი, ძნელად გასატეხი; მტკიცე, მკერიე, გამძლე; ძნელად დასანგრევი; მიუვალი, ძნელად ასაღები; ყოისიკურად ძლიერი, — ჯანსაღი, ამტანი.

მაგარი: 2. (ვარგ.) კარგი, წინებული, საუცხოო (ღ. ბრეგ.).

მაგინი: 1. ორკეცი, ორი ოდენობის, ორი შეერთებული, ტოლი.

მაგინი: 2. (გურ.) დამაგინება; ენახის გადაწვევა (ე. ბერ.).

მაგრა: 1. მაგრამ, სამაგიეროდ; მაშინ, იმ შემთხვევაში (ი. აბულ.).

მაგრა: 2. იგივეა, რაც მაგრად (მყარად, მკერივად).

მადა: 1. კეების მოთხოვნილებასთან დაკავშირებული სასიამოვნო შეგრძნება, აგრეთვე ყოისოლოგიური მექანიზმი, რომელიც არუგულირებს ორგანიზმში საკვები ნივთიერების მოხვედრას (ქსე).

მადა: 2. (გურ., აჭარ.) ფითრი; უროხელი (პ. ჯაჯან., ა. ღლ., ა. მაყ.).

მადა: 3. მანღ, — იმ ადგილას, სადაც იმოყვება ის პირი, რომელსაც მომართავენ, მაგ ადგილას.

მადლობს: 1. ვინმეს მიმართ მადლობას გამოხატავს, მადლობას უბრუნება.

მადლობს: 2. მადლად ფასდება, მადლად გადის.

მაკალი 1. ვინც ან რაც დადის; მოსიარულე.
მაკალი 2. იგივეა, რაც მაქანი (ესა და ეს, ხმარობენ, როცა არ უნდათ ვისმე ან რისამე დასახელება) (ა. მარტ.).

მაზა: 1. (ქიზიყ., ფშ.) სასურველი საჭმელი (ს. მენოეშ., ი. ქეშიკ.); (ქართლ.) სასიამოვნო, მოსაწონი (ა. ღლ.). (ბერძნ.) ძველი ბერძნების საჭმელი, — ფქვილის, ზეთის, ზეთის, მარილის, თაფლის და წყლის ფაფა.
მაზა: 2. (ძვ.) მისა, წონა (ნ. მელიქ).

მაზალო: 1. კოსტა, სასიამოვნო.

მაზალო: 2. (ჯარგ.) უცნაური, ახირებული (ა. სიხ).

მაზარა: 1. თემი, სამოურავო, საერისთაო (დ. ჩუბინ.).

მაზარა: 2. შავი ზედ წამოსახამი საბერო, მხრებში ნაოჭებიანი (დ. ჩუბინ.).

მაია: 1. თაენი, სათაენო ამხანაგთა (ნ. ჩუბინ.).

მაია: 2. (აჭარ.) დედომაწენის შესადღებელი დელა (შ. ნიყ.).

მაია: 3. (სანსკრ.) ძველი და შუა საუკუნეების ინდური რელიგიის, ფილოსოფიისა და კულტურის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი და ყველაზე უფრო უნივერსალური ცნება, — პირველად აღნიშნავეა შამანის, მოგვის ან ქურუმის უნარს სასწაულების მოხდენისას.

მაია: 4. ჯგუფი ენობრივად მონათესავე ინდიელი ხალხებისა.

მაია: 5. თიხის ჭურჭლის მოსახატი საღებავი, მწვანე ფერისა.

მაინა: 1. პორტის მტვირთაეებისა და მეზღვაურების მეტყველებაში: დაუშეი! დასწიე!

მაინა: 2. გარეული ფრინველია.

მაინდი: 1. (გურ.) მოხმარება სამუშაოზე სამაგიეროს გადახდით (ი. ჭყონ., ს. ჟღ., ა. ღლ.).

მაინდი: 2. (ლუჩხ.) მარაგი (მ. ალავე).

მაისი: 1. კალენდარული წლის მეხუთე თვე.

მაისი: 2. (ესპ.) სიმინდი; ერთწლოვანი ბალახოვანი მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა.

მაკაო: 1. (პორტ.) პორტუგალიური კოლონია.

მაკაო: 2. იგივეა, რაც ბაკარა, — კარტის აზარტული თამაში.

მაკაო: 3. (ინგლ.) არას ოჯახის გრძელკუდიანი თუთიყუშის სახელწოდება.

მაკაო: 4. სამხრეთამერიკული პალმების გეორი.

მაკატი: 1. (ხეეს.) ნათაეირალი, — ყველაფერი, რაც ცხაეში რჩება მარცვლის დაწმენის შემდეგ (ა. ჭინჭარ.).

მაკატი: 2. (თუშ.) გრაქლა, — მცენარე (ა. მაყ.).

მაკი: 1. ტიპი უგერგილო ადამიანისა, ბრიყვისა, რომელსაც წამდაუწუმ დასცინიან. სცემენ (ა. ყიფშ.).

მაკი: 2. (ფრანგ.) მეორე მსოფლიო ომში: საფრანგეთის პარტიზანთა ერთ-ერთი სახელწოდება (მ. ჭაბ.).

მალა: 1. (ანატ.) ხერხემლის შემადგენელი ცალკე ძვალი.

მალა: 2. (ჯავახ.) კალატოზის იარაღი, თხელი ქაფია, გალესვისას ან კედლის კეობის დროს ხმარობენ ბათქაშის ამოსარევედ და ამოსადებად (გრ. ბურ.).

მალა: 3. (ქართ.) დიდი ძელი, რომელზედაც სახლის კოჭებს აწყობენ (შ. ძიძ., ნ. კეცხ.).

მალა: 4 (თურან.) სასოფლო-სამეურნეო იარაღი ნიადაგის გადასწორებისათვის და დატკეპნისათვის.

მალაკი: 1. „(ნ) წვილკეცთაგანია, უსისხლო და სულიერნი ვითარცა სადაფ(ნი)ი, ხამანწკა და მისთანანი მრავალრიგნი“ (საბა).

მალაკი: 2. წყლის ჭურჭელი, მათარა; აბგა (ი. აბ.). ჩანთა.

მალვა: 1. სახელი მალაეც (დამალაეც) ზინათა მოქმედებისა.

მალვა: 2. (მოხ.) მალცი, ბუნქოვანი, მომადლო, ღეროწითელი, სწორი მცენარე (ი. ქაეთ.).

მალი: 1. სწრაფი, მქარი, მარდი; „სწრაფად მორბედი“ (საბა).

მალი: 2. საყენო გადასახადი; „ხარკი მწვალეებელთა“ (საბა); (არაბ.) ხარაჯა, გამოსაღები გარდასახადი ფულითა (დ. ჩუბინ.).

მალი: 3. ბათქაშის შენალესი იარაღი.

მალი: 4. „მალა არს ერთი მხარე სართულითა სახლთასა“ (საბა); ერთი რომელიმე მხარე ან შესახედავი სახლისა, სართულისა (დ. ჩუბინ.).

მალი: 5. ხიდის ბურჯებს შორის მოქცეული არე.

შაშალი: 1. მამრობითი სქესის (ცხოველი, ფრინველი, მწერი).

შაშალი: 2. (თუშ.) აპეის (მთის მცენარის) თესლოვანი ღერო, კანის გაცლის შემდეგ ჰაზენ (პ. ხუბ.).

შაშრი: 1. (ძვ.) კაცი, მამაკაცი.

შაშრი: 2. (ხეეს.) მომეცალე (ა. შან.).

შაშული: 1. (ძვ.) სახნავ სათესი მიწა, ბაღვენახები და მისთანები.

შაშული: 2. სამშობლო; მამის სამშობლო; „მამეული“ (საბა).

შაშული: 3. საგვარეულო, მემკვიდრეობით მიღებული საკუთრება; საოჯახო უძრავი საკუთრება; მსითვად მოყოლილი ქონება (ივ. ჯაფახ.).

შანა: 1. „არს პაღო და მომცრო მარგილი“ (საბა); სარი; „თითის ტარი“ (საბა); (იმერ.) სარკობი სოზოგადოდ, პატარა სარი (მ. ალაფ., ზ. კუმბ.); ხელმარგილი (მ. ჯან.).

შანა: 2. „სადილე ქალთა, რომელსაც ზედა კერვენ“ (საბა).

შანა: 3. იგივეა, რაც ბურღული. ძველ ადგილას ში ციდან ჩამოცეხილი მოტკობ ბურღული.

შანა: 4. „შუშა ოქროსა და ვერცხლისა“ (საბა); („შუშა – დამანი, ილეკრო შოთად“ (საბა)).

შანა: 5. (ჯაფახ.) წესი; ჩვეულება (გრ. ბერ.).

შანა: 6. წონის ერთეული, უდრის დაახლოებით 0.5 კგ-ს. (ასევეა შუმერულშიც).

შანა: 7. წამწამი (ივ. ლოლაშ.).

შანა: 8. „ფილოსოფოსთა სიტყვეთა მან მამლად ითქმის, ხოლო მანა – დედლაღ“ (საბა).

შანა: 9. თავ-შემოსაყლებელი ფული, რომელსაც შემდგომ ხატზე დაკვიდებენ (ი. გრიშაშ.).

შანათი: 1. მანათობელი.

შანათი: 2. (გურ., მეგრ.) მანეთი.

შანალი: 1. „მსოფლიონი ბანაკს უწოდებენ“ (საბა); „ბანაკი, – მრავალი კრებული დედაწულით მიმავალი, გინა მდგარი“ (საბა).

შანალი: 2. „ბერძნულია სასანთლეს ჰქვიან“ (საბა).

შანანა: 1. ბიბლიის მიხედვით: ტკბილი და ნოყიერი საჭმელი, (ზეციდან ცვიოლა); მოულოდნელად მოსწრებული დახმარება, სასიხარულო, სასიამოვნო რამ; იგივეა, რაც ბურღული; უინედლივით დანაწევრი ზოგიერთი მცენარის ფოთოლზე, მზეში ბზინავს.

შანანა: 2. (გურ.) სიმღერაა ერთგვარი ჩარირამა (გ. შარაშ.).

შანანა: 3. (ქართლ, გურ.) მცირე, პატარა; ზრდაში ჩამორჩენილი, ცახსე დაგვიანებით ასული აბრეშუმის ჭია (გ. შარაშ.).

შანანა: 4. (ქართლ.) ღურჯოვალა ყვავილია, ფურქარი ეტანება (ა. ღლა).

შანანა: 5. (ლენხ.) შავი ლაქები; ზაფხულში ჩნდება თხილის, ცაცხვის, წაბლის ან ვაზის ფოთლებზე (მ. ალაფ.).

შანანა: 6. (იმერ.) წითელი საღებავი (კვერცხის შესაღებო) (გ. ბერ.).

შანანა: 7. (მოხ.) ოჯახის ბურჯი, მოამაგე, მშრომელი (ი. ქავთ.).

შანგანა: 1. (ქიცი.) მკვდლის იარაღი; ქანჩი, მოსაჭერი (ს. მენთეშ.).

შანგანა: 2. (კახ.) კალამოტი (პ. ხუბ.).

შანგი: 1. (სპარს.) მიუარე (დ. ნუბინ.).

შანგი: 2. მარგალიტი (დ. ნუბინ.).

შანგი: 3. (მეგრ.) თანასწორი, ტოლი, სწორი, მსგავსი (ივ. ჯაფახ.).

შანდარინი: 1. ჩინეთის უმაღლესი სახელმწიფო მოხელე ეეროპელთა სიტყვათხმარებაში.

შანდარინი: 2. დაბალი ტანის უეკლო ციტრუსოვანი მცენარე.

შანდაური: 1. რაც მანდ, მაგ ადგილას არის; ეინც მანდ, მაგ ადგილას ცხოვრობს; მაგ ადგილისა, მაგ მხრისა, მაგ მიწა-წყლისა.

შანდაური: 2. პური ფართო და გაჩეური (ნ. ნუბინ.).

შანდილი: 1. ქალის თავსახვევი, თავსახურაკვი.

შანდილი: 2. (მთიულ.) ქათმის ბიბილო.

შანდილი: 3. პატარა ნიეთების ჩასაღებელი ჩანთა, აბგა.

შანე: 1. (ქსნის ხ.) ჯოხი, რომელზედაც ღლასტსა და გოდორს წინავენ (ე. სომხ.).

შანე: 2. „ესე არს თვალთა სიბინდე სტომამქის აღორთქლებსაგან ქმნილი“ (საბა).

შანი: 1. ქართული ანბანის მეთორმეტე ასოს სახელწოდება.

შანი: 2. აბრეშუმის ქსოვილზე გამოყვანილი მან ასოს მსგავსი სახე.

მანი: 3. თურქული ხალხური ლირიკული ლექსი, შეიღმარცვლოვანი (ქსე).

მანი: 4. მასის ერთეული შუა საუკუნეთა ახლო და შუა აღმოსავლეთის ქვეყნებში (ქსე).

მანი: 5. მაჰმადიანთა ცოლის მიზდი, ქებინი (დ. ნუბინ).

მანი: 6. (ჩინ.) საშინელი ბრტყალებიანი გეული ჩინ. მითოლოგიაში.

მანი: 7. (ბერძ.) შემლიდი; აღფრთოვანებულის.

მანიაკი: 1. მანიით შეპყრობილი.

მანიაკი: 2. „საყელო მოთვალულ-მომარგალიტებული“ (საბა); ყელსაბამი; ფარღული.

მანქანა: 1. მექანიზმი, რომელიც ასრულებს რაიმე სამუშაოს; იგივეა, რაც ავტომობილი.

მანქანა: 2. (ძე.) მზაკეარი (ზ. სარჯ.); გაიძეურა, ეშმაკი კაცი (დ. ნუბინ); („...დადაცათუ პირველითგანვე გეკონდეს წერილნიცა და სარწმუნოებაი ჭეშმარიტი და მართალი, გარნა ქეყანაი ჩეყნი შორს იყო ქეყანისაგან საბერძნეთისა და ვითარცა თესლნი არაწმინდანი შორის ჩეყნსა დათესულ იყენეს ბოროტნი იგი თესლნი სომეხთანი, გელარძნილნი და მანქანანი, და ამის მიერ ფრიად გეყენებოდა. რამეთუ ნაოესავე ჩეყნი წრფელი იყო და უმანკოი, ხოლო იგინი, რეცა მიზეზითა წესიერებისათა, რეცა ცდუნებად გეაზმნობდეს და რომელნიმე წიგნიცა გეკონდეს მათგან თარგმნილი“ (გიორგი მცირე, XI ს.).

მანქანა: 3. „ჯახრაკი“ (საბა); ოწინარი ხრახნილებითურთ ასაწევადი სიმძიმეთა (ნ. ნუბინ).

მანძილა: 1. (ხევსურ.) დიდი ირემი (ი. ჭყონ).

მანძილა: 2. (ხევსურ.) ხენას ნაჩევეი ხარი (ა. ჭინჭარ).

მანძილა: 3. (ქართლ.) სოკოა ეროგვარი (პ. განეშ).

მაჟარა: 1. ძველებური თოფი.

მაჟარა: 2. „წყალში დამწნილი მხლები“ (საბა); მხალეულის მწნილი.

მაჟარა: 3. მინდვრის მარვალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე.

მაჟარა: 4. უკრაინული დიდი ურემი რიკულებიანი კედლებით თივის ძნების გადასასიდად.

მაჟორი: 1. მუსიკალური წყობა, რომლის მდგრადი ბგერები ქმნიან დიდ სამხმოვანებას,

მაჟორულ აკორდს. ნაოელი გამამხნეველი შეფერილობა აქვს.

მაჟორი: 2. (ჟარგ.) ახალგაზრდა კაცი უზრუნველყოფილი ოჯახიდან; რომელსაც უღრუბლო მომავალი მოელის.

მარაგი: 1. რაც მომავალში გამოყენების მიზნით არის დაგროვებული, შესანახავად გადაღებული.

მარაგი: 2. „თხელი ღრუბლით შემოსილი ცა“ (საბა).

მარაგი: 3. (ქიზიყ.) ნამგლის ყუა, ნამგლის პირის გარეთა მხარე; „ნამგლის ტარი“ (საბა).

მარაგაიანი: 1. მკირედ მოღრუბლული.

მარაგაიანი: 2. მარაგის მქონე.

მარაზი: 1. (ინგილ.) ფონებდაყოლებული წერილი თოკი (მ. ჯანი).

მარაზი: 2. კატაბარდა, მცენარე (ა. მაყ).

მარბეველი: 1. (ძე.) მაჭენებელი (ზ. სარჯ.).

მარბეველი: 2. (ძე.) თავდამსხმელი (ზ. სარჯ.).

მარგალიტი: 1. მარცვლისებური ძვირფასი თვალი თეთრი, შავი ან ყვითელი ფერისა.

მარგალიტი: 2. ქადაგებთა კრებული; („მისცეს ორნი წიგნი ოქროპირისანი, — მარგალიტნი“).

მარგი: 1. მარგებელი.

მარგი: 2. ბოსტნის კვალი.

მარგი: 3. (თუშ.) თხის ავადმყოფობა — ელენთა უსიედება და კედება, გადამედება, ზოგჯერ ცხვარსაც უწინდება (პ. ხუბ.).

მარგული: 1. (ქიზიყ.) კუი, — განუკურნებელი იარა სახსრის ძვლისა (ს. მენთუშ).

მარგული: 2. (ლენხ.) ვაზის ჯიშია, ისხამს შავ ყურძენს, სხეა ჯიშის ყურძნის ღვინის შესაფერადებლად იყენებენ (მ. ალაე).

მარებელი: 1. მხლებელი.

მარებელი: 2. დამცემი (თავსარისა).

მართალი: 1. ნამდვილი, სწორი, ეჭვიუტანელი; პატიოსანი; „უტყუარი“ (საბა).

მართალი: 2. კანონიერი შეილი.

მართებული: 1. სწორი, ჯეროვანი, მიზანშეწონილი, შესაფერისი.

მართებული: 2. მსუქანი (კ. დანი).

მარი: 1. (მთიულ., გუდამაყრ., თუშ.) მიწის ზეპვი (უ. ვირსალა).

მარი: 2. „მარი ეწოდების მაჰმადიანთ(ა) ცოლის მიწლსა, რომელსა ქებინად ეწოდენ“ (საბა).

მარი: 3. ხოსისი, ათი ქსესტი. ე.ი. თხუთმეტი ძეული ლიტრა (დ. ჩუბინ).

მარი: 4. (ძე.) გველი (ზ. სარჯ.).

მარი: 5. (მთიულ., გუდამაყრ., თუშ.) გამეცალე, მოშორდი (დ. კაიშ., ი. ქეშიკ); „მარი ითქმის მომერიდე“ (საბა).

მარი: 6. (შუქურ.) სიგრძის ერთეული, დაახლოებით 7 მ.

მარიამი: 1. (ძე.ებრ.) შუეპოვარი, დაუმორჩილებული, უარმყოფელი.

მარიამი: 2. მწარე.

მარიამი: 3. ქალბატონი.

მარიამი: 4. საყვარელი უფლისა.

მარკა: 1. საფოსტო ნიშანი, წერილზე აკრავენ იმის აღსანიშნავად, რომ გაგზავნის გამოსაღები გადახდილია.

მარკა: 2. ფულის ერთეული გერმანიასა და ფინეთში.

მარკა: 3. სავაჭრო ნიშანი საქონელზე; ხარისხი, ღირსება (საქონლისა); ნიშანი, უტონი, ფულის მაგიერად იხმარება ანგარიშის გაწოდებად.

მარკა: 4. გერმანიაში: სასაზღვრო ან დამოუკიდებელი ადმინისტრაციული ოლქი, რომელსაც სამხედრო მმართველობა ჰქონდა.

მარკა: 5. ძველგერმანული სასოფლო თემი.

მარკოზი: 1. (ლათ.) ჩაქუნი.

მარკოზი: 2. (ლათ.) ჭკობადი.

მარკოზი: 3. მარტისა, მარტში დაბადებული.

მარსი: 1. ნარდის თამაშის ისეთი დამთავრება, როდესაც მოგებულის ყველა ქვა გამოსულია, წაგებულისა კი — არც ერთი.

მარსი: 2. (პოლანდ.) ბაქანი გემის ანძის ხედა ნაწილში სამეთვალყუროდ, აგრეთვე პროექტორებისა და სანაიგიაციო ხელსაწყოების მოსათავსებლად.

მარსი: 3. მზის სისტემის მეოთხე პლანეტა; სამხედრო და ომიანობის ღვთაება.

მარსლი: 1. (მოხ.) ბაგაში წარჩენილი, წერილად ჩაფუენილი, დანამცეცებული თივა, თივის ფხენილი (ი. ქავთ).

მარსლი: 2. (მოხ.) კომპრესივბური ტილოს საფენი მუცელზე (ი. ქავთ).

მარტვილი: 1. „ლათინთა ენაა; მოწამეს ეწოდებენ“ (საბა).

მარტვილი: 2. (მესხ.) ემწველი (ნ. ჩუბინ); ბაეში.

მარულა: 1. ცხენების შეჯიბრება ღიწ მანძილზე ჭენებაში.

მარულა: 2. მიკროსპორების მომრგვალო გუნდები ზოგიერთი წყლის გემირის სპორანგიუმებში; პოლინიუმი, — მტერის მარცვლების კომპლექტი (შეწებებული მასა) მცენარის სამტერეებში (ი. ლაიაშ).

მარქაფა: 1. სათადარიგო, შემცველი; (ქართლ.) ტივის ხეები, რომლებიც მოფონებულად აქვთ ტივებს მობმული გვერდებზე (კირ.).

მარქაფა: 2. (ქართლ., კახ.) წისქვილის ღარიდან წყლის გადასაშვები, — სახსოქელა.

მარქაფა: 3. შოლტი ტყავი (კორიონი).

მარლი: 1. (იმერ.) ფიზიკურად სუსტი, უღონო; უღამაზო.

მარლი: 2. (მთ.) შორსმხედველი.

მარლი: 3. თვალზე ლიბრგადაკრული პირუტყვი (ა. ჭინჭარი); თვალზე ლიბრგადაკრული და ელაში (ს. მენტეშ); ცალი თვალით ბრმა ან თვალითორი ცხენი (მ. ნიქ). თვალჭრული საქონელი.

მარლი: 4. ეშმაკი, მლიქნელი.

მარჩბივი: 1. (ასტ.) „ნიშანი ზოდიაქოსი, რომელიც მითვალავს მზესა მისში“ (დ. ჩუბინ).

მარჩბივი: 2. „ტყუები ცხოველი“ (საბა).

მარჩბივი: 3. ლეწი.

მარჩხი: 1. ჭროდა, ჭრული (თვალეები).

მარჩხი: 2. „მარჩხის წყალი“, — თხელი წყალი.

მარხვა: 1. დამარხვა, დაყლა.

მარხვა: 2. რელიგიური წესი, კრძალავს ხორცეულისა და რძის პროდუქტების ჭამას გარკვეული დროით; დრო, რომლის განმავლობაშიც მორწმუნეები ასრულებენ ამ წესს.

მარხვა: 3. შენახვა; დამალვა.

მარჯანი: 1. მოწითალო ფერის ძვირფასი ქვა (ზღვაში პოულობენ); (პოეტ.) იხმარება წითელი ფერის ემითეტად; წითელი მიივები ზღვა-

თა შინა პოეზიული (ნ. ჩუბინ.).

მარჯანი 2. „მცირე ბაზია, თვალშავი“ (საბა).

მასა 1. მრავალრიცხოვანი ჯგუფი ხალხისა; ფართო მოსახლეობა.

მასა 2. რაიმე ნივთიერება ცომისებრი სახით, რომლისგანაც წარმოიქმნება ან კეთდება. რაიმე საგანი ან ნივთი.

მასა 3. (ფიზ.) სხეულისა და ენერჯის ინერციულობის საზომი.

მასა 4. (სპარს.) ქეიშა.

მასა 5. ცალწერი და კენტებმობრული ბაღე (საბა).

მასალა 1. სხედასხვა საგნები, ნივთები და სხვა, რაც საჭიროა რისიმე დასამზადებლად, ასაშენებლად, საწარმოებლად.

მასალა 2. (ქარგ.) ნარკოტიკული ნივთიერება (ლ. ბრეგ).

მასე 1. „ცალწერი უმძიო ბაღე“ (საბა).

მასე 2. თეფხისაჭერი ბაღე ძველ საქართველოში.

მასკნე 1. აქსე არს ეაზთა და აყიროთა და მისთანათა ძაფიეთა რომ აქეს ხეზე შესახვეველად“ (საბა).

მასკნე 2. ის ადგილი სადაც ეაზია დანერგილი; ეაზის ნერვის ამონაყარი.

მასრა 1. პატარა ზომის საგანგებო ცილინდრული ჭურჭელი, ერთი გასროლა თოფის წამლისა და ტყვია-საფანტის შესანახად; დაცლილი ეაზნა.

მასრა 2. სასუდარო ძაფის დასახვევეი მოკლე ჯოხი; მაქოში ჩასადები.

მასრა 3. ტიკის თითი, ტიკის პირის მილი ღვინის გადმოსასხმელად.

მასტი 1. (გურ.) მარდი, მალხაზი, მარჯვე (გ. შარაშ).

მასტი 2. ეროზიური ფერის კარტები.

მატერია 1. ობიექტური რეალობა, ადამიანის ცნობიერების გარეშე და მისგან დამოუკიდებლად არსებული.

მატერია 2. ნივთიერება, რომლისგანაც შედგება ეველა ფიზიკური სხეული.

მატერია 3. ქსოვილი.

მატრაკვეცა 1. მეტიწარა, არამკითხე.

მატრაკვეცა 2. (ქიზიყ.) შუბლსაფენზე გადასაკრავი ზორტი.

მაღალი 1. მანღალი; მანკანი, — ღანძი, საცეცხლე მეტალისა ან თიხისა ზამთრით წინ დასადგმელი (ნ. ჩუბინ.).

მაღალი 2. „სე აღმართებით რომელი ეგრძეა, იგი არს: მთა, ანუ ბორცვი, სენი, ანუ ზღუდე და მისთ. მაღალი არს ცა და სამყარო; მაღლად ითქმის ჰაერთა შინა ფრინველი, გინა დიდნი მეფენი, ანუ ძლიერნი ხმინაობა“ (საბა). დიდი სიმაღლისა, ქვევიდან ზევითკენ დიდი ზომისა.

მაღალი 3. „საკურთხეველიეთ“ (საბა).

მაღნარი 1. (ძე.) ხშირი ტყე, ტყერი; ხშირი და შამბიანი ტყე მთაში.

მაღნარი 2. (გურ.) ნაყინევი ადგილი, რვა წელიწადს ასევენდნენ და მერმე ისევე დააშუშავენდნენ (გ. შარაშ).

მაღნარი 3. (გურ.) ნეშომპალას ჭარბად შემცველი თიხანარეუქვაენარი ნიადაგი.

მაყიენებელი 1. (ძე.) ეინც აყიენებს, არცხუნს, — შემრცხენი.

მაყიენებელი 2. ზოზი, მეძავი.

მაშა 1. ორად მოკეცილი ხის ან ლითონის იარაღი ნაკერჩხლის ასადებად, საკეცე, ტაკეცე, მარწუხი ცეცხლის ასადები (დ. ჩუბინ.).

მაშა 2. ყვითელყვავილა წერილმარცველა ღობიო.

მაშა 3. იქნება, მინც, მაშინ, აბა (ი. აბ.).

მაშა 4. არისტოტელეს მიმდევარი (ი. ლოლაშ).

მაშა 5. (სპ.) მცენარე ცულქა, ოსპის მსგავსი, სამარხო (თ. ენუქ, ე. კოქონ).

მაშა 6. (ნაწილ.) სხედასხვა კორტექსტში აღნიშნავს: დასკენას, დასტურს.

მაშენე 1. (ძე.) მარგებელი (ზ. სარჯ.).

მაშენე 2. (ძე.) შეკაზმული (ზ. სარჯ.).

მაშკა 1. (ჯაეაბ.) პატარა ძაღლი, ლეკვი (ა. მარტ.).

მაშკა 2. (გურ.) დიდი, რუსული ჯიშის ღორი (ა. სიხ.).

მაშრაფა 1. (მესხ.) წყლის სასმელი ჭურჭელი სპილენძისა (ნ. ჩუბინ.).

მაშრაფა 2. (ძე.) საყვავილე ეაზა.

მაშხალა: 1. იგივეა, რაც ჩირადლანი.

მაშხალა: 2. (მოთიულ.) ქორწილში ნეყუ-პატარძლისათვის მირთმეული ჯვარდინად ერ-თმანეთსუ დაკრული ორი ჯოხი, რომელსუდაც სხედასხვა ხილი და ტკბილეულობაა აცმუ-ლი (ლ. კაიშ).

მაჩხი: 1. (მოხ.) მოუსვენარი ცელქი ბავშვი (ი. ქავთ).

მაჩხი: 2. (მოხ.) შეუხედავი, გამხდარი ადამი-ანი (ი. ქავთ).

მაჩხი: 3. „თვალჭრელი“ (საბა).

მაცა: 1. ებრაელთა სადღესასწაულო (საპა-სეუ) უმარბლო ხშიადი.

მაცა: 2. შეკვეცილი სახე ზმნისა მაცალე!

მაცხოვარი: 1. იესო ქრისტეს ეპითეტი.

მაცხოვარი: 2. ცხვარი („ჯვართ ენაზე“).

მაცხოვარი: 3. სიცოცხლის მიმნიჭებელი.

მაწაქი: 1. „თმა ყურსაფარი“ (საბა).

მაწაქი: 2. (იმერ.) უმეხი სიტყვა-პასუხისა და უშნო შესახედაობის ადამიანი (ი. ქავთ).

მაწაქი: 1. (რაჭ.) საქონლის სნეულებაა, ებადა და კისერზე მუწუკებს აყრის (ე. ბერ.).

მაწაქი: 2. (ზ. იმერ.) ქასრა, მცენარეა (ა. მაყ.); ველური მრავალწლოვანი პარკოსანი მცენა-რე, შხამიანია; აქვს რთული ფოთლები და ხშირ მტევნებად შეკრული მკრთალი ყვავილები.

მაჭი: 1. (მოხ.) ცაცხვი (ო. ქაჯ., ა. მაყ.).

მაჭი: 2. „ერქვეანის სახელური“ (საბა).

მაჭი: 3. (ძე., თუშ.) წვერი.

მახა: 1. ხორბლის ერთ-ერთი უძველესი სახე-ობა, რომელმაც წარმოქმნა მეორეულ სახეო-ბათა მთელი რიგი, მათ შორის მსოფლიოში ფართოდ გავრცელებული რბილი და მაგარი ხორბლები; გვიხდება მხოლოდ საქართველო-ში (რაჭა-ლენხუშში); თავეთაეი აქვს ფხიანი, მკერივი და ადვილად მტვრევადი, მარცვლები – კილოებში მჭიდროდ ჩამჯდარი.

მახა: 2. მახა, – ანგელოზი, სატანად წოდებუ-ლი.

მახათი: 1. გრძელი, მ. კილი ნემსი, მაგარი მასალის საეკრავად.

მახათი: 2. წითელყურძინიანი ვაზის ჯიში.

მახალაქი: 1. (რაჭ.) კაკუჭი, კაკეი საესე ტი-

კის ამოსადებლად, რომ ტიკი არ გადაგორდეს (ე. ბერ.).

მახალაქი: 2. (ქიხი.) საფეიქრო ხელსაწყოს ნაწილია: ჯოხებია, რომელსუდაც დგომია მობ-მული (ს. მენთეშ).

მახალაქი: 3. (ქართლ.) ქაერის სახელეი დახ-ბა.

მახალაქი: 4. (კახ.) რუმბის ქვეშ ამოსადები საკისარი.

მახალი: 1. „ხურჯინი“ (საბა); „ვაშკარანი – ესე ზოგადი სახელი არს ყოველთა შთასადე-ბელთა: გეაღაგთა, ტომართა, ველაგარკთა, მან-დიკთა, მახალთა, მახალაქთა, შუელდაკთა, ხალ-თასა, ჩახესა, ბლანტსა, თაღისასა, ხილინდარ-სა, ჯუსიდანსა, ჩალათასა და მისთანათა“ (სა-ბა); მანდიკი ან ხურჯინი, აბგა (დ. ჩუბინ.).

მახალი: 2. „იმერეთში ეროს რიგს პურსა პქვიან“ (საბა).

მახალი: 3. დვინოსავეთ სასმელი (დ. ჩუბინ.).

მახარა: 1. ერთგვარი ფრინვალი, – ყურტი, ბოსტანა (დ. ჩუბინ.).

მახარა: 2. (იმერ.) დლეურტის ბოლოს დამაგ-რებელი წნელი (ა. ღლ.).

მახარა: 3. (ინგილ.) თხელი, ერბოში გამომ-ცხვარი, ტაფის ზომის მრგვალი ნამცხვარი (ნ. როსტ.).

მახარა: 4. (იმერ.) სიმინდის ნაბარტყი, მთაეა-რი დეროს ფესვებზე ამოსული პატარა, ვარგე-ნი დეროები.

მახარა: 5. (ზ. აჭარ.) ვაშლის ჯიშია ერთგვა-რი (შ. ნიქარ.).

მახარობელი: 1. სასიხარულო ამბის მომტა-ნი, მაუწყებელი; საერთოდ ამბის მომტანი; ერ-თ-ერთი მაყართაგანი, რომელიც ჯვრისწერის შემდეგ ნეფუ-დულოფლის მოახლოებას პირ-ველი აცნობებს ოჯახს; იგივეა, რაც გამხარე-ბელი.

მახარობელი: 2. დიდი ბუზია ერთგვარი; პე-პელა (დ. ჩუბინ.).

მახარობელი: 3. სახარების აღმწერი (დ. ჩუ-ბინ.).

მახვილი: 1. წვეტიანი; მჭრელი, ბასრი; ხან-ჯლის მსგავსი ორპირი და წვეტიანი ბასრი იარაღი.

მახვილი: 2. ხმის გაძლიერება ან ტონის ამაღ-ლება სიტყვის ამა თუ იმ მარცვალზე; ხმის გაძლიერების ნიშანი სიტყვის თავზე.

მახშური: 1. დაღუული; მთერალი (დ. ჩუბინ.).
მახშური: 2. ხავერდი ნაქსოვი (დ. ჩუბინ.); (ქიზიყ.) ძვირფასი ქსოვილი (ს. მენთეშ).
მახშური: 3. (ინგილ.) ხავერდა, იმერული ზაფრანა (ა. მაყ.).

მახრჩობელა: 1. რაც ახრჩობს.
მახრჩობელა: 2. მრავალწლოვანი მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა.

მაჯაგანი: 1. (ქიზიყ., თუშ.) მეტყევის იარაღი; ტყევის მოსაქნელი რკინა (ს. მენთეშ, თ. უთურგ).
მაჯაგანი: 2. (გურ.) დიდი შრომის ამტანი კაცი (ი. ჭყონ.).

მბლაგანი: 1. რაც ბლავის (ხარი, ფური, სხეანი...)
მბლაგანი: 2. თიკანი („ჯვარო ენაზე“).

მგლისყურა: 1. (გურ.) ტყის ჭორტანა, მცენარეა (აიაყ.).
მგლისყურა: 2. (მესხ.) ძაღლის ენა, ოსერო (სარეველა მცენარეა. ა. მაყ.).

მგოსანი: 1. გამომჩენილი დიდი პოეტი.
მგოსანი: 2. „ეაქნი და ქალნი კუთილად მომღერალნი ხმითა საშუსიკოთა ებანთა და ბარბითთა ზედა“ (საბა).

მდაბური: 1. (ძე.) მდაბიოს შესაფერი, — უბრალო, სადა ხაღხური.
მდაბური: 2. (ძე.) სოფელული (შ. ძიძ.).

მდარი: 1. უკინესი, რაოდენიმე ნაკლები (ნ. ჩუბინ.).
მდარი: 2. დარი (ქ. ძოწ.).
მდარი: 3. შემდარებული.

მდგნე: 1. (ქიზიყ.) მტკიცე, მაგარი, გამძლე (ს. მენთეშ).
მდგნე: 2. (რაჭ.) ადგილი, სადაც მდინარე ძალიან ნელა მიდის (ე. ბურ., მ. ალავე); (ლესხ.) გვიანი, ნელი კაცი (მ. ალავე).

მდელო: 1. ველის ყოველგვარი მწვანე ბალახი, მწვანედ მოსილი მინდორი, მრავალწლოვანი ბალახით დაფარული საძოვარი ან სათიბი. „ესე არს ყოველივე მწვანელი ეელისა, მალაქია წინასწარმეტყველისა წიგნთა წერილ არს, ვითარცა მდელოი მრ(ე)ცხელისა არა რა სხეი არს, გარნა არიან მდელონი, რომელი სარცხელსა განასპეტაკებს, ხოლო მსოფლიო-

ნი მდელოსა ზროხის ახალსა სკორესა უწოდენ, რამეთუ შართა და ხამთა იგიცა განასპეტაკებს“ (საბა).
მდელო: 2. საძონი; „განსაწმენდელი“ (ი. აბ.).
მდელო: 3. ისეთი მცენარეთა ზოგადი სახელია, რომელთა მხოლოდ ძირს სჭამენ (ივ. ჯავახ.).

მდივანი: 1. პირი, რომელიც აწარმოებს ან განაგებს დაწესებულების ან კერძო პირის საქმიან მიმოწერას.
მდივანი: 2. (მოხ.) დინჯი, ჭკეიანი (მხოლოდ პატარძალზე ითქმის; კაცზედაცო) (ა. შანი).

მდინარი: 1. რაც დის, მდინარებს, რაც მიედინება.
მდინარი: 2. მდინარი ეწოდების სამღვდელმთაფროთა მანტიათა ზედა გრძლად დაკერებულითა ფერადთა ლენტთა ზოლ-ზოლად (ნ. ჩუბინ.).

მდუღარე: 1. რაც დუღს; ახლად აღწელებული ცხელი წყალი; (ძე.) მეტად ცხელი ნოტიო (სიმ. ყაუხნი).
მდუღარე: 2. (ძე.) წესი სამართლისა (მღუღარე წყლით დამინაშაგის გამოცდა) (სიმ. ყაუხნი).

მეგობარი: 1. (ძე.) ის პირი ვინც მოლაპარაკესთან ერთად ერთი გობიდან ჭამს.
მეგობარი: 2. გულითადი ამხანაგი, ჭირისა და ღხინის მოსიარე.

მედგარი: 1. (ფშ.) მუყაითი, ბეჯითი (ა. ღლ.); ძლიერი, მტკიცე, მაგარი, შეუპოვარი; (ქე. იმერ.) უღელში ერთმანეთის მოქიშპე ხარი.
მედგარი: 2. მცონარი, ზარმაცი.
მედგარი: 3. (ქართლ.) შაბებლახა, — მცენარეა (ა. მაყ.).
მედგარი: 4. მზაკვარი (ნ. ჩუბინ.); „მედგარი ითქმის მარადის ძვირსა დამმარხეული გულთა შინა აღუხოკელად“ (საბა). ცბიერი, ფლიდი, ეერაგი.
მედგარი: 5. მუხი.

მედგრობა: 1. (ძე.) მზაკვრობა (ზ. სარჯ.).
მედგრობა: 2. (ძე.) სიზარმაცე (ზ. სარჯ.).

მედიატორი: 1. (ლათ.) იგივეა, რაც მედიატორე, — შუამავალი, მომრიგებელი.
მედიატორი: 2. (ბიოლ.) განსაკუთრებული ნივთიერება, რომლის საშუალებითაც აგზნება

გადაცემა ნერვეული დაბოლოებიდან მეშა ორგანოს ან ერთი ნერვეული უჯრედიდან მეორეს.

მედიატორი: 3. (მუს.) ძელის ან რქის ბოლოწაწეპებული ფირფიტა, რომლითაც აუღურებენ სიმებიან საკრავებს.

მედიუმი: 1. სპირიტების რწმენით: პირი, რომელიც გარდაცვლილთა „სულებთან“ ამყარებს ურთიერთობას (მ. ჭაბ.).

მედიუმი: 2. (მუს.) ქალის სასიმღერო ხმის შუათანა რეგისტრი (მ. ჭაბ.).

მევალე: 1. ვალის გამცემი, გამსესხებელი.

მევალე: 2. (ჯაჯახ.) მიწდერის ან ხრამის ყარაული (გრ. ბერ.).

მეზარე: 1. „ზარების ჩამომსხმელი“ (საბა).

მეზარე: 2. ზარის მოქმელი.

მეზარე: 3. ზარის მრეკავი, მნათე.

მეისარი: 1. (ძე.) „ისრის კარგად მსროლელი“ (საბა).

მეისარი: 2. (ძე.) მღოცველი.

მელაკუდა: 1. მელას ეპითეტი; (გადატ.) ცბიერი, გაიძეურა ადამიანი.

მელაკუდა: 2. ბალახი ერთგვარი მარცვლოვანთა ოჯახისა.

მელაკუდა: 3. კახური რქა, – წითულის მსგავსი კახი.

მელანი: 1. შავი, გინა სხეა ფერი შეზაუებულემა საწერად (ნ. ჩუბინ.).

მელანი: 2. სამამულო წარმოების, ცრუ გრეხის მეთოდით და აეტოკლაჟში განმეორებითი თერმოფიქსაციით მიღებული, ტექსტურირებული პოლიეთერული ძაფი.

მელანი: 3. შავი.

მელანი: 4. წამალი.

მელი: 1. (შემოკ.) მელაია.

მელი: 1. (ფერეიდნ.) სურვილი, ნდომა.

მელია: 1. იგივეა, რაც მელა, – მტაცებელი ცხოველი.

მელია: 2. (ლათ.) ფოთოლცვენია ან მარადმწვანე ხე ან ბუჩქი, – ფოთლებს და ფესვების ქერქს იყენებენ მედიცინაში, მისი შხამიანი ნაყოფისაგან იღებენ ინსექტიციდებს.

მელიკუდა: 1. (ხევსურ.) ნაქარგის (ნაქსოვის) სახე ერთგვარი (ა. ჭინჭარი).

მელიკუდა: 2. (ქართლ., კახ., ფშ.) ფარსმან ლეკი, – მცენარე (ა. მაყ.).

მენა: 1. (ფშ., გუდამაყრ., ქსნის ხ., ინგილ.) მე.

მენა: 2. „მენასა კახნი ტაგარასა უწოდებენ და იგიცა ტკბილის(ა) სადგომია“ (საბა); (ტაგარი, – ახლად დაწურვილის ტკბილის წასადინარი აუზი საწნახლის ქვეშ (ნ. ჩუბინ.).

მენა: 3. (ძე.) სახლი, თავშესაფარი (ს. ცაიშ.); ბინა (რუსთაველი); სხეენი, ჭერი (ი. აბ.).

მენა: 4. (ინგილ.) თიხის ნახევარქვერა, რომელშიც ბაწრებსა და შალებს ღებებენ (მ. უან.).

მენაკი: 1. (ძე.) სამყოფი, სადგომი.

მენაკი: 2. (ძე.) „ხარისხი ცისმზომელობისა“ (საბა).

მენზურა: 1. (ლათ.) მცირე ზომის შეშის დანაყოფებიანი ჭურჭელი სითხეების მოცულობის გასაზომად.

მენზურა: 2. სიდიდე, რომელიც ხმის წყაროებს ახასიათებს მუსიკალურ ინსტრუმენტებში და მათ შეფარდებას, მგ. სიმების სიგრძე, სისქე და დაჭიმულობის ძალა; რიტმული ხანგრძლივობის საზომი მრავალხმიან მუსიკაში. ბგერების სიმადლე და ხანგრძლივობა გადმოიცემოდა განსაკუთრებული მენზურალური დაწერილობის მეშვეობით.

მეოხე: 1. (ძე.) შემწე; მფარველი.

მეოხე: 2. შუამდგომელი (“მეოხე ეყავ”, – უშუამდგომლე).

მერაბი: 1. (სა.) მზესაიეთ ელვარე.

მერაბი: 2. (სა.) წყლის გამანაწილებელი მოხელე, წყლის უფროსი, – მერუე.

მერდი: 1. ყუმბარა (გრ. ბერ.).

მერდი: 2. (ინგილ.) გულუხვი (გ. იმნ.).

მერდინი: 1. (გურ.) წმინდა საცერი, სამტკიცო (ს. ელ., ა. ლ.).

მერდინი: 2. (მოხ., მთიულ.) შინ ნაქსოვი აბრეშუმის თხელი სამოსი, ჩიქილა, მანდილი (ლ. კაიშ.).

მერე: 1. წყლის სანაპიროზე მდებარე ვაკე ადგილი; (გურ.) დაბალი, ნოყიერი სახნავე ადგილი (გ. შარაშ.); „მოუღანი“ (საბა); „მერე არს მდინარის კიდუ“ (საბა).

მერე: 2. (იმერ.) ქვაბი ქვისა; ბალქაშის (ლომის საცეხველი) როყო; ქვის კოლი, საიდანაც წყარო გამოდის (მ. ალაფ.).

მერე: 3. (აჭარ.) წისქვილის ქვედა ქვა (ა. ჯაჯან.).

მერე: 4. შემდეგ, მერმე, რამდენიმე ხნის შემდეგ, სხვა დროს; ნაწილაკის ფუნქციით, — კი მაგრამ?!

მერი: 1. ქალაქის თავი ინგლისში, საფრანგეთში, ამერიკის შეერთებულ შტატებში და სხვაგან.

მერი: 2. (გურ.) ჭაჭის დასაწურავი ხელსაწყო. (გ. შარაშ.).

მერი: 3. საწყაოს ერთეული.

მერია: 1. (გურ.) იგივეა, რაც მერე, — წყლის სანაპიროზე მდებარე ვაკე ადგილი.

მერია: 2. (ფრანგ.) სამამასახლისო, მერის სამმართუელო (ი. იმედ.); მუნიციპალიტეტი.

მერული: 1. (გურ.) სამითითი, ფიწალი (გ. შარაშ.); „ორთითა“ (საბა).

მერული: 2. მგლის დასატყერი ბადე (ნ. მარი).

მერცხალა: 1. (აჭარ.) უზანი, — მცენარეა (ა. მაყ.).

მერცხალა: 2. (იმერ., გურ.) სილიო; სილის სოკო (ა. მაყ.).

მერცხალი: 1. მცირე ზომის ფრინველი ბელურასებრთა რიგისა.

მერცხალი: 2. (აჭარ.) მთის მოცხარი, ღამა, — მცენარეა (ა. მაყ.).

მესა: 1. (ესპ.) (მაგიდა) ზეგანი, მცირე ზომის მაგიდისებური შემადლევა ესპანეთში.

მესა: 2. (ფრ.) წირვა, ლიტურგია კათოლიკე ქრისტიანებთან; მუსიკალური ჟანრი, რომელიც წარმოადგენს ძირითადი ლიტურგიული გალობების კრებულს.

მესა: 3. ბაზრობის შუასაუკუნოვანი სახელწოდება გერმანიაში.

მესვეური: 1. (ძვ.) სვეს გამტანი, მეთაური მომკალი.

მესვეური: 2. რაიმე საქმის წამომწვეები და მეთაური.

მეტოქე: 1. (ძვ.) დროებითი სადგომი. ეპისკოპოსთა ანუ არქიმანდრიტთა (ნ. ჩუბინ.). მონას-

ტრის კუთვნილი, მაგრამ მონასტრის გარეთ მდებარე სახლი.

მეტოქე: 2. (ძვ.) მეტოქე, მოცილუ (სიმ. ყაყხნ.).

მეტრი: 1. (ფრანგ.) სიგრძის საზომი ერთეული, — უდრის (პარიზის) მერიდიანის ერთ მეორმოცმილიონედს; სიგრძის საზომი იარაღი ერთი მეტრის სიგრძისა.

მეტრი: 2. (ბერძ.) (ლიტ.) ლექსის საზომი. (მუს.) მუსიკალური რიტმის მარეგულირებელი ელემენტი. ტაქტის ძლიერი და სუსტი განაწილების სიმეტრიული განაწილება.

მეტრი: 3. მასწავლებელი, მოძღვარი.

მეტრიკა: 1. (ბერძ.) მეცნიერება განზომილებათა შესახებ; მოძღვრება სადეკუსო ზომათა შესახებ; მუსიკალური რიტმის ორგანიზაციის სისტემა.

მეტრიკა: 2. (ლათ.) დაბადების თარიღის მოწმობა.

მეში: 1. (ინგლ.) მათეულიანი საცერების სიმკვრივის ერთეული, რომელიც უდრის ნახევრტების რიცხვს საცერის ერთ ლიუმზე.

მეში: 2. (რაჭ., გურ.) სუფთად შემზადებული ტყაეი (შ. ძიძ.).

მეჩეჩი: 1. თხელი ან ნარიყი ადგილი ზღვებში, მდინარეებსა და ტბებში; თავთხელი.

მეჩეჩი: 2. (ქართლ.) მეტენარი (მ. მესხ.).

მეცნიერი: 1. მეცნიერების ამა თუ იმ დარგის სპეციალისტი, — მკვლევარი.

მეცნიერი: 2. ნაცნობი („მეფენი მეცნიერი იყენეს აბუჰარბისა“)

მზარეული: 1. ხელობით საჭმლის მკეთებელი, კულინარი.

მზარეული: 2. „მზარეული ითქმის ქონდაქართათვის, რომელი მნეა კაცის კლეისა, რომელი იყო ნაბუზარდანი“ (საბა); ჯალათი.

მზირი: 1. დამზვერავი, მოთვალთვალე; მსტოვარი, ჯაშუში.

მზირი: 2. (თუშ.) ღაშქარი (ი. ბუქურ.); (ხევს.) სისხლის ასაღებად ან დაველის საშოვნელად წასული ხალხი (ა. შან.).

მზირი: 3. (ძვ.) ქურდი, ყიანილი.

მთავრობა: 1. სახელმწიფო ხელისუფლების ცენტრალური აღმასრულებელი და განმკარგულეებელი ორგანო.

მთავრობა: 2. (ძე.) დაუყვლება. გამთავრება (ი. აბ.).

მთავრობა: 3. (ძე.) მსაჯული.

მთიები: 1. (ძე.) ცისკრის ვარსკვლავი, (პოეტ.) ვარსკვლავი საერთოდ.

მთიები: 2. (ძე.) „იგი არს მთავარი ეშმაკთა“ (საბა).

მი: 1. „მისკენის ნაკეუთი, გინა მიმართისა“ (საბა); (ხევს.) მიწა (ა. ღლ.).

მი: 2. მუსიკალური გამის მესამე ბგერა; ამ ბგერის აღმნიშვნელი ნოტი (მ. ჭაბ.).

მიასხამს: 1. მიაქცევს (სითხეს) რამეზე.

მიასხამს: 2. მიღენის, მირეუკავს (მრავალს).

მიაქცევს: 1. მიაბრუნებს, მიმართავს (რამესკენ, ვინმესკენ), მიუშვერს. მიაპყრობს (თვალს).

მიაქცევს: 2. სარწმუნოებას შეაცვლევინებს, გაღაიბირებს.

მიაქცევს: 3. იქით დააქცევს (სითხეს), — მიასხამს.

მიბნევა: 1. მიყრა, მიფანტვა.

მიბნევა: 2. გაყრა, გარჯობა, მიმავრება, დაბნევა (ნემსისა და მისთ.); სახელდახელოდ დროებით მიმავრება (ნემსით და მისთ.).

მიგება: 1. სახელი მიაგებს ზმნის მოქმედებისა, — სამაგიეროს გადახდა, მიზღვა. სახელი მიუგებს (მასუხს გასცემს, უპასუხებს) ზმნის მოქმედებისა.

მიგება: 2. (ძე.) მიზღვა, სანაცვლოს გადახდა (ი. აბ.).

მიგრი: 1. წამოსასხამი, ტანსაცმელი.

მიგრი: 2. (ფშ.) გაბრაზებული, განრისხებული (ა. ჭინჭარ.).

მიდგომა: 1. სახელი მიდგება (მიდგება იქით ან გეერღზე, რამესთან ახლოს; მიადგება) ზმნის მოქმედებისა.

მიდგომა: 2. (ძე.) დაორსულება (სიმ. ყაუხნი).

მიდგომა: 3. მიმხრობა („გიორგიცა მათ მიუღვა“).

მიღია: 1. დათ გამიხდია (შოთა რუსთაველი).

მიღია: 2. თავრიზის ქვეყანა.

მიღია: 3. ერთს ზღვის ცხოველსაც ჰქვიან.

მიდომოდი: 1. მიდი და მოდი.

მიდომოდი: 2. (გურ.) ღოღო, — მკენარე (ა. მაყ.).

მიზანი: 1. რაც უნდა განახორციელონ; რისკენაც მიისწრაფვიან; რასაც უნდა მიადლონ; რომელსაც (თოფსა და მისთ.) უმიზნებენ; ადგილი ან საგანი, რომელსაც უნდა ესროლონ, — სამიზნე ნიშანი; ცეცხლსასროლი იარაღის ღულის წინა ნაწილზე მცირე ამობურცული ადგილი დამიზნების გასაადვილებლად.

მიზანი: 2. (ქიზიყ.) დაბლის იარაღი, სასამირე ტყავის (ცხერის, თხის, ხბოს (საფხეკი)) (ს. მუნთეშ).

მიზიდვა: 1. სახელი მიზიდავს (მიიტანს რამდენიმე გზად) ზმნათა მოქმედებისა.

მიზიდვა: 2. (ძე. იურიდიული ტერმინი) სასამართლოში გამოძახება.

მიით: 1. ძველი ხალხური თქმულება ქვეყნის წარმოშობაზე, ღმერთებსა და ლეგენდარულ გმირებსზე.

მიით: 2. მით, მითა, მის გამო, მიტომ.

მიით: 3. (ჯავახ.) მათი (გრ. ბერ.).

მიითლი: 1. (ზ. აჭარ.) მითელი, ლეიბის ან საბნის მატყლის ნასაკრავი ქსოვილი, პირველი გადასაკრავი პირი (შ. ნივარ.).

მიითლი: 2. რეგენი, ტლანქი (კ. დანელია).

მიიწევს: 1. მისწევს თავისთვის ან თავისკენ; ადგილს ცოტათი გადაინაცვლებს იქითკენ; დააპირებს ვინმესთან ჩხუბს, ვინმეზე თავდასხმას, გაემართება ვინმესკენ (სამხუბრად, თავდასასხმელად...) შეუტევს.

მიიწევს: 2. მიდის, მიემართება, მიეშურება; ცდილობს მივიდეს, — იწევს.

მიკრო: 1. პატარა, პაწაწინა.

მიკრო: 2. ამოსავალი ერთეულის მექვილიონედი ნაწილი. მაგ. 1 მკწმ (მიკროწამი) = 10^{-7} წმ.

მილი: 1. გრძელი მრგვალი დრეუ საგანი სოთხის, ორთქლის, კვამლისა და მისთ. სადენად; „მილი სხეთათა ენაა, ქართულად სოლინარი“ (საბა); ლულა, წყლის სადინელი (დ. ჩუბინ.).

მილი: 2. მანძილის საზომი ერთეული.

მილი: 3. (აჭარ.) ქვირითის დაყრის დრო; თუეზის მიერ ქვირითის დაყრა (შ. ნიყ.).

მილი: 4. ზოდი ოქროსი (ი. ლოლაშ).

მილი: 5. (ლაზ.) ხელსაწყო ხისა, რითაც ქსო-

ვენ სათეწაო ბადეს.

მილი: 6. კვიპროსული ხურდა ფული.

მილი: 7. (ირლანდ.) ირლანდიურ მითოლოგიაში ერთ-ერთი მამამთავალი.

მილიონი: 1. ათასჯერ ათასი (დ. ჩუბინ).

მილიონი: 2. ასპარეზი, მოედანი (დ. ჩუბინ).

მილიონი: 3. სიგრძის საზომი (დაახლოებით 1,5 კმ.)

მიმადლება: 1. მონიჭება, ჩუქება (ი. აბულ).

მიმადლება: 2. იგივეა, რაც დამადლება, დაჟვედრება.

მიმადლებული: 1. დალოცვილი, კურთხეული, მაღლიანი.

მიმადლებული: 2. დაჯილდოებული რაიმე კარგი თვისებით.

მიმდგომი: 1. (ძვ.) მომხრე, მიმდევარი (სიმ. ყაუხს).

მიმდგომი: 2. (ძვ.) ახლოს მდებარე; გარშემო მდებარე (სიმ. ყაუხს).

მიმზიდველი: 1. რაც იზიდავს, – მომხიბლავი, წარმტაცი.

მიმზიდველი: 2. (ძვ. იურიდიული ტერმინი) მოსარჩელე, მოქმედი პირი.

მიმთხუევა: 1. დარტყმა („მან მიამთხეა ფერხი პირსა მეფისასა“).

მიმთხუევა: 2. შეხედრა, მიღწევა, პოვნა („ყოველნი მიმთხუევა მსწრაფლ კურნებასა“).

მიმოზა: 1. სამხრეთის ქვეყნებში გავრცელებული მცენარე; ისხამს წვრილ ყვითელ სურნელოვან ყვავილებს.

მიმოზა: 2. უკარება; ძალიან ბუტია კაცი.

მინა: 1. გამჭვირვალე ნივთიერება, მიიღება კვარცხის ქვის გაღობის შედეგად; ამ ნივთიერებისგან დამზადებული ჭურჭელი (ბოთლი, შუშა, ჭიქა...).

მინა: 2. ნაღმი.

მინა: 3. ძველ საბერძნეთში: ფული, ტალანტი.

მინა: 4. წონის ერთეული. 1 მინა = 600გ.

მინა: 1. მინიმალური; ითქმის ძალიან მოკლე კაბაზე, ქვედატანზე; პატარა ავტომობილზე და მისთ. (ინგლ.) მცირე, მინიატურა.

მინა: 2. წინეთის იმპერატორთა დინასტია (1368-1644). წლებში

მინა: 3. (ეგვიპტურ მითოლოგიაში ნაყოფიერებისა და მესაქონლეობის ღმერთი.

მირონი: 1. (ბერძნ.) სურნელოვანი უყუთი, რომელსაც ეკლესიაში ხმარობენ.

მირონი: 2. (ბერძნ.) მტირალი.

მისეული: 1. ვინც ან რაც მიუსიეს ან მიესია, – შესეული.

მისეული: 2. მისი ნაქონი; მისგან წარმოშობილი.

მისი: 1. კუთვნილებითი ნაცვალსახელი: რაც მას აქვს, ვინც აქვას; რაც, ვინც მას ეკუთვნის.

მისი: 2. (ინგლ.) ქალიშვილისადმი მიმართვა ინგლისურენოვან ქვეყნებში; ძირითადად სახელის ან გვარის წინ იხმარება.

მისია: 1. (ბერძ.) (ძვ.) ელინიზებული ოღვი მცირე აზიაში ტროას მეზობლად.

მისია: 2. (ლათ.) სახელმწიფოს წარმომადგენლები, რომლებიც სხვა ქვეყნაში იგზავნიან გარკვეული დავალებით; დავალება; დანიშნულება; მოწოდება; ორგანიზაცია, რომელიც სხვა აღმსარებლობის გაერცელებითაა დაკავებული.

მისრული: 1. მისული („მისრული ბერისა მიმართ ეტყოდა მას“).

მისრული: 2. (ძვ.) იგივეა, რაც ეგვიპტური.

მისტერია: 1. (ბერძ. საიდუმლოებანი) საიდუმლო რელიგიური წესების შესრულება. ვარაუდობენ, რომ მისტერია ჯერ კიდევ პელასგების (წინაბერძნული ქართული ტომის) დროს არსებობდა.

მისტერია: 2. პეატეს მისტერია. მეფას დედის პეატესადმი მიძღვნილი მისტერია, – გაზაფხულის დასაწყისში, მკურნალთათვის დაწესებული დღესასწაული. ამ დროს ხდებოდა სამკურნალო ბალახების შეგროვება.

მისტერია: 3. შუა საუკუნეებში, დასავლეთ ევროპაში დრამა, რომელსაც აქონდა ბიბლიური სიუჟეტი.

მისტერია: 4. ღრეობა, აღვირახსნილი ქვიფი, უსომო დროსტარება, სიგიყმედ მისული შინაგანი აღტკინება. მისტერია გაიგივებულია ორგანოსთან.

მისხალი: 1. ძველებური წონის ერთეული.

მისხალი: 2. (ძვ.) ერთგვარი საკრავი (ზ. სარჯ.).

მისხმა: 1. მიღერა, მიქცევა (სიოხისა).

მისხმა: 2. ბუერის მიყვანა; მირეკა, მიღალვა.

მიტევა: 1. პატიება, შენდობა, შეწყნარება.

მიტევა: 2. მიშეება, დანებება („იხილა ღმერთმან... მიტევაბი სრუნვისა მისისაი მისდა“).

მიტრა: 1. (ძვ.ს.) სინათლისა და მზის ღმერთი, ბნელეთის ძაღლებთან მებრძოლი.

მიტრა (მითრა): 2. (ბერძ.) მამაკაცის ქამარი; ქალის თავსახევეი; ჩაღმა; მაღალი თავსაბურავი მართლმადიდებელი და კათოლიკე სასულიერო პირებისა.

მიუსხამს: 1. დაახამს მისას, – მიახამს.

მიუსხამს: 2. მიუსვამს ბუერს.

მიუწვდომელი: 1. „დასაბამი“ (საბა).

მიუწვდომელი: 2. „დასასრული“ (საბა).

მიღება: 1. სახელი მიიღებს (გამოართმევს, ჩიბრებს რასმე; გადასცემენ; მისცემენ...) ზმნათა მოქმედებისა.

მიღება: 2. (ძვ.) წართმევა (მიღებული – წართმეული) (სიმ. ყაუხნ.).

მიყუნწვა: 1. (ქიზიყ.) გახდომა, კისრის გაწვრთება ავადმყოფობისა თუ შიმშილისაგან.

მიყუნწვა: 2. საქმის ბოლომდე მიყვანა; ძირამდე მისვლა. (გადატ.) გაღარიბება (ს. მენტეშ.).

მიცვალებული: 1. ვინც მიიცვალა, – მკედარი, გარდაცვლილი.

მიცვალებული: 2. შეცვლილი, გადანაცვლებული („მოვა... ბერი წმინდაი... გონებითა ღმერთისა მიცვალებული“).

მიწევა: 1. „თავისკენ მიზიდვა“ (საბა).

მიწევა: 2. იქით გაწევა; მცირე მანძილზე ადგილის გადანაცვლება (აქედან იქით); იქით მიღვრა, გადაადგილება, გაწევა (შესატყუად, თავდასახმელად, სამხუბრად...).

მიწევა: 3. „უკან ღვენიოთ უწიოს უკან მიწიოს“ (საბა).

მიწევა: 1. ერთბაშად, სწრაფად მისვლა (ბუერისა).

მიწევა: 2. შეწევა, შეწევა (რისამე ხმისა და მის).

მიტრა: 1. რაიმესათვის ჭრით ჩაწილის მოჭლა.

მიტრა: 2. სწრაფად მისვლა, მივარდნა.

მიტუტევა: 1. (მოხ.) იგივეა, რაც მიტუტევა, – მიტევა, მიტმანება (ა. ყა'ბ., შ. ძოდ.); ოთახის კედლის ერთ კუთხეში ნიეთების უწესრიგოდ მიყრა.

მიტუტევა: 2. (გურ.) ღამაზად მიწეობა, მიღება ნიეთებისა (ა. ღლ.).

მიხვდება: 1. გონებით მისწვდება რასმე, – გაიგებს; შეიგნებს.

მიხვდება: 2. ერგება; შეხვდება.

მიხვდომა: 1. იგივეა, რაც მიხვედრა.

მიხვდომა: 2. ხვედრად, წილად რგება; შეხვდომა.

მიხმობა: 1. მიწევა, დაძახება.

მიხმობა: 2. ზედ შესმობა (ტალახისა და მისო).

მიხულომა: 1. შეხვედრა, რგება („მიხუდა სამოსელი იგი ჩრდილოს, მცხეთელთა მოქალაქეთა“).

მიხულომა: 2. დამთხვევა („მიცვალებისა მისისა დღე უფროსჯერ მარხეთათა მიხუდების“).

მიხუმა: 1. მიღება, აღება, მიტანა („რომელ – იგი მიხუმა ქალწულისა მარიამისგან წყალობისათვის ჩვენისა“).

მიხუმა: 2. წართმევა, გამორთმევა („ყოველნივე მიხუხუნეს ცხენთა მიერ“).

მიკვანა: 1. (ქიზიყ.) ვაზის პწკალი უღვაში.

მიკვანა: 2. (ქიზიყ.) მცირე ტალახი, რომელიც ფეხსა და ეტლის თვალს ეკერის პატარა აუდრის შემდეგ (ს. მენტეშ.).

მიკვანა: 1. წიგნის ყდის მკეთებელი მუშა.

მიკვანა: 2. მომღვლოლი („შეწირულების სიგელი თამარ მეფისა შიომღვიმისადმი“).

მიკალი: 1. კალია; „მიკალი, რომელსაც არაბნი ღღესაც ჭამენ, მოგრძეა, ფრინაეს“ (საბა).

მიკალი: 2. (ძვ.) კალია.

მიკალი: 3. (ძვ.) დანაკისკული (ფინიკი, ხურმა).

მიკიდრი: 1. მემარი (მკიდრები, – მემარბი) („ქართლის ცხოვრება“); მტკიცე, მაგარი, ურყევი.

მკვიდრი: 2. შვილი, მემკვიდრე.

მკვიდრი: 3. ადგილობრივი, მუდმივი მცხოვრები.

მკვირცხლი: 1. ძალიან მოძრაი, სიცოცხლით სავსე, - ცოცხალი, ცქვიტი.

მკვირცხლი: 2. ქვეითად მივალი (პარხლის ოთხთაი).

მკრეხელი: 1. სარწმუნოების შეურაცხყოფელი, - მწვალებელი. პირი, რომელიც შეურაცხყოფს იმას, რაც ყველას პატივისცემას იწვევს, რაც ყველასათვის წმინდად ითვლება.
მკრეხელი: 2. ქურდი.

მკრთალი: 1. ღია, ბაცი ფერისა; გაფითრებული, ფერმიხდილი.

მკრთალი: 2. აკანკალებული, მთრთოლი, აცახცახებული, შემკრთალი.

მლაღაფი: 1. გამღენი, გამრეკი.

მლაღაფი: 2. „მოშუღარი“ (საბა), მოჩხუბარი, მოღაფე.

მლეგანი: 1. მსგავსი (ი. აბ.).

მლეგანი: 2. მწუხარე (ი. აბ.).

მლიფი: 1. (ქიზიყ) გალუელი, თხელი; წერილი ნაწლაფი.

მლიფი: 2. (თუშ.) გაიძეერა, მელა ადამიანი (პ. ხუბ.).

მლიფი: 3. პატარა ნაცრისფერი კლდის ჩიტი.

მმოსაფი: 1. ეინც მოსაფს, - შემმოსაფი.

მმოსაფი: 2. მორწმუნე, მსასობეული.

მო: 1. მოსელა (ი. აბულ.); მოხმობა საქონლისა. (შემოკლებული) მოდი!

მო: 2. (თანდ.) ჩემდამო; ჩუენდამო.

მოართმეფს: 1. მოუტანს, მოკგერის; (ირონ.) სურვილს არ შეუსრულებს, იმედს გაუცრუებს, არ მოხდება ისე, როგორც სურს.

მოართმეფს: 2. მოხდის, მოაცლის (ქაფს და მისო.).

მოარღვეფს: 1. რღვევით მოაშორებს (დაკერებულს, ნაქსოფს...) ღიანგრეფს, მოშლის.

მოარღვეფს: 2. კეფთს, ჭრის (წყაფს, პაერს...) და მოღის.

მოასხამს: 1. აქაიქ სიოხეს დაასხამს; შემო-

ასხამს.

მოასხამს: 2. ერთად მოიყვანს, მორეკავს (ბეერს).

მოასხამს: 3. მოახურავს, წამოასხამს, მოცუამს მოსასხამს (პალტოს და მისო.).

მოაყიფლებს: 1. პირით მისიკენ მობრუნებული დაიყიფლებს.

მოაყიფლებს: 2. (ფშ.). შეარცხვენს, მოაყიფნებს.

მოაყოლებს: 1. ირგვლივ მოაფლებს; თან მოაფენებს; გამოაყოლებს; ატარებს ეინმეს ან რამის უკან, შემდეგ; (საუბ.) მოარტყამს; რამეში მოაქცევს, მოამწყედევს.

მოაყოლებს: 2. იგიფეა, რაც მოაყოლინებს; იგიფეა, რაც მოკყეფბა.

მოაცილებს: 1. მოაშორებს, ჩამოაშორებს, ჩამოაცილებს; წაიყვანს. თავს ღიანებებს, ღიანშორებს...

მოაცილებს: 2. მომიავლს თან ეახლებბა, მიყეფბა გარკეფულ ადგილამდე.

მოაცილის: 1. თავისუფალ დროს მისცემს, საშუალებას მისცემს მოიცალოს.

მოაცილის: 2. მოაცილებს, მოაშორებს.

მოგდება: 1. (გურ.) მოხურვა კარისა (ს. ელ.).

მოგდება: 2. (იმერ., გურ., ლეჩხ.) პირუტყვისაგან ეაღაზე ადრე მოგებბა ნაშიერისა, მკედარი ან ცოცხალ-მკედარი პირუტყვის შობა დროზე ან ნაადრეეად.

მოგებბა: 1. თანხა, რომლითაც შემოსავალი სჭარბობს გასავალს.

მოგებბა: 2. (ძე.) დადგომა რისამე კვალზე (სიმ. ყაფს.).

მოგებბა: 3. პასუხის გაცემა („მან მომიგო მე“).

მოგებული: 1. რაც მოიგეს; თანხის ბრუნეით (ვაჭრობითა და მისო.) შექენილი, დაგროეებული; გათამაშების ან თამაშის საშუალებით მოიგებბული გამარჯეეებბა, წარმატებბა; ეინც მოიგო, გამარჯეეებული.

მოგებული: 2. ეინც მოეგო (გონს), - გონს მოსული.

მოგებული: 3. რაც მოაგეს, დაგებბული (ქეფენილი); მოსხმული; გამართული, გაწყობილი.

მოგებული: 4. შობილი, დაბადებული (პირუტყვეზე ითქმის).

მოგვი: 1. ზორიასტრის სჯულის მღვდელ-მსახური, ცეცხლმსახურთა ქურუმი. ვარსკელაუ. მორიცხველი, მისანი, გრანუელი.

მოგვი: 2. ხამლი, ყვლამადლი ფეხსაცმელი, ნეჟმა (დ. ნუბინ.); „ნეჟმა“ (საბა). სვეით აბრუ-ხილცხვირიანი და ნაოჭებიანი ნეჟმა.

მოგვი: 3. „მწვალკები“ (საბა).

მოგლილი: 1. (ქსნის ხ.) სიმსიენა, ფეხის გულზე უნრდება ადამიანს (ვ. სომხშიშე).

მოგლილი: 2. (ქართლ.) ფესვებამდე მოპოვილი და ფეხით მოთვლილი; მოცვეთილი (შ. ძიმ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

მოგუ: 1. ნეჟმა (ი. აბ.).

მოგუ: 2. ვარსკელავამორიცხველი; მისანი; კუდიანი; მასუდუანთა მოძღვარი (ი. აბ.).

მოგუ: 1. ცეცხლთაყვანისმცემელი.

მოგუ: 2. ფეხსაცმელი („სახმარი იკონომოსისაგან ითხოვიან, გინა თუ მოგუნი, გინა თუ ნაფლანი“).

მოდა: 1. გარკვეული დროის მანძილზე ამა თუ იმ სასოგადოებრივი წრის დამახასიათებელი გემოვნება ნაცმა-მორთვისა, ქცევის წესებისა და სხვ.; ასეთი გემოვნების შესაფერისი ტანისამოსი, ფეხსაცმელი და მისთ.

მოდა: 2. ძველებური ჩანახი, რომელიც შთაიტევს ასს კევრცხს (დ. ნუბინ.).

მოდგამი: 1. (ზ. აჭარ.) მიწის დამუშავების წესი (შ. ნიუარ.); შრომის ორგანიზაციის ერთგვარი ფორმა ნაემშენებლობასა და მეტივეობაში (ზ. კუტაღ.).

მოდგამი: 2. (ქართლ., ქიზიყ.) გუთნეულში შეამხანაგებული, გუთნეულის მონაწილე (შ. ძიმ., ნ. კეცხ.). მოზიარე.

მოდგამს: 1. შთამომავლობით მოსდევს, ზნედ აქვს, სწევეია.

მოდგამს: 2. იგივეა, რაც დადგამს.

მოდგმა: 1. გეარი, წარმოშობა, შთამომავლობა, თაობა; ჯიში.

მოდგმა: 2. რამესთან მჭიდროდ დადგმა, სულ ახლოს, – ზედ მასთან დადგმა.

მოდული: 1. რიცხვის აბსოლუტური სიდიდე; ზოგი კოეფიციენტის სახელწოდება;

მოდული: 2. სეეტის რადიუსი ან დიამეტრი, – საზომი შენობის ცალკე ნაწილებს შორის

თანაზომიერების დასაცავად.

მოდული: 3. (გურ.) ღიდი ხნის ყინობით გამოფიტული მიწა (ს. ელ.).

მოდული: 4. (ჭან.) მომკალი ყანა და მიწა; სიმინდმოჭრილი ადგილი (ივ. ჯაგახ.).

მოდლეზილი: 1. მადალი და ზორბა ტანის ადამიანი.

მოდლეზილი: 2. მოხეული, მოგლეჯილი.

მოეკიდება: 1. მოეპურობა, მოექცევა; მოეკიდება, ნაეჭიდება; მოებმება; მოულება (ხაესი, ფითრი და მისთ); (საუბ.) გაუხდება (სიძედ, ნაოლიად, მამობილად...).

მოეკიდება: 2. ცეცხლი მოეკიდება, ცეცხლი მოელება, ცეცხლი გაუნრდება.

მოენე: 1. მეთვალეურე, ჯაშუში.

მოენე: 2. ენის მცოდნე, მთარგმნელი, თარჯიმანი.

მოესხმება: 1. აქა-იქ დაესხმება (სითხე); რისამე ზუდაიორზე დაესხმება, მოუღერება.

მოესხმება: 2. მოებმება ბევრი.

მოეჭრება: 1. მოიტრება მისი, – მოეკვეთება.

მოეჭრება: 2. თავს დაესხმის, უცემა.

მოვანება: 1. მოვარის გაესება (იუსტინე აბულაძე).

მოვანება: 2. შუქის გარს მოკლება, ბაკმა (აკ. შანიძე).

მოვანება: 3. ადგილზედ, ბინაზედ მოსვლა (ხელნაწერი A-855).

მოვანება: 4. (გურ.) მუცლის მოშლა ორსულისა (გ. შარაშ.).

მოზარე: 1. ზარის მთქმელი; მოთქმით მოტირალი.

მოზარე: 2. გაუბუღავი, ზარმაცი, დაზარალებული (ი. აბ.).

მოთალი: 1. ერთგვარი ფხეური ყველი.

მოთალი: 2. (ჭან.) შვილიშვილი, ნაშიერი, ბარტყი (არნ. ნიქ.).

მოთუალვა: 1. (ძვ.) დათვალეურება (სიმ. ყაუხჩ.).

მოთუალვა: 2. (ძვ.) მიკუთვნება (სიმ. ყაუხჩ.).

მოთხე: 1. „სკიერის კოლოფი“ (საბა); უჯრა, სკიერის კოლოფი (დ. ნუბინ.).

მოთხე: 2. მოთხელო, ოდნავ თხელი.

მოთხე: 3. ხურჯინი (მ. სარჯ.).

მოაკიდებს: 1. მოაკიდებს თავისას, წაივლებს; მოიღებს, გაუნდობა (ხავსი, ობი...).

მოაკიდებს: 2. ზურგზე მოიღებს, აიკიდებს (ტიეროს).

მოაკიდებს: 3. მოუკიდებს თავისას.

მოიმხრობს: 1. მიიმხრობს.

მოიმხრობს: 2. (იმერ., გურ.) „გზას ეუღარ მოიმხრობს“ – გზა დაეკარგა, გზას ეუღარ გაიგნებს.

მოისვამს: 1. წაისვამს, გადაისვამს.

მოისვამს: 2. დასვამს თავისთან, დაისვამს გეერდით.

მოისვრის: 1. მოსვრის თავისას, – გაისვრის, მოითხუანის; გაიჭუჭყიანებს.

მოისვრის: 2. მოიჭნეებს და გადააგდებს.

მოისხამს: 1. გამოიხამს, გამოიტანს (მრავალს).

მოისხამს: 2. მოიხურავს, წამოიხამს, მოიცვამს მოსასხამს.

მოისხამს: 3. მოისვამს, დაისვამს გეერდით ან ირგველივ (მრავალს), – შემოიხამს.

მოიცემს: 1. „გონს მოიცემს“, – გონს მოვა, გონებაში ჩაეარდება.

მოიცემს: 2. მოდის და იცემს.

მოიცლის: 1. რამისათვის თავისუფალ დროს ეშოვის.

მოიცლის: 2. მოიშორებს; ჩამოიცილებს, ჩამოიშორებს.

მოიწევს: 1. მოსწევს თავისთვის ან თავისკენ, ცოტათი ადგილს გადმოინაცვლებს აქეთკენ; მოსწევს თავის თავს, – შეიმოხევეს რასმე; მოიყვანს, მიიღებს (მოსავეალს).

მოიწევს: 2. მოდის, მოემართება, მოეშურება.

მოიჭრება: 1. მოჭრიან; მოჭრა შეიძლება.

მოიჭრება: 2. სწრაფად მოვა; მოეარდება.

მოკაეებულო: 1. რაც მოიკაეებს; შემოდობილი.

მოკაეებულო: 2. კავად მოხრილი, – მოკაკუჭილი.

მოკიდება: 1. ხელის მოვლება, ხელის ჩაჭი-

ლება; ხელის ხლება.

მოკიდება: 2. ტიეროსის ზურგზე მოღება, აიკიდება.

მოკიდება: 3. ცეცხლის განენა, ანობა.

მოკიდება: 4. იგივეა, რაც ამოკიდება.

მოკიდებულო: 1. რაც მოაკიდებს, – ჩაეღებულო (ხელი...); გაერცვლებულო; რაც მოეკიდა რასმე, – მოღებულო (ხავსი, ჭირხლი...); რაც მოეკიდა ვისმე, – მორეული (ძილი, ღვინო); რაც მოუკიდეს; მოუოღებულო, დაწყებულო.

მოკიდებულო: 2. რაც ან ვინც მოიკიდეს, – აიკიდებულო.

მოკიდებულო: 3. რაც მოუკიდეს ან მოეკიდა, – მოღებულო (ცეცხლი).

მოკლე: 1. რასაც მცირე სიგრძე აქვს; არაერცვლი, პატარა; რაც ცოტა ხანს გრძელდება, – არახანგრძლივი.

მოკლე: 2. (ძე.) დაბალი.

მოკოტვა: 1. (ღენხ.) მოფხაჭნა, დაკაწვრა (მ. ნიქ).

მოკოტვა: 2. (ღენხ.) სწრაფად გაქცევა, გაპარვა ნახუბიდან (მ. ნიქ).

მოკოტვა: 3. (ზ. აჭარ.) სიმინდის მიერ ტაროს გამოღება (შ. ნიუარ.).

მოლა: 1. (ქიზიყ.) ერთად გაკრული ტილოები ქვეერის გაქონისას ქონის მისასმელ-მოსასმელად (ს. მენოშ).

მოლა: 2. მუსულმანთა მღვდელი.

მოლა: 3. ბადის საწაფებად ლაზთა ყოფაში ამ უკანასკნელ დრომდე გამოიყენებოდა ერთგვარი მიწა, რომელსაც ღუმელში გამოწვაენდნენ, რის შემდეგ იგი დამძიმდებოდა და მიუმებოდა ბადეს, რასაც ხალხი მოლას უწოდებდნენ (ზ. კუტალი).

მოლა: 4. (იმერ.) მინდორი (ნ. შარაშ).

მოლი: 1. ახლად ამოსული ხშირი და მწვანე ბალახი.

მოლი: 2. ზღვაში, ნავსადგურის შესასვლელთან აგებული გრძელი კედელი, რომელიც ერთი ბოლოთი ნაპირს ებჯინება; ნავსადგურს ზღვის ღელვისაგან იცავს (მ. ჭაბ.).

მოლი: 3. ნივთიერების მოღეკულებური მასა, გამოსახული გრამობით.

მოლი: 4. შავი წამოსასხამი ღართივით (ღ. ნუბინ.); ერთგვარი ჯადოსნური მწვანე მოსასხამი, რაც ადამიანს უჩინარკყოფს („მან

გრძნეულმან მოლი რამე წამოისხა ზედა ტანსა, მასვე წამსა დაიკარგა, გარდაფრინდლა ბანაბანსა“ (რესთავეული).

შოლი: ნ. (იტაღ.) იგივეა, რაც მინორული, – მინორისათვის დამახასიათებელი ბგერების შეხამებაზე დამყარებული; ნადვლიანი შეფერვლობის მქონე სამხმრეთეა.

შოლი: ნ. (ძვ.) ჯადოსნური წამალი (ზ. სარჯკ.).

შოლობრა: 1. (ქართლ.) ხის კანის გაძრობა, მოტყულება (კირიონი).

შოლობრა: 2. (გურ.) ხორცის, ტკბილისა და მისთ. ხარშის დროს ქაფის მოხდა. (ა. ღლ.).

შოლოხი: 1. იტყვიან ისეთი რამის შესახებ, რასაც ბუერი ადამიანის მსხვერპლი სკირდება (ფინიკი.) მეფე; ფინიკიელთა მზის, ცეცხლისა და ომის ღმერთის სახელის მიხედვით, რომელსაც ადამიანებს მსხვერპლად სწირაუდნენ (მ. ჭაბ.).

შოლოხი: 2. (ღლათ.) ერთგვარი ავსტრალიური ხელიკი (მ. ჭაბ.).

შომაგალი: 1. ვინც ან რაც მოდის; რაც აქეთ მოემართება; (გადატ.) ვინც ცხოვრებას იწყებს. ახლანდელის მომდევნო დრო.

შომაგალი: 2. (უარგ.) ქურდობის კანდიდატი.

შომართება: 1. დაგება, დასუფთაება (ი. აბ.).

შომართება: 2. მიმართება, კვეთება, შებმა, ჯახება (ი. აბ.).

შომართება: 1. სახელი მომართავს (აქეთ მოაქცევს, მოაშვერს; მოაწმინდებს რამესთვის, ააწმობს სიმებიან საკრავს; რაიმე მექანიზმის ზამბარას დაუხვევს ასამუშაებლად) ზმნის მოქმედებისა; მიმართება, მოწოდება პირველი ან მეორე პირისადმი.

შომართება: 2. (ფშ.) მოსევა (ი. ქეშიკ.).

შომენტი: 1. დროის უმოკლესი მონაკვეთი, – მეუი (დროის მეტად მცირე მონაკვეთი, – არღის მესამოცედი).

შომენტი: 2. რაიმე მხრით მნიშვნელოვანი გარემოება, ვითარება.

შომენტი: 3. (ღლათ.) მამოძრავებელი ძალა, ბიძგი). მექანიკისა და ალბათობის თეორიის ცნება.

შომსხმელი: 1. ვინც ან რაც მოახსიამს (წყლის მომსხმელი).

შომსხმელი: 2. რაც მოახსიამს; მომბმელი, გამომტანი (ბუერი ნაყოფისა).

შომყოლი: 1. ვინმესთან ერთად მოხუელი, მხლებელი; მომდევნო; გარსი, რომელშიც მოთავსებულია ნაყოფი დედის მეცხელში, ბუდე.

შომყოლი: 2. მიხრობელი, მოქმელი.

შომჩივანი: 1. ვინც უჩივის ვისმე, ვისაც საზამართლოში აქვს საჩივარი შეტანილი; მომდევრავი, უკმაყოფილო რისამე.

შომჩივანი: 2. (გურ.) ყანურ სიმღერაში ლექსის მოქმელი (ა. წულ.).

შომწოდებელი: 1. ვინც ან რაც მოაწოდებს.

შომწოდებელი: 2. ვინც მოაწოდებს, – მომხმობი (რამის შესასრულებლად).

შომჭირნე: 1. ხარჯვაში ზომიერი, – ყაირათიანი, დამსოგველი.

შომჭირნე: 2. გაჭირვებული, შევიწროებული („დაცვეს წინაშე მისსა რეცა მომჭირნედ“).

შომხმარი: 1. რაც მოხმა, – ცოტათი გამხმარი.

შომხმარი: 2. მომხმარე.

შონა: 1. მონათმფლობელურ სასოგადოებაში ყოველგვარ უფლებასა და საწარმოო საშუალებას მოკლებული პირი, რომელიც მონათმფლობელის სრულ საკუთრებას წარმოადგენდა.

შონა: 2. (ხეესურ., ფშ., თუშ.) ტუდი (ა. შან., თ. უთურგ.).

შონა: 3. დეთის დიდად მოშიში ადამიანი.

შონაგონი: 1. რაც მოგონეს, – მოგონილი.

შონაგონი: 2. შვილი (შვილები). (“ჯეართა ენით“).

შონაობა: 1. „ეკთრი“ (საბა).

შონაობა: 2. მონობა, მონათმფლობელობა.

შონარდე: 1. ნარდის მოთამაშე.

შონარდე: 2. ნარდად მომუშავე.

შონაზონი: 1. (ძვ.) ქალი, რომელსაც მონასტერში ასკეტური ცხოვრების აღთქმა აქვს დადებული.

შონაზონი: 2. ბერი, – საეკლესიო ძმობის წევრი, რომელსაც მონასტერში ასკეტური ცხოვრების აღთქმა აქვს დადებული.

მონდავი: 1. (გუდამაყრ., მოიულ., ფშ.) გუონეულში შეამხანაგებულნი, გუონეულში შემაგავლი, — ხარ კამენის ერთ-ერთი პატრონთაგანი; მესობლები, რომლებიც მამულს შეამხანაგებულნი ხნავენ (ლ. კაიშ.).

მონდავი: 2. (თუშ.) ძმათა ცოლები ერთმანეთის მიმართ.

მობერავს: 1. (ქართლ.) ქაფს მოაცლის, მოქაფავს (პ. გაჩეჩ.).

მობერავს: 2. (ქართლ.) საკმლით დააკმაყოფილებს, გააძლებს (პ. გაჩეჩ.).

მობერავს: 3. (ფშ.) ზუსეურად მოშის (ი. ქეშიკ.).

მორგვი: 1. (ქიხიყ., ქსნის ხეობ., რაჭ., გურ.) ურმის თელის კუნძი, რომელშიც ღერძის თავია გაყრილი და სოლებია დამაგრებული.

მორგვი: 2. (ქსნის ხეობ., ზ. იმერ.) ჭურჭლის გასაკეთებელი იარაღია, კუნძის მსგავსი. მრგვალი სუფთა ფიცარია, რომელიც ტრიალებს ხის ფეხზე (ბ.წერეთ.).

(ძე. შუმერული, ძვ.წ.ა. IV ათასწლეული) სამეთუნეო დაზგა.

მორგვი: 1. (ფრ.) სპეციალური სათავსი, რომელიც არსებობს სააეადმეოფოებთან, სასამართლო-სამედიცინო დაწესებულებებთან. გემების შესანახად, ამოსაცნობად და დასამარხად გასაცემად.

მორგვი: 2. (პოლ.) მიწის საზომი ერთეული, დაახლოებით 0,5 ჰექტარი.

მორგვა: 1. ღონით ან ხერხით დაძლევა, დამარცხება ვინმესი ან რამისა; მოცილება (ძილისა...); მოღგმა, მოზგენა (ცრემლისა).

მორგვა: 2. სითხეში ან სითხისებურ მასაში კოეხის, ციციხისა და მისთ. რევით დატრიალება.

მორეული: 1. ვისაც ან რასაც მოერივნენ, დაძლეული; რაც მოერია ვინმეს ან რამეს.

მორეული: 2. რასაც მოურიეს.

მორთმევა: 1. (პატეისცემით) მოცემა, მოტანა, მოძღვნა.

მორთმევა: 2. მოხდა მოცლა (ქაფისა და მისთ.).

მორთული: 1. ვინც, რაც მორთეს ან მორთო.

მორთული: 2. თაღლითი (“სხვათა ენაა, ქართულად მორთული ჰქვიან” (საბა).

მორი: 1. მოჭრილი მსხვილი ხე, ტოტებგაცლილი და უხეშად გათლილი.

მორი: 2. მამრი (ა. შან.).

მორი: 3. „მამაკაცის ასო სარცხენელი“ (საბა).

მორიგე: 1. გარკვეული დროის განმავლობაში რაიმე მოვალეობის შემსრულებელი.

მორიგე: 2. (ხევსურ.) ქართულ მითოლოგიაში, — პირველი ღვთაება, რომელიც ყველაზე ძლიერი და უფროსია, ქვეყანას რიგს აძლევს და ყველანი მის ბრძანებას ემორჩილებიან (ს. მაკალ.).

მორტყმა: 1. სახელი მოარტყამს (მოახვედრებს), მოირტყამს (შემოიკრავს, შემოირტყამს) ზმნათა მოქმედებისა.

მორტყმა: 2. (ქარგ.) საოქმელის ზუსტად თქმა.

მორტყმული: 1. რაც მოარტყეს, — მოხვედრებული.

მორტყმული: 2. შემოსილი („მორტყმულ არს ერთკერძო მთაი იგი“).

მორფი: 1. ტკივილების გამაყუწებელი და ძილის მომგერელი ნარკოტიკული საშუალება, აკეთებენ ხაშხაშის თავების წყენისაგან, — ბურძნული მითოლოგიის ძილის ღმერთის სახელის მიხედვით.

მორფი: 2. სახე, ნაკეთი, ანდაზა, — ყალიბი, კალაპოტი (ნ. ჩუბინ.).

მორფი: 3. (ძე.) გვამი, სხეული (ზ. სარჯ.).

მორჩვი: 1. (ზ. აჭარ.) მეორედ გათიბული მორწყული სათიბი (შ. ნიუ).

მორჩვი: 2. (ქე. იმერ.) ჭლაკვი, — მცენარეა (ა. მაყ.).

მორჩი: 1. ახლად ამოყრილი ელორტი ეპოსისა; რომელიმე ორგანოს წამონაზარდი განშტოება.

მორჩი: 2. (ლუჩხ., აჭარ.)მეორადი თიბვა (მ. ჩიქ.).

მორჩილი: 1. ვინც ან რაც ემორჩილება (ვისმე ან რასმე), სხვისი ნება-სურვილის უხმოდ, წინააღმდეგობის გაუწყველად ამსრულებელი; გამგონე, დამჯერი. „სხვის ნების მყოფელი“ (საბა).

მორჩილი: 2. მომცრო, პატარა.

მორჩილი: 3. მონასტერში ძმათა მსახური (დ. ჩუბინ.).

მორჩილი: 4. ფეულის ერთეული.

მორწმუნე: 1. აღაშიანი რომელსაც ღმერთი სწამს და ასრულებს საეკლესიო წესებს.

მორწმუნე: 2. (ძვ. თურქული ტერმინი) რწმუნებული, — ანდერძდანაკისრი, რომლითაც მემკვიდრის სინდისზე იყო დავალება; მესამე პირისათვის გადაეცა მოსული მემკვიდრეობა ან მისი ნაწილი.

მოსაგრე: 1. (ძვ.) მოლაშქრე, მებრძოლი; „მოგარევედ ბრძოლის მებრძოლი“ (საბა).

მოსაგრე: 2. (ძვ.) მოგზაურსა პქვიან.

მოსადევარი: 1. (კახ.) ადგილსამყოფელი, მამული და სახლ-კარი (გ. იმნ.); (ფშ.) შთამომავლობა; იგივეა, რაც ნათესავი.

მოსადევარი: 2. (თუშ.) აღკაზმულობა ცხენისა; ყველაფერი, რაც ცხენის შეკაზმვას სჭირდება (თ. უთურგ.).

მოსაკიდებელი: 1. რაც უნდა მოაკიდონ, მოაეღონ, ჩასკიდონ, მოსდონ (რასმე ან ვისმე); რასაც უნდა (ან შეიძლება) მოაკიდონ (რამე); რაზეც უნდა მოიკიდონ (რამე).

მოსაკიდებელი: 2. რაც უნდა მოაკიდონ ან მოიკიდონ, — ასაკიდებელი; რითაც უნდა მოიკიდონ.

მოსაკიდებელი: 3. რასაც უნდა მოუკიდონ.

მოსასწრები: 1. რაც უნდა მოასწრონ, — დროზე გასაკეთებელი.

მოსასწრები: 2. (ქვ. იმერ.) საუცხოო, საქვირველი, მშვენიერი (ბ. წერეთ.).

მოსატყუებელი: 1. ვინც (რაც) უნდა მოატყუონ; რითაც უნდა მოატყუონ; რაც მოატყუებს ვინმეს, რამეს.

მოსატყუებელი: 2. ვინც, რაც უნდა მოიტყუონ; რითაც უნდა მოიტყუონ.

მოსახდენი: 1. რაც უნდა მოახდინონ ან უნდა მოხდეს.

მოსახდენი: 2. რაც მოუხდებათ. — შესაფუძრისი.

მოსე: 1. (ძვ. ებრ.) წყლიდან ამოყვანილი.

მოსე: 2. (ძვ. ებრაელთ.) ბავშვი.

მოსვრა: 1. გასვრა, გათხუპვრა, გაჭუჭყიანება.

მოსვრა: 2. „მოსკერა. — მოწვევედა და დახოცა“ (საბა).

მოსმა: 1. დასმა მის ან თავის გვერდით; სუვიდან წასმა, გადასმა; რამის სუვლაპირზე მოტარება (ფოცხისა...); ცურვისთვის გარკვეული წესით ამოძრავება (წიხბუბისა, ხელბუბისა); რამეში ამოტარება, ამორევა, ამოსმა; გამოსმა (მჭრელი იარაღისა...).

მოსმა: 2. რამის მცირე ნაწილის შესმა, დალევა.

მოსმული: 1. რაც მოსუვეს რასმე ან ვისმე; გადასმული; წასმული; წაცხებულები; რაც მოსმით ამომძრავეს.

მოსმული: 2. რაც მოსუვეს.

მოსრული: 1. მოსული.

მოსრული: 2. ვინც ან რაც მოსრეს, — ამოხოცილი, ამოკლტეტილი; მოსპობილი, განადგურებული.

მოსული: 1. ვინც, რაც მოვიდა; აღმოცენებული.

მოსული: 2. (ჯავახ.) ტანადი, სრული აღაშიანი (გრ. შერ.).

მოსწრაფება: 1. ცლა, გულსმოდგინება, თავს გამოდება (ნ. ჩუბინ.).

მოსწრაფება: 2. დაჩქარება; აჩქარება. დაშურება, გაშურება, სწრაფეა, გაწევა, მიმართება (ნ. ჩუბინ.).

მოსხებილი: 1. რაც მოსხიპეს, — მოჭრილი, ჩამოჭრილი.

მოსხებილი: 2. კოპია, სხარტი (ი. გრიშაშ.). ტანწერილი.

მოსხმა: 1. აქა-იქა დასხმა, დაღვრა; რისამე სუვლაპირზე დასხმა სითხისა.

მოსხმა: 2. გამოზმა, გამოტანა ბევრი ნაყოფისა.

მოსხმა: 3. მოხურვა, წამოსხმა, მოცმა (მოსახამისა).

მოსხმული: 1. რაც მოსხეს.

მოსხმული: 2. რაც ახსია (მცენარეს), რაც მოიხსა (მცენარემ); რასაც ახსია, რამაც მოიხსა (ნაყოფი).

მოსხმული: 3. იგივეა, რაც წამოსხმული. მოხურული, წამოხურული.

მოტყეება: 1. პატყება („მომიტყეე, რათა განვისუენო“).

მოტყევა: 2. თავდასხმა („მოტყევა და მისტაცა ნუკრი“).

მოტყევა: 3. გაშლა („მოტყენის ფროენი შირიალებად“).

მოტყხა: 1. გადმოწევა და ტუხით მოცილება.

მოტყხა: 2. (ქარგ.) გადამალა (ლ. ბრეგ.).

მოტყხა: 3. (ქარგ.) საჭმეს ჩამოაშორა (საქმეში არ გაიყენა) (ლ. ბრეგ.).

მოტიფი: 1. რაიმე მოქმედების გამომწვევი მიზეზი.

მოტიფი: 2. მუსიკალური ნაწარმოების ძირითადი ელემენტი, მელოდია.

მოტყდება: 1. ტყლომით მოეცლება, მოშორდება.

მოტყდება: 2. (ქარგ.) გაიპარება, გაიძუწება, წაევა (ლ. ბრეგ.).

მოტყუება: 1. ტყუილით შეცდომაში შეყვანა; შეცდენა; მოტყუებით მოყვანა.

მოტყუება: 2. (ძე.) მიღება, შეპენა (ნ. მელიქ).

მოუკიდებს: 1. მოკიდებს მისას.

მოუკიდებს: 2. ცეცხლს გაუწენს, აანთებს.

მოუკიდებს: 3. ამოუკიდებს.

მოურავი: 1. (ძე.) მემამულის ქონების გამგებელი. რომელიმე პროვინციის, ქალაქის, თემის და მისთ. გამგე.

მოურავი: 2. იგივეა, რაც ურვა, - წუხილი, ენება, შფოთვა; გასაჭირი (ი. აბულ.).

მოურეველი: 1. რაც მოურეული არ არის, რისთვისაც არ მოურევიათ.

მოურეველი: 2. ვისაც ან რასაც ვერ მორევიან, - დაუძლეველი, უძლეველი, დაუმარცხებელი.

მოურთავს: 1. მორთავს მისას ან მისთვის, - მოუკასიანებს, შეუქმობს.

მოურთავს: 2. (იმერ.) იგივეა, რაც დაუწენს.

მოუსვამს: 1. შეხებით მოატარებს მისასუ, - წაუსვამს, გადაუსვამს; წაცხებს, წაუსვამს; ცურვის მიზნით გარკვეული (წესით) ამოძრავებს (ხელებს, ფეხებს, ნიშბებს...).

მოუსვამს: 2. დასვამს მის გვერდით.

მოუსვამს: 3. წაევა სირბილით, მოკურცხლავს.

მოუსხამს: 1. მოასხამს მისას, მისთვის.

მოუსხამს: 2. მოუსვამს, დაუსვამს ბევრს გვერდით ან ირგვლივ - შემოუსხამს.

მოუყვება: 1. მოკვება.

მოუყვება: 2. უამბობს, მოუთხრობს.

“

მოუხდება: 1. შნოს, ღასათს მისცემს, - დაშვერდება; სარგებლობას მოუტანს, - არგებს.

მოუხდება: 2. (ძე.) იგივეა, რაც მოუხტება.

მოუხდება: 3. მოუწევა, შეემთხვევა (რაიმე), დასჭირდება, მოუწებს.

მოქიაქება: 1. ფართოდ გაღება კარებისა.

მოქიაქება: 2. მიყრა - მოყრა საგნების.

მოქლონი: 1. ჭანჭიკი, რომელიც იხმარება ღმერთის ორი ნაწილის დასაკეწებლად.

მოქლონი: 2. (ძე.) ბოქლომი, კლიტე ურდული (ი. აბულ.).

მოქნა: 1. დამუშავება, მოთელვა (ტყევისა), - გამოქნა; მოღრეკა, მოღრეწა, მოხრა.

მოქნა: 2. მოტყხა (პურისა) (ლ. კაიშ.).

მოქნა: 3. (კახ.) სორსალის სორსალსუ დაშენება, მიწება, გადაბრა (თონის, ქვეყრის კედლის გასაკეთებლად, ასაშენებლად) (ე. მახარობლიშვილი).

მოქცევა: 1. რაიმენადირი მოქმედება. მოიქცევა (იმოქმედებს რამენადირად, იზამს ასე თუ ისე); ზღვის დონის პერიოდული აწევა, მატება.

მოქცევა: 2. (ჯავახ.) პურის დახარისხება, გასუფთავება ცხებით, ცხრილით... (გრ. ბერ.).

მოქცეული: 1. მოთავსებული (საღმე, რამეში).

მოქცეული: 2. მობრუნებული, შემობრუნებული; ვინც მოიქცა ან მოაქციეს, - ვინც რომელიმე სარწმუნოება, რჯული მიიღო.

მოქცეული: 3. უსწორმასწორო („არს... ადგილი რაიმე მოქცეული, ყური ყოვლად უდაბნო“).

მოღება: 1. სახელი მოუღებს (ბოლოს მოუღებს, - გაანადგურებს, მოსპობს), მოუღება (ბოლო მოუღება, - გათავდება) ზმნათა მოქმედებისა.

მოღება: 2. წართმევა (ივ. ჯავახ.).

მოღება: 3. (ძე.) მოტანა; მოყვანა (სიმ. ყახუხი.).

მოღვერა: 1. (თუშ.) ხიდან ქერქის აცლა.

მოღვერა 2. (თუშ.) შვილი – რვა წლის ბიჭი (პ. ხუბ.).

მოღვერა 3. (თუშ.) მოზეერი (პ. ხუბ.).

მო(პ)ყვება 1. მოვა ვინმესთან, რამესთან ერთად; გამოიყვება (უკან, კვალდაკვალ...) ვისმე.

მო(პ)ყვება 2. იტყვის რაიმე ამბავს, თხრობით, ზეპირად გადმოსცემს რასმე.

მოყნოსავს 1. დაყნოსს.

მოყნოსავს 2. (ეარგ.) იგრძნობს, მიხელება.

მოყოლა 1. სახელი მოჰყვება (მოვა ვინმესთან, რამესთან ერთად, გამოიყვება ვისმე, რასმე) ზმნის მოქმედებისა.

მოყოლა 2. სახელი მოჰყვება (იტყვის რაიმე ამბავს, თხრობით, ზეპირად გადმოსცემს რასმე) ზმნის მოქმედებისა.

მოყოლილი 1. ვინც ან რაც მოჰყვა: თან მოყვანილი; თან მოტანილი; მოქცეული, დატანებული.

მოყოლილი 2. ნაამბობი, მოთხრობილი.

მოყრა 1. ბეერის ზედ მოგდება, იქითა მხრიდან რამესთან ახლოს დაყრა; მოტანა და დაყრა; მობნევა, მოფრქვევა; გარკვეულ დონემდე აყვება, გავსება; გარკვეულ ასაკამდე მიღწევა, გაზრდა.

მოყრა 2. (ინგილ.) მოძრობა, აძრობა (ნ. როსტ.).

მოშურნე 1. ვისაც შურს ვისიმე; მეშურნე.

მოშურნე 2. ძლიერ მოწადინებული; გულმოდგინე, თავგამოდებული.

მოშურნეობა 1. მოშურნის თვისება, – მეშურნეობა, შურიანობა.

მოშურნეობა 2. მოშურნის თვისება, – გულმოდგინება, მონდომება, თავგამოდება.

მოჩახჩახე 1. რაც ჩახჩახებს; მოკაშკაშე.

მოჩახჩახე 2. რაც ჩახჩახებს; რაც მოჩახჩახებს, – მოჩხრიალე, მოჩხჩხუხე.

მოცადი 1. (ქართლ., ქიზიყ., მოხ.) მეცადინე, მუყაითი, ბეჯითი, გამრჯე (ს. მენთეშ., ო. ქაჯ.).

მოცადი 2. (ქართლ.) ერთი წლის ან ცოტა მეტი ხნის ხბო (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); წერილფეხი სანაშენო საქონელი (კირიონ).

მოცვეთი 1. (გურ.) მორბედი, – ოჯახის უმცროსი წევრი, რომელსაც სხვების დაეალებით

უხდება წასვლა-წამოსვლა (გ. შარაშ.); საქმიანი, მშრომელი, დაუზარელი (ს. ედ.); გამოცდილი, მარჯვე, უოხადი, მოხერხებული (ა. ლღ.).

მოცვეთი 2. (აჭარ.) ხბო ორ-სამ წლამდე.

მოცვლა 1. სახელი „მოიცვლის“ ზმნის მოქმედებისა (მაგ., კბილების მოცვლა).

მოცვლა 2. გაცვლა (ქ. მოწ.).

მოცილება 1. მოშორება.

მოცილება 2. მოყოლა, წამოყოლა გარკვეულ აღგილაზმდე.

მოცლა 1. მოცილება, მოშორება (კანის მოცლა).

მოცლა 2. დაცლა, გაცლა; (იმერ.) მოღვევა ხილისა.

მოცლა 3. სახელი მოიცლის (თაეისუფალ დროს იშოვის რამესთვის) ზმნის მოქმედებისა (მაგ., მოცლა არა მაქვს).

მოცლილი 1. ვინც მოიცალა, – ვისაც საქმე აღარ აქვს, თაეისუფალი, დაუსაქმბელი.

მოცლილი 2. რაც მოცალეს, – მოცილებული, მოშორებული (კანი, ქერტი...).

მოცხრილვა 1. (ფშ.) გაქცევა, მოკურცხვლა (ი. ქეშიკ.).

მოცხრილვა 2. (ქართლ.) გალუწილი ხორბლის ცხრილში გატარება.

მოძმე 1. ახლობელი, თვისტომი, თანამემამულე, თანამოსმე.

მოძმე 2. ძმა ("ჯვართა ენით").

მოძუტვა 1. (იმერ.) ნაგვის, ძუძვის დაყრა, – მონაგვიანება (პ. განენ).

მოძუტვა 2. (იმერ.) იგივეა, რაც მოტუზეა, – სხვისი ბავშვის მორცხვად მოსვლა ჭამის დროს (პ. განენ).

მოწამე 1. იგივეა, რაც მოწმე, – რაიმე შემოხვევის დამსწრე, მნახველი.

მოწამე 2. ქრისტიანული სარწმუნოებისათვის წამებული, ტანჯული, – მარტყილი.

მოწვევა 1. აქეთ გამოწვევა; მოკიშვა, მოზიდვა; მცირე მანძილზე ადგილის გადმონაცვლება (იქიდან აქეთ); მოყვანა მოსავლისა; დამწიფება, შემოსვლა ნაყოფისა.

მოწვევა 2. დაწვევა (აქეთ წამოსულისა, გა მოქცეულისა...).

მწვა: 1. ცოტათი შეწვა; რისამე ნაწილის (თავის, წვერის...) დაწვა.

მწვა: 2. (უარგ.) დაინახა; წაასწრო (ლ. ბრეგ.).

მწვა: 3. (უარგ.) მიხვდა, გაიგო (ლ. ბრეგ.).

მწოდება: 1. მომარაგება, რამეთი უზრუნველყოფა (აქეთ ჩყოფისა, აქეთ არსებულისა).

მწოდება: 2. მიმართვა რაიმე მნიშვნელოვანი საქმის შესასრულებლად; მოხმობა, მოწვევა.

მწოდება: 3. (ბარბარ.) შინაგანი მისწრაფება, მიდრეკილება რაიმესადმი.

მწოდებულად: 1. რაც მოაწოდეს.

მწოდებულად: 2. ვისაც მოუწოდეს, — მოხმობილი, მოწვეული, დაბარებული.

მწყვედა: 1. მოცილება, მოშორება, მოწვევტა.

მწყვედა: 2. ამოწვევტა, დახოცვა.

მოჭრა: 1. მოკვეთა; მოთიბვა; მოძკა.

მოჭრა: 2. სწრაფად მოსვლა, მოვარდნა.

მოხალვა: 1. ცეცხლზე ოდნავ მოწვა, დახალვა (ჩვეულებრივ, მარცვლეულისა).

მოხალვა: 2. (ლენხ.) კაკლის დაბურტყვა ხელით (მ. ჩიქ.).

მოხარკე: 1. „ხარკთ გამოძებნი“ (საბა); მობერკე, ხარკის გამოძებნი; ხარჯის მძლეველი (ნ. ჩუბინ.). ხარკის გადაძებელი.

მოხარკე: 2. „მოძჭირენ“ (საბა).

მოხატული: 1. რაც მოხატეს.

მოხატული: 2. სტიგმა, პატარა ნიშანი: წერტილი, მძიმე, ხაზი.

მოხატული: 3. რქა, სასწაული (ქართული ენის ქრესტ.).

მოხდენა: 1. ქმნა, გაკეთება; გაცემა (განკარგულებისა).

მოხდენა: 2. შროს, ღაზათის მიცემა; სარგებლობის მოტანა, — რება.

მოხდენილი: 1. იგივეა, რაც მომხდარი, — რაც მოხდა.

მოხდენილი: 2. კოხტა, ღამაზი, შნიოიანი, ღაზათიანი.

მოხდობა: 1. სახელი მოხდება ზმნის მოქმედებისა. („ჭირნი ვნახენ და მოცა-მიხვდა ნაცვალი

ჭირნახულისა, კარგა მოხდომა საქმისა, ჩემისა განძრახულისა“). (რუსთაველი.)

მოხდობა: 2. იგივეა, რაც მოხტომი.

მოხედვა: 1. „გულისხმის — ყოფა“, „ღამარხეა“, შეხედვა (ი. აბულ.).

მოხედვა: 2. მოხილვა, მონახვა, „მიხედვლობა“ (ი. აბულ.). აქეთ (უკან...) გამოხედვა, თვალის აქეთ (უკან) მიჰყვება.

მოხევა: 1. (ინგილ.) ცოტა ღაპარაკი, ენაქერობა, განუშემა; დახვევა, შემოხვევა (ნ. როსტ.).

მოხევა: 2. (ინგილ.) ურმის, საქონლის გზის მიმართულების შეცვლა, შემობრუნება; ურმის უკან-უკან წაყვანა (ნ. როსტ.).

მოხეული: 1. რაც მოხიეს, მოახიეს ან მოიხა.

მოხეული: 2. (უარგ.) ტანად ღიღი (აღამიანი), ებებურთეა (ლ. ბრეგ.).

მოხია: 1. გაიქცა, წაიღია.

მოხია: 2. (უარგ.) „მაგარი“ რაიმე თქვა (ლ. ბრეგ.).

მოხია: 3. რაიმე ნაწილი საერთო თანხიდან ჩუმიად მიითვისა (ა.სიხ.).

მოხინა: 1. (გუდამაქ., მთიულ.) მოხევე (დაცინვის კილოთი უსახიანი) (ა. შან.).

მოხინა: 2. (მთ.) გუთონის ჩიტი, ნახნავეში დიდის და ჭიებს ეძებს (ა. შან.).

მოხრა: 1. „მცირედ მოდრეკა“ (საბა); მოდრეკა, მოღუნვა (ნ. ჩუბინ.).

მოხრა: 2. „შალისაგან ხორცის შეწუხება“ (საბა); ხერით მოსჭამა, მოღრღნა.

მოხუმა: 1. მოტანა (მრავლისა) („მოსე მოიხუნა ფიცარნი იგი“).

მოხუმა: 2. გამორთმევა („მოუხუნეს მას ორნი იგი ქვანი“).

მოხყვება: 1. ვინმესთან ან რამესთან ერთად მოვა სადმე; ვინმეს ან რამეს გამოყვება (უკან, კვალდაკვალ...); მოიყოლებს, თან მოიყვანს ან თან მოიტანს.

მოხყვება: 2. რაიმე ამბავს იტყვის, რამეს თხრობით, ზეპირად გადმოცემს.

“იცვა, ირაობასა ქონობაც თანა მოხყვება. მაშინ დელს ნადრობასა სულ წერილად ვინდა მოხყვება“ (არწილი, „გაბაასება“).

მრგუალი: 1. „ყოვლით კერძო სწორი“ (საბა).

მრგუალი: 2. (ძე.) მთლიანი (ი. აბ.).

მრე: 1. „მომრევი“ (საბა); მომრევი (ნ. ჩუბინ.); მძლე (ი. აბ.). მძლეველი.

მრე: 2. (ქიზიყ.) ამრეუ-დამრევი (ს. მენთოშ.).

მრეში: 1. „წაბლის ფერ(ი) მოსისო“ (საბა); გრემა, რუხა, წაბლის მოფერო (დ. ჩუბინ.); ყომრალი, მუქი წაბლისფერი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

მრეში: 2. (კახ.) ჭროლა თუთა, მცენარეა (ა. მაც.).

მრისცხველი: 1. წილადში ხაზს ზევით დაწერილი რიცხვი.

მრისცხველი: 2. აღმრიცხველი; ხელსაწყო.

მრჩო: 1. (ქსნის ხეობ.) გამრჯე ადამანი.

მრჩო: 2. (ქიზიყ.) გამომრჩენი, ვისაც უნარი აქვს, სხვას გამორჩენს რამე, სხვისგან მოგება ნახოს, იწყოს რამე (ს. მენთოშ.).

მსმენელი: 1. ვინც ისმენს რამეს; ზოგიერთ სასწავლებელში, – მოსწავლე, სტუდენტი.

მსმენელი: 2. (ძე. იურიდიული ტერმინი) მონაწილეთა დაგება, – ცოდვის მომნაწილებელთა შერიგება ეკლესიასთან, სინანული.

მსტოვარი: 1. მხევერავი, ჯაშუში; „ეხე არს აუშაგი მომხილაევი ქვეყანისა, გინა მტერთა ლაშქართა და ეგეითართა უცნაურად“ (საბა).

მსტოვარი: 2. ლეღვია ერთგვარი (დ. ჩუბინ.).

მსუქანა: 1. სქელფოთლიანი მრავალწლოვანი მცენარე; დანდური (დ. ჩუბინ.).

მსუქანა: 2. თუთრი მიწა, მაგნეზია (მაგნეზია) (დ. ჩუბინ.).

მსუქანა: 3. (ქინი.) ძალზედ მსუქანი (უმეტესად ქალზე იტყვიან) (ა. სიხ.).

მტარვალი: 1. შეუბრალებელი, უღმობელი მმართველი, დესპოტი; ტირანი; „მრისხანე ბოქაული; მრისხანე იასაული“ (საბა).

მტარვალი: 2. მოხელე, ქალაქის მოსამსახურე.

მტილი: 1. (ძე.) ბალი, ბალ-ბოსტანი; „ბოსტანი“ (საბა).

მტილი: 2. ავარაკი; სასიამოვნო ადგილი.

მტიცება: 1. სახელი ამტიცებს (ასაბუთებს) ზმინის მოქმედებისა. დარწმუნება.

მტიცება: 2. (ძე.) მოყვრა, მიმაგრება (ი. აშ.).

მტლე: 1. ქვევრში ღვინის დანალექი.

მტლე: 2. (ქართლ.) შლამი, რომელიც შეაქვს სარწყავ წყალს.

მტლე: 3. ერთგვარი ბალახი (ამ ბალახს წყალში ასველებენ და სიცხიან ავადმყოფს ადებენ, სიცხის დასაკლებად); იყენებენ საქონლის ტყავისათვის ბალნის გასაძრობად. (მტლედ დაედება, – წამლად დაედება, შეეწირება).

მტრელი: 1. (ლენხ.) მოღალატე.

მტრელი: 2. ზარმაცი (მ. ჩიქ.).

მუდო: 1. დიდი თაგვი; „თაგვია დიდი და სხეგვარი“ (საბა); (ზ. იმერ., გურ.) თხუნელა (ქ. ძოწ., აღ. ღლ.).

მუდო: 2. წინარი, იშვიათად მოლაპარკე, თითქმის მუდამ განურებული ადამიანი; უთქმელი.

მუდრეგი: 1. (ეულგ.) ოხერი, ტიალი, უპატრონო. „უპატრონო, რომელსა თურქნი იავას უწოდენ“ (საბა).

მუდრეგი: 2. ნაპოვნი საქონელი.

მული: 1. ქმრის და.

მული: 2. (ძე.) მოლა (ზ. სარჯ.).

მულიდი: 1. (არაბ.) ერეტიკოსი, მწვალებელი, სარწმუნოებისაგან განდგომილი.

მულიდი: 2. „პარეთი (მიპარეთი) კაცის მკელელი“ (საბა).

მულინი: 1. (ფრ.) დაძახული ფერადი ძაფი ერთგვარი; იყენებენ საქარგადად.

მულინი: 2. (ფრანგ.) ერთ-ერთი ილეთი ფარიკაობაში.

მუშია: 1. (არაბ.) გახრწნისაგან დაბალზამებით (ან ბუნებრივად) დაცული ადამიანის გეამი (ან ცხოველის ლეში).

მუშია: 2. (არაბ.) მინერალური საღებავი.

მუნათი: 1. (ფშ.) დაყვედრება. დაამადლება (ეავა).

მუნათი: 2. (მოხ.) ვალი (ო. ქაჯ.) ვაღდებულება, საყვედური (დ. ჩუბინ.).

მუნა: 1. კანის გადამღები დაავადება, – მღერი.

მუნის 2. იქაური (ი. აბულ.).

მურა: 1. (იმერ.) რკინის რგოლია, მჭედელნი ხმარობენ ღურსმნის თავის გასაკეთებლად (ე. ბერ.).

მურა: 2. (ქიზიყ.) შაე-წითელი; „შაე-წითელი ძაღლი“ (საბა); ახალმოსული აბრეშუმის ჭია, ვიდრე ფერს გაიწმენდეს (ს. მენთეშ.).

მურაგს: 1. მურით სერის, მურს უსვამს.

მურაგს: 2. მიცვალბულის გეამს უღენოს საგანგებო ნიეთიერებით, აბალსამებს.

მურაზი: 1. (ლენხ.) ჯმუხი კაცი (მ. ალავე).

მურაზი: 2. (ქართლ., ქიზიყ., ფშ.) სურვილი, წადილი; გულით სანდომი ნატერა.

მურაკი: 1. დულილით შესქელებული ბოსტნეულის ან ხილეულის წვენი.

მურაკი: 2. (ქიზიყ.) კერინიხი.

მურასა: 1. ძვირფასი თელებით მოოჭვილი რამე; (ძე.) თელმარგალიტით მოსილი (სიმ. ყაუხხ.).

მურასა: 2. თონის პურია ერთგვარი.

მურასა: 3. კობტა, კეწკეწა, ნორსი (ი. გრიშაშ.).

მურდალი: 1. უწმინდური, ბინძური, უსუფთაო; (გადატ.) ბილწი, საზიზღარი.

მურდალი: 2. (მოხ.) მკედარი უზიარებელი, ან იმგვარი შემთხვევით მკედარი, რომელსაც იარაღით ჭრილობა არ აქვს“ (ალ. ყაზბეგი).

მურთხი: 1. (იმერ.) სუსტი, გამხდარი, დაავადმყოფებული (ე. ბერ.).

მურთხი: 2. (იმერ.) თხუნელა (ი. ქაეთ.).

მური: 1. ჭვარტლი, არასრული წვის პროდუქტი.

მური: 2. სურნელოვანი ფისი; (ბერძნ.) ზმირინი, სუნნელთ ხეთ ნაწვეთი (დ. ჩუბინ.).

მური: 3. ახლად გამოსული აბრეშუმის ჭია.

მური: 4. (ლაზ.) მამალი ფუტკარი.

მურკლი: 1. (მთიულ.) (ოკრიბ.) მხალი; კანაფა მხლის ამონაყარი. (ი. ალავე).

მურკლი: 2. (ქიზიყ., ინგილ.) ცომში, ფაფასა და თათარაში მოუხედავი ან გაუქნელი ფქვილის პატარა გუნდა. (ს. მენთეშ.). კომში ცომში ან კარგად მოუხედაულ პურში (მ. ჯან.).

მურწა: 1. თევი ერთგვარი.

მურწა: 2. ქვეშქვეშა.

მუსა: 1. (ბერძნ.) იგივეა, რაც მუსა (აკაი გელოვანი).

მუსა: 2. „ტაბლათ მოსაგველი“ (საბა); „მოსაგველი რამ არის ცოცხებითა“ (საბა).

მუსა: 3. ელექტრულ მანქანებში, ნახშირის ელექტროდი, რომლითაც მანქანის შინაგანი ელექტრული წრედი უკავშირდება გარეგან წრელს.

მუსა: 4. (არ.) წინასწარმეტყველი, რომელიც შეესაბამება ბიბლიურ მოსეს.

მულამი: 1. (იმერ.) საიდუმლოება (ე. ბერ.).

მულამი: 2. კილო აზერბაიჯანულ მუსიკაში (ა. ყიფში); მრავალნაწილიანი ეოკალურ-ინსტრუმენტალური მუსიკალური ნაწარმოები (ა. ყიფში).

მუშა: 1. ვინც წარმოებაში პროფესიულად ეწევა ფიზიკურ შრომას; (არაბ.) მრეწავი, მოსაქმე, მიწის მოქმედი (დ. ჩუბინ.).

მუშა: 2. (ქიზიყ.) ძნის შესაკრავი ჯოხი ორი წყროის ოდენა; ძნის შესაკრავი ჩხირი (საბა, ჩ. ჩუბინ., დ. ჩუბინ.).

მუშაფაზი: 1. „ძველის ვაზის ფერი, ამბრის ფერისა“ (საბა).

მუშაფაზი: 2. (არაბ.) რიდე, თავსუდ მოსახევეი თათრებისა (დ. ჩუბინ.).

მუში: 1. „მწერალთუხუცესი“ (საბა).

მუში: 2. ცაცხვის ქერქი, მისგან თოკს გრეხენ; (ხეეს.) საბული (ს. მაკალ.).

მუშქი: 1. (რაჯ.) მეტისმეტად რბილი (ალ. კობახ.).

მუშქი: 2. პატარა ცხოველი ირმების ოჯახისა; ამ ცხოველის სათესლე ჯირკვლების გაზონაყოფი მურა ფერის მეტად სურნელოვანი ნიეთიერება, იხმარება მედიცინასა და პარფიუმერიაში; „ხაზარეთის მუშქის ცხოველი, თახესა პგავს, ხოლო აფრიკის(ა) ცხენსა და მათის ასოთაგან არს მუშქი“ (საბა); (არაბ.) აფრიკული ნადირი თხის გვარი (დ. ჩუბინ.).

მუშქი: 3. „ხეს რომ მოთეთრო ხავსივით ჩამოუკიდება“ (საბა).

მუჭი: 1. თითებმოხრილი ხელის გული რაიმე სითხის ან ფხვიერი ნიეთიერების დასატერად, — ბლუჯი. იგივეა, რაც მუშტი.

შუპი: 2. (იმერ.) ღარდაყინის დასადგამი ბოძი (ვ. ბერ.).

შუხტი: 1. ამა თუ იმ სხეულში არსებული ელექტრობის რაოდენობა.

შუხტი: 2. ეაზნა, – დენთითა და ტყვიით გატენილი მასრა.

შუჯერო: 1. (ლენხ.) კომბალი, საბიჯგი ჯოხი.

შუჯერო: 2. ქვეერის ბოლო ნაწილი (გ. ჩიქ.).

შუჯირო: 1. „ხეარბლის მნე“ (საბა).

შუჯირო: 2. ჯვარის დატყური („ჯვართ ენა-სუ“).

შქელაფი: 1. ვინც ან რაც ქელაფს, – დამამცირებელი, შეურაცხყოფელი, მიაგერელი.

შქელაფი: 2. (იმერ.) ვინც ან რაც ქელაფს, მქშინავი.

შქისე: 1. ხეშეში, ხორკლიანი, უხეში, ტლანქი; (გადატ.) მკაცრი, უსიამოვნო (ხმა).

შქისე: 2. (ხეესურ.) მარდი, ფიცხი (ა. შან.).

შქისე: 3. (თუშ.) მსხვილი და მოკლე ბეწვი მატყლისა (ა. შან.).

შღალაფი: 1. რაც ღლის.

შღალაფი: 2. (იმერ.) უშმაკი, შემცდენი, მაცდური.

შღდელი: 1. გამწმენდელი, გინა მფარველი“ (საბა).

შღდელი: 2. (ძვ.) მომწოდებელი, მძახებელი (ვ. თოფ.).

შღერა: 1. გალობა.

შღერა: 2. (ძვ.) თამაში.

შღერა: 3. დაცინვა.

შეყფარი: 1. (მთიულ., გუდამაყურ.) ძალი (მ. ვირსალ.).

შეყფარი: 2. (ფშ.) ქორწილში კაცი, რომელიც ხმამაღლა აცხადებდა, ვინ რა სანაწყო მიუტანა ნეფე-დედოფალს.

შეყფარი: 1. იგივეა, რაც ბაყაყი.

შეყფარი: 2. საყვარელი, სატრფო, მიჯნური; მოყვარული; მოყვარე.

შჩატე: 1. მცირე წონისა, – მსუბუქი.

შჩატე: 2. (ძვ.) ფართო.

შცრევა: 1. მოკუფხვა, დაკრეფილ ეენახში აქა-იქ შერენილი ყურძნის მოკრეფა.

შცრევა: 2. ცერად მისხმა, – დაცვარვა, დანაძეა.

შცნება: 1. მოძღვრება დებულების სახით.

შცნება: 2. გამონათქვამი ზნეობრივი ხასიათისა (ათი მცნება).

შცნება: 3. შეტყობინება, ბრძანება („სულღერად მაში შენი აწეე გამცნე“).

შცრელი: 1. გამცრელი, ვინც ცრის (ფქვილს, მიწას...).

შცრელი: 2. ამცრელი, ვინც აცრას ახდენს.

შცურაფი: 1. ვინც ან რაც ცურავს, მოცურაფი; წყლის ზედაპირზე მოტივტივე.

შცურაფი: 2. მცოცავი, ქვემცოცავი, ქვეწარმავალი; (ქართლ.) იგივეა, რაც გველი.

შცხუედი: 1. გვიანი (ზ. სარჯ.).

შცხუედი: 2. მცირე (ზ. სარჯ.).

შძახველი: 1. ვინც ძახავს (ძაფის მძახველი).

შძახველი: 2. (ხეეს., ფშ., ქვ. რაჯ.) ძახველი, – საშუალო ზომის ბუნქი, რომლის ნაყოფიც (ყინვანაკრავი) იჭმევა (ა. მაყ.).

შძიმე: 1. რის აწევისაც დიდი ძალა სჭირდება; რაც, ვინც ბევრს იწონის.

შძიმე: 2. სასუენი ნიშანი, რომლითაც გამოიყოფა გარკვეული სინტაქსური ერთეული.

შძლეველი: 1. ვინც ან რაც სძლევს, ვისაც ან რასაც ძლევა შეუძლია, – მჯგობი.

შძლეველი: 2. ვინც აძლევს, იძლევა, – მიმცემი.

შძოფრი: 1. (ქართლ.) ეზოს ძალი (გ. შატ-ბერ.).

შძოფრი: 2. (ჯაეახ.) არამცოხნელი ცხოველი (გრ. ბერ.).

შწარე: 1. სპეციფიკური, არასასიამოვნო პირის დამწველი გემო.

შწარე: 2. (ჯარგ.) ძლიერი, ინტენსიური (ლ. ბრეგ.).

შწვეარი: 1. სანადირო ძალი, რომელმაც კარგი სირბილი იცის, გაქცეულ ნადირს აღვილად ეწევა და იჭერს.

შწვეარი: 2. მწვეელი (თამბაქოს მწვეელი).

მწვეარი: 3. (ხევსურ.) ხატის თანაშემწე (ს. მაკალ.).

მწერი: 1. ფეხებდინაწვერებული უხერხემლო (ცხოველი (ფუტკარი, ბუხი, პეპელა...)).

მწერი: 2. ღამწერი, ვინც წერს.

მწერი: 3. ნიგვისის ფესვის ქერქის საღებავი (ა. განენ.).

მწვალებელი: 1. ვინც ან რაც აწვალებს ვისმე ან რასმე, – მტანჯველი.

მწვალებელი: 2. (ეკლესიური) სარწმუნოებით განყოფილი, განშორებული (მწვალებელი კაცი განკვეთილია ქრისტეს სარწმუნოებისაგან).

მწვანე: 1. ნელლი ბალახის, ფოთლის და მისთ. ფერი.

მწვანე: 2. კახური ვაზის ჯიში.

მწიფანა: 1. ძალიან წერილი ხმა; ვისაც, რასაც წივილი სწევია.

მწიფანა: 2. (კახ., ქიზიყ.) წიფანა, ქუნი, ველის წიფანა, ცხერის წიფანა, მცენარეა (ა. მაყ.).

მწირი: 1. უცხოეთიდან გადმოხეწილი, – უთვისტომო, უნათესაო; უხარისხო მონაზონი, – მორჩილი.

მწირი: 2. უნაყოფო, მოუსაქელიანი.

მწირი: 3. თვალები, ორი თვალი (დ. სუბინ.).

მწირი: 4. წარმართობიდან იუდეულობაზე მოქცეული.

მწიფე: 1. ზრდადამთავრებული, შემოსული, დავარგებული; შემოსული, მოწეული, სამკალი ყანა.

მწიფე: 2. (ქარგ.) ძალიან სულელი (ლ. ბრეგ.).

მწკერი: 1. (ხევსურ.) მზის შუქისაგან აბრჭყვიალებული ზუღაპირი რისამე (ა. შანი).

მწკერი: 2. (მოხ.) ნაპრალი, ბზარი (ი. ქავთ.); გახეთქილი კასრის ან სხვა ჭურჭლის ბზარი (ა. ჭინჭარი).

მწუხარე: 1. ვინც წუხს, – ნაღვლიანი; წუხილის შემცველი, წუხილის გამომხატველი.

მწუხარე: 2. (ძე.) ბრმა (ზ. სარჯ.).

მჭადა: 1. (ქიზიყ.) თხილის, კაკლის, იფნისა და მისთ. ყვავილი (ს. მენთეშ.).

მჭადა: 2. (ქართლ., ქიზიყ., კახ.) თუთა, თუთის ხე (ა. მაყ.).

მჭადა: 3. (იმერ., ქიზიყ.) სოკო ერთგვარი (ს. მენთეშ.).

მჭამელი: 1. ვინც ან რაც ჭამს; ვინც კარგი, მაღიანი ჭამა იცის; ბეჭერი ჭამის მოყვარული.

მჭამელი: 2. (ქარგ.) ვინც მოტყუვდა.

მჭამელი: 3. უანგი.

მჭვერი: 1. (ძე.) იგივეა, რაც მჭერმეტყველი. ენამეტყველი, ენაწულიანი.

მჭვერი: 2. (ძე.) სწორი.

მჭვერი: 3. ღამში, მოხდენილი, შნიიანი.

მხარი: 1. სხეულის ნაწილი მკლავის თავიდან კისრამდე.

მხარი: 2. სიგრძის საზომი ერთეული, – სამი ადგილი (ღაახელებით ერთი მეტრი).

მხდალი: 1. ვისაც (ან რასაც) შიში სწევია, – მშიშარა.

მხდალი: 2. (ძე.) დედალი ცხოველი (ივ. ჯაყახ.); ჭაკი ცხენი (ლ. კაიშ.).

მხდალი: 3. (ძე.) გამომყოფელი, გამომსიქი; მომგები, მოზობელი.

მხე: 1. „ნაცრისფერი, მხიე“ (დ. სუბინ.).

მხე: 2. (ქართლ.) მოტკბო-მეავე; მომეავე.

მხეცი: 1. გარეული მტაცებელი, ცხოველი, – ნადირი.

მხეცი: 2. (ქარგ.) ძალიან ძლიერი (ფიზიკურად ან გონებრივად)

მხიბლავე: 1. იგივეა, რაც მომხიბლავე.

მხიბლავე: 2. გრძნეული, ჯადოქარი.

მხოლოდ: 1. ნაწილაკი; არა უმეტეს იმისა, რაც, ვინც არის. სწორედ ის (ისინი). სწორედ იმ დროს, იმ ადგილას და ა.შ.

მხოლოდ: 2. იგივეა, რაც ოღონდ.

მხოლოდ: 3. მარტო ერთი (სადეეთო სჯული).

მხრიანი: 1. (დიდი) მხრების მქონე.

მხრიანი: 2. (თუშ.) მნიშვნელოვანი, რისამე მომასწავებელი (ი. ბუქურ).

მხრიანი: 3. (ფშ.) ღაშარის ჯვრის ეპითეტი (ვაჟა, ა. შანი).

მხურავი: 1. ვინც ხურავს რამეს.

მხურავი: 2. (ფშ.) იგივეა, რაც ახურებული.

მჯდომი: 1. ვინც ზის.

მჯდომი: 2. „შიგანში ღიღი მუწუკი“ (საბა).
აუსუესებიანი სენი.

მჯდომი: 3. კიბო, კირჩხიბი (ი. აბულ.).

6

ნა: 1. „ნარი ყოველთა მყოფობიდამ გარდასრულთა ართრონი არს, გინა სამრეოდამ გარდადგინებულთა სახელთა, თავისა“ (საბა).

ნა: 2. ლერწამი, საღამური (ლერწმისა), სტიფი (ი. აბ.).

ნა: 3. (მესხ.) შემოკლებული, უნდა (ი. მაისურ.).

ნაალი: 1. (ქართლ., ქიზიყ.) ღიღი ლეიბი; ლეიბი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); ლეიბი, შათქუნი (დ. ნუბინ.).

ნაალი: 2. (გურ.) ნაცეცხლარი, გადამწეარი.

ნაალი: 3. სახურავის ქვეშ გადებული (ი. გრიშაშ.).

ნაბადა: 1. მუქი ლურჯი ფერის სოკო.

ნაბადა: 2. (ქიზიყ.) ვაშლის ჯიშია ერთგეარი (ს. მენთეშ.).

ნაბადა: 3. (ქართლ., მოხ.) მთის ბარისპირა, მცენარეა (ა. მაყ.).

ნაბადი: 1. მოთელილი მატყლისაგან განსაკუთრებულად დამზადებული წამოსასხამი; ქეხა; შალისაგან დამზადებული ქული (ნ. მელიქ.).

ნაბადი: 2. ქმნილი, დაბადებული, ან ნაქონები (ნ. ნუბინ.).

ნაბარები: 1. „ბარში ნამყოფი“ (საბა).

ნაბარები: 2. მობარებული, მოსესხებული (ა. ღლ.).

ნაბარები: 3. (გურ.) მოჯამაგირე ქალი (ა. შან.).

ნაბარები: 4. დანაბარები („აღუდს მოუღის ამბავი, მამიდას ნაბარებია“ (გუაჟ)).

ნაბარი: 1. რაც დაბარეს, რასაც ბარი დაბარეს, დაბარული.

ნაბარი: 2. (თუშ.) სვილის, ჩალის რამდენიმე კონა ერთად შეკრული (პ. ხუბ.); (თუშ.) შუშის ტვირთი, რასაც კაცი წამოიკიდებს (თ. უთურგ.).

ნაბარი: 3. (ჯაეახ.) სადაც სატყელი ცოტაა, მაგ., მესხეთში ბარის სოფლებიდან საქონელს გააბარებენ მთის სოფლებში, ასეთ საქონელს ქირით ინახავენ და აქვია ნაბარი საქონელი.

ნაბელაფი: 1. ადგილი, სადაც ყავარს ხდიან.

ნაბელაფი: 2. განსაკუთრებული მინერალური წყალი.

ნაბოტარი: 1. დაკოდილი თხა (ს. მენთეშ.).

ნაბოტარი: 2. (ფშ.) ნაეალი ღიღთა ცხოველთა (ი. ჭყონ.).

ნაბოტარი: 3. (ფშ., ქიზიყ.) ღაუკოდავი თხა (ი. ჭყონ.).

ნაგაზი: 1. ერთგეარი ქართული სასამსახურო უნიკალური ჯიშის ღიღი ძაღლი, მეცხეარე, ნაგაზი.

ნაგაზი: 2. (აჭარ.) საღანძღავი სიტყვაა, — ნაშიერი (შ. ნიფ.).

ნაგაზი: 3. ნაგაზარი, კლანკით, ბრჭყალით დატყრილი (ა. ჭინჭარ.).

ნაგები: 1. შენობა (ნაშენი); აგებული, აშენებული; (ხეეს.) სახლი აშენებული (ა. ჭინჭარ.).

ნაგები: 2. ძღვენი (ი. აბ.).

ნაგები: 3. შესაწირავი („არა ჯერ-არს, უითარმცა ვტაემთ და ესუთ ნაგები კურათაი“).

ნაგერა: 1. (იმერ.) ბიჭა-ბიჭა, ვაზის საკეირტე მუხლში ამონაყარი ზემდეტი ქლორტი; სიმინდის უეარგისი ღეროები, — დედაღეროს ძირთან ამოსული (მ. ალაფ.).

ნაგერა: 2. (გურ.) ანაგერაი, ყანაში (სიმინდის მოსაელის ადების შემდეგ) დარჩენილი ჭირნახული, რომელსაც საგანგებოდ ეძებენ და აგროეებენ; (ლენხ.) ნარჩენი, უმცირესი ნაწილი.

ნაგერა: 3. (ლენხ.) ნაგელი კარისა, სამირკელის ნაწილი კართან, ზღერბლი.

ნაგუდალი: 1. „პურის ანაცური და ჭაჭის ნაწიხი“ (საბა).

ნაგუდალი: 2. გუდაში ნამყოფი (ყველი, ღვიწხო და მისთ.).

ნაგულა: 1. ნაქუნი.

ნაგულა: 2. (იმერ., ფშ.) კეირტი.

ნაგულა: 3. (გურ.) სიმინდის ტაროს მარცვალგაცლილი გული (ს. უღ.).

ნაგული: 1. (ქიზიყ.) საჩენლის კბილებში დარჩენილი უეარგისი მატყლი (ს. მენთეშ.); კეირტი.

ნაგული: 2. (ქიზიყ.) ხენის დროს კვალსა და კვალს შორის დარჩენილი მოუხეხელი მიწა (ს. მენთეშ.); ხარვეზი.

ნადი: 1. (გურ.) მამითადი, შუერილი მუშაკი (ე. ნინ.); მუშები, რომლებიც უსასყიდლოდ ეხმარებოდნენ ვისმე ყანაში.

ნადი: 2. რთული ორგანული შენაერთი არაცილოვანი ბუნებისა.

ნადიმი: 1. დიდი წვერულეა, სასუიშო სუფრა, — ლხინი, ქეიფი, ღრუბა.

ნადიმი: 2. დინჯი, ნელი (ი. გრიშაშ.).

ნადიმი: 3. გაღვივებული პატარა და კობტა ცეცხლი (ი. გრიშაშ.).

ნადირი: 1. გარეული მტაცებელი ცხოველი, მხეცი; საერთოდ, გარეული ცხოველი.

ნადირი: 2. (სპარს.) ფული, დაახლოებით 60 კაპ. (ი. იმედ.).

ნადირი: 3. (არაბ.) ცის სფეროს ზედაპირზე ზენიტის მოპირდაპირე წერტილი.

ნადნობი: 1. მდინიდან ან სხვა ლითონიდან დნობით გამოყოფილი ლითონი.

ნადნობი: 2. (ძე.) მონელებული (ზ. სარჯ.).

ნათალი: 1. რაც თაღეს ან გაითაღა, — გათლილი; რისამე თხელი შრე, თლის შედეგად დარჩენილი, — ბურბუშელა; ნაფცქენი; ნაჭერი (პურისა); (ერწ.) იგივეა, რაც ნაფოტი.

ნათალი: 2. მეთაუდი (ი. გრიშაშ.).

ნათალი: 3. სახსენებელი (ი. გრიშაშ.).

ნათელი: 1. სინათლით მოცული, — განათებული.

ნათელი: 2. (ქართლ.) ფრჩხილისებური საფარი, რომლითაც თითქოს ადამ და ევა იყენენ შემოსილი პირველად და შეცოდების შემდეგ გასცევიდათ (პ. გაჩეჩ.).

ნათელი: 3. ცხადი, გასაგები, გარკვეული, აშკარა.

ნათელი: 4. რაც თელეს, — გათელილი.

ნათესაგი: 1. ახლობელი წინაპრების, ერთი შთამომავალი მეორისათვის.

ნათესაგი: 2. (გრამ.) სქესი (ანტონ 1).

ნათესაგი: 3. (გრამ.) გეარი (ანტონ 1).

ნათესაგი: 1. შენიშნული, თვალმოკრული.

ნათესაგი: 2. თვალნაცემი, გათვალული.

ნათოსი: 1. (ხეესურ.) ნამსხვრევი, ნაფლეთი (ა. შანი). ქვის უმცირესი ნამუსრევი (ა. ჭინჭარ.).

ნათოსი: 2. (ფშ.) წყლისაგან გამორიყული ხე (თ. რასიკ.).

ნათოხლი: 1. (ქართლ.) ყოფილი თოხლი, ერთი წლის შემდეგ დედალი ცხვარი (ნ. კეცხა. პ. ხუბ.).

ნათოხლი: 2. (უარგ.) ნაჭამი, შეჭმული (რაიმე საჭმელი); ეინც თოხლა, ეინც მოტყუედა (ა. სიხ.).

ნათოხი: 1. ნათოხაგი, შეთხზული.

ნათოხი: 2. „ნაწნაგი“ (საბა).

ნაიბი: 1. საერო ან სასულიერო ხელისუფალთა მოადგილე ახლო და შუა აღმოსაფლეთის ზოგიერთ ქვეყანაში; ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულის მმართველი შამილის საიმამოში.

ნაიბი: 2. (იმერ.) ერთი ჯერი, ერთი გზობა, ერთი რიგი, ერთი თალია (ი. ქაეთ.). წყება, გზობა (ქ. ძოწ.).

ნაიბი: 3. მოწმე (ი. გრიშაშ.).

ნაკენგი: 1. რაც კენკეს, — გაკენკილი.

ნაკენგი: 2. სახეზე გამოყრილი მუწუკები, ნაყვავილარი.

ნაკენგი: 3. (უარგ.) მოტყუებული (ა. სიხ.).

ნაკერი: 1. გაკერილი ანუ შეკერილობა (ნ. ჩუბინ.); გაკერილი ადგილი (ქსოვილზე, კანზე...); შეკერილი, ნაქარგი; რისამე ნაწილების შეერთების ადგილი; (ხეეს.) ნაქარგი, ზოგადად (ა. ჭინჭარ.).

ნაკერი: 2. (მთიულ.) ტირიფის ან წიფლის კვირტიანი ტოტები, ნეკერი (ლ. კაიშ.).

ნაკეთი: 1. მიწის რაიმე ნაწილი, რომელიც, ჩვეულებრივ, ვისიმე სარგებლობაშია.

ნაკეთი: 2. (ძე.) ფუძის აღნაგობა; სათანადო ფუძის სახით წარმოდგენილი უღლების ერთეული (რ. შამელაშვილი).

ნაკვლევი: 1. რასაც იკვლევდნენ, — კვლევის შედეგად მიღებული.

ნაკვლევი: 2. იგივეა, რაც ნაკვალევი. გაკვალული, გაკაფული.

ნაკი: 1. (გურ.) ნაკლი (ა. დლ.).

ნაკი: 2. (გუდამაყრ., მთიულ., მოხ.) პატარა ტანის დაჩაგრული საქონელი (ლ. ლეონ.). (მთიულ.) უღლეო ბატკანი (ლ. კაიშ.).

ნაეი: 3. (მითიულ.) მოუსავლიანი წელიწადი, მოუსავლიანობა (დ. კაიშ.).

ნაკრავი: 1. „ნაცემარი“ (საბა); მახვილის ნაცემი (ნ. ჩუბინ.); რაც ჰკრეს, — მორტყმული, მოხვედრილი; სადაც ჰკრეს; კერის, დარტყმის, მორტყმის კვალი.

ნაკრავი: 2. გამოკრული, შეკრული ბოხნა, ხელსახოცი და მისთ. (ნ. ჩუბინ.).

ნაკრაული: 1. „გამონაკრავი რამ“ (საბა); გამოკრული, შეკრული, ბოხნა (დ. ჩუბინ.).

ნაკრაული: 2. „მახვილცემული“ (საბა).

ნაკრული: 1. „ნაკლული“ (საბა); (ქართლ., იმერ.) იგივეა, რაც ნაკლული, რასაც რაიმე აკლია; რაც სრული არ არის; რაც საესე არ არის.

ნაკრული: 2. „კრულებამიღებული“ (საბა).

ნაკურცხალი: 1. (ჯაფახ.) ნაკვერჩხალი (გრ. ვერ.).

ნაკურცხალი: 2. (ჯაფახ.) ორი-სამი წლის ნაწვერალი (გრ. ბერ.).

ნალევი: 1. რაც ილეოდა, რასაც სვამდნენ, რაც დარჩა დალევის შემდეგ.

ნალევი: 2. დაღეული, დაპატარავებული („ნალევი მოვარე“ — დაღეული მოვარე).

ნალი: 1. წლიქის მოყვანილობის ბრტყელი რკინა, მუშა საქონელს აკრავენ წლიქებზე; ლუმბა, საჭედარი (დ. ჩუბინ.).

ნალი: 2. იგივეა, რაც ნალია, სასიმინდე.

ნალი: 3. ლეიბი.

ნალი: 4. სათხეპელი, სართხმელი, ძელი კედელში დატანებული (დ. ჩუბინ.).

ნალი: 5. (ძე.) ლერწმის კალამი (ზ. სარჯ.).

ნალი: 6. (იმერ.) მიზეზი, იტყვიან, როცა ერთი ავადმყოფობა მიზეზია მეორე სატკიერის გამოწვევისა (ი. ქავთ.).

ნალი: 7. ლაზური საზღვაო ხომალდის ნერჩის შუა ნაწილი კიჩოსა და ცხვირს შორის.

ნალი: 8. (ინდ.) ინდუიზმში მეფე, რომელმაც სამეფო ზარის (კამათელის) თამაშში წააგო.

ნალო: 1. „ესე არს ეტლის მაგიერ ზამთარ საჯდომი უთვადლო, მარხილივით თოვლზე სათრევი“ (საბა); (ქართლ., მოხ., ქიზიყ., ქსნის ხ., ზ. იმერ.) ურმის მისაბმელი ხე ან ფინიხის კონა (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); ურემზე მობმული ხე, რომელიც უშლის თაქვევმ საქარ სიარულს (ა.

ყაზბ.); საშეშე ხის შეკერა, რომელსაც ერთი კაცი მოერევა და გამოათრევს; ურმის უკან მისაბმელი სიმძიმე; დაუხერხავი ხე, რომელსაც მოათრევენ ხარ-კამეჩები უღლით, ურმის გარეშე (ქ. ძოწ.).

ნალო: 2. საწიგნე (დ. ჩუბინ.).

ნაღფარა: 1. (ქართლ.) ძველი ნახშირი.

ნაღფარა: 2. ქართული ცხენის ნალი (თ. რაზიყ., ი. ჯონ.).

ნამალი: 1. იგივეა, რაც ნამალავი, — დამალული, დაფარული, ფარული.

ნამალი: 2. სახსოვარი (ი. გრიშაშ.).

ნამგალა: 1. მერცხლის მსგავსი შავი ჩიტი, ხეზე ვერ ჯდება.

ნამგალა: 2. ნამგლის მოყვანილობისა.

ნამგალა: 3. სამოვარზე ერთი მწვემის ახლოს დაბინავებული მეორე მწვემისი (ი. ჯონ.); ამხანაგი რაიმე საქმეში; ამხანაგი მწვემსობაში (შ. ძიძ.).

ნამგალობა: 1. სამოვარზე ერთმანეთის მეზობლობა, ამხანაგობა.

ნამგალობა: 2. (ქართლ.) ყანის მკის დრო.

ნამეტური: 1. იგივეა, რაც ნამეტანი, მეტისმეტი.

ნამეტური: 2. იგივეა, რაც ნამეტი, ზედმეტი; ნაჭარბი.

ნამეი: 1. მომიკლი (ნ. ჩუბინ.).

ნამეი: 2. „ნამეობი, შემეული“ (საბა).

ნამუსი: 1. პატიოსნება, სინდისი.

ნამუსი: 2. „ქართულად პირისწყალი, არაბულად, — შჯული“ (საბა).

ნამშრალი: 1. საერთო სახელი სახლთან არსებული ყველა დამხმარე ნაგებობისა.

ნამშრალი: 2. გამშრალი.

ნამცვრევი: 1. რაც მოიმცვრევს. — მომცვრეული.

ნამცვრევი: 2. ნამცვრევი, ცერად ჩამოსული (ა. შან.).

ნამჯა: 1. მომიკლ ყანაში დარჩენილი პურის (ქერის, ჭეავის...) ღეროების ქვედა ნაწილი, ადგილი ყანის ნაშთი, — ნაწვერალი; ყანის მონაჭერი (ი. გრიშაშ.); იგივეა, რაც წველი, ღერო.

ნამჯა: 2. მაზარა, ფარაჯა (ი. გრიშაშ.).

ნანა: 1. ჩვილთ დასაძინებელი სიმღერის ხმა (დ. ჩუბინ.).

ნანა: 2. (მეგრ.) ღედა.

ნანა: 3. ბებია (დ. ჩუბინ.).

ნანა: 4. „სანდომი“ (საბა).

ნანა: 5. (ჯაფახ.) ბებერი, მოხუცი ქალი (გრ. ბერ.).

ნანახი: 1. რაც უნახავთ, — ნახული; (იმერ.) ნაოენი.

ნანახი: 2. რასაც ან ვისაც ინახავდნენ, — შენახული.

ნაფე: 1. იტალიური ფიჭვი (ხე და ნაყოფი) (მ. მაჭავარი.).

ნაფე: 2. ფიჭვის ყველა იმ სახეობის ნაყოფი (თესლი), რომელიც იჭმება (მ. მაჭავარი.).

ნარა: 1. მამალი აქლემი; მამალი ცხოველი, ხეადი.

ნარა: 2. ხმა, მემართა გამოწვევისა (დ. ჩუბინ.); ხმაური, ხმამაღალი ყვირილი, ტირილი, ყიჟინა, ღრიალი.

ნარა: 3. (მთიულ.) ხიჭვი, ნასეტი (ლ. კაიშ.).

ნარა: 4. (იმერ.) მინდერის მხალია (პ. გაჩეჩ.).

ნარა: 5. (მოხ.) მცენარის ძირკეი (ი. ქაუთ.).

ნარა: 6. (ინდ.) ინდუიზმში ბრძენი (რიში).

ნარაქლემი: 1. ერთკუზიანი აქლემი.

ნარაქლემი: 2. ეკლიანი სარეველა ბალახი.

ნარდი: 1. კამათლებიანი სათამაშო.

ნარდი: 2. ადებული სამუშაო, რომლის ანაზღაურება ხდება შესრულებული სამუშაოს რაოდენობის მიხედვით.

ნარდი: 3. სურნელოვანი მცენარე კატაბალა-ხასებრთა ოჯახისა; არომატული ნივთიერება, რომელიც ამ მცენარისაგან მიიღება, ღიდად ფასობდა ძველ აღმოსავლეთში (ა. მაყ.); სუბუბული (ყვავილი) (ი. გრიშაშ.).

ნარდი: 4. (გურ.) ქორი ან მიმიჩი ერთ წლამდე (გ. შარაშ.).

ნარდი: 5. ზედმეტი (ა. მარტ.).

ნარდი: 6. მოაჯირი, ღობე (მ. კიქნ.).

ნარი: 1. ქართული ანბანის მეცამეტე ასოს სახელწოდება.

ნარი: 2. ეკლიანი ბალახი როთულყვავილოვანთა ოჯახისა.

ნარი: 3. მამალი აქლემი (დ. ჩუბინ.).

ნარი: 4. (სპარს.) მოაჯირი, ღობე (ზ. კიქნ.). „გალაფანი“ (საბა).

ნარი: 5. (ძე.) ტყე (ზ. სარჯ.).

ნარი: 6. (მოხ.) ფიცრის საწოლი, გრძელი ტახტი (ი. ქაუთ.).

ნარინჯი: 1. ციტრუსოვანი მცენარე.

ნარინჯი: 2. (ქიზიყ.) ყვითლად საღებავი ხე. თრიმლი (და არა ციტრუსი) (ს. მენთაშ., ა. მაყ.).

ნარიყალა: 1. ადგილი, სადაც წინათ რიყე იყო.

ნარიყალა: 2. პატარა ციხე (ნარინ-ყალა).

ნარკვევი: 1. მცირე ზომის ლიტერატურული ნაწარმოები, რომელსაც საფუძველად უდევს ნამდვილი ამბავი, ცხოვრებისეული ფაქტები; რაიმე საკითხის ზოგადი გადმოცემა.

ნარკვევი: 2. ხორბლის რჩეული, საგანგებოდ გადარჩეული მსხვილი მარცეალი (დ. გურამ., ი. მაისურ.).

ნარმა: 1. ბამბის ქსოვილი, უხეში მიტკალი; „ყოველთა თეთრთა ღართა სახელი არს ბამბისათა, სელისა და მისთანათა“ (საბა).

ნარმა: 2. თეთრყურმინიანი ვაზის ჯიში.

ნარცხი: 1. ქვეერის, ჯამ-ჭურჭლისა და მისთ. ნარცხი წყალი; (ხევს., თუშ.) ჭურჭლის ყოველგვარი მონარცხი (ა. ჭინჭარ.); ნარცხი წყალი (პ. ხუბ.); (აჭარ.) ხილის, ბოსტნეულის ნარცხების ნახარში (შ. ნიყ.).

ნარცხი: 2. (ქიზიყ.) შთამომავალი: ნარცხის-ნარცხი, — შორეული შთამომავალი (ს. მენთაშ.), (ა. ჭინჭარ.).

ნასამალი: 1. (ხევს.) ფქვილ-ხორბლის საწყაო; (აჭარ.) საწყაო, უდრის ოთხ კილოს.

ნასამალი: 2. „მესამედი“ (საბა).

ნასერი: 1. რასაც სერავდნენ, — დასერილი.

ნასერი: 2. (გუდამაყ., ხევსურ.) თეთრი, ჭაღარა (ა. შან.).

ნასიბი: 1. (ფშ., ქიზიყ., მთიულ.) ბელი, იღბალი (გაუა, ა. შან.); ბედნიერება (ს. მენთაშ.).

ნასიბი: 2. (ხევსურ.) შნო, ღაზათი (თ. ომ.).

ნასხამი: 1. რაც ესხა; რაზედაც ესხა.

ნასხამი: 2. რაც რამეს ესხა (ნასხამი ხილი).

ნასხამი: 3. სახსარი, საღრეკი.

ნატამალი: 1. სულ მცირე ნარსენი რისამე, – ნასახი, ნაკვალევი.

ნატამალი: 2. (ძე.) იგივეა, რაც ნასახლარი; „მიდამო, გინა ნაოხარი“. (საბა).

ნატამალი: 3. (ძე., მოხ., მთიულ., გუდამაყარ.) შორეული ნათესავი, მემკვიდრე, შთამომავალი (ე. ვირსალი).

ნატიფი: 1. ღამისად გამოკეუთილი, – მშეუნიერი, მოხდენილი, ფაქიზი.

ნატიფი: 2. (ძე.) ნამცხვარი, ხშიადი, კვერი (ი. აბ.).

ნატყემა: 1. მაგრად ნაცემი, ნაბუგვი.

ნატყემა: 2. ხის დიდი ანახეთქი, ნაპოტი; ნაფოტი.

ნაფაზი: 1. (არაბ.) თამბაქოს ბოლის ფიტლებში ჩაშვება, ჩაყლაპვა და ამოშვება.

ნაფაზი: 2. (კახ.) გულზე ხიხინი (ლ. ლეონ).

ნაფაზი: 3. ცხენის დააეადება; სასუნთქი გზების დააეადება.

ნაფთული: 1. (ხევსურ.) ქსოვილების ნაკუნის სხეადასხვა ფერისა (ა. ჭინჭარ).

ნაფთული: 2. მიწური ბანიდან გადმოყრილი თოვლის გროვა (ა. ჭინჭარ).

ნაფთული: 3. (ფშ.) კედელს გადაცილებული სახურავის ქვეშ წვიმისა და თოვლისაგან დაფარული პატარა მშრალი ადგილი (ი. ქეშიკ).

ნაფუტკნი: 1. (ქართლ.) რაც აფუტკნეს, – აფუტკნილი; (ჯავახ.) ნარევი, უწესრიგოდ აურილ-დაყრილი (გრ. ბერ).

ნაფუტკნი: 2. (ფშ., ქიხიყ.) უმამლოდ დადებული კვერცხი (ი. ჭყონ).

ნაქესი: 1. ნაქსოვი (დ. ნუბინ).

ნაქესი: 2. ანძა ნავისა (დ. ნუბინ).

ნაქონი: 1. რაც წინათ ვისმე პქონდა, ვისმე ეკუთვნოდა.

ნაქონი: 2. (ფშ.) უბრალოდ დაყრილი ქეით ამოყვანილი (ა. შანი).

ნაღარი: 1. „ხნულთ შუა დარწმინდი კორდი“ (საბა); რაც დაიდარა, დადარული, დანაოჭებული; ხნულის შუაში დარწმინდი ღარი (შ. ძიძ. ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); ხენის სახეობა, როცა თავს უეღიან, თავებში და შუაში რჩება ვიწრო სომის მიწა, რომლის მოხვნაც გუთნის მოცდენაა (გრ. ბერ).

ნაღარი: 2. საკრავი ინსტრუმენტი, ნაღარა (გრ. ბერ).

ნაღები: 1. სიმსუქნე, რომელსაც რძე მოიგდებს ადუღებისას; (საუბ.) „გულის ნაღები“, – გულის სათქმელი, ძირითადი რამ სათქმელი.

ნაღები: 2. რაც ღებეს, ან შეიღება, – შეღებულნი.

ნაღები: 3. გაღებული, გახსნილი.

„ღამე მოგიხრობ პასუხსა სიბრძნისა გულის ნაღები. მართლ-მეტყვი, ნათლად დაგზადა, მე ვარ შავთა ნაღები. რადგან განუწყით სახელ-გაღვა, ამით შაქეს პირი ნაღები.“ (თეიმურაზ II, „სარკე თქმულთა“)

ნაყვავილარი: 1. ყვავილისაგან (ავადამყოფობა) დანეული ნაწერებები ადამიანის სახეზე.

ნაყვავილარი: 2. ადგილი, სადაც ყვავილები იყო.

ნაყრი: 1. მცირეოდენი საჭმელი; ლუქმა; (ფშ., მოხ., იმერ.) საუზმე ადრე დილით (თ. რაიკ.); საუზმემდე პურის ჭამა (ო. ქაჯ.).

ნაყრი: 2. (ხევს.) საარყე ფქვილი, – ფორი; (ქართლ.) მარცვალში რძე რომ დაიწყებს გამაგრებას, იმას ეძახიან (ნ. კეცხ.).

ნაყრობა: 1. (გურ.) ფუტკრის გამრავლება (ბ. შარაშ).

ნაყრობა: 2. (ხევსურ.) მკვდრის წლისთაქზე ხალხს გაუქმასპინძლებიან და შინ გაისტუმრებენ (ა. შანი).

ნაშენი: 1. (ხევს., ფშ.) ნამატი პირუტყვი;

ნაშენი: 2. (კახ., ქიხიყ.) შიგნეული (ს. მუნთაშ., გ. იმნ.).

ნაშენი: 3. აშენებული, ნაგები.

ნაშური: 1. ღერჯად შეღებილი ნარმა; უბრალო ქსოვილი.

ნაშური: 2. ფიცარი, რომელსაც ცალი გვერდის გასწვრივ კიდე ოღნაე მომრგვალებული აქვს.

ნაჩხატი: 1. ერთი ან ორი წლის უხნაეი მიწა.

ნაჩხატი: 2. (მოხ., ფშ.) იგივეა, რაც ნაჩქერი (ო. ქაჯ.).

ნაჩხატი: 3. (მოხ.) წყალ-ღვარისაგან ჩამორეცხილი უჩაყოფო ნიადაგი.

ნაცარა: 1. (გურ., მესხ.) ნაცარქათამა, უნერუკი, მცენარეა (ა. მაყ.).

ნაცარა: 2. (გურ.) ეაშლის ჯიშია ერთგვარი.

ნაცარი: 1. წვის შედეგად დარჩენილი მტერის მსგავსი მასა.

ნაცარი: 2. ეაზის და ხეხილის დაავადება ერთგვარი.

ნაცილი: 1. (მთიულ., მოხ.) მაცილი, — მაცდურ-რი, მავნე, ავი სულიერი (ა. შან.).

ნაცილი: 2. (თუშ.) მარცხი, ხიფათი; (რაჭ., ქი-ზიყ.) ბედისწერა (ვ. ბერ.).

ნაცილი: 3. ტყუილი.

ნაძლევი: 1. ორ ადამიანს შორის დადებული პირობა, რომლის მიხედვითაც ერთ-ერთი (და-ვაში გამტყუნებელი) ვალდებულია მეორეს გა-დაუხადოს რაიმე, — სანაძლეო.

ნაძლევი: 2. რაც აძლეის, — შენაძლევი.

ნაწამები: 1. „წამებაქ(მ)ნილი“ (საბა), ვინც (რაც) ეწამება ან ეწამა, ნატანჯი. გაწამებული.

ნაწამები: 2. „ნამოწმარი“ (საბა). „მოწმობაქ-ნილი“ (საბა).

ნაწევარი: 1. ნასხამი, სახსართ შედგომულება (ნ. ჩუბინ.).

ნაწევარი: 2. არტიკლი.

ნაწევარი: 3. იგივეა, რაც წილალი.

ნაწევი: 1. „ნიწევილი“ (საბა); რაც გადმოწე-ვის; გეოლოგიური ფენის პორიზონტალური გად-მოადგილება.

ნაწევი: 2. (ლენხ.) საქონლის ფეხის ტკივი-ლი დაჭედვის შემდეგ (მ. ჩიქ.).

ნაწევი: 3. (ფშ.) მოპატივებული (ი. ქეშიკ.).

ნაწვერალი: 1. მომკილი ყანის (პურის, ქე-რის...) ნაშთი, ნამჯა; მინდორი, რომელზედაც ჯერ კიდევ არის მომკილი პურეულის ან მო-თიბული ბალახის ნაშთი.

ნაწვერალი: 2. წვერის მონაპარსი ადგილი.

ნაწილო: 1. საწოლი, კუთვნილი რაიმე (გრ. ბერ.).

ნაწილო: 2. ამულეტი, — საგანი, რომელსაც ადამიანები ატარებდნენ ყელზე „ავი სულეები-საგან თაედასაცაეად“ (გრ. ბერ.).

ნაჭა: 1. (ქვ. იმერ., მებრ.) შუა ცეცხლზე ქვა-ბის ჩამოსაკიდებელი ჯაჭვი, — საკიდელი (ი. ჭყონ.).

ნაჭა: 2. (გურ., აჭარ.) იგივეა, რაც წინგო (გ-შარაშ., შ. ნიყ.).

ნაჭა: 3. (ქვ. იმერ.) ლაფანი, ლაფნის ხე (ა. მაყ.).

ნაჭა: 4. (ქვ. იმერ.) პურის გაღვწის შემდეგ დარჩენილი ნამჯა (ზ. ჭუმბ.).

ნაჭედო: 1. რაც გამოჭედეს ან გამოიჭედა, — გამოჭედილი, რაც მოჭედეს ან მოიჭედა, — მო-ჭედილი; რაც დაჭედეს ან დაიჭედა, — დაჭედი-ლი.

ნაჭედო: 2. (ქარგ.) გატანილი გოლი (ლ. ბრეგ.).

ნაჭენები: 1. სწრაფად ნატარები ცხენი.

ნაჭენები: 2. ღო,— შედღეობილი მაწენისაგან კარაქის მოხდის შემდეგ დარჩენილი მომყო სითხე (თეიმურაზ ბატონიშვილი).

ნაჭერი: 1. მთელიდან მოცილებული პატარა ნაწილი. მონაჭერი.

ნაჭერი: 2. (თუშ.) ჭრილობა (ი. ბუქურ., თ. უთურგ.).

ნაჭერი: 3. (ხეესურ.) ძაფი, რომელსაც საქსო-ვად იყენებენ (ა. ჭინჭარ.).

ნაჭერი: 4. რაც ვისმე ეჭირა (ხელში).

ნაჭერეტი: 1. ნახერეტი; ჭუჭრუტანა.

ნაჭერეტი: 2. რასაც ან ვისაც უჭერებდნენ.

ნახადი: 1. ვისაც ან რასაც რაიმე გადახდა; სახადმოხდილი.

ნახადი: 2. გამოხდილი; რამის გამოხდის შემ-დეგ დარჩენილი, — გამონახადი; ქერქგამქერა-ლი ხის ნორჩი ყლორტი.

ნახალი: 1. იგივეა, რაც დახალული.

ნახალი: 2. რაც ეხლებოდა, — მირტყმული, მიჯახებული.

ნახევი: 1. (ინგილ.) ამოხეყელი ძაფი (ნ. როსტ.).

ნახევი: 2. (ინგილ.) მოხეყელი (ნ. როსტ.).

ნახევი: 1. ხეწით გასუფთაებული, — გახ-ეწილი, დახეწილი.

ნახევი: 2. ფარდაგის ქსოვის დროს ბაწ-რის ნარჩენი ბეწვი; ბამბისა და მისთ. ნარჩენე-ბი გადაძეწეების დროს.

ნახური: 1. რაც ახურავს ან ეხურა რასმე; რაც დაფარულია რამეთი. გადახურული.

ნახური: 2. ნახური ენები, — ჩენწური, ინგუშური და ბაცბური (წოთათუშური) ენები.

ნახში 1. (ძვ.) ნახტი, — დახატული რისამე სამაგალითოდ ან სადედნოდ (დ. ჩუბინ).

ნახში 2. (ძვ.) „ლაპარაკი, მთის კაცთ იციან“ (საბა).

ნახშირი 1. ხისგან წვით დამზადებული საწვავი მასალა შავი ფერისა, ჩამქრალი ნაკვერჩხალი; იგივეა, რაც ქვანახშირი.

ნახშირი 2. (ძვ.) ჭრილობა და სისხლი.

ნახშირი 3. ზარალი და საზღაური ჭრილობისთვის (ივ. ჯავახ.).

ნახშობა 1. (რაჭ.) ლაპარაკი, ბაასი (ვ. ბერ.).

ნახშობა 2. (აჭარ.) გატირება, სიმწარე (პ. ჯაჯან).

ნახჭი 1. (ძვ.) დახატულობა რისამე სამაგალითოდ ან სადედნოდ (დ. ჩუბინ); გამოჭრილი, გამოქანდაკებული სახე (ნ. ჩუბინ). „უსულოზე ამოჭრილი“ (საბა).

ნახჭი 2. (ძვ.) დავი ნარდის თამაშში.

ნაჯდომი 1. ვინც, რაც იჯდა სადმე; სადაც (რაზედაც) იჯდა ვინმე, რამე.

ნაჯდომი 2. (ძვ.) ნაკელი, სკინტლი (ი. აბ.).

ნება 1. ნდობა, წადილი (ნ. ჩუბინ); უფლება ან შესაძლებლობა თავისი შეხედულების ან სურვილის მიხედვით მოქცევისა; რაც ვინმეს ნებაჲს, რაც ვინმეს უნდა, — სურვილი.

ნება 2. (მოხ., თუშ.) ნელა, წყნარად (ო. ქაჯ.).

ნებიერი 1. თავის ნებაზე მიშეებული; ლაღი, უზრუნველი.

ნებიერი 2. (იმერ.) უშობელი (ვ. ბერ.); (ლენჩხ.) ღიღი ტანის ხარი ან ძროხა (მ. ალავე); (ზ. რაჭ.) საახალწლოდ დასაკლავი ძლიერ გასუქებული ხარი; (გურ.) უღლის (დაკოდილი) ხარი (ს. უღ.). დეკეული.

ნებიერი 3. (ქიზიყ.) გუთნის ნაწილია (ს. მენტეშ.).

ნებიერი 4. საწადელი (ი. აბ.).

ნეკი 1. მეხუთე, ყველაზე პატარა თითი ხელზე, ფეხზე.

ნეკი 2. ვაზის შეჭრილი ორ-სამ კვირტიანი რქა (ლ. ჯორჯაძე).

ნეკი 3. (მთიულ.) ნეკნის ბოლო (ლ. კაიშ.).

ნეკი 4. (ქართლ.) ხენის დამთავრებამდის ზოგჯერ მოუხნავედ დარჩენილი მცირე ნაკეოთი მიწისა (თ. სალარ.).

ნეკი 5. (ინგლ.) ყელი; სვეტიცებრი სხეული ეულკანის ყელში.

ნეკტარი 1. „ელ(ლ)ინთა ენაა, ორი მდინარე შესაეებული“ (საბა).

ნეკტარი 2. წარმართნი უხმოზდენკ სასმელსა უკვდავებისასა (ნ. ჩუბინ).

ნეკტარი 3. წყარო, სადინებელი.

ნემსიყლაბა 1. (ქიზიყ.) სავარცხელა, მცენარე (ა. მაყ.).

ნემსიყლაბა 2. წერილ და გრძელხეულიანი მწერი.

ნენა 1. (გურ.) დედა (ს. უღ., ა. ლღ.).

ნენა 2. (ქიზიყ.) ნელა (ს. მენტეშ.).

ნენა 3. (ჭან.) ენა, სიტყვა (არნ. ჩიქ.). (შუმერული, ძვ.წ. XXXს.).

ნერი 1. (ქვ. იმერ., აჭარ.) ფსკერი (გარედან); რაიმე ჭურჭლის ძირი; (იმერ.) ჭური; (ლენჩხ.) ხის ნედლი შტოებით მოფენილი საბოლის ჭური, მის ქვეშ საკეები რომ არ წახდეს (მ. ალავე).

ნერი 2. (გურ.) ახალდაბადებული ბაჴშვის დასალოცავად ლხინის გამართვა (ი. ჭყონ.); ძეობა.

ნერი 3. დედამიწის ღვთაების სახელია და ქართლ-კახეთში ამჟამად მიღებულ ადგილის დედა-ს უღრის (ივ. ჯავახ.); ნიშნაჲს ფუძეს. იმ ნიადაგს და მიწას, რომელზედაც სახლი დგას (ივ. ჯავახ.).

ნერი 4. (ძვ.) მღედრობითი სქესისა და ნათესაობის აღმნიშვნელი სიტყვა (ივ. ჯავახ.).

ნერი 5. (აჭ.) მოხარშული ხორცის ნაჭერი (ვ. ბერ.).

ნერი 6. (იმერ.) ხანერგე, სათესლედ მიხნეული მხალი, ხელმოკრედ გაღანერგილი შემდეგი წლისათვის თესლის გამოსაღებად (ვ. ბერ.).

ნერი 7. ნაღის ძირის გარეთა მხარე, ხომალდის ხერხემალი, რაზედაც ცენტობილი ნეკნები და სხვა ნაწილები მაგრდება (ზ. კურთაღელიშვილი).

ნეტო 1. (იტალ.) საქონლის წონა უჭურჭლოდ ან შეუფუთავად, — სუფთა წონა.

ნეტო 2. (მუს.) ტერმინი, რომელიც მიუთითებს, რომ უნდა შესრულდეს მკაფიოდ.

ნეფრიტი 1. თირკმლების ანთება.

ნეფრიტი 2. მომწვანო მინერალი, რომლისგანაც სხვადასხვა სამკაულებს ამზადებენ.

ნექტარი: 1. ღმერთების სასმელი, რაც მათ უკვდავებასა და მარადიულ სიცაბუქეს ანიჭებს (ა.კ. ველოვანი); ტკბილი წვენი, რომელსაც ყვავილები გამოყოფენ.

ნექტარი: 2. ფუტკრის ხოროში.

ნეშტი: 1. გემი, ცხედარი.

ნეშტი: 2. (თუშ.) ნესტი, ცოტად სველი (ა. შან.).

ნეშტი: 3. „დანარჩომი“ (საბა).

ნიადაგი: 1. დედამიწის ქერქის ზედა შრე, რომელშიც მცენარე ფესვებს იდგამს.

ნიადაგი: 2. მიწის ქვედა ფენა (თამარ სალარიძე).

ნიადაგი: 3. „მარადის მყოფი“ (საბა); სამარადისო, სანიადაგო (ნ. ჩუბინ.).

ნიახურა: 1. ბალახი ბაიახებრთა ოჯახისა.

ნიახურა: 2. (ინგლ.) მსხლის ჯიში.

ნიკელი: 1. ქიმიური ელემენტი.

ნიკელი: 2. (ძვ.) ცხვირი (ზ. სარჯ.).

ნიკელი: 3. (ძვ.) დრუნი (ზ. სარჯ.); (ძვ.) ღორის ღინგი (ირინე ქერქაძე).

ნიკორა: 1. პატარა თეთრი ნიშანი მსხვილფეხა საქონლისა ან საერთოდ, ცხოველის შუბლზე; მსხვილფეხა საქონელი, რომელსაც შუბლზე ასეთი ნიშანი აქვს; ხშირად იხმარება საკუთარ სახელად.

ნიკორა: 2. (ხეეს.) იგივეა, რაც ნეკი (ბ. გაბ.).

ნიკრისი: 1. სახსრებისა და ქსოვილების ქრონიკული დაავადება; „აგი ქარი“ (საბა).

ნიკრისი: 2. (იმერ., რაჭ.) პატარა, გამხდარი ნიკაპი (ე. ბერ.).

ნიფი: 1. „ცვარის უმცირესი ნაწილი“ (საბა); წვეთი, ცვარი (დ. ჩუბინ.).

ნიფი: 2. (თუშ.) ჟინი (პ. ხუბ.).

ნირ: 1. წესი, რიგი, გეზი, მსუელელობა; ზნე, ჩვევა, ხასიათი.

ნირ: 2. „სავატროს ფასთ გარდაკვეთა“ (საბა); ნიხრი; ფასი (ზ. სარჯე).

ნიტრა: 1. (ქიმიკ., იმერ., ოკრიბ., ლეჩხ.) ლიტრა, ხის საწყაო (ს. მენთეშ.); პატარა დოქი, ხელადა თიხისა (ს. მენთეშ., ე. ბერ.).

ნიტრა: 2. (ოკრიბ.) ადგილობრივი ჯიშის მსხვილი (მ. ალავე).

ნიუ: 1. (ინგლ.) მრავალი ინგლისური სახელწოდების პირველი ნაწილი, რომელიც „აიხალს“ აღნიშნავს.

ნიუ: 2. ბერძნული ანბანის მე-13 ასო.

ნიუ: 3. (ფრ.) შიშველი, გახდილი; შიშველი სხეულის გამოსახულება; სახეთი ხელოვნების უანრი.

ნიფხავი: 1. „პერანგის ამხანაგი“ (საბა); ქვედა საცვალი.

ნიფხავი: 2. „წვიესაცმელი“ (საბა).

ნიყვი: 1. (გურ.) სოკოა ერთგვარი (ს. უდ.).

ნიყვი: 2. (ლენხ.) კეცის მჭადის ნატეხი (მ. ნიქ.).

ნიშა: 1. მოდილო თეთრი ნიშანი საქონლის შუბლზე; საქონელი, რომელსაც შუბლზე ასეთი ნიშანი აქვს (ჩვეულებრივ, იხმარება საქონლის საკუთარ სახელად).

ნიშა: 2. სამუსიკო საკრავია დუდუკი, სალამური.

ნიშა: 3. (ძვ.) წვეულება, ღვინო (ს. ცაიშ.).

ნიშა: 4. (ფრ.) კამერა, უჯრედი; იმ პირობების ერთობლიობა, სადაც ცხოვრობს და მრავლება ორგანიზმი.

ნიშატი: 1. „დიდი რამ სასწაულივით, რომელს არაბნი ხასიათს უწოდებენ“ (ვახტანგ VI); „ეს არის ბუნებითი ძალი, რომელსა არაბნი ხასიათს უწოდებენ“ (საბა).

ნიშატი: 2. მხიარული (ი. აბ.); გაჩიშატიანება, – გამხიარულება (ი. აბ.).

ნიში: 1. გამოდრმავებული ადგილი კედელში რამის (ქანდაკების, ავეჯეულობის, ხატის და სხვათა შესადგმელად), თახჩა; (ისტ., ეონ.) სიმლოცველო ნაგებობა ასეთი თახჩითა და შიგ მოთავსებული ხატით.

ნიში: 2. ნიშანი, გინა სასწაული (ნ. ჩუბინ.).

ნიში: 3. ერთ ხეში ამოროფილი სხვადასხვა ზომის კოლხური ნაეი.

ნიში: 4. ლორწოვანი გარსის, ზოგჯერ კი ნაწლავების ან კუჭის კედლების დეჟექტი.

ნიჩვი: 1. (იმერ.) ცხვირი.

ნიჩვი: 2. (იმერ.) ღინგი (პ. გაჩ.).

ნიჩვი: 3. ტუჩი (ზ. სარჯე).

ნიჭი: 1. ბუნებრივი უნარი შემოქმედებისა კულტურის ამა თუ იმ დარგში, ტალანტი.

ნიჭი: 2. (ძე.) სანუქარი, ჯიღლო; „საბოძიარი“ (საბა.); ძღვენი.

ნიჭი: 3. (ძე.) მსვერპლი (ნ. მელიქ).

ნიხრი: 1. წიკულებრიე, ხელისუფლების ორგანოების მიერ საქონელზე დაწესებული ფასები, გადასახადისა, თუ სხვა სახელაურის ნორმები, ტარიფი, განაკვეთი.

ნიხრი: 2. (ხეეს.) დაბერებულნი საქონელი (ა. ჰინჭარ.).

ნო: 1. „ართრონია სამრავლო, საწოდებო“ (საბა).

ნო: 2. XII-XVI საუკუნეების იაპონური თეატრი, რომლის დამახასიათებელია მუდმივი პერსონაჟები, აუცილებლად ახლაგს გუნდი და ორკესტრი, როლებს მხოლოდ მამაკაცები ასრულებენ (მ. ჰაბ.).

ნობათი: 1. ძღვენი, სანუქარი, მოსაკითხი.

ნობათი: 2. (ქიზიყ.) ჯერი, რიგი.

ნობათი: 3. საგანგაშო საკრავი.

ნობათი: 4. ცხელების დრო (დ. კოტ.).

ნობათი: 5. (ძე.) გუშაგი (ს. ცაიშ.); დარაჯი, ყარაული.

ნობი: 1. (ლენჩ.) პირუტყვისათვის დასადევი კოდი წყაროზე (მ. ალავე).

ნობი: 2. (ძე.) ურთვეარი საკრავი, – დასართემელი ლითონის დაფა (ს. ცაიშ.).

ნოველა: 1. პატარა მოთხრობა.

ნოველა: 2. „ახალი კანონები“ – ასე ეწოდება ბიზანტიის იმპერატორ იუსტინიანეს (VI ს.) კანონთა კოდექსის დამატებებს, შემდგომ დართული ნაწილი კანონისა, კანონთა კრებულისა, წესდებისა და სხვა.

ნოინი: 1. მონღოლების მიერ დაპყრობილი ტერიტორიების გარკვეული ადმინისტრაციული ერთეულის მმართველი; საერო ფეოდალი მონღოლეთში.

ნოინი: 2. (გურ.) სასიმღერო გასადები (გ. შარაშ.).

ნოიჭი: 1. „ისრიმი“ (საბა); უმწიფარი ყურძენი.

ნოიჭი: 2. გარეული ვაშლი (ბაქარი).

ნოკი: 1. (ფრ.) რკინის საუკუნის არქეოლოგიური კულტურა; ნაპოვნია დიდი რაოდენობით ტერაკოტის პატარა ქანდაკებები.

ნოკი: 2. (ნიდერ.) რანსოუტის ყოველგვარი პორიზონტალური ან დახრილი ძელის დაბოლოება.

ნოკი: 3. (ინგლ.) ნაციონალური ოლიმპიური კომიტეტი.

ნოლი: 1. იგივეა. რაც ნული, – ციფრის ნიშანი „0“, არარსებული სიდიდე; (გადატ.) არარაობა.

ნოლი: 2. (გურ.) წყლისპირა საყანე მიწა, წყლისაგან ახალმიტოვებული (ი. ჰყონ.); ნორნი ბალახი.

ნოლი: 3. (მეგრ.) ღრძოლი (არნ. ნიქ).

ნოლი: 4. (ქიზიყ., მთიულ.) ნორნი (ს. მენთეშ.).

ნონა: 1. (ლათ.) მუსიკალური გამის მეცხრე საფეხური. ცხრასაფეხურიანი ინტერვალი.

ნონა: 2. (ლიტ.) ცხრასტრიქონიანი ლექსი. (ლათ.) მეცხრე.

ნონა: 3. (ვეგიკტური) ღეთისადმი მიძენილი, ღეთისადმი შეწირული.

ნორდი: 1. (გურ.) ხის გადანაჭურზე სწორად ამოსული ლორთქო ვერი (ი. ჰყონ.).

ნორდი: 2. (გერმ.) ჩრდილოეთი; ჩრდილოეთის ქარი.

ნოტაცია: 1. წერილობითი ხასიათის პირობითი ნიშნების სისტემა, მიღებულია ამა თუ იმ დარგში.

ნოტაცია: 2. დარიგება, ჰუეის სწავლება.

ნოტია: 1. „ჩრდილოეთი“ (საბა).

ნოტია: 2. ნოტიო, ნესტიანი; სველი (ი. აბ.).

ნოლა: 1. პატარა და ზევით აწეული ცხვირი, პაჭო, პაჭუა.

ნოლა: 2. (იმერ.) მდინარის გაყოლებაზე არსებული ნაყოფიერი ადგილი, – სადეკი მდელო; (ქვ. იმერ.) შავი მიწა.

ნოლა: 3. (გურ.) ნორნი, ახალგაზრდა ხე; ტოტებდაჭრილი გრძელი ხე, იხმარება რამის შესაყენებლად, გასამაგრებლად (გ. შარაშ.).

ნოლა: 4. (გურ.) ხევი, ელუვი; ჭაობი (ა. ჯაჯან.).

ნოლა: 5. (ჭან.) საბაზრო ადგილი, ქალაქი (იე. ჯაჯახიშ.).

ნაყიერი: 1. მსუქანი, ყუათიანი, მაცირი, შესარგებელი; კარგი მოსავლის მომცემი ნიადაგი, – მოხიერი.

ნაყიერი: 2. (ვარგ.) ძალიან ბრიყვი, სიბრიყვით მეტისმეტად გაჯერებული ადამიანი (დ. ბრეგ.).

ნუზლი 1. (თუშ.) მეწყერი (თ. უთურგ.).

ნუზლი 2. „ესე არს მოყვარემან რა მოგზაურს საზრდო მიუძღვანოს“ (საბა); მასპინძლობა, სტუმართმოყვარეობა. საგზალო; სურსათი.

ნუნა 1. „ფრხილთ გარემო ტყაეი“ (საბა); ღრძილის გარეთა ნაწილი კბილის ირგვლივ; (ქართლ., კახ.) თითს რომ ფრხილი და ჩლიქს რქა წასძერება, ნუნაზე დადგება (ლ. ლეონ.).

ნუნა 2. (თუშ.) გრძელი მილი, რომელშიც არყის ორთქლი გადის (კ. ჭრელ.).

ნურა 1. იგივეა, რაც ნურაფერი; იგივეა, რაც უეაცრავად, ბოლიში (ან პირიქით, – ეითომ ბოლიში).

ნურა 2. „ბალანთ გასაცვენი წამალი“ (საბა). ბალნის გასაცვენი ტალახი, – ტარო.

ნუსხა 1. იგივეა, რაც სია; იგივეა, რაც ცხრილი.

ნუსხა 2. (იმერ., გურ.) ჯადო, თილისმა; სამკუთხად გაკეთებული ფიგურა, შიგ ჩადებულია შულოცვილი ნიუთები და საქონელს კისერზე აქვს, რომ აემა თვალმა არ დასცადოს.

ნუსხა 3. გაკრული ხელით ნაწერი; „ნუსხა ჩქარად აღწერილი არს“ (საბა).

ნუსხა 4. დედანი.

ნუსხავს 1. რისამე ნუსხას, სიას ადგენს, – აღრიცხავს.

ნუსხავს 2. ხიბლავს, აჯადოებს.

ნუტი 1. (ეგვიპტურ მითოლოგიაში: ზეციური ძროხა, რომელმაც გააჩინა მსუ, ვარსკელაუები და ყველა ღმერთი.

ნუტი 2. (თათრ.) ერთ ან მრავალწლოვანი ბალახების გვარი პარკოსანთა ოჯახისა.

ნუში 1. „ხე“ (საბა); საშუალო ტანის ხე ვარდისებრთა ოჯახისა, ისხამს ნაჭუჭიან ნაყოფს, იხმარება საკონდიტრო წარმოებასა და მედიცინაში; ამ ხის ნაყოფი.

ნუში 2. კვერეული; ახალი ყველი ან გაწურული მავონი (ი. აბ.).

ობა 1. „ულუსთ სადგომი“ (საბა), ბანაკი; თურქთ ულუსთ სადგომი ბანაკი (ნ. ჩუბინ.).

ობა 2. დღეობაა, ამა თუ იმ რელიგიურ წარმოდგენასთან დაკავშირებული დღესასწაული, ხატობა, საეკლესიო დღესასწაული; ვისიზე სახელის (სახელწოდების) ან დაბადების დღე; იგივეა, რაც დღესასწაული.

ობა 3. ქოლერისგან თავდახსნის ქალღმერთი.

ობა 1. სოკოს ქსელი (მიცველიუმი), რომელიც მოთეთრო, მოყვითალო ან მომწვანო ლაქების სახით უნდნება კეების პროდუქტებს (ან სხვა საგნებს); „ტენიანმან ადგილმან, ანუ საჭმელმან ხანიერმან თეთრო ბიძგი მოიკიდოს, მას ობს უხმობენ“ (საბა).

ობა 2. (იაპ.) დეკორატიული სარტყელი, რომელიც კიმონოზე აქეთ ხოლმე შემოჭერილი.

ობა 3. (ჩ. თუშ., მოხ., ხეესურ., მთიულ., თიან.) ალაო, არყის ან ლუდის მასალა; ხელოვნურად აჯეჯილებული ქერი (კ. ჭრელ.).

ობა 4. აფრიკის ბინადართა თილისმა, ფეტვიში.

ობოლა 1. (ენინ., ფშ.) იგივეა, რაც ობოლი (ვაჟა, ა. შან.).

ობოლა 2. (ქვ. იმერ.) „კაოხა, დიდი ჭიქა“ (ვ. ბერ.).

ობოლა 3. წონა (მისხლის მეექვსედი).

ობოლა 4. ფულის ერთეული (ი. იმედ.).

ობოლი 1. უდემამო (ანდა მხოლოდ უდოდო ან უმამო) ბავში.

ობოლი 2. ძლიერ კარგი; განსაკუთრებული, ერთადერთი. (მაგ. ობოლი მარგალიტი).

ობოლი 3. ძველი ბერძნული ვერცხლის ფული (დრაქმის ერთი მეექვსედი).

ობოლი 4. (ბერძ.) წონის ერთეული. 1 ობოლი = 0,728გ.

ოგა 1. „ესე არს სასანთლეოთა, ტაშტოთა და სურათთა, თასთა ქვეშ გასაფენი“ (საბა).

ოგა 2. თიხის ჭურჭლის, კრამიტის გამოსაწევი დიდი ცეცხლი.

ოგური 1. „პირუტყვი(ნი) მეგობარნი“ (საბა); ხეატაგათა ერთმანეთთან შერწყვა და ერთმანეთის მიღეენება, ვითარ ცხენთ იციან ოგურობა, ანუ ოგური ცხენები (ნ. ჩუბინ.); (ქიზიყ.) ახლო ნათესაეი (ს. მენთეშ.).

ოგური 2. ჯიში, შთამომავლობა (ქდლ.).

ოდა 1. ხის ან ქვის ბოძებზე დადგმული ფიცრული სახლი; (ქართლ.) მოჯამაგირის საწო-

ლი ადგილი ბოსელში (ქორ.); (ქართლ.) ბოსლის ის ნაწილი, სადაც ხეები (ხის იატაკი) არ აწევიან და საქონელი არ იმყოფება.

ოდა: 2. (მოხ.) პოდა (ი. ქავთ.).

ოდა: 3. ძველ ბერძნებში: საზეიმო ლირიკული ლექსი, რომელსაც გუნდი ასრულებდა; სახობო ლექსი.

ოდელია: 1. ზოგი ქართული სიმღერის მისამღერი; (გურ.) ნადური სიმღერა (გ. შარაშ.).

ოდელია: 2. (იმერ., ლეჩხ., გურ.) წიწმბურა, ბალახია (ა. მავ.).

ოდი: 1. (ქიზიყ.) ერთგვარი ობის სოკო.

ოდი: 2. პურეულის ნათესების ნორმალური ფიზიოლოგიური პროცესის დარღვევა, იწვევს მცხენებარე მზე და ცხელი ქარი. ვაისის აუადმყოფობა.

ოდი: 3. (მთიულ.) დახურულ ცხერის ბინაში დამდგარი ორთქლი (ლ. კაიშ.).

ოინი: 1. „გალობის კილოა“ (საბა).

ოინი: 2. ეშმაკობა, ხრიკი, ფანდი, თვალთმაქცობა; ცუდქობა, ცუდღუტობა.

ოინი: 3. ნარღის თამაშის ისეთი დამთავრება, რომლის დროსაც მოგებულნი ყველა ქვას გამოსულიან, წაგებულნი კი ერთს ან რამდენიმეს.

ოკ: 1. „დაოკება, – ჯარისა საზრდელით გაძღობა“ (საბა).

ოკ: 2. (ხეხ.) წაწვეტილი ეკალი (ს. მაკალ.).

ოღარი: 1. (ძვ.) ხელსახოცი, თავსაფარი, ხელმანდილი (ი. აბ.).

ოღარი: 2. „მღრღლის ყელს საკიდი“ (საბა).

ოღარი: 3. „სარტყელი“ (საბა).

ოღე: 1. „ბრყენა, გინა მოგრძე ტყე ევლთა შუა“ (საბა); ბოყენა, პრკენა, პანტაყშატა (ნ. ჩუბინ.); (რაჭ.) ეკალბარდიანი ბუჩქი (ა. ღლ.).

ოღე: 2. (ქიზიყ., ფშ.) ჭაობიან ადგილში ტალახის გუბე ან ტალახის „მდინარე“ (ს. მენთეშ.); ტბის ან მდინარის პირას დაგუბებული წყალი; გუბურებიანი ადგილი (ა. ჭინჭარ.).

ოღე: 3. (მეგრ.) ღომის საშრობი გაცეხვის წინ (არნ. ჩიქ.).

ოღე: 4. მარტოხე (გ. ლეონ.).

ომი: 1. შეიარაღებული ბრძოლა სახელწიფოებს შორის ეკონომიკურ ან პოლიტიკურ მიზანთა მისაღწევად.

ომი: 2. ელექტროდენისადმი სხეულის წინა-

აღმდეგობის საზომი ერთეული (გერმანელი ფიზიკოსის გვარის მიხედვით).

ომი: 3. სიოხის საწყო, განსაკუთრებით ღვინისა (ი. იმედ.).

ომი: 4. ინდუსების წმინდა სიტყვა, რომელსაც წარმოთქვამდნენ რაიმეს საზეიმოდ დამტკიცებისას ისე, რომ იგი არ უნდა გაეგო ვინმეს, მის წარმოთქმისას პირზე იფარებდნენ ხელს; ინდოელთა სამება, სამი ღმერთის ერთობლიობა.

ონაგრი: 1. (ბერძ.) ანტიკურ ხანაში დიდი მანქანა (კატაპულტა) ლოდების, აალებადი შემადგენლობით სავსე კასრების და სხვა. ჭურვების სატყორცნად; გამოიყენებოდა ციხესიმაგრეების აღებისას და თავდაცვისას.

ონაგრი: 2. (თურან.) ცხენისებრთა ოჯახის ცხოველი, სიგრძით 2,4 მეტრამდე.

ონაგარი: 1. თვდამსხმელი, მტაცებელი, მძარცველი; მოუსვენარი, ცუდქი, ანცი.

ონაგარი: 2. მონაგარი, მწერია (დ. ჩუბინ.); ნესტრიანი მწერების რიგი ნამდვილ კრასანისებრთა ოჯახისა.

ონჯარო: 1. (იმერ.) მომცრო საწნახელი; (იმერ.) იგივეა, რაც ალა, – წისქვილის ნაწილი, სადაც ჩამოდის ფქვილი, – საფქვილე; (იმერ.) როფი საქონლის საჭმლის ჩასაყრელად (ვ. ბერ.); თოფრა, პარკი, რომლითაც საკეებს აძლევენ ცხენს, ჩამოიღებენ თავსუ (ლ. ლეონ.).

ონჯარო: 2. (ფშ.) ხის ძირი, წყალში დარჩენილი ჯირკი (ი. ქეშიკ.); „მორვეში შეყრილი შეშა (ხენი)“ (საბა).

ონჯახუა: 1. (გურ.) დედოფლისთითა, მცენარეა (ა. მავ.).

ონჯახუა: 2. (ჭან.) ლეწვა; ბეგვა, ცემა.

ორანა: 1. (გურ.) ვაზის ჯიშია ერთგვარი (კ. გვარ.).

ორანა: 2. (ქიზიყ.) სასოფლო სამოვარი (ს. მენთეშ.).

ორბა: 1. (რაჭ.) პატარა ურმის თვალზე დატანებული კუნძი (ვ. ბერ.).

ორბა: 2. (ლენხ.) ლოგინის კიდე (მ. ჩიქ.).

ორბი: 1. მაღალ მთებზე მცხოვრები დიდი მტაცებელი ფრინველი.

ორბი: 2. (ძვ.) ქართულად არწივს ეწოდება (ს. ცაიშ.).

ორგანი: 1. ორმაგი განის მქონე (ქსოვილი).
ორგანი: 2. (ბერძ.) კლავიშებიანი სასულე, მუსიკალური საკრავი.

ორგანისტი: 1. ორგანული თეორიის მომხრე (ი. იმედ.).

ორგანისტი: 2. ორგანზე დამკვრელი.

ორგანისტი: 3. ლოთრანგთა ეკლესიის თანამდებობის პირი (ი. იმედ.).

ორგია: 1. თავაშუებული, წრესგადასული დროს ტარება, ქვიფი.

ორგია: 2. ძველ საბერძნეთსა და რომში: ღვინისა და მხიარულების ღმერთის, – დიონისეს (ბახუსის) ღვინისაწაული.

ორგია: 3. (გურ.) მხარულით ცურვის დროს იტყვიან: ორგია დაარტყაო; მხარულით გაცურვას ორგიას უწოდებენ (ა. სიხ.).

ორგია: 4. სინქარის ერთეული, იყენებდნენ ძველად ზღვაოსნობაში; მაგალითად, პეროდოტე (ძვ.წ. 484-424, ისტორიის მამად წოდებული) წერს: ქართული ხომალდები შავ ზღვაზე, ღღელამეში ფარადენენ 130000 ორგიას, ანუ 230,88 კმ. ეს. იმ დროისათვის ძალზე დიდი სინქარე იყო.

ორღენი: 1. (ლათ.) სხედასხეა ხარისხისა და სახელწოდების ნიშანი, რომლითაც ხელისუფლება აჯილდოვებს სამხედრო ან სამოქალაქო პირს, დამსახურებისათვის.

ორღენი: 2. კათოლიკე ბურების საზოგადოება, რომელსაც გარკვეული წესდება აქვს; ზოგიერთი საიდუმლო საზოგადოების სახელწოდება.

ორე: 1. ხის ფიცრებისაგან შეკრული წყლის ჩასასხამი, არყის გამოხდის დროს ხმარობენ (ს. ულ.); „საბადლე ჭურჭელი“ (საბა); გობა ძაღლისა (ნ. ჩუბინ., დ. ჩუბინ.). ამოთლილი ხის ჭურჭელი, – გეჯა.

ორე: 2. ზარს ეტყვიან (ს. ულ.).

ორე: 3. (გურ., მეგრ.) შეახილი ხარების გასაწერებლად.

ორთა: 1. „ბერძნულია, ღღეობას ჰქვია“ (საბა).

ორთა: 2. (აჭარ.) დაქანება სახურავისა.

ორთა: 3. (ბერძ.) ერთეული ვექტორი.

ორთა: 4. (გერმ.) პორიზონტალური მიწისქვეშა მთის გვირაბი, რომელიც გაყავთ სასარგებლო წ. ადისეულის მიმართულებით საბადოს

ადგილ-მდებარეობის კუთხით; არ გაანჩია დამოუკიდებელი გასასვლელი ზედაპირზე.

ორი: 1. რიცხვი ერთი და ერთი.

ორი: 2. ორიონი, – თანავარსკვლავედი (დ. ჩუბინ.).

ორი: 3. (ძვ.) „ორი წარმოშობით უკავშირდება სიტყვებს; ყური, ყვარი (ორი უღელი ხარ-კამნი) და თავდაპირველად წყვილობის აღმნიშვნელი სიტყვა იყო“ (ივანე ჯავახიშვილი).

ორი: 4. (სკოლ.) არადაამაკმაყოფილებელი ცოდნის აღმნიშვნელი ნიშანი მოსწავლეთა ცოდნის შეფასებაში.

ორებილა: 1. ვისაც ორი კბილი აქვს.

ორებილა: 2. ერთი ან მრავალწლოვანი ბალახოვან მცენარეთა გვარი რთულ-ყვავილოვანთა ოჯახისა

ორეკვაჭი: 1. (გურ.) ერთ კუნძზე გამოსხმული ტყუპი ვაშლი, ნიგოზი ან სხვა რამ ხილი (გ. შარაშ.).

ორეკვაჭი: 2. (აჭარ.) ბაეშეთა თამაშობა ერთგვარი (შ. ნივარ.).

ორმო: 1. მიწაში ამოთხრილი, ამოდრმავებული ადგილი, – ხარო, ღრმული; „მოხრებლი მიწისა“ (საბა). „მოხრებლი, ესეცა განიყოფებინა: რამეთუ მღვიმე არს მოხრებლი კლდისა კაცთათვის საპატიმრო, გინა თავით თვისით შთაჯდეს სინანულისათვის; ხნარცვი არს მოხრებლი მიწისა მსგავსად მღვიმისა; ორმო არს მოხრებლი მიწისა ხეარბალთა და მისთანათა სამარხავად; ხარო არს მოხრებლი შინაგან ქეითყირით ამოგებული; ჭაი არს მოხრებლი კლდისა ანუ ნაგები წყალთათვის სადგომლად, ვიეთნი ღაკეას უხმობენ; ჯურღმული არს რა ურწყულთა ადგილთა თხარონ მოხრებლი, რათა მუნ წყალი აღმოეცენოს“ (საბა).

ორმო: 2. „ფრე-წყარო ჭისა“ (საბა); „წყარო“ (საბა).

ორმო: 3. მენიხეთა დასაჯდომი სკამი ნაეზე (იგივე ივერნა) (ზ. კუტალა).

ოროველა: 1. გუთნისდედისა და მეხრეების სიმღერა აღმოსავლეთ საქართველოში.

ოროველა: 2. ოროლი (ღახეარი), პოროლი – ანკანაკი, ორპირი და ბუნგრძელი (ნ. ჩუბინ.); ღახეარი, – პირფართო საჭურველი რკინისა ბუნგრძელი (ნ. ჩუბინ.).

ორთლი: 1. გრძელბუნიათი ორპირი შუბი.
ორთლი: 2. ორ-ორი.

ორთმი: 1. (იმერ., რაჭ., თიან., კახ., ქართლ.) ცომის გუნდის გასაბრტყელებელი ფიცარი. ცომის გასაბრტყელებელი ჩოგანი; ხელიანი ფიცარი ცომის გუნდის გასაბრტყელებლად, ასაფუებლად და თონესთან მისატანად; (ქსნის ხ.) კეცეული ქადის ამოსადები ხის ნინაბი.
ორთმი: 2. (იმერ.) შეგუბებული ღრმა წყალი (პ. ჯაჯნ.).

ორტი: 1. (ბერძ.) მგეზავი, ერთეული ექტორი.
ორტი: 2. (გერმ.) სამთო საქმეში: სასარგებლო წიაღისეულის ფენის სახურავი ან საგები გვერდის მიმართულებით გაყვანილი პორიზონტალური მიწისქვეშა გვირაბი, რომელსაც არა აქვს უშუალო გამოსასვლელი დელამიწის ზედაპირზე.

ორღანო: 1. (ძვ.) სამუსიკო საკრავი (სიმ. ყაუხჩი).
ორღანო: 2. (ძვ.) ორგანო (სიმ. ყაუხჩი).

ოსანა: 1. ძველი ებრაელებისა და ქრისტიანების მიმართუა ღვთისადმი ლოცვის დროს. გვიშეუღე! გვიხსენი!
ოსანა: 2. კურთხევა, დიდება.
ოსანა: 3. „აწმე საერო წალკოტი მგონია პატოსანი“ (კ. გამს.).
ოსანა: 4. (შორისლ.) ეაშა!

ოსმანი: 1. თევზების გვარი კობრისებრთა ოჯახისა; მისი ქვირითი შხამიანია.
ოსმანი: 2. ოსმალეთის სულთნების დინასტიის წარმომადგენელი (მისი წვერი).

ოტა: 1. სირბილი.
ოტა: 2. მტვერი ან ნაცარი (ი. აბ.).

ოფა: 1. (რაჭ., იმერ.) იგივეა, რაც ვირისტერფა.
ოფა: 2. „ცხენის ქაჩანის სენი(ა)“ (საბა).

ოფო: 1. „ცხენის ქაჩანის სენი“ (დ. ჩუბინ).
ოფო: 2. მცირე საგუბარი წყალთა (დ. ჩუბინ).

ოფოფა: 1. ერთწლოვანი ბალახი ქოლგისებრთა ოჯახისა.
ოფოფა: 2. იგივეა, რაც ოფოფი, – ფრინველი, აქვს ჭრელი ბუმბული, მარაოს მსგავსი ქონორი და მოხრილი ნისკარტი.

ოფოფა: 3. (ფშ.) წიფლის ნაყოფი (ი. ქეშიკ).
ოფოფა: 4. ოფოფი, – ეაზის ჯიშია.

ოქმი: 1. საბუთი, რომელშიც აღწერილია კრების, სხდომის, დაკითხვის მსვლელობა; რაიმე ფაქტის დამადასტურებელი საბუთი; აქტი სასოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის შესახებ.
ოქმი: 2. (არაბ., სპ.) ბრძანება, ბრძანებულება, გადაწყვეტილება (მ. კიენ.).

ოქოქა: 1. „გუთანი, ერქუანი, სახნეული“ (საბა); ანაჩა, ერქუანი (ნ. ჩუბინ).
ოქოქა: 2. (გურ.) პატარა ქოხი, კარავი, სადგომი (ა. ღლ.).

ოშოშა: 1. ბალახი ტუნოსანთა ოჯახისა, აქვს გრძელი მცოცავი ღერო, ყვავილობს ადრე გაზაფხულზე, სამკურნალოდ ხმარობენ.
ოშოშა: 2. (რაჭ.) მკებნარი მწერი (შ. ძიძი).

ონხარი: 1. მთაში ჩვეულებად აქეთ: მსურველი მიეა მეცხვარეებში და ითხოვს ცხვარს, ისინიც მოუგროვებენ და მისცემენ. ამგეარად ცხერის მოგროვებას პქვიან ონხარი (აღლ. ყაზბ.); შესაწევარი (ს. მაკალ.); ნაღი, მამითადი სხვადასხვა სახისა (პ. ხუბ.).
ონხარი: 2. ბატკანი (ი. გრიშაშ.).
ონხარი: 3. მეცხვარეთა მეჯლისი (ი. გრიშაშ.).

ონხი: 1. ქვებით შემოსაღებული ორმო მდინარეში თვეზის დასაჭურად.
ონხი: 2. ხელმოკლე კაცის მიერ გამართული წვეულება, რომლის დროსაც სტუმრები მას-პინძელს აძლევენ შესაწირავს.

ოცნება: 1. იმის წარმოდგენა, რის განხორციელებაც სასურველია; სასიამოვნო, სანატრულ რამეზე ფიქრი.
ოცნება: 2. (ძვ.) ჩეენება (ნ. მელიქ).

ოხა: 1. „შველა, გინა მოხმარება“ (საბა); შუამავლობით შველა, მოხმარება (ნ. ჩუბინ); საეკლესიო წიგნთა შინა ოხითა ეწოდების ტროპარსა მის დღის წმინდასასა, რომელი მოიხსენებს მეოხებასა მისსა წინაშე ღვთისა (ნ. ჩუბინ.).

ოხა: 2. ოყა, – წონის ერთეული (გრ. ბერ).
ოხა: 3. (ინგილ.) ბარაქალა, ეაშა (მ. ჯან.).

ოხრა: 1. ქუა მურდასანგის გუარი, ხმარებუ-

ლი სწამბატერო წამლად და საღებავადაც (ნ. ჩუბინ.); იგივეა, რაც უაჩაგამიწა.

თხრა: 2. კუნესა, სამწუხარო ხმა; ბნობის ხმა საკრავთა, ანუ ბგერათა უსულთა (ნ. ჩუბინ.).
თხრა: 3. კლდეებით შემოსილული დიდი ორმო (ქ. ძოწ.).

თხრად: 1. უპატრონოდ, ტიალად.

თხრად: 2. (ეარგ.) ბუერი, ბლომად (ლ. ბრუგ.).

თხრანი: 1. „ბოლო, დასასრული“ (საბა).

თხრანი: 2. (რაგ.) ხელმოჭერილი, პურძვირი ადამიანი.

ოჯახი: 1. ერთად მცხოვრებ ადამიანთა ჯგუფი, რომელიც შედგება უახლოესი ნათესავეებისაგან, — კომლი, სახლობა; ცხოველთა და მცენარეთა დაჯგუფების (კლასიფიკაციის ერთეული, რომელიც აერთიანებს ერთმანეთის მონათესავე გვართა ცხოველებს ან მცენარეებს).
ოჯახი: 2. დოლაბი, — სანდალზე (გემზე) კედელში გაკეთებული საკეების შესანახი ადგილი (ზ. კუტალ).

ოპ: 1. (შორისდებული) გამოხატავს: მწუხარებას, სინანულს.

ოპ: 2. (შორისდ.) გამოხატავს: აღტაცებას, სიხარულს.

ოპ: 3. (შორისდ.) გამოხატავს: გაკვირვებას, გაოცებას.

ოპ: 4. ქართული ანბანის ბოლო ასოს სახელწოდება ძველად (იწერებოდა შ; ახლა კქვი „პოე“).

ოპ: 5 (შორისდ.) სიამოვნების გრძნობის გამომხატველი.

ოპ: 6. (შორისდ.) უსიამოვნების გრძნობის გამომხატველი.

3

ბაგონი: 1. სამხრე.

ბაგონი: 2. (ბერძ.) ცოცხალი ორგანიზმების ერთობლიობა, რომელიც ყინულის სიღრმეში სახლობს.

ბაი: 1. რაიმე საერთო საქმეში თითოეული წევრის მიერ შეტანილი წილი.

ბაი: 2. ფულის ერთეული ინდოეთში.

ბაიასა: 1. (საკსკრიტ.) რძის ფაფა ინდულებში,

წმინდანთა საჭმელი.

ბაიასა: 2. მსხვერპლშეწირვა ინდულებში.

ბალი: 1. ლიტერატურული შუაინდური ენა, რომელიც ჩამოყალიბდა პრაკრიტა მამადის საფუძველზე.

ბალი: 2. (ჩიღურ.) ხიმინჯი, ბოძი; რკინის ან რკინა-ბეტონის ტუმბო, რომელიც გემების მისადგომთან არის მიწაში ჩარტობილი გემის ბაგირის მისაბმელად; პიდროტექნიკური საყრდენი კედელი ან ესტაკადა, რომელიც ემსახურება გემების მოსამართად მათი დამბეჭობის შესვლისას.

ბალი: 3. (ინგლ.) ფაჩების შეცვლა სტრიქონების მიხედვით.

ბალი: 4. ფერადი ტელევიზორის სისტემის სახელწოდება.

ბალმა: 1. თბილი ქვეყნების მარადმწვანე ტანწერწეტა ხე.

ბალმა: 2. პოლანდიური სიგრძის ერთეული, უდრის 9,4 სმ-ს.

ბანა: 1. (პოლონ.) ზრდილობიანი ხსენება გასათხოვარი ქალისა ან მიმართვა მისადმი; ქალიშვილი (მ. ჭაბ.).

ბანა: 2. ქონი (ქ. ძოწ.).

ბანამა: 1. კაპიტალისტურ საზოგადოებაში: მსხვილი გაფლანგვა, ბოროტმოქმედება თანამედრობის პირთა მოსყიდვით.

ბანამა: 2. (ფრანგ.) ფართოარეებიანი სახაფხულო ქუდი.

ბანამა: 3. (ფრ.) ხელოვნური აბრეშუმის ერთგვარი ქსოვილი.

ბანი: 1. (პოლონ.) ძველ პოლონეთსა და ლიტვაში, აგრეთვე რევოლუციამდელ უკრაინასა და ბელორუსიაში: მემამულე; „მან“ — პოლონეთში: ზრდილობიანი ხსენება მამაკაცისა ან მისადმი მიმართვა (მეუღლებრივ, გვართან ერთად); ბატონი; ბატონო.

ბანი: 2. პომოპოლიმერის დიმეზილფორმადის ხსნარიდან მშრალი ფორმირების მეთოდით მიღებული პოლიაკრილონიტრილის ძაფი.

ბანი: 3. (ინდ.) მიწა, მატყუარა დემონები.

ბანი: 4. სატურნის თანამგზავრი.

ბანი: 5. კიბელას (უძლიერესი ღმერთქალის) ძალღი.

ბანი: 6. (მით.) ყველა (ხელოსანთა და მეჯღ-

გეთა მფარველი ღმერთის ჰერმესის შვილი. ყველას ართობდა და ამიტომ პანი ანუ ყველა დააქვეს.

ბანტა: 1. (ადმოსავლეთ საქ-ში) გარეული მსხალი, ტყის მსხალი.

ბანტა: 2. (დასავლეთ საქ-ში) გარეული ვაშლი, ტყის ვაშლი.

ბაბლაყვერა: 1. (მთიულ.) ყოჩივარდა, მცენარეა (ა. მავ.).

ბაბლაყვერა: 2. (ქიზიყ.) ნაცარქექია, ადამიანი, სულ რომ შინ ჯდომა და ტრაბახი უყვარს (ს. მენთეშ.).

ბარეხი: 1. „კლდე გამოქვაბული“ (საბა). კლდის ნაპრალი.

ბარეხი: 2. „ქადლი ბანჯგვეღგრძელი“ (საბა).

ბარეხი: 3. (გურ.) მოძრაეი, ცოცხალი, ღონიერი (გ. შრაშ.).

ბარეხი: 4. (ქართლ.) მოხუცი, ბებური (მ. მესხ.).

ბარადი: 1. იგივეა, რაც აღლუმი; საზეიმო მყოფობის მსვლელობა, საზეიმო დათვალიერება.

ბარადი: 2. ფარიკაობაში, ჭიდაობაში, კრიეში: თაუდაცვის იღუთი.

ბარვა: 1. მალულად, ქურდულად წადება ან წაყვანა და მითვისება.

ბარვა: 2. (ძე.) დაფარული, ინტიმური (ნ. მელიქ.).

ბარი: 1. ქართული ანბანის მეთხმეთმეტე ასოს სახელწოდება.

ბარი: 2. „პირველით იოქმის“ (საბა).

ბარი: 3. ფერხული (გრ. ბერ.).

ბარი: 4. „ლინი, — რეალის საჩხარუნებელი ღიღი“ (საბა).

ბარია: 1. ვინც ხშირად იპარავს რასმე, — პარვას, ქურდობას მიჩეული.

ბარია: 2. ინდოეთში, — ერთ-ერთი უდაბლესი კასტის ადამიანი.

ბარიე: 1. (ბერძ.) სხვის მიწაზე მცხოვრები.

ბარიე: 2. (ფრ.) თმის სადები, რომელიც სხვადასხვაგვარი დამაჯერებლობით ახდენს ნამდვილი თმის იმიტაციას.

ბარე: 1. ქსოვილის, ქაღალდის ნაჭერი, ჩანთის მსგავსად შეკერილი ან გაკეთებული, პა-

ტარა ტომარა; ბოჭკოებისაგან შემდგარი ნახევეი, (აბრეშუმის ჭია და მისთ. თავის გარშემო აკეთებენ ჭურის მდგომარეობაში გადასვლის წინ); პარკოსანთა ოჯახის დამახასიათებელი ერთობლიანი ნაყოფი.

ბარე: 2. დიდი დეკორატიული ბადი სასვირნო გზებით, სათამაშო მოედნებითა და სხვა.

ბარე: 3. ვაგონებისა და ავტობუსების დასაყენებელი ადგილი.

ბარტახტი: 1. სხეულზე გამონაყარი ლაქები.

ბარტახტი: 2. უპატრონოდ დაგდებული, გავერანებული, გაოხრებული.

ბარტია: 1. კლასის მოწინავე, ორგანიზებულნი ნაწილი, რომელიც იცავს თავისი კლასის ინტერესებს.

ბარტია: 2. საქონლის გარკვეული რაოდენობა; მრავალხმიანი მუსიკალური ნაწარმოების ნაწილი, რომელსაც ერთი მომღერალი ან ინსტრუმენტი ასრულებს; როლი თეატრში, ბალეტში.

ბარტია: 3. ერთი ხელი თამაში; საერთოდ, სათამაშო პარტია.

ბარცელა: 1. (ფრ.) გლეხის მიწის პატარა ნაკვეთი.

ბარცელა: 2. (ფრ.) ცხოველური ორგანიზმები, რომელთაც ახასიათებთ ერთიანი წარმოშობა, ერთობლივი ცხოვრება და მსგავსი ჩვეულები; პარცელების არსებობა, როგორც წესი, რამდენიმე თვეს არ აღემატება.

ბასი: 1. (ფრანგ.) გოთიკური სამკაულის შემადგენელი ნაწილი, რომელიც სამფურცლად მკუნარის სტილიზებულ გამოსახულებას წარმოადგენს.

ბასი: 2. ბანქოს ზოგიერთ თამაშში: წამოძახილი, რომელიც ნიშნავს ამჯერად უარს თამაშზე (შემდგომ დარიგებამდე).

ბასი: 3. (ინგლ.) ბურთის გადაცემა თავისი გუნდის რომელიმე მოთამაშისათვის.

ბასიე: 1. (ლათ.) უმოქმედო; საბუღალტრო ბალანსის ერთ-ერთი მხარე; საგადასახადო ბალანსის დეფიციტი. (მაგ. „დაწერილი წიგნი“); რაიმეს ან ვინმეს ნაკლოვანი, უარყოფითი მხარეები.

ბასიე: 2. (უნგ.) პომოსექსუალისტი, რომელიც ქალის როლში გამოდის.

ბასიფი: 3. ზმინის ენებითი გეარი (გრამატიკა-ში).

ბატაი: 1. (ინგილ.) პატარაძალი, ბიცოლა, ახალ-მოყვანილი რძალი (ნ. როსტ.).

ბატაი: 2. (ინგილ.) პატარა, ცოტა, პატარა რა-ოდენობით (ნ. როსტ.).

ბატი: 1. (ფრანგ.) საყაიშო მდგომარება ჭად-რაკის თამაშში, როდესაც მოთამაშეს არ შეუძლია მორიგი სვლის გაკეთება ისე, რომ მის მეფეს არ შეექმნას ქიშის საფრთხე (მ. ჭაბ.).

ბატი: 2. (ფრანგ.) ერთგვარი მარმელადი (მ. ჭაბ.).

ბატი: 3. ცუდი.

ბატივება: 1. გაპატიოსნება, პატივის მიცემა (ნ. ჩუბინ.).

ბატივება: 2. მიტევება, შენდობა (ნ. ჩუბინ.).

ბატიფი: 1. „კეთილის მიჰყრობა სიტყვით და საქმით“ (საბა); ღირსება, წინებულება, სახელგა-ნება (ნ. ჩუბინ.); კარგი მოვლა, კეება; კარგად შენახვა.

ბატიფი: 2. ნაკელი, ნეხეი.

ბატიფი: 3. (ქიზიყ.) კოჭაობისას მოგების ორი ქულა (ს. მენტეშ.).

ბატიფი: 4. სამოხელეო (საერო ან საეკლესიო) თანამდებობა; საეკლესიო მსახურის თანამდებობა (იე. ჯაფახ.).

ბატიფი: 5. (ძე.) სამეფო გვირგვინი, ღიადუმა (ნ. მელიქ.).

ბატიფი: 6. (ძე.) კიდე (ნ. მელიქ.).

ბატიფი: 1. სტუმრად მოწვევა, — დაპატიუება; თხოვნა, ხვეწნა რისამე შესახებ.

ბატიფი: 2. (ძე.) სასჯელი, დასჯა (ზ. სარჯ., ი. ლოლაშ.); „ტანჯვა, გინა უპატიურობა“ (საბა).

ბატრონი: 1. პრივილეგირებული წოდების წარმომადგენელი პატრონყმობის დროს; რამის მესაკუთრე, მეპატრონე, მფლობელი, მზრუნველი, მომელელი, მეურვე; ჭირისუფალი.

ბატრონი: 2. ვაზნა.

ბატრონი: 3. ქსოვილის სურათი, ტრაფარეტი.

ბატრონი: 4. „უფალი“ (საბა).

ბატრონი: 5. მოწყობილობა, რომლითაც ელექტრო ნათურას უერთებენ ელექტროქსელს. (ქეგელ).

ბალური: 1. „უკან მუხლის ამოკერა“ (საბა);

(გურ., მეგრ.) უკნიდან მუხლის, ფეხის ამოკერა. **ბალური:** 2. „ბერძნულად დიდს კიბორჩხა-ლას ჰქვია, რომელსაც ქართულად კარკინო ეწოდებინ“ (საბა).

ბალური: 3. (ძე.) კიდობანი (ზ. სარჯ.).

ბაშტა: 1. „ერთის ქრთილის მარცვლის წონა“ (საბა); ქრთილის მარცვლის წონა, დანგის მეთორმეტედი (ნ. ჩუბინ.); ცოტა (დ. ჩუბინ.).

ბაშტა: 2. (იმერ., მესხ., ინგილ.) ბევრი (ნ. მარი).

ბაშტა: 3. (ჯაფახ.) პატარა.

ბაშტა: 4. დიდი (ა. ლღ.).

ბაშტა: 5. მსახური (ვახუშტი ბატონიშვილი).

ბაშტი: 1. „პურის საკაჟიავი ცხრილი“ (საბა).

ბაშტი: 2. მსახური (ი. აბულ.).

ბაჭანიკი: 1. (იმერ., ლეჩხ.) პაჭინი, საკოჭური, საწვივე; ხის ღაგამი, ხბოს უკეთებენ, რომ ძროხა არ მოწოვოს (მ. ნიქ.); პაიჭი, პაჭიჭი.

ბაჭანიკი: 2. პაჭანიკების ტომის მკვიდრი.

ბეიტარი: 1. (ქართლ.) რწევის მიმცემი ყველა საქმეში, თუნდაც არ ეკითხებოდნენ (შ. შიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); ყოყლონინა, მატრაკეცვა; მეთინარა (ი. გრიშაშ.).

ბეიტარი: 2. (ჯაფახ.) საზის დამკერელი აშუ-ლი (ა. მარტ.).

ბეიტარი: 3. „ცხენის მკურნალი“ (საბა).

ბეიტარი: 4. ბრძენი, გამოცდილი ადამიანი.

ბელენგი: 1. (ჰოლანდ.) მიმართულება დამკვირვებლიდან რომელიმე ობიექტისაკენ; იზომება იმ კუთხით, რომელიც მდებარეობს მერიდიანის სიბრტყესა და დამკვირვებლის ადგილსა და დასაკვირვებელ ობიექტებზე გამავალ სიბრტყეს შორის.

ბელენგი: 2. (ჰოლანდ.) თვითმფრინავების ისეთი წეობა, როდესაც ისინი ერთმანეთს კუთხით (საფეხურებად) მისდევენ.

ბენალი: 1. გრძელი და ვიწრო კოლოფი კალმების, კალმისტრების, ფანქრების შესანახად, — საკალმი.

ბენალი: 2. სამელნე.

ბენალი: 3. იგივეა, რაც პენალტი, — (ფეხბურთში) თერთმეტმეტრიანი საჯარიმო დარტყმა.

ბენი: 1. (ინგლ.) ინგლისური ხურდა ფული; უდრიდა გირვანქა სტერლინგის 1/240-ს.

ბენი: 2. (ფინ.) ფინური ხურდა ფული; უდრის მარკის 1/100-ს.

ბენია: 1. (ბერძ.) მითოლოგიაში სიღარიბის ქალღმერთი.

ბენია: 2. (ლათ.) საჯარიმო პირგასამტეხლო.

ბენტელა: 1. „მედვინი“ (საბა); ხელოსანი; მპენტაეი ბამბისა, მატყლისა და მისთ... (ნ. ჩუბინ).

ბენტელა: 2. (გურ.) დანეხილი მატყლის ერთი შეკერა (ა. ლღ).

ბენი: 1. (ინგილ.) იორდასალამი, ტყის ყავაჩო, – დეკორატიული მცენარე (მ. ჭაბ).

ბენი: 2. (ესპ.) გლეხი, რომელიც მემამულეზე კაბალური დამოკიდებულების შედეგად მევალის მონად გადაიქცევა (მ. ჭაბ).

ბენი: 3. ძველბერძნულ პოეზიაში: აპოლონის (იშვიათად სხვა რომელიმე ღმერთის) სადიდებელი პიმნი; ბერძნულ ლექსთწიგებაში: სამი მოკლე და ერთი გრძელი მარცვლისაგან შედგენილი ტერფი.

ბებელა: 1. მწერი, აქვს ორი წვეილი მტერი-სებრი ქერცლით დაფარული ფრთა.

ბებელა: 2. (ქიზიყ., იმერ.) ცხერის ტუბერკულოზი (ი. ქავთ).

ბებელი: 1. (იმერ.) ცხერის ტუბერკულოზი (ი. ქავთ).

ბებელი: 2. (თუშ.) ღილი (თ. უთურგ).

ბერგამენტი: 1. ხბოს, ბატკნის ან თიკნის ტყავი, განსაკუთრებული წესით დამუშავებული, ასეთ მასალაზე შესრულებული ხელნაწერი; ეტრავტი.

ბერგამენტი: 2. მკერიეი ქაღალდი, რომელიც ცხიმსა და სისველეს არ ატარებს.

ბერი: 1. იგივეა, რაც ქაფი; წყლის თავზე მოტივტივე პატარა მცენარე, – ლუმნა.

ბერი: 2. ფეოდალების ზედა ფენის წარმომადგენელთა წოდება საფრანგეთსა და ინგლისში.

ბერი: 3. (სპ.) სული, რომელსაც შეუძლია ადამიანისა და ცხოველის გარეგნობის მიღება და ჩაიღინოს როგორც კეთილი საქმე, ასევე ზიანი მოუტანოს ადამიანებს; მომთაჯადობელი ღამაზი ქალი.

ბერი: 4. სიტყვის ნაწილი, რომელიც მიუთითებს ახლოსმყოფობაზე (მაგ. პერიართრტი).

ბერბერა: 1. „ყოველივე, რაც არა არს სახმარად, არამედ სანეუნებულად მოიგების“ (საბა); ფუფუნების საგანი.

ბერბერა: 2. ფულის ერთეული (იე. ჯაეახ); (სპარს.) ოქროს ფული (დ. ჩუბინ).

ბეტი: 1. „საქმიო უხუცესი“ (საბა). უფროსი, მეთაური.

ბეტი: 2. „(მ)ფრინველია“ (საბა).

ბეტი: 3. ქირშანი, – თეთრი სამხატვრო წამალი (დ. ჩუბინ).

ბეწი: 1. გარეგნული ბრწყინვალეობა, საამური, კარგი შესახელოება, ღაზათი.

ბეწი: 2. (მოხ.) ბუსუსი, ღინღლი (ი. ქავთ).

ბეი: 1. (ქიზიყ.) ინდაურის ჭუკების დამახება დასაპურებლად (ს. მენთეშ).

ბეი: 2. ჩინური ლუკუნდის თანახმად: დედალ-მამალი ჩიტი, ცალი მხრით შეერთებული.

ბეი: 3. (ესპ.) სიგრძის საზომი ერთეული.

ბიკე: 1. ბამბის ან ხელოვნური აბრეშუმის ერთგვარი მკერიეი ქსოვილი ამობურცული სახეებით.

ბიკე: 2. იგივეა, რაც პიკირება, – თვითმფრინავის სწრაფად დაშვება ძირს.

ბიკე: 3. ფეხბურთში მსოფლიოს მე-13 ჩემპიონატის თილისმა (მწვანე წიწკა).

ბიკეტი: 1. (ფრანგ. pique, სარი პალო). საგუშაგოს ან საველე ყარაულის პატარა რაზმის სახელწოდება საქარაულო დაცვაში. არსებობდა საფრანგეთის და სოგიერთ სხვა არმიებში. დემონსტრანტთა ჯგუფი, რომელიც დემონსტრანტებს იცავს თავდასხმებისაგან და ამყარებს წესრიგს.

ბიკეტი: 2. რკინიგზის ხაზის სიგრძის საზომი ერთეული (უდრის 100 მ).

ბიკეტი: 3. სასიმაღლო და სასიმაღლო-კონტრუქული წერტილი, სადაც ასობენ მალოს ლარტყის დასაყენებლად. ზოლური (გზები, არხები და სხვა) ნაგებობის პროფილის შედგენის დროს ბიკეტებს ასობენ ღერძზე 100-100 მ დაშორებით.

ბიკეტი: 4. რკინიგზის საგზაო მომსახურების ჯიხური, ტყის მცველთა სახლი და ა.შ.

ბიკეტი: 5. (გერმ.) აზარტული თამაში 32 კარტით.

ბიკეტი: 6. სითხე, რომელიც მიღებულია დაღვლებული ყურძნის ჭაჭის გამოწველილით.

ბიკი 1. (ყრანგ.) მთის მწვერვალი.

ბიკი 2. სათამაშო ქაღალდში, — იგივეა, რაც ყუავე.

ბიკი 3. უმაღლესი წერტილი, მძაფრი აღმაფლობა მუშაობაში, ქალაქის ტრანსპორტის მოძრაობაში და სხვ.

ბიკირება: 1. თვითმფრინავის სწრაფი დაშვება ძირს, თითქმის 90°-იანი კუთხით.

ბიკირება: 2. თესლზე ამოსული მცენარეუბის გადარგვა ერთმანეთისაგან დაშორებით უფრო მძლეური ეგზემპლარების მისაღებად.

ბიკირება: 3. დახვეწილი კამათი, გესლიანი სიტყვებისა და არგუმენტების მოსწრებულ მიმოცვლა.

ბიკნეი 1. ქალაქგარეთ ჯგუფურად გასეირნება ღროს გასატარებლად.

ბიკნეი 2. პიკნიკური ტიპის ადამიანი.

ბიკული 1. წონის ერთეული სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში; წინეთში 1 პიკ=60,5 კგ.

ბიკული 2. დამარინებული პატარა ზომის კიტრები.

ბინა 1. „დიდი ჯამი“ (საბა); დიდი ჯამი ან თეფში ხისა (ნ. ჩუბინ.); (მთიულ., გუდამაყარ.) სპილენძის ტაშტი (ს. მაკალ.); ჭურჭელია რძისა (ა. ბექ.); საწყაო, — ნახევარი ფუთი; (აჭარ.) ხის კასრი, რომელიც საწყაოდ გამოიყენება (შ. ჩიუ.); სასწორის თეფში.

ბინა 2. „(თეფს.) ბერძელია და პინასი ქართული(ა), სადაფს პგავს და გრძელია“ (საბა). „სადაფს პგავს, ოქროს მატყლსა ზრდის, რომლისა მსგავსი ვერავენ შეღებოს“ (საბა); მოლუსკების გვარი ორსაგდულნიანთა კლასისა.

ბინგენი: 1. ზღვის ფრინველი, რომლის ფრთებს ფარფლების მოყვანილობა აქვს, — ფრენა არ შეუძლია.

ბინგენი: 2. (ვარგ.) აბიტურიენტი, რომელიც რეპეტიტორთან ემზადება (ღ. ბრეგ.).

ბინგენი: 3. (ქანგ.) გულუბრყვილო, ადვილად მოსატყუებელი, ადვილად დასაჩაგრავი ადამიანი (ღ. ბრეგ.).

ბინკი 1. (ინგლ.) ვარდისფერი საღებავი.

ბინკი 2. (პოლან.) პატარა ორანჟიანი იალქნიან-მოტორიანი გემი.

ბიო 1. (ბერკ.) ჩირქი.

ბიო 2. (ლაზ.) დაუმწიფებელი ლეღვი.

ბიბია: 1. მანქანა, ბეშვის ერთ.

ბიბია: 2. (მესხ.) წიელი ბაეშვი, ბაეშვის ერთი (ი. მაისურ.).

ბიბინი: 1. ზურნის, დუღუკის და მისთ. ხმა.

ბიბინი: 2. (გურ.) ძალიან გავესება რამისა (ვ. ბერ., ს. უღ.).

ბირადი: 1. რაც მხოლოდ ერთ პირს ეხება, კერძო, ინდივიდუალური; (მესხ.) პირში მოქმედი, პირდაპირი ადამიანი, სიტყვადაურედებელი (ი. მაისურ.).

ბირადი: 2. უხნაე-უთესი, დაუმუშაებელი (ქ. ძოწ.).

ბირადი: 3. (იმერ., რაჭ.) პირველი გათოხნა (ვ. ბერ.).

ბირადი: 4. სანდომიანი სახისა, თეალადი (ქ. ძოწ.).

ბირატი: 1. „პირველით უმაღლე“ (საბა); „უპირატესი, უპირველესი“ (საბა); არა იხმარების დადებითად, არამედ უაღრესობითად (ნ. ჩუბინ.).

ბირატი: 2. ზღვის ყანალი; მუკობრე (მ. ჭაბ.).

ბირეული: 1. გეომეტრიული სხეულის ზედაპირის ფართობი.

ბირეული: 2. დასაბამი, დასაწყისი (დ. ჩუბინ.).

ბირისაბანი: 1. პირის დასაბანად განკუთვნილი.

ბირისაბანი: 2. საკლავი; დასაკლავი.

ბირობა: 1. შეთანხმება; დაპირება, აღთქმა; წინადადება, მოთხოვნა.

ბირობა: 2. (ძე.) გაძლოდა; მეთაურობა; წინამძღოლობა (სიმ. ყაუხჩ.).

ბირობა: 3. ნაპირი (მაგ. ჩამოვიარე მდინარის პირობა).

ბირქუში: 1. თაე-პირ ჩამოყრილი, მწყურალი (დ. ჩუბინ.).

ბირქუში: 2. სალოცავი ფშავთა (დ. ჩუბინ.); (ფშ.) მჭედლობის ღვეთაების სახელი.

ბირქუში: 3. (შ., ხვესური.) ძლიერი; გმირი.

ბირწმინდა: 1. რასაც პირი წმინდა აქვს, — კარგად გაღესილი; რასაც ზედაპირი სუფთა, მოწმენდილი აქვს.

ბირწმინდა: 2. დაბალი ტანის ბალახოვანი მცენარე ტუნოსანთა ოჯახისა.

ბირწყალი: 1. საკმლის სურვილით მომდგარი ნურწყვი.

ბირწყალი: 2. (იქ.) „ნარესი“ (საბა).

ბირწყალი: 3. გულის რევა (დ. ჩუბინ.).

ბიტა: 1. (ესპ.) ძალიან გამძლე ბოჭკოები, რომლებიც კარგად იღებება.

ბიტა: 2. (არ.) ღრუ მრგვალი თუთი კეერი, რომელშიც ჭამის დროს ჩვეულებრივ გულსყვეს, ლორს, მწვანის და ა.შ. ღებენ.

ბიტალი: 1. სალი, მაგარი.

ბიტალი: 2. (ფშ.) ცარიელი, მარტო (ეაქა, ა. შან.).

ბიტალი: 3. (ხევსურ.) გამოუმცხვარი, ცომი პური (ა. ჰინჭარი).

ბიწვი: 1. ეინც საკმელს გამორჩევით ჭამს; აზიზი მჭამელი.

ბიწვი: 2. (გურ.) წერილი ფინიხი (ქ. გეგარ., გ. შარაშ.).

ბლანი: 1. (ღათ.) დაშორებულობის მაშტაბი, ხარისხი (მაგ., წინა პლანი, უკანა პლანი).

ბლანი: 2. (ჯაეახ.) ნაწილი (ა. მარტ.).

ბლანი: 3. გეგმა.

ბლანი: 4. ნარკოტიკული ნივთიერება.

ბლეტი: 1. რაღაც პროფესიაა, ნახსენებია ბიბლიაში.

ბლეტი: 2. (უარგ.) სწრაფი გაქცევა, მოკერცხელა საშიშროების თავიდან ასაცდლებლად.

ბლომბირი: 1. მაღალი ხარისხის ნაყინი, რომელსაც შერეული აქვს დაშაქრული ხილი ან შოკოლადი და სხვ.

ბლომბირი: 2. მარწუხისმაგვარი ხელსაწყო აღომბის დასადებლად.

ბლუტონი: 1. ფუტკრის ევროპული სიდამპლის გამომწვევი ბაქტერია.

ბლუტონი: 2. (ასტრ.) მეცხრე, მზიდან ექვლაზე უფრო დაშორებული დიდი პლანეტა მისის სისტემისა

ბოლი: 1. (ინგლ.) ბრიტანული სიგარძის სახომი ერთეული.

ბოლი: 2. (ბერძ.) მრავალი, მრავალრიცხოვანი, ფართო.

ბოლიბი: 1. ნაწლავდრუიანი ცხოველი, რომელიც ერთი ბოლოთი მიმაგრებულია უძრავ

საგანზე, ხოლო მეორე ბოლოზე აქვს პირი.

ბოლიბი: 2. ლორწოვანი გარსების (უპირატესად ცხერის დრუს) კეთილმოვისებრიანი სიმსივნე.

ბოლისი: 1. (ფრანგ.) დაზღვევის მოწმობა, დამსღვევი საზოგადოების ბარათი, რომელშიც აღნიშნულია დაზღვევის დრო, შეტანილი თანხა, მისაღები ჯილდო და სხვ. (ი. იმედ.).

ბოლისი: 2. (ბერძ.) ქალაქი-სახელმწიფო ძველ საბერძნეთში.

ბოლო: 1. (ინგლ.) ცხენოსანთა სპორტული გუნდური ბურთის თამაში; ცხენბურთი.

ბოლო: 2. (ესპ.) სწრაფი, ტემპერამენტის ცეკვა ერთგვარი.

ბოლოტიკი: 1. „რკინის ფიცარი ბრძოლაში მკერდთა და ღლიათა დასაკრავი“ (საბა); საომარი აბჯარი (ნ. ჩუბინ.).

ბოლოტიკი: 2. (ლენხ.) პოტიკი; (იმერ., გურ.) კაპი.

ბომბა: 1. სასიემო მორთულობა, რაც გარეგნული ეფექტის მოხდენას ისახავს მიზნად.

ბომბა: 2. წყლის ტუმბო.

ბომბორი: 1. (გურ.) ტუნი (ს. უღ.).

ბომბორი: 2. (გურ.) სატირლად მომზადება ბაეშისა.

ბორფირი: 1. წითელი ფერის ძვირფასი სამეფო წამოსახსამი, ძოწეული.

ბორფირი: 2. უულკანური ქანი, იხმარება სამშენებლო მასალად.

ბორჭაკი: 1. (იმერ.) ცოდვილობა, უბადრუკი მცდელობა (ი. ქაეთ.).

ბორჭაკი: 2. (ზ. იმერ.) ჩაცევა, ხელებით ჩაბლაუჭება (ბ. წერეთ.).

ბორჭიკი: 3. (იმერ.) არააუცილებელი საქმის კეთება (პ. ჯაჯანი).

ბორჭყალი: 1. (ლენხ.) აწკალი, უღუაში, რითაც ხეიარა მცენარე სარს ან ხეს აჩეეება (მ. ალავე.).

ბორჭყალი: 2. (ზ. იმერ.) კანზე გამოხაყარი, მუწუკი (მ. ალავე.).

ბოტიკი: 1. (გურ., იმერ.) რჯლა, ჯლა ხეზე ან ჯოხზე (ი. ჰუნ.).

ბოტიკი: 2. (ლენხ., აჭარ.) მიღებ-მოღება (მ.

ნიქ.); უშნოდ, უღალატოდ შლა ხელ-ფეხისა (შ. ნიუარ.).

ბოწოლიკი: 1. (ზ. აჭარ.) კოხტა, კოპწია, წკენტი (შ. ნიუარ.).

ბოწოლიკი: 2. (გურ.) საუბრის გაგრძელება, გაჭიანურება (ვ. ბერ.).

ბოჭიკი: 1. (გურ.) იგივეა, რაც ჭოპიტი (ა. ღლა.); (გურ.) დახმარება, მოშველება ხეზე ასვლაში (ს. ჟღ.).

ბოჭიკი: 2. (იმერ.) პოჭიკი, — გოჭის ფეხი (ვ. ბერ., გ. შარაშ., ს. ჟღ.). ჩლიქიანი ცხოველის ფეხი.

ბოჭოჭიკი: 1. თემოს ძელის თაეი.

ბოჭოჭიკი: 2. (ჯაეახ.) კასრის საცობი (ა. მარტ.).

ბოჭოჭიკი: 3. (ზ. იმერ.) ქვეერის ძირი (მ. ალაფ.).

ბრახი: 1. (იმერ.) პრახა, — კულტურული ხახვის ერთ-ერთი სახეობა.

ბრახი: 2. კურო, ბუღა, დაუკოდავი ხარი (ნ. ჩუბინ.).

ბრემიერი: 1. (ფრ.) მიჩინებების კაბინეტის ან საბჭოს თავჯდომარე, სახელმწიფოს მეთაური.

ბრემიერი: 2. ცქრიალა ღვინო; აქვს მუსკატის ნაზი არომატი.

ბრემიერი: 3. მთავარი როლების შემსრულებელი მსახიობი.

ბრიზი: 1. (ფრანგ.) ჯილდო რაიმე შეჯიბრებაში გამარჯვებისათვის.

ბრიზი: 2. (ფრანგ.) მეომარი ქვეყნის მიერ შეპყრობილი, ხელში ჩაგდებული საეპატრო გემები და ტერიტორია; ალაფი.

ბროკოფი: 1. (ბერძნ.) ბუდიდან ამოღებული; გაშიშვლებული ხმალი.

ბროკოფი: 2. წარმატებული, წარჩინებული.

ბრომეთე: 1. (ბერძ., ფრთხილი) ბერძნულ მითოლოგიაში ტიტანი, ცეცხლის მპარავე; მიაჯატვეს კაეკასიონზე. შემდეგ შეიწყალეს და გაათავისუფლეს. P.S. „თქმულება ამირანზე“ ხუთი საუკუნით მაინც უსწრებს „მითს პრომეთეზე“. „მითი პრომეთეზე“ ქართული მითის ზეგავლენითაა შექმნილი, მაგრამ როგორც მხატვრული, ასევე ფილოსოფიური ღირებულებები

ბით მეტად დაბალი, უბადრუკი ხარისხითაა წარმოდგენილი.

ბრომეთე: 2. ძუძუმწოვარი ცხოველი მღრღნეულების ოჯახისა.

ბროტი: 1. „ცხოველთ ზურგი“ (საბა).

ბროტი: 2. (გურ.) მოგონებული ამბავი (ი. ჭყონ.).

ბული: 1. (ინგლ.) საქმოსანთა შორის დადებული შეთანხმების ერთ-ერთი სახე, რომლის დროსაც მოგება მიღის საერთო ფონდში და შემდეგ ნაწილდება პულის მონაწილეთა შორის წინასწარ დადგენილი პროპორციების თანახმად.

ბული: 2. აფრიკული ხურდა ფული.

ბული: 3. (უნგრ.) მწყემსი ძაღლების (ნაგაზების) ძველი უნგრული ჯიში.

ბურტი: 1. საქონლის მუცელზე ანაჭერი თხელი ხორცი.

ბურტი: 2. ჭიპი (ი. გრიშაშ.).

ბურტი: 3. (ქიზიყ.) თხელფერდი, ნეკნების ქვე მოთა გვერდი (ს. მენთეშ.).

ბურჭყი: 1. (იმერ., გურ., კახ., ქართლ.) ფურთხი (ი. ჭყონ.).

ბურჭყი: 2. (იმერ.) თხილის ნაყოფის ბუნქი (პ. ჯაჯანი.).

ბუჭკური: 1. (გურ.) დაბალი ხმით, ტკბილად ღლაპარაკი (ა. ღლა.).

ბუჭკური: 2. (გურ.) მეტად წვრილი მწერი; წვრილი ქინქლა, მაჭარსა და ღვინოს ეტანება (ა. ღლა.).

ბყარი: 1. (თუშ.) მაგარი, მყარი (ი. ბუქურ.); მიწა, იატაკი (პ. ხუბ.).

ბყარი: 2. (თუშ.) ჭაობიანი ადგილი (პ. ხუბ.).

ბჭკალი: 1. ზ. იმერ.) წვრილი ტკევი, რომლითაც წნავენ ხოლმე ხელკალათებსა და გოდრებს (ბ. წერეთ.).

ბჭკალი: 2. (ლენხ.) ბრჭკალი, სახელურამდის გახლენილი სუფთა ჯოხი, რომელზედაც აცემულია (ნახლენში ჩაწყობილია) შემწვარი თევზი, უფრო ხშირად კალმახი (მ. ალაფ.).

ბჭკალი: 3. (თუშ., მთიულ., გუდამაყ.) ბრჭყალი (ი. ბუქურ., ე. ვირსალ.).

ბჭკარი: 1. (გუდამაყ., მთიულ.) ჭანგი (ლ. ლეონ.).

ბჭკარი: 2. იგივეა, რაც სტრიქონი.

უ

უბო: 1. დეკორატიული მცენარე ჯვაროსანთა ოჯახისა, აქვს ღვამისი, ხავერდოვანი, ყვირული ყვავილები.

უბო: 2. მამაკაცის პერანგის საყელოზე მოვლებული ბაბთა ან მარმაში; მარმაშის ან მსუბუქი ქსოვილის გასაწყობი ქალის ზედატანზე ან კაბაზე.

უამი: 1. დრო, ხანი; საათი; „ერთი დღე და ერთი ღამე არს ოცდაათი უამი; უამი ეწოდების წელიწადსა“ (საბა).

უამი: 2. შავი ჭირი; (საუბ.) უემური, პირქუში (აღამიანი); არასასიამოვნო გარეგნობის მქონე აღამიანი; „კაცის მკვლელი“ (საბა).

უამი: 3. (ჯავახ.) ზარმაცი, ზანტი, მძიმედ გამოწვეი საქონელი ან ზანტად მომუშავე აღამიანი (გრ. ბერ.).

უამი: 4. „უამად ითქმის თაობა მეფისა ერთისა“ (საბა).

უამი: 5. ლოცვა, უამისწირვა („მწუხრისა უამი აღასრულეს“)

უანი: 1. ქართული ანბანის მეოთქესმეტე ასოს სახელი.

უანი: 2. იგივეა, რაც უანი, — სააღერსო მიმართვა: გენაცვალე, შენი ჭირიმე (ნ. როსტ.).

უანტი: 1. (ხევსურ., თუშ.) ნელდი, სველი ძნა (ა. ჭინჭარ., თ. უთურჯ.).

უანტი: 2. (მთიულ.) კრიუანგი (ლ. კაიშ.).

უენა: 1. (ლენხ.) ქვლებში მოსადიდლეთა რიგი (მ. ჩიქ.).

უენა: 2. (გურ.) ქათმის დასმა კვერცხებზე გამოსაჩეკად.

უესტი: 1. სხეულის ნაწილების, განსკუთრებით ხელის, გამომხატველობითი მოძრაობა, ჩვეულებრივ, თან ახლავს ბგერით ენას.

უესტი: 2. (იმერ.) თუნუქის სანაფთე (ქ. ძოწ.).

უვერი: 1. ფოთლებშერჩენილი შტო.

უვერი: 2. (ლენხ.) ბრგე, დიდი, ახოვანი (მ. აღაე.).

უვერე: 1. „თვალ-მომანხოდ მოხლომილი“ (საბა).

უვერე: 2. პატარა მგალობელი ფრინველი, — ჭივჭავი.

უვერე: 3. იგივეა, რაც უივივი. — ფრინველთა განუწყვეტელი ხმიანობა, გაბმული ყივილი.

უიტივი: 1. ბრწყინვა, ციმციმი.

უიტივი: 2. ფრინველის ხმიანობა.

უინელი: 1. „მსხვილი წელი“ (საბა); ჯოხი, რომელზედაც ნაეთში ამოვლებული წვარი ახვევია, ხმარობენ გასანათებლად, — ჩირაღდანი; დაგრეხილი მსხვილი წნელები, გამხმარი ფინხად (ნ. ჩუბინ.).

უინელი: 2. (რაჭ.) გულმკერდის შესამკობია (შ. ძიძ.).

უინელი: 1. წერილი წვიმა, — თქორი.

უინელი: 2. წითური ფერი (ი. გრიშაშ.).

უინელი: 3. ჩირაღის ცეცხლი (ი. გრიშაშ.).

უირი: 1. „ესე არს შაქარი, ანუ თაფლ-წყალი მეტად ტკბილი“ (საბა).

უირი: 2. უგულო ფეტი და მისთანანი (ნ. ჩუბინ.).

უირი: 3. საკრავის ძალი მსხირანესა (კრინი) და ბოხს საშუალო (ნ. ჩუბინ.).

უირი: 4. იგივეა, რაც ჯირი, — ირმის ტყავი მოქნილი სამოგვედ (დ. ჩუბინ.).

უირი: 5. სიმღერა თურანელ ხალხებში.

უოლი: 1. ჟოლო, — ტანმორჩილი კენკროვანი ბუსქი ვარდისებრთა ოჯახისა.

უოლი: 2. (ქიზიყ.) ნაყარი, ფუტკრის ბარტყი ახალ გეჯაში ან სკაში რომ გადადის.

ურინვა: 1. (ფშ.) ჩუხჩუხი, რაკრაკი (ი. ქეშიკ.).

ურინვა: 2. (გურ., თუშ.) ავადმყოფის ნელი ლაპარაკი (გ. შარაშ.); დაწყებული და ნელი ლაპარაკი (პ. ხუბ.).

ურუნი: 1. მონაცრისფრო ჭრელი; (ლენხ.) ყველა ფერის ნარევი (მ. აღაე.).

ურუნი: 2. (რაჭ.) გარეული ქათამი (მ. რეხე). შურთხი.

უუანი: 1. (ინგილ.) ქალი გაუთხვარი (მ. ჯან.).

უუანი: 2. (ინგილ.) სურო, — მცენარეა (ა. მაყ.).

უუანი: 3. (ინგილ.) კაცი ცოლმყოფეანი (მ. ჯან.).

უუუნა: 1. მშვენიერი, მოციმციმე, მბრწყინავი (თვალეები).

უუფუნა: 2. ნელი და ხანგრძლივი წვიმა.

უუფუნა: 3. ბოსტნის ია (ა. მაყ).

რ

რა: 1. კთხებით ნაცვალსახელი.

რა: 2. (საუბ.) ნაწილაკი; გამოხატავს ხევწნას.

რა: 3. (ეგვიპტ.) მზის ღმერთი.

რა: 4. პაპირუსის ნაეი, რომელიც ააგეს ძველეგვიპტური გემების მსგავსად.

რაბატა: 1. საქონელზე ფასნამოკლება მუდმივი პარტნიორისათვის, რომელიც ბითუმად ყიდულობს.

რაბატა: 2. (გერ.) ქუჩის გაყოლებაზე მოწყობილი ყვაეილნარის ზოლი, რომელსაც გარს შემოვლებული აქვს დეკორატიული მცენარეები.

რაბი: 1. მდინარეზე ან არხზე ნაგებობა, რომლის შემწვობითაც გემები ერთი უბნიდან მეორეში გადასაყვით; მოწყობილობა, რომლის საშუალებითაც ჩაკეტავენ ან მიუგდებენ წყალს (არხში, წისქვილში...).

რაბი: 2. მოძღვარი (საბა), იგივეა, რაც რაბინი (ებრაელთა კულტის მსახური, მოძღვარი, მასწავლებელი).

რაბი: 3. (ლენხ.) ჩაღრმავებული ადგილი (მ. ალაყ).

რაბი: 4. (ძე.) თუ რა (ზ. სარჯ.).

რაგვი: 1. (გურ.) თაგვისა და ფრინველის დასატყერი მახე (გ. სარაშ; ს. უღ).

რაგვი: 2. (ლენხ.) გაუთლელი მორი, ძელის (გ. ჩიქ).

რაგვი: 3. წნული ღობე (ბიჭი თეზულაშვილი).

რაგუ: 1. წნელის, ჩაღის, ლერწმისა და მისთ. მასალისაგან დაწნული ჭურჭელი; სუფთად დაწნული ღობე „მარაგული“ (საბა).

რაგუ: 2. კერძი, წერილად დაჭრილი ხორცი-საგან, ბოსტნეულითა და სანელებლით შეზავებული.

რადი: 1. „მრუდე“ (საბა); მოხრილი, არასწორი (ნ. ჩუბინ).

რადი: 2. გამოსხივების შთანთქმული დოზა.

რადიკალი: 1. (ლათ.) ამოფეხვის ნიშანი მათემატიკაში.

რადიკალი: 2. ატომთა ჯგუფი, რომელიც ქიმიური რეაქციის დროს, ჩვეულებრივ, უცვლელად გადადის ერთი შენაერთიდან მეორეში.

რადიკალი: 3. საკითხის ძირეული გადაწყვეტის, უკიდურეს დონისძიებათა მომხრე.

რადიკალი: 4. (პოლიტ.) წარმომადგენელი მემარცხენე-ბურჟუაზიული პარტიისა, რომელიც მოითხოვს ზოგ დემოკრატიულ რეფორმას კაპიტალისტური წყობილების ფარგლებში.

რაზა: 1. კარის ან ფანჯრის დასაკეტი რკინა, რომელიც გადაეცმევა კოჭაკს.

რაზა: 2. (ლათ.) დაფა.

რაზი: 1. თანხმობა (ი. გრიშაშ).

რაზი: 2. მადლობელი, კმაყოფილი (ი. გრიშაშ).

რაზი: 3. იგივეა, რაც რაზა, — კარის ან ფანჯრის დასაკეტი რკინა, რომელიც გადაეცმევა კოჭაკს.

რაინდი: 1. უადრესად პატიოსანი, კეთილშობილი, ღიღსულოვანი აღამიანი (მამაკაცი); უშიშარი გმირი; თაყვანდებული მებრძოლი; მიჯნური.

რაინდი: 2. „ესე არს ცხენთა გამწვრთნელი“ (საბა).

რაინდი: 3. მეეტლე; სპორტული შეჯიბრებისას ეტლის მმართველი (ზ. სარჯე).

რაისა: 1. (ბერძნ.) მსუბუქი.

რაისა: 2. (არაბ.) ქალბატონი.

რაკა: 1. „ასურთა ენითა, ვაი შენ. გინა სანერწყველი“ (საბა).

რაკა: 2. „ბალ“, ძიმწარე, — თეთრი რაკა“ (საბა).

რაკა: 3. (ლათ. ყუტე, კუბო.) წმინდანთა ძველბის შესანახი სამარხი, იღვრევა ეკლესიაში.

რაკა: 4. (არაბ.) სულელი (ივ. იმნაიშ).

რაკეტა: 1. რეაქტიული ძრავის მქონე საფრენი აპარატი; შუშხუნა.

რაკეტა: 2. ჩოგბურთის სათამაშო ჩოგანი, მოლიანად ხისა.

რაკი: 1. (კავშ.) ეინაიდან, რადგან.

რაკი: 2. როგორც-კი, რა დროსაც (ნ. ჩუბინ).

რაკი: 3. (მოხ., მთიულ.) შეყინული ნაპირი მდინარისა (ო. ქაჯე); წყლის ნაპირზე მოდებულ იყინული (ლ. კაიშ).

რანგი: 1. თაფლისაგან დამზადებული სასმე

ლი, თაფლის ღვინო; თაფლიანი წყალი (ი. გრიშაშ.); (რაჭ.) სახარჯო ღვინო, ამზადებენ ისე, როგორც ნარწყულ (წყალდასხმულ) ღვინოს, რომელსაც შემდეგ თაფლს უმატებენ (აღლ. კობახ.).

რანგე: 2. ხარისხი, თანრიგი, კატეგორია; ღირსება (ი. გრიშაშ.).

რანგე: 3. ფერი, ნირი; საღებავი (ი. გრიშაშ.).

რანგე: 4. ზნე, ჩვეულება (ი. გრიშაშ.).

რაჟი: 1. (გურ.) რაში, ზღაპრული მფრინავი ცხენი (ა. ღლ.).

რაჟი: 2. (გურ.) პატარა ზარი, საქონლის კისერზე შესაბამელად; ხის პატარა ზარი; ვეჟანი, რომელიც საქონელს აქვს შემბული კისერზე (პ. ჯაჯან.).

რასა: 1. საერთო წარმოშობის ადამიანთა ისტორიულად ჩამოყალიბებული ჯგუფი, რომელსაც ახასიათებს სხეულის აგებულების ერთნაირი, მემკვიდრეობით გადაცემული ნიშნები; გვარი, ჯიში. (ყრანგ., გვარი, ჯიში). ეკოლოგიურად, სოფჯერ გეოგრაფიულად გამოიჯნული ინდივიდების ჯგუფი სახეობასა და ქვესახეობაში.

რასა: 2. (მთიულ., გუდამაყრ.) ჩრდილოეთის ქარი (ე. ვირსალ.).

რასა: 3. (სანსკრ. გემოვნება). ძველი ინდური პოეტიკის ერთ-ერთი ძირითადი კატეგორია. აღნიშნავს მხატვრული ნაწარმოების მიერ აღძრულ განწყობილებას ან ესთეტიკურ სიამოვნებას, აღქმას.

რაფი: 1. (იმერ.) წისქელის სათავე (ე. ბერ.).

რაფი: 2. (იმერ.) შესარაგვავად ან შესაღობავად გამოყენებული სარი.

რაფი: 3. (ქიზიყ.) ფოსტლის შესაკერი მოწყობლობა; კალაპოტი და მისი ნაწილები (ს. მენთეშ.).

რაფი: 4. (ფშ.) სანთლის ან ჭრაქის დასადგმელად კედელში დატანებული ან მიჭედული პატარა ფიცარი (ი. ქეშიკ.).

რაფი: 5. (ხევსურ.) ქვაბის ზედა, მოკერებული ნაწილი (ა. ჭინჭარ.).

რაში: 1. ზღაპრული ცხენი, მერანი.

რაში: 2. ებრაული დამწერლობის ერთ-ერთი სახე, — ნახევარკურსივი.

რაში: 3. ში თანდებულდართული ნაცვალსახელი რა.

რახი: 1. ცალნახადი, სესტი არაყი.

რახი: 2. ჩიპური, სათქი (ქ. დანელია).

რბევა: 1. აკლება, აწიოკება, აოხრება.

რბევა: 2. რბენა, — სწრაფი გადაადგილება, სირბილი.

რეა: 1. ბერძნულ მითოლოგიაში: ურანოსისა და გეას შვილი. კრონოსის ცოლი, ზევსის, დემეტრეს და ზოგი სხვა ოლიმპიელი ღმერთის დედა; პლანეტა სატურნის თანამგზავი.

რეა: 2. (პოლანდ.) ანიკბზე განივად დამაგრებული ძელი, რომელზედაც აბამენ სწორ იალქნებს და აღმართავენ ხოლმე სიგნალებს.

რეალი: 1. ძველებური ესპანური ვერცხლის ფული.

რეალი: 2. სპეციალური მაგიდა ხელით ასაწყოში შრიფტისათვის.

რეგენერატორი: 1. აღმდგენელი, ამღორძინებელი.

რეგენერატორი: 2. სპეციალური აგურის კამერა მეტალურგიულ ღუმელებში.

რეგენერატორი: 3. მილაკიანი კასკადი რადიომიმდებში.

რეგენტი: 1. მონარქულ ქვეყნებში: მეფის მცირეწლოვანების, აუღმყოფობის ან სხვა შემთხვევაში სახელმწიფოს დროებითი მმართველი.

რეგენტი: 2. მომდერალთა გუნდის ლობტბარი.

რეგენი: 1. სულელი, ბრიყვი, უმეცარი.

რეგენი: 2. (გურ., იმერ.) ახალგაზრდა (ე. ბერ., ს. ულ., ა. ღლ.).

რეგე: 1. „მორევა, ძლევა“ (საბა).

რეგე: 2. „შერევა, არევა“ (საბა); შერევა, შერჯღრევა ნოტიოთა ანუ შეზავება სხვადასხვათა ნივთთა (ნ. წებინ.).

რეგერსი: 1. ლითონის ფულის ან მედლის უკანა მხარე.

რეგერსი: 2. (ეკონ.) ვალდებულება, რაც როსამე გარანტიას იძლევა.

რეგერსი: 3. (ტექ.) მანქანის ბრუნვის მიმართულების შემცვლელი მექანიზმი.

რეიდი: 1. (პოლანდ.) გემების გასაჩერებელი მოხერხებული ადგილი ნავსადგურის შესასვლელთან.

რეიდი 2. (ინგლ.) კავალერიის შეტრა მტრის ზურგში სამოქმედოდ.

რეიდი 3. მოულოდნელი რეიზია, გამოკვლევა, რომელსაც ახდენს აქტივისტთა ჯგუფი საზოგადოებრივი ორგანიზაციებისა და პრესის დაევალებით.

რეისი 1. (გერმ.) გზა, მანძილი, რომელსაც ტრანსპორტი გაივლის საწყისი პუნქტიდან საბოლოო პუნქტამდე.

რეისი 2. წერილი ლითონის ფული პორტუგალიასა და ბრაზილიაში 1942 წლამდე.

რეკა 1. (გურ.) რეკვა, — კაკლის ბერტყვა.

რეკა 2. (მოხ.) გამხმარი კუნძი (ი. ქავთ.).

რემა 1. ცხენის ჯოგი.

რემა 2. (ხეესურ.) კარგი ცხენის ეპითეტია.

რემა 3. (მესხ., ზ. აჭარ.) უგუნური, გაუწვრთნული, ველური (ი. მაისურ.); უჭკუო, რეგენი, ცეტი, გონებაგაფანტული (შ. ნიჟარ.).

რემა 4. (ძვ.) გამონათქვამის ერთეული ისეთივე, როგორც ფონემა, მორფემა, სემანტემა (რ. შამელაშვილი).

რემა 5. გაუხედნავე ცხენი.

რემა 6. კეცი (აჯვართ ენაზე“).

რეული 1. (ზ. იმერ.) რეული (ქ. ძოწ.).

რეული 2. (ზ. იმერ.) არეული (ქ. ძოწ.).

რეში 1. (იმერ.) დიდი წიმი, თავსხმა (ქ. ძოწ.); (მესხ.) ხრეში, ნიაღვრის წამოღებული ნამსხვრევი კლდე, ქვა, ღორღი (ი. მაისურ.).

რეში 2. (მოხ.) რეში, რაში, — ზღაპრული ცხენი (ლ. ლეონ.).

რეში 3. (იმერ.) ფიცხი, გააფთრებული (ბ. წერეთ.).

რეხი 1. (გურ.) მიძიმე, ქვიანი გზა, ურემს რომ გაეღა უჭირს (ა. ღლა); (რაჭ.) მთის კლდოვანი კალთები (ე. ბრე.).

რეხი 2. უკმეხი, ტლანქი (ი. გრიშაშ.).

რთვა 1. მორთვა, მოკაზმვა.

რთვა 2. დართვა, მატყლის, ბაშისა და მისთ. გრეხით ძაფის გამოყვანა.

რთული 1. ყაჩაღი (ნ. შარაშ.) (“ბევრი მატქონება?! მე შენ გეტყვი, რთულები არ დამეცეს!” ს. მგალობლიშვილი, ლექსიკონი).

რთული 2. სხედასხვა ნაწილისაგან შემდგარი; არეულ-დარეული დახლართული.

რიალი 1. „ბოროტი მოქმელობა“ (საბა); არეულარევა, აურსაური, შეხლა-შემოხლა; მარცხი, ფათურა, წარუმატებლობა.

რიალი 2. (მთიულ.) ცხერის ფარის გადასვლა ერთ ადგილიდან მეორეზე (ლ. კაიშ.).

რიალი 3. (სპ.) ფულის ერთეული სპარსეთში.

რიგელი 1. ერთ-ერთი უბრწყინვალესი ვარსკვლავი ცაზე და ყველაზე ბრწყინვალე ორიონის თანაეარსკველავედში.

რიგელი 2. შენობის ან ნაგებობის სამშენებლო კონსტრუქციების წირითი მზიდი ელემენტი (კოჭი, ღერო), რომელიც ჩვეულებრივ პორიზონტალურად მდებარეობს.

რიგელი 3. განივი კლდოვანი ჭორომი მიწეარული ხეობის ძირზე.

რიდე 1. თავსაბურავი, პირბადე ქალისა; მამადიან მამაკაცთა თავსაბურავი, — დოლბანდი, ჩალმა.

რიდე 2. დირე, — გათლილი ძელი (ხე), დადებული სახლის ნაწილის (კედლის, კარის, სეუტების...) საძირკველად ან სარტყელად.

რიკრიკა 1. (ლენხ.) სულელი; ქუნა-ქუნა მანწაღა (მ. ჩიქ.).

რიკრიკა 2. (ლენხ.) წისქვილის ნაწილი (მ. ჩიქ.).

რიკრიკა 3. თარგი (ა. შან.); ყალიბი (ი. გრიშაშ.).

რიკრიკა 4. რაც რიკრიკებს, — რაკრაკი.

რიკრიკა 5. „მდინარის მონატანი ჩინჩხვარი“ (საბა).

რიკრიკა 6. (კახ.) ქვიან-ღორღიანი ადგილი.

რიკრიკი 1. მგალობელ ფრინველთა ჭიკჭიკი.

რიკრიკი 2. (თუშ.) კისკისი, გულიანი სიცოლი (პ. ხუბ.).

რინგი 1. (ინგლ.) მონოპოლისტური გაერთიანების ერთ-ერთი უმარტივესი სახე; რამდენიმე კაპიტალისტს შორის დროებითი შეთანხმება საქონელზე ფასის ასაწევად.

რინგი 2. (ინგლ.) მოკრევეთა ორთაბრძოლის ჩასატარებელი კვადრატული ფორმის მოედანი.

რინდი 1. მოქვიფე, მსმელი, თავზე ხელაღებული ღოთი (თ. ნატროშვილი).

რინდი 2. ვაეკაცი, დარდიმანდი; კეთილშობილი, პატიოსანი (თ. ნატროშვილი).

რიფი: 1. (პოლანდ.) ზღვის ფსკერის წყალსუ-
ლა და წყალქვეშა მკვეთრი ამადლები წყალ-
მარხ ადგილებში, რომელიც აფერხებს ნაოს-
ნობას. ბრაგა.

რიფი: 2. მოწყობილობა იაღქნის ზედაპირის
შესამცირებლად ძლიერი ქარის დროს.

რკალი: 1. წრეწირის ნაწილი.

რკალი: 2. (იმერ.) კალია, — მწერი (ი. ქაეთ.).

რკინა: 1. ქიმიური ელემენტი, — მძიმე მოკერ-
ცხლისფრო ლითონი, თუჯისა და ფოლადის
ძირითადი შემადგენელი ნაწილი.

რკინა: 2. საომარი იარაღი („ჯვართ ენით“).

რკო: 1. მუხის ნაყოფი.

რკო: 2. (იმერ.) ყურძნის ჯიშია შავი (ლ. ლექ.);
რაჭული ყურძნის ჯიში.

რო: 1. (ქართლ., მოხ., თუშ.) რომ.

რო: 2. (მოხ.) ხომ.

როგო: 1. იგივეა, რაც სკა.

როგო: 2. (გურ., აჭარ.) ქვეურის სარქველი
ხისა (ს. უღ., ა. ღღ.).

როგო: 3. (რაჭ., ლენხ.) კაკლის წებო; წებო
(ვ. ბერ., მ. ჩიქ.).

როგო: 4. (გუდამაყრ.) როგორ.

როკა: 1. როკი, — ხის ტოტის ძირი ან ნუერი-
ანი კაი; ძელის წანაზარდი.

როკა: 2. (იმერ.) წყლის ამოსადები ჭურჭელი,
სარწყულე (ვ. ბერ.).

როკა: 3. (აჭარ.) ფუნქინგაცილილი სიმინდის
ტარო (შ. ნიქ.).

როკა: 1. (იმერ., გურ.) ხმელი შტო, ხმელი ჯირკი,
ტოტი (ვ. ბერ., ქ. ძოწ.); სარი მაგარი (ს. უღ.);
(ანატ.) ძელის წანაზარდი.

როკა: 2. უზარმაზარი ჩიტის აღმოსაქველურ
თქმულებაში; ფასკურჯი, ზღაპრული ფრინვე-
ლი, რომელიც მარკო პოლოს ცნობით იტაცებ-
და ხარს, ღომს, სპილეს.

როლი: 1. დრამატურგიული ნაწარმოების პერ-
სონაჟი, რომელსაც მსახიობი ასახიერებს სცე-
ნაზე; რომელიმე მოქმედი პირის მთელი სიტუ-
აციური მასალა (ტექსტი) პიესაში.

როლი: 2. (რაჭ.) ღორი (აღ. კობახ.).

როლი: 3. (გერმ.) ქაღალდის წარმოებაში: მან-
ქანა, რომელიც ფქვავს ბოჭკოვან ნივთიერე-
ბებს.

რომელი: 1. კითხვითი ნაცვალსახელი („რო-
მელი რჩეული გიპირეს?“).

რომელი: 2. მიმართებითი ნაცვალსახელი
(„ჯაჭვი იგი, რომელი ეღვა ქედსა მისსა ზედა,
ეგრეთვე ეღვა“).

რომელი: 3. განუსაზღვრელობითი ნაცვალ-
სახელი („რომელიმე მოკლეს და რომელი
ტყუელ უპოიყენას“).

რონდო: 1. (იტალ.) მუსიკალური ფორმა,
რომელშიც მთავარი თემა ხშირად მეორდება
სხვა, არაძირითად თემებთან მონაცვლეობით.

რონდო: 2. (ფრანგ.) განსაკუთრებულად მომ-
რგვალებული ხელნაწერი ან სასტამბო შრიფ-
ტი; ფართოწვერიანი კალამი ასეთი ასოების
საწერად.

რონდო: 3. (ფრანგ.) ლექსის სახე, რომელიც
გაერკველებული იყო დასავლეთეუროპულ ლი-
ტერატურაში, შუა საუკუნეებსა და აღორძინე-
ბის ეპოქაში.

როჟა: 1. (ქარგ.) სიფათი.

როჟა: 2. (ქარგ.) ტიპი, აღამიანი (აგდებულად)
(ლ. ბრეგ.).

როფი: 1. (გურ.) მაგარი, სქელი ქინული (გ.
შარაშ.).

როფი: 2. (იმერ., ლენხ.) გეჯა, ფიცრის ან გუ-
ლამოდებული მორის გრძელი ყუთი, რომელ-
შიც წყალი ასხია შიგ გაყრილი მილის გასა-
ცივებლად, არაყის გამოხდისას (ი. ქაეთ.). (გუ-
რულ., ლენხ.) ღრმა ვარცლი ხისა წყლისათ-
ვის ან საქონლის საკვების ჩასაყრელად (ს.
უღ., გ. ჩიქ.).

როქი: 1. (ჭადრაქ.) მუფისა და ეტლის ერ-
თდროული სვლა, როცა ეტლი მუფის გვერდით
დაისმის, ხოლო მუფე ეტლის მეორე მხარეს
გადადის.

როქი: 2. საბოძვარი; ქირა, „გასაცემელი“ (სა-
ბა); ჯამაგირი; (ბერძ.) როტიკი, საბოძვარი ან
გარდაკეთილი ჯამაგირი (დ. ნუბინ.).

როქი: 3. (კახ.) იგივეა, რაც ლექი, ნალექი.

როქი: 4. როქის სპა, — დაქირავებული ჯარი.

როჩო: 1. (გურ.) დიდი, უშნო კბილები (გ. შა-
რაშ.).

როჩო: 2. (გურ.) პატარა ღელე, რომელიც ცხელ
ღღებებში შრება (ა. სიხ.).

როჭაკი: 1. (მთიულ.) ჭიკჭიკი; სასიამოვნოდ

ლაპარაკი (ლ. კაიშ.).

როჭიკი: 2. (ძვ.) ულუფა, სასრდო; ქირა, ჯამაგირი; საბოძეარი.

როჭიკი: 3. სათუთი, ნებიერი (ი. ჭავჭავაძე).

როჭიკი: 4. ჯამაგირი (ი. გრიშაშ.).

როჭო: 1. (რაჭ., ფშ.) მთის ხოხობი (ვაჟა, ა. შან., დ. ჩუბინ.).

როჭო: 2. (არკ., ფშ.) წამოსრდილი, წამოიტიებული წიწილა (ე. ბერ.).

რუბი: 1. „ქართულად რუბი, თათრულად, – ნაოთხალი“ (საბა); ერთგვარი მრგვალი სასმისი, – თასი; მარცვლეულის საწყაო სპილენძისა, ფუთის მეოთხედი ჩადის (ა. მარტ.).

რუბი: 2. (ქიზიყ.) რუფი, – კილო, დილის გასაყრელი (ს. მენთეშ.).

რუბი: 3. (არაბ.) სიროფი, ტკბილი ნახარში წვენი (ლ. კოტეტი).

რუბი: 4. „დრო, ჟამი, – ოცდამეოთხე ნაწილი დღე-ღამისა, საათი; ჟამის ნაოთხალსა ეწოდების წენტილი, ანუ რუბი...“ (ნ. ჩუბინ.).

რუკა: 1. მიწის ზედაპირის შემცირებული პირობითი გამოსახულება სიბრტყეზე (წყეულებრივ, ქაღალდზე); ზედ ნაჩვენებია სხვადასხვა ბუნებრივ ან საზოგადოებრივ მოვლენათა განლაგება.

რუკა: 2. (ჯგავახ.) ყველის დასაწერი სამფეხა მაგიდა ან ფიცარი (გრ. ბერ.).

რუკა: 3. იგივეა, რაც წერილი.

რუკა: 4. შეწყობილი, ან მობმული.

რული: 1. ლული, თელემა, მსუბუქი ძილი (დ. ჩუბინ.).

რული: 2. ნასიარულევი (დ. ჩუბინ.).

რუმბი: 1. ძროხის, მოზერის ან კამეის ტყავის დიდი ტიკი.

რუმბი: 2. მიმართულება თვალსაჩინო პორიზონტის წერტილებისაკენ ქვეყნის მხარეებთან შეფარდებით, ანუ კუთხე ორ ასეთ მიმართულებას შორის; დანაყოფი კომპასის წრეზე; შეესაბამება პორიზონტის 1/32 ნაწილს.

რუნები: 1. ფინელებისა და კარვლების ხალხური ეპიკური სიმღერები, რომლებსაც ასრულებენ კანტელეს აკომპანიმენტით; რუნებისაგან არის შედგენილი „ქალეკალა“ (მ. ჭაბ.).

რუნები: 2. უძველესი გერმანული დამწერლობა, შემონახულია ქვაზე, ლითონზე ამოკვეთილ წარწერებში (მ. ჭაბ.).

რუცი: 1. (მოხ., მთიულ., ხევსურ.) ბალახის ძირის ამოგდება ან თესლის დაფარვა უყუსაყრელით (ა. შან.).

რუცი: 2. (ხევსურ.) საზღვრად გაყვანილი კვალი მიმულში (ა. შან.).

რუხა: 1. „ყომრალ-ჭრელი“ (საბა).

რუხა: 2. (ქიზიყ.) ღურგლის იარაღია; ფიცრის სახაზავი (ს. მენთეშ.).

რუხი: 1. თეთრნარევი შავი ფერი, მუქი ნაცრისფერი, ლევა.

რუხი: 2. (თუშ.) ეხი (გამოქეაბული) (პ. ხუბ.).

რქა: 1. მაგარი, ბოლოში წაწვეტებული ძელოვანი წანაზარდი ზოგი ცხვრელის თავის ქალაზე; იგივეა, რაც ყანწი; მკვრივი გამონაზარდი ზოგი მწერის თავზე; ვასის ერთწლიანი ტოტი, – ლერწი.

რქა: 2. კერატი (მცენარეა); „კერატი – პქვიან ხილსა ერთსა, არაბეთს მოვა, ლობიოს პგავს, ეიეთნი რქად სახელსდებენ“ (საბა); „რქა ეწოდების, რომელსა ჭამდა უძღების შვილი“ (საბა).

რქა: 3. ზოგჯერ ეს სიტყვა იხმარება „სიმაგრის“, „ქალის“ მნიშვნელობით.

რქა: 4. ზოგჯერ ეს სიტყვა გამოიყენება „სიბცირის“ გამოსახატავად.

რქა: 5. სასეენი ნიშანი: წერტილი, მძიმე, ხაზი.

რქა: 6. რკო (ქართული ენის ქრესტ.).

რქაშაღალი: 1. რასაც მიღალი რქა აქვს.

რქაშაღალი: 2. თხა („ჯვართ ენაზე“).

რქიანი: 1. რქების მქონეებელი (ნ. ჩუბინ.); რასაც რქები ასხია, რქოსანი.

რქიანი: 2. (ღენიხ.) ქანობა, რწვეა, კორწიალი (მ. ალაღ.).

რქიანი: 3. (ქარგ.) ჩამორჩენილი, ხაღხში გა მოუსვლელი; უგუნურად აგრესიული (ლ. ბრეგ.).

რქმა: 1. დამხობა; დახურვა სარქველისა ან პირქვე დადგმა (ნ. ჩუბინ.).

რქმა: 2. ხმარებული სუფთა შინა დროთა, ხოლო აწინდელისა შინათქმა (ნ. ჩუბინ.).

რჩოლა: 1. რქით შეტევა, რქის ამოკრა, რქეანა.

რჩოლა: 2. დაჩერება, დამორჩილება. („მგული იგი ერჩოლა ბრძანებასა მას ბერისასა“).

რჩოლა: 3. დავა, ქიშპი („მოთავარი... ერჩოდა მოწაფესა ნეტარისა პეტრესსა საზღვრისათვის“).

რცხილა: 1. ფოთლოვანი ხე არყისებრთა ოჯახისა.

რცხილა: 2. ყურძნის ჯიში რაჭა-ლეჩხუმში.

რჯული: 1. ესა თუ ის რელიგიური მოძღვრება, - სარწმუნოება.

რჯული: 2. (ძე.) კანონი, სამართალი; ხეესურული სასამართლო (თ. ტყემალ. ა. ჭინჭარ.).

ს

საათაბაგო: 1. ათაბაგის სამფლობელო.

საათაბაგო: 2. მესხური ყურძნის ჯიშია (იე. ჯაეახ.).

საბა: 1. (არამეული) მოხუცი; პაპი.

საბა: 2. (ძე. ებრ.) თავისუფლებას მოკლებული, ტყვე.

საბაკნია: 1. (მოხ.) ბაკნების ჩასაწყობი, ჩვეულებრივ, წნელის ჩამოსაკიდი გოდორი (ი. ქაეთ.).

საბაკნია: 2. (მთიულ.) ლენცოფა, მცენარეა (ა. მაყ.); (მოხ.) ქოთანასაც ეძახიან (ი. ქაეთ.).

საბანი: 1. ღოგინის ნაწილი, - ტანზე გადასაფარებელი, დასახურავი.

საბანი: 2. იგივეა, რაც დასაბანი.

საბაოთი: 1. ძალა, ძლიერება (ი. აბ.).

საბაოთი: 2. ქრისტიანობასა და იუდაიზმში ერთიანი ღმერთის (იაჰვეს) ერთ-ერთი სახელი; მხედრობაში იგულისხმება ღმერთის მორჩილი მნათობები და ანგელოზების ოთხი დასი მთავარანგელოზების გაბრიელის, მიქაელის და რაფაელის წინამძღოლობით.

საბატონო: 1. (ძე.) ბატონის სამფლობელო, საბრძანებელი; ბატონისათვის განკუთვნილი, ბატონის კუთვნილი, - ბატონისა.

საბატონო: 2. ყურძნის ჯიშია ქარაღში (იე. ჯაეახ.).

საბეწვე: 1. (ხეესურ.) პატარა ჯოხი, რომელიც გუთნის მხრის წინა კიდეშია გაყრილი (ა. ჭინჭარ.).

საბეწვე: 2. ავადმყოფობაა, ჩნდება ჭიისაგან (ქ. ძიწ.).

საბი: 1. უბე საკუერავისა (დ. ჩუბინ.).

საბი: 2. შავი და ტყბილი ყურძენი (დ. ჩუბინ.).

საბოლოო: 1. რაც ბოლოს იქნება, - ბოლონდელი, უკანასკნელი.

საბოლოო: 2. შეიღები, შეიღიშეიღები („ჯვართ ენაზე“).

საბრი: 1. „(ბაღ.) ქართული არ არის, აზუა(ს) პქეი(ნ)“ (საბა); სქელფოთლიანი მცენარე შროშანისებურთა ოჯახისა; ამ მცენარის შესქელებული წვენი იხმარება სამკურნალოდ; წამალია ერთგვარი, გამხმარი ნაღველა (ი. გრიშაშ.).

საბრი: 2. ცხვირის დაცემინება.

საგორავი: 1. (ქიზიყ.) მრგვალი ხე, ქსელში გაუგდებენ ხოლმე, რომ ქსელი ერთმანეთში არ აირიოს (ს. მენთეშ.).

საგორავი: 2. (იმერ.) სამეზობლო საზღვარი (ი. ჭყონ.).

საგორავი: 3. (ქიზიყ.) ვიწრო და გრძელი ნაბადი ტახტზე გასაშლელად სუფრის გაყოფლებასზე.

სადა: 1. რა ადგილას? რა მიმართულებით, საით, საითკენ? სადაც; გამოხატავს რისამე შეუძლებლობას, - არ; როგორ რანაირად.

სადა: 2. უბრალო, მარტივი; იგივეა, რაც სადაგი, - არა უქმე, სამუშაო (დღე).

სადა: 3. ღმერთი (ღმერთის ეპითეტი), „წოველთა სამყოფი, რომელ არს ღმერთი“ (საბა).

სადაგი: 1. „ძნელსა და ადვილს საშუალო“ (საბა).

სადაგი: 2. არა უქმე, სამუშაო (დღე).

სადაგი: 3. სანიადაგო, სამირადღეო (6. ჩუბინ.).

სადაგი: 4. (სპ. ძე.) მარტივი, უბრალო, სადა.

სადაობა: 1. სისადავე.

სადაობა: 2. იგივეა, რაც სადაურობა.

სადგამი: 1. რაზედაც რამეს დგამენ, - სადგარი.

სადგამი: 2. (ხეეს.) სანაშენე, ჩვეულებრივ, კარგი ჯიშისა (ა. ჭინჭარ.); კარგი მომგები ცხვიარი.

სადგური: 1. მატარებლის (ან სხვა ტრანსპორტის) განერების ადგილი.

სადგური: 2. (ძე.) ხაერთოდ, საცხოვრებელი ადგილი და მისი ნაგებობა; სადგომი.

სადგური: 3. (ძე.) გაეღენა, მნიშვნელობა; ღირსება (შ. ძიძ.).

სადედო: 1. დედა ფუტკრისათვის განკუთვნილი უჯრა სკაში (გ. იმნ.).

სადედო: 2. (ხეესურ.) საისხლო გადასახადი, რომელიც მიხელემ (მკელელმა) უნდა მისცეს მოკლულის დედის ძმებს, — 5 ძროხა (ს. მაკალ.).

სადიაცო: 1. (ხეესურ.) კაბა, ქალის ტანსაცმელა (ა. ჭინჭარ.).

სადიაცო: 2. (ხეესურ.) ქვემო სართულის ოთახი (ი. ჭყონი.).

სადოლე: 1. ცხვარი, რომელსაც დოლის დრო დაუდგა, რომელიც ბატკანს მოიგებს.

სადოლე: 2. დოლისათვის განკუთვნილი, სადოლე (ტყავი).

სადლეო: 1. იგივეა, რაც სადლესო.

სადლეო: 2. თავლაში ერთი ცხენისათვის შემოფარგლული სადგომი.

საგათი: 1. ფრინველი საგათისებრთა ოჯახისა.

საგათი: 2. (ინგილ.) განათლება, ცოდნა.

საგატობა: 1. (ქართლ.) დონე, ილაჯი.

საგატობა: 2. (მესხ.) საძრაობა, სიფართოვე (ი. მისურ.).

საზამთრო: 1. გოგრისებრთა ოჯახის ბაღმეული.

საზამთრო: 2. ზამთრისათვის განკუთვნილი, ზამთარში გამოსაყენებელი (ტანსაცმელი და სხე.).

საზარე: 1. საკულტო ნაგებობა.

საზარე: 2. სასიმინდე, წნელით მოწნული ან ფიცრებისაგან ოთხ ბოძზე დამაგრებული ტაროიანი სიმინდის შესანახი.

სათალი: 1. სათლელი.

სათალი: 2. კვამლში გამოყვანილი თართის გვერდების ანატკერი.

სათარი: 1. (იმერ., აჭარ.) მთის კალთაზე გაკეთებული გზა ხეების ჩამოსაგორებლად, ჩამოსაცურებლად (ე. ბერ); დარობი, — შურო (შ. ნივარ.).

სათარი: 2. (მოს., მთიულ., ფშ.) მთიდან თივის ჩამოსათრევი ან ზეინის ქვეშ დასადები მუხხერი ლასტისებური წნული არყისა (ო. ქაჯ.).

სათარი: 3. საზომი ერთეული ფეოდალურ საქართველოში.

სათაური: 1. რაიმე ნაწარმოების ან მისი ცალკე თავის სახელწოდება.

სათაური: 2. აღვირის ის ნაწილი, რომელიც ცხენს თავზე ეკმევა.

სათაური: 3. (მოს.) სეგანი, ვაკე მალღობი.

სათვალაფი: 1. ანგარიში; რიცხვი, რაოდენობა.

სათვალაფი: 2. (მთიულ.) ყდებში (ყდა, — მოსაქსოვი იარაღი) ქსოვის დროს ორი ძაფი (ლ. კაიშ.).

სათვალე: 1. ორი მიწისაგან შემდგარი ხელსაწყო მხედველობის გასაძლიერებლად ან თვალეების დასაცავად.

სათვალე: 2. „სათვალეს უწოდენ მიძესა რასმე შესაბმელსა რეცა არა თვალის ცემაღ“ (საბა).

სათვალე: 3. პატარა ნახერეტი, ჭუჭრუტანა; (ქიზ.) ბანიანი სახლის მადლა დატოვებული ჭუჭრუტანა, საიდანაც სინათლე ჩამოდის სახლში და ბოლი აღის (ს. მენთ.); (თუშ.) სალა-მურის ნახერეტი; (ფშ.) ფულურო ხის ან სკის პატარა ნახერეტი, ჭრილი ფუტკრის შესასვლელ-გამოსასვლელად (ი. ჯეშიკ.).

სათირო: 1. (მესხ.) ხორცის სანაყავი ფართო ცულისებრი პირის მქონე დანა (ი. მისურ.).

სათირო: 2. (კახ.) დიდი მორი, რომელიც ურემზე ვერ დაიდება, ხარებს მოუბამენ და ისე მითარევენ (გ. იმნ.).

სათნო: 1. კეთილი, გულკეთილი, ღმობიერი; ასეთი ადამიანის შესაფერი (სახე, გამოჩენა ევლეუბა).

სათნო: 2. ნება; ნებართვა.

საი: 1. (ჯავახ.) ბატების გასარეკი შეძახილი (გრ. ბერ.); (ქიზიყ.) ბატებისა და იხეების გასაქშევი, გასადენი ძახილი (ს. მენთუშ.).

საი: 2. (ინგილ.) რაოდენობა (ნ. როსტ.).

საი: 3. (ინგილ.) რნეული (ნ. როსტ.).

საი: 4. (ჯავახ.) შიკრიკი (ა. მარტ.).

საია: 1. (ძე.) სადა, მარტივი, არა ჭრული. სადა ქსოვილი.

საია: 2. (ქიზიყ.) ერთნახადი, ბოლო არაყი (ს. მენთუშ.); ერთნახადი სუსტი არაყი.

საია: 3. უმხატვრო სარკე (ი. გრიშაშ.).

საინო: 1. თეფში.

საინი: 2. ფულის ერთეული (ექვსი აბაზი და სამი შაური); (P.S. აბაზი, — „ამ მონეტას, როგორც ჩანს, იბერიის ძველ ხალხების სახელწოდება აქვს შენარჩუნებად, რომელთაც აბაზები ეწოდებოდათ. მართალია, ეს სიტყვა იწერება აბაზი, მაგრამ წარმოთქმება აბაზი, ე.ი. მონეტა, რომელიც მოჭრილია ხელმწიფე აბაზის სახელით“. უოსეჟ პიტონ დე ტურნეფორი (1656-1708), ცნობილი ფრანგი მოგზაურ-ბოტანიკოსი, „მოგზაურობა აღმოსავლეთის ქვეყნებში“, 1988).

საისრე: 1. (ძვ.) ისრების ჩასაწყოები.

საისრე: 2. (ფშ.) ნანადირევის გაყოფა (ს. მაკალ.).

საკეცე: 1. (ქართლ.) კეცის გადმოსაღებ — შესაბრუნებელი ხელსაწყო, — მაშა (პ. გაიენი).

საკეცე: 2. (ქართლ.) ხაფანგის ნაწილი, — ფოლადის დრეკადი საღტე (პ. გაიენი).

საკელევი: 1. რაც უნდა იკელიონ, მეცნიერულად შესასწავლი; რაც უნდა გამოარკვიონ, გასარკვევი.

საკელევი: 2. რასაც უკელევენ, რაც მკელეს შუაქეს ოჯახში (ხონჩაზე დაწყობილი სურსათ-სანოვავე და სხვ.).

საკიდელი: 1. იგივეა, რაც საკიდი (შუა ცეცხლის თავზე ჩამოკიდებული ჯაჭვი, რაზედაც ქაბს ჰკიდებენ).

საკიდელი: 2. (იმერ.) იგივეა, რაც დერიტა, — საყველედ რძის შესაღებელი მასალა, რომელსაც იღებენ ჩვილი მცოხნავი საქონლის კუჭიდან, მაჭიკი.

საკითხავი: 1. რაც უნდაა კითხონ ან იკითხონ, — შესაკითხი.

საკითხავი: 2. ვინც ან რაც უნდა მოიკითხონ, უისი ან რისი ამბავიც უნდა იკითხონ.

საკითხავი: 3. რაც უნდა წაიკითხონ.

საკითხავი: 4. ძველ ქართულში სპეციფიკური ტერმინის ფუნქციით არის აღჭურვილი, — აღნიშნავს ცნობილ პირთა და მოვლენათათვის მიძღვნილ თემატიკურ თხზულებებს, საღვთისმსახურებო კალენდარულ ტექსტებს... (ე. შენგელია, ა. არაბული).

საკლავე: 1. საქონელი, რომელიც უნდა დაქლან. დასაკლავე.

საკლავე: 2. სამსახური („ჯერის ენაზე“).

საკლავე: 3. პირისბაზი („ჯერის ენაზე“).

საკმელი: 1. მცენარე, სასიამოვნო სუნით (რ. ერისთ.).

საკმელი: 2. (ჯავახ.) საკმელი ბალახი სოფ. საროში (გრ. ბურ.).

საკმელი: 3. (ინგილ.) ყურძნის ჯიში (მ. ჯან.).

საკმელი: 1. საკმელი (ქ. ძოწ.).

საკმელი: 2. ბოსელში სინათლის შემოსასვლელად და ნაკელის გადასაყრელად გაკეთებული პატარა, უძინო, უნარჩო სარკმელი (ქ. ძოწ.).

საკრავი: 1. სამუსიკო იარაღი.

საკრავი: 2. (ჯავახ.) თავზე ჩიქილის დასამაგრებელი (ა. მარტ.).

საკრავი: 3. „საკრავი არს ისარი, თოფი, ქვაი და მისთანანი“ (საბა).

საკრავი: 4. „საკრავად ითქმის შესაკერელი“ (საბა).

საკრალური: 1. რელიგიურ კულტთან და რიტუალთან დაკავშირებული.

საკრალური: 2. (ლათ.) გავასთან დაკავშირებული, გავისა.

საკუთარი: 1. რაც ვისმე, რასმე ეკუთვნის; რაც პიროვნებას განეკუთვნება, — თვით მისი, თავისი, პიროვნებისა; ნათესაურ ურთიერთობის გამომხატველ სიტყვებთან აღნიშნავს, — მკვიდრს, ღვიძლს, ნამდვილს.

საკუთარი: 2. (ძვ.) მოსაუღლელი, საზრუნავი, სათაყვანებელი (ივ. ჯავახ.).

სალა: 1. ბრტყელი მრგვალი რიყის ქვა სალაობის სათამაშოდ (ს. მენთეშ.); „ბრტყელი ქვა სამღერელი“ (საბა); თხელი და მრგვალი ქვა სასროლი ევთა და მისთანათა თამაშობაში (ნ. ჩუბინი, დ. ჩუბინი); კლასობანას სათამაშო ბრტყელი ქვა.

სალა: 2. ინდური ხის ჯიში.

სალა: 3. იგივეა, რაც სალი, — ფრიალო ტინი, მადალი (კლდე).

სალათა: 1. ბოსტნეული მცენარე რთულყვავილოვანთა ოჯახისა, იჭმება უმად, სათანადოდ შეკაზმული, მეტწილად ხორცთან ერთად; ცივი კერძი, ამზადებენ წვრილად დაჭრილი ბოსტნეულისაგან (ზოგჯერ ხორცისა და თევზისაგანაც) ზეთით, ძმრითა და მისთ.; ტაბუცუნი.

საღათა: 2. (ჯაფახ.) პურის დასაწობად წნელებიდან მოწნული მრგვალი სპეციალური ჭურჭელი, ლასტი, ტაბაკის მსგავსი (გრ. ბერ.).

საღადლობო: 1. სამხიარულო, მოსალხენი, გასართობი.

საღადლობო: 2. (მოხ.) ტაფაზე შემწვარი გულიანი აღტარა (პატარა კუპატებზე მოხარშული სიმინდის ცომი) (ი. ქავთ.).

საღახანა: 1. გაფუჭებული, ზნედაცემული, გათახსირებული.

საღახანა: 2. ადგილი, სადაც ოთხფეხი საქონელი იკვლება (ი. გრიშაშ.).

საღბი: 1. ბალახოვანი მცენარე ტუნოსანთა ოჯახისა; ბალის საღბი, — კაშკაშა წითელყვავილებიანი დეკორატიული მცენარე; ყვავილობს ზაფხულის მეორე ნახევარსა და შემოდგომაზე.

საღბი: 2. ბზა, ბზაკალი, ხეა ერთგვარი (ი. გრიშაშ.).

საღი: 1. პიტალო, ფრიალო, მადალი (კლდე). „საღი არს კლდე ერცული, მადალი, ნიამორთაგან მნიად საეადი“ (საბა).

საღი: 2. (სპეც.) მაგარი, მყარი (ნიეთიერება).

საღი: 3. (ხევსურ.) სამყერე, — ცხენის ქანის ქვედა მხარე (ა. ჭინჭარ.).

საღი: 4. ქველად ნაეის სამართაე გრძელ კოჭს ეიახდნენ (ზ. კუტალი).

საღიანგო: 1. ლიანგისათვის განკუთვნილი, ლიანგის შესაფერი; საჯარო, სახალხო.

საღიანგო: 2. მასიური. (ი. გრიშაშ.).

საღმობიერი: 1. სატკივრიანი, ტკივილის მიძეენებული.

საღმობიერი: 2. ღმობიერი, შემბრალე.

საღოსი: 1. (ძე.) სულელი, შმაგი.

საღოსი: 2. (ძე.) გივი, რომელსაც ვითომდა წინასწარმეტყველების უნარი აქვს.

საღოსი: 3. (ლენხ.) ტკბილი, მოხერხებული კაცი (მ. ნიქ.).

საშა: 1. „როკეა, შუშპარი“ (საბა).

საშა: 2. (მესხ.) შტერი, უგუნური, ჩერწყტი (ი. მათურ.).

საშაია: 1. სპარსული ლექსწყობის ერთგვარი პანგი (ი. გრიშაშ.).

საშაია: 2. ცეკვაა ქართული, სამი ქალი ცეკვავს. ქალების ფერხული.

საშალი: 1. რკინის ღარი, რომლითაც ისროდნენ ისარს; „ისრის სასროლი ღარი“ (საბა).

საშალი: 2. დასამალავი.

საშალი: 3. აფრიკის ქარი, სამუმი (დ. ნუბინ.).

საშალი: 4. (ძე.) შუქი; სხივი.

“გული ძეს საგნად ისრისა, შეხერის საკრავად სამალი. მალეა მწადს, მაგრა გარდახდა ჟამი პატიუთა სამალი.“ (შოთ რუსთაყელი)

საშანი: 1. საზღვარი, მიჯნა; მანა ან ქვა, მიწაში ასობენ საზღვირის აღსანიშნავად.

საშანი: 2. (აჭარ.) ჩალა, ბზე (ნ. გურგ.); (ზ. აჭარ.) პურეული მცენარის გაღვწევის შემდეგ დარჩენილი ჩალა, ბზე (შ. ნიუ).

საშანი: 3. (მოხ.) თემიდან კაცის გარცხვის ნიშანი (ო. ქაჯ.).

საშანი: 4. (მთიულ., მოხ.) რიცხვითი სახელის სამის კინობითი ფორმა (ა. შან.).

საშარხი: 1. ძველი დროის საფლავი ან სასაფლაო; იგივეა, რაც დასამარხი.

საშარხი: 2. (გურ.) ვაზის ჯიშია ერთგვარი (კ. გეარ.).

საშარხო: 1. დასამარხავი.

საშარხო: 2. „მარხეაში საჯმელი“ (საბა); მარხისთვის განკუთვნილი, — მარხისა; (რაჭ.) ლობიოს მოსახარში ქოთანი.

საშბო: 1. თავისუფალი ჭიდაობის ერთ-ერთი სახე.

საშბო: 2. ინდიელისა და ზანგის შეუღლები შედეგად მიღებული თაობა (ი. ლანაშ.).

საშბო: 3. (მოხ.) ძირმაგარა (ო. ქაჯ.).

საშთვალა: 1. სამ ცხენიანი ეტლი (ა. სიხ.).

საშთვალა: 2. (ქსინის ხეობ.) ვაშლის ჯიშია ერთგვარი (ე. სომხიშე).

საშოთხე: 1. რელიგიური წარმოდგენით, — ადგილი, სადაც მართალ, უცოდველ ადამიანთა სულელები განისვენებენ გარდაცვალების შემდეგ.

საშოთხე: 2. (ძე.) ბაღი. სასეირნო და დროის გასატარებელი ადგილი. წარმოსდგება სიტყვა „მოთხეა“-დან, რაც ნიშნავს სეირნობას.

საშსახური: 1. დაწესებულება, ადგილი, სადაც მსახურობს ვინმე.

ხამსახური: 2. საკლავი („ჯვართ ენაზე“).

ხამურავი: 1. სურნელოვანი ზეთი, მური (იყენებენ მიცვალებულთა შემკერვისათვის), ბაღ-ზამი.

ხამურავი: 2. დიდი მტაცებელი ცხოველი კვერნისებრთა ოჯახისა (აქვს მურამოშავი უხეში, გრძელბაღნიანი ბეწვი; ბინადრობს ტაიგაში).

ხამყადი: 1. (გურ.) აბრეშუმის სარტყელი, რამდენიმე ფენად წელზე შემოსარტყმელი (ი. ჭყონ).

ხამყადი: 2. (გურ.) სამფერი (გ. შარაშ).

ხამყარო: 1. დედამიწისა და სხვა ციური სხეულების ერთიანი სისტემა; დედამიწა მისი ბუნებითა და ცოცხალი არსებით; რაიმე თვალსაზრისით გამოყოფილი საზოგადოება ან მისი ნაწილი; საზოგადოებრივი წყობა; ბუნების, ცხოველების, მოვლენათა... გარკვეული სფერო.

ხამყარო: 2. (მოხ.) მყარი ნიადაგი სახლის საძირკვლის ძირში (ი. ქავთ).

ხამყოფი: 1. სადაც იმყოფებიან, – სამყოფელი; გასაჩერებელი, დასარწმუნო.

ხამყოფი: 2. რაც ჰყოფნის ან უნდა ეყოს ვინმეს (რამეს), საკმარისი, საკმარ; სარწო, საზრდო.

ხამძიმარი: 1. (ძვ.) ტვირთი, ქონება; „მძიმედ დასადები“ (საბა).

ხამძიმარი: 2. მიცვალებულის ჭირისუფლისათვის თანაგრძნობის გამომხატველი სიტყვები.

ხამძიმარი: 3. (ფშ.) ხახმატის ჯვარის ერთერთი დობილთაგანი, (აშუქა, – ხახმატის ჯვრის ერთ-ერთი დობილთაგანი სამძიმართან, თამარქალთან, ხოშექასა და მუქეკლასთან ერთად (ეაქა)).

ხამწყსო: 1. რასაც მიწყესავენ (ხახირი, ფარა და მისთ). „ცხვართ სადგური“ (საბა).

ხამწყსო: 2. (ძვ., ეკლ.) ერთი სამრევლოს მორწმუნენი; ხალხი (ივ. ჯაფახ).

ხამწყსო: 3. სამოსამართლო ოლქი (ივ. ჯაფახ).

ხამხარი: 1. პურის ჭამა სადილსა და ვახშამს შორის.

ხამხარი: 2. ტანისამოსის კალთა; მხრებზედ დაკეობული სხვა ფერის ფარჩა სამღვდელთ-

თა შესამოსელთა ზედა (დ. ჩუბინ.); (ძვ.) ტანსაცმელი, წამოსახსამი (ზ. სარჯ.).

ხამხარი: 3. კარის ზეითი ქული კედელში მიკრული (დ. ჩუბინ.).

ხამხარი: 4. კერძო, ქვეყნისა, – სამხრეთი (დ. ჩუბინ.).

ხამხედრო: 1. ომის წარმოებასთან, არმიასთან, ჯართან დაკავშირებული. მისთვის განკუთვნილი, ვინც არმიაში, ჯარში მსახურობს; ასეთი პირისათვის განკუთვნილი (ფორმა და ა.შ.).

ხამხედრო: 2. (ხევსურ.) პერანგის გაჭრილი კალთა (ს. მაკალ).

ხამხრე: 1. რიზალიტი; შენობის გამოწვეული ნაწილი.

ხამხრე: 2. (გურ.) გოდრის სახელურები მხრებზე მოსაკიდებლად, თოკის ან ტკეჩისა (გ. შარაშ).

ხამხრე: 3. (ფშ.) პერანგის საგულე (ს. მაკალ).

ხამხრე: 4. მხრებზე დასაკერებელი განმასხვავებელი ნიშანი, რომელსაც იკეთებენ სამხედრო ან სხვა ფორმის ტანსაცმელზე.

ხანა: 1. (იმერ.) დიდი ქვევრის მოზაგის ჭურჭელი, ხმარობენ ტბილისათვის (ბ. წერეთელი).

ხანა: 2. (ლუჩხ.) ზოგან, რომელიმე ადგილას.

ხანათი: 1. გასანათებელი პატრუქიანი მოწყობილობა, კანდელი, ღამპარი.

ხანათი: 2. (თათრ.) ხელწერილი, თამასუქი (დ. ჩუბინ.).

ხანათი: 3. (ინგილ.) ქორაფისა და სხვა ხეების ხმელი ტოტების ნამტერეები, ფინხი.

ხანათლო: 1. (ძვ.) სინათლის შემოსასვლელი (ზ. სარჯ.).

ხანათლო: 2. (ძვ.) ნათლობისა (ზ. სარჯ.).

ხანატორიუმი: 1. სტაციონარული სამკურნალო, – პროფილაქტიკური დაწესებულება.

ხანატორიუმი: 2. (კარგ.) ციხე, კოლონია, საპატიმრო (ლ. ბრეგ.).

ხანგი: 1. „დიდი კვერი რკინისა“ (საბა).

ხანგი: 2. მცენარე იტალიანურად (დ. ჩუბინ.).

ხანდალი: 1. „მომცრო ნაეი“ (საბა).

სანდალი: 2. მსებუქი საზაფხულო ფეხსაცმელი.

სანდალი: 3. (არაბ.) მიყალი, ადგილობრივი გასაიბობი.

სანდალი: 4. ტროიკულ ქვეყნებში გაერცვლებული ზოგიერთი ხის საერთო სახელწოდება; ამ ხეობა მერქნისაგან დამზადებული წითელი ან ყვითელი ფერის საღებავი.

სანდალი: 5. სასანიული.

სანთი: 1. (ქიზიყ.) სიმარჯვე, ხერხი, მარჯვე, მოხერხებული (ს. მენტოშ).

სანთი: 2. მხარე, კიდური (მ. თამარ).

სანი: 1. ქართული ანბანის მეთერთმეტე ასოს სახელწოდება.

სანი: 2. ვითარება, მდგომარეობა, სახე.

სანი: 3. (იაპ.) ბატონი; ზრდილობიანი მიმართვა მიმაცაცისადმი იაპონიაში.

სანსალა: 1. გატანტალება, ძალზე გასუფთავება (ე. ბერ.); მეტისმეტად გალესილი მახვილი (დანა...); გასანსალებული, – გალესილი.

სანსალა: 2. წყალში მცხოვრები მწერია, მთის წყალში იცის, კალმახი სჭამს; ნაცრისფერი მრავალფეხა წყლის ჭია.

საოლაგი: 1. „ოვლის სურმა“ (საბა).

საოლაგი: 2. ქაჩაჩის ზევით სახსარი, სადაც ცხენს ბორკილს ადებენ; ბალანი ცხენის ქაჩაჩისა (დ. ჩუბინ).

საოფლე: 1. სახადი, სენი ხურვალებისა (დ. ჩუბინ).

საოფლე: 2. თოქალთო, ნაბადის უნაგირის ქვეშ (დ. ჩუბინ).

საოფლე: 3. ოფლის სადენი, ოფლის გამოსაწვევი.

საოხარი: 1. გასაოხრებული (დ. ჩუბინ).

საოხარი: 2. სახენუში, სავაებო, სავაგლახო (დ. ჩუბინ).

საოხარი: 3. ოფლის სადენი, ოფლის გამოსაწვევი.

საპარაგი: 1. რასაც იპარავენ, საქურდალი, მოსაპარავი.

საპარაგი: 2. მსხვილფეხა რქიანი საქონლის მუცლის ხორცი.

საპარაგი: 3. (მესხ.) გრძელტარიანი ხელსაწყო, ძნელად მისაწვდომ მაღალ ტოტზე ხილის დაუზიანებლად მოსაწვევტი.

საპატიო: 1. ვისაც პატივს სცემენ, აფასებენ; პატივისცემის ნიშნად არჩეული.

საპატიო: 2. (ძვ. იურიდიული ტერმინი) საქველმოქმედო კაპიტალიდან ღარიბებისათვის გაცემული შემწეობა. ეს კაპიტალი შექმნილია სასამართლოს და ეკლესიის შენატანთაგან.

საქამო: 1. (ძვ.) საათი.

საქამო: 2. განკითხვის დღესადმი განკუთვნილი.

საქამო: 3. შავი ჭირისადმი განკუთვნილი.

სარათი: 1. (ქიზიყ.) სოფლის ახლოს მარჯვენდ მდებარე ადგილი, სადაც გადის სოფლის შინაური ცხოველები და ფრინველები (ს. მენტოშ).

სარათი: 2. (თუშ.) ხის სამანი (თ. უურგ.). სახლი, ბინა (დ. ჩუბინ).

სარაია 1. (ძვ.) სასახლე, სრა.

სარაია: 2. ფარდული.

სარაჯი: 1. უნაგირისა და ცხენის სხვა საკაზმის მკეთებელი, – მუუნაგირე.

სარაჯი: 2. იგივეა, რაც ფოჭა.

სარაჯი: 3. აუზი შადრეენით; წყლის მილი, წყლის ღარი.

სარდაფი: 1. პირველი სართულის ქვემოთ. მიწის დონეზე დაბლა მდებარე ნაწილი შენობისა.

სარდაფი: 2. (ჯაეახ.) კარგი ხარისხის დილი ხიზაბერელოთოვის (გრ. ბერ.).

სარდელი: 1. ერთგვარი თევზი ქაშაყისებრთა ოჯახისა.

სარდელი: 2. მსხვილი და მოკლე სოსისი.

სარეველა: 1. კულტურულ ნათესებში გამოჩეული ველური მცენარე.

სარეველა: 2. (მოხ.) ჯოხი ან ჩოგანი, არყის ხდის დროს გეჯაში წყლის მოსარეველ და მოსანელებლად (ი. ქავთ.).

სარეკი: 1. საჩხრეკი, ნაღვერდლებისა და მუგუზლების მისაწვე-მოსაწვევი მორკალული ჯოხი.

სარეკი: 2. (ლენხ.) ჯირკი ან დაბალი სამტოტა ძელი, რომელზედაც სარს, ჭიგოსა და მისო. დანეკენ. წვერს წაუთლიან, წაუჩაჩავენ (მ. ალაუქ).

სარეკი: 3. ადგილი, საიდანაც ნადირობისას ნადირს ერეკებიან სახუნდარისაკენ.

ხარკეი: 4. ურმის წინა კოფოსთან დაკრული ხე, რომელსაც უხეზიან ხარები, გავას ურტყამენ, რათა ურმის თვალს არ მოარტყან გაეა (ე. ბაბუნ., 9. ჭუმბურ.).

ხართავე: 1. რასაც ართავენ, — დასართავე; რითაც ართავენ.

ხართავე: 2. მოსართავე.

ხართავე: 3. (მოხ.) კედლის ან კარ-ფანჯრის თავის შემკერული, გრძელი ოთკუთხად გათლილი ქვა (ი. ქავთ.).

ხართაული: 1. სასთუმალი, ბალიში (ბ. წერეთ., ქ. ძოწ.).

ხართაული: 2. (რაჭ.) მარხილის კოჭების შემკერებელი ნაწილი (შ. ძიძ.).

ხართი: 1. რასაც ურთავენ, უმატებენ; რაც ერთვის რამეს, დასამატებელი (გაცულისას).

ხართი: 2. (მესხ.) ადვილად მსხერვეადი, მყიფე.

ხართი: 3. (აჭარ.) დიდი ჯირკი კერაზე, ნულა იწვის (შ. ნიუ.).

ხართი: 4. მაგარი, ძლიერი.

ხართი: 5. (მოხ.) ურმის ნაწილი (ი. ქავთ.).

ხართი: 6. (თურქ.) კომპოზიტში თავსართი ნიშნავს თავსუსტი, თავდაუჭკერელი (მაგ., თავსართია, — ამბობენ ბორძიკა ცხენზე) (გრ. ბერ.).

ხართი: 7. (ძე.) სამკაული (ზ. სარჯ.).

ხართული: 1. სახლის ერთ დონეზე განლაგებული სადგომის რიგი, — სხვა ასეთივე რიგის თავზე ან ქვეშ.

ხართული: 2. (ძე.) „სახურავი“ (საბა).

ხართული: 3. საკრავი, მოსართავე (ა. მარტ.).

ხარი: 1. ბოლოწათლილი წერილი ხე მიწაში ჩასარტობად, იხმარება ხეივანე მცენარეების შემამაგრებლად, ღობის გასაკეთებლად და სხვ.; მარვილი, მანა, ჭიკო.

ხარი: 2. აღმოსავლეთის ქვეყნებში ინდოეთსა და სხვაგან ქალის სამოსი, — გრძელი (4-5 მეტრამდე) ქსოვილი, გარკვეული წესით იხევენ მტანზე (მ. ჭაბ.).

ხარი: 3. (უარგ.) აზარტული თამაშის დროს მოწინააღმდეგის შეხსენება, თუ რამდენი თანხა უნდა ჩამოვიდეს გასათამაშებლად (ა. სიხ.).

ხარი: 4. ავტომატური რეგულირების სისტემა.

ხარი: 5. (არაბ.) არაბული და სპარსულ-თურქული ლექსოწყოების საზომი (არაერთგვარო-

ვან ტერფებისაგან არის შემდგარი).

ხარკმელი: 1. (ძე.) საკეამური.

ხარკმელი: 2. იგივეა, რაც ფანჯარა, — (ს.პ.) შენობის კედელში დაყოფებულია ღია ადგილი (სინათლისა და ქაერისათვის) რომელშიც მომინული ჩარჩოა ჩასმული.

ხარმა: 1. (ქართლ., კახ.) ჭიდაობის ერთი ხერხთაგანი; კვანტი (ი. ჭყონ.).

ხარმა: 2. (აჭარ.) მსხლის ფოთოლში გახეხული ბრინჯიანი ხორცი.

ხარო: 1. იგივეა, რაც კეიპაროსი; (რაჭ., ლენხ., ჯავახ., მესხ.) იგივეა, რაც ლაშქარა.

ხარო: 2. (მუს.) ძველებური ინდური სამსიმიანი ხემიანი საკრავი.

ხარო: 3. კარგად მოყვანილი, წერწყტი.

ხარფი: 1. არაგამძლე, უხეირო; ზერელედ ნაკეთები (ქლდ).

ხარფი: 2. (ქართლ.) ყუთი.

ხარფი: 3. სარგებელი.

ხარფი: 4. არაბული გრამატიკის ერთ-ერთი ნაწილი, — მოძღვრება ენაში არსებულ თვისებებზე, რომელშიც გაანალიზებულია სიტყვა და სიტყვათა წარმოება.

ხარქე: 1. (იმერ.) გამომცხვარი პურის რგოლი (ი. ქავთ.).

ხარქე: 2. (ქართლ.) ადგილი, სადაც ხბოს რქა ამოსდის (გ. შატბერ.).

ხარქვა: 1. (იმერ., გურ.) საქონლის დაბმა რქებით (ვ. ბერ.).

ხარქვა: 2. (ლენხ.) ყინვა, გაყინვა (მ. ჩიქ.).

ხარქვა: 3. (არაბ.) მოძღვრება ენაში არსებულ ცვლილებებზე.

ხარჩიელი: 1. იგივეა, რაც რჩევა.

ხარჩიელი: 2. (მთიულ., რაჭ.) რკინის რგოლი წალღის, ცულისა და მისთ. ტარზე სიმაგრისათვის შემოსაცემლად.

ხარწყავი: 1. რაც ირწყვება, რასაც უნდა რწყავდნენ; რისი რწყვაც შესაძლებელია; რის საშუალებითაც რწყავენ; ჭურჭელი, რომელსაც აქვს ტუჩი ძაბრისმაგვარი დანერგტილი ბოლოთი.

ხარწყავი: 2. იგივეა, რაც საწყაო.

ხასელა: 1. (გურ.) მსხლის ადრეული ჯიშია

ერთგვარი (ი. გვარ., ა. დლ.).

სასელა: 2. (ინგილ.) სახლის გარშემო წვიმის სადენი ღარი, ოჭკათო (მ. ჯან.).

სასმელი: 1. „წყალი ღვინო და მისო.“ (საბა); რაც შეისმის ან დაილევა, ნოტიო (ნ. ჩუბინ.); წუდა, ჭურჭელი, რომლითაც დაილევა ნოტიო (ნ. ჩუბინ.).

სასმელი: 2. „რაიც დაესობის, სასმელად ითქმის“ (საბა); დასასმელი, დასარგობელი (ნ. ჩუბინ.).

სასოფლო: 1. სოფლისათვის განკუთვნილი, სოფელში არსებული ან წარმოებული.

სასოფლო: 2. (ძვ.) საერო (ზ. სარჯ.).

სასოფლო: 3. (ძვ.) კერძო პირთა კუთვნილი (ზ. სარჯ.).

სასწაული: 1. არაჩვეულებრივი, ბუნების კანონებით აუხსნელი, ზუბუნებრივი, ღვთაებრივი მოვლენა.

სასწაული: 2. (ძვ.) ნიშანი (ზ. სარჯ.). საკვირველი რამ ნიშანი.

სასწაული: 3. მიანიძლის საზომი ერთეული, — ათასი ნაბიჯი (ქართული ენის ქრესტ.).

სასწორო: 1. საგნების ასაწონი; წონის გასაზომი ხელსაწყო.

სასწორო: 2. „სამი დრაქინის წონა“ (საბა).

სასწორო: 3. „მეშვიდე ზოდიაქო“ (საბა).

სასწრაფო: 1. (ფშ.) ჩანთა მასრებითურთ, რომლებშიც წინასწარ თითო გასროლა წამალია ჩაყრილი (ვაჟა).

სასწრაფო: 2. (ზ. იმერ.) სამუსიკო იარაღი, სოლინარი (ბ. წერეთ.).

სასწრაფო: 3. სწრაფად შესასრულებელი, — საჩქარო, საშური.

სასხები: 1. რაც უნდა გასხიპონ, რითაც უნდა გასხიპონ.

სასხები: 2. (მოხ.) ზუდამწოლი, საყვინთაევი, საძირაევი, ბალიშისებრი ქვის ბადიმი (სახურაევი) (ი. ქავთ.).

სასჯელი: 1. დამნაშავეს მიმართ მიღებული ზემოქმედების საშუალება; ღონისძიება.

სასჯელი: 2. (ძვ. იურიდიული ტერმინი) სადაო საქმე, დავა, ცილობა.

სატალახო: 1. (იმე., ღმრხ.) ქვიფის დროს, თუ მსმელი ადგა შარდზე გასასელელად, მას ჯა-

რიმად ასმევენ ღვინოს, რომელსაც სატალახო ქქვია (ვ. ბერ., გ. ნიქ.).

სატალახო: 2. ფეხის ქირა (მ. ნიქ.).

სატანჯველი: 1. რაც ტანჯავს; ვინც, რაც უნდა ტანჯონ.

სატანჯველი: 2. (ძვ. იურიდიული ტერმინი) საპატიეო, — საურაევი, ჯარიმა.

სატელიტი: 1. (ლათ.) ქალაქის მახლობლად განლაგებული დასახლება, რომლის მოსახლეობის უმეტესი ნაწილი ქალაქში მუშაობს.

სატელიტი: 2. (ასტ.) პლანეტის თანამგზავრი.

სატელიტი: 3. (ტექ.) კბილანა, რომელიც გადაბმულია მეთრე, წამყვან კბილანაზე.

სატელიტი: 4. (ფიზ.) სპექტრის სუსტი ზოლი ძლიერი ზოლის მეზობლად.

სატენი: 1. დაკეილი და სათანადოდ შეხვეებული ხორცი (ერბოში მოხალული ფქვილი ან სხვა რამ), ძეხვის, ღვეზელის, ნამცხვრისა და მისთ. შიგნით ათავსებენ; გული, შიგთავსი; მასალა, რომლითაც ტენიან, ავსებენ რამეს, ჩაატენი. (ქიზიყ.) მსხვილი კეტი ფქვილისა და მისთ. ჩასატენად ტომარაში (ს. მენთეშ.).

სატენი: 2. (ფრანგ.) აბრეშუმის ქსოვილი (ი. იმედ.).

სატი: 1. (ძვ.) სათი, — გიშური.

სატი: 2. (ძვ.) საწრდილობელი (საბა).

სატირი: 1. ძველებური ოქროს ფული წონით ორი დიდდრაქმისა (დ. ჩუბინ.). „ერთი სატირი სამი დრაქმის წონა“ (საბა).

სატირი: 2. (ლათინ.) საკიცხაევი თხზულება ლექსად ან პროზად (დ. ჩუბინ.).

სატკებური: 1. კანის ავადმყოფობა, დამუწუკება იცის; „გართხმული მუწუკი“ (საბა), — ელქუნი.

სატკებური: 2. იგივეა, რაც სატკობი.

სატლი: 1. „სენი მუცლისა“ (საბა).

სატლი: 2. „საკიდარი ქვაბით მცირე“ (საბა).

სატლი: 3. „ყველიერის შაბათის ნეტაფრასი“ (საბა).

სატრე: 1. (ფშ.) ბოლში გამოყვანილი გამხმარი ხე, რომლისგანაც, სართაე ტარს (თოთისტარს) აკეთებენ.

სატრე: 2. მცენარე (დ. ჩუბინ.).

საუნჯე: 1. ძვირფასი ნივთები, - ფასეულობა, განძი, სიმდიდრე.

საუნჯე: 2. (ძვ.) განსაკუთრებული შენობა, რომელშიც მოსაეფალს ინახავდნენ (ივ. ჯავახ.).

საურავე: 1. საზრუნავი, ურვის, ზრუნვის საგანი; სამსახური, თანამდებობა.

საურავე: 2. იგივეა, რაც საბურველი (დ. ჩუბინ.), (ცხენის საურავე).

საურავე: 3. გადასახადი, ჯარიმა ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ან კანონით დაწესებული ვალდებულების შეუსრულებლობისათვის. „საურავეად ითქმის მესისხლეთაგან სისხლის მისაცემელში რაიც დაუურევს“ (საბა).

საური: 1. საურავე, - გადასახადი, ჯარიმა ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ან კანონით დაწესებული ვალდებულების შეუსრულებლობისათვის.

საური: 2. ბაღის პირი.

საუხუცესო: 1. ხუცესისათვის განკუთვნილი.

საუხუცესო: 2. (ძვ.) მშობლების ქონების განაწილებაში, უფროსი შვილის ზედმეტი წილი (საუხუცესოს გამოსვლის შემდეგ დანარჩენ შვილებს ქონება თანასწორად უყოფდნენ.) (ივ. ჯავახ.).

საფანდარი: 1. (მოხ., მთიულ.) მთიდან შეკრული თივის დასაგორებელი ხელსაწყო (ო. ქაჯ.). თივის პატარა ზეინი მთაში.

საფანდარი: 2. (ქსნის ხეობ.) თარო (ვ. სომხიშვი.).

საფანელი: 1. ღომის შესაწელი ფქვილი; ცომის გუნდის ამოღებისა და მისი გათხელების დროს მოსაყრელი ფქვილი, რომ ცომი არ მიეკრას ვარცვლს ან ხელს.

საფანელი: 2. (გადატ.) საშუალება, სახსარი; ღონე, უნარი.

საფანელი: 3. გადასაფარებელი (ი. აბულ.).

საფარავე: 1. დასაფარებელი (დ. ჩუბინ.).

საფარავე: 2. თემოს ნაკერი (დ. ჩუბინ.).

საფარი: 1. რაც ზევიდან აფარია ვისმე, რასმე; რაც ფარავს, იფარავს, მალავს, იცავს ვისმე, რასმე; თხრილი ან საგანგებო ადგილი ბრძო-

ლის (ნადირობის) დროს შესაფარებლად.

საფარი: 2. (სუაილის ენიდან) აფრიკაში: მონადირეთა ექსპედიცია, ნადირობა, აგრეთვე მოგზაურობა.

საფენალი: 1. (იმერ.) პურის ცომის მოგუნდავებისას ვარცვლზე ან გობზე მოფენილი ფქვილი, ცომი რომ არ მიეკრას ვარცვლს; შეჭამადის შესასკვლვლად გამოყენებული ფქვილი (ქ. ძიწ.).

საფენალი: 2. გასაყარი (ქ. ძიწ.).

საფერავე: 1. ვაზის ჯიში.

საფერავე: 2. (კახ.) ჭიაფერა, მცენარეა (ა. მაყ.).

საფერი: 1. იგივეა, რაც შესაფერი.

საფერი: 2. საფერავე, - ვაზის ჯიშია.

საფირონი: 1. ღურჯი ან იისფერი ძვირფასი ქვა; ღურჯი იაგუნდი.

საფირონი: 2. (ძვ.) მგალობელი ფრინველი (ხ. სარჯ.).

საფოთლე: 1. (ხეესურ.) საექიმო გადასახადი (ს. მიაკლ.).

საფოთლე: 2. ადგილი, სადაც ფოთოლი უნდა გამოიღოს მცენარემ.

საქელი: 1. რაც უნდა ქელონ, - გასაქელი, გასასრესი, გასათელი.

საქელი: 2. (არაბ.) განაპირა; ნახევრადუნოები და გაუნდაბოებული საეანეები აფრიკაში.

საქმე: 1. რაც უნდა აკეთონ, - შესასრულებელი, გასაკეთებელი.

საქმე: 2. (ძვ. იურულიული ტერმინი) სხვისი ნივთით სარგებლობის უფლება. ეს არის ისეთი სანივთო უფლება სხვის ნივთზე, რომლის ძალითაც უფლებამოსილს შეუძლია სხვისი ნივთით სარგებლობა ან სხვების შესწავლა ამ ნივთით სარგებლობაში.

საქცევი: 1. რაც რაღმე უნდა აქციონ ან იქცეს, - გასახდომი, გარდასაქმნელი; სახნავე მიწის თავსა და ბოლოში გუთნულის მოსაბრუნებელი ადგილი; წყლის სადენი მოწყობილობა, - საწვიმარი.

საქცევი: 2. კიბის ბაქანი.

საქცევი: 3. ცხოველების შესარევი მოზიდული ადგილი.

საქციელი: 1. (რაჭ., ლენხ.) დუროიან სახელში გარტობილი ღირე (შ. ძიძ.). სახლის თავზე დაყრდნობილი ლარტკია, იყენებენ ყვართით გადახურვის შემთხვევაში. მსხვილი ღვედრტი (მ. ალავე).

საქციელი: 2. უსიმიე მიერ ჩადენილი მოქმედება, — ქცევა, მოქცევა.

საღარე: 1. მანიე.

საღარე: 2. ღარისათვის განკუთვნილი; სიოხის ღია საღინარისათვის განკუთვნილი.

საღებ: 1. (ფშ.) გასაღები: ქანის გასაღები, — საეციალური ხელსაწყო ქანის მოსაშვებ-მოსაჭერად.

საღებ: 2. მიწის ასაღები ბარი (ქ. ძოწ.).

საღებ: 3. რაც უნდა შეიღებოს.

საღი: 1. ჯანმრთელი, დაუჯადებელი; გაუფუჭებელი, დაუზიანებელი; ვარგისი, მთელი, უზადო, არამიანიკური, ჯანსაღი.

საღი: 2. საყი, მწვე, მერიქიფე, ღვინის დამსხმელი.

საღორე: 1. იშვლი, ფარეხი ღორთა (ნ. ჩუბინ.). „იშვლი, — საღორე სახლი“ (საბა).

საღორე: 2. (ხევს., ქართლ., მთიულ.) საღვარე, ქვედა სართული წისქვილისა (ა. ჭინჭარი).

საღსარი: 1. სახსარი, ძეღების დაბოლოებათა მოძრაეი შეერთება.

საღსარი: 2. ფულადი თანხა რაიმე საჭიროებისათვის.

საყა: 1. მფრინველი (დ. ჩუბინ.).

საყა: 2. (არაბ.) წყლის მზიდაეი (დ. ჩუბინ.).

საყარი: 1. (ქართლ.) ადგილი, სადაც ზაფხულში ნადირს დაყრიან დასასვენებლად (ო. რაზიკ., ი. ჭყონ).

საყარი: 2. (იმერ.) სენია, წითლად ყრის ტანზე, ძნელი მოსარჩენია (ვ. ბერ.).

საყარი: 3. (გულდამაყრ., მთიულ., მოხ.) საკიდლის, ანუ ჯაჭვის ჩამოსაკიდი კერიის თავზე, ოჯინჯალა (ა. შან.).

საყარი: 4. (ფშ.) სასვარი, სალაფაეი (ა. შან.).

საყდარი: 1. შენობა, სადაც ქრისტიანთა წირვა-ლოცვა იმართება, — ეკლესია, ტაძარი.

საყდარი: 2. (ძე.) ტახტი (ი. ჯაფახ.); საჯდომი; ტახტი მსაჯულისა, მოსამართლისა (ც. ქურც.).

საყენი: 1. (ქიზიყ.) კონკილა, ურმის შესადგამი.

საყენი: 2. ნალბანდის ხელსაწყო (ს. მენტუქ.).

საყეითლო: 1. (მესხ.) ღვიძლის ავადმყოფობა, სიყეითლეს იწვეეს (ი. მაისურ.).

საყეითლო: 2. (აჭარ.) ქრისტესისხლა, მცენარე (ა. მაყ.).

საყმაწვილო: 1. ყმაწვილისათვის განკუთვნილი, საბაეშვო.

საყმაწვილო: 2. (გურ., ქვ. რაჭ.) ძირმწარა, ყანის ია, მცენარეა (ა. მაყ.).

საყმაწვილო: 3. (გურ., იმერ.) ბაეშვის ინფექციური ავადმყოფობა ერთგვარი (ა. ღლ.).

საყოლი: 1. (გურ., მთიულ., აჭარ.) სანაშენე საქონელი, შინაური პირუტყვი საერთოდ (ა. ღლ., ღ. კაიშ.).

საყოლი: 2. (ზ. იმერ.) ცოლოური, ცოლის სახლი (ვ. ბერ.); ქალის ოჯახი, საიდანაცაა გამოთხოვილი (ქ. ძოწ.).

საშალი: 1. (მოხ.) შაშარი, — სისხლის გამოსაშვები იარაღი (ი. ქაეთ.).

საშალი: 2. (ფშ.) ჭახრაკების მოსატრიაღებელი იარაღი (ო. რაზიკ.); დასაშვლი.

საჩეკი: 1. (ფშ.) საჩხრეკი, ნადეერდღებისა და მუგუსღების მისაწვე-მოსაწვეი მოკაეული ჯოხი (ვაეა).

საჩეკი: 2. (ლენხ.) ჯირკი ან დაბალი სამტოტა ძელი, რომელზედაც სარს, ჭიგოსა და მისო. დაჩეკენ, წვერს წაუთლიან, წაუმახეავენ (მ. ალავე).

საჩეხი: 1. რაც უნდა ჩეხონ, გასაჩეხი, დასაჩეხი.

საჩეხი: 2. სახურავის წინ გამოშეერილი ნაწილი, საწრდილობლად შემოდან ჩამოფარებული ფიცრული და მისო.

საჩეხი: 3. იგიეა, რაც საჩეხე; (იმერ.) ეოსში შემოდობილი ადგილი პირუტყვის სადგომად, შუშის დასაწყობად.

საჩეხი: 4. დახუტუტებული ცხერის ტყავი, — ბუჯუეი. „სხვათა ენითა ბუეუეიანს ცხერის ტყე სა პქვიან“ (საბა).

საჩეხი: 5. სადაც შეიძლება გადაიჩეხონ, გადასაჩეხი.

საჩეხი: 6. (ხევსურ.) სამშობიარო ქოხი არ-

ხოტულად (ს. მიაკალ., ა. ჭინჭარ.).

საჩივარი: 1. ოფიციალური განცხადება, რომლითაც ითხოვენ რაიმე უსამართლობის, უსიამოვნების და მისთ. აღკვეთას.

საჩივარი: 2. (გურ.) ლექსები, ყანურის ტექსტი (ა. წულ.).

საცალო: 1. დიდი ტომარა; ორთა ტომარათაგან ერთი ცალი (დ. ჩუბინ.).

საცალო: 2. ცალობით ვაჭრობასთან დაკავშირებული, ცალობით გასაყიდი.

საცერა: 1. (ქიზიყ.) საქმესე გულდაუდებელი და თანაც მკეხარა აღამიანი.

საცერა: 2. (მოხ.) ცერში დასაჭერი, - კოჭაობის დროს ბაუშეები მარცხენა ხელის ცერსა და სანენებელ თითს შორის დაიჭერენ ერთ კოჯს (საცერას), რომელიც წაგების შემთხვევაში რეზერვს წარმოადგენს (ი. ქაუო.).

საცერი: 1. თხელი ფიცრის რკალსე (გარაზე) გადაკრული ძუის წმინდა ბადე, რომლითაც ფქვილს და მისთ. ცრიან; (ტექ.) ლითონის ბადის მქონე მოწყობილობა ფხვიერ ნივთიერებათა გაცრისათვის.

საცერი: 2. გარგარის ერთ-ერთი ჯიში.

საცვეთი: 1. (ქართლ.) უძირო წადა, სედაპირი და საძირე ერთნაირი ტყავისაა (პ. განქ.).

საცვეთი: 2. (ქართლ.) იგივეა, რაც საცური - ხელნის ქვედა მხარესე მიმაგრებული ხე (პ. განქ.).

საცვივი: 1. ქართული ეროვნული საჭმელი. მზადდება ინდაურით და ნიგვისით.

საცვივი: 2. (გურ.) წყარო (ე. ბერ., ს. ჟღ., ა. დღ.); ამონიხნუხებული წყარო.

საცნაური: 1. რის გამოცნობაც, ცნობაც, შესაძლებელია, გასაგებო; რაც უნდა შეიტყონ, შესაცნობო; (გურ.) გონება, შეგნება, აზრი; საცნაურის შეშლა, გონების დაკარგვა, უასროდ ქცევა (ა. დღ.).

საცნაური: 2. (გურ.) ხელსაწყო, რომლითაც წისქვილს ააწობენ ხორბლის წერილად ან მსხვილად დასაფქველად (გ. შარაშ.).

საწამებელი: 1. ტანჯვით დასასჯელი; რითაც უნდა აწამონ, საწვალებელი, სადაც უნდა აწამონ.

საწამებელი: 2. რაც უნდა იწამონ, - დასაჯერებელი, სარწმუნო.

საწერელი: 1. „სამეღნე: მეღან-კალამი“ (საბა).

საწერელი: 2. (იმერ.) ღუღკო „თითო(ა) წიქლეუბა“ (საბა).

საწესო: 1. (ძე.) გასამრჯელო წესის აკეთსათვის.

საწესო: 2. (ძე.) ელემენტი, ნივთი.

საწიკვი: 1. (გურ.) რაც უნდა მოწყვიტონ, მოკრიფონ უმთავრესად ფრჩხილებით, მაგ: კარგი საწიკვი ჩაის ელორტი (ა. სიხ.).

საწიკვი: 2. (მთიულ.) თივაზე გამობმული გრძელი საბელი სათრეველ (დ. კაიშ.).

საწინაო: 1. „წინ დასაგებო“ (საბა).

საწინაო: 2. (იმერ.) ეაზის ნეკი.

საწინარავი: 1. წირვის გასამრჯელო.

საწინარავი: 2. მსხვერპლად მისატანი.

საწინარავი: 3. ჭურჭელი, რომლითაც შესწირვენ (ი. აბ.).

საწმინდარი: 1. (ფშ.) სატანსაცმლე ქსოვილის, მოსაქსოვად დართული ძაფი მატყლისა, სატოლუ ნართი.

საწმინდარი: 2. (ფშ.) წმინდად დაფქული ფქვილი.

საწმინდარი: 3. (მთიულ.) ხატობა, - დღეობისა და ქორწილისათვის შემონახული ხორბალი (დ. კაიშ.).

საწმისი: 1. (ძე.) მატყლიანი ტყავი ცხერისა; მატყლი (ზ. სარჯ.).

საწმისი: 2. (ძე.) დასაჯერებელი (ზ. სარჯ.).

საწოლი: 1. რაზედაც წეებიან; საოჯახო ავეჯი, რომელზედაც წეებიან.

საწოლი: 2. (მოხ.) მიუდგომელი ადგილი საჯიხვეებსე (თ. ტყემალ., ა. ჭინჭარ.).

საწოთრო: 1. (ძე.) იგივეა, რაც წუთისოფელი; „ეს სოფელი“ (საბა).

საწოთრო: 2. (მესხ.) ყოველდღიურად აუცილებელი საკეები პროდუქტები, საზრდელი; ხორბი, ჭირნახული და ყოველნაირი სასმელ-საჭმელი (ი. მისიურ.).

საწური: 1. რითაც უნდა წურონ; რითაც წურვენ რასმე; რაც უნდა წურონ.

საწური: 2. ყურძნის ჯიშია აჭარაში (ივ. ჯავახი.).

საწყობი: 1. სპეციალური ადგილი, შენობა რაიმე საქონლის, მასალისა და მისთ. მარაგის მოსათავსებლად და შესანახად.

საწყობი: 2. (აჭარ.) ჩიტის მახეა ერთგვარი (პ. ჯავახი.).

საწყობი: 3. (მოხ.) ქვის სატეხი ხელსაწყო, – რკინის ბრტყელი სოლი, რომელსაც სიპის ქანებში ჩაატანენ (ი. ქავთ.).

საჭე: 1. (ქიზიყ.) ორკაპა პალო, კაპების მხრიდან ასობენ მდინარის პირას, წყერზე აქვს თოკით მობმული ჩანგალი, რომელიც წყალშია ჩაშვებული თევზის დასაჭერად (ს. მენთეშ.).

საჭე: 2. „მინაეის ხალა“ (საბა); გემის, თვით-მფრინაეის, ავტომობილისა და მისთ. მოძრაობის სამართავი მოწყობილობა.

საჭე: 3. იგივეა, რაც საჭი, – (თურქ.) პურის საცხობი.

საჭერი: 1. რითაც იჭერენ, რითაც უნდა დაიჭირონ, დასაჭერი; რისაზე დასამაგრებელი, საბნევი.

საჭერი: 2. „გასაკეუთი, გასაკეუელი“ (საბა).

საჭექი: 1. სომის ქვა; სოლისებრი ქვა თაღის წყობის უმაღლეს წერტილში.

საჭექი: 2. დასაჭექებელი, – ზათქისათვის განკუთვნილი.

საჭირო: 1. რის საჭიროებაც იგრძნობა; რაც, ეინც სჭირდებათ, ესაჭიროებათ.

საჭირო: 2. (ძე.) ძნელი.

სახადი: 1. გადამღები დაეადება (წითელა, ყვავილი, ქუნთრუშა და სხვა), რომელიც ერთხელ მოხდის შემდეგ აღარ ემართებათ. (ძე.) იგივეა, რაც ტიფი.

სახადი: 2. სახდელი, გამოსახდელი.

სახანო: 1. ქვეყნის ის ნაწილი, რომელსაც ხანი მართავდა; „ხანის ადგილი, ორს კედელს საშუალია, კაცმან გაიაროს“ (საბა).

სახანო: 2. „შესხდეს სახანოთა მღვევართვის და განარეს. ნავია თუ რაცაღა, იძიე“ (საბა).

ზარი: 1. (ფშ.) სასიხარულო, გასახარებელი (ი. ქვიცი.).

სახარო: 2. ხარისათვის განკუთვნილი.

სახასო: 1. განსაკუთრებული; სამეფო საკუთრება, ფეოდალური სახლის საგვერულო ქონება (პ. ორბელიანი). სახაზინო.

სახასო: 2. „ბლისტი, – საკუთარი აგარაეი, სათაეისო ხოდაბუნი“ (საბა).

სახე: 1. აღამიანის თავის წინა მხარე, – პირი, პირი-სახე.

სახე: 2. (ძე.) ზმნის გვარი.

სახელი: 1. „საწოდებელი“ (საბა); წოდება პირისა, ანუ ნეოთისა; ჩინებულება, განთქმულება, სახელოვნება (ნ. ჩუბინ.).

სახელი: 2. სახელი, – გასახელი (თვლი).

სახელი: 3. მკლავთ სამოსი ხელამდე (ნ. ჩუბინ.).

„ცოლს მოეწერა ეწირთან:

„სად არის შენი სახელი?“

მაგას რამ საქმე უგვარე

თუ თეაღრი გქონდეს სახელი!“

(არჩილი, „ლექსნი ასნი ორმუხლნი“).

სახელო: 1. ტანსაცმლის ნაწილი, ხელს (მკლავს) ფარავს მოღიანად ან ნაწილობრივ.

სახელო: 2. მიღგაეეანილობის ერთ-ერთი განშტოება.

სახელო: 3. მოხელის თანამდებობა, წოდება; ვისაც ან რასაც მოხელე განაგებდა, მოხელის განკარგულებაში მყოფი. ჯაბადარ-ბაშის თანამდებობა.

სახვედრი: 1. „მისახვედრი“ (საბა).

სახვედრი: 2. „მისი საწილო მისაცემელი“ (საბა).

სახვეტელი: 1. რითაც უნდა ხვეტონ.

სახვეტელი: 2. (ზ. იმერ.) ჩიტის მახე, საშვეტელი (ბ. წერეთ.).

სახვეწი: 1. ხის ან ლითონის ჩხირი, რომლითაც ძაფს ხვეწენ, ასუფთაეეებენ; რასაც ხვეწენ.

სახვეწი: 2. იგივეა, რაც სახეეწარი.

სახვრეტი: 1. რითაც ხვრეტენ.

სახვრეტი: 2. (მთიულ.) სასმელი, თხელი კერძი, წვნიანი (ლ. კაიშ.).

სახბილაეი: 1. „საწამლაეი; სამსალა“ (საბა).

სახბილაეი: 2. (ძე.) ჯადოსთვის, გრძნებისათვის განკუთვნილი.

სახლი: 1. საცხოვრებელი ნაგებობა, კულტურული და სასოგადოებრივი დანიშნულების შენობა.

სახლი: 2. გვარის აღმნიშვნელი უძველესი ქართული ტერმინი, წარმოიქმნა პირველი თემური წყობილების წიადში.

სახლი: 3. ტერიტორიული თემი; ფეოდალური საგვარეულო და სამეფო დინასტია; სამეფო რეზიდენცია და სამეფო დომენი; ტერიტორიულ-ადმინისტრაციული ერთეული (ქსე).

სახშილი: 1. დიდი ქურა ან ფურე (კვცხლით მგზნებარე, ღუმელი; ბრძმელი).

სახშილი: 2. სევედა, დარღი.

სახოცი: 1. რითაც რამეს იხოცავენ, შესამშრალელებელი, მოსაწმენდი.

სახოცი: 2. ვინც ან რაც უნდა დახოცონ.

სახოცი: 3. (გურ.) ქალის თავსაფარი; ხილაბანღი (ქ. ნინ.).

სახსარი: 1. ძელების დაბოლოებათა მოძრავი შეერთება.

სახსარი: 2. ფულადი თანხა რაიმე საჭიროებისათვის.

საჯერო: 1. დასაჯერებელი, რაც უნდა დაიჯერონ, რის დაჯერებაც შესაძლებელია, სარწმენო.

საჯერო: 2. ჯერისათვის, კერძისათვის განკუთვნილი, ჯერისა; (ფშ.) იგივეა, რაც ფქვილი.

საჯი: 1. (ქიოიყ., თუშ.) პურის საცხობი, ტაფასავით, თუჯისა, მწყემსებს აქვთ (ს. მენთეშ., პ. ხუბ.); ტაფა (დ. ჩუბინ).

საჯი: 2. (ზ. აჭარ., ჯაფახ.) თუნუქის ნაჭერი, რომელსაც კეცს ახურავენ ნადევერდლის დასაყრელად (შ. ნიქარ).

საჯი: 3. (მთიულ.) სწორი აგური, რასედაც მეცხვარე ფათილეს (საჯზე გამოძცხვარი მეცხვარის პური) აცხობს.

საჯი: 4. სარკინოზნი საჯნი ("მოვიდნენ საკინოზნი, რომელთა უხმობდნენ საჯობით" (ვახუშტი).

საჯი: 5. ურთხელი.

სევა: 1. „პურობად ძახება“ (საბა).

სევა: 2. (მოხ.) სუსხი (ო. ქაჯ.).

სეკო: 1. (იმერ.) სოკო (თ. ოქროშ.).

სეკო: 2. ფერწერა მშრალ ბათქაშზე; წებო-

ვანი ტემპერით ხატვა მშრალ ბათქაშზე (ფერწერული ტექნიკის უძველესი სახეობა) (ქსე).

სელი: 1. ერთწლოვანი ცისფერყვავილებიანი და კოლოფანაყოფიანი მცენარე.

სელი: 2. „სკამი შესაკრაფ-გასახსნელი“ (საბა), სეარსელი. „სელი ეწოდების სკამსა რკინისასა, გინა ოქროთა და ვერცხლითა შეჭედისა, რომელი განიშლებს და შეიკერის. სისუბუქით თან სადეენებელად“ (საბა).

სელი: 3. (ზ. აჭარ.) ბორბლიანი მარხილი, ორთელიანი (შ. ნიქ).

სელი: 4. ღვარცოფი, მრისხანე სტიქიური მოვლენა, ქვატალახოვანი ნაკადი.

სენი: 1. ავადმყოფობა.

სენი: 2. (ია.) ფულის ერთეული.

სენი: 3. საგანძური (ი. აბ.).

სენთი: 1. (გურ.) ადგილმდებარეობის გარკვევა. გამოცნობა, – რა მხარეს არის აღმოსაფლეთ-დასაფლეთი.

სენთი: 2. (გურ.) ხერხი, უნარი.

სერა: 1. „ქონის პირის მოსაკრაფი“ (საბა); ხბოს, თხის ტყავი, მსხვილფეხა რქიანი საქონლის კუჭის აკი ან ბუშტი სადღეუბლის პირის გადასაკრაფად (ა. დღ.).

სერა: 2. (მთიულ.) ნიშანი ცხვრის ყურზე (დ. კაიშ.).

სერო: 1. მოგრძოდ წამოზიდული გორა.

სერო: 2. ნატლვეი შინაური პირუტყვის ყურზე (იმის ნიშნად თუ ვისია).

სერო: 3. „ესე არს მიმწუხრი საზრდელის მილება“ (საბა); ეახშამი; საერთოდ პურის ჭაბა, ნადიმი, ღვინი.

სერო: 4. (ჭან., მეგრ.) ღამე.

სერო: 5. (ხეც.) შესახედობა. გარეგნობა (გ. დოლ.).

სეტე: 1. პარტია ჩოგბურთის თამაშში.

სეტე: 2. ძველ ეგვიპტურ რელიგიასა და მითოლოგიასში: უდაბნოს და უცხო ქვეყნების ღმერთი, ოსირისის ძმა და მკვლელი.

სეფე: 1. საუფლო, სამეფო; მეფე, უფალი.

სეფე: 2. ქალის კეკრი („ჯვართ ენით“).

სეამს: 1. რაიმე სითხეს იღებს ორგანიზმში; ღვინით ან სხვა ალკოჰოლიანი სასმელით ქვიფობს, დროს ატარებს; ღლითობს.

სეამს: 2. ადგილს მიუჩენს, ათავსებს; წერს, გამოჰყავს ქაღალდზე, დაფაზე; რამეში, რამის შიგნით ათავსებს; ნიშნავს, აყენებს რაიმე თანამდებობაზე; წამოჭრის, აღძრავს, აყენებს (საკითხს, კითხვას...).

სეანს: 1. (ძვ. ქართ. „ძელის სავალი) დასაცურებელი ღარი სატივე ხეებისათვის.

სეანს: 2. (ქართლ.) ტყის ერთი ნაწილი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

სეანს: 3. სეანეთის მკვიდრი ქართველი.

სეე: 1. ბედი, ბედისწერა.

სეე: 2. ნაკეთი ყანისა, ეენახის სიგრძეზე, რომელსაც მიწის მუშა ერთ ჯერზე ამუშავენ. ნამუშევრის ერთი წყება, ანუ კვალი (ი. გრიშაშ.).

სეე: 3. (ქიზიყ., ფშ., ხეც.) სეია – ხეიარა ბალახოვანი მცენარე კანაფისებრთა ოჯახისა; ფშალა (ა. შან., ა. ჭინჭარ.).

სეელი: 1. სითხით გაუღვნილი, დამბალი, დასველებული.

სეელი: 2. ყველის ამოყვანის შემდეგ დარჩენილი სითხე, – შრავი.

სეია: 1. ხეიარა ბალახოვანი მცენარე კანაფისებრთა ოჯახისა; „ფშალა“ (საბა).

სეია: 2. დიდი ზომის თევზი ზუთხისებრთა ოჯახისა.

სეია: 3. ასხმა, გალა, ჯაგანი (ქდლ.).

სეიანს: 1. კარგი სეის, ბედის მქონე, – ბედნიერი, ბელიანი.

სეიანს: 2. ადგილი, სადაც სეიაა ამოსული; რაშიაც სეია ურეგია.

სეინტრი: 1. სეინტრი, – შრომანყვავილიანთა ოჯახს ეკუთვნის და ერთი ცნობით ხალხი ქართულად შრომანს უწოდებს (გ. შატბერ.).

სეინტრი: 2. (ფშ., ოკრიბ.) ბოსტნეულია; ტყის მხალეული, გაზაფხულზე მოდის (მ. ალავე).

სერის: 1. ესერის (ქ. ძოწ.).

სერის: 2. აჭუჭყიანებს, თითხნის, თხუანის.

სი: 1. შეძახილი ძაღლის მისატყეებლად, წასაქეზებლად.

სი: 2. (მუს.) დიატონიკური გამის მეშვიდე საფეხურის სახელწოდება.

სი: 3. ერთეულითა საერთაშორისო ინტერნაციონალური სისტემა.

სი: 4. ელექტრონულ-გამოთვლითი მანქანის ერთ-ერთი საპროგრამო ენა.

სია: 1. წერილობითი საბუთი, რომელშიც ჩამოთვლილია პირები ან საგნები, ნუსხა.

სია: 2. (ქართლ.) მოსულელო, ყვეყნი, გამოთავყენებული კაცი; მოშიშარი, უხეირო.

სია: 3. უშნო, დონდლო (ი. გრიშაშ.).

სიადგილე: 1. ადგილის თვისება.

სიადგილე: 2. (ძვ.) სიწრფელე (ზ. სარჯ.).

სიაფი: 1. სპილენძის ქვაბი ან ავაზანი (დ. ჩუბინ.).

სიაფი: 2. ღურჯი (დ. ჩუბინ.).

სიათა: 1. (ხეცურ., მთიულ., გუდამაყრ.) ძველებური თოფი (ს. მაკალ., პ. ჭინჭარ.).

სიათა: 2.

სიალნე: 1. (ფშ.) სიმართლე, სიალალმართლე (თ. რაზიკ., ი. ჭყონ.).

სიალნე: 2. (მთიულ.) სიკეთე (ლ. კაიშ.).

სიახლე: 1. „ახალყოფა, ახლობა“ (საბა); ახლობა, ახალ-ახალი (ნ. ჩუბინ.); ახლის თვისება; ახალი, ახლა შექმნილი, აქამდე უცნობი, გამოუყენებელი ან არარსებული რამ.

სიახლე: 2. „ახლოს ყოფა“ (საბა).

სიახლე: 3. (ძვ.) ახალგაზრდობა (ზ. სარჯ.).

სიბა: 1. „სარტყლის ადგილი“ (საბა); ფერდუბის გარშემო წელს შემოსაკრავი სარტყლისა (დ. ჩუბინ.); გამაგრებული ციხის მახლობლად აშენებული კოშკის მსგავსი საფარი; მოძრავი საფარი, რითაც ციხიდან ნასროლი ტყვიისა თუ ისრისაგან იფარავდა თავს მოიერიშე ლაშქარი; რომელიმე ადგილის დასაცავ თავედაც ერთ ნაგებობათა სისტემა, შემდგარი თხრილისა და ღობისაგან (ქსე).

სიბა: 2. ნაღმი, შეთხრილი მტრის ციხის ქვეშ დასაქცევად თოფის წამლით (დ. ჩუბინ.).

სიბა: 3. ძალი მხედრობათა.

სიბა: 4. ღობით შეკრული წყალი.

სიგელი: 1. (ისტ.) მეფის ან კერძო პირის მიერ ბოძებული საბუთი, გუჯარი; რაიმე დამსახურების აღსანიშნავად გაცემული საბუთი.

სიგელი: 2. მეტსახელი, თიკუნი, ფსევდონიმი (ა. ლღ.).

სიდედრი: 1. ცოლის დედა.

სიდედრი: 2. (ძე.) ცოლის და (XII-XIII ს. იხმარებოდა ქართულ ენაში).

სილა: 1. „წერილი ქეიშა“ (საბა).

სილა: 2. გაშლილი ხელის შემოკერა ყბაში.

სილა: 3. (ჯაგახ.) იარაღი, თოფი (გრ. ბერ.).

სილა: 4. ავშარა (დ. ჩუბინ.).

სილა: 5. „რაიც საწყაო პილაილ თავშეუდგმელი“ (საბა).

სილა: 6. (ქართლ.) სილატურტელი მარცვლეულთ, აგრეთვე ფქვილით ზუსტად პირამდე საესე ტურტელი; გასილაეებული მარცვლით საესე ტურტელი (გ. შატბერ.).

სილაქი: 1. იგივეა, რაც სილა, — გაშლილი ხელის შემოკერა ყბაში.

სილაქი: 2. კირში გარეული და დანამული ნაცარი, — ტყავის გამოსაქენლად.

სილი: 1. „ხედელების სენი“ (საბა).

სილი: 2. (იმერ.) უბედურება (ი. ქავთ.).

სილი: 3. (ინგლ.) მადმა, რომელიც პორიზონტალურად განლაგებული ან სუსტად დისლოცირებული მთის ქანების სიღრმეშია განლაგებული.

სილი: 4. გვინეის ფულადი ერთეული.

სიმაშარი: 1. ცოლის მამა.

სიმაშარი: 2. (ძე.) ცოლის ძმა (XII-XIII ს. იხმარებოდა ქართულ ენაში).

სიმი: 1. საკრავზე გაბმული მავთული, აბრეშუმის ძაფი და მისთ. ძალი, ალუა, ღარი.

სიმი: 2. (სპ.) ვერცხლი (მ. კიკნ.).

სიმი: 3. კომპიუტერული თამაშის სახელწოდება.

სინა: 1. იგივეა, რაც მავთული.

სინა: 2. ბრინჯაო (ზ. სარჯ.).

სინა: 3. (მთიულ.) ღურჯი ჟანგი მოუკალაე სპილენძის ტურტელზე (დ. კაიშ.).

სინა: 4. (იმერ.) თუჯის ან სპილენძის ქვაბი (ი. ქავთ.).

სინდისი: 1. საკუთარი საქციელის აეკარგიანობის შინაგანი შეფასება. პატიოსნება. ნამუსი.

სინდისი: 2. იაკინთი, — იაგუნდი, ძვირფასი ქვა (ვისფერი, ღურჯი ი. აბ.).

სინი: 1. (სპარს.) თუნუქი; რვალი; „რვალი არს უთუთრესი და ხმაკეთილ მეღერალე, ხო-

ლო სინაი უშავეს და უდარე მისსა“ (საბა). დიდი გაშლილი თეფში ლითონისა; ლანგარი, ლანკანი.

სინი: 2. მთვარის ღმერთი ან თვით მთვარე (ზ. კიკნ.). (შემკრული. კავშირშია თუ არა თუნუქთან?).

სინსილა: 1. ფრინველის ან ქვეწარმავლის ახალგაზრდა მართვე, — ბარტყი ან წიწილა.

სინსილა: 2. ყამის სამკაული, ცრემლის ფუნჯებით ჩამოკიდებული (ი. გრიშ.); ყამი, — „ქალთა მოსართავე იარაღი, თავზე შემოსაკრავი, თვლითა და მარგალიტით მოტყეილი“ (საბა).

სინსილა: 3. (ქართლ.) ხელიკის მაგვარი მორჩილი მძრომი, ბუსებს იჭერს (ნ. ჩუბინ.).

სინუსი: 1. ტრიგონომეტრიული ფუნქცია, — მართკუთხა სამკუთხედში მახვილი კუთხის სინუსი უდრის ამ კუთხის პირდაპირ მდებარე კათეტის შეფარდებას კიპოტენენუსთან.

სინუსი: 2. ღრუების, ფოსოების, მილუბის, სადინარების სახელწოდება.

სიო: 1. იგივეა, რაც ნიავე; „სიგრილის ნაწილი“ (საბა); „სიცხესა შინა მცირედი რამე სიგრილე“ (საბა).

სიო: 2. იგივეა, რაც ღიობი (ღიად დატოვებული სივრცე ნაგებობაში).

სიბი: 1. მაგარი, გლეჯი სედაპირის მქონე (ქვა); სრიალა სედაპირის მქონე; მოლიპული, გასიპული.

სიბი: 2. მუცლის ნაწილი ჭიბის ქვემოთ.

სირა: 1. (მთიულ.) ყალიონში გაყრილი მილი (დ. კაიშ.).

სირა: 2. მწკრივი, წყება, რიგი, კატეგორია, ჯერი.

სირა: 3. სამი თითის სიფართით დაწნული ჭილი, ხრაილი... სულ აულებდნენ კალათს, გოდორს და მისთ.

სირა: 4. კარგი.

სირი: 1. იგივეა, რაც ნიტი.

სირი: 2. (ჯაგახ.) საიდუმლო, ფარული (გრ. ბერ.).

სირი: 3. (ქართლ., მესხ, ჯაგახ.) რიგი, მწკრივი, ჯერი (შ. ძიძ.).

სირი: 4. კბილი.

სირი: 5. (ეარგ.) ფალოსი (დ. ბრეგ.).

სირი 8. იგივეა, რაც სირაქლემა.

სირმა: 1. ოქროს ან ვერცხლის ძაფი — ოქრომკედი. „ოქროს თმა“ (საბა).

სირმა: 2. ეაშლის ჯიში (ივ. ჯაფახი).

სირსოლა: 1. (მოხ.) მოხარული სიმიინდი სპარხიოდ სატყეული (ი. ქაეთ).

სირსოლა: 2. (მოხ.) სირიელი, კანის დაავადება (ი. ქაეთ).

სირჩა: 1. ბროლის პატარა ჭიქა (ი. გრიშაშ). „კათხა ჭიქისა“ (საბა); „გოდკოში, — ხის სირჩა; წედა — ესე (წედა) არს ყოველივე ღვინის შესასმელი ჭურჭელი: ფიალა, თასი, ჭიქა, სირჩა, ჩარა, ბიდახი, ყანწი, კულა და მისთ.“ (საბა).

სირჩა: 2. სუფრის წვერის დაჯარიმება ერთი სასმისი ღვინით (სიტუაციის მიხედვით: ან ზედმეტად დაალევიანებენ, ან გამოატოვებინებენ (ა. სიხ.)).

სისვი: 1. „თეთრ-შავარეული ბალანი“ (საბა).

სისვი: 2. დათვის კანაფი (ა. მავ); ბალახია, — კატატიით იზრდება, მისგან ყვითელ საღებავს ამზადებენ (ს. მენთეშ); (ხეცს.) მწვანე.

სისვი: 3. (ხეცს.) ხმალი (თ. რაზიკ).

სისვი: 4. (იმერ., გურ., აჭარ.) ღურჯა ცხენი (ი. ჭყონ); ლეგა, რუხი ფერის ცხენი (შ. ნიჟარ).

სისინი: 1. გველის, ბატის... მიერ გამოცემული ხმა; ქარის, ნიავის... ქროლის ხმა; „ს“ ბგერის გაბრუნად წარმოთქმა (ვისიმე დასაძახებლად, ბავშვის გასაყურებლად და სხვ.).

სისინი: 2. (შუმერ.) გილგამეშის ლოცვა სინინისადმი (რომელიდაც ღმერთია თუ რომელიმე ცის მნათობი).

სისირი: 1. (ქართლ., ქიზიყ.) მუხულო, ცერცი (ა. ლლ).

სისირი: 2. (ქიზიყ.) ციცირი, ციცარი (ა. ლლ).

სისონი: 1. ორი ფეხიდან ერთ ფეხზე ხტომითი მოძრაობების ჯგუფი, აქვს მრავალი ნაირსახეობა.

სისონი: 2. (მესხ.) სისოხერხი, მშვილდით გაბმული პატარა ხერხი.

სისხა: 1. შებენელი სიცივე (ნ. ჩუბინ).

სისხა: 2. ფადართობა სისხლით (ლ. კოჭერ); (ქიზიყ., თუშ.) დისენტერია (ს. მენთეშ., ა. ხუბ.).

სისხი: 1. (ქართლ.) ფრინველთა სკორე (გ. შატბერ).

სისხი: 2. ხეშტური, სიანჩხლე (დ. ჩუბინ).

სისხი: 3. ბალახი (დ. ჩუბინ).

სიტყვა: 1. ბგერათშეერთება, რომელსაც ლექსიკური (საგნობრივი) მნიშვნელობა აქვს.

სიტყვა: 2. (ლენჩხ.) შალის ქსოვის ერთეული: ოთხი ღერი ძაფი (მ. ჩიქ).

სიფონი: 1. სხვადასხვა სიგრძის ორი მუხლის მქონე მილი, რომლითაც სითხეს ერთი ჭურჭლიდან ასხამენ მეორე, უფრო დაბალდონიან ჭურჭელში.

სიფონი: 2. ორთქმავლის საცეცხლის წვეის გამაძლიერებელი ხელსაწყო.

სიფონი: 3. „წყლის სვეტი ზღვაში“ (საბა); (ძე.) „ზევით ღრუბლისა სვეტი ჩამოადგების ზღვასა ზედა და წყალსა აღიღებს, და მას ეწოდების სიფონი“ (ეფთვიმე მთაწმინდელი).

სიქა: 1. ძალ-ღონე, არაქათი, ილაჯი.

სიქა: 2. (ძე.) ნატელობა, გამოსახულება, ტიფური (ს. ცაიშ.); ფულისა და ოქრო ვერცხლის ბეჭედი (დ. ჩუბინ).

სიქა: 3. წეხი, კანონი.

სიღრმე: 1. მანძილი რისამე ზედაპირიდან ფსკერამდე. (გადატ.) რისამე მაღალი ღონე, სიდიადე, სიძლიერე, სიმძაფრე.

სიღრმე: 2. ზოგის აზრით „ყველაფერი“.

სკა: 1. (გურ.) ფუტკარი (ს. ულ., ა. ლლ.); საგანგებოდ გამართული ყუთი ფუტკრისათვის.

სკა: 2. (ხეცს., მოხ., მთიულ.) პირუტყვის ტინზე გადაკრული აპკი (ა. ჭინჭარ.); კვერცხის აპკი, ცილასა და ნატუკს შორის მოთავსებული სიფრიფანა კანი; ბრკე, — სითხის ობი (ი. ქაეთ).

სკიფი: 1. „ვერცხლის საჩხირე, გინა სატანტრაბენე“ (საბა); კბილების საჩინქნელი, საჩხირე, ტანტრაბენი (დ. ჩუბინ).

სკიფი: 2. გრძელი და ვიწრო სპორტული ნავი (მ. ჭაბ.).

სკორე: 1. ცხოველთა განაეალი.

სკორე: 2. (რაჭ.) ყინულოვანი მთა; ნაპრალი ყინვარში (ვ. ბერ.).

სმა: 1. შესმა, დაღვევა სასმელისა; ლოთობა, ქვიფი.

ხმა: 2. წასმა, მოსმა, წაცხება.

ხმა: 3. ღასმა; ყოლა.

ხოდა: 1. თეთრი კრისტალური ნიეთიერება ერთგვარი. ნახშირმჟავა ნატრიუმის მარილი.

ხოდა: 2. იმერული მარაქი, მცენარე.

ხოდომი: 1. (ჯაეახ.) მძიმე ქცევის, ზანტი, მოუქნელი, უფრო დედაკაცზე ამბობენ (ღ. კაიშ.).

ხოდომი: 2. (მთიულ.) ნესტიანი (ღ. კაიშ.).

ხოდომი: 3. კლდე ქვეთკირის მსგავსი (ნ. ჩუბინ.). „გრძლად კლდოვანი სერზედა“ (საბა).

ხოვდა: 1. ერთიანი საბითუმო ვაჭრობა, სავაჭრო ოპერაცია; აღებ-მიცემობა.

ხოვდა: 2. შაეი ნაღველი, კაეშანი.

ხოი: 1. (თურქ.) ჯიში, გვარი, მოდგმა (ი. ჭყონ., ს. ჟღ., ა. ღღ., შ. ნიფარ., ს. მენთეშ.).

ხოი: 2. (გურ., ზ. აჭარ., ქიზიყ.) ნაირი, ფასონი, მოდა (ი. ჭყონ., ს. ჟღ., ა. ღღ., შ. ნიფარ., ს. მენთეშ.).

ხოი: 3. სოი, სოი... იხუების მოხმობა.

ხოი: 4. (ინგილ.) სეია, მცენარეა (ა. მაც.).

ხოი: 5. (გურ.) მსგავსი (რ. ვერ., ბ. მეგრ.).

ხოია: 1. (თუშ.) სეაეი, — ფრინველია (ს. მაკალ.).

ხოია: 2. (აჭარ.) ხის ჩარჩო, რომლითაც ამაგრებენ ფიცრული სახლის კედლებს (ა. ღღ.).

ხოია: 3. ერთწლოვანი კულტურული მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა.

ხოინარი: 1. (იმერ.) მდარე არაყი (ი. ქაეთ.).

ხოინარი: 2. (გურ.) ერთგვარი საკრაეი, შედგება საღამურებისაგან (გ. შარაშ.).

ხოინარი: 3. ტბილი მოძახილი (ი. გრიშაშ.).

ხოლი: 1. პერუს ფელის ერთეული: ერთი აბაზი დაახლოებით ოცდაათი სოლია.

ხოლი: 2. „ძელთა გასაობი“ (საბა). უმარტივესი იარაღი, რომელსაც აქვს 1 ან 2 სამუშაო წახნაგი (დახრილი სიბრტყის სახით), იყენებენ მჭრელ იარაღად.

ხოლი: 3. (ღათ. მუს.) დიატონიკური გამის მეხუთე საფეხურის სახელწოდება.

ხოლი: 4. სოლი ფოტომეტრიული, სინათლის ნაკადის შესასუსტებელი მოწყობილობა, წარმოადგენს სოლს, დამზადებულს აქრომატულ ნიეთიერებებისაგან.

ხოლი: 5. (ღათ.) გზის ღმერთი ძველ რომში.

ხოლიტერია: 1. დენტისებრი ბრტყელი ჭია, რომელიც ადამიანისა და ცხოველის ნაწლავებში პარაზიტობს.

ხოლიტერია: 2. (ფრანგ.) ბეკელში. ბროშიში და მისთ. ნასმული მსხვილი ბრილიანტი.

ხომა: 1. (სანსკრიტ.) წმინდა სასმელი მსხვერ-ქლშეწირვის რიტუალებში; იწვევს პალუცინაციებს და ექსტაზს; ამ სასმელის დეოტება.

ხომა: 2. (ძვ. ბერძ.) ნებისმიერი ცოცხალი ორგანიზმის უჯრედების ერთობლიობა; ცოცხალი ორგანიზმის სხეული.

ხომა: 3. ტერმინი, რომელიც შემოიღო ა. ვაისმანმა ორგანიზმის, სხეულის აღსანიშნავად. ჩანასახოვანი პლასმისაგან განსხვავებით, რომელიც თაობიდან თაობას სასქესო უჯრედებით გადაეცემა.

ხომა: 4. ნახევრად წრიული ფორმის ზეინული, ძველი კრატერის ნარჩენი, რომელიც ეკერის ეზუვის ახალ კრატერს; ორმაგი ეულკანების ზოგადი სახელწოდება.

ხომი: 1. „საკამრე ქვა, მოხრილი“ (საბა).

ხომი: 2. „ხუთი აბაზი, მინალთაუნი“ (საბა).

ხონი: 1. (სა.) ზურნას ჩინური სახელწოდება.

ხონი: 2. (ღათ.) ხმის სიმაღლის ერთეული.

ხონი: 3. (ესა.) კუბურ-აფრიკული წარმოშობის ცეკვა; კუბური სიმღერა ესპანური რომანსის ნიშნებით და ნერეული აფრიკული რითმებით.

ხორბიტი: 1. ფოლადის ერთ-ერთი სტრუქტურული შემდგენი, — ცემენტისა და ფერიტის ნარევი.

ხორბიტი: 2. უმნიშვნელოვანესი შუალედური პროლექტი ასკორბინმჟავას წარმოებაში.

ხორო: 1. გარეული ცხოველის, ნადირის სადგომი. — მიწაში გათხრილი ხერეული.

ხორო: 2. გუნდა თოელისა (ღ. ჩუბინ.).

ხოსანი: 1. ლამაზიყვავილებიანი ერთწლოვანი მცენარე ბაიასებრთა ოჯახისა.

ხოსანი: 2. (ოკრიბ.) გასხვილი ან ბუნებრივად სწორი, უტოტო ხე (მ. ალაე).

ხოსელო: 1. (ოკრიბ.) სასაღო, — მსხლის ადრეული ჯიშია (გ. ჩიქ., გ. ალაე).

ხოსელო: 2. იოსებ ბესარიონის ძე სტალინის ფსევდონიმი. ახალგაზრდობაში. ფსევდონიმით გამოაქვეყნა ილია ჭავჭავაძის გაზეთ „ივე“

რია“-ში თავისი ღვექს-შედგერი, „გაზაფხული“ („ეარდს გაეფურჩქნა კოკორი...“).

სოფელი 1. უპირატესად გლეხებით დასახლებული ადგილი.

სოფელი 2. (ძვ.) ქვეყანა, მსოფლიო (ივ. ჯავახ.).

სოფელი 3. (ძვ.) სანახები, თემები (ივ. ჯავახ.).

სოფია 1. (ძვ., ბერძ.) ბერძნულ მითოლოგიაში ქალღმერთ ათენას ზედსახელი.

სოფია 2. ქრისტიანობაში, - განცხადებული „ღვთიური სიბრძნე“, შემოქმედის ამალორძინებელი ნება; ხატზე სოფია გამოისახება როგორც ანგელოზი.

სოლო 1. (ქსნის ხეობ.) ბოლომოგლეჯილი წიწილა, ან წიწილა, რომელსაც ბოლო არ ეზრდება (ე. სომხიშე).

სოლო 2. გარეული ფრინველია.

სოლო 3. მსუქანი ფრინველი (ქათამი...) დიდი ტანის, მოსული, ჯიშინი.

სბანი 1. იგივეა, რაც სპა, - ჯარი, ლაშქარი.

სბანი 2. (რაჭ.) ძირთუთრა მცენარეა (ა. მაკ.).

სპეტაკი 1. ძალიან თეთრი.

სპეტაკი 2. წმინდა, უმწიველო.

სპეტი 1. „უმარული; ტყეის უმარილი“ (საბა).

სპეტი 2. „მრავალთა ზედამდეგი“. (საბა). (“ზედამდეგი“, - „მომეღვლი, გამრიგე“ (საბა)).

სპილენძი 1. ადვილად ჰქვადი მოწითალო ფერის კლითონი.

სპილენძი 2. ოფი; (ქართლ.) თეთრი ნერგი, მცენარე.

სრა 1. (მოხ.) სროლა, სრევა; ხოცვა-ჟლეტა (ი. ქავთ.).

სრა 2. სასახლე, მეფის სადგომი.

“რაცა გათხრა, ჩემ მაგიერ როსტანს ჰკადრე, მიუდ სრასა... მიშეულე რა, გული ცხელმან არ ღამიჭრას, არცა სრასა!“ (შოთა რუსთაველი).

სრბა 1. სირბილი; ჩქარი სიარული, მოძრაობა. სრბოლა.

სრბა 2. ცხოვრება, მოღვაწეობა, სიცოცხლე (ქართული ენის ქრესტ.).

სრევალი 1. (ხევსურ.) საფქვავე, მარცვალი (ა. ჭინჭარ.).

სრევალი 2. (მთიულ., გუდამაყრ.) თვალმარგალიტი (ე. ვირსაღ.).

სრული 1. რასაც არაფერი აკლია, - მოღონი, მთელი.

სრული 2. წასული (ი. აბ.).

სტადიონი 1. (ბერძ.) ნაგებობა, რომელსაც აქვს სპეციალურად მოწყობილი მოედნები სპორტული შეჯიბრებისათვის და სავარჯიშოდ.

სტადიონი 2. (ძვ.) სიგრიძის საზომი ერთეული, უდრის 125 ნაბიჯს.

სტატორი 1. მანქანის უძრავი ნაწილი, რომლის შიგნითაც ბრუნავს მოძრავი ნაწილი. (მატროტორი).

სტატორი 2. (რომ.) მცველი.

სტელა 1. ქვის ფილა, რომელზედაც წარწერა ან რელიეფური გამოსახულებაა.

სტელა 2. უმაღლეს მცენარეთა ღეროს და ფესვის ცენტრალური (ღერძული) ნაწილი.

სტემა 1. მშრალ პირობებთან შეგუებული ბალახით დაფარული, უტყეო ვრცელი მიწორი.

სტემა 2. (ინგლ.) ცეკვა, როდესაც რიტმს ფეხებით აბაკუნებენ.

სტილი 1. ხელოვნებაში: ამა თუ იმ ეპოქის, ერის, მიმართულების ან ცალკეული შემოქმედის დამახასიათებელ გამომხატველობით ხერხთა, მხატვრულ თავისებურებათა ერთობლობა, რაც შეპირობებულია იდეური, საზოგადოებრივი-ისტორიული შინაარსის ერთიანობით; წელთაღრიცხვის სისტემა; ქცევის ან მოქმედების თავისებურებები, მანერა.

სტილი 2. (ხევს.) ერბოსა და ყველის საწონ-საზომი, - ორი კევრცხის წონა, 200 გრამი (ს. მაკალ.); (ქიზიყ.) წონის ერთეულია: ოცი კევრცხი, დაახლოებით უდრის კილოგრამს (ს. მენაუქ.); თუხტის წონა, ე.ი. 33 მისხალი ან 50 დრამი (დ. ჩუბინ.); მასის (წონის) ერთეული XVII-XVIII სს. ირანსა და საქართველოში (ქსე).

სტილი 3. სამკუთხა წვეტიანი ჯოხი, რომლითაც შუმერები, ქართველთა წინაპრები, წერდნენ თიხის ფირფიტებზე.

სტილი 1. მაგიდა.

სტოლი: 2. „მრავალი ნაეი საბრძოლელი“ (საბა).

სუ: 1. შორისდებულნი, ნიშნავს: გაჩუქდი! ხმა გაემინდე! ნუ ლაპარაკობ!

სუ: 2. (ქართლ., გუდამაქრ., თუშ., ფშ., ქიხიყ., ჯავახ.) სულ; მუდამი.

სუ: 3. ძველი ფულის ერთეული საფრანგეთში.

სუთი: 1. „გაეის ქონის ანაძრობი“ (საბა).

სუთი: 2. (გურ., იმერ.) სუფთად გათლილი ჯოხი ღომის ამოსაზუღად.

სუთი: 3. (ზ. იმერ.) სველი ქსოვილის დასაჯანდრავი ფიცარი, რომელიც წინათ უთოს მიგვიერობას სწევდა (ბ. წერეთ.).

სუთი: 4. ძვირფასი ქსოვილი.

სუკი: 1. (ზ. იმერ.) ხის სექტებზე, სექტისა და თაროების თავებზე ან ხის აუჯზე გამოხარატებული წიბოები (ბ. წერეთ.); ოთხკუთხედად გათლილი ხის წიბოები (ა. ჯაჯანი).

სუკი: 2. (ქართლ.) გულშესული მწვანე ღობიო (თ. საღარი).

სუკი: 3. საკლავის ზურგიდან ხერხემლის ორივე მხარეს გრძლად ამოჭრილი რბილი ხორცი.

სულადი: 1. თითოეულ სულზე ნაანგარიშევი, გაწერილი.

სულადი: 2. (ქართლ., ფშ., თუშ.) ხორბლეული, პურეული, მარცვლეული; „სასრდო“ (საბა); საზრდო ან საგზალი ნუზლი (დ. ჩუბინ.).

სული: 1. ადამიანის ფსიქიკურ უნართა ერთობლიობა, აზროვნება; იდეალისტურ ფილოსოფიაში: არამატერიალური საწყისი; დასაბამი, რომელიც წარმოადგენს ბუნების საგნების და მოვლენების მამოძრავებელ ძალას, გონი; ადამიანის შინაგანი სამყარო, პიროვნების დამახასიათებელი ფსიქიკური თვისებები (უნარი, ნიჭი, ხასიათი, გრძობა, განცდა, მიდრეკილება...), რაც მის მოქმედებას, ქცევას, თვალსაზრისს განსაზღვრავს; ცალკეული ადამიანი, პიროვნება, კაცი (მეუღლებრივ, რიცხვიით სახელთან ერთად).

სული: 2. (გურ.) სუნი (ა. ლლ.).

სუმახი: 1. ცალმხრივი უხაო ხალიჩა მსხვილი ორნამენტებით.

სუმახი: 2. ტროპიკული ხეებისა და ბუჩქების,

იშვითად ლიანების გვარი სუმახისებროაოჯახისა.

სუმბული: 1. ყვავი.

სუმბული: 2. „(ბალ) ნარდი“ (საბა). „ყვავილია სუნელი და მრავალფერი, რომელსაც სპარსნი სუმბულს უხმობენ“ (საბა).

სუნგალი: 1. „სუნგალს გაკერავს“, სულს გაკერვს, გაინაბება, გაეუწლება.

სუნგალი: 2. (გურ.) ხარაზის იარაღია, ლანჩის გასაგლეჯებელი მრგვალი ჯოხი (გ. შარაშ.).

სუნგალი: 3. (ქართლ.) წუწვი, მსუნაგი (მ. მესხ.).

სუნელი: 1. გამხმარი და დაფუქული მწვანილეულობა, ხმარობენ საჭმლის შესაკასმად; (გურ., იმერ.) იგივეა, რაც ულუმბო (ა. მაყ.).

სუნელი: 2. (რაჯ.) სულელი (შ. ძიძ.).

სუნი: 1. ნიეთიერების თვისება, რომელსაც ადიქვამს ყნოსვის ორგანო. „ყნოსა ფშვისა თუ სიმყრალისა“ (საბა).

სუნი: 2. „ლანგ თემურ იყო რკულითა სუნი“ (ბერი ეგნატაშვილი).

სურა: 1. მუცელგამობერილი და ყულწერილი თიხის (ვერცხლი, ოქროს...) ჭურჭელი წყლის, ღვინისა და მისთ. ჩასასხმელად, ლიტრა.

სურა: 2. ყურანის თავი, ყოველდღიური ღოცვის დროს საკითხავი; ნაწარმოების თავი, კარი (ი. გრიშაშ.).

სურა: 3. მოცულობის საზომი ერთეული, უდრის 328 ლიტრს.

სურიელი: 1. (ღენხ.) სრიელი, – მუშაობის დროს ერთ ჯურზე (დასვენებიდან დასვენებად) გათოხნილი გადაბარული ნაწილი მიწისა, მომიკლი ნაწილი პურეული ქანისა (მ. ალავე.).

სურიელი: 2. (გურ.) იგივეა, რაც სულიერი, ვისაც ან რასაც სული უდგას, ცოცხალი არსება, სულდგმული (ა. სიხ.).

სურიელი: 3. (ფშ.) გეული (ი. ქეშიკ.).

სურმა: 1. (აჭარ.) საეკტი ურდული, საგდული (ნ. გურგ.).

სურმა: 2. (სპარს.) მოვერცხლისფრო თეთრი მყიფე ლითონი, – იყენებენ ტექნიკასა და მედიცინაში; ძველად კოსმეტიკაში ხმარობდნენ

წამწამების, წარბების შესაღებად; (ძვ.) თვალუბის სამკურნალო მალამო (ზ. სარჯ.).

სურმა: 3. მცენარის ერთგვარი ავადმყოფობა (ზ. გურგენიძე).

სურო: 1. მარადმწვანე მცოცავი ბუჩქი, მეტწილად ბინადრობს ხეებზე.

სურო: 2. (ხევსურ.) სორო (უმთავრესად დათვისა) (ა. შან.).

სუფთა: 1. კუჭკისაგან, უწმინდურობისაგან თავისუფალი, წმინდა; ფაქიზი, ნატიფი, დახვეწილი; მოწმინდილი, ნათელი, კრიალა; დაუწვრელი ქაღალდი.

სუფთა: 2. ქაფია კედლის საღესავი (დ. ჩუბინ.).

სქემა: 1. ნახაზი, რომელიც გამოხატავს რისამე მოწყობილობას, ნაწილების ურთიერთმართებას; რისამე გადმოცემა, აღწერა ზოგადად.

სქემა: 2. (ძვ.) ბერის სამოსელი (ზ. სარჯ.).

სხაბი: 1. (გურ.) ფრინველების საჭერი ძუის მახე (ე. ნინ., თ. კიკე); მახე, მსხვილი მკედის ძაფით გამართული (გ. შარაშ.); ჩიტის მახე (ს. ულ.); მახე, ხაფანგი (ა. ღლ.).

სხაბი: 2. (ლენხ.) დაკლული საქონლის კისრის ნაწილი (მ. ნიქ.).

სხარტი: 1. მოქნილი, მოხდენილი; მკვირცხლი, მარდი; მოსწრებული.

სხარტი: 2. ჩიტების სასროლი კაპიანი ჯოხი.

სხვა: 1. არა ის (არა ეს ან არა ეგ); სხვა ეინძე; არა ასეთი ან ისეთი, — განსხვავებული, სხვანაირი.

სხვა: 2. (ძვ.) მეორე.

სხვისი: 1. ეინც ან რაც სხვას ეკუთვნის; უცხო, გარეული (დ. ჩუბინ.).

სხვისი: 2. ცული, რომელსაც პირი აქვს გარდგარდმო და არა სწორედ ხელ ტარისა (დ. ჩუბინ.).

სხმა: 1. რამეზე ღერა, დაქცევა (სითხისა), დასხმა; იგივეა, რაც თავსხმა; იგივეა, რაც წამოსხმა.

სხმა: 2. ბევრი ნაყოფის, ფოთლის... გამოტანი, გამოღება, მოსხმა; თოფ-იარაღის წამოკიდება, ასხმა.

სხმა: 3. მრავალთა დასმა, დასხმა (ზ. ჩუბინ.).

სჯის: 1. მსჯელობს, განიხილავს, ბჭობს; სასჯელს ადებს, დადებული სასჯელი სისრულეში მოაქავს; სპორტულ შეჯიბრებაში, — თვალყურს ადევნებს წესების დაცვას, აწესრიგებს შექმნილ დავას, გაუგებრობას; განიხილავს რასმე, — მსჯელობს, ბჭობს რამეზე.

სჯის: 2. რჯის, — შრომას, ჯაფას აწვეინებს, რამეს აკეთებინებს, ამუშავებს.

ტ

ტაბაკა: 1. ხის მოზრდილი, სინის მაგვარი თეფში; ჩეუულუბრივე, ხმარობენ ხორბლის სარკმუაღ.

ტაბაკა: 2. (მთიულ.) ჯიქა, — მცენარეა (ა. მაყ.); ღელეის ჯიშია.

ტაბაკა: 3. ბრტყლად შემწვარი ეარია; თხლად დაჭრილი, ფქვილში ამოვლებული შემწვარი ხორცი, თეფში ან მისთ.

ტაბარუკი: 1. (ძვ.) უქონელი, ღარიბი, დატაკი.

ტაბარუკი: 2. (ქართლ., მთიულ.) მსუბუქი ხასიათის ადამიანი, — ტუტუცი; ჩერწყტი; ბევრი ლაპარაკის მოყვარული.

ტაბარუკი: 3. კაცი, რომელსაც კარგად აცვია.

ტაბარუკი: 4. (ხევსურ.) კაცი, რომელსაც დახეული ტანსაცმელი აცვია; ცუდად აცვია.

ტაბარუკი: 5. „გლეხი ახალმოსული“ (საბა).

ტაბასკვერა: 1. (ლენხ., ოკრიბ.) დაბალი, ჩაფსკენილი ტანის კაცი (მ. ნიქ.); დაგვარჯული, დაბალი (გ. ოყროშიძე).

ტაბასკვერა: 2. (რაჯ.) ფუნისა და ნაცრისაგან გაკეთებული კეცი აბრეშუმის მურის (თოთო ჭიის) დასაჯენად (ე. ბერ.).

ტაბახი: 1. (გურ.) ცხენის ავადმყოფობა, სასაში უნდება (გ. შარაშ.).

ტაბახი: 2. (მოხ.) შიმშილის მოთმენა, ადგომის შაბათს წირვის გამოსვლამდე პურის ჭამა არ შეიძლება (ი. ქაევთ.).

ტაბელა: 1. (გურ., აჭარ.) ბაღახია ერთგვარი (კ. გვარ., ა. ღლ.).

ტაბელა: 2. (გურ., აჭარ.) მოკლე და მსხვილი თითი (შ. ნიქარ.).

ტაბლა: 1. (გურ.) ღომის ფქვილისაგან გაკეთებული ნამცხვარი; ნამცხვარი (ა. ღლა).

ტაბლა: 2. (ხეუს., მოხ.) გაწყობილი სუფრა (ა. შანი); სუფრა (ა. ჭინჭ.). დაბალფეხებიანი მაგიდა.

ტაბლა: 3. (ინგილ., ქიზიყ., მთიულ.) მკედრის კერძი (გ. ჯანი.); მიცვალებულის საწესო (ს. მენთეშ.). მიცვალებულისათვის გამომცხვარი დიდი ქადა (ლ. კაიშ.).

ტაბლა: 4. (ქიზიყ.) ჯარის ნაწილი, რაზედაც ჯარის ფეხებია დარტყმული და ჯარა დგას. საჩქეულის ნაწილია.

ტაბლაკი: 1. პატარა ტაბლა, - დაბალი მაგიდა; ასეთ მაგიდაზე დაწყობილი საჭმელ-სასმელი; (ძე.) საკუროთხი.

ტაბლაკი: 2. „მცირე ნაღარა“ (საბა).

ტაბლი: 1. „საქორე ნაღარა“ (საბა).

ტაბლი: 2. „ბერძნულად ნარდის ფიცარი“ (საბა).

ტაბლი: 3. „სენისაგან რა მუცელში წყალი შეიქნების, რომელსა ბერძულად ტო(პ)ვანის ეწოდების“ (საბა).

ტაბუ: 1. საღეთო, წმინდა.

ტაბუ: 2. პირველყოფილ ხალხებში; - რამე საგნის, მოქმედების ან სიტყვის აკრძალვა.

ტაბუ: 3. დაწვევლილი, წყუული.

ტაგანი: 1. გულამოღებული ხისაგან გაკეთებული პატარა ჭურჭელი, მცირე ზომის კოდი; (ფშ., თუშ., კახ.) ხის ვედრო; ხის სამარილე. საწყო, კოდის მერვედი (ზ. სარჯე).

ტაგანი: 2. (გურ., აჭარ.) ტეგანი, - მცენარეა (ა. მაყ.).

ტაგრო: 1. „ცალი პეში“ (საბა).

ტაგრო: 2. დაღი - გახურებული რკინის იარაღით (შანთით...) დასმული ნიშანი.

ტაია: 1. (აჭარ.) ბიძა, დედის ძმა, ტაიშიელი, - ბიძაშიელი დედის მხრიდან (ი. მეგრ.).

ტაია: 2. (ლენხ.) პანღური (მ. ალაფ.).

ტაიჭი: 1. კარგი საჯდომი ცხენი, - ბეღაური.

ტაიჭი: 2. (ძე.) აქლემი (ი. აბ.).

ტალა: 1. „მგზავრთა დამის დარაჯი“ (საბა).

ტალა: 2. „კბილის ჩირქი“ (დ. ჩუბინ.).

ტალა: 3. (რაჯ.) ფენა, შრე (ვ. ბერ.).

ტალაგარი: 1. ტანისამოსი, ტანსაცმელი.

ტალაგარი: 2. იგივეა, რაც ტალაგერი, - ხეუბით (ჩუქულუბრი, მიწაში ჩარტობილი ძელუბით) აგებული და ვაზით (ან სხვა ხეიარა მცენარით) გადახურული საწრდილობელი, ფანატური, თალარი.

ტალაგერი: 1. ხეუბით აგებული და ვაზით გადახურული საწრდილობელი, - ფანატური, თალარი.

ტალაგერი: 2. იგივეა, რაც ტალაგარი, - (ძე.) ტანსაცმელი.

ტალერი: 1. (გერმ.) გერმანული ევრცხლის ფული, იხმარებოდა 1907 წლამდე.

ტალერი: 2. (გერმ.) საბუკლი მანქანის ნაწილი; ლითონის ფილა, რომელზედაც საბუკლი თავსდება.

ტალი: 1. მაგარი მიწურავი, ზედ კეესის ჩამოკერით ცეცხლი წნდება.

ტალი: 2. სახესუე მზისგან განიწილი ლაქა.

ტალი: 3. ტერითის ასაწვეი კიდული მოწყობილობა (მ. ჭაბ.).

ტალი: 4. „კბილის ანახეთქი“ (საბა).

ტალია: 1. (ბერძ.) კომედის მუსა.

ტალია: 2. ტანის მოყვანილობა, სხეულის ნაწილი მხრებიდან სარტყელამდე (ი. იმედ.).

ტალიაი: 1. ქარქაში, აბჯრის ბუდე.

ტალიაი: 2. ტანაღი, მხარბუჭიანი, მოხდენილი.

ტალიაი: 3. თეფში (შ. ნივარ.).

ტამბური: 1. (ფრ.) მცირე ზომის დერეფანი; ნაწილი, რომელიც მოქცეულია კარებებს შორის. რკინის - გზის სამგზავრო ეაგონის დახურული ბაქანი.

ტამბური: 2. ქსოვის ან ქარგვის სახეობა.

ტამბური: 3. (სპ.) აღმოსავლეთში ჩამოსაკრავი ინსტრუმენტი. აქვს სამი სიმი.

ტამბური: 4. იგივეა, რაც დოლი.

ტანა: 1. (ქიზიყ.) ერთი-ორი წლის ხბო, - ბონოლა (ს. მენთეშ.).

ტანა: 2. (მოხ.) ჯიხვის კოჭი (ო. ქაჯ.); (მოხ.) ცხერის, თხის ან ჯიხვის დიდი კოჭი (ი. ქაუთ.).

ტანა: 3. ტანი (აღამიანის ან ცხოველის სხეული).

ტანაჯორი: 1. (ჯაეახ.) ერთზამთარგამოვლი-

ლი მუტრუკი (ჯორს ჯაეახეთსა და ქიზიყში ვირს უძახიან) (გრ. ბერ.).

ტანაჯორი 2. (ჯაეახ.) ბსრიალა ქვა ან სპეციალურად გამოთლილი კონუსური ფორმის ხე, იგივე ჩიკორი (გრ. ბერ.).

ტანაჯორი 3. (გურ.) წელის მწვანე ფერის ბუხი (ა. ლლ.).

ტანება 1. გატანება, დატანება და სხე. (ნ. ჩუბინ.).

ტანება 2. სიხარბით ზედშევიარდნა (ნ. ჩუბინ.); მიტანება, მიძალება.

ტანი 1. ადამიანის ან ცხოველის სხეული.

ტანი 2. სიგრძის საზომი ერთეული საქართველოში, დაახლოებით 4 ადღს (4-5 მ.) შეადგენდა (ქსე). ერთი ადამიანისათვის სამოსლად სამყოფი ქსოვილი (ნ. ბერძენ.).

ტანი 3. ჩინეთის იმპერატორთა დინასტია (618-907), დააარსა ლი იუანმა.

ტანკი 1. ქვემეხებითა და ტყვიამფრქვევებით შეიარაღებული ჯავშნიანი თვითმავალი მუხლუხა მიჩქანა.

ტანკი 2. (ინგილ.) ღვედეკეთი დაწნული კალაშა, იხმარება წინდებისა და მისი საქსოვის მოსათავსებლად (ნ. როსტ.).

ტანტალი 1. (იმერ.) ძლიერ გასუფთაება, გაპირიალება, გაკირიალება, გასანსალება (ვ. ბერ.).

ტანტალი 2. უსაქმოდ, უმიზნოდ, უთავბოდ სიარული, ხეტიალი, წაწალი. „ცუდი სიარული“ (საბა).

ტანტალი 3. ქიმიური ელემენტი, ნაცრისფერი ძნელდნობადი ლითონი.

ტანტალი 4. ზედმეტი ლაპარაკი, – ყბედობა, ლაქლაქი.

ტაო 1. „ქუნთის გ(რ)ძელი ხაო“ (საბა); (ქიზიყ., ქსნის ხ.) სიცივისაგან აშლილი ბალანი სახეზე (ს. მენოეშ.); ბალანი (ვ. სომხ.).

ტაო 2. (მუს.) აპკიანი დასარტყამი სამუსიკო საკრავი; მინიატურული დაფდაფის სახის ჩხარუნა.

ტაბი 1. სათამაშო კოკის ერთ-ერთი ბრტყელი ამოზნექილი მხარე (ა. სიხ.).

ტაბი 2. ფეხბურთში 1974 წლის მსოფლიო ჩემპიონატის თილისმა, სასაცილო ტყუპები „ტაბი“ და „ტაბი“.

ტარაბუა 1. (მესხ.) ძაფის ამოსახვევი ხის

მოწყობილობა (ი. მაისურ.).

ტარაბუა 2. (გურ., ლეჩხ., ს. იმერ.) თავბრუს დასხმა; რეტი, რეტის დასხმა (გ. შარაშ., ს. ულ., მ. ჩიქ., ბ. წერეთ.).

ტარაბუა 3. (მოხ.) გამხმარი მცენარის დეროს სტვირი (ი. ქაეთ.).

ტარაბუა 4. ტარაბუას უწოდებენ მიამიტ, წყალწალეებულ ადამიანს (ი. გრიშაშ.).

ტარაბუა 5. მოსაელის ასაღები მანქანების სამკელი ნაწილის მუშა ორგანო.

ტარანი 1. საშუალო ზომის თევზი კობრისებრთა ოჯახისა.

ტარანი 2. კედლის სანგრევი საომარი იარაღი; სამხედრო გემის წვეტიანი ქიმი, რომელიც მოწინააღმდეგის გემს აზიანებს.

ტარი 1. ქართული ანბანის მეცხრამეტე ასოს სახელწოდება.

ტარი 2. რაიმე იარაღის სახელური; სიმებიანი საკრავის ყელი, რომლის გაყოლებაზე გავიმოვლია სიმები; მილი ნიბუხისა; იგივეა, რაც თითისტარი; (ტექ.) ქანმჭრელის ხელით საბრუნებელი ხელსაწყო.

ტარი 3. ფეხსაცმლის ძირი (კ. დან.).

ტარიფი 1. ბატკანი ერთ წლამდე.

ტარიფი 2. შესაწირავი.

ტარიფი 3. საფისკეურიდან ამოჭრილი კრავის გამოსახულება.

ტართი 1. ყვაეილის ერთ-ერთი ტიპი, – აქვს სქელ ღერძზე მჭიდროდ მჯდომარე ყვაეილები.

ტართი 2. სიმინდის ღეროები მარცვლებით საესე (დ. ჩუბინ.).

ტართი 3. ბალანთ გამაცვიენელი წამალი (დ. ჩუბინ.).

ტართი 4. ტროპიკული მრავალწლოვანი ბალახოვანი მცენარე ნიუკასებრთა ოჯახისა, ერთ-ერთი უძველესი კულტურული მცენარეა.

ტარტაროზი 1. ეშმაკი, მაცდური, ავი სული.

ტარტაროზი 2. (ძვ.) უფსკრული (კ. დან.).

ტატა 1. (ინგილ.) ცაცი (მ. ჯან.).

ტატა 2. (ინგილ.) ღიდი ტორი (მ. ჯან.).

ტატა 3. (ჯაეახ.) შუკამანდი ბავშვის ენაზე (ვ. ბერ.).

ტატანი 1. „ვარსკვლავმორბედი“ (საბა), მეტეორი;

ტატანი: 2. გაწყრომით, გაჯაერებით ღაპარაკი; ცაცხანი, ღატატანება.

ტატანი: 3. იგივეა, რაც ტატნობი; ცის პირი, პორიზონტი (ი. ჭყონ.).

ტატი: 1. (მითულ.) ტაატი, ბაეშეის ნული სიარული ვისმეს დახმარებით (ღ. კაიშ.).

ტატი: 2. (ფშ.) საკომლო გადასახადი (ი. ქეშიკ.).

ტაფელა: 1. ჯოხი, რომლითაც რიკ-ტაფელას თამაშობენ.

ტაფელა: 2. მტკნარი წყლის პატარა თევზი, კობრისებრთა ოჯახისა.

ტაფი: 1. (მოხ.) ტაფობი, დაკეშიული კლდე (ი. ქაეთ.).

ტაფი: 2. (ჯაეახ.) ფრიალო კლდე; მადალი კლდე.

ტაქსა: 1. (ფრანგ.) ნიხრი (მ. ჭაბ.).

ტაქსა: 2. პატარა ძაღლი, გრძელი ტანი და მოკლე ფეხები აქვს (მ. ჭაბ.).

ტაქსი: 1. (ფრანგ.) ტაქსომოტორიანი (მსუბუქი ან სამგზაერო) ავტომანქანა, რომელსაც ქორით გადაჰყავს მგზაურები (ან გადააქვს ტვირთი).

ტაქსი: 2. პაერსაწინააღმდეგო მოგერიების სისტემა აშშ-ში (ი. შაიშ.).

ტაღმა: 1. საბაჟო გადასახადი (ღ. ჩუბინ.).

ტაღმა: 2. გუნდი მხედრობისა (ღ. ჩუბინ.).

ტაში: 1. ხელის ხელსე ცემა მოწონების, აღფროთვანების, თანხმობის გამოსახატაეად, ვისიმე პატივსაცემად.

ტაში: 2. სასომი ერთეული, ოთხი თითი ერთად მიწობილი და გაჭიმული დიდი თითის მიჯრით (ვ. ბურ.).

ტაში: 3. (თუშ.) მათრახის ბოლოზე დამაგრებული ტყაეის წყვილი ნაჭერი (პ. ხუბ.).

ტაძარი: 1. შენობა დეოთისმსახურებისათვის; ეკლესია.

ტაძარი: 2. (ძვ.) წარჩინებული მოხელის სახლი (შ. ძიძ.).

ტახი: 1. მამალი ღორი; გარეული ღორი.

ტახი: 2. (კახ.) ძველი ხალხური თამაშობა, — წარმოდგენა იმართებოდა ქველიერის კვირაში.

ტევა: 1. ატეეს, იტეეს (ტევა აღარ არის, — სიმჭიდროვეა, ადგილი არ არის, არ ეტევიან).

ტევა: 2. შეტევა, ღატევა, გაწყრომა.

ტელფი: 1. (ზ. აჭარ.) დაკეშილი ადგილი, მწირი, შიშველი მიწა; ფართო ტრიალი ადგილი (ი. თაგაძე.).

ტელფი: 2. (მოხ.) იგივეა, რაც კელფი, — შეკრული და დაპრესილი თივის ან ჩაღის ნაწილი (ი. ქაეთ.).

ტენი: 1. ნესტი, სისველე, სინოტივე.

ტენი: 2. (ინგლ.) მსახურეული წარჩინებული ანგლოსაქსურ ინგლისში, მეფის რაზმეულის წევრი.

ტენი: 3. ფეთქებადი ნივთიერება, რომელიც ძირითადად ნიტროეთერი.

ტერენტი: 1. (ლათ.) მხეხაეი, გამლესი.

ტერენტი: 2. მომქანცველი.

ტერი: 1. „ესე ტერი არს ქვეშსაყენელ(ნი) და საგებელ(ნი) ორხო(ე)ა, ძოლო, ფინეი, ხირაული, ტაბახტო — საბანი, შატქენი, ნაბალი, თაქნაბალი, ქენთი, კილიო და მისთანანი“ (საბა); გადასაყარებელი (ღ. ჩუბინ.); საფარველი (ღ. ჩუბინ.).

ტერი: 2 (ინგლ.). მტერი (ღ. ჩუბინ.).

ტერმიტი: 1. ერთგვარი მანებელი მწერი.

ტერმიტი: 2. იგივეა, რაც თერმიტი (ფხენილისებრი ალუმინისა და ზოგიერთი ლითონის უანგის ნარევი, რომლის წვითაც მადალ ტემპერატურას აღებულობენ).

ტერნი: 1. ჩითია ერთგვარი ღურჯი ფურისა; თხელი მატერია, — ქიშირის მსგავსი ფართლეულია (ი. გრიშაშ.).

ტერნი: 2. სათამაშო ლოტოს ტერმინია.

ტერორი: 1. ფიზიკური ძალადობა (მკვლელობა...) კლასობრივი და პოლიტიკურ მოწინააღმდეგის დაშინების მიზნით.

ტერორი: 2. ჩამქრალი ვულკანი ანტარქტიდაში, აღმოაჩინა როსმა და უწოდა თავისი ექსპედიციის ხომალდის, — ტერორის სახელი (გ. გეხტ.).

ტერფი: 1. ადამიანის ან ცხოველის ფეხის ძირი, ფეხის გული; ადამიანის ფეხის ნაწილი კოჭის ქვემოთ.

ტერფი: 2. (ლიტ.) საღექსო სტრიქონის მარცვალთა ჯგუფი, რომელთაგან ერთი მახვილი-

ანი, დანარჩენი უმახვილო.

ტერფი: 3. ბრჭყალი, მანძილის სასომი ერთეული, შეადგენს ბიჯის 1/5-ს, ე.ი. 28 სმ-ს.

ტეხაგეს: 1. იგივეა, რაც ტეხს. რაიმე მაგარ საგანს ძალის მიყენებით ნაწილებად ყოფს.

ტეხაგეს: 2. (ჯარგ.) უსიამოვნო გრძნობას ბადებს, განწყობილებას აფუჭებს (ლ. ბრეგ.).

ტეხაგეს: 3. (ჯარგ.) საერთო სარგებლობის თანხიდან რაღაც ნაწილს ჩემად ითვისებს. (ა. სიხ.).

ტენი: 1. ადამიანისა და უმადლესი ცხოველების ცენტრალური ნერვული სისტემის უმთავრესი ორგანო; რბილი ქსოვილი, რომლითაც ამოვსებულია ძვლების სიღრუე; (გადატ.) პიროვნების უნარი, - ჭკუა, გონება..

ტენი: 2. (ქართლ.) მრგვალი ხე; ლატანი (თ. სალარ.).

ტენი: 3. (ინგლ.) დაბალი ხარისხის შალის ან ბამბის ერთფერიანი ქსოვილი დახრილი ნაწიბურებით.

ტიალი: 1. უპატრონო, ოხერი, ვერანი; (ფშ.) სულ ამოგდებული, მთლად დაქცეული (ვაჟა, ა. შან.).

ტიალი: 2. (გურ.) ღია ფერისა (გ. შარაშ.).

ტიალი: 3. (გურ.) ნათელი, გარიჟრაჟი, გათენება (გ. ბერ., ს. ულ., ა. ღლ.).

ტიალი: 4. (გურ.) ცარიელი, ტიტეული ადგილი (ა. ღლ.).

ტიფი: 1. „ძელნი შეწყობილ(ნი) წყალთა საეაღად“ (საბა).

ტიფი: 2. „ფრინელი“ (საბა).

ტივტივა: 1. კორპის ან ხის ნაჭერი, რომელიც მიბმულია ანკესის ძაფზე ან სათვეზაო ბადეზე და წყალში არ იძირება, - ლივლივა; (ზღვ.) ღუსაზე მიმაგრებული ნიშანი, რომელიც წყლის ზედაპირზე ცურავს და ფარვატერს უჩვენებს; (სამხ.) პაერთ საესე გარეუნიული ტომარა (ტიკი), რომელიც გამოყენებულია წყალზე გადასვლის დროს ბორნის ან ხიდის გასამართავად, - ნავტიკი; (ავიაც.) პატარა ნავის მსგავსი მოწყობილობა, რომელიც თელების მაგივრად აქვს მიმაგრებული პიდროთეისამფრინავს; (ტექ.) სითხის დონის სარეგულაციო მოწყობილობა, რომელიც სითხეში არ იძირება.

ტივტივა: 2. გარეული ფრინელია.

ტიკვა: 1. (ფშ.) გაბერვა, გასიება (ი. ქეშიკ).

ტიკვა: 2. (გურ., იმერ.) ფეხის ან ხელის ნაკერა წყალში, ღომში და სხვ. (ს. ულ., ვ. ბერ.).

ტიკი: 1. ოთხში (გუდად) ამოღებული, შიგნიდან მოკურული ცხერის, თხის ან ხბოს ტყავის ჭურჭელი ღვინის ან არყის ჩასასხმელად; იგივეა, რაც სტვირის გუდა.

ტიკი: 2. (ნიდერ.) სელის ან ბამბის მტკიცე ქსოვილი, ნეულებრივ, სოლიანი, მტკიცლად, ღუიბის პირად ან ავეჯზე გადასაკრავად იხმარება.

ტიკი: 3. (ფრანგ.) მედიცინაში, კუნთების სწრაფი და უნებლიე შეკუმშვა, რომელიც სტერეოტიკულად მეორდება.

ტიკი: 4. (ინგლ.) ხე ვერბენების ოჯახისა, იყენებენ გემთმშენებლობაში.

ტიკი: 5. (ზ. რაჯ.) თიქარი (მ. რეხე).

ტიმონი: 1. „ფრანგულია, ქართულად იძღლიო პქვიან, ნავთ სამართი ფიცარი“ (საბა); აფთიონი, მხერვალი, საჯე, იძღლიო (დ. ჩუბინ.).

ტიმონი: 2. (ბერკ.) ველის ანისული, ხე ურცა (დ. ჩუბინ.).

ტინი: 1. (ქართლ.) ქიზიყ., ფერეიდნ.) ქვა, ღლი, სალი კლდე (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.). „კლდე გამჭვირვალე, კაცთა ხორცისა გამკვეთელი“ (საბა.)

ტინი: 2. ჭეკა-ქუხილის ღმერთი.

ტიბი: 1. რისამე არსებითი თვისებრივი ნიშნების მქონე ნიშუში; სახე, ფორმა; (ლიტ.) პიროვნების განზოგადებული სახე; შეიცავს ადამიანთა გარკვეული ჯგუფის დამახასიათებელ თვისებებს; თავისებური, მკვეთრად გამოხატული ხასიათის ან გარეგნობის ადამიანი; (ბიოლ.) მცენარეთა და ცხოველთა კლასიფიკაციის უმსხვილესი ერთეული.

ტიბი: 2. ფეხბურთში 1974 წლის მსოფლიო ჩემპიონატის თილისმა, სასაცილო ტყუპები „ტიპი“ და „ტიპი“.

ტიბი: 3. ამერიკის ინდიელთა საცხოვრებელი გუმბათისებრი ქოხი; გადასატანი კარავი, რომელსაც ბისონის ან ირმის ტყავები აქვს შემოკრული.

ტირაფი: 1. (ფრ.) სესხის ან ლატარის მოგებათა გათამაშება.

ტირაფი: 2. (ფრ.) ბოთლის მეთოდით ცქრილა ღვინის წარმოებისას სატირავე ნაწივის

ჩამოსხმის, დახუფვისა და საცობის დამაგრების ტექნოლოგიური ოპერაცია.

ტირი: 1. (ფრ.) დახურული ან ნახევრადდახურული შენობა მიზანში სროლისათვის ხელის ცეცხლსასროლი და პნევმატიკური იარაღიდან.

ტირი: 2. (ნიდერ.) ფისის, კანიფოლის, ზოგჯერ ქონის და სხვ. კომპონენტების ნარევი, რომელსაც იყენებდნენ ტაქელაჟის (ტროსების, ჯაჭვების...) გასაპოხად, მისი სისველისაგან დასაცავად.

ტიტანი: 1. ძალიან დიდი და ძალიან ძლიერი ადამიანი, გოლიათი; დიდი გაქანების ადამიანი. (მით.) ღვეგმირი, რომელიც შეებრძოლა ოლიმპიელ ღმერთებს.

ტიტანი: 2. ქიმიური ელემენტი; მოვერცხლისფრო, მაგარი, ძნელდნობადი ლითონი.

ტიტანი: 3. პლანეტა სატურნის თანამგზავრი.

ტიტანი: 4. წყლის ასადუღებელი დიდი ჭურჭელი განსაკუთრებული მოწყობილობისა.

ტიტრი: 1. ანალიზურ ქიმიაში ხსნარის კონცენტრაცია, რომელიც გამოისახება გახსნილი ნივთიერების რაოდენობით (გრამებში) 1 მლ ხსნარში ან იმ ნივთიერების რაოდენობით, რომელიც რეაგირებს მოცემული ხსნარის 1 მლ-თან.

ტიტრი: 2. (კინოში) წარწერა კინო ფილმში.

ტიტრი: 3. საფეიქრო მრეწველობაში, ბოჭკოების ან ძაფების წირითი სიმკვრივის მოძველებული საზომი ერთეული.

ტიტრი: 4. ცხიმის მჟავების გაყინვის ტემპერატურა.

ტიფი: 1. საერთო სახელწოდება სხვადასხვა მისესით გამოწვეული მწვავე ინფექციური დაავადებებისა, რომლებიც ძლიერი ციებ-ცხელუების სახით ვლინდება.

ტიფი: 2. მფრინველი (დ. ჩუბინ).

ტილა: 1. შავგერემანი, შავი ადამიანი (ჩვეულებრივ, ბაემსეუ ამბობენ); (ქიზიყ, მითიულ) შავი შავი, უღალათო ბაემსეი (ს. მერთეშ.); მეტად შავგერემანი კაცი (ლ. კაიშ.). ბოშა (ი. გრიშაშ.).

ტილა: 2. (ლენხ.) ობოლი, უპატრონო (მ. ალაჟ).

ტილა: 3. (რაჯ.) გამხდარი მოზეერი (ვ. ბერ.).

ტიხრი: 1. იგივეა, რაც ტიხარი, — თხელი გამ-

ყოფი კედელი (შენობაში, ოთახში).

ტიხრი: 2. (ინგილ.) მეტად მაგარი მიწა (მ. ჯან.).

ტილაკუნი: 1. (ქართლ.) როცა კაცი უბელო ცხენზე სის და ფეხები მიწაზე ეთრეკა (თ. რაზიკ). ქნევა, პარტყენი.

ტილაკუნი: 2. (იმერ.) პლაკუნი, გაბოლება (მ. ალაჟ., დ. კლდ.).

ტილაკუნი: 3. რაიმე წვნიანის მორევა კოვსის რაკუნით.

ტილე: 1. „სიცხიანის სადები წამალი“ (საბა), — მტლე.

ტილე: 2. ლუქი; ნაძირალა; თხლე.

ტილეკვა: 1. (გურ., ლენხ.) ლოკვა (ი. ჰყონ., მ. ჩიქ.).

ტილეკვა: 2. (ლენხ.) ტალახში დაცემა (მ. ჩიქ.).

ტილიკვი: 1. სწორი, უნუგრო ხის ტოტი, შტო.

ტილიკვი: 2. ძროხის ცური ურძეოდ (პ. განენი). ძროხის ცურის ავადმყოფობა.

ტილიკვი: 3. (გურ.) ტიტველი, ტიტლიკანა, ტანგახდილი (ალ. ღლ.).

ტილიკვი: 4. (გურ.) სავსე (რ. ეურ., გ. მეგრ.).

ტილიკინი: 1. (გურ.) უთავბოლო ლაპარაკი, ყბულობა, ლაქლაქი; გატლუკილი, — გაიძვერა, ცრუ, ლაქლაქა (ა. ღლ.).

ტილიკინი: 2. (ფშ.) გადაბოტებით, დიდი ნაბიჯებით სიარული (ი. ქეშიკ.).

ტილუკი: 1. (ქართლ.) ფინით, სუფელი (კირ.).

ტილუკი: 2. (იმერ.) დიდი, მოსული, ფიზიკურად ძლიერი (ა. ღლ.).

ტიმასნა: 1. ვინმესთან (რამესთან) ახლოს ყოფნის ცდა.

ტიმასნა: 2. ძაფის ორი ან რამდენიმე წვერის ერთად ამოხვევა ან დაგრეხა.

ტიობი: 1. ნესტი (ნ. შარაშ).

ტიობი: 2. მცირე ზომის თევზი კობრისნაირთა რიგისა.

ტიოლი: 1. თანაბარი, თანასწორი (სიდიდით, ხნით, მდგომარეობით...).

ტიოლი: 2. (ქიზიყ.) ხუთი კვერცხის წონა (ს. მენთეშ.).

ტიოლი: 3. (ქიზიყ.) ერთჯერობაზე მოქსოვილი შალი; (ფშ., ხყეს.) შინ მოქსოვილი შალი;

(მო.) საჩოხე შალი (ი. გრიშაშ.).

ტოლი: 4. (ფრანგ.) ფისით გაუღენთილი სქელი მუყაო, იხმარება სახურავად და საინჟინერო მასალად.

ტოლი: 5. ფეოქებადი ნივთიერება; ტრინიტროტოლუოლი.

ტოლი: 6. (თურქ.) ხის ტოტი (თ. უსურგ.); კოკის კავი (ა. შან.).

ტომარა: 1. მტკიცე ქსოვილის (ტილოს...) ჩანთის მსგავსად გამოკერილი სათავსი, რისამე (ფქვილის, მარცვლეულის...) შესანახად ან გადასაზიდად.

ტომარა: 2. იგივეა, რაც ტომარი, – ტომი, ნაკვეთი (წიგნისა) (ი. აბ.).

ტომი: 1. პირველყოფილი თემური წყობილების დამახასიათებელი ეთნიკური ერთობისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციის ფორმა; მოდგმა, შთამომავლობა.

ტომი: 2. რაიმე თხსულების ან რომელიმე ავტორის თხსულებათა ნაწილი ცალკე წიგნად.

ტომაზი: 1. მინერალი, ზოგიერთი სახეობა მიეკუთვნება ძვირფასი ქვების ჯგუფს; სილიკატების კლასის მინერალი.

ტომაზი: 2. ეენახის შესაწამლი ერთგვარი ხსნარი.

ტორი: 1. ზოგი ცხოველის ფეხი, ტოტი, თათი; დიდი, ტლანქი ხელი; ორი ხელის შეერთება თასის ფორმის წარმოსაქმნელად.

ტორი: 2. (ლათ.) გეომეტრიული ფიგურა, აქვს წყაღში საშეელი რგოლის ფორმა (მ. ჭაბ.).

ტორი: 3. წნევის ერთეული.

ტორი: 4. „ჯოხი დიდი და გრძელი, მწვემსთ საჭირავი“ (საბა).

ტორი: 5. კონსერვატიული პარტია დიდი ბრიტანეთისა.

ტოროლა: 1. პატარა მგალობელი ფრინველი ბედურების ოჯახისა.

ტოროლა: 2. (ქართლ.) საკრამიტე მიწის სასული კასრი, მიწაში ჩაფლული (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ტორისი: 1. ადამიანის სხეული თავისა და კიდურების გამოკლებით, ტანი.

ტორისი: 2. გარდიგარდმო გაჭრილი მორი; ძელი.

ტოტია: 1. (მოხ.) ძუ ძაღლი (ი. ქავთა).

ტოტია: 2. (ჯარგ.) ქურდი (ი. ქავთა).

ტოფი: 1. ნაგარდნილი, ვაკე ადგილი (ქ. ძოწ.).

ტოფი: 2. (იმერ.) ქვირითის დაყრა თევზის მიერ (ვ. ბერ.).

ტოლო: 1. (ზ. იმერ., მეგრ.) მოსული, დიდი (ქ. ძოწ.).

ტოლო: 2. (გურ.) ბუმბულნაკლები წიწია (ბ. შარაშ.).

ტოში: 1. (ხევსურ.) ცემა ხელით, სილის ჭმევა (ა. შან.).

ტოში: 2. (ხევსურ., ფშ.) მათრახის ბოლო (ა. შან.).

ტოში: 3. (ხევსურ., ფშ.) ტაში (ა. შან., ევა).

ტოში: 4. (ლენხ.) ორივე ხელის გული, პეშვი (მ. ალავე).

ტრალი: 1. „საკვირველი მპარავი“ (საბა); დახელონებული ქურდი.

ტრალი: 2. ტომრისებრი დიდი ბადე გემიდან ზღვაში თევზის საჭურად; მოწყობილობა ზღვის ფსკერის გამოსაკვლეკად, იქიდან მცენარეებსა და ცხოველების ამოსაზიდად.

ტრალი: 3. (ინგლ.) ნაღმის დობურების წინააღმდეგ ბრძოლის საშუალება (ქსე); მოწყობილობა წყალქვეშა ნაღმების აღმოსაჩენად და გასანადგურებლად (მ. ჭაბ.).

ტრაბი: 1. (პოლანდ.) კიბე (გემისა, თვითმფრინავისა; თეატრში, – სცენის ქვეშ ჩასასვლელი).

ტრაბი: 2. (ინგლ.) იატაკში გაკეთებული ნახურეტი, საიდანაც წყალი გადის კანალიზაციაში.

ტრაბი: 3. (შეედ.) ჯგუფი ძირითადი მატერი ქანებისა, რომლებიც განლაგებულია საფეხურებლად.

ტრაბი: 4. (ტექ.) აპარატი, რომლითაც ჭაბურღილიდან მოპოვებულ ნავთობს გაისისაგან გამოყოფენ.

ტრაბი: 5. რელიგიური ორდენი (მზია მგალობლი შეილი).

ტრედა: 1. „სოკოა ერთი“ (საბა); მტრედისფერი საჭმელი სოკო.

ტრედა: 2. (გურ.) მტრედო, ხრაშუნა, – მცენარეა (ა. მავ.).

ტრედა: 3. (მოთულ.) თეთრი ძროხა (ლ. კაიშ.).

ტრედო: 1. ცნობილი მფრინველი (დ. ჩუბინ.).

ტრედო: 2. ხრახნილთ ქანჩი (ნ. ჩუბინ.).

ტრელაფი: 1. (ფრანგ.) ხეიარა მცენარეულობით დაფარული ცხაური.

ტრელაფი: 2. სამკარული სარკე.

ტრელი: 1. პირფერი, მლიქნელი; (ფშ., ხევს.) ლანარი, მშიშარა.

ტრელი: 2. (მუს.) ძირითადი ბგერისა და ზევითა დამხმარე ბგერის სწრაფი და მრავალგზის მონაცვლეობა; მფლოდიური შელამაზების ერთ-ერთი სახე.

ტრელი: 3. (ხევსურ.) გასხვარიგება, საუკუნოდ ჩვენება (თ. ოჩ.).

ტრელი: 4. იგივეა, რაც მტრელი, — ზარმაცი (მ. ჩიქ.).

ტრელი: 5. (ლენხ.) მოვალატი.

ტროა: 1. (გურ.) ჩხიკვი (ი. გრიშაშ.).

ტროა: 2. (გურ.) მღრღნელი ცხოველია, მინდურის თაგვის მსგავსი, გრძელი ჯონჯოლა კული აქვს, თრითინა (ს. უღ.).

ტროა: 3. (გურ.) ბალახია ერთგვარი (ა. სიხ.).

ტრიალა: 1. (ბერძ.) სამი პირის, საგნის, მოვლენის ან ცნების ერთობა; ფილოსოფიაში მოძრაობის, არსებობისა და აზროვნების სამჯერადი რიტმი.

ტრიალა: 2. (ჩინ.) ანტიმანჯურული დაჯგუფებები; ოჯახი, ჩინური მაფიის სტრუქტურული ერთეული.

ტრიალა: 1. რაც ტრიალებს.

ტრიალა: 2. (მოს.) შვიტა, მცენარეა (ა. მაყ.).

ტრიალი: 1. რამის მოძრაობა ირგვლივ, წრიულად ან თავისი ღერძის გარშემო; ბრუნვა;

ტრიალი: 2. სწორი, თვალუწვდენელი.

ტრიალი: 3. (მიღებული ტიპისაგან). მაგ. ტრიალი მიწლორი; ტრიალი ქვეყანა.

ტრიზეა: 1. (იმერ.) კილეა, მასხრად აგდება (ე. ბერ.).

ტრიზეა: 2. (ლენხ.) დაცლენა, გამოტყუება აზბისა (მ. ჩიქ.).

ტრიერი: 1. (ფრანგ.) სასოფლო-სამეურნეო მანქანა მარცვლეულის დასარკვევად და დასახარისხებლად.

ტრიერი: 2. (ბერძ.) ძველ საბერძნეთში: ხო-

მალდი, რომელსაც სამ იარუსად პქონლა ნინბები.

ტრიკო: 1. თიაქარი, სენი ერთგვარი.

ტრიკო: 2. (გურ., იმერ.) ბუში, ნაბიჭკარი, უკანონოდ შობილი (ე. ჩინ., თ. კიკე-ვ. ბერ., ს. უღ., ა. ღლ.).

ტრიმერი: 1. ტეირთის სატყორცნი კონვეიერი. მოძრავი სატეირთაე-გასატეირთაეი მანქანა.

ტრიმერი: 2. მცირე სიდიდის ცვლადი ტეეა-ლობის ელექტრული კონდენსატორი.

ტრიონი: 1. „ფართო სამოსელია ფილასოფოსთა ბალანთაგან, შეურაცხებისათვის იქმან (იქმოდენ), ფართო სამოსელი, რომელთა ფილასოფოსნი შეიმოსენ“ (საბა).

ტრიონი: 2. „კაცნი არიან ერთის თემისანი“ (საბა).

ტრიტონი: 1. (ფრანგ.) ხელიკის მსგავსი წყალხმელეთა ცხოველი საღამანდრების ოჯახისა.

ტრიტონი: 2. (ასტრ.) კლანეტა ნეპტუნის ერთ-ერთი თანამგზავრი.

ტრიტონი: 3. წყალბადის რადიოაქტიური იზოტოპის, — ტრიტოუმის ბირთვი.

ტრიტონი: 4. (ბერძ.) მუსიკაში, სამი ტონისაგან შექმნილი ინტერვალი.

ტრობი: 1. „ცხო(ე)ლთ(ა) ზურგი“ (საბა); ზურგის ძეალი, გინა საფუძეული ნაგისა (დ. ჩუბინ.); ნაგის ღერძი. „კავშირში ეწერა: ტრობი რომელ არს ცხო(ე)ლთა ზურგით. სხვაში ეწერა: რომელ ადემუნების ნიეთი, რომელ არს ტრობი. მე ორივე ერთი მგონია. ნემესიოსთან ზურგის ძეალად იტყვის, გინა ნაგის საძირკელად“ (საბა). მკერდის ძელის გასწვრივ ამოდებულ ნაწილი, რომლის დანიშნულება დამატებითი ფართობის წარმოქმნა ხერხემლიანი ცხოველების ძლიერი მკერდის კენთებისათვის.

ტრობი: 2. გადატანითი მნიშვნელობით ნახმარი სიტყვა ან გამოსოქმა (მ. ჭაბ.); რიტორულად ხმარება ლექსთა, გარდაღებულსა შინა მნიშვნელობასა (დ. ჩუბინ.).

ტროყი: 1. (ქართლ., ქიზიყ.) ძალიან მსუქანი (ს. მენთეშ.).

ტროყი: 2. (აჭარ.) დიდი ტანისა, აყლაყულა, ახმახი (შ. ნივარ.).

ტრუსი: 1. იგივეა, რაც ტრუსის სუნი (მატყ-

ლის, ბამბის და მისთ. წვის სუნი).

ტრუსი 2. მოკლე სპორტული (საცურაო...) შარვალი, მოკლე საცვალი.

ტუზი 1. (პოლ.) მაღალი სათამაშო კარტი. (გალატ.) გაელენიანი ალაშიანი; მაგნატი.

ტუზი 2. (ინგლ.) მსუბუქი კონსტრუქციის ერთ ადგილიანი ნაეი.

ტუკი 1. „წლის წიღა“ (საბა), – ერთი წლის გადაწინდელი ვაზის რქა, ლერწამი; (ქართლ.) სამ კვირტზე გასხლული ვაზი (კირ).

ტუკი 2. მსხვილი კეტი (ხმარობენ სიმინდის, ლობიოს დასაცხებად და ყურძნის დასაჭყლუტად).

ტუკი 3. მინერალური სასუქი.

ტუკი 4. ერთი შეეკრა თევა.

ტუშბო 1. (ტეკნ.) მანქანა, ხელსაწყო, რომლითაც რასმე (სითხეს, გაზს...) ამოიღებენ, ამოქანავენ საიდანმე ან ჩაუშვებენ, ჩაჭირხინან რამეში.

ტუშბო 2. (ფშ., ხევს.) მორევი.

ტუშბო 3. ცის სამხრეთ ნახევარსფეროს თანავარკვლავი (ქსე).

ტუშბო 4. ღვინის ერთგვარი ჭურჭელი (ი. გრიშაშ.).

ტუნჯა 1. ძველი რომაელების სამოსი (ქსე).

ტუნჯა 2. ცხოველებში, ასციდიების, სალპუბისა და გარსიანთა ქვეტიპის სხვა ცხოველების კანის საფარველების პერიფერიული შრე; მკვნიარეებში: წარმოშობი ქსოვილის უჯრედების ერთი ან რამდენიმე გარეგანი შრე (ქსე).

ტუნტული 1. (ქართლ., იმერ., ქიზიყ., ქსნის ხ.) სიარული უდროო დროთი (ი. ჭყონ.); ტანტალი, წანწალი (ს. მენთეშ.); ტუნძული, გამუდმებით სიარული (ე. სომხ.).

ტუნტული 2. (ხევს.) რბილი სატანი, ყველი (ა. ჰინჭარ.).

ტუნტური 1. (ფშ.) ხეტიალი, წანწალი (ი. ქეშიკ.).

ტუნტური 2. (ქსნის. ხ.) მუშტის ქნევა მუქარიით (ე. სომხ.).

ტურა 1. მომცრო ტანის მტაცებელი ცხოველი ძაღლისებრთა ოჯახისა.

ტურა 2. ჭადრაკის ფიგურა, – ეტლი.

ტური 1. წრის შემოვლა (ცეკვის დროს).

ტური 2. რაიმე სპორტული შეჯიბრების (მაგ., ფეხბურთში, ჭადრაკში...) ეტაპი, რითაც მთავრდება ღონისძიების გარკვეული ნაწილი.

ტური 3. (ქიზიყ.) საალერსო მიმართვა ბაეშეებისათვის (ს. მენთეშ.).

ტური 4. პირველყოფილი ძროხა (ქსე), შინაური ძროხის წინაპარი, ამჟამად ამოწყვეტილია.

ტურტური 1. (ჯავახ., ქიზიყ.) დაღერება, მოქნევა ჯოხისა ან სხვა რამისა საცემად (გრ. ბერ., ს. მენთეშ.).

ტურტური 2. (ჯავახ., ფშ.) ჩურჩული (გრ. ბერ., ვაუა, ა. შან.).

ტუსია 1. (ქართლ.) სუსხიანი, ცივი ამინდი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

ტუსია 2. (ქართლ.) მორიდებული, მოკრძალებული (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

ტუტა 1. წყალში მოდუღებული ნაცარი; ნაცარტუტა; (მეგრ.) ნაცარი; (იმერ.) ნაცარი (ე. ბერ.).

ტუტა 2. „ხართუთა“ (საბა).

ტუტა 3. (მთიულ.) ძალიან მლაშე (ლ. კაიშ.).

ტუტი 1. ნაცრის წყენი (დ. ჩუბინ.).

ტუტი 2. (მუს.) ყველა ხმა ან საკრავი ერთად; რემარკა საგუნდო ან საორკესტრო ნაწარმოებების ნოტებში; მუსიკალური ნაწარმოების ნაწილი, რომელსაც ერთად ასრულებს ყველა ხმა ან ყველა საკრავი.

ტუტური 1. (ლენხ.) ტუჩი, პირი, ბაგეები (მ. ალაფ., მ. ჩიქ.).

ტუტური 2. (იმერ.) გაუფრთხილებლად ტრიალი ხელში ცეცხლის მსროლელი იარაღისა (ი. ქაეო.).

ტუფი 1. ბოსტნის კვალი.

ტუფი 2. ეულკანური ან დანაღეკი ქანებისაგან წარმოქმნილი მსუბუქი ფოროვანი ქვა; ხმარობენ საშენ მასალად.

ტუში 1. სპეციალურად დამზადებული შავი ან ფერადი, წყლის გამძლე საღებავი.

ტუში 2. მოკლე მუსიკალური მისაღმება, რომელსაც ასრულებს ორკესტრი; პატარა მუსიკალური პიესა.

ტუხი 1. (ფშ.) ბალახია მინდერისა (ს. მიაკალ.).

ტუხი: 2. (ქიზიყ.) ღორის მოსახირობი დაძახილი. (ს. მენთეშ.).

ტყაბუნა: 1. (ქიზიყ.) ტრაბახა, მკეხხარა (ს. მენთეშ.).

ტყაბუნა: 2. (ქიზიყ.) ღალი, თამამი მცენარეული (ს. მენთეშ.).

ტყაბუნა: 3. (ქსნის ხ.) მსხლის ჯიში ერთგვარი (ვ. სომხიშ.).

ტყვებერა: 1. (იმერ.) ტლანქი, უშნო, მოუხეშავი (ვ. ბერ.).

ტყვებერა: 2. (იმერ.) ღაყე კვერცხი (ვ. ბერ.).

ტყვეა: 1. ელემენტთა პერიოდული სისტემის ელემენტი.

ტყვეა: 2. სასროლი საბრძოლო ვანის, აგრეთვე სანადირო და სპორტული იარაღის სათაო ნაწილი (ქსე).

ტყლაბი: 1. (ფშ., ლენხ.) ღაბაში, გაცვეთილ ფეხსაცმელში ჩაგებული ტყავის ნაჭერი (ვაჟა). ფეხქვეშ გასაშლელი ძველი რამ, ძონძი, სეარი.

ტყლაბი: 2. (ჩ. თუშ.) ერხელ გარეცხილი მატყლი (კ. ჭრელ.).

ტყლაბი: 3. მოდუღებული ტყემლის (ქლიავის...) მზესუე გაშრობილი თხელი ფენა.

ტყუ: 1. ღაპარაკი, თქმა.

ტყუ: 2. წოდებაი დარქმევა (ქართ. ენის ქრესტ.).

უ

უა: 1. (იმერ.) ცხენის კისრის ავადმყოფობა (ვ. ბერ.).

უა: 2. (ხევსურ.) პატივდების გამომხატველია.

უა: 3. (ქსნის ხეობ.) კინი. სუფიქსი, დაერთვის ო-ზე დაბოლოებულ საკუთარ სახელებს (მაგ. ვასო ვას-უა).

უარესი: 1. უკეთესი.

უარესი: 2. უფრო ცუდი.

უარშიო: 1. რასაც არშია არა აქვს მოვლებული.

უარშიო: 2. „კაცის გაუწყობელი“ (საბა); გაუგონარი, ჯიუტი, ურჩი; ვინც ვისმე, რასმე ვერ ებუება, ვერ ეთვისება.

უბე: 1. არე ტანსაცმლის ქვეშ გულმკერდთან; შარელის (საცვლის) ბარტყი, ტოტებშია სიგანის მისაცემად.

უბე: 2. (გეოგრ.) ხმელეთში შეჭრილი ხდის (ოკეანის...) ნაწილი, - ყურე.

უბერავს: 1. უბერვით აღვივებს (ცეცხლს), ან აცივებს (ცხელ რასმე ქრის, დაქრის (ქარი); ქროლით ეხება; ბერავს მისას ან მისთვის.

უბერავს: 2. (ვარგ.) სვამს ალკოჰოლიან სასმელს (ღ. ბრეგ.). ქვივობს (ა. სიხ.).

უბერავს: 3. (ვარგ.) უკრავს, მღერის (ღ. ბრეგ.).

უბერავს: 4. (ვარგ.) ტყეილს ამბობს, - იტყეილება; ატყეილება.

უბირი: 1. (ფშ.) უვიცი, უწიგნური; გამოუცდელი, უცოდინარი, ბრიყვი (ვაჟა).

უბირი: 2. (ფშ.) გონჯი, უშნო, უღაზათო (ვაჟა, ა. შან.).

უბირი: 3. (ჯავახ.) უთვისტომო, უნათესაო (ვრ. ბერ.).

უბირი: 4. (ლენხ.) ყამირი, უყი მიწა (მ. ჩიქ.).

უბირი: 5. თათრულ და ბაშკირულ მითოლოგიაში დემონი, რომელიც სახლდება ჯადოქარში სულის ნაცველად.

უბნევეს: 1. აუბნევეს, - ააბნევეს მისას; დაუბნევეს, - დააბნევეს მისას.

უბნევეს: 2. დაუბნევეს, შეუბნევეს.

უბრალთ: 1. ვინც, რაც არაფრით არ გამოირჩევა, - ჩვეულებრივი, მარტივი, სადა; რაც ყურადღების ღირსი არ არის, - უმნიშვნელო.

უბრალთ: 2. ვისაც ბრალი არა აქვს, უდანაშაულო, ალალ-მართალი.

უბრალთ: 3. (ძვ.) უპასუხისმგებლო (ივ. ჯავახ.).

უბრახუნებს: 1. აბრახუნებს მისაზე ან მასზე, - ურტყამს და ბრახუნის ხმას გამოაცემინებს.

უბრახუნებს: 2. (ვარგ.) სვამს მაგარ სასმელს (ღ. ბრეგ.).

უგაბი: 1. (გურ.) უშნო მიხრა-მოხრის ადამიანი (ი. ჭკონი); უხეში, მოურიდებელი, ცუდი ქცევის ადამიანი (ა. ლღ.).

უგაბი: 2. (ლენხ.) დაუმრწამელი, მკეხხე ხილი (მ. ალავე).

უგაბი: 3. (რაჭ.) უმარილო საჭმელი (მ. რეხვიაშვილი).

უგებებს: 1. გაუგებებს, – გაიგებებს მისას, მიუხედავად.

უგებებს: 2. დაუგებებს, – დააგებებს მისთვის, გაუშლის, დაუფენს.

უგრეხელი: 1. პარკოსანი მცენარე.

უგრეხელი: 2. (ძვ.) ქვიშნა, – ალუბალი (ივ. ჯავახი).

უგრეხელი: 3. „დაუგრეხელი“ (საბა).

უგული: 1. რასაც გული არ აქვს, ფუჭი. გულქვა, გულცივი აღამიანი.

უგული: 2. (ქსნის ხეობ.) მსხლის ჯიშია ერთგვარი.

უდაბნო: 1. (ძვ.) მონასტერი.

უდაბნო: 2. „უშენები; უდაბნო იგი არს, სადა არ არის ყოვლადე შენებულობა“ (საბა).

უდარესი: 1. მდარე, სიკეთით ანუ პატივით ნაკლები სხვათა (ნ. ჩუბინ.); „საქმით ნაკლები სხვაზე“ (საბა).

უდარესი: 2. (ძვ.) ქვეშეედომი, დამორჩილებული (ნ. მელიქ).

უდგამი: 1. (მთიულ., ქიზიყ.) უხმარი ჭურჭელი (ლ. კაიშ.); ჭურჭელი, ჯერ რომ არაფერი ჩასხმულა (ს. მენტეშ).

უდგამი: 2. (ხეესურ.) მწვეელი საქონელი, რომელსაც რძე აქვს, მაგრამ არ იძლევა (ა. ჭინჭარ).

უდები: 1. „ესე არს მცონარებით, გინა თუ დამწყებელისა მოღობობა“ (საბა); სარმაცი.

უდები: 2. ბეჯითი.

უდები: 3. კაეკასიის აღბანეთის მკვიდრთა ერთ-ერთი ტომის წარმომადგენლები.

უდი: 1. იგივეა, რაც საბრი, – მცენარე შროშანისებრთა ოჯახისა, ალოუ; ამ მცენარის წვენი, – იხმარება სამკურნალოდ.

უდი: 2. იგივეა, რაც უდები.

უდი: 3. უძველესი არაბული სიმებიანი-ჩამოსაკრავი სამუსიკო საკრავი, ლუტნის პროტოტიპი; (სომხ.) სიმებიანი ჩამოსაკრავი სამუსიკო საკრავი, ლუტნის ნაირსახეობა (ქსე). (P.S. სომხებმა მოიპარეს!)

უდი: 4. შუმერულ მითოლოგიაში მისი, მართლმსაჯულების და წინასწარმეტყველების ღვთაება.

უდი: 5. ალვა.

უებრო: 1. ვისაც (რასაც) ტოლი, მსგავსი, ბაღალი არა ჰყავს (არა აქვს), – უბადლო, სწორუპოვარი.

უებრო: 2. „უამხანაგო“ (საბა).

უესებს: 1. აუესებს, გაუესებს.

უესებს: 2. დაუესებს, – დაღუპავს (ოჯახს...); დაუბრძალებს (თელეებს).

უთქვამს: 1. მსხვერპლის შეწირვას პირდება (დმერთს, ხატს...).

უთქვამს: 2. უთქვამდა; უთქმიდა (მაგ., გული უთქვამს – გული ეუბნება; წინასწარ გრძნობს).

უთხოვარი: 1. (კახ., ფშ., ხევს.) ურთხმელი (ა. მაც.).

უთხოვარი: 2. (მოხ.) თხოვა-გარიგების გარეშე ამორჩეული საცოლუ (ა. ღლ); არ თხოვნილი (დ. ჩუბინ.).

უქადრისა: 1. იგივეა, რაც უქადრისი, – ვინც ვინმეს (რამეს) არ კადრულობს.

უქადრისა: 2. ტყის ბალახი; „ცულის პირა“ (საბა).

უქვდავა: 1. (გურ., აჭარ.) დანდური; კლდის ვაშლა, მცენარეა (ა. მაც.).

უქვდავა: 2. (იმერ., გურ.) მსუქანა, მცენარეა (ა. მაც.).

უკიდა: 1. ჰკიდა მისი, დაკიდებული აქვს.

უკიდა: 2. „ცეცხლი უკიდა“, – მოკიდებული, მოღებული აქვს ცეცხლი.

უკლო: 1. (ფშ.) უკელო, – გზააბნეული, გზა – დაქარგული.

უკლო: 2. (ფშ.) ვინც უძეონი დაიხოცნენ; უძეოდ გარდაცვალებული უქორწინო კაცი (ა. შან).

უკლო: 3. (თუშ.) ბენაეი; ობოლი (თ. უთურგ).

უკლო: 4. (გუდამაყრ.) უკედმართი, უხასიათო; გაუგებარი (ა. შან).

უკუ: 1. იგივეა, რაც უკან; უკუღმა.

უკუ: 2. (გურ.) ყიყინი, კივილი, ყვირილი; მიცვალებულის შეცხადება (ა. ღლ).

უკუნი: 1. ძალიან ბნელი (დამე); სიბნელე, წყვედიანი, უკუნეთი.

უკუნი: 2. (გურ.) კვირის დღეებია: ახალ მთვარეზე. – ხუთშაბათი და შაბათი (ა. წულ.); ძველ მთვარეზე, – კვირის დანარჩენი დღეებია (ა. წულ.).

ულაფი: 1. (აჭარ.) თივა (პ. ჯაჯან.).
ულაფი: 2. (ჯაფახ.) შერიო, სულა (გარეული შერიო).

უმ: 1. (ინგილ., აჭარ.) რომ (შ. ძიძ.).

უმ: 2. (ინგილ.) უნდა, საჭიროა.

უმეცარი: 1. უსწავლელი, უცოდინარი; უეციო.

უმეცარი: 2. (ძე.) უცნობი (ს. ცაიშ.); (ძე.) უცხო, უცნობი (ნ. მელიქ.).

უმეცრება: 1. უმეცრის (უსწავლელის, უცოდინარის) თვისება; უმეცრად ყოფნა.

უმეცრება: 2. (ძე.) უიმედობა, სასოწარკვეთილება (ნ. მელიქ.).

უმოწყალო: 1. უღმობელი, შეუბრალებელი. შესაბრალების, უმწეო, ურუგაშო.

უმოწყალო: 2. (ზემ. იმერ.) უსომო, ძალიან ბევრი.

უმსგავსი: 1. ცული, საძაგელი, უხამსი, – მსგავსი რომ არ ჰქაიეს ცულობაში.

უმსგავსი: 2. სწორუპოვარი, მსგავსი რომ არ ჰქაიეს ისეთი.

უნა: 1. (მთიულ., ქიზიყ., ქართლ., ჯაფახ.) უნდა.
უნა: 2. (ქინი.) სუფიქსი (მაგ. გოგუნა, თოხუნა...).

უნასი: 1. (რაჭ., ზ. იმერ.) გველი (შ. ძიძ., ქ. ძოწ.).

უნასი: 2. (ხევისურ.) პირუტყვის სალანძღავი სიტყვა (ა. ჭინჭარ.).

უნდილი: 1. (ქიზიყ.) გამოუწვავი ჭურჭელი. (გადატ.) უფხო, მოუხერხებელი ადამიანი (ს. მენთეშ.).

უნდილი: 2. (ქიზიყ.) უმწიფარი, შემოუსვლელი სახამირო, ნესვი, გოგრა... (ს. მენთეშ.) „არა დაუამბული“ (საბა).

უნდილი: 3. გაუხარული, უხალისო.

უნდო: 1. ეინც (რაც) სანდო არ არის; ეინც (რაც) არაეის არ ენდობა, – ეჭვიანი.

უნდო: 2. (ძე.) მცირე, უმნიშვნელო, უვარგისი (ზ. სარჯ.); „უკან დაშორმილი, გინა არსად სახმარი“ (საბა); (ძე.) უბრალო (ნ. მელიქ.); მლაბიო ფენის წარმომადგენელი.

უნდომი: 1. რაც (ეინც) არ უნდათ, არასასურველი.

უნდომი: 2. (გურ.) ცოტათი სნეული (ი. ჭყონ.); აეადმყოფი, სნეული (ა. ღლ., ს. ელ.).

უნჯი: 1. „საკონელი“ (საბა); (მოხ., ხეეს., გურ.) განძი, ქონება (ა. ყაზბ., შ. ძიძ., ე. ნინ., თ. კიკ.); სიმდიდრე, საუნჯე.

უნჯი: 2. (მთიულ.) სპილენძის ჭურჭელი (ლ. კაიშ.).

უნპე: 1. თვალის გარეთა ნაწილი დაწვის თავიდან ქვედა ქუთუთომდე; ფოსო (თვალისა).

უნპე: 2. (ძე.) ჭიპი ან კუჭი (დ. ჩუბინ.); უბე, მიცელი (ზ. სარჯ.). „ჭიპი“ (საბა).

უბოგარება: 1. (ძე.) უქონლობა.

უბოგარება: 2. (ძე.) შეუპოვრობა.

უბოგარი: 1. არაფრის მქონე, გლახაკი.

უბოგარი: 2. შეუპოვარი.

უემური: 1. (გურ.) ტაობის ციებ-ციხელება (ა. ღლ.).

უემური: 2. (ფშ.) გვიანი დამე, უდროო დრო (ა. ჭინჭარ.).

უემური: 3. მიუკარებელი, ძნელად შესაგუებელი, უხასიათო; (გადატ.) ცული, უსიამოვნო.

ურანი: 1. ქიმიური ელემენტი რადიოაქტიური თვისებისა.

ურანი: 2. მეშვიდე დიდი პლანეტა მზის სისტემაში.

ურდო: 1. თურქ-მონღოლური ტომების პირველყოფილი სამხედრო-ადმინისტრაციული ორგანიზაცია; მომთაბარეთა ბანაკი; (გადატ.) დამპყრობელი ჯარი.

ურდო: 2. იგივეა, რაც ურდული, – კარის ან ჭიშკრის შიგნიდან დასაკეტი გარდღეარდმო გასაყრელი კეტი.

ურდულა: 1. (მოხ.) პატარა სათავესი ძეგლებური მოხეური სახლის ძირა სარაულში, მასში ჩადიოდნენ ზედა სარაულიდან საიდუმლო ერდოთი (ი. ქაეთ.).

ურდულა: 2. (მოხ.) ურდული, საკეტი კეტი (ი. ქაეთ.).

ურეკი: 1. (გურ.) ბნელი, ღრმა, გაუვალი ადგილი, ტყე.

ურეკი: 2. სადაც არ უნადირიათ.

ურგა: 1. (ძვ.) წუხილი ვისიმე, რისამე გამო.
ურგა: 2. (მთიულ.) საქონლის წმენდა, ურგება (ლ. კაიშ.).
ურგა: 3. ცდა.

ურაი 1. ვაეი; ძე (ვაეიშვილი) (ივ. ჯავახ.).
ურაი 2. „ესე არს დასასრული ერთისა ადგილის სახელისა, რამეთუ რა უცხოთა ვისმე ვიკითხაეთ „სადაური არს“, გეტყვიან: „აქაური, იქაური“ და ესევეთარი“ (საბა).

ურნალი: 1. (იმერ., რაჭ., ლეჩხ.) იგივეა, რაც ურო, – მრგვალწლოვანი ბალახი მარცვლოვანთა ოჯახისა.
ურნალი: 2. მიწაში ბოძების ჩასარტობი მანქანა; საშახტო, ამწევი დანადგარის მოსათათე სუბელი ნაგებობა.
ურნალი: 3. ძელი, – ხის საღტეთი შემოჭდობილი (ზ. კუტალ.).

ურო: 1. დიდი ჩაქვნი; ლითონის წნეით დამუშავებისათვის განკუთვნილი დარტყმითი მოქმედების მანქანა; მძლეოსნური, სატყორცნი იარაღი.
ურო: 2. მრგვალწლოვანი ბალახი მარცვლოვანთა ოჯახისა.
ურო: 3. (რაჭ.) უბედური (ე. ბერ.).

ურტყამს: 1. არტყამს, სცემს; ახლის, ახეთქებს, პკრავს.
ურტყამს: 2. (ქარგ.) სვამს ალკოჰოლიან სასმელს (ლ. ბრეგ.).

ურუში: 1. (იმერ.) უაურმარილო, უხასიათო კაცი (ე. ბერ.).
ურუში: 2. (ჯავახ.) ბერძენი (გრ. ბერ.); ოსმალო, თურქი (ქ. გლ.).

ურჩევს: 1. რჩევას აძლევს, – არიგებს.
ურჩევს: 2. არჩევს მისას ან მისთვის.

ურჩხი: 1. „უკანა ნაწლავი“ (საბა).
ურჩხი: 2. (ქსნის ხ.) ყველის დედა (ე. სომხ.).
ურჩხი: 3. (იმერ.) უცვარი ციბა პირუტყვისა, გადარჩენა შეიძლება ყურის გაჭრითა და სისხლის გამოშვებით.
ურჩხი: 4. (ქართლ., ზ. იმერ.) ურჩხი, ურიშა, – სარეველა ბალახი (ა. მავ.).
ურჩხი: 5. (ძვ.) ბადე (ირინე ქერქაძე).
ურჩხი: 6. (ძვ.) გაუწყობარი, უგემური (დ. ჩუბინ.); მოუხეშავი, მოუქნელი, უხეში, ტლანქი, უშნო.

ურწანი: 1. (ქართლ., ქიზიყ., მოხ., ხევსურ., ირგილ., მთიულ.) უშვილო, ბერწი პირუტყვი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., ა. ხუბ., ს. მენთეშ., ო. ჭაჯ., ა. ჭინჭარ., პ. ჯაჯანი, ლ. კაიშ.); „(ცხენი უწი“ (საბა); უწი, ბერწი კამბენი, ანუ ცხენი (ნ. ჩუბინ., დ. ჩუბინ.).
ურწანი: 2. (მოხ.) იგივეა, რაც ურძენი, – ჯაგის გვარი მცენარე (ი. ქაეო.).

ურწყავს: 1. რწყავს მისას.
ურწყავს: 2. ურწყავს მისი ან მისთვის.

ურწყული: 1. (გურ.) კაკლის ან თხილისაგან გამოხდილი ზეთი, რომელსაც საცივისათვის ხმარობენ (ა. ლლ.).
ურწყული: 2. ბუნებრივი პირობების გამო სამუდამოდ ურწყავი ადგილი (ივ. ჯავახ.).

უსახელო: 1. ვისაც (რასაც) სახელი არ აქვს; (გურ., იმერ.) იხმარება გველის ახსანიშნავად; რაზედაც დამწერის სახელი არ არის აღნიშნული, ანონიმური; სახელგატყხილი.
უსახელო: 2. რასაც სახელოები არა აქვს.
უსახელო: 3. მენჯის ძვალი

უსახო: 1. რასაც სახე, მოხატულობა არა აქვს, რაზედაც არაფერი არ არის გამოხატული, – სადა. (გადატ.) უპრინციპო.
უსახო: 2. არანეუვლებრივი, საოცარი, უსომო.

უსახური: 1. უშნო, უღამაზო, არამიმზიდველი.
უსახური: 2. უკეთური; ბოროტი.

უსვია: 1. ასვია, დასმული აქვს; აზის მისას.
უსვია: 2. დაუღევი, შეუსვამს.
უსვია: 3. წასმული აქვს, სცხია.

უსიტყვო: 1. რასაც სიტყვები არ ახლავს; ვინც სიტყვას არ ამბობს, – უთქმელი; ხმაამოუღებელი.
უსიტყვო: 2. (ძვ.) უგუნური, უაზრო, უსაფუძლო (ნ. მელიქ).
უსიტყვო: 3. (ძვ.) მოულოდნელი, გაუგებარი (ნ. მელიქ).

უსო: 1. „გლეხთა დიაცთ უპატიოსნესი“ (საბა). გლეხის დედაკაცთა შორის წარსინებულნი, უპირველესი.
უსო: 2. დედოფალი, მეუღლე მეფისა; უსოდ უხმობენ ახლად ქორწინებულსა რძალსაცა სამ დღემდე და შემდგომად პატარძალი (ნ. ჩუბინ.).

უსტარი: 1. მოკითხვის წიგნი, წერილი, ბარათი.

უსტარი: 2. (ფშ.) „ბრმა, უსინათლო“ (ა. შან.).

უსტვენს: 1. სტვენს მის გასაგონად, სტვენით მოიხმობს.

უსტვენს: 2. (ვარგ.) აფრენს, სულელთა, გიჟთა (ლ. ბრეგ.).

უსული: 1. მოხდენილი, შროიანი, ღამია.

უსული: 2. (გურ.) მუსიკაში ხმის დიდად დაცემა, ინტერვალი (ი. ჭყონ.).

უსხია: 1. ასხია მისას, უბია ბევრი.

უსხია: 2. ასხია რამეში მისი ან მისთვის; ჩახუმული აქვს.

უსხია: 3. მითითება, რომ საქონელი დასაქლავად არის გამზადებული.

უტეგს: 1. შეუტეგს; დაუტეგს; მიუტეგს.

უტეგს: 2. გზას უტეგს, - გზას უთმობს.

უტილი: 1. (ლათ.) მოუტიკავე გამომწვარი ნაკეთობა კერამიკულ წარმოებაში.

უტილი: 2. (ლათ.) სახმარად გამოუსადეგარი, მაგრამ ნედლეულად ვარგისი ნივთები (ჯართი, ჩურები, ქაღალდი...).

უტუ: 1. (რაჭ., გურ.) რეგენი; გაუნათლებელი, უწიგნური (ე. სვანიძე, ა. ღლა).

უტუ: 2. (შუმერ.) მიზის ღვთაება

უტუსავს: 1. იგივეა, რაც უტრუსავს, - უწევს, ურუჯავს.

უტუსავს: 2. უტრუსავს; (იმერ.) ტრუსავს მისას, მისაში.

უტყუელი: 1. (ძე.) ვინც არ სტყუის; ჭეშმარიტი (სიმ. ყაუხჩი).

უტყუელი: 2. (ძე.) უთქმელი; გამოუთქმელი (სიმ. ყაუხჩი).

უფალი: 1. იგივეა, რაც ღმერთი.

უფალი: 2. (ძე.) ქვემდებარე, მთავარი წევრი (რ. შამელაშვილი); ქვემდებარე (ანტონ 1).

უფსკრული: 1. მეტისმეტად ღრმა, თვალწაწვედნელი ხევი; (გადატ.) დიდი ხიფათი, ფათურაკი, დაღუპვა; (გადატ.) შეურიგებელი უთანხმოება.

უფსკრული: 2. (ძე.) ზღვა (ნ. მელიქ).

უქონო: 1. „მჭლე“ (საბა).

უქონო: 2. „არამქონებელი“ (საბა).

ულელი: 1. გათლილი ხე წყვილი ხარის ან კამეჩის ქედზე დასადებელი ურემში (გუთანში...) შესაბამელოდ.

ულელი: 2. (ძე.) წყვილი.

ულლება: 1. იგივეა, რაც ულელილობა.

ულლება: 2. ულელი; შეუღლება (ი. აბ.).

უყამური: 1. (ქიცი.) უყაირათო, ვინც ყაირათი არ იცის, არამოჭირნე; რაც ყაირათიანად არ ხდება.

უყამური: 2. (მოხ.) მორიდებული, გულცივი (ო. ქაჯ.).

უყი (უყე): 1. დაუმუშავებელი მიწა, - ყამირი; (გურ., იმერ.) მიწა, ყამირი, გაუტეხელი მიწა, დიდხანს დასვენებული.

უყი (უყე): 2. (ძე.) ჭაობი (ზ. სარჯ.). „წყალთა და ზღვათა საფლობი“ (საბა).

უშობელი: 1. ფური ორ-სამ წლამდე, სანამ ხბოს მოიგებდეს, - დეკეული.

უშობელი: 2. არაშობილი.

უშტარი: 1. (ფშ., ხეეს., ქართლ.) ბრმა (თ. რაზიკ).

უშტარი: 2. (თუშ.) უღამაზო ადამიანი, საქონელი, იარაღი (პ. ხუბ.).

უშტარი: 3. ბაბილონელთა მიწის ნაყოფიერების ღვთაება.

უშუ: 1. (ქიცი.) ხვარხვარა, მცენარე (ა. მაც.).

უშუ: 2. (ნინ.) პიროვნების სრულყოფის ტრადიციული წინური სისტემა, რომელიც მოიცავს ვარჯიშების კრებულს.

უწინო: 1. ვისაც თვალის წინი არა აქვს, - უსინათლო, ბრმა; იგივეა, რაც უხილავი; უწინარი.

უწინო: 2. ვისაც წინი, ხარისხი, წოდება არა აქვს.

„მვენ უწინონი, ჩვენ უწინონი. (ი. ჭავჭავაძე, „პასუხის პასუხი“).

უცალი: 1. ვისაც ცალი, ტოლი არა აქვს.

უცალი: 2. მოუცლელი.

უცდომელი: 1. იგივეა, რაც შეუცდომელი.

უცდომელი: 2. (ძე.) უსაფრთხო (ნ. მელიქ).

უსები: 1. მოულოდნელი (დ. ჩუბინ).

უსები: 2. უეცი, უცოდინარი (ბ. ჩუბინ).

უსეთელა: 1. რაც არ ცვდება.

უსეთელა: 2. ერთგვარი დაბალი ბუნქი.

უსრის: 1. ცრის მისას (ფქეილს ან მისთ).

უსრის: 2. ინფექციურ დაავადებათა თავიდან ასაცილებლად სპეციალურად დამზადებულ შრატს უშხაპუნებს (ან გაკაწრულ კანზე სცხებს).

უსრის: 3. „ხელს უცრის“, – იგივეა, რაც ხელს უცარავს (ხელს უშლის, აბრკოლებს).

უსხო: 1. ვისაც არ იცნობენ, – უცნობი, გარეშე; სადაც არ ყოფილან; რაც არ გაუცენიათ, – ვინმესთვის უცნობი (მხარე, ადგილი...); არამშობლიური, სხვა ხალხის კუთვნილი, – უცხოური.

უსხო: 2. (ძე.) სალექსო ფორმაა.

უსხო: 3. (ძე.) უკანონო (ბ. მელიქ).

უსხო: 4. არანეულებრივი; იგივეა, რაც საუსხოო.

უსწეგ: 1. წეგს მისი ან მასთან.

უსწეგ: 2. სწეგს მისას, – მალლა, ზევით ეზიდება, ეწევა მისას.

უსწეგე: 1. შეუწეავე.

უსწეგე: 2. (იმერ.) შორეული, მიუწვდომელი ქვეყანა; უფსკრული (გ. ებრ).

უსწოდებს: 1. სახელად სდებს, – არქმევს.

უსწოდებს: 2. გაეწოდებს, – გაუშვერს მისაცემად.

უსწვეტი: 1. რაც არ წყდება, განუწყვეტელი.

უსწვეტი: 2. (ლენხ., იმერ.) უნაგირის თასმა (მ. ჩიქ); საწვეურტი, კეხის ტახტაზე მიმაგრებული თასმები ხურჯინის, ნაბდისა და სხვა რისამე მისაკრავად (ე. ბერ).

უსწვეტი: 3. ვაზის ჯიშია.

უსწარავს: 1. რამე აქვს ხელში; რამეზე უკიდია ხელი; უდგას. უყენია; უპყრია, უფლობს, დაპატრონებულია (რამე ადგილს, ქვეყანას...); უკავია, აქვს (თანამდებობა); დაჭკერილი, დაქორავებული აქვს (კვავს); გაანია, მოეპოვება.

უსწარავს: 2. (უარგ.) განადღებული აქვს (ლ. ბრეგ).

უსწარებს: 1. უჭერს, – ძალის მოხმარებით

სხედასხვა მხრიდან ერთდროულად აწეება.

უსწარებს: 2. უჭირვებს, აჭირვებს მისას.

უსწამებს: 1. ახამებს მასთან, – უთავებს.

უსწამებს: 2. ხამად, უცხოდ შეხედება (საჭმელი, სასმელი, პაერი...) და აწყენს.

უსწეგს: 1. ხეგს მისას.

უსწეგს: 2. შეძახილით უკან ახეენებს (ხარს, კამენს).

უსწილაგს: 1. ხილაგს მისას, უსუფთაეებს მკებნარებისაგან.

უსწილაგს: 2. დაუნახავს, უნახავს.

უსწმობს: 1. ახმობს მისას.

უსწმობს: 2. იწვევს, უძახის, მოუწოდებს; უწოდებს (სახელად), ეძახის, არქმევს.

უსწენებელი: 1. ვინც არ უხსენებიით; ვისაც, რასაც არ ახსენებენ. ვინც, რაც ხსენებად, სალაპარაკოდ არ ღირს, – ცუდი.

უსწენებელი: 2. გველი.

უსწუცესი: 1. ხნით, ასაკით ყველაზე უფროსი, – უხნესი.

უსწუცესი: 2. თავეკაცი, უფროსი.

უსწუცესი: 3. უმცროსი; „მოგადი სახელი არს ყოველთა უმცირესთა“ (საბა).

უსწერი: 1. რაც ჯეროვანი არ არის, – ურიგო, უწესო.

უსწერი: 2. სიოხე, რომელშიც ზღვრულ შესაძლებლობამდე არ არის გახსნილი რაიმე ნივთიერება.

ფ

ფაგა: 1. ქებით შემოკაეებული ადგილი საქონლისათვის ან სახლების ნანგრევები მხოლოდ კედლებით (გრ. ბერ).

ფაგა: 2. იგივეა, რაც ბაქტერიოფაგი (მ. ჭაბ.); ნივთიერება, რომელსაც შეუძლია დაშალოს და მოსპოს ბაქტერიები..

ფათა: 1. ბანქოს თამაშის დროს ორივე მხარეს თანაბარი რაოდენობის ქაღალდი რომ დაურჩება; ქადრაქში, – ისეთი მდგომარეობა, როდესაც მოთამაშეს არ შეუძლია მორიგი სელა ისე გააკეთოს, რომ თავის მეფეს მუქარა

არ ელოდეს, ითვლება ყაიძად.

ფათა: 2. (კახ.) მცენარეული ორნამენტით ნაქარგი.

ფათქენი: 1. (გურ., იმერ.) სროლა, ფათქა-ფუთქი; ცემა-ტყეპა, რტყმევა (ა. ღლ.); იგივეა, რაც ფართხუნი, — ფოთლების ფროხილით ერთმანეთის ცემა, ფროთების ცემის ხმა.

ფათქენი: 2. (რაჭ.) პირმოთნე (ე. ბერ.).

ფაია: 1. (ქიზიყ.) საკაბე ფარნა, — აბრეშუმის ერთგვარი ქსოვილი (ს. მენთეშ.).

ფაია: 2. (ქიზიყ., ლენხ.) კარ-სარკმელთა შორის მოთავსებული თაღის საყრდენი კედელი.

ფალანგა: 1. (იმერ., რაჭ.) რამეზე გარდიგარდმო გაკეთებული ფიცარი, — დანდალი, ხარისხა; (ლენხ.) ურმის ზესადგარი (მ. ჩიქ.).

ფალანგა: 2. ძველ საბურძნეთში: მიძიმედ შეიარაღებული ჯარის საბრძოლო წყობა.

ფალანგა: 3. ფეხსახსრიანი ცხოველი ობობასნაირთა ოჯახისა; გესლიანი ღრიანკალი, ობობას პგავს (ნ. ჩუბინ.).

ფალანგა: 4. ფაცხა, ანუ სახლი ნაბდისა (ნ. ჩუბინ.).

ფალანგა: 5. პატარა ჭიშკარი, კუტიკარი.

ფალანგა: 6. ფურიეს უტოპისტურ-სოციალისტურ სისტემაში: იდეალური საზოგადოების მწარმოებელ-მომხმარებელთა პირველი უჯრედი.

ფალანგა: 7. თითის ძვალი.

ფალანგი: 1. ფაშფუშები (დ. ჩუბინ.); შიგნეული; (ფშ.) ხორცის ფარდა, რომელიც პყოფს მუცლისა და გულ-ფილტვის უკეებს, — დიაფრაგმა.

ფალანგი: 2. „ნაბდის სახლი“ (საბა).

ფალანგი: 3. ხარანო; „კედელთ სიმაღლისათვის კალატოთ ფერხის სადგმელი“ (საბა).

ფალანგი: 4. ხელისა და ფეხის თითების მოკლე ლულოვანი ძელები ხერხემლიან ცხოველებში.

ფალანგი: 5. შხამიანი ობობა.

ფალანი: 1. (ქართლ.) ძველმანი, ძველი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ფალანი: 2. იგივეა, რაც პალანი, — ვირის ან აქლემის კურტანი.

ფალი: 1. „თურქთ(ა) ენაა, ქართულად მისწობა პქვიან“ (საბა).

ფალი: 2. (ინგილ.) მიქვალი, — საბუდარში ჩადებული (ან დატოვებული) კვერციხი, — კვერციხის მდებელი ქათმის მისაბრებლად.

ფამფარა: 1. (მთიულ.) გრძელბეწვიანი ცხვრის ტყაეის ქული (ღ. კაიშ.).

ფამფარა: 2. (ქიზიყ., ლენხ., მესხ., ფერეიდან.) ბალახია ერთგვარი (საბა, დ. ჩუბინ., მ. ალავე).

ფანდალი: 1. „არც მიძიმე, არც სუბუქი, საშუალო მიძიმისა და სუბუქისა“ (საბა).

ფანდალი: 2. (იმერ.) ბანდალი.

ფანზა: 1. (ჩინ.) ჩინეთში: პატარა საცხოვრებელი სახლი (უპირატესად სოფელში).

ფანზა: 2. აბრეშუმის მსუბუქი ჩინური ქსოვილი ერთგვარი.

ფანთხი: 1. (გურ.) ძროხის ფერდი; თხელ-ფერდი, გვერდის უნეკებო ნაწილი; გვერდი უკანა ნეკებიდან მენჯამდე (ს. მენთეშ.).

ფანთხი: 2. (რაჭ.) ბანდლი, ქსელი (ე. ბერ.).

ფანფარა: 1. (ჯავახ.) მცენარეა (გრ. ბერ.).

ფანფარა: 2. (კახ., ფშ.) ცხვრის მატყლის კულული (ღ. ლეონ.); (ფშ. კახ.) მატყლის ერთგვარი კონა (ღ. ლეონ.).

ფანფარა: 3. საზიემო ან სამხედრო ხასიათის მუსიკალური ნაწარმოები ლითონის ჩასაბერი საკრავისათვის; საყვირით მიცემული მოკლე სამხედრო ნიშანი; საყვირი, რომლითაც აძლევენ ამ ნიშანს.

ფანჯარა: 1. შენობის კედელში დაყოლებული ღია ადგილი (სინათლისა და ჰაერისათვის), რომელშიც მომინული ჩარჩოა ჩასმული.

ფანჯარა: 2. (იმერ.) ჩალამ-კალამი; (ქიზიყ.) ალაფა (მცენარე).

ფარა: 1. ცხვრის ჯოგი, — „სამწყემსო“ (საბა); „ნადირთა ჯოგი“ (საბა); (ფშ. მოხ.) ფრინველთ გუნდი; სხვისი სამწყემსავი, უნებისყოფო (აღამიანი).

ფარა: 2. უმცირესი ფულის ერთეული, — კაპიცი; ოსმალური ფულის ერთეული; (იმერ., გურ., მეგრ.) საერთოდ ფული.

ფარა: 3. (ქართლ.) ძეძვის ფარა, — ძეძვის ნაყოფი.

ფარა: 4. (ფრანგ.) ავტომობილის, ლოკომოტივის ან მისთ. რეფლექტორიანი ფარანი გზის გასანათებლად (მ. ჭაბ.); თავდაპირველად, —

შუქურა, ფაროსი, სახელწოდება ალექსანდრიონის მახლობლად მდებარე კუნძულისა, რომელიც ძველად ცნობილი იყო თავისი შუქურათი.

ფარა: 5. ღორის ხორცსა და ტყავს შუა მოძსუქნო ადგილი (ნ. ნუბინ).

ფარა: 6. (რაკ.) ტკბილის დასადუღებლად გადარჩეული ჭაჭა, უკლერტებოდ და უწიპწებოდ (ალ. კობახ.).

ფარატინა: 1. „ძველის ნაგლეჯი“ (საბა); ნაგლეჯი, ნაფლეთი (ძველი ქსოვილისა, ქაღალდისა...).

ფარატინა: 2. ერთგვარი ფრინველი, — შავი დიდი ჩიტია, როგორც ქორი (ქდლ).

ფარგალი: 1. იარაღი, რომლითაც გამოხაზავენ წრეწირსა და მის რკალს, ზომიერ მონაკვეთის სიგრძეს და გადაიტანენ ზომას, აგრეთვე ცვლიან ადებული ზომის მასშტაბს.

ფარგალი: 2. ცის სამხრეთ ნახევარსფეროს თანაგვარსკელაველი.

ფარდახტი: 1. (მოხ., ქიზიყ.) წყლის მისხურება (ა. ყაზბ., შ. ძიძ.). წვეთები (წყლისა), — ცვარი.

ფარდახტი: 2. (ქიზიყ.) მსხმო; ასო, — ტანზე წითლად ნაყარი (ს. მენთეშ.).

ფარდა: 1. ფანჯარაზე ან კარზე ჩამოსაფარებელი ქსოვილი. მაყურებელთა დარბაზისაგან სცენის დასაფარავად ჩამოშვებული ქსოვილი (ხშირად მოხატული).

ფარდა: 2. ცხერის გამხმარი ნაწლავი, რომელიც გადაკრულია ჩონგურზე; ჩონგურის სიმებზე.

ფარდა: 3. მუსიკალური ტაქტი (ი. გრიშაშ.).

ფარდი: 1. (ქიზიყ.) ჩანგურის ყელზე დანაყოფები დაკერის პანგის შესაწყობად (ს. მენთეშ.); (ქიზიყ.) მკლავეკოტი, ფარეხის საგვერდულსა და სათავეზე დაწყობილი კოჭები (ს. მენთეშ.); (იმერ.) ძარი (პ. ჯაჯან.); ურმის ღობის მაგიერად დაღობავენ ჩელტს, დაადგამენ ურემზე, რომ შიგ ჩაყრილი სიმინდი ან სხვა ნაყოფი არ დაიბნეს (ს. უდ.).

ფარდი: 2. ტოლი, დარი, თანაბარი, ცალი.

ფარდი: 3. აღმოსავლური სადუქსო ფორმა.

ფარდი: 4. (ქართლ.) მხარე, მიწის ნაკვეთი (ლ. ნოზ.).

ფარეში: 1. თავად-აზნაურთა შინა მოსამსახურე, ხელზე მოსამსახურე.

ფარეში: 2. ხის ან რკინის ჩხირი, — ნაწილების ერთმანეთზე გადასაბმელად, — ჭანჭიკი; (ხეეს.) ლითონის ჭურჭლის საკერებელი.

ფართი: 1. სიბრტყის ნაწილი, შემოფარგლური მრუდით; სივრცე, ზედაპირი (მაგ. საცხოვრებელი ფართი).

ფართი: 2. (ინგლ.) საზეიმო სადამო, მიღება.

ფარი: 1. ქართული ანბანის ოცდამეერთე ასოს სახელი.

ფარი: 2. საომარი იარაღი ლითონისა (ხისა ან ტყავისა), მოწინააღმდეგის დარტყმისაგან თავის დასაცავად; ცხოველთა და მწერთა დამცავი მაგარი საფარეული; საგურბის გადაზღობი მოძრავი ნაწილი წყლის შესაგუბებლად და ღონის მოსაწესრიგებლად; დაფა, რომელზედაც ათავსებენ რასმე საჩვენებლად, წასაკითხავად.

ფარიზი: 1. (იმერ.) დაფარული ადგილი (გბერ.).

ფარიზი: 2. (გურ.) მორიდება, დარიდება (გ. შარაშ.).

ფარნა: 1. (ლენხ.) ღობიოს ჯიშია (მ. ჩიქ.).

ფარნა: 2. ფერდელა, თეთრი ძროხა (ნ. ნუბინ).

ფარსაგი: 1. (გურ., იმერ.) საკვირველი, მოულოდნელი, უმაგალითო (ი. ჭყონ).

ფარსაგი: 2. (კახ., თუშ., ფშ.) ვარგისი, ხვირანი (გ. იმნ.); კარგი (თ. უაურგ.); საიმედო, ვარგისი (ი. ქეშიკ.).

ფარსი: 1 (ფრ.) მსუბუქი კომედია; უხეში შინაარსის მქონე კომედია; მასხარას გამოსღობა; უხეში ხუმრობა; რაიმე თვალმოპქეური, ცრუ, ცინიკური.

ფარსი: 2. სპარსული ენა, იყენებს არაბულ ანბანს.

ფარფალი: 1. (გურ., მეგრ.) ფრიალი, ფარფალი (ა. ღლ.); ფარფაში; ტრაბახი (დ. ნუბინ).

ფარფალი: 2. (იმერ.) ქვეერის თავი, რაზედაც სარქველს ათავსებენ (პ. ჯაჯან.).

ფარფალი: 3. (ლახ.) პეკელა.

ფარჩა: 1. ერთგვარი ძვირფასი აბრეშუმის ქსოვილი; საერთოდ, ფართალი.

ფარჩა: 2. ნაჭერი, ნაწილი.

ფარჩხვა: 1. (ფშ.) გადაშლით გართხმა (ა

შან). უწნოდ, უღალატოდ შლა (ხელებისა, თი-
ოებისა).

ფარჩხვა: 2. (ლენჩ.) ფარცხვა (მ. ჩიქ).

ფარცხი: 1. სასოფლო-სამეურნეო იარაღი ხნუ-
ლის ბელტის დასაშლელად, მიწის გასაფხვი-
ერებლად.

ფარცხი: 2. წისკვილის ბორბლის ღერძის
თავის დასადები ხე.

ფასი: 1. ფულადი ღირებულება (საქონლისა);
ფულადი საზღაური რაიმე სამსახურისათვის,
შრომისათვის; ქირა.

ფასი: 2. (ფრანგ.) რისამე წინა მხარე; ფორ-
ტიფიკაციაში: მუდმივი ან ძელმიწური საცეცხ-
ლე ნაებობის მხარე, რომელიც მოწინააღმდე-
გისაქენ არის მიმართული; მათუფლხლართუ-
ბისა და ტანკსაწინააღმდეგო თხრილების
სწორხაზოუანი უბნები.

ფასი: 3. (ძვ.) ქონება, განძი (კ. დან).

ფატარი: 1. (ხევსურ.) სენია ერთგვარი, შიგ-
ნით კანქვეშ საშინელ ქაეილს და წეას გრძნობს
აღამიანი.

ფატარი: 2. (თუშ.) ქერტლი (ა. შან).

ფატარი: 3. (ქიზიყ., ლენჩ.) მეტეხი, ადვილად
რომ ტყდება (ს. მენთეშ.). ფშენადი.

ფატარი: 4. „ფუტურო“ (საბა).

ფაფანაკი: 1. მომრგვალო, ბრტყელი თავსა-
ბურავი მამაკაცისა, ჩვეულებრივ, ნიკაქვეშ ზონ-
რით ამიგრებენ.

ფაფანაკი: 2. (ფშ.) ფაფანაკი, — ქალის ნაო-
ჭიანი ზედა ცასაცმელი, ჩოხა, ქულაჯა.

ფაფხი: 1. (ფშ.) მიუვალი, კლდიანი ადგილი
(გ. გოგატ).

ფაფხი: 2. (მოხ.) ბლინი, ტაგანში თხლად მო-
ფუჭებული და შემდეგ ერბოში მოხრაკული (ი.
ქაეთ).

ფაფხური: 1. თავის გამოდება, — ფახაფხი;
ბაქიბუქი; (გურ., იმერ., ქართლ.) უხეირო ტრაბა-
ხი (თ. რაზიკ).

ფაფხური: 2. წინეთის იმპერატორი (ზ. სარჯ).

ფაქტი: 1. რაც სინამდვილეში მოხდა; ნამ-
დვილი, უტყველი; სინამდვილე; ესა თუ ის მო-
ნაცემი, მასალა რაიმე დასკვნის გამოსატანად
ან მოსაზრების დასადასტურებლად.

ფაქტი: 2. (ჟარგ.) ნარკოტიკი (ლ. ბრეჯ).

ფაქტურა: 1. (ლათ.) კედლის, ჭერის და სხვა
არქიტექტურული ფორმის, ელემენტის და, აგ-
რთვე. მხატვრული ნაწარმოების (ფერწერა, ქა-
დაკება, გამოუქვებითი ხელოვნება და ა.შ.) ზე-
დაპირის დამუშავების ხასიათი (თენგიზ კვირ-
კველია).

ფაქტურა: 2. მუსიკალური გადმოცემის სა-
შუალებათა ერთობლიობა (მელოდია, აკორ-
დები, პოლიფონიური ხმები და სხვ.), რაც ქმნის
ნაწარმოების ტექნიკურ წყობას.

ფაქტურა: 3. გასაყიდად გაგზავნილ საქო-
ნელს დართული სია, რომელშიც აღნიშნულია
საქონლის სახელწოდება, რაოდენობა, გასაყი-
დი ფასი და სხვ.

ფაშა: 1. (გუდამაყ., მოხ.) მუცელნამოშეებუ-
ლი, დიდმუცელა საქონელი; ფაშაჟაშა, მსუქან
და სქელ ადამიანზე ითქმის (ი. გრიშაშ).

ფაშა: 2. უმადლესი სამხედრო ან სამოქალა-
ქო წოდება ძველ ოსმალეთში, ეგვიპტესა და
ზოგ სხვა მუსლიმანურ ქვეყანაში.

ფაჩია: 1. (ქიზიყ.) ფეხსაცმელი (ბაეშვის ენა-
ზე) (ს. მენთეშ.).

ფაჩია: 2. (ქიზიყ.) ფერხიელი, — საქონლის
ფეხის ტყავი.

ფაჩუჩი: 1. საშინაო თბილი, უქუსლო ფეხ-
საცმელი; (ქიზიყ.) შინაური ფრინველის ფეხ-
ზე შებმული ნიშანი.

ფაჩუჩი: 2. (თუშ.) იგივეა, რაც ფუნჯის ტარზე
დამაგრებული ბაღნისა და ჯაგრის კონა რა-
მის წასასმელად; ფუნჯი.

ფაჩხატი: 1. (ჯაგახ.) ძველი ცოცხი, მსხვილი
ღეროები რომ დარჩება (ე. ბერ).

ფაჩხატი: 2. (ქართლ.) გაუნაყოფიერებელი,
დაუპეკლავი ქათმის კვერცხი (თ. სალარ).

ფაჩხატი: 3. „შორიშორ წყობილი“ (საბა).

ფაცხა: 1. (გურ.) წნელით მოწნული უტყერ-
უიატაკო, ისლით დახურული ქოხი (ე. ნინ).

ფაცხა: 2. (გურ.) ხალხური სიმღერაა ერ-
თგვარი (გ. შარაშ).

ფაცხა: 3. ორკაპა რკინის საყრდენი (წის-
ქელიში), რომელზედაც დაცმულია ბორბლის
ფეხი.

ფახავს: 1. ხუჭავს თვალს, ახამხამებს.

ფახავს: 2. იგივეა, რაც აშინებს.

ფახაცო: 1. (ქიზიყ., გურ.) იგივეა, რაც ფაცახი.

– მსხვილბეწვა, ხმელი მატყლი.

ფახაცია: 2. (ფშ., ლეჩხ.) დაფარული შიში (მ. ალავე).

ფახახი: 1. (ქიზიყ.) თხელი რამე.

ფახახი: 2. (ფშ.) ღაბაბი.

ფახვა: 1. თვალის ხუჭვა (დ. ჩუბინ.), ხამხამი.

ფახვა: 2. შინება.

ფახი: 1. მოჩვენებითი გამგებლობა, რიხი.

ფახი: 2. ფიცრის ირიბად ათლილი ნაწილი (ქლქ).

ფელიკი: 1. ხერხემალზე სიგრძივ გაკვეთილი საკლავის თხელ ფერდზე გადანაჭრის ერთ-ერთი ნაწილი, – საკლავის მეოთხედი; (რაჭ.). დაკლული ღორის ნახევარი, სიგრძისად გაჭრილი (ი. ჭყონ).

ფელიკი: 2. „ქარვის ზღუდე“ (საბა).

ფენა: 1. გაშლა, დაგება.

ფენა: 2. ერთგვაროვანი ნივთიერების მასა, ზოლად გაშლილი სხვა ნივთიერებებს შორის და მათგან განსხვავებული, შრე.

ფენი: 1. (გერმ.) მძაფრი ქარი, რომელიც უბერავეს მთებიდან.

ფენი: 2. (ინგლ.) თმის გასაშრობი ელექტროენტილიატორი.

ფენი: 3. (ბერძ.) ორგანიზმის ნიშანი (თავისებურება), რომელიც გენებით არის განპირობებული.

ფენიქსი: 1. ცის სამხრეთ ნახევარსფეროს თანაერსკვლავედი.

ფენიქსი: 2. რვა ატოლისაგან შემდგარი არქიპელაგი წყნარ ოკეანეში.

ფენიქსი: 3. ზოგი ძველი ხალხის მითოლოგიაში: ფრინველი, რომელიც სიკვდილის მოახლოებისას თითქოს თავს იწვევს და კვლავ აღდგება თავისი ფერფლიდან, ცოცხლდება.

ფერადი: 1. რაიმე ფერის ან ფერების მქონე.

ფერადი: 2. ვაზის ჯიშში. გავრცელებული იყო ქართლში. ივანე ჯავახიშვილის ცნობით, დიდმტკენიანია, ასხია მრგვალი და მსხვილი მარცვალი. გადაკრავს მოყვითალო – მოშაო ფერი. (ფერი ქართულად მარტო ფერადს კა არ ნიშნავენ, არამედ კონკრეტულად წითელ ფერადაც იგულისხმება).

ფერდა: 1. იგივეა, რაც ფერდობი.

ფერდა: 2. „ალკაპი“ (საბა) – „საკრავის ფერდა“ (საბა).

ფერდი: 1. ადამიანის ან ცხოველის ნაწილი (მარჯვენა ან მარცხენა მხარე) ნეკნებიდან თქომდე; იგივეა, რა ფერდობი.

ფერდი: 2. (იმერ.) ჩონგურის მეოთხე სიმი, რომელსაც მოსამართავე რიკი გვერდზე აქვს (ბ. წერეთ.).

ფერდი: 3. (ქიზიყ.) ჩოხის, ახალუხის, კაბის ტანის გვერდი (ს. მენთეშ.).

ფერდი: 4. ნესტუფერდი, – ფილტვი (ი. აბ.).

ფერი: 1. მატერიალური სამყაროს ობიექტურობის ერთ-ერთი თვისება, რომელიც აღიქმება როგორც შეცნობილი მხედველობითი შერძინება.

ფერი: 2. კვარკებისა და გლიუონების მახასიათებელი კვანტური რიცხვი.

ფერი: 3. (თუშ., ხევსურ.) აღჩუ (კოჭაობაში) (ა. შან.).

ფერი: 4. წითელ ფერადაც იგულისხმება.

ფერია: 1. ზღაპრული გრძნეული ქალი. (გადატ.) ლამაზი, მომხიბვლელი, მომაჯადოებელი ქალი.

ფერია: 2. (კახ.) პატარძლის ყვავილი (ა. მაყ.).

ფერმა: 1. სამეურნეო საწარმო, სადაც მისდევენ სოფლის მეურნეობის ამა თუ იმ სპეციალურ დარგს.

ფერმა: 2. საინჟინრო ნაგებობის მზიდი ნაწილი, – შედგება ღერებისაგან, რომელთა ბოლოებიც მიმაგრებულია ერთმანეთთან.

ფერო: 1. „თეთრსა და შავს საშუალო“ (საბა), – რუხი.

ფერო: 2. ფეროშენადნობი.

ფერობა: 1. იგივეა, რაც ფერი, ფეროვნობა.

ფერობა: 2. ფერება, მოფერება, ალერსი.

ფერულა: 1. (ლათ.) სუბტროპიკული ბალახოვანი მცენარე ქოლგისებრთა იჯახისა.

ფერულა: 2. (ლათ.) წკეპლა, როზგი; სახაზაუი, რომლითაც ხელისგულზე ურტყამდნენ დამნაშავე მოსწავლეებს.

ფერცხალი: 1. „გვერდის წიბო“ (საბა), – ნეკნი.

ფერცხალი: 2. „მოქლონის ენა და მისთანათა ნაწყობთაგანი“ (საბა); საკეტის ენა.
ფერცხალი: 3. (გურ.) ისარი (გ. შარაშ).

ფესვა: 1. ძირითადი ორგანო, რითაც მკენარე მიწაშია დამაგრებული და იქიდან იღებს საზრდოს; კბილის ნაწილი, რომელიც მოთაესებუ ღია ყბის ძვალში.

ფესვა: 2. იგივეა, რაც ფერსო, — ხის რკალი, ურმის თვალის სოლებზე ჩამოგებული.

ფესვი: 3. მათემატიკაში, n -ური ხარისხის ფესვი a რიცხვიდან ისეთი x რიცხვია, რომლის n -ური ხარისხი უდრის a -ს.

ფესვი: 4. გრძელი და ფართო კალთა სამოსლისა (ღ. ჩუბინ).

ფესო: 1. (ქართლ., ფშ., იმერ.) იგივეა, რაც ფესვი.

ფესო: 2. (იმერ.) ფერსო, — ხის რკალი, ურმის თვლის (ბორბლის) სოლებზე ჩამოგებული (ფერსოს ირგელივ რკინა ეკერის).

ფეტისი: 1. (ფრანგ.) უსულო საგანი, რომელსაც პირველყოფილი ტომები მიაწერდნენ ზებუნებრივ, მაგიურ ძალას და თავგანს სცემდნენ.

ფეტისი: 2. (გადატ.) ისეთი რამ, რაც ბრზად სწამთ, რასაც ეთაყვანებიან, აღმერთებენ.

ფეშო: 1. (მთიულ.) კარტოფილის ღერო (ღ. კაიშ).

ფეშო: 2. საკლავთ ცალი გვერდი, ჩანასხეპი (ნ. ჩუბინ).

ფთა: 1. (აჭარ.) ფრთა, ცალი (ა. ღლ.); (ქიზიყ.) ცულის საპირე გაკეთებამდე (ს. მენთეშ); (ქიზიყ.) ჯარის მორგეზე ჯვარდინად აფარებული ფიცრები (ს. მენთეშ); (ქიზიყ.) კეხის ბრტყელი ნაწილი, ცხენს რომ გვერდზე ედება (ს. მენთეშ); (ქიზიყ.) ბორბლის ფირფიტა, რომელსაც წყალი სცემს და ბორბალს ატრიალებს (ს. მენთეშ).

ფთა: 2. (გურ., იმერ., აჭარ.) მთა, აგარაკი, სააგარაკო ადგილი (ა. ღლ.).

ფთხილი: 1. ფრთხილი, ეინც ფხიზლად. ყურადღებით არის; მორიდებული; მოკრძალებული.

ფთხილი: 2. (რაჭ.) თხილი (ა. მაყ).

ფი: 1. გამოხატავს ზიზღს, ათვალისწუნებას,

დაწუნებას.

ფი: 2. (ინგლ.) საქონლის მუცლის ქონი და თხის ქონი (ნ. როსტ.).

ფი: 3. ბერძნული ანბანის ოცდამეერთე ასო.

ფი: 4. (ინგლ.) იგივეა, რაც ფეოლი, — მამული, ქონება.

ფია: 1. „უტუქური ჩეილი ბაეშეის შეკამალი“ (საბა); ბაეშეის საჭმელი თხელი ფაფა.

ფია: 2. (იმერ.) ნატკენი, ტკივილი (ბაეშეის ენაზე).

ფია: 3. ძალის გასარეკი, შესაშინებელი.

ფიალა: 1. პირგაშლილი, დაბალი სასმისი; (ქიზიყ.) სამინდე ჭურჭელი, რომლითაც მწვის-ქვილე მინდს იღებს (ს. მენთეშ); (მთიულ.) ნაღების მოსახდელი პატარა ხის ჯამი (ღ. კაიშ).

ფიალა: 2. ცის სამხრეთ ნახევარსფეროს თანაეარსკელაველი.

ფიალი: 1. „ტაშტი“ (საბა).

ფიალი: 2. (ფრანგ.) პინაკლების, წვეტურების, კონტრფორსების დეკორაციული დაგვირგვინება, — ჯვარედი ყუველით შემკული წვეტი.

ფიალი: 3. იგივეა, რაც ფიალა.

ფითილა: 1. „ბამბის წნული თოფისათვის“ (საბა). ბამბის პატრუქი.

ფითილა: 2. (რაჭ. ცაცხვის თხელი ფირფიტა (შ. ძიძ).

ფილა: 1. ბრტყელი ნატერი ქვისა, თიხისა, ღლითონისა.

ფილა: 2. (ქიზიყ.) ხის სადგამი, რაშიც ქვეურის ქუსლს ამაგრებენ ხელოსნები.

ფილა: 3. (იმერ.) შეცლომა ბაეშეთა თამაშის დროს (ე. ბერ).

ფილა: 4. როლინი.

ფილაკვანი: 1. ქვის სატყორცნი ციხის სანგრევი სამხედრო მანქანა.

ფილაკვანი: 2. ვარხვი, — წყლის გრძელის-კარტიანი დიდი ფრინველი.

ფილე: 1. (ფრანგ.) ფრინველის ხორცის ან თევზის ნატერი, რომელსაც ძელები აქვს გამოცლილი.

ფილე: 2. (ბერძნ.) ძველ საბერძნეთში: ტომი, რომელიც სამი ფრატრისაგან (ერთი პირვანდელი გეარისაგან წარმოშობილი რამდენიმე

გეარის გაერთიანება ტომის ფარგლებში შედგებოდა.

ფილე: 3. (ფრანგ.) ბაღეზე ნაქარგი; ბადისებური ნაქსოვი.

ფილე: 4. სუკი.

ფილთა: 1. (გურ., იმერ., ლეჩხ.) საფანტიანი თოფი (ა. ღლ., მ. ჩიქ.).

ფილთა: 2. ჭრაქის პატრუქი.

ფილთა: 3. (ქიზიყ.) სატამპონედ დაგრეხილი და გასანთლული ძაფი, იარაში დებენ, რომ იარაში პირი არ შეიკრას (ს. მენთეშ., დ. ჩუბინ., ნ. ჩუბინ.).

ფილთა: 4. (ქიზიყ.) მჭურჭლეობაში სახმარი თიხის გუნდა (დაზგაზე აგორებენ და ლულასავით გახდიან) (ს. მენთეშ.).

ფილი: 1. ხის ჭურჭელი რამის დასანაყაყად, როდინი; „ტაშტი, ხელის საბანი“ (საბა).

ფილი: 2. (ქე. იმერ.) ღორის ქონის კვერეული, წვეის ზემოთ მოგდებული.

ფილი: 3. (აჭარ.) სპილო (ნ. გურგ.).

ფილი: 4. „სანთლის კვერეული, სანთლის ყურსი“ (საბა).

ფინა: 1. (ფშ.) იგივეა, რაც ფინია, — პატარა ძაღლი, გოშია.

ფინა: 2. თასმაჭიების ჩანასახი, ჩვეულებრივ, ცხოველთა კუნთებში ცხოვრობს.

ფინა: 3. 10 ოყა ან 3 ქილა (დ. ჩუბინ.).

ფინა: 4. (ლეჩხ.) ურმის ნაწილია (გ. ჩიქ.).

ფინი: 1. ზოდი, ჭალი; (ქე. იმერ.) შუაზე განახერხი მორი, ძელის სქელი ნაგვერდული.

ფინი: 2. (ქიზიყ.) ფეხსაცმლის დასაკერებელი სადგისი.

ფინი: 3. (ზ. აჭარ.) იატაკი (შ. ნიჟარ.).

ფინი: 4. ზღვის არწივი (ი. აბ.).

ფირი: 1. ხმის ჩასაწერი და სურათის გადასაღები აფსკი.

ფირი: 2. ამქრის დროშაზე გამოხატული ემბლემა; ამა თუ იმ ხელობის მფარველად აღიარებული ბიბლიური პიროვნება.

ფირმა: 1. საეპტრო ან სამრეწველო საწარმო; ასეთი საწარმოს სახელწოდება.

ფირმა: 2. (ზ. იმერ.) ფერმა (ქ. ძოწ.).

ფირმენი: 1. საეპტრო ან სამრეწველო საწარმოს ხელმძღვანელი; საწარმოო გაერთიანების ხელმძღვანელი.

ფირმენი: 2. (ჟარგ.) უცხოური.

ფირუზი: 1. (სპარს.) მინერალი, შედგენილი ალუმინისა და სილიციუმის წყლის ფოსფატიო რკინისა და ცინკის მინარეგებით.

ფირუზი: 2. (ირან.) სინათლით საესე, ნათელი.

ფისტულა: 1. (მედიც.) მიღისებური ნახერტი, რომელიც დაავადებული ორგანოდან გამოდის გარეთ; ხელოვნურად გაკეთებული საღინარი მილი, რომელიც დაავადებულ შინაგან ორგანოს აერთებს სხეულის ზედაპირთან.

ფისტულა: 2. (მუს.) ფალცეტი, — განსაკუთრებული ტემბრის მაღალი, რბილი და მსუბუქი ხმა; ასეთი ხმის გამოცემის უნარი და მღერის მანერა.

ფისტულა: 3. სალამური, სტვირი.

ფიტა: 1. თაფლის ჩენჩო ან გადაუმდნარი სანთლის ნაძირალი (დ. ჩუბინ.).

ფიტა: 2. ხის ქერქი (დ. ჩუბინ.).

ფიტა: 3. (ლეჩხ.) მშრალი, გამხდარი რამ (მ. აღლავე).

ფიტა: 4. (ქართლ.) ბარაქა (ქეგლ.).

ფიტა: 5. (ქიზიყ.) ჭენჭი, ხორცცხიმიანობა (ს. მენთეშ.).

ფიფია: 1. (იმერ.) ცუდი, გლახა, ფინთი (ე. ბერ.).

ფიფია: 2. (ქართლ.) წენიანი საჭმელი, ღობიო (კირ.).

ფიფინა: 1. ბრინჯის ფაფა (დ. ჩუბინ.); (რაჭ.) თხელი ფაფა; (იმერ.) პურის ფქვილი, წყალში გაქნილი საწებადად.

ფიფინა: 2. ჩვილი ბავშვის გასართობი სათამაშო, — ჩხარუნა, ჟღარუნა.

ფიფინაკი: 1. (ზ. იმერ., ზ. რაჭ.) ფაფანაკი.

ფიფინაკი: 2. (იმერ.) იგივეა, რაც ფიფინა, ბრინჯის ფაფა.

ფიფქვა: 1. ფიფქად თოვა; ფიფქის ყრა.

ფიფქვა: 2. (ზ. იმერ.) საპონსა და ცხელ წყალში გამოხარშვა ნაროთსა.

ფიფქი: 1. თოვლის კრისტალი; ახალმოსული მშრალი, დაუმჯდარი თოვლი.

ფიფქი: 2. (ზ. იმერ.) „ფიფქი ძაფი“, — ნაცარტულტაში ან საპნიან მღულარეში გამოხარშული აბრეშუმის ძაფი.

ფიცარა: 1. (კინი.) პატარა ფიკარი.

ფიცარა: 2. (ხეეს.) ორფხიანი ქერი (ს. მაკალ.).

ფიცარი: 1. ორივე მხრით ბრტყელი ხის ნაჭერი, ჩვეულებრივ მორის სიგრძეზე ნამონაჭერი; დიდი ფირფიტა. ლითონის, ქვისა და ა.შ. ბრტყელი ნაჭერი.

ფიცარი: 2. თორმეტსტრიქონიანი ღექსი (ასეთი ტიპის განმარტებული ღექსი მიუძღვნა თულორე და თეოფანე აღმსარებლებს, იმ მიზეზით, რომ ისინი მართალ სარწმუნოებას მისდევდნენ. ეს საგინებელი იამბიკო წაუწერიათ თულორე და თეოფანე აღმსარებელთა პირსახეზე, საჩხელეუტი იარაღით, — სადგისით.

ფიწალი: 1. „თითებიანი ნინაბი“ (საბა); ბზის გასანიავებელი სასოფლო-სამეურნეო იარაღი; ორთითა, — თივის ასაღები (ს. უდ.).

ფიწალი: 2. (თუშ.) ღვთის შვილი; თუშეთში ბატონად ახსენებენ.

ფლანი: 1. (ქე.) ვინმე, მიაჩნია.

ფლანი: 2. (ქიზიყ.) „ფლანი და ფსტანი“ სიტყვის მასალაა (ს. მენტეშ.).

ფლაფნა: 1. „უებილოს ლაპარაკი“ (საბა), — ნიფიფი (დ. ჩუბინ.).

ფლაფნა: 2. (ქიზიყ.) ბოშად, საკმაოდ შეუგრესხავად რთვა (ს. მენტეშ.).

ფლუსი: 1. ძვლისაზრდელას ჩირქოვანი სიმსიწე, გამოწვეული კბილების დაეადებით.

ფლუსი: 2. ნივთიერება, რომელსაც მადანს უმატებენ ღნობის დროს, ღნობის დასამქარებლად და ადვილად ღნობადი წიდის წარმოსაქმნელად; მღნობი.

ფობი: 1. (ინგლ.) გარესაეატრო ხელშეკრულების სახეობა, რომელიც უკავშირდება ტვირთების გადატანას.

ფობი: 2. (ბერძ.) შიში, ღვრტიენვა.

ფოთინი: 1. ფათური.

ფოთინი: 2. (სპ.) ფეხსაცმელი (ნ. ბურგ.).

ფოკუსი: 1. გარდატეხილი ან არკველილი სხივების გადაკეთის წერტილი; ობიექტივის ისეთი მდგომარეობა, როდესაც საგანი მახსობალურად მკაფიო გამოსახულებას იძლევა; მრუდებში არსებული მუდმივი წერტილი, რომელსაც აქვს განსაკუთრებული თვისებები.

ფოკუსი: 2. ტრიუკი მაყურებლის განსაცვიფრებლად.

ფოლი: 1. (იმერ., გურ.) იგივეა, რაც სლიქი.

ფოლი: 2. (კახ.) ერთჯერობა განეწილი მატყლი, — ქაბალა; (ფშ., ხეეს., ერწ.) დანეწილი მატყლი, ერთად შეკრული, ერთმანეთსე გადაბმულ-გადახვეული.

ფოლი: 3. იგივეა, რაც ფული (საბა); სპილენძის ფული, რომელიც პირველად ლიოკლქტიანეს დროს მოიჭრა (284-305 წწ.) (აქ. შანიძე).

ფოლი: 4. იგივეა, რაც ტლაპო.

ფოლი: 5. (მოხ.) ერთგვარი მორეხო ყვაეილი, ხმარობენ საღებავად (ი. ქაეთ.).

ფოლი: 6. (ინგლ.) კალათბურთში: პერსონალური შეცდომა; შეხბურთში: უხეში თამაში, აკრძალული ილუსი (მ. ჭაბ.).

ფოლი: 7. საკონიაკე ღვინომასალის მომცემი ჯიშია და გავრცელებულია ჩრდილოეთ იტალიაში.

ფოლიო: 1. ბალახოვანი მცენარეები.

ფოლიო: 2. ერთი და იმავე ნომრის მქონე ორი გვერდი (მარცხენა და მარჯვენა) საანგარიშო წიგნისა.

ფოლიო: 3. (სტამბ.) შუაზე გაკეცილი ქაღალდის ფურცლის ფორმატის მქონე გამოცემა, — ინფოლიო.

ფოლორცა: 1. ქუჩა, შუკა.

ფოლორცა: 2. მწირი, სახნავად უვარგისი მიწა.

ფოლორცა: 3. (ქართლ.) ატალახებული გზა; ღრმა ტალახი.

ფოლორცა: 4. (ქართლ.) მსუბუქი ყოფაქცევის ქალი (კირ.); სახელგატეხილი, ზნედაცემული; ფლიდი, ფარისეველი, პირმოთრე.

ფოლორცა: 5. შუაბაზარი, ანუ მეიღანი (ნ. ჩუბინ.).

ფოლორცა: 6. (ს. იმერ.) განებიერებული ბაეში.

ფონი: 1. მდინარეში გასავეული ადგილი, სადაც წყალი თხელია და ნელი.

ფონი: 2. (ქე.) ჩქერი.

ფონი: 3. სახეით ხელოვნებაში: საფუძვლად გამოყენებული ტონი, ფერი ან საერთო ზედაპირი, რომელზედაც დახატულია სურათი; გარემოცვა, გარემო პირობები, ვითარება; რისამე (მაგ. შენობის, ქანდაკების) უკან არსებული სიერცე.

ფონი: 4. (ბერძ.) ხმის სიმაღლის დონის ერთეული (მ. ჰაბ.); (ბერძ.) ბგერის ხმაიმაღლობის დონის ერთეული.

ფორა: 1. (იტ.) ძლიერი მოთამაშისაგან სუსტისათვის წინასწარ მიცემული ქულუბის ან სელების გარკვეული რაოდენობა.

ფორა: 2. იგივეა, რაც „ბის“ (გამოდი, გაიმეორე).

ფორა: 3. (გურ.) წაგება (ა. ღლა).

ფორი: 1. (იმერ., გურ., რაჭ., ღმწხ.) იგივეა, რაც ობი; (თუშ.) ალაო.

ფორი: 2. „მოედანი“ (საბა).

ფორი: 3. ნასერეტი, რომლითაც საოფლე ჯირკვლები კანის ზედაპირზე გამოდის; ნიუთიერების ნაწილაკებს შორის არსებული სიცარიელე; სერეტი.

ფორი: 4. (ხევსურ., ფშ.) დამბალი საღულდე ქერი ან სიმინდი, მზეზე დაყრილი და ელორტებგამოღებული (ა. შანი); ალაო.

ფორი: 1. „ვეგი ამოდრუტენილი“ (საბა); ნახერეტი, ღრუ (დ. ჩუბინ).

ფორი: 2. ფორი, — „მეედანი“ (საბა).

ფორტუნა: 1. (ლათ.) ბედნიერი შემთხვევა, იღბალი. ბედნიერების, შემთხვევის, წარმატების ღვთაება,

ფორტუნა: 2. უნგრული ზომიერად ტკბილი ცქრიალა ღვინო.

ფოსტა: 1. სახელმწიფო დაწესებულება, რომელიც აწარმოებს კორესპოდენციების, ამანათებისა და მისთანათა გაგზავნა-გამოგზავნას დანიშნულების ადგილას, ადრესატისათვის გზაენიღებათა ჩაბარებას; საფოსტო განყოფილება.

ფოსტა: 2. (ქარგ.) ფსონი აზარტულ თამაშში (ლ. ბრეგ).

ფოფხი: 1. „ერთგვარი ნამცხვარი“ (საბა); ხეული ქადა (დ. ჩუბინ); (მოხ.) კერბოში მომწვეარი პურის ხაში.

ფოფხი: 2. (ქართლ.) ფოფხი ადგილი, — ფოფხით ასახელული ადგილი.

ფოცხვი: 1. (ფშ.) კაპებიანი სარევი ფაფულის გასაქნელად.

ფოცხვი: 2. იგივეა, რაც ჭარო, — „ქორს(ა) ჰგავს, ხეზე ჯდების, თევზს ამოიტაცებს წყლით და სჭამს“ (საბა).

ფოცხვი: 3. (რაჭ.) ყურძნისაგან გაცლილი მტკეპანი.

ფოცხვი: 4. (ხევსურ., ფშ., თუშ.) ისრის წვერი (ა. შანი).

ფოხი: 1. (იმერ.) მოგონება (ე. ბერ).

ფოხი: 2. (გურ.) ორთითა (ა. რობაქ).

ფრანგვა: 1. (ქიზიყ.) კარგად, აღმასივით ჭრა (ს. მენთეშ).

ფრანგვა: 2. (გურ.) აქა-იქ გაღუნვა.

ფრანგულა: 1. (ქართლ.) ვაზის ჯიში ერთგვარი (ა. ღლა).

ფრანგულა: 2. (გურ.) აბრეშუმის ჭიის იტალიური ჯიში (გ. შარაშ).

ფრანგულა: 3. (გურ.) მსხლის ჯიში (ლ. თავართქილაძე).

ფრანგული: 1. ფრანგებთან და საფრანგეთთან დაკავშირებული.

ფრანგული: 2. სანათური; ჭერში დატანებული ფანჯარა.

ფრანგული: 3. ხმალია ერთგვარი.

ფრანკი: 1. (ფრანგ.) საფრანგეთის, ბელგიის, შვეიცარიის, ლუქსენბურგისა და მონაკოს ფულის ერთეული.

ფრანკი: 2. ევროპელი, ყველა რჯულის ევროპელი.

ფრახი: 1. (ღმწხ.) მესამე ქალი (მ. ჩიქ).

ფრახი: 2. (ქართლ.) გაუმაძღარი, მეტად ხარბი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ფრახი: 3. (კახ.) ღორი, რომელიც არ მკვდება (ლ. ლეონ).

ფრახი: 4. ღუნე (ე. ბარნოვი).

ფრე: 1. სპორტული შეხვედრის ისეთი შედეგი, როდესაც არც ერთი მხარე არ არის ძღუული.

ფრე: 2. „წყარო ჭისა“ (საბა); „წყარო“ (საბა).

ფრიადი: 1. მოსწავლეთა ცოდნის შეფასების უმაღლესი ნიშანი, — ხუთიანი.

ფრიადი: 2. (ძე.) ბეერი, მრავალი; დიდი, ძლიერი.

ფრიალო: 1. შევეული რამ (კლდე და მისთ.), ციცაბო; შევეულად ამართული რამ.

ფრიალო: 2. იგივეა, რაც ფრიალა, — ბავშვის სათამაშო, — ჯოხზე დამაგრებული ვარსკვლავი

ვით გამოტრილი და წვერებში მოღუნული ქაღალდები, რომლებიც ქარში ბრუნავს.

ფრაიქი: 1. (ქართლ.) გაჯიუტება, გაეკრაება, გაჯიქება (შ. ძიმ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ფრაიქი: 2. (ლენხ.) მსატე ნივთი (მ. ალაფ.).

ფრჩხილა: 1. (თუშ.) თვალის ავადმყოფობა.

ფრჩხილა: 2. ანანა ურმის კავიანი ხე, რომლითაც ურეში უღელს უერთდება (ი. ჭყონ.).

ფრჩხილი: 1. რქოვანი წანაზარდი თითის წერზე; „არს კაცის თითისა რქანი“ (საბა);

ფრჩხილი: 2. პატოსანი. ქვა, აყიყი, ონიქსი (დ. ჩუბინ.); აქატი (კ. დან.).

ფრჩხილი: 3. „თვალში რამ მცირე თეთრი შუვა ტკივილითა“ (საბა); ბისტი, მცირე თეთრი, ხეღვის მადრკოლებელი (ნ. ჩუბინ.).

ფრჩხილი: 4. მსხლის მსგავსი ხე, რომელიც ფრჩხილის მსგავს სურნელოვან ნაყოფს ისხამს. „ესე არს მსგავსი სხლის ხისა და ნაყოფთა ფრჩხილის მსგავსსა მოისხამს ფრიად სუნელსა“. (საბა).

ფრჩხილი: 5. შოთის პურის თხელი მხარე.

ფრჩხილი: 6. ერთ-ერთი გრაფიკული ნიშანი ან მათემატიკური ნიშანი, — შეყული ხაზი (სწორი, ბოლომოხრილი, ფიგურული). მართლწერაში გარემორთხმული (ნ. ჩუბინ.).

ფსვენე: 1. ბაბაჭუა, ობობა (ნ. ჩუბინ.).

ფსვენე: 2. პატარა, ხელიკისებური ქვეწარმავალი.

ფსიადი: 1. თასი (ი. აბ.).

ფსიადი: 2. ჭიღობი (ი. აბ.).

ფსიტი: 1. (ფშ., მოხ., თიან., მთიულ., გუდამაქრ., ქიზიყ.) არჩვი, გარეული თხა (ი. ქეშიკ., ო. ქაჯ., ე. ეირს.).

ფსიტი: 2. (ქართლ.) სწორი და თხელი თმა (ლ. ნოზ.).

ფსკა: 1. (გურ.) სკა, ფუტკარი (ა. ღლა.).

ფსკა: 2. დამდგარი წყლის ზედაპირზე მოდებული მწვანე ლორწოსებრი მასა.

ფსლიკი: 1. (ქსნის ხ.) ხელიკი (ე. სომხიშ.).

ფსლიკი: 2. (გურ.) ბავშვის ნაფსამი საწოლში (ა. სიხ.).

ფსონი: 1. მონაწილეთა მიერ თანაბრად გაღებული ხარჯით გამართული ნადიმი; (გურ.)

წილი, საერთო ქონების ნაწილი.

ფსონი: 2. ბანქოს ზოგიერთ თამაშში, — ბოლოს ასაყვანად დარჩენილი ქაღალდი.

ფსონი: 3. (გურ.) ანდერძი, დანაბარები, გულის ნადები.

ფუ: 1. „სიტყვა სანერწყველი“ (საბა); გამოფუროხებისას გამოცემული ხმის აღმნიშვნელი სიტყვა, გამოხატავს ზისღს, რისამე დაწუნებას, საყვედურს, უკმაყოფილებას, წყენას, გოკიცხვას, შერცხვენას.

ფუ: 2. (გურ.) ბურბუშულა, — ბალახია (ა. მაყ.); (მცენ.) ბაბუსაგზალა, ბაბუა (დ. ჩუბინ.).

ფუ: 3. (მინ.) მინური ლიტერატურის ჟანრი; მცირე ზომის პოემა.

ფუა: 1. იგივეა, რაც ფია, — „უძუძური, ჩვილის შეჭამადი“ (საბა).

ფუა: 2. (იმერ.) ბავშვის ენით ნატკენი (ტკივილი).

ფუა: 3. (ქართლ.) სენი (ი. ჭყონ.).

ფუა: 4. (ხევს.) ცეცხლი (ბავშვის ენით) (ა. ჭინჭარ.).

ფუგა: 1. (გერ.) ნაკერი ფიცრების შორის, რომლებიც მჭიდროდ არის მიდებული ერთმანეთს.

ფუგა: 2. (იტ.) პოლიფონიური მუსიკის რთული ფორმა; ემყარება თემის მრავალჯერად თანმიმდევრულ გაიმეორებას.

ფუთა: 1. (ქართლ.) ხილის ვაჭრის წინსაფარი (შ. ძიმ., ნ. კეცხ.).

ფუთა: 2. (გურ.) ფოტა, შეკვრა ნივთებისა.

ფუთი: 1. წონს სასოში ერთეული, უდრის 163 კგ-ს.

ფუთი: 2. ვულკანის, ცეცხლის, დუღილის ღეთაობა.

ფუთლუხი: 1. (მთიულ.) წყალში ან რქეში თხლად მოხარშული სიმინდის ან პურის ფქვილი, რომელსაც ერბოში მოღალულ ხახვს უმატებენ (ლ. კაიშ.).

ფუთლუხი: 2. (ქიზიყ., ქართლ., ფშ., ხევსურ.) უხეირო, უნდელი, არა საქმის კაცი, მკეცხარაც შეიძლება იყოს (ს. მერაუშ.); დონდლო, ლაყვ, ბოთე, ღოყლაპია.

ფუთფუთა: 1. რაც ფუთფუთებს, ფუთფუთით მოძრავი (მატლები, აღამიანები, ცხოველები).

ფუთფუთა: 2. სინამაქის ფოთოლი, კასიას

(მრავალწლოვანი ბალახის) გვირის ზოგიერთი სახეობის ფოთოლაკები, რომელსაც ხშირბუნ მელდინაში.

ფუტა: 1. „ესე არს ხეთაგან ნათალი; ტაბაკი, სიფლი, როგო, თეფში, პინა, კოკა და რაიცა ძელთაგან ჭურჭელია“ (საბა).

ფუტა: 2. შაშის თამაშის დროს: ჯარიმის სახით მოწინააღმდეგის ქვის აყვანა.

ფუტა: 3. „ფუტკრის სახლი. წნელით წნულსა ეწოდების სკა“ (საბა).

ფული: 1. ლითონის ან ქაღალდის ნიშანი, რომელიც წარმოადგენს ღირებულების საზომს ყიდვა-გაყიდვისას.

ფული: 2. (ქიზიყ.) ნალბანდის იარაღი (იხ. გული) (ს. მენთეშ).

ფული: 3. (ჰან.) წიწილი, ჭურჭელი.

ფული: 4. (ძე.) ნახევარკაპიკიანი.

ფუმფულა: 1. ძალიან რბილი, ფაფუკი.

ფუმფულა: 2. „მწერთა და ბუთთა მართე“ (საბა).

ფუმფულა: 3. (გურ.) დამწიფებელი, მოშუშებული მუწუკი (მ., ქ., თ. სიხარულიძეები, გოგოლეისუბანი).

ფუნდრუკი: 1. ხტუნვა, კუნტრუში; თამაში.

ფუნდრუკი: 2. „ფუნდრუკი“ (საბა), დიდ გზაზე გამართული სასტუმრო მგზავრების დასასვენებლად, ღამის გასათეუად.

ფუნთუშა: 1. ხორბლის თეთრი ფქვილის ნამცხვარი; ერთგვარი პატარა პური; იგივეა, რაც ფუნჩულა.

ფუნთუშა: 2. (მოხ.) ხორხოშელა; (კახ., რაჭ., იმერ.) კატბუქუ; (ლენხ.) თეთრი კინწა.

ფუნჯი: 1. ტარზე დაგებული ბალნისა და ჯაგრის კონა რისამე წასასმელად; ფოსი ან ბოჭკო (ნ. ჩუბინ.).

ფუნჯი: 2. პუნში, აღუღებენ რომისაგან, რომელსაც ურევენ წყალს, შაქარს, ჩაისა და ლიმონს ან სხვა ხილის წვენს; თბილი წყალი რომით (დ. ჩუბინ.).

ფურჩი: 1. ღაზური ნავის შესადები, რომელიც ხის ტარზე წამოკმულ ცხვრის ტყაეისაგან დამზადებულ საგანს წარმოადგენს (ზ. კუტაღ.).

ფურჩი: 2. (ქიზიყ.) ქარისაგან ნარყვეი ხის ნაპობი; აგრ. კე რკინას თუ გამოკვერვაში

ნაკეცი შუკვეა, იტყვიან ფურჩი აქვსო (ს. მენტეშ.); „ილეკროს (ლითონს) შუა ნაკეცი რომ დაჰყვება“ (საბა).

ფუსფუსა: 1. მოუსვენრად მოძრაი და ისე საქმიანი.

ფუსფუსა: 2. (გურ.) ქათმის მიგნე მწერია, წერილი, ფრთებიანი (გ. შარაშ).

ფუსფუსა: 3. (გურ.) ბურბუშელა, მცენარე (ა. მაც.).

ფუტა: 1. (მთიულ.) ფუთა, შეკერა, ქსოვილში შეკრული ფარსა ან სხვა რამ.

ფუტა: 2. (ჯავახ.) მამაკაცის მეტსახელი (გრ. ბერ.).

ფუტა: 3. (ჯავახ.) ბატი (გრ. ბერ.).

ფუტი: 1. „აეი კვამლი“ (საბა); (გურ.) ბოლი, კვამლი.

ფუტი: 2. „ხის ქერქი ანაძრობი დიდი“ (საბა); (იმერ.) ხის ქერქის ღარი; (იმერ.) ფუტურო, ფულურო, გამხმარი ხე.

ფუტი: 3. სიგრძის საზომი ინგლისური ერთეული უდრის 12 დიუმს (ე.ი. 30,5 სმ-ს). ერთეული. დაახლოებით გოჯი (დაეით ჩუბინაშვილი).

ფუტი: 4. მკედარი ქსოვილების კომპლექსი, წარმოიქმნება მცენარის ღეროს ან ფესვის ზედაპირზე (ი. ლანაშ).

ფუტი: 5. ბრჭყალი (გიორგი მონაზონი).

ფუტი: 6. (იმერ.) ძალიან გამხდარი ქათამი.

ფუტი: 7. კოლხთა უძველესი სახელწოდება მახლობელ აღმოსავლეთში ძვ.წ.ა. XVI საუკუნეში (აგიორგი).

ფუტი: 8. (კოლხ.) ფასიანე, — ასტრალური ქალღმერთი.

ფუტი: 9. (ძე.) ღეთის წიგნი (ბერძ. ბიბლია).

ფუფალა: 1. აკაცია, პალმა (რ. სურამ).

ფუფალა: 2. უფალი, ღმერთი (ბავშვის ენით).

ფუფულა: 1. (გურ.) ფუფუა, — (ქართლ. კახ.) ტიკილი, სატყეივარი, ნატყენი (ბავშვის ენით).

ფუფულა: 2. გართხმული მუწუკი (დ. ჩუბინ.).

ფუფულა: 3. მცენარე (დ. ჩუბინ.).

ფუფუნებს: 1. იგივეა, რაც ფუთოფუთებს.

ფუფუნებს: 2. ფუფუნებაში, განცხრომაში; ნებბერობს, ნეტარებს.

ფუშვა: 1. „მოშლა“ (საბა); წეწვა, რევა, შლა.

ფუშვა: 2. (იმერ.) სატრელი იარაღის ნაცემა, ტაკება (მუცელში).

ფუში: 1. (აჭარ., გურ.) ფაში (შ. ძიძ., შ. ნიქარ.).
ფუში: 2. (ჯავახ.) თიაქარი, ავადმყოფობა (გრ. ბერ.); ქუში (ცხენისთვის).

ფუნფუნა: 1. (ქართლ.) იგივეა, რაც ფუნფუნი, – რბილი, ფაფუკი, ფუნჩულა.
ფუნფუნა: 2. ერთწლოვანი მცენარე რთულ-ყვავილოვანთა ოჯახიდან.

ფუნფუნი: 1. (ქართლ.) რბილი, ფაფუკი, ფუნჩულა.
ფუნფუნი: 2. (კახ.) ნიფნიფი.

ფუცუნი: 1. (თუშ., ფშ.) ფუსფუსი; ფაცაფუცი.
ფუცუნი: 2. „ქვანი დაბზარული“ (საბა).

ფუჭი: 1. უგულო, ჭიანი (კაკალი და მისთ.); ცარიელი; ტყუილ-უბრალო, უნაყოფო, უშინა-არსო, უქმი.
ფუჭი: 2. (აჭარ.) ფიჭა უთაფლოდ (ა. ჯაჯანი).

ფშანი: 1. (ჯავახ.) კლდეებიდან გამოსული, ბალახით დაფარული პატარა წყაროები (ეაჟა, საბა).
ფშანი: 2. ხის ფესვებიდან ახლად ამოყრილი მცენარე; ფესვით ამოსული ნერგი.

ფშეიერი: 1. „მშრალი, წერილი... მიწა“ (საბა); უხეიერი.
ფშეიერი: 2. რაც ფშეის, სურნელებას აფრქვევს.

ფშტიერი: 1. (გურ.) სიმღერის ხმაა ერთგვარი (გ. შარაშ.).
ფშტიერი: 2. კოდიანი წისქვილის მილი, რომლისგანაც ბორბალს წყალი ესხმება (ს. ჟღ.).

ფშუკე: 1. ორღობე (რ. ვერ; გ. მეგრ.)
ფშუკე: 2. იგივეა, რაც ფშუკურა (გურ.) (კარიული, უეარგისი (თხილი, ნიგოზი...), (ა. სიხ.).

ფხანა: 1. სახელი ჰფხანს, იფხანს ზმნათა მოქმედებისა.
ფხანა: 2. მუნი (ი. აბ.).

ფხაჭა: 1. „ფხაჭას გააღენს“, – ერთბაშად მოსწყდება ადგილს და სწრაფად გაეჭანება, მოკურცხლაგს.
ფხაჭა: 2. „თეუზო ლაყუზო ასო(ნი) ხერხებრი-

ვი“ (საბა).

ფხეჭი: 1. (გურ., მესხ.) კაკლის, თხილის, ნუშის, კვერცხისა და მისთ. გარსი, ნაჭუჭი, ქერკტი (ი. მაისურ.).

ფხეჭი: 2. გამხდარი ადამიანი, რომელიც არ სუქდება.

ფხიჭო: 1. „ზურგმწვანე ჭუა“ (საბა); ნეხვის ჭია.
ფხიჭო: 2. (იმერ.) უხორცო, ხორცშუშხმელი, ხიოჭი; გამხდარი.

ფხოველი: 1. (ქართლ., ლეჩხ.) ფხიანი, ძალიან ყონალი, მარჯვე (თ. რაიიკ.). მამაცი (გ. ალაუ).
ფხოველი: 2. (ქართლ.) ჭკვიან, გამჭრიახ და ენამეტყველ კაცზე იტყვიან (გ. შატბერ.).
ფხოველი: 3. (ძე.) ფხოვის (დღევანდელი ფშავ-ხევსურეთის) მკვიდრი.

ფხოწი: 1. (ზ. იმერ.) წყლისაგან ჩამორეცხილი ფერდობი (ქ. ძოწ.).
ფხოწი: 2. (ზ. იმერ.) მარდი, დაუსარელი (ქ. ძოწ.).

ქ

ქა: 1. (შემოკლ.) ქალო.
ქა: 2. (გურ., მეგრ.) რქა (მ. ჯანაშ., ა. ლღ.).

ქაბაბი: 1. დაკეპილი ხორცი, მოგრძო გუნდებად შემწვარი, ხახვითა და სახელებლებით შეკაზმული.
ქაბაბი: 2. თამამი, დოყებიანი მცენარე (ქლღ).
ქაბაბი: 3. „ფუნთუში“ (საბა).

ქადა: 1. ნამცხვარი, რომელსაც გულად აქვს ცხიმში ასერმილი მოხალეული ფქვილი.
ქადა: 2. ამიყობა, კეხნა (ქართული ენის ქრესტ.).

ქაფი: 1. (ხევსურ.) ვიხე, გალაენი (ა. შან.).
ქაფი: 2. (თუშ.) საქსელო, სადაც ტოლებს (შინ-მოქსოვილი შალი, სანოხე) ქსოვენ (ა. შან.).
ქაფი: 3. (ხევსურ.) კორა, თოფის გასანიშნებელი (ა. შან.).

ქათქათა: 1. რაც ქათქათებს, – ძალიან თეთრი.
ქათქათა: 2. (ქიზიყ.) ვისაც ქათქათი სწევია.

– ებელი, ჭარტალა.

ქათქათი: 1. თეთრად ეღვარება, ბრწყინვა, კრი-
ალი.

ქათქათი: 2. (ქიზიყ.) ებელობა, ჭარტალი (ს.
მენიეშ.).

ქალა: 1. თავის ჩონჩხი (აღამიანის ან სხვა-
თა); ქონრის ბრტყელი ნაწილი, თხემის ბრტყე-
ლი ნაწილი, რომელიც თითქოს თეფშივით
ადევს თავს; (ქიზიყ.) ქულის ცა; კარსარკმლის
ჩარჩოს ზემოთა ნაწილი.

ქალა: 2. (ენინ.) ქალი; (ქიზიყ.) ქალური ქცე-
ვის ვაჟი.

ქალა: 3. გაუთხოვარი ქალი; ქალიშვილი;
გოგონა 9-10 წლამდის (ლ. კაიშ.).

ქალაბანი: 1. (ხევსურ.) კაცის ტალავარია (ა.
ჭინჭარ.).

ქალაბანი: 2. (მოხ.) მესტიელები ყელზე ამო-
კერებული ქვედა ნაწილი ფეხსაცმლისა. სა-
ერთოდ ეწოდება ყოველგვარ ადგილობრივ გა-
კეთებულ ფეხსაცმელს გარდა ბანდულებისა
(აქაზბ.).

ქალაბანი: 3. (გურ.) იგივეა, რაც ქალბანა, –
მცენარის ზეთი თუ წებოა ერთგვარი. (ა. ღლა).

ქალიშვილი: 1. აღამიანის შვილი მდებრო-
ბითი სქესისა, – ასული; ახალგაზრდა, გაუთხო-
ვარი ქალი, ქალწული.

ქალიშვილი: 2. (ქართლ., კახ.) ქალის (ასუ-
ლის) შვილი (ქალიცა და ვაჟიც).

ქალშაგა: 1. მრავალწლოვანი თეთრყვავილა
მცენარე ლაშქარასებრთა ოჯახისა.

ქალშაგა: 2. (მოხ., ფშ.) საბრალო, საწყალი,
უბედური ქალი.

ქალშაგა: 3. შაჟი, შავგერეშანი ქალი. საა-
ლერსო სახელწოდება ქალიშვილისა.

ქალშაგა: 4. შავებით მოსილი ქალი, შავოსა-
ნი.

ქალწული: 1. ქალი უბიწო, უმანკო (დ. ჩუ-
ბინ.).

ქალწული: 2. ვაჟი უბიწო (დ. ჩუბინ.).

ქამი: 1. „კარის ხმის ამოდება“ (საბა).

ქამი: 2. ნესტი, სისველე.

ქანდა: 1. დარიჩინი, კინამო (დ. ჩუბინ.).

ქანდა: 2. „ოქროს ვარაყი“ (საბა); ძალიან

თხელი ოქროსფერი ფურცლები, რომლებსაც
იყენებენ როგორც ლითონის, ისე არალითო-
ნური ნაკეთობის მოსაპირკეთებლად.

ქანდა: 3. კალის სულფიდი.

ქანი: 1. ქართული ანბანის ოცდამეორე ასოს
სახელწოდება.

ქანი: 2. დედამიწის წიაღისეული შრე, ფენა;
მიადანი.

ქანი: 3. (ქიზიყ.) საჩეხის (სახლის კარისპირა
დერეფნის) სვეტების დასაყრდენი ან თავზე
გადებული დირე (ს. მენთეშ.).

ქანი: 4. (რაჭ.) მარჯვე, მოხერხებული ადგი-
ლი (ე. ბერ.).

ქანი: 5. გამორბენით სინქარის განვითარება
(შორს გადასახტომად).

ქანი: 6. შეკრული კარის გული.

ქანობი: 1. დაღმართი, დაქანებული ადგილი.

ქანობი: 2. ქანის ნაშალი.

ქანქარი: 1. რხევა, რწევა, ქანაობა.

ქანქარი: 2. წონისა და ფულის ერთეული
ძველ საბერძნეთსა და ზოგ მის მეზობელ ქვე-
ყანაში, კერძოდ, საქართველოში; ტალანტი, წო-
ნა ან თეთრი რომაელთა (დ. ჩუბინ.).

ქანჩიანი: 1. ქანჩის (ჭანჭიკის მოსაჭერის)
მქონე.

ქანჩიანი: 2. (გურ.) ცბიერი, ეშმაკი, ხერხიანი
(გ. შარაშ.).

ქანცი: 1. ძალღონე, არაქათი; „მეტად დამაშ-
ვრალი“ (საბა).

ქანცი: 2. წვეტიანი ბუნიკის მქონე ჯოხი, რო-
მელსაც ხმარობენ ალკინისტები, მთასველედუ-
ბი მალაღ მთებზე, მყინვარზე ასასველელად;
მუჯირა.

ქაოსი: 1. (ბერძნ.) სრული უწესრიგობა; არე-
ულ-ღარეულობა.

ქაოსი: 2. წესრიგი; მოწესრიგებული მასა, რის-
განაც შემდგომ სამყარო წარმოიშვა (ძველი
ფილოსოფოსების აზრით).

ქარა: 1. „ნაჟაჟი ხისა“ (საბა); (გურ.) წვეტიან-
ი ჩხირი ქაჭკივით (გ. შარაშ.); (ოკრიბ.) ზღმარ-
ტლის, ზაძგრის, ასკილის, ტყემლის, ქაცვის ეკა-
ლი (მ. ალავე).

ქარა: 2. „უეწურო ცხოვარი“ (საბა).

ქარა: 3. (ქართლ.) დოღის ხის ნაწილი, ღო-

ლის რკალი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); (აჭარ.)
კეცის კიდე, ამოწეული გვერდები (შ. ნიუ).
ქარა: 4. „უსახო, სადა ოქრო-ქსოვილი“ (საბა).

ქარაფი: 1. „დიდი კლდე“ (საბა); ფრიალო,
ციცაბო; (ხევს., ფშ.) დიდი ლოდი.

ქარაფი: 2. (იმერ.) თხელი, მენხერი (ტყე, ვენახი-
ნი).

ქარაფშუტა: 1. არასერიოზული, ზერულე (ა-
ღამიანი), თავქარიანი, ცერცეტი.

ქარაფშუტა: 2. (ლენხ.) ბაბუაწვერა (მცენარე)
(ა. ამყ.).

ქარგა: 1. მოწეობილობა მოსაქარგავი ქსოვი-
ლის გადასატიმად.

ქარგა: 2. (გადატ.) ნონჩხი, ამბავი მხატვრული
ნაწარმოებისა.

ქარგალი: 1. ხელოვანი, რომელმაც შეგირ-
დობა დაამთავრა, მაგრამ ჯერ ოსტატად არ
ღალოცვილა და დაქირავებულ შრომას ეწე-
ვა.

ქარგალი: 2. (არქ.) ფიცრებისაგან დამზადე-
ბული რკალისებრი მოხაზულობის მოწეობი-
ლობა ქვის ან აგურის კამარების დასაწეობად
ანდა ბეტონის ჩასასხმელად.

ქარგალი: 3. (ჯაეახ.) დურგლის იარაღი, ხმა-
რობენ წრის შემოსაელებად (გრ. ბერ.).

ქარსი: 1. უფერო ან მოყვითალო რთული
შემადგენლობის გამჭვირვალე მინერალი, ნეუ-
ულაბრიე, თხელი ფენებისაგან შემდგარი; (ვის-
ნატეხი, ანუ ქვა დანაკი (ნ. ნუბინ)).

ქარსი: 2. მცენარეა (დ. ნუბინ).

ქარსლა: 1. (ფშ.) შილიფად ჩაცმული, პერან-
გი (ა. ჭინჭარ).

ქარსლა: 2. (კახ.) სპარსული ღვარძლა (ა.
მაყ.).

ქარსლი: 1. (მთიულ., მოხ.) ყოპყი, მსუბუქი
თოელი; ყაპყი (ა. შან).

ქარსლი: 2. (მოხ., ხევსურ.) გაყქლუფილი ტყავი
თხისა ან ხბოსი (ა. შან).

ქარსლი: 3. კვერცხის აპკი.

ქასვი: 1. დვინის სასმელი ჭურჭელი.

ქასვი: 2. (ლენხ.) ბრკეალი, გრძელი ეკალი (მ.
ნიქ).

ქაფი: 1. წვრილი ბუშტების თეთრი გაუმჭვირეა-

ლე მასა, სითხის დუღილით, ნჯღრევით ზედა-
პირზე მოგდებული ღუჭი, ღორბლი; საანის
სითხეში გაქნით მიღებული თეთრი ბუშტების
მასა; თეთრ ბუშტებად ქცეული ოფლი.

ქაფი: 2. აბჯრის ნაწილი, – „ჯაეშანო სამ-
ხარილილი“ (საბა); ჯაჭუთ შესაკრავი ზონა-
რი (ნ. ნუბინ); მხარ იდლიე გარდასაკიდებელი
ძეწკეი (დ. ნუბინ).

ქაფი: 3. (ძე.) პური (თეიმურაზ მიბნეანი).

ქაფი: 4. (არაბ.) ზღაპრული მთები, რომელიც
არაბების გადმოცემით გარს არტყია მთელ
სამყაროს.

ქაფური: 1. ერთგარი ბალახი, წყალში ქაფ-
თება საპონივით (ნ. მაისურ., ა. მაყ., ა. ღლ.).

ქაფური: 2. ძლიერი სპეციფიკური სუნის მქონე
უფერული გამჭვირვალე ნივთიერება (იყენე-
ბენ მედიცინასა და ტექნიკაში).

ქაქია: 1. (ინგილ.) ასკილი (ა. მაყ.).

ქაქია: 2. (გურ., იმერ.) ფაფა, რძისა და სველის
(წაქის); ფაფა (ს. ულ., ა. ღლ., ე. ბერ.).

ქაშანი: 1. „შამბსა და თოელზედ გაქელილი
გზა“ (საბა).

ქაშანი: 2. მოტიქული ჭურჭელი.

ქაშანი: 3. გამოკაფული, ცარიელი ადგილი
ტყეებში, – ველიანი.

ქაჩალი: 1. კაცი, რომელსაც თავზე თმა არ
ამოსდის; მელორტი.

ქაჩალი: 2. საკალატოზო ხელსაწყო; (ხეე-
სურ.) ქვის დასამუშავებელი იარაღი.

ქაჩია: 1. (თერბ.) შუაკვეცხლთან გაკეთებუ-
ლი ხარისხა ტანისამოსის გასაშრობად (ე. ბერ.).

ქაჩია: 2. (მოხ.) კაცი, რომელიც ხიარულის
დროს ფეხსაცმელს ამრულებს (თ. ქაჯ.).

ქაჯი: 1. ავისელი, ეშმაკი.

ქაჯი: 2. (ურგ.) ჩამორწყნილი, ხალხში გამო-
უსვლელი (ლ. ბრეგ).

ქაჯი: 3. მხნე (ი. აბ.).

ქაჯური: 1. ქაჯების დამახასიათებელი, – ჯა-
ღოსნური, ეშმაკური.

ქაჯური: 2. (ურგ.) უგემოილო, უნიჭო (ლ. ბრეგ).

ქება: 1. ვისიმე ან რისიმე მოწონებით მოხსე-
ნიება, ხოტბის შესხმა; სახოტბო ღუქსი, –
ოღა, ხოტბა.

ქება: 2. (თათრ.) ექესი შაური (დ. ნუბინ).

ქელაგს 1. ფეხით სრესს, – თელაგს.

ქელაგს 2. (იმერ., გურ.) მძიმედ, ძლივს სუნთქავს, – ქშინავს, ქაქანებს.

ქელგა 1. ფეხით სრესა, – თელგა.

ქელგა 2. (იმერ., გურ.) მძიმედ, ძლივს სუნთქვა, – ქშინვა, ქაქანი.

ქენქერი 1. (ლენხ.) ქენო (მ. ალაგ).

ქენქერი 2. (ლენხ.) მიაგარი (მ. ალაგ).

ქენქერი 3. (გურ.) ცანცარა, აჩქარებული, ამნატებულ კაცზე იტყვიან.

ქეშელა 1. ადამიანი ან პირუტყვი, რომელმაც ქეშელი, ქლოშინი (აჩქარებული სუნთქვა) იცის.

ქეშელა 2. (ხეეს.) ციკნის ბეწვგაცლილი ტყავისაგან გაკეთებული გუდა; ახალი მომცრო რუმბი (დ. ჩუბინ).

ქეშელი 1. (იმერ., გურ.) ქოშინი, ქოქინი (ე. ბერ.).

ქეშელი 2. (ლენხ.) მოუკუპრავი ტიკი, შიგთაფლს ან მაჭარს მოათავსებენ სადმე წასადებად (მ. ალაგ); „მოუკუპრავი თხიერი“ (საბა).

ქეში 1. „კონა ისართა“ (დ. ჩუნიბ).

ქეში 2. ირიბი (ქეშად – ირიბად).

ქეში 3. (ყარგ.) ნარკოტიკის მწვეული (ლ. ბრეგ).

ქეჩჩო 1. (რაჭ.) სიმინდის მამრობითი ყვაეული, ქოჩოჩი, კატარი.

ქეჩჩო 2. (გურ.) საოლაღი, ქაჩაჩის ზევით სახსარი, სადაც ცხენს ბორკილს ადებენ.

ქეცი 1. კანის ერთგვარი ავადმყოფობა.

ქეცი 2. „თუეზის ქიცი“ (საბა).

ქეაბი 1. ლითონის ჭურჭელი, ცილინდრული ფორმისა, საჭმლის მოსახარშად ან წყლის გასაცხელებლად.

ქეაბი 2. (ძე.) კლდისა ნაპრაღი (პლატონ იოსელიანი).

ქეე 1. (ფშ., ხეეს., რაჭ.) მტკიცებითი ნაწილაკი (იგივეა, რაც გურულ-იმერული ქე; რაჭული ქეე; მეგრული ქო; სეანური ჩუ); კი, ჰო, ღიახ; კიდეუაც; (რაჭ.) აბა.

ქეე 2. იგივეა, რაც ქემითი; (თუშ.) ქეეშ, დაბლა, ძირს.

ქეელი 1. (ძე.) მოწვადე, კეთილი.

ქეელი 2. (ჯავახ.) მარჯვე, ყონალი.

ქეეჭერი 1. (ქართლ., იმერ.) ჩიჩვირი, ცხენის ქეელა ტუჩი.

ქეეჭერი 2. კეციის ხმა (შ. ძიმ., პ. ხუბ., ლ. ლეონ.).

ქეეშნა 1. (ჯავახ.) უგრეხელი, – ერთწლოვანი მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა, ითესება ხარძროხის საკეებად (ლორისათვის საწამლადაც).

ქეეშნა 2. (იმერ., გურ., მეგრ.) ალუბალი.

ქილა 1. პირფართო, უმუცლო ჭურჭელი თიხისა, მიწისა; (ქართლ., იმერ., გურ.) იგივეა, რაც მასრა; (გურ., იმერ.) მარცვლეულის, ფქვილის საწყო, უდრის ერთ ფუტს.

ქილა 2. (ლენხ.) ქილი, – იგივეა, რაც ეშვი.

ქილერი 1. (აჭ.) სურსათის შესანახი ადგილი (ნ. გურგ.). საკუჭნაო.

ქილერი 2. დაქირავებული მკვლელი.

ქილიკი 1. ხუმარა, ოხუნჯი, შემაქცეარი; (თუშ., გუდამაყრ.) სხვისი დამძრახავი (პ. ხუბ.).

ქილიკი 2. „ფიცარი, დაჭლობილი ერთმანეთში გასაწყოზლად“ (საბა).

ქილიკი 3. (აჭარ.) პროდუქტების (მარცვლეულის, რძის, ყველის...) შესანახი ხის ჭურჭელი, ქილა (შ. ნიუ).

ქიმერა 1. (ბერძნ.) ბერძნულ მითოლოგიაში: ცაცხლისმფრქვეველი ურჩხული, რომელსაც აქვს ღომის თაღი, თხის ტანი და გველის თაღით დასრულებული კუდი.

ქიმერა 2. ხელოვნებაში: ფანტასტიკური არსების (ურჩხულის) სკულპტურული გამოსახულება.

ქიმერა 3. (გადატ.) განუხორციელებელი ოცნება; ფანტაზია.

ქიმერა 4. (ზოოლ.) ხრტილოვანი ზღვის თევზი ერთგვარი.

ქიმი 1. გამომწვერილი, წაწვეტებული ნაწილი რისამე.

ქიმი 2. მსხმოიარე ხის ტოტის შესაყენებელი ორკაპა ხე.

ქიმი 3. წილი (ი.აბ.).

ქიმი 4. ლაყუჩი (ი.აბ.).

ქირი 1. (ხეესურ.) ძაღლის ენა, ოსერო (ი. მაყ.).

ქირა: 2. (ფშ.) სათივის ძირში ჩარჩენილი თივის ნაფუშენი, თივის ბურღო.

ქირა: 3. (თუშ.) წვინტლი, ცხვირიდან რომ უნებურად ჩამოუყვას კაცს სიცვიეში (ა. შან.).

ქირმანი: 1. „ქირმანის შალი“, – ძვირფასი მატყლის ქსოვილი, სახიანი.

ქირმანი: 2. (ხევს.) ახალმომკილი მინდორი.

ქირქილი: 1. (გურ.) ქარის, ნიავის, გინდ სიოს ხელი ქროლა (ი. ჭყონ.).

ქირქილი: 2. ჩუში სიცილი, – დამცინავე სიცილი (ა. სიხ.).

ქისტა: 1. ჩენების და ინგუშების საერთო სახელი თუშების, ფშაველებისა და ხევსურების მეტყველებაში.

ქისტა: 2. მუშტი, მჯილი.

ქისტა: 3. დაგრეხილი ძაფისაგან გაკეთებული ფონი, ყაბალახის წვეტზე კვიდებენ ხოლმე.

ქიქა: 1. „წბილი“ (საბა); „უკუწბილების ბჭე, უკუწბილებული, რცხენილი“ (საბა).

ქიქა: 2. (ხ. იმერ.) წვრილი მატლი.

ქიქა: 3. (ხევს.) სათამაშო კოჭის უკანა, წაგრძელებული მხარე (ა. ჭინჭარ.).

ქიში: 1. (სპ. – თურქ.) ჭადრაკის თამაშში, – ისეთი მდგომარეობა, როდესაც მეფეს მოწინააღმდეგის რაიმე ფიგურით ან პაიკით თავდასხმა ულის. „ჭადრაკის მღერისა, წადი“ (საბა).

ქიში: 2. უძველესი შუმერული ქალაქი. წარღნის შემდეგ აქ პირველად აღდგა მეფობა და ცივილიზაცია. P.S. ამ ამბავთან უნდა იყოს დაკავშირებული საჭადრაკო ტერმინი „ქიში“. და, არა სპარსულ-თურქული. საძიებელი!

ქლესა: 1. თლა, ნაპირების გაგლეუება.

ქლესა: 2. ქიმებშემოთლილი სათამაშო კოჭი.

ქლესა: 3. ფლიდი, ფარისეველი.

ქლესა: 1. (ქიზიყ.) იგივეა, რაც ქლესა, თლა, ნაპირების გაგლეუება.

ქლესა: 2. (ქიზიყ.) ქიმებშემოთლილი კოჭი.

ქლიაფი: 1. საშუალო ტანის ხეხილი ვარდისებრთა ოჯახისა; ნაყოფი კურკოვანი.

ქლიაფი: 2. (ყარგ.) შტერი (ლ. ბრეგ.).

ქნარი: 1. სიმებიანი სამუსიკო საკრავი;

ქნარი 2. (ქიზიყ.) კეერის ბრტყელი მხარე, რასაც სცემენ რკინას გასაბრტყელებად და გასაწველად.

ქნარი 3. ვარსკელაი (ი. ლოლაშ.).

ქნარი 4. ტეინის კორძიანი სხეულის ქვემო ზედაპირზე გაკრული თაღის ფეხები.

ქობინა: 1. „კარაუთა... სვეტის თაეთა ზედა, გინა ეტლისა კამარათა ზედა და მისთანათა თაეზე დაგებული მოოქრული ბუროთ“ (საბა).

ქობინა: 2. სარტყხის სასრესი ძელაქი, – საჯანდრავი, საზეპელი; (ქიზიყ.) კრამიტის მოსატრევი ყალიბი.

ქობუნა: 1. (ლენჩ.) ქეაბული (მ. ალაე.).

ქობუნა: 2. (ფშ.) ჯობინი, – ავადმოყვის მომჯობინება (მ. ჩიქ.).

ქოთება: 1. სახელი აქოთებს (მიყრის-მოყრის, აურ-დაურეკს, აშლის) ზმნის მოქმედებისა.

ქოთება: 2. (ძე.) შიში, შფოთი (ზ. სარჯ.); (ძე.) მღელვარება, შფოთი, არეულობა (ჩ. მელიქ.).

ქოთი: 1. (მთიულ., ფშ.) ჩხუბი, აურზაური (ლ. კაიშ.); ხმაური.

ქოთი: 2. (რაჭ.) კეერცხის ბოლო (ე. ბერ.).

ქომოლი: 1. (ჭან.) ქმარი (იე. ჯაეახ.).

ქომოლი: 2. (ჭან.) მამაცი, გმირი (იე. ჯაეახ.).

ქონა: 1. იგივეა, რაც ქონება, – ფლობა; ავლადილება, დოვლათი.

ქონა: 2. ერთწლოვანი ყვითელყვავილა მცენარე ბაიასებრთა ოჯახისა.

ქონა: 3. (ენინ.) ქონი, „ხორც(თ) სიოხე“ (საბა); ცხოველის ცხიმი.

ქონდარა: 1. დაბალი ტანისა (მცენარე); ტანდაბალ კაცზე იტყვიან.

ქონდარა: 2. (რაჭ.) ონჭო; (მთ., მოხ.) ურცი, – მრავალწლოვანი მცენარე ტუქოსანთა ოჯახისა.

ქონი: 1. ცხოველის სხეულის ცხიმი.

ქონი: 2. (ძე.) მმოსავი, საფარი (იე. ჯაეახ.).

ქორა: 1. (შ.) თეთრი ხარი (თ. რაზიკ., ი. ჭყონი.) რქათეთრი ხარი.

ქორა: 2. რუმინული და ებრაული ცეკვა.

ქორაფი: 1. ფოთლოვანი ხემცენარე ნეკერ-ჩხლისებრთა ოჯახისა: (რაჭ., ლენჩ.) ოათაბო, –

მცენარეა (ა. მაყ.); (ხე) ბოკეი (ნ. ჩუბინ).

ქორაფი: 2. (ბალ.) „ტეგანი, - ტარხუნა“ (საბა).

ქორაფი: 3. (გუელამაყრ.) მთაზე გადმოკიდებული კლდე (ა. შანი).

ქორდა: 1. (მათემ.) ნაკვეთი სწორი ხაზისა, რომელიც აერთებს რომელიმე მრუდის (მაგ. წრის რკალის) ორ წერტილს.

ქორდა: 2. ზოგიერთ ცხოველთა დრეკადი, ელასტიკური, ძელოვანი ნონჩხი, - ხერხემლის სიმი.

ქორი: 1. მტაცებელი ფრინველი.

ქორი: 2. „სახლზედ სახლი აგებული“ (საბა); სუდა სართული.

ქორი: 3. ბრმა (დ. ჩუბინ.); ბრუციანი.

ქორი: 4. მთავარი ან უპირველესი (დ. ჩუბინ.).

ქორი: 5. (ძე.) ეზო (ნ. მელიქ).

ქორი: 6. (თუშ.) მეომრის ეპითეტია (თ. უთურგ.).

ქოფე: 1. (იმერ.) ღაფი.

ქოფე: 2. (ლენხ.) ხემირა, მარცვლის ჩასაყრელი წისქვილში (მ. ჩიქ).

ქოფე: 3. (ინგილ.) ალატი, გრძელი, სწორი ჯოხი, ჭოკი (ა. შანი).

ქოქავს: 1. წყევლის, ღანძღავს.

ქოქავს: 2. ქოქავს, - მართავს (საათს, ავტომანქანას).

ქოქავს: 3. (ქარგ.) აქეზებს (ლ. ბრეგ.).

ქოქვა: 1. მართვა, მომართვა (საათისა, ავტომობილისა...).

ქოქვა: 2. იგივეა, რაც წყველა.

ქოქი: 1. (გურ., ზ. აჭარ., ქიზიყ.) ძირი, ჯიში (ს. ელ.); მოდგმა (ა. ღლა.) ფესვი.

ქოქი: 2. „ეკალი ჩირგვიანი“ (საბა). ეკლიანი ჯოხი.

ქოქი: 3. წეკლა, შოლტი (ც. ქურც.).

ქოშა: 1. (მოხ.) ა. ყაზბეგის განმარტებით: ტარიანი ხის ჯაში, საიდანაც ცხელ წვეწს სვამენ (ა. ღლა.); (მთიულ.) ქაჭქირი, საწინე (ლ. კაიშ.).

ქოშა: 2. (მესხ.) ორი კედლის შეერთების გარე კუთხე.

ქოში: 1. მადალქუსლიანი, ჰვინტიანი ფეხსაცმელი. უპირატესად საშინაო.

ქოში: 2. „კაციკი, წლის ბოტი“ (საბა); თხის ერკემალი.

ქონი: 1. (ხეესურ., გურ., მეგრ., ჯაეახ.) ქუჩი, წმინდა, უპირატესად მზისპირას ბოლქვად ამოსული ბალახი (ა. ჭინჭარ.). ველის წივანა (ბალახია).

ქონი: 2. (გურ., მეგრ.) ხბოს გასადენი შეძახილი (ა. ღლა., ა. სიხ.).

ქონი: 3. (ხეესურ., გურ., ჯაეახ.) ბარგი, სოაჯახო ნიეთები, ავეჯი.

ქონი: 4. ბუნქი; „შებარდული ხე“ (საბა).

ქრთილი: 1. შემოდგომის ქერი (კ. დან.).

ქრთილი: 2. (გურ.) ნამცეცი, პაწაწინა ნაწილი (გ. შარაშ.).

ქრონოგრაფი: 1. (ბერძ.) დროის უმცირესი მონაკვეთების გასაზომი ან, ამა თუ იმ მოვლენის დროის ცალკეული მომენტების სარეგისტრაციო ხელსაწყო.

ქრონოგრაფი: 2. ძველი წერილობითი ძეგლი, რომელიც წარმოადგენს მსოფლიო ისტორიის ზოგად მიმოხილვას ბიბლიური ლეგენდებისა და ბიზანტიური წყაროების გამოყენებით.

ქსელი: 1. საფეიქრო დაზგაზე სიგრძე გამოული საქსოვი ძაფები, რომლებშიც მისაქსელი ძაფი გადის გარდიგარდმო და მატერია იქსოვება; ერთობლიობა რაიმე ტერიტორიაზე, რაიმე სივრცეში განლაგებული გზებისა, ხაზებისა; ერთობლიობა სადმე განლაგებული ერთგვაროვანი დაწესებულებებისა, ორგანიზაციებისა.

ქსელი: 2. (რაჭ.) დიდი ჭურის საზიდი მარტივი და მაგარი ურემი (აღ. კობახ.).

ქსენია: 1. (ბერძნ.) სტუმართმოყვარე.

ქსენია: 2. (ბერძნ.) უცხო, უცხოელი.

ქსენონი: 1. (ბერძ.) სააუადმყოფოებში: სპეციალურად გამოყოფილი სადგომი, სადაც იღებენ აუადმყოფებს და პალატაში აწვენენ; სააუადმყოფო (მ. ჭაბ.); ძველ საქართველოში: სააუადმყოფო; „სასნეულო სახლი“ (საბა).

ქსენონი: 2. (ბერძ.) ქიმიური ელემენტი, პელიუმის ჯგუფის გაზი, იყენებენ ელექტროტექნიკაში (მ. ჭაბ.).

ქსი: 1. (ქიზიყ.) ცხერისა და ღორის შერისხვა, გაწყრომის ხმა (ს. მენთუშ.).

ქსი: 2. ბერძნული ასოს სახელწოდება.

ქუბა: 1. (გურ.) წულის ტყავის ნაპირების გადა-

კეცვა და ძაფით დამაგრება ან უფრო თხელი ტყაყის მიკერება ნაპირების გასამაგრებლად (ა. ლღ.).

ქუბა: 2. ხორბლის ჯიში ყოფილა, მაღალი იზრდებოდა, მსხვილი ღერო ჰქონია და მაღალი თაველი (აღ. კობახ.).

ქუბა: 3. წვიმისაგან პურის მარცელის დაავადება.

ქუბი: 1. „ღორი დედალი“ (საბა); ნეზვი.

ქუბი: 2. იგივეა, რაც ჭკაევი.

ქუბი: 3. (მოხ.) იგივეა, რაც უოლო.

ქუბი: 4. (თიან.) ქვაბი.

ქუბი: 5. (ქართლ.) ზომიერად მსუქანი ხორცი (მ. მესხ.).

ქუეშდებარე: 1. არსება, საგანი.

ქუეშდებარე: 2. დაგდებული ძირს (ი.აბ.); ძირს, დაბლა მდებარე, დაბლა არსებული.

ქულა: 1. გაპენტილი ბამბის ფთილა; ახალგამონეკილი, ნაზუმბულიანი წიწილა, ბარტყი; „ბაზთა მართე“ (საბა); ქორის ბარტყი.

ქულა: 2. მოგების აღმნიშვნელი საოვალაევი ერთეული შეჯიბრებაში.

ქულა: 3. ბაზრის ღუქნები (დ. ჩუბინ.).

ქულა: 4. (ბერძ.) კოჭლი.

ქუმელი: 1. (ქართლ., გუდამაყრ., ქსნის ხ.) შაქარწყალში ან თაფლის წყალში აზეულილი მოხალული წმინდა ფქვილი (შძოდ, ნკეცხ, მხუბ); გადამხმარ პანტას დაფქვავენ, ტბილ წყალში აურევენ და ჭამენ (ე.სომხ.).

ქუმელი: 2. (ფშ., თუშ.) ჩეულებრივი სელი (ა. მაც.).

ქურა: 1. საბერეველიანი სამკედლო; თიხის ჭურჭლის, აგურ-კრამიტის... გამოსაწევი ნაგებობა; მოწყობილობა ცეცხლის გასაჩაღებლად ან რაიმე სხვა სახით სიმხურვალის მისაღებად.

ქურა: 2. (ქართლ.) დაბადებით პატარაყურებიანი თხა (გ. შატბერ.); ურქო ცხვარი.

ქურა: 3. რასხი, წაბლის ფერი ცხენი (დ. ჩუბინ.).

ქურთი: 1. ქურთები, ირანული მოღმის ხალხი.

ქურთი: 2. წივა; (მთიულ.) საქონლის ნაკელი, რომლითაც მიწური სახლების კედლებს ღესავენ და მიუვალ სოფლებში ზამთარში ცეცხლშიაც წევენ (ლ. კაიშ.).

ქურთი: 1. მანქანის ან სხვა მოწყობილობის გრძივი ნაწილების (მილის, ლილეის...) შემავრთებელი ნაწილი, - მუფთა.

ქურთი: 2. (თუშ.) ხელთათმანი (ს. მაკალ., კ. ჭრელ.); არს ორთავე ხელთა შესაყოფევი ფართო ბეწვიანი სითბოსათვის“ (საბა).

ქურთი: 3. შუმერები გარდაცვლილ სულთა სამკვიდროდ საიქიო ქვეყანას მიიჩნევენ, რომელსაც „ქურთ“ ეწოდებოდა.

ქურუმი: 1. წარმართულ რელიგიაში: კულტის მსახური, ასრულებდა მსხვერპლის შეწირვის რიტუალს, მოვეი.

ქურუმი: 2. (მეგრ., ჭან.) დაუცეცხვაეი ღომი (არნ. ჩიქ.).

ქურუმი: 3. (ჯავახ.) წყაროზე მოწყობილი ხის ან ქვითიერთ აშენებული ნაგის ის ნაწილი, რომელშიც საქონლისათვის სასმელი წყალი გროვდება (ა. მარტ.).

ქუში: 1. მწყრალი, მოღუშული, პირქუში.

ქუში: 2. „ქველი ხველა“ (საბა); ცხენის სასუნთქაე ორგანოთა სნეულება.

ქუში: 3. თვალ-ულამი, მარღი (მარღი, - თვალთური ან მცირედ ელამი) (დ. ჩუბინ.).

ქუში: 4. (ქსნის ხ.) სქელღეროიანი ბალახი, ამოდის ჯფუფ-ჯგუფად.

ქუში: 5. ღრმა ძილი (ქღღ).

ქუნა: 1. ქალაქებში (დაბებში...) სახლების ორ მწკრივს შორის გაყვანილი გზა.

ქუნა: 2. (მოხ.) გროვა, შეკრება; ერთად, ერთიანად (ი. ქაუთ.).

ქუნი: 1. (ფშ., მოხ., თუშ.) მთის ბალახი (ა. შან., ო. ქაჯ., თ. უთურგ.).

ქუნი: 2. (მესხ.) წინახევი (ი. მისურ.); საქონლის კუჭის ზემო პარკუჭი, სადაც კუჭში მონელებამდე გროვდება, ქუნდება ჩაყლაპული საკვები (გ. შატბერ.).

ქურული: 1. „ყვეთ დამათრობელი წამალი“ (საბა).

ქურული: 2. (ხეუს.) ერთმანეთზე მიყულებული სამი ძნა.

ქუსი: 1. მელოტი, თმა ან ბუმბულ დაცვიენული (დ. ჩუბინ.).

ქუსი: 2. ღორთ მოწოდების ხმა (ნ. ჩუბინ.).

ქუნა: 1. (გურ.) ჭკვა, ქუხილი (ა. ლღ.).

ქუნა: 2. (გურ., მეგრ.) განცალკევებით მდგარი სამზარეულო სახლი (ა. სიხ.).

ქცევა: 1. დაქცევა, დარღვევა.

ქცევა: 2. მიმოსვლა, ანუ მოძრაობა (ნ. ჩუბინ.).

ქცევა: 3. სხვა სახის მიღება; თავის დატერა.

ქცევა: 4. მიწის საზომი ერთეული საქართველოში; იმერეთში საზომი მიწის სახნაისა, რომელსა აქვს 30 მხარი ან საუენი სიგრძე და ეკლავნივე სიგანე, ვითარცა ქართლში დღიური ან საქცევი (დ. ჩუბინ.).

ქცევა: 5. ზმინის ფორმა, რომელიც გამოხატავს კუთვნილებითს ურთიერთობას სუბიექტსა და ობიექტს ან ობიექტებს შორის.

ღ

ღაბო: 1. (იმერ., რაჭ.) საამოდ თბილი.

ღაბო: 2. (იმერ.) ღაბაბი.

ღაბუა: 1. „ქათამი ულვაშიანი“ (საბა); ფრინველი, რომელსაც ნისკარტქვეშ, ყელზე ბლომად აქვს ბუმბული; იტყვიან ჩასუქებულ, ღაბაბიან საქონელზე ან ადამიანზე.

ღაბუა: 2. (აჭარ.) ებაყურა (პ. ჯაჯან.).

ღადარი: 1. „წერილი... ნაკვერცხალი“ (საბა).

ღადარი: 2. „კაცი დაუნდობელი“ (საბა); დაუნდობელი, მოღალატე (ნ. ჩუბინ.); ფიცის გამტეხი.

ღადო: 1. „ზღვის დელეის ჩქრევა“ (საბა); ტალღა.

ღადო: 2. ოღრო-ოღრო, უსწორმასწორო ადგილი.

ღადო: 3. მოქალაქე.

ღადო: 4. მიუებალი მთა; კლდოვანი მთა (ზ. სარჯ.).

ღადო: 5. კარგი იუმორის მქონე ადამიანი.

ღადუნე: 1. (ფშ.) კატუნი, გარეული კატა (თ. რაზიკ., ი. ჭყონ.).

ღადუნე: 2. (თუშ.) უთაებოლო ლაპარაკი მთვრალისა (ა. შინ.).

ღადღადი: 1. ძლიერი ნათება; ელვარება, კაშკაში, ბრღღეივანი.

ღადღადი: 2. (გურ., იმერ.) ბევრი და ხშირადღადი ლაპარაკი, — ხშირანობა.

ღაზო: 1. (ქიზიყ.) უნარი, ფხა, გამჭრიახობა, დარდი, ზრუნვა (ს. მენთეშ.).

ღაზო: 2. (ძე.) ძლიერი სურვილი, ძნელად მოსათმენი გრძობა (ს. ცაიშ.); შურიანი, ბოროტი; „შურით აღსაესე მოუთმენლად“ (საბა); მწუხარება.

ღალა: 1. (ისტ.) „ყინის ბეგარა“ (საბა); გადასახადი მიწის სარგებლობისათვის (უპირატესად ჭირნახულის ან ფულის სახით იხდიდნენ); გამოსავალი, ბარაქა (მიწისა, ჭირნახულისა და მისთ); ნაწველი; წველის ბარაქიანობა და ცხიმიანობა, ჩადები, ცხიმი; თაფლისათვის საჭირო ნექტარი, რასაც ფუტკარი ყვავილებიდან წუწინის.

ღალა: 2. (იმერ.) გლახა, მდარე, ცუდი.

ღალავს: 1. დღის, ღონეს უღევს, ღონეს უმცირებს, ქანცავს.

ღალავს: 2. (იმერ.) თითქოს ავი თვალთ ზიანს აყენებს, თვალს ჰკრავს, — გათვალავს.

ღალვა: 1. „სამკალი“ (საბა).

ღალვა: 2. (იმერ.) თვალის კერა, გათვალვა.

ღამე: 1. დროის მონაკვეთი საღამოდან დღამდე.

ღამე: 2. ბნელი („ჯვართ ენაზე“).

ღამურა: 1. პატარა მფრინავი ძუძუმწოვარი ცხოველი.

ღამურა: 2. ერთგვარი მათრობელა ბაღახი.

ღანძილი: 1. ტყის ბაღახი, აქვს ძირში გამსხვილებული ღერო და ფართო ფოთლები.

ღანძილი: 2. (მოხ.) ნორჩი, ახალგამოსული ელორტი (ო. ქაჯ.).

ღაჟღაჟი: 1. ხაშხაში, მცენარეა (ა. ნაყ., პ. ხუბ.).

ღაჟღაჟი: 2. (გურ.) ოქროსფრად ლაპლაპი (ა. ღლ.). წითლად ელვარება.

ღარიბი: 1. მცირე ქონების პატრონი; უქონელი.

ღარიბი: 2. (ძე.) უცხო; „გარეშე წერილში სწერია, უცხოსა მქვიან“ (საბა).

ღარიბი: 3. (ჯადილი). (სპ.) სპარსული ლექსთწყობის საზომი.

ღარღალი: 1. (იმერ.) ხშირადღადი ლაპარაკი; ჭურჭლიდან სითხის ბლომად და შეუწყობ-

ლად დინება; ღაპაღუპით ცრემლის დენა; ხმის, ღაპარაკის კილო (ღ. თომაშ.).

ღარღალი: 2. (მესხ.) ქუების გროვა, ქუაერილი (ი. მაისურ.).

ღარღარი: 3. დედლის სიმღერა.

ღარღილი: 1. „მცირე რამ ჰაზრი“ (საბა); (ხევს.) დარდი, ჯავრი.

ღარღილი: 2. (გურ.) ღაპარაკის ხმა; ძახილი, გადაძახება; შეძახება. ტყეში ნადირის დასაფრთხობად გადაძახილი.

ღარღილი: 3. (მეგრ.) მსხვილად (საღომედ) დაფქული სიმინდი.

ღაღადური: 1. (გურ.) მაღალი ხმით მოთქმა, ტირილი (ს.უღ.). ხმაზაღალი და ტუბილი გალობა.

ღაღადური: 2. დიდი ცეცხლი (ა. ღლ.).

ღაღანა: 1. მოვლევარე, ხასხასა.

ღაღანა: 2. მოღაღანე.

ღაღანებს: 1. ღაღანი (ბზინვა, ხასხასი) გააქვს.

ღაღანებს: 2. ღაღანს (დედალი ქათამი თავისებურ ხმიანობას) გამოსცემს. კვარცხის დადების წინ დედალი რომ თავისებურად კაჯანებს.

ღაღანი: 1. ფერადი ციმციმი, ფერის ელვარება, ბზინვა.

ღაღანი: 2. (ქართლ., გურ., იმერ.) დედლის თავისებური ხმიანობა კვერცხის მოწყობის ან დადების წინ (გ. შარაშ.).

ღაღვა: 1. (ჯავახ.) გაღება, გახსნა (გრ. ბურ., ს. მენთეშ., ა. ღლ.); (ქიზიყ.) პირის გაღება (ს. მენთეშ.).

ღაღვა: 2. (მოხ.) პარვა, ძარცვა, ყველუფა (ი. კაეთ.).

ღაღვი: 1. (გურ., იმერ.) გიღლის ჩამოსაკიდებელი კაუჭი, — კაკეი.

ღაღვი: 2. (გურ.) გაუვალი ბაღახი (გ. შარაშ.).

ღაღვი: 3. (ღენჩხ.) პატარა ბავშვი (მ. აღაუ.).

ღაჭუნი: 1. (გურ.) მძიმედ, ზანტად ღაპარაკი (გ. შარაშ.).

ღაჭუნი: 2. (ფშ.) კრაჭუნი, ღრტიალი (ი. ქეშიკ.).

ღაჭუნი: 3. (იმერ.) ფხანა.

ღაჭაჭა: 1. ხელიკის სახეობა, უშნო შესახედავი (ს. მენთეშ., ა. ღლ.).

ღაჭაჭა: 2. (ჯავახ.) მინდერის დიდი ბაყაყი (გრ. ბერ.).

ღება: 1. სახელი იღებს ზმნის მოქმედებისა: გამორთმევა.

ღება: 2. სახელი აღებს ზმნის მოქმედებისა: ხსნა, გაღება.

ღება: 3. ღებუა.

ღება: 4. უღელზე მიმაგრებული ჯოხი, რომელიც უკავია ფარცხზე მჯდომს ფარცხვის დროს.

ღებილი: 1. (ძე.) ჭვარტლი, მური (ი. აბ.).

ღებილი: 2. (ძე.) ჭრულად ნაქსოვი, ფერადფერადი ძაფების ნაგრეხი (ი. აბ.).

ღებილი: 3. რაც ღებეს, — შეღებილი.

ღება: 1. სახელი იღებს ზმნის მოქმედებისა: გამორთმევა.

ღება: 2. სახელი აღებს ზმნის მოქმედებისა: ხსნა, გაღება.

ღება: 3. ღებუა.

ღება: 4. უღელზე მიმაგრებული ჯოხი, რომელიც უკავია ფარცხზე მჯდომს ფარცხვის დროს.

ღელე: 1. პატარა მდინარე.

ღელე: 2. უღელტეხილი.

ღელე: 3. ჩაუარდნილი ადგილი მინდორზე ან მთებს შორის.

ღენდერა: 1. (ქიზიყ.) მოსულელო, უგზოუკვლოდ მოსიარულე (ს. მენთეშ.).

ღენდერა: 2. (ქართლ.) ღიჰიანი.

ღენჭებო: 1. (გურ., იმერ., ღენჩხ.) ნაჭუჭი, — კაკლის, თხილის, ნუშის, აგრეთვე კვერცხის გარეთა მაგარი ქერქი (გ. შარაშ., ა. ღლ.).

ღენჭებო: 2. (ღენჩხ.) ღიჭა, — ყუთიულყუთილა ბაღახოვანი მცენარე რთულყუთილოვანთა ოჯახისა (ა. მაყ.).

ღენჭო: 1. (ქე. იმერ.) კვერცხის, ნიგვისის ან სხვათა გარეკანი (პ. ჯავახ.).

ღენჭო: 2. (რაჭ.) ღიჭა, — მცენარე (ა. მაყ.).

ღერღილი: 1. ძლიერ მსხვილად დაფქული, დაღერღილი მარცვალა.

ღერღილი: 2. „მხეტოა და ძაღლთა კბენილი...“ (საბა).

ღერღილი: 3. „უწოდენ მცირეთა კიტრთა“ (საბა).

ღვანღვალი: 1. (იმერ., ლენხ.) გიღლის ყური.
ღვანღვალი: 2. (იმერ.) ნელი მოძრაობით წყალში ცურვა.

ღვარძლი: 1. სარეველა ბალახი მარცვლოვანთა ოჯახისა; იცის პურეულის ნათესებში.
ღვარძლი: 2. ბოროტება, შური, სიავე.

ღვაფი: 1. „დიდი ცვარი“ (საბა); (იმერ.) წეიმის შემდეგ მცენარეებზე დარჩენილი ცვარი; წერილი, ნელი წვიმა, თქორი.
ღვაფი: 2. (ხევს.) უოლო, – მცენარეა (ა. მავ).

ღვერვა: 1. (ხევს., გ. კახ.) ფცქენა, ან ბეწვის გართმევა, გაცლა (ა. შან).

ღვერვა: 2. (იმერ.) ღუნვა, ღრეკა (ი. ქათ.); გამრუდება, გაღუნვა.

ღვია: 1. დაბალი ტანის მარადმწვანე ხე ან ბუჩქი, ზოგჯერ მიწაზე გართხმული; წიწვიანი მცენარე, მის ტოტებს ცოცხივით კრავენ და ქვევრებს რეცხავენ.
ღვია: 2. (იმერ.) მღერი.

ღვინჯა: 1. (იმერ.) ძალიან მწიფე ხილი.
ღვინჯა: 2. (აღვ.) ერთგვარი ბრტყელფოთლებიანი ბალახი.

ღვითი: 1. კომბოსტოს ძირი (ღერო); (გურ., მესხ.) კევერა მხლის თაეი (ა. ღლ.).

ღვითი: 2. (ჯავახ.) იხეის ჭუკი (გრ. ბერ.).

ღვიძლი: 1. ადამიანისა და ცხოველის ყველაზე დიდი საჭმლის მომწელებელი ჯირკვავი, რომელიც ნაღველს გამოიმუშავებს.

ღვიძლი: 2. (გადატ.) სისხლით ნათესავი, – ალალი.

ღვიძლი: 3. (რაჭ.) ყურმნის ხორცი (ივ. ჯაეახ.).

ღია: 1. რაც არაა დახურული, დაკეტილი, – გახსნილი, გაღებული; გვერდებახსნილი ან თაეახილი.

ღია: 2. (იმერ.) დაბალ ადგილზე გადასული მდინარე (ვ. ბერ.).

ღია: 3. ნათელი, ბაკი (ფერი).

ღივის: 1. (ქართლ.) ასე ტყეფან, როღესაც დიდი ოჯახი ამოწყდება და ერთიდა გადარჩება,

ისიც საწყალი და გაუბედავი, ძლიეძლიეობით რომ ცხოვრობს, გაჭირეებულად.

ღივის: 2. (ზ. იმერ.) ღნავის.

ღილი: 1. ძელის, ლითონის ან სხვა რაიმე მასალის ფირფიტა სამოსლის შესაკრავი (ან მოსართავი); ღილაკი; (კახ.) კვირისტავი.

ღილი: 2. (თიან.) ქუთქუთა, – მცენარეა (ა. მავ).

ღიმი: 1. „დიმილი, ... სიცილი სიმშვიდით, უხმო, ბაგეთა ოღნაე შეეტეობოღეს“ (საბა).

ღიმი: 2. ორწლიანი მცენარე, ქოღგისებრთა ოჯახისა (ი. მისურ.).

ღინღლიანი: 1. ღინღლის (ბუმბულის, წვრილი და მოკლე თმის) მქონე.

ღინღლიანი: 2. უხეირო, გლახაკი.

ღინჭილა: 1. (ზ. იმერ., მესხ.) ფარღული, უბრალო მძივი; პატარ-პატარა ნიუარების მძივი (ბ. წერეთ.); მძიეებისა და თეღების ასხმულა, აკვანზე კიღებღენ ბაეშვის გასართობად (ი. მისურ.).

ღინჭილა: 2. (ზ. იმერ.) ჭყინტი; შესაწევაად უვარგისი სიმინდი (ბ. წერეთ.).

ღირება: 1. „ფასის დაღება“ (საბა).

ღირება: 2. „დასაკრავად დაქანება“ (საბა).

ღირებული: 1. რაც ღირს რაღმე; ამა თუ იმ ფასის მქონე.

ღირებული: 2. წელიწადგამოეღილი საკლავი („ჯვართ ენაზე“).

ღირღიტა: 1. გუთნის ნაწილი, – რეღლის თავის დასადები ფამფაღაკის გოგორა.

ღირღიტა: 2. (ქართლ., კახ.) შიღტკაევი; გუთნის თეალი (გ. მაჭავარ.).

ღირღიტა: 3. (მთიულ.) ადამიანი, რომელიც ლაპარაკისას ცალ თეღას ხუჭაეს (ღ. კაიშ).

ღირღიტე: 1. „ბაზთაგან დაცქერა და თაეის ქანება“ (საბა); დაეინებით ცქერა, თეაღთეაღი და ლოღინი.

ღირღიტე: 2. „მცირე გოგორა“ (საბა).

ღირღიტე: 3. ჭრიალი, ღრჭიალი.

ღირღიტე: 4. (გურ.) მომაბუსრებელი, დამამცირებელი ხეწენა (გ. შარაშ); ღიჯინი.

ღიღიღო: 1. ქათმის ბიბიღო.

ღიღიღო: 2. ერთწლოვანი მცენარე, იეეებებს

კალათებად შეკრებილ ლურჯ კვაილებს.

ღლაფი: 1. (იმერ., გურ.) დიდი თევზი, ლოქო (აღლ.).

ღლაფი: 2. (ქიზიყ.) პატარა ბაეში; დიდ ალა-მინანუც იტყვიან, როცა მისი დამცირება უნდათ.

ღობურა: 1. რაიმე ხელოვნური დაბრკოლება მოძრაობის შესაჩერებლად, – ბარიკადა.

ღობურა: 2. (მესხ.) ჩვეულებრივი ჯიჯლაყა, – მცენარე (ა. მაც.).

ღოლი: 1. (ხევსურ., მოხ., თუშ., ფშ.) მატყლის დართული ძაფი (ა. ჭინჭარ.).

ღოლი: 2. (ხევსურ.) ძნის შესაკრავი (ა. შან).

ღომა: 1. (რაჭ.) მწვანე ძურწა.

ღომა: 2. (გურ.) ერთგვარი პატარა თევზი, გამრავლების დროს თავზე უნდება ღომის მარცვლისოდენა ხორკლები: (ზ. იმერ.) ციმორი.

ღონა: 1. (ქართლ.) „ღორჯო“ (საბა).

ღონა: 2. (ზ. იმერ.) სასროლი ბადის ნაპირი, რომელშიც უყრიან ნეკის სისხლ ბაწარს და ზედ ასხამენ ერთმანეთისაგან დაშორებით ტყვიებს (ბ. წერეთ.).

ღონე: 1. ცოცხალი ორგანიზმის ფიზიკური მოქმედების უნარი, კუნთების მოქმედების ძალა, ენერგია.

ღონე: 2. (იმერ.) საღონე ბადის ქვედა კიდზე შემოკეცილი ნაწილი, რომელშიც თევზი ებმება.

ღორთელა: 1. (ქართლ., მესხ., ზ. იმერ.) კანის დააქადება.

ღორთელა: 2. (ლენხ.) წყლის ობობა (მ. ჩიქ).

ღორღალი: 1. (ქართლ.) გაურკვეველი ხმაურობა, – ღრიანცელი, ჩოჩქოლი; (ქართლ.) უმიზნოდ, გაუგებრად სიარული, ხეტიალი.

ღორღალი: 2. (რაჭ.) თავის კეფა.

ღორჯო: 1. პატარა მსხვილთავიანი მოშავო ფერის თევზი.

ღორჯო: 2. (ლენხ.) ნახევრად შემხმარი წენგო კაკლისა.

ღორჯო: 3. (გურ.) მორყეული კბილის გვერდით ამოსული მეორე კბილი (იგივეა, რაც ღოჯი) (ს. უღ.).

ღოლი: 1. (ქიზიყ.) დერო, უფოთლო რქა მცენარისა (ს. მენთეშ.).

ღოლი: 2. (ქართლ.) ღივი, – თესლის მიერ გამოღებული ელორტი (ვეჯა).

ღოლი: 1. (ფშ., ქართლ.) თესლიდან ახალამოსული ელორტი (ი. ჭყონ., ი. ქეშიკ.).

ღოლი: 2. (მესხ.) ბაეშის ენით: მგელი, საშინელი არსება (ი. მაისურ.).

ღოლი: 3. (ქართლ., გურ.) კამენის ხბო (ი. ჭყონ.); ზაქი (ლ. ლეონ.).

ღოჯი: 1. იგივეა, რაც ეშვი; დიდი, უშნო, წინ წამოწეული კბილი; კბილის გვერდზე ამოსული კბილი; მიწის ზევით გამოტანილი ფესვები; ღივი, – თესლიდან ახლად გამოსული მცენარე.

ღოჯი: 2. ფოლადის ბრტყელპირიანი სოლი ლითონისა და ქვების დასამუშავებლად.

ღრანცვა: 1. (გურ., იმერ.) ღრეცვა.

ღრანცვა: 2. (ქიზიყ.) დერღვა, მსხვილად დაფქვა (ს. მენთეშ.).

ღრე: 1. (ქართლ.) ფლატეებიანი და დახრამული ადგილი.

ღრე: 2. (აჭარ.) მღვრიე, ამღვრეული, უსუფთაო, დაუწმენდავი სითხე (შ. ნიქ).

ღრედი: 1. იგივეა, რაც ფრედი, ბატი (მ. მაჭავარ.).

ღრედი: 2. საეათის ერთ-ერთი სახეობის (პუბარა) სახესხვაობა (მ. მაჭავარ.).

ღრიანკელი: 1. იგივეა, რაც მორიელი.

ღრიანკელი: 2. (იმერ., გურ.) კლდოვანი, ეიწრო და ღრმა ხეობა, ხრამი.

ღრიანცელი: 1. ერთად შეკრებილი მრავალი ადამიანის ერთდროულად ლაპარაკი, ყაყანი, დიდი ხმაურობა, აურზაური, გაბმით ღრიალი.

ღრიანცელი: 2. (ქართლ.) ღრიანკელი, ხრამი.

ღრინი: 1. (ფშ.) გაჯავრებული ძაღლის კბილების ჩენა და ღრენა (ა. შან).

ღრინი: 2. (აჭარ., გურ.) ღრინტი (შ. ნიქ).

ღრუტუნა: 1. რაც ღრუტუნებს (მოფერებით იტყვიან ღორზე).

ღრუტუნა: 2. პატარა ხერელი კედელში (ი. მისურ.).

ღრჯილი: 1. (გურ.) იგივეა, რაც ღრჯოლიე – დიდი და წინ წამოშეურილი კბილი; კბილზე კბილი ამოსული (ა. სიხ.).

ღრჯილი: 2. (ქიზიყ.) ბალახის თავთავი, პურეულის თავთავის მსგავსი (ს. მენთეშ.).

ღუა: 1. იგივეა, რაც ჭია-ღუა.

ღუა: 2. (ფშ., კახ.) სოკოა ერთგვარი.

ღუაწლი: 1. „გაჭირებული ომი“ (საბა); ბრძოლა, შეტაკება (ნ. მელიქ.).

ღუაწლი: 2. (ძე.) შეჯიბრი (ნ. მელიქ.).

ღული: 1. (ხევსურ., ინგილ., ფშ.) ნამგალი (ა. ჭინჭარ.); წერილ-კბილა ნამგალი (მ. ჯანი); პატარა ნამგალი (ი. ქეშიკ.).

ღული: 2. (ქიზიყ.) ოჯახის ყველა მამაკაცის წვერისათვის სახაზღვლოდ გამომცხეარი პური (ს. მენთეშ.).

ღული: 3. (ქიზიყ.) ნალბანდის იარაღი: ნალის გახერევის დროს ნალის ქვეშ ამოსადები (ს. მენთეშ.).

ღუმელი: 1. მოწყობილობა, რომელშიც სითბო საწვავის წვის ან ელექტრული ენერჯიის გარდაქმნის შედეგად გამოიყოფა.

ღუმელი: 2. ცის სამხრეთ ნახევარსფეროს თანაგვარსკვლავედი.

ღუნავს: 1. ხრის, დრეკს, ზნეკს რასმე.

ღუნავს: 2. (ყარგ.) ითვისებს, თავისკენ მიითვლის იმას, რაც კანონით არ ეკუთვნის (ლ. ბრეგ.).

ღურღური: 1. (ქიზიყ.) გამკრავი ნიავის, გამპკოლაევი ქარის ქროლა (ს. მენთეშ.).

ღურღური: 2. (ფშ.) მორვეის ხმაურობა (ი. ჭყონ.); მუცლის ხმიანობა.

ღურღური: 3. (ქართლ.) გაჯაერებული ადამიანის თავისთვის ბუტბუტი.

ღურღური: 4. დაბურული, ხშირი, ბნელი; შავი.

ღურჭუმელა: 1. წყალში „დაყვინთვა“ (საბა).

ღურჭუმელა: 2. ამოთხრილი ორმო.

ღურღური: 1. წყნარად ნათება ცეცხლისა.

ღურღური: 2. მტრედისა და მისთ. ხმიანობა.

ღჯილი: 1. (იმერ.) წყალში ქვის ქვეშ თავისუფალი აღვილი, სადაც ხშირად თევზი თავს იფარავს; წყალში მდგარი ხის ქვეშ დარწმინდი აღვილი, რომელშიაც აგრეთვე თავს აფარებს თევზი (პ. ჯაჯანი).

ღჯილი: 2. (ლენხ.) დიდი საღებავი კბილი, ღრძილის კბილი (მ. ალავე); ეშვი.

ყ

ყაბა: 1. (იმერ.) დრო, ხანგრძლიეობა.

ყაბა: 2. (ლენხ.) მსუბუქი ტვირთი (ბამბა, მატყლი...) (მ. ალავე).

ყაბზი: 1. ბარათი, ხელ-წერილი, ხელშეუვალად პატრონობისა (დ. ჩუბინ.).

ყაბზი: 2. კუჭში შეკრულობა.

ყადარი: 1. (ქართლ., ქიზიყ.) სადარი; შესაფერი, ბაღალი, მსგავსი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.). საკადრისი.

ყადარი: 2. ხე, რომელსაც სიღამიკლე შეეპარა (აღ. კობახ.).

ყადალა: 1. ხელისუფლების ან სასამართლოს ორგანოების მიერ კერძო პირის ან ორგანიზაციის კუთვნილი ქონების გამოყენების აღკვეთა; (ქიზიყ.) საქონლის წინახედის სანაზღაურო (ს. მენთეშ.).

ყადალა: 2. (ფშ.) დიდი ღურსმანი; (იმერ.) ყაერის დასატყულებელი დიდი ღურსმანი (ე. ბერი.).

ყადალა: 3. (მთიულ., მოხ.) პირობა, ხელშეკრულება (ა. შანი).

ყავალი: 1. (ჯავახ., ინგილ.) საღამური.

ყავალი: 2. (გურ.) უშაშხანო სანიტე თოფი (გ. შარაშ.).

ყავლი: 1. განსაზღვრული, დათქმული, დაწესებული დრო რაიმე პირობისა, ვადა.

ყავლი: 2. ნალმა თავ-მწვეტი (დ. ჩუბინ.).

ყავლი: 3. (მთიულ.) გალაგანი, ზღუდე.

ყაზახი: 1. (გურ., იმერ.) გლეხი, უსახლკარო.

ყაზახი: 2. იგივეა, რაც კაზაკი.

ყაზახი: 3. (გურ.) ქმარი (ა. სიხ.).

ყაზი: 1. (აჭარ.) მამალი ინდაური (პ. ჯაჯანი).

ყაზი: 2. ყალი, – მუსულმანთა სასულიერო მსაჯული.

ყათი: 1. (ინგილ., გურ.) ხელი, (ვალი, კომპლექტი (ა. ლლ.).

ყათი: 2. (ჯაეახ.) ფენა (ა. მარტ.).

ყათირი: 1. (ქიზიყ., ქართლ., ქვ. იმერ.) ქედსა და ქედს შუა მოზღუდული ადგილები, ხეობასავით (ს. მენთეშ); უტი; კვადი.

ყათირი: 2. (ზ. აჭარ.) ჯორი (შ. ნიჟარ.).

ყათირი: 3. (ფშ.) ნახირი, ჯოგი (ი. ქეშიკ.).

ყაიდა: 1. (ძვ.) დაფა-ზურნის დაკერის ესა თუ ის კილო, პანგი.

ყაიდა: 2. როგორიმე წესი, რიგი, ხასიათი.

ყაიდა: 3. მანერა, – სიტყვის საუბრული სინონიმი.

ყალამი: 1. მხატვრის ფუნჯი; საღებავი პატარა ფუნჯი (ი. გრიშაშ.); რკინის იარაღი ქვაზე საწერად ან სახეების გამოსაყვანად.

ყალამი: 2. (თუშ.) ქუდის გადაკეცილი სამკეცი ნაპირი.

ყალანი: 1. (ინგლ.) დანარჩენი, სხვა.

ყალანი: 2. (მოხ., შ.) გადასახადი, ხარკი (ა. ყაზბ.).

ყალი: 1. (ქიზიყ.) ოქრომჭედლის იარაღია (ს. მენთეშ.).

ყალი: 2. (ფშ.) მარხილის მსგავსად შეკრული ფიცრები თოვლში თივის სათრევეად.

ყამჩი: 1. (ქიზიყ.) თელამარგალიტით მოოჭვილი საქორწილო თავსახურავი ქალისა (ს. მენთეშ.).

ყამჩი: 2. (მესხ., ინგილ.) მათრახი (შ. ძიძ.).

ყანდი: 1. დაწმენდილი, თეთრი შაქარი (დ. ჩუბინ.).

ყანდი: 2. ხის დამაალი ადგილი; (ქართლ., რაჭ., ფშ.) ხინჯი, დანაშაული (ე. სომხ.); (ჯაეახ.) ხის ნაპობში დაგროვილი ფისი (ი. მაისურ.).

ყანყალი: 1. რყევა, ფამფალი. ხეტიალი, ყიალი, წანწალი.

ყანყალი: 2. (გურ., იმერ.) უვარგისი ძაღლის ქუფა (ა. ლლ.). უსიამოვნო ხმით გაუთავებელი ლაპარაკი (შილაკაძე).

ყანყლაცი: 1. (გურ.) მადალი და უწინოდ მოსიარულე (გ. შარაშ.).

ყანყლაცი: 2. (გურ.) იტყვიან ცუდად გამომცხვიარ მჭადლე.

ყანჩი: 1. ფასკუნჯი (დ. ჩუბინ.).

ყანჩი: 2. (ძვ.) იგივეა, რაც ყამჩი, – „ქალთა მოსართავი იარაღი, თავსედ შემოსაკრავი, თელითა და მარგალიტით მოოჭვილი“ (საბა).

ყაბი: 1. (ქართლ.) წყლის ხაესი; ობი ღვინისა; ხაესი ჭაობისა; ახალი, თხლად დაღებულ თოვლი, ფიჭვი.

ყაბი: 2. (ლენხ.) ქვა, ხელით ადებული რამესე დასარტყამად (მ. ალაფ.).

ყაბყაბი: 1. საშუალო ზომის ფრინველი. „პურის ყევი“ (საბა).

ყაბყაბი: 2. (ლენხ.) ხმამაღლა შეუწყვეტილი ყვირილი (მ. ნიქ.). ჩახლენილი ხმით ყვირილი.

ყაბყაბი: 3. (გურ.) ხის ბაყაყი (ე. ბერ.); მწვანე (ხის) ბაყაყი, დლითა და ღამით ყოყინებს (ა. ლლ.).

ყარანა: 1. (გურ.) ძველი ადგილობრივი ქართული ხალხური სიმღერა (გ. სარაშ.).

ყარანა: 2. (ლენხ.) ნაცრისფერი ნიტი (მ. ალაფ.). მცირე ზომის მგალობელი ფრინველი.

ყარაო: 1. (გურ.) სასამთროდ შემსადებული ტყემალი; სანელბული ტყემლისა, შავი ფერისა (ა. ლლ.).

ყარაო: 2. (თუშ., კახ.) ცხერის ავადმყოფობა (დ. ლეონ., ს. მაკალ.).

ყარაფილა: 1. (ზ. აჭარ.) ვაშლის ჯიში (შ. ნიჟარ.).

ყარაფილა: 2. (მესხ.) ურცი, – მცენარე (ა. მაყ.).

ყარლო: 1. (ფშ.) წერილი სამარწვევე ხოკერი ხის ქერქისა (თ. რაზიკ.).

ყარლო: 2. (კახ.) ლურწამი მცენარე (ა. მაყ.).

ყარყუმი: 1. მომცრო ტანის ცხოველი კვერნისებრთა ოჯახისა, აქვს ძვირფასი თეთრი ბეწვი; ამ ცხოველის ბეწვი.

ყარყუმი: 2. (გურ., ქართლ.) ავი კაცი, ბევრი ლაპარაკის მოყვარული (გ. შარაშ.); აშარი, ყოამყრალი კაცი (თ. რაზიკ.).

ყასაბი: 1. საქონლის დამკვლელი ან ხორ-

(ვის გამჟღავნებელი.

ყასაბი: 2. (ძვ.) თხელი, გამჟღავნებელი ქსოვილი (ზ. სარჯ.).

ყასანჯი: 1. (ქიზიყ.) ბარდებში გაკეთებული ბუნაგი ცხოველისა (ს. მენთეშ).

ყასანჯი: 2. (ქიზიყ.) ძუნწი ადამიანი (ს. მენთეშ).

ყასიდა: 1. (არაბ.) არაგულწრფელი; მოსანივინებელი.

ყასიდა: 2. საზეიმო ლირიკული ნაწარმოები, რომლის თემაა ისტორიული მოვლენის ან გამოსანივნილი პიროვნების შექება ოდის მსგავსად. ყველა სტროფს ერთი რითმა გააჩნია (მონორითმი).

ყაფა: 1. (გურ.) არამკვიდრად მოკრული ტვირთი (გ. შარაშ).

ყაფა: 2. (გ. ევახ.) თავის ქალა (ა. მარტ.).

ყაყი: 1. (კახ.) ჭუჭყი.

ყაყი: 2. ენაბორძიკა, ენადაბმული (ქ. ძოწ.).

ყდა: 1. მუყაოს, ტყაის ან სხვა მასალისაგან გაკეთებული გარეკანი. რომელშიც ჩასმულია წიგნი.

ყდა: 2. (ოკრიბ.) გვერგვი, წაბლის მრგვალი ძელი, ფართო და გულგამოჭრილი (მ. ალავე).

ყერო: 1. „მსხვილი ძელი აღმა დასობით მოვლებული“ (საბა). (რაჭ.) ქვის ღობე; (ზ. იმერ.) ღურსმანის მსგავსი რიკი ჭიშკრის საკეტად.

ყერო: 2. წერხეტი ადამიანი (ქდლ).

ყერყეტი: 1. (იმერ.) ყუყუნი.

ყერყეტი: 2. (რაჭ.) კისერმოქცეული, კისერა.

ყეფა: 1. ნაწვებტ-ნაწვებტ სპეციფიკურ ხმის გამოცემა (ძაღლისა).

ყეფა: 2. გაღობა, სტვენა (ბულბულისა).

ყეყვა: 1. (იმერ., გურ.) ძალზე გაძლომა.

ყეყვა: 2. (გურ.) სულიერი არსების მაგრად დაცემით გამოცემული ხმა.

ყვანჩალა: 1. (კინი.) იგივეა, რაც ყვაეი.

ყვანჩალა: 2. მრავალწლიანი ბალახოვანი მცენარე ტუჩოსანთა ოჯახისა (ა. მაყ.).

ყვება: 1. აყვება, გადაყვება, დაყვება, მოყვება, მიყვება.

ყვება: 2. რასმე ამბობს, რაიმე ამბავს თხრობით, ზეპირად გადმოსცემს.

ყველი: 1. საკეები პროდუქტი, დამზადებული რძისაგან.

ყველი: 2. ნუში, – კვერეული; გაწურული მაციონი (ი. აბ.).

ყველიერი: 1. ქრისტიანებში: მარხვის წინა კვირა, როდესაც ხორციელი არ იჭმება.

ყველიერი: 2. (ფშ.) ერთგვარი მტაცებელი ფრინველი.

ყველიერი: 3. (გურ.) ყველიანი პატარა მკალი (ა. სიხ.).

ყვერნა: 1. იგივეა, რაც კვერნა, – ურმის ნაწილია: ერთი ოთხ რიკთაგანი, რომელიც ხელის ქედა (ორი – ერთსა და ორიც მეორე) მხარეს არის ჩარჭობილი ღერძის მოსადებად.

ყვერნა: 2. მენიხბეთა დასაჯდომი სკამი ნაეზე (ზ. კუტალ).

ყვერული: 1. (გურ.) დაკოდილი მამალი; (ძვ.) საჭურისი (ნ. მელიქ).

ყვერული: 2. (ზ. იმერ.) გატეხილი ახო (შ. ნიყ.).

ყვიცი: 1. სიყვიითლე.

ყვიცი: 2. (ლეჩხ.) ნატერიოთ გულის შეწუხება (მ. ალავე).

ყვლეფა: 1. ქერქისა, ბუმბულისა და მისთ. გაპრობა.

ყვლეფა: 2. ძარცვა, ექსპლუატაცია.

ყია: 1. „ყელის ყანყრატო“ (საბა), ხახა; ისრის ხელის მოსაკიდებელი ადგილი.

ყია: 2. გამოყრუებული, გამონერვებებული (ქდლ).

ყია: 3. (თუშ.) ისრის კილო (თ. უთურგ.).

ყიალი: 1. უსაქმოდ სიარული, – ხეტიალი.

ყიალი: 2. ყრანტალი.

ყიაბეთი: 1. (გურ., იმერ., ქიზიყ.) სიცივე, ყინვანი ამინდი (ა. ღლა).

ყიაბეთი: 2. (იმერ.) აღდგომა, მეორედ მოსვლა.

ყივი: 1. ყივილის ხმა; ხმამაღალი ძახილი.

ყივი: 2. (ხეხს., ინგილ., ფშ.) მცირე ამონაზარდი თესლიდან, – ღივი (ა. ჭინჭარ., მ. ჯანაშ., ი.

ქეშიკ).

ყინტორა: 1. (გურ.) ქათამი, რომელსაც ყელსუ ბუმბული არა აქვს (ი. მებრ.); ყელწაწვრილებული, გრძელკისურიანი კაცი (ი. შალიკაძე).

ყინტორა: 2. ბალახოვანი მცენარე ქოლგოსანთა ოჯახისა; ღიმი (მცენარე).

ყინტორი: 1. (თუშ.) უკადრისი, ამპარტავენი (პ. ხუბ.).

ყინტორი: 2. „წქაროს ყინული“ (საბა).

ყინჩი: 1. კარგი, ღამაზი, მოხდენილი.

ყინჩი: 2. (მოხ.) მსუყე (ი. ქავთ).

ყინჩი: 3. (ქსნის ხ.) ძალიან მუქი ან სქელი სითხე (ვ. სომხიშ).

ყირშიზი: 1. (თურქ., ძე.) წითელი; წითელი ფერის საღებავი; ყირმიზის საღებავს ქართულში ჰიაფური ეწოდება (მ. კიკნ.).

ყირშიზი: 2. ჰია, რომელიც აბრეშუმის ჰიის მსგავსად იხევეს გარშემო პარკს.

ყისინა: 1. (მოხ., ქსნის ხ.) პლედის მაგვარი შალის წამოსასხამი, თბილი და მსუბუქი, უფრო საბანსა პგავს, ვიდრე ტანსაცმელს (ა. ყაზბ., შ. ძიძ.).

ყისინა: 2. (ქიზიყ.) ღვიძლისფერი, წერგოსფერი (ს. მენთეშ).

ყისტა: 1. იგივეა, რაც ყიშტი, — „საეაჭრო ხარკი“ (საბა).

ყისტა: 2. ქისტა, — მუშტი, მჯიღი.

ყიფი: 1. „ამაყი“ (საბა).

ყიფი: 2. ჩამოსული ყელი (დ. ნუბინ.); ჩიყვი, ყიყვი.

ყიფი: 3. (ქართლ., თუშ.) რბილი, დუნე (კირიონი); ადვილად მსხერევადი ხე, ქვა (პ. ხუბ.).

ყიყვი: 1. (ქიზიყ.) ჩიყვი; აბრეშუმის ჰიის სენი (ს. მენთეშ).

ყიყვი: 2. (გურ.) ყუა, ბოლო (ა. ღლ.).

ყიყლიყო: 1. მამლის ძახილი ყივილით.

ყიყლიყო: 2. გათქვეფილ კვერცხში ამოღებული და ერბოში შემწვარი პური.

ყიყლიყო: 3. (ეარგ.) ქალური ბუნების მამაკაცი (ლ. ბრეკ.).

ყლანტი: 1. „წყალში კენჭის ჩაღებების ხმა“ (საბა).

ყლანტი: 2. (გურ., იმერ.) იგივეა, რაც წყეთი.

ყლარტი: 1. სქელი და ყვითელი ნახეული (ქ. ძიძ.); (იმერ., ოკრიბ.) ჭუჭყისა და მტერის ნარინი დამდგარი წყლის ზედაპირსუ (პ. ჯაჯანი); ღორწოვანი სითხე, ზაფხულობით გუბე რომ თავსე მოიღებს, მოყვითალო ფერისა (მ. ალაფ.).

ყლარტი: 2. (მესხ.) (დამცირი.) სუსტი, უსუსური (ი. მისურ.).

ყლარტი: 3. გოგრის გამონაფხეკი.

ყლარწა: 1. იგივეა, რაც აყლარწული.

ყლარწა: 2. ლუქმის ერთბაშად წაყლაპვა.

ყლანჯი: 1. (გურ.) ბანქოს თამაშია ერთგვარი (ა. ღლ.).

ყლანჯი: 2. (ეარგ.) გამოშტერებული, უფიცი (ა. სიხ.).

ყოლა: 1. კუთვნილება, ვინმესთან (რამესთან) არსებობა (სულიერი, ცოცხალი არსებისა); შობა, მოგება.

ყოლა: 2. სრულიად, სრულებით.

ყონალი: 1. (თურქ.) ნაცნობი, უცხოელი მგობარი (შ. ნიყ., შ. ძიძ.); სტუმრობით დამგობრებული პირი.

ყონალი: 2. იგივეა, რაც კონახი, — კუბო. (ა. სიხ.).

ყორანი: 1. მოზრდილი ფრინველი ბელურასებრთა რიგისა, შავია.

ყორანი: 2. იგივეა, რაც ყურანი.

ყორანი: 3. ცის სამხრეთ ნახევარსფეროს თანავარსკვლავედი.

ყოტი: 1. (ფშ.) ბაყაყი, გომბიო (ი. ჭყონ).

ყოტი: 2. (ქიზიყ.) ბალახეულის ალაღებული ღერო (ს. მენთეშ).

ყოტი: 3. (ქიზიყ.) კოტა (იგივეა, რაც ტახტა. — უნაგირის კეხის წინა ამოშვერილი ნაწილეუბი).

ყოფა: 1. სახელი ყოფს ზმნის მოქმედებისა (მაგ., ჯიბეში ხელის ყოფა); შეყოფა.

ყოფა: 2. არსებობა, ცხოვრება, სიცოცხლე; იგოვეა, რაც ყოფნა; მატერიალური და სულიერ-კულტურული ცხოვრების პირობათა ერთობლიობა.

„ყოველი კაცი ტიროდა მის ეგრე გასვლა-ყოფასა, მაგრა რა ურგოს უნინოს გულსა ლახვართა ყოფნა?“ (არჩილი, „ვისრამიანი“).

ყოფს: 1. გაყოფს, გამოყოფს, დაყოფს.

ყოფს: 2. შერება, მოიმოქმედებს, აკეთებს, წაიღებს.

„შუნ ვინმე ჯვარის მოსაკი ერთი უცხია ყოფითა, ფარაონისაგან პურობილი სულთა და ხორცთა ყოფითა.“ (თეიმურაზ I „წამება ქეთევან დედოფლისა“).

ყოყო: 1. (გურ.) მუცელგამობერილი ბავშვი (გ. შარაშ.).

ყოყო: 2. (ინგილ., მესხ.) მაღალ-მაღალი და ყელყელა კაცი (გ. ჯინ.).

ყოყო: 3. შტერი, ყეყეა (ი. მისურ.).

ყოში: 1. გადაკეცილი მაჯის პირი.

ყოში: 2. კოვზის მსგავსი ხელსაწყო ფქვილისა და მისთ. ამოსალებად.

ყრანტი: 1. (კახ.) ძალიან ბებერი, სიბერით გადაურუებული ადამიანი.

ყრანტი: 2. (ფშ.) ყანყრატო (ი. ჭყონ.).

ყრმა: 1. ჩვილი ბავშვი: ყმაწვილი.

ყრმა: 2. „მონა, გინა შეგირდი“ (საბა).

ყროლი: 1. (ფშ.) ცუდი, უვარგისი, არაწესიერი (ი. ქეშიკ.).

ყროლი: 2. (კახ.) ხემყრალი, მცენარე (ა. მაყ.).

ყულა: 1. (აჭარ.) წალისფერი.

ყულა: 2. (კახ.) სასმისი ღვინისა.

ყულაბა: 1. ვიწრო ჭრილის მქონე პატარა დახურული ჭურჭელი სხვადასხვა სახისა, ხურდა ფულის წასაყრელად და შესანახად.

ყულაბა: 2. (გურ.) ხარაზთა ხელსაწყო ჯოხია ბზისა, რომლითაც კალაპოტზე გადაცმულ წაღებს აპრიალებენ (ა. ღლა.).

ყულუმბური: 1. (ღესხ.) ყრუ (მ. ალაყ.).

ყულუმბური: 2. (ღესხ.) გულწითელი ჩიტი, კულუმბური (მ. ალაყ.).

ყუმბარა: 1. საარტილერიო ფეთქებადი ჭურვი; იგივეა, რაც ხელყუმბარა.

ყუმბარა: 2. (ოკრიბ.) ღომის თაველის შტო (მ. ალაყ.); „ყეიბარო“ (საბა).

ყუმი: 1. (რაჭ.) უხასიათო, ცუდი, მიუპარებელი (ვ. ბურ.).

ყუმი: 2. (ზ. იმერ.) უსიცოცხლო, მუდამ განუჩებელი (ბ. წერეთ.).

ყუმი: 3. ქვიშების, ქვიშის მასივები თურანურ-

ღენოვან ხალხების გაერცელების ადგილებში.

ყუნცული: 1. „სამურმეული ძნა“ (საბა); ერთად დადგმული ძნის ზეინი, თაია, ფროთამოქცეული.

ყუნცული: 2. (გურ.) დიდხანს და უნაყოფო ცლა, ლოდინი (ი. ჭყონ., ა. ღლა.).

ყუნცული: 3. (ქართლ., იმერ., გურ.) სკუპ-სკუპი, ცუნცული. მოუსვენრად ჯდომა (გ. ჩიქ.).

ყურბანა: 1. (ქიზიყ.) ბურბუშელა, მცენარეა (ა. მაყ.).

ყურბანა: 2. (გურ.) ყრუ, უბირი, გაუნათლებელი (ა. ღლა.).

ყურბანა: 3. იგივეა, რაც ყურბანი, – მსხვერპლი (ღ. ჩუბინ.).

ყურბანი: 1. (გურ., ქვ. იმერ.) ყრუ, უბირი, გაუნათლებელი (ა. ღლა., მ. ალაყ.); შეუგნებელი, უეცი (ქ. ლომთათ.).

ყურბანი: 2. საღმრთო, ზეარაკი, შესაწირავი საქონელი (ნ. ჩუბინ., ნ. მარ.).

ყურყუტი: 1. (გურ., იმერ.) დიდხანს ლოდინი, ცლა.

ყურყუტი: 2. (კახ.) ბუჩავი, გადაყრუებული (გ. იმნ.); (ფშ.) ჩერნეტი.

ყურშა: 1. მითოლოგიური ცხოველია, „კატასა პგავს, ლომს მსახურებს“ (საბა).

ყურშა: 2. დიდყურა ადამიანზე ან ცხოველზე იტყვიან.

ყურძნობა: 1. ყურძნის მწიფობის დრო, რთეული.

ყურძნობა: 2. ის დრო, როდესაც ხილ-ხმილი გამოლევის გამო ძნელი საშოვნელია (ივ. ჯავახ.).

ყურწა: 1. (აჭარ.) ბარაქა (შ. ნიუარ.).

ყურწა: 2. მსხვილყურწიანი თამბაქო (შ. ნიუარ.).

ყურჭი: 1. (ფრინ.) „მახარა“ (საბა).

ყურჭი: 2. (ქიზიყ.) ძლიერ შავი (ს. მენთეშ.).

ყურჭი: 3. (რაჭ.) ძალიან მწიფე ხილი (ე. ბურ.).

ყუყლუმი: 1. (ქიზიყ.) სანახევროდ გამომცხვარი მჭადი (ს. მენთეშ.).

ყუყულები: 2. თუთღუბი, — ძალიან მწიფე ხილი (ს. მენტეშ.).

ყუყური: 1. (ფშ.) ყეყეი, ჩერჩეტი. (ვაჟა).

ყუყური: 2. (მესხ.) დაწყნარებული პაერი, სიწყნარე (ი. გვარ.).

უ

უაბა: 1. ვაზის ჯიში.

უაბა: 2. უაბაში, — ქორწილში (ლხინში) მოცეკვაის ან მეგუსიკეთა სასარგებლოდ შეგროვებული ფული

უაბაქა: 1. ფოთლოვანი ან სწორხაზოვანი ორნამენტი ფიცარზე ან ლითონზე.

უაბაქა: 2. იგივეა, რაც უიბაქი.

უაბაში: 1. მუშაობის შეწყვეტა, დასვენება.

უაბაში: 2. ქორწილში მოცეკვავეთა ან მუსიკოსთა სასარგებლოდ შეგროვებული ფული. პატარაძღვისათვის ფულის შეგროვება.

უაბაში: 3. ვაშა! ყონაღ! ბარაქაღა!

უაბი: 1. თეთრი კრისტალური ნივთიერება, იყენებენ ტექნიკაში როგორც სადენზინფექციო საშუალებას.

უაბი: 2. უაბიამანი, — ცისფერი გამჭვირვალე კრისტალური ნივთიერება, იყენებენ მცენარეთა შესაწამლად.

უადა: 1. ძაფზედ ასხმული მარგალიტი (ღ. ნუბინ.).

უადა: 2. მხირული სიმღერა (ს. იორდ.).

უადი: 1. ერთგვარი სუფრული სიმღერა; მოღხენა (ა. შან.).

უადი: 2. (გურ.) ერთგვარი ძვირფასი ქსოვილი (ა. ღლ.).

უაეროხა: 1. იგივეა, რაც შაეროხიანი.

უაეროხა: 2. ერთწლოვანი მცენარეა ლაშქარასებრთა ოჯახისა.

უაეროხა: 3. მოშავო ფერის ერთგვარი სოკო.

უაიბა: 1. პოკეის სათამაშო ბრტყელი დისკო მკერივი რეზინისა.

უაიბა: 2. საყელური.

უაითანი: 1. თარის სიმები მაღალ ხმაზე მო-

მართული და ერთმანეთზე დაშორებული მაღალი ბგერით (ი. გრიშაშ.).

უაითანი: 2. (სპ., არაბ.) ავი სული, ეშმაკი.

უაიე: 1. საშუალო ზომის მტაცებელი ფრინველი, ბინადრობს წყალსატევების სანაპიროებზე, იკვებება თევზით.

უაიე: 2. (იმერ.) მწკრივი; სვე, სერელი; რიგი ვაისისა (ქ. ძოწ.).

უალა: 1. (ინგილ.) ერთი წამოკიდება, ერთი ზურგი შეშა.

უალა: 2. ასურეთული, უნიკალური ქართული წითელყურძინიანი ვაზის ჯიში. ნაპოვია ქვედა ქართლში, ასურეთის ტყეში. მივიწყებული ჯიშის გააშენა თავის კარმიდამოსე გერმანელმა კოლონიზატორმა შალამ (შაღლ) და შეცდომით მისი გვარის სახელოდებით გაერცვლა ასურეთის მევენახეობის ზონაში. პროფესორ ს. ჩოლოყაშვილმა აღუდგინა მისი კუთვნილი სახელი, — „ასურეთული შაეი“. მამულიშვილი მოვალეობაა დაეივეწოთ „უალა“ და ამ უნიკალური ქართული ჯიშის ყურძენს კვლავ „ასურეთული შაეი“ უწოდოთ (ისევე, როგორც: „მანაის მწვანე“ და მისთ).

უალაფი: 1. „ფიცრის სახურეტი“ (საბა).

უალაფი: 2. (ფშ.) იგივეა, რაც მდულოს წივანა, — მრავალწლოვანი ბალახი.

უალთა: 1. ნამგლის მოყვანილობის რკინის დაკბილული იარაღი ბოსტნეულის გასამარგლავედ.

უალთა: 2. ფუნფუნა, — რბილი, ფაფუკი, ფუნჩელა.

უალთა: 3. „საბლარდნელი სამოსელთათვის, რათა არა გაბაყლიანდეს“ (საბა).

უამათი: 1. ჭადრაკში ისეთი მდგომარეობა, როდესაც ერთ-ერთი მხარის მეფეს აღარ შეუძლია თავდაცვა მოწინააღმდეგის ქიშისაგან.

უამათი: 2. (მესხ.) ხალხის საერთო ხმაური, აურზაური, ალიაქოთი (ი. მაისურ.).

უამანი: 1. (ქართლ., კახ.) უდუღო, დაუდუღებელი, ტკბილი, სუსტი ღვინო; (ქართლ., ხევს.) ბოლოს გადმოსული სუსტი არაყი; (ქართლ., თუშ., კახ.) სახარჯო ღვინო; (ქართლ., კახ.) შავი ჩირქნარევი სისხლი; წყალნარევი ღვინო; ჭაჭის ნაწნეხი.

უამანი: 2. ზოგ ხალხში: მკურნალი-ჯადოქარი,

რომელიც თითქოს სულელების დახმარებით კურნაეს ავადმყოფებს.

შაშანა: 3. ყურძნის უკანასკნელი გამონაწერი ფშაეში; წყალნარევი ღვინო. ივანე ჯავახიშვილის ცნობით, მისი სინონიმებია შუაღვინო და გუმურა.

შაშაე: 1. (ძვ. ებრ.) მზე.

შაშაე: 2. (სპ.) მეფეთ-მეფე.

შანა: 1. (ფშ., მოხ.) ყელზე შებმული შენალოცი (ფული ან სხვა რაიმე) ავი თვალისაგან (ავი სულისაგან) დასაცავად.

შანა: 2. (ინგილ.) ფიწალი (მ. ჯანაშ.).

შანა: 3. (ხევს., თუშ.) ხევსურული სახლის ქვემო სართული, სადაც ზამთრობით ცხოვრობენ; საცხოვრებელი ბინა, სახლი (თ. უთურგ.).

შანა: 4. მინდობის ნიშანი, როგორც ერთგულების საწინდარი.

შანა: 5. მცველი.

შანა: 6. მონღოლთა მიერ დაპყრობილ ადგილებში დანიშნული სამხედრო გამგებელი. (ქართლის ცხოვრება).

შანარი: 1. ხილთ ნაწური წვენი (დ. ჩუბინ.).

შანარი: 2. (ქიზიყ., ფშ.) ნელი, მიძე, გამძლე მუშაობაში (ს. მენტეშ.).

შანარი: 3. (კახ.) თხელი, მენხერი.

შანთი: 1. სხეულის ამოსაწევი, დასადაღავი რკინა.

შანთი: 2. იმერული ყვითელ-მომწვანო ყურძნის ეაზის ჯიში.

შანთი: 3. მტკიცებულების სახე ძვ. ქართულ სასამართლოში.

შანთი: 4. სინათლის (მზის) დისკო (კ. დან.).

შანი: 1. ნიშანი, ნიშნი; (იმერ.) შანს მოუგებს, — ნიშნს მოუგებს.

შანი: 2. (გურ.) შამბი, ბუჩქნარი, ეკალ-ბარდიო გავერანებული ეზო ან სახნავე-სათესი მიწა (ა. ლლ.).

შანი: 3. (ძვ.) მცველი (ზ. სარჯ.).

შარა: 1. შარაგზა, გზატკეცილი.

შარა: 2. (შუმერ.) შუმერთა ომის ღმერთი.

შარაფი: 1. (ლენხ.) ფიცრისა და მისთანაოთ გასაწევი მავთული (მ. ალავე).

შარაფი: 2. (ძვ.) საპატივოდ ნებითა საჯდომი (ზ. სარჯ.).

შარაფი: 3. (ეარგ.) თავდავიწყებით ქეიფი და ღროსტარება (ა. სიხ.); ღვინო, ქეიფი (ლ. ბრეგ.).

შარდი: 1. თირკმელებით გამოყოფილი სითხე. შეიცავს ორგანიზმისათვის მავნე ნივთიერებებს.

შარდი: 2. ერთგვარი ძვირფასი ქსოვილი.

შარი: 1. უსაფუძვლო დაწამება; დაბრალება უსიამოვნების მიყენების განზრახვით, ცილისწამება.

შარი: 2. (ქიზიყ.) მწკრივი (ვაზისა, ხეხილისა); კვალი (ს. მენტეშ.).

შარი: 3. ფართობის ერთეული შუამდინარეთში.

შარი: 4. კეთილი ნარმა (დ. ჩუბინ.); აბრეშუმი (ზ. სარჯ.).

შასი: 1. ჩარჩო, რომელზედაც აწყობილია ამა თუ იმ მანქანის ძირითადი ნაწილები; თვით-მფრინავის დასაჯდომი მოწყობილობა; რადიომიმღების ძირითადი ნაწილების დასამაგრებელი ჩონჩხი.

შასი: 2. (მუს.) ფრანგული მრავალხმიანი სიმღერის და აგრეთვე ფრანგული ინსტრუმენტული მუსიკის უნარი (ა. ყიფშ.).

შაქი: 1. „ეეგის ჯდომა“ (საბა).

შაქი: 2. იგივეა, რაც შიშაგი, — დედალი ცხვარი ერთიდან ორ წლამდე, საკლავი ცხვარი; „წლისაზე მეტი ზაქი“ (საბა).

შაში: 1. თამაში ორ მოწინააღმდეგეს შორის ჭადრაკის დაფაზე თორმეტი თეთრი და თორმეტი შავი ერთგვაროვანი ქვით, აგებს ის, ვისაც დაფაზე აღარ რჩება მოქმედი ქვა.

შაში: 2. კამათლის გვერდი, რომელზედაც ექესი წურტილია.

შაში: 3. ელაში, თვალმრუდე (გრ. ბერ.).

შახი: 1. უშხი, ლაზათი.

შახი: 2. იგივეა, რაც შაჰი, ირანის (სპარსეთის) მეფე.

შახი: 3. ქიში.

შე: 1. შეკეცილი ნაცვალსახელი: შენ; იხმარება მიმართვისას სხვა მსაზღვრელთან ერთად.

შე: 2. (ხევსურ., ფშ., მოხ.) საუკეთესო მატყელი საგან დამზადებული მაგარი ძაფი, რომლითაც ქსელში ძაფები საჭიროებისამებრად განაწი-

ლებული (ა. ჭინჭარ.); ქსლის ჩასაბმელი ძაფი (თ. რაზიკა, ი. ჭყონ.).

შე: 3. (მოხ., ხეესურ., თუშ., კახ.) ღვიძის თვალი.

შე: 4. (თუშ., ფშ.) ზოლი კედლების ქანებს შორის (ა. შან.).

შეაბამს: 1. საბელს მიამაგრებს, მიაბამს; საბლით რასმე ჩამოკიდებს (კისურზე, წელზე...); ხარს, კამეხს (ცხენს...) უღელში გააბამს, უღელს დაადგამს.

შეაბამს: 2. (ქარგ.) მოხიბლავს, სასიყვარულო ურთიერთობაზე დაიყოლიებს (ღ. ბრეგ.).

შეაბნევს: 1. შეაყრის, შეაფრქვევს.

შეაბნევს: 2. შეკრავს (ტანსაცმელს ღილეებით...).

შეანელებს: 1. სინქარეს, სისწრაფეს მოუკლებს; შეამცირებს, შეასუსტებს; სიბოხს მოაკლებს, გაანელებს.

შეანელებს: 2. საჭმელს სანელებლით შეაზავეებს, — შეკაზმავეს.

შეასხამს: 1. ზედ მიაღერის, — შეაქცევს, მიასხამს.

შეასხამს: 2. შერეკავს, შელაღავს, შეყრის.

შეასხამს: 3. ქებას შეასხამს, — შეაქებს, განადიდებს.

შეაქცევს: 1. მიაბრუნებს მისკენ, — მიაქცევს, მიაპყრობს; დააბრუნებს, შეაბრუნებს.

შეაქცევს: 2. გაართობს, მოაღხენს, აქეიფებს.

შეაწევს: 1. იგივეა, რაც შეადწევს.

შეაწევს: 2. დახმარებას გაეწევს; უწყალობებს, აჩუქებს; ნათხოვარს აღარ გამოართმევს, დაუტოვებს, დაუთმობს; აპატიებს.

შეახოცავს: 1. შეაკლავს (ბევრს).

შეახოცავს: 2. ზედ შეიხოცავს, შეიწმინდს.

შებერტყილი: 1. რაც (ვინც) შებერტყევს ან შეიბერტყავს; შელახული, შესუსტებული.

შებერტყილი: 2. (ქარგ.) ეშმაკი, ცბიერი, გაქნილი (ღ. ბრეგ.).

შებნევა: 1. შეფრქვევა, შეყრა, შეფანტვა.

შებნევა: 2. შეკერა. (ტანსაცმლისა ღილეებით...).

შებნეული: 1. რაც შეაბნიეს, — შეფრქვეული,

შეყრილი, მიყრილი.

შებნეული: 2. რაც შეაბნიეს, შეიბნიეს, — შეკრეული.

შებლაღვა: 1. სახელი შებლაღავს (შეურაცხყოფს, შერყენის) ზმნათა მოქმედებისა.

შებლაღვა: 2. (ძე.) დასურა. (ბღალას, — წყალში გახსნილი ნაკელის შესხმა).

შედგება: 1. ნაწილების ან ცალკეული ერთეულების შეერთებით იქმნება; შეადგენენ.

შედგება: 2. რამესუ დადგება; ზედ ავა და დადგება; განედრება, შეწერდება.

შედება: 1. სახელი შედებს (რისამე შიგნით ან მაღლა და დებს) ზმნის მოქმედებისა.

შედება: 2. (ძე.) განენა (მაგ., სენისა) (სიმ. ყაუხნ.).

შედევთ: 1. რაიმე მოვლენის, პროცესის მომდევნო რამე, დასკენითი (ბოლო) საფეხური; რაც მიიღეს რაიმე მოქმედების შემდეგ, რასაც მიადწევს.

შედევთ: 2. (ძე.) მეორე, მოადგილე, მოსაყდრე.

შეეკვრება: 1. შეიკვრება მისი (კრიჭა შეეკვრება, — პირს ვერ გაადებს); შეუკრავენ.

შეეკვრება: 2. (ქარგ.) საიდუმლო კავშირს დაამყარებს (ღ. ბრეგ.).

შეეღვავა: 1. რამეს მისცემს, — გაიმეტებს, დათმობს.

შეეღვავა: 2. თან გადაჰყვება; ემსხვერპლება, შეეწირება.

შეესხმება: 1. ზედ მოხედება, შეეხება (საიდანმე გამოტყორცნილი სითხე), — მიედრება, მიეშხეფება.

შეესხმება: 2. ფრთებით შეესხმება. — გამხნეულება, აღფრთოვანდება; ხორცი შეესხმება, — სინამდვილედ იქცევა, განხორციელებს.

შეეყრება: 1. შეხედება; რაიმე სენი დაემართება, გაღაღდება.

შეეყრება: 2. შეებნევა, მიყრება.

შეეწევა: 1. შეწევა მოხდება.

შეეწევა: 2. წყალობას, მადლს უზამს; ხელს გაუმართავს, მიეშველება, დაეხმარება.

შეეხვეწება: 1. ძალიან სთხოვს, შეევედრება, შეემუდარება.

შეხვეწება: 2. გადახვეწილი მივა და თავს შეაფარებს.

შეთხზავ: 1. დაწნევა, შეგრება, შერთვა (ი.აბ.).
შეთხზავ: 2. სახელი შეთხზავს ზმნის მოქმედებისა, — შედგენა, შექმნა, გამოგონება. მოჩმახვა; შეითხზნა.

შეთხზული: 1. რაც შეთხზეს.

შეთხზული: 2. დაწული (ქართული ენის ქრესტ.).

შეიგებს: 1. ქვეშ დაიგებს, — შეიფენს.

შეიგებს: 2. შეიტყობს, გაიგებს.

შეისვამს: 1. შეიწოვს, შეისრუტავს.

შეისვამს: 2. შეიფარებს; აიყვანს და თავისაზე (ცხენზე, მხარზე...) დაისვამს; თავისაში შეისვამს.

შეისვამს: 3. მოისვამს, დაისვამს.

შეისვრის: 1. ააგდებს, ატყორცნის, აისვრის; ტყორცნის გარედან შიგნით.

შეისვრის: 2. გაიჭკუკიანებს, გაითხუპნის, გაისვრის.

შეისხამს: 1. შეისხამს თავისას; წყალს და მისთ. მიისხამს.

შეისხამს: 2. იარაღს შეისხამს, — იგივეა, რაც იარაღს აისხამს; ფრთებს შეისხამს, — გახალისდება, აღფრთოვანდება; ხორცს შეისხამს, — სინამდვილედ იქცევა, განხორციელდება.

შეისხამს: 3. შესხამს თავისაზე ან თავისაში, — შეისვამს ბერს.

შეიყრება: 1. თავს მოიყრის, — შეგროვდება.
შეიყრება: 2. ერთმანეთს შეხვდებიან.

შეიყრის: 1. მოიყრის, მოგროვდება.

შეიყრის: 2. გაიყრის.

შეიწერებს: 1. შეიწვევს, გაიწერებს.

შეიწერებს: 2. შეიწერა, შეუწერებია თავისთვის.

შეიწვეს: 1. შეწვეს თავისას, თავისთვის, თავისკენ. იგივეა, რაც შეიწევა.

შეიწვეს: 2. მოიშველიებს, მიიხმარს (ეინმეს), დაიხმარებს; მიითვისებს, შეიძინებს.

შეიხვეწება: 1. ხეწინას დაიწვევს.

შეიხვეწება: 2. გადაიხვეწება და თავს შეა-

ფარებს საღმე, გადახვეწილი შეიმალება.

შეკეთება: 1. გამართვა, წესრიგში მოყვანა, გასწორება (დაზიანებულისა).

შეკეთება: 2. საწვევის მიმატება ცეცხლის გასაძლიერებლად, შენთება.

შეკეთებული: 1. რაც შეაკეთეს ან შეკეთდა, — წესრიგში მოყვანილი, გასწორებული; გამართული, გარემონტებული.

შეკეთებული: 2. რაც ან რასაც შეუკეთეს, — შენთებული.

შეკეთებული: 3. (ჟარგ.) პაპიროსი, რომლის თამბაქოში ნარკოტიკია შერეული (ლ. ბრეგ.).

შეკერავს: 1. ნემსითა და ძაფით (თასმით...) შეაერთებს, შეკინძავს (ტანსაცმლად, ფეხსაცმლად ან სხვა რამედ), გამოჭრილ ქსოვილს, ტყავს და მისთ.

შეკერავს: 2. (ჟარგ.) მოატყუებს, ეშმაკობით წაართმევს ფულს (ლ. ბრეგ.).

შეკერილი: 1. რაც შეკერეს ან შეიკერა.

შეკერილი: 2. (ჟარგ.) გადმოზირებული, დაყოლიებული (ლ. ბრეგ.).

შეკვეთილი: 1. რაც შეუკვეთეს, — დაკვეთილი; ამანათი, წერილი და მისთ., რომლის დანიშნულებისამებრ უთუოდ ჩაბარებისათვის პასუხისმგებელია ფოსტა.

შეკვეთილი: 2. შეჩვეული, შეთვისებული, დაახლოებული.

შეკვეთილი: 3. შეწირული.

შეკიდება: 1. იგივეა, რაც დაკიდება, ჩამოკიდება.

შეკიდება: 2. შეკეთება, გაღვივება, შენთება (ცეცხლისა).

შეკრული: 1. რაც ან ვინც შეკრეს ან შეიკრა; შეკონილი; ხის მასალისაგან გაკეთებული, შეტედილი (ქუთი, ტახტი...), შემოფარგლული, შემოზღუდული.

შეკრული: 2. (ჟარგ.) საიდუმლო კავშირით დაკავშირებული (უპირატესად შინაგან საქმეთა და სახელმწიფო უშიშროების ორგანოებთან).

შელევა: 1. გამეტება, დათმობა, მიცემა.

შელევა: 2. ბოლომდე მითავება, მიღება.

შემაპკობელი: 1. ვინც, რაც შეამკობს: და-

მამწვენებელი, მომკაზმელი, გამაკოხტავებელი.
შემაპკობელი: 2. (ძვ.) დამნაწილებელი, წესრიგში მომყვანი (ნ. მელიძე).
შემაპკობელი: 3. ხოტბის შემსხმელი. — შეპკები.

შემასმენელი: 1. (გრამატ.) წინადადების ერთ-ერთი მთავარი წევრი, რომელიც გამოხატავს ქვემდებარის მოქმედებას ან მდგომარეობას.
შემასმენელი: 2. (ძვ.) სხვის ბრალის მაუწყებელი და გამომჟღავნებელი (ივ. ჯავახ.). მახეზღარი, დამბეზღებელი.

შემდგარი: 1. ვინც (რაც) შედგა ან შეადგა, — ხედ დამდგარი; შეჩერებული, გაჩერებული, დამდგარი.
შემდგარი: 2. იგივეა, რაც შედგენილი.

შემკობა: 1. სახელი შეამკობს (მორთავს, მოკაზმავს; ხოტბას შესახამს, შეაქებს), შეიმკობა (შეამკობენ; მოიკაზმება, მორთუება) ზმნათა მოქმედებისა.
შემკობა: 2. (ძვ.) გასწორება (ზ. სარჯ.).

შემოასხამს: 1. მოასხამს, — შემოდერის, შემოაქცევს.
შემოასხამს: 2. შემოიყვანს ბევრს, — შემორეკავს.

შემოაცილებს: 1. შემომსვლელს თან ეახლება, — შემოჰყვება.
შემოაცილებს: 2. ირგვლივ რამეს მოაცილის, — შემოაძრობს.

შემოაწევს: 1. იგივეა, რაც შემოაღწევს, — როგორმე შემოვა, შემოატანს, მიადწევს.
შემოაწევს: 2. დაახმარებს, დაეხმარება, შემოაშველებს; აჩუქებს, უწყალობებს.

შემოიღება: 1. შემოიღებენ; დაწესდება, დაკანონდება, დამკვიდრდება.
შემოიღება: 2. შემოიღებენ; შეიძლება შემოადონ, გაიღება (შიგნით).

შემოიხვეწება: 1. ხვეწნას, მუღარას, თხოვნას დაიწყებს, მოჰყვება.
შემოიხვეწება: 2. გადმოხვეწილი მოვა და თავს შემოაფარებს.

შემომყრელი: 1. რაც შემოაყრის, — რისამე ირგვლივ (ახლოს) დამყრელი.
შემომყრელი: 2. ვინც, რაც შემოჰყრის.

შემორიგებული: 1. ვინც შემორიგეს; შერიგებული.

შემორიგებული: 2. ირგვლივ ჩამორიგებული, — შემოწყობილი.

შემოსაგალი: 1. წარმოებით, მეურნეობით, ეაჭრობით ან სხვა საქმიანობით მიღებული ფული ან მატერიალური ღირებულება.
შემოსაგალი: 2. შესაგალი (ი.აბ.).

შემოსმა: 1. ამოყვანა და დასმა.
შემოსმა: 2. ირგვლივ მოსმა, წასმა.

შემოსხმა: 1. სახელი შემოასხამს ზმნის მომედებისა, — აქეთ მოსხმა, მოღერა (სითხისა).
შემოსხმა: 2. შემოყვანა, შემორეკვა (ბევრისა) რისამე გარშემო დასმა ბევრისა, ირგვლივ დასხმა.

შემოღება: 1. რამის წესად დაღება, დაკანონება, დამკვიდრება; დანერგვა, გაერცყლება.
შემოღება: 2. გარედან შიგნით, აქეთ გაღება.

შემოყრა: 1. გარედან შიგნით შემოგდება (ბევრისა); შემოფანტვა, შემობნევა.
შემოყრა: 2. მოულოდნელად შეხვედრა აქეთ მყოფთან, წამოწყოლობა.

შემოცილება: 1. რამეს გამოსცლება, გამოშორდება, აქეთ გამოსცილება.
შემოცილება: 2. ირგვლივ რამე მოსცილება, — შემოსძერება.

შემოცილება: 1. ცილობის, ქიშის დაწება, შემოდადება.
შემოცილება: 2. შემომსვლელთან ხლება; შემოყოლა.
შემოცილება: 3. ირგვლივ რამის მოცილება, — შემოდრობა.

შემოძვრება: 1. ძრომით (ეიწროში) შემოვა.
შემოძვრება: 2. შემოაძრობენ; შემოდრობა შეიძლება, — ირგვლივ გასძვრება.

შემსხმელი: 1. ვინც შესახამს, — მიმსხმელი.
შემსხმელი: 2. იგივეა, რაც ქების, ხოტბის შემსხმელი.
შემსხმელი: 3. (ძვ.) ისტორიკოსი, მემატიანე.

შემურავს: 1. მურს შეაცხებს, გამურავს.
შემურავს: 2. გემს გაუღუნოს ისეთი ნივთიერებით (ბალზამით), რომელიც მას იცავს გახ-

რწინსაგან, დააბალზამებს.

შემყრელი: 1. ეინც, რაც ყრის, – შემგლები ბეერისა.

შემყრელი: 2. ეინც შეყრის, – შემახვედრებელი; ეინც შეეყრება, შემხვედრი.

შენელება: 1. სინქარის, სისწრაფის მოკლება; სითბოს მოკლება, – განელება.

შენელება: 2. სანელებლებით შეზავება, – შეკაზობა (საგმლისა).

შენობა: 1. რაიმე მასალის (აგურის, ქვის, ხის...) საცხოვრებელი ან სხვა დანიშნულების ნაგებობა.

შენობა: 2. ეინმესთან ლაპარაკში „შენ“ ნაცვალსახელისა და ზმნის მეორე პირის მხოლოდობითი რიცხვის ფორმების ხმარება-შენობით ლაპარაკი.

შენობა: 3. (მოს.) მორიდებული თქმა ადამიანის სასქესო ორგანოებისა, ამბობენ საქონელზეც (გ. შატბერ.).

შერ: 1. „რჩეული“ (საბა).

შერ: 2. (ინგილი.) მშვიერი (მ. ჯანაშ.).

შერთვა: 1. სახელი შერთავს ზმნათა მოქმედებისა. (მაგ. ცოლად გაყოლება).

შერთვა: 2. (ფშ.) შეფუნა, შერევა (ი. ქეშიკ.).

შერთვა: 3. (ფშ.) სახლის ან საბძლის დახურვა ჭკაეის ნაჩქით (ი. ქეშიკ.).

შერთი: 1. პირობა.

შერთი: 2. შართი, – ტებილსამელი.

შერიფი: 1. უმაღლესი (ადმინისტრაციული და სამოსამართლო) თანამდებობის პირი ინგლისსა და აშშ-ში.

შერიფი: 2. მუსულმანურ ქვეყნებში: დიდგვაროვანთა შთამომავლობის პირი; შუა საუკუნეებში: მაროკოს მმართველი ფეოდალების ტიტული, თურქეთის სულთნის ქვეშეურდომი.

შესაკიდებელი: 1. რაც უნდა შეკიდონ; რითაც ან რაზედაც უნდა დაკიდონ, დასაკიდებელი.

შესაკიდებელი: 2. რაც უნდა შეუკიდონ, – ცუცხლის ასანთებად, გასაძლიერებლად მისამატებელი ხმელი შუშა, ფინხი.

შესაკრებელი: 1. (მეფის) სასახლე (ი.აბ.).

შესაკრებელი: 2. შესართავი (წყლისა).

შესაკრებელი: 3. ებრაელთა სამლოცველო, სინაგოგა (ქართული ენის ქრესტ.).

შესასხმელი: 1. რაც უნდა შეასხან, – მისალერული, მისასხმელი.

შესასხმელი: 2. ვისაც უნდა (ქება) შეასხან, – სახობო, საქები.

შესაქმე: 1. შექმნა, გაკეთება, შემზადება.

შესაქმე: 2. ბიბლიის პირველი წიგნი, რომელშიც მოთხრობილია ქვეყნის შექმნის შესახებ. სხენაირად მას „დაბადება“ ეწოდება.

შესაღები: 1. რაც უნდა შეაღონ, – შიგნით გასაღები.

შესაღები: 2. რაც უნდა შეღებონ, შესაღებავი.

შესაყარი: 1. რაც უნდა შეყარონ, – შესაგდები; შესაყრელი, შესაბნევი, შესაფანტი. შესაყრელი.

შესაყარი: 2. შესართავი (მდინარეთა); შეხვედრის ადგილი.

შესაყარი: 3. რაც უნდა შეუყარონ, – შესაყოფი, შესაყრელი.

შესაყარი: 4. (ძვ.) გადამდები; სახადი. „ორნიე ძმანი წამოვიდეს ქართველთ მეფის შესაყრელად, ბოროელი აქეს თან უმცროსსა უფროსისთვის შესაყრელად. არილი, „გაბაასება...“

შესვამს: 1. სითხეს გადაყლაპავს, – დალევს.

შესვამს: 2. დასვამს რაიმეში, რისამე შიგნით; აიყვანს და დასვამს მალლა, – ასვამს.

შესმენილი: 1. შეგნებული, გაგებული, მიხვედრილი.

შესმენილი: 2. (ძვ. იურიდიული ტერმინი) ბრალდებული.

შესმა: 1. სითხის გადაყლაპვა; დალევა.

შესმა: 2. აყვანა და ზედ დასმა.

შესმა: 3. იგივეა, რაც მოსმა, – ზეედან წასმა, გადასმა.

შესმენილი: 1. შეგნებული, გაგებული, მიხვედრილი.

შესმენილი: 2 (ძვ. იურიდიული ტერმინი) ბრალდებული.

შესმული: 1. რაც შესევს ან შეისევს.

შესმული: 2. შურჭობილი.

შესმული: 3. რაც შესევს ან შეისევა, – და-

ღეუღლი.

შესმული: 4. რასაც წაუხვეს, გადაუხვეს სუ-
მოღან.

„მე მისი ცხენი მოუგვარე,
მასზე ლოპი ვქენ შესმული.
იმა ცხენისა პატრონი
შეიქმნა შუბით შესმული.
მას ვეღარ არგებს მუშია,
ანუ წამალი შესმული.
ცუღად დარჩების მოკვდავსა
გარეღამ ცხება შესმული“

(ი.სააკაძე, „დიდმოურავიანი“).

შესტყენა: 1. დასტყენა.

შესტყენა: 2. (ბურ.) შეწვდომა (ი. შილ.).

შესუმა: 1. დაღევა, შესმა.

შესუმა: 2. ჩაგდება, შეღებვა, ჩასმა (ი.აბ.).

შესხმა: 1. მიღერა, მისხმა (სითხისა).

შესხმა: 2. სუვით დასმა (ბევრისა); შერევა,
შელაღევა.

შესხმა: 3. ქება, ხობა, ღიღება.

შესხმა: 4. (ძე.) მონიჭება; ბოძება (ზ. სარჯ.).

შესხმა: 5. (ძე.) ჩაცმა (ზ. სარჯ.).

„ამა მე ესრეთ შევაწყვე ქება დაუთის შესხმითა, ესე
შაირი ბოლო—ერთ ერთმანეთსედა შესხმითა (დ.
გურამიშვილი, „დავითიანი“).

შესხმული: 1. რაც შეასხეს ან შეესხა, —
მიღერილი, მისხმული, შემხეფებულნი.

შესხმული: 2. რაც, ვინც შესხეს, — შერევილი,
შელაღეული (ბევრი), — შეყრილი.

შეტევა: 1. (სამხ.) ჯარის ნაწილების ბრძო-
ლით წინსვლა საიერიშოდ; ავადმყოფობის
მკეთრად გაძლიერება.

შეტევა: 2. შეღება (შეწყობით) და მოთავსე-
ბა რამეში; გაჭირვებით შეძრომა, დატევა.

შეტენა: 1. ძალით, გაჭირვებით შეღება; შემ-
რა.

შეტენა: 2. (ჯარგ.) ერთის მიერ ჩადენილი
ღანაშაული სხეას გადააბრადა, ერთის მიერ
მეორეს აგებინა პასუხი.

შეუბერავს: 1. ფილტვებიდან მონადენ ჰაე-
რის ნაკადს მიმართავს ვისმეზე ან რამეზე.

შეუბერავს: 2. (ჯარგ.) დიდი სისწრაფით გა-
ქანდება (ლ. ბრეგ.).

შეუბერავს: 3. (ჯარგ.) საქმეს შეუღებება (ლ.
ბრეგ.).

შეუბერავს: 4. (ჯარგ.) გაურტევს, გარეკავს

(ლ. ბრეგ.).

შეუბერავს: 5. (ჯარგ.) კარგა ლაზათიანად
წაუქეიფებს (ლ. ბრეგ.).

შეუგდება: 1. ქვეშ ან სუვით (სედ.) დაუგ-
დება, — შეუტყორცნის; შეაგდება მისას (ძი-
რურტყეს...).

შეუგდება: 2. (ჯარგ.) შეაჩუნებს ისეთ რამეს
რისი ფლობაც ობიექტს სიკეთეს არ დააყრის
(ლ. ბრეგ.).

შეუდება: 1. შედება მისაზე, — დაუდება; ქვეშ
დაუდება.

შეუდება: 2. (ჯარგ.) შაგ დღეს დააყრის (ლ.
ბრეგ.).

შეუკეთდება: 1. შეკეთდება მისი ან მისთვის,
— შეუკეთებენ; გაემართება, გაუსწორდება.
გაურემონტდება.

შეუკეთდება: 2. შეუკეთებენ; ცეცხლის გა-
საძლიერებლად საწვავი დაემატება, — შენოე-
ბა.

შეუსვამს: 1. დაუღევეს.

შეუსვამს: 2. შეუსვამს მისას ან მისაზე.

შეუსვამს: 3. წაუსვამს; გაუსვამს ზემოდან,
მოუსვამს.

„მას შენის აშოკობის სასმელი დიდად შეუსვამს.
მისებრ ხელქმუნდი მიჯნური ეტლს სხვა არაიწ
შეუსვამს. ვინცაღა ჰკურნებს მის წელულსა, გულს
ასეთს წამალს შეუსვამს“. (არწილი, „ვისრამიანი“).

შეუხდება: 1. შეუვიარდება (შეუცვივია); შეუ-
ქია.

შეუხდება: 2. (ფშ.) შეუფერება, მოუხდება.

შექცევა: 1. შებრუნება. მაგ ზურგის შექცევა.

შექცევა: 2. დროს გატარება, გართობა, ლხი-
ნი, ქეიფი.

შექცევა: 3. (ლენხ.) ლანძღვა ზურგს უკან
(მ. ალაგ.).

შეყოფა: 1. გარედან შიგნით რამეში შეყრა,
შენრა, შერტობა (ფეხის, ხელის, ჯოხის).

შეყოფა: 2. შეღდება, რძის ყველად ატრა.

შეყოფილი: 1. რაც შეყვეს ან შეუყვეს, —
გარედან შიგნით (რამეში) შეწრილი, შეყრილი.

შეყოფილი: 2. დაახლოებული, შეთვისებუ-
ლი (კ. დანელ.).

შეყრა: 1. გარედან შიგნით შეგდება (ბევრი-
სა); შებნევა, შეფანტვა.

შეყრა: 2. თავის მოყრა; მოგროვება, შეკრება.

შეყრა: 3. შეხვედრა.

შეყრა: 4. შეყოფა, შერჯობა, შერა.

შეყრილი: 1. შეგროვილი, შეკრებილი, თავმოყრილი; ზედ დაყრილი, დაგროვებული, შეხვიწული.

შეყრილი: 2. გარედან შიგნით შეგდებული (ბევრი); შებნეული, შეფანტული.

შეყრილი: 3. ეინც ან რაც შეეყარა, – შეხვედრილი.

შეყრილი: 4. შეყოფილი, წაყოფილი.

შეშა: 1. დაპობილი ან დახერხილი ხე.

შეშა: 2. (ძვ.) ხომალდის ღერძის ძველქართული სახელწოდება (ზ. კუტალ).

შეშა: 3. (ინდ.) ინდუიზმში ათასთავიანი გველუშაპი; მიწისქვეშა გველების მეთაური.

შეშა: 4. (ყარგ.) შეუსმენელი, გაუგებარი; უემოციო. (ა.სიხ.).

შეცილება: 1. შექიშება, შეჯიბრება; შეღაეება.

შეცილება: 2. შიგნით მიცილება; შეყოლა.

შეცილება: 3. აცდენა, გვერდით ჩავლა.

შეწამება: 1. სახელი შეაწამებს (შეადარებს ერთმანეთს, შეაჯერებს ერთმანეთთან) ზმნათა მოქმედებისა.

შეწამება: 2. სახელი შესწამებს (იგივეა, რაც დასწამებს) ზმნათა მოქმედებისა. დაბეზლება, დაბრალება.

შეწევს: 1. მისწევს შიგნით.

შეწევს: 2. აქვს, მოეპოვება (უნარი, ძალა...); შეუძლია, ძალუძს, ხელს უწყობს, უმართავს; სწყალობს; ეწევა.

შეწირული: 1. ის რაც შესწირეს (მსხვერპლს მიართმევს, მიჰგერის; მსხვერპლად გაიდეს, ანაცვალეს).

შეწირული: 2. (ძვ.) „მონანული“, – მონანისებელი, ეინც მონანისებებს (გიორგი ნადარეიშვილი).

შეწულილებული: 1. (ძვ.) დაწერილებული (ზ. სარჯ.).

შეწულილებული: 2. (ძვ.) შეწუხებული (ზ. სარჯ.).

შეხვერტა: 1. გახვერტა გარედან შიგნით.

შეხვერტა: 2. იგივეა, რაც შეხვერტა.

შეხვერტეს: 1. გახვერტეს გარედან შიგნით.

შეხვერტეს: 2. იგივეა, რაც შეხვერტეს.

შეხირება: 1. შეხეტება, შესვლა.

შეხირება: 2. იგივეა, რაც ახირება; წაჩხუბება, დაეა.

შეხმობა: 1. ხმობის დაწყება; ცოტათი გახმობა; ზედ გახმობა.

შეხმობა: 2. შეწვევა, მიხმობა.

შეელა: 1. დახმარება, შემწეობა.

შეელა: 2. (მეგრ.) გველხოკერა (დ. ჩუბინ).

შეეია: 1. ერთწლოვანი მაღალი მცენარე ბალბისებრთა ოჯახისა; მისი ბოჭკო იროვება. (ნართს გრეხენ თოკად და ქსოვენ სატომრეტილოდ).

შეეია: 2. შაეი ჭია, სიმინდის ყვავილეულში ჩნდება (ქ. ძოწ.).

შეილი: 1. ადამიანი თავისი მშობლების მიმართ.

შეილი: 2. მონაგონი („ჯვართ ენით“).

ში: 1. თანდებული; დაერთვის მიცემით ბრუნვას და წინამავალ სახელთან ერთად უპასუხებს კითხვაზე რაში? ვისში? აღნიშნავს, რომ ეინმე, რამე რისამე შიგნით იმყოფება; აღნიშნავს მიმართულებას გარედან შიგნით; აღნიშნავს რისამე დროს, ხანგრძლიობას.

ში: 2. (ჩინ.) სიტყვა, რომელიც ზოგადად პოეზიას აღნიშნავს; ჩინური პოეტური ჟანრი, რომელიც აერთიანებდა ერთ სტრიქონში ერთნაირი რაოდენობის მარცვლების – იეროგლიფების მქონე ლექსებს (ჩვეულებრივ 5 ან 7 მარცვალი).

შიბი: 1. (მოხ.) წყლის ტალღისაგან ერთად მიყრილი ქვის გროვა (ი. ქაეთ).

შიბი: 2. (ხეუსურ., ფშ., მთიულ.) ფენა კლდისა (ა. შან.); შრე, რომელიც ფენებად ეოფს ქვას ან კლდეს (ა. ჭინჭარ.). კლდის წიბო.

შიბი: 3. ძეწკეი (ვაჟა, ა. შან.); (ფშ., თუშ.) წერილი ძეწკეი (ქ. ჭრელ., პ. ხუბ.); სამაჟულასხიშული ეერცხლის ძეწკეი (ვაჟა). „ყელის ჯაჭვი თვალმარგარიტისა“ (საბა). შარელის დასაჭერი ზონარი. (მით.) ცისა და მიწის შემაერთებული ოქროს ჯაჭვი.

შობი: 4. (ქიზიყ.) ლასტისა და გოდრის ნაპირი, ჭაპანივით ხეუელად შემოწნული, რომ არ დაიშალოს (ს. მენთეშ.); (ინგილ.) წრე ქსოვიაში (მ. ჯან.); ნითების პირისა და გარემოს ერთმანეთთან დასამაგრებელი შემოკერებული მობრტყო ნაქსოვი (პ. ხუბ.). „ნაქსოვია ერთი“ (საბა).

შობი: 5. თვალთმარგალიტებიანი ნაქსოვი (ი. გრიშაშ.).

შილა: 1. „წითელი სამოსელი“ (საბა); (ფშ.) ბამბის წითელი ქსოვილი (ი. ქეშიყ).

შილა: 2. ბრინჯის ან ფეტვის შეჭამანდი ერთბოთი და მწვანელით შეზავებული; გათქვეფილი წვენი.

შილა: 3. ხარახის იარაღია ერთგვარი. ყუნწიანი სადგისი.

შილინგი: 1. „ესე არს სასიხარულოსა საქმესა ზედა ზარბაზანთა და თოფითა სროლანი...“ (საბა); საღუტი; „...როკეთა ფერხთა სწრაფად რამ ხმარებანი“ (საბა).

შილინგი: 2. ინგლისური ფულის ერთეული.

შინ: 1. თავის სახლში, თავის ბინაზე.

შინ: 2. ზმინისართი.

შინ: 3. ქართული ასოს სახელწოდება.

შინაბერა: 1. გაუთხოვრად დარჩენილი ქალი.

შინაბერა: 2. ძველ საქართველოში სამსახურებრივი მდგომარეობის აღმნიშვნელი ტერმინი ყოფილა... საფიქრებელია, შინაბერა დედოფლის ამალის წვერის, – შიმუნვარის მოვალეობის აღმნიშვნელი ტერმინი იყოს (გ. შატბერ.).

შინაბერა: 3. ცოლმოყუევანლად დარჩენილი კაცი.

შინაგანი: 1. რისამე შიგნით არსებული, – შიგნითა; (გადატ.) იგივეა, რაც საშიანო.

შინაგანი: 2. (ძე.) შეგნება, სეინდისი (ნ. მელიქ.).

შობი: 1. (ლენხ.) ხის ნაჭდევი (გ. ნიქ)

შობი: 2. (კახ.) ნაწნავის მსგავსი ნაკერი (შ. ძიძ.).

შირა: 1. ხის წებო; (ქიზიყ., ინგილ.) შესქელებული წვენი რამისა.

შირა: 2. მეცხვარის ბინა (ქდლ).

შირიში: 1. საფლაღი (ი.აბ.).

შირიში: 2. „ბუშტისა და თირკმლის ქვა“ (საბა). (ქიზიყ.) თეთრი კენჭი ცარცივით, თუ ჭურჭელს შეტყევა, გამოწევაში სიცხოვლისაგან გაფუფუნება და ჭურჭელს გახეთქაქს (ს. მენთეშ.).

შიშაგი: 1. დედალი ცხვარი ერთიდან ორ წლამდე; „წლისაზე მეტის ზაქი“ (საბა); „ცხოვარი წელიწადს უკან“ (საბა).

შიშაგი: 2. შუშის ჭურჭელი.

შიშაგი: 3. მამალი საკლაღი ცხვარი (დ. ჩუბინ.).

შიშეელი: 1. ეისაც არაფერი აცვია, – ტირქული.

შიშეელი: 2. შავი ყურძნის ჯიში, შაეშეთ-კლარჯეთში.

შიში: 1. მოსალოდნელი (ან თავსდატეხილი) საფრთხის განცდით გამოწეული წუხილი.

შიში: 2. (აჭარ.) შამფური (ნ. გურგ.).

შიში: 3. მგონია ცხენის ფაფარია (კორნელი დანელია).

შიშლიგი: 1. (თუშ.) მწყემსობაში მეცხვარეების მიერ ცხერის დაკვლის რიგის დაცვა; ამ რიგით დაკლული ცხერის მწეადი.

შიშლიგი: 2. (თუშ.) გაყიდულ ცხერებზე ერთი ცხერის საჩუქრად დამატება (პ. ხუბ.).

შკაფი: 1. კარადა.

შკაფი: 2. (ეარგ.) დიდი ტანის ადამიანი.

შლეფი: 1. ქალის კაბის გრძელი უკანა კალთა, რომელიც ძირს მისთრევეს.

შლეფი: 2. (ტექ.) გალქანომეტრში: ლითონის ძალიან თხელი ლენტისაგან დამზადებული მსუბუქი მარყუევი; ოსცილოგრაფში: ძალიან წერილი მათულის მარყუევი.

შლეფი: 3. გეომორფოლოგიაში: ფხვიერი ნალექების გროვა, რომელიც შეიქმნა გამოზიდვის კონუსების შეერთებით და ზოლად გასდევს მთის ძირს.

შლილი: 1. გეომეტრიაში: წირის შლილი, – სწორხაზოვანი მონაკვეთი, რომლის სიგრძე ამ წირის სიგრძის ტოლია; მრავალწახნაგას შლილი, – სიმრავლე მრავალკუთხედებისა, რომელთათვის მითითებულია, თუ როგორ უნდა დაუკავშირდნენ ისინი ერთმანეთს გვერდებისა და წვეროების მიხედვით, რომ მივიღოთ მოცემუ-

ლი მრავალწახნაგა; შილილის ცნებას იყენებენ მრუდი ძედაპირის მიმართაც.

შლილი: 2. (ფშ.) ფერადი ღაურთოველი ყაჭი (თ. რაზიკ.).

შლუ: 1. (ძე.) „ჭკუანაკლები“ (საბა); (გურ.) ჭკუანაკლები კაცი (ს. უდ.); სულელი, რეგენი.
შლუ: 2. მელოტი; „შლუ ეწოდების, რომელსა არა აქერდეს შუბლთა და საფეთქელთა თმანი“ (საბა).

შოთი: 1. (ფშ., მითიულ.) ფიჭა (ვაჟა); ფიჭისა და გოლის თითო ნახერტი.

შოთი: 2. ეცეში ან თონეში გამომცხვარი გრძელი პური (ლ. კაიშ.).

შოლტა: 1. ფამფალაკში გაყრილი ხე, რომლის მეორე მხარეზე უდელია და შიგ ბუთნისათვის ხარება შებრული.

შოლტა: 2. (ფშ., ხეეს.) ბაღანგაცლილი გუდა.

შოლტა: 3. აშოლტილი, მადალი და ტანადი.

შოლტა: 4. (ჯავახ.) მცენარე (გრ. ბერ.).

შორვა: 1. შორს ყოფნა, არსებობა.

შორვა: 2. თხელი შილაფლაევი, ღაბა (დ. ჩუბინ.).

შორი: 1. დიდი მანძილით დაცილებული, შორეული; გრძელი, დიდი (გზაზე ითქმის).

შორი: 2. (ჯავახ.) გაზაფხულით ჩუქმას (მაწენისაგან გაკეთებული ნაღები) ასხამენ, მერე შედღებამენ, შორი ჰქვია (გრ. ბერ.).

შორტი: 1. (მოხ.) ცხავის თავი; ფშუტე მარცვალი გადარჩეულ ხორბალში (ლ. კაიშ.).

შორტი: 2. მოკლე შარვალი, მოზრდილი ადამიანები იცვამენ (მ. ჭაბ.).

შორშორი: 1. ერთმანეთსზე მოშორებული ან უგვეანი (დ. ჩუბინ.).

შორშორი: 2. მოთრეული მხალი გაუწურავად შემსაღებული (დ. ჩუბინ.).

შპეტი: 1. უმარილი (დ. ჩუბინ.).

შპეტი: 2. ზედამხედველი, მაგალ., ცხერებისა (დ. ჩუბინ.).

შპიკი: 1. (პოლონ.) დამარილებული ღორის ქონი (მ. ჭაბ.).

შპიკი: 2. (პოლონ.) პოლიციის აგენტი; ჯაშუში (მ. ჭაბ.).

შპიცა: 1. (გერმ.) ხშირბეჭვიანი პატარა მადლი.

შპიცა: 2. (გერმ.) იგივეა, რაც შპილი, – მადალი პირამიდის ან კონუსის ფორმის სვეტი შენობის თავზე.

შრატა: 1. შედედებულთა წველათა და ხატოთაგან გარდანაწერი თხელი წვენი (ნ. ჩუბინ.).

შრატა: 2. ცხოველისა და ადამიანის სისხლისაგან მიღებული პრეპარატი, რომელიც შუიცავს ინფექციური დაავადების აღმძვრელის ან ცხოველმოქმედების პროდუქციის საწინააღმდეგო ანტისხეულს.

შრატა: 3. (მითიულ., გუდამაყრ.) შარდი.

შრომა: 1. ადამიანის მიზანშეწონილი ფიზიკური თუ გონებრივი მოქმედება. – გარჯა; რამე მოღვაწეობის შედეგი.

შრომა: 2. (ძე.) ტანჯვა (ნ. მელიქ.).

შროშანი: 1. თეთრყვავილა ბოლქვიანი მცენარე; ამ მცენარის ყვავილი.

შროშანი: 2. იგივეა, რაც შროშანი (ფრინველი).

„ყნოსა შროშანთა, მღერა შროშანთა“. (იოანე შათელი, „აბღულუმესიანი“).

შტანგი: 1. „...ნიშანი რამე შორით დასანახავი, საცნობი“ (საბა).

შტანგი: 2. (სპორტ.) შტანგა – სიმძიმის აწევაში – ლითონის ზრო, რომელსაც ბოლოებზე წყვილ-წყვილად უკეთდება სხედასხე სიმძიმის დისკოები; (სპორტ.) კარის ძელი; (ტექ.) დედამიწის მაგარი ფენის (ქვანახშირის...) საბურღავი იარაღი – ლითონის (ან ხის) ზრო, რომელსაც ბოლოში მოხრახნილი აქვს საბურღავი ტურევი.

შტანგი: 3. საბელი (ი. აბ.).

შტილი: 1. წყნარი, უქარო ამინდი ზღვაზე.

შტილი: 2. იგივეა, რაც სტილი, – ენობრივი თავისებურებანი, რომლებიც ახასიათებს ამ თუ იმ მწერალს, ლიტერატურულ მიმდინარეობას, ჟანრს.

შტილი: 3. (ლენხ., იმერ.) ჩრდილი (მ. ჩიქ.).

შტიფი: 1. (გერმ.) დიდი ბოთლი (დაახლოებით სამი ლიტრის ტევადობისა) (მ. ჭაბ.).

შტიფი: 2. (გურ.) აბრეშუმის მძიმე დეკორატიული ქსოვილი, იყენებენ კედლებზე გასაჯ

რავად, რბილ ავეჯზე გადასაკრავად, ფარდებად და სხვა.

შუა 1. „არცა ერთ(ი) კერძო მოზიდული“ (საბა); რისამე ნაპირებთან თანაბარი მანძილით დაშორებული; შუაზე, — შუა ადგილას, შუაში.

შუა 2. „შუანი, — მხეცთა და ძაღლთა მაგარნი და დიდნი კბილნი“ (საბა).

შუა 3. (თუშ.) ტერხო, — ზემო სართული (საცხოვრებული) (ა. შან).

შუკა 1. (გურ., იმერ., ლეჩხ.) სასოფლო გზა, ორღობე (ა. ღლ., მ. აღავე). ვიწრო ქუჩა.

შუკა 2. (ჯან.) კიტრი.

შუმი 1. წმინდა, ხალასი, ნამდვილი; თავანკარი.

შუმი 2. უსაბუთო, დაუსაბუთებლად ღაპარაკი ან უპასუხისმგებლო საქმე (ი. გრიშაშ).

შუნი 1. (ხევის, ფშ., თუშ.) დედალი ჯიხვი, ფურჯიხვი (ა. შან., ვაჟა).

შუნი 2. (ჩინ.) ჩინურ მითოლოგიაში ერთერთი ბრძენი მმართველი.

შური 1. „მწუხარება სხვისა კეთილსა ზედა“ (საბა).

შური 2. (სპ.) მძიმე შანგის სახელია.

შუშა 1. იგივეა, რაც შინა. შინის პატარა ჭურჭელი.

შუშა 2. (იმერ.) ახალი, ნორჩი, თოთო (ვ. ბერ.).

შუშუტი 1. (ჯაფახ.) ქარაფშუტა, მსუბუქი ჭკუის კაცი (გრ. ბერ.).

შუშუტი 2. (ქიზიყ., თუშ., მესხ.) მილი, გულდრუჯოხი, ძეალი, მასრა და მისთ. (ს. მენოეშ.); მილი (ი. ბუქურ.); წისქვილის დარის შევიწროებული ბოლო წყლის შესამჭიდროებლად (ი. მაისურ.).

შუშხი 1. (ფშ.) შიში, მორიდება (ი. ქეშვიკ.) გაწყრომა და დაშინება.

შუშხი 2. (იმერ.) ძლიერ შავი, დამწვარი (ვ. ბერ.).

შქერი 1. მარადმწვანე მორჩილი ბუჩქი, იკეთებს წითელ ყვავილს.

შქერი 2. (რაჭ.) წყავი (მარადმწვანე მცენარე, იკეთებს თეთრ მტვერებად შეკრებილ ყვავილებს, ისხამს კურკიან, წვნიან ნაყოფს, იჭმევა) (აღ. კობახ.).

შხუნა 1. (გურ.) ბარდიანი ბუნქნარი (ი. ჭყონ.); ახალგაზრდა ხშირი ტყე.

შხუნა 2. ორ ან მეტანძიანი ირიბიალქნიანი პატარა ხომალდი.

ჩ

ჩააბნეეს 1. რამეში დააბნეეს, — ჩაყრის, ჩაფანტავს.

ჩააბნეეს 2. რამეში გაყურის, ჩარჭობს (ნემსს, ქინძისთავს...); დააბნეეს.

ჩააწიკწიკებს 1. წერილი ასობით მჭიდროდ და ღამაზად (ზედმიყოლებით) დაწერს; კოხტად ჩამწკრივებს.

ჩააწიკწიკებს 2. წიკწიკის ხმას გამოაცემინებს.

ჩააჭიკჭიკებს 1. სხაპა-სხუპით წაიკითხავს ან ზეპირად იტყვის, — ჩააბულბულებს.

ჩააჭიკჭიკებს 2. ჩააწიკწიკებს. — წერილი ასობით მჭიდროდ და ღამაზად დაწერს; კოხტად ჩამწკრივებს.

ჩაბალახი 1. (ძე.) ჯაჭვის ქული; მუზარადი. „თავს სახურავი ლიტონი ჯაჭვი“ (საბა).

ჩაბალახი 2. იგივეა, რაც ყაბალახი, — რბილი ქსოვილის წოწოლა გრძელტოტებიანი თავსაბურავი, ჩეეულბერიე, მამაკაცისა.

ჩაბნევა 1. ჩაფანტვა.

ჩაბნევა 2. რამეში გაყრა, ჩარჭობა (ნემსის...), დაბნევა.

ჩაბნეული 1. რაც ჩააბნიეს ან ჩაიბნა, — ნაცვენილი. ჩაფანტული.

ჩაბნეული 2. რაც ჩააბნიეს, — რამეში გაყრილი, ჩარჭობილი. (მაგ., ბალიშში ჩაბნეული ნემსი).

ჩაგვრა 1. „ღამაგვრა“ (საბა); შევიწროება, დაჯაბნა, დაბრიყვება; დაბნევა.

ჩაგვრა 2. „ჩაგურა, — დაბლა ჩაყენა“ (საბა).

ჩადენა 1. (იმერ., გურ.) ქვეით გადენა, ჩაყენა, ჩარეკვა; იგივეა, რაც წადენება.

ჩადენა 2. გაკეთება, ქმნა, შესრულება (უპირატესად ცუდი რამისა).

ჩადენილი 1. რაც ჩაედინა.

ჩადენილი: 2. რაც ჩადინეს (მაგ., ჩადენილი დანაშაული).

ჩაესმება: 1. ყურში ჩასწვდება, – მოესმება.

ჩაესმება: 2. იგივეა, რაც ჩაესობა.

ჩათალა: 1. მოწყობილობა ურმის ბორბლის სწორი დაცენტრების შესამოწმებლად – ხის ორფეხა, რომელსაც ზემო ნაწილში, გვერდის კოტა აქვს გაკეთებული ბორბლის ჩამოსაცმელად; იგივეა, რაც ხობორკალი, – სამფეხა დაზგა, რომელზედაც ჩამოდებულია ხარის ფეხების გასაკერელი უღელი (დაჭედვის დროს).
ჩათალა: 2. ჭდე, დაჭედული, ნიშანი (ი. გრიშაშ.).

ჩათქმა: 1. ნანატრის ახდენის დაკავშირება რამის შესრულებასთან.

ჩათქმა: 2. ჩანთქმა; (თუშ.) წყლის, ღუდის, საზოგადოდ სითხის ჩაყლაპვა (პ. ხუბ.).

ჩათქმა: 3. ჩასუნთქვა.

ჩაიფეფება: 1. ამოიხოცება, ამოიფლიტება.

ჩაიფეფება: 2. იგივეა, რაც ჩაიფუტება.

ჩაისვამს: 1. ჩასვამს თავისაში, – შიგ დაისვამს; დაისვამს, ჩაიყენებს.

ჩაისვამს: 2. ქვევითკენ დაისვამს (ხელს...), ჩაომოისვამს.

ჩაისხამს: 1. ჩაასხამს თავისაში. ან თავისთვის.

ჩაისხამს: 2. ჩაისვამს ბევრს.

ჩაიტანს: 1. ადგილს გადაუნაცვლებს ზევიდან ქვევით; ჩაზიდავს. მიიტანს ზევიდან ქვევით.

ჩაიტანს: 2. მოიქცევს შარვალში, ქვედატანში (ზედა ჩასაცმელის კალთებს...), ჩექმებში, წინდებში და მისთ. (შარვლის ტოტებს).

ჩაიფარცხება: 1. ფარცხით მიწაში მოექცევა; მიწა წაყურება, ჩაფარცხავენ.

ჩაიფარცხება: 2. (ქარაულ.) იგივეა, რაც დაიფურცხება, – კვერცხის მდებელი ქათამი გაბერწვდება.

ჩაიწვება: 1. შიგ დაიწვება; ბოლომდე დაიწვება; გველეისაგან ჩახმება.

ჩაიწვება: 2. (ვარგ.) წახდება, გაფუჭდება, განადგურდება (ლ. ბრეჯ.).

ჩაიხევეს: 1. ქვემოთკენ დაიხევეს.

ჩაიხევეს: 2. ჩაიხევეს თავისას, – სიგრძივ (ზევიდან ქვევით) გაიხევეს.

ჩაკუნე: 1. (გურ., იმერ.) ნელა, სუსტად სიარული (ს. უღ.).

ჩაკუნე: 2. (ქიზიყ.) ცულის ცემის ხმა, შუშის ჭრისა ან ტყის ჭრის დროს რომ გამოდის (ს. მენთეშ.). ნაჯახით უხეიროდ თლა.

ჩალა: 1. სიმინდის, ღომის, ბრინჯის და მისთ. ღერო და ფოთლები, მეტწილად ხმელი; ჭაობის ან წყლის ნაპირის მაღალი ბალახითა და მტწილად ერთლებლიანთა კლასისა; კაპრაში.

ჩალა: 2. „ყვითელმოწითალო“ (საბა). მოწითალო საქონელი.

ჩალა: 3. იტყვიან უმარილო და უგემურ საჭმელზე (ა. სიხ.).

ჩალა: 4. ვაშლის ჯიშია აჭარაში.

ჩალიჩი: 1. თასების, თივისა და მისთანათაგან დაგრეხილი თოკი; ლახტი, ლახტობა.

ჩალიჩი: 2. (ქიზიყ.) გაჭირვებით, ვაი-ვაგლახით რისაზე გაკეთების მცდელობა (ს. მენთეშ.); (ჯავახ.) საქმის ნელ-ნელა კეთება შეძლების მიხედვით (ს. მენთეშ.).

ჩალუმი: 1. (გურ., აჭარ.) თავმომწონე, ამპარტავანი, ამაყი (ა. ლლ.).

ჩალუმი: 2. (გურ., აჭარ.) მოხერხება, უნარი, შრო, მარიფათი (შ. ნიჟარ.).

ჩალხი: 1. იგივეა, რაც ჩარხი, – საბრუნებელი მანქანა (ლითონის, ხის და მისთ. დასამუშავებლად); (ქიზიყ.) საკირის გუმბათის გარშემო შემოსაყრელი ნამტვრევი კირქვა.

ჩალხი: 2. (ქართლ.) ცახი, – ბალახეულის კონა ან ფოთლებიანი ფიხი, რომელსაც უდებენ აბრეშუმის ტიას პარკის გასაკეთებლად.

ჩალხი: 3. (ხევსურ., მოხ.) საღულე ქვების გვერდებზე ჩაკერებული სპილენძის ფურცლები (ა. შან.).

ჩამომხტარი: 1. ვინც ან რაც ჩამოხტა, – ხტომით ჩამოსული.

ჩამომხტარი: 2. ძირს ჩამოსული (ცხენიდან...); დაქვეითებული; დროებით დამდგარი, გაჩერებული ბინად.

ჩამოსმა: 1. ძირს ჩამოყვანა და დასმა; საერთოდ, ჩამოყვანა (მადლიდან).

ჩამოსმა: 2. ზევიდან ქვევით დასმა (ხელი-სა...).

ჩამოსხმა: 1. სახელი ჩამოსახამს (ჩაახამს დიდი ჭურჭლიდან პატარაში), ზმნათა მოქმედებისა; ბოთლებში ჩასხმა.

ჩამოსხმა: 2. სახელი ჩამოსხამს (ჩამოსვამს ბერს; დასხამს მწკრივად, რიგზე) ზმნათა მოქმედებისა.

ჩამოსხმული: 1. რაც ჩამოსახეს.

ჩამოსხმული: 2. ვინც, რაც ჩამოსხეს.

ჩამოყრის: 1. ჩამოაგდებს ბერს.

ჩამოყრის: 2. (ჟარგ.) მოუთხრობს, ეტყვის (ლ. ბრეგ.).

ჩამოსტება: 1. ხტომით ჩამოვა, – გადმოხტება.

ჩამოსტება: 2. გადმოვა (ცხენიდან...), დაქვეითდება; დროებით ბინას დაიდებს, გაჩერდება.

ჩამშვები: 1. ვინც ჩაუშვებს.

ჩამშვები: 2. (ჟარგ.) დამბებულბელი, დამსმენი (ლ. ბრეგ.).

ჩამწყობა: 1. ვინც (რაც) ჩააწყობს, ვინც (რამაც) უნდა ჩააწყოს, – ჩამლაგებელი; მუშა, რომელიც რასმე აწყობს.

ჩამწყობა: 2. (ჟარგ.) საიდუმლო გარიგებით საქმის მომკვარახტინებელი (ლ. ბრეგ.).

ჩანა: 1. ქვედა ყბა (აღამიანისა, საქონლისა).

ჩანა: 2. მარხილი, ცოგა (დ. ჩუბინ.).

ჩანა: 3. კიბის საფეხურების შემაერთებელი გვერდითი ძელი ხისა.

ჩანა: 4. სიმებანი საქრავის ტანი, მუცელი.

ჩანადენი: 1. რაც ჩაედინა (წყალი და მისთ).

ჩანადენი: 2. რაც ჩაიდინეს, – ჩადენილი (მაგ., ჩადენილი დანაშაული).

ჩანახი: 1. გულამოდებული ხის ცილინდრული ჭურჭელი მარცვლეულისათვის, იყენებენ საწყაროდაც (დაახლოებით ნახევარი ფუთი).

ჩანახი: 2. თარის მუცელი (რეზინატორი).

ჩანახი: 3. ცხერის ხორციით, ბადრიჯნითა და პომიდვრით გაკეთებული საჭმელი, ამზადებენ ცალკე უღუფებად თიხის ჯამებში.

ჩანგა: 1. ჩანა, – ქვედა ყბა (ს. მენთეშ).

ჩანგა: 2. ყბამოქცეული აღამიანის მეტსახელი.

ჩანგა: 3. (ინგილ.) ხელეური, მჭელეული, რაც ცალ ხელში დაიჭირება (თივა, პურეულის დეროები) (გრ. ბერ.).

ჩანგალა: 1. ჩანგალივით მოხრილი, მოკაუჭებული რაიმე; (ქართლ.) რქამოკაუჭებული (კამენი).

ჩანგალა: 2. (გურ.) გასახმობად ხეზე მიყუდებული ჩალა.

ჩანი: 1. (მოხ.) ქვეწარმავლის კანი, ტყავი, ჭარი (ო. ქაჯ.).

ჩანი: 2. დიდი კასრი, როფი (ქ. ძოწ.).

ჩანი: 3. ცუდად დაკოდილი.

ჩანჩახი: 1. (გურ.) ქათმისა და ინდაურის გასასუქებლად მოხარშული სიმინდის მარცვალი (გ. შარაშ).

ჩანჩახი: 2. (აჭარ.) წისქვილის ნაწილი (შ. ნიე).

ჩანჩხური: 1. ჩანჩხარი, ჩხარუნი; ხმამაღლა, უთავბოლოდ ლაპარაკი. (თ. რასიკ.).

ჩანჩხური: 2. ასხმული მძივი (დ. ჩუბინ.).

ჩაო: 1. (გურ.) მუდმივი ჩრდილი. ჩრდილი, უმზეო, დაბურული ადგილი.

ჩაო: 2. (ჟარგ.) გამარჯობს!

ჩაო: 3. ნახვამდის!

ჩარა: 1. ილაჯი, ძალა, ღონე.

ჩარა: 2. „კათხასავით სასმისია ყურინი“ (საბა).

ჩარბი: 1. (ლენხ.) ტუჩი, ბაგე, ლაში; მტაცებელი ფრინველის ნისკარტი.

ჩარბი: 2. (მოხ.) განსხვავებული ფერის თმა წარბში (ი. ქავთ.).

ჩარგა: 1. ზურნის მეოთხე თვალი.

ჩარგა: 2. სპარსულ-აზერბაიჯანული ხალხური მუსიკის კილო.

ჩარეცხილი: 1. რაც ჩარეცხეს ან ჩაირეცხა; რეცხვით ჩაწმენილი, ჩასუფთავებული; წაღუკილი.

ჩარეცხილი: 2. (ჟარგ.) ხელიდან წასული, მოთავებული (ლ. ბრეგ.).

ჩართავს: 1. განსაზღვრულ ადგილზე რამე-

ში ჩაამაგრებს; ელექტროწრედის შეკერით აამოქმედებს.

ჩართაფს: 2. (ჯარგ.) ბევრს ილაპარაკებს (ლ. ბრეგ.).

ჩარჩი: 1. ქორვაჭარი, სპეკულანტი.

ჩარჩი: 2. (ფშ.) თოფიდან ძონძის ამოსაღები ხრახნილი (ი. ჭყონ).

ჩარჩობა: 1. ქორვაჭრობა, სპეკულანტობა.

ჩარჩობა: 2. (გურ.) იგივეა, რაც ჩახხობა, — რამეში ჩახხრობა.

ჩასადენი: 1. იგივეა, რაც ჩასადინებელი.

ჩასადენი: 2. რაც უნდა ჩაიღინონ, გასაკეთებელი, საქნელი ჩადენის მიზნით.

ჩასადენი: 3. რაც უნდა ჩარეკონ.

ჩასახხმელი: 1. რაც უნდა ჩაახხან რამეში; რაშიც უნდა ჩაახხან რამე.

ჩასახხმელი: 2. რაც უნდა ჩაიხხან ან ჩაუსხან.

ჩასხმა: 1. სახელი ჩაახხამს (ჩაუშვებს, მოათავსებს რამეში მაგ., სითხეს) ზმნათა მოქმედებისა.

ჩასხმა: 2. სახელი ჩასხამს (ჩახეამს ბევრს), ჩაიხხამს (ჩაიხეამს ბევრს) ზმნათა მოქმედებისა.

ჩაუსხამს: 1. ჩაახხამს მისაში ან მისთვის.

ჩაუსხამს: 2. ჩაუხეამს ბევრს.

ჩაუშვებს: 1. რაიმე სიღრმეში დაუშვებს; დააეღლებს ან საშუალებას მისცემს ჩაეიდეს.

ჩაუშვებს: 2. (ჯარგ.) დააბუღებს, დაასმენს (ლ. ბრეგ.).

ჩაუწევს: 1. ჩასწევს მისას ან მისთვის; ზევიდან რამეში გადაუადგილებს, — დაუშვებს, ჩაუშვებს (მისას); პატრუქს დაუღაბლებს.

ჩაუწევს: 2. ისე ისვრის, რომ ჩააღწიოს, — ჩაუწვდენს.

ჩაფარი: 1. (თურქ.) დაბალი წინის პოლიციელი.

ჩაფარი: 2. (ძე.) შიკრიკი.

ჩაფარი: 3. (კუთხ.) მცველი.

ჩაფარი: 4. (ინგილ.) ყაერის ლასტი (მ. ჯან.).

ჩაფი: 1. მოსრდილი ცაღყურიანი ჭურჭელი თიხისა, დაბალყელიანი და ფართოპირიანი; ღვი-

ნის საწყო, დაახლოებით ერთი ფუთის ტევადობისა.

ჩაფი: 2. (ხეეს., მოხ.) გრძელი დაბალყელღვიბიანი მოწნული ლასტი, საწოლად ხმარობენ; (ხეეს., ფშ.) ქალთა საწოლი; წნელებისაგან დაწნული გრძელი ჯინი, რომელშიც ჩაღვია ჩაფენილი (ს. მაკალ., ა. ჭინჭარ.).

ჩაფურა: 1. (იმერ.) ჩაფურა, — პატარა ჩაფი. (რაჭ.) ფართოტუნებიანი ღოქი (ვებერ.).

ჩაფურა: 2. „ფურხის საცმელი“ (საბა); (მეგრ.) წულა.

ჩაფჩაფი: 1. (მოხ.) ჩაქჩაქი, უხიერო რყევით სიარული ცხენისა; ფუნფუნლით სიარული (შ. ძიძ.).

ჩაფჩაფი: 2. (მესხ.) სავსედ, ჩქაფუნით, ჩქრივლით დენა (ი. მაისურ.).

ჩაქი: 1. ამოუკერავად დატოვებული ადგილი სულა სამოსლის გვერდით კალთებზე; (ქიზიყ.) ქიმი, ჩოხისა და ახალუხის უკანა კალთების გაღანაკერებში, წელთან, გამოყვანილი ქიმი, ცოტათი მაღლა რომ არის ამოწეული (ს. მენტეშ.); კალთის შენახევი (საბა).

ჩაქი: 2. (ძე.) სიგელი, საბუთი (ზ. სარჯ.).

ჩაქურა: 1. გურულების, აჭარლებისა და მესხების ძველებური ტანსაცმელი, — მოკლე წელზევით ჩოხა და ვიწროტოტებიანი, თაგვანიური ხეანჯრიანი შარვალი.

ჩაქურა: 2. ღომის ერთ-ერთი ჯიში დასაფლეთ საქართველოში.

ჩაქცეული: 1. რაც ჩააქციეს ან ჩაიქცა, ჩანგრეული.

ჩაქცეული: 2. (ჯარგ.) ძალიან მდიდარი (ლ. ბრეგ.).

ჩაღი: 1. (ქიზიყ.) ნათელი, სინათლიანი (ს. მენტეშ.).

ჩაღი: 2. (ფერეიდ.) მსუქანი (არნ. წიქ., შ. ძიძ.).

ჩაშვება: 1. რაიმე სიღრმეში ჩასვლა; რამეში დაშვება.

ჩაშვება: 2. (ჯარგ.) დასმენა, დაბუსლევა (ლ. ბრეგ.).

ჩაჩა: 1. (იმერ.) ჩოჩილა ურემი; გოგრაჭა (ვ. ბერ.).

ჩაჩა: 2. (ხეეს.) ბუდე, რომელშიაც თაგვითავე მოთავსებული (ა. ჭინჭარ.).

ჩანანაკი: 1. სიბერიო დაუძღურებული, მიხრწილი.

ჩანანაკი: 2. აეშარის ნაწილი, – საბღის გამოსაბმელი რკინის რგოლი, – ჩანჩიკი; (ოკრიბ.) საღტეში თავისუფლად მბრუნავი რკინა (მ. ალაგ); წისკელის ხელსაწყო.

ჩანანაკი: 3. აბესარი (ა. ნიმი).

ჩანანი: 1. დაბალი ტანის ბაეშეებზე იტყვიან.

ჩანანი: 2. ცუდად ჩამცმელი; ულაზათოდ ჩამცმელი. ჩანწურა.

ჩანანი: 3. ჩეჩნეთის მკვიდრი (ა.ს.ხ.).

ჩაჩი: 1. (ფშ.) ნაბღის ან ტყეის უხვირო ქული (ვაჟა, ა. შანი); გრძელი ქული (საბა); მოგრძო და ცუდი ქული (ნ. ჩუბინ., დ. ჩუბინ.).

ჩაჩი: 2. (ლენხ.) თოფის საწმენდი ზუმბა (მ. ნიქ.).

ჩაჩია: 1. (ქიხიყ.) იგივეა, რაც ჩანწურა.

ჩაჩია: 2. (იმერ.) სიმინდის ხმელი ღერო, – ჩალა; ჩალის ღეროებისაგან შეკრული ჩელტი, აბრეშუმის ჭიისათვის (ს. ჟღ.).

ჩაძახვა: 1. ჩაძახება.

ჩაძახვა: 2. რამესთან ერთად დაძახვა.

ჩაწიქწიქება: 1. წიქწიქის ხმის გამოცემინება; კარგად დაკერა (გარმონისა).

ჩაწიქწიქება: 2. წერილი ასოებით, მჭიდროდ და ლამაზად (ხედმიყოლებით) დაწერა.

ჩაჭრილა: 1. (მოხ.) რძეში მოხარშული კარტოფილი.

ჩაჭრილა: 2. (რაჭ., იმერ., ლენხ.) მთლიანი ხისაგან გაკეთებული პატარა საწნახელი (ე. ბერ.).

ჩახჩახა: 1. კაშკაშა, მოელვარე, მბრწყინავი.

ჩახჩახა: 2. ჩხრილა, ხმაურა; (მესხ.) მხიარული, ცოცხალი, მუდამ ხალისიანი და მოლაპარაკე ადამიანი (ი. მათსურ.).

ჩახჩახა: 3. (ჯავახ.) ჭიოტა მცენარეა (ა. მაყ.).

ჩახჩახებს: 1. ჩახჩახი გაუღის, ბრწყინავს, კაშკაშებს, ელვარებს.

ჩახჩახებს: 2. ჩახჩახი გააქვს; ჩუხჩუხებს.

ჩახჩახი: 1. კაშკაში, ბრწყინვა, ელვარება.

ჩახჩახი: 2. ჩხრიალი, ხმაური; იგივეა, რაც ჭახჭახი.

ჩეთე: 1. საქართველოში გავრცელებული სამხედრო ხომალდი აფრებითა და ნიშებით ურთიდროულად. ეს ჩაეები მდინარეებშიც აღვილად შედიოდნენ და მოხერხებული იყვნენ მოქნილი მანევრებისათვის (ს. კუტაღ.).

ჩეთე: 2. (გურ.) ადგილობრივ მცხოვრებთაგან შემდგარი მეომარი რაზმი აჭარაში (გ. შარაშ.).

ჩეკა: 1. კვერცხებზე ჯდომა (ფრინველისა), დათბობა, რომ ჩანასახი განვითარდეს და (წიწილა, ბარტყი...) ნაჭუჭიდან გამოვიდეს.

ჩეკა: 2. წვერის წათლა (სარისა...).

ჩეკა: 3. (ქსნის ს., მოხ.) ნაბღის ნაგლეჯი (ე. სომხ.).

ჩეკა: 4. სახელწოდება სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიისა.

ჩეკი: 1. „ცეცხლის საჩხრეკელი“ (საბა); პატარა თოხი (ქ. ძოწ.); ტალახის საფხეკი, რკინისა (მომცრო ნიშბის ფორმის მქონე); (თიან.) ბარულა, – პატარა ბარისებრი იარაღი.

ჩეკი: 2. გარკვეული ფორმის წერილობითი განკარგულება ბანკისადმი ამა თუ იმ თანხის გაცემის შესახებ; წერილობითი მოთხოვნილება სამზარეულოსადმი; ქეთარი გარკვეული თანხის გადახდის შესახებ.

ჩეკი: 3. სარი (ი. გრიშაშ.).

ჩეკს: 1. გამოწევა, – კვერცხებზე იჯდება (ფრინველი), რომ გათბობით ჩანასახი განვითარდეს და (ბარტყი, წიწილა) ნაჭუჭიდან გამოვიდეს.

ჩეკს: 2. დაწევა, – წვერს წაუთლის, წამახეავს (ჭიგოს, სარს...).

ჩელტი: 1. ლასტი, ჩალის ღერებისაგან შეკრული ლასტი, – ჩაფარა; (გურ.) მოწნული ფარცხი; (რაჭ.) წნელისაგან მოწნული ნაპირებშემალლებული განიერი ჭურჭელი რისამე გადასაზიდლად (იღვამება ურემზე).

ჩელტი: 2. ლახტივით (ნ. ჩუბინ.); საომარი გრძელი უტარო მათრახი თასმისა ან მეტალი-სა (დ. ჩუბინ.).

ჩემება: 1. „დაიმისოს“ (საბა); „თავისად დათქმა“ (საბა).

ჩემება: 2. (ძე.) ნილაბი (ნ. მელიქ.).

ჩვირი: 1. (ინგილ.) ბალახია ერთგვარი.

ჩვირი: 2. (გურ.) იგივეა, რაც ცხენისა და მისთანათა ქვედა ტუჩი.

ჩვირი: 3. „სპილოს ხორთუმი“ (საბა); ბიბი-
ლოსებრი წინაწარდი ინდაურის ნისკარტსე.

ჩიბა: 1. „ასაკმცირე ძაღლი“ (საბა); (მთიულ.,
გუდამაყრ.) ციბა, პატარა ძაღლი (ყ. ვირსაღ.).

ჩიბა: 2. (ზ. იმერ.) წისქვილის ნაწილია საფ-
ქვილე. — ალა (ქ. ძოწ.).

ჩიბე: 1. „ღორთა და თახვთა საწოლი“ (საბა).

ჩიბე: 2. (ზ. იმერ.) წისქვილის ფქვილის ამო-
საღები (პ. ჯაჯან.); (ოკრიბ.) ალატი, წისქვი-
ლის ყუთი, რომელშიაც ფქვილი ცვივა (ე. ბერ.).

ჩიბუხა: 1. ღაღდის ჯიშის მოზრდილი სანა-
ღირო ფრინველი, ბინადრობს ჭაობიან ადგი-
ლებში.

ჩიბუხა: 2. იტყვიან კაცსე, რომელსაც მუდამ
ჩიბუხი აქვს პირში განრილი.

ჩიბუხა: 3. (ფშ., მოხ., მთიულ.) ყვავილია.

ჩიბუხი: 1. თამბაქოს მოსაწვევი მოწყობილო-
ბა.

ჩიბუხი: 2. (იქ.) ხაშარი, — „ფალანგთ სვეტნი,
რომელსა თურქნი ჩიბუხს უწოდებენ“ (საბა).

ჩიბუხი: 3. აზღოტი, პურანგის გვერდებზე ჩა-
საყენებელი ნაჭერი სიგანისა და ირიბობის
მისაცემად (ს. მენთეშ.).

ჩიბუხი: 4. ტყავის კალათა (ს. მენთეშ.).

ჩითა: 1. დაზღის სქელი წინდა, ორპირად მოქ-
სოვილი (თუშები ფეხსაცმელად ხმარობენ).

ჩითა: 2. ჩითიეთს ჭრული.

ჩითვა: 1. ბეჭდვით სახეების გამოყვანა (სადა
ქსოვილზე); გაწმენდა ეენახისა (ვაზისა) ზედ-
მეტი ყლორტებისა და ფოთლებისაგან.

ჩითვა: 2. (ქარგ.) მიღებული კარტის ნელ-
ნელა, ერთი წვერიდან სინჯვა (ბანქოში); ცქე-
რა, ყურება; სინჯვა.

ჩითი: 1. (თუშ.) მატყლის ძაფისაგან მოქსიეი-
ლი უყველო ფეხსაცმელი (თ. უთურგ.).

ჩითი: 2. ბამბის თხელი, სახეებიანი ქსოვილი.

ჩიკი: 1. გუთნის საფხეკი.

ჩიკი: 2. პატარა სამფეხა სკამი (თ. უთურგ.).

ჩიკრიკი: 1. ერთგვარი ფრინველია.

ჩიკრიკი: 2. მარჯვე, გამრჯე.

ჩილა: 1. (ფშ.) სანთლის გული; ბამბის ნართი
პატრუქისათვის; (მთიულ.) შალის ქსოვის დროს

მორსენილი ძაფი.

ჩილა: 2. (იმერ., გურ.) რბილი, მკლე ხორცი;
(იმერ.) წინანაღები, ქათმის მკერდის ანაჭერი.

ჩილა: 3. (გურ., ლეჩხ., მეგრ.) ჩირი (ს. უღ., მ.
ჩიქ.).

ჩილი: 1. (იმერ.) ჩირი, — საგანგებოდ გამხმა-
რი ხილი.

ჩილი: 2. (გურ.) ჩაღა, ძენძი.

ჩილი: 3. სანათი, ლამპარი, კანდელი.

ჩილი: 4. (ჭან., მეგრ.) ცოლი (არნ. ჩიქ).

ჩილი: 5. (ჯავახ.) ყვავილით დაკეცილი (გრ.
ბერ.).

ჩიში: 1. (მოხ.) ჩაღის ან თივის ნამწვი (ო.
ქაჯ.).

ჩიში: 2. (იმერ.) ჩრჩილი (ი. ქავთ.).

ჩინება: 1. (ძე.) დანიშნვა (სიმ. ყაუხნ.).

ჩინება: 2. (ძე.) მითითება; ნება (სიმ. ყაუხნ.).

ჩინება: 3. გამოჩენა, გამოვლენა.

ჩინი: 1. ქართული ანბანის ოცდამეექვსე ასოს
სახელწოდება.

ჩინი: 2. ხედვის უნარი, — მხედველობა; თე-
ლის ჩინი.

ჩინი: 3. სამხედრო პიროთა და სამოქალაქო
მოხელეთა სამსახურებრივი ხარისხი.

ჩინი: 4. ჩინური (მოჭიქული) ჭურჭელი.

ჩინი: 5. „ზეთისხის ფოთლის ფერი“ (საბა).

ჩინი: 6. აკაური, — ასიდა, ურუნი მფრინ. (დ.
ჩუბინ.).

ჩინი: 7. შემოკლებით: ჩინეთი.

ჩინი: 8. სასმისია ერთგვარი (ი. გრიშაშ.).

ჩინური: 1. ჩინელების დამახასიათებელი, ჩი-
ნელების კუთვნილი, ჩინეთიდან მომდინარე.

ჩინური: 2. თეთრყურძნიანი ვაზის ჯიშის ერ-
თგვარი.

ჩინური: 3. (ჯავახ.) ლაქიანი თიხის ჯამი
(გრ. ბერ.).

ჩინჩა: 1. (იმერ.) ჩრჩილი (ა. ღღ.).

ჩინჩა: 2. (გურ.) თხილის ჯიშია (ა. ღღ.).

ჩინჩი: 1. ჯანჯლობა, ღიჯინი (ვაჭრობაში).

ჩინჩი: 2. (იმერ.) ჩრჩილი, — პატარა, ვიწროფ-
რთიანი პეპელა შალის ქსოვილებისა და ბეწ-
ვეულის, აგრეთვე ფუტკრისა და მცენარეულო-
ბის მავნებელი, მღილი.

ჩინჩილი: 1. ჩანჩალი.

ჩინჩილი: 2. (ლენხ.) ჩუმაღ, ფეხაკრეფით სიარული.

ჩინჩილი: 3. (ქართლ.) ქატო.

ჩინჩხალი: 1. ნაპერწკალი; (გურ., იმერ., ლენხ., ფშ.) ნაპერცხლებიანი მუგუსალი (ა. ღლა); ნაპერწკლები, წინწკლები, რომლებსაც ღვინო ისერის (ი. ჭყონ).

ჩინჩხალი: 2. (კახ.) ტოტებიანი ნარიყი ხე (ა. მარტ., გრ. იმნ.).

ჩინჩხვარი: 1. წერილი, ხმელი ტოტები, წერილი ფინხი. ნაფოტი.

ჩინჩხვარი: 2. (ჯგუჯ.) ანხილა, — მცენარეა.

ჩინჩხი: 1. პატარა ზედა ჩლიქები საქონლისა; (ქართლ.) ჩუნჩხა; (ხევს.) მახორიკა; (მთიულ.) ქუცუცა; (იმერ.) ნეკი.

ჩინჩხი: 2. (მთიულ.) იგივეა, რაც გრაკლა, — დაბალი ტანის ფოთლოვანი ბუჩქი, დეკორატიულია და ფოთლოვანი.

ჩინჩხი: 3. (გუდამაყრ.) რძის საწურავე, ბალახისაგან აკეთებენ (ა. ბექ.).

ჩინჩხილი: 1. (კახ.) ჩინჩხალი, — ტოტებიანი ნარიყი ხე (გ. იმნ.).

ჩინჩხილი: 2. (ქიზიყ.) ჩუხჩუხი, ცეცხლის გასადევებლად მუგუსლების გაწვე-გამოწვევა ან სანხრეკით ჩხრეკა (ს. მენოეშ.).

ჩინჩხილი: 3. დაბალი, გაუვალი ტყე, — ბუწქნარი.

ჩირაღდანი: 1. ჯოხი, რომელზედაც ნავთში ამოვლებული ჩვარი ახვევია (ხმარობენ გასანათებლად).

ჩირაღდანი: 2. კაბის საკერკელა, — მცენარე (ა. მაყ.).

ჩირაღი: 1. ილაჯი, ძაღა, ჯანი, არაქათი (ნ. ჩუბინ., ნ. მარი, შ. ნიჟ.).

ჩირაღი: 2. სანთელი, სანათი (გრ. ბერ.); (მოხ., ზ. აჭარ., მესხ., ფერეიდნ.) კვარი (ა. ყაზბ., შ. ძიძ.).

ჩირბული: 1. (მოხ.) ცხენის თავზე ჩამოცმული მორთულობა (ო. ქაჯ.).

ჩირბული: 2. (ზ. აჭარ.) შუჭამადი: ნიგვითა და ხახვით შესაყებელი ერბოში შემწვარი მთელ-მთელი კვერცხი (შ. ნიჟარ.).

ჩირეხი: 1. (ფშ.) ჩირაღი, — კვარი (ა. ყაზბ.).

ჩირეხი: 2. (თიან.) ხმელი შუშა (შ. ძიძ.).

ჩირქი: 1. სითხე, რომელიც გამოიყოფა ცხოველური ორგანიზმის სისხლისა და ქსოვილუბის ელემენტთა დაშლის შედეგად მიკრობების შემოქმედებით, — ბაღდაში, თხრაძლი; (ძე.) ჭუჭყი, სიბინძურე.

ჩირქი: 2. ცარცია ერთგვარი, რომელსაც ფერუმარილის მაგივრად ხმარობენ (ი. გრიშაშ.).

ჩიტა: 1. პატარა გარეული ფრინველი (ბელურა, ბულბული...).

ჩიტა: 2. (ქარგ.) გულუბრყვილო, იოლად მოსატყუებელი ადამიანი (ლ. ბრეგ.).

ჩიტაბურა: 1. (ქართლ.) მალშა, — მცენარეა; მარტივლა, ბალბა (ა. მაყ.).

ჩიტაბურა: 2. (ლენხ.) საგანგებო ნამცხვარი ბაეშეებისათვის, ჩიტის ფორმა აქვს (მ. ალაყ.).

ჩიქვი: 1. ერთგვარი თევზი, აქვს ფხიანი, ეკლიანი ფარფლები (რ. სურმ.).

ჩიქვი: 2. ჩიქვის ბალახს უწოდებენ ყვავისკუდას, ფასმანდუქს.

ჩიქვი: 3. (აჭარ.) პატარა ჩირგვი, კუნძი (შ. ნიჟარ.).

ჩიქჩიქი: 1. (იმერ.) ჩაქჩაქი, — უხეიროდ რყევით სიარული ცხენისა.

ჩიქჩიქი: 2. (ლენხ.) გაურკვეველი ლაპარაკი (მ. ალაყ.).

ჩიჩვირა: 1. (გურ.) დიდტუნა, დრუნა ადამიანი; (გურ.) უშნო, დიდი ბაგეკბილის ადამიანი (გ. შარაშ.).

ჩიჩვირა: 2. ჩიჩვი.

ჩიჩვირა: 3. (იმერ., გურ., მებრ.) გლახა, ჩია, უეარგისი, საწყალი (ე. ბერ., ა. ღლა).

ჩიჩილაგა: 1. (ძე.) „ჭუნჭის საცხები ჩხირი“ (საბა).

ჩიჩილაგა: 2. (იმერ.) ქათმის მკერდის თეთრი ხორცი; მჭლე ხორცი.

ჩიჩქვი: 1. (მესხ.) მჩეჩაეი, ჩრჩილი; (გურ., ზ. იმერ., აჭარ.) ჩრჩილი, — ჭიაა (ა. ღლა); მატლი (ბ. წერეთ., შ. ნიჟარ.).

ჩიჩქვი: 2. (ქართლ., გურ.) რბილი, ჩვილი (გ. შატბერ.); ქორფა (გ. შარაშ.); ჩორჩი, ახალგაზრდა (ა. ღლა).

ჩიჩქი: 1. სულ მცირე, ერთი ბუწვა, ერთი ციცქნა; პაწაწინა ნაჭერი (ხორციისა).

ჩინქი: 2. (ქართლ.) მაგრისა და ჩვილის სა-
შუალო (ცომი); (ხეეს.) რბილი (ა. ჭინჭარ).

ჩინქი: 3. იგივეა, რაც ჩრჩილი – „ბეწვის გა(-
ნ)მრყენელი ჭუა“ (საბა).

ჩინხანი: 1. (ჯავახ.) ჟინიანი ლაპარაკი (გრ.
ბერ.).

ჩინხანი: 2. ცეცხლის არევა, მუგუზლების
ჩხრეკა, ცეცხლის გასადეივებლად ჩხრეკა (ბ.
იმნ., ა. ლლ.).

ჩიხი: 1. გზა, ერთი მხრიდან ჩაკეტილი; (ზ.
იმერ.) ფარეხი, საჩიხე, საჩიხი ქართა (ვ. ბერ.).

ჩიხი: 2. (ქიზიყ.) მასრა; ჭიტის მაქოში დებუ-
ლი ძაფის დასახვევი (ს. მენთეშ.).

ჩიხი: 3. (კახ.) იგივეა, რაც ჩალა; (კახ.) ლელი,
– მცენარეა (ა. მაყ.).

ჩიხი: 4. თვალთ სახიჩარი (დ. ჩუბინ.).

ჩიხი: 5. კოშკი (გრ. ბერ.).

ჩიხტა: 1. (ქიზიყ., თიან.) ჩიხტი, ქალის თავსა-
ბურავის ნაწილი.

ჩიხტა: 2. (ფშ., მთიულ., გუდამყრ.) უხეირო,
უეარგის ცხვარი, საერთოდ, საკლავი (ვაჟა, ა.
შან., ლ. ლეონ., ლ. კაიშ.).

ჩლა: 1. ნაძენძი, ანუ ნაწიბური სკლატისა (მა-
უდი), ხოლო მსხვილი ლანდრა და ნიმი, სა-
მოსლისა და სხვ. (ნ. ჩუბინ.); სანთლის გული;
ბამბის ნართი პატრუქისათვის; (მთიულ.) შა-
ლის ქსოვის დროს მორჩენილი ძაფი; დვიმი
(ს. მენთეშ.).

ჩლა: 2. საფეიქრო იარაღი (დ. ჩუბინ.).

ჩლიქი: 1. სქელი რქოვანი წანაზარდი (სა-
ხეცველილი ბრჭყალი) ზოგიერთ ძუძუმწოვარა
ცხოველის (ძროხის, ღორის, ცხენის...) ფეხზე.
ჩლიქი: 2. (თუშ.) ენაბლუ (პ. ხუბ.).

ჩმახავს: 1. ტყუილს მოიგონებს, შეთხზავს;
როშავს, – უჭკუოდ ლაპარაკობს.

ჩმახავს: 2. (ძვ.) ცუდად კერავს.

ჩობალი: 1. „მუცლის ქონბადე“ (საბა); ბადე-
ქონი.

ჩობალი: 2. დგუშის, ონკანის და მისთ. რბი-
ლი საფენი სითხის ან აირის გადინების წინა-
აღმდეგ.

ჩოგა: 1. (თუშ.) გაზელილი, ახალი ყველი, მა-
რილით შეზაგებული (ქუმელს ატანენ); საგან-
გებოდ დაყოფილი უმარტილო ყველი, რო-

მელსაც ერთი-ორი კვირის შემდეგ ახელენ,
მარილს მოაყრიან და გუდაში ჩადებენ (პ. ხუბ.).

ჩოგა: 2. მოკლე ყვანჯი, – რაკეტა (მოგანი).

ჩოთქი: 1. ჯავგრისი.

ჩოთქი: 2. საანგარიშო, – სპეციალური მოწყ-
ობილობა არითმეტიკულ მოქმედებათა საწარ-
მოებლად.

ჩონჩხი: 1. ძელების ერთობლიობა, რომელიც
წარმოადგენს ადამიანისა და ცხოველის სხე-
ულის მყარ საფუძველს.

ჩონჩხი: 2. (მოხ., ხევსურ.) ოდრო-ჩოდრო კლდე,
ზოგან მწვეტებია, ზოგან ჩაზნექილი-ამოზნექი-
ლი (ა. შან.).

ჩოტი: 1. (ზ. იმერ.) გამოცვლის შემდეგ სა-
ქონლის მეორედ ამოსული კბილი (ქ. ძოწ.).

ჩოტი: 2. (ზ. იმერ.) აქანდაზი; ასტამი (ქ. ძოწ.);
(იმერ.) ნაცრის ასალები პატარა ნინაბსაეთი,
ხისა (ი. ჭყონ).

ჩოტი: 3. (ლენხ.) ღომის ამოსალები, ჩინაბი (მ.
ჩიქ.).

ჩოფი: 1. წარბ-წამწამებზე საღებავის წასაცხ-
ები ჩხირი; დაბეგვილი თრიმლის უფოთლო
ტოტები (ს. მენთეშ.).

ჩოფი: 2. (კახ., თუშ.) სიცხიანი, ცხელი ადგი-
ლი.

ჩოფი: 3. (იმერ.) ძალიან პატარა (კოვზზე უფ-
რო მცირე) სარწყავი ჭურჭელი (პ. ჯაჯან.).

ჩოქელა: 1. (ქართლ.) ადრეული სიმინდის ჯიში
(. შატბერ.).

ჩოქელა: 2. (ოკრიბ.) კალიის მონათესავე მწე-
რი სწორფრთიანთა რიგიდან (მ. ალავე).

ჩოქელა: 3. დამოქილად, დამოქილ მდგომარ-
ეობაში.

ჩოყი: 1. (ქართლ.) ხბოშუბლა, ხორშუბლა, მცე-
ნარე (ა. მაყ.).

ჩოყი: 2. (ფშ.) მალლა აზრდილი უშნოდ, –
აჩოყილი (ი. ჭყონ).

ჩოჩია: 1. (აჭარ.) ვირი, ჩონორი, მუტრუკი (შ.
ნიჟარ.).

ჩოჩია: 2. (გურ.) ერთგვარი თევზის სახელია
(ს. უდ.).

ჩოჩიკა: 1. (რაჭ., ლენხ.) ჩონორი, ვირი.

ჩოჩიკა: 2. (გურ.) ლასტი ანუ ჩელტი, კიდე-
ბენ შუაცეცხლს ზემოთ და ზედ ალაგებენ

თუესს, ყველს, ღორს და სხე., რათა აღრე გახმეს (ა. ღლ.).

ჩოჩორო: 1. „მწყ(ე)რის მართე“ (საბა).

ჩოჩორო: 2. მუტრუკი ვირისა.

ჩუდკეცი: 1. „საპირიან-სარჩულიანი წამოსასხამი მღვდელთა“ (საბა).

ჩუდკეცი: 2. ორკეცი ტანსაცმელი.

ჩუთქი: 1. (მთიულ.) ხოწი, კოვზის ამოსახევეწი მოხრილი რკინა (ა. შან).

ჩუთქი: 2. (ფშ.) ღუწი (ა. შან).

ჩული: 1. (ქიზიყ., თუშ.) გაოფლიანებული ცხენის სახურავი (ს. მენოშ.). თოფის ბუდე (ი. ქეშიკ.).

ჩული: 2. (ღენხ.) კურტანი (გ. აკლავე).

ჩუმა: 1. (ქიზიყ.) ჩუმი, წყნარი ქცევის ადამიანი.

ჩუმა: 2. უკეთოდ ჩაწოდილი რძე (ქარაქის შესადღვებად); „უმი ერბო“ (საბა); (ქართლ.) ქარაქის შედღვეების შემდეგ დარჩენილი სითხე.

ჩუმი: 1. დაბალი ხმიანობისა, — ხმიადბალი; ხმაამოუღებელი, სიტყვაძვირი, უსიტყვეო.

ჩუმი: 2. მოძრავი საცხოვრებელი „სახლი“ ნენებსა და ციმბირის ხალხებში.

ჩურთი: 1. სანურთავი მასალა (ძენძი და სხე.).

ჩურთი: 2. (ქართლ.) თონის თავი.

ჩური: 1. თოშსა და ყინულს რომ მიაყრის ერთად (კირიონი).

ჩური: 2. იხ. გრიშაშვილი.

ჩურჩი: 1. (ხეეს., მთიულ.) ნაგულას კიდევ გაჩენის შემდეგ საჩენელის კბილებში დარჩენილი მატყელი, რომელიც აღარ ჩამოირთვის. (ა. ჭინჭარ.).

ჩურჩი: 2. (მოხ.) ქატო, ჩენხო (ო. ქაჯ.).

ჩურჩური: 1. (გურ.) ჯოხით ან სხვა რითიმე ცეცხლის სწორება (ი. ჭყონ).

ჩურჩური: 2. ბუზღუნით თხოვნა, ეედრებასავით (ა. ღლ.).

ჩქერი: 1. მდინარის სწრაფი დინება კალაპოტის დაქანებულ ქვიან ადგილას.

ჩქერი: 2. (ქართლ.) წყავი, — მცენარეა (ა. მაყ.).

ჩქიფი: 1. იგივეა, რაც ჩანგალი; იგივეა, რაც

პინცეტი; (ღენხ.) პატარა ტოტი ხისა.

ჩქიფი: 2. ჭეილთი, — სათუქსაო ბარჯი (ზ. კუტალ.).

ჩხაკი: 1. (გურ., იმერ.) კედელზე იარაღის დასაკიდი (ე. ნინ.). კედელზე მიკრული კაკვი, რომელზეც საოჯახო ნივთებს ან ტანსაცმელს კიდებენ (ა. ღლ.).

ჩხაკი: 2. (გურ.) ხილის საკრეფი კალათა (პ. ჯაჯან.).

ჩხაკი: 3. (იმერ.) წვრილი ტკეჩებით ან წნელით მოწნული, საცრის მოყვანილობის ჭურჭელი, რომელშიაც მოხარშულ ტყემაღს წუწრავენ (პ. ჯაჯან.). ხახალი, ცხრილი.

ჩხამა: 1. (მთიულ., მოხ.) შხამა, — მთის შხამიანი მრავალწლოვანი ბალახი (ა. მაყ., ე. სომხ.).

ჩხამა: 2. წითელფოროვანი თუქსია ერთგვარი (მ. აღღავ.). წვრილი თუქსი საზოგადოდ (გ. აღღავ.).

ჩხართი: 1. იგივეა, რაც ჩხაკი, — ბადის საქსოვი ჩხირი, ფართხა.

ჩხართი: 2. (ღენხ.) იგივეა, რაც ჩლარტი, — ძველი და უხეირო საშინაო ფეხსაცმელი.

ჩხარი: 1. არამჭიდრო, მენხერი, ფარღალაღა.

ჩხარი: 2. აბრეშუმის უვარგისი პარკი; მხოლოდ საყაჭედ ვარგა.

ჩხარი: 3. (თუშ.) იგივეა, რაც ჭირხლი (ი. ბუქურ.).

ჩხარი: 4. ჩხრიალი, ჩხარანხური.

ჩხარი: 5. კოჭაობის თამაშის დროს, როცა ყველა კოჭი (ერთის გარდა) ერთნაირად ჯდება, ჩხარიაო იტყვიან (გ. შატბერ.).

ჩხერი: 1. (იმერ.) არახშირი (ე. ბერ.).

ჩხერი: 2. ბაჭტი, — მცენარეა (ა. მაყ.).

ჩხერი: 3. (მოხ.) ჩხატი, ჩანქერი (ი. ქავთ.).

ჩხერი: 4. (ხევსურ.) ოღრო-ოიღრო კლდე; დაბალი კლდიანი ადგილი, შიგა და შიგა საძოვრიანი (ა. შან).

ჩხერვა: 1. (ფშ.) ხარის რჩოლა რქებით (ი. ჭყონ.).

ჩხერვა: 2. (ქიზიყ.) უხეიროდ ქსოვა (ს. მენტუშ.).

ჩხერვა: 3. „მუცლის გერემა“ (საბა).

ჩხიბვა: 1. (გურ.) ბღაჯნა, ულამაზოდ და გაურჩევლად წერა (გ. შარაშ.).

ჩხიბგა: 2. (ქიზიყ.) ერთმანეთში გაცმა, გახლართვა (ს. მენთეშ.).

ჩხმეტი: 1. (იმერ.) ხის ხმელი ტოტი, ეკალბარდის ბურღო (პ.ჯაჯან.).

ჩხმეტი: 2. (ოკრიბ.) ქვიანი ადგილი, კეჭინარი, ქვარნალი (ე. ბერ.).

ჩხოტო: 1. (გურ.) უფოთლო მცენარე (ს. უღ.).

ჩხოტო: 2. (გურ.) ციცაბო სახურავი.

ჩხრიალა: 1. რაც ჩხრიალებს; ჩხრიალით მომდინარე.

ჩხრიალა: 2. (ხეესურ.) ჩხაროვი, – ფრინველია.

ჩხუტყა: 1. (იმერ., გურ.) რისამე წერილის (მაგ. ნემსის) შესობა (ე. ბერ.).

ჩხუტყა: 2. (ინგილ.) ჭიგოსა და სარის ჩეკვა, ჩათლა, – ჩამწვეტიანება (გ. ჯან.).

ჩხუტი: 1. (თუშ.) ერთგვარი ვიწრო კასრი; (ხეეს.) სალუდე ქვაბით გაკეთებული (ა. შან.); (ფშ.) დასადგმელი სადღეებელი, შიგ ბარნულას ურევენ და ისე დღეებავენ; (ხეეს.) ღუდის გადასასხმელ-გადმოსასხმელი ჭურჭელი; რძის სადღეები კასრი.

ჩხუტი: 2. (ინგილ.) წაწვერებული, წვეტიანი; (ქიზიყ.) ხის ჭურჭლის გულის გამოსაღები იარაღი, მოხრილპირიანი (ს. მენთეშ.).

ჩხუში: 1. (აჭარ.) ერთგვარი ხეწვი, – იარაღი.

ჩხუში: 2. (აჭარ.) ეაზის ჯიშია ერთგვარი.

ც

ცა: 1. დედამიწის ზემოთ არსებული სივრცე, ზეცა.

ცა: 2. (გურ.) სასა (ი. შილაკაძე).

ცა: 3. (ზ. იმერ.) თეუხის საჭერი ბადის მრგვალი ნაწილი.

ცა: 4. (გურ.) ციცა (გოგო). (ს. უღ.)

ცა: 5. გარდასაფარებელი საეკლესიო ჭურჭელზე.

ცა: 6. (ქიზიყ.) დღე-ღამის ნახევარი. მიღებულია რწყვისას დროის სათვალავ ერთეულად (ს. მენთეშ.).

ცალარქა: 1. (ფშ., ხეეს., მთიულ., გუდამაყრ.,

მოხ.) ცალარქიანი (ვაჟა, ა. შან., ლ. ლეონ., ლ. კაიშ.).

ცალარქა: 2. (თუშ.) ღუდის სასმელი ჭურჭელი.

ცალი: 1. ორიდან, წყვილიდან ერთი.

ცალი: 2. (ქიზიყ.) ღვინის საწყაო, ზოგი 20 ჩაფს ანგარიშობს (ს. მენთეშ.).

ცამცამი: 1. (ხეეს.) პირამდე საესე (ა. შან.).

ცამცამი: 2. (გურ.) ციმციმი, განათება, გაციმციმება (ა. ლლ.).

ცანდი: 1. (გურ.) წვივის უკანა მხარე ქუსლებს ზემოთ (ს. უღ.). (გურ.) საქონლის უკანა ფეხის ნაწილი კოჭთან.

ცანდი: 2. (გურ., იმერ.) მსხვილი თოკი, რომლითაც ცხენის კავს გამართავენ (ა. ლლ., პ.ჯაჯან.).

ცანდი: 3. (მესხ.) ურმის ნაწილია, ხის რგოლი, შიგ უღლის თოკს ან ჯაჭვს გაატრებენ, რომ ძირს არ ეთრეოდეს (ი. მაისურ.).

ცაცა: 1. (ინგილ.) ცაცი (მ. ჯან.).

ცაცა: 2. (ინგილ.) დიდი ტორი (მ. ჯან.).

ცაცა: 3. (ალურს.) კატა (ა. სიხ.).

ცდა: 1. მოქმედება რამის შესასრულებლად; მოვლენის გამოკვლევა ხელოვნურ პირობებში, ექსპერიმენტი.

ცდა: 2. (ფშ., ხეეს., თუშ., მთიულ.) მტერთან შებმა, ეაუკაცობის გამოჩენა (ა. შან.).

ცდა: 3. ლოდინი.

ცეზიუმი: 1. ძალიან რბილი ვერცხლისფერი ტუტოვანი ლითონი.

ცეზიუმი: 2. ხორბლის ერთ-ერთი ჯიში.

ცემა: 1. „არგნით გეემა“ (საბა).

ცემა: 2. „საბოძვარის მიცემა“ (საბა).

ცენტი: 1. (ინგლ.) წერილი ფული; 1ც = 0, 01 დოლარს.

ცენტი: 2. (ლათ.) კერძო ინტერვალის ერთეული აკუსტიკაში, რომელიც ოქტავის 1/1200 უდრის.

ცერა: 1. იგივეა, რაც ცერი.

ცერა: 2. აღმაცერი; ირიბი; იგივეა, რაც ცერობი.

ცერა: 3. სკამის ნაძვრწი; ცერა, ბორბლისებური, თიქნისყურა, ხუთა (ა. ჭინჭარ.).

ცერა: 4. კარგი, მართალი ისარი (კ. ჩოლო-
ყაშვილი).

ცვარი: 1. მცენარეთა ზედაპირზე განჩენილი
წელის წერილი წვეთები ტენიანი პაერის გა-
ციეების შედეგად. ნამი.

ცვარი: 2. (რაჭ.) ძვირფასი ქვა (შ. ძიძ.).

ცვარი: 3. (მოხ.) გახლენილი სფეროს ფორ-
მის პატარა სამკაული ვერცხლისა (თ. ტყემალ,
ა. ჭინჭარ).

ცვეთა: 1. ხმარებით დაძველება, გაღვევა; (გურ.)
გაცეოთა; უცებ, მოულოდნელად სიკვდილი (ა.
ლლ.).

ცვეთა: 2. (იმერ., გურ.) ხმარობენ გაქცევის
აღსანიშნავად (ე. ბერ.).

ცია: 1. (თუშ.) თეთრი ცხეარი.

ცია: 2. (ქართლ.) ცუცხლი (კირ.); ცუცხლი
(ბავშვის ენაზე).

ცილი: 1. იგივეა, რაც ცილისწამება; (ძე.) ტყუ-
ილი (ზ. სარჯ.).

ცილი: 2. (ზ. იმერ.) გოგრის, საზამთროთა და
მისთანათა კანის თეთრი ნაწილი (ბ. წერეთ.).

ციმცამი: 1. (გურ.) განუშება, სულის გატრუნ-
ვა შიშის გამო.

ციმცამი: 2. (ლენხ.) სწრაფად მიხედ-მოხედ-
ვა იქით-აქეთ, ახლომახლო (მ. ალავე).

ცინცილი: 1. (გურ.) ნელი დუღილი დასაწყ-
ისში (გ. შარაშ.).

ცინცილი: 2. (გურ.) მოშივება (გ. შარაშ.).

ცირა: 1. (მეგრ.) ქალიშვილი. გასათხოვარი
ქალი.

ცირა: 2. მცირე (საეკლესიო კალენდრის მი-
ხედვით).

ცირკი: 1. მრგვალი შენობა, სადაც იმართება
საგანგებო წარმოდგენები, — ჯამბაზობა, ასპა-
რეზობა, კლოუნადა, გაწვერონილი ცხოველე-
ბის ჩვენება და სხვა.

ცირკი: 2. (გეოლოგ.) მრგვალი ჯამისებური
ღრმული მთის ფერდობზე.

ცირკი: 3. (უარგ.) ოინი, სეირი (ლ. ბრეგ.).

ცისარტყელა: 1. შეიდეგური რკალი ცაზე.

ცისარტყელა: 2. (თიან.) შრიალა ბალახი, —
მცენარეა (ა. მაც.).

ციტო: 1. (ლათ.) სასწრაფოდ, ჩქარა (მითითე-
ბა წამლის რეცეპტზე).

ციტო: 2. (ბერძ.) უჯრედი; მიუთითებს მათ
მიმართულებას ციციხალ უჯრედებთან (მაგ.
ციტოგენეტიკა).

ციცა: 1. (გურ.) გოგო, ახალგაზრდა ქალი.

ციცა: 2. ფისო, კატა.

ციცა: 3. „ნიგოსთა და თხილთა მჭადა“ (სა-
ბა); ნიგოსთა და თხილთა მჭადა ყვაეილი (ნ.
ჩუბინ.).

ციცა: 4. (ინგილ.) მშიშარა, გაუბედავი (მ. ჯან.).

ციცა: 5. (აჭარ.) მდგნალი, მცენარე ტირიფის
გეარისა (ა. მაც.).

ციცაგი: 1. (ფშ.) მოწმენდილ უღრუბლო ცა
(ი. ქეშიკ.).

ციცაგი: 2. მოღრუბლული, ღრუბლიანი.

ციცანა: 1. (ქიზიყ., ლენხ.) კატის ან ძაღლის
ცხვირის დაცემინებაზე უპასუხებენ ხოლმე;
ზოგჯერ ადამიანის ცხვირის დაცემინებაზეც
უპასუხებენ ხუმრობით; კატისა და ძაღლის
ცხვირის ცემინების სენი (ს. მენთეშ.); ღორის
ავედმყოფობა (მ. ალავე).

ციცანა: 2. ღომია ერთგვარი (დ. ჩუბინ.).

ციცინათელი: 1. მწერი ერთგვარი, სიბნელე-
ში ანათებს.

ციცინათელი: 2. (იმერ.) ოთახის უკადრისა,
— მცენარეა (ა. მაც.).

ციცუნა: 1. (კინი., — მოფ.) კატა.

ციცუნა: 2. (ფშ.) დგნალის ყვაეილი (თ.რა-
ზიკ.).

ციცუნია: 1. (კინი. — მოფ.) კატა.

ციცუნია: 2. (იმერ.) ფუნთუშა, მცენარეა (ა.
მაც.).

ციცუნია: 3. (ლენხ.) ბუმბული, რომელსაც ტი-
რიფი ისხამს გაფოთლებამდის (გ. ალავე).

ციცქნა: 1. სახელი ციციქნის (თითო ციციქნას
აცლის და ისე ჭამს) ზმინის მოქმედებისა.

ციცქნა: 2. იგივეა, რაც ერთი ციციქნა, — სულ
პატარა, ნამცეცა, ერთი ბეწვა.

ციცხვი: 1. „დიდი კოვზი“ (საბა); დიდი კოვზი
ხისა, ჩამჩა, ლაპოტი (ნ. ჩუბინ.); ლითონის დი-
დი ჭურჭელი სხვადასხვა მუქანიზმში. წარმო-
ებაში.

ციცხუი 2. „ციცხეთ-უხუცესის ქვეშ მოხელე“ (საბა).

ცმა: 1. „შემოსასაიო“ (საბა); შემოსა ტანი-სამოსისა (ნ. ნუბინ).

ცმა: 2. „ლესმროთ მიკერა“ (საბა).

ცმა: 3. ცობა, ღაცმა (ნ. ნუბინ).

ცრიალი: 1. (გურ.) ავღრის შეწერება, გამო-ღარების დასაწყისი (გ. შარაშ).

ცრიალი: 2. (გურ.) გულზე ცრიალი, – მოში-ეება.

ცუგა: 1. პატარა ტანის ძაღლი, – ფინია.

ცუგა: 2. წიწვოვან მცენარეთა გვარი ფიჭვი-სებრთა ოჯახისა.

ცუნდრუკი: 1. (ძე.) აენა (ი. აბ.).

ცუნდრუკი: 2. უგანოდ ხტუნვა; (იმერ.) აჩ-ქარებულობა, ბუნდრუკი (მ. ალაფ., დ. კლდ.).

ცუნცულა: 1. პატარა ნაბიჯებით, სწრაფად და მსუბუქად მოსიარულე.

ცუნცულა: 2. (გურ.) ახალი ყველის პატარა კვერი, რომელსაც აკეთებენ ბავშვებისათვის.

ცუცა: 1. (ფშ.) იგივეა, რაც ცუცუნა, – მეტად პატარა, – ერთი ციცქნა.

ცუცა: 2. (ფშ.) ციცა, კატა, ფისო.

ცუცუნა: 1. „მეტად პატარა“ (საბა); ერთი ციცქნა.

ცუცუნა: 2. (რაჭ.) ციცა, კატა.

ცუცუნა: 3. (ხეც.) ფხვიერი მიწა.

ცუცქი: 1. კუკი, – საჯდომი ცხოველისა.

ცუცქი: 2. (ჯავახ.) ნერწყვი, დორბლი (ი. მა-ისურ.).

ცუხი: 1. (ქე. იმერ., მეგრ.) ცუღლუტი, გაიძვერა, თაღლითი, მატყუარა.

ცუხი: 2. ფუტკრის სანთლის ნარჩენი, რომელსაც ხსნადი ნივთიერება არ ურეკია.

ცქაფი: 1. სწრაფი, მარჯვე, ჩქარი, მარდი, მკვირ-ცხლი.

ცქაფი: 2. წუნწელი, წუეთი წელისა (დ. ნუ-ბინ).

ცქაფი: 3. მატყუარა.

ცქვიტი: 1. მარდი, მკვირცხლი; სხარტი, მოს-წრებულე.

ცქვიტი: 2. სუსხიანი დილა.

ცქვრინი: 1. (ქართლ., კახ.) დედოფალა.

ცქვრინი: 2. ზუთხის ერთ-ერთი სახეობა.

ცხაური: 1. ცხაეის მაგვარი; გისოსის მსგავ-სი აგებულებისა.

ცხაური: 2. ხურდა ფულის ერთ-ერთი მხარე.

ცხედარი: 1. მკედარი ადამიანის სხეული, გვა-მი.

ცხედარი: 2. (ძე.) საწოლი.

ცხედარი: 3. (ქსნის ხ.) კუბო (ე. სომხიშ).

ცხემლა: 1. (გურ., აჭარ.) რცხილა, ჯაგრცხი-ლა, – მცენარე (ი. ჭყონ., ს. უღ., ა. მაყ.).

ცხემლა: 2. (ფშ., გუდამაყრ., ქსნის ხ.) საქსო-ვი იარაღი, რაზედაც ძაფს გააბამენ და ქსელ-ში გააქეთ და გამოაქეთ (თ. რაზიკ., ი. ჭყონ.). ჭალაჭა.

ცხემლა: 3. (ხეც.) ჭრელი, სხედასხეა ფერი ზოლებად რომ გასდევს (ა. ჭინჭარ.).

ცხვირი: 1. ადამიანისა და პირუტყვის ყნოს-ვის ორგანო.

ცხვირი: 2. წინ წამოშვერილი ნაწილი გემი-სა.

ცხოველი: 1. ცოცხალი არსება, სულდგმული (ჩვეულებრივ, ადამიანის გამოკლებით); პირუტყვი, ოთხფეხი.

ცხოველი: 2. გაცოცხლებული, ცხოველმყო-ფული, ძლიერი (ცხოველი ხატი).

ცხრილი: 1. თხელი ფიცრის რკალზე ამოკ-რული ტკეის ბადურა ხორბლეულის გასაწ-მენდად; წერილთვლებიანი საცერი (ს. მენთეშ., შ. ნიქ.).

ცხრილი: 2. გარკვეული წესით ჩამოწერილი რისამე ჩამოთელა ან განაწყისი.

ცხრო: 1. „ციცხუების სენი“ (საბა); სიცხიანი დაავადება, ციებ-ცხელება; (თუშ.) კანკალი, ცახ-ცახი; (ზ. აჭარ., მთიულ.) მალარია.

ცხრო: 2. მცენარე (დ. ნუბინ).

ძ

ძაბრა: 1. ძაბრის მსგავსი;

ძაბრა: 2. იგივეა, რაც ძაბრალე (ერთგვარი

ხალხური (ვეკვა-თამაში სიმღერითურთ).
ძაბრა: 3. (კახ.) იგივეა, რაც აყირო, – გრძელ-
 ყელიანი გოგრა; (ქიზიყ.) მწარე გოგრა.
ძაბრა: 4. სუსქა, მცენარეა.

ძაგუნი: 1. (მესხ., აჭარ.) დარტყმის ყრუ ხმა
 (ი. მისიერ.).

ძაგუნი: 2. ტარტარი, ყბედობა, ღაქლაქი (შ.
 ნიჟარ.).

ძაგუნი: 3. (გურ.) თავის ქანება თანხმობის ან
 ქადილის ნიშნად (გ. შარაშ.).

ძალი: 1. იგივეა, რაც ძალა; მდაბიურად: ძალა,
 ღონე, ძლიერება; ძალადობა; მძლავრობა (დ.
 ჩუბინ.).

ძალი: 2. ცხერის ნაწლაგებისაგან დაგრეხი-
 ლი ძაფი, იყენებენ ღარად; (ფშ.) ჩონგურის,
 ფანდურის სიმი, ალყა.

ძალი: 3. სასწაული (ზ. სარჯ.).

ძალი: 4. აზრი, მნიშვნელობა (კ. დანელია).

ძალიანი: 1. ძალის მქონე, ძლიერი; მუქარიანი,
 ძნელი.

ძალიანი: 2. (იმერ., გურ., ლეჩხ.) ძალიან კარ-
 გი; იგივეა, რაც ძალიან.

ძანძალი: 1. (ლეჩხ.) ძენძალი, – ზოგიერთი
 ცხოველის ნელი, მძიმე სირბილი.

ძანძალი: 2. (რაჭ.) დიდძალი (თოვლი...).

ძარძაყი: 1. უნაგირის შუა მოსართავე (ლ.
 ლეონ.); (გურ.) ისლის სახურავის კოჭებზე გარ-
 დიგარდმო გადადებული ხე (ი. ჭყონ.).

ძარძაყი: 2. ანკესზე ჩამოგებული ჭიჭყინა
 (სატყუარად).

ძაღლი: 1. მგლის მოდგმის გაშინაურებული
 ცხოველი.

ძაღლი: 2. (ეარგ.) მილიციელი, პოლიციელი
 (ლ. ბრეგ.).

ძაძა: 1. სამგლოვიარო სამოსელი; უხეში ქსო-
 ეილი; ტომარა (ასეთი ქსოვილისაგან); (მთი-
 ულ.) სადა, უარშიო ლენაქი; მანდილი, ჩიქილა.

ძაძა: 2. წერილმარცვლიანი, შაეკუჭიანი პარ-
 კოსანი მცენარე; იგივეა, რაც სოია.

ძაძა: 3. (გურ., მეგრ.) ღობის თავის შესახევეი
 ფიხი; ძეძვი; ძაღლანიორა, ცხენის კბილა (დ.
 ჩუბინ.).

ძაძა: 4. ღაზლის შალი (საბა).

ძახილი: 1. ხმამაღლა ხმოვა, მოწოდება; ხმა-

მაღლა, ყველას გასაგონად თქმა, შემოძახება
 (სიმღერის).

ძახილი: 2. იგივეა, რაც ღაძახული.

ძე: 1. ვაჟიშვილი.

ძე: 2. (აჭარ.) რძე (ა. ღლ.).

ძე: 3. დედა, დაეარდნა (ი.აბ.).

ძეგლი: 1. ნაგებობა ან ქანდაკება ვისიმე ან
 რისამე სამახსოვროდ; წარსული მატერიალუ-
 რი კულტურის ნაშთი; ძველი მწერლობის ნა-
 წარმოები.

ძეგლი: 2. განანინი; დადგენილება; განწესე-
 ბა. „კანონმდებელი კრება სასამართლო წიგნს
 აღგენდა ხოლმე... ამისთანა კრების ნაღვაწსა
 და დაღებულს „ძეგლი“ ეწოდებოდა“ (ივ. ჯა-
 ვახ.).

ძეგლი: 3. (თუშ.) ღეთის სამადლობელი ზე-
 დაშე (თ.უთურგ.).

ძელი: 1. (ძე.) ხე; მორი; მსხვილი ღარტყა
 ხისა (აგრეთვე ლითონისა ან სხვა მასალი-
 სა); ფეხბურთის კარის ჩარჩოს ხარხია.

ძელი: 2. (ძე.) ვაისი ღერწი (ივ. ჯავეხ.).

ძენძი: 1. სელისა და კანაფის დამუშავებისას
 მიღებული მსხვილბოჭკოვანი ნარჩენი; (იმერ.)
 ნახნავეში აკრეფილი ბალახ-ბულახი; (რაჭ.) იგი-
 ვეა, რაც ძონძი.

ძენძი: 2. ძეწნა, – ტოტეზჩამოშეებული ტირი-
 ფი.

ძერა: 1. დიდი მტაცებელი ფრინველი, შავარ-
 დნისებროა რიგისა.

ძერა: 2. მცენარე, – ანისული (დ. ჩუბინ.).

ძერანა: 1. ანისული, ცერეცო.

ძერანა: 2. (იმერ.) სოკოა ერთგვარი.

ძეძგვა: 1. ჩეჩქვა, ნაყვა, ბეგვა, ბეჟვა.

ძეძგვა: 2. (იმერ.) მორტყმა.

ძეირო: 1. დიდი ფასის მქონე.

ძეირო: 2. არახშირი.

ძეირო: 3. ცუდი.

ძეირო: 4. ძუნწი.

ძიგვა: 1. ტანდაბალი მარცვლოვანი მცენარე;
 (აჭარ.) ქისრიბა; (რაჭ.) ვაციწვერა.

ძიგვა: 2. (ზ. აჭარ.) ძიქვა, – შარვალი, შეკერი-
 ლი ოჯახში მოქსოვილი უხეში შალის ნაჭრი-
 საგან (შ. ნიე).

ძიგვა: 3. (რაკ.) წმინდა ბალახი, სათივე (ე. ბერ.).

ძიღგუდა: 1. მომცრო ტანის მღრღნელი ღამის ცხოველი ერთგვარი.

ძიღგუდა: 2. (რაკ.) მცირე ზომის მრგვალი სოკოა, ჭრილობის მოსაშუშებლად ხმარობენ (აღ. კობახ.).

ძილი: 1. ქართული ანაბანის ოცდამერვე ასოს სახელწოდება.

ძილი: 2. ფიზიოლოგიური მდგომარეობა, რომლის დროსაც ცნობიერება მოდუნებულია და ორგანიზმი ისვენებს.

ძილი: 3. (გურ.) ჩონგურის უმოკლესი სიმი.

ძილი: 4. იგივეა, რაც ზილი, – საშუალო ხმა სამხიან სიმღერაში.

ძილიგუდა: 1. (ქვ. იმერ., ფშ.) ხაშხაში, ფშუკურა, მცენარე (ა. მავ.).

ძილიგუდა: 2. (ქიზიყ.) ერთგვარი მწერი, ტყეში ხის ტოტზე კვერცხებს დადებს და გარშემო პარკსავით შემოაკრავს, ამ პარკს ძილიგუდას ეძახიან, თუ ეს პარკი ადამიანს შეუმჩნეველად დააკრეს, ძილად იქცევაო (ს. მენაუშ.).

ძილისგუდა: 1. ბეერი ძილის მოყვარული.

ძილისგუდა: 2. (ქართლ.) ტყაპუნა (ღამის) პეპლის ჭუპრი, ეს პეპელა ფრთების ტყაპუნით დაფრინავს, მისი ჭუპრი გამძლე და უხეშია, მოყვანილობით გუდას ჰგავს (გ. შატბერ.).

ძილისბირი: 1. ღაძინების წინა ხანი, – საღამო.

ძილისბირი: 2. ძილისპირი, – პირველი საექლესიო საგალობელი საგალობელთა ჯგუფში; მის კილოზე უნდა შესრულდებულყო მისი მიმყოფი საგალობლები; სასულიერო სიმღერა, რომელიც ეკლესიაში არ სრულდებოდა (იკოდნენ იმერეთში).

ძილისბირი: 3. (გურ.) მხიარული ხალხური სიმღერა (ა. ღლ.).

ძიმი: 1. (იმერ.) მიძი (ა. ღლ.).

ძიმი: 2. (იმერ.) ნალის გასახვერეტი რკინის იარაღი (ა. ღლ.).

ძირა: 1. ქვედა, ქვემოთა, ქვეითა.

ძირა: 2. იგივეა, რაც ზირა, – (ქოლგოსანთა ოჯახის ერთწლოვანი მცენარე), მისი სურნელოვანი ნაყოფი საჭმლის საკაზმად იხმარება.

ძირეული: 1. ძირფესვიანი, არსებითი.

ძირეული: 2. ქვემო, პირველადი, მასებთან უშუალოდ დაკავშირებული.

ძირეული: 3. (ლინგვ.) ძირთან დაკავშირებული, ძირისა.

ძირეული: 4. (ზაპარ.) სიმინდის ეანის პირველი დახვნა და გათოხნა, სიმინდის ძირის გაწმენდა, – გათოხნა (შ. ნიჟარ.).

ძირი: 1. დასავლეთი (ნ. შარაშ.).

ძირი: 2. ქვედა ნაწილი; იგივეა, რაც ფესვი.

ძირკვა: 1. ძირკვების ამოთხრა, ამოღება მიწიდან.

ძირკვა: 2. (კახ.) ჩასკენილი, ჯმუხი.

ძირმაგარა: 1. მტკივნეული მუწუკი (გაჩინილი თმის ბუდისა და მის ირგვლივ ცხიმოვანი ჯირკვლის ანთებით).

ძირმაგარა: 2. (იმერ.) მეკენძალა, მცენარე (ა. მავ.).

ძირწითელა: 1. (მესხ.) ბალახია ლაშქარის სებრთა ოჯახიდან. წამლად ხმარობენ.

ძირწითელა: 2. (იმერ., გურ.) წითელძირა მსუქანა, – მცენარე (ა. მავ.).

ძირხვენა: 1. „ყოველთა მხალთა და მოლთა ძირები“ (საბა).

ძირხვენა: 2. (ხევსურ.) ბოსტნეული, – ძირხვენა გულის ამრევია (გ. თევდორაძე).

ძიძო: 1. ორწლიანი მცენარე პარკოსანთა ოჯახისა.

ძიძო: 2. (ქიზიყ.) თრინილის თაია; დატრილი თრინილის ტოტები ზეინივით დაწყობილი (ს. მენაუშ.).

ძღვევა: 1. მიცემა.

ძღვევა: 2. მორევა, ჯობნა, დამარცხება (ნ. ჩუბინ.).

ძღიერი: 1. დიდი ძალის მქონე, – ღონიერი; ჩვეულებრივზე მეტი, ძალიან დიდი; (იმერ.) სასულიერო სიმღერა, რომელიც ეკლესიაში არ სრულდებოდა.

ძღიერი: 2. ქაფურა, – (მესხ.) სუსამბარი, მცენარე (ა. მავ.).

ძღისბირი: 1. საგალობლის ჭაწნიკი; პირველი საექლესიო საგალობელი საგალობელთა ჯგუფში, მისი კილოზე უნდა შესრულდებულყო

ყო მისი მიმყოფი საგალობლები.

ძლისბარი: 2. დაძინების წინა ხანი, — საღამო.

ძმა: 1. ერთი დედ-მამის ვაჟიშვილი სხვა შვილების მიმართ.

ძმა: 2. ახლობელი, თვისტომი; მოძმე („ჯვართ ერთ“)

ძობანი: 1. შენახული საზრდო.

ძობანი: 2. (ფშ.) ღვასტია, რომელსაც საბოლესი ცეცხლის თავზე ჰკიდებენ და ზედ ხაჭოს კეერებს აწყობენ (ა. ჭინჭარ).

ძომანი: 1. (იმერ.) ზარმაცი, ზანტი (ი. ჭყ).

ძომანი: 2. (გულდამაყრ.) წნელისაგან დაწნული ღვასტია (ა. ბექ).

ძონძები: 1. ძალიან ძველი, დაფლეთილი ტანისამოსი, კონკები.

ძონძები: 2. (ქარგ.) მოღური, ძვირფასი ტანსაცმელი (ღ. ბრეგ).

ძოწი: 1. მარჯანი; ძოწისფერი, — წითელი.

ძოწი: 2. (იმერ., რაჭ.) სწორი და მაღალი.

ძრავს: 1. დაძრავს, შესძრავს; აამოძრავებს, წაიყვანს.

ძრავს: 2. დაზრავს.

ძრობა: 1. ყინვით დაწვა, დასუსხვა; (ფშ.) გაყინვა (კაცისა, ცხოველ-ფრინველისა, მცენარისა).

ძრობა: 2. ძრობა, დაძრობა (ნ. ჩუბინ).

ძრომი: 1. (ქართლ.) დაძველებული ხორცი (მ. მესხ).

ძრომი: 2. (ქიზიყ.) ძროხის სატკივარია (ს. მენთეშ).

ძუკნა: 1. ძუ ძაღლი; იგივეა, რაც ძუ; საკუთრად ეწოდების ძუსა ძაღლსა (ნ. ჩუბინ).

ძუკნა: 2. (გურ.) იგივეა, რაც ძუკეა, — მაწანწაღა ძაღლი (ი. გრიშაშ.); ძაღლის წანწაღი საკბილოს საშოვნელად; (გადატ.) ადამიანსუც იტყვიან (ი. შილაკაძე).

ძუძგი: 1. ძუნწი; სხვის ხელში შემყურე (ქ. ძოწ).

ძუძგი: 2. (ზ. იმერ.) ნაგავი (ქ. ძოწ).

ძუძგური: 1. (გურ.) ლოდინი, ცდა, ყურყუტი

(ა. ღლა).

ძუძგური: 2. (ღენჩ.) ხელში შეყურება, სათხორრად თვალთვალი (გ. ჩიქ).

ძლომა: 1. სწავლა, ძლოლა.

ძლომა: 2. სახელი ძლება ზმნის მოქმედებისა, — შიმშილის მოკვლა.

წააყრის: 1. ზედ წაყრის, დააყრის, მოაყრის რასმე ფხვიერს.

წააყრის: 2. (ქარგ.) ბევრს დააყრის, დაუშენს მუშტებს (ღ. ბრეგ).

წაბიძგვა: 1. ხელის ან მხარის წაკერა. (გადატ.) წაქეშება.

წაბიძგვა: 2. (ღენჩ., რაჭ.) ოღნაე შეხმობა, ცოტათი გაყინვა (გ. ალაე). დიდი თოვლი, რაზედაც სიარული შეიძლება (ი. თავგაძე).

წაბლა: 1. იგივეა, რაც წაბლისფერი ცხენი.

წაბლა: 2. (ზ. აჭარ.) ხაპი, — თეთრი ჯიშის გოგრა (შ. ნიჟარ).

წაგება: 1. სახელი წააგებს (ზარაღს ნახავს; დააკლდება რამე; დამარცხდება) ზმნათა მოქმედებისა.

წაგება: 2. სახელი წაუგებს (წაუფენს, დაუგებს) ზმნათა მოქმედებისა.

წადება: 1. დადება, გადება (თავის წადება, — წაძინება).

წადება: 2. იგივეა, რაც წადილი, სურვილი, ნდომა.

წაველა: 1. პაწია კოლო, რომელიც მწვევედ იკბინება.

წაველა: 2. წყლის ცხოველია, მელიას ჰგავს; მისი ბეწვი კარგ ფასებში იყიდება (ი. გრიშაშ).

წაკიდება: 1. მოკიდება (ცეცხლისა).

წაკიდება: 2. წანხუბება.

წაკიდება: 3. გადაყრა, შემოხვევა, შეყრა.

წალა: 1. ნარწყევი კუჭის წენი და ნაღველი, — ბაღლაძი; იგივეა, რაც ზალა (“ზალა, — წყლულის ნაღენი სითხე, წყალსავეთ თხელი”) (საბა).

წალა: 2. (ლენჩხ.) მაგარი, ძნელად დასამუშავებელი მერქანი.

წალა: 3. წალი, — თიკანმოგებული თხა; ურწანი თხა (ურწანი საქონელი, რომელიც არ მაკდება), უზეი.

წალა: 4. კარვის დასაბმელი თოკი (დ. ჩუბინ.).

წალაგ: 1. (იმერ., გურ.) ცოტათი ხარშავს.

წალაგ: 2. (ფშ.) შიგნავს, წელავს, წლავს.

წალამი: 1. (ქართლ., ფშ.) ვაზის ნასხლევი. „ვაზის ნასხლევი“ (საბა).

წალამი: 2. (ფშ.) ქარისაგან წალეული ნისლის ზოლი (ი. ქეშიკ.).

წალი: 1. თხა, რომელსაც ჯერ თიკანი არ მოუგია; თიკანი, ჩუბინი (დ. ჩუბინ.); ორი წლის დედალი თხა (ლ. ლეონ).

წალი: 2. კარავთ დასაბმელი თოკი (დ. ჩუბინ.).

წალი: 3. ობლად ამოსული წერილი ხე.

წალი: 1. კედელში დატანებული უკარო განჯინა, ლოგინის შესანახად.

წალი: 2. (თუშ.) იგივეა, რაც წალური, — (ხეცს.) მარცვლეულის მოსახალაეი ფეხებიანი მოგრძო ტაფა.

წამება: 1. დამოწმება.

წამება: 2. მარტვილობა (ქრისტიანული სარწმუნოებისათვის ტანჯული, — მოწამე); სახელი აწამებს ზმნათა მოქმედებისა (მწეავე ფიზიკური ტკივილის მიყენებით დატანჯვა).

წამება: 3. თქმა (გ. შატბერ.).

წამებული: 1. „მარტვილი“ (საბა); ვინც აწამეს, ვინც ეწამა.

წამებული: 2. (ძვ.) დამოწმებული (ნ. მელიქ).

წამი: 1. წუთის მესამოცედი ნაწილი; დრო, მომენტი; რკალის მონაკვეთი, — გრადუსის ერთი სამას მესამოცედი.

წამი: 2. (ძვ.) წუთი (ი. აბ.).

წამი: 3. თვალის ქუთუთოთა მოსაკეცსა ზედა, გრძლად მოვლებულნი ბეწუნი, ან თვით ქუთუთონი (ნ. ჩუბინ.); თვალის ქუთუთოს ბალანი, წამწამი (დ. ჩუბინ.).

წამი: 4. (ძვ.) სასწორის უღლის შუაზე აღმართული ისარი (ი. აბ.).

წამი: 5. „თვალის ქუთუთოთ ნიშნება“ (საბა).

წამოსხამს: 1. წამოიყვანს, გამორუკავს, გამოლაღავს.

წამოსხამს: 2. ზედ მოასხამს, მოახურავს.

წამოსხამს: 3. ზემოდან გადმოასხამს, ზევიდან გადმოსხმება.

წამოსხამს: 1. მოახურავს რასმე (მხრებზე, ბუჭებზე), მოისხამს.

წამოსხამს: 2. წამოისევამს ბევრს, დაისხამს. თაგზე წამოისხამს, — თაგზე დაისევამს, გაითამამებს ბევრს.

წამოსმა: 1. წამორტყმა; წამოაელებს (ხელს...).

წამოსმა: 2. მწოლიარეს წამოაყენებს და დასევამს; წამოჭიმავეს, წამოასეკუქებს.

წამოსხმა: 1. გამორუკევა, გამოლაღევა.

წამოსხმა: 2. ზედ მოსხმა, მოხურევა.

წამოსხმული: 1. რაც წამოსხმეს ან წამოისხმეს, — მოხურული, მოსხმული (მხრებზე, ბუჭებზე).

წამოსხმული: 2. რაც, ვინც წამოსხმეს, გამორუკილი, წამოყვანილი.

წანწალი: 1. მდინარეზე გასასვლელად გადებული ხე, ლატანი; საცაღფეხო ხიდი.

წანწალი: 2. ძალიან ცხარე (მაგ. წანწალი ძმარი) (ა. სიხ.).

წანწარი: 1. (კახ.) ნელ-ნელა ტოკება, რხევა, რქევა (გ. იმნ.). კანკალი.

წანწარი: 2. „წკრილით დინება“ (საბა).

წანწკარა: 1. წანწკარით მომდინარე.

წანწკარა: 2. ბოლოქანქარა, — გრძელბოლოანი, მონაცრისფერო ჩიტი.

წარბი: 1. თმის ზოლი თვალის ფოსოს ზემო ნაპირზე.

წარბი: 2. (არქ.) სამშენებლო დეკორი; გათლილი ხის წიბო (ქლდ).

წარბი: 3. წამი (ი. აბ.).

წარი: 1. (ფშ.) რიგი, წესი (ი. ქეშიკ.).

წარი: 2. გარეწარი.

წარმართი: 1. წარმართობის მიმდევარი, — კერპთაყვანისმცემელი.

წარმართი: 2. (ძვ.) მორწმუნე; ქრისტიანი.

წარმო: 1. (გურ.) კვირის დღეებია: ახალ მთვა-

რესე, — ორშაბათი, სამშაბათი, ოთხშაბათი, პარასკევი, კვირა (ა. წულ.).

წარმო: 2. (გურ.) კვირის დღეებია: ძველ მოთარესე, — ხუთშაბათი და შაბათი (ა. წულ.).

წარნაგო: 1. (ქიზიყ.) საღებავი თიხა (ს. მენტუშ.).

წარნაგო: 2. (ქიზიყ.) მცენარეთა პარაზიტი, მუწუკებივით აყრის (ს. მენტუშ.).

წარრევა: 1. (ძე.) როშვა (ზ. სარჯ.).

წარრევა: 2. (ძე.) შერევა; შეერთება (ზ. სარჯ.).

წარუგებელი: 1. (ძე.) დაუხარჯავი (ზ. სარჯ.).

წარუგებელი: 2. (ძე.) უბრალო; უსასყიდლო (ზ. სარჯ.).

წარწი: 1. (ქიზიყ., თიან.) ძალიან თხელი ჩითი ცუდი ხარისხისა (ს. მენტუშ.).

წარწი: 2. (თიან.) წერწა; იგივეა, რაც კეჭკეჭა, — მცენარეა (ა. მაც.).

წარწყმედილი: 1. (ძე.) იგივეა, რაც წაწყმედილი, — ვინც, რაც წაწყმდა, დაღუპული.

წარწყმედილი: 2. (ძე.) დამპარგველი (ნ. მელიქ.).

წასკუჯვა: 1. (აჭარ.) წაღლუტა, წაგლუჯვა, დატყუება (შ. ნიჟ.).

წასკუჯვა: 2. (გურ.) თავის წაკერა ულაზათოდ (გ. შარაშ.).

წატანა: 1. გაყოლება; (გურ.) თან წაყვანა. (ენინ.).

წატანა: 2. (ხეეს.) წაღება.

წატანება: 1. (გურ.) თან წაყოლება, თან გაყოლება ვისიმე.

წატანება: 2. (გურ.) ხელის ჩაღება (ს. ჟღ.).

წაღმართი: 1. პირდაპირი, სწორი; მართალი, სწორი.

წაღმართი: 2. საღხინო დიდი სუფრა, ნიშნობა, ქორწილი და სხვა (გიორგი ხორგუაშვილი).

წაწყაბვა: 1. (ქიზიყ.) წაწაბნა, წართმევა (ს. მენტუშ.).

წაწყაბვა: 2. (გურ.) მწკრივად, სწორად დაწყობა, დალაგება ნივთისა ან მწკრივში ჩადგომა ადამიანის, ცხოველის ან ფრინველისა (ა. ღლ.).

წახევა: 1. (ინგილ.) შეხევა (ნ. როსტ.).

წახევა: 2. (ინგილ.) პატარა ნაჭრის ჩამოხევა.

წახურული: 1. რაც წაახურეს ან წაიხურეს.

წახურული: 2. ერთ-ერთი კავკასიური ენათოგანია.

წბილი: 1. სათაკილო; უვარგისი, ცუდი ზნის ვინმე; იგივეა, რაც გაწბილებული.

წბილი: 2. წერილი და მაღალი მარცვლოვანი მცენარე; წერილი და გრძელი ღერო, უპირატესად მარცვლოვანთა და ისლისებრთა ოჯახის წარმომადგენლებისა.

წბოლა: 1. სირცხვილის გრძნობის განცდა; შერცხვენა, დარცხვენა, დამორცხვება; თქელუფა, სეღეკა.

წბოლა: 2. (იმერ.) თხელი ჩირქის დენა მუწუკიდან.

წდოლა: 1. „აყრა... და სხვაგან დასახლება... პატივითა და ნებეურად“ (საბა).

წდოლა: 2. ჟრუოლა, თროლა, ტანში ჟრუანტელის დაღლა (დ. ჩუბინ.).

წედა: 1. „... ყოველივე ღვინის შესასმელი ჭურჭელი“ (საბა).

წედა: 2. გამომწვარი შირიმის ქვა (კირ.).

წეკვა: 1. (ხეეს.) თამბაქოს ფოთლების კონა.

წეკვა: 2. (გურ.) წყვეტა, მოწყვეტა; (ინგილ.) ღანაკუწება, დაქუცმაცება.

წეკვა: 3. (მესხ.) ჩხელტა (ი. მიახურ.).

წეკო: 1. (ზ. აჭარ.) შავშურა ღობიოს ჯიში ერთგვარი (შ. ნიჟარ., ა. მაც.).

წეკო: 2. მწარე თუთუნის (დ. ჩუბინ.).

წელაღვერა: 1. (რაჭ.) წელმოწყვეტილი, უღონო, სუსტი (ვ. ბერ.).

წელაღვერა: 2. (იმერ.) მანჭია, მეტიჩარა (ი. ქავთ.).

წელი: 1. ადამიანის სხეულის ნაწილი, — ნექნების დასასრულისა და თემოს ძველებს შორის; იგივეა, რაც ნაწლაევი.

წელი: 2. დრო, — თორმეტი თვე (წელიწადი). „წენ გაგვიშვია ქვეყანა თურამეტ-ცხრამეტი წელია, სამსახურითა თქვენითა გატკივა ზურგი და წელია.“

(დ. გურამიშვილი, „დავითიანი“).

წერა: 1. ასოების გამოყენება ქალაქებზე ან სხვა საწერ მასალაზე; აზრის წერილობითი გამოხატვა; თხზვა; შემოქმედება.

წერა: 2. ადამიანის ბედ-იღბალი, ხეივანი.

წერა: 3. (მთიულ., ფშ.) 6-8 ძნა, გამოშრობის მიზნით ერთმანეთზე მიყუდებული.

წერა: 4. (ძვ.) ჭრა, კეეოა (შ. ძიძ.).

“მოგესხენებათ, რა ძნელია პოემის წერა! არა ერთი და ორი გახდა ამ საქმის წერა”. შ. შაჰავერიანი, „ეპიტაფი წყალი ისურვა“) „არ დამიკლია ფორმებით მე რეკლამების წერაო, მაგრამ, ეტყობა, ყოფილა თვითვე სიკვდილის წერაო“. (აკ. წერეთელი, „გლეხური სიმღერა“).

წერა: 1. (ხევს.) ჭეაეის ძნის ოთქუთხედი ზეინი, შეიცავს 63 ძნას; (ზ. აჭარ.) სარზე ასხმული რამდენიმე ჩაღის კონა.

წერა: 2. (ლენხ., რაჭ., იმერ., გურ.) კაკლის ხის ქერქის გამონახარში საღებავი, მოყავისფრო, შავად ღებავს.

წერა: 3. (გურ.) ქარიყლაპია.

წერა: 4. (ზ. იმერ.) მწერია ერთგვარი; (გურ.) იგივეა, რაც ბუზი.

წერა: 5. (ხევს., ფშ.) ნეთობი; კუპრი.

წერნაგა: 1. (ქიზიყ.) საღებავი თიხა, თიხის ჭურჭელს უსვამენ, წერნაქი (ს. მენთეშ.).

წერნაგა: 2. (ქიზიყ.) მცენარეთა პარაზიტი, მუწუკებით აყრის (ს. მენთეშ.).

წერტილი: 1. სასვენი ნიშანი, იხმარება თხრობითი წინადადების ბოლოს, აგრეთვე სიტყვის შემოკლებისას.

წერტილი: 2. ჩხვლეტა (ი.აბ.).

წესი: 1. გარკვეული ქცევის ნორმა, რიგი, ჩვეულება; მეთოდი, ხერხი.

წესი: 2. (ძვ.) რაზმი (ს. მელიქ.).

წესი: 3. ბუნების ერთ-ერთი ძირითადი ელემენტი (ჰაერი, წყალი, მიწა ან ცეცხლი).

წესი: 4. (დედაკაცისათვის) თვიური.

წვართი: 1. (გურ.) სწორი; გაჭიმული.

წვართი: 2. გრძელი სუფრა, ღხინი.

წველი: 1. პურეულის ღერო თავთავამდე, — წბილა; „კანის ფხა არის“ (ვახტანგ VI).

წველი: 2. (ანატ.) ზურგის ტენის განშტოება (მაგ. სიმპათიური წველი).

წველი: 3. (წველისა) (ძვ.) რძის ნაწარმი (ილ. აბულ.).

წვლილი: 1. წილი, შენატანი, დამსახურება.

წვლილი: 2. (ძვ. ეკლ.) მცირე შეწირულობა, შესაწირავი.

წვრილა: 1. ტანწერილი, თხელი. (რაჭ.) ბავ-შვი.

წვრილა: 2. ტყის თივიქასრა (მრავალწლოვანი მცენარე მარცვლოვანთა ოჯახისა).

წვრილა: 3. (ხევსურ.) ხმლის ეპითეტია (ა. კინჭარ.).

წია: 1. (ქართლ.) წიწილა (კირ.).

წია: 2. (ქართლ.) თამაშის დროს შეცდომა, შეცდენა (ფუწი).

წია: 3. აქვს „წითელი ფერის“ გაგება, მაგ. წია-ფერი.

წია: 4. აქვს „ცეცხლის“ გაგება, მაგ. წია-კოკონა.

წია: 5. აქვს „სისხლის“ გაგება, მაგ. „მამა-წია-თ“ იყიდება (ქ. ძოწენ.).

წიაკოკონა: 1. (ქიზიყ.) ჭიაკოკონა (ს. მენთეშ.).

წიაკოკონა: 2. (იმერ.) ჩხუბი, მიწვე-მოწვევა, აყალმაყალი (ვ. ბერ.).

წიაძა: 1. (ფშ.) წიწილა (ი. ჭყონ.).

წიაძა: 2. ტანდაბალი ერთწლოვანი ბალახი მიხაკისებროა ოჯახისა.

წიალი: 1. შიგნითა ნაწილი, სიღრმე რისამე.

წიალი: 2. (ძვ.) მომწვანო, მოყავისფრო.

წიალი: 3. უბუ, კალთა.

წიალი: 4. (ქართლ.) გაღვივების უნარი (თ. საღარ.).

წივა: 1. მსხვილფეხა, რქოსანი პირუტყვის ნეხვი, კეერებად ან ბრიკეტებად გამხმარი (ურჯეო მხარეებში ხმარობენ საწეავად).

წივა: 2. (მოხ.) ქვის ჯიში, სხვადასხვა ფერის ნაერთები აქვს, უმეტესად რუხი, შიგადაშიგ ოქროსნაირი წინწკლები გამოჩანს (ი. ქავთ.).

წივი: 1. (გურ.) წივი (ს. ვლ.).

წივი: 2. (მოხ., მთიულ.) პატარა ნაღვერდალი (ო. ქაჯ.); პატარა ნაკვერჩხალი (ლ. კაიშ.); (მოხ.) ნაპერწკალი (ვ. ბერ.).

წივილა: 1. (ქართლ., ფშ.) იგივეა, რაც შერი-უკა.

წივილა: 2. ვინც (რაც) წივის.

წივილა: 3. ფრინველია ერთგვარი.

წიგწიგა: 1. გულეყითუელა, გრძელბოლოიანი ჩიტი ერთგვარი.

წიგწიგა: 2. კიბის საფეხურების საყრდენი კოჭი.

წითელი: 1. სისხლის ფერის მქონე.

წითელი: 2. (ძვ.) ოქროს ფული (ს. ცაიშ).

წიკო: 1. (ინგილ.) თიკანი, ციკანი (მ. ჯან); ნაშიერი ერთ წლამდე.

წიკო: 2. (თუშ.) სამი თითით აღებული ფხეიერი რამ (თ. უთურგ).

წიკო: 3. (ფშ.) წიკო, წივილ-კივილი; წიწილის ხმიანობა.

წიკწიკა: 1. კეკელა, კეკლუცობის მოყვარული ქალი (ს. მენტეშ).

წიკწიკა: 2. ჭრელია ერთგვარი.

წიკწიკა: 3. (იმერ.) გაწიკწიკებული; წერილი და გრძელწიკიანი (ვ. ბერ.).

წილი: 1. ქართული ანბანის ოცდამეცხრე ასოს სახელწოდება.

წილი: 2. იგივეა, რაც ნაწილი; ხვედრი, არჩივი, კერძი.

წილი: 3. ტილის კვერცხი.

წილი: 4. (მოხ.) კანის ავადმყოფობა.

წილი: 5. (მუს.) რიტმის ერთეული.

წილობა: 1. იგივეა, რაც წილი, ნაწილი; გასანაწილებელი ნაჭერი ხორცისა, ქადისა...

წილობა: 2. (რაჭ.) ყანის ბაია.

წილობა: 3. (ფშ., ხევს.) ჩამომავლობა, ახლო ნათესავეობა.

წინამო: 1. შუბლის კიდიდან ღოყის გასწვრივ ჩამოშვებული კაეი თმისა; წინა მხარე; „ესე არს თმა ღაწეთ მაშეენებელი“ (საბა).

წინამო: 2. (ძვ.) ნაყოფი უმწიფარი (ი. აბ.).

წინწიბური: 1. „ბალანთ საგლეჯი მშვილდაკი“ (საბა).

წინწიბური: 2. იგივეა, რაც მწვერვალი; (იმერ.) იგივეა, რაც კიდე.

წინწილა: 1. იგივეა, რაც წინწილი (საკრავი, ლითონის თეფში).

წინწილა: 2. (იმერ.) მეტად ცივი, გამყინავეი ქარი.

წინწილა: 3. წერილი, პატარა.

წინწილი: 1. სამუსიკო საკრავი, ლითონის

ორი თეფში, ერთიმეორის შემოკერით საეღერელი (ნ. ჩუბინ).

წინწილი: 2. მდაბიურად, – წერტილი ნაწერთა შინა (ნ. ჩუბინ).

წინწკალა: 1. ბალახოვანი მცენარე მიხაკისებრთა ოჯახისა.

წინწკალა: 2. იგივეა, რაც წანწკარა; (ლენჩხ.) ფიცხი, გულფიცხი.

წინწრიქი: 1. (გურ.) წვეთვა.

წინწრიქი: 2. (გურ.) წინწრიხი, მწვირე, ჭუჭყი, ტალახი, უსუფთაობა (ვ. ბერ.).

წიო-წიო: 1. ზოგიერთი ფრინველის (ძერის, ინდაურის...) მიერ გამოცემული წივილისებრი ხმა.

წიო-წიო: 2. (ქართლ., კახ.) ნაწილ-ნაწილ; თანდათანობით; ცოტცოტაობით.

წიორა: 1. (ქსნის ხ.) ძალიან გამხდარი ადამიანი (ვ. სომხიშე).

წიორა: 2. (ლენჩხ.) ღარიბი; ცუდი (მ. ალავე).

წიორა: 3. (ქიზიყ.) პატარა ჩიტი, იხსენება ზღაპრებში (ს. მერთეშ).

წიბი: 1. (მოხ., ხევს.) ცერისა და სანეენებელი თითის შეერთება (ა. ღლ.).

წიბი: 2. (გურ.) ჩეილი ბაეშვის გასართობად აქანაებენ ყუნწით მის წინ ეაშლს, მსხალს და იტყვიან „წი.პი, წი.პი, წი.პონია“...

წიბი: 3. (მთიულ.) წიფლის ნაყოფი, წიწიბო.

წიბრანა: 1. ჭიკჭიკი.

წიბრანა: 2. ნალის ნახერეტის გასადიდებელი ლითონის ღერო.

წიბწიბა: 1. (გურ.) მიკერა, მიწებებასავეთ (ა. ღლ.).

წიბწიბა: 2. (ლენჩხ.) კანაფის ბოჭკოს ხეუფლი (მ. ალავე); „წიბრანი სანეხიანი“ (საბა).

წიბწიბა: 3. (რაჭ.) ძალიან პატარა, – პაწაწინა.

წიბრავს: 1. მსხვერპლად მოაქვს.

წიბრავს: 2. ქრისტიანულ მღვდელთმსახურებას ასრულებს.

წიბი: 1. იგივეა, რაც ხაზი; წრფე, – სწორი ხაზი.

წიბი: 2. მოჩვენება, მირაჟი; „არს ვაკოვანთა შინა არარაი მყოფსავეთ რამე ჩენა მიხედვა-

რეობასა შინა, ანუ დახატული, რომელი მსგავს, ცხოველისა ჩნდეს და მისთანანი... წირი ეწოდების ეაკუთა შინა ამართულად უწეუნოს რამე და არა იყო" (საბა).

წიტი: 1. (ქართლ.) ახალამოვლებული ჩურჩხელის ჩამონალევითი თათარა.

წიტი: 2. (იმერ., მთიულ.) ქათმის ფადარათი; (ფშ.) პატარა ბავშვის ან ხბოს განავალი.

წიტი: 3. (გურ.) მუწუკი. მსხმო (ებერ.).

წიფური: 1. (კან., მეგრ.) აღმოსაეღური წიფელი.

წიფური: 2. (გურ.) მოწითალო თმა-წვეერის მქონე მამაკაცი; აგრეთვე, მოწითალო სახის კანის მქონე ადამიანი (ა. სიხ.).

წიფხა: 1. (ლენხ.) ცაცხვის ხის ქერქის ჭურჭელი (კალათივით) (ი. ჭყონ.).

წიფხა: 2. (იმერ.) მადალი, აწოწვილი (პ. გან.).

წიქარა: 1. წითელი ხარის სახელია. მოწითალო ფერი.

წიქარა: 2. (მთიულ.) ორი წლის ღეკეული.

წიწაკა: 1. ბოსტნის კულტურული მცენარე. ისხამს მოგრძო წითელ ნაყოფს, ცხარეა; ხმარობენ საჭმლის შესანელებლად.

წიწაკა: 2. (ქიზიყ., ქართლ.) ქათმის ბუმბულის ძირები, კანში რომ რჩება და არ სძერება (ს. მენთეშ., პ. განენ.).

წიწახა: 1. ხის პატარა ჯამი (ე. ბარნ.).

წიწახა: 2. პირველად მიღებული არაყი (ერთლიტრამდე).

წიწვა: 1. (გურ.) ჭიმვა, წევა, ზიდვა (ი. ჭყონ.).

წიწვა: 2. კრძალვა, მორცხეობა (ნ. ჩუბინ.).

წიწვა: 1. (ქიზიყ.) წინდა (ბავშვის ენით) (ს. მენთეშ.).

წიწვა: 2. (გურ.) ხორცი (ბავშვის ენით) (ს. ელ.).

წიწვით: 1. წიფლის ნაყოფი.

წიწვით: 2. (ქართლ.) საბავშვო თამაშობა ერთგვარი, დამალობანას მსგავსი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

წიწვილა: 1. ახლად გამონეკილი ქათამი ვარიობამდე.

წიწვილა: 2. (ქიზიყ.) პატარა ხარეუნი, ხენის

დროს კეალსა და კეალს შუა დარჩენილი მოუხნავე ადგილი, ნაგული. ხორცში დარჩენილი მოუხარშავე გული, ღორში გამოუყვანელი სისხლიანი გული (ს. მენთეშ.).

წიწვილა: 3. კოწოლი, დალალი, ჭაველი, კავები (ე. ჯან.).

წიწვილი: 1. გეულისა და სხვა ქვეწარმავლის ნაწიერი.

წიწვილი: 2. (ქართლ.) კეალსა და კეალს შუა დარჩენილი პატარა მოუხნავე ნაკეუთი, ხარეუნი (ბ. ძიძ., ნ. კეცხ.).

წიწვინა: 1. რაც (ეინც) წიწინებს, რასაც (ეისაც) წიწინი სწევია; წიწინის მაგარი; წრიპინა.

წიწვინა: 2. (მოხ.) წიწახი, — ხის პატარა ჯამი.

წიწვინი: 1. (იმერ.) კოხტად და მსუბუქად სიარული (ი. ქავთ.).

წიწვინი: 2. (ფშ., მოხ.) ჭიეჭაეის ხმა (ა. შან); ბეერი ლაპარაკი წერილი ხმით (შ. ძიძ.). ფრინველის მიერ გამოცემული წერილი ხმა.

წიწკანა: 1. მესკია, — პატარა ჩიტი, სკეინჩასა ჰგავს.

წიწკანა: 2. (კახ.) ანჩხლი, კაპასი, ავი.

წიწკვი: 1. (მთიულ.) ხის წერილი ტოტი (ლ. კაიშ.).

წიწკვი: 2. (ვარგ.) გოგონა (ლ. ბრეგ.).

წიწკვი: 1. (გურ.) გულწიწკი, გულაზიზი (ა. ლლ.).

წიწკვი: 2. (ხევს., მოხ., თუშ.) წკირი, ხის გამხმარი ტოტი; წერილი ჩხირი.

წიწკვი: 3. (მოხ.) საფეიქროს, საქსოვი მოწყობილობის ნაწილი; ჭაღაჭაში (საქსოვი მოწყობილობის ნაწილი), ჩანსული მრგვალი, მაგარი ჩხირი (ა. ლლ.).

წიწკლიკა: 1. (ქართლ.) მადალი გამხდარი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

წიწკლიკა: 2. (ქართლ.) პატარა, დაბალი დაღეული ადამიანი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

წიწმარტი: 1. (ლენხ.) წიწმარტი, ბოსტნეულია (მ. ჩიქ.).

წიწმარტი: 2. (გურ.) ტკივილის გამო მუცელის გერემა, ტანის გრეხა, ტკივილი (ა. ლლ.).

წკანწკარა: 1. ნაკადულის ეპითეტი.

შკანშკარა: 2. იგივეა, რაც წყალწყალა, — უხეირო, მდარე.

შკანშკარა: 3. ნიტი ერთგვარი.

შკაბი: 1. (იმერ., გურ.) მწერი, რიგი, წყება; ენახის მწერი, შაკი, რიგი (ი. ქაეთ.); (ლენხ.) წყვილული სმის დროს (მ. ჩიქ.); (ქიზიყ.) ერთბაშად მოწყვეტილი ხმა შუათანა სიმაღლისა (ს. მენთეშ.).

შკაბი: 2. იგივეა, რაც წინწყალი, — წერილი წეთი, შხევი; ფერადი წერტილი ერთფერ მიწაზე (ფონსე).

შკაბი: 3. ფუტკრის ტილი.

შკენტა: 1. (მოხ.) ჩხელეტა, ჩქმეტა (ი. ქაეთ.).

შკენტა: 2. (მოხ.) წეულა (ი. ქაეთ.).

შკენტა: 3. (იმერ.) ცქინთი, წკვერტი (ვ. ბერ.). სათამაშო ქაღალდში ერთი ოთხ სახეობათაგანი, რომელსედაც გამოხატულია ქიმზე დამღარი კვადრატი წითელი ფერისა.

შკებლა: 1. ფოთლებგაცლილი წერილი ტოტი ხისა.

შკებლა: 2. (მოხ.) სოლიანი (ი. ქაეთ.).

შკებარტი: 1. ნამგლის ერთი გამოკვრით გამოშვებული პატარა ხელეური, რომელსაც პატივისცემის ნიშნად მიართმევენ სამკალში მოსულ საპატიო კაცს, მებატონეს, ან ახლოს გამაულ მგზავრს, რომელიც მომკვლებს თავის მხრივ ხევიან მოსაუფლს, ბარაქას უსურვებდა და ფულით ასანიუქრებდა (გ. შატბერ.).

შკებარტი: 2. „თითის კურა“ (საბა); ერთი თითის მეორეზე დასხლევით შემოკერა (ნ. ჩუბინ.); თითის წაკერა (დ. ჩუბინ.).

წკიპარტი: 3. (ოკრიბ.) ორივე თავით წვერწამახული გამძლე ჯოხი, რასაც ნედლი ტყეის გადასატვირთად იყენებენ (გ. ალავე).

წკიპარტი: 1. იგივეა, რაც წკიპარტი, — „თითის კურა“ (საბა).

წკიპარტი: 2. (გურ.) მატლის თესლები (რ. ბერ., გ. მებერ.).

წკიპურტი: 1. ცურიდან შუა ან სალოკი თითის ასხლევით მორტყმა.

წკიპურტი: 2. (ქიზიყ.) ხელეურის შესაკერელი პურის ღეროები (ს. მენთეშ.).

წმინდა: 1. წმინდანი; ღმერთთა, სარწმუნოებასთან დაკავშირებული, ღვთაებრივი ძალის მქონე.

წმინდა: 2. სუფთა.

წმინდა: 3. ძალიან წერილი; წერილი, რბილი და ნაზი (ძფი, მატყელი...).

წმინდანაანი: 1. (იმერ.) წარმოდგენით, ღამის ფრინველია, ფრენის დროს ცოტათი ანათებს; სადაც ის ჩაფრინდება იქ თითქოს უთუოდ ეინმე გარდაიცვლება (ვ. ბერ.). ფრინველი რომელსაც ღამით ცეცხლის სახე აქვს, — ჯვარისძალი.

წმინდანაანი: 2. იგივეა, რაც წმინდანი, — ღვთისმოსავე, ღვთის მსახური.

წოვა: 1. სახელი წოვს (ძუქუდან სვამ რძეს) ზმნის მოქმედებისა.

წოვა: 2. (ი. მერხ.) რძის პროდუქტია.

წოთი: 1. (ლენხ.) ზარნაშო, ღამეძახია ფრინველი.

წოთი: 2. (გურ.) დადუღებული ტყემლის წენი (ს. ულ.).

წოწოლა: 1. მადალი და წაწერილებული.

წოწოლა: 2. მოდილო ბუ (დ. ჩუბინ.); „მოდილო წოტი, — პატარა ბუ“ (საბა).

წრიალი: 1. მოუსვენრად მოძრაობა (სიარული...); მოუსვენრად ყოფნა, შფოთვა.

წრიალი: 2. მოქნეულისაგან პაერის გაობის ხმა, — წული, შხული; „მახვილის ხელზე წამის ხმა“ (საბა); (ხევს.) ძალიან წერილად ჩამომდინარე სითხის ხმა.

წრიაბა: 1. (ქართლ.) წერილი მუწუკები (შ. ძიძ., ნ. კეცხ.).

წრიაბა: 2. (გურ.) ბედურაზე პატარა ჩიტია (ი. შილაკაძე).

წრიაბა: 3. პატარა წიწილა.

წრიაბი: 1. „ესე არს რკინა შემზადებული კბილებიანი ტურფთა ამოსაკრავად, რათა ფრიალოთა მავალსა კაცსა ფერხი არ მოუცურდეს“ (საბა).

წრიაბი: 2. (ზ. იმერ.) ციცაბო კლდე.

წრიაბი: 3. „სადედლე ვარია“ (საბა).

წრიაფი: 1. იგივეა, რაც წრიალი, მოუსვენარი მოძრაობა; შფოთვა.

წრიაფი: 2. (ლენხ.) კრიახი (ქათმებისა).

წრტიალი: 1. ღეზი.

წრტიალი: 2. „ტკივილთ ნამეტნაობა“ (საბა).

– დიდი ტკივილი.

წრუწუნა: 1. თაგვის (ვირთაგვას) ნაშიერი, – ღლაპი.

წრუწუნა: 2. (ქართლ.) ჩასაბერი სასტეენი, ნედლი ხის ქერქისაგან გაკეთებული (პ. გაჩეჩ.).

წუა: 1. გათუთქული ტყემლის, ღოდნოშოს და მისთ. მოდუღებული წვენი; მკაეე წვენი ნედლი ხილისა (დ. ჩუბინ.); (ფშ.) ხილის გამოწურული წვენი (ი. ჭყონ).

წუა: 2. პატარა ჩიტია, წოია (ს. იორდ.).

წუა: 3. (მოხ.) ცხელი, – ბავშვის ენაზე (ი. ქაეთ.).

წუკწუკი: 1. (ქიზიყ.) იგივეა, რაც წუწუნი.

წუკწუკი: 2. (იმერ.) წანწალი, ძუბძუგი.

წუმი: 1. (გურ.) ყურძნის მტვეანი (ი. ჭყონ).

წუმი: 2. კრინტი.

წუმი: 3. წუმს ინახავს, – ვეპიკეერას ჭამს.

წუმწუმა: 1. იგივეა, რაც ასანთი.

წუმწუმა: 2. წურწუმა, ეიწროყელიანი ჭურჭელი წყლისათვის.

წუმწუმა: 3. (კახ.) ცახცახა; ქრისტესისხლა, – ბალახია (ა. მავ.).

წურწუმა: 1. ეიწროყელიანი ჭურჭელი წყლისათვის, – კუმკუმა.

წურწუმა: 2. ერთგვარი ბალახია, – ნემსით გაუელის ცხეარს ეს ბალახი (რ. ერ.).

წუწკი: 1. სულწასული (ჭამაში...), მსუნაგი; წუნკალი.

წუწკი: 2. (ქართლ.) ცუდი, უვარგისი.

წყალი: 1. უფერული, გამჭვირვალე სითხე; იგივე სითხე მდინარის, რუს, წყაროს... სახით.

წყალი: 2. სახე, ელვარება (ძვირფასი თვალისა) (ზ. სარჯ.).

წყევა: 1. „საწყეოდ წევა“ (საბა).

წყევა: 2. „წყეველა“ (საბა).

წყეული: 1. (ქართ., მესხ., გურ.) გველის შეფარებითი სახელი, უხსენებელი (ნ. კეცხ.).

წყეული: 2. (ქიზიყ.) ეშმაკი. მუხანათი, შეჩვენებელი.

წყეული: 3. ეინც დაწყეულეს, – დაწყეულილი.

წყვილი: 1. ორი ცალი ერთად; ორი (განსხვავებული) ეგზემლარისაგან შედგენილი (კომპლექტი); ქალ-ვაჟი.

წყვილი: 2. მენჯი, ბარძაყი; წელი (კ. დანელია).

წყლაეს: 1. ჭრის, კოდაეს.

წყლაეს: 2. (ხევს.) იგივეა, რაც რწყავს.

წყობა: 1. სახელი აწყობს ზმნის მოქმედებსა; განლაგება; აგებულება, სტრუქტურა.

წყობა: 2. ბრძოლა.

ჭა: 1. „ჯურღმული წყალთა“ (საბა); ღრმა და ეიწრო ორმო (ქეთ ან სხვა მასალით ამოშენებული), რომელშიც მიწისქვეშა წყალი გროვდება.

ჭა: 2. (ძვ.) მიწაში ამოთხრილი ორმო საპერობილედ, – ხარო; სადგომი (ზ. ქაფიანიძე).

ჭაბუკი: 1. ახალგაზრდა, ყმაწვილი; ჯერ დაუეპაცებული, ყმაწვილი.

ჭაბუკი: 2. ძალიან მოხუცებული და არ კვდება (თ. სალარ.).

ჭაბუკი: 3. (ქართლ.) ეშმაკი, ქაჯი, კუდიანი.

ჭაფლი: 1. წელის ზედაპირის მცირე რიტმული რხევა.

ჭაფლი: 2. იგივეა, რაც ჭალი, – (ურმის მესერი).

ჭაფლი: 3. (თუშ., ფშ.) ბანჯგელი, ხაო, ბეწვი; იგივეა, რაც ჭაერილი.

ჭაფლი: 4. (მთიულ.) ფერად-ფერადი ძაფები, რომლითაც სახეები გამოჰყავთ ქსელზე.

ჭაფლი: 5. (გურ., აჭარ., ზ. იმერ.) ღერწი; ვაზის ახალ ამოყრილი ტოტი.

ჭაფლი: 6. ყურის ნიჟარის კიდე.

ჭაფლი: 7. „სხეილი ნაწნაეი თმა“ (საბა); დალალი, გრძლად დაწნული თმა ქალთ მოსართაეად (ნ. ჩუბინ.).

ჭაკენი: 1. (გურ.) კაკუნი (ა. ღლა).

ჭაკენი: 2. (გურ.) ბურთის თამაშია თაემოკაუჭებელი ჯოხით (ი. ჭყონ).

ჭაკენი: 3. იგივეა, რაც ჩოგანი.

ჭალა: 1. „წყლის პირი ნაყოფიერი“ (საბა);

ვაკე ადგილი; კორომი.

ჭალა: 2. (იმერ.) მომცრო ღვარი, სილაშიაისთვის ჩასმული ჭიშკრის კარებში; (ზ. იმერ.) მანკო, ფინილა; (ქვ. იმერ.) ურმის ხელნებში ჩასობილი ბოძი (პ. ჯაჯან).

ჭალაკი: 1. „წყლის პირი ნაყოფიერი“ (საბა).

ჭალაკი: 2. კუნძული.

ჭამა: 1. საკვების, საჭმლის პირში მოქცევა, ლეჭვა და ყლაპვა.

ჭამა: 2. (ქარგ.) მოტყუედა (ლ. ბრეგ).

ჭანაპარა: 1. (გურ.) უნაგირის ბალიშის დასამაგრებელი.

ჭანაპარა: 2. (ქსნის ხ.) ფიზიკურად ძალიან სუსტი და ავადმყოფი ადამიანი (ვ. სომხ.).

ჭანარი: 1. საშუალო ზომის თევზი, გაერცვლებულია საქართველოში.

ჭანარი: 2. სისეულე; ნახევრადნედლი; ნესტიანი, ნოტიო.

ჭანარი: 3. (ქიზიყ.) ნახევრად ხმელი (ს. მენსე).

ჭანგი: 1. ბრჭყალი, კლანჭი; ფეხზე დასამაგრებელი ნამგლისებრი, კბილებიანი ლითონის მოწყობილობა, რომლის საშუალებითაც ბოძზე აღიან; რკინის კაუჭი (ღუზის მსგავსად).

ჭანგი: 2. სიმეავე, ჭმახი; მეავე.

ჭანგი: 3. (ძე.) „უანგი“ (საბა).

ჭანი: 1. ცუდად დაკოდილი ცხოველი; ცველანი.

ჭანი: 2. კანტი, გამხდარი; ჭნაეი, ნალევა, მღივი (დ. ჩუბინ.). „უძღური“ (ბროსე. ქც.).

ჭანი: 3. ჭანები, — ერთ-ერთ ქართველური ტომი, — ლაზები.

ჭანჭიკა: 1. პატარა ჭანჭიკი, — პატარა ხრახნიანი მოკლონი; ხის ან რკინის პატარა კოტა.

ჭანჭიკა: 2. (მთიულ.) ჭრელი პინდის ქსოვის სახე (ლ.კაიშ.).

ჭაბი: 1. „ბანდულთა და წაღათ შესაკრავი“ (საბა).

ჭაბი: 2. (მესხ.) ტაში (შ. ძიძ.).

ჭაბი: 3. (ლაზ.) ფესვი.

ჭარი: 1. ქართული ანბანის ოცდამეათე ასოს სახელწოდება.

ჭარი: 2. ტყავზე, ადამიანის ტანზე ანაძრობი, ანაფხეკი (პ. ხუბ.); განაძრობი კანი გველისა, აგრეთვე ფრინველის ფეხისა (ი. ქეშიკ.).

ჭარი: 3. (იმერ., რაჭ.) დაბალი, ნოტიო ადგილი, ღუნჭვი, ჭუნჭვი (ვ. ბურ., შ. ძიძ.).

ჭარი: 4. მფრინ. (დ. ჩუბინ.); ყვაეი (ივ. ჯავახ.).

ჭარი: 5. მხალი (ივ. ჯავახ.).

ჭარი: 6. (ხევსურ.) ზაქათალის მხარე (ა. შან.).

ჭარი: 7. ადგილი ხევში.

ჭარმაგი: 1. (ქიზიყ.) ხაერთოდ, ბაცი ფერი (ს. მენსე).

ჭარმაგი: 2. (მთიულ.) ბედაური (ს. მაკალ.); თრთვილა (თეთრზე შავად დაწინწკლული) ცხენი.

ჭარმაგი: 3. ხანში შესული ეაქაცური იურის მქონე (მამაკაცი).

ჭარო: 1. თოლიის მსგავსი ფრინველია.

ჭარო: 2. წყლიან-ბალახიანი ველი; (ღუნხ.) შემოუსვლელი, უმრწავარი სიმინდი, პური; ნოტიო ადგილი (მ. ალავე).

ჭარტალი: 1. მკეთერი უსიამოვნო, ჭრელი.

ჭარტალი: 2. ყურძნის ჯიშია ერთგვარი (ივ. ჯავახ.).

ჭარტალი: 2. (ქართლ.) ქაცვი (ა. მაყ.).

ჭარტალი: 1. გაუთავებელი და უადგილოდ ლაპარაკი, — ტარტალი; ზედმეტისა და უადგილოს მოლაპარაკე.

ჭარტალი: 2. მაგარი, ძნელად დასამუშავებელი ხე.

ჭარტალი: 3. მადნის გამოღობის შემდეგ დარჩენილი უვარგისი მასა (პ. განყ.).

ჭარული: 1. (ინგილ.) თხილის ჯიშია (ა. შან.).

ჭარული: 2. (ზეგს.) ხმალია ერთგვარი (ს. მაკალ.).

ჭაჭა: 1. ყურძნის ჩენო; ჭაჭისაგან გამოხდილი არაყი; (ქიზიყ.) ფიჭის ნარჩენი.

ჭაჭა: 2. (გურ., იმერ.) იგივეა, რაც თირკმელი; (იმერ.) თირკმელი ან სუკი (ნ. ჩუბინ.).

ჭაჭანი: 1. (ფშ.) ერთი ბევო, მცირე, იორტისოდენა რამ; ჭაჭანება.

ჭაჭანი: 2. (ქართლ.) ბევრი, განუწყვეტელი ლაპარაკი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ჭაჭი: 1. (მოხ.) ასპიდის ფიქალი; კლდის ნატეხი ბრტყელი ქვა (შ. ძიძ.).

ჭაჭი: 2. (ხეეს., ფშ., თუშ.) ჭურჭლის ტუჩი; (თუშ.) ნიკაპი.

ჭაჭი: 3. (ხეეს.) შარვლის შუა ნაწილი (ა. ჰინჭარ.).

ჭაჭუა: 1. (გურ.) პატარა წველა ყველი.

ჭაჭუა: 2. „გველი“ (საბა).

ჭახანი: 1. (მოხ.) თოფის მჭეხარე ხმა (ა. ყაზბეგ.). გატეხის, დაჯახების და მისთ. მკეუთრი ხმა.

ჭახანი: 2. (აჭარ.) ცუდი ამინდი.

ჭახჭახა: 1. ხმაურიანი, ტაკუნა; ერთგვარი წითელფრთიანი ხოჭო, რომელიც ხმას გამოსცემს მუცლის ნაწილის ხახუნით ფრთის საფარზე.

ჭახჭახა: 2. იგივეა, რაც ჩახჩახა, კაშკაშა, მოელვარე, ბრწყინვალე.

ჭახჭახებს: 1. ჭახჭახის ხმას გამოსცემს, ჭახჭახით გალობს; ჭახანის, ჭახუნის ხმას გამოსცემს.

ჭახჭახებს: 2. ჩახჩახებს.

ჭახჭახი: 1. ზოგი ფრინველის მაღალი და მკეუთრი ხმიანობა; ჭახჭახუნი.

ჭახჭახი: 2. ჩახჩახი.

ჭედილა: 1. დაკოდილი მაძალი ცხვარი; დაკოდილი ხეასტაგი, უფროსი საკლაეი (ნ. ჩუბინ.).

ჭედილა: 2. სატირი, წონა (დ. ჩუბინ.); წონის ერთეული.

ჭეო: 1. „კლდის ნაწილი“ (საბა), ფიქალი;

ჭეო: 2. (იმერ.) ბოლქვის წილაკი, კბილი; იგივეა, რაც ბლუჯა; (ზ. იმერ.) ნივრის თავის ცალკე კბილი (ბ. წერეთ.).

ჭეო: 3. ფიჭის უჯრედში დაგროვილი ყვავილის მტვერი, ფუტკრის საკეობა.

ჭერეხი: 1. რიყის ქვა; რიყე.

ჭერეხი: 2. თეწია ერთგვარი.

ჭერი: 1. ოთახის ზედა ნაწილი.

ჭერი: 2. ოთახის იატაკი.

ჭერი: 3. (ფშ.) მოჭრილი, დაუმუშავებელი მრგვალი ხე (ვაჟა).

ჭეშმარიტი: 1. მართალი, ნამდვილი, უტყუარი.

ჭეშმარიტი: 2. ხუცესი, რომელიც ჯერის მსახურია („ჯვართ ენაზე“).

ჭვანკი: 1. ფრინველის ფეხის თითი ბრჭყალით.

ჭვანკი: 2. ღვინის სიმუავის მოკიდება, დამარებისაკენ წასვლა.

ჭვინტი: 1. (კახ., გურ.) ქალამნის, ფეხსაცმლის ცხვირი (გ. იმნ., ა. ღლა).

ჭვინტი: 2. (ქვ. იმერ.) ვიწრო ბილიკი (მ. ალავე).

ჭვინტი: 3. ღობის კუთხე.

ჭვინტინი: 1. მაღვით ცქერა, ჭვრეტა, ტიტინი.

ჭვინტინი: 2. (გურ., იმერ.) იგივეა, რაც ჭვეტიანი.

ჭი: 1. (რაჭ.) შემოკლებული; ჭირიმი; გენაცვალე (ე. ბერ.).

ჭი: 2. ჭრიჭინასი და ზოგი სხვა მწერის ხმიანობა.

ჭიანი: 1. რასაც ჭია აქვს განეწილი, – დაჭიანებული; (გადატ.) ავადმყოფი სუსტი.

ჭიანი: 2. (გურ.) ჭენება (რ.ბერ., გ.მეგრ.).

ჭიანური: 1. ხემიანი საკრაეია ერთგვარი.

ჭიანური: 2. (გურ.) მაღალი ხმით, ხმამაღლა ტირილი (ა.ღლა).

ჭიკა: 1. შეიღობის ცნების გამომხატველია (იე. ჯაფახ.).

ჭიკა: 2. სათამაშო კოჭის მუცელი, ჭუტი (ე. ბერ.).

ჭიკარტი: 1. ერთწლოვანი მცენარე შავწამლასებრთა ოჯახისა.

ჭიკარტი: 2. იგივეა, რაც კნოპი; (იმერ.) ლურსმანი.

ჭიკარტი: 3. ფრინველი.

ჭიკვა: 1. (ხეეს.) მოსართაეების მოჭერა (ა. ჰინჭარ.).

ჭიკვა: 2. (ფშ.) პატარა ბორა, – ძერაა (თ. რაზიკ., ი. ჭყონ.).

ჭიკი: 1. (ქართლ.) თითისტარი.

ჭიკი: 2. სათამაშო კოჭის ერთ-ერთი მხარე, ზეჭური, ჭუკი (ა. სიხ.).

ჭიკნა: 1. (ქართლ.) ძალიან გავსება, ტენა (შ. ძიძ., ნ.კეცხ., პ. ხუბ.).

ჭიკნა: 2. (გურ., იმერ.) ჭრა, უხეირო ჩეხვა ბლაგვი დანით (ა. ღლა); მსუბუქად ჩეხა, ოდნავ კეაღის დანწევა ამოკენკილივით (ი. ქავთ).

ჭიკო: 1. (იმერ.) იგივეა, რაც სათუთუნე.

ჭიკო: 2. (ფშ., ხევს.) ჯაჭვის რგოლი.

ჭიკო: 3. (ქართლ.) პატარა ბიჭი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ჭიკჭიკა: 1. რაც ჭიკჭიკებს, მოჭიკჭიკე.

ჭიკჭიკა: 2. ჩაწიკჭიკებული, წიკჭიკა; რამეზე გამოყვანილი სახე, ჭრელი.

ჭილი: 1. ტენიან ადგილში გავრცელებული მრავალწლოვანი მცენარე; პაპირუსის ქართული შესატყვისი.

ჭილი: 2. თესლისაგან მიღებული ხახვის პატარა ბოლქვი; მეორე წელიწადს რგავენ მსხვილი ბოლქვების მისაღებად.

ჭილი: 3. (ქართლ.) ღვარეული.

ჭილო: 1. ბოლქვის წილაკი; კბილი; მზესუმზირისა და მისთ. ჩენჩო; ნიორის ერთ კონაზე ითქმის (ი. გრიშაშ.).

ჭილო: 2. ჭდე, თითისტარზე ძაფის მოსადუბად.

ჭილო: 3. ერთი მიმართულებით დახეული ძაფი მორგეზე.

ჭიმა: 1. მიწისეაშლასავით (ა. შან., ა. მაყ.); (ხევსურ., მოხ.) ღიმი, ატოლი, მცენარეა (ა. მაყ.); ჩილაჩიბარა (სტაფილოს უგავს ფოთლები) (ივ. ჯაქაძ.).

ჭიმა: 2. „გაჭიმა, აჭიმა, გაჭიმივა“ (საბა).

ჭიმი: 1. „ქანაფის აეშარა“ (საბა); (ლენხ.) აღვირი; ფოლადის ბაგირი, მავთული, რომელიც გარკვეულ მდგომარეობაში აჩერებს შესაერთებელ ნაწილებს; მრგვალი ჯოხი, სიგრძეზე ორად გაყოფილი, მეუნაგირენი ხმარობენ ტყავის გადასაჭიმად (ვ. ბერ.).

ჭიმი: 2. (ინგილ.) ბარით ბალახიანად მოჭრილი მიწა, — ბელტი.

ჭიმი: 3. (თუშ.) ჭყიმი, — მრავალწლოვანი ბალახი ქოლგისებრთა ოჯახისა.

ჭიმჭია: 1. (ლენხ.) ასფურცელა, — მცენარეა; მცოხნაეი საქონლის კუჭის ერთ-ერთი განყოფილება, რომლის ღორწოვანი გარსიც მრავალკეცია და ფურცლებივით არის ჩაწყობილი.

ჭიმჭია: 2. (იმერ.) წიპწი.პა, ყურძნის კურკა (მ. ალაფ.).

ჭინჭილი: 1. (გურ.) წუნწინი, თხოენა, ხეწნა (ე. ნინ.). დაბალი ხმით ტირილი, მოთქმა (ა. ღლა).

ჭინჭილი: 2. იგივეა, რაც ჭინჭილა, — პატარა ღოქი საღვინე.

ჭიოტა: 1. (თუშ.) ჩიტია, ბელურას კგავს (ა. შან.).

ჭიოტა: 2. ერთწლოვანი შხამიანი მცენარე მიხაკისებრთა ოჯახისა.

ჭიოტა: 3. (ძე.) პატარა, წერილი (დ. ჩუბინ.).

ჭიპჭიპი: 1. (გურ.) კერა, მიკერა (ა. ღლა).

ჭიპჭიპი: 2. (აჭარ.) ტარტარი, ლაქლაქი, ჭარტალი (შ. ნიქარ.).

ჭირი: 1. საერთო სახელწოდება ცხოველთა მწვავე გაღამდები დაავადებისა, რომელთაც იწვევს სხვადასხვა ვირუსი; იგივეა, რაც შავი ჭირი; რაიმე მიძმე გაღამდები დაავადება; გაჭირება, უბედურება, გასაჭირი.

ჭირი: 2. ჭია, შატლი (კ. დან.).

ჭიტა: 1. (ფშ.) ვარსკვლავი.

ჭიტა: 2. ბავშვების გასართობი სიტყვა; დამალულ შესძახებენ და ნიშნავს, — გიოქენეო, დაგინახეო.

ჭიტა: 3. (მეგრ., ჭან.) მცირე, პატარა.

ჭიღვა: 1. (იმერ., ზ. იმერ.) პატარა ხარდანი, წერილი სარი; წნელი, შემოვლებული ხარდანის ირგვლივ, ვაზის დასამაგრებლად (ვ. ბერ.).

ჭიღვა: 2. (მოხ.) მხარ-ბეჭის ძეალი (ი. ქავთ).

ჭიღვი: 1. (ლენხ., თუშ., ქიზიყ., ხევსურ., ლენხ.) მხარ-ბეჭის სახსარი (ს. მენიუშ.); ცხოველის უკანა ფეხის ბოლო ნაწილი მუხლისაკენ (მ. ალაფ.).

ჭიღვი: 2. (აჭარ.) ზრდადაუმთავრებელი ნაყოფი გოგრის, კიტრისა და ნესვისა, რომელიც აღარ მწიფდება (შ. ნიქარ.).

ჭიჭი: 1. ლუდის ფუიდის დროს მოხვედრილი ქაფი, საფუერად ინახავენ (ს. მაკალ., ა. ჭინჭარ.).

ჭიჭი: 2. (ქახ., ქიზიყ.) ხაჩაობის სათამაშო კოჭური (ს. მენიუშ.).

ჭიჭი: 3. (მთიულ.) ძალიან წერილი ქვა.

ჭიჭილა: 1. (ქართლ.) ჭინჭილა, ხელადის მსგავსი.

სი თიხის ან ყელწერილი პატარა სასმისი ღვინისა; თიხის პატარა ჭურჭელი, ლიტრის ან ხელადის მსგავსი, ცალყურა (ა. ღლ.).

ჭაჭილა: 2. (ქინის ხ.) ტილი (ა. ღლ.).

ჭაჭინა: 1. (ინგილ.) იგივეა, რაც ჭრიჭინა (ა. შან.).

ჭაჭინა: 2. (გურ., აჭარ.) თეალი, ნახერუტი საწნახლისა (თ. სახ.).

ჭაჭინა: 3. მსხვილფეხა რქიანი საქონლის გადაძღები დააეაღება.

ჭაჭიტა: 1. (იმერ.) ვარსკელაფი (ვაფა, ა. შან.).

ჭაჭიტა: 2. (ხევს.) ნამცხეარი (ს. მაკალ.).

ჭაჭკვი: 1. (იმერ.) აყვავებული, აყვერებული ჭარხალი (ვ. ბერ.).

ჭაჭკვი: 2. (რაჭ.) პატარა და დაზარალებული ნეღლი ტარო.

ჭაჭო: 1. (გურ.) დაზოგვით, ცოტა-ცოტათი (გ. შარაშ.).

ჭაჭო: 2. (მთიულ., გუდამაყრ.) ორ ბოძს შუა გადადებული გათლილ ხეში გარჭობილი სოლი, ტანისამოსის და სხვა საგნების დასაკიდებლად (ლ. კაიშ.).

ჭაჭო: 3. (მთიულ.) ქათმის ნისკარტი (ლ. კაიშ.).

ჭაჭყინა: 1. ზოგი თევზის ნაშიერი (წყურასი, მურწასი, კობრისა...); იგივეა, რაც ქარსალა.

ჭაჭყინა: 2. ჭიჭყინა აღამიანი; იგივეა, რაც ზურნა.

ჭკა: 1. (ხევსურ., მოხ.) ჭილყეაფი (ო. ქაჯ.); „პატარა ჭილყეაფი“ (საბა).

ჭკა: 2. შაფი ყურძნის ჯიშია.

ჭკუტა: 1. (ლენხ.) პანტა (ა. მაყ.) მივალო.

ჭკუტა: 2. (გურ.) უმწიფარი წერილი ხიდი (გ. შარაშ.).

ჭლაკვი: 1. ხახვის ერთ-ერთი სახეობა.

ჭლაკვი: 2. ჩლიქი (ზ. სარჯ.).

ჭლოკი: 1. იგივეა, რაც ჩლიქი; ფეხის წვერი.

ჭლოკი: 2. (მოხ.) ნატრის ბურთი ან ბურთივით დამრგვალებული კოლოფი (ი. ქაეთ.).

ჭმევა: 1. საზრდოს მიცემა, რამეთი დაპურება; რჩენა.

ჭმევა: 2. (ყარგ.) მოტყუება (ლ. ბრეგ.).

ჭნაფი: 1. ცირცელი, — მცენარეა.

ჭნაფი: 2. გამხდარი, მჭლე.

ჭოგრი: 1. „წერილი ლატანი“ (საბა). იგივეა, რაც ჭოკი; (იმერ.) კაკლის საბურტყი გრძელი ჯოხი.

ჭოგრი: 2. ხელში დასაჭერი ოპტიკური ხელსაწყო მილის სახისა შორს მყოფი საგნების დასანახად, — ღურბინდი.

ჭოდი: 1. გური-აჭარაში გაერცვლებული ეაზის ჯიში, აქვს შაფი სქელკანიანი მარცველი.

ჭოდი: 2. (თუშ.) გაყინული თოვლი, ზედ სიარულისას არ ტყდება (პ. ხუბ.).

ჭოთი: 1. ნაჭერი, ნაკუწი.

ჭოთი: 2. თხელი ტილო (დ. ჩუბინ.).

ჭოლო: 1. (ზ. აჭარ.) ჭაობი, ჭაობიანი ადგილი (შ. ნი არ.).

ჭოლო: 2. (კახ.) დიდი, მსუქანი.

ჭოლოკი: 1. (ქართლ., გურ.) მოკლე ჯოხი (ა. ღლ.). მოკლე კეტი სასროლად.

ჭოლოკი: 2. გრძელი ჯოხი (ს. უღ.).

ჭორი: 1. მონაგონი, ტყუილი ამბავი; მითქმა-მოთქმა.

ჭორი: 2. (იმერ.) კესანე, ციციხო, მცენარე (ა. მაყ.).

ჭორიკანა: 1. ჭორების მოქმელი და გამაერცვლებელი.

ჭორიკანა: 2. ჭორტანა, — დეკორატიული ბალახოვანი მცენარე (ა. მაყ.).

ჭოტა: 1. მაღლა ამართული წერილი და გრძელი რქების მქონე ხარი; რქაჩანგალა, რქაფსოტა.

ჭოტა: 2. (მთიულ.) ჩაჭუტულთვალეებიანი (ლ. კაიშ.).

ჭოტი: 1. ბუს მსგავსი მომცრო ფრინველი ღამისა.

ჭოტი: 2. პარკოსან მცენარეთა ნაყოფი, — პარკი; „ლობიოთა და ცერცვთა გრძელი ქერქი“ (საბა).

ჭოტი: 3. ბრტყელი, სახელურიანი რქინა, იხმარება ნაკეურჩხლის გამოსაღებად, საღადრე.

ჭოტი: 4. წვეტი, წვერო (გ. შატბერ.).

ჭოჭი: 1. ძირს დამდგარი წყალი.

ჭოჭი: 2. (თუშ.) გარას ასაწეე-დასაწეე ხის ჯონი.

ჭოჭი: 3. წეეტი, კუთხე; ჭურჭლის ტუნი; (მოთულ.) ნისკარტი.

ჭოჭი: 4. იგივეა, რაც ღორღი.

ჭოჭი: 5. ჩეილო სატარებელი ფეხის ასაღმელად; ანუ საწოლი მათი, დაკიდებული ხოჭიტი (დ. ჩუბინ.).

ჭოჭი: 6. დამატებითი (მიწისზევითა) ფესვები (სიმინდისა).

ჭოჭინა: 1. ჩეილო სატარებელი ფეხის ასაღმელად (დ. ჩუბინ.); ოჭივარი; ჰამაკი.

ჭოჭინა: 2. შარვლის მხრებზეგადაკიდებული სამაგრი (ი. გრიშაშ.).

ჭოჭყი: 1. წერილი ქვა, ღორღი.

ჭოჭყი: 2. იგივეა, რაც ჭოჭი, — ძირს დამდგარი წყალი. წვიმის შემდეგ დამდგარი ტალახი.

ჭოჭყი: 3. (ხევს., გუდამაქარ.) მოხუერი (ლ. ლეონ.). ხბო ორ წლამდის.

ჭოჭყი: 4. (თუშ.) კალთა (თ. უთურგ.).

ჭრაქი: 1. უშეშო გასანათებელი მოწყობილობა, შედგება ნაეთის (ქონის...) ჩასასხმელი ჭურჭლისა და პატრუქისაგან.

ჭრაქი: 2. ვაზისა და ზოგი სხვა კულტურული მცენარის დააუღება, გამოწვეული პარაზიტული სოკოებით.

ჭრელი: 1. ბასრი (ნ. შარაშ.).

ჭრელი: 2. რასაც სხვადასხვა ფერის სახეები, ზოლები აქვს. ჭროლა, მარნხი.

ჭრიანტელა: 1. (კახ., ქართლ., ლანჩხ.) წითელი ჯიჯილაყა (ა. მაყ.). ბალახია ერთგვარი მხალეული (გ. ჩიქ.).

ჭრიანტელა: 2. (მესხ.) ჭროლა თვალებიანი ადამიანი (ი. მისსურ.).

ჭრიანტელა: 3. ტყემლის ან სხვა რამ მქავე ხილის გამონაწერი შეკაზმული სანელებლებით.

ჭრიჭინა: 1. რაც ჭრიჭინებს; მწერი ეროგუერი, ფრთებით გამოსცემს ჭრიჭინს.

ჭრიჭინა: 2. (მოხ.) მხალია (ი. ქაეთ.); ყაზახა, მცენარე (ა. მაყ.).

ჭრიჭინა: 3. (მოხ.) ცხოველთა ავადმყოფობა (ი. ქაეთ.).

ჭუა: 1. წერილი მწერი, ჰია-ღუა; იგივეა, რაც ტილი.

ჭუა: 2. (იმერ.) ჭუეა, ჭუევა, მრავალფერად ბრკილავს, ელვარებს (გ. ბერ.).

ჭუეი: 1. (ქიზიყ., გურ.) ინლაურის ჩაშვირი; ჭუჭული.

ჭუეი: 2. ქურის უკანა კედლის ზემოთ დატოვებული საკვამლე.

ჭუეი: 3. (მოხ.) ტყის ხილეულია (შ. ძიძ.).

ჭუეი: 4. (ლაზ.) მოზრდილი ქებაი.

ჭუეი: 5. ბაეშეების სათამაშო კოჭის ერთ-ერთი (ჩაღრმავებული) მხარე, — ჭიკი (ა. სიხ.).

ჭუეი: 6. (ქარგ.) შტერი, ჩერნეტი (ა. სიხ.).

ჭური: 1. იგივეა, რაც ქვეერი.

ჭური: 2. საჭურველი ან აბჯარი; საომარი იარაღი.

ჭური: 3. (თუშ.) ჭორი (თ. უთურგ.).

ჭურჭელი: 1. საერთო სახელი ისეთი ჩიეთებისა, რომლებიც იხმარება საჭმელისათვის (ქვაბი, ჯამი, თეფში და მისთ.) ან სასმელისათვის (ჭიქა, კოკა და მისთ.).

ჭურჭელი: 2. (ძვ.) ყოველგვარი ავეჯი, იარაღი, ძვირფასი განსუელობა (ივ. ჯაეახ.).

ჭუჭული: 1. ჭუჭული.

ჭუჭული: 2. (რაჭ.) ყვავილი.

ჭყანა: 1. (გურ.) მხალეული ბალახია (ა. ღლ.).

ჭყანა: 2. (გურ.) ჭრელი (ა. ღლ.). ჭროლა.

ჭყაბი: 1. გამდნარი თოვლისაგან ან წვიმისაგან დაყენებული ტბორები.

ჭყაბი: 2. (გურ., აწარ.) ჩეილი, ქორფა (გ. შარაშ.). ჭყინტი.

ჭყარა: 1. (მოხ.) თავ-ქონრიანი ფრინველია (ა. შან.).

ჭყარა: 2. (ფშ.) ჭროლა ძროხა (ხარი და ფური) (ა. შან.).

ჭყარტალა: 1. მკეთერი უსიამოვნო, ჭრელი.

ჭყარტალა: 2. (ქართლ.) ქაცვი, კატაფშაბა (ა. მაყ.).

ჭყარტალა: 3. ქართული ყურძნის ჯიშია ერთგვარი.

ჭყენა: 1. (გურ.) ჭყანაი, — მხალეული ბალახია (ი. გეარ., ა. ღლ.).

ჭყენა: 2. (ლენხ.) წყენა (მ. ალაე.).

ჭყინტი: 1. ჩეილი, უმწიფარი ნაყოფი; ახ-

ლად ამოყვანილი, ჯერ გაუფუჟებელი (ყველი).
ჰყინტი: 2. უნდილი, — მოუხერხებელი ადამიანი.

ჰყინტი: 3. ხმელი.

ჰყინტი: 4. (გადატ.) გაუხარელი, უხალისო.

ჰყიბავს: 1. ჰყეპს, — ძალიან ბევრს ასმევს, ბერავს (სასმელით).

ჰყიბავს: 2. (გურ.) იგივეა, რაც ჰყელეპავს, ხელით ჯდელემს, ჰყელეტს (მიხალს, ჰყინტ ლობიოს და სხე).

წყლობინი: 1. (ლენხ.) ქალ-ვაჟის ღაპარაკი.

წყლობინი: 2. შაშვის ბარტყების ხმა (გ. ჩიქ). ბარტყის ხმიანობა, — ჰყიპინი, ჟღურტული.

ჰყორი: 1. (იმერ., რაჭ.) იგივეა, რაც ბაძგი; მარადმწვანე ბუჩქი (ი. ქავთ).

ჰყორი: 2. (ფშ.) წერილი ქვა, ღორღი, კედლის შენების დროს შუაში ჩასაყრელი; ხურდა (თ. რაზიკ., ი. ჰყონ.).

ჰყორი: 3. (მეგრ.) მწვერი.

ჰყორიალი: 1. ჰკრიალი, ჰკრიჭინი, ჰკრატა-ჰკრუჭი; ჰახტახი, ჰყივილი. როჭოს ხმა; ჟივილ-ხივილი.

ჰყორიალი: 2. ბრჭყეული, ბრწყინვა, კაშკაში; ბზინვარება.

ჰყურტი: 1. შაქრის ავადმყოფობა, — დიაბეტი წყურტი.

ჰყურტი: 2. (გურ.) ადგილობრივი ენის უცოდინარი (გ. შარაშ).

ჰყურტი: 3. (ზ. აჭარ.) უზრდელი, ენაწაყარდნილი, ენაჭარტალა (შ. ნიჟ.).

ბ

ხაბაკი: 1. (იმერ.) რისამე ძებნა (გ. ბერ.).

ხაბაკი: 2. ბარგი.

ხაბარი: 1. (მოხ., მესხ., ინგილ.) ამბავი (ა. ყაზბ., შ. ძიძ., ო. ქაჯ.).

ხაბარი: 2. (ზ. იმერ.) გონი, აზრი (ქ. ძოწ.).

ხადა: 1. „ღმერთს მოუწოდა, გინა უადრესსა“ (საბა); „ხადილი, — უადრესთ მოწოდება“ (საბა).

ხადა: 2. (რაჭ.) ცხენის ერთ-ერთი ჯიში.

ხადა: 3. (ძე.) წოდება (ზ. სარჯ.).

ხადა: 4. (ხადილი) დარქმევა სახელისა.

ხადილი: 1. (ძე.) ჩათელა, მიწნევა, შერაცხვა რადმე.

ხადილი: 2. (გურ.) მიწის გადასახადი, წილი მოსაელისა (პ. ჯაჯან.).

ხადილი: 3. (რაჭ., ზ. იმერ.) სარძლოს დანიშვნა და ღხინი; ნიშნობა (ქ. ძოწ.).

ხადილი: 4. (მესხ.) გართობა, დროის ტარება; წვეულება (ი. მაისურ); „იმერულად სამასპინძლო“ (საბა); წარჩინებულთა მოწვევა (ი. გრიშაშ.).

ხაზარულა: 1. (გურ.) მცენარე, აღნაგობით სიმინდს წააგავს, ცოცხის საკეთებლად იყენებენ (გ. შარაშ.); ცოცხის სორგო (ს. ჟღ., ა. მაყ.).

ხაზარულა: 2. (გურ.) საზამთრო ვაშლის ჯიში (ს. ჟღ., ი. მეგრ.).

ხაზარულა: 3. ლობიოს ჯიშია, მომსხო მარცვლები აქვს ჭრელი (ი. შილაკაძე).

ხაზი: 1. ეწრო ზოლი რისამე ზედაპირზე, სწორი; რისამე (ან ვისამე) განლაგება ერთ რიგად, ერთ მწკრივად, წარმოსახვითი ზოლი, რომელიც აღნიშნავს რისამე მიმართულებას, საზღვარს, დონეს; ზოლის სახის მქონე ტექნიკური ნაგებობა; მამა-პაპათა ან ჩამომავალთა თანამიმდევრული რიგი; გრადუსის მეთოდის აღმნიშვნელი დანაყოფი თერმომეტრზე; (გურ.) ჯოხი, რომელსაც ერთ ბოლოზე ლურსმანი აქვს; იხმარება კაწარას, საფხაჭის მაგიერ; ძველი რუსული ზომის ერთეული, უდრის მეთოდ დიუმს; ღრამი უსიერცო, წარზიდული უგანოდ (ზ. ჩუბინ.).

ხაზი: 2. დანაყოფი ცმელი (დ. ჩუბინ.). (ცმელი, — გადაუმდნარი ქონი).

ხათა: 1. (ფშ.) ცოდვა, ბრალი, ხათაბალა (ა. შან.).

ხათა: 2. (მოხ.) არყის გამონახადი (ო. ქაჯ.).

ხაკი: 1. სქელი, უხეში, ქსოვილი; (თუშ.) ტომარა, საცალო.

ხაკი: 2. ერთგვარი გოგრა.

ხაკი: 3. მოყავისფრო მწვანე; ასეთი ფერის ქსოვილი.

ხაკი: 4. მარილიანი ტაფობები თიხოვანი მკერვი ქერქით წლის მშრალ დროს, წვიმების პერიოდში ივსება წყლით და იქცევა ტალახად.

ხაკი: 5. (ფშ., თუშ.) რძის საწური. ლუდის საწური პარკი (ს. მენთეშ.).

ხალა: 1. (აჭარ.) დეიდა.

ხალა: 2. კაკლის საბურტყი ჯოხი, ხალხა, ჭოკი, თივის ბულულს ამოაკრავენ ხოლმე.

ხალა: 3. (რაჭ.) მოხარშული მარცვლეული-საგან მოხეული ცომი.

ხალაგს: 1. ცეცხლზე ოდნავ წეავს, შუშავს.

ხალაგს: 2. ხალით ბურტყავს.

ხალათი: 1. აღმოსავლური გრძელი და ფართო სედა ჩასაცემელი; ბლუზი.

ხალათი: 2. (არაბ.) თოკი (ნ. გურგ.).

ხალვა: 1. მარტო ყოფნა; მარტობით მოწყენილობა; მარტობა, თავის უფლობა, მოცილობა (დ. ჩუბინ.); „თავისწინა მარტო“ (საბა).

ხალვა: 2. ცეცხლზე ოდნავ წეა, შუშეა, დიდი სიცხე, თაქარა; სახელი ხალავს (მოხალავს, ოდნავ მოწეავს) ზმნის მოქმედებისა.

ხალვა: 3. პალვა, — ერთგვარი ტკბილეული.

ხალთა: 1. (ლენხ.) ტყაეის ტომარა, გუდა; თოფზე (ან დროშაზე) ჩამოსაცემელი ტყაეის ბუდე.

ხალთა: 2. (ლენხ.) უსახელო წამოსასხამი თხის ტყაეისა (მ. ალავე).

ხალთა: 3. ფოთლის ქვედა, ღარივით ან მილივით გაფართოებული ნაწილი, რომელიც ცოტად თუ ბევრად ღეროზეა შემოხეული.

ხალთა: 4. მანვი.

ხალი: 1. წერტილივით შავი ღაქა კანზე, ჩვეულებრივ, ოდნავ ამობურცული; ტანზედ ან პირზედ შავი ფოლაქი; ვითარცა კალმახის წითელი წინწკალი (დ. ჩუბინ.).

ხალი: 2. ხაოიანი, სახიანი მძიმე ქსოვილი, ნოხი; ხალიჩა.

ხალი: 3. (ფშ.) იგივეა, რაც ქუმელი, — „მოხალული ფქვილი“ (საბა).

ხალი: 4. „გალატოზთ საზომი ხე“ (საბა); „შიშა“ (საბა).

ხალი: 5. (გურ.) ჭოლოკი, თხილის, წიფლის ან რცხილის ხის გრძელი ჯოხი, რომელსაც კაქლის საბურტყავად ხმარობენ (ა. ღლ.).

ხალი: 6. (ძე.) ხალისი, ნლომა (ეახტანგ VI).

ხალი: 7. „სიძე-სიძელთ მამა-დედანი“ (საბა).

ხალიკი: 1. (რაჭ.) წერილი ქვა, ხურდა, ხიჭი.

ხალიკი: 2. (მო.) დაწყობილი შეშის დიდი გროვა (ქ. ძოწ.).

ხამანწკა: 1. ბრტყელი ლოკოკინა ერთგვარი.

ხამანწკა: 2. (რაჭ.) პატარა სასმისი; პატარა კოეზი თიხისა (ალ. კობახ.).

ხამი: 1. დაუმუშავებელი, გამოუყენელი, მოუქნელი, ბამბის შეუდებავი ქსოვილი, შინ ღართული მსხვილი ძაფისაგან.

ხამი: 2. (რაჭ., მეგრ.) დანა (არნ. ჩიქ).

ხამი: 3. (ხვესურ.) მწვანე ბალახი (ა. ჭინკარ.).

ხამი: 4. გამოუცვლელი, შეუწვეველი; რისამე უცოდინარი.

ხამი: 5. (ქიზიყ.) ერთნაყოფი ცხეარი, ორი წლისა (ს. მენთეშ.).

ხამსა: 1. ქაფშია, — თევზია ერთგვარი.

ხამსა: 2. (იმერ.) ტარო, მარცვალა ძალიან ნელლი აქვს, არ ეფუშენება.

ხამსა: 1. ჯეროვანი; ღირსეული.

ხამსა: 2. დაქარული, დაფხაჭნილი, ნაკაწრი.

ხამხამი: 1. ხურვა-გადება (ქუთუთო-წამწამბისა), ხუჭკუ-გახელა (თვალისა), ფახური.

ხამხამი: 2. „ბეჭდთ საშუალო“ (საბა).

ხანა: 1. დროის მეტნაკლებად დიდი მონაკვეთი, რომელიც გამოიყოფა რაიმე დამახასიათებელი ნიშნის, მოვლენის მიხედვით, პერიოდი, ეპოქა.

ხანა: 2. ლექსის სტროფი, კუპლეტი.

ხანა: 3. ნოხეულის საქსოვი ჩარჩო (ი. ჭყონ); (ინგილ.) იგივეა, რაც ქსელი; შალეულის საქსოვი დაზგა (ი. მიახურ., ი. ჭყონ).

ხანა: 4. (სპ.) სახელი (ა. შან).

ხანი: 1. დროის მონაკვეთი; დრო ჟამი.

ხანი: 2. მეფე, მთავარი ზოგიერთი თურქი და მონღოლი ხალხისა.

ხანი: 3. ქართული ანბანის ოცდამეთერთმეტე ასოს სახელწოდება.

ხანი: 4. (ქართლ.) იგივეა, რაც ჰიტიტანა, — ჰუტრუტანა, ნახურეტი კედელში (შ. ძიძ., ნ. კეცხა, პ. ხუბ.).

ხანი: 5. (სპ.) საქონელთა და საქონლის პატრონ მგზავრთა ღამის გასათოფი გზაზე (შ. ნიჟარ., გრ. ბერ.).

ხანი: 6. (ძე.) გამყოფი არე კედლებს შორის (ზ. სარჯ.).

„რომ აღრევე უთხრა მამამდს,

აღარ გავა ბევრი ხანი.

და აღრახაკს გაუდგება

სოლემიან თქვენი ხანი.“

(ი. გრიშაშვილი, „მესამე მოქმედება“).

“დავაგდე ზღვარი ინდოთა, მეედლო პაშტაი ხანია,
რამიზის კაცი მემოხვია, ვინ ხატაეთის ხანია”.
(შოთა რუსთაველი).

ხანუმა: 1. ქალბატონი, ბანოვანი; მაჰანკალი.
ხანუმა: 2. (ზ. აჭარ.) ლობიოს ჯიშია ერთგვარი (შ. ნიქარ.).

ხათ: 1. დაბალი და ხშირი ბუსუსები ზოგი ქსოვილის კარგ პირზე.
ხათ: 2. (გურ.) იგივეა, რაც ხაუო, — ჭამის მადის უქონლობა; უმადო, უხასიათო.
ხათ: 3. პირუტყვის ენის ავადმყოფობა.
ხათ: 4. ეიეტნამური ხურდა ფული.

ხარა: 1. აბრეშუმის უსახო ქსოვილი, დატალღებული (ს. იორდ.); აბრეშუმი (ზ. სარჯ.); აბრეშუმის ნაქსოვი, ტალღებიანი უსახოდ, გარნასახეებიანი ჩინაგლუხარა (დ. ჩუბინ.).

ხარა: 2. (ხეეს. ფშ.) თოფი ერთგვარი (ი. რაზიკ.).

ხარა: 3. ეკალი (ი. გრიშაშ.).

ხარა: 4. (იაპ.) მაგიაში უმნიშვნელოვანესი ენერგეტიკული ცენტრი (ჩაკრა), რომელიც 2-3 სმ. ჭიპის ქვემოთ არის განთავსებული მუცლის სიღრმეში.

ხარალი: 1. (ლენხ.) ნოტიო ადგილზე შენახული კარტოფილის ამონაყარი.

ხარალი: 2. (ქართლ.) ხის ქერქი, რომლითაც ვაზს ახვევენ (ა. ღლა).

ხარალი: 3. სიმიინდის მიწისზედა ფესვები, — ღოჯები.

ხარანი: 1. (გურ.) ძაღლის დასაბმელი ჯოხი, ორივე მხარეს თოკი აქვს მობმული (ერთი თავით ძაღლს მოაბამენ კისერზე, მეორე თავით რამეზე).

ხარანი: 2. (მესხ.) დიდი ტომარა, ბზისათვის (ი. მანსურ.).

ხარგა: 1. (ზ. იმერ.) გროვა; (ზ. იმერ.) ხარების ჯოგი (ე. ბერ.).

ხარგა: 2. (იმერ., ლენხ.) ხის სუფთა ჯოხზე აცმული შემწვარი ქათამი, ხორცი, გოჭის თავი, ხაჭაპური და სხვა, რომელიც ქორწილიდან მაყრებს მოჰქონდათ შინ (მ. ალავე).

ხარგა: 3. ნაბღის კარაფი.

ხარდალი: 1. (გურ.) პატარა ტიკტორა, კუპრიელი (გ. შარაშ.).

ხარდალი: 2. (ზ. აჭარ.) ყურძნის დაუღუღარი წვენი (შ. ნიქ.).

ხარდალი: 3. (ქართლ., კახ., აჭარ.) მღოგვი (ა. მავ.).

ხარდანი: 1. (ლენხ., იმერ.) ვაზის სარი, ჭიგო (მ. ჩიქ.); სარიანი ვენახი.

ხარდანი: 2. (გურ.) ვაზის ჯიშია ერთგვარი (ა. ღლა).

ხარდანი: 3. (აჭარ.) პირშუშხა (ა. მავ.).

ხარება: 1. სასიამოვნო ამბის პირველად თქმა, მიხარება.

ხარება: 2. ერთ-ერთი ქრისტიანული დღესასწაული.

ხარება: 3. თქმა, თხრობა (გ. შატბერ.).

ხარი: 1. მამალი შინაური რქიანი ცხოველი, რომელსაც აბამენ უღელში; მამალი; მამრი (რქიანი გარეული ცხოველი).

ხარი: 2. ვარდის ჭია (ი. გრ.).

ხარი: 3. (სპ.) ეკალი (მ. კიენ.).

ხარი: 4. „ხ“ ქართული ასოს სახელწოდება.

ხარისხი: 1. (მათ.) რიცხვის თავის თავზე გამრავლების შედეგი.

ხარისხი: 2. საფეხური კიბისა; (ძე.) კიბე.

ხარისხი: 3. (ძე.) ამალღებული ადგილი (ნ. მელიქ.).

ხარისხი: 4. (ძე.) დასადგომელი (ნ. მელიქ.).

ხარკამეჩი: 1. მამალი კამეჩი, ხარი კამეჩი.

ხარკამეჩი: 2. ხარი და კამეჩი.

ხარო: 1. (ქართლ., ქიზიყ.) დიდი და ღრმა ორმო, პურის ორმო (ნ. კეცხ.).

ხარო: 2. (გურ.) ნალია, სასიმიინდე (გ. შარაშ.). სკივრი ხორბლის შესანახად.

ხარჩო: 1. წენიანი შეჭამანდი ბრინჯით, ხახვით, მწვანილითა და ტყემლით მოხარშული ხორცი.

ხარჩო: 2. (აჭარ.) ყველი (დ. ჩუბინ.).

ხარხა: 1. (გურ.) ხახა, პირი (ა. ღლა).

ხარხა: 2. (ქიზიყ.) თხილის, წიფლის ან რცხილის გრძელი ჯოხი, კაკლის საბურტყად ხმარობენ (ა. ღლა).

ხასი: 1. მეფესთან (დედოფალთან) დაახლოებული პირი; (არაბ.) ფეოდალური მიწათ-

მფლობელობის ერთ-ერთი ფორმა შუა საუკუნეების მუსლიმანურ ქვეყნებში.

ხასი: 2. ნამდვილი, წმინდა, ხალასი; დახვეწილი აბრეშუმი; (მესხ.) ძვირფასი რამ, საუკეთესო ხარისხისა, რჩეული, მოქნილი, ადვილად წევადი (ი. მიახურ.).

ხასი: 3. ეულის ყრდელი, „ყრდელი, – მხალი არს“... (საბა).

ხასი: 4. გაბედული, მოურიდებელი მოქმედება.

ხასობა: 1. ხასად ყოფნა.

ხასობა: 2. სითამამე, მოურიდებლობა.

ხაფი: 1. (გურ.) შემზარავი, შემადრწუნებელი (ა. ღღ.); ძლიერი თავს დასხმა ომის დროს კიეინის ხმითა (დ. ნუბინ.); მალალი ბოხი ხმა (ი. ჭაუჭ.). ზარდამცემი ხმა.

ხაფი: 2. (მესხ.) ქარქაში (შ. ძიძ.).

ხაშარი: 1. (გურ.) იგივეა, რაც ბწკალი, – ბრტყილი, კლანჭი; ძაფზე ან წნელზე ასხმული ხილი ან ჩირი.

ხაშარი: 2. (რაჭ., იმერ.) თრთელი, თოში (მ. ალავე).

ხაშარი: 3. ჩიბუხი (დ. ნუბინ.).

ხაშარი: 4. ხარაჩოს ბოძი, ბოძკინტი.

ხაშარი: 5 (გურ., იმერ.) ქოჩორი სიმინდისა.

ხაშარი: 6. (აჭარ.) ღობოს სარი (პ. ჯაჯან).

ხაში: 1. წინიანი კერძი ძროხის ან ცხერის კარგად მოხარშული ფაშვისა, აგრეთვე წლიქებისა.

ხაში: 2. (გურ.) ღომისმაგვარი თავთაიანი მცენარე, მისი ნაყოფისაგან ფაფას ამზადებენ (ა. ღღ.).

ხაში: 3. საფუარად შენახული ცომი ერთი-ორი კვირისა (ე. ბაბუნ.); საყურარი.

ხაში: 1. ჭაობის ორთქლი.

ხაში: 2. სნეული; დაგლახაელებული (კ. ღაწელ.); ციებ-ციხელება.

ხაჭა: 1. (აჭარ.) ჭოლოკი, ხალა, კაკლის დასაბერტყი.

ხაჭა: 2. ბოხი, საყვარელი (დ. გურამიშვილი).

ხახა: 1. პირის ღრუს ნაწილი; (ანატ.) პირის ღრუსა და საყლაპავი მილის შემაერთებელი კუნთოვანი მილი; (ტყენ.) სპეციალური დანიშნულებების რაიმე ნახევრეტი, ჭეჭრუტანა.

ხახა: 2. (თუშ.) სალოცავი ხატი იყო (პ. ხუბ.).

ხახამი: 1. ებრაელების სასულიერო პირი.

ხახამი: 2. (ხევს.) ისეთი, რაც ადვილად იპობა.

ხახანი: 1. (გურ.) რაიმე მაგარი საგნის თრეთი წაღება.

ხახანი: 2. (ხევს.) ხარხარი (ა. ღღ.).

ხახი: 1. (იმერ.) კარგად გაწმინდილი, გადარჩეული (მაგ. მარცვლეული, აბრეშუმის პარკი და მისთ).

ხახი: 2. (თუშ.) ჩამოქანებული ადგილი (ე. ბარდაე).

ხაჯი: 1. პილიგრიმი, წმინდათა თაყუანის მცემელი მამულიანი (დ. ნუბინ.).

ხაჯი: 2. ცერცვი (დ. ნუბინ.).

ხაჯი: 3. ნაყოფის აღმნიშვნელი (იე. ჯაჯახ.).

ხდა: 1. ხადილი; მოწოდება დაიხება, ანუ დარქმევა (ნ. ნუბინ.).

ხდა: 2. ახლა, აცლა საფარებელისა დახურელობისაგან; განხდა, განძება, შაგდება; ამოღება, განშიშვლება მახვილისა; განძარცვა; გაძრობა საშოსულთა (ნ. ნუბინ.).

ხდა: 3. გამოხდა ზეთთა ანუ სასმელთა და მისთანათა.

ხდება: 1. ამოხდება (მაგ., შიშვილით სული ხდება); გახდება (მაგ., ხშირად ავადდება); მოხდება (მაგ., საინტერესო ამბები ხდება).

ხდება: 2. გახდება, – სიმსუქნე მოაკლდება, ხორცს დაყრის, დამკლევდება.

ხდის: 1. ახდის (მაგ., დანაშაულს ფარდას ხდის); ამოხდის (მაგ., მუშაობით სულს ხდის); გახდის (მაგ., სტუმარს ქალტოს ხდის); გადახდის (მაგ., საბანს ხდის); გამოხდის (მაგ., არაყს ხდის); მოხდის (მაგ., ქვეერს თავს ხდის).

ხდის: 2. გახდის, – აქცევს, შექმნის რაიმედ (მაგ., სალაპარაკოდ ხდის).

ხე: 1. ზოგადი სახელი მრავალწლიანი მცენარეებისა, მაგარი ღერო და განშტოებული ვარჯი აქვს.

ხე: 2. (ჭან., მეგრ.) ხელი.

ხე: 3. (მეგრ., იმერ., გურ.) ასული, ქალი; მხევალი (ე. ბერ.); (ზან.) მღვდრობითი სქესის აღმნიშვნელი (მაგ., ციცი გეგეშხე).

ხევი: 1. მდინარის ღრმა კალაპოტი (მოებში).
პატარა მდინარე.

ხევი: 2. (ძვ.) მიწა-წყლის ერთეული; ქვეყნის საგამგებო ერთეული; აღმინისტრაციული ერთეული (ივ. ჯავახ.).

ხელა: 1. ოდენა, ტოლა, ტოლი.

ხელა: 2. (იმერ.) იგივეა, რაც ხელნა.

ხელა: 3. (ქართლ.) მაწენის ქილა, ცალყურიანი.

ხელვა: 1. (ფშ.) პოვნა (ი. ქეშიკ.).

ხელვა: 2. (იმერ.) ბოსტნის ან ყანის გამარგელა; სარეველა ბალახის ხელით გამოცლა.

ხელთოფა: 1. (იმერ., გურ.) ბავშვის სათამაშო პატარა თოფი (ე. ბერ.).

ხელთოფა: 2. (გურ.) ღიდგულა, — მცენარეა (ა. მავ.).

ხელი: 1. ადამიანის ზედა კიდურის ნაწილი მაჯიდან თითების ბოლომდე, მტევანი; იგივეა, რაც სახელური.

ხელი: 2. გივი, შმაგი, გახელებული.

ხელი: 3. (ლენხ.) საზღვარი, ყორღანი ტყეში (მ. ალაე.).

ხელი: 4. გემო, ჭურჭელი ღვინოს რომ მისცემს ხოლმე.

ხელი: 5. (ძვ.) უფლება (ივ. ჯავახ.).

ხელი: 6. (ძვ.) საქმე (ივ. ჯავახ.); ხელობა.

ხელი: 7. (ძვ.) თანამდებობა (ივ. ჯავახ.).

ხელი: 8. ნაწერი

ხელი: 9. მსგავსი.

„პირველ შუბი მოვიქნე,

მერმე მიტყუე ხმალსა ხელი.

სრულ ლაშქარნი გადაქვირდეს,

თქვეს: არისი ესე ხელი.“

(*არსილი „გაბაასება“*).

„გასრულდა ჩემი ანდერძი,

ჩემგან ნაწერი ხელითა,

აბა! გაზრდელო, მოგშორდი,

წავე გულითა ხელითა“

(*შოთა რუსთაველი*).

„სხვადა უღონოა უშენოდ ჩემგან აღკურობა ხელისა,

რასაცა მიხამ, შენ იცო, შენ ხარ წამალი ხელისა.“

(*შოთა რუსთაველი*).

„ესე სიტყვა დაასრულა, ფატმან იკრა პირსა ხელნი,

ერთმანეთი დაავწყვდა, მისთვის გახდეს ვითა ხელნი.“

(*შოთა რუსთაველი*).

ხელობა: 1. ისეთი პროფესია, რომელიც ხელის გაწაფვას მოითხოვს; ნაწარმი; ნაკეთობა; თანამდებობა.

ხელობა: 2. სიგიჟე, შმაგობა.

ხელობა: 3. (იმერ.) „ერთი ხელობა“, — ერთი გზობა, ერთხელ.

ხერთვისი: 1. ადგილი, სადაც ერთი მდინარე მუორეს ერთის (ან ზღვას).

ხერთვისი: 2. კუნძული ან ნახევარკუნძული.

ხერხი: 1. სახერხი იარაღი, — ფოლადის დაკბილული ფირფიტა.

ხერხი: 2. ფანდი, ილეთი; საშუალება; წესი.

ხერხი: 3. (ძვ.) თევზია (ივ. ჯავახ.).

ხეტი: 1. გაუგებელი, წინდაუხედავად სწრაფი (ნ. ჩუბინ.).

ხეტი: 2. (თუშ.) გრძელი, ბოლომობრილი რკინა, ხმარობენ ცეცხლის გასაწევე-გამოსაწევეად (პ. ხუბ.).

ხეში: 1. ტილოს ნაქსოვი.

ხეში: 2. (ქიზიყ., რაჭ.) მორგეში ღერძის გასაკედი სოლი (სტ. მენტოშ.).

ხეში: 3. (ლენხ.) ყანის მომკის შემდეგ დარჩენილი თათაეებიდან გაკეთებული პატარა კონა.

ხეში: 4. ხისძირიანი ფეხსაცმელი.

ხეჭეჭი: 1. (ქართლ.) კორძი (გ. შატბერ.).

ხეჭეჭი: 2. (რაჭ.) კანი კეურცხისა, ღენჭეჭო (მ. ალაე.).

ხეხა: 1. იგივეა, რაც ხეხეა.

ხეხა: 2. ციხეშია ნაჯდომი ხანგრძლივად.

ხეხელა: 1. მსხლის ჯიშია ერთგვარი; გავრცელებულია აჭარაში.

ხეხელა: 2. (ქართლ.) მადალი და გამხდარი ადამიანი.

ხეხელა: 3. (მესხ.) ძროხის ბეჭის ძვალი, რასუდაც ძველად ნახშირით წერდნენ ანბანს (ი. მაისურ.).

ხეხილი: 1. ხეები, რომლებიც ხილს ისხამს.

ხეხილი: 2. (ქართლ.) იგივეა, რაც ხელაქროლა, — ხემყრალი (თ. ბეროზ., მ. მესხ., ლ. ნოზ.).

ხეამლი: 1. (იმერ.) ხომლი, — ვარსკელაფთა ერთ-ერთი კრებული; მადლა დასაკიდი სასანთლე, — ჭადი; ტოტებიანი დიდი შანდალი.

ხეამლი: 2. კირქეული მასივი დასაკელეთ საქართველოში.

ხვანჯი: 1. ხლართი, ნასკეი; ხრიკი; გრძნება.

ხვანჯი: 2. ხინჯი, — ნაკლი, ზადი, მანიკი.

ხვანჯი: 3. ბაღახის მოკეის ჯოხი.

ხვარი: 1. „ლუქსო მეტ-ნაკლულობათა ასო“ (საბა).

ხვარი: 2. (მესხ.) მტვერი (ქ. სიხ.).

ხვარტი: 1. (იმერ.) ძლიერი სიცხე, პაპანაქება (ქ. ძოწ.); ხვატი.

ხვარტი: 2. მსხვილი სალესაეი ცულისა.

ხვარხვარი: 1. ხვარხვარა, მარცვლოვანი, ხერი-ში.

ხვარხვარი: 2. ძლიერი დუღილი, — კვარხხალი.

ხვარხვარი: 3. ნელი დუღილი.

ხვარხვარი: 4. (ქიზიყ.) მარცვლებიანი ერბო, ხიზილადა და მისთ. (ს. მენთეშ.).

ხვატი: 1. დიდი სიცხე, — პაპანაქება; „მეტად ძლიერი სიცხე“ (საბა).

ხვატი: 2. „უძლიერესი სიცივე“ (საბა).

ხვედა: 1. (ფშ., ქართლ., კახ., მესხ.) კვერი, ნაქუნი, ხის საბეგველი.

ხვედა: 2. (ხევს.) ხვალი (ლ. ლეონ).

ხვედრი: 1. რაც ვისმე ერგება, — კუთვნილი, წილი, უღლუფა, კერძი; სვე, ბუღი.

ხვედრი: 2. (ძე.) მარხვა (შემოდის ხმარებაში XI საუკუნიდან. ტ. რუხაძე).

ხვითო: 1. ნატერის თვალი, რომელსაც თითქოს გველი ინახავს და ზოგჯერ ათამაშებს.

ხვითო: 2. სამკურნალო დანიშნულების წმინდა ქვა ძველ საქართველოში, ჰქონდა მაგიური ძალა და საუნჯის გაგებაც.

ხვითო: 3. (ვადატ., ირონ.) ვითომ კარგი, ძვირფასი ვინმე, რამე; საუნჯე.

ხვითქი: 1. წურწურით მომდინარე ოფლი.

ხვითქი: 2. (გურ.) ახალი, ქორფა, გაფუჭებული, ფუნთაუშა, სისხლ-ხორციით სავსე, ათქვირებული (ახალგაზრდა ქალი).

ხვითქი: 3. იგივეა, რაც ნიანგი. საღამანდრა.

ხვითქი: 4. „საპნის პერეული“ (საბა).

ხვირა: 1. (ლენხ.) ხვალი კატა.

ხვირა: 2. (ლენხ.) დიდი და მრგვალი (მ. ალაფ.).

ხვირი: 1. (ლენხ., ს. იმერ., ოკრიბ., რაჭ.) თევზის საჭკერი გოდორი (მ. ალაფ.); (იმერ., რაჭ.) მომცრო მელტი, ძარი; იგივეა, რაც ჯგობირი; (მოთულ., იმერ., რაჭ.) სასუქის საზიდი ლასტი (ლ. კაიშ.).

ხვირი: 2. (მოხ.) გამხმარი წალის ან თივის ღერი; (გურ.) ფხვიერი, მტვერი (ა. ლა.).

ხვითქლი: 1. მსუბუქი, ცვეხლგამძლე მიწურაღური მასალა, რომლისგანაც ნიბუხებს და სხვა მისთ. ამზადებენ.

ხვითქლი: 2. იგივეა, რაც ხვითქი.

ხვითქლი: 3. (გურ.) ახალი. ქორფა, გაფუჭებული.

ხვითი: 1. თაქვირთი კომბოსტო (ივ. ჯაფახ.); (გურ., მესხ.) კვერა მხლის თავი (ა. ლა.); კომბოსტოს ღეროს გული (ი. მაისურ.); თავსქელი კომბოსტოს ძირის კერძი (ნ. წუბინ.).

ხვითი: 2. (ს. აჭარ.) მარცვალიკაქრეინებული სიმინდის ტარო (შ. ნიჟარ.).

ხვრეტა: 1. ჭუჭრუტანის, ხერულის გაკეთება რამეში; ტყვიით კვლა.

ხვრეტა: 2. იგივეა, რაც ხერეა.

ხვრეტს: 1. გახვრეტს, დახვრეტს. ჭუჭრუტანას, ხერულს უკეთებს.

ხვრეტს: 2. (ძე.) შეხვრეტს, — იგივეა, რაც შეხვრეკს.

ხი: 1. (მტიულ.) ხარის, მოსერის გარეკის შეძახილი (ლ. კაიშ.).

ხი: 2. ერთ-ერთი ბერძნული ასოს სახელწოდება.

ხიბალი: 1. (ქიზიყ.) საწამლავი; ავადმყოფობისაგან (უმთავრესად ციფ-ციხელებისაგან) მოწამლული ადამიანი (ს. მენთეშ.).

ხიბალი: 2. (ფშ.) ეშმაკი და კუდიანი კაცი (თ. რაზიკ.).

ხიბალი: 3. (აჭარ.) მტლე. გამხდარი (საქონელი, ადამიანი) (შ. ნიჟარ.).

ხიზანი: 1. (ძე.) დროებით სხვას შეკედლებული პირი.

ხიზანი: 2. (მოხ.) ბავშვი, შვილი (ორივე სქესისა) (ი. ქავთ.); (ჯაფახ.) მოღიანი ოჯახი, ცოლ-შვილი, ჯალაბობა (საბა, დ. წუბინ.).

ხიზი: 1. (იმერ.) გაბზარული თიხის ჭურჭლის (მიღების, ჭურების...) საგლესი, — კოწიწი.

ხიზი: 2. (ზ. იმერ.) ხეწი, ბამბის ბაწარი, სასროლ ბადეს აქვს მობმული თავში (ბ. წერეთ.).
ხიზი: 3. თხის ქონი.

ხინა: 1. ასისთავა, მცენარე (ა. მაყ.).
ხინა: 2. (თუშ.) ნინაბი, იხმარება გახურებული თონის გამოსაწმენდად (პ. ხუბ.).

ხინკალა: 1. (გურ.) რძენარევი ღომის ღომია (მ. ალავე); ღომის, ფეტვის ან ბრინჯის წვნიანი შევსებანი.
ხინკალა: 2. (ქსნის ხ.) ატმის ჯიშია ერთგვარი (ვ. სომხ.).

ხინკალი: 1. დაკეპილი ხორცი, პურის ცომში შეხეული და მოხარშული; „ღუმის შაშხი“ (საბა); (იმერ.) შიგნეულის პამიდურიანი ყაურმა.
ხინკალი: 2. (ლენხ.) წერილი ფინხი.
ხინკალი: 3. (იმერ.) ნამუსრევი, ნამცეცი.

ხინჯი: 1. ნაკლი, ზადი, მანკი.
ხინჯი: 2. (კან., მეგრ.) ხიდი (არნ. ჩიქ.).
ხინჯი: 3. მავნე.

ხიოდი: 1. (ლენხ.) ღრუბელთა გაფანტვის შემდეგ დამღვარი მზიანი დარი (მ. ალავე).
ხიოდი: 2. (იმერ.) „ბატონები“, — როცა წითელა, ხეველა და სხვა მორეული არ არის (ვ. ბერ.).

ხირხალი: 1. (ხეეს.) მწირმიწიანი ყანა, ცუდ მოსავალს იძლევა (ა. ჭინკარ.); (მოხ.) ქვიანი მიწა (ი. ქავთ.).
ხირხალი: 2. (ზ. აჭარ.) ხერხემალი (შ. ნიუ.); (მეგრ.) სარი (ლობოსი და მისთ.); (თუშ., ფშ.) ჭიშკრის ღონკაზებში გაყრილი ხეები; ღობის ასაგებად მასში გაყრილი ხე.
ხირხალი: 3. (იმერ.) ყურძნის მტევნები, რკალად მოხრილი, წნელზე ასხმული (ლ. ლევე).
ხირხალი: 4. „სხვილის ძელით სამ-ოთხ რიგად სიგრძით შემოვლებული“ (საბა); გამყოფი ზღუდე.

ხიტორია: 1. (გურ.) საადრეო, ხშირმარცვლუბიანი ჯიშის ღომია (გ. შარაშ).
ხიტორია: 2. (გურ.) თამაშია ერთგვარი (ვ. ბერ.).

ხიშტაკი: 1. ტანისამოსის გადანაკერში ჩაკერებული პატარა ნაჭერი განისა და ირიბის მისა(კვიპიალ. — „ბარტყი“.

ხიშტაკი: 2. ოქრომჭედლის იარაღი, სხედასხეა ღიაშტაკის ყალიბი.

ხიხვი: 1. კახეთში გაერცვლებული ვაზის ერთ-ერთი ჯიში.

ხიხვი: 2. მჭადის ან პურის ნამტერეები (ქ. ძოწ.).

ხლა: 1. ხეთქება, ცემა; გასროლა თოფისა.
ხლა: 2. (მე.) „შაეი ხელმანდილი“ (საბა). ხილაბანდი.

ხლები: 1. დაკარება, შეხება (ხელისა, პირისა).
ხლები: 2. ეინმესთან ერთად ყოფნა (მგზავრობისას, სეირნობისას...).

ხლინგი: 1. ლინგი, — „ფიცრის კიდე“ (საბა).
ხლინგი: 2. ხრიკი, ფანდი, ხერხი (ნ. ჩუბინ.).

ხმა: 1. ყურით აღსაქმელი ტალღისებრი რხევა პაერისა, — ბგერა.
ხმა: 2. განხმა, გაღება, აღხმა (ნ. ჩუბინ.).
ხმა: 3. მითქმა-მოთქმა, ამბავი.
ხმა: 4. ცალკე მელოდია გუნდურ სიმღერაში (ან ორკესტრში).

ხმალი: 1. ქართული გუთნის შეეული ნაწილი; (რაჭ.) ურმის წინა კოფო; მეჭურჭლის იარაღი.
ხმალი: 2. ხმალი; (ზ. იმერ.) თიხის სახელი იარაღი ხმლის ფორმისა.
ხმალი: 3. ძირგამახვილებული მცენარე ზამბახისებრთა ოჯახისა (ა. მაყ.).
ხმალი: 4. წარმართული სალოცავი.

ხმარობს: 1. იყენებს, სარგებლობს რამით; ამოქმედებს, ამუშავებს.
ხმარობს: 2. (ყარგ.) სქესობრივი ურთიერთობა აქვს (ლ. ბრენ.).

ხმობა: 1. ხმელად ქცევა; შრობა, გამშრალუბა, გახმობა (ნ. ჩუბინ.).
ხმობა: 2. მოწოდება, დაძახება; ხმის გამოღება (ნ. ჩუბინ.).

ხომ: 1. ხომ (ხო არაფერი გიტკენია?)
ხომ: 2. იგივეა, რაც: პო.

ხობი: 1. ხოფი, — ნინაბი (ზ. კუტალ.).
ხობი: 2. იგივეა, რაც პობი, — რამეთი გატაცება; ანემებული საქმიანობა.

ხოვლი: 1. (ფშ.) ნაოხარი ადგილი.

ხოვლი: 2. (რაჭ.) მოხვეული გზა.

ხოზო: 1. (მთიულ., იმერ.) ყინტორა.

ხოზო: 2. (მთიულ., იმერ.) მსხვილმარცვლიანი უფხო პური (ა. მაყ.). მეტად მსუქანი ბავშვი (ა.სიხ.).

ხოზო: 3. (ფშ., მთიულ.) ბალახია (ა. შან.).

ხოკი: 1. ხობოკეერა, — ხოკერის ქერქი; რქოვანი ან ძელოვანი ფარი, რომელიც გარს აკრავს კიბოს, კუს და მისთ; (იმერ.) ბლის ქერქისაგან დაწნული ჩანთა ახალდაჭერილი თევზის ჩასაყრელად; ხის ქერქის ჭურჭელი (დ. ჩუბინ.).

ხოკი: 2. შინაურ ცხოველთა ერთგვარი დაავადება; სენი ღორთა და კამბეჩთა (დ. ჩუბინ.); სახსრების გასიეება, სიცხე და ღუეი.

ხოკი: 3. (ქართლ.) ღვინით გაუმადარი.

ხოკი: 4. (ჯავახ.) ბუბერი კამეჩი (ი. მაისურ.).

ხოკო: 1. ონკოლი, — სენი ღორთა და კამბეჩთა (დ. ჩუბინ.).

ხოკო: 2. (იმერ.) კვახის გარეკანი, ზოგჯერ ჭურჭლად ხმარობენ (ა. ჯავახ.).

ხოლა: 1. (მესხ.) თიხის ჭურჭელი ერთგვარი.

ხოლა: 2. (მთიულ.) თივის ბუღული ან ერთად მოხვეტილი თივა (ს. მაკალ., ლ. კაიშ.).

ხოლი: 1. (რაჭ.) ხალა, — კაკლის დასაბურტყი ჭოკი.

ხოლი: 2. პოლი, — დიდი დარბაზი, კრებებისათვის განკუთვნილი, მოსაცდელი სასტუმროში, თეატრში...

ხოლი: 3. (რაჭ.) ხევი

ხოლი: 4. (რაჭ.) აღმართი გზა (ვ. ბერ.).

ხოლი: 5. (ლაზ.) სიგრძის საზომი ერთეული, მხარი.

ხოლიხი: 1. წერილი თევზის საჭერი ბადე.

ხოლიხი: 2. (იმერ.) უწესრიგოდ დაყრილი საგნები (ა. ჯავახ.).

ხოში: 1. (ფშ.) ქუსლს ზემოთ აქეთ-იქით ამობერილი ძევალი, — კომახი (ა. შან.); (თუშ.) ჩითას წვერისა და ტერფის ნაპირები.

ხოში: 2. ქორკანდელი; პლიაღი, ვარსკვლავთ კრებული (დ. ჩუბინ.).

ხოში: 1. კიბოს სხეულის ზემოთა, მაგარი ნაწილი.

ხოში: 2. ხოფი; (რაჭ.) ხის პატარა ნინაბი (თიხის ან გუთნის გასაფხევი. მხლის დასაკეპი და სხე).

ხორა: 1. „შეშის ზეინი“ (საბა); ერთად დაწყობილი შეშა, საშენი მასალა და მისთ.

ხორა: 2. „ხმელი მუნი“ (საბა).

ხორგი: 1. ყინულის დიდი ნატეხი წყალზე.

ხორგი: 2. (ტეკ.) დოლი.

ხორგი: 3. (მეგრ.) ხის ან ქვის ღობე.

ხორგი: 4. „ძელნი მდინარეთა მონატანნი“ (საბა).

ხორდი: 1. (ფშ.) დარგვალებული და მაგარი ხორცები კანქვეშ (ი. ჭყონ.).

ხორდი: 2. ყინულის დიდი ნატეხი წყალზე; (მთიულ.) დიდი სიცივე, რომლის დროსაც წყლები იყინება; ძალიან ცივი წყალი (ლ. კაიშ.).

ხორები: 1. პომეროსის მიხედვით, ღმერთების მსახური. შესიოდეს მიხედვით, წლის დროის სამი ქალღმერთი.

ხორები: 2. დიდ დარბაზებში, — ზედა გალუქრის სახეობა, აგრეთვე ადგილი.

ხორო: 1. სიმღერებისა და სხვა მუსიკალური ნაწარმოებების შემსრულებელთა კოლექტივი, ანსამბლი; შემუსიკეთა ქანდარა დარბაზში.

ხორო: 2. ზეინი (დ. ჩუბინ.).

ხორო: 3. (ქვ. იმერ.) ალიზიანი მიწა (კ. კუბლ.).

ხოროსანი: 1. მრავალწლოვანი ბუჩქნარი მცენარე რთულყვავილოვანთა ოჯახისა; ამ მცენარისაგან დამზადებული ჭიის წამალი.

ხოროსანი: 2. ერთგვარი თოფი (ხორასნული).

ხორტი: 1. (ქსნის ხ.) გაქაჯული ქატო ღულის გამოხდის შემდეგ (ვ. სომხ.).

ხორტი: 2. (მოხ., მთიულ.) მთის ნაოკებში ჩარჩენილი თოელი.

ხორში: 1. „წოდება სვეტთა და სვეტთა საშუალოთა (შუა) ადგილთა ტაძართა და მისთანათა“ (საბა).

ხორში: 2. (ძე.) უბე, კუთხე, ყურე (ი. აბ.).

ხორში: 3. ნაფოტი, ნათალი (ი. აბ.).

ხორში: 1. (ანატ.) სასულეს ზემოთა ნაწილი, ერთ-ერთი სასუნთქი და სამეტყველო ორგანო.

ხორხი: 2. ღორღის ფონეტიკური სახესხეობა (ივ. ჯავახ.). (ხორხი მიწა, — ღორღიანი მიწა).

ხორხორი: 1. აურსაური, როხროხი.

ხორხორი: 2. „ხორხორი მიწა“, — გორახი, არაფხეიური მიწა.

ხორხოშელა: 1. (მოხ., ქართლ.) სეტყვა, ხოშ-კაკალა (შ. ძიძ., ო. ქაჯ.); წერილი სეტყვა (თ. საღღარ.).

ხორხოშელა: 2. (მოხ.) ფუნთუშა, — მცენარეა (ა. მავ.).

ხოტორა: 1. იგივეა, რაც კოტორა, — ვისაც თავზე თმა ძირში აქვს მოკრეჭილი ან მოლი-ანად გადაპარსული.

ხოტორა: 2. (ქიზიყ., ზ. იმერ.) პურის ჯიში, უფხო, სქელთაფთავა, თეთრი, მრგვალი მარცვლი-ანი (ს. მენთეშ.); რბილი უფხო ხორბალი (ა. მავ.).

ხოფი: 1. ნავის მოსასმელი ნიჩაბი.

ხოფი: 2. (მოხ.) ღრმა, ჩაღრმავებული ადგი-ლი.

ხოცვა: 1. სახელი ხოცავს (დახოცავს) ზმნის მოქმედებისა. ბეერის კელა.

ხოცვა: 2. სახელი იხოცავს (მოიხოცავს, შე-იხოცავს) ზმნის მოქმედებისა.

ხოწი: 1. (ქართლ., თუშ., რაჭ., ლეჩხ., ქსნის ხ.) ხეწი.

ხოწი: 2. (ქსნის ხ.) ღუდის ნარჩენი, — თხლე-სავით სქელი (ვ. სომხიშვი.).

ხოხავს: 1. რამეზე გართხმით მოძრაობს, ფოფ-ხავს.

ხოხავს: 2. (ხევს.) ხოხით ლესავს.

ხოხი: 1. (თუშ., ფშ., ხევს.) რიყის ქვა; სალესი ქვა (ა. ჭინჭარ., თ. რაზიკ.).

ხოხი: 2. (ლუჩხ.) ხეზე ცოცვა, ცოცვით ასელა (ზ. ჩიქ.).

ხოხი: 3. (გურ.) ძალა, ღონე (ა. ღლა.).

ხოხშიკი: 1. (იმერ.) სახელდახელოდ გაკეთე-ბა; გაწმენდა, — გაკეთება რისამე (ნ. აგიაშვი-ლი).

ხოხშიკი: 2. (ძვ.) მოყვანილი, კოხტა, მაღალი (ყელი) (ზ. ჭუმბ.).

ხოხნა: 1. (იმერ.) ვაზის მეორე და მესამე გათოხნა, დამუშავება თოხით. (რაჭ.) კალოს სე-დაპირზე ამოსული ბალახის მოკეცვა და კა-ლოს პირის მოკეცება.

ხოხნა: 2. მილიანად, ძირამდე ძოვა.

ხოხორო: 1. (ფშ.) სანირთედ მოწოხილი ნე-კერი (ჩირთი, — პირველად გამოსული ტყე გაზაფხულზე).

ხოხორო: 2. წერილი მუწუკები კანზე (ა. შან.).

ხოხორო: 3. (ხეესურ., მთიულ.) ხმაურობა (ა. შან.).

ხოხორო: 4. (ქიზიყ.) კოკორი (ს. მენთეშ.).

ხრეში: 1. მსხვილი ქვიშა.

ხრეში: 2. (ეარგ.) ხურდა ფული (ლ. ბრეგ.).

ხრიგალი: 1. (იმერ.) ხის ბარგი, — ბარხანა, ჩვეულებრივ დაძველებული და უხეირო ავე-ჯი.

ხრიგალი: 2. შინაური ოთხფეხი (ი. ქაუთ.).

ხრიკა: 1. ღუგმა. „მაჯის შესაკრავი კავი“ (საბა).

ხრიკა: 2. (იმერ., გურ., რაჭ.) გულამოდებული და ტარდაგებული აყირო.

ხრიკა: 3. (იმერ.) გამხმარი, ხმელი კაცი ან პირუტყვი.

ხრიკი: 1. „მორკინალო ხელოვნება“ (საბა).

ხრიკი: 2. (გურ.) ერთგვარი ავადმყოფობა, რო-მელიც თავზე თმას აცლის ადამიანს (ს. უღ.); (იმერ., გურ.) მუნი (ვ. ბერ.).

ხრიკი: 3. გაიძვერული ხერხი რამის მისაღ-წევად, ოინი.

ხრიკი: 4. შესაკრავი კავი; ღუგმა.

ხრიკი: 5. (გურ.) მწვანე კვახისაგან გაკეთე-ბული ღვინის ამოსაღები, კოპე (ს. უღ.).

ხრილი: 1. მოხრილი; წისქვილის ქვათა გე-რემოდებული რიოში.

ხრილი: 2. ფქვილის მტვერი (წისქვილის ქვა-ზე); (გურ., იმერ., რაჭ.) მშრალი თოვლი, ხეზე დადებული; მწერის მიერ ხორცზე მიყრილი კვერცხი, სხილი; ფოთლის ფიფქი.

ხროგი: 1. (იმერ.) ხმელი, გამხმარი და დიდი, — ხროხი. აყლაყულა.

ხროგი: 2. (რაჭ.) ვაზის ჯიშია.

ხროგი: 3. (რაჭ.) ძალიან ხინიერი, კაცი ან სო-ქონელი.

ხროი: 1. (გურ., ფშ., იმერ.) ხროეა; მგლის ჯოგა (ა. ღლ., ქ. სიხ.); ჯოგი, ფარა (ი. ქეშიკ., ნ. აგ.).
ხროი: 2. (გურ.) მადალი, აყლაყუდა, უშნო კაცი (ა. ღლ.).

ხრომი: 1. ერთგვარი ყვითული საღებავი; თხელი, რბილი ტყავი, ქრომის მარილებით გამოყვანილი.
ხრომი: 2. ფულურო (ქ. ძოწ.).

ხსენი: 1. ქალწული ქალის რძე (ღ. კოტეტი); (ქართლ., მოხ., მთიულ.) ახალმოგებული საქონლის რძე პირველ სამ დღეს (ღ. ლეონ., შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); ახლად მომშობიარებული ქალის რძე (ა. ყაზბ.).
ხსენი: 2. (მოხ.) კვეთი. დერიტა (ო. ქაჯ.).

ხუ: 1. ზნე, ჩევეა (ქლდ.).
ხუ: 2. (ქართლ.) გულდაფშუტა, ყვავილშივე გაფუჭებული მარცვალი, გულში სულ შავი მტვერით არის სავსე, გარედან საღია (თ. რაზიკ.).

ხუა: 1. (ღენჩ.) სიმინდის ავადმყოფობა, შავ მარცვლოვანა (მ. ჩიქ.).
ხუა: 2. ერთგვარი მცენარე (ღ. ჩუბინ.).

ხუილი: 1. ხუილი, — მდინარისა და ქარის ხმაური; ხვიხვინი.
ხუილი: 2. იგივეა, რაც თავთავეი.

ხულა: 1. ცალკე მდგომი საკუჭნაო ან მარცვლეულის შესანახი შენობა; (იმერ., რაჭ.) სასიმინდე, ნალია (მ. ალაფ., ზ. ჭუმბ.); ხის პატარა სადგომი ჯიხური; (გურ., აჭარ.) ბელელი (ს. ჟღ. ა. ღლ.).
ხულა: 2. (ფშ., თუშ., ხევს., კახ.) მოკლეყურბოანი ან სულაც უყურო ცხვირი, ბატკანი ან თხა (ღ. კაიშ.).

ხული: 1. ძირნაყოფა ბოსტნეული მცენარე.
ხული: 2. (ქისიყ.) ნაღბანდის იარაღია, ნაღუბის დახერეტიც დროს ნალის ქვეშ ამოსადები მრგვალი, გულამოღებული რკინა (ს. მენსუქშ.).
ხული: 3. ქოხი, ხულა.
ხული: 4. (ძე.) ნატუკიანი ხილი.

ხუნდი: 1. ფეხის ბორკილი; დიდი ნადირის დასატყერი მახე; იგივეა, რაც მორგვი; (ტეკ.) შემოსატყერი მოწყობილობა.
ხუნდი: 2. მტრედის ბარტყი.

ხუნდი: 3. (ძე.) მტრედი (მ. მაჭავარი.).

ხურავს: 1. დახურავს, — დაკეტავს, მოხურავს, დახშავს (ქარს...), სახურავს გაუკეთებს.
ხურავს: 2. იგივეა, რაც ახურავს, — დახურული აქვს, აფარია.
ხურავს: 3. (ქარგ.) ყველას (ყველაფერს) ჯობნის (ღ. ბრეგ.).

ხურგი: 1. (იმერ.) ჩირგვი (ვ. ბერ.).
ხურგი: 2. (იმერ.) გორა, საზღვარი (ვ. ბერ.).
ხურგი: 3. (ქართლ.) ვენახში დაწყობილი სარები ერთად, სარების გროვა (ა. ღლ.).

ხურდა: 1. (ქართლ., ქისიყ.) წერილი ფული; წერილი ან ნამტერევი ქვა.
ხურდა: 2. (გურ.) მიმინოს ავადმყოფობა, ფეხის გახურება და დასივება იცის (აღ. რობაქ.).
ხურდა: 3. (ქარგ.) სამაგიერო, რომელსაც უკეთურობის ჩამდენს უხდიან (ღ. ბრეგ.).

ხურვა: 1. დახურვა, გადახურვა (სახლისა).
ხურვა: 2. (ქართლ., კახ.) იგივეა, რაც ახურება.

ხურუში: 1. ფლავის ყოველგვარ სამკაულს (თავს) ჰქვია (ი. გრიშაშ.).
ხურუში: 2. (ძე.) დიდი სურვილი რისამე; (ვეულგ.) ვეხებათა დელეა; ადტიკება, ჟინიანობა (ი. გრიშაშ.).

ხურხვლა: 1. (იმერ.) ბეერის ერთად ყოფნა (ი. ქავთ.).
ხურხვლა: 2. (ჯაეახ.) ცუდად და სწრაფად აშენება (ვ. ბერ.).

ხურხური: 1. იგივეა, რაც ქეთინი, იგივეა, რაც კუჭკუჭი, — ხმადაბალი, გულთან სიცილი.
ხურხური: 2. ხურხურით, — ღაღად (მაგ. კარტოფილი სულ ხურხურით ამოვიდა).

ხუცესი: 1. იგივეა, რაც მღვდელი.
ხუცესი: 2. (ძე.) უფროსი; ხევისბერი (ხევსურეთში, ფშაქში).

ხჩოლი: 1. (იმერ., ღენჩ.) ბოლი, კვამლი.
ხჩოლი: 2. (ჯაეახ.) დაგრეხილი წნელის პატარა რგოლი, ურმის ღერძის თაეზე შემოხეული მორგესა და ჭინჭილებს შუა, რომ ჭინჭოლაქი არ გაცვდეს (გრ. ბერ.); (აჭარ.) წნელის რგოლებით ასხმული საბმელი საქონლისა (შ. ნიე.).

ჯა: 1. (ოკრიბ.) მონათობის ერთი ხაზი, რიგი (მ. ალაე); ურმეული (ქ. ძოწ.).

ჯა: 2. ბირმული ფულის ერთეული (მ. ჭაბ.).

ჯაათი: 1. იგივეა, რაც ჯამაათი, ბევრი ხალხი (გრ. ბერ.).

ჯაათი: 2. (ფშ.) წინააღმდეგობა, ჯიბრი (ი. ქეშკა.).

ჯაგა: 1. (ოკრიბ.) თხილის წნელისაგან მოწნული გოდორი.

ჯაგა: 2. (უარგ.) უხეში, გაუნათლებელი, ველური და სასტიკი ადამიანი (ლ. ბრეგ.).

ჯაგა: 3. წირუები ბრამინებში, რომლებსაც უძღვნიდნენ მზესა და პლანეტებს.

ჯაგვა: 1. ჯაგვების კაფეა.

ჯაგვა: 2. ხედნა, წერთნა, გამოქნა.

ჯაგვა: 3. ჯაგვი, ფორანი.

ჯაგვი: 1. გრძელი, ოთხოვლიანი უპარო საზიდარი, ფორანი.

ჯაგვი: 2. ჯაგი, — მომადლო ჩირგვი; წერილი; უსწორმასწორო ტოტების შეშა.

ჯადო: 1. თილისმა, — ნიეთი, რომელსაც თითქოს ძალა აქონდა მიენიჭებინა ადამიანისათვის ბედნიერება, წარმატება, გამარჯვება, გრძნობის უნარი, — აუგაროზი, შანა.

ჯადო: 2. ისეთი რამე (ნიეთი...), რაც ერთმონად ენებას მოუტანს, შეკრავს, მოაჯადოებს, მორჩილს გახდის მას, ვისაც გაუკეთებენ.

ჯადო: 3. წარმტაცი, მომხიბლავი.

ჯადო: 4. უწნო, მახინჯი გარეგნობის ადამიანი.

ჯაგარი: 1. მადნის ძარღვი.

ჯაგარი: 2. პატროსანი ქვა, ძვირფასი თვალის; ძვირფასი თვლის წყალი, ელუკროთომა, მბრწყინავე, მოელვარე; სიტურფე, მომხიბლაობა, მოხდენილობა, შნო, ლაზათი.

ჯაგარი: 3. (ხეეს.) ცივი იარაღის ეპითეტა (ა. ჭინჭარ.).

ჯაგარი: 4. „ქართულად ჭადარი ქქვიან“ (საბა).

ჯაგარი: 5. (არქიტ.) ფიცრის ხორკლიანი ზელაპირი, რაზედაც ზოგჯერ ჩნდება „ქოს“ შეგ-

ნებულად, განსრავ მიმართული დარტყმით მიღებული ნახატი. ეს არის ბოსსა და კოჭსე წერილი ზიგზაგისებური შტრიხები (ა. ყიფშ.).

ჯაგარი: 6. გეარი, მოდგმა.

ჯაგარი: 7. მესობელი, ახლობელი, მექომაგე, მფარველი, დამცველი (ი. ლოლაშ.).

ჯაგახი: 1. ჯაგახეთის მკვიდრი.

ჯაგახი: 2. (რაჭ.) ჯიბრი.

ჯაზი: 1. გასართობი და საცეკვაო მუსიკა (ზანგური წარმოშობისა); საგანგებო ორკესტრი, რომელიც ასეთ მუსიკას ასრულებს.

ჯაზი: 2. (ჯაგახ.) კულიანი ეშმაკი; (ზ. აჭარ.); გრძნეული, მისანი; მკითხავე, მარჩიელი (შ. ნიუ).

ჯალა: 1. (მოხ.) ხავსი; უსუფთაობა, რასაც წყალი ზევით მოიყრის (ო. ქაჯ.); (მოხ.) შინაური არაყის სემოდან ნაყარი ზეთოვანი ბურთულები (ი. ქაეთ.).

ჯალა: 2. (მთიულ.) თაფლგამოცლილი ფიჭა (ლ. კაიშ.).

ჯალამბარი: 1. ბლოკის სახის მქონე მოწყობილობა, რომელსაც იყენებენ სიმძიმეთა ასაწეად.

ჯალამბარი: 2. (აჭარ.) საკაცე (ე. ნინ., თ. კიკე.); ხის ტოტებით შეერთებული ორი გრძელი ძელი, იყენებენ რისამე გადასასისად ან საკაცედ.

ჯამა: 1. ერთგვარი ერთკუთხიანი ფეხმარდი აქლემი.

ჯამა: 2. ჯგუფი, ჯემლი, ერთპირადი რიცხვი (კამი) (ნ. ჩუბინ.).

ჯამა: 3. (ზ. აჭარ.) წისკილის ნაწილი (შ. ნიუარ.).

ჯამა: 4. ცნობილი ყურდიდა ცრუ კაცი სვანურ მითოლოგიაში; მპარაგისა და ფიცმუხთალის სინონიმი.

ჯამა: 5. დედალი ცხვარი (დედალი ცხოველი).

ჯამი: 1. შეკრების შედეგად მიღებული რიცხვი.

ჯამი: 2. ხის ან ლითონის ჭურჭელი, წინაინი კერძის დასასხმელად; რაც ჯამში ჩაებევა.

ჯამი: 3. (ჯაგახ.) მუსლიმანების სალოცავი (გრ. ბერ.).

ჯამი: 4. (არაბ.) ბრბო; არაბული ექსტრემისტული დაჯგუფება.

ჯანაბერა: 1. (იმერ.) სიმინდის საცეხვი ჯინი,

ოთხ მაღალ ფეხზე შეყენებული მოწნულგვერდებიანი ოთხკუთხა ძარი, ქვეშ მქონხრად ჭოკები უკია (ი. ქაყა).

ჯანაბერა: 2. (ზ. აჭარ.) პატარა ნიტია ერთგვარი (შ. ნიქარ).

ჯანგარა: 1. (ლენხ., გურ.) ცეცხლზე ჩახმარი ჭურჭლის კედელზე მოდებული მჭეარტლი, ჟანგის მონადები (მ. ალავე).

ჯანგარა: 2. მსხლის ჯიშია ერთგვარი (იე. ჯაეახ).

ჯანგი: 1. იგივეა, რაც ჟანგი; იგივეა, რაც პირიტი, — ოქროსფერი მინერალი, გოგირდისა და რკინის შენაერთი.

ჯანგი: 2. (ჯაეახ.) წვალება, გაჭირვება, ძნელი სამუშაოს შესრულება (გრ. ბერ.).

ჯანდარი: 1. ნაქსოვის გასაჭიმი მოწყობილობა, საჯანდრავი; ცომის გასაბრტყელებული მრგვალი ხე.

ჯანდარი: 2. (ლენხ.) იგივეა, რაც შაეტუხა; (ლენხ.) შაეი (მ. ალავე).

ჯანი: 1. ქართული ანბანის ოცდამეთორმეტე ასოს სახელწოდება.

ჯანი: 2. ღონე; ძაღლი, ქნერგია.

ჯანი: 3. ეაზის ჯიში (გ. შარაშ).

ჯანი: 4. (იმერხ.) სულიერი.

ჯანყი: 1. აჯანყება; შფოთი, უმაცოფილება.

ჯანყი: 2. ჯანლი; (ქართლ., ფშ., თუშ.) ნისლი, ბურუსი, საადრო ღრუბელი (კირ., შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.); წამოშლილი ნისლი; წამოწოლილი ღრუბელი (თ. უთურგ.).

ჯანჯალი: 1. ყველაფერზე, რომ ყოყმანობს, გადაუწყვეტელი; ჭირვეული, ჭინჭყლი.

ჯანჯალი: 2. ნული სირბილი მანნალი.

ჯათ: 1. (რაჭ.) მაგარი ჯაგარი ზურგისა.

ჯათ: 2. (თუშ.) არაქათი, ჯანი (თ. უთურგ.).

ჯარა: 1. პრემიტიული მანქანა, რომლითაც მატყლს ართავენ, ძაფს ძახავენ.

ჯარა: 2. შინაური ექიმი (ჯარა, — ექიმი); ექიმაში.

ჯარა: 3. (აჭარ.) საწნახელი; (ზ. აჭარ.) პირუტყვის წყლის დასალევი ვარცლი (შ. ნიქ).

ჯართი: 1. რისამე ნამტერეუები; ღითონის ნიეთის უვარგისი და გადასაყრელი ნაწილეუ-

ბი; ძველმანი ნიეთები ღითონისა.

ჯართი: 2. (ქარგ.) ძველი ავტომანქანა (ლ. ბრეკ.); უსაქმური, უშრომელი კაცი (ა. სიხ.).

ჯარი: 1. შეიარაღებული და საბრძოლველად მომზადებული ადამიანების ერთობლიობა, ღაშქარი; ხალხის დიდი შეკრებილობა; სატირალს მოპატივებული მხლებლები (ა. ღლ.).

ჯარი: 2. (ფერეიდ.) ჯავრი (არნ. ნიქ).

ჯარჯი: 1. (გურ.) მოხარშვის დროს ღომის გაფართოება, მატება.

ჯარჯი: 2. (ხეეს.) კალზე მომუშავე ხარუბის წამოსაცვაში, ხარმა ძნა რომ არ შეჭამოს (ა. ჭინჭარ).

ჯარჯი: 3. (ქიზიყ., ქსნის ხ., მთიულ., ღენხ., იმერ.) ძეძვი ან ფინხი კონასაიეთ გაკეთებული, ოღონდ შეუკრავი (ს. მენტეშ.); ფარცხი (ლ. კაიშ.); ეაზის ნახსლევის კონა (მ. ალავე); (რაჭ.) ნაოჭებად ასხმული ან არშიად მოულებული ეიწრო და გრძელი ნაჭერი ქსოვილისა, ფურსაღა.

ჯარჯი: 4. (მოხ.) ტყავის დასამუშავებელი ხელსაწყო, — მაჯაგანის, ხის მთლიანი ნაწილი (ი. ქაეთ).

ჯაურა: 1. (გურ.) კატაა ჯაერიანი (ზოღლებიანი); დიდი მამალი კატა (გ. შარაშ); ხეადი კატა (ა. ღლ.); გარეული კატა (ი. მეგრ.).

ჯაურა: 2. (ქართლ.) თივის ზეინი (ი. ჭყონ.); თივის პატარა ზეინი.

ჯაფა: 1. მძიმე შრომა.

ჯაფა: 2. მეტყავის იარაღი, — მოხრილი რკინა, შიგნით ბლაგეპირიანი.

ჯაყი: 1. (იმერ.) გაცვეთილი, დანჯღრეული (ლ. კაიშ.).

ჯაყი: 2. (ფშ.) ჭორი (ი. ქეშიკ); სასირცხეო, თავის მოსაჭრელი საქმე.

ჯაყი: 3. (ლენხ.) ხანგრძლივი ღრუბლიანი ამინდი (მალავე).

ჯახი: 1. ჯახანი, ჯახუნი; შეჯახება, შეხლა-შემოხლა.

ჯახი: 2. (მესხ.) ქარქვეტა, — მცენარეა (ი. მანსურ.).

ჯაჯა: 1. დამნაშავეის ტანჯვა; წამება; „დამნაშავე კაცის ტანჯვა“ (საბა).

ჯაჯა: 2. (გურ.) ძერა, ქორი; მტაცებელი ფრინველი.

ჯაჯა 3. უხეში ქსოვილი ერთგვარი, ყისინა (ქლდ).

ჯაჯა 4. მძიმე შრომა, დიდი ჯაფა (ქლდ).

ჯაჯა 5. (მოხ.) ქათმის ბიბილო (ი. ქათ).

ჯდომელა 1. ისე, რომ იჯდეს; სის და ისე, — ჯდომით (მაგ., ჯდომელა ჩასძინებოდა; ჯდომელა ისროდა).

ჯდომელა 2. (ზ. იმერ.) ბუსკანტურა, მცენარეა (ა. მავ).

ჯელა 1. (რაჯ.) ხროვა, ჯოგი (ე. ბერ).

ჯელა 2. (ძვ.) მარეკი, ნადირის მომრეკი, ნადირობისას.

ჯერადი 1. რიცხვი, რომელიც უნაშთოდ იყოფა ამა თუ იმ რიცხვზე.

ჯერადი 2. ლილის წენი.

ჯერი 1. რისამე, ვისამე დრო, რიგი; რიგი და წესი.

ჯერი 2. (აჭარ.) ყერო, — ლარტყა, მესრის ლობის გასამაგრებელი (პ. ჯაჯან).

ჯერი 3. (მოხ.) „ფქვილის საჭმელი (ალ. ყაზბეგი); სადილი ან სამხარი მიწდერის მუშისათვის.

ჯერობა 1. დაკმაყოფილება.

ჯერობა 2. „ამ ჯერობაზე“, — ამჯერად.

ჯეაღო 1. (გურ.) კატის მახრხობელა ავადმყოფობა (ა. ღლ).

ჯეაღო 2. ასეთი რამ (ნიეთი, წამალი), რაც ეითომდა აენებს, შებოჭავს ადამიანს.

ჯიგარი 1. საქონლის შიგნეულობა (გულ-ღვიძლი, ფილტვები...); ღვიძლი.

ჯიგარი 2. (მოხ.) ყავისფერი თალხი (ი. ქათ.); (თუშ.) სამგლოვიარო შავი სამოსი (პ. ხუბ).

ჯიგვი 1. იგივეა, რაც ჯირკი, კუნძი.

ჯიგვი 2. (თუშ.) იგივეა, რაც ცერი; (ხევს.) იგივეა, რაც ჯოგი.

ჯიგრიანი 1. მოსიყვარულე, გულთბილი; (ეულგ.) ლაზათიანი.

ჯიგრიანი 2. (ფშ.) თალხი ფერი (ს. მიაკალ).

ჯიკა 1. ჯიქა, — ხეიარა ღეროს მქონე ბუჩქი.

ჯიკა 2. ახალი ყველის ფაფა (კირ).

ჯილა 1. კოჭაობის თამაშობაში, — კოჭი, რო-

მელსაც ესერიან სხვა, მწკრივად დასმულ კოჭებს; დიდი ვეგი (ნ. ჩუბინ); მრგვალი სათამაშო კენჭი (ა. გვენც).

ჯილა 2. გაელეარებული (დ. ჩუბინ).

ჯილა 3. წილი (ე. ბერ).

ჯილა 4. ცუდი ვეგი.

ჯილა 5. კარგი ვეგი.

ჯილა 6. წყლისაგან გამოჭმული ადგილი ნაპირზე.

ჯილდო 1. საპატიო სანუქარი ვისიმე დამსახურების, დეაწლის აღსანიშნავად.

ჯილდო 2. (თუშ.) ობობასებრი მწერი, რომლის გაჩენა სახლში თითქოს უბედურების მომასწავებელია (პ. ხუბ).

ჯილენი 1. იგივეა, რაც ციმბირის წყლული.

ჯილენი 2. (გურ.) უგზო, ძნელად გასაელეული ადგილი.

ჯილენი 3. ჯიუტი და შეუგნებელი ადამიანი, უამური.

ჯილლა 1. ახტა, ცხენის კურატი (დ. ჩუბინ).

ჯილლა 2. უფროსი ერქვანი.

ჯიმჯიმი 1. (მესხ.) მორწყვის დროს კვლეუბის ბოლოებში დაგუბებული წყალი, ტბორი (ი. მაისურ).

ჯიმჯიმი 2. (ქიზიყ., თუშ.) მკლერი ბგერებით გაურკვეველი ლაპარაკი (ს. მენოეშ., პ. ხუბ).

ჯიმჯიმი 3. თითებზე ჩამოსაცმელი სატკაცუნებელი, რომლის ხმასაც ცეკვას აყოლებენ ხოლმე, — სატკრციალო, კასტანიეტი.

ჯინი 1. მოწნული, პირგანიერი და დაბალი კალათა ტერითის სასიდავად; (ფშ., თუშ.) ამგვარად მოწნული საწოლი; იგივეა, რაც საცხევაი, საცხეველი; (ქართლ.) იგივეა, რაც სასიმინდე.

ჯინი 2. ავი სული, გრძნეული, დემონი.

ჯინი 3. (ინგლ.) ინგლისური არაყი; გაერცულეულია ევროპასა და აშშ-ში (მ. ჭაბ).

ჯინი 4. (იმერ., გურ.) იგივეა, რაც ჟინი.

ჯინი 5. საქონლის პატივის გასატანი; საკაცსაც ეძახიან.

ჯინსი 1. (აჭარ.) ჯიში (ნ. გურგ).

ჯინსი 2. (ინგლ.) ვიწრო შარვალია ერთგვარი (მ. ჭაბ).

ჯინჯილა 1. (ფშ., ქართლ.) ქერის პური (ი. ქეშიკ., შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ).

ჯინჯილა: 2. ბატის ჯიშია ერთგვარი.

ჯინჯილი: 1. ჯაჭვი; რკინისკბილებიანი ყელსაბამი, ძაღლისათვის; (კახ.) ფანფარა; ფონებიანი ზონარი ან ყაითანი.

ჯინჯილი: 2. (ქიზიყ.) კედელი, რომელიც ნაგებია ფეხზე დაყენებული აგურით (ს. მერთეშ.).

ჯინჯილი: 3. იგივეა, რაც ძუნძული, — ნელა, მძიმე სირბილი.

ჯინჯიხი: 1. „მდუღარესა და თბილ(ი)ს საშუალი“ (საბა).

ჯინჯიხი: 2. (ქიზიყ.) ძნელი, საძნელო.

ჯინჯიხი: 3. (ქსნის ხეობ.) ძალიან ნოყიერი რძე (ვ. სომხიშვი).

ჯირა: 1. (ფერეიდნ.) ჯამაგირი (ა. ჩიქ., შ. ძიძ.).

ჯირა: 2. (თუშ.) მწყემსის სურსათი (თ. უთურგ.).

ჯირითი: 1. (ძე) სატყორცნი ჯოხი ძველებურ ცხენოსნურ შეჯიბრებაში; ამ ჯოხით შეჯიბრება (ისინილი).

ჯირითი: 2. ჭენება. ცხენოსნობის ერთ-ერთი სახე.

ჯიქა: 1. ხეიარა ღეროს მქონე ბუჩქი, ყვითელყვავილა.

ჯიქა: 2. ძაღზე დაქანებული დაღმართი (კირ.); თაღის კამარაში მოქცეული არე.

ჯიქი: 1. დიდი ნადირი კატისებრთა ოჯახისა.

ჯიქი: 2. თავნება, ჯიუტი.

ჯიღა: 1. (ლენხ.) ხარის სქელი კისური (მ. აღავე).

ჯიღა: 2. (ქიზიყ., მოხ.) შუბლის დიდი ქინძისთავი (ს. მენტეშ.); თავსაბურავის სამკაული, — ოქროთი მოოჭვილი (ა. ყაზბ.).

ჯიხვი: 1. კაეკასიის გარეული თხა, ცხოვერობს ციცაბო კლდეებში; ხარჯიხვის რქის ყანწი.

ჯიხვი: 2. (აჭ.) საქსოვი დაზგის ნაწილი, რომელშიც ჩამაგრებულია ლილევი და ამოძრავებს მას.

ჯიხვი: 3. (ყარგ.) გამოუსვლელი, ჩამორჩენილი; არათანამედროვე.

ჯიჯა: 1. (მოხ, მთიულ., გუდამაყრ., თუშ., ქართლ.) ქათმის ბიბილო (ლ. ლეონ., შ. ძიძ., ნ. კეცხ.).

ჯიჯა: 2. (ქიზიყ.) ჭკუქიანი, უხეროდ ჩაცმული ქალი.

ჯიჯა: 3. (ლენხ.) სწორი

ჯიჯა: 4. (გურ.) კიდე, ბოლო (ა. ღღ.).

ჯიჯა: 5. ხორცი (ბაქშვის უნით) (პ. ხუბ.).

ჯიჯაყვი: 1. (რაჭ.) ბაყვების შუა გამოსული ჯირკვალი (ვ. ბერ).

ჯიჯაყვი: 2. დაბუღვის შუღვეგ ხეზე დარჩენილი ტოტების ჩანატკრი (ვ. ბერ).

ჯიჯინი: 1. (ქართლ.) გაბმული, მოსაწყენი ღაპარაკი (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

ჯიჯინი: 2. (იმერ.) გაჯიჯინება, გავწნა, აბურძგნა (ვ. ბერ).

ჯიჯლიბო: 1. იგივეა, რაც ბიბილო.

ჯიჯლიბო: 2. ინჯილიცი, — ჯიბლიბო, ქუთუთოს ბმო (დ. ჩუბინ).

ჯიჯლიბო: 3. ქათმის ქონორა, — (კახ.) ხავერდის ყვავილი (ა. მავ).

ჯიჯლი: 1. გარეული ფრინველია, — შაშვის გეარისა.

ჯიჯლი: 2. (ქართლ.) ფარცხის ქვევითა ნაწილი, რითაც მიწა იღარცხება (ვ. ბაბუნ).

ჯმნა: 1. (ძე) „ხელის აღება, გინა გამოცლა“ (საბა) გაცვლა, გაშვება, ხელის აღება (ნ. ჩუბინ).

ჯმნა: 2. (ძე) უარის თქმა (ლ. მელიქ).

ჯმნა: 3. (ძე) გამოთხოვება (ნ. მელიქ).

ჯო: 1. წითელი დაკბილული ბრტყელი ხორცილანი ამონასარდი ზოგი ფრინველის თავზე.

ჯო: 2. (კახ.) იგივეა, რაც ჭო! (ჯო, ცოტა ჩაიწი; ჭო, — შემოკლებული ბიჭო (მიმართვა ვაჟისადმი, კაცისადმი).

ჯონგა: 1. (ფშ., ქიზიყ.) ღონიერი, მძლავრი, ხარის კითოტკია (ვაჟა); თამამი, ღონიერი (ს. მერთეშ.).

ჯონგა: 2. გმირი.

ჯონგა: 3. მამალი ცხვარი (მამალი ცხოველი).

ჯორა: 1. ჯორი.

ჯორა: 2. ქვესადგამი ფირფიტა მუსიკალური საკრავის სიმების გადასაჭიმად (გ. შარაშ.).

ჯორა: 3. (იმერ., რაჭ.) მუქი წითელი, ღეინისფერი; ჯორაფერი (საქონელი); წაბლისფერი.

ჯორა: 4. (გურ.) ღობიოს ჯიშია ერთგვარი.

ჯორი: 1. (თუშ.) შეშის სასომი, რასაც ერთი ჯორი აიკიდებს (თ. უოერგ).

ჯორი: 2. (გურ.) ჯორა, - ფაშატი ცხენისა და ულაყი ვირის პიბრილი;

ჯორი: 3. (მოხ., მთიულ., გუდამაყრ.) ჯვარი (თ. ქაჯ., ლ. კაიშ).

ჯოროფა: 1. (იმერ.) ჭაჭის ან თხლის ამოსადები ხელსაწყო (პ. ჯაჯან).

ჯოროფა: 2. (იმერ.) დიდხანს ნახმარი უვარგისი ქვაბი (პ. ჯაჯან).

ჯორჯალი: 1. ღორის ნაწლავების ერთი ნაწილი, ნაოტებიანი (გ. შარაშ).

ჯორჯალი: 2. ნელა, ზანტად მიტრიალ-მოტრიალება (ე. ბერ).

ჯორჯი: 1. „მოდლო და უსუფთაო“ (საბა); მსხვილი, ტლანქი, უხეშო.

ჯორჯი: 2. გურჯი, გეორგიანი, ქართველი (ნ. ჩუბინ).

ჯორჯი: 3. ეზოს ძაღლი.

ჯორჯანა: 1. (ქართლ.) ჩათალა (პ. გაჩეჩ).

ჯორჯანა: 2. (ჯაეახ.) საყრდენი ბოძი ხეხილის დახუნძლული ტოტების შესამაგრებლად (ი. მაისურ).

ჯორჯო: 1. მცენარეთა გვარი პარკოსანთა ოჯახისა; ეკალქეალა (დ. ჩუბინ).

ჯორჯო: 2. (იმერ.) დაბალი, მახინჯი ადამიანი.

ჯორჯო: 3. ხელიკის მსგავსი ერთგვარი ქვეწარმავალი.

ჯულაბი: 1. (იმერ., მეგრ.) ცუდი გემოს ღვინო (ი. ქავთ).

ჯულაბი: 2. (გურ.) აბუსალათინი, - მცენარე (ა. მაყ).

ჯუშადა: 1. (მეგრ., გურ., იმერ.) მამიდის ან ღვიდის ქმარი (ე. ბერ., ხ. ჟღ).

ჯუშადა: 2. ჯუშადა (მუსლიმანური კალენდრის მეხუთე თვე).

ჯურუმი: 1. (მოხ.) ბუზღენი (ო. ქაჯ.).

ჯურუმი: 2. (მთიულ., ფშ., ხევსურ., თუშ.) ჯარიმა (ს. მაკაღ).

ჯურუმი: 3. (თუშ.) სირცხვილი (პ. ხუბ.).

ჯუტი: 1. ჯუთი, - სამხრეთში გავრცელებული ბალახოვანი მცენარე.

ჯუტი: 2. ჭიტი, - გამოსაცხობად დაკრული მჭადის თუ პურის შუაგულში ჰაერის ამოსასვლელად გაკეთებული ნახვრეტი, სასუელე (ქ. მოწ.).

ჯუტი: 3. (მონღ.) საქონლის შიმშილობა საძოვრების გაყინვასთან დაკავშირებით.

ჯუფთი: 1. წყვილი, ორი ტოლი ერთად (დ. ჩუბინ); ცოლი, მეუღლე.

ჯუფთი: 2. ორაგულის დოში გამხმარი შაშხად (ნ. ჩუბინ).

ჯუჯა: 1. ძალიან პატარა ტანის ადამიანი, ქონდრისკაცი, ლილიპუტი.

ჯუჯა: 2. (გუდაურ., მთიულ.) მამლის ბიბილო (ა. შან).

ჯღაენა: 1. შხამიანი სოკოა ერთგვარი.

ჯღაენა: 2. ვინც ჯღაეის; უგვანო ტირილი.

ჯღიბა: 1. მიხდურს ნემსა, - მცენარეა.

ჯღიბა: 2. (გურ.) ტკიპა, მკებნარა; ტკიპივით ტილია; ტკიპის მსგავსი მწერი.

შა: 1. იხმარება დაძახებისას.

შა: 2. პექტარი (შემოკლებით).

შა: 3. მიუთითებს იმაზე, რაც თვალწინ არსებობს, ხდება.

შაბა: 1. (თუშ., ინგილ.) აბა (პ. ხუბ., მ. ჯანაშ).

შაბა: 2. შაღის წამოსასხამი, თურქთაგან ხმარებულ (ნ. ჩუბინ).

შაე: 1. ქართული ანბანის ოცდამეცამეტე ასო.

შაე: 2. გასამხნევებელი შეძახილი; საერთოდ, ვინმესთან შესახშიანებლად.

შაერი: 1. ცა.

შაერი: 2. სახე, შეხედულება.

შაერი: 3. უანგზადის, აზოტისა და სხვა უფერული გაზების ნარევი, რომელიც ქმნის დედამიწის ატმოსფეროს.

შაგა: 1. ამა თუ იმ ადგილისათვის ჩვეულებრივი მეტეოროლოგიური პირობების ერთობლიობა, კლიმატი.

შაგა: 2. (ინგილ.) ტყუილად, ტყუილუბრალოდ, უმიზეზოდ (ნ. როსტ.).

შავა: 3. (არაბ.) ისლამში ადამის ცოლი.

შავანი: 1. ზღვის ყურე გემების მისაყენებლად, — ნაესადგური.

შავანი: 2. (აჭარ.) თამბაქოს საჭრელი დანა, — მანქანა.

შაირი: 1. (ინგლ.) საკუთარი თმის ზრდის შეგრძნება ზოგიერთი ნარკოტიკის მიღების დროს

შაირი: 2. (არაბ.) სიკეთე; ისლამში ზნეობრივი ნორმების ერთობლიობა შუა აზიაში დამშვიდობება ("სიკეთე შენ").

შალა: 1. (თურქ.) აბა (გრ. ბერ.).

შალა: 2. (ქართლ.) ყვეის დაძახება (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ. ხუბ.).

შალო: 1. ოპტიკური მოელენა, — თეთრი ან ცისარტყელასებრი წრეები (ცრუ მზე, ცრუ მთვარე); გამომნდება ხოლმე ატმოსფეროში შეტივტივებული ყინულის პაწაწინა კრისტალებში სინათლის გარდატეხისა და არეკვლის შედეგად (მ. ჭაბ.).

შალო: 2. „ალო“, — შორისდებული, ხმარობენ ტელეფონით ლაპარაკის დროს; ნიშნაეს: გისმენს, მისმენს (მ. ჭაბ.).

შამო: 1. გემრიელი; საამური.

შამო: 2. იგივე, რაც შამო, (შორისდ.) შეძახილი ხარების გასარეკად.

შარმონიკა: 1. სინუსოიდა, — ერთ-ერთი ტრიგონომეტრიული ფუნქციის ამსახველი მრუდი, რომელიც სინუსის კანონით იცვლება.

შარმონიკა: 2. ხელით გასაწევი კლავიატურისანი საბერველა საკრავი, — გარმონი.

შასაკი: 1. (ძე.) იგივეა, რაც ასაკი, — ადამიანის სიცოცხლის ესა თუ ის ხანი, პერიოდი.

შასაკი: 2. (ძე.) სიმაღლე (ზ. სარჯ.).

შე: 1. შორისდებული, გამოხატაეს: მიმართეას, მოწოდებას, დანაწებას.

შე: 2. (ძე.) დიახ (ზ. სარჯ.).

შე: 3. (ჩინ.) ჩინურ მითოლოგიაში ჯადოსნური წერო, რომელიც ცეცხლითა და ლითონით იკეებებოდა.

შესაბი: 1. საწყალი.

შესაბი: 2. ცრუობა, არასწორი მბობა (ი. გრიშაშ.).

შესაბი: 3. ანგარიში (ი. გრიშაშ.).

შიდრა 1. ძველ ბერძნულ მითოლოგიაში, — მრავალთავიანი გველი, რომელსაც მოჭრილი თავების მაგიერ ახალი ესრდებოდა.

შიდრა: 2. პატარა ნაწლავდრუიანი ცხოველი.

შილი: 1. სანელებელი მცენარე (როგორც მიხაკი და ღარიბინი). (ხე) ილი, კაკულა (ნ. ჩუბინ.).

შილი: 2.

შიბერბოლა: 1. კონუსის კვეთის ერთ-ერთი მრუდი.

შიბერბოლა: 2. მხატვრული ხერხი, — მეტისმეტი გაზვიადება შთაბეჭდილების გაძლიერების მიზნით.

შუნე: 1. (ძე.) ცხენი; კარგი წვრთნილი ცხენი, — ბელაური.

შუნე: 2. (ძე.) მარქაფა, მეორე ცხენი (ეფრემ მცირე).

შუნე: 3. (ძე.) მომღეენო, მომყოლი (ეფრემ მცირე).

შუსარი: 1. მსუბუქი კაეალერიის ჯარისკაცი ან ოფიცერი.

შუსარი: 2. მაიმუნების გეარი ანთრისებრთა ოჯახისა.

ანტონიმური ომონიმები

ზოგიერთი სიტყვის ომონიმური მნიშვნელობები ერთიერთ საპირისპირო მნიშვნელობისანი არიან. ასეთ სიტყვებს ანტონიმური ომონიმები ვუწოდებთ.

მაგ. მედგარი: 1. ბეჯითი, 2. სარმაცო; გამოსორკნა: 1. ცუდათ გამოთლა. 2. კარგად კოხტად გამოთლა; ბორიო 1. (გურ.) ნელი ქარი, სიო (ე.ნინ). 2. (იმერ.) ძლიერი ქარი. და ა.შ.

ლექსიკონში მოტანილია მცირე რაოდენობის ანტონიმური ომონიმები. „ანტონიმების ლექსიკონი“–კი ცალკე წიგნად არის გამოსადებული გამოსაცემად.

ერთგან გეორგ ვილჰელმ ფრიდრიხ ჰეგელი (1770-1831) ამბობდა: „გერმანული ენის ბევრ სიტყვას ის თავისებურება ახასიათებს, რომ აქვს არა მარტო განსხვავებული, არამედ საპირისპირო მნიშვნელობანიც, რაშიც არ შეიძლება არ დაეინახოთ მოცემული ენის (იგულისხმება გერმანული ენის. ა.სიხ.), გონება–ჭერეტითი არსი.“ (ჰეგელი, „თხსულებანი“, ტ. V). მართლაც, ანტონიმები ენის უდიდესი ღირებულების გამომხატველია. ანტონიმები ენისა და მისი შემქმნელი ხალხის 'გონება–ჭერეტით' უნარისა და შესაძლებლობების მკვეთრი განმსაზღვრელია. რაც უფრო მეტია ენაში ანტონიმები, მით უფრო მაღალი ღირებულებისაა ენა და მით უფრო დიდია და ღრმაა ენის 'გონება–ჭერეტითი' უნარი, მით უფრო მაღალ დონეზე დგას ამ ერის აზროვნება, ზოგადი მოვლენების აბსტრაქცია, სიტყვის განზოგადებულება. აბსტრაქცია მხოლოდ მაღალი გონების მქონე ერისთვისაა დამახასიათებელი.

მაგრამ, რა დიდად ცვდება ჰეგელი, ეს დიდად დიდი ფილოსოფოსი მასში, რომ: გერმანულ ენას აყენებს ყველა ერის ენაზე მაღლა. ანტონიმების რაოდენობის მიხედვით, „თვინიერ ქართულს,“ არამც – თუ გერმანული არამედ, მსოფლიოს ვერც ერთი ერის ენა ვერ შეედრება. გამოჩენილ ფილოსოფოსს ეს უნდა ცოდნოდა და, იცოდა კიდევ. მაშ, რად ამბობდა: 'მხოლოდ კავკასიის ხალხში აღწევს სული თავის აბსოლუტურ მთლიანობას, ერთიანობას საკუთარ თავთან, აბსოლუტურ დამოუკიდებლობას... აღწევს თვითგამორკვევას, თვითგანვითარებას და ამით წინ მიჰყავს მსოფლიო ისტორია... მსოფლიო ისტორიაში პროგრესი მხოლოდ კავკასიის რასის წყალობით ხდება.“

'კავკასიის ხალხში' ჰეგელი მხოლოდ ქართველებს გულისხმობდა, კულტურული და მორალური ჰეგემონია კავკასიაში მხოლოდ ქართველებს უჭირავთ! „კავკასიის ხალხთა“ მცნების ქვეშ, მხოლოდ ქართველებს, სხვა ბევრი მეცნიერიც გულისხმობდა. კავკასიის ხალხთა საკომუნიკაციო ენა იყო მხოლოდ ქართული! „ქართველები ამაყობენ, შუა საუკუნეებში კავკასიაში მცხოვრებთა უმეტესობა ქართულად, რომ ლაპარაკობდა და ქართული ენა ერთ-ერთ უძველეს ლიტერატურულ ენად, რომ ითვლებოდა მსოფლიოში“ (რიჰარდ კრისტი.)

ამრიგად, თუნდაც ჰეგელის მიხედვითაც, შეიძლება დაბეჯითებით ვთქვათ: ქართული ენა, სრულყოფილობის მხრივ, ყველა ენაზე ბევრად ანუ, განუზომლად, მაღლა დგას!! ამრიგად, თუნდაც ანტონიმების მიხედვითაც! ამ შემთხვევაში, გეორგ ვილჰელმ ფრიდრიხ ჰეგელი, კიდევ ჭრის და კიდევაც კერავს!

ა

აგე: 1. (ყერეიდ.) ასეთი

აგე: 2. (ინგლ.) ისეთი

აგებიანებს: 1. აიძულებს ან საშვალება აძლევს წააგოს.

აგებიანებს: 2. აიძულებს ან საშვალება აძლევს მოიგოს.

ათვისებს: 1. (რაჭ.) აუღლებს (აღ. კობახ.).

ათვისებს: 2. (რაჭ.) აცალკეებს, ყრის (ცოლქმარს).

აღმათი: 1. (რაჭ.) ჩქარი, სწრაფი.

აღმათი: 2. აუჩქარებელი, არაჩქარი.

ამფუარი: 1. მოყინული და თოვლიანი წყალი.

ამფუარი: 2. ადუღებული წყალი.

ანაგული: 1. საუკეთესო; კარგი; თავანკარა (გ. შატბერ.).

ანაგული: 2. უხარისხო; ცუდი.

ანამ: 1. ან კი (პ.ხუბ.).

ანამ: 2. ან არა (პ.ხუბ.).

ანანაკი: 1. 'იძულებით იყოს' (საბა).

ანანაკი: 2. ბუნებრივი; ჩვეულებრივი. არა იძულებით.

ასახლებს: 1. დაასახლებს, სახლად, ოჯახად აქცევს.

ასახლებს: 2. გაასახლებს, გადაასახლებს.

აუ: 1. (შორისდებულის) მწუხარების გამომხატველი.

აუ: 2. (შორისდებულის) აღტაცების, სიხარულის გამომხატველი.

აყალო: 1. მოუსავლიანი მიწა (პ.ხუბ.).

აყალო: 2. კარგი მოსავლიანი მიწა (შ.ძიძ.).

ახანებს: 1. აგვიანებს.

ახანებს: 2. არ აგვიანებს, უფრო სწრაფად აუღის საქმეს.

ახდენს: 1. აფუჭებს; შლის.

ახდენს: 2. აკეთებს; აწყობს.

ახტება: 1. ხტომით ავირდება ზევით.

ახტება: 2. ხტება რამეზე ზევიდან.

ბ

ბაბო: 1. (ქართ.) ბებია (შ.ძიძ.).

ბაბო: 2. (თუშ.) პაპა (თ.უთურგ.).

ბაბუა: 1. (ქართლ., მთიულ.) ბებია (დ.კლდიაშ.).

ბაბუა: 2. პაპა.

ბარა: 1. (ძვ.) გოგო (შვილი).

ბარა: 2. (ძვ.) ბიჭი (შვილი).

ბერე 1. საეკლესიო ძმობის წვერი მამაკაცი.

ბერე 2. მონაზონი (ნ. ჩუბინ.); ქალი ასკეტი, საეკლესიო წვერი.

ბერობა: 1. სიბერე; 'მოხუცებულნი' (საბა).

ბერობა: 2. (კან.) ბაჟშეობა, ყმაწვილობა.

ბლაყუნი: 1. სუსტი დარტყმა.

ბლაყუნა: 2. ღონიერად, ძლიერი დარტყმა.

ბორიო: 1. (გურ.) ნელი ქარი, სიო (ე. ნინ.)

ბორიო: 2. (იმერ.) ძლიერი ქარი.

ბოში: 1. (რაჭ.) გოგო (შ.ძიძ.) (მაგ. 'გყავდეს ცხრა შვილი: ოთხი ბოში და ხუთი ვაჟი' (შ.ძიძ.)).

ბოში: 2. (მეგრ.) ბიჭი.

ბუნი: 1. ბოლო.

ბუნი: 2. წვერი (ი. აბ.).

ბურდო: 1. 'ულეწაჲ ბზე' (საბა); პურეული მცენარეების გაულეწაჲ ჩაღა.

ბურდო: 2. (ყშ.) ხორბლის, ქერის ან ფეტვის გაულეწილი ჩაღა (ი.ქიშიკ.).

ბლვარი: 1. (ძვ.) სამხრეთი (დ.ჩუბინ).
 ბლვარი: 2. (ძვ.) ჩრდილოეთი (დ.ჩუბინ).

ბ

გაკოპიტება: 1. (გურ.) განორკენა: არა ლამაზად გათლა, გამოთლა რაიმე ნივთისა (ხის კოუზისა, ფანდურისა და ა.შ.).
 გაკოპიტება: 2. (გურ., აჭარ.) ლამაზად გათლა რაიმე ნივთისა.

გამოკოპიტება: 1. (გურ.) გამოჭრა, გამოჩორკნა, ცუდად გამოთლა.
 გამოკოპიტება: 2. (გურ.) კარგად, კოხტათ გამოთლა, გამოყვანა.

გამორჩეული: 1. ყველაზე უკეთესი, ყველაზე კარგი.
 გამორჩეული: 2. ყველაზე უარესი, ყველაზე ცუდი.

განკრება: 1. გატანა, გადაყრა.
 განკრება: 2. შეკრება, შეყრა.

განქორწინება: 1. სახელი განაქონწინებს, გაყრის ზმნათა მოქმედებისა.
 განქორწინება: 2. ქმარს შეერთავ (დ.ჩუბინ). დაქორწინება.

გენია: 1. (მით.) მფარველი სული; კეთილი სული.
 გენია: 2. (მით.) ბოროტი სული.

გერგილი: 1. (გურ.) ზარმაცი (ცუდი).
 გერგილი: 2. მარჯვე; მშრომელი; მუყაითი; საქმის მარჯვედ მქმნელი (ს.მენთეშ.).

გერში: 1. ამა თუ იმ პირის გამამართლებელი ნიშანი.
 გარეშე: 2. ამა თუ იმ ერის გამამრტყუნებელი ნიშანი.

გვალე: 1. (თუშ.) წადი (თ.უთურგ).
 გვალე: 2. მადი.

გვირისტი: 1. მკვიდროდ ნაკერი ნემსის

უხარვეზოდ ამოგებით.
 გვირისტი: 2. ლამბი, — ნემსის შორი-შორ ამოგებით ნაკერი.

გორა: 1. „მცირე ბორცვი“ (საბა).
 გორა: 2. დიდი ბორცვი (ქეგლ-ი).

დ

დამადლება: 1. დაყუდრება; დამუნათება.
 დამადლება: 2. 'მადლის მიცემა' (საბა).

დარი: 1. კარგი ამინდი, ტაროსი.
 დარი: 2. ცუდი ამინდი; აუდარი (დ.ჩუბინ).

დრიაში: 1. (გურ., ოკრიბ.) ბეჯითად დიასახლისობა. ბეჯითად დიასახლისი.
 დრიაში: 2. შარახვეტია, უსაქმოდ მოხეტიალე ქალი; ზარმაცი დიასახლისი.

დუკატი: 1. პატარა აქლემი (დ.ჩუბინ).
 დუკატი: 2. მოზრდილი, დიდი აქლემი.

ე

ერგანი: 1. (ჯავახ.) უქმრო ქალი (ა.მარტ).
 ერგანი: 2. (ჯავახ.) უცოლო კაცი (ა.მარტ).

ექსორობა: 1. გადასახლების იოლი სახე, მოქალაქეობრივ უფლებათა დაკარგვის გარეშე.

ექსორობა: 2. გადასახლების მძიმე სახე, მოქალაქეობრივ უფლებათა დაკარგვის და ქონების კონფისკაციით.

ეყრება: 1. სცილდება, შორდება.
 ეყრება: 2. შეერთება, ერთდება.

ვ

ვაყა: 1. (იმერ., გურ., აჭარ.) დაუკოდავი ცხენი (ა.ლლ., შ.ნიჭარ.).

ვაყა: 2. (ჭან.) დაკოდილი ცხენი.

ვახა: 1. მწუხარების გამომხატველი.

ვახა: 2. აღტაცების გამომხატველი.

ფ

ზავი: 1. მშვიდობიანობისა და ურთიერთ უშიშროების დამყარება.

ზავი: 2. (მოს.) შიში, მუქარა (ო. ქაჯ.).

თ

თავისი: 1. თქვენი.

თავისი: 2. ჩვენი.

თივა: 1. (ძე.) მწვანე ბალახი.

თივა: 2. (ძე.) ხმელი ბალახი.

თოქმა: 1. (ქიზიყ.) მსხვილი, ტლანქი (ს. მენოეშ.).

თოქმა: 1. (ქიზიყ.) პატარა ტანის ცხოველი ან ადამიანი (გ. შატბერ.).

ო

ოა: 1. (ქართლ.) აღტაცების, სიხარულის გამომხატველი.

ოა: 2. (ქართლ.) მწუხარების გამომხატველი.

ოატაკი: 1. შენობაში ძირს დაგებული პორიზონტალური ფენა.

ოატაკი: 2. ჭერი, ჭერის მოფენილობა.

ოგი: 1. 'მამაკაცის ასო სარცხეენელი' (საბა).

ოგი: 2. 'დედაკაცის ასო სარცხეენელი' (საბა).

პ

კანტი: 1. (ქართლ.) მარდი, მოქნილი ტანისა, სხარტი (შ.ძიძ., ნ.კეცხ.).

კანტი: 2. (ქიზიყ.) ზარმაცად მოძრაეი (ს.მენ-თეშ.).

კარკალი: 1. წერილი ქვიანი ადგილი.

კარკალი: 2. მსხვილ ქვიანი ადგილი.

კოხი: 1. (კუთხ.) მსხვილი სეტყვა.

კოხი: 2. (გურ., რაჭ.) წერილი სეტყვა (ენინ., თ.კიკ.).

კუნი: 1. ტარი, ბოლო (ი. აბ.).

კუნი: 2. წვერი (ი. აბ.).

კუტა: 1. (გურ.) გაჯავრებული მიმართვა.

კუტა: 2. (გურ.) სააღერსო მიმართვა.

კუშტი: 1. 'მწყრალი და მრისხანე' (საბა). მწყრალი, მრისხანე (დ.ჩუბინ.).

კუშტი: 2. 'მწყრალი და არამრისხანე' (საბა):

ლ

ლამაზი: 1. მშვენიერი ბუნების ადამიანი, — არა მიაყენებელი.

ლამაზი: 2. მიაყენებელი, ებადამდეები, მათრეველი.

ლევენდი: 1. (გურ.) უცოლშვილო, მარტოხელა კაცი (გ. შარაშ.).

ლევენდი: 2. მარტოხელა ქალი, უქმრო.

ლეში: 1. ახალი ხორცი საქონლისა (პ.ხუბ.).

ლეში: 2. მკედარი ცხოველის ძველი ხორცი.

ლუტანი: 1. (ქართლ.) სწორი, უტოტო ხე.

ლუტანი: 2. (ქართლ.) უშნოდ გაზრდილი ხე (შ. ძიძ., ნ. კეცხ., პ.ხუბ.); მრუდედ გაზრდილი ხე.

მ

მედგარი: 1. (ფშ.) მუყაითი, ბეჯითი (ა.ღლ.).

მედგარი: 2. მცონარი, ზარმაცი.

მეში: 1. ცუდი ხარისხის ცხერის ტყავი.

მეში: 2. (რაჭ., გურ.) სუფთად შემზადებული ტყავი. (შ. ძიძ.).

მიუწვდომელი: 1. „დასაბამი“ (საბა); დასაწყისი.

მიუწვდომელი: 2. „დასასრული“ (საბა).

მიღება: 1. მიცემა.

მიღება: 2. (ძვ.) წართმევა.

მიღებული: 1. წართმეული.

მოღებული: 2. რაც მიიღეს, მიცემული.

მიწვევა: 1. 'თაეისკენ მიზიდვა' (საბა) (იქი-დან აქეთ).

მიწვევა: 2. იქით გაწვევა (აქედან იქით).

მიჭუჭკვა: 1. (გურ.) ლამაზად მიწყობა, მი-ლაგება ნივთებისა (აღლ.).

მიჭუჭკვა: 2. მიკუნჭვა, უღამაზოდ მიყრა.

მიხუმა: 1. მიღება, მიტანა.

მიხუმა: 2. წართმევა.

მონაზონი: 1. (ძვ.) ქალი, რომელსაც მო-ნასტერში ასკეტური ცხოვრების აღთქმა აქვს დადებული.

მონაზონი: 2. მამაკაცი, რომელსაც მონას-ტერში ასკეტური ცხოვრების აღთქმა აქვს დადებული.

6

ნაბოტარი: 1. დაკოდილი თხა (ს.მერთეშ).

ნაბოტარი: 2. (ფშ., ქიზიყ.) დაუკოდავი თხა (ი.ჭყონ.).

ნიადაგი: 1. დედამიწის ქერქის ზედა შრე.

ნიადაგი: 2. მიწის ქვედა ფენა.

ნიშატი: 1. 'ეს არის ბუნებითი ძალი, რომელსა არაბნი ხასიათს უწოდებენ' (საბა). მოწყენილი.

ნიშატი: 2. მხიარული (ი. აბ.).

ო

ოპ: 1. შორისდებული, სიხარულის გრძნო-ბის გამომხატველი.

ოპ: 2. შორისდებული, მწუხარების გრძნო-ბის გამომხატველი.

ოპ: 1. შორისდებული, სიამოვნების გრძნო-ბის გამომხატველი.

ოპ: 2. შორისდებული, უსიამოვნო გრძნო-ბის გამომხატველი.

პ

პანტა: 1. (აღმოსავლეთ საქართველოში) ტყის მსხალი.

პანტა: 2. (დასავლეთ საქართველოში) ტყის ვაშლი.

პარეხი: 1. (გურ.) მოძრავე, ღონიერი.

პარეხი: 2. (ქართლ.) მოხუცი, უღონო.

პაშტა: 1. (იმერ., მესხ., ინგილ.) ბევრი.

პაშტა: 2. ცოტა. (დ. ჩუბინ.).

პაშტა: 1. (მესხ., ინგილ.) დიდი. (ა. ლლ.).

პაშტა: 2. (ჯავახ.) პატარა.

პაშტარა: 1. იგივეა, რაც პაშტა (1).

პაშტარა: 2. იგივეა, რაც პაშტა (2).

ჟ

ჟუან: 1. (ინგილ.) ქალი გაუთხოვარი. (მ. ჯან.).

ჟუან: 2. (ინგილ.) ვაჟი ცოლმოუყვანელი. (მ. ჯან.).

ს

სალოსი: 1. (ლენხ.) ტკბილი, მოხერხებუ-ლი კაცი (მ.ქიქ.). ჭკვიანი ადამიანი (მ. ჩიქ.).

სალოსი: 2. (ძვ.) გიჟი, სულელი ადამიანი.

სარაია: 1. (ძვ.) სასახლე, სრა.

სარაია: 2. ფარდული.

სასოფლო: 1. (ძვ.) საერო (ზ. სარჯ.).

სასოფლო: 2. (ძვ.) კერძო პირი კუთვნილი (ზ. სარჯ.).

სახიზლავე: 1. 'საწამლავე; სამსალა' (სა-ბა).

სახიბლავე: 2. წამალი (სამკურნალო საშუალება).

უხსენი.

უხუცესი: 2. უმცროსი.

სილა: 1. 'რაიც საწყაო პილაპილ თაეშე-უდგმელი" (საბა).

ფ

სილა: 2. (ქართლ.) პირამდე საესე ჭურჭელი; გასილაკებული, მარცვლით საესე ჭურჭელი (გ. შატბერ.).

ფიტე: 1. (ლენხ.) მშრალი, გამხდარი რამ (მალაქ).

ფიტე: 2. (ქიზიყ.) ჭენჭი, ხორცციხიმიანობა (სამეთეშ.).

სიმდაბლე: 1. ზნედაცემულობა, უპატიოსნობა, სულმდაბლობა.

სიმდაბლე: 2. მოწიწება, მორიდება.

ფონი: 1. მდინარის ის ადგილი სადაც წყალი თხელია და ნელი.

ფონი: 2. (ძვ.) ჩქერი.

ტ

ტაბარუკი: 1. კაცი, რომელსაც კარგად აცქია.

ტაბარუკი: 2. (ხევსურ.) კაცი, რომელსაც ცუდად აცქია.

ტაბუ: 1. საღეთო, წმინდა.

ტაბუ: 2. დაწყველილი, წყეული, უწმინდური.

ტაფო: 1. (მოხ.) ტაფობი, დაცემული კლდე (ი. ქაეთ.).

ტაფო: 2. (ჯაეახ.) ფრიალო მაღალი კლდე.

უ

უარესი: 1. უკეთესი.

უარესი: 2. უფრო ცუდი.

უდები: 1. ზარმაცი. 'მცოდნე" (საბა).

უდები: 2. ბეჯითი.

უკუნი: 1. (გურ.) კვირის დღეებია: ახალ მთვარეზე – ხუთშაბათი და შაბათი (ა. წულ.).

უკუნი: 2. ძველ მთვარეზე – კვირის დანარჩენი დღეები (ა. წულ.).

უმსგავსი: 1. მსგავსი რომ არა ჰყავს ცულობაში.

უმსგავსი: 2. სწორუპოვარი, მსგავსი რომ არა ჰყავს ისეთი.

უხუცესი: 1. ასაკით ყველაზე უფროსი, –

ქ

ქალწული: 1. ქალი უბიწო, უბანკო (დარეუბინ.).

ქალწული: 2. ვაეი უბიწო (დარეუბინ.).

ქაოსი: 1. (ბერძ.) სრული უწესრიგობა; არეულ-დარეულობა.

ქაოსი: 2. წესრიგი; მოწესრიგებული მასა, რისგანაც შემდგომ სამყარო წარმოიშვა (ძველი ფილოსოფოსების აზრით).

ყ

ყეფა: 1. სპეციფიკური (უსიამო) ხმა ცხოველისა.

ყეფა: 2. გალობა (ბუღბუღლისა-).

ყრანტი: 1. (კახ.) ძალიან ბებერი, სიბერით გადაყრებული ადამიანი.

ყრანტი: 2. წვილი ბაეშეი.

შ

შინაბერა: 1. გაუთხოვრად დარჩენილი ქალი.

შინაბერა: 2. ცოლმოუყვანლად დარჩენილი კაცი.

შიშაგი: 1. (ქართლ.) დედალი ცხვარი (შ. ძიძ.).

შიშაგი: 2. მამალი ცხვარი (დ. ჩუბინ.).

ჩ

ჩაო: 1. (იტ.) გამარჯობა!
 ჩაო: 2. (იტ.) ნახეამდის!

ც

ციცაგი: 1. მოღრუბული ცა.
 ციციცი: 2. (ფშ.) უღრუბლო ცა (ი. ქეშიკ.).

ძ

ძელი: 1. ხე ცოცხალი, მოუჭრელი.
 ძელი: 2. მოჭრილი ხე.

ძონძები: 1. ძალიან ძველი, დაფლეთილი
 ტანისამოსი, კონკები.

ძონძები: 2. (ჟანგ.) მოღური, ტანსაცმელი
 (ლ.ბრეგ.).

წ

წალი: 1. წალი – თიქანმოგებული თხა.
 წალი: 2. ურწანი თხა (რომელიც არ მაკ-
 დება), უზვი.

წარმო: 1. (გურ.) კვირის დღეებია: ახალ-
 მთვარეზე – ორშაბათი, სამშაბათი, ოთხშა-
 ბათი, პარასკევი, კვირა (ა. წულ.).

წარმო: 2. (გურ.) კვირის დღეებია: ძველ
 მთვარეზე – ხუთშაბათი და შაბათი.

წარმართი: 1. კერპთაყვანისმცემელი; არაქ-
 რისტიანი.

წარმართი: 2. (ძვ.) მორწმუნე; ქრისტიანი.

წიწლიკა: 1. (ქართლ.) მაღალი გამხდარი
 ადამიანი (თ.ბეროზ.).

წიწლიკა: 2. (ქართლ.) დაბალი დაღუული,
 გამხდარი ადამიანი (თ.ბეროზი., მ.მესხ.).

ჭ

ჭაბუკი: 1. ახალგაზრდა, ყმაწვილი.
 ჭაბუკი: 2. (ქართლ.) კაცი ძალიან რომ

მოხუცდება (თ. სალარ.).

ჭანარი: 1. ნედლი.
 ჭანარი: 2. ხმელი.

ჭერი: 1. ოთახის ზედა ჰორიზონტალური
 ნაწილი.

ჭერი: 2. იატაკი.

ჭოლოკი: 1. (ქართლ., გურ.) მოკლე ჯოხი
 (ა. ღლ.).

ჭოლოკი: 2. გრძელი ჯოხი (ა. ჟლ.).

ჭყინტი: 1. ბაზა.

ჭყინტი: 2. ხმელი.

ხ

ხვარხვარი: 1. ძლიერი დუდილი, კვარჩხა-
 ლი.

ხვარხვარი: 2. ნელი დუდილი.

ხვატი: 1. დიდი სიცხე, – ააპანაქება; "მეტად
 ძლიერი სიცხე" (საბა).

ხვატი: 2. "უძლიერესი სიცივე" (საბა).

ხუნდი: 1. მტრედის ბარტყი.

ხუნდი: 2. (ძვ.) მტრედი (მ.მაჭავარ.).

ხუნხუნი: 1. იგივეა, რაც ქვითინი.

ხუნხუნი: 2. ხმადაბალი სიცილი.

ჯ

ჯადო: 1. წარმტაცი, მომხიბლავი.

ჯადო: 2. უწნო, მახინჯი გარეგნობის ადა-
 მიანი.

ჯადო: 1. თილისმა, – ნიეთი, რომელსაც
 თითქოს ძალა აქვს მოანიჭოს ადამიანს ბედ-
 ნიერება, წარმატება.

ჯადო: 2. ისეთი ნიეთი, რომელსაც თით-
 ქოს ძალა აქვს ვნება მოუტანოს ადამიანს.

ჯილა: 1. ცუდი ვეგი (სათამაშო კოჭი).

ჯილა: 2. კარგი ვეგი.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. აბაშიძე ა., ანდლელაძე ა. ახელედანი მ. „მწერებისა და ტკიპების ფაუნა საგურამო-გომბორის შუამთიანეთში, „ თბილისი, „მეცნიერება“, 1982.
2. აბესაძე ბ., „მოკლე სამთო-ტექნიკური ტერმინოლოგია,“ თბილისი, „ტექნიკა და შრომა“, 1948.
3. აბულაძე ი., „ძველი ქართული ენის ლექსიკონი“ , თბილისი, „მეცნიერება“, 1973.
4. ალავეძე მ., „დავით კლდიაშვილის ლექსიკონი, “ ქუთაისი, ა. წულუკიძის სახელობის ქუთაისის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის. შრომები, VI, 1946.
5. ალავეძე მ., „ლენხუმური ზეპირსიტყვაობა,“ თბილისი. „საბჭოთა მწერა-ლი“, 1946.
6. ალავეძე მ., „ოკრიბული ლექსიკონი.“ ქუთაისი, ა. წულუკიძის სახელობის ქუთაისის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები, X. 1950.
7. ალავეძე მ., „მასალები ლენხუმური ლექსიკონისათვის,“ ქუთაისი, წულუკიძის ა. სახელობის ქუთაისის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები, XIII, ქუთაისი, 1955.
8. ალავეძე მ., „ქართული დიალექტიკური ლექსიკონი,“ ქუთაისი, წულუკიძის ა. სახელობის ქუთაისის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები, XXIV, 1962.
9. ალანია ნ., დობორჯგინიძე ბ., დუდუშავეა მ., ჭოლოკავა ნ., ხინთიბიძე ს., „ლიტერატურის მცოდნეობის მოკლე ლექსიკონი,“ „ნაკადული“, 1966.
10. ალექსიშვილი ნ., ქონლაძე-ახალაია გ. „არქიტექტურულ სამშენებლო განმარტებითი ლექსიკონი,“ თბილისი, „განათლება“, 986.
11. ანდრიაშვილი ი., „ჭედური ხელოვნების მოკლე ქართულ-რუსული განმარტებითი ლექსიკონი“, თბილისი, „განათლება“, 1974.
12. არაბული გ., „ნარკვევები „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტის შესახებ,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1983.
13. არჩილი, „თხზულებათა სრული კრებული,“ ტ. I, თბილისი, საქ. მუზეუმი, 1936.
14. არჩილი, „თხზულებათა სრული კრებული,“ ტ. II, თბილისი, საქ. მუზეუმი, 1937.
15. ასათიანი ლ., „ეპოსის კულტურასთან დაკავშირებული ლექსიკა,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1978 .
16. აფაქიძე ა., ინასარიძე მ. , სიხარულიძე ქ., აფაქიძე, „არქეოლო-გიური ლექსიკონი,“ თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა. 1980.
17. აჭარაძე ნიკო, „რელიგიური სიტყვათა ლექსიკონი,“ 1995.
18. ახალშენოვი ი., „ლექსიკონი, ანუ განმარტებათა ფსალმუნთა სიტყვათა შესახების გეოგრაფიულის და ისტორიულის სტატიებით,“ თბილისი, ტიპოგრაფია ს. მელკოევისა, 1875.

19. ბაგრატიონი ა., „წყობილსიტყეობა,“ თბილისი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, 1980.
20. ბაგრატიონი დ., „იადიგარ დაუდი,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1985.
21. ბაგრატიონი ვახუშტი, „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“. 1980.
22. ბაგრატიონი თ., „წიგნნი ლექსიკონნი,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1979.
23. ბაგრატიონი ი. , კალმასობა. ტ. I, ტბილისი, „სახელგამი,“ 1936, 1948.
24. ბაგრატიონი ი., „საბუნებისმეტყველო განმარტებითი ლექსიკონი,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1986.
25. ბარათაშვილი ე., „სასლვაო ტერმინოლოგია,“ თბილისი, „განათლება“, 1985. “
26. ბარათაშვილი ი. , „ნიადამცოდნეობის ტერმინოლოგია,“ თბილისი, მეცნიერებათა აკადემია, 1950.
27. ბარათაშვილი ნ., „თხზულებათა სრული კრებული,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1969.
28. ბარდაველიძე ჯ., „ქართული ხალხური ლექსი“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1979.
29. ბასილია ი., „ქართული ენის პრაქტიკული სტილისტიკა,“ თბილისი, „განათლება,“ 1991.
30. ბატონიშვილი ი., „ხუმარსწავლა,“ ტ. I, II, თბილისი, „მერანი,“ 1990, 1991.
31. ბერიძე გრ., „ჯგავახური დიალექტის სალექსიკონო მასალა,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1981.
32. ბერიძე ე., „ვეფხისტყაოსნის კომენტარი,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1974.
33. ბერიძე ე., „სიტყვის კონა იმერულ და რაჭულ თქმათა,“ თბილისი, ისპბ, 1912.
34. ბერიძე ე., „საავიაციო ტერმინოლოგიური ლექსიკონი,“ თბილისი, „ტექნიკა და შრომა“, 1945.
35. ბეროზაშვილი თ., მესხიშვილი მ., ნოზაძე ლ., „ქართლური დიალექტის ლექსიკონი,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1981.
36. ბეროშვილი რ., მეგრელიშვილი გ. სიხარულიძე, „რაცხანაირ – გურული ლექსიკონი“, 2001.
37. „ბერძნული და რომაული სახელების ორთოგრაფიული ლექსიკონი,“ შემდგენელი კონა გიგინეიშვილი, თბილისი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, 1985.
38. ბესიკი, „თხზულებათა სრული კრებული.“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1962.
39. ბექაური ა., „გუდამაყრული ლექსიკონის ნიმუშები,“ თსუ, სტუდენტთა სამეცნიერო შრომების კრებული, თბილისი, 1941.
40. ბოგდანოვი ე., ვიასემსკი ბ., „ურნალისტის ცნობარი,“ თბილისი, საქართველოს კპ

ცკის გამომცემლობა, 1975.

41. ბრეგვაძე ლევან, „ქართული ჟარგონის ლექსიკონი,“ თბილისი, 2005.
42. გაბესკირია გ., „სადაც ქართული გადაწვდება,“ თბილისი.
43. გამყრელიძე თ., მაჭავარიანი, „სონანტთა სისტემა და აბლაუტი ქართველურ ენებში,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1965.
44. გაფრინდაშვილი ნ., „მითოლოგიური ლექსიკონი,“ თბილისი, „განათლება“, 1972.
45. განიჩილაძე პ., „იმერული დიალექტის სალექსიკონო მასალა,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1976
46. გაწერელია ა., „რჩეული ნაწერები სამ ტომად,“ ტ 1, თბილისი, „მერანი“, 1981.
47. გელენიძე ლ., „ადამიანის ანატომია-ფიზიოლოგიასთან დაკავშირებული ლექსიკა ძველ ქართულში,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1974.
48. გელოვანი აკ., „მითოლოგიური ლექსიკონი,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1983.
49. გეხტმანი გ., გეხტმანი ნ., სარდალიშვილი გ., მესხი ე., „გეოგრაფიულ სახელწოდებებზე ახსნა-განმარტება,“ თბილისი, „განათლება“, 1965.
50. გვენცაძე აღ., „ზოგადი სტილისტიკა,“ თბილისი, „განათლება“, 1991.
51. გიგინეიშვილი ი., თოფურია ე., ქავთარაძე ი., „ქართული დიალექტოლოგია,“ I, თბილისი, 1961.
52. გიორგაძე გ., კარტოზია გ., „საბიბლიოთეკო ტერმინების ლექსიკონი,“ თბილისი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა, 1962.
53. გოგალიშვილი გ., კვანტალიანი ც., შენგელია დ., „ქართული ენის ზმნური ფუძეების ლექსიკონი,“ თბილისი, 1989.
54. გოგატიშვილი გ., „ნიკოლოზ ბარათაშვილის თხზულებათა სიმფონია,“ თბილისი, „განათლება“, 1973.
55. გოგუაძე ნ., სარჯველაძე ს., შანიძე მ., „ქართული აგიოგრაფიული ძეგლების სიმფონია – ლექსიკონი,“ თბილისი, არტანუჯი, 2005.
56. გორგიჯანიძე ფ., „ქართულ-არაბულ-სპარსული ლექსიკონი,“ თბილისი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, 1941.
57. გრიშაშვილი ი., „ძველი ტფილისის ლიტერატურული ბოჰემა,“ თხზულებანი ხუთ ტომად, ტ. III, თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1985.
58. გუგუშვილი პ., კუაიძე პ., „ეკონომიკის ტერმინოლოგია,“ თბილისი, „ტექნიკა და შრომა“, 1984.
59. გურამიშვილი დ., „თხზულებათა სრული კრებული,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“ 1980.

60. გურგენიძე ნ., „აღმოსავლური წარმოშობის ლექსიკური ელემენტები აჭარულსა და გურულში,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1973.
61. დამასკელი ი., „დიალექტია,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1976.
62. დანელია კ., ცანავა ა., „ქართული ხალხური სიტყვიერება,“ თბილისი 1991. გეარამიძე ივანე, „ქართული ენის საუნჯე.“
63. დაფქვიანიშვილი თ., „მუსიკალურ ტერმინთა ლექსიკონი“ თბილისი, „სახელგამი“, 1955.
64. დვალი რ., ლამბაშიძე რ., „ტექნიკური ტერმინოლოგია,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1977, 1982.
65. დოლიძე გ., „ხევისურული ტექსტები ლექსიკონითურთ,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1975.
66. ელიავა გ., „აბაშისა და გეგეჭკორის რაიონების ტოპონიმია,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1977.
67. „ეტიმოლოგიური ძიებანი,“ ხუთ ტომად, ენათ მეცნიერების ინსტიტუტი.
68. ვახტანგ მუქექსე, „ლექსები ღა პოემები,“ თბილისი, „საბჭოთა მწერალი“, 1947.
69. ვახუშტი, „აღწერა სამეფოსა საქართველოსა,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1941.
70. ზარდალიშვილი გ., „თბილისისა და მისი მიდამოების ტოპონიმია,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1978.
71. ზუკაკიშვილი ნ., ხუციშვილი ევ., „პურეულის ლექსიკა,“ თბილისი, 1969.
72. თეიმურაზ მეორე, „თხზულებათა სრული კრებული,“ თბილისი, „ფედერაცია“, 1939.
73. თეიმურაზ პირველი, „თხზულებათა სრული კრებული.“ თბილისი, „ფედერაცია“, 1934.
74. თოფურია ვ., გიგინეიშვილი ი., „ორთოგრაფიული ლექსიკონი,“ თბილისი, „განათლება“, 1968.
75. იმედაშვილი ი., „უცხო სიტყვათა ლექსიკონი,“ თბილისი, გამომცემელი სილ. თავარ-თქილაძე, 1918.
76. იმნაიშვილი ი., „ქართული ენის ისტორიული ქრესტომათია.“ ტ. 1, თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1970.
77. იმნაიშვილი ი., „ქართული ენის ისტორიული ქრესტომათია,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1982 .
78. იმნაიშვილი ი., „სინური მრავალთავი,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1975.
79. იმნაიშვილი ი., „ქართული ოთხთავის სიმფონია-ლექსიკონი,“ თბილისი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, 1949, იგივე გამოცემა 1986.
80. გრ. იმნაიშვილი, „ქართული ენის ინგილოური დიალექტის თავისებურებანი,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1966.

81. იმნაძე მ., „საქართველო ფრანგულ მოგზაურულ ლიტერატურაში“ (XIII-XVIII), თბილისი, 2006.
82. “ინვერსიული ლექსიკონი,” ბიძ. ფო .ხუას ხელმძ ვანელობით, თბილისი, „მეცნიერება“, 1967.
83. კაიშაური ლ., „მთიულურის დარგობრივი ლექსიკა,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1967.
84. იოსელიანი პ., „პირველი დაწყებითი კანონი ქართულისა ღრამატიკისა,“ 1863.
85. კალანდაძე ლ., „ბაქრაძე ვ., „სასოფლო-სამეურნეო ტერმინოლოგია,“ თბილისი, სსრკ მეც. აკადემიის საქართველოს ფილიალის გამომცემლობა, 1938.
86. კეცხოველი ნ., გონიაშვილი გ., მაყაშვილი ა., და სხვ. “სასოფლო-სამეურნეო ტერმინოლოგია,“ თბილისი, მეცნიერებათა აკადემია, 1959.
87. კეცხოველი ნ., „მორბის არაგვი არაგვიანი,“ თბილისი, „ნაკადული“, 1971 .
88. კეცხოველი ნ., „არსიანიდან მოვდივარ,“ მომიხარია, თბილისი, “ნაკადული”, 1974.
89. კეცხოველი ნ., „მეცსრე მთაც გაღაფიარეთ,“ თბილისი, „ნაკადული“, 1976.
90. კეცხოველი ნ., „მკერდში დაჭრილი ბუნება,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1980.
91. კვიციანი თ., „ხუროთმოძოვრული განმარტებითი ლექსიკონი,“ თბილისი, „განათლება“, 1971.
92. კიკნაძე ს., „შუამდინარული მითოლოგიის ლექსიკონი,“ 1984.
93. კირიონი (ეპისკოპოსი), „სალექსიკონო მასალა,“ თბილისი, „ქველი საქართველო“, 1913.
94. კლიმოვი, ვ., „ქართველური ენების ეტიმოლოგიური ლექსიკონი,“ თბილისი, 1964
95. კობახიძე ალ., „რაჭული ლიალექტის ლექსიკონი,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1987
96. კობახიძე დ., „ხუჩრხემლოთა ზოლოგია,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა,
97. კობიძე დ., „სპარსული ლიტერატურის ისტორია,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1975.
98. კობიძე დ., „ქართულ-სპარსული ლიტერატურული ურთიერთობანი,“ ტ. I, თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1983.
99. კუტუბიძე მ., „საქართველოს ფრინველების სარკვევი,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა
100. ლაჩაშვილი ი., „ბოტანიკის ტერმინების ლექსიკონი,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1968.
101. ლაჩაშვილი ი., „მოკლე ბიოლოგიური ლექსიკონი,“ თბილისი, „განათლება“, 1977.
102. ლეონიძე ლ., “შესაქონლეობის ლექსიკონი,“ ტფილისი, მიწათმოქ. კომისარიატის სასოფ. მეურნეობის განყოფილება, 1925.
103. ლოლაშვილი ივ., “ქველი ქართველი მეხოტბენი,“ ტ. I, თბილისი, საქართველოს სსრ

- მეცნიერებათა აკადემია, 1957.
104. ლოლაშვილი ივ., „ქველი ქართველი მეხოტბენი.“ ტ. II, თბილისი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, 1964.
  105. ლოლაშვილი ივ., „იონანე პეტრიწის სათნოების კიბე“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1968.
  106. ლოლაშვილი ივ., „სწავლანი და სიბრძნენი ფილოსოფოსთანი,“ თბილისი „მეცნიერება“, 1969.
  107. მაისურაძე ზ., „სამედიცინო ტერმინოლოგია,“ თბილისი, „საქმედგამი“ 1947.
  108. მაისურაძე ი., „მასალები მესხური ლექსიკონიდან,“ ბათუმი, შ. რუსთაველის სახელობის ბათუმის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები, IV, 1954.
  109. მაკალათია მ., „მესაქონლეობა მესხეთში,“ კრებული, მასალები მესხეთ-ჟავახეთის ეთნოგრაფიული შესწავლისათვის, თბილისი, 1972.
  110. მაკალათია ს., „მთიულეთი,“ თბილისი, „ნაკადული“, 1987.
  111. მაკალათია ს., „თუშეთი,“ თბილისი, „ნაკადული“, 1983.
  112. მაკალათია ს., „ფშავი,“ თბილისი, „ნაკადული“, 1985.
  113. მაკალათია ს., „ხევსურეთი,“ თბილისი, „ნაკადული“, 1984.
  114. „მამათა ცხოვრებანი,“ ბრიტანეთის მუზეუმის ქართული ხელნაწერი XI საუკუნისა, თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1975.
  115. მარტიროსოვი არ., „ქართული ენის ჯავახური დიალექტი,“ 1984.
  116. მარტიროსოვი ა., იმნაიშვილი გ., „ქართული ენის კახური დიალექტი,“ თბილისი, მეცნიერებათა აკადემია, 1956.
  117. მაყაშვილი ა., „ბოტანიკური ლექსიკონი,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1961.
  118. მაჭავარიანი გ., „მასალები პურეულის ლექსიკისათვის შიგა კა-ხეთში,“ თბილისი, თსუ სტუდენტთა სამეცნიერო შრომების კრებული, V, 1950.
  119. მეგრელიძე ი., „მოკლე აჭარული ლექსიკონი,“ ბათუმი, 1971.
  120. მეგრელიძე ი., „მცირე თეატრალური ლექსიკონი,“ თბილისი, „ხელოვნება“, 1980.
  121. მენტეშაშვილი სტ. ქიზიყური ლექსიკონი, თბილისი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, 1943.
  122. მენტეშაშვილი სტ., ქართლურის სალექსიკონო მასალა (აღგეთის ხ.), იკე, XVII, თბილისი, 1970
  123. მესხიშვილი მ., „მასალების ქართლური დიალექტიკური ლექსიკონისათვის,“ იკე, XVII, თბილისი, 1970.
  124. მეტრეველი რ., „საქართველოს ისტორია (ლექსიკონი)“ თბილისი, „განათლება“, 1979.

125. მთაწმინდელი მ., „მცირე სჯულის კანონი,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1972.
126. მიქაძე გ., ნარკვევები „ქართული პოეტიკის ისტორიიდან,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1974.
127. მიქაძე გ., „ფსევდონიმების ლექსიკონი,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1966.
128. მუსხელიშვილი ნ., ნიკოლაძე გ., „მათემატიკური ტერმინების ლექსიკონი,“ თბილისი, „სახელგამი“, 1925.
129. ნაკაშიძე ე., „ბარბაღე სენი, ფსიქიატრიის განმარტებითი ლექსიკონი,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1977.
130. ნარგიშოვანი, ლირიკული „ლექსების კრებული“ ქართული პოეზია, ტ. V, თბილისი, „ნაკადული“, 1976.
131. ნეიშანი ა., „ქართულ სინონიმთა ლექსიკონი,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1961.
132. ნიჟარაძე შ., „ზემოაჭარული თავისებურებანი,“ ბათუმი, აჭარის სახელგამი, 1957.
133. ნიჟარაძე შ., „ქართული ენის ზემოაჭარული დიალექტი,“ ბათუმი, სახელგამი, 1961.
134. ნიჟარაძე შ., „ქართული ენის აჭარული დიალექტი“ ბათუმი, „საბჭოთა აჭარა“, 1971.
135. ნოზაძე ნ., „ქართლური დიალექტური მასალები,“ XVII, თბილისი, 1970.
136. ნოღაიძე დ., „ნარკვევები და ჩანაწერები“, ბათუმი 1971.
137. ნუცუბიძე შ., „შრომები,“ ტ. VII, თბილისი, „მეცნიერება“, 1980.
138. ონიანი ალ., „ქართული იდიომები,“ თბილისი, „ნაკადული“, 1966.
139. ორბელიანი გრ., „ქართული პოეზია,“ ტ. VI, თბილისი, „ნაკადული“, 1975.
140. ულენტი ს., „გურული კილო“, თბილისი, 1936.
141. როსტიაშვილი ნ., „ინგილოური ლექსიკონი“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1978.
142. რუსთაველი შ., „ვეფხისტყაოსანი,“ თბილისი, 1951.
143. სააკაძე დ., „ქართული პოეზია,“ ტ. V, თბილისი, „ნაკადული“, 1976.
144. სააკაძე ი., „დიდმოურავიანი,“ ქართული პოეზია, ტ. V, თბილისი, „ნაკადული“, 1976.
145. სალარიძე თ., „ალგეთის ხეობის ქართლური,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1978.
146. სანიკიძე თ., „აკაკი წერეთლის პოეზიის ლექსიკონი,“ ტ. I, თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1982.
147. სანიკიძე თ., „ილია ჭავჭავაძის პოეზიის ლექსიკონი,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1983.
148. სარჯველაძე ზ., „ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის შესავალი,“ თბილისი, „განათლება“, 1984.

149. სარჯველაძე ზ., ვ. ფერნიხი, ქართველურ ენათა ეტიმოლოგიური ლექსიკონი, თბილისი, თსუ, 1990.
150. სარჯველაძე ზ., „ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის საკითხები“, თბილისი, „განათლება“, 1975.
151. „საქართველოსა და ქართველების აღმნიშვნელი უცხოური და ქართული ტერმინოლოგია“ თბილისი, 1999.
152. სახოკია თ., „ქართულ ხატოვან თქმათა ლექსიკონი“, ტტ. I, II, III, თბილისი, 1950, 1954, 1955.
153. სახოკია თ. „მოგზაურობანი“, ბათუმი, „საბჭოთა აჭარა“, 1985.
154. სიხარულიძე ა., „ქართული ომონიმების ლექსიკონი“, აღმანახი „პარალელი“, თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1984.
155. სიხარულიძე ა., „ქართული ენის ონონიმთა ლექსიკონი“, თბილისი, „მეცნიერება და ტექნიკა“, 1992.
156. სიხარულიძე ი., „სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს ტოპონიმია“, I, II, ბათუმი, 1952, 1959.
157. სიხარულიძე ქ., „ქართული საბავშვო ფოლკლორი“, თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1938.
158. სიხარულიძე ტ., ფიჩხაძე შ., პაპალაშვილი ნ., მახვილაძე ნ., „საფეიქრო მასალების ქიმიური ტექნოლოგიის განმარტებითი ლექსიკონი“, თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1986.
159. სომხიშვილი ვ., „ქსნის ხეობის ქართლური“, ცხინვალი, „ირისტონი“, 1981.
160. სულხან-საბა ორბელიანი, „ლექსიკონი ქართული“ (თხზულებანი), ტ. IV¹, თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1965.
161. სულხან-საბა ორბელიანი, „ლექსიკონი ქართული“ (თხზულებანი), ტ. IV², თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1965.
162. სურგულაძე მ., „ძველი ქართული პოლიგრაფიული ტერმინოლოგია“, თბილისი, „მეცნიერება“, 1978.
163. სურმანიძე რ., „მცირე კარაბადინი“, ბათუმი, „საბჭოთა აჭარა“, 1974.
164. „სწავლანი და სიბრძენი ფილოსოფოსთანი“, გამოსცა ივანე ლილაშვილმა, თბილისი, 1969.
165. ტაბიძე გ. „თხზულებანი თორმეტ ტომად“, თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1966-1975.
166. ტაბიძე ტ., „თხზულებანი სამ ტომად“, თბილისი, „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1966.
167. „ტექნიკური ტერმინოლოგია (ქართულ-რუსული)“, რედაქტორები. დეალი რ. ლამბაშიძე რ. თბილისი, „მეცნიერება“, 1982.

168. უთურგაიძე თ., „თუშური კილო“, თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1960. ლ
169. უთურგაიძე თ., „ქართული ენის ფონემატური სტრუქტურა“, თბილისი, 1976.
170. უკლება დ., გეოგრაფიის ტერმინოლოგია, თბილისი, „მეცნიერება“, 1967.
171. უშიკაშვილი პ., „ხალხური სიტყვიერება ოთხ ტომად“, თბილისი, „ლიტერატურა და ხელოვნება“, 1964-1969,
172. უსტიაშვილი ა., კოპალეიშვილი ბ. „სამეანო-გინეკოლოგიური ტერმინოლოგია“, თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1958.
173. ფანასკერტელი ზ., „კარაბადინი“, თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1978.,
174. ფონხუა ბ., „ქართული ენის ლექსიკოლოგია“, თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1974.
175. ფირალიშვილი გ., „ქართული პოეზია“, ტ. V, თბილისი, „ნაკადული“, 1976.
176. ფოგტი პ., „ქართული ენის ფონემატური სტრუქტურა“, 1961.
„ქართული აგიოგრაფიული ძეგლების სიმფონია-ლექსიკონი“, ტ. II, 2005, 2007, არტანუჯი.
177. „ქართული ლექციონარის პარიზული ხელნაწერი“, შემდგენლები. დანელია კ. ხენკელი სტ. შავიშვილი ბ. თბილისი, თსუ, 1987.
178. ქავთარაძე ი., „მასალები იმერული ლექსიკონისათვის“, („ქართული ენათა სტრუქტურის საკითხები“, ტ. III) თბილისი 1963.
179. ქავთარაძე ი., „ქართული ენის მოხუერი დიალექტი“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1985.
180. „ქართლის ცხოვრება“, ტ. I, თბილისი, „სახელგამი“, 1955,
181. „ქართლის ცხოვრება“, ტ. II, III, IV, თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1959.
182. „ქართლის ცხოვრების სიმფონია-ლექსიკონი“, ტ. I, II, თბილისი, „მეცნიერება“, 1986, 1986.
183. „ქართული ენის“ (ენციკლოპედია), შემდგენელი ქობალაძე ი., 2008.
184. „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი რვა ტომად“, თბილისი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, 1950, 1951, 1953, 1955, 1958, 1960, 1962, 1964.
185. „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი“, ტ. I. თბილისი, 2007.
186. „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ერთტომეული, თბილისი, ქსე, 1986.
187. „ქართული მწერლობა“, ტომები (1+30), თბილისი, (ბოლო ტომი 2007წ.)
188. „ქართული ხალხური სიტყვიერება“, თბილისი, თსუ, 1970.
189. „ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები“, ტ. I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, თბილისი, „მეცნიერება“, 1972, 1979, 1980, 1981, 1983, 1984, 1985, 1988, 1990.
190. „ქართული ხალხური პოეზია თორმეტ ტომად“, თბილისი, „მეცნიერება“, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1978, 1979, 1979, 1980, 1981, 1983, 1984.
191. ქაჯაია ო., „მასალები მოხუერი კილოს ლექსიკონისათვის“, სამხრეთ ოსეთის

- სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები, XI, ცხინვალი, 1967.
192. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია,“ ტ. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, თბილისი, ქსე, 1975, 1977, 1978, 1979, 1980, 1980, 1983, 1986, 1987.
  193. ქერქაძე ი., „ცხოველების აღმნიშვნელი ლექსიკა ძველ ქართულში,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1974.
  194. ქეშიკაშვილი ივ., „თედო რაზიკაშვილისა და ბაჩანას თხზულებათა ლექსიკა,“ თბილისი, 1969.
  195. ქუთათელაძე ლ., „იონანე ბაგრატიონის „ქართული ლექსიკონი.““ თბილისი 1975.
  196. ქუთათელაძე ი., „წამალთა ქიმიის ტერმინოლოგია,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1954.
  197. ღამბაშიძე რ., „ქართული სამეცნიერო ტერმინოლოგია და მისი შედგენის ძირითადი პრინციპები,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1986.
  198. ღამბაშიძე რ., „ქართული ენის ინგილოური კილოს ლექსიკონი,“ თბილისი, „განათლება“, 1988.
  199. ღლონტი ალ., „ქიზიყის ტოპონიმი“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1982.
  200. ღლონტი ალ., „ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა,“ ტ. I, II, თბილისი, „განათლება“, 1974, 1975.
  201. ღლონტი ალ., „ქართველური საკუთარი სახელები, ანთროპონომთა ლექსიკონი,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1967.
  202. ღლონტი ალ., „ქართულ კილო-თქმათა სიტყვის კონა,“ თბილისი, „განათლება“, 1984.
  203. ღლონტი ალ., „ქართველური საკუთარი სახელები,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1986.
  204. ღლონტი ალ., „ქართული ლექსიკოლოგიის საფუძვლები,“ თბილისი, „განათლება“, 1988.
  205. ღლონტი თ., მიშველაძე მ. ჩხიკვიშვილი ც. და სხვ. „კლინიკური ნევროლოგიის განმარტებითი ლექსიკონი,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1978.
  206. ღლონტი შ., „ეფეხისტყაოსნის ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1968.
  207. „ღლონტი“ შ., ნარკევეები ქართველი მწერლების მხატვრული ენის საკითხებზე-აფხაზეთის სახელგამი, 1955.
  208. ყიფშიძე ა. გრ., ხიკაძე, „მუსიკალური ლექსიკონი,“ თბილისი, 1971.
  209. შავიშვილი თ., „ფიგურული სიტყვა-თქმების კრებული,“ თბილისი, „საბჭოთა მწერალი“, 1960.
  210. შაიშველაშვილი ივ., „სამხედრო ლექსიკონი,“ თბილისი, „განათლება“, 1976.
  211. შალამბერიძე გ., გაბენაძე რ., „ქართული ენის პრაქტიკული სტილისტიკა,“ თბილისი,

- „განათლება“, 1974.
212. შამელაშვილი რ., თანამედროვე ქართული ენის ლექსიკა,“ სამ ნაკვეთად, თბილისი, „განათლება“, 1975, 1977, 1979.
213. შამელაშვილი რ., „ენათმეცნიერულ ტერმინთა მოკლე ლექსიკონი,“ თბილისი, „განათლება“, 1975.
214. შანიძე ა., ხევსურული მასალების ლექსიკონი, ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოების წელიწადე ლი, I, II, თბილისი, 1923, 1924.
215. შანიძე ა., „თხზულებანი თორმეტ ტომად“, ტ. I, II, III, თბილისი, „მეცნიერება“, 1980, 1981, 1984.
216. შარაშენიძე ჯ., „შუმერები და მათი კულტურა,“ თბილისი, 1983.
217. შარაშენიძე ნ., „საჩინური ქართული“, თბილისი, 2008.
218. შარაშიძე გ., წერეთელი ბ., ალავეიძე მ., “გურულ-ზემოიმერული ლექსიკონი,“ თბილისი, სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის საქართველოს ფილიალი, 1938.
219. შარაძენიძე თ., „თანამედროვე ენათმეცნიერების თეორიული საკითხები,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1972.
220. შარაძენიძე თ., ი. ა. ბოდუენ დე კურტენეს ლინგვისტური თეორია,“ „მეცნიერება,“ თბილისი, 1978.
221. შატბერაშვილი გ. “თხზულებანი ოთხ ტომად,“ ტ. IV, თვალადური ქართულის ჭაშნიკი, თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1975.
222. შელია ლ., „ანატომიის განმარტებითი ლექსიკონი,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1979.
223. „შუამდინარეთის ხალხთა ეპოსი (გილგამეშინი)“, თბილისი, „განათლება“, 1984.
224. ჩიტაია გ., „ქართლის ეთნოგრაფიული ექსპედიცია 1948 წლისა,“ ჯავახიშვილის ივ. სახელობის ისტორიის ინსტიტუტის მიმომხილველი, ტ. I, 1949
225. ჩიქობავა არნ., „ფერეიდნულის მთავარი თავისებურებანი,“ 1927.
226. ჩიქობავა არნ., „ჭანურ-მეგრულ-ქართული შედარებითი ლექსიკონი,“ თბილისი, სსრკ მეცნიერებათა აკადემიის საქართველოს ფილიალის გამომცემლობა, 1938.
227. ჩიქოვანი მ., „ქართული ფოლკლორის ლექსიკონი,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1974.
228. ჩიქოვანი მ., „ლექსიკონი,“ ა. ს. პუშკინის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები, თბილისი, I, 1941.
229. ჩუბინაშვილი დ., „ქართულ-რუსულ ლექსიკონი,“ თბილისი „საბჭოთა საქართველო,“ 1984.
230. ჩუბინაშვილი ნ., “ქართული ლექსიკონი,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1961.
231. ცოცანიძე გ., „ფშაური დიალექტი“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1978.
232. ცაგარელი ლ., „სამხედრო-ტექნიკური ლექსიკონი,“ თბილისი, სამხედრო სახელმწიფო

საგამომცემლო კომისია, 1925.

233. „ძველი ქართული ენის შეერთებული ლექსიკონი“, შედგენილი: ი.აბულაძე, აკ. შანიძე, ივ. იმნაიშვილის და სხვათა ავტორთა ლექსიკური წყაროების მიხედვით, საქართველოს გამომცემლობა, თბილისი, 2008.
234. ძიძიგური შ., „ქართული ლიტერატურის ქრესტომათია ლექსიკონითურთ,“ თბილისი, სამეცნიერო მეთოდური კაბინეტი, 1956.
235. ძიძიგური შ., „ქართული ენის თავგადასავალი,“ თბილისი, „ნაკადული,“ 1969.
236. ჭარაია პ., „ქართულ-მეგრულ და მეგრულ-ქართული ლექსიკონი,“ ხელნაწერტა ინსტიტუტი, 1913.
237. ძიძიგური შ., „ქართველ კლასიკოსთა ენობრივი მემკვიდრეობა,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1971.
238. ძიძიგური შ., „საენათმეცნიერო საუბრები“ თბილისი, „ნაკადული“, 1982.
239. ძიძიგური შ., „სიტყვის ცხოვრება,“ თბილისი, „მერანი“, 1988.
240. ძოწენიძე ქ., „ზემოიმერული ლექსიკონი,“ თბილისი, „განათლება“, 1974. “
241. წერეთელი ბ., „ზემოიმერული ლექსიკონი“, თბილისი, 1938.
242. წულაძე პ., „ეთნოგრაფიული გურია,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1971.
243. ჭაბაშვილი მ., „უცხო სიტყვათა ლექსიკონი,“ თბილისი, „განათლება“, 1973, 1989.
244. ჭავჭავაძე ალ., ქართული პოეზია, ტ. VI, თბილისი, „ნაკადული“, 1975.
245. ჭავჭავაძე ი., „თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად“ ტ. I, თბილისი, საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია, 1951.
246. ჭილაია ა., „შუშანია ო., „ლიტერატურულ ტერმინთა ლექსიკონი,“ თბილისი, „განათლება“, 1957.
247. ჭილაია ა., „ლიტერატურის მცოდნეობის ძირითადი ცნებები,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1971.
248. ჭინჭარაული ალ., „ხევსურულის თავისებურებანი,“ თბილისი, 1960.
249. ჭინჭარაული ალ., „ეაჟა-ფშაველას მცირე ლექსიკონი,“ თს გამომცემლობა, 1969.:
250. ჭიჭინაძე კ., „ალიტერაცია ქართულ შაირში,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო“, 1971.
251. ჭუმბურიძე ზ., „მასალები პურეულის ლექსიკისათვის ქვემო იმერეთში,“ თბილისი, თსუ სტუდენტთა სამეცნიერო შრომების კრებული, V, 1950.
252. ჭუმბურიძე ზ., „როგორ გაჩნდა სიტყვა“ თბილისი, „ნაკადული“, 1978.
253. ჭუმბურიძე ზ., „მადლი დედაენისა,“ თბილისი, „საბჭოთა საქართველო,“ 1982.
254. ჭყონია ი., „სიტყვის კონა საბა- სულხან ორბელიანის და დავით ჩუბინაშვილის

ლექსიკონებში გამოტოვებული სიტყვები," 1910.

255. ჭყონია ილ., შანიძე აკ., ძველი ქართული ენის შეერთებული ლექსიკონი, თბილისი, 2008.
256. „ხელეური,“ რედაქტორი ვალ. ითონიშვილი, თბილისი, „მეცნიერება“, 1985.
257. ხინთიბიძე ა., „ვეფხისტყაოსნის რითმათა სიმჟონია,“ თბილისი. თსუ გამომცემლობა, 1972.
258. ხშიადაშვილი დ., „რადიოტექნიკისა და ელექტრონიკის ტერმინოლოგია, თბილისი, „მეცნიერება“, 1981.
259. ხორნაული გ., „მთები და სახელები,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1983.
260. ხუბუტია პ., „თუშური კილო,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1969.
261. ჯანაშვილი მ., „საინგილო, ძველი საქრთველო,“ თბილისი 1913.
262. ჯანაშვილი მ., „კაკ-ელისენში შეკრებილი სიტყვები,“ თბილისი, 1896.
263. ჯაჯანიძე პ., „გურული დიალექტი,“ ქუთაისი, აღ. წ. ლუკიძის სახელობის ქუთაისის სახელმწიფო პედინსტიტუტი, 1977.
264. ჯაჯანიძე პ., „მასალები იმერული ლექსიკონისათვის,“ ქუთაისი, ქუთაისის პედინსტიტუტის შრომები, LX, 1949.
265. ჯაჯანიძე პ., „მასალები გურული ლექსიკონისათვის,“ ქუთაისი, ქუთაისის პედინსტიტუტის შრომები, XVII, 1957.
266. ჯაჯანიძე პ., „აჭარული ლექსიკონის მასალები,“ ქუთაისი, ქუთაისის პედინსტიტუტის შრომები, XXIII, 1961.
267. ჯორბენაძე ბ., „ქართული ენის ფაკულტატიური გრამატიკის საკითხები,“ თბილისი, თსუ გამომცემლობა, 1985.
268. ჯორბენაძე ბ., „ქართული დიალექტოლოგია,“ თბილისი, „მეცნიერება“, 1989.
269. ჯორბენაძე ბ., კობაიძე ბერიძე მ. „ქართული ენის მორფემებისა და მოდალური ელემენტების ლექსიკონი“ თბილისი, მეცნიერება, 1988.
270. Арсеньва Н. Г., Строева Г. В., Хазанович А. П. „Многозначность и омонимия“ Ленинград, Издательство Ленинградского Университета, 1966.
271. Ахматова О. С. „Очерки по общей и русской лексикологии“, М., 1957.
272. Ахманова О. С. „Словарь омонимов русского языка?“ Москва, „Русский язык“, 1986.
273. Блох П. Я. „Теоретические основы грамматики,“ Москва, „Высшая школа“, 1986.
274. Вахид Табризи Джам и Махтасар, „Трактат о поэтике“, Москва, „Восточная литература“, 1959.
275. Виноградов В. В., „Основные типы лексических значений слова“, „Вопросы языкознания“, №5, 1953.
276. Виноградов В. В. „Об омонимии и смежных явлениях,“ Вопросы языкознания, Т 5, Москва, „Университет“, 1960. „Л“

277. Гамкрелидзе Т. В., Иванов В. „Индоевропейские языки и ин-доевропейцы” Тбилиси, издательство ТГУ, 1984.
278. Задорожный М. И., „0 границах полисемии и омонимии,” 1971.
279. Ивлева Г. Г., „Тенденции развития слова и словарного состава,” Москва, „Наука”. 1986.
280. Кьера, Эдвард, „Она писали на глине”, 1957
281. Ким О. М. „Транспозиция на уровне частей речи и явление омо-нимии в современном русском языке,” Ташкент, “Фан”, 1978.
282. Колесников Н. П., „Синтаксическая омонимия в простом предложении,” Ростов, “Ростовский университет”, 1981.
283. Колесников Н. П. „Словарь омонимов русского языка,” Тбилиси, издательство ТГУ, 1978.
284. „Лексикографический сборник”, 1960 г., вып. IV.
285. Мариан Белицкий, „тайны древ. цивилизаций – Шумеры забытый мар”, 2000.
286. Матвеев В. А., „0Б автоматическом анализе логического предиката (омонимия длины ЛП)” Киев, „Институт Кибернетики”, 1973.
287. Маулер Ф. И. „Грамматическая омонимия в английском языке,” Орджоникидзе, „Сев. Осетинский гос. ун-т”, 1977.
288. Мюллер В. К., „Англо-Русский словарь!” Москва, „Русский язык”, 1985.
289. Ожегов С. И., „Словарь русского языка,” Москва, “Русский язык”, 1985. ⁴
290. Партенадзе М. Х., „0 статусе диалектной лексики в толковом словаре литературного языка.” Тбилиси, Изд. Тбилисского Государственного Университета, 1984.
291. Розенталь Д. Э., Теленнова М. А. „Словарь-справочник лингвистических терминов,” Москва, „Просвещение”, 1976.
292. „Словарь иностранных слов,” под редакцией И. В. Лехина и проф. Ф. Н. Петрова, Москва, Гос. изд. иностр. и национальных словарей, 1954.
293. „Словарь иностранных слов,” А. Г. Спиркин, И. А. Акчурина, Р. С. Карпинский, Москва, „Русский язык”, 1986.
294. Смирницкий А.И., „К вопросу о слове”, “Труды института языкознания”, Т. 4. М. 1954.
295. Соболева П. А., „Словообразовательная полисемия и омонимия,” Москва, “Наука”, 1980.
296. Тышлер И. С., „Словарь омонимов английского языка,” Саратов, Саратовский ун-т, 1963.
297. Тышлер И. С., „Словарь лексических и лексико-грамматических омонимов современного английского языка.” Саратовский ун-т, 1975.
298. Фасмер М., „Этимологический словарь русского языка” Ст 1-11-III- IV, Москва, „Прогресс”, 1986. 1986, 1987. 1987.
299. Фридрих Иоганнес, „Дешифровка забытых письменностей и языков”, (пер. Немецкого).
300. Хэмпэ Э., „Словарь американской лингвистической терминологии,” Москва, “Ин. литература”, 1964.
301. Шайкевич А. Я. „источники лексической омонимии в германских языках”, автореферат, Москва, 1962.
302. Шмелев Д.Н., „Проблемы семантического анализа лексики”, М., 1973.
303. Щерба А.В., „Опыт общей теории лексикографии”, Известия отделения литературы и языка, 1940, вып. 3.
304. Щербина А. А., „Сущность и искусство словесной остроты (каламбура)” СКиев, Академия Наук УССР, 1958.

სარჩევი

შესავალი	5		
ომონიმებისა და პოლისემიის გამიჯვნის საკითხი	9		
პოლისემიის და ომონიმებისა განცალკევების მეთოდები	11		
პოლისემიის და ომონიმებისა აღრევა ლექსიკონებში	15		
ომონიმების განსაზღვრა	22		
რა მიეკუთვნოთ ომონიმებს	24		
ომონიმთა კლასიფიკაცია	29		
ქართული ენის ზოგადი დახასითება	33		
ქართული ენის ომონიმთა კლასიფიკაცია	37		
ქართულ დამწერლობა და ქართული ენის მაქებარნი	39		
ცოტა რამ ომონიმების ისტორიიდან	45		
ომონიმები ქართულ პოეზიასა და მწერლობაში	61		
სახელთა და გეართა შემოკლებანი	85		
სხვადასხვა სახის შემოკლებანი	87		
ლექსიკონი	90		
ა	90	ს	321
ბ	126	ტ	340
გ	153	უ	349
დ	177	ფ	354
ე	203	ქ	365
ვ	208	ღ	372
ზ	211	ყ	376
თ	216	შ	381
ი	222	ჩ	391
კ	228	ც	400
ლ	258	ძ	402
მ	269	წ	405
ნ	295	ჭ	412
ო	304	ხ	418
პ	308	ჯ	428
შ	315	ჰ	432
რ	316		
ანტონიმური ომონიმები	434		
გამოყენებული ლიტერატურა	441		

ავთანდილ სიხარულიძე
ქართული ენის ომონიმთა ლექსიკონი

გამომცემლობა „მერიდიანი“
თბილისი 2010

რედაქტორი *ნელი ელი ზბარაშვილი*
ტექ. რედაქტორი *დავით კუტუბიძე*
კორექტორი *მარინე კილაძე*

დანიშნულება: გამომცემლობა „მერიდიანი“,
თბილისი, ალ. ყაზბეგის გამზ., №47.

☎ 39-15-22

E-mail: info@meridianpub.com